AVR. PHILIP. THEOPH.

PARACELSI

BOMBAST AB HOHENHEIM,

MEDICI ET PHILOSOPHI CELEBERRIMI,
Chemicorúmque PRINCIPIS,

Operum

VOLVMEN TERTIVM,

CHIRVRGICA OPERA COMPLECTENS,
Duabus Sectionibus distincta,

QVARVM PRIOR CHIRVRGIAM MAGNAM,
Posterior verò BERTHEONEAM *siue* CHIRVRGIAM
MINOREM *cum Libris adiectis continet.*

EXTAT IN VTRAMQVE PRÆFATIO,
singulæ Librorum ELENCHO & INDICE
generali sunt instructæ.

GENEVÆ,
Sumptibus Ioan. Antonij, & Samuelis De Tournes.

M. DC. LIIX.

CVM PRIVILEGIO.

FRIDERICVS BITISKIVS
LECTOREM DENVO' SALVTAT.

SI laudes à laudatis promeruisse viris gloriosum, ac easdem è reluctanti inimicorum eripuisse ore summum gloriæ culmen semper fuit æstimatum: omnem profectò imparem censeo laudis cumulum gloriæ PARACELSI, *è Chirurgiis suis, & à viris omni exceptione maioribus, & ab ipsis aduersariis, latam amplissimamque melioris famæ segetem metentis.*

Paracelſ. ab aduersariis laudatur.

Nec immeritò illæ prima & præcipua ingenij eius à plurimis habentur monumenta: cùm prior, buccinæ instar, auditores Basileam conuocando nascenti famæ non mediocre incrementum dederit, posterior Imperatori dedicata, imperium in Chirurgica Medicina ipsi acquisiuerit. Quid? quod ipsemet PARACELSVS *non eat inficias, se huic præcipuè parti, vt pote certiori & euidentiori, sensu teste & iudice, animum adhibuisse, & singulari cum felicitate eam exercuisse.*

Insudauit multũ Chirurgiæ.

Non excurro in horum operum laudes, ne pretium culpâ deteram ingenij: quin & quamcunque orationem excellentiæ rerum æquandæ imparem experietur doctrinam in iis contentam praxi explorans.

Non ſatis laudanda hæc opera.

Spatiosissimum foret emetiendum pelagus amplissimæ Facultatis Medicæ vniuersas lustraturo plagas, ac pro PARACELSO *aut contra Galenicos facientia adnotaturo. Præcedentibus in præfationibus iam forte, nimis audax, papyracea hâc cymbulâ altum temerè petij, & communi refragans opinioni tot scopulis syrtibusque nomen exposui, vt naufragij euitandi nisi spirante Diuini fauoris & beneuolentiæ tuæ, ô Lector, aurâ, excitatasque à maleuolis tempestates dissipante, vix spes vlla supersit.*

Periculosum receptæ opinioni ſe opponere.

Contractis igitur velis littora hìc lambere grauioris momenti suadent rationes, & veluti in Tabulâ Geographicâ itineris commodiori tempore suscipiendi tractus ducere ac notare præcipiunt. Mens erat hac præfatione Medicamentorum Galenicorum compositiones intentiori oculo lustrando examinare an in comparationem cum Chymica arte, absque fraude, præparatis venire queant.

Quæ reſtabant hac præfatione examinandæ.

Absque fraude dico, quia, dolendum! & huic præclarissimæ præuaricatores se immiscent arti, quæ tamen non propterea nigro notanda calculo penitusq; abominanda, vt liuidi inferunt, nisi cum Iurisprudentiâ,

Præparationes pharmacorum Galenic.

Fraus in Iurecon sultis. *rabulas alente sempiterna in liquidißimo iure litium spargere atque fouere semina doctos, & Medicinâ morborum artifices habente* Fraus in Medicina. *repullulantem in exanguibus ægrotorum corpusculis sanitatem intempestiuis pharmacis deprimentes, aut saltem lenta subleuantes manu, quò diuturnior morbus copiosiorem producat mercedem. Adiecta* Vnico remedio omnes morbi curabiles. *volebam euidentia argumenta, remedio vnico vniuersali omnes in vniuersum demeti morbos conuincentia: illo scilicet naturam excitante ac confortante, vt hæc in morbos insurgens quemcunque inimicum, siue calidum, siue frigidum, è finibus suis exterminet; confirmeturque illud Hippocratis (iure nobis magni æstimati) dictum: Naturam morborum esse medicatricem. Fatemur quidem ex mul-* Paracels. dono hoc remedium in septentrionalibus oris accepit. *tis millibus vix vni huius Thesauri copiam fieri: at* PARACELSVM *nostrum dum in septentrionalibus plagis adhuc iuuenis peregrinaretur eo donatum fuisse constat; nimirum postquam sub initium regni Christiani* II. *Daniæ Regis relictâ Sueciâ, in qua fodinas æris ferriq; lustrauerat, in Moscouiã profectus & in finibus à Tartaris captus cum Chami filio Constantinopolim venit, in hoc inquam itinere & peregrinatione tanti medicaminis possessor factus in Germaniam rediit, & illo, non solum in desperatis vulgo medicorum morbis miranda effecit, verum etiam, quamplurimos ex mortis ferè faucibus eripuit. Tertiò tractanda erat Controuersia, in quâ totum* An morbi contrariis vel similibus curentur. *Methodi Medendi caput consistit, nimirum, an morbi contrariis, vt Galenici volunt; vel similibus, vt Theophrastus, curentur; quorum* Medicus debet esse Physiognomus. *vtrumque cum micâ salis accipiendum. Adiecissem quædam de Physiognomia (cuius cognitionem* PARACELSVS *in Medico requirit) summè necessaria ad Pathologiæ notitiam, cum non tantũ omnia per corpus hominis diffusa exundent in vultum, & certis in partibus præsentiæ suæ præbeant indicia, verum etiam cuncti corporis animique affectus in oculis solis, tanquam in purißimis speculis, sint conspiciendi. Mirabilis videlicet in operibus suis Deus, latè patentem Vniuersitatem in hominem contraxit, & huius iterum stupendam epitomen orbes oculorum fecit; adeò vt in illorum consideratione temperamenti rationem, morborum minas vel assultus, vitia* In oculis omnia patent. *virtutesque, ingenij aciem pathemata animi, cordisque singulos affectus, tanquam ex pellucida Momi fenestra, contemplari liceat. Exhibuissem quoque rationem quomodo & quatenus vtraque Medicina coniungenda. Verùm hæc & plura alia, non vna præfatione comprehendenda; aliàs faciente Deo enucleatiùs à me discutientur, magnis nunc curis manum etiam ab hoc opere necessariò abripientibus, sibiq; vendicantibus. Quapropter, Lector amice, dum pollicitis defungar meis, tuam interim obsecro humanitatem ac æquitatem, vt illapsa typothetarum errata benignus condones & emendes. Vale.*

AD SERENISSIMVM, POTENTISSIMVM-QVE PRINCIPEM, DIVVM FERDINANDVM Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regem, Archiducem Austriæ, Dominum suum clementissimum.

D. THEOPHRASTVS PARACELSVS.

CVM Clementissime Cæsar, Deus Opt. Max. nullo personæ respectu habito, omnes æquo iure naturæ legibus incluserit, vt iàm summi ac infimi, potentes simul & debiles vnâ omnes morbis, ipsiq; morti subesse cogantur. Ipsius tamen prouidentia ante humani generis creationem cùm præuidisset futuros morbos, miserta huius labis, medicum ac medicinam ad præcauendos ac curandos morbos creauit etiam. Hinc Sapiens medicum ac medicinam colendam, suspiciendam, honorandam propter necessitatem præcipit: nam væ illi, qui necessitatis tempore, auxilio destituitur. Relinquitur ergo, medicinæ legibus neminem exemptum esse.

Harum difficultatum magnitudine permotus ego, Princeps Potentissime, studio iuuandi genus humanum, hoc Chirurgicum opus conscripsi: nam vulneribus cùm nemo non expositus sit, neminem ab eorum curatione addiscenda liberum esse patet. Quamobrem cùm singulis ista solicitudo incumbat, summum inter mortales ac primarium caput subditis eam deferre ac publicam facere decuit. Quo nomine ego quoque sub Augustæ Maiest. tuæ titulo in publicum prodire volui, non dubitans, T. Maiest. gratum me fecisse, qui hunc tantum laborem, non solùm huic ætati, sed & toti posteritati vtilem futurũ, subire non dubitauerim. Etsi enim & alij quoque simili labore defuncti sunt, quid tamen ego præstiterim, quid alij commiserint, tua Maiest. dijudicabit facilè. Nam hoc de tua Maiest. certò mihi polliceor, Patrem patriæ eam fore, ac in errores medicorum, qui tanta multorum pernicie regnant, grauiter animaduersuram, veræq; medicinæ patrocinium contra Pseudomedicorum calumnias suscepturam. Nam cùm bestiis hoc

natura ingenerauerit, vt prolem suam à ferarum iniuriis tueri conentur, quis dubitet, T.M. subditorum suorum corpora à pestilentibus medicorum erroribus tutam esse cupere? Quare cùm T.M ad errores expurgandos ac vera dogmata plantanda diuinitùs suscitatam persuasum habeam, veræ medicinæ fundamenta, quæ ab antiquis medicorum coryphæis ad nos vsque pertinuerunt, pauca ipsa quidem, sed assidua nouarum inuentionum accessione mirificè à me locupletata, excolere animum induxi. Nam cùm Deus Opt. Max. per naturam vberrima plurimarum rerum experientia supra reliquos mortales omnes me donauerit, vt iam Empiriæ veræ titulum per varios casus, per tot discrimina rerum, bello, inquam, pace, egestate, miseria comparatum, mihi legitimè vsurpare possim, diu iam suppressos labores, vsu, exercitio, varia ac multiplici experientia comprobatos ac confirmatos, tandem in publicum proferre non dubitaui. Quo in opere cùm ea prima mihi cura fuerit, vt certa, vera, probata omnia essent, altera T. M. solicitudo nunc erit in tuenda propagandaq; veritate, ne ea malignitate pseudomedicorum denuò obscuretur, vel ab ipsis, tanquam labor suus esset, vsurpetur, quanquam mea nil admodum refert, quis eo fruatur, modò fideliter, verè ac piè tractetur. Neque interim aduersariorum calumnias admodum exhorresco, Cl. Cæs. nam quantus quantus eorum numerus est, minima tamen eorum experientia, fides, ac in curando infelicitas me consolantur, ac satis confirmant. Adhęc cùm T.M. experientiæ tutelam susceperit, non dubito illis ruinam imminere: etenim si chirurgica nostra hoc opere descripta præcepta vsu suam veritatem comprobauerint, vt probatura non dubito, ipsos palmam mihi concessuros vel inuitos oportebit. Itaque in bonam spem venio, me T. M. imò toti orbi hoc meo labore in perpetuum (donec ex cœli huius conuersionibus noua omnia renascantur) non mediocre commodum conciliasse. Interim me sub T. M. tutelam recipi humilimis votis expostulo.

Datum in Munchrath VII. Maij, anno CIↃ IↃ XXXVI.

Tuæ Rom. Reg. Maiest.
subditus

Theophr. ab Hohenheim,
Vtriusq; Med. Doctor.

DOCTIS-

DOCTISSIMO VIRO D. DOCTORI WOLFGANGO TALHVSERO, AVGVSTANÆ REIPVBLICÆ MEDICO ET PHYSICO.

THEOPHRASTVS PARACELSVS S. P. D.

TRES *sunt causæ, Wolfgange amicißime, quæ ad opus Chirurgicum conscribendum me impulerunt maximè, vt ambitionem, quæ omnibus ferè Medicis, quoscunque videre, vel ex scriptis cognoscere potui, familiaris est, interim omittam. Primaria causa ea est, quod omnia omnium medicorum, qui ante me fuère scripta, tam ruinosis innitantur fundamentis, vt in summis periculis, nulla planè salutis spes expectari ex illis poßit. Altera, immensum ac intolerabile damnum, quod paßim ex chirurgicorum imperitia ægris quotidie conciliatur. Tertia causa est symptomatum, quæ vulneratis accidunt, varietas, in quibus præcauendis ac curandis, cùm thesaurus medicinæ lateat, mirum tamen ne verbo quidem veteres eorum meminisse. His, inquam, causis permotus ego, multiplicem meam experientiam publici commodi causa non vlterius supprimere, sed studiosis fideliter potius communicare volui. Hoc onus dum mihi ipsi impono, iam meorum antagonistarum cogitationes, quales sint futuræ, auguror. Sed nil me ista permouent, ad istos clamores iam dudum aures meæ occaluerunt. Te ego arbitrum ac sequestrum hac in causa exopto, quem scio iudicio pollere, nullarumq́ partium studia sequi, sed ex æquo & bono omnia ponderare. Potuissem hoc opus meum secretioribus remediis, longo vsu à me comprobatis, refertum ac exornatum in publicum emittere: verùm quia ferè ab imperitioribus hoc æuo Chirurgia tractatur, ad illorum ingenium & captum me accommodare malui. Maiora illa remedia separato opere de Morbo Gallico, tum in Chirurgia nostra minore descripta inuenies, quæ tibi probata iri non dubito. Deum precor, omnium vt medicorum vnà tecum mens fiet: multo namque melius ægrotis consultum foret, nec tam malè forsan audiret ars nostra. De te ego hoc mihi polliceor, arbitrum huius causæ æquißimum me habere. Vale feliciter in Christo.*

Augustæ, Pridie Calendarum Augusti,

Anno M. D. XXXVI.

THEOPHRASTI PARACELSI, IN CHIRVRGIÆ MAGNÆ TRACTATVS

PRÆFATIO.

AB inæunte ætate, Lector humanissime, in indagandis sacræ medicinæ fontibus, accuratiorem semper diligentiam adhibui, vt qualis quantaque ea esset, atque an Artis nomen mereretur cognoscerem: quod vt facerem, variæ extiterunt causæ. Mouebat me in primis operationum incertitudo, qua alij malam, alij planè nullam artis opem sentiebant, quidam etiam omnino ex ea morerentur, idque non vni alicui morbo peculiare erat saltem, sed omnibus in vniuersum commune. Adeò vt nostro seculo ne vnicus medicus quidem esset, qui vel Odontalgiam, imò quod in prouerbio est, reduuiam curare posset. Ad hæc tanta in veterum scriptis apparebat simplicitas, tantus contrà in aulis principum ac potentioribus rebuspublicis medicorum fastus cum summa ignorantia coniunctus, vt dum purpura, gemmis ac auro ornati isti incedunt, tamen ditissimos quosque, qui vim maximam auri pro redimenda sanitate offerebant, planè desperatos relinquerent &c.

Istis ego inductus rationibus, altius de hac re cogitare cœpi; subibat nonnunquam in mentem opinio, fabulosa omnia esse quæ de hac arte circumferrentur, ac excogitatas saltem emungendarum pecuniarum technas, quin solam fidem, seu superstitionem, potius omnia efficere non rarò persuasum habui. Itaque sæpius ista studia reliqui, recepi sæpius, meæ quoque imperitiæ mihi conscius, non quid mihi videretur sentiendum esse, sed quid alij sentirent, addiscere oportere, colligebam. Quamobrem omnibus Germaniæ, Galliæ, ac Italiæ Academiis peregrinando inspectis ipsorum dogmatibus assentiri planè multis de causis inconsultum videbatur: verùm vlterius quoque Hispania, Potugallia, Anglia, Borussia, Lituania, Polonia, Pannonia, Valachia, Transsyluania, Croatia, Illyrico, imò omnibus totius Europæ nationibus peragratis, vndique non solùm apud medicos, sed & chirurgos, tonsores, aniculas, magos, chymistas, nobiles ac ignobiles, optima, selectiora, ac secretiora, quæ vspiam extarent remedia, inquisiui acriter. Sed hoc effeci solùm, vt denuò medicinam artem incertam inconstantem ac vetitam esse crederem, eamque Dæmonum saltem illusionem quandam esse opinarer, totamq; relinquerem, alia capessens studia, donec tandem perlecto Euangelico illo Christi dicto, Sani medico non indigent, sed ægri: intelligere cœpi, non posse non artem hanc, iuxta Christi verba, constantem certam, perpetuam & veracem esse, nihilq; hîc casui, nihil superstitioni, nihil dæmonibus adscribendum. Itaque iterum resumptis ac relictis ijs quæ olim audiueram à professoribus, tum quæ ab antiquis in re medica memoriæ tradita erant, intellexi veram ac genuinam medicinæ radicem à nemine illorum vnquam intellectam vel descriptam, sed circa riuos omnes, circa fontes neminem occupatum fuisse, & quòd ipsi quæ docerent in scholismet non intelligerent, quodq; in suis apud ægros consultationibus neque morbum, neque morbi aptum remedium cognoscerent: sed vnius ambitionis ac superbiæ studium dominari apud omnes perspexi: vt rectè cum Apostolo parietes dealbatos eos appellandos censeam.

Quare ad inquisitionem nouam veræ medicinæ fontium detrusus, eius in chirurgia periculum feci, quòd eius certitudinem hactenus accuratius, quàm vllius alterius medicinæ partis vsu didicerim.

Quamuis

Quamuis autem de repurganda penitus Medicina hoc seculo certi quid polliceri mihi non possim: nam veteli isti canes, errores suos mordicus retinere, proque iis ceu pro aris & focis decertare sustinebunt, tamen non dubiam de futuris temporib. spem concepi, fore vt aliquando næniis, nugis, fabulis, erroribusque istis relictis, posterior ætas veram medicinam capessat. Huius quoque hic admonuisse vtile videtur, eam consuetudinem, quam in consultando Medici, Chirurgi, Tonsores, &c. obseruant, friuolam ac inanem esse. Siquidem omnibus luce meridiana clarius est, nullum hoc tempore extare Doctorem medicum, qui vel simplicissimum vulnus curare possit, cùm tamen interim magno cum fastu vtriusque medicinæ doctores se scribant, ac salutari velint. Itaque cùm ars ipsa per se perfecta sit, aio, nil opus esse istis medicorum consultationibus: nam quemadmodum architectus artem perfectè discere, non de ea consultare debet, etenim nisi artem calleat, quantumcunque consultet, nunquam ædificium parabit. Sic Medicus sola artis peritia, non de ea consultationibus ægros curare poterit. Eam ego artem hoc libro complexus sum, in quo etsi horrido dicendi genere vtor, nil refert. Medicina enim ars sanandorum morborum est, non Rhetorica. vos de verbis parum soliciti, rem vt intelligatis studete.

Itaque hunc nostrum laborem medicis in vniuersum omnibus dedico, doctis ac indoctis. Doctos enim quosdam esse, quique singularia quædam remedia habeant, non ignoro, nec eos me docere velle præsumo, si verò quandoque acrius in quosdam inuehor, vt nil doctos illud remorabitur: sic indocti se notari statim sentient. Itaque vniuersos ac singulos denuò ad excolendam medicinam hortor, & vt velint, ex animo precor. Moneo etiam vt in timore Domini ambulent: nunquam enim illos tum remediorum copia destituet. In summa, perfectionem capessite artis vestrę: nam eam perfectam creauit Dominus, sicque vestra opera cedent ad laudem & gloriam diuini nominis, Amen.

ELENCHVS

ELENCHVS SECTIONIS PRIMÆ LIBRORVM IN TERTIO Volumine Operum THEOPH. PARACELSI contentorum ideam CHIRVRGIÆ MAGNÆ exhibens.

V. *Chirur-*

ELENCHVS SECTIONIS I. VOL. III.

PETRVS RAMVS
DE
PARACELSO.

THEOPHRASTVM PARACELSVM Basiliensis Academia Medicinæ lingua Germanica Professorem habuit, qui in intima naturæ viscera sic penitùs introiuit, metallorum stirpiúmque vires & facultates tam incredibili ingenij acumine explorauit ac peruidit, ad morbos desperatos & hominum opinione insanabiles percurandum, vt cum Theophrasto nata primùm medicina perfectáque videatur. Tanta Asclepiadi fama Romæ in populo militiæ studiis dedito contigit, vt totam veterem medicinam abrogaret, nouámque sectam conderet, qua sæpe vino, aliàs abstinentia cibi viníque, fricatione corporis, ambulatione, gestatione, morbi omnes curarentur. Itaque cùm ea fama excitos Mithridatis regis legatos & pollicitationes spreuisset, hominémque è funere relatum seruasset, vniuersum propè hominum genus in se conuertit. Theophrastus nempe Germanicus hîc Asclepiades fuit, quem Adamus Abodestenius Basileæ suscitat, sicuti tota Germania plerique excellentes Medici.

Sequitur SECTIO PRIMA *siue* CHIRVRGIA MAGNA.

CHIRVRGIAE MAGNAE PHILIPPI AVREOLI PARACELSI, vtriusque Medicinæ Doctoris,

PARS PRIMA

DE VVLNERIBVS.

Tractatus Primus, de iis quæ ad Chirurgum pertinent.

CAPVT PRIMVM.

Quid ad primum Vulneris intuitum Chirurgum & scire, & indicare oporteat.

INTER plurima quæ Chirurgum nosse decet, primum ac præcipuum illud est: vt quocunque tandem oblato vulnere, primo statim intuitu, qualenam illud sit, cognoscat: quo de curationis possibilitate, ac fine, certi quid prædicere queat: ne forsan magno suo artisque dedecore ac incommodo, aliquid quod naturæ impossibile sit, polliceatur: vel agendo citra id quod natura præstare poterat, non sine ægri magno malo subsistat: omnino enim naturæ vim ac virtutem prædictionum normam constituere medicum decet. Siquidem omnes conatus irriti euadunt, ac oleum & opera luduntur, si quid attentemus naturæ viribus superius: sin minus quàm natura offit promittamus, duplex est periculum: nam vel ægri damno, naturæ non, vt decet, auxiliamur: vel nostram ipsorum ignorantiam detegimus, dum naturæ potentiam nos non cognouisse ipsi prodimus. Itaque vt & Artis & Naturæ, tum sui ipsius rationem habeat Medicus, necessariũ est, quod tria hæc non nisi simul subsistant, ac vno deficiente, reliqua statim corruant quoque.

Cognitio. Prædictio.

Naturæ vis norma prædictionis.

Memineris itaque Naturam sic comparatam esse, vt sui similis semper permaneat, nunquam vim sibi fieri à medico patiatur, sed sic arti præesse, vt ad ipsius nutum ac voluntatem, te & artem tuam mutari necesse sit. Curabis ergo, vt talia illi remedia adhibeas, quæ ipsa non respuat: constitutum enim iam hoc est, te naturam, non ipsam te imitari ac sequi oportere, artis itaque summum mysterium erit in naturæ & remedij conuenientis cognitione: hæc enim celerem efficiunt curationem. Membrum in totum resectum, nunquam agglutinabis: abscissum, non tamen plane, nemo est qui sic reponere possit, vt nihil supersit incommodi: paralyseis ex neruorum vulneribus nunquam tolluntur, quemadmodum & læthalia vulnera curationem non admittunt. Huiusmodi ergo curationes caue aggrediaris, quòd earum pollicitationes ridiculæ & sint, & habeantur: sufficiat tibi, inspecto vulnere quid per naturam fieri possit, cognoscere, ac artis beneficio efficere: cuius particulares præceptiones, vt sunt quæ ad glutinationem pertinent, quòd ex vsu ac experientia quàm ex scriptis cognoscantur rectius, scribere intermitto. hoc tamen obserues velim, ne tua inscitia naturæ damnum inferas. Sæpius enim Chirurgos ac tonsores iactabundos audias, qui nasum triduo ante abscissum, & sero tandem in niue repertum: digitos etiam præsectos, & alia portentosiora quoque, glorientur se restituere posse. Ego quoque memini, cùm apud Forum Iulij essem, me tonsorem vidisse, qui magna omnium admiratione, cuidam, cui auris præsecta erat, eam cemento adglutinarit, verum gloria ea breuis ac inanis fuit: nam altero post die suppurata, statim decidit, ipséque vulgi fabula factus est. Huiusmodi iactantiam quis probet? Ego in medico veritatis studium, industriam, grauitatem, præ omnibus aliis virtutibus requiro: orationem quoque naturæ congruentem, quæ apud rerum peritos fidem meretur, gloriosam esse medico notum esse puto.

Vulneris curatio prognostica.

Signorum præterea cognitio, ac symptomatum quæ vulneribus quotidie superueniunt, peritia, admodum necessaria est: vt quid ea mali portendant ac designent, cognoscas: & symptomatum difficultates præcauere possis: etenim si sanorum corpora tot casibus sunt exposita, quid in ægro sperandum putas? vbi syderatio, atrophia, apoplexia, comitialis morbus, vulneribus superuenire sæpissime conspiciuntur: quæ nisi tu cognoscas, & prauideas, tua inscitia magnum & tibi & ægro conciliabis malum: quoniam maius sæpe damnum

Signorum cautio.

videmus ex incuria medici, ac symptomatum contemptu, quàm ab ipsomet vulnere nasci, quæ mala facile auertes, si & signorum & symptomatum gloriosam habueris cognitionem. Cognitionem non simplicem, qualis fabrorum & cerdonum est in sua arte: sed absolutam, & scientificam: quam nisi habeas, artis operationem ne aggrediaris: in qua non opinio, non iactantia, non contentio, non superbia, sed vna, ac sola scientia & cognitio dominatur: sed antiqua est hæc artium pestis, quòd earum praxin theoriæ præponunt plerique, & ferè apud chirurgos coniugio artis magisterium comparatur.

Erga vulneratos verò indulgentia quàm sit noxia, non admodum scribere opus esse puto, cùm & optima remedia infamari, & diligentem operationem confundi, ægrorum inobedientia experiamur quotidie, quemadmodum vicissim ægrotorum obedientia medicum magno sollicitudinis onere leuari quandoq; videmus. Itaque semper videris vt tu imperium in ægrum obtineas: præstat enim illum quàm te dolere: quod nisi facias, cogeris quandoque illi blandiri, ac concedere quæ non careant periculo, & propter quæ inscitia ab aliis argui possis. Accedit ad hæc, quòd homo occultas multorum morborum causas in se continet, quæ leui indulgentia in actum deduci facile possunt, in quibus cauendis, in excessu quàm in defectu peccata leuiora sunt: cum tot sint vulnerum symptomata, vt eorum ratione omnia penè vulnera lethalia pronunciare ausim. Nam & tempus, & natura, & temperamentum in ægrotis, singula ad interitum declinant. Itaque primum omnium circumspicies de omnibus quæ ad operis perfectionem pertinent methodicam: ad quam rem plurimum iuuabit sequentis capitis lectio, ex quo symptomatum rationem, antequam curationẽ aggrediaris, addisces: nolo enim te, vbi iam vulnus offertur, tum demum discere velle, sed vt antea quæ vtilia, quæque noxia occurrere possint, cognoscas: nam in ægrotantibus experiri, discere remediorum periculum facere, semel licuit, & vni licuit, à quo te discere decet, non denuo experiri: ne forsan, quod ille ait, Per mortem experimenta fecisse dicaris.

Vulnera omnia symptomatum ratione lethalia.

CAPVT II.

De Methodo curandorum Vulnerum, ac de Iuuantibus & Nocentibus.

PRimum itaque scire oportet, quænam sit efficiens causa curationis vulnerum: ea enim conueniens remedium indicare potest. Scias ergo naturam corporis, carnis, ossium, neruosarumque partium radicalem ac congenitum Balsamum in se continere: qui vulnera, puncturas, omnemque continui solutionem curandi facultate præditus sit, quod sic intelliges: Balsamus naturalis fracta ossa conglutinat: balsamus naturalis in carne reconditus, carnosum vulnus sanat: sicque omnis humani corporis pars curationis efficientem causam, id est, naturalem medicum in se continet, qui ipsius continuitatem solutam denuo coniungat. Quapropter meminerit Chirurgus, non se, sed Balsamum, qui in corpore consistit, vulnera curare: non enim leuis error est, si medicus sibi curationem adscribat. Hoc solum namque chirurgi officium est, ac chirurgiæ opus, Naturæ curam gerere in loco affecto: ne scilicet vulnus à causis externis irritetur, ac Balsami curatrix facultas impediatur: sed vt ipsa absque impedimento suo munere fungi possit, medici industria adiuta: vt iam rectè dicatur, bonus Balsami custos, bonus Chirurgus esse. Definiemus itaque Chirurgum custodem naturæ (balsami radicalis) ab actionibus externorum elementorum. Elementorum siquidem ea natura est, vt naturæ, vbi ea debilitata est, vim facere conentur quorum actiones si per medicamenta impediat medicus, suo munere defunctus esse ritè dicetur, atque interim natura in suo Balsamo non impedita fœliciter actionem perficit (maximè si decenti ac industri deligatura adiuuetur) perficit autem, dum carnem aut neruum, aut id in quo vulnus consistit, generat. Exemplo res illustrior fiet. Carnem, adipem, axungiam, sanguinem, medullam, &c. non sane hominem generare quisque est qui dicat: neq; à cibo generari consentaneum est. sed natura vim obtinet nutritiuam, ac augmentatricem, qua idipsum perficit: istæ tamen facultates cibo & potu conseruantur, quemadmodum nec pluuia, nec terra lignum generare dicuntur, sed arbor: nec tamen ipsa sine terra vel pluuia durare potest. Exemplo itaque terræ vulnerũ curationem declaremus: Balsamus vulnera curat, quam tamen actionem, nisi nutriatur, nunquam perficere potest. Nutritionis ergo necessitas Dieteticen medicinæ partem fecit. Est & alia nutritio Balsami, per medicamenta vulneri imposita, qua & melius & celerius curat: est enim & medicamentum aptum Balsami nutrimentum. Adeo vt in hoc tota ars consistere videatur, si medicus naturæ conueniens nutrimentum offerat: quo si ipsa destituatur, statim vulnus peius euadit, omnisque generis symptomata subito ingruunt: vulnus putrescit, ac fœtidum exhalat, quæ duo signa nutrimenti errorem certo testantur: nec verò nutrire solum, sed & mundum conseruare vulnus oportet, quòd in putredine Balsami vires deperdantur. Notabis quoque hic duplicem puris differentiam: pus enim in vulneribus detentum aliud à putredine est vulneris, aliud à nutrimento medicamentoso, quod excrementitium pus dicitur. Balsamus enim ex medicamento vbi nutrimentum attraxerit, reliquum ceu fæces & stercora depellit: nam ipsum vti omnis cibus excrementum in se continet. Hinc discat Chirurgus in vulneribus, non pus, non putredinem, sed excrementum generari debere: vt hinc etiam pateat, quàm noxium dogma sit illud, quo vulnera obstruere, & ad suppurationem deducere iubemur. Monitos quoque Chirurgos volo, vt in posterũ vulgatum suendorum, ac albumine oui oblinendorum vulnerum morem abijciant, tanquam naturæ aduersissimum: stultum namque est (quod multis rationibus comprobare possem) illis incumbere, cùm hoc solum requirat natura, vt à putredine libera sit, atque medicamentis eo quo dictum est modo iuuetur, ac ab excrementis, singulis deligaturis exoneretur. Hæc nunc dixisse sufficiunt

Balsamus radicalis.

Chirurgi officiu.

Balsami custos Chirurgus.

Nutritio balsami duplex.

Puris in vulneribus differentia.

Vulnera non sunt consuenda.

sufficiunt de efficiente causa curationis vulnerum, ac de iis quæ iuuant: cætera omnia extra hunc catalogum inter nocentia referentur.

Excrementa vulnerum.

Medicamenta autem ea (vt & hoc moneamus) quæ non generant excrementa, non sunt medicamenta dicenda, sed venena potius, quare si medicamento aliquo adhibito nulla excrementa appareant, iam periculũ imminere scias: imprimis autem si ea prodeant, in dignoscendis illis te exerceto. Non raro enim Chirurgos vidi quibus fœtor ac putredo vulnerum in deliciis essent, & ex quibus optima sibi pollicebantur: verum exitus acta probabat. Tu hoc præceptum ex me habeto: quandocunque contigerit vulnus aliquod fœtere, instar vlceris putridi: neque te nec medicinam tuam, neque vulnus ipsum proficere. Quare cognitio medicamentorum necessaria est medico: vt quæ excrementa generent, quæ minus, quæ bona, quæue mala sit, sciat: nisi enim horum peritiam habeat, casu agit, quocunque tandẽ euentu agit. Quod si fors cura proficiat, iam omne id arti suæ tribuunt isti homines, & in multos annos id prædicant, Excrementa & Saniem deblaterant, cùm præter voculas istas sciant nihil. Hoc potius studeatis moneo, vt & vulnus cognoscatis, & eius curationis internam causam intueamini: exterius verò ipsum & mundum seruetis, & ab iniuriis tueamini. Hæc namque vera est curandorum vulnerum methodus.

Cognitio simplicium necessaria.

CAPVT III.

Quæ Vulnera Lethalia sint, quæ minus: tum vbi Paralysis metuenda sit.

CONuenit verò etiam & de vulneribus maturè iudicare posse, num ea lethalia sint futura, nec ne: ac an resolutio membri secutura sit, pronunciare: tum quatenus in pristinum statum membrum affectum reduci queat circumspicere, cuius rei sequentia capias documenta.

Vulnera prægnoſtica.

Primùm, quicquid perfectum est in totum, vel sic vt ex cute tantum adhuc pendeat, hoc nunquam curari posse certissimum est. De profundioribus verò vulneribus tale erit iudicium: brachij (exempli causa) diameter in decem partes diuidatur, nunc quicquid vltra nonum punctum perfectum fuerit, etiamsi rursus agglutinetur, nullum tamen eius vsum fore speres. Si verò vulneris profunditas citra nonum punctũ subsistet, quantò puncta pauciora erunt, tantò confidentius de salute pronunciabis.

Vulnera carnosa.

Vulnera in partibus carnosis, nisi arteriarum ac musculorum ratione id fiat, periculo semper vacant: horum tamen ratione vel resolutio, vel mors aliquando subsequi potest. Vulnera quoque trãsuersim facta, nisi studiosè percurentur, resolutionem minantur.

Vulnera transuersa.

Neruorũ Vulnera.

Neruosarum verò partium vulnera, nisi medicorum errore id accidat, non efficiunt paralysin: nam nec neruus, nec ligamentum, nec tendo præ sectus, quà neruus est, ligamentum vel tendo resolutionem facit. sed quia vel in medicamentis, vel diæta, vel in aliis casibus error commissus est.

Articulorum vulnera.

Articulorum autem vulnera, deperdito osse, vel patella aliqua, vti periculum non mediocre minantur: sic si nihil horum abscissum sit, facile restituuntur. cauendum tamen vnicè erit, ne phlegmone incidat: hæc enim si accidat, spes nulla curationis integræ superest: sic si in locum ossis deperditi caro succrescat, desperatum malum est, ac membrum ipsum necessario resoluitur.

Vulnera artuum.

Atque vt summatim dicam, artuum vulnera omnia, seu punctim vel cæsim illata, longa, transuersa, profunda, facilè à resolutione & contractura liberantur. si conuenientes medicinæ in promptu sint: tales autem non sunt eæ, quæ in æreis chirurgorum thecułis ac capsis latent, quibus ipsi sæpius plus damni dant, quàm commodi adferant. vnde ego non immeritò ipsorũ relicta medicina, aliam ac meliorem, qua istis malis occurrere possim sequor.

Capitis vulnera.

Capitis præterea vulnera grauia quandoque adferunt symptomata: apoplexiam, mortem subitam, epylepsiam, sensuum ac loquelæ imminutionem ac abolitionem: non quidem in omnibus, sed pro natura eorum qui affecti sunt. Horum itaque curatio pro tempore, sexu, complexione, natura, & proprietatibus patientium variatur: medicamenta etiam quæ præ manibus habentur, curationem immutant: sunt qui maniaci, sunt qui phrenetici corripiantur, quibus & sua singularis curatio competit.

Oculorũ & aurĩũ & c. vulnera.

Notandum quoque organa sensuum, ac linguæ vulnerata, nec apoplexiam nec paralysim causare, sed simpliciter esse vulnera, quæ curationem non admittãt, nisi admodũ exigua sint.

Vesicæ vulnera.

Vesicæ vulneratio lethalis est, quòd ipsa glutinationem non admittat.

Cordis & pectoris vulnera.

Corde etiam ac pectore vulnerato, salutis omnis spes adempta est. Intestinorũ verò vulnera quamuis curationem nulla admittant, non tamen lethalia putantur, quòd ope peritorum artificum ipsorum actio aliò transferri possit. Distinguenda tamen ea sunt ratione situs, quòd ipse aliquantisper iudicium mutet.

Splenis vulnera.

Splenis vulnera ac puncturæ nec lethales sunt, nec periculosæ, ac quicquid ibi mali subesse posset, hoc omne venæ sectione præcaueri potest.

Vesicæ bilis vulnera.

Vesiculæ bilis vulnera contrario modo se habent: nam & indubitatam ac miserandam mortem adferunt.

Pulmonum vulnera.

Pulmonum verò vulnera quamuis lethalia non sint, curationem tamen nullam accipiunt, sed in phthisim, tussim, dispnæam, & similes affectus transmutantur.

Ventriculi vulnera.

Ventriculo autem vulnerato, etsi mors certa consequatur, vita tamen quandoque in longum tempus adhuc protrahitur: situs verò ratione alia aliis velocius interimunt: ea namque quæ à latere ac dorsi regione infliguntur, pessima quidem sunt, sed anteriora magis lethalia habentur. Hepatis vulnera sequuntur, quæ etiamsi curari impossibile sit: nam semper ad deterius inclinant, diuturnos tamen magis morbos faciunt, quàm vt lethalia habeantur: ferè enim totius corporis consumptio, ea excipit.

Hepatis vulnera.

Renum vulnera.

Renum vulnera Hepaticis respondent, nisi quòd salubriora existant, facultatem insitam renum destruunt tamen.

Vulnera in emũctoria.

Obseruare verò & illud conuenit, vulnera ad radices & emunctoria partium principiũ facta, lethalia

lethalia esse, celerius verò vel tardius interficere, pro dignitate partis cui ministrant.

Latentia vulnera.

Latentia autem vulnera (si intus ad radices sunt) difficillimè indicantur, ob id quod sensibus non sunt exposita. Contingit etenim non raro miranda vulnera sanari: contrà, quæ extra periculum esse credebantur, necem adferre, cuius rei causa est locorum ac partium dignitatis diuersitas: nam vulnera tum pectoris, tum ventris profunda ac penetrantia quandoque lethalia non sunt, quòd forsan in obtusum ferantur.

Capitis vulnera.

Vulnera capitis, siue ea magna sint, siue parua, periculosa sunt omnia: caput namque, cùm variorum morborum irritabiles causas in se contineat, quid mirum eas per vulnera exacerbari, maximè verò si & ægrotantis natura ac vires, tum medicamentorum malignitas concurrant? Sin ad cerebri substantiam vulnera penetrauerint, omnis iam curationis spes præclusa est.

Cerebri vulnera.

Vulnera etiam quæ extentis ac porrectis artubus accidunt, iis quæ flaccidis vel pendentibus membris infliguntur, & curatu difficiliora, & magis lethalia existunt, quin & præsentaneam mortem non rarò adferunt. Præter iam memoratas vulnerum differentias, aliæ plures species inueniuntur, quas peritus Chirurgus ex iam dictis signis facile dignoscet ac iudicabit. Sed experientiæ stulta persuasio multis turpiter imponit, à quibus cauere tutum est: horum namque opinio ægrorum est perditio.

Vulnera placida cur fiant lethalia.

Ad hæc tempus, horæ, cœlestium corporum influxus, motus & natura, vulnera alias curatu facillima, lethalia efficiunt: homo enim singulis horis mille casibus expositus est, quorum cognitio non subitò, sed paulatim comparari potest.

CAPVT IIII.

Chirurgo quid præcipue metuendum in vulneribus: ac quid influxus cœlestium corporum noceat.

SCire verò & Chirurgos conuenit, quid maxim è in vulneribus metuendum veniat. Nam vt maximè videantur quandoque salubres esse

Iratorũ vulnera.

plagæ, tamen quia pluribus casibus expositæ sunt, periculum ferè subest: vulnera siquidem iratis inflicta, & periculosa, & curatu difficillima existunt, methodicamque curationem inuertunt, quòd iræ nullum (præter consumptionem) existat remedium, bilis verò feruor difficilimè contemperetur. Sic mulieres prægnantes vulneratæ, de abortu & partus doloribus periclitantur: quin conuulsiones & tormina non rarò superueniunt. Iisdem quoque malis expositi sunt iracundi, infidi, odiosi, Saturnini, ac Martiales. Sunt qui solo venenoso intuitu vulneribus mala symptomata conciliare possunt: vti in mulieribus apparet, quæ intuitu inficiunt, quemadmodum & à sudore & afflatu quoque venena ac morbos communicari videmus: isthæc itaque omnia, antequam curationem auspiceris, tollas oportet. Vulnera præterea recens pastis ac potis illata: maximè si fuerint cibi concoctu difficiles, vti suilla caro &c. curationem retardant: nam quia &

Prægnãtiũ vulnera abortũ faciunt

Intuitu solo quidam nocent

Suilla vulneratis noxia

concoqui, & distribui in vniuersum corpus eos oportet, vulneribus nocere manifestum est. Cæterùm, quia quandoque hæreditariis vel periodicis morbis, vulnerati obnoxij sunt: Conuulsioni scilicet, Epilepsiæ, & similibus: huiusmodi certè mala principio studiose præcauere oportebit, quòd iis ingruentibus, natura obruta nisi adiuuetur, vel planè concidat, vel curationem longiorem efficiat. Quemadmodum & vulneribus, quibus alij morbi complicantur: vt Atrophiæ, Fistulæ, Canceri, vlcera, curatio nulla adhibenda est, nisi istis (quæ omnem curationem ad se pertrahunt) prius sublatis. Itaq; & morbum ipsum, & symptomata considerabis, ne & te & ægrum perdas: nisi enim ista præuideas, summum tibi conciliabis malum. Neq; enim suprà quàm natura ferat, quidquid in istis attentandum erit, ne ex vulnere non vulnus, sed difficilius quoddam morbi genus conficias.

Hæreditariis ac Periodicis morbis.

Fistulæ & cancri in vulneribus.

Cœlestium verò corporum influxus, ac impressio, quàm efficaciter operetur in istis, iam ostendendum erat: sed quia disputatio ista & prolixa & difficilis est, Astronomis eam relinquemus. Certè si pestilentiam superiora efficere possunt, quis dubitet cœlestia vulneribus sua influentia nocere posse? Quamobrem studiosus ac diligens Chirurgus cœli situ inspecto, si eum infaustum viderit, & ægro periculum pronunciare poterit: de cætero verò sic iudicabit, vt cum astris pugnare temerarium putet, nisi mutatis eorum dispositionibus: nam medicinæ (quemadmodum & in peste accidit) nisi hoste superiores sint, parum proficiunt, quare & hostium vires, & medicamentorum potestatem acuratè conferet medicus, quod ob subiecti (hominis scilicet) inconstantiam ac mutabilitatem iudicia periculosa existant. Contingit præterea vulnera ipsa malignitatem quandam contrahere, quemadmodum lutum, non debito tempore effossum, cicadas producere, ligna cæsa cariem extrahere videmus; quod si accidat, memineris huiusmodi dispositiones, non nisi singularibus Arcanis tolli posse, quæ sic se ad vulneris naturam habeant, vti herbas quasdam ac semina cicadis & cariei aduersari nouimus. Hisce ergo Arcanis supra vulgatam medendi rationem vteris: nam sæpissime accidit aptis etiam adhibitis remediis, vulnera in deterius prolabi (veluti quandoque cæsa ligna, vel factas incisiones non regerminare ob temporis iniurias) cuius rei causa solis cœli conuersionibus rectissimè tribuitur. Ista quamuis rarò accidant, accidunt tamen aliquando, horum itaque gratia in Astronomicis exerceri Chirurgi officio consentaneum esse iudico ne ei quod sutoribus quibusdam euenit, contingat, qui cùm calceamenta omnis generis suere nouerint probè, ea tamen inuertere nequeunt.

Cœli influentia in vulneribus cõsideranda.

Chyrurgus cœli situm, aegro spectare debet.

Vulneris ingenita malignitas solis Arcanis curatur.

Astronomiæ peritia Chirurgo necessaria.

CAPVT V.

Recentibus vulneribus tum inueteratis, quæ & quales Medicinæ conueniant.

DEligandorum autem vulnerum rationem nouisse decet, tum in recentibus, cùm in inueteratis plagis: apta namque ligatura vti inueteratis mirificè prodest: sic inconcinna recentibus

Deligatura vulnerũ apta quid efficiat.

centibus etiam officit. Recentia itaque vulnera à symptomatis primùm præcauenda sunt, quod nisi fiat, non mediocre malum ægro conficies. Hoc autem singulari capite admonere placuit, propter ineptos quosdam Chirurgos, quos subinde gloriari audias, se huiusmodi admonitionibus posthabitis, etiam felici successu vulnera curasse: esto ita sanè, sed illi interim quantis doloribus ægros excruciarint, quantos errorum aceruos cumularint, reticent. Curandi ratio illorum talis est: vulnere oblato, ipsum albumine oui emplastrant, sicq; tertium diem expectandum præcipiunt, qui error ipsorum primus est, & neutiquam tolerandus: tu verò hunc vt deuites, vulnus plane ne consuas, sed iuxta doctrinam secundi tractatus, ipsum suo nutrimento alito. Sin inueteratum & sordidum occurrat vulnus, à pure & fœtore ipsum mundabis prius: hoc enim solo differunt, curatio sordidi ac mundi vulneris. Vulnus itaque vel mundum antea, vel iam demum mundatum, singulis diebus bis deligabis, præcisè semper duodecim horis interpositis: horas autem studiosè obseruabis, quòd post duodecimam horam cuiusuis medicamenti & actio, & nutritio elanguescat, ex quo vulnus ipsum postea paulatim in deterius prolabitur: nam ab externis elementis non amplius tutum existit: hac ergo methodo ad finem vsque curationis progredieris: vbi tamen iam ad cicatricem ducendam perueneris, sufficiet forsan viginti quatuor horis semel deligare: ne nimium autem confidens sis, moneo. Secundus Chirurgorum error est, quòd elapso triduo, & albumine consumpto, pice, cera, seuo, oleo, inuicem mixtis, adiectis quandoque thure, mastiche, viridi æris, gummi, & similibus, vulnus implent: quæ remedia quia nimium calefaciunt, vulneribus non conueniunt: ad hæc tam puerihter cocta sunt, vt ne vel minimum quidem nutrimenti vulneri adferri possint: taceo quòd naturales facultates nimia sua attrahendi potentia inuertunt, vnde phlegmones, tumores, erysipelata, calores vehementes, punctorij dolores, atque infinita alia contrahuntur. Quare si his malis obrutum vulnus tibi offeratur, statim illi medicamentis mũdificatiuis vocatis impositis, aptam deligaturam adhibebis: dicta autem medicamenta talia quoq; sint, quæ partis temperiem conseruent: hac ratione lethalia nedum periculosa vulnera percurabis. Vulnera verò cùm pro sexus, temperaturæ, temporis, ac symptomatum ratione, nunc lethalia, nunc curabilia existant (videas enim non rarò idem vulnus in hoc salutare, in illo lethum afferre) ego rectissimè omnia lethalia potius quàm salutaria dicenda esse existimo, quòd propter ea quæ dixi, de salute difficillimum iudicium exstat: nam symptomata omnia ferè latenter subeunt. Lethalia tamen vulnera sine exceptione dico quæ cerebro, cordi, ventris orificio, vesicæ, intestinis exilibus, occipitio, ac tracheæ arteriæ infliguntur: reliqua quæ pulmonibus, epati, & similibus visceribus accidunt, lethalia quoque existunt quidem, sed perdurãt longius, & ferè aliis morbis tandem complicantur. Eodem modo diuturna & mortalia sunt vesiculæ bilis, ventriculi, arteriarum, & venæ portæ vulnera: tum ea quæ transuersim musculis incidunt, & quæ extentis membris infliguntur, quamuis ista minus periculosa esse non inuitus concesserim. Ii quoque quorum venæ, nerui, arteriæ, ac viscera (quod non rarò accidit) à naturali situ euariant, vulnerati peius habent, difficiliusque sanantur. Morbi etiam lethales, vt apoplexia, & similes vulneribus coniunctæ, præsentaneam inducunt necem. Quinetiam cœlestes influentiæ, terrores subiti, & negligentia medicorum, tum temporum mutationes mortis sunt concausæ.

Recentia vulnera vt tractanda.

Error vulgaris chirurgorum.

Vulnera inueterata vt sint tractanda.

XII. horæ in ligatura obseruãdæ.

Alius error.

Mundificatiua medicamenta.

Vulnera omnia lethalia recte dicuntur.

Notandum interim est, capitis vulneribus phrenitim, opticis neruis oblæsis cæcitatem, organorum auditus transpunctionibus surditatem succedere. Generationis verò membrorum vulnera si non lethalia sint, sterilitatem tamen inferre. Articuli autem transuersim dissecti, resolutionem faciunt: alio modo læsi, conuenientibus remediis non difficulter restituuntur. Ligamentorum verò ac tendonum balsamus si pereat, membrorum resolutionem facit: vti & atrophia si vulneribus complicetur, idem mali genus inducit. Sunt præterea multa vulnerum genera, quæ paralysin efficere possint: vt ea quæ ad radices ligamentorum consistunt, aliaque infinita, quæ etsi ex sui natura talia non sint: tamen temporis, horarum, ac symptomatum adminiculo talia euadunt: quibus etsi Medicum quandoque resistere impossibile sit: tamen harum rerum cognitione exercitari necesse est. Contrà resolutiones multæ remediis aptis præcauebuntur quandoque, si phlegmoni oxyrrhodino imposito, deligationẽ aptam feceris, medicamentis mundificatiuis adhibitis, & stictico emplastro superimposito, ad finem vsque curationis progressus fueris, abiecto tonsorum vnguento albo.

Vulnerũ partium propria symptomata

Genitalium vulnera.

Paralysin quæ vulnera faciant.

Est & tertius Chirurgorum error, quo Sinoniæ, id est, albi glutinis fluxiones concitant: quod vbi accidere videris, tum eorum medicamenta cum theculis æreis per fenestras deiicito: tempus enim & necessitas aliam medicinam expostulant. Itaque vulnus aceto rosaceo abluito statim, ad calorem temperandum: emplastrum stticticum superimponito, ad fluxionem sistendam: fluxione & intemperie sublatis, mundandum vulnus suscipe, ac tandem iuxta rationem iam commemoratam cum emplastro stictico curationem perfice. Sunt præterea errorum multæ centuriæ, imperitis Chirurgis ac medicis familiares. Nos ex iis paucos, præcipuos tamen, annotare voluimus, quo eos propter periculi magnitudinem deuitare studiosius possis, nostramque methodum cognoscere accuratius. Huius etiam certum te esse volo, nullam curationem putrefactione perfici posse, vel debere: per ea etenim vulnera curari debent, quæ putredini resistunt maximè: nam remedia curandis vulneribus destinata, Sal referunt. Sal enim Balsamus quidam externus est: is autem balsamus ex iis parari debet, quæ partis vulneratæ, vt visceris, nerui, ossis, articuli, &c. nutrimentum in se continet. Hæc est illa nostra diuina methodus, sine qua nullam gloriam in medicina consequi datum est.

Tertius error.

Putrefactio cauenda in vulneribus.

CAPVT VI.

Vulnerum accidentia Temporis ac Cœleſtium motuum ratione euenientia, &c.

MAnifeſtum illud eſt, ac præter demonſtrationem fidem meretur, cœlorum conuerſiones varia morborum genera in nobis cauſare: nam ſanorum etiam corpora inſici ac defœdari ab iis, nil refert commemorare, adeò vt illius actiones declinare impoſſibile videatur: nam admirandi ſunt cœleſtium effectus, quos ſi ſani non effugiunt, quis dubitet vulneratos ijs ſubiectos quoque eſſe? ſed hæc à quibuſdam, niſi experientia conuincantur, incredibilia habentur. Notabis ergo, cœlum quemadmodum in ſanis febrium efficiendarum vim habet: ſic in vulneribus febres excitare poſſe, & tales quidem febres, quæ ſtatis periodis rigore & calore paroxiſmum perficiant, quæ quotidianarum ac tertianarũ typos obſeruent, quæq; non prius ægrum relinquant, quàm vulnus ipſum coaluerit: haſce ergo affectiones, Chirurgus non ſymptomata vulnerum, ſed veras febres eſſe pronunciabit. Contigiſſe etiam hominum memoria ſcimus, graſſante peſte, vulneratos (qui præter vulnus plane nil incommodi ſentiebant) ſine bubonibus ac carbunculis tamen, peſte correptos fuiſſe, alios biduũ tantum, alios paulò diutius ſuperuixiſſe. Sunt vulnera quibus cauſonicę febres ſuperueniunt, quæ ferè lethalia conſpeximus. Vidimus in caſtris, cùm milites ex febribus ardentibus epidemicis linguarum aſperitate laborarent, vulneribus aſperas cuticulas ſuperueniſſe, ſimiles iis quæ linguas moleſtabant, ita vt fauces & vulnera inuicem referrent. Hæc & alia vt non infrequenter eueniunt, ſic curationem non admittunt, niſi per ea remedia quæ morbis ipſis ſpecifica habentur, vt peſtilentialia vulnera peſtilentialibus, cauſonica cauſonicis remediis (id eſt, quæ peſti & cauſoni adhibentur aliàs) percurari obſeruabimus. Obſeruatum & illud aliquoties eſt, hæmorrhagiam vulneribus ſuperueniſſe, non quidem genuini ſanguinis, ſed materiæ cuiuſdam quæ ſanguinem referret, qui nullis remediis curari poterat. Sed cum eo tempore Dyſſenteriæ epidemicos graſſarentur, quarum deiectiones illum ſanguinem referrent, eoſdemque periodos vtrumq; malum ſeruaret, tandem exhibitis Dyſſenteriæ ſpecificis remediis, & vulnerum hæmorrhagia ſanata eſt. Iſtiuſmodi caſus Chirurgum ſedulo obſeruare decet: mihi non raro occurrerunt, occurrerunt olim, occurrent & poſtea. Oblatus mihi aliquando eſt quidam ſeruus ex eorum numero qui metallis effodiendis deſtinati ſunt, qui ex vulnere quotidie ter quaterque rigore corriperetur, aderat & ſpaſmus, qui membrum nunc in hanc, nunc in illam partem conuelleret: huic ego exhibito vitrioli liquore (quòd epilepticum quiddam ſubeſſe videretur) ſanitati reſtitui. Hanc hiſtoriam ob id narrare volui, vt oſtenderem, in huiuſmodi caſibus medicos à Chirurgis in conſilium aduocari debere. Etſi enim Chirurgos decebat iſtarum quoque rerum peritiam habere: ſed vt ob horum inertiam à periculo tuti ſimus, præſtat medicos quoque in conſilium adhibere. Superueniunt ad hęc vulneribus affectiones quædam, quorum radix non in ipſo vulnere, ſed in toto corpore continetur (vt ſunt phrenitides, epilepſiæ, & ſimiles paſſiones) has iam non vulnerum ſymptomata, ſed verè morbos appellabimus, quòd percuratis etiã vulneribus permaneant. Iſtis itaque malis conſilium ex medicina quærendum erit. quorum quia pauca vel nulla adhuc reperta ſunt, omni ſtudio in id incumbendum erit, vt ea inueniamus, ſi modo ægris conſultum velimus. Et certè Chirurgos chirurgorum nomen vſurpare non decebat: niſi hæc & vidiſſent & curaſſent aliquoties, ne ſubinde ad medicos recurrere cogerentur: etenim cùm ex vulnere originem duxerint hi morbi, Chirurgorum erat eos tollere poſſe. Nam Chirurgus dicendus non eſt, qui ſolum ſuere, deligare, carnem ſecare, rodere, ac radere didicit: ſed qui omnia ea quæ vulnus circumſtant, cum ipſo mali fonte tollere poteſt.

Febres in vulneribus à cœlo fiunt.

Peſtis in vulnere.

Prunella

Dyſſenteria vulnerum.

Hiſtoria memorabilis.

Epilepſię in vulneratis vnde.

CAPVT VII.

De morbis Internis, qui Vulneribus complicantur, ex quibus Cancer, Fiſtula, & Syreon &c. generantur.

CAuſas ac radices ex quibus paulatim Fiſtulæ, Canceri, vlcera depaſcentia eryſipelata, gangrænæ ac phagedenæ naſcantur, in corporibus abſconditas detineri ſciendum eſt. Quæ ſi in aliquem locum decubuerint, & iam erũpere conentur, accedente plaga, vel cæſim vel punctim illata: tum demum ſe produnt manifeſtè, ac cum vulnere complicantur. Vnde ſumma vulneris malignitas oritur, nullis. etiã nobiliſſimis vulnerariis remediis ſuperabilis, nullasque cicatrices agnoſcens. Itaque quia vulnus non ſimplex eſt, ſed fiſtuloſum, canceroſum, &c. non ſimplex medicamentum, ſed fiſtulas, cancros &c. curare valens adhibendum erit. Eſt in quibus medicamenti vis, antequam hæc mala perfectè elaborata appareant, ipſa abſumat. Quòd ſi iam in ſtatu ſint, vulnere relicto, iſta tractanda veniunt: vtriſque enim ſimul incumbere non licet, quòd contraria requirant remedia: difficilius itaque prius curandum. Quare vellem Chirurgos non ſimplicia tantum vulnera, ſed & tumorum, & vlcerum: vt Canceri, Fiſtularum, Phagadenæ ac Syrei curandi rationem callere: ne & ſuo dedecore, & ægrorum malo, turpiter inchoatam iam curationem intermittere cogerentur: vel ſaltem vt meminiſſent in huiuſmodi caſibus relicto vulnere, curationem inuertendam eſſe. Obſeruandum præterea eſt, vulneribus luxuriantibus ſæpius carnem increſcere, fungorum ac ſpongiarum inſtar, quam dum imperiti Chirurgi (qui rariſſimè ſine damno operantur) nunc corrodentibus medicamentis tollere, nunc ſectione auferre, conati ſunt: Lerneæ hydræ capita repullularunt, vt ſine dolore ſcribere etiã nequeam miſerias, quibus ægros afflixerunt. Cauſam harum ſpongiarum paulò altius repetere libet. Verrucarum quoddam genus eſt, quod abſciſſum ſubinde maius ac copioſius prorumpit, & quò ſæpius vel abſciſſum, vel arroſum fuerit, eò luxuriat magis: ex quo genere & fungos, & ſpongias, de quibus iam diximus, eſſe putandum eſt. Etenim huiuſmodi

Fiſtuloſa & cancroſa vulnera vt curanda.

Spongiæ ac fungi vulnerũ.

Verrucæ fungos creant.

verru-

verrucarum radice vulnerata, consentaneum est fungos & spongias tales, à luxuriante natura protrudi. Accidit & illud, sed rarius, ex cicatricibus iam olim ductis, similem carnem enasci, vtut sit, verrucarum ratione id accidere manifestum est. Idem mali genus non rarò scyrrhi & œdematis specie se prodidit, quæ quamuis minus periculi habeant,tamen sedulum ac diligentem requirunt artificem,vt & dignoscere,& expertis remediis malo subuenire possit. Hæc eo nomine hîc dico,vt singuli sibi ab istis asinis cauere possint: qui cùm morbum nunquam viderint antea, gloriantur tamen se curare posse, ad quam rem pestiferis planè vtuntur remediis. Ista autem mala vulneribus complicata tam sunt varia,ac aspectu miseranda,tantam in curando requirunt sedulitatem, vt verbis explicare vix queam. Itaque tu qui te Chirurgum profiteris, isthæc curare scias: sin nescis, adhuc Laureatis annumerari te ne pigeat: es enim semidoctor saltem.

CAPVT VIII.

De Vulneribus quæ Venenatis telis inferuntur.

TEla quamuis venenis inficere omnium memoria turpe habitum sit:tamen hominum malignitas hoc flagitij genus subinde non intermittit, vnde & vulnus ipsum, & venenosa materia intolerandis affligunt cruciatibus: quare istis quæ auxilia competant,scribere conuenit. Inficiendi genera varia sunt, quæ silentio præterire præstat. Inficiuntur ab hostibus enses, gladij, hastæ, tela: domesticis verò vsibus venenum contrahunt instrumenta mechanica: vt falces exempli gratia, quę vsus tempore dum incalescunt naturam eorum quæ secant vt herbarum rubetarum, serpentum, aranearum,murium,ac locustarum, facile recipiunt: sic vomeres à terra quam secant,veneni quiddam contrahunt:ista itaque sedulo considerandа, & ab ijs studiose cauendum: nam quamuis ex attritu,& dum acuuntur, aliquod rursus veneni deperdant,nunquam tamen ipsũ totum perit. Dissimilis ratio est eorum instrumentorum quibus fabri lignarij vtuntur,vt securis & dolabræ: isthæc namque salubritatis quiddam contrahunt potius, ex lignis quæ secant. Vitrum quamuis venenum sit ex sui natura, tamen nisi intra vulnus permaneat, ipsum inficere nequit. Fusorum verò ac aliorum instrumentorum, quæ frequenter manibus versant homines (mulieres præcipuè) virus admodum pestiferum vulneribus existit, quod ea ex frequenti vsu venenum in se recondant vehementissimum. Lapides ac metalla veneni nihil habent, quamuis non negauerim ferri quandoque essentiam à Dyphrige non probe purgatum, inficiendi vires seruare. Venena huiusmodi quomodo extrahere conueniat, quia secundo tractatu suis locis remedia scribemus,nil opus est hîc commemorare:illi itaq; remedijs fac instructus sis si nisi enim ea cognoscas, sed vulgatis vti pergas, sero tandem summo cum dedecore ad ista confugere cogeris. Obseruare quoque acuratè oportet, num huiusmodi symptomata, ex veneni communicatione orta sint, vel an ab alia aliqua causa originem duxerint: nam ob signorum similitudinem difficilis est dijudicatio. Sed telorum studio, quàm casu infectorum, maiora existunt nocumenta. Calores vrentes, phlegmones,decoloratio partis,laterumque punctiones, (præcipuè in sclopetorum globis) accidunt, quibus mitigandis, frigidum aliquod oleum vulnerarium infundes. Reliquorum verò symptomata mitiora sunt, nisi casu vel aranearum vel buffonum venenum conceperint, vulneriq; communicauerint:ea itaque iuxta canones tertij tractatus curabis, reiectis ærearum thecculorum inutilibus vnguentis.

Tela varijs modis infi ciuntur. — *Instrumentorũ mechanicorum vulnera venenosa quæ sunt.* — *Vitri vulnera.* — *Instrumenta muliebria venenosa* — *Veneni symptomata.*

CAPVT IX.

Cibo Potu, Venere, exercitiis, &c. quomodo egri seipsos perdant.

SEd Medico omnia secundum rationem operanti, ægrorum tamen inobedientia quandoque omnem curationem confundit, vt non raro accidat: vulnera salubria aliàs,in paralysin abire:membra vulnerata atrophia consumi, innumeráque alia huiusmodi symptomata euenire, ne dicam mortem quandoque subsequi: in ista ergo intentum medicum esse conuenit, vt causam mali declarare possit. Libertate namque ægrorum videmus naturam sic irritari ac concitari, vt nunquam postea suo munere fungatur, sed extra suos limites expatietur, nec se contineat amplius. Exemplo sit venereorum vsus, quo membrum passum sic inflãmatur,vt ad omne morborum genus dispositionem acquirat, maximè si situs vulneris concurrat. Itaqua quo pacto istis malis subuenire possis,distinctione cognosces. Vidimus veneris vsu membrum sacro igne correptum,syderatum, ac gangræna affectum resecari oportuisse: alios statim mortuos, alios lethalibus febribus,alios conuulsionibus quosdam erysipelate captos obiisse. Quare in huiusmodi casibus, memineris libidinem hanc nullis remedijs extirpari posse: sed donec à seipsa sedata fuerit, relinquendam, ac tum demum acuratiore medicatione vulneri inuigilandum. Sic immodicum exercitium vulnerati membri, quamuis nõ tam grauibus periculis subiaceat, non tamen periculo res vacat: nam & phlegmones, ex quibus successu temporis gangrænæ, vel febres symptomaticæ, vel atrophiæ, vel resolutiones nasci possunt, concitari solent quandoque. Curabis itaque ægro quietem illius membri,ne ex cõtemptu leuis mali, aliud maius oriatur. Similiter in diætæ legitima administratione, hoc est, cibi ac potus ordinaria quantitate aliquid studij ponendum est,ne forsan repletione, quæ vulneribus nocentissima existit, aliquid damni ægro concilies:nam natura vbi aliquo morbo grauata est,non vult ab eo abstrahi,sed modum & auxilium desiderat, quo morbum euincere possit: quod si impediatur,ad quandã iracundiã concitata,toto corpore furere incipit,à quo furore consequenter tabes,febres,phlegmones,alijq; ingentes dolores concitantur. His ergo de causis horũ inquã periculorũ metu, conuenit medicum,nõ quod ægri petulantiæ libuerit, sed quod salus & ratio iusserint,sibi licere putare. Meminimus quoq; præter prædicta mala,maiora sæpius, à veneris intempe-

Intemperantiæ ostẽ tractus. — *Venere vti vulneratо interdictum.* — *Febris à venere facta.* — *Exercitium immod cũ improbatur.* — *Natura à morbo curatione non abstrahenda.*

intemperantia accidisse, Apoplexiam puta, syncopen lethalem, epilepsiam, hydropem, quibus nulla medicina sufficeret, sed certissima mors subsequeretur. Præterea in cibo & potu legitimis exhibendis magnam requirunt ægri medicorum diligentiam: nam si vulnerariis cibis ac potionibus vulnera glutinantur quid prohibet, ipsis vulneribus aduersantibus exhibitis, rem deteriorem effici? cùm semper vltrò in deterius ruat natura. Itaque flagris ac cruce digni sunt Chirurgi, qui contempta Diætæ regula ac norma, quiduis ægris licere sinunt, cum tempus & occasio tantum periculi tamen in se contineant, vt summa quandoque prudentia ac diligentia non sufficiant, ad præcauenda symptomata, quibus ægri expositi sunt.

Delectus ciborum.

CAPVT X.

De Symptomatis quæ ægri Temperaturam seu complexionem sequuntur.

Alij alijs facilius curātur.

MEdici verò rationes & in id intentas esse oportet, vt meminerint homines alios εὐιάτους esse, alios δυσιάτους: ista enim consideratio medici, curæque velocitatis scopum continet. Nam quemadmodum, vt exemplo rem declaremus, lignum aliud alio secatur, sculpiturque facilius: aliud alio durius, pluribusque geniculis ac ramis præditum est, omne tamen fabri ac artificis industria tandem euincitur, ac perpolitur: sic quoque de gemmis ac lapidibus intelligas licet. Eodem modo de hominum corporibus iudicare conuenit: etenim cùm ex terra omnes pronati simus, ipsa autem & durum & molle, & crassum & gracile &c. in se contineat, simile autem generet simile: nos quoque inuicem diuersos esse, pro ratione eius ex quo orti sumus, quis dubitet? Quapropter istis animum aduertere Chirurgos decet, vt an facile vel ægrè curationem admittat subiectum corpus, cognoscant, similiter ac fabri tiliæ lignum quàm abietis nodosos truncos facilius subigi ac secari norunt. Sunt qui admodum tenera ac subtili natura præditi inueniuntur, vt ijs vel minima vulnera (quæ aliorum corporibus nihil negotij facesserent) lethum afferant, naturarum itaque ista diuersissima diuersitas sedulitatem maximam requirit. Quare hæc non minima causa est, quæ me coëgit, vt vulgatis medicamētis relictis, noua quærerem: nam, etsi ea vtut quandoque salubria exstarent, tamen postea vix decimo vsui sunt: moneo itaque vt repudiatis istis, formulas sequenti tractatu annotatas recipiatis: habebitis namque calipodium singulis calceamentis aptū (quod aiunt.) Nam etiam si quandoque videbuntur dysepulotica esse vulnera, omnia tamen tandem istis remedijs nostris curari cognoscetis. Ad hæc iubeo Chirurgos præparata medicamenta singulis partibus conuenientia asseruare. Empyricorum enim transitus ille ad similia mirè medicinam conspurcauit: sed boni isti homines, hoc solo se defendunt, dum contemptis meis remedijs, obijciunt, iam olim antequam ego extitissem, vulnera curata esse. Esto ita sanè: nam vulnera ante me curata esse non inficior, hoc tamen dico, meis remediis, in magnis cladibus ac oppugnationibus, me (quantum natura ferebat) ex mille non vnum spe sua frustrasse, vel perdidisse, cùm ipsi interim vix vigesimum quemque restituerent, quare meum institutum cuiuis prudenti probari mihi persuadeo. Volui autem hoc loco ista cōmemorare, quò hominibus ostenderem differentiam veræ ac fucatæ medicinæ: nam veræ medicinæ tantus olim honos habitus est, quantus & iam habetur: falsæ verò tam omnes fuerunt infensi, quàm iam sunt, sed non dignoscunt eam homines: non enim antiquitas hanc illa meliorem facit, alioquin & lolium tritico æquiualeret: vnà enim oriuntur, nemo tamen tam stupidus est, qui lolium quàm triticum malit. Ista hominibus patefacere mihi propositum est, vt tandem (cum æquè facile rectum ac falsum addiscatur) veræ medicinæ studio flagrare incipiant aliquando.

Remedia antiquorum repudiata.

Trāsitus ad similia Empyricorum.

Antiquitas ad commēdandam ar.? non sufficit.

CAPVT XI.

De Vulneribus quæ Mulieribus menstruis laborantibus accidunt.

SYmptomatum magnitudo & varietas, quam huiusmodi in casibus accidisse memini, admonet de istis scitu & iucunda & necessaria quædam annotare. Vidi cuidam vulneratæ, sanguinem menstruum non per consueta loca, sed per vulneris sinum effluxisse: alias vidi, quibus Epilepsiæ, conuulsiones, aliaque symptomata superuenirent, neque intermitterent, donec Menstrua fluere desinerent, ac vteri anarhopia & katarhopia sedarentur. Quibusdam phlegmones, cephalalgiæ, dyspnϾ, nausea accidunt, vnde vulneris curatio impeditur ac difficilior redditur: hisce ergo malis si mederi velis, menstruorum inordinationem prius tollas necesse est, quò medicamenta suas actiones perficere rectius possint. Obseruate & illud conuenit, mulieribus singularem quandam iracundiæ speciem accidere, qua si correptæ vulnerentur, omnia iam dictis grauiora euenire: conuulsionibus namque totius corporis corripiuntur: vnde vterus molestatur quoque, sicq; duplex malum nascitur: quorum vtrumque sua habet grauia symptomata: nam conuulsionibus paralysis, vterinis malis matricis suffocatio succedit. Sciendum itaq; quoniam istiusmodi mala circa vulnus ferè sæuiunt acerrimè, primùm omnium de sedanda matrice & tollendis conuulsionibus consilium quærendum esse: quæ res autem apud medicos, non qui Doctoris titulo superbiunt (venalis namq; est) sed longo rerum vsu peritos. Remedia hic scribere decebat, sed nostra lingua difficulter redduntur, & singularem tractationem requirunt: hic igitur negotium hoc intermittamus. Illud hic obseruemus potius, iam dicta mala tum hemorrhagiæ ac phlegmones, si concurrant cum memoratis malis, si non lethalia, certè curatu difficillima efficere vulnera: ista itaque studiosè præcauebis prius, vel si præcaueri impossibile est, ne in prædictione à scopo aberres obseruato.

Sanguis mēstruus per vulnus effluere visus.

Iracundiæ mulierum symptomata.

CAPVT XII.

Signa vulnerum, eorumque Significationes.

SYmptomata omnia vulneribus superuentura præcedentibus quibusdam signis cognoscuntur. Quamobrem chyrurgici offi-

ci

cij erit, quibuſcunque ſignis apparentibus quid ea præmonſtrent ominari poſſe. Medici enim eſt quidem vulnus clementer, tuto, ac celeriter curare. quod ſi omnibus ritè adminiſtratis, id non eueniat, argumentum certiſſimum eſt, aliquid mali ſuperuenturum eſſe: quod quomodo arte dignoſci poſſit, hoc capite aperiemus. Simiotikin namque medicinæ partem ego ſummum ſecretum exiſtimo, de qua neque medici, neque chirurgi veteres quidquam fide dignum memoriæ prodiderunt, nos quæcunq; longa exercitatione experientiaque comprobauimus, ea fideliter depromemus: laudabile namque videtur, neque cuiquam vitio dandum, veterum inuentis ſua ſuperaddere velle.

Simiotiki medicinæ pars ſũmum eſt ſecreto.

SIGNA.

Artuum atrophia vt præuideatur.

Artuum vulnera, quibus ex dolore, phlegmone eſt concitata, ſi circa axillæ articulum (vulnere in brachio exiſtente) vel coxendicem (ſi pes vulneratus ſit) noctu, veſperique ac in mutationibus tempeſtatum: tum ſi Luna noua vel plena fuerit, dolores ac fluxiones augeantur, iudicabis ea membra, vulnere clauſo, in tabem abitura.

Similiter vulnere ad glutinationem apto apparente, ſi circa ipſum verſus membrorum extremitates, vel retrò ad articulos tumores fiant, qui paulatim indureſcant, nec digeruntur, ſed glutinato iam vulnere perſiſtunt, id eſt, ſi ſingularis ſit affectus factus, periculum eſt, ne abſceſſus colligatur, vulnere ipſo longè deterior, ex quo vlcus fiat: imò ſyderatio ac caries oſſium, totiúſque membri ſubſequatur. Ichores quoque (ſeu cambium) ſi fluere incipiant tabes membri certiſſima ſubſequitur, quæ curationem nullam admittit, niſi iuſta quantitate eius quod defluxit, regenerata, alioqui membrum ipſum cæſæ arboris inſtar exareſcit, fitq; membrum aridum vocatum.

Abſceſſus vulneri ſuperueniens.

Vulnera præterea quæ ſomnum impediunt, vigiliis ac inquietudines inducunt: item quæ punctionibus aſſiduis moleſtant, maximè vbi ſitis inexhauſta acceſſerit, lethalia ſunt, niſi forſan medicamentorum malignitate id accidat, quod excipio: loquor enim hic de naturæ impotentia, non de medicorum erroribus. Item vbi oculi conuelluntur, vbi lingua balbutiunt, auditúſque deprauatus eſt, atque vbi loquuntur tardius, lethale eſt. Sin vulnera humida ſubinde ſint, nec pus generent, nec glutinari pergant, ſed ſubſiſtant (ſi nec cordis palpitatio, nec membrorum debilitas coniungantur: hæc enim lethalia ſunt) certum eſt hoc indicium, ea in Cancrum, Fiſtulam vel aliud vlcus malignum abitura. Sic vbi vulnus ipſum curationem libenter receperit, corpus autem triſtetur, id eſt, ſi vulnus benè, corpus autem malè habeat, ſignum hoc eſt lethale. Phrenitidem in vulneribus ſuperuenturam, minantur trux aſpectus, oculorum inuerſiones, loquela audax & vehemens, membrorum agilitas, febris, maximus circa caput æſtus, hæc eadem ſigna Maniam, vel aliam aliquam rationalis animæ læſionem, pro ſubiecti varietate, minantur. Stridor autem dentium (niſi id à verminatione fiat) ſi cum mentis ab alienatione contingat, minatur lethalem aliquem caſum ſuperuenturum. Vbi verò ſpuma circa os appareat, ſpiritus difficulter ducitur, ſtertor adeſt, oculi conuelluntur, artus ſpaſmantur, iudica vel conuulſiones, vel Epilepſiam in propinquo eſſe. Si in ſomnis vulnerati membrorum apprehenſiones ſentiant, niſi ab inſomniis vel terroribus id accidat, puris collectionem oſtendit. Vbi verò tumores fiunt, qui tarde curationem admittunt, oſtendit membrum mox ſenſum amiſſurum eſſe. Quod ſi ventriculi ſupinitas ſuperueniat, vomitus ac nauſea, cum ſiti immodica, ſignum eſt venas ac neruos abſciſſos loco & officio motos eſſe. Huiuſmodi ſigna alia permulta reſtant enumeranda, ſed horum capita enumeraſſe ſufficiat: ſufficiant quoque iſta ad omnia ſymptomata ſuperuentura præcognoſcenda, ſed diſcere & experiri, totius huius conſiderationis fundamenta ſunt.

Vigiliæ quid portendant.

Oculorũ [illegible] ſio quale ſignum.

Phrenitidis futuræ ſigna.

Stridoris dentium ſignificatio.

Epilepſiæ futuræ ſignum.

CAPVT XIII.

Vulnera Deſperata, vel Perperam curata, quomodo tractanda ſint.

QVamuis præſenti tractatu recentia tantum vulnera expedire propoſitum fuerat: tamẽ cùm inueterata plura occurrant, de iis etiam proprio capite diſſerere placuit. Nam ſi quis tonſorum ac veterinariorum iſtorum artes inſpiciat, mirari ſubeat, quomodo lentiginem, nedum grauiora vulnera ipſos curare poſſibile ſit. Iſtis itaque in vulneribus hoc primùm conſiderabimus, an medici errore, an à morbo quodam vel ſymptomate vulnus ipſum deprauatum ſit: iſti duo enim ſunt deprauationis modi: vbi à morbo malum eſt, & Chirurgus id non agnoſcit, ſua imperitia ægrum perdit: ſin abſque morbo, rurſum ſuæ artis incertitudine damnum conciliatur: quod vbi contigerit, erroris cauſam inquire. Si à morbo complicato vulnus deprauatum fuerit, eius curandi rationem ex aliis noſtris chirurgicis libris addiſces. Potes quoque, ſi placet, alios ſcriptores ac pſeudomedicos inſpicere, in quibus tamen ſpei parum ponendum exiſtimo, quòd effectu rariſſime potiantur, cùm tamen Deus Opt. Max. medicinæ effectum conſtituerit curationem ipſam, quam illi non conſequuntur. Vnicum eſt quod hic docere placet, à nullo vnquam veterum proditum (cuius quoque gratia præſẽs caput ſcribere inſtituimus) quodque ex noſtra ſchola primum extitit: vnum ſcilicet eſſe medicamentum vniuerſale, in omnibus iſtis malis, quæ à morbis complicatis oriuntur: vt ſunt, Cancer, Fiſtulæ ac ſimilia. Realgaris ſcilicet ſal, vti Alkali, cuius conficiendi rationem hic docere nolo, ſufficiat meminiſſe ſi eam deſideras, ſuo loco reperias deſcriptam, quo omne genus Fiſtularum ac Carcinomatum, Phagedenarum, Syreon tum Fungorum cum vulneribus complicatorum extirpare funditus, tandemq; vulnus ipſum cicatrice claudere potes. Cuius remedij inuentor primus quia ego extiti, meritò proprio capite illud cõmemorare libuit. Gloriari enim non præter decorũ poſſum, de mea multiplici rerum experiẽtia, qua omnes qui extiterunt ante me ſuperare me ſcio. Vnde nõ immerito id iuris mihi ſumpſi, omnia ſcil. naturæ ſecreta publicandi. Cogit verò me ad iactantiam ſumma experientia mea, dum

Realgaris ſalis vſus à Paracelſo inuentus.

dum Doctores istos, Chirurgos ac tonsores nulla experientia, minimo vsu, summa infelicitate morbos curare, imò ægros perdere video: multos malleos habent isti fabri, vim tamen & vsũ eorum ignorant, at quid porco margarita prodest, cùm nil sciat quàm vorare? Ego Alchymiam prædico, quæ secretas medicinas conficit, quibus omnia desperata mala sanantur: hanc ipsi cùm ignorent, nec Chymistæ, nec Medici dicendi sunt. Nam aut remedia penes Alchimistas sunt, vel penes Medicos: si penes hos, ea ipsi ignorant: si penes illos, iidem ea non didicerunt: quomodo igitur laudem aliquam merentur isti homines? Eum ego summa laudibus euehendum iudicauerim potius, qui naturam eò deducere potest, vt ad auxiliandum apta sit, hoc est, vt extractis salubribus inutilia eiicere sciat, tum qui ipsius efficaciam cognoscit: nam præparatio & scientia, id est, Chymia & Medicina, vt à se inuicem separentur, impossibile videatur: quod si quis ea se iungere instituerit, nil nisi meras tenebras in Medicinam introducet, ac vera sanè stultitia foret, quòd hac separatione omnia medicinæ fundamenta ruerent. Vt autem meatum rationum certitudinem cognoscatis, non multum laborandum mihi puto: hoc vnum moneo, vim remediorum istorum pseudomedicorum inspicite, quibus vulnera primum perdunt, vbi iam deprauata sunt, nunc hoc, nunc illo experimento adhibito, miserè ægros excruciant, tandemque vbi omnia nihil profecerint, omni salutis spe adempta, ad mortem miseros adigunt. Sed de complicatis morbis satis. Nunc medici errores intueamur. Vulnera à Medico deprauãtur, remediis inconuenientibus adhibitis, sectione scilicet, vstione, lotionibus, vnctione, medicamentis erodentibus, aliisque hoc genus pestiferis artibus, quas tu cum omnibus aliis Chirurgorum venenosis remediis (quibus subinde in deterius abire solet malum) reiicies, obseruatis interim cautelis secundi tractatus de purgandis & claudendis vulneribus. Sed Deo Opt. Max. (cuius beneficio medicinas hasce inueni, laus sit in sempiternum, cui quoque pro iis gratias ago, quacunque tandem ratione eas nactus sim. Verum quia latrochymista sum: vtrumque enim scio & Medicinam & chemiã, liceat mihi errores qui committuntur detegere, ac pestifera remedia ista repositis in eorum locum salubrius reiicere, quod vt faciam lubentius, ardens iuuandi studium ac prompta voluntas iubét. Sed de istis & aliis malis ac deprauatis vulneribus curandis Deo dante, secũdo huius operis libro vtilia documenta tradam, quibus ad eminuendam istorum doctorum ac pseudomedicorum iactantiam vti possitis: plura enim ab illis perperam curata vulnera, & quæ desperata habebantur, ego persanaui.

Alchymiæ laus.

Alchymia à medicina non separatur, vti nec præparatio à scientia.

Paracelsus latrochemista est.

CAPVT XIIII.

Suendorum vulnerum ratio ac suturas non acu sed medicamentis fieri debere.

PRodere vero ipsorum & in consuendis vulneribus stultitiam, imò reiicere conuenit, itaque reiectis acubus, aliisque quibus ad rem hanc isti vtuntur, ne pigeat meliora discere. Vulnera consuendi mos antiquus est, adeo vt primus eius author ignoretur, aiunt isti, firmam hanc rationem videte, stultitia tam antiqua est quàm prudentia: ergo non reiicienda, quis non rideat? Frigidum argumentum est, cùm antiquitate errores excusantur. Stultitia tam est antiqua quàm sapientia: nihil hoc ad virum sapientem pertinet, filius an ne sequatur parentis fatuitatem? Sed pergamus, si vulnus consuas, scias ipsam suturam inutilem esse: quia putrescit mox & decidit: quod si rursum consuas, dennò decidit, & cogeris tandem dehiscere sinere vulnus ipsum: nam semper in idem recidit siue suturam facias siue intermittas, hoc saltem interest, quòd illa vulgata ratione magis excrucientur ægri quare stultitiam istã ex qua malorum tanti acerui oriuntur quæ omnia iã scribere non vacat vt dolores, phlegmones, defluxiones ad partem affectam &c. intermittatis quæso. Vt autem consuendi meliorem ac certiorem rationem teneatis: ista vos fundamenta obseruare vellem. Nimirum naturam ipsam tantum quantum singulis diebus glutinat suopte marte intrinsecus contrahere ac suere sicque progredi paulatim, donec ad labia & extremitates ipsius vulneris peruentum sit, totumque glutinetur, fabrorum instar, qui duos asseres glutino iungunt. Cicatricem vero æquè angustã facit ac si sutorio filo consuisses. Memini me interfuisse vulnerũ curationibus, vbi tonsores audiebam, qui filo sutorio ac porcinis setis vulnus consuendum esse consulerẽt, quòd re etuendum putarent, ne sericum filum non sufficeret, hinc videre liceat stupiditatem horum hominum. Sed tu hoc facies, cura vt remediis bonis instructus sis, iuxta nostros canones, quibus obseruatis, neruos, ligamenta, tendones, cutem, carnem, legitimis remediis adhibitis, (sine errore naturæ suenda ac glutinanda relinques. Hoc nisi feceris, chirurgi nomen nunquam mereberis, sed eius qui naturæ aduersari studeat: adeo vt nisi Diuino magis quàm tuo auxilio iuuarentur ægri, nunquam sine damno tuo vterentur consilio tuaque opera. Natura enim sic comparata est, vt iucundã & quæ sine dolore fiat curationem ipsa desideret: nouit enim talem præstari posse, exhorrescit verò ad tortorum istorum ingressum. Hinc ego suendi rationem non solum vt ab arte alienam, sed & vt dolores & fluxiones concitantẽ improbo, & doleo tam inartificiosam operationem inter artis secreta numerari: sed de his idẽ est cum vrinarum inspectione iudicium, vbi lucri quàm salutis ratio maior habetur, quòd si non spectaretur, facilè ab arte exularent suturæ istæ miserandæ. In quarum locum si substituerẽtur pulueres glutinatorij ac aquæ collecticæ, de quibus sequenti tractatu disseremus, quarum & artificiosa est præparatio, & admirabilis efficacia, non vulnera solùm, sed maiora quoque mala curarentur facillimè, quæ isti incurabilia proclamant. Sed errorum semper plus quàm verorum canonum extitit, quos ij loquacitate tegunt, sub qua vulgus artem latere existimat, sicque tandem in verorum locum falsa substituuntur remedia.

Antiquitas erroris non excusat.

Suturarum vulgarium incommoda.

Natura ipsamet vulnus sui ac glutinat.

Lucrum errores fouet in Medicis.

CAPVT XV.

Deligandorum Vulnerum Ratio.

QVamuis secundo tractatu cunctum remedij adhibendi rationem, ab initio ad finem vsque curationis, describemus, hic tamen loci commoditate illecti deligandorum vulnerum modum annotabimus. Deligaturus initio vulnus primum omnium ipsum Oleo vel Balsamo vel vnguento vulnerario tepidis, vna cùm his quæ in iis intabuerint, implebis, dein Emplastro stictico imposito accuratè deligabis, circa vulneris autem regionem eadem ipsa adhibebis, vel si mauis oxyrrhodino ipsum membrum irrigabis. Et istud continuabis in nouem vel octo dies, prout vulnus ipsum magnum vel paruum extiterit: immutabis autem seu iterabis singulis XII. horis. Istis ritè perfectis, maiore cura nil opus est, nisi vulnus admodum amplum sit, vel in quo tendo vel ligamentum aliquod vulneratum, maiora symptomata minetur: tum enim pro tua industria maiorem adhibebis diligentiam. Vbi vulnus punctim factum est syphone, oleum aliquod ex prædictis injiciendum erit, vulnusque vt dictum est curandum. Semper autem prima deligatio accuratissima esse debet, quòd tum necessitas maximè postulet. Capitis autem vulnera curandi ratio hæc est: petiam lineam vel cottum imbue calido oleo vulnerario (à Balsamo autem, id est, destillatis oleis abstineto) pòst herbis ac floribus, qui oleo intabuerunt, imple, impletam in vulneris profunditatem immitte, deuitatis tamen menyngibus (quas tangere piaculum est, quo facto, emplastrum superimpone, ac tandé deliga. Capiti autem ea maximè emplastra conueniunt, quæ Gummina & Lythargirum, non autem Resinam, vel Colophoniam, vel Camphoram recipiunt, huiusmodi remediis & curandi methodo ferè circa nonum diem vulnera omnia tertia parte sanantur, nam curam in tres partes distingue, initium, medium, & finem. Vbi autem vulneratus iam vires recollegerit, omisso oleo, Balsamum substitues, tanges verò vulnus penna in Balsamum intincta, postea emplastro imposito, curam continuabis, donec nerui, articuli, &c. antea nudati, iam tecti apparuerint. Vltima postea deligatura subsequetur, quæ solis emplastris sticticis absoluetur ad cicatricem vsque hæc curandi ratio mihi familiaris est, in vulneribus ossium, neruorum ac similium, in quibus de curatione desperant alij Sin vulnera non admodum periculosa sint, sufficiet vno ex prædictis modis, assumpto vulneris curationem perficere: nam si in istis initio statim recta deligatura fiat, commodumque remedium adhibeatur, nil periculi amplius metuendum erit. Supersunt alia remedia, vulnerarij pulueres, potiones vulnerariæ, sublimata, destillata & similia, de quorum vsu suis locis copiosè disseremus.

Deligatur à vera ratio.

Tempus legitimum.

Capitis vulnera vt curentur.

Emplastra capitalia.

CAPVT XVI.

De quibusdam Morbis qui Vulneribus curatis succedunt.

VVlnus curare artis esse facilè concedo, perfectioris tamen artis opus esse arbitror, & vulnus ipsum curare, & ne morbus aliquis curato vulneri superueniat, diætæ legitima ratione præscripta præcauere posse. Exempli causa, scarificatio vel venæsectio naturæ oppressæ subuenit, quæ nisi adhibeatur, alij morbi succedunt: sic in magnis vulneribus, vbi non scarificatio seu phlebotomia sed profundiss. vulnus spectatur, cauendum ne alicui morbo occasio præbeatur, cauebitur autem, si per vulnus ipsum naturam exonerauimus (quemadmodum venæsectione futuros morbos præcauemus) id autem quo pacto fieri debet, pro tua industria cognosces, temporis, loci, occasionis semper habita ratione: fere namque aliàs tumores ac abscessus interni fiunt. Notandum etiam, magnam sanguinis profusionem aliquando dispnæam, quandoque hydropem efficere, aliosque tumores, non raro quoque complexionis seu temperaturæ mutationis causam existere in ægris, succedunt quandoque etiam vulneribus vertigo ventriculi imbecillitas, similesque passiones à quibus vt sibi ægri curati caueant, admonebis, vbi diætæ formulam præscribes. Ista quamuis ad medicos pertineant, nil tamen de istis memoriæ ab ipsis proditum est, frustraque ipsorum scripta consuluntur. Tu ista vt præcaueas, & scarificatione & phlebotomia, prout situs vulneris expostularit, vteris & ad purgandum sanguinem Aquam Cichoreæ & Camædryos exhibebis: hæ enim omnem sanguinis noxam tollere aptæ sunt. Obseruatione præterea dignum est, vulnera inflicta, magnorum morborum qui iam generabantur medelam esse maximè vbi magna venarum vasa aperta fuerint: nam si phlebotomia tantopere commendatur, quid prohibet ista vulnera phlethoræ curam nominare? Ego agrestem hominem noui, qui cum a multis annis surdaster fuisset, tandem cum casu in tumultu quodá auris illa cum mala parte abscissa esset, auditum recuperauit: sic debilitate visus, diuturnas quartanas, quæ nullis remediis obedirent, curatas esse meminimus. Vidi quoque in prælijs, quibus pestes ac febres ardentes successerunt, eos qui in prælio vulnus acceperint euasisse, cùm reliqui perirent. Sic erysipelati obnoxios obseruauimus post vulnus acceptum ab hoc malo liberatos esse. Quin & Arthritide molestatos vidimus, post vulnera nil mali aliquot annis sensisse. Quamobrem medicum tam vsum quàm noxam vulnerum obseruare decet: nam non raro accidit, per se pestiferum, ex accidenti tamen vtile ac salubre effici.

Sanguinis profusio immodica quæ mala facit.

Camædryos & Cicorea vsus ad purgandum sanguinem.

Vulnera sunt remedia imminentiū morborum.

Surditas à vulnere curata.

Quartana per vulnus curata.

Arthritide post vulnus curata.

CAPVT XVII.

In Vulneribus quid Locorum ratione obseruandum sit.

PRæter ea quæ superius commemorauimus loca, genitalium locorum vulnera omnium periculosissima sunt, quod summis ea doloribus affligant. Istorum tamen deligandorum eadem est ratio quæ superius dicta est, nisi quod ob intensissimos dolores ac phlegmonum vehementiam anodyna seu paregorica remedia requirant; conficientur autem ex farina fabarum, in vino & aceto cocta, quam subinde recalefactam cataplasmatis instar impones,

Genitalium vulnera periculosiss. sima.

impones, donec dolor mitigatus remittat, vel loco fabaceæ farinæ lutum furnarium, eodem modo præparatum adhibebis, tum doloris sedandi, tum defensionis (quam ista loco desiderant maximam) gratia. Quod si istis dolor non acquiescat, tum ℞ *fl. camomillæ, verbasci ana M. 1. olei q. s. coquantur & fiat cathaplasma, imponatur calidum.* Si nec istis dolor mitegetur, ad Ebulum in vino coctum & cathaplasmatis forma præparatum, tamquam ad sacram anchoram confugies. Sin Oscus (id est, scrotum) exeat, tum difficulter retinetur, retinetur tamen per terram sigillatam, non eam vulgatam officinarum, ex quouis luto confectam, sed nobis singulariter notam. Sunt præterea intestinorum ac peritonei vulnera, quæ quia glutinationem vti diximus non admittũt, argenteis fistulis cõtinuanda rursus erunt, quod si præstari potest, vt aliquando contingit, salus speranda est, quo pacto autem id fieri debeat, exercitatione, quàm ex scriptis disces melius. Recti quoque intestini exitus à vulneribus causatus, eodem modo non difficulter sanatur. In huiusmodi casibus miram quandoque chirurgorum ac tonsorum audias iactantiam, qui non ista saltem, sed & membra, aures, nasum, digitos, &c. triduo ante abscissa se restituere velle gloriantur. Sed quia nugandi tempus habent: non enim alius occupantur, quis non illis ignoscat? Verùm cùm minora non curent, de maioribus fabulosa eos dicere mihi persuadeo. ego experientia edoctus, quantam fidem ista mereantur, scio, sed pergamus. Capite vulnerato ocymum in vino coctum imponitur, magno successu, similiter Lauendula, Maiorana, Saluia, propter mentis alienationem ac vertiginem, atque syncopas adhibentur. Similiter de Pulmonibus, Epate, Splene, ac Renibus sciendum isthæc, viscera Auro potabili sustentari ac nutriri debere, quod præparatum omnes medici asseruare debent, quòd nullius pretij medicus sit, qui illud non habet. Ego quidem & præparationem noui, ipsumque habeo, sed iam non publicari præstat, tempus forsan reuelabit.

Cataplasma ad phlegmonas genitalium. Ebuli vsus. Osci exitus per terram sigillatã retinetur. Intestinorum vulnera vt curentur. Ocymi vsus in capitis vulneribus. Aurum potabile Paracelsi.

Peroratio primi Tractatus.

CVm hactenus omnia theoremata medicæ artis, quæ extra remediorum formulas chirurgum nouisse oportet, ac sine quibus minimum vtilitatis ex Rescriptis seu Receptis, quæ vocant, reportaturus est medicus, oratione explicuerim, repetere denuo debet quod in proœmio scripsimus, memini enim ibi, quomodo aliquando cum persuasione ductus putauerim vulgata medicorum theoremata vera ac absoluta esse, ipsam artem fastidire cœperim; Verum ego tandem, eorum imperfectione cognita, nil prius, nil iucundius habui, quàm hanc sententiam expurgare, ac medicinam suo nitori restituere. Sed meum propositum dum considero, sentio illud pseudomedicis istis nunquam probatum iri, at contrà dum video nil spei in illis ipsis cũ fructu poni, illos me impedire non patiar. Non inficias eo, præclara esse quorundam Germanorum nostrorum ingenia, quæ si huic arti excolenda inuigilarent, non inutilem operam præstituri forent. Et doleo certè, ea studiis iis corrumpi & frangi, quorum minimus in homini conuersatione vsus existit. Isti viri si vsum Medicinæ accuratius considerarent, plus operæ in ea ponerent. Si enim charitatem proximo præcipuè debemus, an ne maius dilectionis opus est, quàm si proximo id quod ille charissimum habet (sanitatem scil.) restituamus? Eos ego ad medicinam capessenda adhortor, quo eam ex istorum Thessalorum manibus, qui eam tam fœdè conspurcarunt, tandem eripiãt, istaq; inutilia studia, nec à Deo nec à natura imperata relinquant, sed discant Christianæ charitati magis consentanea exercere: quid enim ista studia (quæ illi humaniora appellant) aliud sunt nisi vanitas, quorum nec vsus nec fructus vllus, neque in seipsos, neque in alios redundat, sed nil nisi sonus quidam tibiæ agrestis sunt, qui dum auditur aliqua ratione animos afficit, at vbi desierit, nullius momenti amplius habetur? Sed fucatis studijs semper inuigilamus accuratius, quòd popularem applausum mereantur. Hinc medicinæ studium tot sæculis incultum remansit, quòd nemo sine contẽptu ei vacare posset: quin & ipsum Deum Opt. Max. qui diuino ore suo ægros medico opus habere protulit, ludibrio habens, totamque Euangelij doctrinam contemnunt irrisores isti. Quamobrem in eam denuo sententiã deuenio, Medicinã non in cucullatis eruditione stabiliendam esse, quòd eruditi ferè omnes Cathedram Pestilentiæ possideant, loquor autem hic de vulgata illa, & fucata scholastica eruditione. Me interim illud scripturæ testimonium consolatur, quod expressè innuit Medicum à Deo creatum esse, itaque ego istorum blateronum loquax auxilium, non desidero amplius, ad expurgandam Medicinam, sed opera perfecta cordatorum hominum, quibus integritas cordi sit, mihi sufficiant.

Germanorum commẽdatio. Humaniores vocatæ literæ vanitas sũt. Medicinæ contemptus vnde sit.

Veruntamen intelligo quemadmodum plures se ministerio Euangelij immisceant & nemo est qui non de Deo loqui præsumat, eos tamẽ qui in vineam vocati sunt cum fructu eam colere solos, reliquos vero Sues & bestias esse, quæ diruta macerie in vineam domini irruerunt, eamque diruerunt, qui suo tempore quoque meritas pœnas daturi sunt. Sic magnũ esse Medicorum aceruum, peritorum autem ac fidelium minimum numerum: nullus enim porcus est qui non hanc vineam diruerit. Hinc Apostatæ monachi, qui desidiæ, crapulæ, scortationi assueti erant, cum viderent ad faciendam medicinam (vulgaris vsus) præter loquacitatẽ, artis parum desiderari, quo suo ventri prospicerent, Medicinæ se immiscuerunt, atque sic Medicinæ sacratiss. scientia, fertilis ager fuit omnibus iis qui laborum pertæsi, otium captabant. Nec verò apostatæ soli, sed & carnifices, cæterique eius farinæ homines, quibus probum virum annumerari pudeat, hanc luci fœcundam artem captarunt. Istis tamen Medicum animo frangi non decet: nam si Prophetæ pseudoprophetas, Apostoli pseudoapostolos iuxta se tolerarunt, medicum quoque pseudomedicos ferre non iniquum erit, sedulo autem illud dictum Christi, medico obseruandum est cum inquit: Nemo venit ad me nisi quem traxerit pater meus cœlestis, eadem namque ratione

Medicinæ ager omnibus fertilis.

Medici & ægri duplices.

Medicum à Deo creatum, æger consulit, quem eò deduxerit Dominus: nam & Medicorum & ægrorum duplex genus exstitit, iustorum & iniustorum, sui ægri itaque suos medicos quærunt, & vicissim, interim tamen inuicem permixti omnes viuunt, quemadmodum nunquam triticum sine vicia vel lolio accreuisse videmus. Sed isthæc iam sufficiant, properemus iam itaque ad sequentem tractatum.

FINIS LIBRI TRACTATVS I.

PHILIPPI PARACELSI PRIMAE PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ TRACTATVS SECVNDVS.

Procœmium.

CHARITAS proximi iubet, vt qui in publicum quid emittunt, scripta sua, sine fuco & præstigiis, sed certissima experientia nixa aliis legenda præbeant, ea quoque obseruata conditione, ne nimia copia luxurient, vel penuria frigeant, sicuti & agros plane incultos, vel nimium cultos fructum non ferre videmus. Quamobrem commendandis scriptis accommodatissimum est excessum & defectum cauere, quod istis non obseruatis, vel inutilia vel pestifera euadant opera, cuius rei argumentum manifestissimum sunt Barbarorum quorundam scripta, qui cùm de omnium morborum curationibus à capite ad calcem disseruerint, tamen interim nihil egerunt, quam vt vera cum falsis iungerent, omniaque confunderent: nam cùm non publici commodi, sed popularis auræ captandæ gratia scripserint, ea operibus suis instruxerunt, quorum ne decimam quidem partem experientia comprobarunt.

Barbarorum scripta qualia sint.

Sunt qui mihi vitio vertant, quod non vtar authoritatibus scholasticorum medicorum, quasi vero ob id minus docti viri nomen merear. Cùm tamen omnes isti quotquot sunt, siue Germani, siue Itali, non digni sint qui corrigiam calceamentorum meorum mihi soluant. Ego vero hoc testor, nil me scribere, nisi quod Deo teste aduocato, comprobare possim, hoc mearum vigiliarum fundamento posito, mirum quot crabrones irritauerim. volunt vt illorum scriptis citatis res comprobem, cum hoc medio nunquam optato fine potiri queam: quia enim ipsorum libri mendis scatent, quomodo non nisi mendacia scriberem? vix enim vnicum theorema apud illos inuenias, quod fuco vel contradictione careat. Atque vt scribam quod sentio, si ego iudico omnes ipsorum scripta dubiæ consultationes sunt, nullis hic [illegible] nulla experientia quicquam comprobatur, ac vel cæcus videre queat Auicennæ magnos Canones, [illegible] reliquorum Barbarorum commentarios, quos tamen vulgus quasi sanctos habet, mendaciorum [illegible], veritatis nimium continere. Multi morborum centurias describunt, cum tamen vix [illegible] curarint. istis ne ego nitar istos mihi imitandos proponam quorum [illegible] vix decem curare, & consultationum centuria descripta vix quinque ægris prodesse [illegible] stultitate ac superbia, quarum fœcundissima altrix est Italia, nituntur. vnde ea quoque [illegible] quidquis, quod ad exornandas suas nenias facere possit, pro vero ac certo scribere [illegible] tore vtantur, qui cum Rhetor sit, quomodo non orationis illecebra ipsorum [illegible] latino, qui hæc pro Euangeliis reputat.

Authoritatem non statuit Paracelsus.

In omnibus quamobrem scriptis non [illegible] atque Historici summa ac vnica virtus est veritatis studium, quod si non adsit [illegible] sed mentiendi occasio ampla est, & vulgus tenebras quam lucem mauult. De hac [illegible] meum est iudicium. Spiritus viuificat, litera interficit, inquit scriptura. Spiritus & [illegible] ratio est Spiritus vnicam veritatem continet. hinc qui veritatem saltem scribit, non literam [illegible] sed veritatem per se quidem inuisibilem, sed quam scripto vel voce percipere possumus. Litera vero (scriptura) est eum qui veritatem non scribit, sed per consequens mendacium hinc sequitur literam id est, mendacium interficere. quare qui scribunt, veritatem scribant, alio qui hominem interficiunt. homicidis vero pœna à Deo constituta est æternum supplicium.

Veritas in omnibus scriptis spectanda.

Imitandos itaque nobis proponamus Prophetas & Apostolos, qui fœcunda breuitate veritatis fontem descripserunt. qui nil nisi quod Diuino ore notare iussi erant, scripto prodiderunt: horum exemplo & nos veritatem, vt simplex est oratio, proponamus, nec patiamur manis gloriæ studio in loquacitatis vitium nos detrudi, nam si illi summum bonum sine orationis pigmentis describere potuerunt, nec nobis difficile erit in tenuiori materia idem præstare. Non sum etiam ignarus eius, quod Christus dixit: Vbi receptus fuero ex hoc mundo, mittam vobis Spiritum sanctum, qui omnia docebit vos. Qui si nos (vti non dubitandum) docebit, certè præter veritatem nil docebit. veritas autem tenui oratione contenta est, quæ mundo qui pompam spectat non sufficit. Itaque si loquacitatem spiritui sancto tribui audiueritis, ne credite: nam si sermonis prolixitas veritatem efficeret, fateri cogeremur, Christum non omnia quæ necessitas requirebat dixisse. Ista scripturæ loca eo nomine citaui, vt ostenderem Medicinam iam sola loquacitate ac interficiente litera descriptam haberi, vt præter casum nil certi in ea habeatur amplius. Hanc literam dum à spiritu separare conor, stultus ab omnibus habeor, nec forsan immeritò: Oceanus enim immensus est ex quo enatare impossibile videatur. Margaritas porcis non proiiciendas, neque sanctum canibus porrigendum aiunt, ac consequentiam faciunt: ergo veritas scripto non est publicanda, bene dicunt: nam ipsi porci sunt ista margarita indigni, quorum vnicum fundamentum est, litera mendax & interficiens, quasi vero non imitandus nobis esset Christus, qui veritatem ab Euangelistis scribi, ab

Apostoli in scriptis breues sunt.

Apostolis vniuerso orbi annunciari ac prædicari voluit, cui si baptisati fidem habeamus saluabimur. Itaque si porcos ab ouibus separauerimus, porcos nos deterrere non patiemur, quin cæteris veritatem scribamus. Sequitur ergo secundus operis nostri tractatus, Medicamenta & remedia continens, quibus omnia vulnera tam cæsim, quam punctim facta (quantum natura patimur) curare docebimus. Quod si nostras compositiones cum veterum rescriptis, quandoque concordare videritis, nolo vos ea istbinc exscripta putare, sed quia Medicina a mundi origine vsque, certißimo semper fundamento innixa est, nos illud tenere, cæteros vero fabulis ac suis, si non vndique certè plerisque in locis conspurcasse iudicabitis: nam vbi illi quod tamen rarißimum est, Medicinam incorruptam reliquerunt, nil mirum erit, si inuicem concordemus. Mihi itaque multiplici experientia exercitato, liceat medicinæ imperfectionem sarcire, vel aliorum in ea errores notare, tu interim sequentia remedia & disce & exerce, posthabita omni loquacitatis pompa, quæ nihil ad artem facit: Et eris perfectus Medicus.

Argumētum secundi tractatus

VVLNERATORVM DIÆTA, seu victus ratio.

Diæta curat vulnera.

Rerum non naturalium administrationem indebitam, vulneratis periculosam esse extra dubium omnia esse puto, cùm eandem sanis nedum ægris noxiam esse quotidiè experiamur, itaque cùm videamus diætam curare vulnera, victus rationem inconcinnam vulneribus nocere negare non possumus, neque tamen vera victus ratio sine remediis aptis, vel optima remedia absque legitima diætæ ratione, quidquam laude dignum postulabunt, sed semper ista coniuncta esse oportet. Quam pseudomedici in ptisana, alica, iusculis diætam obseruant, explodenda est, quod ab istis natura integra abhorreat, nedum læsa quamobrem digestiuæ virtutis facultas in præscribendo victu inspicienda erit, sic si ebrius aliquis vulneratus sit, ante sobrietatis tempus nil ferè offeres, sed vsque in tertium & quartum diem, sola tenui victus ratione, ptisana scilicet, &c. contentus eris. Sobrius vero si vulnus acceperit, huic certe euchymis, & plurimi alimenti cibis succurres, quod in eo concoctrix facultas integra adhuc sit, ebrius vero dupliciter læsus sit, continui scilicet solutione, & naturalium facultatum noxa. In victu vero offerendo varietatem captabis, quòd ea ægris grata sit, quibus quandoque gratificari licet paulò deteriore victu, cauendum tamen à carne suilla, ansere, anate, & volucribus aquatilibus, &c. quos cibos quiuis vulneratis obesse nouit. Vnice autem illud obseruandum erit, vt & sæpe & modicum offeras, repletionem nimiam, famē ac sitim caueas. Sitis etenim (vt reliqua taceam) Epatis ratione euenit, quod cùm vulneri alendo sanguinem mittat, ad attractionem humidi incitatur, quare vulneratis potus non prohibendus, quòd eius tanta sit necessitas: sitis enim medicina quædam est, & propter medicamenta euenit ferè, neque etiam siue vehementer siue leuiter vulneratus, quisquam ad cibum vel potum capiendum cogendus est, nisi vbi ventriculus refrixit, vel appetentia ob frigiditatem illam concidit: tum enim victum calidum, vt ius carneum vel auenatum offeres. Præter iam dicta in vsu alimentorum quędam pauca considerantur, vt puta, ætas & natura ægri, ciborum bonitas ac malignitas, temporisque ratio. In potu autem vulneratis exhibendo accuratior quædam ratio obseruanda erit: nam siti quàm fame magis molestantur ęgri. Epar siquidem (sitis origo) magis, quàm ventriculus (in quo fames residet) afficitur: hæmorrhagia enim Epati communicatur maximè non sic ventriculo: quamuis enim ventriculi actio ferè debilitetur in vulneratis, cui & epar postea consentit, tamen cùm potus nil admodum in ventriculo commoretur, de eius offensa nil metuendum, tum etiam Epar inde iuuari certò cognoscimus: nam potus in vulneris nutritionem alteratus, ab Epate ad vulnus transmittitur: quòd si potus multum sanguinis generet, minus damni inde metuemus. Itaque quiuis Chirurgus potionum delectum habeat, iis in locis in quibus Medicinam facit Cætera quod attinet, ægri membri, ægro quietem imperabis præcipue, & vt ab ambientes aëris mutationibus sibi caueat monebis: quòd si contingat vulnus cum morbo alio, scilicet conuulsionibus, Epilepsia, colico dolore, complicari, (vti primo tractatu admonuimus) captiuam, in Febribus oua deuitabis, & similiter de aliis. Cibos vero condimentis, aromatis, destillatis cinnamomi ac caryophyllorum aquis condire ac temperare licebit. Quin & carnes sine aqua in duplici vase coquere vtile erit, potes si placuerit, ad Epatis & ventriculi confortationem carnes cum vino vel aqua, cinnamomo ac caryophyllis eodem modo decoquere. Notandum quoque est inter initia humido quàm sicco victu magis iuuari ęgros: nam Epati tum temporis potius, quam ventriculo prospicere oportet Nec illud ignorandum, in magnis capitis vulneribus potiones fortes, vinum sublimatum & similia intermittenda esse, vtendum vero aqua in qua panis maduerit, mixta cum succo cinnamomi.

Vulneratis diuersis cibus cōpedit.

Suilla vulneratis nocet

Potus vulneratis quis sit præscribendus.

Quies membri affecti.

Carnes vt ægris sint coquendæ.

ALVVS ASTRICTA, VRINÆ suppreßio, & vomitus, in vulneratis, quomodo curentur.

Vulneratis aluus dura redditur variis de causis: quandoque enim natura nimio sanguine profuso, ad expulsionem impotens redditur, quandoque constipatio ex diuturno decubitu oritur, præterea quoniam appetitus deperditur, atque concoctio vitiatur, pauca excrementa generari manifestum est, quin & febres ac phlegmones, quæ superueniunt, excrementa dissipant. Adhæc & illud patet, in multa siti pauca excrementa fieri. His de causis si aluus adstricta sit, ante tertium vel quartum diem nil admodum eam soluere laborabis, nisi pectoris quandam angustiam senserint ægri,

Quinque de causis alu' supprimitur in vulneratis.

atque

... tum etiam glande vti sufficiet, quod si glandes nil promoueant, Cassiæ medullam, electuarium de succo rosarum, Diaphœnicon vel Benedictam laxatiuam exhibebis, neque verò plane contemnenda sunt, apozemata & diluta, vt foliorum sennæ, polypodij & similium, quorum descriptiones vt vulgo notas iam prætereo. Nunquam tamen naturam ad excretionem cogere, Clysteri vel simili aliquo remedio attentabis: neque enim vnquam tantum cogendo proficies, quantum natura per se efficere potest, viribus non plane destituta, itaque ne nimium præceps sis, in aluo mouenda moneo. Vomitus præterea vulneratis superuenit quandoque, qui quoniam & periculi minimum habet, & ferè vbi natura vires recollegerit soluitur, nullam curationis indicationem propriam habet verum ne plane sine remedio sis, ℞ *fermenti M. i. succi menthæ cum aceto extracti q. s. coquantur in so ... cataplasmatis vel Emplastri, calidum imponatur ventriculo. vbi refrixerit eodem succo rursum calefiat sinatur per tres horas a pastu.* Similiter vrinæ suppressio ægris accidit, *quam vt tollas*, ℞ *lap. cancrorũ exhibe in succo vel aqua raphani*, quòd si nõ perficiant, ℞ *croci q. s. factus sacculus imponatur inguinibus vel da glandes siccatas in pul. redactas in potu, &c.* Verũ de his, ista scripsisse sufficiat, quod ea vna cum curatione vulneris per se abeant.

Vomitus vulneratorum.

Vrinæ suppressio.

SECVNDI TRACTATVS CHIRVRGIÆ MAGNÆ PARACELSI, DE REMEDIIS VVLNERUM, telorum, & Sclopetorum componendis.

CAPVT I.

DE COMPOSITIONE REMEDIORVM *præcepta generalia.*

ABSOLVTIS hactenus iis, quæ ad cognitionem ac theoriam curandorum vulnerum pertinebant, præcepta quoque generali dictandi formula, tum quo pacto symptomatis vulnerum succurrendum sit ostendo. tempus postulare videtur, vt tandem quibus remediis curatio absoluenda sit aperiamus, quod priusquam aggrediamur, hanc veramque componendorum quorumuis remediorum methodũ obseruare conuenit. Quemadmodum in homine anima, qua tamen homo, homo est, inuisibilis est, sic & in medicamento, & corpus est medicamenti, & eius veluti anima quædã actio seu energia, quæ etsi sine corpore nõ existit, nã per corpus necessario agit, corpus tamen ipsum ad sanandũ nihil cõducit, nisi quòd actioni subest. Verum cùm aliquod corpus necessario adsit, videtur cuiuique medicamenti duo corpora cõstituenda esse, eorum alterũ, alterum impurũ (hoc illius quasi subiectum, in quorũ separatione, ars componendorũ medicamentorũ vniuersa constituta est. Separatio autem fit, non sine corruptione eius, quod est corporis, quã subtilis deinde præparatio suo loco dicenda, cõsequitur. Obseruandum tamen, quædam medicamenta esse, quæ absque separatione, vel corporis corruptione adhiberi postulãt, quibus singularis quoque mistio conueniet. Sunt & tertij generis medicamenta, quæ actionem suam in alieno corpore melius quàm in proprio perficiunt: horum ergo corpora permutanda erunt. Vltimum genus est, eorum quæ per se nullam vim vel actionem obtinent, subtiliore tamen præparatione adhibita, admirandas facultates nanciscuntur. Hæc noua videntur, ab antiquitate non recepta, magno damno & dedecore tamen ignorata: dum enim non considerant veteres, medicamenta quædam separatione, quædam subtiliore præparatione, quædam alienorum corporum inductione actiones meliores habere, imò omnino habere, duorum, trium, pluriumue compositione, pueriliter defectum suũ sarcire conantur, quod tamen nunquam quisquam consequetur, manente eo quod est impuro corpore. Generalissimum itaque hoc sit medico in medicamentis considerandum, quanam præparationis formula medicamentum ad summum actionis suæ deduci possit, quod qui ignorat, subulcus non Medicus habendus est. Isto igitur canone obseruato, notandum deinceps est, CALORIS multas esse differentias: CALOR ENIM EST INSTRVMENTVM OMNIVM PRÆPARATIONVM, atque ob id singulariter contemplandus. Caloris differentiæ sunt ignis, sol, fimus, calidum innatum, &c. differentia autem in actione consistit: nam medicamento aliquo in cucurbita ad solem posito, alia erit eius vis, quàm si vel igne, vel carbonibus, vel in fimo præparatum fuisset, & vicissim. Sic aqua, sic arena, etsi ambo extrinseco calore agant, diuersimode tamen agunt quamobrem vt cuiuis medicamento competentem adferas calorem, hasce differentias studiosè notabis quas veteres medici dum contemnunt, vnico calore contenti, omnia permiscent, summa cum imis confundunt: tu caue sic agas, imò quæ ad solem pertinet, ad solem præpara: sic quod in Reuerberatorio parari debet, illic præpara. Sunt ex antiquis medicis, qui ab Alchymistis edocti, isthæc non planè intermittunt, sed quia fundamentis Chemicæ artis destituuntur, pauca suo loco agunt, nos in præsentiarum quantum ad curationem vulnerum pertinebit, commemorabimus, reliquia suis locis non omissuri, monentes interim, vt stultas phamacopœorum præparationes abijciatis

Actio & anima medicamenti.

Actio medicamenti in separato corpore I. In suo proprio corpore. II In alieno corpore III. Exp:præparata. one nata. IIII.

Calor est instrumentum omnium præparationum.

Caloris differentiæ.

CAPVT II.

POTIONES VVLNERVM QVOmodo parandæ ac corrigendæ.

VVlnerariarum potionum vis ac facultas ea est, vt auxiliante natura, intrinsecus omne vulnus tã cæsim, quàm punctim illatũ percurare possint. Etsi enim natura per se morbos curat, tamen si confœderati medicis auxilijs adiuuetur (auxilia autem naturæ cognata sint oportet) facilè opus perficiet. Huiusmodi ergo auxilia potionum forma maximè commendantur: nam cùm natura vegetalia quædam habeat, quæ si in alia corpora redigantur & applicentur: vulnera curant, certè nulla meliore forma, quam in potiones redacta actionem perficient: etenim potionem natura ceu alimentum recipit, cui quæ inest medicamentosa

Potionẽ natura ceu alimentum recipit.

vis non respuitur à natura etiam. Vulnerariæ istæ potiones, quamuis omni ætate in vsu fuerunt, tamen pauci veterum ex legitimis simplicibus legitimè eas confecerunt, sed ferè pro more suo sordide ac oscitanter pararunt. Sciendum quoque huiusmodi potiones, non solum **Cibi vulnerarij.** medicamenta, sed & alimenta esse, itaque eadem ratione licebit cibos vulnerarios parare, scilicet vt ea ipsa remedia, vna cum cibis percoquantur: verum quia tardius distribuuntur, & fere ventriculi aliqua imbecillitas subest, omittuntur, mihi sanè non displicent, si ventriculus eos concoquere possit. Varietas potionum vulnerariarum ex ingredientium diuersitate desumitur, huius generis simplicium ferè centum numero sunt, quorum v. vel vi. circiter ad vnam potionem assumuntur, quarum vires in aliud corpus, vinum exempli gratia, traducendæ sunt, ante omnia tamen delectu opus est, quòd alia melius, alia celerius, alia deterius, alia tardius suam operationem perficiant. **Potionum vsus.** Est vero & alius quoque harum potionum vsus, quod ingruentibus malis ea occurrant: conseruant enim naturale temperamentum, omnemque intemperiem corrigunt: adhæc naturam sic alunt, vt planè nil ipsa præterea desideret, quod nullo extrinsecus adhibito medicamento quisquam effecerit, quamobrem huiusmodi cognoscendis, & legitimè comparandis, sedulam operam nauabit medicus. Vidi præter iniectus notata, mirandos effectus consecutos esse huiusmodi medicamenta. Belgradi cum essem memini me vidisse Thracem **Historiæ aliquot memorabiles.** seu Vualachum quendam, qui vnico haustu exhibito quoduis vulnus curaret, ego tamen cùm eius periculum facerem pro locorum ac temporis varietate non pepetuo valere didici. Sic in Croatia Zygum quendam (vulgo Zyginer) vidimus, qui cuiusdam herbæ succo in potu exhibito omnes puncturas, in quibus symptomata grauia nulla adhuc essent, sanaret. Stockholmij quoque in Dania erat matrona quædam nobilis, quæ omnia vulnera (neruorum vulneribus & iis in quibus ossa fracta essent exceptis, tertio haustu dato glutinaret, sed istis (quia ferè in simplicibus tantùm ac carnosarum partium vulneribus prosunt) medicus contentus ne esto, sed certiora inquirat. Obseruauimus **Magi cuiusdam curandi ratio.** veruntamen exorcistam seu Magum quendam ossium fracturas ac neruorum vulnera huiusmodi potionibus curasse, sed vbi rem penitus inspeximus, non potione, sed extrinsecus adhibitis remediis (suo loco dicendis) id eum effecisse cognouimus. Priusquam autem potionum formulas præscribo, simplicia ex quibus eæ parantur ordine annotare placet, notabo autem ea saltem, quorum ope omnis generis vulnera, quocunque tandem modo facta, curare possis.

Sanicula alba.
Sanicula syluestris.
Alchimilla.
Dracunculus.
Ophioglosson.
Sapo.
Senecta Serpentis.
Trifolium.
Consolida media.
Telephium.
Pastinacæ satiuæ alterius herba.
Limonium vtrunque.
Mumia.
Sperma ceti.
Noctua.
Terra sigillata vera.
Rhabarbarum.
Buxi folia.
Cyclamen.
Perychimenum.
Tuber.
Aristolochia.
Agrimonia.
Symphitum.
Persicaria.
Beta vtraque.
Pauonis pennæ.
Polytricum aureum siue Apuleij.
Lilium conuallium, id est, Ephemeron non lethale.

Præter cõmemorata simplicia, etsi plura sunt, **Notandas. I. II. III.** sufficiunt tamen ista, quin hoc scire sat sit, inter iam dicta tria esse, quorum succo epoto, omnia vulnera ac puncturæ curentur. Item duo notata esse, quorum vtrunque prius aquæ intinctum, si vulneri imponatur ipsum vulnus prius glutinari, quàm herbæ computrescant. Est & vnum ex his, quod ter potum vulnera, omniaque vulnerum symptomata glutinare, ac tollere efficax est sed ista admiranda naturæ cognitio non nisi laboribus cõparatur, estque secretior quàm quæ scriptis publicanda sit. Sunt & ex commemoratis, quædam quæ intestinorum vulnera non aliter quàm carnosarum partium vulnera glutinãt. Discendum itaque ac experiendum, strenueque laborãdum in horum inquisitione, quòd si ego ista omnia tibi communicarem, iniurius tibi forem. Sed ad descriptiones ac formulas potionum progredior, quibus si instructus fueris, Medici nomen magno ægrorũ cõmodo tuleris, &c.

PRÆPARANDI MODVS ANTIQVOrum, tum recentium.

Solenne fuit antiquis potiones hasce ex vi- **Error Medicorum.** no ad tertias cum remediis cocto parare, stulta ac insulsa ratione, quòd scilicet gustus, facultas, & natura vini, huiusmodi coctura planè deperdatur: quod vt præcaueamus, vinum in cantharum cum remediis imponemus ac commissuris vasis, probè circumlitis **Potiones vulnerariæ vt coquendæ.** in duplici vase decoquemus: sic enim de vini substantia, ac viribus non solum nil perditur sed & in illud omnis facultas herbarum decoctarum transit. Nostra hæc preparandi ratio eo nomine gratior esse debet, quòd eo modo paratæ potiones, non vt reliquæ tormina ac nauseam concitent: maximè si ex austeris vinis, qualia Kelhamium Tigurinum, ac Brigantinum sunt, parentur. Diligendum autem ad hanc decoctionem erit vinum antiquum, album, tenue. Vitandum vero rubrum ac crassum, quòd alienæ facultatis non facilè particeps fiat. Possunt vindemiarum tempore, sine coctura, potiones tales parari si herbæ

herbæ enumeratæ in musto deferbuerint, ac post tertium mensem, aliæ recentes impositæ fuerint, vt vinum omnem eorum qualitatem induat, quod deinde absque vlteriore præparatione, potionis vulnerariæ loco dari potèrit. Contingit quandoque vino nos destitui, vel patientes abstemios esse, vel alias vino facilè lædi, vti vbi caput grauiter vulneratum fuerit, in huiusmodi casibus parabuntur potiones ex herbis contusis & in cantharo, vt dictum est, in diplomate coctis: fundunt namque de se liquorem qui potionis vulnerariæ loco esse potest, quia tamen fere ingratus est liquor, cinnamomum adiiciemus, tum gustus commendandi, tum restaurandarum virium gratia. Tres iam commemorati modi singulares, in omnibus casibus sufficere possunt, est tamen & quartus non minus elegans, cùm herbarum loco succi eorum in duplici vase, cum aromatis decoquuntur. Simili ratione alimenta vulneratis parabimus, si carnes vel pullos ac gallinas, &c. cum aqua quantum sufficit adiectis herbis vulnerariis in duplici vase decoxerimus, vel si aqua displicuerit, in vino decoques, ac gelatinam parabis: huiusmodi enim alimenta mirum in modum vulnerum glutinationem adiuuant.

Potionū sapor ingratus vt emendetur.

Gelatinę

FORMVLÆ POTIONVM VVLnerarium.

℞ Sanicula, Vinca peruinca, Centaurea Bethonicæ ana M. 1. Consolidæ regalis M.ß. Agrimoniæ M.2. decoquantur vt præscriptum est.

ALIA.

℞ Ophioglossi M.3. Alchimillæ M. 2. Vincæ peruincæ minoris M.1. Periclimeni M.1. ß. Rhabarbari ℥ 1. Rhapontici ℥ 3. coquantur vt dictum est.

ALIVD.

℞ Angelicæ ℥ ß. Mummiæ ℥ 1. Spermatis Ceti ʒ 2. glandium ℥ 2. Telephij M. 2. Cyclaminis ℥ 2. Limonij vtriusque ana M. 3. Vini quantum sufficit, fiat decoctio in duplici vase, potes si placuerit tertiam partem aquæ assumere.

Sunt & alij præparationum modi, si herbæ in aquis destillatis intabuerint, ac postea in duplici vase coquantur.

VT.

℞ Aquæ Limonij sextarium vnum, herbarum Limonij M.1. Diapensiæ M.ß. Vincæ peruincæ M. ß. fiat decoctio eo quo dictum est modo in cantharo.

Nobilissimæ vero huius generis potiones arte Chemica parantur, simili modo quo oleum arceutidum album conficitur, nimirum si iisdem herbę vulnerariæ iungantur: est namque in baccis iuniperi, singularis ac secretior quædam facultas vulnera respiciens, hic modus elegantissimus est, sed cùm hîc chemica docere non sit propositum, faciliorem, ac simplicem rationem parandi potiones ex baccis iuniperi præscribemus.

Baccarū Iuniperi virtus.

VT.

℞ Baccarum Iuniperi contusarum lib. 2. Limonij vtriusque, periclimeni radicis Diapensiæ albæ ana M. ß. Ophioglossi M. 1. ß. Symphiti aristolochiæ ana ℥ 5. Persicariæ ℥ 4. destilientur arte chemica, aqua destillata rursus immergantur, herbæ dictæ cum Baccæ Iuniperi cum cinnamomo: & fiat decoctio in diplomate vase bene occluso.

Similiter ex floribus vulnerariis cum Spica (vti oleum de Spica) paratur pinguedo quædam quę parua dosi, tam in cibo, quam in potu sumpta, vulneribus prodest.

EXEMPLI CAVSA.

℞ fl. spicæ M. j. hyperici M. iij ß. Verbasci M. ij. ß. Bethonicæ, centauri minoris, Prunellæ ana M. ß. fiat more solito.

ALIVD VNIVERSALE.

℞ Rad. Symphiti ℥ ij. aristolochiæ ℥ iij. Calami aro ℥ j. Ireos ℥ ß. herbæ vincæ peruincæ M. iiij. Saniculæ albæ M. ß. pennarum extremitatis caudæ pauonis ℥ ij. Myrrhæ, Masticis, Thuris, Mummiæ ana ℥ ß. Rhabarbari ʒ vj coquantur in vino vel aqua destillata, vel succo Limonij, vel aqua communi, prout necessitas postulauerit. Hæc de formulis potionum vulnerariarum dicta sufficiant, quarum etsi apud quosdam plurimæ asseruentur, tamen præparandi inscitia in vsum non veniunt. Vix enim vllum remedij genus minus vsurpant Chirurgi istis potionibus, partim ob negligentiam, partim componendi ac præparandi inscitiam, cùm tamen tam certa ex iis speranda sit salus in puncturis. Dosis harum potionum ex viribus laborantis, tum ea ipsarum vehementia diiudicatur.

CAPVT III.

Vnguentorum vulnerariorum parandorum ratio.

VVlneribus curandis, vnguenta omni ætate adhibita esse experientia didicimus: nam vnguentorum mentionem apud antiquos fieri audias, cùm omnium reliquorum ne verbo quidem meminerunt remediorum. Istorum namque vsus vulgatus, & domesticus fuit semper: antiquitus enim nemo non ea domi suæ, ad vsum subinde asseruabat præparata. Illis autem temporibus ea, quæ corpus dabant duo tantummodo fuere, Mel scilicet & Butyrum: ea autem vulgus, eo nomine præcipue delegerunt, quòd Apes ac Boues omne genus florum ac herbarū exugere & depascere viderent, existimantes (nec sine consilio) iis varias herbarum facultates communicari. Verum successu temporis, cùm sophistica Medicinam quoque inuasisset, isthæc quasi rustica & nimis simplicia contemni cœperunt: atque horum loco alia fucata magis, minus tamen vtilia substitui. Ego vero candide hortor medicos, hæc ne contemnant, quæ veteribus in vsu fuerunt, ac pseudomedicorum illorum fucatas compositiones, vt summas pestes defugiant. Et vt quantum in me est, veterum compositiones in vsum reuocentur, ipsorum aliquot rescripta seu formulas in medium adferam, quod si non Græcorum, Arabum, Mauritanorum, ac Ægyptiorum vtar ingredientibus, non statim ea abiici velim: erunt enim illis, si non superiora, saltem viribus paria, & talia quæ vulgo succedanea vocantur. Ea autem quæ corpus constituunt promiscue assumere licebit, vt pro melle butyrum, & vicissim, vti occasio & tempus iusserint.

Vnguentorum vsus antiquus.

Corpus vnguentorum quę dent.

Antiquorum inuenta commendantur.

Quid pro quo.

 EXEMPLA.

EXEMPLA.

Recipe Butyri maialis recentis lib. j. Arnoglossi, Limonij virtusque Betæ cum radicibus ana: M. j. Ophioglossi M. iij. contundantur & permisceantur cum Butyro, & insolentur per menses aliquot, pòst percolentur, ac reseruentur ad vsum.

ALIVD.

Recipe Butyri maialis lib. iij Rad. Symphiti maioris lib. j. Ophioglossi lib. j. ß. intestinorum terræ mundat. [illegible] lib. ß. Aristolochiæ rot. quartarium vnum. contundantur omnia & fiat pulticula quam vel insolare, vel in fimo digerere, vel frigido aliquo loco, ad humiditatis separationem reseruare poteris. Huiusmodi compositiones plures passim existunt sed istæ duæ ad quoduis vulneris genus curandum sufficient: quo autem diutius a putredine tuta sint vnguenta ista, butyrum aliquoties in aqua salsa lauare, vel salis modicum toti compositioni adiicere conueniet. Licebit etiam ex vnico medicamento vnguentum parare, vt ex Melle & Ophioglosso, vel floribus Hyperici, Butyro & Rad. Aristolochiæ, vel Symphiti maioris: in illis autem delectus adhibendus pro regionum & cœli varietate. Hactenus antiquitatis monumenta protulimus, sequitur recentior modus non minus elegans, à nobis primum inuentus & vsurpatus. *Recipe radices & herbas ex commemoratis, quæ placuerint, easque vnà simul contunde in formam pulticulæ, postea affunde vini, tantum vt paululum supernatet, coque in duplici vase cantharo inclusa, per horas decem, dein exempta rursum commisce, & percola, ac adiectis mellis [illegible] apum recentis vel Butyri, quantum sufficit mixtisque omnibus imponantur in cantharum, & coquantur vt prius, cocta iterum percolentur, ac prælo exprimantur, denique Alembico indita insolentur, vsque ad iustam consistentiam, ac reseruentur ad vsum, & habebis vnguentum, in quo [illegible], in [illegible]: deligere autem poteris, vt efficacissima Rad: Symphiti, Aristolochiæ Ophioglossi, [illegible], & [illegible] terræ.*

Vnguenta ne putrescant.

Vnguento ǭ nouo compositio Paracelsi.

Collectio præstantissima.

Admiratione insuper digna est hominum antiquorum [illegible], in indagandis humanæ naturæ conicientibus remediis: nam singulis suam regionum peculiaria simplicia [illegible], hinc quidam Melle & Butyro reiectis, Gummina & Resinam, pro vnguentorum corporibus receperunt. Resinæ autem cum diuersæ sint, alia aliis magis minusue placuit. Quamobrem vt horum quoque rationem diuersitatemque cognoscas, paucas quasdam formulas exempli gratia describemus.

Vnguenta ex Resina præparata.

Resinarum nobilium apud Germanos duo tantum genera reperiuntur, Laricea & Abiegna, ex Laricea paratur vnguentum tale, vt.

Recipe Resinæ Lariceæ lib. j. albumina ouorum numero 20. agitentur benè, ac subigantur, fiat vnguentum colore subflauum, cui permisce pul. Rad. Symphiti maioris ℥ ß. aristolochiæ rotundæ ℥ j. farina hordei ℥ vj. subigantur omnia, & fiat vnguentum perfectum in omnia vulnera.

ALIVD EX RESINA ABIECTIS.

Recipe Resinæ abiegnæ lib. j. liquefiat paulatim, & [illegible]: post adiice medulla vituli partim, radicis symphiti, vel intestinorum terræ, [illegible], vel quantum sufficere videbitur: contundantur omnia, & permisceantur in mortario calido, & imponantur vulneri [illegible].

Antiqui quibus ista non sufficiebant, vnguenta parabant ex resina & cera, cum oleo temperatis, adiectis herbis, ac radicibus, omnibusque inuicem mixtis, sed ista quia vulneribus magis prosunt, aliud in locum referemus: tum etiam quòd cera ad corpus constituendum minimum virium habeat, eam libenter omittimus. Quæ hactenus de istis vnguentis diximus, non paucos mouebunt scio: nam hoc mirandum est, Medicos minus quàm idiotas curando proficere, sed pseudomedici sunt, non Medici, quos subtilitas seducit, cum simplicitate non minus efficere possimus: hinc rustici felicius curant, quòd simplicibus contenti sint, Medici verò dum subtiliora scrutantur, ex vno errore, in alium prolabuntur, maximè verò in præparatione peccant isti homines, quæ tamen vnica ferè in medicamentis consideranda venit.

Ceram nō da[?] bonū corpus.

CAPVT IV.

De oleis & balsamis vulnera curantibus.

OLeorum quam Balsami vsus antiquior, compositioque simplicior exstitit; nam Balsami confectio Chemiæ singularem peritiam requirit, & ab Alchymistis primum inuenta est. Olea vero vulneraria ab antiquis diuturniore in vsum recepta sunt: nam cùm quondam vnguentorum forma ac mellis, corpus non vsque adeo placeret, de commodiore forma remedii cogitarunt, & in oleum facultates florum, radicum, ac herbarum, sic quoque combiberet periculum fecerunt, nec sine successu quidem: nam experientia edocti sunt, commodius hic quàm illic fieri posse; breuique tantum creuit horum oleorum vsus, vt omnia reliqua remedia in desuetudinem, ac contemptum venirent. Vbi ea in vsum adhibebantur, lauandum prius vulnus erat, pòst infundendum oleum, ac demum deligandum, huius curandi rationis Christus in Euangelica parabola, de vulnerato & Samaritano, meminit quoque, magno argumento huius artis antiquitatis & præstantiæ. Posterioribus seculis Chemistæ cùm destillatis oleis, plus quàm simplicibus tribuendum putarent, reiectis simplicibus, destillata pararunt, & ob artificiosam præparationem Balsami nomine appellarunt: Quibus etsi plus virium tribuam quàm simplicibus, experientia tamen diuturna didici vulgatam Chemistarum destillandi rationem, per laterum commixtionem reprobandam esse, & eam vsurpandam, quæ sine omni admixtione aliorum corporum per Retortam destillantur: in quo opere perficiendo, accuratè spectandum, vt vbi Spiritus progredi, vel color olei in magis rubicundum mutari cœperit desistamus, ne alieno colore, vel sapore, aut odore ipsum imbuamus. Eadem ratione Chemistæ in olei Terebinthinæ extrahendo peccarunt: nam illorum more paratum, calidius est, quàm vt carnis generationem in vulneribus promouere possit. Itaque si tu id parare velis, vti de oleis monuimus, destillabis, & habebis Balsamum nobilissimum pro

Balsami compositio ab Alchymistis primum reperta.

Oleorum vsus vnde tantopere creuerit.

Olea vt adhibenda.

Balsami nomen vnde.

Chemistarum error in præparatione Balsami.

Oleum Terebinthinæ vulgare [illegible] [illegible] batur.

neruorum vulneribus curandis.

Attentatum quoque idem est in Gummi, ceræ, R. sina, &c. destillandis, sed sine successu. Itaque huius formæ remediorum, quatuor sunt differentiæ: oleum scilicet simplex, & destillatum: item Terebinthina simplex & destillata, nos singularum specierum, quasdam formulas selectiores exempli causa annotabimus.

OLEVM ET TEREBINTHINA simplex pro vulneribus, quæ & destillari possunt.

RÉcipe Corporis, id est, olei vel terebinthinæ lb. j ß. camomillæ Rosarum rub. prunellæ ana M j ß Hyperici M iij ß: centaureæ, chelidoniæ ana M ß mixta omnia ponantur ad solem per duos menses Hoc oleo seu Balsamo mira præstantur in vulneribus præter omnem dolorem, si placuerit poteris sequenti anno, eosdem flores in eodem oleo denuo macerare, & habebis medicamentum nunquam satis laudatum.

ALIVD.

Recipe Herbarum Ophioglossi, Limoniÿ minoris, Agrimoniæ, Saniculæ ana M j ß Hyperici M ij. rad. Symphiti M ß vermium terrestrium mundatorum numero 100 olei vel terebinthinæ, quantum sufficit pro maceratione omnium, sistantur ad solem, ad tempus legitimum digestionis, & vitre. Postmodum [illegible] quoque Mummia, Mastiche, Thus & Myrrha, [illegible] in istis modus servandus est (quod olea flores lubentissime recipiant: maximæ verò facultatis sunt flores Hyperici.) Quidam [illegible] lumbricum terrestrem & [illegible] (quæ tamen suis de causis mihi displicent) iniiciunt: ab istis vt tibi caueas moneo.

Notare & hoc conuenit, semina eorum plantarum, quæ [illegible], si contusa per hyemem [illegible] in oleis macerentur [illegible].

BALSAMI VVLNERARII FORMVLA.

[illegible] flor. Hyperici quantum sufficit ad implendum, florum Verbasci tertiam partem ad fl: Hyperici, Vini [illegible] decoquantur [illegible], post ad tempus legitimum insolentur, Hæc Balsamo nunquam te sine mirando successu vsurum tibi persuadeas. Quemadmodum diuersis temporibus varia remedia inuenta sunt, sic vermicis præparatio singularia te [illegible] humano generi aperuit. Namque [illegible] Fernicem parauerunt, eius experimentum vti etiam Mammarum inflammationibus, & alijs vlceribus malignis, fecerunt: atque hinc vlterius progressi, enumeratis herbis ac floribus impositis, ad vulnerum curationem felicissime adhibuerunt hæc formula quia crassior, diuturniorem insolationem requirit: nihilo tamen reliquis deterior est, si Mastiche, thure ac Myrrha adiectis digeratur: & vbi aliquandiu in digestione perstiterit, Mumia quoque ei adiiciatur. Obseruandum quoque, Fernicem, si ex oleo vulnerario, cum vino, Carabe, ac Mastiche percoquatur, multò generosiorem reddi.

Progressu quoque temporis, nec istis contenti homines, medullas quoque cum dictis herbis permistas, ad solem in oleosam quandam formam reducere conati sunt, quod dum faciunt, alter alteram præfert alijs, tandem experientia edocti, humanam optimam esse, post hanc ceruinam, in harum defectu vitulinam præferendam didicerunt. Sic & axungiam seu pinguedinem animalium, simili ratione in olea resoluere optimo successu tentarunt, atque in hoc genere humanam primas tenere, pòst caponis & gallinæ non inutiles esse cognouerunt: inter pisces tamen nullius axungiam præter quam Thymalli vtilem repererunt, ex qua præstantiss. oleum vulnerarium parari consueuit. Fernicem, cuius superiùs meminimus, si ex oleo vel Terebinthina destillatis conficeris, nobiliorem experieris, quod & hîc monere placuit. Formulas Balsamorum ac oleorum plures non describo, quòd etiam [illegible] præstantissimas omnium proposuiss. tu si alias desideres: obseruatis superioribus canonibus, facilè necessitate postulante eas conficies.

CAPVT V.

De vulnerum curatione per Medicamenta expurgantia (vulgo mundificatiua dicta.)

QVandoquidem natura ipsa Balsamum qui vulnera curat, intertius in se reconditum circumfert, vt nihil præter mundificationem, ad vulnus curandum deesse videatur: de ea quoque pauca addere non inutile forsan fuerit. Videmus enim canes lingendo vulnera sua curare, nulla alia ratione, quàm quòd ea expurgent, quos imitati prisci homines, vulnera sua, manuum præcipuè, frequenti linctu poliè curarunt: verum successu temporis delicatiores facti, à linctu abhorruerunt, ac vrina vulnera lauare cœperunt: sic quæ carnosa vel [illegible] facile curauere: sed quia fœtorem vulneribus conciliabat, & frequentem deligationem requirebat, pigritia ducti, & hanc reliquerunt, ac ad vinum confugerunt, quod etiam si non contemnendum esset, tamen in magnis vulneribus sufficere non poterat, tandemque ad aquam salsam progressi, eam vtiliter tum hominibus, tum bestiis adhibuerunt: verum ne hæc quidem diu durauit etiam, sed in eius locum successerunt sequentia mundificatiua.

Primum, in vino decoxerunt aliquas herbas vulnerarias, modico salis adiecto, eoque decocto, vulnus ipsum lauarunt, tandemque emplastri loco fuos contusos imposuerunt.

Alij aluminata aqua, adiecto pauco atramento, vulnera curarunt. Quidam succo plantag. ac Chelidoniæ pauco sale adiecto vulneribus medicari solent: sunt enim non paucæ herbæ, quæ solo succo vulnera glutinant. Atramentum vulgus tale cum melle ad vulnera sananda vtitur. Istiusmodi curationes etiamsi

Fl. Hyperici commendantur

Semina.

Fernicis vsus in vulneribus.

Mammarum inflammationes.

Humanæ medullæ vsus.

Axungia humana

Thymalli pinguis axungia.

Canes lingendo vulnera sua curant.

Mundificatiua Vrina.

Vinum.

Aqua salsa.

tamsi tardè fiant, tamen, quia periculo ferè vacant, vulgò gratiores existunt, contempta interim pseudomedicorum curandi ratione. Sunt & alia, quæ secretiore quadam natura vulnera expurgandi prædita sunt, vti Persicaria, quæ si in aqua lota vulneri imponatur, ipsum sanat ex insita salis facultate, sed de ea plura in capite de operationibus cœlestium dicere animus est.

Persicaria oculis vi vulnera expurgat

Huiusmodi vilia remedia videntur, viles tamen operationes non habent, sed plus istis effeceris quandoque, quàm magnificis illis ac prolixis pseudomedicorum descriptionibus. Huius tamen te meminisse volo, hoc capite, notatam curandi rationem in iis tantum vulneribus sufficere, in quibus nulla grauiora symptomata ægros molestant, vel quæ nō nimis magna sunt, nisi forsâ æger optima sit corporis cōstitutione.

CAPVT VI.

De Emplastris pro vulneribus, & puncturis curandis.

EMplastrorum compositio, etsi ferè exotica simplicia requirit, nihilo minus tamen præstātia apud nos fieri possunt emplastra, quod Diuina gratia, sic regiones omnes totius orbis inter se cōparatæ sint, vt altera alterius defectus facile restituat, ac cōpenset. Horum ergo compositionem in præsentiarū docere placuit, quòd etsi iam antea enumeratæ medicamentorum formæ, ad omne vulneris genus tollendum sufficiant. tamen singularem quandam vim contra ingruentia symptomata emplastris inesse cognouerimus. Quoniam verò & nostratia quædam simplicia symptomatis non minus occurrunt, ea nos singulari libro paruæ Chirurgiæ descripsimus: hîc de Emplastris solum stĭctĭcis locuturi. Inuentionem & originem multorum remediorum, vti ad mechanicos artifices superius retulimus, sic in Emplastrorum inuentione plurima illis accepta ferimus: namque figuli Lythargiri vires, fabri ferrarij Crocū Martis, ærarij fabri Squammam æris primum docuerunt, ac huiusmodi documenta, Experimenta vocarunt. Alchimistæ quoque mira istis in rebus didicerunt, ac docuerunt, expertique sunt, vt in Minio ac Cerussa, aliisque quæ hîc scribere nil opus est. Hos secuti philosophi, qui horum simplicium vires describere, & compositionem machinari ausi fuerunt: ac primum quidem ex cera & oleo simplicia parauerunt emplastra, quibus deinde (quod minimum efficaciæ iis inesse perspicerent) alia, vt Minium, Cerussam, rubiginem ferri, Squammam æris, ac Lythargirum, cæteraque similia adiecerunt, cerotaque confecerunt: postea cum ne his quidem contenti essent, Gummina & Magnetem, quod attrahendi vi prędita scirent, cum sarcoticis pulueribus: vt Thure, Masticha, Myrra, similibusque admiscuerunt, sicque paulatim progressi, subinde meliora confecerunt, donec miraculosas etiam curationes istis emplastris præstarent. Verum sophistarum ac pseudomedicorum malitia hæc quoque tandem corrupta sunt & adulterata, quorum vt nequitia prodatur, antiquorum emplastra conficiendi rationem in publicum proteremus, indigna enim sunt, quæ diutius lateant: nam medicum à Deo ad salutem ægrorum, non pro thesauris reponendis, quod

Empla-stra Germanica.

Stĭctĭcum emplastrum dicitur pro puncturis Germ. Ein Stichpflaster.

Experimēta Mechanicorum artificum.

pseudomedicis istis peculiare est, creatum scimus. Sed iam ad emplastra pergamus.

Vulgatissimus emplastra conficiendi modus apud antiquos fuit talis. *Recipe Ceræ lib. j. picis Græcæ quartarium j. colliquatis inuicem, & adhuc modice calentibus insperge pul. rament. lap. Carneolæ, Coralli vtriusque Magnetis, Molybdenæ ana ℥ß. Carabe, Mastiches, Thuris ana ʒ vj. Myrrhæ, Mumiæ ana ℥ß. post adiectis ℥j Terebinthinæ agitentur, dum refrixerint omnia, tandem malaxentur, pinguedine thymalli piscis, ac reponatur ad vsum.* Poteris hoc emplastro vti optimo successu, non in vulneribus solum, sed etiam in quibusuis vlceribus malignis.

Emplastra antiquorū, vt parati solita.

ALIVD.

Recipe Ceræ virgineæ lib. j. picis Græcæ tantundem. Terebinthinæ quartar. j. colliquatis ad ignem insperge pul. Mastiches ℥iij. succini ℥ ß. stent ad lentum ignem quarta horæ parte; postea adiiciantur pul. Myrrhæ, Thuris ana ℥ ß. Mummiæ ℥ij. Aloes Epaticæ ℥j. Camphoræ ℥ ß. agitentur probe, donec refrigescant omnia, tandemque iam dicta pinguedine malaxentur, ac reponantur ad vsum. Valet mirifice ad puncturas curandas. Aliud quod glandes, tela, ac armorum fragmenta extrahit. *Recipe autem Ceræ lib j. colophoniæ, picis sutorum ana quartar j. liquefactis adiiciuntur Gummi Ammoniaci ℥ iij Bdellij ℥ j. Magnetis subtilissime puluerisati ℥ v. succini ℥ iij. mixta omnia malaxantur cum oleo ouorum, ac reseruantur ad vsum in extremis, tum pro vulneribus perperam curatis glutinandis.* Præter iam dictam rationem, alius est emplastra conficiendi modus, scilicet, cum cerotis alia medicamenta adiiciuntur, eaque in emplastra rediguntur: vt sequitur.

Alius cōponendi modus.

Recipe Ceræ, Lythargiri, olei communis, ana lib j. fiat Cerotum, cui adiice.

Ammoniaci, Bdellij ana ℥ ß. Galbani oppoponacis ana ʒ vj. dissoluantur in aceto, ac percolata, rursus ad iustam spissitudinem recoquantur, & cum ceroto, superius vnitis ac permixtis inijce, pul. Molybdenæ, Coralli vtriusque, Magnetis ana ℥ j. ß. Thuris, Mastiches ana ℥ j. Terebinthinæ ℥ iij. olei anethini ℥ ß. fiat emplastrum secundum artem. Vel.

Recipe Oppoponac. quart. j. perpurget' (vt dictū est) ac cum Ceroto misceatur: tum ℞ Mummiæ ℥ iij. Aristolochiæ ℥ij. Mastiches, Thuris, Myrrhæ ana ℥ ß. Terebinthinæ quartar. j. Olei Laurini ℥ j. Camphoræ ʒ ij. malaxentur oleo camomillæ, & fiat emplastrum. Vel. *Recipe Ammoniaci perpurgati ℥ v. sang. draconis ℥ ij. Colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥ j. Thuris, Mastiches ana ʒ vj. Myrrhæ ℥ j. Terebinthinæ ℥ iiij. malaxentur oleo laurino.*

Hactenus prosecuti sumus emplastrorum, tum inuentionis modum, tum duplicem componendi rationem, ea facilitate, tantoque compendio, vt iam cuiuis promptum sit, reiectis erroneis pseudomedicorum compositionibus, alias præstantiores excogitare. Ego certe præter dicta emplastra, longo vsu hoc quod sequitur comprobaui efficacissimum esse.

Recipe Ceræ virgineæ, olei vulnerarij nostri ana lib. j. ß. Lythargiri auri lib. j. plumbi loti lib. ß. fiat Cerotum, cui adiice Fernicis cum herbis parati (de quo supra) lib. ß. Terebinthinæ quartarium j. gummina ac pulueres superiorum descri-

Emplastra Para celsi vsualia.

ptionum

ptionum quæcunque placuerint, malaxentur cum Balsamo vulnerario, ac fiat emplastrum secundum artem. Alia præterea stictica emplastra, multa experientia comprobaui, quorum descriptiones, in secundum nostri operis tractatum de vlceribus reseruabimus, quòd ea non tam vulneribus quàm vlceribus curandis prosint. Decebat quoque emplastra pro deprauatis, ac perperam curatis vulneribus sanandis describere: sed quia de iis copiose in minori chirurgia disseruimus, eò studiosum lectorem ablegamus. Cæterum obseruandum, mala, quæ istis non vincuntur remediis, alio modo possibile sit: namque ad impossibile non extendit medica ars, vt exempli causa, latentes tormentarios glandes, latentiaque tela, nec emplastris, nec aliis remediis extrahi posse scimus: ab istis ergo abstinendum. Hæc itaque de emplastris dicta sufficiant: nam de istis hoc certò polliceri possum, eorum vsu nunquam non optato fine potiri posse Medicum. [Nota.] Illud quoque in more positum habeo, vt emplastrum compositurus, prius Lythargiri satis magnam copiam cum Fernice ad horas 10. decoquam in massam, quæ in puluerem redigi possit, ex eaque Ceratum parem, hincque emplastra, eo quo meminimus modo.

CAPVT VII.

De Pulueribus traumaticis.

TRaumatici pulueres, olim in vsum recepti sunt, à serpentum exemplo, quos quandoque dissectos, cùm semetipsos rursum conglutinare herbis quibusdam homines viderent (quas deinde ab effectu SERPENTARIAS vocarunt.) [Serpentariæ herbæ.] Eas herbas dein in puluerem redactas, ad glutinandas etiam abscissas corporis partes vsurpandas putarunt, puerili certè ratione, quòd rem male distinguerent: nam hominis partes, motus, atque vitæ principium non seorsim obtinent, quemadmodum in reptilium diuersis partibus fieri videmus. Ad hæc serpentes seipsos vel linctu, vel masticatis huiusmodi herbis impositis, curare suspicio est: mirandis enim virtutibus à natura donati sunt. Quos etiam si Empirici studiosè imitari sunt conati, operam tamen luserunt: etenim viuum cum mortuo nullam planè communionem recipit: interim tamen dum in istorum inquisitionem intenti sunt homines, hoc repererunt Senectæ anguium mirificam quandam vim inesse ad vulnerum curationem: [Senectæ anguiũ.] vt hinc non dubiam coniecturam facere liceat, serpentes magis senecta sua se curare, vel aliqua insita vi, quàm herbis, cùm id ante receptum sit, naturalem Balsamum vulnera curare. Hoc argumento ducti Empirici, Senectæ anguium (quod nullas alias huiusmodi herbas cognoscerent) suendorum vulnerum vim tribuerunt: nec istis contenti, alia quoque experimenta fecerunt: ea enim ætate, nullus erat fili & acus vsus in suturis faciendis: verum cùm & hanc suendi formam recepissent, nec ea tamẽ vtilis esset, perrexerunt alia, quibus labia vulnerum contrahendi vis esset, inquirere, tandemque voti compotes facti, pulueres ac succos tales repererunt, qui vulnerũ labia cõtrahendo sibi contigua redderent, naturamque in glutinando adiuuarent. Eo autem nomine pulueres isti potiores sunt habendi, quòd vna opera, summum, imum, ac mediũ vulneris, per eos natura glutinet, [Puluerũ præstãtia.] quod in potionibus, oleis, vnguentis, ac emplastris non præstare potest, sed saltẽ ab imo, & intrinsecus exteriora versus facere cogitur. Notandum vero, in vsu horũ puluerũ illud est: Quòd etsi eorũ operatio velocissima existat (nulla enim alia remediorũ forma citius glutinat) ab iis tamen abstinendũ esse, vbi symptomata aliqua grauiora vrserint, veputa phlegmone febris tumor durus, hæmorrhagia, &c. quòd istis scilicet actio medicamẽti impediatur: vel igitur intermittẽdi pulueres sunt, vel istis symptomatis prius incumbendũ. Pulueres isti in triplici differẽtia sunt: vel enim ob siccitatẽ constringũt, vt Bolus Armenus. [Puluerũ differentia triplex.] vel alia de causa, vt Acatia, id est, succus prunorum agrestium immaturorũ: astringunt, vel glutinis instar coniungũt labia vulnerũ, vt Tragachantũ. Nec verò bases solũ harũ compositionũ considerãdæ veniũt: sed & alia corrigentia & ingredientia, quæ naturali balsamo nutrimentum suppeditant. (Sequuntur formulæ triplices.)

[I.] *Recipe Boli armeni veri quartariũ j. dissoluatur in aqua Aluminis, quantũ sufficit, destilletur, dein alia superfundatur aqua, ac denuo elabicetur, iteretur que toties, donec Bolus in oleũ degeneret, qui ad Sole dein exiccatus, ac in puluerem redactus misceatur cum ℥j. Thuris, ʒß. lap Carneoli ʒij. Mumiæ: omnia in pul. redacta, bis quotidie vulneri inspergatur, ac emplastrũ sticticũ superimponatur.* Valet ad vulnus sanandũ, & præcauẽda symptomata supradicta: Oleũ iam dictũ, quemadmodũ, & oleũ Saturni, & oleũ de croco Martis, ac de ære vsto tãtæ sunt efficaciæ, vt verbis exprimere non possim, præcipue in cauendis symptomatis.

[II.] Alius: *Recipe Acatiæ, succi Gallarũ immaturarũ ana partes æquales, coquãtur ad cõsistentiã Electuarij, post insperge pul. rad. Symphiti maioris octauam parte, coquantur in aqua aluminis, deniq. ad Solem exiccẽtur, redigaturque in puluerem.* Hoc puluere nunquam vteris sine emplastro: quòd de Symptomatis superuenturis periculum sit.

[III.] De Tragagãto quod diximus, exempli causa, verius diximus: nam in huiusmodi puluerẽ redigi nõ potest. Ego nõ raro & certe optimo successu, latomorum lutũ linimẽti instar vulnerib. adhibui, lutum autẽ Ægyptio more paratũ esse debet, scilicet, vt in humore actionẽ suam perficere possit. [Lutum lapicidarum.] Soleo loco olei lini, oleũ traumaticũ ex oleo lini paratũ, tum loco calcis, Corall. alb. vstum recipere. Sunt & alij pulueres, qui etsi nõ admodũ artificiosi sint, tamen quia in aliorũ defectu vsurpari possunt, aliquas paucas eorũ formulas describã: non enim delector copiosis Receptarũ descriptionib. *Recipe Thuris, Myrrhæ, Mastichis ana ʒß. Corall. rub. ʒij. aloes Epat. ʒij descriptionis superiorũ pul. ad pondus omniũ fiat puluis.* Alius. *Recipe Acaciæ, succi Gall. immaturarũ, succi Saniculæ, succi Clematidis, succi Ophioglossi ana ℥v. exsiccentur ad solẽ, interim dum siccãtur, adde Gũmi Ammoniaci perpurgati ℥ij omnia exiccata redigantur in puluerem.*

In vsu puluerũ horum præscribenda erit ęgris diæta ad siccũ declinãs, cum pauco potu. [Victus ratio.] Cætera simplicia quæ vulnera cõstringunt, quia ferè arte Chemica parãtur, ad suũ locũ reseruabimus.

CAPVT

CAPVT VIII.

DE VVLNERVM CVRATIONE *per cœleſtes operationes.*

ARtes quædam Chirurgicæ, à primis Aſtronomiæ cultoribus inuentæ ſunt, quibus admiranda (virtute ætherea) in vulneribus præſtabant. Verum ex poſt obitum antiquorum Magorum ſic deperditæ ſunt, vt vix aliqua veſtigia ſuperſint amplius. Ars autem cœleſtium impreſſionum erat, vt actionem influentem in corpoream aliquam ſubſtantiam deducerent, in qua deinde vigeret. Res exemplo declaretur. Semen Roſæ, virtutem & naturam roſæ obtinet, nec tamen Roſa adhuc eſt, ſed vbi ipſum in terram coniectum germinauerit tum demum Roſam producit. Eadem ratione cœleſtes quædam virtutes ac actiones exiſtunt, quæ in gemmas, quæ Peantides & Gamahij (alias gemmæ huyæ) vocantur à priſcis Magis ſunt ſeminatæ, hincque ortæ poſtea, non ſecus, ac ſemen quod ex arbore decidit ac regerminat. Hæc illa veterum Ægyptiorum, ac Perſarum Aſtronomia extitit, qua gemmas cœleſtibus virtutibus ornarunt. Neque vero iſta ſtatim aduenta reputanda ſunt: namque ſi cœlum peſtem aliosque morbos nobis immittere credimus, cur non benignitas eius virtutes nobis communicari ſperemus: Similiter ſi in hominum corpora agit cœlum, cur non in lapides quoque tela ſua torquere putemus? Huiuſmodi cœleſtibus ſpiculis plurimi tanguntur, quæ Magus qui firmamenti peritiam habet, facile ſi noxia ſint deuitabit: vel ſi benigna fuerint, poſtero aliquo corpore eidem communicabit, vt iam illud corpus vim illius teli, ſeu influentiæ ſiue in ſe obtineat. Hinc reperti ſunt apud Ægyptios lapides, qui geſtati morbos quoſdam efficerent: viciſſim vero alij, qui eoſdem morbos perſanarent. Sic Gemmas Huyas, id eſt, Peantides vidimus, quibus ſagittarij inſculpti eſſent aduerſus tela, quibus Enſes aduerſus vulnera valuiſſe. Magos etiam lapides, ad quartanarum febres efficaces reddidiſſe ſcimus: nec contra morbos ſolum, ſed & vulnera, eorumque ſymptomata, hæmorrhagiam ſcilicet, Spaſmum, conuulſiones ac Epilepſiam, pugnantes feciſſe. Sed vt illa ætate, horum vſus frequens, & authoritas magna fuit, ſic paulatim pſeudo philoſophorum ſophiſticè adaucta, in deſuetudinem ac contemptum venerunt, aliaque puerilia in horum locum ſunt ſubſtituta.

Magica experimenta antiquitus extincta ſunt.

Ægyptiorum tutelares lapides.

Peantides contra vulnera vtiles.

Lapides autem iſti, qui adhuc extant ab antiquis parati (quòd alius plane iam ſit cœlorum ſitus ac influxus, quàm olim fuerit) non amplius tam ſunt efficaces, quàm tum erant, quamobrem conuenit eos de nouo præparare.

Extant quidem magni veterum Centones in Medicina, Aſtronomia, rebuſque naturalibus, ſed nil niſi meræ nugæ ſunt, & verba ſine ratione: in horum locum præſtabat, hanc artem maioris vſus ac certitudinis ſubſtituere: verum ſurdis fabula.

Ars magica quòd ſecretior eſſet, nec vulgaribus philoſophis cognita, tum quòd non ſolum lapidibus, ſed & verbis huiuſmodi vires mirabiles ingenerabant, Magi, odioſo vocabulo Præſtigiatrix appellari cœpit. Nam imperiti harum rerum homines, qui tamen artis titulum ſibi vſurpabant, ad artificioſas operationes Cruces, ac Exorciſmos addiderunt: hinc deinde vulgus Magicę artis imperitum Exorciſmis characteribus, preculis, ſignaturis, ✕ aliiſque friuolis rebus, eam vim tribuere cœpit. Verum aliter ſe res habet: nam conſtellatio, ſub qua parantur lapides, ac verba, vires inducit, non Exorciſmus. Hoc quoque errore ductæ Sagæ ac Striges, mulieres in eum, in quo adhuc verſantur, errorem inciderunt. Exemplo, Deum naturaliter variis modis, facultates ac operationes rebus concedere docebimus. Quædam terræ naſcentia præparatione adhibita, ad omne morborum genus Catholica remedia effici poſſunt, quæ deinde in ſubſtantia applicantur. Simili modo medica vis ineſt cœlo, quæ & ipſa tripliciter nobis communicatur. Primo per corpora terreſtria, vt Perſicariam vel Gemmas, vt Peantides vel Gamahy. Secundo per verba, vel ſcripta, vel pronunciata, non tamen ſcriptura verbo efficaciam dat, ſicut nec terra Perſicariæ, ſed ſola cœleſtis influentia. Tertio operantur ſydera per Fidem noſtram, ſi cum cœlo ea concordet, nec de Incantatione hîc aliquid ſuſpiceris: naturalis enim cœli hæc eſt actio, diuerſa tamen ab actionibus Elementaribus. Sed de omnibus iſtis copioſe in noſtro libro Magico diſſeruimus. Admirari itaque amplius tantopere non debemus, cùm iam naturaliter iſta fieri non negemus. Vltra, manifeſtum etiam eſt, Carneoli virtutes non à terra ortum ducere, ſed cœlitus implantari, ac Saphyri, ſic vngulę Onagri, ſic cornu Monocerotis, plurimorumque aliorum corporum vires ſolummodo cœleſtibus influentiis tribuendæ veniunt. Hinc illa dubitatio diſſolui poteſt, cur idem remedium in morbo, diuerſis corporibus non ſimiliter efficax ſit. Nam nõ omnes morbi cœleſtes ſunt: itaque vbi Elementares morbi ſunt, Elementaria remedia, vbi cœlitus demiſſi, cœleſtia adhibenda erunt. Patet ex hoc loco etiam, cur cùm tot aduerſus peſtem Experimenta habeamus, in pauciſſimis tamen ea proſint. Etenim vel cœlum adeo vehementer, ac quaſi violenter agit, vel remedium eſt, quod contra cœlum non pugnet, ſed tantum agit ſolummodo, quantum ex Elementorum craſi agere natum eſt. Opera igitur danda eſt Chirurgo, vt vires Gemmarum, herbarum, Radicum, ac ſeminum cœlitus inſuſas accurate cognoſcat: nec horum ſolum, ſed & characterum ac verborum quoque iſtis namque & glandes ſcloppetorum latẽtes, tum telorum ferramenta, quæ nullis aliis remediis cedunt, extrahuntur mirabili plane artificio. Nec quémque deterreat vulgi de iſtis opinio quòd præſtigiatricem ſuperſtitioſam ac prohibitam hanc artem proclamat, non inficias eo, exorciſmos, cruces, &c. odium mereri: nam & ego ea ab arte exulare iubeo. Nam in Radicula operationem perfici ſine exorciſmo manifeſtum eſt. De iſtis hæc hactenus publici cõmodi cauſa admonere placuit: quæ etiamſi paradoxa ſunt vera ſunt tamen & perfecta: omne enim Perfectum à Deo, à quo omnia ſunt creata, & ſine quo nihil exiſtit.

Ars Magica cur male audiat.

Exorciſmi improbantur.

Perſicaria eſt Catholicum remedium.

Magicus liber Paracelſi.

Peſtis cur tot antidotis non euincatur.

DE

DE SVBLIMATIS QVIBVSDAM AC destillatis ad vulnerum curationem pertinentibus.

CAPVT IX.

Chemiæ præstantia & necessitas.

CHemicam artem ad naturę defectus sarciendos inuentam esse, nemini dubium esse putamus. Nam natura etiamsi præstantissima plurima suppeditet remedia, quædam tamen produxit imperfecta, ac cruda, quibus perficiẽdis separatio adhibenda est, qua purum ab impuro liberatur, vt tandem vires suas perfectè ostendere possit. Hanc artem sic callere Chirurgum volumus (vti sutorem rationem atramenti parandi scire oportet) quam nisi sciat, Chirurgi nomen nunquam merebitur. Plurimum namque refert quomodo medicamenta præparentur, vtque ad summum actionis gradũ perducantur: etenim non quemadmodum res est, sed vti esse debet (id est, perfectiss.) vsurpanda venit. Deus enim non vult tam oscitanter Medicinam tractari, ipse quidem Remedia creauit, sed à nobis præparari voluit. Siquidem in labore ac sudore faciei pane vesci nos iussit. Itaq; ars Chemica non repudiãda erit Chirurgo.

Posito nunc eo, medicamentis præparationem adhibendam esse. Notandum, quòd etsi præparationis modi plurimi sint, duos tamen Sublimationem ac Destillationem ad vulnera curanda sufficere. Nam etsi Reuerberatione, Calcinatione, ac Dissolutione magna vis medicamentis accedat, Arcana tamen illa, quia ad alias curationes referuntur, alibi scribenda sunt. Paucas harũ descriptiones hic annotaturus sum quòd paucus earũ hactenus vsus fuerit, & apud vulgus ieiuna experientia. Nam donec Medici, pharmacopæorum præparationibus contenti erunt, nil laude dignum vnquam proferent. Et Alchymistæ (nam isti admiranda experiuntur) dum morborum cognitionem sibi comparauerint nil suis remediis etiam præstantissimis, efficient. Omnino enim coniunctas artes esse oportet Medicinam & Chemiam, si modo fructum aliquem inde speramus. Sequentibus igitur verbis sedulo animum aduerte. Antimoniũ itaq; miranda virtute pollet in sanandis vulneribus quibus Carcinomata, Fistulæ, ac Syreon, &c. complicantur. Cuius secretũ quia penes me est (non enim puto extare in istis casibus, præstantius, nobilius, certius aliquod remedium) publicare non dubitaui, verum quoniam praxis difficulter scripto profertur, moneo vt præparandi modum apud Chemistas addiscas: nam te indignum foret, præmansum mandere. Videbis illic ex lib. j. parari ℥ ij. olei Antimonij. Recipiũt autem illi Antimonij lib. iij. Salis gemmæ in calcem redacti tantũdem, destillant per Retortam, in Athanar, id est, igne fortissimo per 3. dies, & 3. noctes, & prodit oleum rubicundũ Antimonij præstantissimũ, artis Chemicæ secretũ nunquã satis laudatũ, in desperatis vulneribus. Ab huius tamẽ vsu abstinendũ, vbi non cõplicata fuerint, Carcinomata Fistulæ, &c. Similiter Venerẽ sublimatione tãtas vires acquirere experti sumus, vt iam cũ Antimonio de præstantia certare audeat Eius præparatio talis est: Venus cũ Mercurio, in calcem redigitur, calx deinde aquæ fortis aliquantum cõbibere sinitur, pòst denuo exiccatus, cum duplo salis communis in Reuerberatorio sublimatur, & ascendet puluis viridis, leuis ac subtilis, qui in vulnera inspersus emplastro stictico imposito, omnia vulnera curat, quibuscunque tandem malis ea grauata sint. Huiusmodi virtutes pluribus aliis Metallis, ac Mineralibus insunt, quæ sola præparandi ignorantia ignorantur: quàm vero Medico turpe sit, ista ignorare, quilibet ipse iudicet. Hinc certè medicinæ contemptum originem duxisse certum est: hinc Medici præstigiatores ac improbi homines habiti sunt. Incumbendum igitur omnibus in id est, vt suæ artis perfectionem sibi proponant, quam studio, opera, ac sedulitate se cõparare posse sibi persuadeant. Ante omnia verò experientiam comparent, qua si destituantur, & artem & Artificem contemni sciant: comparabunt autem eam non in anilibus artibus, sed in præstantibus illis, quales de Venere & Antimonio annotatæ iam sunt, tum in iusto adhibendi modo: nam ridiculum est præsentibus nobilissimis remediis eorum genuinum vsum ignorare.

Alchymistæ Medici. Medicinam Alchymiæ sibi ducant.

Destillatio Antimonij.

Sublimatio Veneris.

DE SANGVINE SISTENDO in vulneratis.

CAPVT X.

Quæ consideranda, antequã sanguis nẽ sistatur.

SAnguinis fluxum prohibiturus, ante omnia ægri complexionem, naturam, venarum situm, tempus, horam, iram, vulneris dispositionem, &c considerabit, nam si in sano corpore, quanto magis in ægro hæc cõtemplanda erunt: siquidem quandoque contingit, vt huiusmodi fluxum sistere impossibile sit: quod si quis eum violenter supprimere conetur, symptomata aliquod accerset, hemorrhagia lõgè grauius, quamobrem in istis casibus naturalis virtus omnino spectãda erit. Cõmune itaque axioma Medico obseruandũ: quòd sublata causa, tollatur effectus. Quare si ex IRA vel VENERE hemarrhagia concitata sit, cùm in huiusmodi dispositionibus natura remedia respuat. Iracundiam ac appetitum prius sedare necesse habemus. Si motus causa, sit quies, sit repletio, inanitio imperãda erit, sicque semper contraria dispositio inducenda, quemadmodum si cælestis constellatio in causa sit, eam prius finiri oportet. Nisi enim ista prius curentur, lethales fieri possunt hemarrhagiæ. Nemo eum curabit, qui ipse curari non vult: nemo cuiusquam iram sedabit, nisi ipsa remittat, & sic de aliis: res exemplo clarior fiet. Ebrius si vulnus accipiat, vapores tum magis caput petunt, capitisque venas replent, & ipse sæuit magis: Ebrietatem tamen nemo est, qui interim curare possit. Et per consequens hemarrhagiam ab Ebrietate natam curare difficile erit. Ista Chirurgos obseruare decet, ne impossibilia & arti & naturæ polliceantur. Ex dictis colligitur sanguinem nunquam sistendum, vel sistere attentandum, vbi ex commemoratis causis fluxerit: nam hic nec amuleta, nec characteres, nec cauteria, nec deligaturæ quidquã prosunt. Et etiamsi nonnunquam sistatur sanguis, vel grauiora symptomata ingruere, vel tabem, aut paralysin mẽbri subsequuturam esse sciendũ erit. Si enim in sanis venæsectio inconcinna, paralysin, tabẽ, atrophiã, &c. efficit, an nõ in vulnerib. idem fieri credamus? Vulnere vero sanguinem profundente, vbi ista mala non adsunt, sistere ipsum licebit, nec tamen prius, quàm iustam aliquam sanguinis copiam profuderit: ea autem quanta

Hemarrhagiæ lethales.

Sanguis in quibus sistẽdus, vel minus.

quanta esse debeat, diuturna experientia te docebit. Et vt summatim dicam, quando & quomodo sanguis sistendus sit, scias, omnem eam mensuram, in medicamento, vulnus curante sitam esse, siue oleum, siue vnguentum, siue emplastrum, siue tandem Balsamus illud sit: nam ipsum si legitimum sit, sanguinem tum demum fluere prohibet, vbi eius quantum satis est profluxerit. Nam omnia quæ hic fiunt suo marte salubria, quæ coacte, periculosa putanda sunt.

Plethoricorum euacuatio per fluxum sanguinis.

Accidit quoque non raro, vbi corpus plethoricum est, non prius sanguinem sisti, quàm plenitudo ad vasa euacuata sit: item in calidiore temperatura, idem quandoque euenit. His in casibus, supprimere nec difficile, nec periculosum est, quod si non succedat, cogere etiam licebit, quòd inter duo mala, mortem scilicet & periculum minus malum deligendum sit: facilius enim remedium contra symptomata, quam contra mortem reperitur. Ante omnia verò membra calida seruare, & ambientem frigidum deuitare, semperque Emplastro stictico tectum seruare vulnus conuenit: ipsum enim & symptomata præcauere, & sanguinem, vt facilius sistatur temperare efficax est.

Varices si sanguinem fundat quid agendum.

Notandum quoque si casu varices, aut alioqui intortæ venæ aperiantur, nil admodum de sistendo sanguine cogitandum esse, quòd huiusmodi euacuatione plurimum prauorum humorum natura deponat. Memoratis conditionibus obseruatis, si ars iubeat hæmorrhagiæ occurrere, etiamsi plurima sanguinem sistentia ad manus sint, tu tamen vt summam spem in Sticticis emplastris reponas moneo. Cæterum (vt & hoc moneam) in temperatis corporibus, nunquam sollicitum de illis esse oportere, cùm natura per se sanguinem vtilem reseruet, extra dubium esse putamus.

SEQVITVR SIMPLICIA SANGVInem cohibentia.

1 Crocus Martis subtilissimum: Reuerberatus.
2 Æs vstum instar Croci Martis paratum.
3 Farina volatilis inspersa, vt cum sanguine mixta obstruat.
4 Pili leporini, & præcipue sub cauda.
5 Muscus craniorum cadauerum.
6 Carneolus suspensus vel in manu detentus.
7 Cinis Ranarum.
8 Hæmatites lapis.
9 Dysenterica remedia.
10 Lana seu Xylon in putamine nucis alligatum vulneri.

Characteres sanguinem sistunt.

Qui illis remediis non cohibetur sanguis, præcipue vero duobus prioribus, difficulter vel nunquam sistitur: quamobrem tum nil tentandum vlterius, sed expectandum donec vltro fluere desinat.

Neque interim contemnenda erit cœlestis operatio, quæ characteribus perficitur, quam in extremis tentare quoque licebit. Obseruandum & illud est, si dum sistitur sanguis ad interiora confluere velle videbitur, statim à proposito discedendum esse, ne forsan abscessus circa interiora fiant. Hæc hactenus de hemorrhagia sistenda dicta sufficiant, quam facile collecticis remediis consequi licet, etiam cōsentiente natura.

DE SINONIA SEV FLVXV GLVtinis albi sistendo.

CAPVT XI.

FLuxus iste duabus de causis in vulneribus accidit: vel enim ægrorum libidine ac inobedientia concitatur, vel Chirurgi errore, tum in medicamentis, tum in deligaturis cōmittitur. Hasce ergo causas si vel prohibuerimus, vel emendauerimus, fluxus iste facillime præcauebitur: sin iam adsit instar sanguinis fluentis, de quo iam dictum est, sistetur: si enim commodis remediis adhibitis apta deligatura fiat, facilè natura ad officium redit, ac ad pristinum statum reducitur: Hinc discas licet quæ medicamenta Chirurgici remedij nomen mereantur: nempe ea saltem, quæ non solum vulnus glutinare, verum & omne genus symptomatum ac fluxionum arcere possunt. Experimenta ac formulas remediorum, quibus fluxus iste cohibetur, quia passim descripta repetiuntur, annotare intermitto, tum quod plerunque fallacia sunt, tum quod ego plus spei in traumaticis oleis, vnguentis, ac emplastris ponendum putem. Quod ad causas & symptomata huius fluxionis attinet, idem de iis iudicium est, ac de fluxu sanguinis: itaque similis consideratio naturalis potentiæ tibi incumbit. Cætera quæ ad hunc locum pertinent, alibi copiosius descripsimus. Prognosticon fluxus Sinoniæ, nisi ante statum sistatur, atrophiam, ac paralysin membri facit. Quod succinctius de hisce scribam, nec operandi modum mihi notum ac familiarem ostendam, ne mireris: nam res non periculo vacat, siquidem enim omnis salus in medicamentis sita est illa, vt tibi compares moneo: nam illis omnia effeceris, sin his destituaris, malum ægro conciliabis. Itaque non de singularibus experimentis, quæ fluxum hunc sistant sollicitus sis, sed de iis tibi prospicito, quæ præter hoc, & vulnus ipsum curare queant.

Deligatura emplastrorum fluxū curat.

DE CALORE, FRIGORE, phlegmone, tumoribus, duritia, decoloratione partis, carne supercrescente, vulnerum scilicet symptomatis compescendis.

CAPVT XII.

FRequens admodum hactenus facta est mentio symptomatum, quæ vulneribus superueniunt: ea itaque quomodo declinanda vel compescenda sint, præsenti capite edocere proposui. Vulnera siquidem placidissima, & aspectu laudabilia, etsi imperitis medicis periculo vacare credantur, talem tamen semper diathesin obtinent, à qua facilis ac præceps in deteriora lapsus sit. Etenim vniuersali corporis harmonia oblæsa, certe speciales integras manere incredibile est: nam exempli causa, si quis sympotas plures irritet, is & totum conuiuium dissoluit, & compotorum quemque ad iram concitat: sic gladius tum totius corporis, tum singulorum membrorum harmoniam ac temperiem corrū-pit: nam & hic, vti in exemplo diximus.

diximus, singulæ partes per se fremunt. Sed vt vt sit, cuique vulneri malitiam coniunctam esse, etsi plane aliàs symptomatis vacare credatur, putandum est. Quia ergo vulneribus ex huiusmodi agitatione congenita quasi malitia communicatur, de ea breuiter quædam admonere haud inutile fuerit, quo vulneri ab ea cauere possitis. huius itaque malignitatis, etsi variæ sint species, nil tamen artificiosa distinctione opus est, generaliter ea cognouisse sufficiat. Cognoscitur autem multa obseruatione ac inspectione: aliam enim cognitionis formam meliorem nullam scripto exprimere possum. Symptomatum summa genera tria sunt, ad quæ omnia cætera tanquam ad capita referuntur: Phlegmone, Spasmus, ac Caro luxurians, ea vero non solum per vim illatis vulneribus, sed & studio factis, vt quæ à Lythotomis in Hernia, ac calculo vesicæ curando fiunt, (quin istis maxime propter loci, ac partis naturam ac situm) superueniunt. Ad * Phlegmonem tanquam ad caput, & calor & frigus referuntur, quibus dein durities ac decoloratio subsequuntur, omnibus illis vnica curatio competit, quæ in generalem vulneris sanationem includenda venit. Curatio horum etsi multifariam ab aliis pertractata fuit, ferè tamen erroribus scatet. Nostra ratio excellentissima est, quæ per Iusquiamum absoluitur, vel papauer, aut Lolium. Etsi enim Hyosciamo plurimum tribuam, nil refert tamen eius loco ista sumere, pro conditione scilicet & occasione ægri, ac remediorum. Scio hæc nostra mitigantia paucis placere, sed alios ego non curo: experientia enim didici, sine istis non placari naturam.

* Intemperie toti. lan re-ctam.

Intempe-ries cali dæ cura-tio.

Nam huiusmodi in casibus natura parum admodum, præter quietem, ac doloris sedationem postulat. itaque vt naturam adiuues, ægro somnum procurabis: is enim dolores compescit, vti & in ebriis ebrietatem edormiri videmus. Canon curationis huius est, vt membro quies, corpori somnus concilietur. Formula vero remedij talis.

Somnus dolores cõpescit.

Recipe Rad. Hyosciami quantum sufficit digeratur in aceto rosaceo ad Solem. fiat epythema. in eo madeant petiæ lineæ, imponantur loco dolenti tepidæ, donec dolor quieuerit. Ego Iusquiamum cuius vires mihi perspectæ sunt, maxime commendo, possunt qui volunt eius loco alia anodyna recipere.

Epythema anodynum.

Spasmus insuper (cuius meminimus) frequentissimè vulneribus complicatur, quem per ea quæ neruos confortant pellere poteris, inter quæ primum locum obtinent oleum Terebinthinæ, (quod primò profluit) tum oleum oliuarum quibus locus affectus & partes adiacentes perungi sedulo debent.

Spasmus vt cure-tur. Olei Te rebinthinæ vsus.

Luxuriantis præterea, seu supercrescentis carnis memini superius, non quòd ei singularem curationem deberi putem, sed vt aliorum ea in re errorem detegerem: cum enim illa non permanentem dispositionem habeat, sed vltrò siue ob medicamenti vim, siue ob ægri plethoricam constitutionem fiat, abeat ac absumatur, nil opus est, eam singularibus remediis absumere. quod tamen pseudomedici stulto proposito attentant, per Corrodentia medicamenta, quorum cùm maligna natura sit, actio quoque violenta & naturæ inimica existit. Quidam alumine vsto. alij vitriolo, nonnulli Auripigmento, sunt qui Mercurio sublimate ad eam rem vtuntur. Sed hoc efficiunt isti carnifices, vt dum carnem arrodunt, tantam malignitatem vulneri concilient, vt postea vel nunquam, vel difficillimè curationem recipiat. Ego de his hoc præceptum do, vt vbi huiusm di caro, vel Sireon ortum habuerit in vulneribus, siue ex plethora. siue alia de causa, iuxta receptas hoc libro annotatas, eam tollatis: sic enim nec dolore, nec periculo ægrum cruciabitis. Cætera symptomata vel sub iam dictas regulas referuntur, vel iuxta canones x. & xj. capitum curantur.

DE MEDICAMENTORVM *Delectu, & adhibendi modo.*

CAPVT. XIII.

Medicamentorum vsus non solum in legitima adhibendi ac deligandi ratione, sed & in optimorum aptorumque artificioso delectu consistit, de quo etsi sæpius hactenus, nunquam tamen ex professo dictum sit, pauca quædam scribere constitui.

Obseruabis itaque remediorum profectum, hunc in modum. Si ex imposito medicamento, dolor ac alia symptomata, præter ea quæ vulneribus necessario superueniunt, accrescant, statim illud amouendum scias, verum distinctione hic opus est: accidit enim frequentissime ex inconcinna deligatura, dolores ac symptomata excitari: quare tum non medicamentum abiiciendum erit, sed expectato deligandi iusto tempore (quod ferè xij. horarum est,) ligatura emendenda. Dolores enim si quid aliud studiosè præcauere Chirurgum decet: semper namque mali quid portendunt.

An vtile sit remedium quo-modo cogno-scatur.

Dolores semper sunt ma-lum si-gnum.

Sæpius etiam monuimus hactenus, puris generationem, ac fœtorem in vulneribus prohiberi debere, quod certè non nisi per medicamenta fieri poterit. Itaque si ista generari videbimus, medicamenti vim intendendam esse coniiciemus: nam pus ac fœtor eo generatur, quòd ipsum medicamentum à malo superetur ac euincatur. Quinetiam si in deterius prolabi vulnus videatur, de immutando medicamento cogitandum erit, namque mutationes eiusmodi si fiant in vulneribus, certissimum sunt superuenturi symptomatis signum: hinc nisi medicamentum prospere agat, mali quid suspicari possumus. Quapropter obseruandum, quòd oleis traumaticis confidenter vti liceat, quòd eorum vsum fœlicissimus in huiusmodi malis consequatur successus, similis quoque efficacia est potionum traumaticarum. maximè vbi ex ex iis simplicibus paratæ fuerint. quæ omnia membra respiciunt ac anodyna sunt. Vnguenta operationes quoque non vulgares obtinent, verum in iis deligandi tempus xij. scilicet horarum obseruandum erit, sed vuj. horæ quandoque sufficiunt etiam. Catholicum autem hoc esto in omnibus remediorum formulis, vt ea quæ vulneri aduersari videbuntur, remoueantur, atque si refrigeratione vulnus opus habebit. vt

Pus ac fœtor in vlceribus vnde fiant.

Refrigerantia remediis omnib. adiungenda.

refrigerantia ipsi remedio admisceantur. Nam etiamsi (quod verè dicere possum) omnium præstantissima remedia hoc tractatu descripta sint, qualia vix tota Europa inueniatur: tamen tam vniuersalia esse non possunt, quin quandoque vulneri aliquid accidat, quod ipsa compescere nequeant: maximè vero in omnib. refrigerantia desiderari manifestū est. Quin nec illud negauerim, alios oleis, alios vnguentis alios Emplastris, alios potionibus, alios balsamis, alios sublimatis ac destillatis, alios cœlestibus impressionibus magis obedientem naturam obtinere: atque hinc singulas singulorum naturas spectandas esse, nec statim pronunciandum istis hoc profuit, ergo hunc conducet: nam quemadmodum, hominum varia temperatura existit, sic Deus Opt. Max. multa remediorum genera creauit, quibus medicum animum aduertere oportet Idem intelligendum de iusto medicamentorum exhibendorum tempore, tum ægrorum ad perferenda medicamenta dispositione, in quibus omnibus considerandæ morbi cum remedio, tum nutrimenti cum medicamento conuenientia ac vnitio, vti & puris, fœtoris, ac verminationis generatio prohibita, mirificam in operando fœlicitatem præstant. Cætera hanc rem concernentia suis locis commodè absoluentur: hic tria Capita obseruanda I. Ægri cum medicamento conuenientia. II Deligandi ratio respectu excrementi. III. Puris, fœtoris, doloris, ac similium præcautio: ista tria namque rem totam absoluunt, vt negotium nulla iam vlteriore declaratione indigeat. Vnum restat notandum, si in profundioribus punctionibus ac vulneribus, pus colligatur, Lauamento illud expurgandum esse: parato scilicet ex vino, Myrrha, & Sale coctis, ac per syringam iniectis: iniecto autem lauamento, vulneratum membrum pronum æger habebit vt pus effluere possit, ne forsan interiora rodat: verum artificium hoc, experientia artium magistra docebit.

In remedio vulneri adhibito conuenientia spectanda.

Lauamenta.

SALVBRIA AC INSALVBRIA *Vulnera, quomodo cognoscenda sint.*

CAPVT XIV.

Quid casus ac fortuna in vulneribus possint, non alienum esse à Chyrurgia considerationes putamus. Fortunæ enim rota, cœlestibus motibus, signis, ac astris subiecta est, sic, vt omnes ipsorum operationes excipiat, siue ea à retrogrado, siue progrediente motu, siue bonæ, siue malæ imprimantur. Vicissim nos in terrestri globo, motu, illi motui aduerso mouemur, occurruntque nobis varia atque diuersa, à quibus alteramur, motus autem iste alius est à vulgari illo Astronomorum motu.

Fortunæ rota.

Itaque si quis vulneratus sit, si mala aliqua fortuna superueniat, vulnus magis infortunatum efficietur: nam quemadmodum ventum morbosis magis noxium videmus quam sanis, sic constellationes vulneratis quàm sanis plus obesse iudicandum est. Vocamus autem huiusmodi constellationum aduentum, FORTVNAM vel INFORTVNIVM: nam ista non necessariò, sed quasi casu eueniunt, quòd scilicet bonum bono, malum malo vel bonum malo, fortuito iungatur. Itaque vulnera sub Geminis, Virgine, Capricorno inflicta, deterrima sunt: minus noxia quæ sub Tauro & Leone, pòst sub Ariete, inde sub Aquario, Piscibus ac Cancro accidunt. Omnium verò saluberrima sunt sub Libra, Scorpione, ac Sagittario accepta.

Fortuna quid sit.

Signa cuiusque salubria, insalubria, & neutra sunt efficta.

Sic horę planetariæ, siue inæquales quæ vocantur diuersæ sunt, salubritatis respectu: nam Solis hora omnium saluberrima est, pòst Iouis, hinc Veneris, dein Mercurij, postea Martis: insaluberrima autem Lunæ ac Saturni horæ existunt.

Planetarum horæ.

Vulnera verò quæ post Nouilunium fiunt, si sub Hypochondriis sint, deteriora sunt, quam quæ Luna plena accidunt: quæ verò supra diaphragma sunt, meliora sunt crescente, quam decrescente Luna. Sic nocturna diurnis, pomeridiana antemeridianis periculosiora habentur In mensibus, Martio, Aprili, ac Augusto malignitas summa, Maio ac Iulio salubritas primaria, reliquis omnibus mediocritas tribuitur. Istæ conditiones eo nomine accuratè notandæ sunt, quod per eas vulnera etiam placidissima, læthalia euadant. Infortunia hæc tamen facilè deuitabuntur, legitimo vsu nostrorum remediorum, quæ præsenti tractatu annotauimus. Sin vulgatis pseudomedicorum formulis vti pergas, non solum non declinabis ista hæc mala, verum maiora etiam capiti ægri accerses. Itaque fortuna ac infortunium ratione temporis quomodo accidat, exemplo disce. Viator, dum in itinere est, malis simul ac bonis expositus est, quæ vel nolens si occurrant, recipit, quæ si non iter faceret, nunquam occurrerent. Similiter astra, tempus, ac motus nobis occurrunt, prout nos sub iis versamur ac deprehendimur, vnde dolores, symptomata, atque mala oriuntur: quibus omnibus Chirurgum intentum esse oportet, ne res inter se confundat, remediaque præstantissima aliàs, contemptui exponat. Non solum enim is Medici nomen meretur, qui simpliciter curare nouit vulnus, sed is potius, qui omnia quæ vulneri accidere possunt, futura præcauere, vel facta tollere potest. Sed istis dum vulgus animum non aduertit, in facultatem medicam ea relata sunt, vt iam omnia ista penes Medicos esse, vel ad Medicos pertinere credantur, verùm tantum abest, vt hæc cognoscant isti medici, vt nec scripto, nec opere Medicos se esse testentur, vt Chirurgos & Tonsores taceam interim.

DE CLAVDENDO VVLNERE, *ne aperiatur amplius.*

CAPVT XV.

Vulnus simplex, quod in carnosa tantum substantia consistit, glutinare facillimum est, paulò difficilius glutinantur, quę in neruosis ac osseis sunt partibus. Id verò difficillimum est, quæ vulnus comitantur, eique superueniunt, curare ac præcauere posse: hinc enim perfecti Medici titulum consequi licet. Quoniam verò multa hactenus symptomatum mentio facta est, præsenti loco ea quæ vulneris ad cicatricem perductionem impediunt, vel consequuntur, commemorabimus.

Artis

Artis enim eſt, vulnus ſic claudere poſſe, ne fungi, atrophiæ, vel rupturæ ſubſequantur, de quibus malis præcauendis, (quoniam nihil à quoquam hactenus perſcriptum eſt) noſtra ſecreta publici commodi gratia proferemus. Imprimis igitur quædam obſeruanda erunt in medicamentorum adminiſtratione, quibus obſeruatis nil horum malorum amplius metuendum erit.

Fungorũ generatio ut curanda ac præcauenda.

Ac fungorum generationem quod attinet, ſuperius monuimus, fungorum cauſas in verrucarum radicibus contineri, ex quibus ad aliquot pondo vſque fungos enaſci vidimus, quibus qualis curatio conueniat, & alibi multis in locis, & in Chirurgia minori ſingulari capite pertractauimus. Verum quia & præſenti opere & vulnera, & vulnerum ſymptomata curare docemus, de iis regulam quoque præſcribere decet. Itaque ſi vulneratus quiſpiam ſit per vel iuxta varices: earum radices lauamento quodam eluere, pòſt puluillos in eo madefactos imponere, ſicque vulnus deligare conueniet.

Lauamẽtum pro fungis.

Parabitur autem lauamentum ex Sale Armonico aliquoties per Tartarum ſublimato, ac ſuper Marmore in aquam ſoluto. Nec eſt quod ſalis Armoniaci acrimoniam atque malignitatem hîc verearis: namq; ſic paratus omnem acrimoniam deponit, ſitque ſingulare huius mali remedium, quo ſi vtaris, optimo ſucceſſu vulnus claudes. Monendi etiam mihi hîc veniunt Chirurgi, vt ſubinde ſi occaſio dederit, imò ſemper vulnus inſpiciant, quò certiores fiant, quæ & qualia mala illis ſuccedere poſſint. Nam quod ſæpe hactenus diximus, Medica ars non ſimplici curatione, ſed & præcautione ac prognoſtico abſoluitur.

Præcautio prædictio & curatio Medicũ abſoluunt.

Frequens & illud eſt, vulneribus glutinatis ea denuo rumpi, iiſque poſtea Carcinomata, Syreon, ac Fiſtulas ſubſequi, ſed hæc facile antequam radices agant, extirpantur, ſi vulnus priuſquam primò deligetur, viridi oleo Vitrioli abluatur: illud enim mali originem per pus expurgat, ac omne genus carcinomatum, Phagedenarum, ac Herpetum radicitus euellit: verum origo mali, aliquanto difficilius diſcernitur, non tamen diutius periti medici iudicium defugere poteſt.

Viride oleum Vitrioli.

Viride vero Vitrioli oleum non eſt, cur expaueſcas: ipſum enim vnicum eſt, ac ſacrum curandorum carcinomatum, Fiſtularum ac Phagedenarum remedium, id eſt, ſecretum, cuius virtutes qui ignorat, indignus eſt qui Medici titulo gaudeat.

Typici catarrhi.

Quinetiam vulneribus curatis defluxiones typicæ (id eſt, quæ tempeſtatum ac motus Lunæ ratione periodicè infeſtant) ſuccedunt, quæ niſi deriuentur, membri vulnerati atrophiam, paralyſin, forſan etiam arthritin efficiunt. Sed quia hæc mala ſuperuentura, manifeſtis ſignis in curatione deprehenduntur (nam ferè pro motu Lunæ creſcunt, ac imminuuntur) ea facile declinabimus, facta euacuatione per pilulas Artheticas, habito perſonæ quoque reſpectu, tum oleo laterino in vulnus infuſo, ſi ſcilicet dolores ſuccreſcant.

Vniuerſam ſymptomatum rationem (quantum eius ego experientia didici) mihi oratione proſecutus eſſe videor, nihil enim hactenus ſcripto prodidi, quod non diuturno vſu veriſſimum eſſe comprobauerim, præſenti tamen capite præcipue illud tractauimus, quo ne cicatrix denuò rumpatur præcauendum putamus: nam non raro Chirurgos, ac tonſores monui, iſta vt præcauerent: ſed ferè reſponderunt, ſua parum intereſſe, ſe nouo vulnere facto, nouum præmium cupidiſſ. expectare: ſicque ſtultè in ſua nequitia gloriabantur.

CAPVT XVI.

Telorum vulnera quomodo tractanda, & quid à cæteris differant.

QVamuis abundè hactenus de puncturis dictum à nobis ſit, tamen cum telorum vulnera, hoc quoque ſingulare habeant, vt ob nimiam eorum profunditatem, ima vulneris difficulter ſub viſum ſe proferant: iſti quoque difficultati, quomodo occurrendum ſit, declarare conuenit: nam etſi magna vis eſt emplaſtrorum ſticticorum, tamen cùm magna ſit horum diuerſitas caſuum, diſtinguere hic non inutile fuerit, ſiquidem non minimum periculi hinc oriri poſſit.

Telorũ vulnera profunditate à cæteris differũt.

Itaque ſi ſors tale vulnus offerat, duplici remedio ei ſuccurrendum erit: primò per Emplaſtrum ac potionem vulnerariam: deinde per lauamentum per ſyringam iniectum, quod ex melle, vino, aqua, alumine & ſale commode parabitur: doſim ſingulorum ingredientium, ſi medicus es, tu pro rei varietate immutabis commode, itaque nil opus eſt, eam multis verbis exprimere. Lauamentum autem toties iterabitur, donec illud purum rurſus effluat, quo abſoluto opere, oleum aliquod traumaticum, eodem modo per ſyringam inijcere vtile erit, tandemque emplaſtro ſtictico deligare.

Lauamẽtum pro teli vulnere.

Obſeruatione autem digniſſimum eſt, quod lapides aſtacorum (ſiue cancrorum fluuialium) poti, mirandam in iſtis efficaciam habeant, nec in iſtis ſolum, ſed in omni etiam inflatione præcauenda.

Lapides aſtacorũ.

Hac (quàm ſcripſimus) methodo in omnibus tum puncturis, tum telorum profundis vulneribus, ſiue ea in carnoſa ſubſtantia, ſiue etiam in oſſium iuncturis ſint, progrediendum tibi eſſe memineris. Verum omnia iſta Characteres iuxta cœleſtes influentias confecti, multò facilius curabunt, ſi vel in inteſtina penetraſſent vſque.

Characteres iuxta cœleſtes influẽtias confecti.

Decubitus verò in huiuſmodi vulneribus, vel maximè ſpectandus venit: nam ſi membrum ſupinum teneat æger, gurguem purulentum faciet, qui in prono ſitu non fieret. Itaque ſemper membra vulnerata prona tenenda, hoc eſt, vt fundus ſurſum, labia verò vulneris deorſum ſpectent: namque ſic facillimè curationem recipient, eo tamen dempto, vt ſi Balſamum vel oleum vulnerarium infunderis, ſupinum membri decubitum ægro imperes.

Situs membri affecti.

Aliud adhuc præter iam dicta in telorum vulneribus (ſupra communium vulnerum ſymptomata) ſymptoma eſt, debilitas ſcilicet vitalium facultatum, quę in iſtis multo maxima exiſtit: quamobrem accuratiore tum in victu præſcribendo, tum in reſtaurandis viribus, diligentia opus erit, maximè ſi fœtor aliquis, vel principia gangrænæ, vulneriſque labiorum decoloratio apparuerint: vel vbi vlceris cum vulnere complicatio-

Virium lapſus præcauendus.

nem metuemus. Quamobrem in sanguine grumoso dissoluendo, ac aluo lenienda sedulam operam nauabis. Quæ porrò ad vulnerum profundorum curationem requiruntur, ex generali vulnerum curandorum Methodo petenda erunt, qua obseruata, omnia vulnerum genera percurabis facile: namque tam perfecta est à Deo creata ars Medica, quàm quæuis ars alia sit, verum quòd non semper fine potitur, non artis, sed subiecti defectu hoc accidit: quemadmodum cùm nodosum lignum enormiter secatur, non artis ligni causa id accidisse dicimus.

CAPVT XVIII.

De telorum ferramentis latentibus extrahendis.

Tela duobus modis extrahuntur.

EXtrahendorum telorum, quæ infixa corporibus intus hærent, duplex est modus: vnus quidem per attractionem, alter per protrusionem seu impulsionem, quæ ambæ indicationes ex telorum forma petuntur: nam vbi teretes ac oblongæ telorum formæ sunt, per attractionem ea eximuntur: vbi vero hamatis prædita tela fuerint (quæ nunc vulgò barbulata vocantur) quia quo pacto ea retrò extrahantur, nondum inuentum est, per impulsionem ea protrudere in aduersam partem cogimur, similiter de scloppetorum glandibus, quæ in ossa ac ossium articulationes penetrarunt, extrahendis. cum nihil adhuc repertum in rerum natura sit, ferè ad occultas herbarum, ac radicum proprietates recurritur: sed quia ex saltem valent, vbi extractio non per contrarium nixum impeditur, vulgatam medendi rationem tenere præstiterit. Nam quæ autor Herbarij de viribus radicum ac herbarum (quæ videlicet feras recludant, ac clauos extrahant, tum de gemmis,) prodidit, fabulosa sunt: nam horum omnium attractio minus est, quàm quæ in Herculeo lapide comperitur, qui ferrum liberum attrahit quidem, non sic fixum: itaque hic distinctè loquendum erit. Etenim non inficias eo feras iis reclusas esse, clauos extractos, aliaq; similia perpetrata. Verum hæc arte Magica præstita sunt, qua Magnes terrestris cum Magnete Firmamenti coniunctus fuit, sicque per eum non ista saltem, sed & hamata telorum ferramenta retrorsum educta sunt. Eadem ratione vires attractrices herbis, ac radicibus à Magis implantatæ sunt, dum ij simplicia ea cœlestibus aliis subiecerunt. Quamobrem perperam ex istis concluditur. hoc huius speciei indiuiduum id præstitit: ergo omnia iisdem viribus pollent: nam nisi arte Magica constellentur, frustra eum effectum ab illis expectabis, quin & hoc obseruandum est, constellatas huiusmodi facultates successu temporis deperditas iri.

Telorum differentia.

Herbarij autor notatus.

Magnes vt attrahat ferrum.

Magnes Firmamenti cū terrestri, arte Magica iunctus.

Veruntamen vt tandem de educendis hoc genus telorum ferramentis, ac scloppetorum glandibus aliquid in medium adferamus. Sciendum vnicum restare iis de rebus remedium, quod in quibusdam verbis constellatis consistit, quibus præsentibus nullo negotio, omnia telorum genera duobus digitis ex vulnere eximere licet. Sed Sophistarum inuidentia hanc artem obscurauit, vt quam sub pœnis anathematis, ac ignis supplicij, exercere interdictum esset: cùm tamen nullæ hic planè subsint præstigiæ, nulli exorcismi, nihil necromanticum, sed omnia sint naturalia, ac ex iis rebus, quas Deus ad vsum hominum creauit, parata: per quæ Diuina miracula palam fiunt, sed ea est Ignorantiæ labes, vt Diuina opera Dæmonibus: & vicissim, ascribat.

Constellata verba tela extrahūt.

Iam dictum remedium si contemnas, ægrum necessariò excarnificabis: nam vel circumiacentes partes putrefacere prius oportet, vel secare (quo vel retrorsum educas vel propellas) necesse est, vel ipsa tela intus per quædam instrumenta constringere (quo per partes eximi possit) cogeris. verum quantis illa doloribus proficiantur, ij sciunt, qui in horum manus aliquando inciderunt. Ego certè non minus, quàm isti hypocritæ, Diuinæ voluntati obedire satago, nil tamen deterreor, quin iis quæ illi execranda putant, vtar, vt quæ non prohibita esse sciam. Denique ad huius tractatus conclusionem illud admonendum puto. Si præsentis tractatus canones obseruentur, ac eiusdem præscripta remedia adhibeantur, telorum extractionem plus quàm Chirurgorum instrumentis adiuuerit, maximè si dolore, ac phlegmones hinc prohibeantur, quæ tamen nulla concitantur ab hamatis instrumentis.

III Modi extrahendorū telorum vulgares.

Peroratio secundi Tractatus.

QVod in præsentis tractatus proœmio monuimus cuiuis scilicet qui scripta in publicum emittere velit, sic de artis quâ docet certitudine veritate, cōstantia, ac perpetuitate scribere, ac certum esse debere, vt nullū hic dubium, nullā opinionem, nullam speciem, vel persuasioné dominari, sed meram veritatem præcellere sciat. Hoc ipsum sine iactantiæ nota nolim eaq; si de nobis gloriari possumus. Et enim quæcunq; præsenti hoc nostro Chirurgico opere prodidimus, omnia ea longo vsu certaq; experientia comprobata esse, vel eorum quoque testimonio, qui nostra ope adiuti sunt, testatum facere possemus. Itaque scripta nostra non tam ex nostra authoritate, quàm operum præstantia fidem merentur, quæ laus, Diuina gratia, nunquam ea, quod spero, destituet, quantumcunque æmuli ac obtrectatores nostri contra tumultuentur. Namque doctrinam nostram nó quasi cereo naso præditam effinximus, vt pro libito eam cuiuis torquere liceret, sed certam ac constantem: etenim non quod placeret: sed quod res ipsa doceret, scribendum nobis proposuimus, quòd ea docendi ratio vel maximè Medica, id est, certa esset: Medicina enim non cerea est, non iuncea, vel quæ loquacitate comparetur, sed talis, quæ experientia & vsu nitatur ac constet, iisque comprobanda sit. Quamobrem de experientia, & quod ea fideliter à me scriptis mandata sit, iure gloriari possum, nec quisquam est, qui mendacij vel erroris hic nos arguere queat, cum non quà nobis videretur, sed quà ars & experientia iuberet, omnia direxerimus, quod à paucis aliis obseruari videas. Et quamuis quod vulgo fertur, Margaritas non proii-

Paracelsum nemo potest erroris conuincere.

ciendas

ciendas porcis esse, nos à scribendi munere deterrere poterat: maiorem tamen rationem publici commodi habere oportuit: nam etsi eorum qui ista contemnent, ingens erit numerus, erit tamen aliquis etiam eorum, qui ea amplectentur: etenim quemadmodum sanitas non omnib⁹, sic ars quibusdã nec competit, nec contingit: non enim qui speciosos oculos, vel aures habet, statim videt vel audit bene: sed Deus est, qui isthæc bona quibus vult, impertit, qui quibus Medicinam concesserit, eos quoque perfectos efficiet: contrà qui sine Diuino permissu Medicinam sibi vsurpant, produntur non ita multo pòst. Qui non rogat, non accipit: qui non quærit, non inuenit: non pulsanti non aperitur, inquit scriptura: itaque ab iis qui non orant, quærunt, pulsant, id quod habent auferetur, hoc est, nequitia illorum vltione diuina tollitur.

Memoratas ergo ob causas secretiora, longo vsu tamen & experientia à me comprobata, remedia hoc tractatu publica feci, non ignarus, quosdam pseudomedicos, hypocritas, & pharisæos in simili scripti genere laborasse, ac indies adhuc expecto empyricum huiusmodi scriptum ab Empyrico ac hypocrita non vulgati nominis coaceruatum. Verum illi experimenta sua miré palliant, ac ad multa extendunt, iisque suam hypocrisin celant. Mira sanè rès est hypocrisis, quæ non in aliquo mechanico artificio, sed in solis scientiis phantasticis locum habere potest: nimirum quòd hic laborum minimum, lucri plurimum suppetat. Sic in medicina Empyrici hypocritæ sunt, qui vno experimento ad omne morbi genus vtuntur. Cauendum itaque in omni artium genere ab hypocrisi erit: hæc enim vnica omnium artium pestis est, quæ apud plurimos arti præualet, quemadmodum & Hypocritas semper maioris quàm Christum & Apostolos habitos esse videmus, & scortatorem scortum publicum ardentius, quàm coniugem amplecti experientia docemur, qui error donec durabit, difficulter vera Medicina clarebit.

Interim lubens fateor, non exotica, sed domestica ferè remedia à nobis prodita esse, tamen hoc polliceri possum, ad vulnerum, tam cæsim, quam punctim factorum, tum telorum ac glandium, perfectam curationem nihil hic desiderari: nisi forsan tuos proprios defectus, inexperientiam nimirum, experientiæ stultam persuasionem, opinionum portenta, nobis ascribere velis. Sed ab istis cauendum tibi est, vtpote de quibus sit in extremo iudicio ratio reddenda.

Empyrica [illegible] — *Domestica remedia à Paracelso descripta.*

FINIS SECVNDI TRACTATVS.

PRIMAE PARTIS CHIRVRGIAE MAGNÆ PHILIPPI PARACELSI TRACTATVS TERTIVS.

DE MORSIBVS VENENOSIS, ET OSSIVM FRACTVRIS, aliisq; ad vulnerum Chirurgiam pertinentibus.

PRÆFATIO.

PRÆTER armorum ac telorum plagas, hucusque pertractatas, aliæ supersunt adhuc vnitatis solutiones, quæ nullibi rectius quàm sub vulneribus collocantur: nam Morsus Canis, vel alterius bestiæ, item ossis fractura, etsi vulnera vere non sint, tamen aliquid vulneribus simile obtinent. Sic quoque ambusta cutis excoriationes, atque sanguis concretus, siue ex plaga, vel casu ex alto fiat, partiumq; refrigeratio, ad Chirurgiam referuntur. Non sic gangræna, pestis, Antrax, Carbunculus, &c. ea enim mala rectius ad tumorum, ac vlcerum curationem, quàm ad vulnerariam Chirurgiam accommodantur. Quæ itaque præsenti tractatu docebo, ea omnia vna cum punctionibus & vulneribus absolutissime cognosci à vulnerario medico, præcipio: nam horum absolutiore in notitiam, quam Gangrænæ, Apostematum, Carbunculorum, &c. consequi datur, vt quæ omnia in naturæ possibilitate constituantur. nam omnia ea quæ extra hanc posita sunt, suis locis annotabimus. Hic vero ea saltem commemoraturi, de quibus astantes etiam iudicare possint, an ad medicinæ possibilitatem accedant, nec ne. hoc est, an salutaria vel lethalia, curabilia vel curatu impossibilia sint. (Nam in cæteris quibusdam etiam lethalia quandoque salutaria videntur, & vicissim nam in omne malum Medicamentum tollere posse stultissimum est, vnde postea artem contemptui habent Centauri isti. Verum hic obseruandum, in impossibilibus frustra laborari: itaque possibilitas Medicinæ norma constituenda erit in qua tamen vita & mors æque dominantur. itaque hanc præcauere, illam conseruare Medici officium erit.

Hoc itaque tertio tractatu Remedia pro affectibus iis, quos commemorauimus, ad vulnerariam Medicinam pertinere, scribemus. quæ quomodo ad nos peruenerint, ostendere tempestiuum videtur. isthæc enim vlterius clam habere publici commodi causa nolui. Remediorum omne genus ab hominibus successiue inuentum esse, sine dubio est. aliud enim casu, aliud inquisitione, ac industria repertum, ac publicum factum est, ad quos duos inuentionis modos, LVMEN NATVRÆ quoque accessit, adeo vt & canibus certum fieret, lingendo vulnera eorum curari, ac homines qui hoc Lumen suspicerent, mira in morbis fugandis cognoscerent. Verum Pharisaici hypocritæ ac literatores medici, omnia hæc remedia Lumine naturæ retecta, ad se rapuerunt tandem, vt iam vulgus nil commodi amplius sperare posset. Quemadmodum Christus in Euangelica parabola vulnerati in Hiericho, idem ostendere voluit: ibi enim etsi Sacerdos ac Leuita etiam misericordiam exercere potuissent, vnus tamen Samaritanus præstitit, causa est, quod illis LVMEN NATVRÆ

Fractura & morsus ad vulnera quatenus referantur.

Possibilitas est Medicinæ norma.

Lumen naturæ.

concessum à Deo non erat, hunc verò à Deo Opt. Max. donatum, itaq; ubi salus quærenda ægris, ... à Deo reposita est, id est, vt soli curandi officium præstare possunt, quibus Naturale Lumen datum est. ... Spiritu Domini non est, nihil spirituale efficitur nam quæ sine illo sunt. Prodigia à Pseudochristo sunt. vt & curationes extra Lumen Naturæ factas, à Pseudomedicis fieri dicimus. Itaque vno verbo dicam, Remedia nostra per Samaritanos, hoc est, veros Medicos ad nos peruenisse.

Lumine naturæ præditi soli curare possunt. Samaritani veri Medici.

Verumtamen hi quandoq; in vsu, & adhibendorum remediorum ratione non parum aberrant, ob exercitationis nimirum defectum. Medicina enim & diuturnam & diligentem exercitationem requirit nam remedia non in vno, vel aliquibus, sed in centum vel pluribus etiam ægris experta ac comprobata esse necesse est: qua in re summa diligentia ac obseruatio requiritur, vt nimirum morbi natura & ad remedium habilitas & dispositio accurate cognoscatur. quam naturæ ac morbi cognitionem, qui sibi comparauerit, iam medici nomen immerito vsurpabit. Mihi sane plurima huiusmodi remedia à vetulis ac imperitis hominibus communicata sunt, qui ipsi cum in adhibendis iis peccassent, fine sperato frustrabantur. Ego verò eorum vsum longa exercitatione edoctus, iis postmodum optimo successu vtebar. Adeo vt non immerito me horum experimentorum Correctorem, ac examinatorem gloriari possim, quiq; eorum legitimũ vsum ostenderim nam apud Pseudomedicos neque exercitio, neq. vsu satis comprobata extabant cuiusuis enim remedij comprobatio sufficientem requirit numerum ægrorum, ii interim re non satis cognita, tumido spiritu scripturiunt, totosq; codices nugis suis replent, verum o miseram scriptionem. quæ ante sufficientem experientiam prodit, nemo Chronica de factis scribit, quæ nondum contigerunt. sic autores isti nunquam tantos remediorum centones comportassent. si de iis saltem quorum vsum cognitum habuere, scripsissent: sed stulti de rebus futuris sibi scribendum putarunt.

Empiricorũ corrector Paracelsus.

Antiqui stulte de rebus futuris scripserunt.

Veruntamen quia diuturna experientia horum loquacitatem vsu longe superat (nil enim verba inania ad sanandum conferunt) hanc explodere, ac in eius locum experientiam substituere æquum videtur. Ipsi enim plurima hoc agere student, me meis principiis per veterum autoritates fidem non conciliare. mea parũ refert, cum antea eam mihi rerum experientiam tribuam, qualem nemo veterum habuit. Etiam hoc experientia edidici speculationes quibus isti se macerant, nil ad Medici perfectionem facere, sed artem solam. Ars autem ista experientia est non speculatio, quæ ipsa Theoriam præcedit nam vbi quid expertus fueris, tum demum eius naturam contemplari conueniet, & post hanc iterum experiendum. Hæc vera Empirica est, non Chirurgorum ac tonsorum vulgarium sed artificiosa Nam Medici Theoria Experientia est. &c. Sequitur iam descriptio eorum vulnerum, quæ sine telis inferuntur, quæ & Diætæ formulam ac curandi rationem continebit

Ars medica experientia est non speculatio Theoria est Medica Empyria.

DIÆTÆ RATIO HORVM VVLNERVM.

DEMORSORVM A CANIBVS

Diæta ratio.

VIctus ratio quã præscribimus, etsi in omnibus morsibus obseruandam est, Canum tamen rabidorum morsus eam accuratissimam desiderant, Summe autem in hac spectandum erit, vt Bilis seu Choleræ rabiem attemperemus, ne ea radices agat. Namq; vt primum quis à cane demorsus est, statim Caninæ rabiei natura occulta quadam vi, Choleræ communicatur, quæ furere incipiens, omne genus Biliosorum morborum excitat. Verum hic nil admodum laborandum, quod in Biliosis aliàs factitãt Medici. sed sufficit Frigidam frequenter propinasse, ac reuomuisse, tum à vini potu prohibuisse. Neque est vt metuas, ne potus altius venenosam materiam deducat: nam vel iam deducta est, antequam diætã præscribetes, vel nil amplius vereri opus est. Exhibebis itaque præter aquam, si ita videatur, Cereuisiam, vel potiones paratas ex pomis prunis syluestrib., vel oxyachanta. Cibus erit Brassica, mitia condita, & omnia refrigerantia. tanta copia oblata, vt reuomant.

Frigida vius cholera cõpescit.

Brassica demorsis vtilis.

Vtile quoque fuerit folia Rosarum & Senæ. ad s.q. in sero lactis incoxisse, ac addita pauca Benedicta Laxatiua in potu frigidè exhibuisse. Nil tamen est quod vulgatum Medicorum dictum te remoretur, cum dicunt, Senam Melancholiam educere. sufficiat tibi scire, materiã peccantem in hoc affectu per eam deduci, siue ea Melancholia est, siue quid aliud. Acetaria quoq; cum multo oleo. Acetum rosaceum, in quo cõserue Rosarum modicum dissolutum sit, prosunt maxime vbi seuit malum. Cauendum etiã vnice erit, ab aromatum ac odoramentorum vsu, maxime vbi ea calida fuerint. Vbi febris crescere inceperit, Acetum rosaceũ cum succo oxyacanthæ in potu: dabis nam etiã de rabie ingruẽte metus est. Sciendum quinetiam est, hoc modo vulneratos Caninam planè naturam induere, itaque duram illis medicinam competere: optimum igitur erit eos aliquandiu in frigidam immersos continere.

Sena quid purget.

Acetaria.

Aceti Rosacei potus.

Obseruandum præterea. demorsos non omnes rabiosos fieri, sed aliis quibusdam morbis corripi aliquos. maxime qui natura Biliosi non sunt: intentum ergo medicum esse oportet in ægri complexionem, vt qui morbi illi ingruant, discernat.

Rabiem non omnes demorsi sentiunt.

A Serpente, Vipera, Lacerta, vel alia venenosa bestia demorsis. quæ victus ratio præscribenda.

Venenum bestiarum, siue punctione, siue morsu, casu vel ira, quod peius est, pessimum per exorcismos communicatum, deletur si in cibo offerantur ea, quæ cordi. Epati, ac Ventriculo confortandis appropriata sunt: nam cùm Venena principes maxime partes petant, eas munire ac confortare, ad frangendam illorum malitiam necesse erit. Quare vbi venenum Cor petere ex signis cognoueris, exhibebis Oleum in quo calybs candens aliquoties restinctus sit, ad lib. j. pondus, cum puluer. Corall. rub. ℥. ij. El. de geminis ℥ ß. singulis vero dieb quinquies bibet æger, prima vice tepidum, postea frigidum.

Venena principes partes petant. Venenũ vt à corde arceatur.

Potus aliàs erit Vinum rub. astringens calybeatum, cum modica Theriaca, singulis vero vini haustib. ʒ ß. Corall. rub. admiscenda, hocq; potu vtendum, donec salutaria signa appareant. Quod si inter Olei vsum sitis inexhausta excruciarit, Lac calidũ cum pl. Corall. dabis Laudanũ

Laudanũ Theophrasti.

vocatum

vocatum Arcanum nostrum, quod omnia ista superat, vbi mors in propinquo est, suo capite, describemus. Nos quidquid alius videatur, Philonium Persicum dum oleum bibitur, datum, mirifice caput aliasque principes partes tueri testamur. Sciendum etiam, sitim immensam, quæ crescentis & corpetentis veneni certiss. argumentum est, quia potu restinguere non datur, extrinsecus adhibito Epythemate ex aceto Rosaceo cum Camphora & Sandalis parato, attemperandam esse. Quæ ad victus rationem pertinent vltra, suo capite annotabuntur, hic scire sat est, Tenuitatem victus primarium scopum esse.

Philonii Persicū.

Fractis ossibus ac Sanguini concreto qualis diæta conueniat.

POtus & cibus in fracturis indicationem singularem non habent, saltem hoc cauendum in hoc malo, ne calida victus ratio calores ac febres faciat & augeat: frigidiori ergo diætæ intendendum, quæ & modica sit, & ad roborandas vires comparata.

Frigidus [illegible] fracturis victus.

Grumoso vero ac intus concreto sanguini dissoluendo, cibus conuenit, cui aliquid purgantium medicamentorum adiectum sit, vt Ptisana cum Rhabarb. vel rad. Asclepiadis, aut fol. Senę, Terebinth vel Lacca. Sic cibariis Mumniam ac Rheon Ponticum vtiliter incoquemus. Verum medico prudenti ac prouido, moderabitur mali magnitudo, vt præterea specialibus regulis nil opus habeamus.

Purgantia in cibo exhibita.

Ambustis quis victus exhibendus.

VBi adustio lethalis non est, nil admodum necesse habemus accuratiore diæta ægros macerare. At vbi mortis periculum imminet, ea contemnenda non erit. Itaque extrinsecus imponenda non erit Itaque extrinsecus imponenda, quæ calorem extra attrahant. Sin malum in tantum auctum est, vt ea non sufficiant, per intrinsecus exhibita, is quoque restinguendus erit, dabimus itaque succum Sedi cum aqua mixtum, vel succum cancrorum fluuialium extractum, cum aqua fl. tiliæ, aut simili, &c. Aceto quoque rosaceo, vti dictum est, vtemur, donec periculi magnitudo imminuta sit.

Succus Se. & cancrorū.

Refrigeratorum victus ratio.

QVi ob refrigerationem de gangræna periclitantur, adiuuantur maximopere Rosaceo aceto, & pipere longo, vna cum vino generoso, in potu datis: quin & ea conducunt, si cibaria iis quoque condiantur. Qui vero iam morti propinqui sunt, Aqua vitæ cum Theriaca & radice tussilaginis contemperatæ, sunt nutriendi, iisque in satis magna copia vtendum. Vbi ista ad manus non sunt, Zinziber. Garyophyll. Cardamom. Grana Paradisi. &c. vino incocta, ac calida pota, proderunt maxime, si dein ad sudandum se composuerint, quo frigus extra ferri denuo possit.

Aqua vitæ cum Theriaca.

CAPVT I.

De morsu Canis rabidi.

CAnum morsus triplices sunt. Rabiosorum, Iratorum, ac Ludentium. Omnium periculosissimi Rabidorum sunt: nam rabies per morsum ad interiora fertur sicque duplex malum iunctum est. Post hos iratorum morsus periculosi sunt: nam & ira cum vulnere iungitur quoque, vnde venenum exsistit. Sine insigni periculo sunt, qui à ludentibus inferuntur: namque curationem facillime recipiunt. Idem iudicium erit de morsibus Luporum, Aprorum, ac similium bestiarum, verum omnes ij ad Morsus iratos referendi erunt, eodemque quo canini modo curandi.

Canum morsus triplices. Rabiosorum. Iratorū. Ludentium.

Rabidi vero homines efficiuntur, ex morsu rabiosi canis, hac ratione. Canis rabiosi omnes cogitationes, omnisque malignitas, dum mordet ad hominem, atque locum in quem morsum infert, intentæ sunt: vicissim homo dum mordetur, metuit, omnesque speculationes ad eundem locum refert: tam morsus tempore eodem in loco sunt, ac iunguntur canis imaginatio, ac hominis speculatio, atque tum hæc ab illa per contagium inficitur, quemadmodum fumus seu exhalatio iucunda à fœtida corrumpitur: nam etsi imaginationes istæ tactiles non sunt, sunt tamẽ corporeæ, id est, aereæ, vti ventus, atque sic earum mixtio accidit. Imaginatiua seu phantastica facultas interim in homine, Magnetica quadam attrahendi virtute pollet, qua alias imaginationes (vt caninas in hoc casu) ad se attrahit, non aliter quàm colorem ac sonum, quem alter communi sensu percepit, alter per visum ac auditum in se recipit, eodemque reponit. Sic præsenti in casu Imaginatio humana, per vulnus attrahit caninam imaginationem venenatam, atque vicissim ab ea inficitur, eiusque naturam induit. Nam quemadmodum aquam multam, pauco croco tingi videmus, sic hominis totam rationem, a canina phantasia corrumpi putandum est.

Rabies venit in demorsis.

Imaginationes corporeæ.

Imaginatio Magnetica.

Hæc humanæ rabiei origo est, quæ his signis cognoscitur. Canum instar obuios mordent, canina appetentia corripiuntur, aliisque malis exagitantur, quæ à nulla causa intrinseca excitari possunt, sed à sola ista quam dixi praua imaginatione. Quamobrem morbus iste naturalis nullo modo dicendus erit, imò naturæ aduersiss. appellandus, neque morbus solum, sed & omnia eius symptomata, calor, phlegmone, intemperies, &c. Quin & ij qui superueniunt morbi, diuersiss. sunt ab iis, qui aliis vulneribus iunguntur. Itaque in curandi ratione tantum à vulgato modo declinabimus, quantum hoc vulneris genus, cum suis symptomatis, ab aliis euariare videbimus.

Signa rabidi.

Itaque in curanda rabie, primum scopum esse Bilis euacuationem superiora testantur: verum cùm cholera in tantum inficiatur in rabie, vt nisi eam detrahas, summum periculum metuendum sit. Eam non per aluum solum, sed & supra vacuare oportebit, quantò valentius, tantò melius: nam hic mediocritas nil promouet. Purgandum verò per ea quæ bilem solam, eamque potenter trahunt: vt sunt Rhabarbarum, Colocynthis, Agaricus, succus corticis sambuci, Esula, &c.

Curandi ratio.

Bilem purgantia remedia.

Interim etiam dum Bilis ex toto vacuatur, parti prospiciendum quoque erit, quæ affecta est. Vtilissima autem ad hunc scopum erunt, ea quæ Paronychiis sanandis adhibentur: vt sunt de stupefacientium genere Spermola, oleum Mandragoræ, &c. Quibus

Stupefacientia parti adhibenda.

Quibus tantisper vtendum erit, donec dolorem sedatum esse cognouerimus. Vulnus vero ipsum Emplastro sticheo (cui tamen pix Græca admixta non sit) deligandum. Hisce tribus remediis, Cathartico nimirum, Emplastro sticheo, ac Anodynis quemuis canis rabiosi morsum percurabis; facile. Obseruandum tamen, rabiem, quæ difficulter cedit, Opiatis exhibitis medicamentis (inter quæ Sulphur vitrioli chemico modo paratum, aliaque multa numerantur) sedandam atque curandam esse, quidquid deblaterent contra vulgares Practici. Descriptiones purgantium opiatorum, ac stupefacientium remediorum, etsi plurimæ annotari possent, sufficit tamen simplicia, ex quibus ea componuntur, ostendisse: compositionem enim vsus ac exercitatio ipsa docebunt.

Sulphur vitrioli opiatum refert.

Iratorum vero canum morsus, sciendum intrinsecus assumptis medicamentis nil opus habere, sed extrinsecus iam commemoratis facile percurari. Ludentium autem morsus curabis vulneris simplicis instar, quemadmodum II. Tractatu iam ostendimus. Catholicum tamen in omnibus canum morsibus esto, Emplastra primum locum in iis curandis obtinere: dein Choleræ rabiem per opiata temperandam esse: tum cauendum maxime, ne vulnus sine morsus, in aliud genus morbi, vt vlcus &c. abeat.

Opiata Bilis furore tollunt.

CAPVT II.

De Morsu Serpentis, Viperæ, Lacertæ, similiumque Bestiarum.

Duum generum morsus venenosi sunt. Iratorum curatio.

Singularem quandam in aliis bestiis [illegible] obtinere, hoc genus vulnera obseruandum. Quæ omnia in duplici differentia reperiuntur. Nam vel ex ira, cum irritantur: ex Rabie, dum coniurationibus, id est, Exorcismis vrgentur. Itaque iratarum serpentum, ac viperarum morsus, quia ipsis & ira, & venenum a natura implantatum est, morsus seu vulnus eorum naturale habendum est. Verum quod à Coniurationibus ortum habet, longè est à natura alienum. Etenim nihil quod secundum naturam est, exorcismis vincitur: nam natura iis non subest, sed id quod coniurationibus cedit incantatum est, & id quod ex incantatione adest, Exorcismis pellitur. Hinc videre licet causam, quamobrem quædam viperæ Exorcismis domentur, quædam non: & cur quidam serpentum domitores optato fine potiantur, alij minus. Nam exorcismus vnionem spirituum desiderat, qui ex corpore non pelluntur, nisi per ieiunia & preces, id est, per Diuinam virtutem ac fidem, cui nihil denegatum est, sine qua quæ fiunt coniurationes, exorcismi veri non sunt, sed inutiles, quibus exorcista cum multum tribuat, nihil tamen efficit. Sciendum ergo, viperas dum coniurantur, in rabiem agi, non aliter quam porci in Euangelio, qui à dæmonibus obsessi erant, quos eò ablegauerat Christus: nam in Viperis dæmones habitant, qui per exorcismos fatigati, ipsas in rabiem agunt, ac exagitant: ex qua dein venenosissimi morsus oriuntur. Et vt summatim dicam, nil coniurationibus domatur, quod dæmone obsesso non sit, vel vt ipse exorcista dæmonium habere oportet: habent autem serpentes dæmonia in se, quæ tractari se patiuntur, non ex vi Exorcismi, sed spe occasionis ad maius malum comparandum.

Naturales magi ab exorcismis non vincuntur.

Vnio spirituum in exorcismis necessaria.

Viperæ à coniuratione in rabiem aguntur.

Serpentes dæmonia habent.

Itaque obseruandum in rabiosis illis morsibus (cum demorsa pars colorem, figuram, & c viperæ quæ momordit induat) præternaturalem quandam affectionem adesse, à dæmonibus coniuratis inductam, sic porci illi, qui à dæmonibus obsessi in mare se præcipitarunt, si aliquem momordissent, morsum inflixissent contra naturam, quemadmodum de serpentibus dictum iam est. Quin & hoc contradictione vacat, rabiosos canes à dæmonibus exagitari, vnde deinde homines demorsi rabiem incurrant: quia enim canibus non raro homines plus quàm pauperibus ac mendicis benefaciunt, ac misericordes sunt, non dubitandum est, ad vltionem huius peccati, Deum Opt. Max. canibus dæmonia immittere. hæc etsi capite priore annotanda fuerant, quia tamen illic naturalia tantum tractauimus, hunc in locum reseruare maluimus. Coniecturam itaque de tali dæmonio facere poteris, si præscriptis remediis nil concedat malum. Contingit etiam non raro Lupos inueniri, qui homines simul ac iumenta mordeant, laniant, ac deuorent non Luporum more, sed plane dæmoniaca specie, vt iam dubium non sit, à dæmone obsessos esse. nam & reliqui lupi eos auersantur & fugiunt, quemadmodum & nos à dæmonibus obsessos homines deuitamus. Etenim cùm venationibus nimium indulgeant homines, animarum etiam salute posthabita, credendum est, Diuino permissu hæc accidere, quare in omnibus mediocritas [illegible] & meliora semper priore loco absoluenda. Quæ si his in rebus dubitatio alicui succurrere posset, hoc argumento facile tolletur. Etenim cùm hominum corpora à dæmonibus obsideri videamus, quis dubitet, bestiarum, maximè Serpentum, quibus Deus suo ore maledixit, à spiritibus malis occupari? Itaque studiose cauendum ab obsessis istis animalibus: nam dæmones ea tractabilia, & hominibus morigera faciunt, quò ipsi tandem eorum imperio potiantur. Verum vt de naturalibus tandem iterum loquamur, considerandum quomodo venis læsis venenum in corporis intima penetret: nam aperta aliqua vena, per venenosum huiusmodi morsum, statim iuxta venæ rectitudinem, per contagium intro serpit venenum, quod si itaque caput ea vena respiciat, in cerebrum: sin pectus, in cor: sin hypochondria, ad hepar statim venenum fertur, vnde periculi magnitudinem dein metiri in promptu est. Quare malo huic præcauendo ac curando, vtile erit statim per assumpta, cor ac principes partes munire ac roborare: Extrinsecus vero vulneri attrahentia, ad oras vero vulneris Defensiua applicare, veneni inhærentis, ac phlegmones quæ accessit gratia. Cæterum vbi ea per malignos spiritus facta sunt vulnera, quomodo curanda sint, hic à me non docetur, sed saltem vbi naturalia sunt, quæ experientia didici prodesse, propono.

Rabidi canes à dæmone exagitantur.

Lupi dæmonibus obsidi.

Cõiuratione incur ferat obsessæ bestiæ.

Venenũ quomodo interiora petat.

Statim roborandum.

Medicamentum intrò assumendum tale est: *℞. Metridatij ʒij. Theriacæ bonæ ℥ʃ. pul. Coralliorum rubeorum ℥j. ʃ. detur quantum necessitas postulare videbitur nam vera dosis non nisi experientia addiscitur.* Quod si hæc parum proficiant, dabis aurũ

Diaphoreticum

[Tenda ... Diaphoreticum ... Gemma dissoluta.]

Diaphoreticum, vel Laudanum, materiam perlatam, vel gemmam dissolutam: hæc namque summa sunt in illis malis secreta in quibus certam salutis spem ponere potes.

Exterius, vulneri commodissimè impones, *℞. Emplastri stictici ex Litargiro, gummi & mummia confecti quartarium j. gummi ℥ij mixta demum coquantur in Emplastri formam.* Hoc Emplastrum iuxta communem canonem impones, ac deligabis, donec in melius inclinare vulnus videbitur: tum enim sufficiet simp. ex sine gummi attractiuo vsurpare. Optimum verò fuerit, celerrimè omnia adhibere, propter celerem veneni motum. *[Celeritas commendatur.]* Defensiuum quoque remedium, toti membro affecto impositum plurimum iuuabit, parabitur autem ex fl. Verbasci, hyperici, Ruta, Rosis, in aceto ad tempus maceratis in Sole, epithema hoc calidum lineis pannis imponetur, donec intemperies, phlegmone, &c. in totum recesserint.

[Spirituum vulnera.] Quæ à spiritibus fiunt vulnera, curandi consilium apud me nullum inuenère adhuc: vnum hoc scio & moneo, ab exorcismis abstinendum esse: nam etsi non inscius sim, non nisi naturaliter venena transire in corpus vulneratum, tamen interim ista persuasio apud paucos exoleuit. Itaque Deum propter superstitionem istam, nimia dæmonibus concedere credendum est. *[Superstitio ...]* Nam vti Scortatori scortum, Aleatori talum, furi occasionem, prædoni viatorem: sic Exorcistæ spiritum suum offerri diuino permissu (ad indurandα corda infidelium ac flagitiosorum) manifestum est. Verum ista opera suum quæque artificem iudicabunt, ac testabuntur in nouissimo die.

CAPVT III.

De Araneorum, Rubetarum ac similium animalium Venenis.

PRæter hactenus memoratas bestias, alia supersunt animalia, quæ etsi vulnus facere non sufficiant, tamen veneni sui contractu aliquid huic simile efficere possunt. Itaque venenorum imprimis natura, ac diuersitas consideranda, tum in animalibus, tum in terræ nascentibus, quorum, cùm infinitam varietatem esse hîc non inscius sim, aliquorum vt *[Rubetarum & araneorum.]* Rubetarum ac Araneorum, &c. vt quorum natura mihi perspectior est, describere operæ pretium putaui: nam eorum quorum natura mihi incognita est, non me multis præstiterit, quid de iis nihil experientia didicerim.

[Venenorum natura nemini adhuc satis perspecta.] Hoc vnicum de venenis pronuntiare possum, nemini adhuc eorum naturam exquisitè cognitam esse, adeo vt dicere ausim, experientia me didicisse aliquod veneni genus existere, à Theriaca inuictum. Quid de ipsorum diuersitate dicam? Scorpio veneno inficit: sed sui ipsius mali remedium est, an vero aliquod huic simile inuenias. Arsenicum & idem interficit, non tamen seipsum curat. Sic Mercurius venenum est, multis tamen medicina, vt iam ista enumerare nil attineat, cùm impossibile sit omnia memorare: quoniam omnibus venenis, quæuis alexipharmaca non repugnant. Ego quæ vsu ac experientia addidici, contra Araneorum, Rubetarum, ac Salamandræ venena *[Salamandræ venenosus halitus.]* facere fideliter proponam. Verum Salamandram paulò aliam curationem obtinere puto: nam nullum vnquam ab ea demortuum vidi, sed *[Salamandræ tinctura ad Rubrum.]* Chemistas quosdam scio, qui cùm tincturam quandam, ad Rubrum ei inesse crederent, eam fictili cui canalis ferreus adhærebat inclusam igne vrgebant, denique per canalem illum Mercurium infundebant, vnde postea fœtor, seu halitus venenosissimus prosiliens, sic miseros illos auriquærulos inficiebat, vt quandoque cum facie totum corpus intumesceret, non raro etiam mors subsequeretur. Pro hoc mali genere quod expertus sum valere, breuiter & quantum Chirurgicum negotium patitur, annotabo. Ad hoc caput tamquam ad summum genus referendi erant omnes ij morbi, qui in aurifodinis, ac fusorum tabernis ob metallorum venenosam vim, eidem ij habentur: verum quia singulari, & ad hoc dedicato libro (de morbo metallico, seu subterraneo, [illegible]) tum in minori Chirurgia, omnia huc pertinentia absolutissimè docuimus, eo diligentem lectorem remittendum putauimus.

Remedia itaque ad Aranei, Rubetæ, ac Salamandræ venena, præstantissima sunt Terra sigillata, & Solis axungia: hæc in Salamandræ, illa in Araneorum ac Rubetarum venenis, posterius remedium suo capite, id est, sub titulo de Arsenici ac Mercurij veneno tollendo annotatum reperies, hic pauca quædam de terra sigillata obseruanda ostendemus. *[Terra sigillata est corpus Minerale.]* Terra Sigillata nostra, non ea est officinarum vulgaris, ex luto albo eloto parata, qua omnes totius Germaniæ ac Italiæ, imò Europæ officinæ scatent: non enim tam copiosa extat vera, vt omnibus vbique ac semper eam nancisci promptum sit. Nam hæc terra subtilis est, ac Mineralibus animata, metallorum instar subterraneos ductus, ac venas obtinens, inuentu difficilis, cognita paucis, multis prædicata, ea in trociscos minutissimos redacta sigillo notatur, ac TERRA SANCTI PAVLI nominatur: *[Terra S. Pauli.]* quæ quia etiam iam adulterari cœpit, ex præscriptis notis censenda est. Bis mihi eam videre licuit, semel in Croatia apud Arabem quendam agyrtam: tum apud Siculum quendam rerum Metallicarum peritum, ad Mariam Lauretanam, quæ suos ductus, tanquam metallum obtinebat. Sed hanc no- *[Terra sigillata vera rara est.]* stram paucitas, ac pretium, illius vero copia obscurarunt: dolendum tamen, neque Germaniæ, neque Italiæ doctores Medicos, tantum adhuc didicisse, vt suum lutum, à vera sphragyde antiquis tantopere prædicata, discernere possint.

Vsus terræ sigillatæ nostræ est, vt ea cum sputo in pulticulam redacta, Aranei ac Rubetæ veneno imponatur, sanat sine periculo; non ista solum, sed & aliarum venenatarum bestiarum morsus, si initio statim adhibeatur. *[Axungia solis.]* Axungia solis intrinsecus & extrinsecus vsurpatur; si Salamandra momordit vel læsit, exhibetur fere in vino dilluta bibenda, &c.

CAP.

CAPVT IV.

De oßium fracturis curandis.

Causæ fracturarum omnes Procatarcticæ. Fracturarum differentiæ & origo.

CAusas fracturarum ossium, scribere nil admodum referre puto, cùm externas ac violentas eas esse omnibus manifestum sit: nam quemadmodum calybis, sic & ossis fractura vehementem causam desiderat. Fracturæ vero origo ea est, quòd ossium substantia instar Talci vel Auripigmenti assellata seu foliata existit, vnde ea non per transuersum solum, vt calybs rumpuntur, sed & per longitudinem finduntur. Verum de curatione potior nobis sermo est, in qua considerandum læsa quoque sit cutis: nec ne: nam vbi ea integra adhuc est, accurata operatione opus est, vt singula iterum suum in locum reducantur, quo facto, tum demum ad ea quæ ossa conglutinant, progrediendum erit. Sin ossi fracto vulnus quoque complicetur, Emplastris ac Oleis Traumaticis vnà cum fracturas glutinantibus medicamentis vtendum erit. Constitutæ ergo iam duplices fracturæ, earumque duplex curatio: simplex scilicet, & cum vulnere complicata. In omni vero fractura, bis in die deligandum esse præcipimus, omninòq; splenijs ac ferulis abstinendum, verum nostris vtendum instrumentis, circulo nimirum trochleæ incumbente, (quem modum quosdam ex discipulis nostris docuimus, alijs scripto explicatu difficilem) quo commodissime omnem fracturam repositam suo legitimo in situ conseruabis. Nam hoc Catholicum in fracturis putamus, siue sint cum vulnere complicatæ, siue non, vt scilicet quotidie bis ipsa deligetur, (ad euentandum nimirum calorem) loco non moueatur, ferulis non cingatur, &c. Quæ si non obseruentur, varia subsequuntur mala, phlegmone, putredo, post hanc gangræna, non raro etiam mors, pro loci nimirum diuersitate, & morbi magnitudine, auctis & immunutis omnibus. Intemperies itaque omnium maximè præcauenda: nam eam subsecuta putredo difficulter soluitur, sed ferè in Fistulas ac vlcera profunda, & fœtida abit, præcauebis autem commodissimè, si dietim bis malum inspicias, nec tertio die deligaturam intermittas, quod Chirurgorum vulgus factitare solet: nam etsi aliquos eo modo curaris, præstat tamen maioris mali deuitandi causa nostram methodum sequi.

Fracturæ cum vulnere. Fracturæ duplices.

Circulus Paracelsi pro curandis fracturis.

Ferulis cur abstinendum.

Ferulis vero abstinendum eo nomine præcipimus, quòd iis vti sine commotione, ac repositi ossis dislocatione non possimus. Ad hæc ferularum vsus, fortem deligaturam requirit, fasciarum quoque copia, phlegmones atque intemperiem necessario quasi facit. Quin contingit non raro tumorem ex phlegmone ortum, mane in se residere, ex quo non potest non fascia laxari, ac os repositum dislocari. Itaque propter duo hæc incommoda, intemperiei nimirum phlegmones, ac putredinis concitationem, tum fracturæ dislocationem, (ex qua claudicatio vel intortum membrum sequitur) ferulas necessario reiiciendas putamus. Cætera quod attinet, scias, non vsque adeo excellentis artificij esse fracturam curare maxime in iuuenibus, in quibus vnica Symphiti radix contusa, cocta & imposita callum facit: sic Aristolochia, serpentariæ, ac Traumaticæ herbæ quæuis vino incoctæ ac impositæ sufficiunt.

Symphiti radicum cōtusa fracturas curat.

Herba Sophiæ.

Est præterea herba quædam, Herba Sophiæ dicta nobis, quæ tam cruda, quàm cocta omnem fracturam sanat. Idem de nostris Oleis, Balsamis, Vnguentis, Emplastris, Traumaticis tibi confidentissime polliceri poteris, saltem vt præscriptos canones obserues: namque natura leuissimo auxilio adiuta, plurimum per se efficit. Duo præterea in fracturis studiose spectanda erunt, nimirum vt vulnus cum fractura complicatum post ossis repositionem demum curemus, sic vti vulnus curandum præcepimus, dein agamus per Symphitum, Aristolochiam, &c. vti diximus: semper vero mane ac vesperi deligemus. Tum vt Ecchymosin (de qua capite sequenti) si quæ fiat, ex qua Tussis, Sternutatio, Punctorius dolor, &c. oriuntur, quàm citissime soluatur, ac ex corpore depellatur. Sciendum quinetiam est, naturam in locandis ac reponendis quibusdam ossibus, vt costis, &c. nostra ope minimum indigere, in alijs, vt artuum, &c. nostrum accuratum auxilium desiderare. Symptomatum autem, vt caloris, tumoris, &c. ex quibus putredo, curandorum hæc ratio est, vt Oxyrrhodino calido restinguantur, ac oleo hyperici, vel florum Verbasci, (quemadmodum in Oleis vulnerariis docuimus) ac similium tumor discutiatur: nam cætera primarij scopi, vltrò secum trahunt, vt de iis multum disserere nil opus sit. Sin, quod ob medicorum imperitiam frequentissimum est, Ignis sacer, vlcus cacoethes, vel fistula, &c. subsequatur, sciendum nil spei amplius superesse, sed vel membrum amputandum, vel certissimam mortem expectandam esse. Denique obserua, idem plane quod de fractis ossibus diximus, in comminutis ac contusis iudicium esse, nisi quod hic ossa libera plane remouenda præcipiunt Chirurgi.

Vulneris cum fractura cōplicati curatio.

Repositio vbi necessaria.

Symptomatum fracturarum curatio.

CAPVT V.

De curatione ecchymomatis.

Ecchymomatis causæ & causata.

ECchymosis, seu Ecchymoma, causas catarcticas habet, ruptionem, contusionem, casum ab alto: nam istis de causis sanguis extra vasa effusus, in parte dolente colligitur, in grumos abit, ac tandem putrefactus, vicinas partes erodit, ac vlcus facit, pro loci natura varium. Itaque Ecchymomati, primarias differentias nos statuimus à partium diuersitate, vt aliud sit partium internarum, aliud externarum, vt artuum, &c. hincque duplex quoque nascitur curandi ratio. Nos ambas seorsim paucis absoluemus. Sanguis concretus exteriorum partium vti periculo plerumque vacat, ita in interioribus collectus, propter apostemata, quæ minatur, ferè mali maioris author est, itaque & propter hæc, tum propter impendentes obstructiones, in omni etiam leuissima ecchymosi interna, de dissoluendo grumo, sine mora cogitandum est. Sciendum quoque in contusione tam

Sanguis concret duplex. Prædictio.

illis

Sanguis purgandus & mundandus

artuum quàm viſcerum, ſemper de mundando ac expurgando ſanguine conſilium ineundum eſſe: nam ſemper (niſi forſan in admodum iuuenibus) maius aliquod malum in propinquo eſt, niſi hoc fiat: ſin præſtetur, iam omne procul eſt periculum. Itaque ſemper primo grumi diſſoluendi, fundendi, digerendi: nam iis manentibus, ſi curationem conficere pergas, Ignem ſacrum putredines, inflammationes, &c. excitabis, malæque medicinæ, quæ ferro perficitur, autor eris.

Grumi vt diſſoluantur.

Diſſoluendorum autem grumorum duplex eſt modus: per interiora remedia alter, alter per extrinſecus admota, tam in interiorum, quàm artuum, ecchymoſi.

Oleum ad Sanguinem concretum in artubus.

Recipe fl. Verbaſci M. j. Fl. Hyperici M. iij. Rad. Aſclepiadis M. ß. Mummiæ ℥ j. olei oliuarum recentis lib. ij. Terebinthinæ lib. j. Vini rub. opt. ſextarios duos, coquantur omnia per horas vij. pòſt vaſe vitreato probè occluſo macerentur ad ſolem, ad tempus, ac exprimantur, & habebis oleum ad hoc malum incomparabile, ſi eo pars affecta vngatur mane & veſperi.

Puluis ad diſſoluendos Grumos Sanguinis circa interiora collectos.

Recipe Rhabarbari electi ʒ ij. Mummiæ ʒ ß. Laccæ rub. Spermatis ceti ana ʒ j. Boli Armeni, Terræ ſigillatæ ana ʒ ß. rad. hyrundinariæ ʒ iij. fiat puluis ſubtilis, exhibeatur ʒ j. in aqua fl. tiliæ vel conſimili. Valet ad ecchymoſin, tam intrinſecam quàm extrinſecam tollendam: nec eſt vt plura remedia requiras, duo hæc nunquam te, etiam in ſummo periculo, deſtituent, certò ſcio.

CAP. VI.

Ad Ambuſta ex Lignorum flamma.

Vſtionis differentiæ.

ADuſtionis differentiæ variæ ſunt, atque hinc eius curandi rationes diuerſæ. Nam quemadmodum medicamenta ad ſolem cocta alias vires adipiſcuntur, quàm ad ignem parata: alias ad flammam, alias in prunis cocta, vtque alia eſt ſulphuris, alia aquæ vitæ, alia lactis, alia mellis flamma in præparandis remediis: ſic aduſtiones à flamma ſimplici, lacte, aqua, puluere tormentario, ſulphure, metallis, fulmine, fulgure, &c. aliæ ſunt ab iis, quæ à vapore, metalli fuſionibus, aqua ſalis, vitrioli Aluminis, &c. fiunt, imò omnes à ſe inuicem diuerſæ putandæ ſunt diuerſamq; curationem requirunt, quam etiam commodioris doctrinæ gratia, ſuis diſtinctam capitibus proponemus. Et flammæ ſimplicis lignariæ curatio quidem talis eſt. Primum omnium calorem, ad exteriora attrahes hoc modo. Recipe Butyri recentis, quantum ſufficit, calefiat, calidiſſimum aquæ frigidæ infundatur, ac agitetur, donec niuis inſtar inalbeſcat, pòſt abiecta aqua ſeruetur ad vſum, in forma vnguenti, valet ad omnem aduſtionem ſimplicem à ligno, Lacte, Oleo, Butyro, Reſina, &c. factam. Vtus tempore quotidie bis ter, quatérue, aut pluries locum affectum eo perunges, ſtudebiſque ſemper pinguem ex butyro ſeruare partem affectã, nec vnquam patiens exiccari, donec planè percurata ſit, hoc vnguento quamuis maximum calorem facillimè extrahes: quin vbi aduſtio tanta fuerit, vt vlcera fiant, ipſum ſufficiet ſi Emplaſtro ſtictico iungatur, nec opus eſt multum aliis inſudare remediis inquirendis, hoc vnico, ſed certiſſimo, tuto contentus eris. Obſeruabis tamen in aduſtione per pingues res, vt Oleum, Butyrum, &c. factas, maiorem paulò Emplaſtri ſtictici vſum requiri.

Vnguentum ad ambuſta.

Pinguid vſtio vt curetur.

CAPVT VII.

De aduſtione ex metallis, aquis mineralibus, ac ſimilibus curanda.

METallica ac Mineralia, ſingularem quandam veneni communicandi rationem obtinent, ipſis à propria natura implantatam, atque hinc propriam quoque curandi methodum, quæ etſi ad omnia metalla generalis eſt, in particularibus tamen quandam diuerſitatem obtinet: nam reſtinctio caloris diuerſa eſt, in Mercurio, Sale, Vitreolo, ac Alumine, tum in rubigine, quibus etſi ea, quæ ad ſimplicem aduſtionem præſcripta eſt priore capite, etiam conuenire poſſit, tutior tamen eſt, quam pòſt annotabimus. Venenum de quo diximus, metallis peculiare ſimilem quodammodo peſtem affert, ac Rabioſi canis venenum itaque non ſolum de calore extrahendo, ſed & de veneno extirpando, cogitandum, namque ipſum quod à Vitreolo, Alumine, Sale, ære, &c. generatur, ferè vlcerum, quæ cachoetæ vocantur, cauſa exiſtit, non raro quoque lepram faciunt: Lepram non veram quidem, ſed ſpuriam, legitimæ non abſimilem, à qua totius temperatura diſſoluitur. Ad extrahendum autem, ac reſtinguendum calorem, ſeu vſtionem Metallorum, ℞. Adipis ſuillæ, id eſt, lardi quantum ſufficit, liquefiat ac incaleſcat, pòſt calidiſſ. infundatur in aquam Solani, agitetur dum conſiſtentiam vnguenti nactus fuerit, hoc vnguento perunctum malum, ſine aliorum remediorum acceſſione percuratur.

Metallicarum aduſtionũ curãdarũ vna Methodus.

Lepra ſpuria ab vſtionib. Alum. Vitrioli, ſalis, &c.

Vbi à Mercurio quis vſtus eſt, locum affectum in lacte calidiſſimo intinctis pannis, vicies vel vltra fouere conuenit, ſic vt vbi refrixerit ſemper immutetur, pòſt vnguẽto ex Butyro parato calorem extrahere, Emplaſtro de Colophonia, cicatricem facere oportebit. Hic vſtionis modus rarus eſt, contingit tamen ſi Amalgamata quæ vocant parentur. Singularia hic affectus ſymptomata habet, Odontalgiam ac Tremorem, quæ abſtinentia à contactu Mercurij vſu Aquæ vitæ in lotione manuum, tum gargariſatione ſeu oris collutione, cum aqua Lauendulæ, ſine negotio curantur: frequentia hæc ſunt iis, qui Cinnabarim parant, Mercurium per deſcenſum præparant, Metalla ſeparant, aliiſque Metallorum artificibus, &c. Vſtiones porro ab aquis ſalinarum, fontium Aluminis & Vitrioli, quocumque tandem modo eæ fiant, periculoſiſſimæ ſunt: niſi enim accuratè empyreumata, id eſt, calor extrahatur, grauiſſima ſubſequuntur mala. Nos pro his certiſſimum remedium, ſub vnguenti forma proponemus. Habet autem Olei nucum, lib ß. Seui ceruini, lib j. Butyri præparati vti præcepimus, lib. j. ß. miſce, fiat vnguentum, vtatur quotidie bis, mane & veſperi,

A Mercurio vſti vt ſanētur.

Symptomata huius vſtionis ſingularia.

Empyreuma ſalis Vitriol. &c. vt tollatur.

vesperi, donec nihil doloris, phlegmones, ac caloris supersit. Denique si istis non plane cedat: Balsamo, vnguento, vel puluere traumatico, cicatricem facias, deliges autem medicamenta, quæ maculas quoque fieri prohibent. Hæc remedia iis quoque vstionibus, quæ tinctoribus accidunt non incommode adhibebis.

DE VSTIONE PVLVERIS TORmentarij, Salnitri, sulphuris, & aquæ regalis curanda.

CAPVT VIII.

Adustionis ista species, præter cœlestem vstionem, longe omnium periculosissima est, quemadmodum & ea quæ à vehementibus Chemicorum aquis, vt Mercureali, Gradatoria, Regali, &c. excitatur: hæc tamen magis ob Corrosionem, quæ à venenorum acrimonia excitatur, quàm alia de causa grauis est. Illa vero multis modis: nam & admodum penetratoria est, & restinctu difficilis, propter Salnitrum & Sulphur, quorum calor non nisi à seipsis consumi potest. Nos de istis singulari capite differere non infrugiferum putauimus. Itaque vt primum quis à puluere tormentario vstus fuerit, vtile erit hoc vnguento locum passum perungere.

Tormẽtarii pulveris vstio curatu difficilis.

Recipe Butyri lib. j. Ol. nucum, Seui ceruini ana lib. ß. Medullæ Tauri quartarium j. liquefacta ac feruida infundantur in aquam Nymphea ter quaterue, agitentur probe & fiat vnguentum, quo vngatur æger, vbi incaluerit, renouare conuenit, donec dolor quieuerit, ac denique vt vulnus simplex curare.

Vnguentũ prouſtionib pyrii pulueris.

Sin à Chemicis aquis, vstio facta sit, præter hoc, oleis traumaticis, vel stictico Emplastro, Corrodentem vim frangere enitendum est, tandemque curare. Ego in huiusmodi casibus, si quis alius, remediorum varietate abundo, sed illis quæ scripsi, vim primariam tribuo, expertus.

Chemicarum aquarum vstio.

DE AMBVSTIS A FVLMINE & fulgure, curandis.

CAPVT IX.

Materia huius ignis ex qua Firmamentale Sulphur ac Salnitrum est: quemadmodum ex terra prodeunt Sulphur ac Salnitrum, ex quibus deinde in vnum coactis singularis oritur substantia: si cœlestes materias huic respondentes esse, omnino putandum est: si enim pluuia & nix in cœlo generantur, quid prohibet ignem quoque ac Salnitrum illic nasci? Itaque Fulmen eiusque ignem, cœlestem quandam compositionem esse ad exemplum huius terrestris, à syderibus comparatam pronunciamus. Quamobrem sciendum, quemadmodum cœlum elementa superat, sic huius ignis malignitatem longo post se spatio, omnes reliquas Elementarij ignis vstiones relinquere. Nam ferè vel præsentaneam mortem adfert, vel indubitatam alicuius membri iacturam: quidquid enim contigerit, vel destruit totum, vel corrumpit ignis nostri exemplo, qui ligna vel omnino in cineres redigit, vel in carbones mutat: nunc vti ex carbone, nedum ex cinere, lignum fieri impossibile est, sic huiusmodi membra vix in pristinum statum reduci posse putandum erit, ne impossibilia polliceamur, ac in artis operibus aberremus. Duplex ergo fulminis curatio est: nam iis, quæ iam quasi in carbonem abierunt, omnimoda ablatio, reliquis quæ mediocriter se habent, alteratio, ac pristini status inductio competit. Hoc interim meminisse decet, quandam huius ignis speciem esse, quam extinguere ante Sulphuris & Salnitri consumptionem impossibile sit. Ego quæ quinta vice, (pluries enim huiusmodi casibus non interfui) expertus sum, fideliter proponam.

Sulphur & salnitrum cœleste.

Similitudo pulchra.

Fulminis duplex curatio.

Medicina itaque in hoc malo sit, quæ antequam empyreuma extrahatur, vehementiss. refrigeret: nam nisi ea adhibeatur, vrendi nullus finis est, quemadmodum hoc ipsum in puluere tormentario sæpiss. experimur. Restinctorij illius medicamenti formula talis est: *Recipe Spermatis ranarum, succi Sedi, Astacorum fluuialium, ana partes æquales, Myrrhæ, Vitrioli modicum, mixta omnia, imponantur membro affecto, donec calor remittat, quo restincto, vnguentis præscriptis ad vstiones, curationem perficito.*

Refrigerans remedium optimũ.

Sin eousque malum sæuiit, vt iam omnia instar carbonum vsta sint, hoc emplastro vtere, tum pars emortua à sana abscedet ac decidet.

Recipe lib. j. Colophoniæ, lib. ß. Picis communis, quartarium j. Ceræ olei, & Terebenthinæ modicum, malaxentur, & fiat Emplastrum, quod impositum, viuum à mortuo separat: tu deinde ad curationem absoluendam Emplastro stictico contentus esto.

Vt pars emortua à sana abscedat.

DE EMPYREVMATE A GLANdibus tormentariis facto restingendo.

CAPVT X.

Empyreuma siue vstio hæc periculosa existit multis modis nam eius calor diuturnus est, & metallicam quandam venenositatem comitem habet, tum ex violento ictu difficultatis quid contrahit. His curandis malis primum omnium ad refrigerandum glandem, restinguente medicamento vtendum erit, cuius etiam vsus erit, quamuis non in corpore amplius glans inhæreat. Huius generis autem sunt, Acetum rosaceum, Succi Solani, Nymphex, Semperuiui, &c. succus Astacorum, tum Sperneolæ si per syringam iniiciantur sæpius, donec calor resederit, quo facto, vnguentis, balsamis &c. vulneratis, tamquam puncturam simplicem curare conueniet: verum tum propter ea, quæ vnà cum glandibus penetrarunt extrahenda, tum aliis multis de causis emplastrorum Sticticorum vsus contemnendus non erit.

Glandis calor vt restinguẽdus.

Verum refrigerantium magna vbique copia est, vt Limacum, Ranarum, Astacorum, intestinorum terræ, succus Sperneolarum, & similia. Succi tamen herbarum Nymphex. Solanni, Semperuiui potiores habentur, neque contemnendum etiam atramentum sutorium.

Succi herbarũ refrig.

Omnium

Omnium verò præstantissimum parabis, ex aceto rosaceo, & succo Astacorum inuicem mixtis: horum vero non hic saltem sed & in pulueris tormentarij vstionibus vti licebit. Accidit quinetiam non rarò vulneratos perterrefactos aquæ se immergere totos, vel frigida vulnus fouere, quod vbi factum fuerit, sufficiet vnguento ab ambusta superius præscripto curationem perficere. Sciendum denique hanc vstionis speciem interim lethalem fieri, si calor interiora ac principalia membra, vt cerebrum &c. petat, quo in casu salus nulla speranda amplius. Sin lethale adhuc malum non est, intrinsecus per potiones datas calorem restinguere enitendum est. Potiones autem in totum refrigeratoriæ sunto, aqua, lac, zythum, succus pomorum, præcipue vero commendatur aqua prunorum Cypricorum minorum (quæ Germani Cepartem vocant) pota à vino autem omnino arcendi erunt ægri.

Lethalis vstio.

CAPVT XI.

Aurium Tinnitus, Visus Hebetudo ex vsu Tormentorum Bellicorum nata, vt curentur.

MAiorum tormentorum fragor, Campanarum sonitus, Molendinorum tumultus, vtpote excellentia & vehementiora sensibilia audiendi facultatem corrumpunt, quandoq; & aurium quendam tinnitum efficiunt: nam auditus organi structura subtilissima, iucundos tantum, lenes & harmonicos sonos sine iactura cepit, à reliquis acutis nimiumque grauibus illæsum vix permanens. Simile de oculis est iudicium, qui cùm tantum luminis saltem requirent, quantum ad discutiendas tenebras sufficit, ab excellenti quoque fulgore, vt Solis & Ignis, &c. facile destruitur. Hinc ignis subitus è tormentis erumpens, etsi corporaliter oculos non subeat, quia tamen subitus ac præfulgidus est, eos non potest non lædere. His itaque incommodis quomodo mederi oporteat, paucis aperiam. Vbi aures tinniunt, Auricularum frequentes scarificatus fieri, Luna inferiora signa percurrente, vtile erit, quibus si nil perfeceris, cucurbitulas post aures appones: quod si ne sic concedit malum, ad venæ sub lingua sectionem tamquam ad vltimum remedium confugiendum erit.

Auricularum scarificatio.

Oculis præterea affectis, conueniet frequens fomentatio ex viciarum vel hordei farina à furfuribus non mundata, vt nimirum ea in aqua coquatur, & calidus vapor in oculos recipiatur, donec lachrymas fundere desinant, quo facto in canthum maiorem, aliquoties mane guttam Olei laterini immittere haud infrugiferum fuerit.

Oculorum affectorum curatio.

Olei Laterini vsus.

Refrigeratorum Curandi Ratio.

CAPVT XII.

DVpliciter quis refrigerari potest: nam refrigeratio alia est ex diuturno vsu frigidarum rerum, vt inambulatione in aqua frigida, quæ non potest non consequenter defluxiones in artus concitare. Alia refrigeratio est, ex hyemalis frigidi ambientis gelu facta, quæ finita hyeme, fere in manifestum morbum degenerat.

Refrigerationis differentiæ.

Est & tertia species, quæ effectum suum statim prodit, vt cum mors statim eos apprehendit, vel membrum aliquod in totum perit.

De refrigerationibus, quæ vel hyeme, vel mora in aquis frigidis contrahuntur, quæque paulatim in alios morbos abeunt, quia Medicorum potius, quàm Chirurgorum opera sanantur, nihil hîc præcipere animus est. De ea tamen specie quæ manifestum malum statim facit, non tam medicis quàm Chirurgis propria, in præsentiarum quædam docere conuenit. Quoniam autem fere iis in locis, quibus morbi frequentius ac peculiariter quasi fiunt, optima mali remedia habentur, tamen in hoc affectu longe alia ratio est. Nam apud Alpinos, Helueticos, & Monticolas, rude hominum genus, hic affectus frequentissimus est, apud quos tamen nullum adhuc vtile reperias remedium, anilia, puerilia, stulta omnia sunt, quæ apud ipsos expiscari mihi licuit. Ego quæ iis in locis aliquandiu commoratus, expertus sum, proponam. Membrum ergo extremè refrigeratum, mortuum esse dubium non est: nam ad pristinum statum reducere illud impossibile est, sed putrescit ac decidit, quasi in lepra. Etenim sine controuersia constat, lepras frequentes ob refrigerationem fieri. Quamobrem ista membra cùm sui ablationem necessario ostendant, nil in eorum curatione sudandum erit, sed omni studio in id incumbendum, vt emortuum à sano separemus, ne pars syncera trahatur: quin hoc tentandum, vt quamprimum ad deperditi restitutionem properemus, si modo id restitui possibile sit: nam in digito vel simili membro, frustra hoc tentari quis ignorat.

Lepræ frequentes ex refrigeratione.

Medicamenti autem eius quo vtimur descriptio hæc est. ℞ *Piperis longi, Cardamomi, Granorum Paradysi ana ℥ j. Euphorbij ʒ ij. Mastiches, ℥ j. ß. redigantur in puluerem ac coquantur in Vrina pueri, vel hominis Ruffi sextariis duobus donec octaua pars supersit, post colentur, ac eo quod superest, membrum refrigeratum, ter quotidie vngatur, & abscedet mortuum a viuo.* Pôst per vnguenta vulneraria claudatur vulnus. Mira huic vnguento calefaciendi vis inest: nam eo aliqua parte perunctus, mirum si illa die frigus sentiat. In præcauenda vero refrigeratione, à variis varia vsurpantur, pelles ab aliis, ab aliis corium, sed omnia ista longe superat, Papyrus complicata, calceamentis ac tibialibus imposita, omnem aëris inclementiam in extremo gelu arcet, omnes pelles, ac coria antecellit, sed ne humectetur, cauendum.

Vt viuum à mortuo abscedat.

Papyri vsus contra frig.

Quibus omnimoda refrigeratio ad mortem vsque penetrauit, iis Theriacam & Camphoram cum aqua vitæ mixtam exhibere, ac in stratis componere vtile est, Zinziber quoque & Calamus vino incocta mirifice pota prosunt. Item aqua vitæ, in qua crocus intabuerit. Aromata præmansa frigus arcent, &c. Præter hæc nil de refrigeratione curanda, vel præcauenda penes me est, sed sufficient ista sine dubio in omni casu. Notandum denique quandam refrictionis speciem esse, quæ tam periculosa, quàm ipsa est, esse non cernitur, sed ea detenti, plerumque per somnum extinguuntur. Membra denique refrigerata leprosorum instar insensibilia efficiuntur, ac magnis refrigerationib.

Aromata frigus arcent præmansa.

fricationibus ferè cutanea mala scabies scilicet, Psora, &c. succedunt.

CAPVT XIII.

De singularibus Quibusdam Chirurgicis obseruationibus.

ETsi summa fide, accuratissimaque diligentia, tribus his libris totam vulnerum curandorum negotium tradidimus, tamen quia & alij quidam idem stadium decurrerunt, sua singuli placita proponentes, admonendum duximus, nostrum scriptum, & certissimis fundamentis niti, & diuturnissima experientia contineri. Nam etsi Chirurgorum, quaedam cautelæ nondum à nobis expressæ sint, tamen nihil de operis perfectione detractum puto, cum Vsus, exercitatio ac experientia, quæ ista [illegible] de [illegible] admoneant [illegible]. Nam [illegible] ex his discuntur, verarum cautelarum, seu obseruationum nomen non merentur, [illegible] vsu & exercitio comparata sint. Ego, quæ hoc seculo [illegible] optima, non [illegible] natura [illegible], non inscius posteriora secula plura obseruatura esse. Nam noua, [illegible] nona semper producunt, neque omnia [illegible] nequeunt, sed ad obseruationem [illegible]. Itaque si tu illis nostram Medicinam [illegible] commode, [illegible] miranda sæpe vulnera [illegible] quorum nihil apud antiquos, vel recentiores [illegible] mias, [illegible] non docuerunt alij, [illegible] methodum, [illegible] fecerit curandi modum inueniens. Nam hic artis vsus elucescit, si temporis, ægri, &c. imò omnium particularium ratione habita, medicinam feceris. Quin non raro vidi, adeo miranda vulnera, quæ nulla vnquam medica industria curari potuissent, nisi optima remedia præsto fuissent: verum ea est naturæ industria, vt si aptis remedijs adiunetur, sic omnia disponat, vt medici diligentiam plurimum superet. Quare sedulo nauanda opera in præstantibus remedijs conquirendis, post in experientia ac naturæ cognitione non minus laborandum. Obseruandum etiam, hydropicorum, Ictericorum, Arthritidis, ac Podagricorum vulnera exiccandæ aquæ ac sedandorum tumorum rationem requirere: nam vbi humiditas perstitit, nunquam sperauerís vulneris glutinationem. Sic Paralyticorum, ac Podagricorum vulnera, magnam medici industriam requirunt: nam pro subiecti diuersitate [illegible]. Nunc salubria sunt, nunc noxia: nunc curatu facilia, nunc difficilia, quamobrem Medicos peritos in consilium adhibere tutissimum fuerit.

Parocu[illegible] deducatur.

Humiditas glutinationi aduersatur.

Hactenus omnia, quæ ad Chirurgiam pertinent, absoluisse mihi videor, tanta quidem diligentia, vt nihil desiderare possis. Nam vsu, exercitatione, experientia, tantum nactus sum peritiæ, vt plus nemo vnquam [illegible] adeptus sit. Nihil ergo te moueant, quæ Doctores [illegible] contra me [illegible]: neque enim sunt & [illegible], ac de rebus illis inexpertis inania verba, quibus nil nisi Doctoris titulum prætendere possunt: sed de his satis.

PERORATIO.

ABsoluta iam nobis est Diuina gratia vulnerum Chirurgia, non quidem omnibus placitura: sed eos ego qui meliora sciunt, vt ea proferant, etiam atque etiam rogo. De meis ego scriptis, hoc vere pronunciare possum, satis superque ea vsu, ac exercitatione comprobata esse, & illum qui peritia possit, videre vt liceat opto. Gloriari ac iactari familiare est, & promptum alios præ se contemnere: verum si rei natura, ac experientiæ magnitudo pensitetur, illis fortasse non minor ero. Vnicum hoc studium Deos testor mihi fuit, damna ægrotum præcauere, quod dum conor, varijs me expono iniurijs, verum Phariseorum, ac Hypocritarum illorum calumnias nil moror, quibus nil nisi controuersias serere propositum est. Medicis præsenti opere me satisfecisse persuasum habeo. Etsi enim polito, ac arduo dicendi genere vsus non sum, nil admodum refert, patria, ac vernacula lingua, quæ Heluetica est, quam Rhetorico stylo vti malui, cum non linguam sed artem docere institutum esset, cum quod sufficeret ad experientiam meam toto orbi proponendam, qua & Medicis & ægrotis innumeris adhuc pro teste [illegible] est. Rogatos interim Medicos omnes velim, meam in illustranda medicina operam meliorem in partem interpretentur. Ego vicissim illis omnia fausta feliciaque in Practico opere, tum veram veræ Medicinæ cognitionem ex animo precor.

Paracelsi studia.

Paracelsus Heluetius fuit.

FINIS PRIMÆ PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ Philippi Paracelsi, Medici & Philosophi summi.

CHY-

CHIRVRGIAE MAGNAE PHILIPPI PARACELSI MEDICI CLARISSIMI, PARS SECVNDA, DE VLCERIBVS COGNOSCENDIS, ET CVRANDIS.

SERENISSIMO AC POTENTISISIMO PRINCIPI, DIVO FERDINANDO, DEI GRATIA

Romanorum, Vngariæ ac Boemiæ Regi, Archiduci Austriæ, &c.
Domino suo Clementißimo.

CVM Deus optimus maximus nullo habito Personæ respectu, à mundi vsque origine, morbos earumq; causas mortalibus omnibus communes esse voluerit. Hinc Iulium Cæsar. Augustæ Maiestatis tuæ antecessorem, grauiss. morbo conflictatum esse Historiæ testantur, eius successores omnes morbis, plerosque vulneribus extinctos esse, docent, omnes remediis indiguisse, neminem à Medicinæ ditione liberum fuisse legimus. Quia, inquam, omnes sub iugum medicinæ missi sumus, imo ipsi quoque Medici ei subiecti sunt, rationi consentaneum est, Medicos maxime in morbis præcauendis, ac curationibus eorundem, occupatos esse debere. Quod officium Medici cum sit, REX INVICTISSIME, Imitationem Medico, nisi vbi genuinæ Medicinæ fontes perspexerit, necessariam non esse, extra dubium esse puto: nam cùm opinionibus, contradictionibus, ac sectis Medica facultas abundet, interim autem de ægri corpore res agatur, manifestum est, eam quæ vulgo in scholis traditur, ac in chartis refertur, veram medicinam non esse. His de causis ego hunc secundum Chirurgiæ nostræ librum scribendum suscepi in quo absque omni errore, vel contradictione, & artis & naturæ poßibilitas declaratur. Et quamuis non ignoro, qualia sint aliorum de istis iudicia futura, maxime vbi originem, & causas vlcerum quas nos aßignamus, censebunt: nedum curationes quas plane non intelligent. Verum cùm considero errantes nil nisi suum dogma placere, & omnes sui similes fieri in votis esse, ipsorum nugas ne pili quidem fecero.

Iul. Cæsar ægrotauit.

Omnes sub iugũ Medicinæ missi sumus.

Imitatio à Medicis exulare debet.

Ego Canones ac Methodum, aliaq; Pseudomedicorum scripta, aliquando & colui, & honoribus prosequutus sum. Sed cum & alios mecum viderem frustra sudare ac laborare, de alia ratione cognoscendæ ac faciendæ medicinæ inueniendæ cogitare cœpi, quam multis tandem laboribus ac vigiliis consecutus sum, quibus parcere potuissem, si vulgatam Medicinæ methodum certam ac firmam perspexissem. Verum enimuero, indulta ac priuilegia Medicis collegiis tam olim ab imperatoribus concessa, iam ab iis vsurpantur, quos adhuc erroribus intricatos esse manifestum est, quos in ægrorum perniciem agere quotidie experimur, adeo, vt si iam certo constet, ægrum medici inscitia periisse, tamen Rescripto legis Aquiliæ excusetur Medicus. Priuilegia non damno, sed ab immeritis vsurpari doleo. Consulem Romanum quondam Medicos interfecisse, ac vrbe expulisse memoriæ proditum est, quòd impunè quemquam interficere nemini licere vellet: quod idem si & iam caueretur, de multis ægris melius ageretur. Verum donec huiusmodi immunitatibus imperiti gaudebunt, nemo ad Medicinæ perfectionem vnquam aspirabit. De meo scripto vt loquar iam, Clementißime Cæsar, nollem quemquam putare, me contradicendi studio, vel ex petulantia aliorum canonibus reiectis hæc scribere: sed hoc potius sibi persuadeant omnes cupio, me quem metipsum meorum operum rationem reddere oportet, quam longißime ab errorum labyrinthis abesse cupere, tum publici commodi gratia, meam diuturnam experientiam aliis quoque vtilem reddere conari. Hos autem labores meos, sub tuæ Augustæ Maiestatis nomine apparere volui vt meæ erga tuam Maiest. obseruantiæ pignus essent: tuq; vicißim mei meorumq; laborum patronum ageres. Sperans, me & T. M. & Reipubl. laborem nec ingratum, nec inutilem sumpsisse. Datum Augustæ 11. die Augusti, Anno 36.

Priuilegi Medici ab imperatoribus concessa, noxia. Lex Aquilia. Medici olim Roma expulsi.

T. Rom. R. Mt.

subditiss.

Theophrastus ab Hohenheim, vtriusq; Medicinæ Doctor.

THEOPHRASTVS PARACELSVS LECTORI BENEVOLO S.

QVIA ab ineunte ætate salutis ægrorum supra quàm dici possit, studiosiss. fui, quomodo illis impendentia pericula auerterem, semper meditatus sum, ac quo pacto salutis comparandæ rationem, quæ Diis ac mortalibus placeret, ostenderem cogitaui. Quo in labore dum versor, omnia omnium, qui ante me fuerunt

Antiquorum scripta cur reiiciat.

scripta relinquere coactus sum: nam nil vtilitatis ex iis consequi fas erat, quòd nullis certis innicerentur fundamentis, sed omnia rimarum ac ruderum plena essent. Nauseam forsan hæc tibi mouebunt amice Lector, sed mihi crede, omnia facile certiss. argumentis confirmarem, si tibi molestum non esse scirem. Ad hæc Medico cui ægrorum salus cordi sit hæc forsan auditu non ingrata sunt, vtpote vera. Iudica quæso L. beneuole, aduersarij mei quales sint, odij causam inquirere ne pigeat: neminem sanè inter omnes reperies, qui ægrorum salutis causa, me odio habeat. Deum precor meliorem illis mentem infundat, sc metuo ne illorum corda indurare velit: tam enim bilis in illis turget, vt nil supra. Ego odij radices paucis exponam. Non medici isti, sed pseudomedici, si tantum lucri ex me haberent, quantum incommodi ex detectis à me illorum erroribus sentiunt, nunquam, mihi crede inuiderent, sed tamquam Dianam quandam colerent. Tu macte virtute Lector, ad laudem ac Medicam perfectionem summam enitere, ac nostra scripta sine stomacho iudica, inuenies quæ legisse non pigebit, Vale.

Paracelsus cum Medicis exosus.

THEOPHRASTI PARACELSI
IN VLCERVM CHIRVRGIAM.

Præmium.

Contrarius Paracelsus.

DVM Chirurgica scribo, plerique me Medicis CONTRARIVM appellant, meque illis ex opposito semper constituunt. Ij quidem mea sententia bene dicunt: nam illis contrarius sanè sum, at naturæ interim familiaris, vestrum iam iudicium esto, an si naturæ familiaris sum, non immerito illis contrarius dicar. Malo ego tamen naturam me non accusare, quàm eos qui naturæ contrarij sunt. Verum ostendat quis, quomodo contrarij nomen mihi conueniat, Medicinam artium præclarissimam constituo, eam ex summis artibus, Philosophia, Astronomia, Chimia, Physica, ceu è fontibus petendam assero: an non hæc naturæ consentanea sunt? relinquitur igitur iis tantum me contrarium esse, qui non ex Lumine naturæ medici extiterunt.

Medicinæ veræ fontes.

Ad hæc illud frequentissimè mihi vitio verti audio, quòd permanentem mansionem nullam habeam, quòd scilicet non post fornacem, quod mei contrarij faciunt, domi desideam. Sed cùm à Cl. I. C. ac amico intimo Dn. Zacharia Pirer intelligam, Medicum in Iureconsultorum libris perambulanum appellari, ex vi vocabuli colligere possum, medicos non intra mœnia nasci, sed peregrinationibus perfici. Itaque vt paucis dicam: tantum inter me ac illos interest, quantum inter nigrum & album. Ars hæreditate non comparatur, non sola lectione librorum, sed Ruminatione ac masticatione, hoc est, vsu ac experientia, quæ non domi, sed extrà fieri debet, perficitur. Quare si quis me illis contrarium dicat, ad alium iudicem non prouocabo, quòd tale iudicium mihi honori, illis vitio sit.

Medicus Perambulanus esse debet.

Dicat quis, recte ne fecerim, an peccarim, quòd peregrinationibus meis didicerim morbos ac vlcera curare, ac quæ à meis aduersariis male curata sunt, restituere? Ista ne contemptum mereri quis putet? esto, contemnat quis, contemptum hunc non ex rei indignitate, sed inuidia ac scientiæ odio esse, quis non cum ipsorummet philosopho pronunciet? Qui scientiæ vnicum hostem esse ignorantiam prodidit.

Quamobrem cum Diuina benignitate tantam rerum experientiam adeptus sim, quam & vtili proposito aliis communicare animus est, quis æquior iudex non meos conatus commendet, ipsorumque calumnias reprimendas iubeat? Verum illos nil moror amplius, si nostra non placent, suam pingant ac fingant sibi Lucretiam, vel si malunt, Troianam Helenam: sed cùm non scriptis saltem, sed & opere artis cognitionem testatam facere medicus debeat, nil illi impedient, quo minus vinum mihi sapiat. Te Lectorem monitum ac rogatum volo, rem, non verba: opus, non loquacitatem vt spectes, & eris nobis æquior.

THEORIÆ VLCERVM PARACELSICÆ FONTES.

Consuetudo nó est Ars.

NOVA dogmata temerarij ingenij argumenta esse, omnibus decantatum est, nec mihi ignotum, sed æquitas in istu norma loco esse debet: nam consuetudo ars non est, sed Ars illud vere dicitur, quod opere ipso demonstratur. Itaque consuetudine relicta, non statim ars repudiatur Verum hic mox nobis obiiciat quispiam, & ante me etiam vlcerum curandorum ac cognoscendorum rationem cognitam fuisse, nec medicinam solum mihi, sed ante hæc sæcula multis, ac nunc quoque plurimis

mis cultam esse. Huic nos respondendum hac ratione ducimus. Originem & causas vlcerum à nemine vnquam ante nos ex veris fontibus traditam esse, quod consequenti sermone patebit. Ad hæc vlcera curata non negamus, at quomodo? vt ex decem vix vnus curaretur æger. ad hac tanta temeritate in ægrorum perniciem, quivis quodlibet attentaret: quæ male extirpare, nostra oratio sibi proponit. Præterea quæ de causis & origine vlcerum ab ipsis prodita sunt, tam pugnant cum eorum curandi ratione, vt nil supra. Verbi gratia, remedia quibus vtuntur, sunt Mercurius, Lithargyrium, Alumen, Vitreolum, Minium, Ærugo, Terebinthina, Resinæ, Gummi, & alia quæ mihi intueatur simplicia. Mercurius quomodo in Choleram, Pituitam, Melancholiam & sanguinem agit? & similiter de reliquis literam. si Choleram cathartico deiicias, an vlcus curasti, edoce, quem vlcere laborantem, tuo Rhabarbaro, cortice sambuci, Clystere, Rosarum syrupo, &c. curasti? Quomodo ergo dicis, causam veram te ostendisse vlcerum, cum iuxta tuos Canones ac Regulas vlcus curare tibi sit impossibile? Purgas, sed causam non tollis. Clystere aluum soluis, at mali radicem non attingis: per podicem inutilia extrahis, interim noxio corpore ad vlcus confluente.

Causas vlcerum veras Medici ignorant.

Cathartico vlcera non curatur.

Sed originem seu primum vlcerum fontem quem facis? Epar nimirum. At dicas nunc, si in Epate mali radix est, cur non illic vlcus fiat, vel in splene, si eo originem referas. verum vel sub axillis, vel ad inguina, &c. certo scilicet aliquo in loco? cur quæso si a capite humor defluit, pituita scilicet, & bilis, vel alius, cur non potius in capite, quam subiectis partibus vlcus facit? an ne inter defluendum eam nanciscitur acrimoniam? Sed respondes: sic scriptum in meo codice est. Ergo, &c. Item sic pro lectione professorem asserente audiui. itaque sic se habet. O miseram consequentiam, si sic res comparata est, vt in libro descriptam legis? quid causæ subest, quod non sanentur ægri? Verum remedia vestra contra vlcera vt tandem lucem apertam ab aniculis, rusticis, agyrtis, carnificibus, qui vestros Canones ne viderunt quidem, didicistis, emendicastis, suffurati estis. Si tam certo originem tenetis, cur non ex vestræ artis fundamentis formulas remediorum describitis? an emendicari oportuit? Sed quia fundamenta claudicant, inde nil boni eruere potuistis. Vestros codices tantopere prædicatis sed mihi credite. Si Lignum (nam totam ligneam fecistis artem) Si Mercurius non essent, tam rari essent Medici, quam est Asinus cæruleus rarus. Itaque si ista duo remedia sola artem perficiunt, quid tanto librorum aceruo opus est? D. Brandt certe saepissime me vestrarum Bibliothecarum admonet, in sua ad Narragoniam nauigatione. Ridiculum sane est, propter duo hæc remedia Lignum, scilicet & Mercurium tot chartas commaculatas esse, cum minimo libello tota ars vestra comprehendi potuisset.

Medicorum prohibitiones ridiculæ. Vulsares Medici vnde sua remedia habeant.

Guaiacū & Mercurius sunt Medicorum tota Medicina.

SECVNDAE PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ PH. PARACELSI, TRACTATVS PRIMVS.

DE ANTIQVORVM MEDICORVM TAM VERORVM QVAM PSEVDOMEDICORVM AD VLCERA EXPERIMENTIS.

DE VVLNERARIORVM REMEDIORVM *vsu inutiliter in vlceribus attentato.*

CAPVT I.

POst inuentam vulnerum curationem, cùm & vlcera paulatim fieri inciperent, remedia vulnerum in vlceribus vsurpari cœperunt, secundo quandoque, quandoque improspero successu. Maxime vero potiones, olea, vnguenta, traumatica, ac Emplastra, in in vsum recepta sunt: inter omnia tamen plurimum valere Emplastra experientia docuit, vnde non mediocris laus illis conciliata est. Verum enim domesticum hoc semper malum fuit in Medicina, rerum causas & origines ignorari, quod & hic contigit. Eius mali causa fuit in Medicina, rerum causas & origines ignorari, quod & hic contigit. Eius mali causa fuit semper, oscitantia, lucri & voluptatis studium inter medicos, qui tibias, Cytharam, cantum, magis quàm ægrotorum salutem sectati sunt, quod in alijs mechanicis artibus non contigit: eæ enim semper cultores habuêre, quibus virtus ac laus maiori quàm emolumentum curæ esset. Hic vero proximi dilectio statim extincta est, ac præceptum quo non tam nostræ quàm proximi salutis studiosi esse iubemur, omnino neglectum: cùm tamen hoc præceptum omnibus sanis inquirendi consilij pro ægris, necessitatem imponat. Quin ipsemet Deus naturæ huius author, quærere vt inueniamus præcipit, cùm inquit: Discite ex me, quia mitis sum, & humilis corde. Quamobrem diligens remediorum indagator nunquam desperare debet, sed eius quod quærit inuentionem sibi certò polliceri: nam nihil tam secretum natura habet, quod ipsi denegatum sit. Hinc in paucis quibusdam fraternæ charitatis scintillæ enituerunt, qui canum exemplo ægrotorum vlcera lingere non exhorruerunt, ac sanitatem summum bonum posuerunt, omni pompa ac voluptatis studio posthabitis: diligens dein indagatio ista docuit, acriora ac vehementiora vlcerum, quàm vulnerum remedia esse debere: edocti quinetiam hinc sunt, magnam vlcerum varietatem esse, suamque singulas species curationem propriam desiderare: tandem per indicationem contrarij remedij, vlcerum putredinem, aqua salis, fabrorum ac similium, arcere tentarunt: non ita multo pòst Chelidoniæ, fol. quercus, ac musci, craniorum, resinæ, ac Terebinthinæ

Medicinæ domesticū malum.

Vulnera quidam lingere nō exhorruerunt.

Putredo vlcerum quibus arcenda.

bitu lunæ vsus innotuit. Verū curationis perfectio semper desiderata adhuc est. Donec tandē adulterata ac Sophistica Medicina, nugis ac loquacitate, sic falsa remedia palliauit, vt passim pro veris haberentur: sed quia Sophistæ ventris ac gulæ tantum commodum quærebant nil solidi indagare solliciti fuerunt, sed ruinosis fundamentis contenti, nescio quas nenias superstruxerunt. Isti tamen vt maximè vulgata remedia extenuare conati sunt, tamen Deus Opt. Max. ea tali effectu donauit, vt passim iis vti quàm fucatis (quæ medici falsarij obtrudebant) vulgus mallet.

CAPVT II.

Dolor vlcerum, quas inquirendi remedij occasiones dederit.

Mala Medicina. Doloris magnitudo, malam medicinam, vt scilicet contrarium contrario, malum malo pelleretur, primum omnium induxit. Hinc illa per acres ac rodentes medicinas, Sa- Rosio. lem, Vitreolum, Lixiuium, ex herbis Ranunculum & Chelidoniam, &c. curandi ratio orta, sed ferè vbi grauius aliquod malum erat, mali his ea fuit, quamuis in vulgaribus non omnino contemnenda esset. Post hæc ad sectionem ven- Sectio tum est: verum quia radix mali resecari non potuit, sua ipsorum explodenda temeritate cognita, mox eam deseruerunt, ad Vstionem se con- Vstio. uertentes, in qua tanta luserunt varietate, vt nil [illegible] Metallo, auro se hîc argento [illegible], Plumbo ac Stanno [illegible] exurere conati sunt. Ita [illegible] meo quoque tempore fuerunt, qui [illegible], sed [illegible] numquam nisi quandoque Natura [illegible] remediis efficacior vlcera curauit, nullas vnquam sanitati ab illis redditas esse. [illegible] non irrito conatu, Mercurium calidum vlceribus in- Mercurii calidi infusio. funderent, & sane non spernenda salutis spes in hoc remedio appareoat, nisi Tremor & odontalgiæ quæ sequebantur, curationis huius rationem neglexissent. Atque sic tandem [illegible] eo laboratum est, quomodo minus malum, per minus incommodum tolleretur, sed à Medicinæ veris theorematis hoc alienum esse, facile patum fecero. Contrarietatis illa indicatio certe non malum remedium ostendit (nam malum malo si- Malum malo non rectè pellitur. mile potius est, quam contrarium, sed bonum, clemens, benignum: nam iram patientia, non ira vinci iram à maiore ira vinci ac pelli contrà dicunt illi ita sanè: nam nec ego hoc inficias eo, sed cruenta victoria est: etenim si fortis à forti vincatur, victoria non sine incommodo paratur: sic si malum vlcus à malo remedio superetur, talem hæc curatio memoriam post se relinquit, vt æger se non curatum mallet. Quamobrem omni studio in id incumbendum, quo pacto leni remedio malum euincas, quæ in re qui sego præstiterim, sequentes tractatus testabuntur.

CAPVT III.

Alchymistarum in Medicina vlcerum labores & inuenta.

Cvm Alchymistæ didicissent, Medicos per acria, ac rodentia medicamenta vlcerum curationem tentare, ipsi Chemico more remedia illa parare cœperunt, ac summas illis rodendi vires inducere, sunt conati. Sic salem com- Alchemistarum præparationes. munem, & salem petræ ac gemmeum per Reuerberatorium in calcem redegerunt, Vitreolum quoque calcionatum, medicis vtendum exhibuerunt, qui deinde ad vsum adhibitis remediis, non parum virium ad sanandum inesse illis experti sunt, maximè vbi ea mali radicem attigissent. Verum cum varietas quædam vlcerum appareret, illis particularibus relictis, ad vniuersalia animum adiecerunt, inter quæ Mercurius Mercurius. sublimatus palmam tulisset, nisi ob intensissimos dolores quos creabat, contemptui habere cœpisset. Secundum locum Arsenicum meruit: Arsenicum cum Realgar. pòst Realgar aliaq; deinceps Corrosiua, quibus omnibus in quibusdam singularibus personis, suas vires non deesse obseruatum est. Atq; hinc Physici perspecta varietate ista, in tantā diuersitatem remediorum vlcerum differentias quasdam meditati sunt, sed omnia manca, ac mutila erant, quòd originem morbi non intelligerent: originem dico quam Astronomia ac Ge- Astronomia & Genealogia morborum causæ primæ. nealogia, non hominum modò, sed & cœli indicant. Nam cœlum in eius consideratione Medicum perpetuò versari decet, subinde mouetur ac fenescit, atque operationes eius hominis instar, accuratius ac seuerius perficit. Humanum vero Genealogia [illegible] deteriùs abit, veneno per parentes communicato, vt iam posterior priore semper morbosior, sit & habeatur. Huius itaque secretioris philosophiæ ignoratio omnium horum errorum mater est.

Verum sciendum omnibus seculis Medicinæ vehementiam affectatam esse, hoc est, malo malum pellere attentatum, sed decebat considerare iram nullam, quamuis maximam sibi oppositâ patientia non euinci. Etsi enim vlcera venenata esse, certum erat non tamen ideo venenis ea curare statim oportuit, congruendam potius erat, duo contraria, iram scilicet ac lenitatem in eodem corpore inesse posse. Sic in Mer- [illegible] curio, qui in vlceribus curandis primas tenet, duas contrarias facultates, dulcem scilicet & corrodentem inesse videmus itaque per Mercurij dulcedinem non corrosionem curandum esse scire debebant, sed quia dulcedinem ignorabant: nil mirum est si hoc modo egerunt. Scorpio item, veneni sui medela est, sed certe Scorpio suimet veneni est remedium. non qua venenosus est, sed quia duas diuersas naturas obtinet. Hæc in eum finem protulimus, vt ostenderemus, vulgatum illud quasi Axioma, Malum malo pellendum esse, in Medicina non valere: sed cum in quouis corpore bona & mala quædam natura insit, malam separandam ac bonam Medicinam faciendam esse.

CAPVT IV.

De compositis Medicinis ex Corrodentibus & vulnerariis, earumque vsu ac noxa.

Cognita iam ac perspecta corrodentium Corrodentia escharam faciunt. medicamentorum natura, quomodo scilicet ea Escharam facere nata essent: porrò illa vulnerariis medicamentis admiscere tentarunt, ac vtilissime ea Retinosis ac Emplasticis remediis, iungi & misceri didicerunt: vnde postea innumeræ Emplastrorum, ac vnguentorum descriptiones extiterunt. Sed quia nec ista vera Methodus erat, qua vlcera curari oporteret, varia & hîc acciderunt aduersa seu mala, quæ curationem

tionem turbarent. Namq; immensus hic est errorum Oceanus, enauigari impossibilis etsi enim Fichara satis magna deciderit, nil tamen de radice mali adhuc ademptum erat. Nam in origine ac radice mali inquirenda ac tollenda, omnes, & Physici ac Medici à scopo aberrarunt, in quo tamen attingendo scriptores plurimi strenue laborarunt: verum cum ex iisdem fontib., argumenta sua (ex quibus & priores hauriunt), non minus quam illi spe sua decepti sunt. Interim si quando Naturam per se vlcus curare accideret, illi iam persuasum habebant, rem acu se tetigisse.

Vulneraria … Sciendum porrò vulnerariam medicinam hic magnum vsum præstare, Corrosiuis dulcibus iunctam, sed semper ad originem respiciendum, quod nisi fiat, oleum & operam ludes: nā nulla plane medicina proficiet, fonte mali neglecto, sed si hic vlcus sanes, alibi aliud protrudet natura, priore longe peius. Itaque & illa quorundam persuasio stulta & ridicula est, qua quidam vlcus in vstionem, vel vulnus trasmutare conati sunt, ipsumque deinde tamquam vulnus vel vlcus curare: nam rosio, sectio, vstio, non sunt legitimi curandorum vlcerum modi, quemadmodum Physici ac Chirurgi nonnulli sibi fingunt. Neque ea curandi Methodus: qua abstinentia & vsus Ligni Guaiaci imperatur, vera ac curationi fontibus consentiens est: nam nisi vltrò iam natura curare velit (tum enim non contemnendum auxilium putamus) nil ea proficies. Hæc eo nomine dicimus, vt admoneremus, curationem quæ tempore occasione ab ipsa nimirum natura perficitur, non expectandam. Ea enim vera Medicina est, quæ & ipsam naturam celeritate præuenit.

Vlcus nō recte in vstionem mutatur.

CAPVT V.

Quomodo artifices quidam studio sanitatis, varia remedia inuenerunt, per quæ multorum morborum causæ innotuerunt.

VEterum Chemistarum tanta fuit in inueniendis ac inquirendis remediis diligentia & industria, vt eam non celebrare ac memoriæ mandare nequaquam videatur: nam etiamsi non semper quod sperabant consequebantur, tamen hac occasione Magnalia Medicinæ innotuisse manifestum est. Per ipsos enim metallorum viliorum transmutatio tentata est, quam etsi naturæ impossibilem esse non asseram, pluribus tamen difficultatibus obrutam constat. Nam ferrum in Cuprum, Venerem in Saturnum mutari, nemo est qui ignoret. &c. Illi ergo miranda hac specierum transmutatione obseruata, eam in medicum agrum transferre voluerunt. nam cùm Tincturas suas malè curatas, à gallinis domesticis deuoratas, id efficere casu obseruassent, vt plumæ deciderent, nouæq; succrescerent, (quod & ego testari possum.) Experiri placuit, an in humano corpore superflua, sic quoque absumpta irent, vnaque vlcerum radices tollerentur, & sanè, vti in tractatu de curatione vlcerum ostendemus, non plane irritus conatus fuit. Huiusmodi experimenta facere, naturæ non inconsentaneum est, sed maxime gratum: nam & illa ipsa quandoque hac ratione vires suas ostentat. Etsi autem per huiusmodi experimenta curatio vlcerum, non plane inuenta est: nam statim ea per sophisticam quatuor humorum commentationem, adulterata sunt, partim omnino contemni cœpta (postquam quæ ypurimum loquacitas in medicina dominari cœpit, veræ Medicinæ fontes turbati sunt.) Tamen donec istis Arcanis inquirendis inuigilatum est, lumen quoddam naturæ illuxisse credere licet. Nam quid maius in tota medicina esse possit, illa expurgatione, qua omnes superfluitates totius corporis radicitus euelluntur, consumuntur, resoluuntur. Illa enim vulgata purgatio, an purgationis nomen meretur, cùm ea saltem detrahat, quæ paulo temporis momento regenerari possunt? In summa, si semen primarium mundum reddatur: tum iustam purgationem factam esse dicendum est. Nam etsi ab antiquis quæ singulos humores purgent, descripta inueniantur, scripta tamen inania, & sine pondere sunt, eo argumento, quòd etsi humores purgasse se glorientur, morbos tamen curasse testari non possint. Verbi gratia. In quartana, etsi Melancholiam vel Choleram adustam expurges, non tamen cedit febris. At si antiquatum sanguinem expurges, regeneres, nouum facias (quod in Liene effici oportet) iam quartanam curasti, quod nisi præstes, nunquam quartanarium quemquam sanitati restitues. Similiter Hydropis curatio contingit, si nouus sanguis generetur, qui deinde reliquum corruptum inueteratumque expellit. Sic dentes erosos, putrefactos, quo nullis remediis curare possibile erat, per huiusmodi Arcana ex alueolis extractos, ac nouas dentium radices regeneratas scimus, atque eadem ratione sciendum in quartana Lienem sic renouari debere, imò in omni morbo, maxime vero in vlceribus semen illud, in quo morbi radix latet, expurgandum esse: nam sine hoc medio curatio omnis irrita erit.

Metallorum transmutata.

Expurgatio seu renouatio.

Purgatio quæ vera sit.

Quartanæ curatio quomodo fiat.

Hydropis curatio vt fiat.

CAPVT VI.

Causæ Vlcerum quam variis modis inuentæ. Et cur radices eorum quandoque loco cedant.

MAla illa Medicina de qua superioribus capitibus sermo fuit, quæ malum peiore malo pellit: etsi per se noxia esset, egregiarum tamen inuentionum ac experimentorum occasionem præbuit. Nam Aquæ Gehennæ & Mercuriales, cùm in vlceribus vsurpatæ essent, ob nimium quem faciebant dolorem, etiam vlcerum causas ac radices ad superficiem eduxerunt. Ea enim est Corrodentium medicamentorum (ob spirituum quos continent penetrationem, ac tenuitatem) vis, vt per vlceris occultos meatus intrò ferantur, illicque mali radices discutiant ac resoluant, extraque ad vlceris oras pellant. Sed quod sæpe hactenus monuimus, non mediocre periculum subest: nec nisi à rerum peritissimo artifice qui superuenturis symptomatis resistere possit ac in robustissimo corpore, vti licet. Ego sanè, qui periculorum illam multitudinem expertus sum, omnes, vt iis abstineant, hortor. Est insuper alia quoq, Naturæ actio, quæ Magnetica quasi facultate per assumpta medicamenta, vlcera curat: nā assumpta medicamenta causas vlcerum intrò

Aqua Gehennæ.

Corrodentium facultas.

ad hæc trahunt. vt postea leui admodum remedio cedant, sed pseudomedicorum ambitio, ac auaritia huic arti exitiosæ fuerunt. Quamobrem hortor, vt denuo omnes in recolendis huiusmodi remediis operam locent suam. Nam prodigij certe instar est, tales morbos exteriores per intrinseca pharmaca non aliter quàm alium aliquem morbum, Icterum scilicet, hydropem, aut similem alium, percurari posse, obscurata autem hæc medendi ratio est, per pestiferum illud medicorum dogma, quo extrinsecos morbos, externis saltem adhibitis remediis curandos præcipiunt, quo dogmate recepto, vstio, sectio, corrosio, ac aliæ mille ægrotorum carnificinæ, ac pestes introductæ sunt. Ad hæc in vsu corrodentium remediorum, alius adhuc intolerandus error dominatur, quo omnibus persuasum est, officinarum medicamenta non artificiosas Chemistarum præparationes vsurpandas esse, cum tamen hæc Meretricia clarum est, pharmacopolia ista nil nisi pestifera medicamenta suppeditare. Sed ita res nunc sunt comparatæ, vt si quis medicamentum etiam præstantissimum habeat, nisi ipsum à pharmacopæo præparatum sit, pro veneno habeatur ac explodatur.

Error medicorum ea potius.

Pharmacopolarum pestifera.

CAPVT VII.

Nouorum morborum Origo, vt cœptam curandi rationem inuerterit.

NOuorum morborum, ac prius ignotorum ortus, cum ipsorum inter se complicatione seu syndromæ, nouorum remediorum inquisitionem cum requirerent, variorum iterum errorum seminaria præbuerunt: quemadmodum enim humanum genus nouitatis studiosum est, & varietate delectationem capit: Sic facultates illæ morborum effectrices, noua subinde machinantur mala. Itaque similiter vt Mechanici artifices noua ac varia opera, quæ placeant & delectent architectantur: ita & Medicos, perpetuo in inueniendis nouorum morborum remediis occupatos esse decet: nouus enim morbus nouum desiderat remedium. Vt iam veterum scriptis nemo contentus esse possit ad medicum opus faciendum, nisi forsan in vulgato, ac antiquis noto morbi genere, sed ad institutum redeat oratio nostra. In ortu nouorum morborum Chemistæ ac Empyrici homines diligentes ac laboriosi, quo pacto noua remedia experirentur ac inuenirent, operam dederunt: & certe institutum eorum fructu non caruisset si non sophistica illa ac loquacitatis studiosa Medicina, vna irrepsisset: sed de singulis effectus satis superque testatur.

Veterum libri ad co[...] sec[...] & [...] dan. me[...] no[...] sufficiunt.

Morbum Gallicum, iam verbi gratia, consideremus, vnde is originem duxerit. Ex coitu nimirum Leprosi Galli, cum scorto impudenti, Bubonibus Venereis laborante, quod deinde scortum contagio omnes infecit, qui postea in eius amplexus venerunt, atque sic ex Lepra & Bubone venereo, Gallica ista Lues orta, per contagium totum perreptauit orbem, quemadmodum ex Equi & Asinæ coitu Mulorum genus exstitit. Neque vero inter initia alio quàm per venereos amplexus contactu, malum contagiosum fuit. Luis venereæ exemplo, quis dubitet per coitum alios quoque morbos mixtos, ac complicatos extitisse. Cum omnibus manifestum sit, veneris vsum multorum morborum hæreditariorum matrem ac radicem esse. Hos itaque morbos, si cum vlceribus complicentur, accurate distinguere oportebit, quo facilius aptis adhibitis remediis curationem recipiant. Nam hoc iam experientia docuit, in omnibus vlceribus cum morbis venereis complicatis, Mercurium tamquam sacram anchoram ac Patronum esse, & vnicum Arcanum, de quo Venus gloriari possit.

Morbi Gallici prima origo.

Mercurius est Arcanum Veneris.

CAPVT VIII.

Vniuersalia quædam veterum medicorum secreta pro vlceribus remedia, & quomodo reperta.

DE vlceribus hactenus sermo fuit, cum quibus quia per venereos amplexus, Gallica lues complicata quandoque est, multi in luem gallicam iisdem cum vlceribus remediis curandam magno errore putarunt: cum enim alia huius origo sit venus nimirum, alia vlcerum reliquorum, non potest non diuersa remedia ab iis desiderare. Semper tamen Mercurius sublimatus in hoc casu pro vniuersali seu catholico remedio habitus est, quòd eius mirifica facultas omnibus nota esset. Hoc de eo experientia manifestum fecit quoque, illum per os assumptum ptyalismo concitato malum curasse, non quòd causa morbi saliua esset, sed inerat in ea tamen, quemadmodum croci aquæ iniectum, aquam tingendi virtute donat: nec tamen aqua tingere dicitur, sed ex ambobus mixta essentia. Mercurij virtutibus hac ratione publicatis inuidum Sophistarum genus, vt eas obscuraret, correctiua quædam medicamenta, nil ad rem pertinentia. Nam in solo vnico Mercurio (mihi crede) totus curationis thesaurus conditus est, qui correctione nulla eget, adiecit: sicque eius vsum verum ex manibus medentium excussit, vt iam sola Gallicæ luis remedia in omnibus vlceribus vsurparentur, sed quanto malo norunt omnes: nam cùm venerea non essent, hoc remediorum genere iuuari neutiquam potuerunt. Hæc propterea admonere placuit, vt ostenderem, Gallicæ Luis curationem, tanto mortalium multorum incommodo in vlcerum chirurgiam introductã, rursus eiciendam, ac intra suos limites pellendam esse. Etsi enim vlcera quoque variantur, commiscentur, ac cum aliis morbis complicantur: tamen nisi venereæ aliqua concausa accesserit, neutiquam Luis Gallicæ curationem iis adhibendam esse manifestum est. Imò etsi veneris vsu vlcera quodammodo immutata viderentur: nullum tamen manifestum morbi Gallici signum apparet, Mercurio abstinere præcipimus. Gallica enim lues non solum ex naturalibus causis, sed Diuino permissu originem duxit: sicuti enim Pestis non solum naturaliter fiunt, sed pœnæ loco à Deo immittitur: sic luem veneream, diram Scortatoribus pœnam à Deo Opt. Max. constitutam esse putandum est, adeo

Lues Gallica a[...] vlceribus [...] curatione requirit.

Mercurii veri vsus & abusus.

Mercurio quando abstinendum.

Lues Gallica scortatorum pœna.

adeo vt persuasum habeam, Sophistas ac Pseudomedicos istos quoque ceu carnifices diuinæ pœnæ adiunctos esse, vt scortatores falsis suis curationibus magis adhuc excrucient ac torqueant. Verum in vlceribus aliis, solum naturales causas agere certum est, nihilque pœnarum adesse.

CAPVT IX.

Vlcerum causas minerales esse, nec humoribus adscribendas.

BReuem hic ac succinctam causarum vlcerum explicationem, non prolixam disputationem expectabis, amice lector, vberiorem omnium tractationem sequenti libro accepturus. Corrodentem itaque quandam vim ipsi quoque sensui non absconditam, in humano corpore consistere, mirum quosdam non animaduertisse: ego planioris doctrinæ gratia, eam quàm possum, dilucide exponam. Sudorem hominis salsum sapore esse, nemo est qui ignoret: at sudorem Sal non dixeris rectè. Salis tamē excrementum si appelles, nil à vero abberraueris. Sal ille vbi lateat inquirendum vlterius est. nam ex eodem fonte, & vlcera fieri, & sudorem emanare consentaneum est: quia autem ex venis sudor prodit, venas salis illius receptacula esse, vna & vlcerum primas origines continere manifestum est. Iam vero Salem istum in venis contentum, iustam multitudinis portionem, ad opus suum perficiendum obtinuisse, & quidquid superfluum est, per sudorem deponere, à natura edoctum esse, credibile est. Quoniam autem fatalis quædam ataxia seu inordinatio omnibus rebus inest, quæ ad corruptionem deducit, eam quoque Sali huic natura imposuit, quam præcauere, vel factam immutare, medici officij fuerit. Ista itaque inordinatio si humanum corpus apprehenderit, eius quandam efficientem causam adesse constat, quę aptam temperaturam destruat, eam autem sanguinem esse, conuincere non difficile foret, sanguinem dico salsum ac Mineralem, in quo Sal iam præualet, quamobrem non est, humoribus hanc actionem tribuamus, sed Minerali corpori: quàm vero absurdum sit, Mineralia humores appellari, quis ignorat? non minus quoque temerarium est, cùm vnica sit vlcerum causa materialis, quatuor tamen eorum differentias iuxta humorum diuersitatem, constitui. Nam neque Melancholia, nec bilis, nec pituita, vlcerum causam continere comprobari potest, verum in salē, qui per sudorem ad locum effectum defluxit, eam residere ex iam dictis puto manifestum esse. Cur vero certum aliquem locum occupet Sal iste, causa est, cùm per inordinationem illam quam dixi, Harmonia totius corporis dissoluta est, Sal ille turgens in eum locum decumbit, qui propter excellentiorem inordinationem ad suscipiendum aptissimus est. Quò vbi peruenerit, contra naturam pugnans, si superior euadat, iam in illius loci venas se insinuans, illic radices agit, vnde postea paulatim illius loci temperie corrupta se prodit, vixque tandem à natura, nisi præsenti auxilio, euincitur iterum.

Sudor est Salis excrementum, Sudoris & vlceris eadem est materia.

Salis corruptio fatalis.

Vlcerum vnica causa materialis.

Vlcera quomodo fiant.

CAPVT X.

De Semine Senij causa efficiente, quodq; ad futuros morbos faciendos prædestinatum est.

STatim in primo nostro ortu, ipsaque etiam conceptione ad mortem nos prædestinari, notum omnibus est. Ex quo sequitur, nos in morbos incidere, qui non ex nostra natura, seu essentia proueniant, sed extrinsecus nobis ingenerantur. Verbi gratia, Pestilentiam contra ac præter naturam esse scimus omnes, itaque semen eius ab extrinseco nobis contigisse patet, sicque de reliquis morbis iudicandum quoque, singulos scilicet à suis colonis, quorum infinitus numerus existit, nobis implantari. Homo enim ad Dei imaginem sanus ac perfectus creatus primo est, in qua perfectione cùm non perstitisset, tantum miseriarum sibi contraxit, vt Deum etiam, quòd eum creasset, pœnituerit: post illum ergo lapsum, Deus hominibus omne morborum genus inseminauit, vt iam quiuis homo in suum morbum prædestinatus oriatur seu nascatur.

Ad mortem omnes sumus prædestinati.

Coloni morborum.

Cùm ergo ortus ille, morbum seminarium fato quodam secum adducat, illum primam omnium morborum causam, hunc finem ac terminum vitæ rectè dicemus. Hæc autem nil ad eum morbum, circa quem medicina versatur, pertinent: nam morbus is quem medici obiectum facimus, ortus sui causam, extra istam prædestinationem habet, seminaturque à nostra corruptibilitate. Sed vt & in materia vlcerum, negotium teneatis, sciendum est, nullam ἀταξία in humano corpore esse, quàm quę à semine primo excitatur, quod tamquam seditiosus in republica, sic ipsum in humano corpore, agit: nam quemadmodum seditionum origo insensibilis est, sic vlcerum primam causam videre impossibile est: nam vti conceptus mentis sensibus, sic & naturæ istæ operationes nobis incognitæ sunt. Est ergo quiddam, quod nemo verbis exprimere potest, quod habilitatē illam ad actiones suscipiendas efficit, verbi gratia, Sal, quid in sanguine continetur, habilitatem habet, ad cutem & carnes erodendas. Itaque quantum Lumen naturæ de istis colligere concedit, in eam sententiam deuenio, interiorem quendam hominem in nobis esse, à Deo Opt. Max. ea industria donatum, vt nocendi varias artes calleat: vult enim Deus varijs nos calamitatibus affligi. Vtut sit, hoc indubitatum esto, aliter quàm demonstratum est, primas morborum causas indagari non posse, hocque certum esse, ex Sale vlcera nasci. Vnde vero illam habilitatem Sal nactus sit, vt hoc vel illo modo agat, aliter explicare nescio, quàm quòd occultos quosdam harum actionum architectos imaginari oporteat: nam & in semine ex quo arbor nascitur, quis illum certæ formæ sculptorem, aliter quàm imaginatione concepit vnquam? Itaque intrinsecum quid omnium rerum habilitatum præstans in homine, mente concipiendum est.

Morbus qualis Medici sit obiectum.

Homo internus nos destruens.

Architecti occulti.

CAP.

CAPVT XI.

De Elementis, eorumque in humano corpore actionibus.

IN humano corpore quatuor humorum harmoniam antiqui somniarunt: istam autem commentationem vanam esse, multis argumentis conuincere promptum est. Etenim cum humanum corpus ad exemplum maioris illius mundi creatum sit, quatuor elementa non humores in se continere manifestum est. Elementum dico non calidum, humidum, frig. sicc. &c. qualitatem scilicet, sed veram substantiam, quæ non vnicam tantum qualitatum syzigiam obtinet, sed omnes vnà comprehendit. Vt verbi gratia; Elementum terræ voco, non quod frigidum & siccum saltem in ea est, sed & quod, frig. & hum. cal. siccum: calid. & humidum est, omnia scilicet quæ terra continet, Elementi terræ nomine veniunt. Sic, aqua, quæ ex aqua fiunt, quæque in aquam resoluuntur, aquæ Elementum dicuntur. Aer, ventus, &c. aeris elementi nomen ferunt, non complexionis solius, sed totius substantiæ ratione habita. Item ignis elementum voco Firmamentum, & quæ in eo insunt omnia: calidum scilicet, & frigidum, vt Sol ac Luna: humidum item ac siccum vt nix, aqua &c. Idem de homine iudicandum est, ex quatuor scilicet Elementis ipsum compositum esse. Vt verbi gratia. Ignis in homine est anima: Terra, quidquid è sicco corpore nascitur. Quòd vero ex Liquore nascitur, Aquæ est Elementum: sic quod ex vacuo, vbi nulla substantia est, oritur. Aëris Elementum voco, ex quo sequitur colicam ab aëre fieri, & Melancholicos rectius Lunaticos, Cholericos Martiales, Phlegmaticos Aquarios appellari. sicque de reliquis, quæ in præsentiarum memorare nil refert: sufficiat quæ vlcerum negotium attinent tetigisse. Sciendum quoque, Epatis morbos Epati, Capitales capiti, Spleneticos Lieni, non Bili, Pituitæ, Melancholiæ, Sanguini, &c. asscribendos esse: siquidem multi illis in partibus morbi accidunt, nullo istorum humorum peccante. Quamobrem phantastica illa humoralis Morborum origo explodenda est. Longè alia etenim causarum morbificarum ratio est, quàm hæc in istorum cerebro enata phantasia. Siquidem in confesso quasi iam est, Stellas Morbos inducere posse, & quidem omnes, valeant ergo humores illi: nam Morbi ex hominis corpore, tamquam plantæ ex terra existunt, quomodo ergo ex Melancholia, &c. morbum esse dicis? Intolerandus est error dogmatis illius apud medicos, quo ex temperature similitudine morborum causas arguunt, verbi causa, Morbus iste Melancholicus est, inquiunt, causa: quia frigidus & siccus, eiusdem scilicet cum Melancholia temperamenti. O insignem philosophiam, quasi vero Elementi, & Elementari diuersa non sint temperamenta. Flammulam ex terra natam, quis quæso dixerit frigidam: filium diuersi à parente temperamenti esse, quis non sexcenties obiectauit? Itaque sic ego iudico ex terræ, quod in homine est, elemento, calidum, ex Aquæ Elemento siccum (exemplo limi palustris in maiori mundo) morbum nasci posse. Similiter quæ rationis oblæsionem in homine efficiunt, ex suo Firmamento veniunt. nec est vt quispiam dicat ab aliqua quatuor qualitatum malum extitisse, sed diuersitas ex stella effectrice auguranda erit, Luna scilicet vel alia aliqua, quare in curando non humores purgare, sed contra stellas pugnare intentio esto. Nam quemadmodum ferrum vulnerat, non quòd ipsum frigidum calidumue est, sed quia acutum, ac ad vulnerandum prædestinatum: vel sicuti lapis, inter volucres aut canes coniectus, eos ad fugam vel iram concitat, non qualitatis ratione, sed quia lapis est: sic de morborum causis tam internis, quàm vlcerum externis iudicandum erit, neque quidquam Humoribus acceptum ferendum.

Elemēta non humores in nostro corpore ponēda.

Terræ Elementū quid.

Ignis Elementū.

Lunatici Martiales Aquarii

Stellæ morbos inducūt.

Error Medicorū explosus.

Curaturus cum stellis debet pugnare.

CAPVT XII.

Empyricorum Secretiora, per fidem ac imaginationem, tum naturalium facultatum considerationem, inuenta.

QVia experientiæ in constituenda medicina primas me tribuere non semel professus sum, tempestiuum fortasse iam fuerit, eorum qui idem sentiere, sententias adducere: itaque artes illas per quas illi sibi rerum experientiam compararunt, breuiter enarrare instituo. Superiori capite antiquorum dogmaticorum experientiæ adulteratos fontes, satis superque aperuimus, vt iam in illis confutandis, nil operæ amplius ponendum esse videatur. Quare experientiam liberam à rationis imperio esse debere, cum iam ostensum sit, modos comparandæ eiusdem hos tenete. Primum omnium magna in istis Fidei autoritas est, hinc quidam visiones per lapides, Berillum scilicet & similes affectarunt. Verum sciendum hic quid illud sit, quod in huiusmodi visionibus apparet. Nil hic contra naturam est sanè, neque quidquam contra creaturarum essentialem proprietatem: at num sic se res habeat, vel minus, ipsorum Fidei relinquitur. Tantum hic admonuisse sufficiat, quòd constellatus ascendens, eius qui secreta naturæ (quæ Dei opera sunt) studiose inquirit: quia cum ipso artifice, si modo bonus artifex sit, cognationem habet, iam omnia illi secreta aperit, pro cognationis magnitudine nimirum. hinc summi ac integerrimi artifices, qui experimenta per Berillos, Specula, vngues, volucres, &c. inquisiuerunt, quia excellenti fide præditi fuerunt, suos vicissim Ascendentes habuerunt, qui fidem ipsorum præclarissimis inuentionibus remunerarunt. Hic modus varia, salubria ac insalubria, certa ac incerta remedia suppeditant, iuxta cuiusuis artificis, ad suum ascendentem, genituram. Hæc qui intelligit, non iam ignorat pseudomedicorum experientiam, vtpote matri experientiæ oppositam repudiandam esse. Quinetiam & ipsamet natura per Anatomiam, Chiromantiam, Physiognomiam, seipsam satis superque contemplandam proposuit, dum hostem eiusque victorem semper coniungit: nam nullus morbus est, quin suam formam

Visio per lapidem.

Ascendēs est spiritus consecratus.

formam habeat, quæ forma suum quoque remedium ostendit statim. Exempli gratia: Oculorum Anatomia, & Euphragiæ herbæ anatomia similem plane rationem obtinent: nam ex eodem plane semine oriuntur, soloque visu discernuntur, quæ cognatio iam ostendit Euphragiam omnia oculorum vitia præcauere ac curare. Quamobrem sedula opera nauanda erit medico, in Anatomiæ studio cognoscendo ipsa enim cuiuslibet morbi remedium ostendit cognationem hominis & cum exteriore natura innuens. Nam quilibet morbus cum suo remedio similem Anatomiam, Physiognomiam, ac Chyromantiam obseruat. Quod nisi quis consideret, oleum & operam in inquirendo ludet. Etenim si inuenire propositum est, certe per medium id fieri necesse est, medium autem illud Lumini naturæ cognatum sit oportet, siue Astronomicum illud sit tandem, vt Fides, siue naturale per formarum similitudinem: nam propter illos duos inueniendi modos nullus artificialis superest, nisi casum (de quo sequentibus capitibus docebimus) etiam annumerare placeat.

Obscura hæc sunt atque ex anatomia cognoscenda, Euphragia & Oculorum Anatomia

Duo sunt inueniendi modi ...

CAPVT XIII.

Remedia vt Mirabiliter inueniantur, & quomodo is qui ea prodit, ignotus lateat.

PSeudomedicorum, in gradibus medicamentorum inueniendis, de quibus multa Dioscorides, Auicenna, Serapio &c. conscripserunt commenta: etsi ad ostendendum vlcerum curationem non plane nullam coniecturam continere videantur: tamen si quis penitius rem introspiciat, artis fundamenta ridicule ab ipsis tractata cognoscet: nam per illorum gradationes quibus diu noctuque se fatigant, nemo vnquam artis opem sentiet: cum & arti & naturæ aduersissimæ sint. Qua de causa ego aliam inueniendorum remediorum rationem ostendere sermonis sum, & quidem de iis quæ casu inueniuntur, sic sentiendum existimo, à summo bono ea proficisci, quod tamen pro donore dicere sic loqui habere non vult. Quemadmodum enim eius, qui eleemosynam dat, sinistra nescire debet, quid faciat dextra: hoc est, prædicare beneficium suum, à nemine debet; sic huius præcepti autor Deus, idem quod iussit obseruat, hoc est, clam beneficia impertit, ex quo patet hypocrisin vitandam esse. Nam & Deus secreta sua, ac naturæ mirabilia, sed clanculum hominibus patefacit: sunt quosdam Chemistas vidimus, qui nec vsu, nec eruditione præditi, sed vnica spe, ac simplicitate, mirandorum operum inuentores fuere: quorum dein vsum alij excoluerunt. Hæc eo nomine prolixius proponere placuit, vt ostenderemus pseudomedicorum, in remediorum experientia comparanda, errorem, tum vt nostræ methodi certitudinem testatam faceremus. Quamobrem, cum Deus Opt. Max. clam remediorum inuentionem largiatur, omni studio in id incumbendum erit, vt ea quocunque tandem modo id fiat, expetamus: vt tam & Astrologiam ac Geomantiam non omnino repudiandas bonum causa putem, etsi enim artes ipsæ per se ii henlæ sint, si tamen iis medicandibus tale aliquid praticari possit, quis eas plane contemnendas dicat?

Gradus Medicamentorum à Dioscoride, Auicenna &c. tradi damnantur.

Casu quomodo inueniantur remedia.

Spes Chemistarum.

Astrologia & Geomantia remediorum inuentionem adiuuant.

CAPVT XIV.

Medico ante omnia morbos creaturarum maioris mundi, post humani corporis inquirendos esse.

CVm omnes medicorum scholæ, in vlcerum causis explicandis, ad vnam Humorum τὰ παρὰ φύσιν suam recurrant, quæ tamen nunquam ad radices mali ostendendas sufficere potest, aliam illis viam monstrare (Per Philosophiam scilicet exteriorum terræ nascentium) haud inconcinnum fuerit. Nam & illa terrestria suos morbos habent, humani corporis affectionibus respondentes, vt iam in eo solo, Philosophi ac Medici differentia consistit, quod ille in cognoscenda exteriorum natura & affectione, hic in homine morbos & naturas indagando occupatus sit. Quamobrem qui bonus Medicus esse volet, pansophiæ cognitione instructus sit oportet: idem enim quod ligna, herbas, frutices &c. lædit, in homine idem causare patendum est. Verum quemadmodum in herbis, &c. nemo humores inesse recte dixerit, sed vnica illic humiditas adest, quam nos liquoris nomine dicimus (namque omne corpus ex liquore, Sale, & Sulphure constructum est, neque ipsorum vnum abesse, neque quartum aliquod superaddi posse manifestum est.) Sic in homine Liquor, non humor aliquis inesse dicetur, qui cum reliquis duobus, qui totum corpus constituunt, omnium morborum interna causa constituendus erit. Atque hæc de morborum materia in præsentiarum dicta sufficiant. Quæ vero ipsorum efficiens causa ponenda sit, primum Philosophicis, post Physicis rationibus indagandum veniet: etenim nisi per Physicas rationes, ad veræ Medicinæ tanquam euadere datum est, quod si alia via in Medicam artem quis ingrediatur, irruisse, non venisse: furtiuè ac clanculum, non precario eam occupasse dicemus. Quare philosophiæ ante omnia studendum erit: nam quemadmodum is causas putredinis, cariei, &c. in ligno explicat, sic Medicus, in Microcosmo, hoc est, in homine morborum efficientes causas ostendit.

Philosophus quid à Medico differat.

Liquor non humor recte dicitur.

Physica ad Medicinam necessaria.

Itaque Philosophicis rationibus manifestum est, vlcera alia à Sale fieri, alia ab astris imprimi. Illa philosophus, hæc Astronomus, considerat, sed quoniam Medicus non vnice speciali, sed omnibus vniuersalibus causis inhiat, præter philosophiæ peritiam, Astronomiæ quoque cognitionem eum habere decet. Hæc paucis proponere statuerem, tum vt fontes veræ Medicinæ monstrarem, tum vt Humorariam illam Medicinam, nullis principiis veris innixam, explodendam merito esse ostenderem, quæ hic præterea dicenda fuerant, ex Philosophicis nostris libris, ad quos te remittimus petes.

Astronomia Medico necessaria.

CAPVT XV.

Medici Generationem, vt Rationalis ex irrationali esse.

HOminem sine vllo sapientiæ, intellectus, artiúmque habitu in hanc lucem prodire mirabilium tamen operum autorem ac effectorem fieri, atque in artibus, tum vtilibus, cùm noxiis (omnes enim æquè ex ratione proficiscuntur) mirum in modum proficere manifestum est. Contrà tamen pseudomedici hoc nobis persuasum volunt, nullas deinceps inuentas iri posse, sed eas, quæ iam extant, saltem excolendas esse iubent. Verum rectius sentientes Medici, subinde in requirendis nouis versantur, non ignari posteriora secula prioribus semper aliquid superaddere posse: nam pictores modernos primo pictore, &c. præstantiores esse pronunciare quis dubitet. Sed nihil horum admittit Medicorum vulgus, imò hoc vrgent, Auicennam eiusque sequaces, sic in Medicina suspiciendos esse, vt vel latum vnguem ab iis discedere nefas habeatur. Verum quia nobis constat illorum doctrinam imperfectam esse, iam tandem fundamenta humanæ sapientiæ, eiusque doctores declarare tempestiuum videtur. Cœlum ac terra homine mediante, hominem generant: nam terra corpus, cœlum mentem suppeditat: corpus, vt ex terra est, sic in eam rursus abit: at Mens, quia cœlestis est, & in firmamento consistit, ac in idem mutatur. Veruntamen propter ista tertium adhuc superest, Diuinum scilicet donum, quo homo non iuxta firmamentum, sed per illud viuit. Verum de naturalibus nobis hic sermo est. Etsi enim Dei Opt. Max. dona ista sunt, tamen interim ex naturæ præscripto quodammodo fieri intelliguntur. Nam homo artes discit, ac fallitur vicissim ab astris: namque & ab astris homo sic procreatus est, vt ad artes, vel non artes, ad sapientiam vel stultitiam inclinatus videatur. Ex quo manifestum fit, quamobrem homines alij plurimarum artium inuentionibus inclaruerint, atque adhuc clareant, alij Sophisticis nugis se intricauerint. Nam Firmamenti natura bona vel mala, hoc ipsis suppeditauit. Sic Christus ad bene faciendum natus est, Iudas ad proditionem, sed his non nasci melius erat: nam ex malis astris nati sunt, quorum instinctu scribunt quoque, docent, omniaque illorum exemplo faciunt. Sed Christi regula nos ipsos discernere docet, qua iubemur ex operibus illorum ipsos iudicare. Quamobrem (vt iam de Medicis loquamur) eum Medicum imitandum (ceu iustum) nobis proponemus, qui opera sua ad verum finem deducit, prædestinationemque consequitur: namque ex his iudicabimus, ex bonis astris eum natum esse: vti contrà ex malis astris ortum esse dicemus, cui contrarium acciderit. Sed sciendum, virum sapientem, omnia astra siue bona sint, siue mala, cùm ex Deo sit, superare, solique Theodidacti, non etiam naturæ periti, hoc præstare possunt. Nam qui à Deo docti sunt, doctissimi sunt, multoque spatio post se relinquunt eos, qui ab astris instructi fuerunt: medio inter hos spacio sunt, qui ex LVMINE NATVRÆ Docti euaserunt. Tres itaque modi discendi sunt, seu vt rectius dicam, Doctores, à quibus discimus. Iis tamen semper à latere adhærent falsarij, à quibus Pseudomedicos suam artem edoctos esse, pronunciare non dubito: nam nec de astris, nec de Lumine naturæ quidquam, paucissima verò de Deo in ipsorum scriptis inuenire possis.

Auicenna non est Medicinæ princeps habendus.

I. Deus docet.

II. Astra docent.

III. Lumen naturæ docet.

CAPVT XVI.

Antiquis Medicis insignioribus; quomodo multorum remediorum vsus innotuerit, absq; principiorum etiam cognitione.

AStra sic medicos in Lumine naturæ constitutosque genuerunt, vt suopte marte, cogitando ac ratiocinando varias artes indagare non desisterent, in vlceribus curandis præcipue. Primus autem fons inuentionum istarum, in constellationibus ac influentiis erat, qui in Alchymiam deriuatus, non mediocri accessione artem Medicam locupletauit. Est autem Alchymia Pyrotechnia quædam Medica, qua mirandæ præparationes, transmutationes, transsubstantiationes, &c. rerum medicarum artificiose producuntur. Hac itaque ratione inuentis remediis, accessit quoque dispositio quædam remedij inuenti, cum ipso vlcere. Talis enim est Firmamenti constellationis, cum terrestrium corporum natura, cognatio, vt is qui cœlesti doctrina instructus sit, terrestrium rerum cognoscendarum studio non destitutus sit: quibus coniunctis, tandem cœlitus influentia illa copulatur, sicque ex tribus istis simul iunctis, verus medicus existit: quo modo si Medicus generatus sit, numquam illum remedia etiam subitò, ac in rem præsentem necessaria, destituent. Sed aliud genus Medicorum iam ad artis gubernacula sedet, quod sophismatis inani loquacitate, magnis conscriptis centonibus, suas nugas tuetur, verum ij Astronomiæ nullam nisi voluptatis causa operam impendunt, cùm tamen præ omnibus alius artibus illi studendum esset. Ea enim ars, si quæ alia, certissima est, maximumque ad communem vitæ vsum, commodum præstat: ipsa namque cuiusuis hominis siue senis, siue recens nati, naturam ac inclinationem monstrat, cuius respectu postmodum ad quasuis actiones aptitudinem suam cognoscunt homines. Et sanè si nostro seculo (nam priscis temporibus hoc præstitisse astronomos, testantur tot admirandæ magnorum ingeniorum inuentiones) accuratius Astronomiæ cognoscendæ inuigilaremus, multo sapientiores, doctiores, ingeniosiores homines euaderent, quàm fiant aliàs: nam si quis ad suæ inclinationis, ac naturæ contrariam artem detrudatur (quod non potest non sæpissime accidere ex Astronomiæ ignorantia) peruersus, hebes, stupidus potius, quàm artificiosus, seu ingeniosus euadet. Atque hæc omnis mali in omnibus Religionibus, Facultatibus, Artibusque radix, atque

Astra medicos generarunt.

Alchymia quid.

Origo veri Medici.

Astronomiæ vtilitas.

atque origo semper extitit, cuius mali deuitandi gratia, maiore certe studio in Astronomiam incumbendum est: hæc enim vnicus thesaurus totius orbis existit, sed hominum oscitantia, magno malo ista in desuetudinem venerunt.

CAPVT XVII.

De nouorum remediorum inter Medicos vero vsu, ac abusu.

MEdici vulgares non ita pridem repudiatis antiquorum, ac suorum præceptorum remediis, alia in eorum locum receperunt rescripta, Ligni nimirum, vnctionum, fugimationum, ac lotionum vsum. Sed non quemadmodum verè geniti (vt priori capite monuimus) medici, sed vt spurij re male considerata, hoc perpetrarunt. Nam quaternitate humorum proposita, iuxta eam sua remedia partiti sunt; veruntamen cùm causam mali non ad humores, sed ad Sales referenda sit, ipsos toto cœlo errasse, non possumus non pronunciare. Hinc & suis remediis, vel nouos induxêre morbos, vel illos ipsos longe grauiores efficêre. Remedia ipsorum primaria sunt Guaiacum & Mercurium, qui non iuxta humorum differentias, sed pro Salium varietate diuisionem sortiuntur. Itaque Salium diuersitate considerata, iam dicta remedia suis singula speciebus applicata proderunt, atque Medicina à calumniis libera reddetur, quibus illa iam pridem notata fuit, ob inconcinnam curationem, quæ non aliunde, quàm ex Humorum quaternione orta esse videtur. Quamobrem tandem Humoribus repudiatis, vlcerū differentias pro Saliū diuersitate constituamus: hinc enim cognoscemus, quæ vlcera vsum ligni, vel in aquæ vel in liquoris forma, eumq; cum vel sine abstinētia postulent, quæ Mercurio per suffumigia, vnctiones, loturas, &c. hoc vel illo modo iuuentur. Hæc in medium adduximus, vt Pseudomedicis peruersam suam mentem aliquo modo emendaremus, quo abiecta sua Humoraria quaternitate, aliquando resipiscerent, ac nostram diuidendorum morborum, tum præparandorum remediorum rationem, æquiore iudicio censerent: nam ea vnica est, quæ certam salutem polliceri ægris nos patitur.

Humorū quaternitas.

Remedia iuxta Saliū diuersitatē sunt partienda.

CAPVT XVIII.

Non qualitatum contrarietatem, sed actiones, in curando spectandas esse.

CVm morbus omnis non ex Elementi qualitate, sed ab actionibus eius, curationem recipiat, quid opus est frigidus ne vel calidus sit morbus, multum inquirere? Exempli causa Febris calida est, quam tamen frigus non pellit, sed Medicamenti actio potius, in hanc igitur inquirendum accuratius erit: nam frigus in calido morbo, calor in frigido, potius ad diætam, quam ad ipsum medicamentum referri debet. Itaque in omni morbo Medicus virtutes, ac actiones primum omnium considerabit; ex namque ad curandum sufficient. Atque idem specialiter in vlceribus præstabit quoque: etenim quòd antiquitus ipsorum alia frigida, humida, calida, sicca, &c. iudicata, ac per contrarias qualitates curata sunt, quàm sit inconcinnum, curationis ipsius finis testatum facit. Quamobrem si vlcus calore exuperet, non ipsum vlcus, sed Salem, qui vrticæ instar vrit, calidum dicemus, cuius actio si euicta sit, iam vlcus curatum erit. Sic humiditas non per siccitatem tollitur, sed coagulatione curatur. Sciendum ergo, Exiccationem à coagulatione non parum diuersam esse: nam illa saltem ad riuos, non vt hæc, ad fontes (liceat enim hoc exemplo vti) penetrat. Iterum, siccitatis curatio non in humectando, sed in dissoluendo nobis constituitur. In summa, omnis curatio virtuti seu facultati, non qualitati accepta ferenda est. Quo falso dogmate, dùm medicina imbuta est, plurimorum errorum occasiones non deerunt. Quis autem tam stupidus fiet, qui non humiditati potius quàm frigori, vim extinguendi ignis tribuat? Simili ratione nec Incarnandi, Purgandi, &c. vim quisque ad frig. cal. hum. sicc. retulerit. Itaque omnibus modis Medicos admonitos velim, ne multum in qualitatum contrarietatibus inquirendis operæ ponant, vel maxime tamen in vlcerum curatione eam auersentur: etsi enim istis quandoque aliquid moueant, nil promouent tamen, verbi causa, Camphora in vlceribus, quibus phlegmone iuncta est, calori auersatur quidem, verum non extinguit, quemadmodum Atramentum sutorium, Myrrham, Thus. &c. Id efficere videmus, quare omni studio in id incumbendum erit, vt non qualitatum saltem respectu habito, medicamenta conficiamus: imò potius vt vbique vniuersalia remedia adhibeantur, efficiamus, quæ & Salium acrimoniæ primum resistere, tum incarnationem promouere nata sunt, quibus procuratis, omne genus symptomatum sine negotio, postea tollemus. Quæ dicta hactenus sunt, de morbis, non symptomatis intelligi volumus: nil enim prohibet ad mitigandum calidum dolorem frigidis, ad frigidum calidis vti: sic phlegmonas quæ vulneribus, fracturis, &c. superueniunt, tantum abest, quòd curare prohibeamus, vt etiam refrigerantibus mitigari non semel præceperimus hactenus. Distinguendum quamobrem inter morbum, & symptoma erit. Nam Morbi per se elementa sunt, pugnant autem inuicem ignis & aqua, aqua & aër, aër ac terra, &c. Itaque in morbis ipsa elementa, non qualitates inuicem opponi debent, at in symptomatis quæ morborum (vt fumus ipsius ignis) excrementa sunt, qualitates non omnino aspernamur. Quemadmodum autem fumus ignem, sic symptoma morbum ostendit: atque vt nemo ignem restincturus de fumo sollicitus est, sic nemo de symptomate curando laborare debet.

Febrem frigus nō pellit.

Coagulatio humida curat

Coagulatio ab exiccatione differt.

Dissolutio sicci curatio.

Camphoræ vius.

Morbi sunt Elementa per se. Symptoma & morbus vt differant.

CAPVT XIX.

Singularia quadam in vlcerum cognitione obseruanda.

SImultates quæ mihi cum pseudomedicis exercentur, cùm hinc ortæ sint, quòd fastu ac superbia, quibus suam velabant inscitiam, manifestatis, ipsorum reditus non parum imminuerim (cùm tamen ipsis præmia laborum non inuideam, sed id agam potius, vt virtutis, quàm inscitiæ præmia malint.) Hoc præsenti libro

libro veterum, de vlceribus sententiam commemoraue: sequenti vero, ex Astronomiæ ac Philosophiæ fontibus demonstratam postliminio in scholas medicorum reducere propositum est. Itaque quòd sæpius antea, & iam quoque monendum putamus, sine cognitione Philosophiæ, quæ Elementorum ac Elementatorum Maioris mundi contemplatio est) neminem in perfectum medicum euadere posse. Eam itaque primum quis sibi comparabit, post per Physicam (physiologia aliàs) humani corporis absolutam cognitionem, quæ illi exteriori mundo, omni ex parte respondet, venabitur, verum quia & vtriusque cognationis scientia ad curandos morbos mirificè conducit, hanc quoque (quam Astronomiæ nomine nos afficimus) ad Medici perfectionem pertinere, affirmare non dubitamus: nam altera hominis pars terrea, ex terra per Physicam, alter cœlestis ex cœlo per Astronomiam cognoscenda est. Verum vt de Physica (quæ vna ad Medicinæ cognitionem plurimum facit) dicamus, ea quadruplex est, iuxta Elementorum numerum: vna eius species Hydromantia, id est, aquatilium corporum Philosophia est. Altera Pyromantia de igneis corporibus, Astronomia est. Tertia species, quæ de terræ nascentium naturis sollicita est, Geomantia dicitur. De quarta parte quæ Aerearum rerum contemplationem continet, nil admodum ab antiquis annotatum inuenias, nihilo minus tamen reliquis addiscenda. Hic autem non possum non animaduertere, in quorundam sophistarum ridiculam physiologiam, qui Geomantiam in punctis, Hydromantiam in aquatilium sortilegiis, Pyromantiam in igneis quibusdam Auguriis constituerunt, hisque nugis magnum Philosophiæ malum conciliarunt, contempto plane NATVRÆ LVMINE. Sed istis nugis Medicus nil moueatur moneo: hoc illi curæ potius sit, quomodo Deo suam artem, omnesque actiones (quæ certe de huiusmodi rebus friuolis esse non debent) comprobet. Cùm enim Deus nos ratione, atque intelligentia præditos voluerit, rerum optimarum (qualis humanæ naturæ est) cognitione nos exerceri vult, &c.

Philosophiæ definitio.

Physica.

Physica quadruplex.

Hydromantia

Pyromantia.

Geomantia.

Sine Lumine naturæ crassissimi errores committuntur.

CAPVT XX.

Adhortatio ad nouam hanc Medicinam vlcerum capescendam.

MEdicinam descripturo, quot, quantæque difficultates obstent, vel vnica ista quam iam attulimus Philosophiæ quadripartita diuisio manifestum facit: etenim nulla eius pars hactenus (ne vel minima quidem) sine erroribus tradita esse inuenitur, cuius rei causam nos omnem ad LVMINIS NATVRÆ contemptum referimus, quòd nisi nobis scopum proponamus facillime in summos errores impingemus: illius ergo tenebras discutere, si Deus faueat, animus est. Scio tamen, quantam impatientiam quorundam subire cogar, in istarum quatuor partium declaratione, sed nil istis permoueor. In hunc quaternionem medicæ perfectionis, Chemiam refero quoque multis de causis: ipsa namque est, quę vera, simplicia, Magnalia, Arcana, Mysteria, Virtutes, Vires, vno omnia, quæ ad Remediorum scientiam pertinent, suppeditat, multò quam vulgata Pharmacopœia pefectius. Sed apud omnes Alchimia male audit, obiicis: bona verba quæso: aliæ quoque artes, Astronomia sc. Philosophia &c. contemptæ sunt, nihilo tamen ob id imperfectiores. Ad hæc de illa saltem Chemia, quæ in præparationibus Magnalium, extractionibus Mysteriorum & Arcanorum tum in separationibus puri ab impuro consistit, sermo hic est, per quam Medicinam habere datur, omnibus modis absolutam, puram putam perfectamque. Nam etsi Deus Opt. Max. omne genus medicamentorum de terra creauit: non tamen statim ea perfecta voluit, sed illi placuit, vt in illis perficiendis, & nos aliquam operam poneremus. Nam vt panem quotidianum, quem oramus subinde, largitur: non tamen sine nostris sudoribus colenda terra est, serendum, metendum, molendum, pinsendum, &c. sic medicamenta nobis præstat, quæ nos ad perfectionem dein, ad quam prædestinata sunt, deducere tamen vult. Perficiet itaque medicus remedia sua, ope Alchimię non Pharmacopœię, quæ vile tantum ac inutile Medicinæ seruitium est. Nec est vt mihi quis vitio vertat quòd tam varias artes, facultates, scientias ad Medicinam refero. Si enim in medico vniuersarum rerum scientia requiritur, certe Philosophiam, Physicam, Chemiam, vt potissimas artes Medicum callere necesse erit: nam omnium hominum in rerum natura, naturæque Lumine, medicus perfectissimus existit, tum consilio, tum auxilio.

Sine Lumine naturæ crassimi errores committuntur.

Chemiæ præstantia

Chemia contemptus.

Deus nos remedia perficere voluit.

Cur tot artium peritiam in Medico requirat.

Peroratio.

QVæ hucusque præsenti de vlceribus opere à nobis commemorata sunt, prima huius Medicinæ incunabula, tum theorica, tum practica, continet. In eo vero qui mox subsequitur tractatu, Causas atque originem omnium vlcerum copiosius describemus, in quo si ab aliis dissentire visus fuero, ne mirere: nam vt maxime virulentis in me conuiciis detonare soleant antagonistæ mei, manifestum tamen faciam, illorum istis de rebus scripta nil solidi continere, sed mera figmenta, erronea dogmata, hominumque pestes esse. Etenim cum Exitus acta probet (quod aiunt) haud difficile mihi erit, nostra tum dogmata, tum remedia ipsorum nugis potiora esse demonstrare. Quamobrem, humane lector, ne præcipiti iudicio in censendis nostris scriptis, vt sis, oro, sed opera quæ de scriptis abunde testari possint, expecta ac inspice. Cæteros qui vel rerum ignari, vel ex desidia, vel auaritia artem conuiciantur, nil moror: cum enim non in ea palæstra, in quâ nati sunt, se exerceant, indignos iudico qui responsum mereatur. Itaque Lector optime sine bile ac stomacho ista legas velim, amore potius erga ægros permotus ista intelligere ac discere, in vobis sic tibi, quo si præditus sis omni superbiæ, odio, inuidię, auaritiæ valedices.

Argumentum sequentis tractatus

FINIS PRIMI TRACTATVS SECVNDÆ PARTIS.

DE ORIGINE ET CAVSIS VLCERVM, D. PARACELSI TRACTATVS II.

PRÆFATIO.

QVAMVIS multi multa hactenus de origine, cauſis, materia, eſſentia, ac curatione vlcerum ſcriptis tradiderint: tamen cum duabus præcipuis in rebus mihi non ſatisfaciant, noſtrum laborem inutilem fore non mihi perſuadeo. Alterum eſt, quod iis fundamentis, quibus Medicina nititur, vt ſunt Philoſophia, Chemia, Aſtronomia, &c. deſtituti penitus, penitusque fuerint, fidem dictis faciunt nugæ illorum, quas in chartas retulerunt. Alterum vero, cur in vlcerum medicina ſeueriorem cenſuram non ſuſtineant, eſt illud, quod nulla plane rerum experientia præditi, magnos centones ex tonſorum, ac veterinariorum tantum placitis deblaterarunt, in quibus ſi forte quid inſit laude dignum, non ex ſeipſis, ſed ex aliis ſuffurati illud habent: fuit enim hoc aliquot ſeculis ſcriptoribus ſolenne, vt alienis plumis corniculas ſuas ornarent. Verum non tam hoc deteſtandum, quam illud admirandum eſt, tanto tempore neminem extitiſſe, qui fucum ſubolfaceret: nam vnanimi conſenſu ab omnibus in horum verba tanquam ad ſacra Euangelia iuratum erat interim non inficias eo, quædam ab ipſis (quorum tamen parum ſemper extitit) recte intellecta, bona fide propoſita fuiſſe. Omnium vero maxime medicinæ nocuit illud, quòd Imperatorum etiam edictis, ad horum Magiſtrorum placita, diſcipuli aſtringebantur, atque iſtis canonibus ea authoritas tribuebatur, vt quæ iuxta eos adminiſtrata eſſent, etiam in ægrorum perniciem, rata rectaque haberentur. Verum ſic ego iudico, quòd magis ex re Medicæ artis foret (ſiquidem Euangelia non ſunt, quæ de ea ſcripta inueniuntur) ſi in inquirenda veritate, cuilibet laborare licitum eſſet, atque nouis ad vetera ſubinde adiectis artem locupletare. Etſi enim quod Chriſtus inquit: Diſcipulus non eſt ſupra magiſtrum, tamen cum vnicus ſit Magiſter, pater ſcilicet qui in cælis eſt, nec iſti Magiſtri nobis (quos ſuperare conari non liceat) habendi erunt: imo in Medicina ſic agendum, vt ipſemet Chriſtus præcepit, cum inquit: Exemplum dedi vobis, vt ſicut ego facio, ſic & vos faciatis. Si ergo Chriſtus nobis imitandus eſt, dicta cum factis iungenda erunt: nam & ipſe, & verba, & opera adhibuit ſimul. Itaque qui inani loquacitate ſophiſticis diſputationibus, nullo adhibito opere, tempus terunt, Chriſti imitatores non ſunt: hinc nec veri Medici habendi, ac plane relinquendi. Alia quinetiam Medici ac Theologi ratio eſt. nam qui diuina loquitur, etſi diuina non faciat, Theologus tamen habetur. At Medica qui dicit, niſi medica faciat, Medicus dicendus neutiquam erit. Ars ipſa perfecta eſt, nos vt perfecti ſimus, vt & pater noſter cæleſtis, ſtudeamus quod ſi ob noſtram naturæ corruptionem, neque ab hominibus, neque ex Lumine Naturæ conſequi eam poſſumus, ab eo diſcamus, qui dixit Diſcite a me omnes, quia mitis ſum, & humilis corde. Hac hactenus.

[Duabus in rebus qui de vlceribus ſcripſere deficiunt.]

[Preuilegia Medicinæ nocuerunt.]

[[illegible] in Medicina imitandus.]

[Medicus à Theologo vt differat.]

DVPLEX ADDISCENDÆ MEDICINÆ METHODVS: HINC DVVM GENERVM Medici exiſtunt.

CAP. I.

DVPLEX via ſeu Methodus addiſcendarum omnium artium eſt: altera quæ ad certitudinem, altera quæ in errores deducit. Errorum cauſæ mens ac ratio aberrantes exiſtunt: aberrant autem, ſi nimium ſibi tribuant. Certitudinis cauſæ ſunt, ea quæ experimentorum nomine veniunt, quæque naturæ conſona habentur, taleſque actiones producunt. Hinc alij Medici autodidacti ſunt, alij à natura edocti. Atque his duobus modis omnia quæ in Philoſophia, Medicina, Aſtronomia, &c. ſcripta ſunt, tractantur. Vtriuſque methodi originem ac cauſas oſtendimus, quò manifeſtum faceremus, Medicinam, quæ & ipſa Methodo tradenda eſt, non phantaſmatis ac ſpeculationibus, ſed per experientiam docendam diſcendamque eſſe: non enim decet, vt homo qui ad Dei imaginem factus eſt, Medicinam quæ & ipſa diuinum opus exiſtit, pro libito ac rationis ſuæ iudicio torqueat. Expellendi itaque ex medicorum ſcholis erunt, qui animi tantum gratia de Medicina diſputare, ac pro & contra arguere ſolent: cætera nil opus eſt, eos refellere, cùm ſuammet inſcitiam celare non poſſint. Sunt præterea quemadmodum Methodi, duo diſcipulorum genera alij enim phantaſmatis ſe ſedunt, alij Empyriam ſectantur, quæ ſanè vnica veritati, perpetuo iuncta eſt, quòd vero ratiocinatio colligit, non raro vacillat. Senſibilibus namque obiectis ſolis natura cognoſci vult ac poteſt, nil ratione indigens. Exempli cauſa: in montis viſceribus quid contineantur, neutiquam ratiocinatione, ſed ſenſibus cognoſcimus, qui manifeſtè ab obiectis mouentur, rerumque naturas nobis patefaciunt. Sic in religionis quoque negotio beatitatis, ſeu vitæ ſempiternæ negotium aures à Chriſto hauriunt, nec opus eſt noſtra vt ratio plura confingat. Similiter in cæleſtium motuum doctrina, ſane nil niſi quod experientia manifeſto ſenſu prodidit (reiectis ratiocinationibus) dominatur. Itaque quidquid homo dicere, vel ſcribere vult, vt alios doceat, illud non niſi mediante experientia facere debet quod vt in aliis omnibus, ſic maxime in iis, quæ vitam ac ſanitatem concernunt; obſeruandum erit. Conſtat itaque naturam non rationem nos artes docere. Exemplo rem manifeſtiorem reddamus. Scripſit

[Certitudinis artium cauſæ.]

[Medici autodidacti.]

[Diſputationes medicorum exploſæ.]

[Empyria laus.]

[Aſtronomia experientia nititur.]

Ariſtotelis Meteorologici libri mendaces

Ariſtoteles de cœleſtibus impreſſionibus librũ, quem de Meteoris inſcripſit, in quo à capite ad calcem vſque nil niſi mera mendacia, anilibus ratiocinatiunculis confirmata, prodita inuenias: quorum Mendaciorum cultores habuit, Petrum Tartareum, &c. & ſexcentos alios huius farinæ philoſophaſtros, ne dicam fatuos. At certè ſi ex naturæ penetralibus Meteororum cauſæ, vt ſunt pluuiarum, niuis, tonitrui, &c. eruantur, multò aliæ ea apparebunt, quàm ab Ariſtotele proditæ ſint. Huius generis phantaſmata Aſtronomicam quoque ſcientiam inuaſerunt, eiuſdem cum Ariſtotelicis Meteoris valoris, vt ſunt quæ de Auguriis, Geomanticis, aliiſque id genus ſortilegiis prodita habentur. Sic de Metallorum generatione Albertus: ſic de morborũ cauſis Auicenna diſputarunt, ratiocinationibus nimiũ, cum experiẽtia ex diametro pugnantibus vſi. Quamobrẽ cum Medici ſubiectum ſit corpus humanum, animæ ſc. domicilium, conſideranda illi erit eius nobilitas: nam cum ipſum Deus crearit, Medicoque ſubiecerit (vt & ſanitatem ſc. & morbos in eo conſeruet, vel depellat) nihil opus eſt, nouis excogitatis phantaſmatis ac ratiocinationibus id perficere, ſiquidem ars Medica non in contemplatione, ſed in actione potius conſtituta eſt. Ideoque nõ tam rationibus, quam experientia firmanda. Cùm enim medicina inſtar omnium actiuarum artium, per experientiam nata ſit, Experientia duce perfecta opera in ea efficere, & quæ de eius veritate teſtentur, conueniet. Eſt itaque primus iam Medicinæ Magiſter, corpus ac materia naturæ, ex quibus non ex temetipſo diſcendum, ſi diſcere animus ſit. Sic etiam in rebus metallicis, per experientiam admirandæ artes innotuerũt, quas nemo vnquam ratione conſecutus eſſet: hinc ex ipſis metallis, plurimæ artes extiterunt. Itaque cùm Medicina in natura conſiſtat, ſic vt natura ipſa ſit Medicina, ſane illa ipſa nullibi, quam in natura diſci ac inquiri debet: nam quemadmodum ex luto & igne figulorum ars: ex ferro & igne fabrilis (per malleum) extitit: vt inquam ex igne, ac cineribus vitriarorum artificium, ex lana & fuſo textrina, ex argento & igne aurifabrorum ars nata eſt: ſic per experientiam natura Medicinam, omneſque artes abſque ratiocinationum adminiculo produxit. Hæc Sophiſtæ, qui repudiata experientia, ſuis rationibus quoduis confingunt, accuratius conſiderent velim, vt tandem Lumini naturæ tenebras offundere deſinant. Meminerintque Medicum à natura per ignem generari: nam ignis & in igne labor, naturam manifeſtam faciunt: itaque vt Fuſores ex ære aurum & Argentum, ſic & Medici mediante igne ex corporibus Arcana, Myſteria, Magnalia, eſſentias, &c. producere debent, per ſeparationem aliaque vulcania opera. Quin & Microcoſmus ad medici generationem plurimum quoque confert: nã per ignem reſolutio, ex quibus ille (tribus primis videlicet) compoſitus ſit, manifeſtum facit. Ex igne ergo Medicus quid homo, quid medicamentum ſit, diſcit, & extra ignis diſciplinã nulla alia ſchola eſt, per quam Medicinam addiſcere liceat. Quare non immerito forſan ad operis noſtri, limen duplicem diſcẽdẽ medicinæ methodum explicemus: contemplandi enim ac cogitandi anſam, de repurganda ab erroribus medicina, Medicis nos dediſſe perſuaſum habemus.

Aſtronomia corrupta.

Albertus de Metallis.

Medicina per experientiã nata.

Medicinæ primus magiſter.

Medicus ex igne generatur.

Microcoſmus ad Medici generationẽ valet.

CAPVT II.

De omnium morborum generalibus cauſis.

IN morborum, vlcerum vero precipue cauſis indagandis, multi variis rationibus laborarunt, multorumque erroneorum dogmatum ſemina ſparſerunt, cùm tamen vnica omnium ſit cauſa Corruptio, quàm Deus Opt. Max. omnibus Elementaribus, ac ſublunaribus corporibus ſic implãtauit, vt omnia corrumpi, interire, morte diſſolui, experientia doceat. Huic corruptioni cùm homo aſſidue ſubiectus ſit ſemper occurrere debemus: quod ſi ea ingruat, Morbus iam à Medicis appellatur. Itaque corruptio iſta, quæ ineuitabilis contrarietatem conſequitur, omnium morborum mater dicenda erit. Ea autem quibus modis fiat, Anatomia plurimarum partium, ex quibus hominis compages conſtat, edocet: partes illæ, quia temperaturas cõtrarias inuicem obtineant, non poſſunt nõ corruptionis ſeminaria fouere: nam omnes vnica cutis mẽbrana cõcluſæ, certã, tum qualitatem, tũ quantitatẽ obtinent quidem, ſed complexione, eſſentia, actionibus, mirum quàm inuicem pugnent. Aliud Epatis, aliud Pulmonum, aliud ventriculi, aliud veſicæ munus eſt, aliaque ſubſtantiæ, alia humoris, alia partis ratio eſt, alio loco hoc, alio illud continetur ac ſubſiſtit: hæc tanta diuerſitas, quomodo non corruptionem aliquandõ moliatur? Cæterum non iſta ſolum, ſed & hæreditaria à parentibus ſeminaria per generationem communicata, ac ſubinde in natos propagata, Morborum manifeſtas occaſiones præbent: nam ſemper nati parentibus, quod ſanitatem attinet, deteriore fuerunt conditione. Sic Abelus & Cain, minus quàm Adamus & Eua, illi filiis magis, hi nepotibus plus valuerunt. Adeo vt niſi Deus auertat, coniiciam fore, vt aliquando futuri ſint morbi (ex iſta hæreditaria veneni communicatione) plane incurabiles, ſuſpicionem Peſtilentia auget: hanc enim iam crebrius fieri, pluresque quàm olim corripere apparet, ſic vt iam quinto ferè anno recurrat, cum olim vix quinquageſimo repetere viſa ſit: tum mille iam eo corripi videas, quorum vix 110. antiquitus correpti fuiſſent. Accedunt ad hæc tot morbi Epidemij, tantaque vlcerum frequentia.

Corruptio omniũ morborum cauſa.

Morbus eſt corruptio.

Parentum ſeminaria morbi.

Quamobrem cùm ea ſit humani corporis conditio, vt tum generationis, tum creationis ratione perpetuo ad corruptionem declinet, adeo vt ſi õnes actiones optime quis proficiat, ſibique probè valere videatur, corrumpi tamen pergat, neceſſario tamen morbũ aliquãdo incidit, hinc nõ inconcinne OPORTET, omniũ morborũ cauſã, dixerit quiſpiã: nam tam ea quæ intrinſecus inſunt, quàm ea quæ extra ipſũ corpus circũſtãt, ſic in corruptionẽ cõſpirant omnia, vt vnica Medicina excepta illis reſiſtẽdi omnis ſpes adempta ſit. Itaque Medici officium erit, corruptionis modum, & differentias, & ad curandũ, & ad præcauendum neceſſarias memoria tenere: diſcet autem eas quemadmodum faber ignẽ ac ferrum per ignem addiſcit, hoc eſt, per ſenſũ

Oportet eſt omniũ morborum cauſa.

Medici officiu.

&

& experientiam, sine omni ficta & fucata Physicæ iactatione. Ex quo sequitur, cùm nimirum corruptio, tam sensu percipi possit, quam ignis calor tactu percipitur, vlterius naturam Microcosmi inquirendam esse, vt quomodo morborũ causas effectrices in se contineat, sciamus: nam cum contra illas medicaméta pugnent necessario cognoscendæ erunt. Sic vbi morbi ab Astris facti sunt, ex astris eorum cognitionem venabimur, ex eo nimirum corpore in quo insunt: est enim hoc in omnium rerum scientia comparanda vniuersale, vt illinc vbi res inest, petatur: sic Piscationem aqua docet, cœlum cœlestia, terram terrestria, morbum morbosa, iustitiam iusta, ignem ignea ostendunt, quidquid verò aliter, vel docetur, vel discitur, stultum est, ac repudiandum: nam nemo qui ex Diabolo est, de Deo loquitur, nec infernales de vita beata disserunt, sed ex eo omni in quo est, addiscitur. Patet ergo duo esse, ex quibus generetur medicus: Morbum & Medicamenta: Morbum per morbum cognoscit, Medicamenta vero per Medicamenta: hoc est, vnumquodque ex eo quod est. Cognoscit autem Anatomiæ ope: hęc enim apertum illi hominem, Corpus physicum scilicet omnibus suis partibus absolutum proponit, quod corpus Physicum si cognoscat, iam verè Medico philosophus erit. Atque tum vbi philosophus desinit, ibi incipit Medicus, hoc est, vbi morbum cognoscit, philosophus adhuc est: at si morbum curet, iam verè Medicus practicus appellabitur. Hi ergo duo modi sunt comparandæ Medicinæ, ad quorum priorem Anatomia mundi, ac Astronomia: ad alterum, Alchymia & virtutum naturalium cognitio referendi sunt. Nam quòd alij de rebus medicis scripserunt, cùm in Theoria solos humores, in Praxi solum Macrum cum Lumine Apothecariorum sciant ac proponant, nec fidem nec laudem vllam merentur.

Anatomię vsus

Vbi Philosophus desinit, ibi incipit Medicus.

Lumen apothecariorum.

CAP. III.

De Causis Naturalibus Corporis Ægri.

Corpus [illegible] ex Mercurio, Sulphure & Sale compositum.

VT autem aliquando naturam corporis ac materiæ, ex qua vlcera oriuntur, quantum eius in Physico corpore natura, ac experientia nos docuerunt, aperiamus. Sciendum hominis corpus eiusque singulas partes, ex tribus corporibus, Liquore, Sulphure & Sale cõponi. Ex quibus Sulphur siccarum rerum, Liquor humidarum est, & vtrorumque coagulatio per Salem facta, Physicum corpus continet. Atque hæc cuiusuis corporis, tam animati quam inanimati compositio est: humidum scilicet Liquor est, quod ardet Sulphur, quod verò post vstionem remanet Sal, omnia iusto pondere, quouis in corpore creata à Deo, quæque Vulcani beneficio, qui quidquid in Physico corpore est, eruit, ad oculum demonstrari possunt, siue ex igni, siue aqua, seu aere, vel terra sit: nam in vniuersum omnium corporum tria ista prima materia, vltima materia, initium, medium, finisque sunt. Hæc etsi philosophica magis quam medica sunt, tamen quia omnium vlcerum causam Salem constituimus, de eo breuibus disserere oportuit. Cùm autem omne corpus, siue viuum sit, siue mortuum, vt à putrefactione tutum sit, certum requirat. Balsamus quidam omnibus rebus perfusus à Deo creatus est, qui si non esset, statim putrefactio subsequeretur. Sic in cadaueribus quæ Balsamo peruncta sunt, putredinem arceri videmus: sicque in Physico corpore naturalem quendam ac congenitum Balsamum esse auguramur, qui si homini non inesset, viuens integerque à putrefactione tutus non foret. Balsamum hunc nemo nisi mors aufert: differunt autem inter se Balsamus iste, ab illo verè vocato Balsamo, quòd alter viuorum, alter mortuorum conseruationi inseruiat. Quò autem rectius Balsami huius naturam sciamus, intelligendum est, Salem de quo diximus, vitæ necisque Balsamum esse, cuius dein variæ species iuxta corporum diuersitatem existunt. Itaque quemadmodum carnes Sale conditæ à corruptione immunes esse videmus, à Balsami virtute, qui in Salis naturam abire solet: sic intrinsecus in nobis Sal gustu percipitur cuius beneficio à putredine conseruamur. Hæc de Sale vlcerum causa dixisse sufficiat, quæ Corollarij vice in vnam summam colligemus. Tria corpus nostrum constituunt: Sal, Sulphur, & Liquor, quorum hæc ad vlcerum generationem nil præstant Sal vero Balsamus corporis Physici, vlcerum causa hoc loco constituitur. Est tamen & hoc notandum, Salem coagulare, duritiemque conciliare omnibus corporibus, metallis, scilicet lapidibus, lignis, homini, omnibus nimirum iuxta coagulationis mensuram. Verum cùm nil tam præstans in rerum natura inueniatur, quod labe ac vitio careat. Huic quoque Balsamo duo inhærent non vulgaria mala: vnum quòd ipse interitui, ac corruptioni æquè ac alia sublunaria (quorum nullum suæ corruptionis terminum transgredi potest) subiectus sit. Itaque si corruptio illi Balsamo accidat, iam causam vlceribus præbet: namque vt primum ille alterationem senserit, illius membri seu corporis putredo sequitur, membri dico: nam Balsami variæ species sunt, quemadmodum & partes varię, hinc Epar, hinc pulmones sine aliarum partium detrimento putrescere quandoque videmus. Alterum Balsami vitium est, quod ipse Sal est, Sal inquam diuersus, nunc dulcis Sacchari vel mellis instar, nunc acer & acetosus, in summa, tam multiplex quam sunt sapores varij, quæ temperamentorum diuersitas in causa est, vt Balsamus iste Corrodendi nonnunquam facultatem adipiscatur, quam dein calor, febris, phlegmone &c. consequuntur, pro natura scilicet salis peccantis Hæc generalis theoria est causæ ac peccantis materiæ in vlceribus, ex qua particularia multa, eaque vtilia documenta haurire licet, verbi causa: vlcerum diuersitas, in forma, figura & imaginibus magnam Salium differentiam innuit, eamque in Physico corpore, accuratè à Medicis discendam & inquirendam monet, vt ex formæ habitu de materia peccante pronuntiare possint. Sed de illis in singulorum generationis modo, specialiter & accuratius disseremus postea Hic notabis, vti aquarum variæ species sunt, omnes tamen aquæ generaliter dicuntur, sic homi-

Liquor quid. Sulphur. Sal quid.

Balsamus à Deo creatus.

Balsamorum differentia.

Sale à putredine tuti sumus.

Balsami vitium. I.

Balsami vitium alterum.

rum varia genera inueniuntur, quę tamen omnia hominum nomen merentur, ita vlcerum varia genera existere, quæ ex naturæ diuersitate formam, ex Physionomiæ differentia alios mores habent: nam alia figura aliam significationem, alia forma aliam essentiam, alia imago aliam proprietatem ostendit.

Physionomia vlcerum.

His quæ de Salibus dicta sunt, non sine vsu excrementorum rationem subiunxero fortasse. Itaque sciendum, Liquorem sua excrementa per Poros, Sulphur per intestina, Salem per vrinam deponere. Vrina itaque si in terra nitrescat, Salem nitri efficit percocta: hoc quidem in animatis Salis excrementum est, in animatis vero Salis excrementum dicitur Alkali: extrahitur autem Alkali hoc ex eo quod post Salis, Sulphuris, Mercurij separationem residuum manſit corpore. Hæc ad ostendendam Salis & Balsami naturam in medium adduximus, quæ multis aliis adhuc rationibus confirmare non difficile fuerit. Nam cùm in nutrimento & nutrito similitudo quædam insit, omnia autem nutrimenta ex Sale, Liquore, pinguedine seu sulphure constent, manifestum est, illud quod nutritur ex similibus compositum esse. Simile enim simili nutritur, itaque Sulphur Sulphure, Sal Sale, Liquor Liquore nutriri dicimus: fit autem nutritio, cùm ingesto in ventriculum alimento, Archeus vt Vulcani coctam materiam digerit, & ad sua loca transmittit.

Liquor vt excrementa deponat Sulphur. Sal.

Alkali est Salis excrementa.

Nutritio vt fiat.

CAP. IV.

Remedia Quomodo à Formæ & imaginum similitudine ostendantur.

VLcerum generationis modum, etsi aliqua ex parte in Physico corpore ostendat philosophia, sciendum tamen alios adhuc duos modos, quibus vlcera fiunt superesse: Impressionis sc. & Fontis, quos sic intelliges. Homo variis externis iniuriis expositus est, corporalib. Spiritualibus, Elementis, Firmamentis, visibilibus & inuisibilibus, ex quibus facile corrodens influentia sequi potest, à Firmamento & syderibus exagitata. Etenim si Solis calorem in tantum augeri quandoque vidimus, vt nemora & segetes adureret, & in flammam conuerteret: si conspicillis cutis cauteriſari, ac pustulæ excitari possunt: certe & ab astris hominum corpora sic affici per influxum cogitandum est, quasi actuali cauterio cutis vsta esset. Et sane huiusmodi impressiones consideratione dignæ sunt: nam quemadmodum fulmen turrim, vel arborem, vel (quod non raro accidit) hominem tangit, sic & huiusmodi impressiones fieri solent, quę ob id Metaphoricè fulmina, ac fulgura dici poterunt.

Impressionis vlcera.

Corrodens influentia.

Cutis cauterisatio per conspicilla.

Fontis vlcera quę vocamus, vt fiant, exemplo & analogia declarabimus. Fontes ex petris quemadmodum erumpere videmus, sic in humano corpore fluxionem oriri posse, quæ aliquem in locum decumbens, tandem erumpat, cuius fons & origo nemini nota sit, atque hinc seminaria, ac radices mali eruere impossibile habeatur, credibile vtique est. Atque vt verorum fontium alij calidi sunt, alij frigidi, alij Sulphurei, alij Aluminosi, &c. sic & in humano corpore factas fluxiones analogia quadam partiri licebit. Sunt autem & præter iam dictas, ac superius commemoratas, vlcerum causæ aliæ, quæ in corruptione Salis ac Balsami radices habent, adeo vt ex seipsis malitiæ suam causam habeant, huius generis tres sunt: Pestis, Bubo, & Pleuritis.

Fontis vlcera.

Pestis, Bubo, Pleuritis, quæ causam habeant.

Alia insuper vlcera sunt, quæ Balsamo vim faciunt, cuiusmodi ea quæ à bestiarum morsibus vulneribus, & Erysipelate fiunt. Superest & sextum genus, quod ex raucedine ortum habet. Vltimo denique loco vlcerum duo adhuc habentur genera, Gangræna scilicet: & Elephantiasis. Atque hæ in vniuersum sunt vlcerum differentiæ, quæ extrinsecus apparent. Sunt qui & viscerum vlcera his annumerare velint, Hepatis puta, Pulmonum, Renum, Vesicæ, Oesophagi, &c. verum illis, quia accuratior eaque medica magis curatio competit, nil admodum immorabimur, cum hic exteriora tantum, & quæ Chyrurgi opera curentur, tractemus, verum ne nihil de iis dixisse videamur, vnico saltem capite ea edisseremus.

Viscerũ vlcera ad Chirurgia non pertinet.

Notandum insuper ad vlcera cognoscenda, maximopere conferre ipsius affectus, operationem, formam, figuram & imaginem accuratè contemplari: nam nihil in rerum natura sine forma generatum, perfectumque est, nihil est, quod operatione careat: itaque per formam ac operationem cuiusuis corporis, suam essentiam explicamus, sic omnia quæ terra marique generantur, suas essentias per formam ac operationem produnt. De operatione exemplum tale esto. Salia corporis Physici exterioris vnam eademque cum salibus Microcosmi (si ea ad vlcerum generationem pergant) operationem habent, atque ob id similitudo operationum, inuisibilem ex visibili indicat, hoc est, exterior figura, interiorem quandam præfigurat, vt salia exteriora, internorum indicationem habent. Atque sic quæuis exterior figura imaginationem, id est, æqualem formationem de interiore quadam ostendit. Per hasce ergo operationes, earumque signa cuiusuis vlceris differentiæ manifestæ fiunt, vt scilicet ex quo genere salium, vitriolato scilicet, Aluminoso, &c. vlcus ipsum sit, cognoscamus, ad quam cognitionem mirificè quoque conducit formarum contemplatio: nam qualis forma salium exteriorum à coagulatione fit, talis quoque in homine efficitur, sed tamen in forma resoluta: est enim formæ ad formam sua similitudo, ac coagulata forma significatur à forma resoluta, itaque cuius generis fuerit forma exterior coagulata, eius generis censebitur forma interior resoluta: coniunges ergo formarum syzygias cum operationum similitudinibus. Hæ namque concordantiæ expeditam atque ab erroribus tutam habent dignotionem, nec vlla phantastica indigent ratiocinatione: sunt enim hæc (formam & operationem puta) ex lumine naturæ desumpta, immò ipsũ lumen naturæ sunt, iuxta quod iam tandé morbis nomina impones, nimirum

Affectus ipsius forma.

Sales corporis Physici & Microcosmi eandem operationem obtinent.

Figura & cognatio.

Obscura sunt hęc.

Nomina morbis vt imponenda.

nimirùm qualem formam ac operationem inuenies in physico corpore, tale nomen ibi confinges, atque sic ab omnibus erroribus te liberum constitues.

De ARTE Signata.

Obseruandum autem & hoc sedulo est, nihil plane naturam produxisse, cui non suæ effectionis signum impresserit, pro exemplo hominem sumamus. huic nulla inest facultas animalis, naturalis vel vitalis, quæ non exteriore aliquo vel gestu vel habitu, vel mẽbro, lingua scilicet, oculis, auribus &c. consignata sit sed ista iam relinquo, vt de quibus in libro de Proportionibus Physiognomiæ disseruerim, tum quòd hunc ad locum non omnia pertineant. Quæ diximus, etsi in homine appareant manifestissime (est enim homo pluribus affectibus refertus) non desunt tamen in aliis quoque corporibus. Sic plantago quæ neruis referta est, suam virtutem ostendit. Sic Sauinæ forma vsum ipsius prodit. Atque etiamsi in homine visus manifestissime de appetitu, aures animi voluptate, Lingua de cordis agitatione ac affectu testentur: tamen hæc omnia, & in floribus, & iis, quæ linguarum loco sunt, inueniuntur. Quamobrem qui in Medicina experientiæ titulum ambiunt, ij studeant hanc artem, qua natura in exterioribus interna designat, addiscere: hæc enim sunt Medicæ artis Scholastica illa quibus si quis principio destituatur, verum ac optatum artis finem nunquam consequi poterit.

Plantaginis forma. Sauinæ forma.

CAP. V.

De Morbis qui ex temporum alterationibus fiunt.

ANtequã particulares vlcerum descriptiones aggrediamur, pauca quædã ad rem facientia præmittere visum est. Itaque notandum, naturam in omnibus metallis producendis, antequam ea perficiat, alteratione temporis florida reddere, sicuti arbores antequam fructus profluoant, florere videmus, hoc & omnibus mineralibus, commune est, & à Salis generatione non alienum: nam & ipse dum generatur, ante perfectionem floret, quod illius tempus studiose medicis est obseruandum. Quod de exteriore mundo dictum est, in homine similiter se habet: cùm ergo talis in homine minera contineatur, ea si floreat (quod tempestatem hîc appellat) certe agitata, ad corruptionem inclinat, quod tamen in exterioribus non accidit: nam ea si floreant, fertilitatem potius quàm corruptionem portẽdunt: nam ea hominis cum maiore mundo cognatio non semper materiata est, sed ferè spiritualis, qui spiritus etsi corpus contineat, differt ab illo tamen, vt caro à ferro, quorum vtrumque corpus quidem est, diuersa tamen existunt. Ex quo sequitur; si hominis minera effloreſcat, corpus concuti (concussio illa accidit tum propter sensum, tum ea ratione, quòd in tam minuto corpore, vniuersæ maioris mundi proprietates conclusæ sunt,) itaque si homo tum obstructionibus laboret, rigores ac horrores fiunt. Vbi itaque talis tempestas ingruit, frigus sentitur (nam omnis tempestas cum frigore incipit) quod totum corpus peruadit, similiter vt Boreas aërem refrigerat: hinc itaque horrores oriuntur, qui eousque durant, donec huius venti omnis essentia absumpta sit, qua absumpta, tandem ex ea quæ in rigore facta est, agitatione, calor corpus apprehendit, isque etiam totum corpus peruadens, non prius remittit; donec omnis materia absumpta sit. Quòd si supra modum corpus incalescat, fumi ad caput feruntur, atque quandoque rationem oblædunt, quandoque soporem faciunt, maximè vbi illa tempestas stupefaciente natura participet. Vt autem tandem quomodo vlcera fiant ostendam: obseruandum est, vbi ventus ille vehementissime materiam exagitarit, in eum eam locum decumbere, vnde locus statim in tumore attollitur, phlegmone accedit, rubedo accrescit: quòd si tantum virium nondum habeat, vt erumpere possit, locum relinquit, ac turgens huc illucque fertur, rubicundo colore se prodens, quare si tempestas illa adhuc debilis sit, solutu facilis est: sin iam radices egerit, aliquo loco fixa hæreat, negotium medico facessere solet, atque fere sub hypochondriis firmari solet, & illic partem aliquam rodere ac exulcerare. Tempestates hæ fere in sanguine consistunt ac fiunt primum, sed paulatim etiam in solidiores partes agere incipit, ibique venas neruosque erodens, tumorem facit, ac vlcus, sæpe cum vento totum corpus peruadens. Eius varia nomina apud Germanos sunt, Latini Erysipelata appellare solent.

Mineralium florescentia. Florescentia interioris ab exteriori differentia. Rigor & horror vt fiant. Febris vt fiat. Sopor & paraphrenitis vt fiant in Febre. Erysipelas.

CAP. VI.

De Signis ac Generatione Fistularum.

EST vlcerũ quoddam genus, quod ex Sale Petræ oritur, is Sal clemens est, nec vsque adeo acris ac erodens: nascitur autem in hunc fere modum. Terra Salis Balsamum in se continet, quæ si purum ab impuro separet, & excrementa deponat, contingit ea quandoque foras erumpere, atque tum ab aëre & sole exiccantur, & in nihilum abeunt: sin in terræ meatus ac rimas detrudantur, quà nec aër, nec calor, nec Solis radij penetrant, tum formam quãdam turbinatam, & oblongam deorsum propendentem nanciscuntur, indurantur, ac in Salem Petræ mutantur. Itaque Sal petræ terræ excrementum est, ex Sale & Balsamo natum. Simili ratione in homine Sal (qui Balsamus est) existit, qui corpus conseruat, cùm excrementa sua per poros deponere diximus: quòd si pori illi obstructi sint, vel natura non excernat, corruptio quædam subsequitur: nam illa excrementa intrinsecus in lacertorum cauitates decumbunt, ac cum iis in locis propter calorem coagulari in turbinem non possint, resoluuntur, & ab intrà exteriora versus rodunt, ac depascuntur circumiectas partes, donec ad cutem peruenerint, ibi demum vlcusculum, vel pustulam faciunt, quod sensus indicio lentam curationem requirit: vbi curationem aggressus fueris, tum demum morbus se prodit, intus basim extra conum ostendens, non aliter quàm de Sale petræ

Fistulæ ex Sale petræ fiũt. Sal petræ quid.

petræ diximus: nisi quòd Salpetræ corpus est, hoc cautas. Verum loca in quibus generari possunt, multa sunt verbi gratia iuncturæ omnes, contiguæ diuersæ partes, (id est, vbi ligamenta, neruí, tendones, &c. carnem contingunt) nares, oculi, aures, costæ, malleoli, in summa, nullibi ferè non generatur. Vbi ergo iam aliquo in loco vlcus factum est, subinde excrementa eo deponuntur, non solum naturalia, sed & quæ ex inconcinna diæta auctiora fiunt, perpetuoque madet locus, ac ferè vbi iam confirmatum malum est nullo dolore amplius molestat. Hoc mali genus à Fistulæ similitudine Germani cum Latinis Fistulam appellant.

Fistulæ quibus in locis fiant.

Fistulæ dolore carent.

CAPVT VII.

De Vlceribus quæ ex Sale nitri corporis fiunt.

SVperioribus capitibus monuimus Salem sua excrementa per vrinas deponere (eum Salem nimirum, qui principium partium conseruationi subseruit) Excrementum hoc, vrina scilicet, vbi in terra copiosum collectum fuerit, in puluerem abit, qui Nitrum Latinis appellatur, quod si coquatur, Salem quendam ex se fundit, quem Salemnitri dicunt, eius prima origo ex Balsamo animati corporis est: is enim Balsamus cum subinde se expurget per vrinam, causa est illius Salis, qui acrimoniam Bilis imi obtinet. Quamobrem sciendum, cum necessario corruptio nobis incumbat, & huius excrementi non debitam euacuationem destructionis causam fieri: nam nisi per vrinam deiiciatur, in carnosas partes decumbit, illisque paulatim alienam naturam contrahit (quemadmodum de Nitro ostendimus) donec tandem ad effectum suum perueniat, quem antequam contingat, Scyrrhosos multos tumores excitat, qui paulatim magis magisque indurantur, ac attolluntur, non aliter quam in nitri præparatione conos fieri, & magdaleones apparet. Itaque vbi iam aliquandiu hic detenta ista excrementa fuerint, & sua ipsorum acrimonia, tum insiti caloris accessione rodere incipiunt, donec tumores illi singuli, in singula caua vlcera abeant, quæ omnia coaceruata videntur, quemadmodum & Salnitri gleba plura tubera ostendit. Familiare istis vlceribus est, vt nunc humida, nunc sicca sint, pro symptomatum nimirum varietate: hoc tamen à prioribus differunt, quòd hæc non vt illa perpetuo madeant, sed ferè vbi humectata fuerint, ad exiccationem se iterum accingunt. Hoc mali genus Schrophulas Latini nuncupát, sed rectius quis forsan Nitri vlcera ea quis vocauerit, à materia scilicet, quæ illa facit.

Nitrum ex vrina fit.

Schyrrhi vt fiunt.

Vt ab aliis vlceribus differant. Schrophulæ.

Vlcera Nitri.

CAPVT VIII.

De Vlceribus quæ dolore nullo molestæ sunt.

QVamuis acris & calida Salium natura est, tamen quandoque calor ipsorum superatur: nam cum ad summum suæ malignitatis peruenerint, nec vltra progredi possint, ipsamet emoriuntur, maximè vbi ea ad Salis Gemmæ naturam accesserint: horum namque ea est proprietas, vt vires suas non exerant, nisi vbi iam interficere volunt: itaque eorum actio non vitalis, sed lethalis est, & quod dolore perficere debebat, hoc insensibilitate efficit. Huius rei ea causa est, quòd Salis spiritus vt animalia noxia, semper negotium differunt, quò tandem subito ingruentes: ægrum opprimere possint. Sed cùm ex improuiso mors accidat, nec ipsi quod propositum erat, efficere possunt. Sciendum quapropter est, vlcera hæc ex morte eiusque operatione (quæ putrefactio est) originem ducere: non quòd totus homo moriatur, sed vnum solummodo membrum emoritur, quemadmodum manus abscissa sine totius corporis interitu, emori videtur. Quapropter obseruandum medico erit, vt omnium rerum quæ in homine sunt, scientiam habeat, vt si contingat aliquod membrum ad interitum suum inclinare, nec per vitales actiones, sed per lethales corrumpi sciat in huiusmodi casibus nil contra vitales actiones attentandum, si vitales sint nec contra lethales si lethales sint: in hoc enim vlcerum curationes differunt maximè. Sed huiusmodi vlcerum causas manifestius declaremus. Coquitur in nobis suopte marte quidam sal, quem gemmæ salem vocant, qui purgandi tum sui ipsius, tum aliorum humorum facultate pollet: in quam actionem dum non satis intendit, ab aliis euincitur, quæ victoria ipsius interitus, ac mortis causa euadit, qua occasione ex Sale gemmæ fit Alumen scissum, quod si emoriatur, Entali appellari solet. Veruntamen etiamsi operatio ipsa emortua sit, non tamen ab operationibus statim quiescit omninò: nam mortua æquè ac viua, quadam actione participant: nam donec aliquid plane in nihilum abierit, ipsum nunquam à generando quiescet. Etenim mors nil nisi primum vitæ spiritum aufert, manente interim secundario spiritu, qui pro sua natura agere non desistit.

Salis sal. itius corpus destruere conatur. Putrefactio est mortis operatio

Sal gemmæ in homine.

Sal Entali.

Itaque in humano corpore ad huiusmodi generationes vlceratio sequitur, quæ sensu omni vacat: nam ferè illic colligitur, vbi tangendi vi minimum homo pollet, verbi causa: sub genu, & intra cubitum: quia autem Sal gemmæ naturam Grandulationis obtinet, pluribusque lapillis, & angulis scatet, idem ergo & in hac resolutione fieri videmus, vt nimirum ad exemplum grádulationibus sparsim per totum membrum vlcera parua fiant. Quapropter in curatione sedulo obseruanda erit ista mortis differentia, quæ neglecta multis imposuit, multis grande malum conciliauit: nam etsi lethalis aliqua operatio ingruat, nihilominus tamen operatio alia non quiescit: nam mors primæ operationis vires frangit quidem, statim tamen alias generat: mors enim nullam morbi causam aufert, morbi propositum si frangat, è vestigio aliam producit causam. Hæc ratio etsi Sali gemmæ singularis, ac propria non est, sed & omnibus Salibus communis, tamen quia reliqui Sales, hoc modo affecti, non vnam aliquã partem, sed simul vniuersũ corp' occupát hic vni Sali gémeo eam facultaté tribuere placuit istorum vlcerum nomina

Grandulatim.

Mors causam morbi non aufert.

nomina cùm tam varie in medicina vsurpētur, hæreticemus, sufficiat tibi ea vlcera ex Sale gemmæ orta, nuncupare: hæc vera nominis ratio est: nam ipsa ex Sale gemmæ per putrefactionem generata sunt, cùm ipse in summo gradu, sua operationis morte præuentus esset.

Salis gemmæ vlcera.

CAP. IX.

De vlceribus ex Physico Vitriolo.

Fiunt etiam vlcera, quæ & forma & operatione sua Vitriolum referunt. Est autem vitriolum minerale corpus, ex coctura ad eam quam refert consistentiam percoctum, maioris vsus gratia. Huius inquam similitudine vlcera in humano corpore oriuntur, in tibiis ferè firmata: nam si Sal ille Vitriolatus corrumpatur, ista in loca decumbens, primum varices facit, quæ Vitrioli domicilium factæ ipsum retinent, donec ex seipso Erodentem vim nanciscatur, quam vbi nactus fuerit, paulatim partes illas in tumorem attollit, dein tumores illos erodens, caua vlcera facit, quæ postea instar Vitrioli circum iacentes partes depascuntur. Et notandum hic, vitriolum raro absque dolore agere, nisi forsan vbi iam ex corpore effluxerit, quod etsi factum sit, tamen statim iterum coaceruatur, nec prius æger intermittit, quàm vniuersam tibiam in vlcus conuerterit, ac si quid vlcerationé effugiat, illud ipse stupidum reddit: nam omne vitriolum Sulphur stupefactiuum in se continet.

Varices vitrioli domicilia.

Vitrioli stupefactiuum. Sulphur.

Euenit tamen non raro, huiusmodi Salia & Vitriolum ad Erosionem non peruenire, propterea quòd ad tantam acrimoniam, quæ corrodere possit, non euadant: quòd si fiat, facile Spasmi ac punctiones accidunt. Vitreolum enim intus conclusum Sinoniam inflammat, quæ inflammatio postea Spasmos, ac puncturas causare efficax est. Quin non raro accidit, Vitriolum superiora versus per illas venas ferri, donec ad earum radices peruenerit, vbi dein consistens lethale vlcus facit. Ad hæc cum ea Vitrioli forma, sit, vt in lapillos concrescat, etiam in humano corpore multas strumas, ac scyrrhos lapillorum similes & forma, & duritie efficit: quorum dein alij, qui corrodendi vi pollent, in vlcera abeunt. alij qui ea destituuntur, integri permanent. Operatio Vitrioli sequitur quæ numquam non (ob prohibitam euentationem) putredinem ac fœtorem facit: ea enim omnium Salium natura est, vt quò calidiore ac humidiore loco sunt, eò citius putrescant: contrà in loco calido, sicco, accidit, vtut sit, Vitrioli ea semper natura est, vt caua vlcera facere ac fluere desideret.

Vitriolū conclusū Sinoniā inflammat.

Scyrrhi à Vitriolo efficiuntur.

Similis plane vitriolo, in carabe operatio existit, eo saltem differens, quòd pauciorem inflammationem, nullumque spasmum, maiorem vero dolorem efficiat: cognoscuntur vlcera hæc ex defluente aqua citrina, cui quandoque sanguis concretus copulatur: aqua enim illa sanguinis grumos vnà educit secum. Peculiare huic vlcerum speciei est, quòd ea laborantes, acerrimo visu, capiteq; integerrimo sint, antequàm tamen ea aperiantur vlcera, capitis dolores, ac visus debilitas ægros habent, cuius rei causa non ad decumbentes fluxiones, sed ad sursum elatos vitrioli vapores referenda est: at vbi iam apertum vlcus est, vapores non ascendunt amplius, atque morbi soluuntur. Atque hinc patet, vlcera hæc claudenda non esse, nisi prius omnis vitrioli substantia radicitus euulsa sit.

Succini albi operatio.

Vitriolata vlcera non sunt claudenda.

CAP. X.

De vlceribus aluminosis.

Svnt porrò vlcera quæ primū cum tumore, ac inflatione sine calore & erosione se produt. Primum enim tibiæ in tumorem humidum attolluntur, humor is facile exiccationem admittit, successu tamen temporis putrescere incipiés, ex qua putredine postmodum fœtor, ac fluor, vlceraque oriuntur: vlcera hæc Alumini comparantur: etsi enim per illud neque tumor, neque putredo causatur: imò ad eorum curationem non mediocre auxilium præstat: tamen eatenus, qua calore quodam participat, putredinis causa fieri per accidens potest: omnis namque putredo à calido est, & rectè calor Mater putredinis nuncupatur. Vlcera quæ tractamus hic, raro dolore molesta sunt, insignem tamen tumorem, humiditatemque præ se ferunt, non in schyrrhos vel œdemata excrescunt, sed potius ex diuturna putredine inuicem ortus causam præbent: ampla & profunda sunt, non raro totum crus occupantia, diuturna omnium vlcerum maximè sunt, ac si non debitam victus rationem præscribas, fere in hydropem vniuersalem conuertuntur: at vbi diæta legitima obseruata fuerit: prospera admodū valetudine homines sunt, his vlceribus laborantes: ad hæc magnam quoque in Peste, Pleurisi, ac Lue Venerea, præseruationem præstant.

Alumen vlcera curat per se, facit per accidens.

Calor mater putredinis.

Aluminosa vlcera in hydropem abeunt.

Vlcera quinetiam inueniuntur (vt iam antea meminimus) quæ diuturnitate temporis in syderationem abeunt, quam intensissimi dolores consequuntur, frequens hoc est in vitriolatis: etenim vbi Alumen, ac Vitreolum semet ipsa in calcem redigerint, vi insiti caloris, aliam planè quàm antea adipiscuntur essentiam: at moram requirit hæc calcinatio, qua humor omnis absumitur, solumque alumen siccum relinquitur, non aliter quàm Alumen & Vitriolum vi ignis in calcem redacta, acriora, rodentiora, magisque dolorifica fieri videmus: sic & hic intrinsecus vitreolum calcinatum, subter cutim cauitatem facit, ossa arrodit quæ omnia mala primum quidé à fluxione fiunt, at ea postea exiccata, exarescunt vlcera, nisi quando ex improba victus ratione, collecta excrementa illac euacuantur: tum enim & humida apparent. Similiter de Alumine in calcé redacto iudicandū, quòd si iuxta calcinationis suæ naturam agat, hyderū non facit, sed exiccat potius, sitimq; inexaustá efficit. Huius generis vlcera à Sale communi fiunt quoque, si ipse corrumpatur, humida ea primum apparent, mox intrinsecus exiccātur, maiore quàm Aluminosa dolore affligunt, calore vero nullo participant. Causa horum vlcerum est corruptio Salis communis, à calore humido, quem natura dum expellere conatur, in artus detrudit, vbi si exitum inuenerit, à fonte ipsius, vsq; ad ostium illi natura viam præparat, per quam subinde effluere solet. Salium horum non vnum genus est,

Sitis inexhausta ab Alumine. salis cōmunis vlcera.

est, omnes tamen communes appellantur, eodem omnes modo agunt, eodemque curantur. Qui si suopte marte (vti illis peculiare est) exiccentur, facilem curationem faciunt: sin calcinentur omnium difficillime sanari solent. Considerantur itaque vlcera Aluminis, vitrioli, ac Salis communis bifariam: vel cruda enim sunt, vel calcinata.

CAP. XI.

De vlcerum pessimo genere, quod difficillimè restinguitur.

SVnt præterea Sales quidam, qui in principibus humani corporis partibus consistunt, quemadmodum in Auro & Luna Arsenicum, Sales isti, si sua ipsorum virtute à partibus, quibus insunt, segregantur, (vti per ignem Realgar ab Auro) tum spiritus Microcosmi vitales, eos, in exteriores partes propellunt, ceu ventus à Deo excitatus, fumum (qui & ipse mobilis est) exagitare solet: sunt enim Realgaria hæc simili quoque natura prædita, vt à corde ad exteriores artus facile se propelli patiantur: imò vltro ferantur, tot tantisque affectionibus, ac periculis expositus homo est, vt vel eo nomine iustissimè Microcosmum illum appellemus, vt qui omnia maioris mundi pathemata in se contineat. Atqui Realgaria ista in homine creata substantialiter esse putandum non est: nam postmodum in eo generari contingit, vt exempli causa: Realgar, Aurum, Chymus, tria hæc æs vnum sunt, quorum quoduis singularẽ virtutem, obtinet, quam tamen dum vnà consistunt omnia, neutrum exerit. Similis planè in in hominẽ Orizon est, substantia non viribus. Sed ad exemplum redeo. Homo itaque à diuina prouidentia, ac prædestinatione per artem impellitur, vt Aurum per suum Fulmen, Chymum in Scoriam, Realgar sub forma fumi in sublimatum corpus separet, vt iam Aurum, Realgar, Chymum, loco viribus, substantiaque separata ante oculos constituat. Quæ de exterioribus dicta sunt, de internis etiam accipienda sunt; vt scilicet intelligamus, intrinsecus in nobis esse aliquem, qui corruptionis huius efficiens causa fiet: hunc nos destructorem Archeum vocamus, nouo vocabulo & inaudito hactenus: nam nunquam adhuc vsque Medicina per Philosophiam adoleuit, vt destructorem hunc, quisnam esset, intelligeret ac agnosceret. Notandum itaque hunc Archeum intrinsecus in homine omnia Vulcania artificia disponere, facere, ac perficere, ac quamuis rem in vltimam suam materiam deducere. Vltimam autem alicuius rei materiam voco, si ipsa ad suam iubilationem, ac exaltationem perueniat, vt in superiore exemplo, Aurum in suam virtutem, à reliquis duobus separatum in vltimam materiam deductum esse dicimus. Hac ratione per Archeum in igne Vulcani, ab orizonte Realgar quoddam separatur, quod dein pro ea qua pollet natura vlcus facit: sunt namque variæ Realgaris species: nam præter dictũ, aliud est Realgar Lunæ, aliud Mercurij, aliud Iouis, aliud Veneris, aliud Saturni, itaque quot Realgaris species, tot sunt horum vlcerum differentiæ, diuersis proprietatibus præditæ: sunt quæ bulimiam quandam congenitam habeunt, adeo vt carnes ipsas in quibus consistunt, vel etiam alias exterius admotas, aliaque edulia depascantur: alia corrodentem venenosam materiam nacta, pro eius veneni natura agunt, quasi exterius admotum Realgar esset. Quinetiam sunt Realgaria quæ ex Salibus fiunt, simili modo, ac in artificialibus seperationibus Sales produci videmus: nam dum illi expurgantur, sordes suas à se expellunt: itaque aliud Realgar à sale communi, aliud à vitteolo, aliud ab Alumine se expurgante generatur. Realgar ergo hoc singularia quædam vlcera producit, quorum symptomata pro materiæ diuersitate euariant: nam vlcus à Realgare vitriolato factum bulimiam: ab aluminoso, corrosionem comitẽ habet. Quare quamcunque partem Archeus præparauerit ac separauerit, ea excellit, atque in operationem erumpit, realgarinum vlcus pessimum ac venenatũ efficiens, cui nemo vnquam per officinarum putidas compositiones auxiliabitur: nam antiqui cùm originem mali non intellexerint, nec remedia iis adhibere docere potuerunt, &c.

Realgaria in homine substantialiter non insunt.

Archeus destructor corporum.

Realgaris plures species.

Bulimia à Realgare vitriolato causata.

CAP. XII

De vlceribus faciei, aliarumque partium arsenicalibus.

ADmirabuntur scio, & ridebunt non pauci, si viderint me in Microcosmo fusorem (quem Archeũ appello) ac fusoriam officinam constituere, ij admirari quæso desinant: nam ista in ægrorum commodum (cuius omni ętate studiosissimus fui) facilius probauero omnia, quàm mei antagonistæ vel vnicum, de humoribus ac sex rebus naturalibus dogma confirmare queant: qui cùm tot sectas, hæreses, Schismata, inter se alant, mirum si quid certum constansque apud illos sit: sed missos istos, qui contra ius fasque in Apollinis cathedra sedent, faciamus. Vlcera de quibus hic nobis sermo instituitur, variis modis Medicorum vulgus partitur, variisque nominibus insignita profert: sed nullus istarum distinctionum vsus est: vos ista hæc signa obseruate potius, quæ Realgarinorum vlcerum patognomonica sunt: Dolor intensissimus si vexet, si comparatione aliorum vlcerum maxima deformitas adest. si caro, cutis, ossa, nerui, ligamenta, &c. exeduntur, si statim ac aliquem locũ materia occupauerit, varij colores apparent, iudica Realgarinum vlcus esse, quod omnibus veterum remediis resistit. Quamobrem ego, qui à natura ab istis Hæresibus separatus sum, atque ad desperata restituenda donatus, per vulcanicam pharmacopœiam istorum auxilia inquirere vt queam, omnem mouebo lapidem, vti infra apparebit.

Fusor & fusoria officina in homine.

Apollinis cathedra.

Signa vlcerũ Arsenicalium.

Post signorum explicationem tempestiuum fuerit locum affectum quoque ostendere: itaque sciendum vlcera hæc variis in partibus consistere ac enasci posse: nam quæ à Realgare Lunæ ac Veneris fiũt, faciem ferè occupãt, labia, nasũ, mẽtum, malas, &c. nõ raro oculos, auresque depascentia: quæ vero à Realgare Iouis fiunt, & Mercurij, omoplatas & sternõ exedũt: Martis realgar in dorso ac ventre vt plurimũ sæuit: Saturni deniq; ab inguinib. ad plãtas vsq; tota crura obtinet. Vlcera hęc etsi omnia periculosa sunt, & nõ

Locus affectus varius.

[illegible] a [illegible] pelluntur, [illegible] re- [illegible] obediunt faciliter [illegible] sunt ergo, quæ à Mercurij. & Solis & Iouis existunt: quæ [illegible] Veneris, Lunæ, Saturni, & Martis [illegible] facta sunt, accedentibus artifices [illegible] requirunt [illegible] vitales [illegible], mortemque inevitabilem inducunt. Generationis modus, quo hæc vlcera fiunt explicandus adhuc superest, qui talis vt plurimum est. Primum, si Realgar per caminum Vulcani [illegible] conatur, nec exitum inuenit, pustulas [illegible] cum perpetua scalpendi necessitate excitat, quæ nunc tardius, nunc celerius ad maturitatem perueniunt, prout vel scalpendo, vel [illegible] remediis magis minusque irritantur: quòd vbi factum fuerit, illo loco centrum suum [illegible] cui adhærescens dein Realgar incipit partes exulcerare, vrere, dolore torquere, ac [illegible], vel profundum depascere, pro suæ nutrimentum essentiæ proprietate, vnde quoque horum vlcerum differentiæ constituendæ sunt. Ita quæ quæ in facie & collo sunt, Syreia appellantur: quæ [illegible] clauiculas & inguina, a fronte & retro sunt, Cancrum vocare solent: quæ vero sub hypochondriis sunt omnia Malum S. Ioannis nuncupant Germani, forsan ex eo, quòd diuinam potius quam humanam opem requirant. Atqui non raro euenit, verrucas ac dura tubercula eadem ex causa oriri, quæ tamen vtilia potius quam noxia putanda sunt, itaque non vt vulgus Medicorum facit, Corrosiuis irritanda [illegible], sed relinquenda: siquidem tentata [illegible] exacerbantur: est enim ea Realgaris ex Sali[illegible], vt ab huiusmodi externis obiectis [illegible] ac sauiat, non secus ac de Realgare [illegible] iam dictum est. Vltimo loco sciendum, præter iam dicta Realgaria speciem adhuc existere, quæ nunc ex Antimonio, nunc Plumbagine, nunc ex Margasita, vel Thalco, vel Kakimia, aliisque huius generis Mineralibus ortum ducat: verum cùm ab ea effecta vlcera, eandem cum superioribus curationem requirant, nil opus est multum de ea laborare.

Caminus Vulcani

Syreia quid

Malum S. Ioannis.

CAP. XIII.

De vlceribus transmutatio.

ITerum quoddam vlcerum genus explicandum est, quod exemplo hoc innotescere poterit. Cùm homo in exteriori mundo, tam variis artibus instructus sit, vt etiam ipsas rerum formas transmutare possit, cuius rei locupletissimum testimonium in melle crudo & præparato, quæ & substantia, & viribus, ex diametro quasi pugnant, habemus. Si, inquam, in exterioribus talia perficit homo, quantò magis intrinsecus in minori mundo, in quo omnes thesauri reconditi sunt, & ex quo omnia quæ exterioribus efficit, proficiscuntur, talia præstare ipsum posse putabimus? Si itaque homo extra se naturas contra naturam transmutare potest. & illa ars ab intra procedit, quæ in attentando consistit, quam dein experientia comitatur. Sic enim artes inueniuntur: primùm dum homo ex attentationem, ex minore mundo experientiam assumit, atque tam diu laborat, donec vtriusque similitudinem comprobarit: quare nemo vitio mihi vertat, quòd hominem intra corpus ad transmutationem naturarum tantum, quantum extra, laborare [illegible]: nam de interioribus quàm de exterioribus maior mihi sollicitudo est. Ad hæc sciendum, hominem dupliciter agere: in exterioribus corpore, in interioribus spiritu: illic externarum rerum hic humani corporis decorem ac vsum respicere. Spiritum interius agentem distinctionis causa, Adech vocare soleo.

Mel crudum & præparatum viribus pugnant.

Pertentando inueniuntur.

Adech spiritus in homine laborans est.

Itaque sunt in exterioribus Sales quidam, magno artificio compositi, vt Alkalia, & Sales sublimati. In sales ad naturæ defectus faciendos, necessario ab arte fiunt: nam natura non omnia simplicia perfectè creauit, sed aliqua etiam arti perficienda reliquit, pro libito, & ad eum quem desiderat finem, consequendum, vt iam ars rectè altera natura sit, & dicatur. Hæc si in maiore mundo fiunt, etiam argumento sunt, in minore, mundo, ab Adech huiusmodi transmutationes tentari: atq; hac ratione quandoque vlcera non simplicia, sed composita (nam ad transmutationes compositionem molitur natura) oriuntur, de quibus meritò hoc loco paucis dissereremus. Itaque; (vt iam dictum est) si homo in exterioribus bona malaque, vtilia & noxia efficit, quid prohibet, idem intrinsecus fieri, dicere? quare si ita intrinsecus laboret Adech pro loci natura simplex vel compositū, mite vel corrosiuum vlcus facit, cuius dein forma, formam illius Salis, à quo factum est, imitatur. Formas hasce nil opus est hic multis depingere, atque ab inuicem distinguere: infinitus namque labor foret, parumque ad curandum vtilis In hoc genere mali describendo antiquitas (pro more quem in obscuris rebus semper tenuit) mira verborum inutilium profusione multis paginis disseruit. Ego negotium paucis expediam. Artifices interni, dum ad opus aliquod se accingunt, loca sibi deligunt, in quibus simplicia compositis suis idonea inueniant, quæ vbi nacti fuerint, talibus formis exornarit, quales & ipsorum naturæ, & instrumentorum habilitas ferunt. Spirituales isti artifices variis arcanis ornati sunt, bonis scilicet ac noxiis, quę pro loci natura diuersa fabricant. Operum horum iam prognostica paucis aperiantur. Si itaque contigerit homines multo quàm ipsorum ferant prudentia, mores, ac naturæ, morosiores euadere (quod fieri non raro animaduertimus) variisque morbis incognitis antea conflictari, Cœlum malè dispositum iudica, à cuius peruersa operatione non ita multò pòst Pestem causatam iri, metuendum. Quod de vniuersalibus dictum est, in particularibus quoque considerationem meretur itaque si vlcera cacoethe appareant, internos artifices in opere aberrare scias: etenim quandocunque exterioris mundi negotia claudicant, interiorem periclitari non potest non verum esse. Hæc de morbis transmutatis hactenus dixisse sufficiat, in quibus non tam vniuer aliter, quam de vlceribus specialiter admonendi mihi fuissetis

Natura non omnia perfecte producit

Artifices seu fabri in homine.

Pestis à cœli infausto positu oritur.

CAP.

CAPVT XIV.

De vlceribus quæ cœlitus imprimuntur, ac influunt.

COElum eiusque influxus contemplari, (propter eos morbos quos à Firmamento imprimi omnibus in confesso est,) Medicum debere, non minus quàm simplicia ea, quæ ad remediorum compositionem adhibet, ex eo manifestum est, quòd cùm quatuor sint, quæ Medicum perfectum reddunt, Philosophia, Astronomia, Alchimia & Medicina: Astronomia, quæ circa cœlestium versatur contemplationem, eam nobis ad Medicinæ perfectionem necessariam ostendat. Sunt qui tribus repudiatis vnà, Medicina contenti esse velint, eo argumento, quòd nusquam Galenus de cœlestibus impressionibus (etiam in Pestis consideratione, quæ tamen omnibus ad cœlum refertur) verba fecerit. Quasi vero non vitio potius quàm virtuti tribuendum sit, eum, qui principatum Medicinæ affectarit ac vsurparit, ista ignorasse, sine quibus in Medicum perfectum euadere non datur. Sed noxium hoc artis Medicæ dogma est, quod vni homini tantum tribuitur, atque imitationem rationibus præfert: ex eo enim accidit, vt omnes impunè Medicos se esse profiteantur, ac ex arte rem faciant, qui alias artes vel desidia, vel ignorantia relinquere coacti fuére. Verum iam tandem ostendam, quomodo cœlum vi sua attractrice multorum vlcerum efficiens causa sit. Magnetem, Succinum, Mastichem, Resinas, aliaque huius generis: ferrum, sordes ac similia attrahere videmus. Sic in cœlo stellæ plurimæ existunt, quæ in homine recondita, ac sibi familiaria (siue humores sint, siue quid aliud) ad exteriorem corporis regionem educunt atque attrahunt: certum enim est, nihil in hoc sublunari globo esse, quod non Stellis aliquid de sua natura communicare cogatur magno suo malo: vti enim solem ex humidis humida extrahere eaque arefacere videmus: sic quælibet stella ex suo corpore cui dominatur, attrahit quædam, quibus deperditis, ipsum corpus ad interitum inclinare apparet. Huc respicere manifestum est eos, qui non nisi inspecto prius cœli situ, ligna cædunt, ac lutum fodiunt: quippe non ignari, cariem, aliaque vitia à superioribus accidere. Quin & illud experientia docuit, Saphirum gemmam Anthracem aperire attrahendo, donec vlcus fiat manifestum: quod si ea lapidis natura est, eaque in astris quoque tribuere, vt scilicet ab ipsis Carbunculum, Anthracem, Apostema, &c. fieri dicamus, cùm Gemmæ eam virtutem non nisi ab astris habeant. Longè alias harum affectionum causas adferunt pseudomedici, verum quia omni occultioris naturæ cognitione destituuntur, quid mirum cœlestium influxionum effectus illos non intelligere? Iterum, cùm angelicam vrsinam iis quos Radiis suis apprehenderit, omnem virtutem subtrahit, non video quomodo non Firmamento illam quoque vim tribuamus: siquidem iam constitutum sit, nil in Elementari orbe esse, quod non in Firmamento existat quoque. Quamobrem notandum, si vlcera fiant lethalia, vel quæ methodicam curationem non admittant, curandi rationem inuertendam esse, aliaque remedia vsurpanda: nam in iis cœli influxum predominari certissimum est. in hoc ergo vlcerum genere nil sane spei in vulgatis medicorum libris ac pharmacopœorū officinis ponere licet: putida enim ac inutilia sunt, quæ ipsi præscribunt, ac componunt remedia. Itaque ad Astronomicæ Medicinæ canones recurrendum erit, illicque remedia petenda. Quæ diximus hactenus, vberiore explicatione non indigent: vnicum enim argumentum à maiore omnem dubitationem tollit nam si cœlum pluuiam, niuem, tonitru, fulgur, &c. efficit: si cœli tempestas alterationem corporibus inducit, vt iuxta eam magis minusque valeamus: manifestum est, cæterorum quoque morborum, maximeque vlcerum efficiendi potestatem ei tribuendam esse, quidquid Galenus eiusque sequaces deblaterent.

Medici quatuor artes perficiūt

Galenus cœlestiū impressionum non meminit.

Cœlum quomodo vlcera faciat.

Stellę ab inferioribus nutriuntur.

Saphirus Anthracem aperit.

Angelica Vrsina est Cardo panis seu Carlina.

Astronomica Medicina.

CAPVT XV.

De Vlceribus fontis (appellatis.)

VLceris hoc genus, quod fontis appellauimus superius, explicaturus, exempli loco adducam illud. Fontium calor frigusúe, siue ex cœlo sunt, siue à terra, à calido & igneo fonte sub terra latente, suasque actiones perficiente, consistunt, augenturque. Atqui nihil in his inferioribus, vel calidum, vel frigidum est, quod non caloris frigorisue sui causam cœlum agnoscat: at terram interim ceu concausam istarum qualitatum augmentum ac decrementum procurare non negauerim, Radix tamen, vt dixi, in cœlo est, quæ in prima rerum creatione sic vt apparet, est segregata, iterumque terrestribus mutua cognatione iuncta. Simili plane ratione, de fluxionibus humani corporis iudicandum est, eas scilicet à cœlestibus operationibus dependere, vt dirimi facile non queant. At vt maximè difficulter ab iis alienentur, atque medelam accipiant, tamen hominem coactè illas impressiones ferre non fatemur, sed per Astronomicam Medicinam resistendi præsidiis confirmari posse, contendimus. Generationis quoque horum modus fontibus aquarum omni ex parte respondet: nam quemadmodum illæ ex Petris scaturiunt, ortus tamen sui rationem, ac semina manifesta non habent, sed perennes fluunt semper, sic & istæ fluxiones humani corporis, ex nullo, vel saltem obscuro semine emanantes, perennes quasi sunt. Istis sanè singularem curationem adhibendam esse, differentia horum ab aliis vlceribus (quæ ortus sui manifesta seminaria habent) innuit. Homo cùm ex terra ortus sit, terrę quoque naturam refert, atqui terra Flammulam, Linum Aquaticum, &c. caustica & pustulas excitantia producit. Ergo in homine similia quædam germina nasci possunt, quæ huic sensu molesta sunt, illi ob crassitiem insensibilia.

Caloris frigorisque cœlum causa est.

Catharrhi à cœli influxu dependent.

Flammula vim causticam habet.

Itaque fontium hac analogia constituta, notandum deinceps est, quemadmodùm fontium varia genera sunt, temperie, actionibus, accidentibus variis inuicem differētia, sic & harum fluxionum non vnam esse distinctionem, sed plurimas, quas curandi ratio studiosè obseruandas

uandas innuit: nam frigida, stupefaciensque defluxio à calida longè aliam curandi methodum requirit (CVRATIO.)

Etsiamsi autem istis fluxionibus curationem adhibere, & impossibile sit, & inconueniens: (nam nemo fluminis impetum in fonte suo remorari potest, vti radicitus ex semine ortam plantam euellere licet) tamen non desunt ad sustentationem remedia, neque Medicum est, statum de curatione desperare. Et si enim pseudomedicorum decreta incurabiles istas fluxiones pronuncient, tamen ex consultationes, quæ cœli influxum præsupponunt (quas neque apud Galenum, neque alios eius farinæ logodædalos inuenias) aliquid spei adhuc superesse quandoque ostendunt.

Cautio in prædictione obseruanda.

CAPVT XVI.

De Vlceribus Quæ cum Vulnere, fractura, ac morsu complicantur.

Causæ.

VLcerum quæ vulneribus, fracturis, morsibus, aliisque non bene curatorum vulnerum symptomatis superueniunt, hinc fere radices trahunt, quòd dum illis medicamur, nisi probè ab externis iniuriis ea muniamus, ex sua natura, vulnera scilicet in alienam abeunt, ac in vlcera transmutantur. Veluti ouum cuius putamen confractum est, facile quoque putredinem contrahere apparet. Sic & homo si ab extra illius corpus apertum fuerit (id est, vnitas soluta) tum externa elementa, ac aër circumstans in interiora agere incipiunt, eaque corrumpere: est enim exteriorum multo quàm interiorum natura durior, adeo, vt inter ea similis ac inter Silicem ac Carbunculum gemmam comparatio sit, itaque corruptio facilis existit, ac studiosè præcauenda. Etenim cùm ea sit immundorum natura, vt mundis semper quoque labem aliquam inferre conantur, summo sane studio in tuendam mundiciem incumbendum erit, maxime si à Firmamento alterata esse Elementa intellexerimus. Ex quo sequitur, humani corporis continuitate soluta, siue per Arma, morsum, vstionem, fracturas, &c. ipsum corpus externorum & circumstantium Elementorum iniuriis expositum esse, & in vlcerosam dispositionem facile prolabi. Quamobrem Medicamenta parietis instar collocanda inter corpus & circumstantia, Elementa erunt: quod nisi & ipsa medicamenta sint ritè præparata, sed æquè ac externa elementa immunda, facilior multò erit ad vlcus transitus. Atq; hinc nata putredo corruptionis vehementis causa euadit, quam auferre, nisi tota ea parte, quam ipsa occupauit, ablata, impossibile est. Actiones istæ Elementorum externorum summa diligentia propter curandi rationem obseruandæ sunt: nam ab impressionum ac Salium actionibus non parum diuersæ apparent, quas quia Humoristæ illi medici ignorarunt, non est vt multum vtilitatis ex ipsorum lectione reportaturos nos speremus. Etsi enim non negauerim, ipsorum curationes confirmari posse, si eæ essent causæ quas illi assignant: verum illi eas indemonstratas assumpserunt, atq; hac sumptione totam artem fœdissime conspurcarunt. Vos hoc axiomatis instar habete. Quemadmodum

Corpus vulneratum Elementorum iniuriis est expositum.

Causas non demonstratas Humoristæ assumunt.

respiratione ac inspiratione corrupti aëris, hominis interiora inficiuntur, sic & per vulnera non probè munita, venenum ambientis aeris communicari nobis posse. Atque hoc vt in quauis vnitatis solutione catholicum est, sic in venenatis morsibus, ac vulneribus ab intoxicato telo factis, vnicè considerandum: etenim veneno cum ambientis intemperie conspirante, celerrima ingruit destructio. Quin & in fracturis. (vbi eæ perperam curatæ fuerint) cum vlcere complicatio admodum periculosa existit, ac fere curationis spem adimit. Itaque vbi tale vlcus oblatum fuerit, sciendum, curationem per Elementa (id est, ipsorum Elementorum remedia) faciendam esse: semper enim ex eadem classe, è qua morbus est, remedium petere conuenit, quod qui non intelligit, sed semper contrario remedio cogitat, is vt à curatione abstineat, admoneo.

Curatio per Elementa.

CAPVT XVII.

De Vlceribus qui ex propria constellatione generata sunt.

ACcidunt quandoque vlcera, quorum infectio ex sua ipsorummet constellatione originem ducit, nulla accedente vel cœlesti vel Elementari causa procatarctica, huius generis sunt vlcera mammarum, quæ ab vtero oriuntur, verbi gratia, Cor suam constellationem habet, habet & suam vterus quarum sicut Archeus interior ad exteriorem se habet vtraque. Vteri itaque Syderea virtus si à vero tramite aberret, totam illius regionem, quanta ea est, ad destructionem disponit, ac inficit, haud aliter quàm Anthracem à cœlo accendi videmus: nam & sic quoque vterus, hic ex intrinseca illa sua influentia vlcera creat, putredinem in lacte vberibus &c. efficiens. Simili ratione Bubones fiunt, corrupta scilicet Osei constellatione. Nam Osei operatione suummet Sydus corrumpente, ac quasi efferata destruente, Pesti simile hoc malum oritur: etenim quemadmodum cœlestis illa influentia partem sibi cognatam inflammat, sic radios Syderis Osei hîc se habere cogitandum est. Pesti simile malum dixi: nam sunt quædam singularia loca, in quibus frequenter Bubones pestilentiales fiunt, cuius generis & Osei regio est, Quin & sydus Osei interna quædam pestilentialium stellarum constellatio est: verum superiori tandem constellatione accedente, tum demum exterioris Osaicæ Pestis causa euadit (obscura omnia sunt.)

Cordis constellatio.

Bubones Venerei vt fiant.

Osaica Pestis.

Itaque quod supra monuimus, scilicet in Physico corpore totum contineri Firmamentum, ipsumque iuxta cœli Physici regiones diuidi, hic denuo memoriæ reddendum est, ac obseruandum præterea. Quod si ex cœlesti constellatione pestis fiat, suo ad quem eam influxus destinauit loco, eaque lethalis non sit, sed loco cædat ac soluatur, nec plane tamen, quòd, inquam, nisi ea concinne ritis adhibitis remediis, percuretur, vlcerosa ac fistulosa sequatur dispositio: ac dein interiore destructo sydere alia superueniat pestilentialis constitutio, ab illa diuersa quidem, ex ea tamen orta. Quamobrem moneo in pestis curatione sedulo in consolidatione laborandum esse, quòd siue

Bubones pestilentiales in Fistulas abeunt.

sine ea nulla curatio absolui possit. Pauca hæc exempli quasi loco ad ostendendam constellationis vim, in medium attulimus, monentes interim, & huius generis alia innumera existere, & illis consideratis facile cognosci, quid Æther Olympus, ac Physicum sydus possint. Hæc scio Medicos Firmamenti ignaros non intelligere, sed ipsimet huius inscitiæ causa sunt.

Æther Olympus.

CAPVT XVIII.

Vlcera quædam per incantationem à Lamiis fieri.

VLcera per incantationem à Sagis fieri posse, vel facta deteriora effici, etsi vulgo incredibile ac fabulosum putetur, sapientioribus attamen non plane fictum videtur. Et sane duo omnino modi sunt quibus ista fiunt: vel enim à spiritibus, vel ex incredulitate accidunt, quæ ambo cùm extra LVMEN NATVRÆ posita sint, naturaliter, seu ex naturæ fontibus, de iis disserere nemo potest. Spiritus autem quomodo huiusmodi operationes perficiant, scito te, quod Sacræ literæ admonent de hoc casu in Historia Iobi: is enim antequam à diabolo tentaretur, integra & fortuna & sanitate fuit, sed potestati diaboli subiectus, toto corpore vlcerato esse cœpit à planta vsque ad verticem percussus. Hæc si concedimus, vt certè concedenda est, quis dicat iam tum huiusmodi tentationes desiisse, nec ad hæc vsque tempora, imò ad finem seculi durare ac duraturas esse? Sane non contemnenda Satanæ potentia est, vt qui mille fallendi ac tentandi artibus præditus sit, & qui, Scriptura teste, semper rugiens obambulat sicut leo quærens quem deuoret. Quamobrem firmiter credendum, non tantum animæ, sed & eius domicilio, corpori sc. nostro ipsum acriter insidiari, cum & experientia constet, & Euangelium doceat, ipsum corpora nostra obsidere, ac miris modis deformare posse. Stat itaque sententia, Satanam diuino permissu omnis generis plagis humanum genus affligere posse. Atque quemadmodum homines variis artibus præditi sunt, quas omnes ex rebus à Deo creatis, ac per sensum & rationem cognitis, faciunt, exercent, perficiunt: Sic Spiritus homines longo interuallo superare constat: ii namque simplicia ac species suas non ex corporeis, sed ex incorporeis, cœlestibus, ac Firmamentalibus, quibus æque ignis, sulphur, ac Salpetræ inest, ac illis Elementaribus corporibus desumunt. Quod si ergo vt hominibus, sic & Satanæ scientiam componendi largitus Dominus Deus est, certum est ipsum ventum excitare, ignem accendere, ex salepetræ & sulphure grandinem ac fulmina efficere, quibus omnibus nos fortunis exuere posse: nam quia ars à Deo reposita est, illic ipsam vigere probabile est. Sic ergo Iob, sic alii in tentationem inducti Deus permisit, à Satana afflicti, tractati, percussi sunt. Sciendum itaque est, eam quorundam hominum peruersitatem esse, vt cum toto corde, & ex tota anima Deum diligere deberent, ad Satanam conuersi, eius mancipia euadant, ac odio proximi flagrare incipiant. Quia dein maleuolentia cum malis spiritibus iuncta, eorum sibi scientiam vsurpat: atque sic spirituum ministerio conceptum odium in proximos euomit. Sed præmium huius nequitiæ æquale cum Iuda proditore ferent omnes ii, & sanè quicunque tales sunt, sub exitum vitæ huius rei manifestissima indicia produnt: est enim æqua cum labore ipsorum merces. Veruntamen nec in illis quibus mala à spiritibus infliguntur, sine diuino permissu quidquam proficit hostis maleuolentia: at ille ipse qui proprio Filio non pepercit, nobis quoque crucem ac afflictionem à proximo imponit, ac conciliat, &c.

Spiritus quomodo vlcera faciant.

Imaginatio seu incitatio vt lædat.

Iudæ proditoris præmium.

Porrò nunc incredulitas, quæ horum malorum causa altera nobis constituta fuit, expedienda superest, qua de re dilucidiùs Christi verba in Euangelio extant, cum inquit. Si fuerit fides vestra, sicut granum sinapis, & dixeritis huic arbori, &c. Ex istis enim consequitur, si fidem habuerimus in Christum, fore, quæ ille pollicitus est: sin fidem in Satanam habeamus, eiusdem illius promissorum participes futuros: vtroque etiam modo Diuina operatur potentia, teste Christo, cùm loquitur de Pseudoprophetis & Antichristo. Signa & miracula facient (inquit) per Satanam, & ego Satanæ scientiam ac potestatem tribuam, vt ipsorum miracula de illis testentur: nam propter fidem ipsorum Satan talia perficiet miracula per ipsos. Quapropter, in Satanæ potestate asserenda, nemo nimium sit incredulus: nam quemadmodum Deus de piis testimonium perhibet per miracula, sic de impiis Satan. Itaque non immerito de incantatione & similibus, per quæ vlcera quandoque infliguntur, hoc loco disseruimus.

Incredulitas est vlcerum causa.

CAPVT XIX.

De Vlceribus quæ ex Elementis duobus, igne & glacie fiunt.

VLcera quæ ex Elementorum manifestis qualitatibus, (id est, intemperie) oriuntur, cùm singularem curationem requirant, singularem quoque theoriam non immerito sortita sunt. Quapropter quod initio diximus, hominem tribus e rebus compositum esse, quarum vna Sulphur est, sciendum, hoc genus vlcerum in Sulphure radices suas habere. Itaque si Sulphur inflammetur, iam operationem suam auspicabitur, ac in igneam degenerabit naturam, igneasque actiones producet, hoc est, caustica sua vi pustulas excitat quandoque membrum, non raro totum corpus adurens. Neque est, vt quis admiratione ducatur, si audiat Sulphur me in humano corpore constituere. Etsi enim ad oculum non apparet, inest tamen in omnibus suis facultatibus in corpore Physico, non aliter quàm de Salibus dictum est hactenus, quorum essentia quoque etsi conspicua non est, tamen virtus & actio latere nequit. Sic etenim in prima rerum creatione comparata sunt omnia, vt Sulphur quandoque caro fit, quandoque lignum, &c. Sed omne id quod ab igne cremetur, Sulphur putandum est: reliqua vero duo (Sal scilicet & Mercurius) igni resistunt, ac in vltimam materiam reducuntur. Quia ergo ex carne, ossibus, & similibus Sulphur generari diximus, quod dein inflammatum vlcera faciat: Scitote, quod corpus ab initio omne Sulphur fuit, à quo dein

Sulphuris inflammatio.

Sulphur quid in homine.

Corpus primo sulphur fuit, caro & sanguis media materia corporis sunt.

deia in mediam materiam perductum est, vt iam caro, sanguis, &c. esset, vnde illæ partes corruptibiles effectæ, intrinsecas concitarunt incommoderationes, vt iam homini suæmet ipsius substantiæ aduersentur, ac subinde appetant rursum reductionem ad primam materiam: nam media creatio primæ omnino inimica est, ambæque mutuam corruptionem satagunt, atque prima alterius in se reductionem machinatur, qua facta, homo denuo in terram ac puluerem, ex quo (media creatione) factus erat, redit. In quo puluere etsi manifeste Sulphur non apparet, nil refert: nam & ex terra lignum fit, cùm tamen terra lignum nec sit, nec dicatur. Itaque omnibus modis primum corpus, in quo morbus inhæret, cognoscendum est: pòst, causa morbi, & quæ rursum ad primam materiam corpus reducere cogitat, contemplanda: sic namque omnes prædestinati sumus, vt variis modis corrumpamur, ac in primam materiam relabamur, corruptionis inquam: huius quædam species Sulphuri quoque inest, quæ à media creatione ad primam inclinat, ac Elementariam inflammationem contrahit, vt rectè ignis illo in casu corruptionis materia dicatur.

Caro & sanguis media materia corporis sunt.

Affectus locus & causa primum cognosci debent.

Ignis ergo ille per quem Sulphur hoc accenditur, variis modis nascitur, quemadmodum & externi ignis ortus varios esse conspicimus: hic ex silice excutitur, alter per speculum adurens concipitur, tertius ex motu (quod in funiculis apparet) nonnullus alia ignifera arte comparatur. Eodem dico modo ignis interior inuisibilis exoritur: nam silicum ignem refert is, qui fit per cœlestes impressiones, Solis interioris, qui Sulphur accendit. Solem illum, vt qui nec diem nec noctem faciat, Galenici medici non intelligunt, quippe cuius naturam numquam didicerunt. Verum si sol externus lignorum Sulphur accendere potest, rectè interiori nostro soli eandem vim tribuimus. Sunt porrò in homine motus quidam, qui pro natura sua Liquorem exiccare valent, ac Salia in calcis formam adurere, à qua postmodum membra in Sulphuream naturam deducta, vi caloris inflammantur. Accensionum genera etsi plura existunt, iam commemorata duo tamen præcipua quasi sunt & reliqua in se continent omnia. Quæ ambo (vt summatim omnia quæ diximus colligam) corpus primum inflammant, & ad primam materiam retrudere conantur (vnde postea ad conspiciendam flammam aptum redditur, &c.) Quòd hominem ab igne consumendum pono, non vsque adeo insolens putandum est: nam & huius rei terra quoque documenta manifesta prodit: quoties enim terrestres ignes emicant? qui sane medicum commonefaciunt de hominis igne. Etsi enim non eadem ratio est primæ ac mediæ creationis, ac materiæ, terræ scilicet & hominis, ignis scilicet terrestris, ac humani, attamen eorum æquales Operationes esse, experientia docuit: nam vt maxime ignis terrestris, qui corporeus est, ac visibilis, interno hominis igni (qui solum in quo est sentibilis, omnibus inuisibilis cognoscitur) æqualis non videatur, est tamen iuxta hanc differentiam amborum essentias metiri facile. Verbi causa, Montes plurimi sunt perpetuo igne deflagrantes, alij non perpetuo quidem, sed eousque durante, donec omnimoda ad primam materiam reductio facta sit. Sic in Styria vidimus ex male curato igne nocturno totos campos deflagrasse, cùm ad ignis restinctionem frustra concurreret plebs, verum istas ignis externi causas indagare philosophos relinquimus, sufficiat nouisse hæc quandam ad Medicam artem præfigurationem habere. Simili ratione igneas operationes quæ in Adoptis fiunt Chemiæ (cuius Medicum peritum esse volumus, antequam ad artem accedat,) considerandas volumus. Harum conflagrationum exemplo, contingit in humano corpore, post diuturnas vlcerationes, Sales quandoque calcinari, atque Sulphurea corpora in primam materiam reduci tandemque accendi. Quin & idem ex inconuenientibus adhibitis remediis accidere videmus, maxime à Mercurio viuo: itaque Medicos hortor, vt Chemico studio ipsius venenositatis scintillas tollere discant. Ad hæc post diuturnas ægritudines huiusmodi inflammationes accidere possunt, verum vbi in sanis factæ fuerint, atque vbi nulla in remedio culpa est, sciendum mali causam eam esse, Sydus illac influere, ac impressionem facere velle: sumus enim superiorum influxibus recipiendis non aliter subiecti, quàm elychnium ad ignem è silice excussum excipiendum, quæ dico noua ac impossibilia non sunt: etenim si arbores, ædificia, &c. cœlo fulmine tanguntur, an non & nostra corpora huiusmodi ignes excipere queant? hoc saltem interest, hic inuisibiliter fieri, illic omnia ad sensum apparere.

Ignis internus variis modis oritur.

Sol in homine internus.

Alter modus inflammationis Sulphuris.

Historia.

Operationes in Adoptis.

Mercurii venenosa scintillæ.

CAPVT XX.

De causis & Generatione Lepræ.

AD vberiorem Lepræ intellectum, ante omnia Leprosæ putredinis, à quauis alia differentiam obseruare conuenit. Est enim Leprosum corpus putridum, omni Balsamo ac Sale priuatum, vita tamen, Sulphure, & liquore non destitutum. Reliquæ vero putredines sine Balsami vel Salis interitu accidunt, quamobrem minus periculosæ habentur. Sciendum itaque, vbi in Balsamo vita non inest amplius, iam & Salem quoque deperdi, quo deperdito, reliqua duo, Liquor scilicet & Sulphur, pro sua natura, ac conditione agere incipiunt, & sic sine Sale generant, quod generatum nos LEPRAM appellamus: quæ etsi in putredine consistat, omnis tamen adeo diuersa est, vt nunquam in duobus similis appareat. Diuersitas hoc se modo habet, artifex manuarius iuxta varias dimensiones opera diuersa producit, ex insita sua virtute. Sic putredo hæc pro varietate complexionum ac conditionum, diuersi generis venenositates concipit: sunt enim corruptionis nostræ causa miris modis differentes, veneni diuersitas omnis ad insitam refertur dispositionem, quarum omnes quidem vnam causam habent, sed variis modis se produnt. Dicimus itaque Lepram fieri per putredinem sine Sale & Balsamo causatam, ab operationibus 1.

Leprosi corporis descriptio.

Lepra quid sit.

II. Sulphuris & Liquoris: duo enim hæc si tertio (Sale scilicet) destituantur, non possunt nisi Lepram efficere. Neq; vero hoc saltê modo Lepra generatur, sed & si sal naturam suam deperdat, quod per cœlestes quandoq; influentias accidit,
III. Lepra quoq; fit omnium pessima. Quin & vbi Balsamus per magnas corporis refrictiones congelatus corrumpitur, Lepra fieri potest, vti & in vino per magna frigora abeunte; corruptionem quandam inemendabilem fieri videmus.
IV. Lepræ quæ incurabiles. Lepræ denique nonnullæ fiunt in generationi subseruientibus partibus, quæ si in posteros propagetur, omnino incurabilis est. Nam vbicunque Balsamus corrumpitur, vel absumitur, nulla amplius sanationis spes superest: nam quemadmodum cinis, non amplius in ligneam substantiam reduci potest, sic nec vllum corpus cuius Balsamus assumptus est, pristinæ sanitati restituere Medicus poterit: etenim sine eo tanta est reliquorum trium corporum malignitas, vt eo absente, viuum corpus sic putrefaciant, vt cadauera post mortem putrescere solent. Itaque magna huius morbi varietas & malignitas existit, quandoque vniuersim corpus, quandoque vnicum membrum, sæpius solos pulmones, vel manum solam inuadens. Ea tamen malignitate est, vt etsi vnica in parte consistat, integram tamen corpus inficere, sensu priuare, ac stupefacere queat, atque hoc in
Lepræ futuræ signum. correptis infallibile signum futuræ in aliqua parte lepræ est, si illa pars stupore corripiatur, deinde sensum paulatim amittat. Sciendum tamen Balsamum (qui lepræ causa dictus est) corpus suum non amittere, sed vim saltem, id est, formam solum abire per putrefactionem) cùm autem forma quæuis à Salis corpore fiat, Salis corruptionem fieri debere manifestum est, ex qua vlcera, pustulæ, duri tumores &c. oriun-
Lepra solì homines corripiuntur. tur, omnia pro loci & temperaturæ diuersitate euariantia. Est autem Lepra talis affectus, qui etiamsi pro sua natura omnibus animantibus accidere queat, vni tamen homini euenire solet, vel quia vnus homo ad talem corruptionem constitutus est, vel quia ciborum quorundam talis effectus est: hinc videmus porcos qui temperie ad humanam naturam bestiarum omnium proxime accedunt, ab hoc malo non vsque quaque tutos esse. Sed plura de lepra hominis, vt quæ nec præcaueri, nec curari possit, scribere supersedeo. Attamen quæ ex perfrictione fiunt, tum ex cœlestibus influentiis, lepræ per Medicinas cœlestes curationem admittere videntur: illæ vero quæ vel hæreditario factæ sunt, vel diuinitus immissæ (vt immitti non dubitamus) ad mortem ferè comitantur.
V. Lepræ intrinsecæ. Denique non ignorandum, intrinsecas quasdam lepras esse, quæ vix post duodecimam generationem se prodant, ac si prodeant, finiuntur, & in perfectam sanitatem abeunt: veruntamen frequenter raucedinem, scabiem, mala vlcera efficit, quæ quia ex lepra (etsi imperfecta ea erat) originem habent, curationem non admittunt. Itaque Medico accurata consideratio adhibenda est, in huiusmodi incerti iudicij occultis morbis, ne forsan sanabiles pro incurabilibus, & vicissim pronunciet, cuius generis erroribus multas occasiones præbent falsa & inconcinna Pseudomedicorum, de Lepra iuxta humores differentiis scripta, itaque ab illorum lectione abstinendum iubeo.

CAPVT XXI.

De Vlceribus quæ Chaos intrinsecus in nobis generat.

Flatuum ac aëris retentionem (est autem aër chaos quoddam, corruptionis causam continens) vlcera facere, exterioris mundi theoria ostendit. Aër namque exterior Firmamento circumscriptus, intra eius circumferentiam coactus est, ibique omnia quæ sunt penetradens, etiam in hominem agit: nam cum ipse corruptionis causa sit, imò ipsemet corruptus venenum concipit, quod dein omnibus corporibus, quæ ipse contigerit, communicat: hinc in pomis putredines, in arboribus caries, in homine vlcera oriuntur. Sic in homine cutis exterior firmamentum est mundi minoris, in quo chaos æquè ac in maiori mundo insunt, & ex seipsis, & à maiore mundo corrumpi idonea, ex qua corruptione interiorum partium vlcera nascuntur, multò quàm in exterioribus frequentiora, ac grauiora: nam illic sensus vegetior est, & facilius immundicies colligitur. Generatio putredinis in hunc ferè modum contingit: vbi pars aliqua venenum illud concepit, iam inflammari incipit, ac suppurari, vnde vlcus oritur, quod interius saltem consistit, nec vnquam extrà fertur, hinc morbi isti periculosi, ac lethales habentur. Et quò maior partis dignitas ac cum corde cognatio est, tanto periculosius malum est: nam dignitatis partis ratione morbi Acuti, Chronici lethales ac sanabiles euadunt. Porrò quæ de generatione ac virtutibus ventorum alibi diximus, ad hominem quoque hic referenda sunt: nam & in homine venti generantur, qui cum ventis maioris mundi cognationem habent. hinc sequitur, exterioribus corruptis, interioribus quoque illam corruptionem communicari, neque tamen exterioribus ventis vim generandorum vlcerum tribuimus, sed interioribus solum: verum nisi hi ab illis irritarentur, nec isti operarentur, perinde ac Silicis ignis, igni pulueris pyrici iunctus, flammam facit, hoc est, in silice ignis est, est & in puluere tormentario, attamen nisi ille in hunc coniiciatur, ignis non fiet, simili plane ratione de ventis iudicandum est. Notandum etiam, ventorum quamuis multæ differentiæ sint, vnicam tamen saltem esse vlcerationem, cuius tamen differentiæ ex hoc petendæ, quòd alia aliarum partium substantia ac essentia est. Verum quòd ventus ille externus non omnibus ex æquo nocet, causa est diuina prouidentia, quæ membraneam cutem pro propugnaculo opposuit, tum quod regiones earumque situs magnam diuersitatem habent, vt in vnica nostra Germania centuplex & vltra inueniatur, omnis à cœlestibus constellationibus dependens. Quamobrem Medicus iuxta constellationum diuersitatem Astronomicis rationibus mundum partiri debet, totiusque mundi, iuxta easdem descriptionem conficere. Nam in populosis vrbibus cœli cum hominibus conspirationem videre est, vt iam vbi venti illi climata illa persuaserint, eos homines

Chaos est Aër.

Cutis hominis est firmamentum Microcosmi.

Venti in homine generantur vt in maiore mundo.

Mundus iuxta constellationum diuersitatem partiendus.

nes inficiant: sin nulla conspiratio illic sit, sine noxa illas regiones transit. Atque hæc de vlceribus internis, earumque ex Chao ortu dixisse sufficiat.

Peroratio.

QVæ hactenus de causis ac generatione vlcerum prodita à nobis sunt, quam difficulter locum apud plerosq; inventura sint, non me latet: tam enim mordicus tot seculorum consensu confirmatam quatuor humorum in vlceribus theoriam, plerique retinere conantur, vt satis mirari nequeam, neminem hactenus extitisse, qui fucatam illam ac Sophisticam humorum quaternitatem accuratius consideret. Sed mali causa ea est, quod cum ad capessendam Medicinam maximopere necessaria sit Philosophiæ cognitio, passim omnibus persuasum sit ex Aristotelicis eam libris hauriendam esse, cum tamen pro Græcorum more, quibus mentiri non insolens est, nil nisi meras nugas, ac mendacia in libros effuderit Aristoteles ille. Ad hæc Astronomiæ imperitia ac Alchimiæ ignoratio, eiusdem mali causam præbuere: nam sine Alchimia Medicinam facere velle, perinde est, ac si Architectus sine norma, & perpendiculo ædificium construere animum inducat. Fundamenta itaque nostræ Medicinæ experientia iam confirmata sunt, nimirum quòd Salium corruptio, & ex ea corrodens nata virtus omnium vlcerum causa existat, adeo vt si plane ferreus homo esset, hac corruptione facta, ab vlceribus tutus non foret. Etenim tanta, vel non minor huius Salis resoluti malignitas est, ac illa Aquæ fortis ex alumine & Salenitri præparati, nec vllus Sal calcinatione, præparatione, vel sublimatione vehementior parari potest, Sale corporis Physici hinc tanta vlcerum diuersitas, tot distinctionibus ab inuicem discreta, quæ tamen ad pauciora capita facile contrahi posset. curationis descriptionem diu multum ex antiquis me haurire posse persuasum fuit, sed in cassum omnia. Itaque stultum est, quod tantum scientiæ antiquis tribuitur. nam si docta iuuentus fuisset, forsan erudita senectus reducanda foret. sed quale senium rudem iuuentutem consequatur, omnibus manifestum est. hoc ego vere pronunciare possum, omnes antiquos iis rebus ætatem triuisse, quæ scientiæ ac sapientiæ primaria sunt impedimenta. Quamobrem vos iuuenes senesq; iam tandem labia comprimite, & me audite de morborum causis, ac curatione præsenti opere disserentem.

Humorana vlcerum theoria. Aristoteles pro more Græcorū mendax.

Salium corruptio omnium vlcerum causa.

Antiquorum inutilia studia.

FINIS SECVNDI TRACTATVS.

PH. PARACELSI

DE VLCERVM CVRATIONE

TRACTATVS TERTIVS, IN TRES PARTES DIVISVS: QVARVM PRIMA EST.

DE VNIVERSI CORPORIS RENOVATIONE.

Procœmium.

SVMMVM mysterium ac pretiosissimum thesaurum in hac corruptibili vita esse Medicinam, quæ in tollendis humani corporis morbis consistit, ex eo manifestum est, quod post summum bonum (quod in dilectione Dei consistit) nil maius sit Dilectione proximi: an vero quidquam est in hoc mundo, quo proximo tuo magis gratificari, ac commodare queas, quam si auxilio artis Medicæ dolores ac morbos illi molestos, & tantum non iamiam vitam eripientes depellas? Itaque cum huius dilectionis nos moneat Deus, imo eius gratia creauerit, summo studio manibus pedibusq; enitendum medico erit, vt in officio sit, hoc est, morbos ab ægrorum corporibus pellere discat. Ægri vero magnitudinem huius doni diuini, quo mediante à pœnis peccatorum ipsos liberari permittit, metiantur (esse autem morbos ac vlcera peccatorum pœnas, Morbus Gallicus argumento est) nam Deus Opt. Max. dissimulata peccatorum labe, Medicinam humano generi largitus est, quo Lazari rediuiui instar, è faucibus Erebi eripiantur: hinc rectè proximus illorum Medicus, Medici Deus habetur. Medici ergo cum ægrorum proximi sint, exemplo Samaritani in Iericho, qui non solum vinum & oleum vulnerato infudit, sed iumentum, pecuniamq; suppeditauit, ac pro ipso fideiussit, ægros vt semetipsos diligant, quod nisi fecerint, rationem non præstiti officij, in nouissimo iudicio reddere cogentur.

Medicina pretiosiss. thesaurus.

Morbi sunt pœnæ peccatorū.

Medici ægrorum proximi.

CAP. I.

De Tincturis Sanguinem gubernantibus, ac renouantibus.

ANtiquorum Philosophorum in indagandis pursis longæ vitæ, quantum studium, quantumue labor fuerit, ex ipsorum in rerum natura indaganda collocata opera colligere licet, quo omnia omnium genera remedia, eorumq; vsum indagarunt, atque eo nomine sapientiæ studiosi appellati fuere. Verum perfecta componendorum, ac præparandorum medicamentorum scientia destituti, eam ab Alchymistis petere non sunt veriti, atq; sic vtrorumque coniunctis laboribus, tandem genuina præparandorum remediorum scientia exorta est. quæ dein varijs Chemicis experimentis in Medicinam transfusa, mirificè aucta propagataque est. Ante omnia vero Tinctura, quam vocant, excellit, cui tamen deinceps non mediocrem infamiam

Philosophorum antiquorum studia.

Tinctura [illegible]

De Chrysopœia Paracelsi iudicium.

infamiam conflarunt Aurifices ac Chrysopœi, qui eam ad metallorum transmutationem imprimis vtilem censuerunt: sed quantum & quid de istis quiuis sibi polliceri possit, ac debeat, ex Naturæ lumine demonstratum nobis alibi est, itaq; hîc sicco pede transeundum. Tincturam illos confecisse, qua metallorum colores transmutarent, sordes purgarent, &c. satis constat, vnde deinde de ea in Medicinam transfundenda cogitare cœperunt: sic & Metallorum flores maioribus quàm ipsa Metalla virtutibus præditos videntes, eos Medicis vtiles facere sunt conati. Itaque illis temporibus, siue ex cœli conuersionibus benignis, siue ex ingeniorum fœcunditate hoc accidit, Tincturæ illæ inuentæ excultæq; sunt: quarum quanta fuerit efficacia, antiqui ea de re codices testantur, quos diu à pseudomedicorum turba suppressos, nos publicos facere non dubitauimus, nobis sane experientia cognitum est, ad sanguinem purgandum mirificam illis facultatem inesse. Verum cùm ego de vlceribus curandis in præsentiarum agere constituerim, non præter rationem erit, si remedia nostra, vnde ea sumpserimus, ostendamus. Itaque ex Chemistarum ea scholis prodisse fateri non dubito, attamen quæ in Chrysopœia, & Argyropœia conspexi vtilia ad tenuationem corporis esse, sola, (repudiatis inutilibus) prodidi. Et quoniam Chemica ars infinitis erroribus scatere visa est, qui vel ex transpositione, vel omissione inuidiosa irrepserunt, vnde postea artifices, dum scripta sequuntur, seducti, alias semitas, prioribus relictis, ingredi coacti, varia, noxia ac innoxia, & vtilia inuenerunt, illud quoque Augiæ stabulum repurgandi pro virili nobis laborem sumpsimus. In quo eò facilius mihi versari licuit, quòd ab ineunte ætate, magno artis studio captus, summa diligentia sub excellentissimis præceptoribus, adeptæ Philosophiæ peritissimis, arte hunc studuerim. Præceptores fuerunt primum Vuilhelmus Hohenhemius, parens meus fidelissimus aliiq; infiniti, qui ea quæ debebant fide nil me celabant. Ad hæc plurimorum doctiss. hominum scriptis non mediocriter adiutus sum, Settgahij nimirum Episcopi, Erhradi Lauentalij, Nicolai Hipponensis Episcopi, Matthæi Schachtij, suffraganei Phreisingensis, Abbatis Spanhemij, aliorumque doctiss. Chemistarum. Quin & Chemistarum variis experimentis locupletior factus sum, inter quos honoris causa nominandus mihi venit, nobilissimus vir Sigismundus Fueger Schvvatzensis, qui magnis sumptibus pluribus ministris sustentatis, magna artem Chemicam accessione locupletauit, alios, ne longior sim, enumerare omitto. Quamobrem cùm experientia primù, pòst philosophiæ cognitione, tum Vulcanicæ artis, ac corporis Physici scientia non fucata, præditus sim, corrigendi hosce errores mihi non immerito partes sumpsi. Laboris nostri specimen ac rudimentum in Tincturis hîc proponimus.

Metallorum flores. — Remedia Paracel. Chemica sunt. — Chemia medica à Paracelso repurgata. — Vuilhelmus Hohenhemius Paracelsi pater. Paracelsi in Chemia præceptores. — Sigismundus Fueger nobilis Chemista.

SIMPLICIA EX QVIBVS TINCTVRÆ præparantur, sunt hæc.

AVRVM.
MERCVRIVS.
ANTIMONIVM.
SAL PHILOSOPHORVM.
BALSAMVS.
CORALLI RVB.
MVMIA.
MELISSA.
CHELIDONIA.
VALERIANA.
GAMANDRÆA.
CICHOREA.
HYRVNDINARIA.

Omnium horum (ab auro initium facientes) Tincturæ vt sint extrahendæ, breuiter ac methodice docebimus, quo labore, si nos leuassent antiqui, quibus nugas quàm seria tractare semper magis arrisit, magnas illis gratias deberemus: verum cùm illi deficiant, nos defectum restituere conabimur.

CAPVT II.

Tinctura Auri pro Curandis vlceribus vt separetur.

Tinctura quid sit.

TIncturam auri voco, ipsius corporis colorem, quem si à corpore separauerimus, vt corpus album remaneat perfectum opus erit. Sunt enim color ac corpus res ab inuicem differentes, atq; ob id separari se patiuntur, hoc est, purum (quod color est, ab impuro, (id est, corpore) seiungi, quod nisi primum fiat, omnis labor inutilis euadit. Separatione ergo facta, statim ad coloris clarificationem, ac ad summum gradum exaltationem, properandú erit. Gradus autẽ ad quem tinctura exaltari potest, quinquies duplus est, id est, quinquies in bis xxiiij, ná sublimior non euadit. Tinctura hæc summum in expurgando, renouando, restituendo, tum mẽbro affecto, tum vniuersi corporis sanguine, mysterium continet, cuius administrationem docebimus infra, iam præparationem dixisse sufficiat.

Color est accidens corporeũ separabile. — Summus auri gradus.

PRAXIS.

Corpus auri primum per aquam Salis, à Malleatione, ac natura Metallica remoueatur, id est, corrumpatur, dein residentia per Aquam dulcem abluatur, color per Spiritum vini extrahatur, spiritus denique à colore eleuetur, & in fundo remanebit tinctura quam optas. AQVÆ SALIS COMPOSITIO. ℞ *Salem (absq; artis accessione ab ipsa natura) albissimum, quem aliquoties fundes, post in puluerem tenuissimum redactum, cũ succo raphani mixtum agitabis, post resolutionem destillabis, destillatum cum aqua portione succi Sanguineæ, destillabis adhuc quinquies. In hac aqua laminæ solis per Antimonium repurgata in puluerem facile resoluuntur. Puluis deinceps hoc modo præparatus, aqua dulci destillata abluendus eousq; est, donec nullum amplius Salem resipiat. nam Sal cum in ipsius substantiam non penetret, facile lotione abluitur* SPIRITVS VINI COMPOSITIO. ℞. *vini generosissimi sextarium vnum, infundatur in vas circulatorium iustæ magnitudinis (hoc est, in quo vinũ facile agitari possit) ponatur in Balneum Maris, ad profunditatem quam vinum occupat, ac fiat decoctio ad dies 10. commissuris vasis optime circumlitis, ne quid expiret: dein cucurbitæ indatur, ac lento igne Spiritus abstrahatur, qui vt primum transierit (quod ex suis signis cognosces) vrgere desine: nam reliquum nil nisi vnum sublimatum est.* Hunc itaque spiritum superiori puluere, qui instar Alcool esse debet, infunde, vt palmum superet, ac vitro inditum, probeq; munitum in Balneo calido per mensem digerito, & separabitur color, ac Spiritui commiscebitur, atq; in fundo remanebit

Aqua Salis vt fiat. — Spiritus vini vt fiat.

nebit pulius albus, his omnib. separatis funde puluerem, ac transmutabitur in aquam Metallicam, cuius spiritus iuxta artem euaporentur, & residebit in fundo liquor optatus. Cuius deinde gradationem auspicaberis, quam in Retorta iustæ magnitudinis quinquies, hoc est, ij. iij. o. facies, fiet autem commodissimè per eleuationem, quæ valde attenuat.

CAP. III.

Tinctura Corallorum pro mundificatione sanguinis extractio.

Corallorum tinctura sanguinem purgat. CORallorú seu tinctura mundādi sanguinis, tam secretam ac arcaná continet facultaté vt cui eius vsus perspectus sit, Lepræ præcauendæ ac curandæ maximum teneat mysterium: tanta namq; illi virtus est, vt ne vel minimum vlcusculum generari patiatur, sed omnem omnium venarum sanguinem exquisitissime perpurget. Tincturæ autem corallorum extractio, sic attenTinctura & corpus differunt. tanda, vt solum id vnde coloratæ sunt, separare conemur: nam illud tincturam dicimus, non ipsum corpus Itaq; studiose considerandum medico, vt tincturas iis ex rebus quærat, quæ excellentibus coloribus præditæ sunt: ex namque summam mundificādi sanguinis vim obtinent, quod in corallis facturus sic procedes. Primum omnium ex Corallis in subtiliss. Alcool redactis, per spiritum vini color abstrahitur, dein præparetur ad summum suæ bonitatis gradum.

PRAXIS.

Corallorum color simili vt Auri ratione extrahitur, qui deinceps sedecim vicibus igne aperto, accendat, ac denique in Balneo M. sexies à fæcibus oleum abstrahatur, seruetúrq; vsui. Ex-Dosis. hibetur scrupuli instar cū ℥ j. Aquæ Theriacalis.

AQVA THERIACALIS.

℞. Spiritus vini ℥ v. Theriacæ bonæ ℥ ij. ß. Myrrhæ Romanæ rubeæ ℥ j. ʒ ij. Croci Orientalis ʒ ij. mixtis omnibus fiat destillatio, per alembicum, &c.

Hac ratione exhibita Corallorum tinctura, seu mysterium, omnis generis Fistulas, Cancros, Syreia, Phagadenas, &c. radicitus curat.

CAPVT IV.

De Tinctura Balsami extrahenda & preparanda.

Vlcera in Lepram de-generant. ACcidit non raro vlceratos vbi longo tépore vlcera perstiterint, vel male curata fuerint, in affectis partibus Lepræ similem quádam dispositionem contrahere. vnde nullú deinde restaurans vel renouans remedium, propter summam putredinem, proficere videmus. in Arcanū Balsami quo casu omnis deinceps spes in Arcano Balsami constituenda erit: ipsum enim solum, & hoc genus mali, & alia corrodentia vlcera, percurare potens est. Itaque Balsamo mirificam facultatem inesse, si vt docebimus administretur, dubitandum non est.

PRAXIS.

℞. Balsami ℥ ß. Spiritus vini lib. j. ℥ ij. circulentur in vase circulatorio ad mensem vnum, dein alembicum qui in hoc remedio Retortæ præstat, destilletur, ac denuo cum ℥ ß. Balsami commixta digerantur, commissuris vasis probe curatis. Et orietur mixtum quoddam à priore corpore alienū (hoc enim in omnibus reb. Gradandis catholicū est, vt sui corporis naturam ac essentia amittant.) Idq; quater reiterandum erit si ipsum volatile factum sit.

Medicamentum hoc Balsami tanta penetrandi facultaté pollet, vt nulla sit humani corporis particula, quam non penetret, nullus morbus, nullaue corruptio quam non curet: corruptio enim necessario accidit, ac medici subiectum est: nam Deus est qui corrumpit, Medicus qui restituat: vult enim Deus hoc medio nos ad secreta naturæ perquirenda instigare, &c.

CAP. V.

De Tinctura Antimonij Restaurante ac renouante.

IN emendorum remediorum, eorumq; naturæ indagandæ rationé, vel vnius Antimonij, exemplo, quis facile addiscere possit. Quémadmodum enim primum arte Chemica, ipsi soli virtutem repurgandi Auri inesse, ac perfe-Mercuriū Sol purgat. ctam, quæ nullas relinquat sordes inesse cognitum est. Sic Medici eiusdem vires in humano corpore experturi, illius Arcana inquirere non sunt veriti. Atque hinc didicerunt tincturam, quæ illi inest, extrahendam esse, quæ idem in humano corpore expurgando præstet, quod in Auro mundificando efficere ipsum apparet. Exempli gratia, Vrticæ, Flammulæ, Canthandes, vi caustica pollere videntur, qua pustulas Caustica per Chemiā parata me liuagūt. excitant, at Chemica arte si præparentur, non solum aquam in pustulas: sed certum quemuis humorem attrahent. Sic Magnes arte Chemica præparatus, ferramenta telorum è vulnerib. attrahit. hinc stictica emplastra ex eo preparanda precepimus. Atq; sane huiusmodi subtilib. secretis primá nostræ chirurgiæ partem ornare animus erat, sed Alchymiç contépt⁹, ac Pseudomedicorum Sophismata à proposito nos absterruerunt: at ne quid indictum nobis abiret, in minorem Chirurgiam ea reseruauimus.

Sciendum præterea est, quemadmodum An-Antimonium auro excepto omnia metalla corrumpit. timonium solum aurum purificat, reliqua metalla omnia consumit, (adeo vt argento adhibitum, eius pondus mirum in modum minuat) sic solum humano corpori expurgando dicatum esse, non ita reliquis. Homo enim quoad vires ac perfectionem maximá cum auro similitudinem habet, atq; hinc Stibium Aurum tantum & hominé ad summum vsq; puritatis gradum euehit, reliqua omnia absumit: instar ignis enim est, qui quædam purgat, penitus absumit. Antimonij huius itaq; natura cathartica est, sine fæcum ac excrementorum reiectione: etenim Mercurij natura purgatoria, & qualis. illud solum pellit (supra omnia reliqua Arcana) quod immundum hominem reddit, eumq; expurgatis omnium morborum ac vlcerum causis ad summam sanitatem reducit. In elaborando illo summi Philosophi desudarūt, sed in cassum omnia: nostra tandem ætate, nostra inquam opera elaboratus perfectusq; est. Itaq; istud secretū est, quo omnis curatio auspicanda erat: multorū namq; perditio per illud præcaueri posset, quam Pseudomedici ac Opinionistæ nostri ægris conciliant. Eius præparandi rationem Chemiæ peritis: (nam iuxta vulgatas pharmacariorum regulas tradi nequit) nos impertiemur.

PRAXIS.

Tinctura Antimonii præparatio. *℞. Antimonij in subtilissimo Alcool redacti quantum sufficit, in clauso reuerberatorio, ad spacium vnius mensis reuerberetur, & euadet volatile leue, primò album, mox luteum, dein rubrum. postremò purpureum, seu violaceum: quo facto, ab ipsius Lilio essentia sua per spiritum vini, qui viginti digitis supereminent, extrahatur, dein separetur.* separatus iste vini Spiritus namq; nobilissimam,

Ita accessus Antimonii tinctura primus inuenit.

bilissimam, pretiosissimam, & tantum non diuinam Lilij essentiam ad omnes morbos percurandum præstentissimam continebit. In quo perquirendo remedio omnium qui ante me vixerunt Philosophorum ac Artistarum labores vani fuére.

CAPVT VI.

De Tinctura Salis Philosophorum.

PHilosophi veteres quàm indefesso studio in perquirendis Arcanis naturæ, ad sanitatem facientibus, laborarint, omnibus manifestum esse puto, sed an ij ad optatum finem vsque peruenerint, apud plerosque dubium est, præparationis sane ignorantiam intra metas ipsos continuisse certum est: itaque ad nos vsque perfectionis finis peruenit, quamobrem nobis acriter in perficiendis ijsdem principijs incumbendum est: neque est vt quisque de Humoribus me loqui existimet: ipsorum namque ars (si modo artis nomen meretur) iam dudum inuenta perfectaque sunt. Ad priores nostra iam redeat oratio: illi, quemadmodum in excolenda Medic. studuere, [illegible] illius seculi annotatum non est, nobis satis non constat. Ingeniorum tamen illorum certissima argumenta in Salibus habemus. Hos etenim cum viderent, quicquid vapida est, a putredine tutum asseruare, non temere ratiocinati sunt, ad humani corporis putredines præcauendas quoque vtiles futuros. Itaque Sales præparauerunt, ex primarijs Arcanis, inter quos hic nunc mixtura Flor. Auri, Antimonij, & Coralliorum, &c. quos à se Philosophorum sales appellare placuit, eosque ægris cum cibo exhibuerunt. Quin non ita multo post ex omnibus fere vs, Sales istos conficere didicerunt, quorum singulorum vires, cum illæ perfectæ non essent, plures inuicem miscuerunt, ac æqres exhibentes eorum effectus obtinuerunt: huius generis sunt Sales Valerianæ, Melissæ, Chelidonia, Angelica, Eryngij, &c. de quibus mox plura.

Sales appellati Philosophorum.

Quoniam autem inuentiones variæ fuerunt, variæ quoque descriptiones ac formulæ Salium istorum inuenæ sunt, in quibus deligendis accurato iudicio opus est, nec sufficit ad commendandum remedium, Salis philosophici titulum habere. Salomon loquaci homini peccatum non deesse pronunciauit, per peccatum Mendacia intelligens, itaque si aliquod huiusmodi formula occurrit, verborum lenocinijs fucata, Mendosam illam esse iudicabis: siquidem simplex est veritatis oratio. Verum quod superius monuimus, optima quæque Salium compositis addita esse, præcipue vero Flores Antimonij, admonitos tamen vos velim interim. H. Antimonij vulgatam præparationem, vt & quintæ essentiæ Auri, à Rupecissa loquacissimo Monacho proditam, & à Raimundo Lullo scriptam, veram non esse: nam vt verum fatear, nulla eorum deleripcio ad me peruenit, quam vsurpandam consulam, nisi ea quam nos inuenimus, forsan alicui arrideat: sed ad Sales redeo, quorum ex nostra correctione & præparatione duas formulas proponemus. Vt,

Loquacitas mendacij argumentum est.

Rupecissa Monachus. Raimundus Lullus.

Sal I. *Recipe Salis Auri, Salis Antimonij, Salis Melissæ, ana ℥ 6. Salis communis ℥ viij. misceantur, ac singulis matutinis cum mica panis torrefacta modicum vtere.* Ne mireris quòd Salem Solis, & Salem Antimonij dicam, cùm tamen Sales non sint, si scires quæ scire debebas, admirari desisteres. Alius.

Recipe Salis Gamandreæ, Salis Cichoreæ, Salis Valerianæ, ana ℥ j. Salis absynthij, ʒ iij. Salis Vitrioli, ʒ j. Salis communis lib. j. misce ac vtere, vt supra. Reliqua quæ supersunt in administratione docebimus. Sal II.

CAPVT VII.

Cur ista arcana Prodiderit Paracelsus.

TIncturas reiuuenescere facere, dictum iam aliquoties est, quod quidam sic intelligentes putabant, vti Gallinis ac volatilibus pennæ deciduæ fiunt, sic cutem, pilos, vngues, &c. hominis abscedere ab earum vi debere: verum non sic accipiendum erat, sed potius id eas pellere, quod pennis volatilium in homine respondet, humores puta, vlcerum causas effectrices. Itaque humores istos, tamque noxios ac superfluos à tincturis pelli credendum est: nam ridiculum foret, de partibus corporis nostri, quæ aliqua functione ac vsu non carent, quales sunt cutis, pili, vngues, &c. intelligere velle. Etenim natura interim non paucis in locis, quid in hoc casu in homine possit, testatum facit, vt in Serpentibus senectas exuentibus apparet, sed hæc præsentis loci non sunt. Sic Hispida auis, cuius cutis quotannis post mortem etiam, nouas plumas producit, argumentum huius renouationis esse potest. Sic etiam Merulæ, Turdelæ, aliæque aues, araneis vescuntur ad corporis sui renouationem ac restaurationem.

Tincturæ vt iuuenē facere dicantur.

Hispidæ auiculæ miranda natura.

Quia ergo in homine, qui & ipse eiusdem cum bestijs quoad materiam substantiæ est, aliquid hisce respondens inesse, extra dubium sit, (nam satis superq; hoc testatū fecimus hactenus) quod scilicet à tincturis illis edomentur, dico illud residuam humiditatem esse à Sale resoluto (nam de vlceribus nobis sermo est) pronatam: humor namq; iste humori pennatum similis plane existit, quod ex eo innotuit, quòd eodem Medicamento, & illa humiditas in homine, & gallinarum pennæ deciderent ac euicerentur. Hæc etsi ridicula pluribus videbuntur, quia tamen sensu & experientia confirmata sunt, fidē merebuntur. Nā si in effectu Medicinæ perfectio cōsistit, necesse est Medicū per exteriora obiecta rerū causas venari: huiusmodi ergo experimētis mirifice locupletatus, ego aliā Medicinæ cōstituendæ rationem ingressus sum, quàm in Medicorum scholis hactenus tractatum sit, quam etiam tueri mihi facile erit cum vel Cæsare iudice, saltem per effectus, tecta, signa &c. non verbis inanibus causam tueri, & actor & reus cogatur.

Tincturæ quid in homine eliminant.

Quamobrem præsentis huius tertij Tractatus primam partem, quæ curationibus consecrata est, eo direximus: vt quo pacto vniuersali ratione quorumuis vlcerū causæ ex suo loco radicitus euellantur ac noua substantia generetur, ostenderemus, confidentes, omnibus cordatis medicis rem gratam nos fecisse: inscios enim ac ignaros non moramur.

Cap.

CAPVT VIII.

De Virtutibus ac Operationibus Tincturarum.

Homo solus Aurum est.

CVm inter omnia animalia, homo solus aurum sit, hoc est, Auri similitudinem gerat, rationi consentaneum est, ipsum vt aurum tractari debere, ex quo sequitur, quemadmodum Aurum à suis sordibus perpurgatur, sic & hominem à suis excrementis emundandum esse. Quod si analogiam istam deserat Medicus, ac per solos Clysteres, syrupos, potiones, &c. humanum corpus expurgare instituat, iam in crassissimo versatur errore: nam non causam morbi, sed stercora sola pellere tentat. Cùm enim duo sint in homine, quæ morbos efficiunt, corruptio nimirum trium primorum corporum, quam nos destructionem vocamus, & Stercorum collectio, inter vtraque accuratè distinguendum erit: nàm vt stercora euacuentur, omnes omnium Humoristarum Medicorum libri scatent: at Destructionem quomodo tollere oporteat, nemo discere nedum scribere, vel per somnum cogitauit, cùm tamen hoc vnicè in omni morborum genere considerandum sit. Verbi causa, Laboret quis vlcere, quid prodest singulis diebus stercora euacuari? quid confert tenuem diætam præscribi? an ne stercora morbum fouent? an crapula morbum fecit? minime gentium, itaque aliò se conuertit medicus, vt nimirum per tincturam expurgare animum inducat: ea enim genuina curatio est, & vtilis. Itaque cùm destructio quàm stercorum collectio causa vehementior sit, magis quoq; in renouatione quàm purgatione Medico laborandum erit. Atq; hæc præcipua causa fuit, qua permoti destructiones omnes accuratius pertractauimus: hinc quoque manifestum euadit, purgationem, clysterem, abstinentiam &c. genuinas curationes vlcerum non esse: nisi enim Tincturæ renouatio fiat, curatio nulla dicenda est: nam quæ aliàs fiunt curationes, fortuitæ sunt, verbi causa: si ea in illud tempus incidat, quo ipsamet natura renouationem moliebatur (vt in Serpentibus & Merula: &c apparet fieri) tum enim expeditiorem curationem fieri non inficior, si stercora subtrahantur: at huic euacuationi curationem acceptam ferendam esse plane pernego. Exempli nobis loco Mercurius esse potest, qui omne vlcus, etiam à morbo Gallico factum, curat radicitus: ipse enim purgat, ipse reiuuenescere facit, ipse inuertit, ipse renouat, atque propter has causas ipsum curare dicimus, non quia virtus incarnatiua illi insit: illam namque Balsamo naturæ acceptam ferimus, sed quia illum ipsum purificat, renouat, ab omnibus sordibus expurgat: quo expurgato, purificato, renouato, vera sequitur curatio, vti de curatione morbi Gallici manifestius patebit.

Destructio & stercorũ collectio duæ omniũ morborum causæ.

Renouatio quã purgatio maius opus.

Mercurius quomodo omnia vlcera curare dicatur.

Necessaria itaque Tincturarum consideratio est: eæ enim non hominem, hominem faciunt, id est, ægrum sanum efficiunt: nam qui excrementitiis ac noxijs humoribus scatet, iam homini vero non æquipollet. Quemadmodum ergo Aurum si ipsum finum non sit, per Antimonium expurgatur, donec ad summum suæ bonitatis gradum perueniat: sic Medico hominum corpora consideranda veniunt, distinguendum scilicet illi est, quoto gradu sanitatis quisq; constitutus sit: eo enim cognito, facile per Antimoniales Tincturarum virtutes quemuis hominẽ ad summam sanitatem exaltare poterit. De gradibus istis à nemine hactenus quidquam proditum est, nos de iis scitu dignissima in nostris Archidoxicis paragraphis annotauimus, ista sane consideratio & vtilis, & necessaria admodum est, nisi parum referre dicamus, quantum quis ab optimo statu declinarit nouisse. Immunditiès illæ, de quibus iam antea locuti sumus, in duplici inueniuntur differentia: aliud enim ab aurea natura hominis, aliud à nutritione excrementum prouenit: etenim quemadmodum in auro sordes quædam sunt, quæ ab optimo gradu ipsum declinare faciunt, quæque per Antimonium expurgari debent: sic in homine excrementa quoque ab Auro, (liceat perpetuam analogiam obseruare) prouenientia latent. At cum homo in hoc aurum superet, quòd nutritione opus habeat insuper, aliud quoque excrementi genus colligere necesse habet. Hac itaque excrementorum differentia obseruata, facilis erit superioris dubij solutio: vbi enim minerale excrementum fuerit crapula morbi causam augebit: atq; hinc curatio per abstinentiam ac purgationẽ inutilis erit: nam in Minerali excremento expurgando, Mineralis medicina, quę in solis tincturis, vtputa, Sole, Mercurio, & Antimonio, &c. consistit, necessaria est, quo expurgato, sponte reliqua stercora euacuantur. Tincturarum autem operatio (vt & illud aliquando annotemus) in hunc ferè modum fit. Veluti ignem videtis, ligna ac similia corpora, quæ nullam vt aurum &c. hominis figuram gerunt, in vniuersum facit absumere: sic & tincturas operari credendum est. Sic & quemadmodum Antimonium omnes auri sordes expurgat, ipsumque perficit, ad summum gradum exaltat per cementationem. Similiter cementi similem naturam Tincturas ipsas obtinere manifestum fit, ex eo quòd huius ac ignis plane similes operationes perficiat. In tincturis cum igne coniungendis mire defatigarunt se antiqui artistæ: videbant enim ex istorum coniunctione plane sacra Medicinam' prodituram, sed frustra omnia.

Hum nã corpus vt à Medico considerandum.

Excrementa duplicia auri & nutritionis.

Tincturæ quomodo operentur.

Tincturarũ cementatio.

CAPVT IX.

De Tincturarum Vsu & Administratione.

VSVS TINCTVRÆ AVRI.

ADministratio tincturæ Auri ad tollendam vlcerum radicem huiusmodi ferè est: ʒ eius cum ℥ Theriacæ optimæ commiscetur, mixturæ huius ℈ j. ieiuno exhibetur, & in lectum composito sudor imperatur. In administrationibus obseruandum, vbi eæ factæ fuerint, noxios humores statim per ipsum vlcus, vel per hæmorrhagiam, vel alium fluxum effluere, adeo vt in ipsomet vlcere tincturæ operationem videre liceat. Sciendum tamen tincturam

Sudor.

non

non diutius exhibendam, quàm donec humores per vlcus effluere desinant, quod ferè x. vel xij. die accidit, atque tum curationé vlceris lenissimo quouis remedio perficere promptum est.

De administratione Tincturæ Corallorum.

Arcani Corallorum vsus is est, vt in ℥ x. aquæ Cichorij vel Chamædrios ℥ j. ß. tincturæ Corallorum dissoluantur. ac vbi vsus expostularit, eius mixtura ℥ ij. ß. horis ante prandium, ac 5. à cœna exhibeantur, continuando per 6. vel 7. dies. Interim tamen accuratè cibandus æger est, edulijs Euchymis, à potu vel planè arcendus, vel sola aqua Cichorij, vel fumi terræ sitis compescenda. Cætera quod attinet sciendum, si ex vlcere subito copiosius humor effluat, ac ipsum deinceps exiccetur, ac dolere desinat, iam ab exhibitione tincturæ desistendum esse. Sedulo verò mali magnitudinem considerabis: nam iuxta illam dosim tincturæ attemperare oportet.

Victus ratio.

Administratio tincturæ Balsami.

Balsami tinctura exhibetur in substantia, dosi v. granorum, alias vino albo veteri permixta exhibetur, bis quotidie à sumpto cibo: vsus eius continuandus est, donec plane exaruisse ac exiccata vlcera videamus: nam fonte mali sublato, tanta varietas vlceribus accidit, vt in contrarium plane statum transiisse videantur, atque illius operationem ab intra extrorsum fieri apparet, cuius obseruandum etiam, Balsami tincturam solam ad vlcera curanda exhibitam sufficere, & leui remedio extrinsecus imposito, ad tegendum saltem vlcus, curationem perfici posse.

Administratio tincturæ Antimonij.

Vindemiarum tempore, ℞. *musti boni, quantum sufficit, ac singulis xx. sextariis impone* ℥ ß. *tincturæ Antimonij, deferbeant omnia, ac reseruentur ad vsum.* Atque vbi necessitas postulauerit, ægros ad Mensis spacium hoc potu sustentato, nec quidquam bibant præterea. Miram illius in repurgando, mundificando, incarnando, ac claudendo vlcere virtutem experieris: nam vlcus ceu vulnus ipsum esset, instar potionis vulnerariæ perfectè consolidat. nec opus est extrinsecus, nisi vulgato emplastro vti. Opiarim sane omnium Receptarum ac compositionum vulgarium, hanc vnicam potionem substitui, forsan non tam malè audiret Medicina, minusque periclitarentur ægri.

Tincturæ Salis philosophorum administratio.

Sal quomodo agat.

Salis nomen meruit hæc tinctura, quod Sal sit, & Salis instar vsurpanda veniat, itaque eo cibi omnes qui ægro exhibentur, condiendi erunt: nam eius vsu radix ac origo mali penitus extirpatur, ipsumque vlcus ab omni veneno repurgatur, vt deinceps recens sanguis, qui affluit paulatim, ipsum consolidare possit. Paulò diuturnior ista, quam reliquarum Tincturarum curatio existit: tam vero certa ea est, vt nec Cancer, nec Fistula, nec Syreon, &c. ipsi diutius resistat, sed vt primum mali radix extirpata fuerit, sine negotio consolidatio ac incarnatio subsequuntur.

CAP. X.

Vt post curationem factam sanitas conseruetur.

CVm sanorum ad morbum prolapsus in procliui sit: multò magis eorum qui neutra sunt constitutione præditi: morbis accommodæ naturæ habentur, itaq; præcautionem seu prophylacticen illis præscribere officij Medici erit. Itaque sanitatis conseruatio in iis qui vlceribus obnoxij sunt, vel fuerunt, hoc ferè modo fit. Sole in primum punctum Arietis ingrediente, tincturæ (quamcunq; tandem eligere placuerit) dosim præscriptam ea quo in administratione docuimus ratione adhibe, non secus ac si iam ex vlcere laboraret æger, idque quotannis itera, & erit ab omni vlcerum genere tutus. Et si autem præter enumeratas tincturas aliæ plures habeantur, vt Asclepiadis, Mumiæ, Camedrios, Mercurij &c. eas tamen certis de causis describere omisimus: etenim Mumiæ eadem cum Balsamo præparatio est, Irundinariæ verò, Gamandreæ &c. Melissæ, Antimonij, vel Salis Philosophorum tincturam referunt. Ad hæc cùm illorum operatio minus efficax sit, eas consulto reticemus. Veruntamen Mercurij tincturæ summum secretum, etsi hic commemorandum fuerat, propter vlcera, tamen commodior de ea tractandi occasio in vlceribus morbi Gallici offeretur.

Neutro dispositio in morbum est prona.

Æquinoctiorum obseruatio.

Tincturæ aliæ cur non pertractatæ.

Mercurij Tinctura.

EPILOGVS.

FVndamenta artis extrahendarum tincturarũ ex Sole, Corallis, Balsamo, Antimonio, & Sale philosophorum, omnibus cognoscenda esse, vel ex vsu ipsorum excellentia manifestum est, quæ etiam pro eo ac potuimus dilucidissime proponere studuimus. Etsi autem non sint defuturi, qui nostram in his obscuritatem calumnientur, tamen cum Medicis scripsimus, medicos autem ista intelligere deceat. Atqui si nil aliud sciant, quàm in Medicorum scholis hinc inde didicerunt, nil mirum, etsi ista non intelligét, multò minus Chirurgi ac Veterinarij vsum ex istis percipient, si saltem æreas suas thecul as variegatis coloribus pueriliter exornare sciant. Summa hæc est, eritq; semper Medicinæ pestis, quòd Doctoris titulus omnium rerum scientiã perficere creditur, cùm tamen illi nugas tantum per omnem vitam didicerunt: quemadmodum & Chirurgos artis suæ magisterij consecutos vulgus persuasum habet, si æream suam pyxidem vnguentis vario calore distinctis implere didicerint. Proinde si quis Medicus perfectus esse velit, plura scire, discere ac cognoscere eum oportebit, quàm ij omnes, à quibus ipse didicit, sciuerint, ac cognouerint: quod si fieri debeat, ante omnia illis persuasum esse debet, Pharmacopœiam ancillam saltem esse veræ illius præparandorum remediorum artis, ipsumque Auicennam in censura seueriore Medici, nedum Principis nomen sustinere non posse. Sed erunt plures, quib. hoc paradoxum videatur. Pharmacopœiam verã componendi medicamenta

Obscuritas vnde.

Pharmacopœia vulgaris est ãcheinix ancilla.

camenta artem non esse, ac Sophistas illos pseudomedicos dici: verum illi meminerint, solos ignorantes scientiam hostes habere. Ignorantes dico, qui de scientia sibi cognita falso gloriantur: nam nisi illis persuasum esset negotium se tenere, de addiscendo vlterius solliciti essent, nec tantopere in defendendis suis fucis laborarent. Sed Magistratum aliquando seuerius in istos socios animaduersurum confido: quòd si & huius quoque negligentia omnia, omnibus in posterum, vt hactenus licebunt, mirum si non deteriora ægris accidant. Ego summum bonum in istis pono, integritatem ac puritatem conscientiæ.

FINIS PRIMÆ PARTIS TERTII TRACTATVS.

PH. PARACELSI

DE CVRANDIS VLCERIBVS, TRACTATVS TERTII, PARS II.

Procœmium.

ETSI *ab illa prima curandorum vlcerum per Tincturas ratione, vtpote longe omnium tutissima ac certissima, ne latum vnquam quidem discedere decebat, tamen quia difficilis ea est, & a paucis hactenus cognita, tum quod non raro contingit, radicem vlceris non intra corpus latere, sed eo ipso loco quo vlcus est, consistere, vnde illa tincturæ exhibitio frustranea esse poterat particularem iam tandem omnium specierum, eo quo præcedenti tractatu enumeratæ sunt ordine, proponemus: ac quia sine morbi cognitione curatio inutilis est, paucis quoque signa singularum vlcerum specierum prosequemur. In qua tractatione, si non ex Methodo vtar, qua antiqui parum veteri, nam & de re scrib. tractare me videbitur, quarum ne verbo quidem mentionem fecerunt illi, nedum vt perfectè descripserint: ad hæc cùm nulla in ipsorum scriptis certitudo insit. Medicina autē certis innitatur fundamentis non immerito istas partes mihi sumpsi. Etsi autem tantum onera me perferre posse non mihi tribuo, spero tamen non defuturos homines cordatos, qui auxiliares operas mihi sint locaturi, difficile esse conceptam de pseudomedicis opinionem ex hominum animis euellere scio. maxime cùm tantam nostræ Medicinæ amplitudinem perspexerint nam eius cognitionem intra 24. ætatis annum nemo facile sibi comparauerit, quod in ipsorum Medicina solenne est, in illis oportet intra 24. annum Doctoralia insignia conferri, quia autem oportet Doctorem fieri, sine & nihil scire Doctorem oportet: nam 17. 113. vel vt annis omnes Medicinæ partes, vel per transennam inspicere, nedū penitus cognoscere impossibile est: nā quomodo tanto tempore Philosophiam, Astronomiam, Alchymiam, Physicam &c. quis addiscatur? vt interim illud omittam quod Parabolanum et explurimas regiones, peragrare ac perquirere illum oporteat. Proinde omissis illis nostra de vlceribus experimenta depromamus.*

Tincturæ ubi inutiles Curationem diagnostio vtilem facit.

Medicina Paracelsi longo tempore addiscitur.

CAP. I.

De Primo vlcerum genere (iuxta diuisionem secundi tractatus) curando.

SI æger tibi occurrat, qui vlcus, vel plura etiā vlcera ostendat: primum omnium de inuasione inquires: quod si respondeat, Primum omnium rigorem, mox æstū, saq; aliquoties inuasisse, ac nunc hoc, nunc illo loco ruborem excitasse, tandem certo loco constituisse, phlegmonem, duritiem, vlcusq; effecisse, hoc responsum si feras, iudica vlcus efflorescens seu tempestiuosum esse. Curandi illius rationem tripartitam facimus, alia namque tumori, alia vlceri, tertia conseruationi deputata est. I. Si rigor corripiat, etsi pestilentiali simillimus sit, nullam manum admoue, sed expecta, donec calor ingruat, ac quem in locum videris materiam decumbere velle, & morbi Centrum facere, eum hoc Epithemate foueto: quod *Recipit Myrrhæ rubeæ ℥ β. Thuris albi tantundem, singula seorsim duobus sacculis in puluere redacta includantur, ac in aceti opt. sextario & sextario vini opt. sextario vno, percoquantur deinde panni in eo calido madefacti subinde imponantur Centro donec calor omnis remittat.* præstantissimum est in omni efflorescentia remedium, ac quod vnicum ad perfectā curationē sufficit, e pollice manu de calorem omnē extrahit, vt de cætero nulla amplius sollicitudo supersit. II. Quod si iam factum ex tumore vlcus sit, eodem remedio phlegmonē, si quæ adsit, remouebis, ac dein an sordidum illud sit, considerabis, quo ipsum si necessitas expostulet repurges, ad quod sequens mundificatiuū conuenientissimū erit. ℞. *Aluminis vsti aceto restincti ℥ 1 β. Aloes hepat. ℥ 1. mellis ℥ v. puluerisatis puluerisandis fiat mixtura ad modum Emplastri, imponatur mane & vesperi.* Sin iam inueteratum vlcus fuerit, Calcinati modicū adiicies, & repurgabitur optime, fietq; ad consolidationem aptissimum, quæ fiet in hunc modum.

Vide de cap. 1. secundi tractatus

Efflorescēs vlc.

Centrū morbi.

℞. *Emplastri stictici lib. 1 cui malaxando commisce, Calcinati ʒ 6. croci Martis ʒ 1. β.* deligetur vlcus bis quotidie, donec perfectè curatum sit, &c. III. Curato demq; vulneri, ne recrudescat prospiciendum erit, quod fiet, si quotannis aliquoties venæ varicosæ, siue in tibiis extent, siue in malleolis, aperiantur. Quin & curationis tēpore, si efflorescentes venæ putridæ ac leprosæ apparuerint, frequenter eas secare vtile fuerit.

Mundificatiuum

Præcautio.

CAPVT II.

De Fistularum Curatione.

SI æger quispiam foramen paruum, seu strictam cauitatem perpetuo madentem, in corpore ostendat, eam initio immisso syphone explorato si namq; cauitatem intrinsecus ampliorem sentias, quam extra appareat, porrò interrogandus æger erit, an ex vlcusculo aperto primū extiterit. si enim affirmet, certo scias fistulā esse

Fistularū exploratio.

Quod

Fistulæ nullæ à natura sanatur. Quod mali genus cùm nec prisca nec præsens ætas, suopte marte coaluisse meminerit, solis Medicamentis usque præstantissimis curatio perficienda erit. Nos remedia eius in intrinseca & exterius admota partiemur, intrinsecus exhibito potu, exterius admota aqua, vel emplastro, vel linimento &c. nos fistulas curare solemus absque omni victus ac diætæ accurata obseruatione. Sequitur forma potionis.

Potio. *Recipe Ciclaminu M. ij. Saniculæ alb. M. j. consolidæ mediæ M. ß. fiat decoctio in vino albo, vase duplici occluso, dein adiice ol. Garyophyllorum, per Alembicum præparati ℥ j. ß. bibat æger ter singulis diebus, iusta olei diuisione procurata,* hoc solo potu recentes Fistulæ curantur penitus: inueteratis verò præsens quoque linimentum adhibendum, quod recipit.

Oleum. *Olei laterini ℥ iij. ol. Terebinthinæ, lib. ß. olei Caryophyllorum ℥ j. ß. Thuris, Mastiches, Myrrhæ ana ℥ ß. Mummiæ, ℥ iij. urgeantur omnia igne fortiss. ac destilletur oleum quod per syringam quotidie bis iniiciatur, ac cautius vino, vel aqua salis subinde eluatur.* Extrinsecus impones Emplastrum ex Calcinato præparatum. Sunt præterea & alia præstantissima, ac certiss. in Fistulis curandis remedia, oleum Saturni & Mercurij, cum aqua Mercuriali &c. aliaq; plura.

Notandum insuper est, vbi loci incommoditas Emplastrum non fert, vt verbi gratia: si in oculis vel auribus fistulæ fiant, potionem & iniectionem illam sufficere. Nec est prætereà vt aliis remediis sollicitus sis, omnia ea præsenti capite descripta sunt, qui nesciat, discat.

CAPVT III.

De Vlceribus nitrosis curandis.

Signa. Dignotio Scyrrhi nō sunt curandi. SI in ægro vlcera caua coaceruata vnum in locum plura occurrant, eaque sicca sint, cum modico pure, originem eorum inquirito: nam si primum in pustulæ minutæ fuêre, deinceps autem in Scyrrhos transmutatæ sunt, paulatimque in vlcera degenerarunt, hoc qui sequitur modo curabis. Obseruandum tamen ante curationem est, ne Scyrrhos curare attentes, siue per digerētia, siue per corrodētia: periculo enim recidiuæ ambo nō vacant, sed potius expectā, donec ex ipsis vlcera percoquantur à natura.

Consolidandum vnà & mundificandum est hoc remedio. ℞. *Vnguenti de vitellis ouorum, quartarium j. olei de Mercurio ʒ j misce, vtere de horis xij. in xij. donec absoluta penitus curatio fit: vel si mauis, loco olei recipe duplum, id est, ʒ ij. Calcinati maioris: imò si sticticum Emplastrum magis arriserit, eo vti poteris: omnia enim æque conducunt.*

Forma affectuum. Forma horum vlcerum plurimum euariat, tum & situs: quandoque enim in ventre cinguli instar corpus ambiunt, quandoq; in artubus colliguntur, sed ista curatiuas indicationes non immutant, si omnia ex Scyrrhis extiterint: illud enim quàm illud considerare potius oportet. Quæ de istis vlceribus antiqui prodiderunt, ridicula, friuola, ac plane puerilia putanda sunt, qui si nostra remedia tenuissent, non tam in distinguendis illis lusissent: tot enim species eorum quilibet numerauit, quot remedia inutilia conficere potuit, &c.

CAPVT IV.

De Vlceribus emortuis curandis.

SI æger quispiam vlcus ostendat, eiusq; generationem, ac symptomata enumeret, ac dicat inter cætera, nunquam antehac, nec in præsens etiam dolorem se sensisse, curationem vt sequitur aggredieris. Primum mundandum vlcus, dein incarnandum, vltimo claudendum: mūdabis per Calcinata, incarnabis per Emplastrum sticticum simplex, claudes croco Martis: illis tribus curandi modis ac remediis, nullum vlcus est, quod resistere queat, nos vberioris doctrinæ gratia specialius omnia docebimus. Curationis scopi. Mūdificatio.) ℞. Vnguenti de melle, quantum sufficit. Calcinati modicum, deligetur vlcus, donec nullus fœtor, nullaque putredo supersit amplius, quod fere intra vj. diem accidet, quo I. facto consolidationem cum Emplastro Stictico de Lythargiro vel Colofonia auspicare, ac II. continua, donec consolidatum sit, renouando Emplastrum quinto quoque die: quod si interea temporis maiore mundificatione opus fuerit consolidationem aliquamdiu suspendes, ac eius loco mundificatiuo vteris. Tandem vbi claudendum vlcus erit Recipe Crocum Martis III. per reuerberationem præparatum, eumq; quotidie bis insperge, quando autem secunda vice eum inspersurus es, locum eluere sequenti lauamento conueniet. ℞. *Aquæ fontis ℥ j. Aluminis ℥ j. salis communis ℥ ß. mixtis omnibus lauetur locus, ac denuo insperge Martis crocum, donec cicatricem fecerit.* Lauamentū. Denique victum ægris præscribere accuratissime conueniet, sanguinis missionem, ac Thermarum naturaliū vsum imperare.

CAPVT V.

De pedum Vlceribus manantibus curandis.

SI sub genu in tibia magnus tumor appareat, cum multis fumis, ad hęc plurima vlcera serpentia ac erodentia cum duritie, aliisq; in figura affectibus, quæ mali prima origo fuerit, interrogabis: si ex pluribus pustulis coaceruatis, atque paulatim auctis primum extitisse audieris, talem curandi rationem ingredi properabis: nā malum hocā seipso numquam curatur, sed subinde peius euadit. Curandi ratio quinq; capitib. absoluitur: fumigatione, tumoris ablatione, mūdificatione, consolidatione, & cicatricis inductione, non ignorandum tamen, si forte ex peccato in victu, fluxio quoq; complicetur, aliam curandi viam, de qua deinceps tractabimus, ingrediendam esse. Curationis scopi quinque. Fumigatio.) *Recipe rad. Asclepiadis ℥ ij. Saniculæ, Potamegeti, Musci lapidum, & fl. Sambuci, ana M. j. coquantur in aqua fontis, & excipiatur fumus, non tamen lauandum esse ægrum memineris*, quod si efficacius remedium desideres, adiicere poteris fl. Camomillæ M. ij. stercoris columbini, M. iij. Gallinarū M. ß. fumigandumq; quotidie bis, mane & vesperi, antequam deliges. I.

Vt autē pes detumescat. ℞. *fl. rapsi, hypericonis ana M. ij. fl. Sabuci M. ij. fl. camœmeli M. ij. fiat decoctio in vini & aceti ana partib. æquis, exprimatur materia, ac cataplasmatis instar calida imponatur eousq;, donec de expurgando consilium capere tempestiuū fuerit.* Mūdificaturus deinceps vlcus, ℞. *vnguenti de vitellis ouorum quantū sufficit, acuatur cū Calcinato ac quotidie bis imponatur, sordesq; studiose detergantur, dū in fundo recens caro appareat,* quo facto, ad consolidationem progredieris, in hunc modū. ℞. *Emplastri stictici de Colofonia quartariū j. de Lithargiro lib. ß. Resinæ mūdatæ ℥ j. ß. coquātur leto igne, ac cū croco Martis malaxetur, fiatq; magdaleon: poteris, si ita visum fuerit calcinato acuere:* II. III. IV.

viris

vsus eius est, vt quotidie bis renouetur, omissa fumigatione, &c. Denique vbi claudendi curatio iusserit. *Recipe putaminum ouorum vilorum ℥ ß. Aluminis vsti cū aceto refrincti, ʒj. Croci Martis ℥j. ρ. Thuris, Mirrhæ, Masticis, ana ʒß. fiat puluis subtilis; inspergatur, donec perfecta cicatrix fiat.* Quoniam autem nō raro accidit, vt pes tumere nō desinat, sed perpetuo morbus in magnitudine sit, nil adeo de eo laborandum consulo: nam diuturnitate morbi hoc accidisse certum est. Interim tamen subinde ægri monendi sunt, vt tempore conuenienti phlebotomia vtantur. Denique obseruandum, si ex intemperantiore victu cum vlcere fluxio complicata fuerit, curationem euariare. Exhibenda ergo tum erit theriaca de Corallinis, vt supra infraque deijciant, ac confortandi ægri cum Electuario Diacubebe, singulorum dosim ex ægri natura, habitu, ac temperatura ipsemet metieris. Ad hæc vt acuratissima victus ratione vtantur, præcipies.

Venæsectio impetranda ægris.

CAPVT. VI.
DE PVTRIDO AC FOETENTE Vlcere curando.

SI ægrotus offeratur, cuius pes putrescat, cū magna fluxione, sine tamen Errodentis alicuius materiæ signo, adsint quoque phlegmone, tumor, fœtor, ac sordes, eum de principio mali interrogabis, si ex violenta aliqua causa, vt vulnere, punctura, contusione, &c. primum contigisse cognosces, hoc modo curationem aggredieris. Mundabis primum, pôst consolidabis: in istis namque duobus tota curādi ratio consistit. Mundificatio hunc in modum fit.

Curationis scopi duo.

I. *Recipe Conorum: seu Locustarum abietis recentium, Maio mense, adhuc humore turgentium, collectarum, numero xxx. fiat decoctio, donec resina omnis exierit, tum fiat expressio, ac reiectis inutilibus, coquatur resina reliqua, vsque ad aquæ consumptionem. Resina remanens cum oleis aliquot redigatur in formam vnguenti, cui prout res postularit, calcinati adijcere poteris, & sic pro mundificatiuo adhibere.* Mundato vlcere, ad consolidationem procedendum.

II. *Recipe ergo Ceræ lib: j. Colophoniæ lib: ß. picis superioris, quartarium j. liquefactis ad ignem, inspergе Aristolochiæ, symphiti maioris ana ℥ ß. Masticis ʒij Myrrhæ ʒv. Succini ʒj. ß. Fernici ʒij. fiat vnguentum, quo vngatur pars affecta bis quotidie.* Sin inter consolidandum mūdificatione rursus propter collecta excrementa indigebis, omnino illam nō intermittendam scias: nisi enim fundus vlceris semper mundus seruetur, frustra consolidationem molieris. Sic vbi alia vlcera complicata fuerint, distinctione quoque opus erit, & sua quoque singularis cura proprio capite descripta adhibenda. Denique curatione absoluta, vtile fuerit, ægro balneū Salinarum imperare, ad putredinis reliquias (quæ ex humida aluminis frigiditate prouenerant) absumendas.

Fundus vlceris mundus seruandus.

Salinarū balneū.

CAPVT VII.
DE VLCERE CACOETHE curando.

VLcerum hoc genus nullo alio signo, quàm ipsius met ægri relatione optime cognoscitur. Proinde si æger de perpetuis, summisque doloribus, quales in Phagedena, cancro, &c. sunt, conqueratur, curationem à mitigante remedio auspiceris: cùm enim ob intensissimos dolores imposita medicamēta nulla ferat affectus iste, manifestum est, dolorem ante omnia mitigandum esse, quod non considerantes nonnulli, turpissimo errore ista vlcera incurabilia pronunciarunt: nam cum nec remedia tenerent, nec doloris causam scirent, vt suę inscitiæ tegumentum haberent, Medicæ arti hanc notam inurere non sunt veriti. Sed ad mitigationis formam pergo, quæ: *Recipe Caryophyllorum quartarium j. baccarum iuniperi quartariū ß. sulphuris vitriolati ℥ j. ß. destillentur, vase probe occluso, oleum; cui adde olei laterini dimidium, & aliorum mitigantium maiorum ana duodecimam partem, destilletur iterum.* Oleo hoc quemcunque dolentem locum oblinieris, omnem dolorem statim remittere senties. Mitigato dolore, ad renouanda vlceris interiora properandū, quod vt efficias, *Recipe olei de Arsenico fixo ʒv. olei de Gariophyllis ℥ iiij. Realgaris clari, perspicui crystallini ʒ j. misceantur omnia, in mixtura intingantur petia, ac loco passo imponantur, renouando post duodecimam horam, idque ter iteretur,* & videbis Eschatam abijci à natura, sub qua carnem viuidam inuenies, in qua quoniam sordiū aliquid ferè adhuc inest, mundificatiuo cum calcinato superius descripto, ter, quatérue vlcus deligabis; & sic ad consolidationem descendes, quam simplici Emplastro stictico facile absoluere poteris. Obseruandum tamen frequentissime, pessima symptomata hisce vlceribus superuenire: nam ferè venæ ac nerui eroduntur, ossaque cariem contrahunt: si itaque huiusmodi ossa cariosa occurrant, caue ne lima vel alio instrumento ea atterere vel frangere, iuxta carnificum tonsorū vulgatum modum, attentes: sufficiat tibi ea mundasse, & si vsta vel inflāmata fuerint, extinxisse: nam facile deinceps carnem ossi superinducere tibi erit, nec est vt sic miseros ægros excarnifices. Remedium nostrum quo ossa erosa, inflammata, &c, restituere solemus, *Recipe olei de Camphora per albumen oui preparati, olei Caryophillorum, ana ℥ ß. mixtis inuicem, iuxta reliqua remedia, vtor felicissime.*

Mitigatiuum præstantissimum.

Fundi eius renouatio.

Ossa cariosa non sunt tractanda.

CAPVT VIII.
De Vulnere depascente Curando.

SI æger quispiam vlcus ostendat in facie, omoplata, pectore, costis, vel simili aliqua humani corporis parte, quod circumiacentes partes carnosas omnes depascitur, atque ad aures, dentes, maxillas, costas, scapulas, &c. vsque penetrat, omnium vlcerum pessimum genus esse iudica. Quæ duobus præcipue remedijs euincere possibile est, oleis scilicet Metallorum, ac dulcedine Mercurij: istis namque quotidie bis si perungatur vlcus, Salem morbi causam radicitus extirpari obseruauimus. Præcipua autem virtus est olei Saturni, dehinc Lunæ, post Martis, deinceps Veneris, vltimo loco Iouis: omnia autem ista longis interuallis superat dulcedo Mercurij, & ipsa olei formam referens. Sunt tamen & alia remedia, quæ istis malis medeātur quoque, vt Arcanum Re- [illegible] G [illegible] gis,

Olea Metallorū, Dulcedo Mercurij

Arcanũ Regis.

gis, Aquæ mercuriales, &c. sed ea vt recentia vlcera curant, sic in inueteratis sola non sufficiunt, sed vt morbus magnus est, sic vehemés requirit remedium. Proinde Medicos adhortatos volo, iis comparandis animum adiiciant. Sed præparatio subtilior est, & magnam laborantis industriam requirit, quam quia isti Medicastri fastidiunt, explodendam è Medicorum Scholis vociferantur, at vt primum nomen talis remedij audiunt, Alchimicum est, clamitant, reiicite: quasi vero eorum non intersit ista nouisse: sed an isti Medicorum nomen mereantur, suum cuilibet relinquo iudicium. Pręparandi rationem breuibus aperiam: Metallorum Arcanum fit, si ipsorum essentia destruatur, quemadmodum de Auri tinctura præparanda superius admonuimus. Mercurij vero dulcedo, quæ oleitatem quandam omnis rosionis expertem refert, vt extrahere conueniat, posterioribus libris ostendemus. Realgaris vero ac Aquarum Mercurialium compositionem, vtpote vulgo decantatam, nil refert commemorare.

Arcanũ Metallorum.

CAPVT IX.

De Vlceribus Transmutatis curandis.

SI æger conqueratur, vlceris sui formam priùs o[..]lem f[..]isse, mox aliam factam, iterumque aliam, sicque perpetuo mutari, nec vnquam ad pristinam formam redire, sed nouam semper semperque fieri, iam sufficiunt ista tibi ad aff[e]ctus speciem cognoscendam. quamobrem statim ad id quod iam sub sensum cadit, non ad id quod olim fuit, curandum animum adiicies. Curationem Mercurio ac Colophonia, Lythargiro, ac Gummis perficies ista enim perfectè consolidant, ille vero ex centro etiam vlcus mundificat, ac ad recipiendam consolidationem aptum reddit. Itaque Mercurium coagulato per aquam Aluminis, coagulatum in tenuissimum puluerem conterito, ac cum vnguento fusco permisceto, atq; vlceris totam interiorem regionem perungito, donec interiora viuida plane appareant, tum ℞ *Emplastri de Lythargiro lib. j. olei communis, Ceræ ana lib. j. Colophoniæ tantundem liquefiant ad ignem, liquefactis insperge pul. Thuris albi ℥ j. ß. Vernicis ℥ ij. ß. malaxentur. & fiat magdaleon de quo pro more vulgato emplastra facies. & impones*, nec sollicitus vlterius sis de curatione: ista enim ritè adhibita, facile eam perficiunt: nam & ipsum vlcus è sua natura curationem facile recipit: vt maxime autem tuta sint vlcera hæc, tamen cùm de vna forma in aliam subinde degenerent, nisi præcaueamus, impossibile est illa non tandem in Lepram abire: itaque hic Medicum sui officij studiose meminisse decet.

Mercurij præparatio.

Lepra per ulcus præcauendum.

CAPVT X.

De Curandis vlceribus à cœlesti influentia impressis.

VLcera hæc non nisi Astronomica ratione cognoscuntur, itaque ab ægro annus, mensis, dies, ac hora inuasionis perquirantur, & ad illud tempus thema cœleste erigatur, atque tũ apparebit, num ab aliqua cœlesti impressione vlcus factum sit: quod si cœlestis impressionis

Astrologiæ vlceris dignotio.

vi effectum esse vlcus apparuerit, de curando illo cogitandum erit. Itaque vel influxio à cœli iniquitate, vel transiit ac desiit iam, vel durat adhuc si illud sit, vt simplicis vlceris curationem instituas: sin hoc remedium indagandum tibi erit, quod iuxta cœlestes impressiones comparatum sit. Apparet itaque duplicem curandi methodum esse: naturalem scilicet, & supernaturalem; naturalis consolidã do ac mũdificando perficitur: itaque hoc genus vlcerum ad aliud quoddam caput referes, ac iuxta illius canones percurabis. Si vero impressio adhuc duret, per ea operandum est, quę occulta quadam vi (vulgus incantationem esse putat) agũt, vt sunt Persicaria, Serpentaria syluestris, Consolida media, id est sophiæ herba) adhibentur autem in hunc modum: primum eas frigidas abluas, post vlceri imponas, dein sub fimum seu terram pinguem sepelias, ac lapide contegas, vt cito putrescant: nam vt primum putrescere incipiunt, vlcus quoque curationem auspicatur: vbi autem iam plane computruerint, & ipsum vlcus percuratum erit. Neque per incantationem ista fieri quisque credat, sed virtute potius cœlesti, quam Deus Optimus Maximus sic disposuit, verum istis curationibus malum nomen conciliarunt Pseudomedici, qui cum Astronomiæ ac Magiæ ignari penitus sint, ista quomodo intelligerent?

Duplex curandi ratio.

Persicariæ super naturalis actio.

CAPVT XI.

De Fluxionibus Humani corporis curandis.

VLcera ex defluxionibus nata sic distingues: si quis à parentibus hæreditario malum contraxit, à defluxione factum pronuncia: itidem si æger aliàs humida complexione fuerit, iudicandum: contra vero si diuersum appareat De horum curatione longe quam de reliquorũ aliter cogitandum: nam quemadmodum fontem nemo supprimere, nisi in ipsa scaturigine potest, sic etiam in hoc casu aliquid nobis deesse credendum est. Atqui sicuti sæpius à sole fontes exsiccari videmus, adeo vt plane nullus humor effluat, eodem modo soles quidam sunt, (id est Medicinæ) qui harum fluxionum exsiccandarum vim similem cum Sole habent. Adhæc sunt quorundam hominum constitutiones admodum siccæ, vt facile istas humiditates dissipent, sicque vlcerum causas tollant. Duo itaque modi sunt exsiccandarum fluxionum, à Sole alter; alter à propria natura, de quo nihil in præsentiarum. Curaturus ergo vlcera à causa ista pronata, ante omnia tenuem victum præscribendum scias: quid enim proderit solem exsiccare, si statim pluat iterum? deinceps exsiccandum per crocum Martis erit: is enim naturalem Solis operationem in homine perficit: præter illum in huiusmodi fontibus exsiccandis nil cognitum habeo: at sufficiet iste, scio, saltem eo procurato, vt subinde vlcus mundũ ac apertum seruetur, pro fluoris euacuatione, siue fluat, siue minus.

Vlcerum ex fluxione ortorum dignotio.

Fluxiones duobus modis exsiccantur.

Superest & alia curandi ratio, per deriuationem ad alia loca, sed ferè stabilis ac diuturna non est: imò sępius priore malo peius aliquod nascitur. Quin & purgationes ad exsiccandos hosce fluxus non improbarem, nisi ea alio loco damnum forsan darent, priore peius.

Fluxionum deriuatio.

Curatio

CAPVT XII.

Curatio vlcerum cum fractura, vstione, Vlcere, &c. complicatorum.

VLcerum istorum causæ, quia manifestæ sunt, facile ex ægri relatione cognoscuntur: generationis tamen modus ferè ab inscitia Chirurgorum prouenit, qui vulnera, fracturas &c. dum inconcinnis adhibitis remediis curare tentent, in vlcera pessima ea transmutant. Membrum proinde affectum, vel os ipsum fractum, an restitui suæ integritati possit, ex iis quæ in vulnerum curatione dicta sunt, diiudicabis: quod si ob corruptionem nequeant, sanum ab ęgro, mundum ab immundo, iuxta pręcepta primæ partis separabis, actádem eius impressionem per Sophiæ herbam, Persicariam &c. vt monuimus, curabis.

Gen. Prognosis. Curatio

CVPVT XIII.

Vlcera ex Constellatione nata vt curentur.

COgnoscendorum vlcerum huius generis hæc vnica ratio est, vt si nullis naturalibus remediis, qualia sunt, Mumia, Consolida, Emplastra, vnguenta, &c. ea obediant, Constellata esse, ac huiusmodi quoque remedia desiderare cognoscas. Remedia hæc à suamet natura constellata esse debent: verbi gratia: vt Chelidonia, Folia quercus, Plantago, &c. hæc enim certiss. ac tutissime curant: quod si in substantia adhibita non prosint statim, tum *Recipe Chelidonia M. iij. fol. quercus M. ij. contundantur, & putrefiant infimo, destilleturque oleũ, quo vlcus abluatur, atque vt incarnetur, etiam eorundem exsiccatorum puluerem insperges, donec curatio absoluta sit.*

Constellata remedia.

Peroratio.

IN curandis vlceribus quibusuis quatuor summa capita obseruanda esse monuimus: primo Doloris scilicet sedationem, secundo mundificationem, tertio consolidationem, ac quarto clausionem, eaque omnia absoluta nobis hactenus sunt, quorum rationem si Chirurgi tenerét, nullum plane vlcus esset, (nisi forsan diuinitus inflictum) quod curationi ipsorum non obediret. Verum cùm auaritia, superbia, inuidia, aliisque vitiis laboret, non illis, sed ægris potius ista scripsisse volumus, quos etiam monédos duxi, ne temere ab huius farinæ hominibus remedia recipiant, etsi sub meo nomine circumferantur: cùm enim eorum præparatio sit artificiosa, non facile nisi à rerum istarum peritiss. hominibus ea confici posse sciendum est. Doctis itaque hæc, non rudibus ac tyronibus scripsisse nos meminerint omnes.

Quatuor sunt quibus omnia vlcera curantur.

FINIS SECVNDÆ PARTIS TERTII TRACTATVS.

Ph. Paracelsi

DE CVRANDIS VLCERIBVS, TRACTATVS TERTIJ, Pars vltima.

Procemium.

QVAMVIS *secunda huius Tractatus parte, omnia ad vlcerum curationem pertinentia abunde satis explicata nobis sunt, tamen cum ea subtiliora ac difficiliora sint, quam quæ vulgus medicorum assequi posit, ad ipsorum me captum accommodare, amore ægrorum per motus, ac periculorum quæ illis ex perperam facta curatione imminent, territus, placuit, non quod ipsorum hac in re pigritiem ac inertiam fouendam duxerim, sed quia intelligo hebetiora ac rudiora quorundam ingenia illis, quæ supra dicta sunt, percipiendis non sufficere. Proinde si qui sunt Medicinam exercẽtes, qui ante dicta non intelligunt, ij iuxta subsequentes canones opus Medicum faciant, quo, si non omnino, ex parte tamẽ ægri leuamen ac curationem sentiant.*

Quas autem descripturus sum remediorum formulas, ab antiquis quandoque mutuatas, magno iudicio delectas, multa ac diuturna experientia à me comprobatas, artificiosa mixtione locupletatas scias velim: nam cùm ab antiquis quondam prima ætate mihi communicatas, & ego & non pauci alij in vsum adhibuissemus, tam periculosas, inutiles ac putidas eas experti sumus, vt de alia componendorum pharmacorum ratione cogitandum mihi putarim: itaque ad illam animum adijciens, immutatis plerisque, sic excolui, & experientia comprobaui, vt eorum vsu, quantum natura fert, ad omnia vlcera percuranda, non mediocre auxilium Medicis, ægrisque accessurum sit. Quia autem magni quidam morbi, vt Cancer, Fistula Syreon, Mordax, Phagedena, &c. vniuersalia Arcana ac Mysteria requirunt, (nam ista particularia fere contemnunt) moneo vt vel ab eorum curatione desistant Chirurgi, vel Remedia secundi Tractatus præparare ac adhibere discant.

Paracelsus antiquorum formulas excoluit.

Itaque sciendum, quæ deinceps descripturi sumus, particularia omnia esse, atqui vt particularia describerem, vestra me coegit ignorantia. Duplici autem ratione vti placuit quarum prior omnibus vlceribus curandis communis est: altera particularium quorundam malorum, vt Cancri, Fistulæ, &c. curationem ostẽdit, quibus eo modo vtaris hortor ac moneo, vt si non lubet, vel licet difficiliora illa cognoscere, iuxta hos tamen canones procedendum tibi putes, ne si illa vulgata medicorum via incedas, contra naturam in ægri perniciem laborasse videaris.

Particularia remedia.

CAPVT I.

De Vlceribus per mundificatiua curandis.

ANtequam autem cuiuſquam morbi, ſeu vlceris curationem aggrediaris, diſtinguendum tibi ſedulo, inter morbos & remedia erit, ne quod vulgus medicorum factitare ſolet, dum varia, tibique incognita adhibes, vel damnum inferas, vel, ſi forte ſuccedat, caſu curaſſe dicaris. Quamobrem ſi vlcus Corrodẽtem Salem, cauſam non habuerit, hoc remedij genus adhibere tempeſtiuum erit: quod *Recipit, Terebinthinæ lib. j. vitellorum ouorum, numero xx. agitentur, ac cum aqua portione mellis coquantur ad ignem, fiat vnguentum, quo mane ac veſperi deligetur vlcus, & mundabitur ab omnibus ſordibus*: quia vero non ſolum mundare, ſed & perfectè cõſolidare, ac claudere vlcus oportet, ſequenti quoque remedio ad operis perfectionem vteris: quod *Recipit, Vnguẽti priorũ lib. j. Terebinthina lota, ac agitata lib. ß. calidè (ne ferueant tamen) coquantur ad ignem ac inuicẽ tur Galbani, Opopponacis, Bdellij in aceto diſſolutorum, ana ℥j pul. Ariſtoloch. ℥ſ. ß fiat mixtura. qua omnia vlcera, ſine Corroſione facta, curare promptum eſt.*

Mundificatiuũ.

CAPVT II.

De curatione per calcinata.

CAlcinata (ea intelligo, quę corrodente vi carent) ſingulari curandorum vlcerum, ex ipſis fontibus, facultate prædita ſunt. Atqui in eorum vſu diſtinguendũ prius inter vlcera eſt: nam iis ſolum conducunt, quæ à Sale Corroſiuo, iã olim emortuo, facta ac relicta fuere. Apparet enim non raro nimborum inſtar, in aliquem locum materiam quandam irruere, ac ſubitò vlcus amplum, ac latum efficere, quod ſi indebitis remediis quis curare attentet periculo non vacabit, ne Sal Balſami iflammetur & aduratur, fiatque vlcus diuturnum. Tu, ſi ſimile occurrat, per Calcinata in hunc modum curabis. *Recipe vitellorum ouorum, numero x Terebinthinæ ℥ vj. fiat vnguentum, cui adiice Calcinati ℥ ß. deligetur hoc vnguento bis quotidie, & mirandũ ſucceſſum experieris.* Atque vbi iam claudendum vlcus eſt, Emplaſtro ſequenti vteris: quod *Recipit, Reſina lib: j. ceræ lib. ß. picis Græcæ quartarum j. liquefactis accommixtis adiice Calcinati ℥j. vtere.* Hoc Emplaſtro omne genus vlcerum recentium, ne ita profũdorum, facillimè curatur: atqui vbi in latum ac profundum ſerpere viſa fuerint, ſuperius vnguentum in puluillis quoque adhibere vtiliſſimum fuerit. Sciendum quinetiam eſt curationem non aggrediendam, niſi materia fuerere ac turgere deſierit: etenim videas vulgares Medicos, dum initio ſtatim curare volunt, doloriſſ. ac maximè diuturna vlcera efficere. Proinde Canonem hunc ſtudioſè obſeruabunt Medici.

Calcinata quibus vlceribus conueniant.

Vnguentum ex Calcinato.

Emplaſtrum ex Calcinato.

Non curandum dum materia adhuc turget.

CAPVT III.

De Curandis Vlceribus per Corrodentes Sales Calcinatos.

ESt & tertia curandi ratio, per Corrodentes Sales Calcinatos, cuius generis ſunt, Alumen, Vitriolum, &c quorũ vſus ferè eſt, in perperam facta ante vlcerum curatione reſtituẽda: cum enim abſque fundamento viuido, nullum vlcus curari poſſit: (nam ſi eo deſtituatur, cui rei caro increſcat?) de deprauato illo reſtituendo per iſthæc remedia cogitandum erit. Obſeruandum quinetiam eſt, hoc genus vlcera frequenter curata facilia apparere, nullis tamẽ interim remediis obedire, in quo caſu inſpiciẽdus quoque vlceris fundus erit: nam ferè putridus eſt, atque ſui ablationem oſtendit: quamobrem niſi illum antea remoueris, ab iſtis remediis abſtineto: nam tantum abeſt (eo perſiſtẽte) aliquid vt proficias, vt etiam officias plurimum. Remedij formula cum correctione hæc eſt.

Quando vtend. iis Calcinatis rodẽtibus.

Fundus vlceris mundãdus.

Recipe Aluminis vſti aceto extincti, Olei de Arſenico à propria reſolutione facti, ana quantum ſufficit, miſceantur. Iterum fiat vnguentum ouorum cum alumine miſtum: vel, *℞ Calcinati, Vitrioli ana quãtum ſufficit, miſceantur cum vnguento de Ceruſſa, vtere.*

Quia vero plerumque de vlceris profunditate putrida non conſtat, curationem ab vnguento de alumine calcinato auſpicari vtile fuerit: quod niſi intra quatriduum ad curationem inclinare vlcus videbitur, ad vnguenti de oleo Arſenici & Aluminis vſum deſcendes: ſin ne iſtis concedat malum, tandem vnguento, de Vitriolo vteris: neq; verò putes ordinẽ hunc, ob id quod poſteriorum quàm priorum curatio velocior eſt, inuertendum eſſe: vt maximè enim cito cures, tuto tamen vt cures potiore loco reponendum erit, &c. Sciendum porro eſt, ſi neceſſitas poſterioris vſum imponat, Eſcharam fieri, quam vt proiicias oleo Laterino, poſt hoc Butyro (ad diſſolutionem) vteris: veruntamen etſi ſtatim non abſcedat, nõ tamen ab vſu Calcinati deſiſtendum erit, ſed pergendum, donec Eſchara vltrò decidat, quo facto, nil niſi cicatricem ducere ſupererit amplius. Sunt huius generis Corroſiua alia, vt Mercurius ſublimatus, Arſenicum, &c. verum ab eorum vſu, ac carnificina omnes, vt abſtineant, moneo.

Eſchara vt decidat.

Neque vero clam te habere poſſum, tutiorem vtiliorem, ac magis artificioſam curationem horum vlcerum ſupereſſe, quam etiã publici commodi cauſa ſupprimere diutius nolo: modus eſt, vt abſque eſchara fundus putridus abſcedat, quod bifariam accidit: vel enim putrefacere, vel ſi venenoſa materia illi inſit, eam extrahere ſine carnis oblæſione licẽt: Putrefactionem hoc remedio percurabis.

Putrefactio.

Recipe aluminis vſti, aceto extincti ℥ß ſalis armoniaci ℥j, vitellorum ouorum numero iiij. mellis cochleare vnum, farina hordei ℥ß. miſceantur omnia ad formã vnguenti, quo ſingulis viginti quatuor deligetur vlcus, ac impleatur, & ſic denuò effluat, vnguentum panno craſſiore cauatur, idque iteretur quarto, & abſcedet omne, quod putridum eſt, relinquetúrque in fũdo caro viuida, quã incarnantibus cuti adęquare deinceps licebit. II. Alter modus ſic habet. *Recipe ſuccini in pollinem redacti quantum ſufficit, vaſe occluſo, ad lentum ignem liqueſcenti tertia pars terebinthinæ infundatur, miſceatúrque toties iteretur, donec pro ſingulis ℥ß. ſuccini, Terebĩthinæ ℥ij. habeas: huic materiæ ſi craſſior videatur, aliquantulum olei lini adiicies, vt linimenti formam acquirat,* vſus eius eſt, vt cum puluillis adhibeatur, & extrinſecus vlcus emplaſtro ſtiptico de colophonia contegatur, & abſolues curationem in diebus quatuordecim: poteris, ſi ita videbitur, poſt quintũ curationis diem aliquid calcinati adiicere, ſed illud tum induſtriæ relinquimus.

CAP.

Caput IV.

De Curatione vlcerum per Tartari Balſamũ

Balſami vſus obſcuratus duobus erroribꝰ

PRæſtantiſſimi huius remedii vſum, nõ mediocri infamia ac ſuſpicione onerarũt duo præcipuè errores: alter, quòd tempore, & loco indebitis, rerum ignari eum uſurparunt: nam cùm ſaltem curat vlcera, quorum radix in ipſo loco (non intrinſecus in corpore) exiſtit, fruſtra quis eo vtatur, ſi alibi mali origo conſiſtat. Alter error in præparatione eius commiſſus eſt: pauci enim vt illũ natura deſiderabat, conficiebãt, id eſt, ſolum calcinabant, calcinatum in olei formã reſoluebant, & hoc ſufficere putabãt.

Balſami Tartari vires.

Præparati certè legitimè Balſami huius mirifica facultas eſt, (ſi cuius alius remedii) in abmendis ſuperfluis humiditatibus, phlegmonis, carne ſupercreſcẽte, &c. ante omnia verò in pedum putridis ac manantibus vlceribus excellens remedium eſt: vt maximè enim tumeant, putrida, antiqua, caua, atque eroſa ea ſint, vnico tamen hoc remedio perfuſa, vncta, illita, &c. ex ipſa vſque radice longè latèque percurantur: nam tumorem laxum primo abſumit, ac miranda ſua exſiccandi facultate morbum in vniuerſum enecat, adeo vt nullus Sal tam vehemens ſit: qui illi reſiſtere queat, ſed omnia ab eo exſiccantur, non ſecus ac ſolem paludes maximas quandoque combibere videmus.

Etſi autẽ multa paſſim ab antiquis remedia deſcripta inueniuntur, ad iſta vlcera ſananda, opinione hominum, ac prædicatione illorum, qui ea deſcribunt, vtilia: tamen quia nec illi ipſi, multo minus ipſorũ diſcipuli in iis curandis, vtilem aliquam operam ponunt, ſatis conſtare puto, ipſos rerum fontes non intellexiſſe, ſed ſaltem, vt de omnibus ſcripſiſſe viderentur, mendaciſſimo ore effutiiſſe, vel quia de rebus incertis conſultandum ſibi putabant, hunc laborem ſuſcepiſſe. At quia conſultationes ſaltẽ ſunt, non demonſtrationes, licebit nobis, relictis illorum nugis, meliora inquirere. Itaque de Balſamo noſtro hoc verè affirmo, ipsũ, ſi vlcus pedum manans ſit (nam de cæteris non tã certa eſt mihi experientia) non tantum ſuperficie tenus, ſed ex ipſo fonte percurare. Pręparatur autem in hunc ferè modum. *Recipe ſalis petræ lib. j. Arſenici ℥j. calcis viuæ ℥iij. tartari, quartaria iij. pulueriſentur omnia minutiſſime, & vaſe non vitreato calcinentur, calcinata ſoluantur, ac per filtrum deſtillentur, ſolutum illud deinceps vratur tribus vicibus, quod fiet ipſo coagulato, & cum aqua portione Salis petræ calcinato, idque tertia vice: vltimæ calcinationi affunde aceti deſtillati quantum ſufficit, abſtrahatur igne fortiſſimo ad dulcedinẽ vſque.* dein.

Balſamꝰ Tartari vt fiat.

Recipe olei huius quãtum ſufficit, aluminis calcinati aceto extincti tantundem, miſceantur, & fiat pulticula, quæ (fomentato prius pede) imponatur ac deligetur, poſt circa duodecimam horam locum conſidera, qui ſi rubeat admodum, caue ne properes: imò ſufficiat tibi viginti quatuor horis ſemel deligare: continuabis autẽ huius vſum, donec rubedo ac phlegmone vltro remittãt: quo facto.

Recipe olei ſuperioris quantum ſufficit, tragaganti in aqua roſarum diſſoluti pro libris ij. camphoræ ʒß. mixtis omnibus vngãtur, ac perfundãtur vlcera, eorũque cauitates, ac ſine dolore ac periculo videbis pedem ſua priſtinæ formæ reſtitui ac exſiccari. Quod ſi caua quoque adſint vlcera, quæ incarnationem deſiderare videbuntur: tum *Recipe olei præcedentis ℥v. Mumiæ ʒj. croci Martis ʒj. ß. olei ouorum ʒx. miſce, ac vtere, donec clauſum fuerit.* Penitus abſoluta curatione, iubeo, vt adhuc ad ſpacium decem dierũ quotidie ſemel præſecti Balſamo (ſine adiectione pes vngatur: quin ſingulis annis poplitis vel malleoli venam (ex conſilio periti medici) incidere, atque ſemel vnctione vti, magnum ad pręcautionem auxilium præſtat.

Venæ ſectio.

De Curandis vlceribus per præſectionem neruorum & venarum.

FRequenter hoc in ægris euenit, vt ſuperiores partes excrementa ſua inferioribus trãſmittant. hinc quandoque in tibiis vlcera eueniunt, mali origine in ſuperioribus exiſtente. Si ergo Saltes non venenoſa qualitate, ſed ſola quantitate peccare contingat, nimirum quia copioſi in alieno loco continentur, manifeſtum eſt, alio in loco, quam in quo conſiſtunt, curationem faciendam eſſe. quia autem curationis intentio eſt, ne in partem affectam defluant ãplius humores, primi rerum inuentores conſiderato eo, quòd in affecto loco non ita in ſuperioribus partibus materia peccaret, ſecundũ eos ductus retrogredientes ſupra affectum locum, venas & neruos per ac iuxta quos defluxiones fieri animaduerterunt, non inutili inuẽto præciderunt.

Vbi hæc curatio conueniat.

Sciendum tamen, hoc curationis genere vtẽdum non eſſe, niſi in defluxionibus quæ ſupra affectam partẽ, nulla venenoſa qualitate participant: etenim aliàs vſurpata, duplex periculum exoritur: námque vel alio ſuprà loco denuo erumpit, atque tum cordi propinquius malum eſt, quòd natura fortior antehac in diſtãtiores partes detruſerat, vel ſi forſan efflorescentiæ Paroxiſmus ingruat, ſi non ad necem vſque, certe ad ſummum periclitabitur æger. Quamobrem diſtinctio illa ſedulo obſeruanda erit, ne tuum Medicari ſit potius dicendum Latrocinari.

Paroxiſmus efflorescentiæ.

Tres modi præſecandarũ venarũ.

Modi huius curationis varij ſũt, ferè ſupra genu venę cõmodiſſimè ſe produnt, vbi eas ſcalpello, cauterio, vel corroſiuo medicamento diuidere, ac vulnus amplum facere, atque inter vtraſque vulneris oras callum generare ſolent, qui fluxioni viam pręcludat. Atqui frequenter hoc contigit, fluxiones in alias venas decubuiſſe, vel alterum latus, non raro vtrumque occupaſſe, vel intro pulſas, cachexiam feciſſe, ventriculũ, Epar: &c: oblæſiſſe: imo ipſam quãdoque mortem attuliſſe. Proinde monitos Chirurgos volo, meminerint ab inueteratis, atque conſuetis fluxionibus omnino abſtinendum eſſe, recentibus vero magna ſollicitudine proſpiciendum atque vtilem phlebothomiã pręſcribendam.

Inciſio.

Inciſionis modum nil opus eſt præſcribere, cùm nullo artificio perficiatur, quemadmodum & vſtionis rationem vt quę ruſticis quoque nota ſit: hoc potius notandum, cauendum ne reliquo malo paralyſin quoque membri ſuperaddas, quod in inciſione frequenter accidiſſe

Vſtio

memini. Corrosiuorum tãdem vsum (inter quę Mercurius sublimatus primas tenet) quibus Escharam generant, quid opus est annotare? cùm carnificinæ istæ plus satis Chirurgis notæ sint, nec nisi summa necessitate vrgente, vsurpandæ. Quæ si iis vti cogat, ad curationẽ perficiẽdam meo cõsilio exhibebis potionem traumaticam vulgaris vsus, quæ rursus per vlcus emanare apparebit: si ergo incorruptam eã iterum effluere obseruaueris, icto fonte ab vlcere non ita multum distante: itaque in propinquo venas præcidendas esse: nam quò proprius, eo res habet melius: & ferè præstat sub genu quàm supra eas præcidi, quo facto, vnguentum parti vulneratæ impones, dum callum faciat, qui quarta siue quinta perficietur hebdomade.

Potio vulneraria vulgaris exhibenda.

Istis absolutis ad ipsi is vlceris curationem descẽdendum erit, quæ Emplastro sticto alio ne vulgari quouis remedio facile perficitur. Quin non rarò vidi absque vllius medicamenti vsu quandoque vlcera sanata esse, at aliis in locis denuo erupisse, quæ facile quoque Martialibus remediis postea curarẽtur. Sed de istis omnibus docti Medici iudicabunt accuratius an ex morbi benignit., vel naturę efficacia acciderit.

Martialia remedia.

CAPVT VI.

Vt Per Balnea Artea Aqua Dulcis, & pediluuia vlcera curentur.

Particularis huius remedij ea est natura, vt si illud vlceribus adhibeatur, quibus hoc curationis genus non competit, ea multò deteriora efficiat, atque multo periculosissimam hæmorrhagiam conciter. Proinde accurato iudicio opus est, ne in remedij huius delectu aberremus. Sunt enim sub hanc curationem, ea saltem vlcera referenda, quæ sub poplite sũt, ampla, putrida, carne luxuriante abũdantia, ac crebra hæmorrhagia (quæ lentissimo quoque contractu exasperatur) molesta, neque in tibia saltem, sed & alio quocunque loco si fuerint, hãc curationem admittunt. Cognita ergo affectus specie sciendum quid remedium hoc præstet, nimirum putredinem omnem, ac sanguinem superfluum extrahit. neque quidquam preterea efficit, itaque statim ac ab eius vsu desistemus (quod fiet vbi iam bonus ac vtilis sãguis fluere inceperit) consolidandum erit Remedij formula hæc est. *Recipe conorum abietis recentium, ac succi plenorum M.ij. locustarum iuniperi, corticum fagi arboris, ana M.j Chelidoniæ, potamogeti. fol. quercus ana M.ß. rad. Asclepiades, Aristolochiæ, ana lib.ß. fiat decoctio sufficiens, in eo lauentur pedes mane & vesperi quotidie.* Aliud:

Balnei natura.

Balnei formula.

Recipe Sanicule, Limonij, Opioglossi, fol. quercus ana M.iij. rad. Vincatoxici M.j. symphiti, Aristolochiæ ana M.ß. conorum abietis M j.ß. fiat decoctio, in qua per triduum lauentur pedes. Absoluta lotione, Emplastris consolidantibus ad operis perfectionẽ laborandum: non enim simplex lotio sufficire potest. Interim dũ lotionibus vtemur, curabimus, vt ad manus sint sanguinem sistentia remedia, aliáque ad hanc rem facientia, quo in omnem euentum præparati simus.

Cõsolidatio.

CAPVT VII.

De Vlcerum Curatione per Destillata Olea, gummi, & aquas.

Est vlcerum quoddam genus punctorio dolore supra modum molestum, in quo curando, nulla nec corrodentia, nec calcinata remedia, vt Vitriolum, vt Alumen &c. sufficiunt: quin nec vnguentis, oleis, emplastris, cæterisque hoc genus remediis cedit, sed medium, quod aiunt, digitum porrigit, ac subinde deterius euadit. Huic ergo solis destillatis remediis auxiliari possumus, nec iis solum, sed semper consolidantia præstantissima cõiungere oportet: nam sola destillata cùm saltem vlcus ad curationem suscipiendam habile efficient, hoc meminisse te volo, ea saltẽ vlcera sub hæc remedia pertinere, quæ aliis non obediunt remediis, sed calore, punctione, summisque doloribus, die noctuque affligunt.

Destillata quid in vlceribus efficiant.

Remedia destillanda pauca sunt, inter quæ excellunt oleum commune, Petroleum, Terebinthina, Caryophilli, Zingiber, Nux Muscata, &c. Ad hæc faciunt quoque omnia ea, quæ fluxum Sinoniæ sistunt, quęque ad Solem destillata habentur olea: omnia namque hæc mirifice dolorem sedant, atque ad curationem suscipiẽdam aptitudine inducunt.

REMEDIORVM FORMVLÆ aliquot.

Recipe Cariophyllorum ℥v. Zinziberis ℥j. Nucis Moschatæ ℥ß. destillentur per Alembicum, fiat separatio per gradus, & pro magnitudine doloris alterentur.

Aliud.

Recipe Olei communis lib.j. Thuris albi ß. ℥ß. Caryophillorum ℥ij.ß. fiat destillatio per alembicum, & separentur per gradus.

Aliud.

Recipe Terebinthinæ lib.j. Petrolei quartarium ß. destillentur in Alembico, iuxta gradus.

ALIVD PRÆTEREA INCARNANS, consolidans, & claudens.

Recipe Thuris, Mastiches ana ℥j ß. Caryophillorum ℥j. Mummiæ ℥ij.ß. Bdellij, ℥ij. Galbani ℥j. destillentur, & inter destillandum fiat separatio per gradus, dein destilletur oleum oliuarum quoque per gradus, ac mutuis singuli oleorũ gradus commisceantur. ac floribus Hyperici vasa impleantur, seruenturque ad vsum. Vtendi ratio est, vt cum penna oleo intincta totum vlcus, ac circumiacentes partes tingantur quotidie bis, mane ac vesperi, quod si interea temporis dolor, ac calor recrudescant, nil prohibet remedium iterare. Extrinsecus autẽ imponendum erit Emplastrum de Calcinato, primo cap. descriptum: sufficiunt namque ista ad curationem perficiendam. Sciendum ergo, cũ hæc vlcera nulla Attractiua (ne Terebinthinã quidem) Emplastra, vnguenta, &c. siue anodyna ac paregorica ea sint, siue minus, perferre, exceptis per destillationẽ paratis: itaque nõ immerito in Medico Chemiæ peritiam requiro, vtpote siquidem pharmacariorum coctura non sufficiunt, ipse defectum sarcire queat.

Vlcerum horum malignitas.

Sunt præterea Collirìa, quę cùm ad oculos parata sint, tamen excellentem vsum in istis vlceribus persanandis præstant: nam cum pinguia ac destillata sint (ea enĩ præcipue cõmẽdo)

Collíria.

Corro-

Corrosiui Salis compescendi vim obtinent. Quinetiam Balsama nonnulla ex Corrosiuorũ destillatione composita, mirifica in hoc casu virtute pollent: etsi enim corrosiuam vim non plane exuunt, tamen diuturnitate temporis eã mirum in modum temperatam acquirunt.

Balsama Corrosiua.

CAPVT VIII.
Vt per Thermas Vlcera Sanentur.

THermis seu aquis natura calidis, magnam ad humanæ vitæ sustentationem vim inesse nemo est qui dubitet: etsi enim aquæ nulla pene autoritas est, tamen eius vsu certe quàm vini, meliora omnia conseruari animaduertimus: sic potus ceruisiæ quàm vini salubrior habetur quoque, vt qui non tam frequentium morborum causa existat. Quòd si vulgaris aquæ tanta virtus existit, quantò maiorem efficaciam iis tribuemus, quibus aliquam manifestam qualitatem impressit natura? quales sunt Calidæ, Sulphureæ, Vitriolatæ, acidulę &c. Experientia sanè docuit, quemadmodum terræ nascentium variæ ad humanæ naturæ morbos curandos virtutes existunt: sic Aquarum, & quæ illis insunt, salium varias facultates haberi illis quasi respondentes verum neglĩgẽtia Medicorum (qui ea quę maximè cognoscere debebant flocci pendunt) aquarum virtutes, hactenus ferè incognitæ latuerunt. Nos de thermis, quantum ad pręsens negotium facere videbitur, breuissime disseremus. Itaque sciendum, eos solum vlceratos ad thermas mittendos esse, qui vlcerum radicem non intrinsecus in visceribus, sed in ipsa affecta parte habent, hac distinctione, vt Aluminosum vlcus, Aluminoso balneo, &c. curare velimus: nisi enim ista concordantia obseruetur, frustra omnis curatio attentabitur. Veruntamen istud quoque remedij genus tum recentibus (nam ea statim curat) tum inueteratis plane, non incommode adhibebitur, maximè vbi illic nulla fluxio, nullum quę vehementius symptoma adfuerit. Cùm autem ipsæmet thermę, Incarnandi, Consolidandi, &c. vires suis manifestas faciant, non difficile erit Medico diiudicare, quę cuiuis commodissimæ sint futuræ. Sciendum quoque vt maximè quis euelcis sit, tamen nisi in ipso vlcere origo consistat, à balnei vsu eum plane arcẽdum esse, nisi mortem quàm vitam malit. Sed ne ille auxilio plane destituatur, inspice an typicum malum sit, quod si cognoueris, frequentes ac tempestiuas illi venæ sectiones ad præcauendam recidiuam impetrabis.

Ceruisię quàm vini potus salubrior est.

Vlcerati qui sint ad thermas mittendi.

Thermarum delectus.

CAPVT IX.
Quomodo tempus, Quod Ipsum Medicus est, vlcera curet.

QVemadmodum (quod aiunt) post nubila Phœbus redit, sic quãdoque vlcera apparent, quæ cùm diu multumque ięuierint, tandem desęuiunt quoque, atqui non plane remittunt: etsi enim tempus diuturnum, causam vlceris tollat, vlcus tamen ipsum plane curandum Medico relinquit. Proinde in hoc casu vnica hęc consideratio relinquitur, quomodo vlcus ipsum consolidetur, siquidem de causa sollicitum esse, nil refert amplius. Huius rei ignorantia ducti Medici quidam sexcenta in vlcerum curatione experti sunt, sine fructu tamẽ omnia: siquidem tempus legitimum nondum prætererat, quibus deinde succedentes alij ęquè imperiti leuissimis remediis, fumigio scilicet, vnguento, lotione, vsu ligni, aliisque huius farinæ medicamentis adhibitis, vlcera illa percurarunt: hinc videmus quoque leuissima vlcuscula ab accuratiss. ligni vsu non euinci: vicissim maximos morbos anili remedio sanari, temporis scilicet ratione curationem cõcedente vel prohibente. Vbi ergo tempus elapsum de curatione monuerit, leuibus saltem remediis vteris, vnctione scilicet, fumigiis, ligno; prę omnibus autem vnguenta traumatica, ac stictica emplastra commendantur: ea namque vbi vlcus ięuire desierit, quale illud sit, curare sufficiunt. Digestio sic ferè in hoc casu habet. Si videris vlcus antea dolorosissimum ac perniciosissimum à doloribus & malitia sua subito desistere, tum curationem aggredi tempestiuum erit: habebis enim auxiliantem naturam, quod si succedat, ne statim de quouis vlcere curando glorieris: in omnibus siquidem singulare quiddam inest.

Temporis consideratio.

Digestio.

CAPVT X.
De Vlcerũ curatione per Sparadrapum.

VLcera quæ in tibiis consistentia, causam fouentem intrinsecus in corpore latentẽ, illac tamen effluentem, habent, singularem quandam curationem obtinuerunt, quæ pręsectioni venarum superius explicatæ, quodammodo respondet: impediuntur namque deligaturis arte factis fluxiones, ne ad vlcus decumbãt, atque sic vni vlceris curationi inuigilatur: verum fucata quædam Medicina hæc est, & in paucis vsurpanda: etenim ferè periculum est, ne alibi erumpat iterum, priore longè deterius malum. Itaque sciendum Sparadrapi vsum solummodo conferre, si à manifesta, ac procatarctica aliqua causa fluxio concitata fuerit, vt à scalpendo, contusione, &c. atque si hinc fluere illuc humores incipiant. Sparadrapi vsus modernus, qui per tenias seu fascias simplices fit, antiquitus incognitus fuit, & penitus omni artificio caret: antiqui namque pręparabant ex sanguinem & Sinoniam sistentibus remedijs: nos vt ea in vsum reuocentur, vnicam descriptionem dabimus. *Recipe putaminum ouorum vstorũ, testarum cochlea vstarum ana ℥v. lap. hæmatitis ℥j.ß. Boli Armeni ℥iij terra sigillata ℥ij.ß puluerisentur, ac cum tragaganto in rosacea dissoluto commisceantur in formam pulticula, qua fascia inducta vbi fuerit, fiat deligatura ab infernis sursum versus, iuuat mirum in modum.* Facta deligaturaquia necessario supra eam humores colliguntur, de iis educendis cogitandum erit, siue per purgationes, siue abstinentiam, siue vsum ligni, & c. id fiat, exsiccari certe oportet, nec antea fascias dissoluere: quàm omnis humor absumptus sit, omniáque pristinæ sanitati restituta: verum hoc numquã sperare licet, si fluxio à toto corpore fuerit, quamobrem moneo, vt antequam curationem aggrediaris, de prima ac fouente causa cogites;

Sparadrapum quibus conueniat.

Purgatio.

Epilogus.

Descripsimus hoc tertio tractatu vlcerum remedia, quibus ferè vulgus medicorum abutitur, eo fine, vt sublato abusu, cuiusq; remedij genuinũ vsũ ostenderemus, monẽtes, ne vno remedio omnia vlcera curari posse sibi persuaderent: sed vt singula singulis conuenientia adhibere discerent, ne sibi ignominiam agro damnum (si sine delectu operentur) concilient. Sunt particularium horum remediorum x. quibus etsi plura quis adiungere posset, tamen quia commodiore loco (quarto nimirum de curatione morbi Gallici libro) describi possunt, eò resecimus. Optarim sane, omnes qui Medicinam facere cogitant, in istis Particularibus studiose exerceri, forsan melius & ægris & medicis consultum foret. Rogatos quoque medicos omnes volo, si modo exorari se patiuntur, ne ipsos pigeat, ea quæ scribimus, perlegere ac discere: siquidem hoc solo fine scripsimus, vt ex ipsorum animis falso conceptos errores euelleremus.

Decem particularia Paracelsi.

FINIS SECVNDÆ PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ.

CHIRVRGIAE MAGNAE

THEOPHRASTI PARACELSI, PARS TERTIA.

DE VLCERIBVS ET TVMORIBVS præter naturam, septem libris absoluta.

LECTORI BENEVOLO THEOPH. Paracelsus S. D.

CVM æquum sit, omnes medicos ea quæ ipsi experientia didicerint, in aliorũ quoque vsum publica facere, siue eam multam habeant, siue paucam. Hos de tumoribus præter naturam libros describere eadem causa permotus sum: maximè cùm Medicus, nisi singulari ingenio præditus, in solis aliorum scriptis fidẽ ponere nequeat: nam non nuda litera, sed praxis, multarũque rerum experientia, in arte nostra fidem facere solent. Ad hæc praxis quàm theoria in Medico prior esse debet: ad illam namque hęc consequitur, non in Medicina solum, sed in philosophia etiam: ad hæc igitur principia sequentes libri, vt artis nostræ initia, perfectionémque ostendant, conscripti à me sunt. In quibus si breuior sum, (nam quæ antiqui sæpe triginta quadraginta, imò infinitis capitulis descripserunt, ea ego vno atque altero capite absoluo) causam scias eam esse, quòd confusionem deuitauerim: verbi causa: vlceratio ex Abscessu seu Apostemate facta, vlcus verum non est. itaque sub vlcerum descriptionem non referenda. Sic Pestis, Antrax, &c. non ad vlcera, sed ad pestilentiæ descriptionem referenda est. Similiter ex Hydrope facta vlcera ad suum caput reseruanda. Quamobrem sequentibus libris titulum fecimus, de vlceribus, quæ æquè ac pestis singularis morbus existũt. Et quemadmodum arbor quæuis singularem, tum theoriam, tum praxin requirit: sic vlcera suam singularem Theoriam & praxin hoc libro sortita sunt: quámque est inconcinnum lapides, & ligna eadem theoria describi, tam est inconueniens vlcerationes priores cum vlceribus istis coniungi. Etsi enim in praxi quodammodo concurrunt, tamen in theoria necessario disiungẽdæ mihi fuerunt. Vlcera autem præsenti opere appellabo eas saltem continui solutiones, quæ ex Corrosiuis tam viuentibus, quàm emortuis, tanquam ex suo semine enatæ sunt: nam non secus, ac ex semine suo Maiorana, ex flore suo Anthera existit, de morbis iudicandum quoque est, vt scilicet ex seminibus suis describantur. Porrò monitos Medicos velim, ne intricatis speculationibus posthac se inuoluant, sed simplici Theoria, quæ ex empyria primum extitit, contenti sint, qua vtilia, noxia, præsentia, pæterita & futura, instar naturalis Prognosticatoris, non tam in morbis (id est, philosophia) quàm curatione (id est, Medicina) ipsorum diiudicare facile erit. Neq; quisquã cogitet Neotericus vel Modernista, qui ex antiquis hausta profundunt solũmodo, vel autoritate antiquorum, vel contradictionũ reconciliatione litem nostram dirimi posse nam in ipsa radice diuersi sumus: ipsi namque cæcam Theoriam faciunt, hoc est, vt vno verbo dicam, Sophisticã: ego verò sensibus pręditam, id est, quæ à sensu ac experientia rationes producit. Medicinæ enim fundamenta sine sensu ac experientia nulla sunt: nam sine illis veritas consistere nequit. Differimus præterea in eo, quod ipsi Praxim ex theoria architectentur: nos vicissim ex Praxi theoriam. Requirimus etiam in Medico non solum naturæ Microcosmi, sed & vniuersæ naturalis philosophiæ cognitionem, non ex phantasmatis ac speculationibus, sed sensuum ac experientiæ iudicio exortam: hæc enim veritatis, illa Sophismatum studiosior apparet. Itaque si meæ Medicinæ ab illorum medicina differentiam intelligere placet, quantum somnia à rebus veris absint, considerate: similis namque plane inter nos diuersitas existit. Quamobrem Lectores humanissimi, quæ vel breuitate, vel obscuritate difficilia in hoc opere vobis videbuntur, vberius in opere de Apostematibus explicata inuenturos vos, polliceor nunc vobis. Interim rogatos omnes volo, ne sine experientia diuturna quisquã de istis iudicare præsumat: nam Sophisticis illis medicis quàm ingrata sint futura bonorum de nostris scriptis iudicia, animus præsagit: sed nil istos tenebriones ac im-

Paracelsus cur in his libris breuis sit.

Vlceris nomine quid hic intelligat.

Paracelsus recõciliationem non admittit.

Praxis, theoriã præcedit.

Medicinarum duarum differentia.

ac impostores, qui nil nisi nugas ex suis cathedris, instar canum (qui noctu expergefacti latrant causam latratus ignorant) detonare solent, moror: siue Doctores sint, siue Magistri, parum refert. Experientiam & candorem non inanes titulos triente redemptos, desidero. Vale. Colmariæ 8. Iulij. Anno 1528. Pseudo-medici canibus comparati.

PRVDENTISIMO VIRO D. CONRADO VVIKRAMIO, VRBIS Colmariensis Cos: Dn: suo obseruantissimo,

THEOPHRASTVS PARACELSVS S. D.

EXCELLENDI ac dominandi studium diuinitus hominibus implantatum esse, neminem puto inueniri qui dubitet: cum enim sibi soli nemo natus sit, nulla ratione pluribus prodesse quis potest, quam si ipse ad Republicæ gubernacula constitutus, publicum primùm commodum, postea singulorum ciuium honore ac emolumentum procuret. Atqui vt hoc præstet, imuandi ardens studium requiritur, quo antiqua & noua, præsentia, præterita & futura omnia considerando, quid quoque loco conueniat, curet, ac promoueat. Quo studio quia tuam dominationem mirifice excellere animaduerti, eam hoc loco alloqui visum fuit. Functiones varias a Deo Opt. Max. mortalibus demandatas esse in eum finem constat, vt quisque dilectionis præcepto cōmodius obedire possit, ficut pauper à mendico beneficium non sentit, sed a diuite, nudus solius vestimentarij, æger vnius Medici opera indiget, vt tam quicunque functione ac officio careat, ei benefaciendi facultatem deesse certum sit. Cum itaque omnia in vsum proximi accōmodanda veniant, manifestum est, Medico etia vt excellat studendum esse: is enim vnicus artis nostræ triumphus est vt quod Deus a nobis requirit, præstemus. Triumphus iste in tribus potissimum emicat in Politia nimirum, Medicina, & Theologia: hanc suo patrono, illam tibi, viro scil. Politico commendo. Medio loco constitutam, in qua ego natus sum, qua vnica, dilectionis præceptū abunde præstare occasio est, ego pro virili excolere semper studui. Diligentiæ itaq; eius testimonia hos septē de vlceribus libros cōstitui in quibus experientia potius quam veterū authoritati studui. vnde forsan non mediocri odio me onerari continget: verū T. D. ego testem aduoco, de nullius contemnende studio, sed iuuandis ægros, tum abusus ac errores, qui in Theoriam ac Praxin irrepserunt, detegendi causa permotum ista scripsisse. Quod si inuidiæ stimulis exagitentur, cuius indicandum relinquam, an immerito crassissimos illorū errores detexerim. Etsi enim non ignoro, lolium infœlix, ac Zyzania ex tritico penitus extirpari non posse, quemadmodum T. D. in Repub. administrādæ idem experitur quotidie, tamen aliquid præstare si non potui, certe volui. T. D. spem mihi facit, se pro viribus vera dogmata propagaturam, errores ac Zyzania extirpaturam (hoc enim viri Politici officium esse nemo ignorat) cui me commendatum etiam atque etiam cupio. Data Colmariæ 8. Iulij. Anno 1528.

Dominandi studiū diuinitus datū.

Functionum varietas vnde.

Medicinæ Triūphus.

Paracelsi studium.

TERTIÆ PARTIS CHYRVRGIÆ MAGNÆ PARAcelsi de Vlceribus.

LIBER. I.

CAVSAS corruptionis sanitatis, in continui solutionibus, quę ad Chirurgiam pertinent, externorum corporum exēplo discere licet: illic enim Erucæ, vermes blattæ, aliiq; sexcentę pestes, quomodo continuū soluatur, ostendunt. Etenim nisi in ligno (verbi causa) corrosiua quædam vis inesset, ipsúmque ex tribus primis compositum constaret, nūquā morbus fieret. Nam putredini vlcerationē acceptā ferre quà n sit inconueniens, hinc patet, quod putredo nullum plane dolorem humano corpori inferre possit, cùm omnia putrescentia sensū destruāt. Itaque vbi dolor, ac Erosio persistunt, virtute Salis operātis, qui in parte dolēte plurimus collectus est, omnis putredo arcetur. Atqui si liuida, nigra, fœtentia, & c. putrida quis dicere forsitan velit, is Medicè nō loquetur: siquidem etiāsi admodū à Corrodente Sale pars decoloretur, nisi tamen sensu omni plane priuetur, putrida dicenda neutiquam erit, cùm nec illud putredinis veræ nomen mereatur, vbi omnis omnino vita euanuit: verum late patens putredinis significatio est, ac ferè pro cuiúsque arbitrio vsurpatur. Ego vero vlcera nullo modo à putredine originē duxisse, dicēda puto, vt maximè quidam contendant dolorem illū, qui ea comitatur, putredinis principiū esse: at illi Salis permixtionem esse non intelligūt: posset quidem putredinis rudimentū dici; propterea quod ōnis huiusmodi contrarietas mortē efficere queat, cui postea putredo subsequeretur: sed arte caret ista loquendi ratio. Exulare ergo ab vlcerū theoria putrefactiones. à Praxi purificationes ac mundificationes iubeamus. Consideremus potius cōcordantiā ac cōtrarietatem Salium ac remediorum, ex quibus noua temperies dolore ac calore lōge expulsis inducitur. Veluti enim igne lignū depascente, aqua affusa restinctio, fit, ac vlterioris corruptionis causa præcauetur: sic in Microcosmo hic accidere putandū est: imò quanto homo ligno præstat tantum perfectius omnia effici. Proinde cū veteres causam & effectum in vlcerū theoria omnino ad putredinem referant, eoque in Praxi omnia dirigant, iuxta suas scilicet Cholerę, Melancholiæ, &c. acidæ, salsæ, adustæ, & c. distinctionum rationes Ego nil horum credendū penitus affirmo: siquidem & ratio & experientia docent, omnia cùm sensibilia, tum vegetabilia corpora ex Sale, Sulphure, & Mercurio, tanquam principiis initio extitisse. Ex ijsdē his tribus sanitas ac morbus diuersimode causātur: itaq; omnia theoremata Medica ac Philosophica, iuxta ternariū hunc metienda sūt, reiectis quatuor humoribus, quos etiāsi speciosa quadā ad numerum ac temperaturā Elementorū analogia palliant, tamen à Philosophia ac arte Medica plane abhorrēt, ac aliena sūt, cùm iuxta eā morbos

Causam vlcerum Corrosiua esse.

Vlcera non esse à putredine.

Putredinis amplæ signicatio.

Omnia ex Sale Sulphure & Mercurio cōposita.

morbos partiri impossibile sit: quod enim de calido frigido, &c. dicunt illi, inconueniens omnino est: nam quomodo Salem cal. sicc. Sulphur calidum siccum, Mercurium cal. siccum, vicissim verò Mercurium, Sulphur, Salem, frigidum & humidum, iuxta eos dicemus? quamobrem Elementa quæ in suo gradu fixa consistunt, nec augentur, neque decrementum suscipiunt, in assignandis morborum causis omittamus. Siquidem non secus, ac Sol omnia corpora eodem calore afficit, sic & Elementa in omnibus hominibus æqualiter se habere constat. Verum quod complexiones attinet, duæ sunt: Calida, scilicet, & frigida: hæc constans ac immutabilis, ceu nix: illa vt ignis permanet à quibus omnium rerum vita existit, nullaque ægritudo causari potest. Friuolum ergo est, morborum causas ex iis desumere, vt videlicet dicamus, hunc hominem illo frigidiorem vel calidiorem esse, cùm omnes æqua caliditate ac frigiditate participemus: quin multò magis temerarium illud est, iuxta hunc calorem, vel frigus hoc morborum gradus metiri velle, sicque morbos ipsis Elementis subiicere cum tamen in eo vitam ac sanitatem posuerim antea: quomodo ergo ęgritudinem tu illis cõstituis? Sane, sanis omnibus æquus complexionum gradus est, ægris vero (vt qui iam à natura & calore declinant) admodum inæqualis: sunt enim in alia iam dispositione, orta à prima materia. Itaque sanum corpus Elementis non sine ratione contulerit quispiam (si complexionem spectet) non ita ægrum, quod ab horum essentia diuersum factum est. Quis enim ignẽ Persicum, ex igne ortum dicat, cùm eo loco ignis nullus sit? sed morbus saltem, qui absque igne venit, & quo veniente, ignis Elementum aufugit. Cedunt enim morbis Elementa ipsa, & vbi morbus est, ibi nullum Elementum superesse scimus.

Elementa in suo gradu sunt fixa. — *Complexiones duæ solũ.* — *Complexio omnibus vna & æqualis est.*

Ignis Persici ignis est Sal nitrum Sulphuris, ex eo ceu ex silice erumpens, & instar ignis artificialis nostri omnia depascens, imò ipsum omni ex parte referens. Quemadmodum namque ignis ex silice excutitur, in silice tamen non esse constat, sic ex corpore morbi existũt: item veluti ignis, è silice erumpens, Elementũ non est, sed arte factus ignis, illiusque tantum imaginem ac ideam referens: * at corruptibilis interim contra elementorum naturam, cum nullum Elementum intereat, ante cœli terræque dissolutionem quod Maris exemplo addiscere potes: ipsum siquidem nõ consumitur, ac etsi in cacabo eius portionem concoquas, donec nil supersit amplius, non tamen absumptam rectè dices: nam per cocturam in Chaos, ex hoc iterum in aquam transmutatur. Sic terra, lapides &c. vsta, frixa, &c. quocunque tãdem modo tractata, semper in se redit. Similiter & aëris elementum consumi nequit, quamque est impossibile elementum consumi, tam quoque difficile est de nouo fieri. Verum lignorum ignis corrumpitur, quia Elementum non est, sed Sulphureum corpus, vento quàm simillimum: qui & ipse aër verè non dicitur, sed generatum quoddam corpus corruptibile. Elementum namque ignis illud verè est, quod Firmamento excepto nemo nec corrumpere potest. Sic Sol cum suis astris Elementum est: nam illius calorem nemo augere, vel minuere potest. Itaque toto cœlo aberrant medici, cùm Elementa quæ nil nisi vitam tribuunt, corporaliter nobis inesse imaginantur. Quia enim sine calore, ac frigore vita non consistere potest, siue in sensibilibus, siue in vegetabilibus, mirum eos, sic delirare vt in iis ipsis morbos constituere velle, varijsque nominibus humorum, qualitatum, complexionum &c. afficere considerandum erat, morbos omnes corruptibiles esse, ac instar flammæ vel scintillæ consumi, manentibus interim Elemẽtis ac complexionibus illæsis. Elementa enim vt in hominem ingressa sunt: sic ex eo rursus abeunt, terra scilicet in terram, aqua in aquam, chaos in aëra, ignis in Solis calorem, ibique perstant, donec cœlum ac terra dissoluẽtur. Ista inquam vera Elementa sunt, quibus friuole admodum morbos adscribitis, iuxta ea morbos calidos, frigidos, humidos, siccos &c. dicentes. Atqui non hæc, sed id quod euanescit, morbum efficit: imo morbus ipse est Elementorum insensibilitatem efficiens.

Ignis, ignis Persici. — *Digreditur à proposito pro more* — *Mare nõ cõsumitur.* — *Redit ad propositum.* — *Ignis nostri cum vento similitudo* — *Sol est Elementum.* — *Elementa perpetua sunt.*

Quod si omnino quis vrgeat, omnem morbum calidum, vel frigid. vel humid. vel sicc. &c. esse, hoc est, cum complectione seu natura Elemẽtari consistere: et sic responsum volo: ea quæ frig. & cal &c sunt, vera elementa non esse, alioqui nil sub cœlo esset, quod Elementum nõ foret. siquidem cõstat omnia Sublunaria corpora, seu vita prædita sint, seu eadem destituta, necessariò vel frig: vel calida esse. Interim non inficias eo, in corporibus nostris quatuor Elementa consistere, verum in sanis hoc est, non perinde in ęgris: nam præsente morbo calor ac frigus &c. aufugiunt, sicque corpus Elemento destitutum Mortis imperio subiectum est. Calor natiuus qui in nobis est, ignis Elementarius est, non sic calor præter naturam. Caro ergo quæ iam corroditur, viuit adhuc, ac tum demum vbi abscedit à corpore, id est, quod vos illam facitis. Sin illa erosa caro alia carne restituatur, ei calorem naturalem, seu Elementarium inesse non rectè quis dixerit, cùm calor ille non consistat, non nisi in iis quæ ex spermate generata sunt, sed calorem, si quem habet, aliunde ex vicinia mutuatur. Atqui vt de calore ac frigore præter naturam, seu morbido loquamur, sciendum variis modis accidere: primo ab exercitio vehementi, quandoque ab oppilationibus seu obstructionibus vehementibus, alijsque multis modis: verum istos calores, &c. nec complexiones, nec Elementa esse cogitabis: si enim complexiones forent, complexionem leui momento immutari posse contingeret, quod impossibile esse ostensum est. Perinde se ac in putrefactionibus res habet: illic enim stercus, etsi duplo calidius euadat (vt incalescere apparet) quàm ab æquo reiectum sit, nemo tamẽ calorem illum Elementum appellat, &c. sed digestum solummodo. Hæc pauca protheoremata ad vestibulũ operis de vlceribus præmittere placuit. Sunt & alij errores, qui incautis facilè impo-

In ægris corporibus 4. Elementa non insunt. — *Calor natiuus est Elementaris* — *Calor præter naturam varijs modis fit.*

Sales solam vitã ab Elementis habent.

imponunt, verbi causa, Sales Elementum in se habent, cum tamen iuxta illud non operentur, non recte quis Elementum illis curandis administrauerit: nam virtutibus Sales vacui sunt, solamque vitam, non operationem ab Elemétis habent: quæ enim illis differentia inest, exempli gratia: quòd Alumen Roche à Plumoso, Sal Armoniacus à Sale Maris differt, non superabundantis Elementi ratione hoc fit, cùm omnibus æqualis insit, imò potius propter acerbas, dulces, acres, salsas, &c. qualitates. Itaque salsedo, amaritudo, dulcedo, ponticum, acerbum, acetosum, &c. inter qualitates, non inter complexiones numerari debent: qualitates enim æquè sunt, ac in homine pulchritudo qualitas est, quam, quis est, qui ad Elementa referat? Sic Sal gemmæ acrior est, quàm Sal Anathron, eoque pulcrior quoque, ceu homo homine, lingua linguâ acrior conspicitur, etsi in vtrisque eadem forma eademque insit materia. Hinc apparet cur diaphanes sit: cùm enim in sua sit exaltatione, necessariò quoque purum ac pulcrum est. Discere quoque hinc licet, cur Sal Sale, homo homine fortior ac acrior existat, Camphoræ quis frigiditatem inspiciat, ea ab elemento certe non est, sed à qualitate: item, Cantharidum c[illegible] vis an elemento ascribenda? minime vero, cùm ne grij quidem ignis plus habeant, quàm camomilla. Sic vrtica v[illegible] non elementi ratione, sed propter formæ subtilitatem. Hæc, hæc, illa diuina mysteria ac Magnalia sunt, quæ si ex veræ Philosophiæ fontibus hauseritis, facile vobis morborum origi[illegible], ac causas assignare fuerit. Atqui, illa Philosophia non est, quam Aristoteles, Auerrhoës, Albertus, &c. docuerunt, qui Medicinæ nil, vel minimum tenuerunt: imò quæ in chartas effuderunt, omnia absque experientia eblaterarunt. Itaque verum illud dictum nostrum esse apparet, cum Philosophũ ex Medico (non autem vicissim) generari debere pronunciamus. Sed fidem dictis faciunt ars vestra, opera vestra, facultates vestræ.

Sapores sunt qualitates non complexiones.

Camphora cur frigida.

Philosophus ex Medico generatur.

THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER. II.

Salium differentia.

EX iis proinde quæ præcedenti libro dicta sunt, manifestum euadit, vlcerum causas non complexionibus, non Elementis, non qualitatibus, sed Salibus, quorum differentiæ sunt, Corrosiuum, acutum: acerbum, acetosum, &c. adscribendas esse, ea obseruata ratione, quòd cùm nullum plane vlcus absque corrodente virtute consistere posse dicamus, Corrosio autem extra Sales nulla sit, omne vlcus Salibus acceptum ferendum esse: neque tamen putandum est, Sales seipsis meliores, vel deteriores euadere (quemadmodum de suis complexionibus fabulantur pseudomedici) sed certò sciédum, pro cuiusque Salis natura, atque mixtionis varietate, nouum subinde vlcus, ante incognitum oriri. Itaque obseruandum, corporis sani constitutionem seipsa meliorem nunquam euadere, sine naturæ propriæ corruptione, verum deteriorem facile fieri, propter congenitum corruptionis seminarium, quod dum Microcosmus separatus nódum est, in optima cócordantia consistit: verum vbi separatus fuerit, à sua temperatura alienum euadit, hæc ergo causa est, cur morbo ingruente totum corpus horreat: propter dissolutam nimirum illam corporis concordiam: nam vt primum aliqua species separata est, iam viribus suis integra existit, quas in illa harmonia ostendere non poterat. Illud itaque quod separatur, Salis species necessario est, (si de Chyrurgicis istis morbis, ac vlceribus loquamur) cùm ergo constet, Sales vlcerum causas existere, eorum plus cẽtum species in corpore nostro inesse, ignorãdum non erit, ex quorum malignitate ac mixtione vlcera diuersa euadunt, alia curatu faciliora, alia difficiliora ista hac, illa alia forma ac natura prædita: quemadmodum enim alia est Salis Vrinæ, alia ferruginis, alia Aluminosi, &c. natura: alius Vitrioli, alius Salis communis, Nitri, Aluminis, &c. sapor: sic alius aliorum dolor est, si à concordantia vniuersi Sales separati fuerint, instar Salis mineræ. Obseruandum tamen, antequam Sales separentur, talem illorum temperiem esse, vt salem gustu diiudicare nequeas, non secus ac variis succis inuicem permixtis, de certa aliqua saporis specie pronunciare impossibile est: at vbi ad separationem inclinare cœperit, quò fini propior, eò facilior diiudicatio apparebit: tandẽ verò separatione absoluta, manifestissime Salis sapor apparet: etenim in omnibus tam terreis, quàm aqueis corporibus, integra manente compositione, vt certa species animaduerti non potest: ita facta separatione illa, latere nequit: separatio enim species Metallorum, Gémarum, Salium, &c. prodit. Quæ hactenus de Salibus dicta sunt, ad omnes Catholica sunt: iam ad specialia descendendum. Sales ex Realgare progredientes, quales sunt Arsenicalis, Auripigment. Vineæ, Petreus, Aluminosus, Vitriolatus, Maris & huius generis alij, pro sui veneni malignitate tumores & punctiones vehementiss. in vlceribus excitant, quos omnes sales in humano corpore existere ignorandum non est: tot namque Microcosmus Salium species obtinuit, quot maior mundus ostendere potest. Sic quemadmodum per proprium Salem Venus in viride æris conuerti cernitur, eodem modo Sales separati corpus destruentes, extrinsecus vlcera faciunt: verum ceu in ære argentum, plumbum, bona, mala, vtilia, inutilia, &c. nemo ante separationem discernit: facta autem separatione, Arsenicus, Realgar, Auripigmentũ, Antimonium, Sulphur, &c. ad oculum apparent, quę in composito venenum non erant, resoluta auté, vel pisi magnitudine lethale venenum existunt, (sic Sales ante & post separationem se habere intelligendum.)

Sanum corpus se ipso melius non euadit.

Salium plus centum species.

Sale, ante separationem qualea sint.

Separatio quasuis species producit.

Quamobrem iam tandem separationis (quę vlcerum antecedens causa est) modum ostendamus. Sunt Sales quidam subtiles ac liquorosi, qui in corpore consistentes cũ reliquis, ex sua ipso-

Separatio salis vt fiat.

ipsorũ subtilitate corruptionẽ efficiunt: quod exemplo vini clarum euadit, Vinum integrũ, salsõ omni sapore destitutum, sed insigni dulcedine gustui adplaudiens apparet, quod tamen diuturnitate temporis Tartarum acerrimum, scilicet Salem generat. simili modo in humano corpore cutis dolium est, liquores vero vinum, qui si Salem (qui Tartaro respondet) deponant, is ad vsque cutis membranam decurrit, cuius cùm non tanta (quæ lignorum in dolio est) durities sit, ab illis erosio oritur, sicque vlcus. Iterum vinum acescens consideremus, quod amisso spiritu acorem contrahere scimus, at acetosum saporem quis animaduertit prius? nemo: vnde ortus autem? ex separatione nimirum: consimile ergo plane de liquoribus corporis nostri iudicium est, quorum cum sit infinitus numerus, aliquo tamen eorum acescente, corrosiua facultas exoritur. Sed tantum salium numerum admirabitur forsan aliquis: verum mirari desinet, si vlcerũ varietatem intueatur, quam ab vna aliqua Salis specie extitisse impossibile est. Phagedenam quis inspiciat, ea si in viginti hominibus sit, viginti Salium instar ab inuicem differenr, quam diuersitatem stultum ac puerile est, ad Choleram, Melancholiam, complexionem, &c. referri: tam enim cholera ac melancholia non sunt, quam inconueniens est ad lupum transferri, varietas illa aliò referenda est. Auri variç species sunt, Arabicum, fluuiatile &c. sic ferrum, sic stannum aliud alio durius ac malleo magis obediens: huius diuersitatis causam si cognoueris, vnde tam varia vlcera sint, scies etiam. Corrosiuorum itaque salium separatio quomodo vlcera efficiat, exemplo Tartari & aceti dignoscere facile fuerit: velut enim vinum vino acrius ac durabilius est, sic Sal Sale tardius vel citius, acrius, vel remissius ad suam exaltationem peruenit: atque vt Minerale vnum alio velocius perficitur (quemadmodum in opere de generationibus demonstrauimus, sic morbus morbo citius maturescit. Cũ nitaque nil vlcus faciat, nisi corrosiuum sit: nil corrosiuum sit, nisi ipsum & sal existat: quomodo non istis potius fundamentis, quàm inanibus Auicennæ & sequacium deliramentis Medicus fidem adhibeat?

Tartari Sal acerrimum.

Cutis hominis est doliũ

Phagadena in omnibus est dissimilis.

Liber Paracelsi de generationibus naturalium

Ne pigeat quæso, naturç operationes in ipsis elementis considerare. Aquam primo tibi propone, ac considera obiecto, quot Sales illa producat: Alumina scilicet, Vitriola &c. Terram dein inspice, quàm varios Sales illa ostendat in Pipere, Zinzibere, Arona &c. vt interim de Tereniabin & Nostoch nil dicam. Atque isti Sales, horumque Salium species tam ab inuicem diuersæ sunt, vt vnam ab alia differre, & in quo differant, dijudicare promptiss. sit: non secus enim se habent, ac omne hominum genus: ceu enim sine vnum ab alio facile dignoscere est, sed duos inuicem omni ex parte similes inuenire impossibile: sic & Sales, ab ipsque procreati morbi dignotionem facilli nam obtinent, similitudinem vero plus quam difficile. Consideretur etiam, corpus omnes elementorum formas in se continere: quod si est, vt vere est, quomodo licet ergo in calidis, frigidis, humidis, siccis morbos fingere? hoc eò dictum est, vt meminerit quiuis in corpore vim producendi fructus, ac Mineralia bona, mala, vtilia, noxia, non secus ac reliqua Elementa obtinere, vti luculentiss. in lib. de sanat & ægritud. Microcosmi & Elementorum demonstrauimus. Aurum fructus sui Elementi est, Smaragdus item sui, atque hi fructus sunt sanitatis, perinde in homine res habet: alius enim alio longioris vitæ est, ob id, quòd fructus sanitatis huic crescant, ille vero nulli. Sic aurum dicimus Lepram curare, aurum illud fructus sanitatis est eorum, qui Lepram non patiuntur. Eodem modo si dicã: hic Elixir habet, pro vita longa, in eo Smaragdus crescit, non lapis, sed Smaragdus tamen. Medici ergo officium fuerit, horum fructuum (si alicubi sit) defectum resarcire: cótra vero generationem prohibere, vbi morbosi fructus generentur: nam & illos corpus producit. Verbi causa, Arsenicum maior mũdus habet, quod & in homine est: illud ergo si separetur, mors superuenit, vt in Prunella: eodem modo qui Ictericia laborat, eius crocum Auripigmenti generatum dicimus. Quia ergo corpora quædam exterioris mundi incorruptibilia quasi sunt (velut aurum) quis non cũ cui fructus talis nascatur, longioris vitç futurum pronunciet? Vicissim si veluti in Elementatis, vt in ferro rubigo, & Iephanteo caries, sic in corpore similis fructus nascatur, sanitatem quis hic polliceatur? Atque sic in vniuersum de omnibus Elementis iudicandum est, quòd scilicet & noxia & vtilia producunt: ipsa tamen per se noxam non sentiunt, propter singularem suam Anatomiam, quâ insensibilia corpora existunt. verum quia corpora nostra sensu prçdita sunt, non ita horum fructuum venenum latere potest, sed vbi separationis tempus aduenerit (quod exemplo Tartari & Aceti cognoscere potes, morbi subito prorumpunt, haud aliter quàm quandoque ex Elemento quopiam vnico die Mineram prodire videmus, quæ vti se produnt, sic & morbi proueniunt, itaque hos iuxta illorum ortum artificiose distingues: si enim cognoscas tempus efflorescentiæ Mineræ alicuius, facile morbos ex ea oriri solitos prognosticabis quæ efflorescentia quia ex separatione oritur, manifestum est, morbos quoque ipsos ex separatione existere. Nisi enim separatio in maiore mundo esset, nullum Metallum: in minori vero si nõ esset, nulla nec sanitas, nec morbus oriretur, sed omnium æquabilis, ac perpetua temperatura foret. Ex quo patet, quantam operam Medicus in separationis recta cognitione ponere debeat.

Sales Sales terræ.

Liber Paracelsi de sanit: & morbis Microcosmi & Elemẽtorum.

Aurum fruct, sui Elementi.

Aurum vt Leprã curare dicatur.

Prunella est ex Arsenico separatio.

Anatomia Elementorum.

Separatio si nõ esset: nullus morbus, nec vllum Metallũ foret.

Porrò nũc ostendendũ superest, quomodo homo Elementum esse, ac quatuor Elementorum formas in se cótinere dicatur: eaenim de causa ipse quintũ cœlũ, ac quintũ esse appellatur, nõ quòd hac vel illa complexione preditus sit: nã complexiones Elementum non constituunt, & proinde nec quintum cœlum. Mineralia vero quç inde nascuntur, ea inquã sunt, quæ Elemétum constituunt. Atque sic homo Elementum dicitur, cuius Mineralia sũt, sanitas & çgritudo, quæ ex corpore ceu ex matrice producuntur:

Homo quintũ cœlum dicitur.

Sanitas & morbus sunt Mineralia hominis.

Aristoteles Lyra.

semen autem matricis illud est, ex quo omnia Mineralia exsiliunt: sed de semine hic tractare omitto, quòd ad Philosophiam quàm Medicinam pertineat rectius. Etsi autem non Aristotelis ac Artistarum lyra hic cano, parum refert, natura mihi potior testis est, quæ vti hæc fiant, manifestè ostendit: verum exemplo sequenti diuisio manifestior euadet. Elementum aquæ corpus suum in aqua habet, ac sua Mineralia ex se in aliud Elementum, terram videlicet producit. Similiter & terræ Elementum sua Mineralia ex se in aera protrudit. Atque sic Elementum corporale sua quoque Mineralia in alia educit Elementa, vt iam quæ ex Elemento aquæ prodeunt, consistant in Physico Elemento corporeo. quæ vero in isto, ea iam in lucem prodeant. Stante ergo eo quòd vlcera Mineralia sint, sciendum, quòd veluti in terra, quę Mineralium corpus est, (materia rectius) hic Aluminosa, illic Vitriolata, alio loco Salia, nonnullo loco nihil produci apparet. Sic in humano corpore facta Elementorum separatione, sanitatem vel morbum fieri: corpus enim instar Elementi terræ est, suscipiendis reliquorum trium Elementorum actionibus subiectũ.

Omnes homines vnum corpus sunt.

Sumus itaque vniuersum nos humanum genus, vnum corpus morborum, in quod pro regionum varietate Mineralia variè diuisa sunt. Atqui vt in vno homine solo non consistunt, sed in variis diuisa, sic sciendum, tot diuisiones eorum esse, quot venæ sunt in hominibus: itaque prout in venam aliquam inciderit, eatenus sanus, vel æger homo videbitur. De quibus omnibus vberius in Philosophia de Generationibus naturalium disseruimus, quam consules.

THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER III.

ANTEQVAM ad Morborum diuisionem descendamus, docendi ratio postulare videtur, vt antiquorum de istis rebus scripta & placita producantur.

Apostemata quid sint veteribus.

Sciendum itaque, vlcera veteres Apostemata appellare solitos fuisse, magno sane errore: nam ex illo deinde innumeri alij pullularunt, vt vere dicere iam possim, hanc primam omnium qui in Recepus illorum sunt, errorum radicem esse. (Admonendus mihi lector es, vlcus hic Paracelso esse, quod alibi aperturam cutis, nouo apud Latinos Chyrurgos vocabulo appellat: etsi autem hic vlcus ab apertura Germanis offner schaden distinguat: tamen cùm vlcus non raro hucusque appellauerit, hanc continui solutionem nos quoque per totam hanc tertiam partem, vlceris, quam aperturæ nomine vti maluimus, quod semel admonuisse sufficiat.

Vlcus & apertura Paracelso differunt & non differunt.

Quapropter si istis nominibus confuse forsan vsus fuero, scias causam in libro de suppuratione à nobis redditam esse. Nam alioquin apostemata sub vlceribus pertractare animus non est, ne forsan in eam difficultatem me quoque coniiciam, in qua omnes cum antiqui, tũ recentiores inextricabiles hærent. Quinetiam sunt quæ sub vlcera retulerunt antiqui, quæ nos sub Syronibus maluimus comprehendere: vicissim de nodis quædam habemus, quæ ad Apostemata ipsi referunt. Quamobrem etsi contingat, quandoque nomina veterum excidere, seu studio à me poni, memineris hac sola causa id fieri, quòd plerique vestrum illorum nominibus vti assueuerint: itaque ne in nominibus remora esset, cauere studui.

Nominibus antiquorum cur vsus.

Alioquin illa nomina non vsurpo, quòd ea tueri velim, vel defendi posse existimem, cùm non me fugiat, nomina ipsorum quandoque cum rebus conuenire, vt album cum nigro: namque ea perpetua sunt, cùm interim infinitis vicibus morbus mutetur. Ad hæc ex variis linguis, Arabica, Syriaca, Caldaica, Hebræa, &c. consarcinata, quarum hæc isto, illa alio nomine eundem morbum exprimit: cuius rei simile quiddam inter Germanos accidit, vbi eiusdem morbi nomina in locis etiam proximis inuicem varia existunt: vt interim taceam, Rusticos quandoque morbis nomina imponere, nulla similitudinis, causæ, vel curationis habita ratione.

Germanorum consuetudo.

Quamobrem omnia peregrina nomina repudianda nobis duximus, & ea solum vsurpanda, quæ latina sunt, & vel ex curatione, vel causa, vel similitudine ad alium aliquem morbum extiterunt: nam reliqua quæ antiqua fuerunt, quia alia nunc morborum ratio est quàm olim, cur reseruari oportuerit non video? qui eorum Patronos agunt, ipsi viderint quomodo defendant. Sane, si Astronomi eam sibi merito licentiam sumunt, vt pro libito signis cœlestibus nomina, ab hominibus & bestiis desumpta imponant, cùm tamen sola figuræ similitudine, non ratione formæ substantialis inuicem conueniant: quid prohibet in re medica morbis nomina affingere, iuxta suas cum Mineralibus, quæ ex quatuor matricibus sunt, similitudines? cum non hic formas seu corpora intelligam, sed saltem cognationem quam in operando videntur obseruare.

Astronomorum licentia in fingendis nominibus.

Etenim in Microcosmo huiusmodi formas ac corpora non rectè quis constituat, cum ipsorum tantum naturæ & affectiones insint. Itaque Corrosiua Microcosmi Salibus, Vitriolatis, Aluminibus, Arsenicis, &c. similia nomina rectissimè obtinebunt.

Diuisionum varietas.

Sciendum itaque, primam morborum diuisionem ratione materiæ instituendam esse, dein ratione loci, post iuxta motus diuersitatem subdiuidendum. Hinc enim similitudinem morborum cum motu, ac natura exteriore cernere licebit. Alia enim vlcera vt ventus fiunt, & abeunt: item quemadmodum signa Firmamentum percurrunt, sic quædam mineralia totum corpus peruadunt: item veluti quidam fructus statis anni temporibus florent ac crescunt, sic non pauca vlcera certo tempore florent, sed hæc loci ferè ratione accidunt,

Anatomia cur sit discenda.

itaque Anatomia sedulo Medicis perdiscenda est, vt motu illo durante, vbi vlcus futurum sit, præiudicare queant: ex anatomia enim Medicus discit morborum metas, semitam, motũ, &c. vt in sua arte Nauta, tabellio, venator. Ad hęc augmenta & declinationes morborum, tã frigidè ab antiquis distincta sunt, vt ex eorum

scriptis te extricare nequeas: nam cæcum principium faciunt, statum & decrementum oculatum, hoc est, illud sola coniectura, hoc ipso sensu manifestari asserentes. Sed ad mineralium materiam progrediamur tandem, & ostendamus quomodo ea cum Mineralibus exterioribus consentiant. Si ergo dicam: hoc vlcus ex Realgare est, progrediendum vlterius erit, & quot eius species sint, indagandum. Et apparebit Realgaris exterioris quatuor species reperiri: nam terrestre Realgar spongia est, aqueum Arsenicus, aereum seu ex Chaos Tereniabin quarta, Igneum coniunctio Saturnina: his itaque quatuor Realgaria Microcosmi respondere necessarium erit, itaque species distinguere facile. Quæ de Realgare dicta sunt, ad alias quoque Mineralium species transferre licet. Distinctio originis morborum in duobus capitibus constituta fuit: in materia nimirum, & in materiæ motu: prior iam explicata, posterior adhuc explicanda superest. Quamobrem obseruandum, morbos quandoque fieri instar Venti, adeo vt vlcera quandoque centrum faciant in loco, in quo causa multò, quàm in radice debilior existit: causa huius rei est, quia morbus Elementi eius, in quo est, verbi gratia ignis, motum ac materiam repræsentat: motum inuasione, materiam consistentia. Ex quo manifestum euadit, cur quædam lustra in Microcosmo Nymphalem cursum (seu motum) aliquot tempora terrestrem, quidam Menses igneum, nonnulla minuta, ipsius Chaos obseruent: itaque in prædictionibus ac inquisitionibus morborum, non iuxta vnum aliquod Elementum, sed iuxta omnia quatuor pronunciandum esse constat, siue de præsentibus, siue de futuris sententiam feras: etenim motus ac impressiones in multiplici sunt differentia, quemadmodum & coniunctiones: sed quò & ante dicta, & pòst dicēda de separatione rectius intelligas, Exemplum adducemus. Ferrum inspiciamus, quo pacto diuturnitate temporis, Elementa rubiginem ex illo extrahant, quæ post separationem manifestè se prodat: causa huius est, Motus quo ex non ente ens factum est: similiter, inquam, in humano corpore, si talis motus ingruat, accidens quoddam superuenit, à quo corpus exceditur (vt à rubigine ferrum) veluti in Noli me tangere, accidere videmus. Iterum aquam intueamur, quæ perpetuò ipsa decurrit, corpore aquæ perlistente, ac veluti fluxus ille crescit, ac decrescit: eadem ratione illud Elementum in Microcosmo, moueri, augeri, minui, &c. putandum est. Sic & Chaos variè alterari videmus, varieq; agere: iam labia findit, iam cutim, vt in leoninis, &c. huic itaque exteriori actioni, interioris ac sibi correspondentis actio similis apparet. Atque quemadmodum terra aeris iniuriis, pluuiæ, niui, pruinæ, &c. subiecta est: sic humanum corpus sui quoque Liquoris actiones suscipere cogitur. Ista exempla abunde ostendere causas, ac originem, loca & principia vlcerum mihi persuasum habeo: proinde Medicum decet, ex quatuor Philosophus, & natura Microcosmi expertum loqui, vt vbi ad curationem ventum fuerit, proprietates matricum perspectas habeat. Sequitur ergo iam tandem vlcerum diuisio, non ab Elementis, sed à materiarū proprietate desumpta. Sunt itaque Materiæ tres in vniuersum, Materia scilicet Salis, Materia Realgaris, & Materia Kakimiæ: hæ inquā omnes omnium vlcerū subiectæ materies sunt, quæ & alias iam subdiuisiones sortiuntur, nam Sales sunt tres, Alumen, Vitreolum, Sal. Realg. duo, Arsenicum & Auripigmentum. Kakimiæ itidem tres species habentur, Marchasita, Thalcum, & Kakimia: harum specierum deinceps aliæ habentur magis speciales, verbi causa, sub Vitriolo sunt Cuperosum viride: album, sub Alumine, Rochum, crudum, plumosum, en tali &c. Sales itidem varij sunt, vt Sal gemmæ, Petræ, Nitri, Alkali, quemadmodum & Arsenicum aliud Rubrum est, aliud album, flauum, &c. Thalci species sunt Aureum, Argenteum: Marchasitæ, Aurea, Argentea, Mineralis, Granatosa, &c. Ad hæc species istas, tam multipliciter inuicem complicari contingit, atque pro loci ac regionis varietate alterari. Itaque pro istius diuisionis trimembris ratione, iam deinceps tres libri sequuntur, causas signa, & curationem singulorum vlcerum continentes, in quibus ostendemus quoque rationem, quamobrem alia Mineralia Metallica, alia Diaphona appareant: ista enim explicatio ad cognitionem causarum vlcerum, non mediocre adiumentum præstabit. Etsi autem vlcerum diuisionem, iuxta doloris rationem instituere potuissemus, vt alia dolorosa, alia dolore carentia constitueremus: tamen quia Corrosiuorum natura, operatio, motus, &c. ferè diathesin ad mortem obtinent, imperfecta fore videbatur huiusmodi diuisio. Notandum præterea de Corrosiuis hoc est, ea ex quibusdam simplicibus fieri, quæ sua natura aliàs non rodunt, vt Alkali: causa est, quod cùm omnia in tribus primis constituta sint, nequeant tamen absq; ipsius simplicis destructione separari: nam in separatione, virtus Mercurij, Sulphuris, Salis euanescit, ac retrò in primam Materiam abit, vti extra Microcosmum videtis, Mercurium in fuliginem, Sulphur in oleitatem, Salem in Alkali transmutari: nam Oleum, Fuligo & Alkali, à tribus primis differunt: materiam enim primam, in vltimam materiam, sine medio nō transire manifestum est. Quamobrem non tā primam quàm vltimam materiam contemplari medico incumbit, quod ex exemplo patere persuasum habeo.

Vbi itaque prima Materia trium primorum in vltimam eorundem materiam in Microcosmo abiturire cœperit, fiet hoc iuxta naturam Elementorum, hoc est, Alkali corporis ceu terra. Alkali liquoris instar aquæ. Alkali Chaos instar Tereniabin, & Alkali ignis velut grado: nam omne corpus, quod ex materia prima fit, in vltimam abire tandem cogitur. Itaq; vltima Magna materia principium suum habet in fine augmenti primæ materiæ: proinde si corpus Microcosmi in suam materiam transeat, tum vlcera fiunt ex tribus primis Salibus, qui tribus primis insunt, quæ quidem virtus diathesis dicitur: sic si liquor Microcosmi alteretur, suum Alcali facit. Chaos & ignis itidem suum: nā veluti Æthna terram in Alcali reducit, Elementum suum Diaphanon incinerat: Chaos suam Manna:m:

Marginal notes: Realgaris quatuor species. — Nymphi i. cursus. — Noli me tangere. — Chaos variè alteratur. — Diuisio vlcerum à materia. — Salis species. — Kakimiæ species. — Thalci species. — Materia rursus in primam Materiā abeat. — Vltima magna materia.

Mannam: ignis suum Crystallum in calcem redigit: sic de in ussibilibus istis finalibus operationibus iudicandum quoque est. Hucusque proposita diuisio vlcerum, quæ in Mineralibus Corrosiuis magnam quoque differentiam inesse innuit: nam Saccharum dulce est, Acetosa acerba, Gentiana amara, Piper acre, Vitriolum rodens, &c. ista tamen omnia Sales sunt, ob id corrodendi facultate prædita. Veruntamen hæc posterior diuisio, vt in Theoria, propter distinctiones necessaria est: sic in praxi non vsque adeo singularem vsum habet. Cæterum obseruare quoque conuenit, non pauca vlcera in desuetudinem venire aliis insuper nouis ac superiori ætati incognitis superuenientibus: cuius rei ratio, etsi ab elementis nulla adferri potest, sufficit tamen Microcosmi sensus & experientia, qui in generationibus omnes reliquas coniunctionibus suis longo interuallo superat: nam vegetabilia ac sensu carentia corpora impossibile est, tantas vires continere, quantas Microcosmus obtinet. Etenim vt de morbis recens ortis ac exoletis dicamus, sciendum Microcosmi virtutes aliorum corporum efficaciam longè antecere: nam Elementa duo (vt exemplo res clarior fiat) extra Microcosmum coniungi, nedum, generare simul impossibile est: nam singula per se scorsim manent, ac seminum suorum diatheses seruant, at non perinde in Microcosmo res habet: nam is non solus, sed alio accedente generat. Ex hac autem coniunctione, duo elementa in suo procreato vnum elementum producunt: hæ ergo, ac huiusmodi aliæ mixtiones nouorum morborum causæ eorum sunt. Nam contradictione hac omnino vacat, ex duorum coniunctā operatione, procreari tertium ac nouum aliquod. Etsi non inficior quosdam morbos Elementis implantatos esse: sed illud nil attinet, istam de causis morborū ex coniunctionibus tractationem Istaque diximus magnam intelligendū diligentiam requirunt: sunt enim abstrusiora.

Microcosmi excellentes virtutes.

Morbi aliqui elementis sunt implantati.

Atqui iam tandem quid Sal sit, Realgar, vel Kakimia explicare tempestiuum fuerit. Sunt itaque Realgar & Kakimia, sales quoque & Salium nomine veniunt: etenim quòd paulo aliter superius ea distinximus, illud propter curationem fieri oportuit. In summa, quæcunque in vlceribus, ac carnis erosionibus, causę vim obtinent, omnia Sales vocantur. Sic salium quoque nomine appellantur iā dictorum species, vt Sal petrę, gemmæ &c. Arsenicum, Marchasita. Verum omnes ab inuicem ferè differunt, ratione accidentium: nam quod formam Arsenici refert, Sal Saturni vel metallorum est: quod acido gustu prænalet, Aluminosum dicitur. Sic Marchasita, Sal Sulphuris nuncupatur &c. Atque sic de reliquorum dignotione Iliadus docet. Denique notandum ex tribus primis quoque singulos sales produci: est enim Sal Mercurij alius à Sale Sulphuris, hic rursus alius à Sale Salis corporalis, ex quibus singulis singulæ quoq; vlcerum species existunt. Istam prolixā theoriam, non semper opus est in Praxi obseruare: sufficit quandoque ad solam vim corrodentem, qualis qualis eā sit, respexisse. Cæterum si cui forsan nomina Realgaris, Thalci, Kakimiæ, &c. ingenium fascinant, vel e dictis fuerint is hoc suæ inertię, non nostræ obscuritati tribuet. Quæ præterea ad Medicinam vlcerum pertinent, sequentibus libris accuratè describentur.

Arsenicū & Marchasita sunt Sales.

Sal e tribus primis diuersi.

THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER IV.

IAm porrò de operationibus Salium disserere necessitas postulat septem modi operationis ac dolorum in illis obseruari in vniuersum sunt, iuxta numerum saporum diuersitatem: etenim doloris ac saporis specierum numerus vnus idemq; est: itaque ab amaro & acerbo diuersi dolores, ab acido & acri itidem dissimiles fiunt: atqui quemadmodum sapores linguæ aduertantur, sic & reliquæ carni: etsi enim reliqua caro gustu non vt lingua prædita est, attamen dolorum perinde ac illa differentias diiudicat. Intelligendum proinde est, Morbos ā Sale acido, (ceu Alumen est) comprehensos, quales sunt Syreon, Fistula, Estiomenos, Polypus &c. astrictorum quendam dolorem tepide creare. Quæ vero mala à Salibus acribus fiunt, vt sunt ignis Persicus Prunus, Cancer Antrax &c. acutis fortibus ac Mercurialibus æquipperantur. Vicissim quæ ex vrentibus Salibus existunt vlcera, velut Formicæ, Esseræ, malum S. Ioannis, S. Quirini, &c. dolorem faciunt, qualis à Cantharidibus, & Vrtica excitatur: contra vlcera Rodentia, perinde ac Arona, & Zingib. doloris speciem efficiunt. Vlcera de putridis, & perpetuo manantia, quia à Sale amarissimo fiunt, sub gustum Colocynthides & amarissimæ referuntur. Quæ vero sub Salibus corrodentibus continentur vlcera, Erisipelas scilicet, Cancrena, Cambucca (ex parte) Lupus, vlcera cum magno tumore & adustione, &c. Realgaris & Colchotaris instar dolorem inferunt. Denique si quę sunt vlcera quæ ex dulci Sale fiunt, vt sunt Scrophulæ, Fistulæ, vlcera ex Syphilis, &c. facta, sū dolore carentia, Liquiritiæ ac Polypodij saporibus comparantur. Dolorum hasce species sic diiudicabis, quidem se licet dolorem res illa, si in vlcus coniiciatur, fecerit: eiusmodi dolor à re illa non accipit: verbi causa, Liquiritia quia sapore nullo molesta est, sic vlcera quoq; dolore carentia sub eam referuntur, ac ab eadem nomen accipiunt: è contra Corrosiua vehementiora vti crura integra depascantur, sic à Salibus corrodentibus nomina sua meruerunt, in omnibus scilicet similitudine obseruata.

Dolorū septem species.

Dolores ad gustum seu saporum differentias commendantur.

Sales acres.

Sales vrentes.

Sales dulces dolorem non faciunt.

Notandum præterea est varias ipsorum in vlcerum effectione operationes existere, quemadmodum & coloris, formæ, ac proprietatum ratione magnam quoq; differentiā animaduertimus: nam colorem & formam omnino à Salibus effici putandum est: nam vbi Sal non est, color nullus esse potest, quod in colorū ac tinctarum extractione manifestissimè patet Etenim perinde ac à Sale, color, herbarū, lapidū, aliorumq; corporum differentias sortitur, sic in

Forma vlcerum à Salibus sumitur.

Color à Sale est.

in homine ſiue ſano, ſiue ægro, à Sale prædominante colorem cauſari neceſſarium eſt. Quamuis autem nonnunquam ex putredine coloris alteratio accidere videatur, tamen illic non de vlceribus ac morbis, ſed de ſola putredine contentio eſt, quod ex fœtore teſtatum euadit: nam vbicunque fœtor eſt, ibi & putredo, vt in ſtercore: ipſum enim vbi a colore inteſtinorum putrificatum eſt fœtorem ac colorem contrahit, quo antea dum in ventriculo adhuc eſſet, omnino caruerat: atque veluti homines, inter ſe variis modis differunt, ſic fœtor & color diuerſiſs. euadunt. Formæ autem quod ex natura Salis prædominantis variæ ſint, Cryſtallus, Citrinolus: Saphirus, Granatus, &c. variis & ab inuicem differentibus formis præditi oſtendunt: ſicuti & Alumen, Vitreolum Sal: &c. humida, ſicca, granuloſa, &c. formis, à Sale donantur. Exemplo horum in corpore, vlcera alia longa, lata, rotunda, anguloſa, &c. euadunt, formam diſponente Sale prædominante. Sed formarum non adeo neceſſaria deſcriptio eſt, cùm doloris ſpecies peccantem materiam ſatis ſuperque demonſtret. Ad hæc Salis natura incorruptibilis eſt, ſimili ratione, ac in Elementis apparet, ex quibus quæ prodeunt omnia ab inuicem differunt, adeo vt in Elemento terræ non liceat oſtendere duas plantas, omni ex parte inuicem æquales, in Elemento aquæ nunquam duos lapides omnino ſimiles inuenias, &c. Omnia namq; ſuam proprietatem à Sale ſuo ſibi implantatam retinent, vt in externis, ſic etiam in homine.

Optarem ſane, vt ex Pſeudomedicorum aliquo liceret mihi colorum ac formarũ cauſas audire. Si Melancholia eſt, ſi Phlegma eſt id, vnde color eſt, oſtende quæſo colorum cauſas in generatione Metallorum, arborum, herbarum ac ſimilium: color enim in homine, & aliis quibuſuis corporibus ab vna communi cauſa efficitur. Vnde humores prodierunt, vt formam, colorem, proprietatem, &c. tribuant? ex prima certe materia iſta prodeunt, & ex vltima materia mores: quomodo ergo proprietates ex poſteriori deſcribentur, cùm poſteriora ex prioribus dependeant? namq; omnis vltima materia ex prima operatur. Exempli cauſa: vinum ſui generati vltima materia eſt, cuius prima materia, Sulphur, Sal & Mercurius ſunt. Ex quo ſequitur, Ebrietatem faciendi vim, non vino ſed Sali Mercuriali adſcribendam eſſe, qui & Lupulo eandem facultatem communicat. Item Aqua quod humectat, certe Sali Reſoluto hoc acceptum fert. Itaque tam inconuenienter Vino & Aquæ, ſine tribus primis quis iſta tribuat, quàm inconcinnè vos vlcerum radices humoribus adſcribitis. Atque ſi omnino humores conſtituendos vrgeatis, ſequeretur certe tot humores conſtituendos eſſe, quot ſunt morborum ſpecies: ſiquidem pro confeſſo habetur, quemuis morbum ex ſuo ſingulari ſemine prodire, vno eodemq́ue hoc argumento concidit quoq; dogma illud veſtrum, quo Chyrurgicales morbos inſtar aliorum morborum, ex iiſdem internis cauſis deducitis: verum errorem iſtum aliis ſcriptis libellis nos refutauimus, ad

Humores innumeri ſtatuendi.

quos lectorem ablegamus.

Cæterum accidit non raro Sales inuicem diuerſimode miſceri ex quo dein formæ, colores, dolorum ſpecies, omnia ſcilicet mirabiliter permiſcentur: itaque in cauſarum diſtinctionem ſedulo tunc Medico intendendum erit, maximopere autem conducit doloris ſpeciem animaduertere. Etenim vbi dolores punctorij accidunt, quibus ægri ſe ceu cultro ſecarentur, vel pungerentur, affici dicunt, certiſſimum argumentum habebis permixtorum Salium: dum enim inuicem permiſcentur, in ſe mutuo agant etiam, ac furere incipiunt, ex quo furore ebullitio, ex hac dolor ille punctorius exiſtit. Hinc ergo illa vlcerũ inæqualitas quæ iam in profundum, iam in latum ſerpunt, nec vllam certam vlceris ſpeciem referunt, oritur: pugnantia enim illa nullam certam admittit generationem. Etenim perinde ac Mineralium, ſic & vlcerum magna varietas exiſtit. [illegible] ſi omnia Mineralia in idem centrum concurrere contingit, neceſſe eſt [illegible] ſpeciei proprietates in forma, dolore, colore, &c. cum congenitis ſibi tumore, calore, ariditate, humiditate, &c. vnà apparere. Itaque deteſtabilis error eſt, quo tam grauis morbus ex Sale ortus, ſub putidos humores referre: quos tamen ad eum finem peruenire impoſſibile eſt, ad quem illi eos cogere conantur. Siquidem corporis regiones ante omnia partiri oportet, ex qua partitione deinceps manifeſtum euadit, quinã Sales Corroſiui in qua his regione generari ac conſiſtere queant, namq; veluti orbis regiones aliæ, alios fructus producunt, ſic & corporis partes aliæ aliis abundãt. Atque quot in mundo Salium differentiæ notantur, tot quoq; in Microcoſmo oſtendere licet: itaq; formam vlcerum humorum differentiis plane non reſpondere credendum eſt. Præterea ſciendum, vlcera non eſſe Emunctoria ſtatuenda, ſeu loca quæ appellanda, per quæ corpus exoneretur. Nam non aliter hic ſe res habet, ac ſi corrodẽte medicamento os ſanum excaues ac erodas, in quo, donec corrodens virtus operatur, omnis curatio inutilis eſt. Iam porro de foraminibus ſeu vlceribus aluminoſis, quorum in profundum ſerpere proprium eſt, dicere conuenit. Horum ergo radices in generibus Aluminum figũtur: atq; velut Aluminum variæ ſpecies ſunt, ſic & horum vlcerum magna varietas exiſtit. Namq; ſi Alumen à ſuo corpore ſeparetur, iam ſtatim corrodentem facultatẽ aſciſcit, qua (iuxta Salium corrodentium naturã) carnem ſubiacentẽ depaſcitur. Separatio hæc quomodo fiat, ſic intelligendum eſt, cum nil tam noxium ſit, quod non ſuum quoque ſingularem vſum obtineat: veluti Araneam videmus, præter ſuam venenoſitatem, mirificam quandam vim ad omnes Febres chronicas percurandas obtinere: ſimiliter Creticum vinum, (ſaluberrimus alìas potus) ſumme corrodens acetum, quod nil niſi Alumen eſt, in ſe continet, &c. Cum inquã ſic à natura comparatum ſit, ſciendum eſt, ſemper ad Arcani conſtitutionem bonũ æquè ac malum requiri: tã enim venenũ quàm antidotus, tam dulce quàm auſterum corpori ineſt: nam corpori colores omnes, omnesq; ſapores ineſſe demonſtratum eſt. Etenim quemadmodum

Punctorij dolores permixtos arguunt.

Vlcera non ſunt emunctoria.

Separatio vt fiat.

Maluaticum vinum acetum acerrimum habet.

Saturno

Saturno tres colores inſunt, flauus, albus, ruber: in Marte itidem tres, purpureus, ruber & niger neque tamen Saturnus vel Mars color eſt, Sic de Salium coloribus per ſeparationem iudicandum eſt: atque veluti rubedo Saturni, rubro flauedo, flauo colore tingit, virtute ſcilicet ſeparationis: eodem modo Alumen, vt Alumen, Sal, vt Sal hîc in vlceribus agit. Quod ſi admirari ſubeat, quomodo ſic inuiſibiles Sal, Alumen, &c. in corpore ſubſiſtere queant, ſtatim ad acetum recurres: illud enim dubium tibi ſoluet. Quis enim in vino incorrupto acetum ineſſe ſenſu indicauit vnquam? attamen quis ineſſe dubitauit? Similiter in Venere Calchantum ineſt, imò ipſa Calchantum eſt, atque ſeparatione in Calchantum reducitur, nemo tamen Venerem Vitriolum eſſe rectè dixerit. Quamobrem ſic de ſeparatione iudicandum eſt, eam formæ eſſe non ſpeciei, quin & illa alia ſeparatio, Veneris, qua Venus in Sal, (quod Vitriolo multò vehementius rodit) conuertitur, non ſpeciei, ſed formæ quoque eſt, & dicitur. Sed ſeparationem iam tandem miſſam faciamus. In eum itaque (quem diximus modum) ſeparatione facta, conſtat pro natura ſeparationis corroſionem diuerſam eſſe, aliudque dolorem, aliud vlcus (ſeu foramen) dici. Itaque Aluminis à viridi æris, ipſius crudi, ac vſti differentias conſideres velim. perinde enim ac in his vlcerum differentiæ ſe habent, Veruntamen hoc omnibus commune exiſtit, vt in profundum ſerpant. Quod ſi malignitate ſua Saturnina vlcera ſuperare videantur, iam certo ſtatuendum eſt, ſymplocen quandam variarum cauſarum ſubeſſe, à qua non raro Lupum, Eſthiomenum, Fiſtula. Scrofulas, aliaque huius farinæ vlcera exorta eſſe animaduertimus.

Separatio non eſt ſpeciei ſed formæ.

Sales porro qui tranſmutationem à corporibus aliorum mineralium ſuſcipiunt ſimilem ferè ac prædicti dignotionis rationem habent. verbi cauſa: Sales qui corporibus Metallicis extrahuntur, magnam cum Alcali cognationem habent. Sic in ægritudinibus quibuſdam in quibus Sola Planetarum loca obſident, vt in Noli me tangere in Ærugine &c. prima cauſa Sal eſt: at talis Sal, qui Martis naturam ſequatur. Atqui quemadmodum ex Marte tres vel quatuor Salis ſpecies extrahi arte poſſunt: ſic plures vna tentiginis (puto ferruginis legendum eſſe) ſpecies occurrere conſtat. In hoc itaque vlcerum genere curando (ſi quidem vulgata curandi ratio non ſufficit) ſedulo loca Planetarum in homine, tum ægritudines quæ illis in locis fieri poſſunt diſtinguere medicus debebit. Nos propter ſequentes curationum canones breuiter loca & ægritudines planetarum diſtinguemus, Mars faciem occupat, Sol vmbilicum eiuſque circumiacentes regiones. Luna ſpinam dorſi. Venus genitalia ac in mulieribus vterum, Iupiter occiput, ac poſteriora cranij, Mercurius interiora viſcera, Saturnus vero artus. Præter vmbilicum autem, obſeruandum Solem quoque ſuo imperio complecti collum, pectus, hypochondria, & quidquid inter inguina & clauiculas continetur. Lunam verò præter ſpinam coſtas quoque ſcapulas & lumbos obtinere. Martem autem cum facie omnes reliquas partes carnoſas faciei reſpondentes: vt ſunt manus interiora, plantæ pedum &c. vna cum vulua muliebri ſibi vſurpare. Saturno inſuper tribuuntur etiam, canales omnes, ligamēta, nerui, medulla, iuncturæ, occiput, nucha, cranium, frons ac oculorum cauitates cum ſuperiore naſi parte. Venus tamen præter pudēda Oſeum & quæ generationi ſubſeruiunt membra nil admodum ſingulare habet. Mercurio denique ſine exceptione interiora omnia ſubſeruiunt, Lingua gingiuis ac paucis alijs, quæ Marti tribuuntur, exceptis: quamobrem autem Mars interiora quædam ſibi vſurpet, ſuis locis in curationibus non indictum nobis abibit. Iam enumerata partitio maiorem in praxi, quàm in theoria vſu habet. Itaque ſi cui ex arte opus medicum facienti (iuxta ſcilicet ſuperiorem Salium ſimplicium partitionem) res ſucceſſu careat. certò ſtatuendum eſſe, à Sale tranſmutato, qui à corpore Metallico ſeparatus, certum locum occupauerit, malum originem duxiſſe. Sic hæmorrhoides ſic Saphenam. ſic Saluatellam, &c. alijs quam ſuis locis vlcera cauſare obſeruatum eſt: imò ſanguis quandoque, ac Liquor carnis (corpus Metalli non ſoluens) alius apparet quàm eſſe debebat: itaque iſta diſtinctio non flocci pēdenda à quoquam eſt: nam ſanguis, medulla, Sinouia cæterique Liquores reſpectu Metallorū diuerſa ratione, cauſæ ſunt. Etenim Morphea quandoque naturam Metallicam referre videtur, cùm tamen reuera eiuſmodi non ſit. Verum praua tentigo plane Martialis ſanguinis eſt. Non raro Hydrops in vlcus mutatur, atque ſic curationem ſuſcipit, non ſine opinione concurrentis virtutis Metallicæ. Ad hæc Ictericiam ſæpius vidimus virtute Mercurij ſæpiſſimè per poros cutis expulſam in ſcabiem & pruritum abiiſſe, cuius rei cauſam quoque rectiſſimè ad Metallicam vim Mercurij retulimus. Atque ſic in pluribus vlceribus Phyſica curatio cum Chirurgica coniungenda erit, maximè vbi morbus Phyſicus in Chirurgicum tranſmutatus fuerit: itaque Medicus primum Phyſicum morbum, poſt Chirurgicum expellere tentabit, ſemper Sales tranſmutatos in Remediorum delectu, ac compoſitione præ oculis habens: etenim in hoc maximè curandi ratio differt, quòd aliam methodum curandi Alkalia, ac Sales Metallorum requirant, veluti ſequentibus libellis manifeſtum euadet.

Planetarum regiones in homine diſtinguuntur.

Solis regio. *Lunæ regio.* *Martis regio.* *Saturni regio.* *Veneris regio.* *Mercurij regio.* *Morphea metallica.* *Ictericia Mercurialis.*

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER V.

VT cauſas ſanationis vlcerum cognoſcamus, ſciendum ante omnia eſt, corpori noſtro Balſamum ineſſe, cuius virtute ipſum à putredine tutum exiſtat. Balſamum illud ſingulare omnibus corporis partibus ineſt: aliud namque in ſanguine, aliud in medulla, aliud in arterijs, oſſibus, &c. oſtendere licet. Balſamo hoc integro & incorrupto permanente, impoſſibile eſt cutis apertionem fieri: at vbi per Salium ſeparationem (veluti iam ante monuimus,)

Balſami officium in homine.

nuimus) ipſum corrumpi contigerit, iam corroſionis principia iacta ſunt. Itaque in curatione hoc vnice, vt id quod de Balſamo corruptione abſumptum eſt, reſtituamus, ſtudendum erit: hæc námque totius curationis ſumma exiſtit. Balſamum per quod iacturam illam reſarcimus quia noſtro corpore inſufficiens ineſt, ex aliis Elementatis corporibus extrahere neceſſe habemus, illuc inquàm Balſamum in exterioribus Elementis reperitur, eſtq; id, à quo & reliqua generata ſe à putredine tuentur. Quamobrem rectè quis Mummiam exterioris Elemétorum corporis, (id eſt, ſuorum fructuum) ipſum appellauerit: itaque vbi Balſamum Microcoſmi ad curanda ſua vlcera non ſuffecerit, ad Balſama corporum Elementarium recurrendum erit, quæ in radicalibus quorumcúnque naſcentium Matricibus congenita inueniuntur: omne námque vita præditum corpus, ex Balſamo hoc, vitale eſt. Quocirca in Balſami extractione primum hoc ſpectandum erit, quantum ſcilicet eius in ſubiecto corpore inſit: etenim non corpus, non forma, ſed vnicum Balſamum in corpore deliteſcens, ex quo ipſum viuit, inquirere animus eſt.

Mũmia Elementorum eſt Balſamus.

Extractũ balſami.

Extractio horum Balſamorum ferè ſeparatione abſoluitur, nimirum dum Arcanum à corpore, quod ipſo Balſamo ſuſtentabatur, auſertur. Sciendum autem, Balſamum Elementare nil aliud eſſe, quàm quod in tribus primis Liquorem Mercurialem appellare ſolemus, ex quo conſequitur, omnem curationis vim in Mercurio ineſſe, Mercurius huiuſmodi maniſeſtiſſimè in Thereniabin, & Noſtoch apparere ſolet, tum in Mineralibus aquæ, fructibus terræ, atque in aſtris. Hinc ratio eluceſcit quoque, quamobrem tantam vim ad vlcera percuranda Antimonium contineat, nimirum quia Liquore Mercuriali magis, quàm reliquæ Marcaſitarum ſpecies abundat. Hinc itidem Auri vis curatoria ſpectatur, etenim nullum corpus ex aquæ Elemento productum copioſiorem, ac ſubtiliorem Liquorem Mercurialem obtinuit. Sic ex terræ naſcentibus non eſt ſecretius remedium, Liquore Mercuriali Realgaris Cheirini, atque Similiter de Chao ac Firmamento, pro ratione ſuarum operationum iudicandum erit. Ad cognitionem autem cuiuſuis Liquoris Mercurialis, ſcire oportet, metalla in huiuſmodi quandam materiam tranſmutari, vt Ferrum in Crocum Martis, Venus in florem æris, Stannum in ſpiritum Iouis, &c. atqui iſthæc veri Liquores non ſunt, ſed accuratiore iuxta ſuos canones ſeparatione opus eſt, qua ad vlcera quæuis perſananda ea apta reddas. Balſamorum variæ formæ, ac deſcriptiones iuxta claſſes Mineralium quatuor Elementorum, apud antiquos extant: alij ſub Emplaſtri, ali ſub pulueris, alij ſub olei aquæ & impreſſionis, &c. forma deſcribere ſolent. Verum illas ego deſcriptiones vt ineptas, artificio omni carentes, & naturæ plane repugnantes, atque vnica diæta (ſeu vt vocant regimine) obſignatas (quæ tamen naturæ hoſtis verè eſt, & dicitur) omnino reiiciédas putaui, quid enim opus eſt tanta cõfuſione, & ægrum & lectorem ſpe ſua fallere? cum vnius Balſami vſus, id quod ſeparatum eſt, perfectè expurget ac remoueat, ac corpus acceſſione noui Balſami, in priſtinam diſpoſitionem reducat. Quæ commemorata ſunt hactenus omnia, quomodo præparare, ordinare applicare, &c. conueniat, tum addiſcemus, vbi Generata omnia, quæ Balſami ſpecie ornata ac dotata ſint, cognouerimus, ac ſeparandi modum genuinum tenuerimus: veluti conſequentibus exemplis abunde manifeſtum euadet. Itaque Balſamum Solis extracturis, ipſum abſque ſpiritu Salis, Realgare: & ſimilibus in puluerem, oleum vel aquam tranſmutabis, id eſt, vt ex natura Metallica in corpus Reſinæ, ſeu Mirobalano ſimile conuertatur curabis: Eadem plane ratione aliorum Metallorum corpora tractanda erunt. Etenim ſine hac tranſmutatione, id eſt, ex ſua natura in naturam mediam, inter primam & vltimam Materiam reductione, impoſſibile eſt aliquod Minerale perfectam operationem, ſuæ naturæ conuenientem, perficere: etſi enim quandoque ad ſpeciem actionem ſuã perfeciſſe videantur, tamen non ex veris cauſis ac fundamentis eã progreditur. Quia enim omne generatum ad ſuam prædeſtinationem pergit, neceſſe erit Medicum illud ipſum ex ſua prædeſtinatione in ARCANVM deducere. Quamobrem Aurum per Crudum Thereniabin in ſuccum quendam reducitur abſque omni deſtillatione etenim per deſtillationem Sal exaltatur, qui in Auro neutiquã prædominari debet, vel in puluerem, &c. ſic vt Metallicam eſſentiam amittat, nec in primam vel vltimam Materiam conuertatur, ſed in vtrarũmque medio conſiſtat, in hunc modum. *Recipe Solis foliati ℈ iiij. Alcool vini de Pino, de Meliſſa, ana ℥ ij. digerantur ad ſpacium vnius menſis, poſt Butyrum abſtrahatur, ac per menſem digeſtum, tempore balnei deſtilletur, & prodibit Balſamum Solis, etiam vlceribus grauiores morbos perſanans.*

Liquor Mercurialis.

Metallorum mutationes.

Balſami Solis extractio.

Prædeſtinata Arcana ſunt reducenda

Quòd ſi forſan precium remedij nimium accuſent aliqui, eos nil moror: etenim fucum, ſi ita velint, minoris facere poſſunt: verum vbi ægritudo ac neceſſitas poſtularint, neminem laborum, ac ſumptuum pigeat, pœniteatue, quo ægro (qui abſque Balſamo ſanitatem conſequi non poteſt) certum ac indubitatum auxilium præſtare poſſit: maximè cùm æque magni ſumptus quandoque pro Albo cocto, Oxycroceo, & ſimilibus inutiliter expendantur.

Balſamus ferri et hat.

Simili ratione ex ferro balſamum extrahemus, ipſum cum aceto deſtillato reuerberantes in crocum, & ab illo croco octies vel nouies Salem Armoniacum abſtrahentes, donec in oleum abeat, quod dulce efficiemus arte. Vſus balſami Solis & Martis eiuſmodi eſt, vt illud ſingulis ſeptimanis ter, hoc poſt duodecimam ſubinde horam vlceri imponatur. In cupro deinceps eiuſmodi quoque balſamũ reperitur: ſi ipſum in vitriolum, hoc in aquam, huius colcothar in oleum rubicundum reducatur, ambo hæ miram in quibuſuis difficilioribus morbis Cancro, Lupo, Fiſtula, (in quibus pro ſpeciei proprietate nil reliqua proficiunt remedia &c.) percurandis efficaciam præſtant.

Plumbi quoque ſpiritus ex cinere eius per acetum deſtillatum extractus, ac in oleoſam dulcedinem reductus, non in vlceribus ſolum, ſed & in vulneribus & apoſtematibus mirifice conducit.

conducit. Similiter ex Argento viuo oleum extractum, Balsamo auri viribus plane respondet. Ad hæc coagulatum à colchotar, & cum aqua Parthenionis adhibitum, reliquorum mineralium Balsama longo spacio superat: Quin etiam ipso in florem vel Crocum conuerso in horum vlcerũ curatione non infeliciter vteris. Sanè si pseudomedici qui scientiam Metallicæ artis sibi solis ascribunt, ista penitus introspicerent, intelligerent forsan maius in fabrorum officina quam Francofordianis Myropoliis, commodum (ad curandum) inesse: verum cõpatriotæ, affines, veteres Pharmacopœorum consodales, ac amici sunt. nec facile amicitiam hanc sibi relinquendam putant, cùm tamen fusoria fornax tinnitu mortarij longè præstaret.

Balsamu Mercurij.

Crocus ac flos Mercurij

Superioribus remediis viliora non sunt, quæ ex Realgaridibus præparantur: nam Arsenici ea virtus est, vt omne vlcus qualecunque illud tandem sit, percurare solum possit, verum acrimoniam veneni sui prius auferre oportet in hunc modum: nimirum vt per Salem vrinæ fixetur, tum enim vltro in Oleum resoluetur, ea qua diximus virtute præditum. Antimonium quoque aqua Vitrioli in pultem coctum, ac per Salem armoniacum purificatum: crassum, ac purpureum, seu fuscum liquorem fundit, superioris viribus parem. Ne mireris huiusmodi simplicibus vlcera persanari, vt quæ virtutes suas ab ipsamet natura compositas acceperint, nam Auro supra lx. virtutes, Cupro xx. Realgari xxx. &c. natura concessit, vt iam meritissimo iure Pharmacariorum inutilia Remedia, à Medicis stupidissimis composita, repudianda duxerint: nam & naturam ipsammet Compositorem esse ignorantes, naturæ defectus resarcire conati sunt, & ex suis, thecis arculis, & pyxidibus, ea depromere voluerunt, quæ natura in suis Arcanis recondiderat.

Oleum Arsenici Antimonij oleũ.

Simili modo Sales in vlceribus vsurpati, curatoriam facultatem sibi inesse ostendunt. Itaq; si Alumini corrosiuum demantur, & absq; stipticitatis corruptione (non tamen per calcinationem) in liquorem reducantur: Vitriolum non in liquorẽ, sed in oleum transmutetur, Salis viriditas reiectis reliquis extrahatur, eam quam diximus virtutem illis vsus testabitur, qui regimini Thermarum omni ex parte respondet, nam & Thermæ ex huiusmodi Salibus separatis primum extiterunt: hinc per virtutes hasce aquæ frigidæ incalescunt, ac ad curanda vlcera efficacissimæ euadunt: latet enim hic causa ob quam Thermæ calidæ sentiuntur.

Aluminum stipticitas quid faciat.

Modus extractionis Balsamorum, ex generatis Elementi aquæ, Metallis scilicet, reliquisue mineralibus Antimonio, Granatis, &c. ad generata Elementi terræ, commode quoque adoptari poterit nam Liquor Mercurialis hic æque, ac in Auro, serpentinam ac Consolidam facit, producitque. Atque quemadmodum Cesius Balsamo suo, reliqua in suo genere (ceu & Aurum in suo) superat, sic iuxta Cesij naturam omnia transmutare opus erit, consolidam scilicet serpentinam, &c. Etsi autem Cesius extra separationem quoque vlcera persanare solet, nihili tamen ea est ratione suæ latentis naturæ: cum in desperatis vlceribus eius vsus certissimus, ac indubitatus plane sit, at non perinde in mediocribus. Quamobrem necesse quoque habebimus hic ex prædestinatione in Arcana naturas cogere: in Arcanis enim herbæ exaltantur. Modus transmutationis sic ferè habet, vt sæpius per calidam reiterentur aquã ac perfundantur, donec liquor à fæcibus separari se patiatur, tum enim exiccati ac sub pulueris forma reseruare vtiliss. fuerit. Atque hic generalis modus est, quo omnes serpentinæ ac consolidæ, quæ sub forma Herbæ sunt, in suam potentiam reducuntur. Modus in radicibus ac seminibus consimilis plane est, nisi quod prius ad tempus ea digerere oportet.

Herbæ in Arcanis exaltantur.

Ex lignis autem sic extrahes, ligna in suum Alcali reducito, cuius Sulphur asseruato, latet enim in eo Mercurialis Liquor, quem separare impossibile est. Itaque obseruandum quantum Balsami in huiusmodi consolidis insit ne pro Mercuriali alium forsan Liquorem asseruetis. verbi causa, si quis Buxum pro Botin accipiat, hoc ei eueniet. Resinæ verò, Gummina, & similia per digestionem, vt correctionem suscipiant, similiter transmutari debent: sed istis nemo nimium tribuat, siquidem perfectum Balsamum non contineant. Elementi aëris generata perinde ac terræ, præparari volunt. verum cùm iis Therenabin eiusque species desint, difficulter myrobalanus extrahitur. Generatorum insuper ex igne (ea puto quæ materialiter ex ipso generantur) operationes difficillime transmutationem accipiunt: itaque vt in Arcana conuertas, frustra tentaueris. At quæ materiatæ sunt, non ita inobedientes se artificis industriæ præbere solent, & facile ipsorum Arcana ad potentiam quiuis deducat, veluti in impressionibus manifestum euadit: verbi causa, si vlcus Lentiginosa conspergatur, ipsa dein sub lapide putrefacta curationi occasionem præbeat, hanc curationem, Impressionem super calestem vsurpant, & ignis Elemento plerique tribuunt, admirationem ista forsan alicui mouebunt, sed maiora his, ignis præstare obseruatus est. Est & supercælestis alia impressio, qua ægro non animaduertente, absque omni remediorum vsu, per (coniunctionem scilicet supercælestem) morbi curantur, perinde vt de Lentiginosa dictum est. Coniunctionum harum peritiam singularem nos in medico requirimus, ne forsan superstitionibus tribuere velit, quę illas non attinent: hinc enim fontes sunt Figuratorum & Signaculorum, quibus vlcera curantur: ad hæc preculæ hinc confirmantur, quæ immeritò à quibusdam superstitionis calumniam sustinent, cùm Cabala precularum & Signaculorum, tum Lentiginosæ, de qua diximus, operationes neutiquam Magicas esse, sed naturaliter ab Elemento ignis proficisci comprobet. Operationes hæ à Medico cognosci debebant, sed plerique quia incorporea ista sunt, in his hallucinantur, vel planè cæci sunt. Hactenus tradita de præparationibus Balsamorũ quatuor Elementorum, accuratè à Medicis perpendenda & excolenda sunt,

Lentiginosa.

Signaculorum virtus

Cabalæ vsus.

& ad specialiora accommodanda, vti in sequentibus magis elucescet.

Natura autem Balsami, quod extrahitur dulcis, & temperata nullaque excellenti qualitate prædita esse debet: nam in curationibus vlcerum ridiculum est, per siccam qualitatem, humiditatem: per frigidam, caliditatem curare velle: cum ista potius impedire quàm curationem promouere animaduertatur. In vlcerum curationibus enim, Balsami temperies & dulcedo, frigus, calorem, humiditatem, siccitatem, dolorem, omnia omniaq; mulcet & curat. Itaque summum in hisce curationibus est, vt Medicus verum Balsamum extrahat, ac superantes qualitates corrumpendo attemperet: nisi enim hoc fiat, omnis curatio inutilis futura est. Ad hæc attractiua vis Balsamo inesse nulla debet, cum attractio summum sit venenum in istiusmodi curationibus: atque materia peccans in centro abscondita, per purgantia non attrahentia pelli debeat. Itaque si aliqua talis attrahens virtus, vel etiam corrodens vis, tuo Balsamo inesset, eam destrues: verbi causa, Arsenicum ac Mercurius sublimatus primaria consolidantia sunt, atqui eorum Corrosiuam vim prius corrumptam iri oportet, ne scilicet vrant, tumorem vel puncturas excitent, sed æquabili temperie lactis vel mellis instar mitescant ac dulcescant. Quocirca moneo in præparatione Balsami, solam illius virtutem consolidatiuam spectandam esse, cui nulla insit virtus Diaphoretica, nulla caustica vel rodens facultas, vel ab Elementis orta complexio. Atque hæc temperies in causa est, quamobrem tantum Auro ac Lentiginosæ tribuamus: sic Consolida crassa, quàm rotunda ad incarnationem aptior est, etsi vtrique vnus, idemque Balsamus insit: itidem Mumia sicca Mastiche in curatione præstat (quod non vt hæc calore excellat, etsi ambo parem Balsamum obtineant. Itaque hoc vniuersale in omnibus nostris formulis remediorum esto, etsi non semper moneamus, nullam hic complexionem, nullam virtutem (siue ea attractiua sit, siue alia aliqua) considerari debere, sed in omnibus corruptionem machinandam, quo absque omni qualitate sola dulcedo ac temperies applicari possit.

Balsamũ dulce esse debet.

Balsamo vis attrahẽdi ne insit.

In Balsamo vis consolidatiua spectatur.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER VI.

De Syronum Ozenarum & Fistularum ortu, & curatione.

Si in faciei ea parte, quæ Marti subiacet, naso puta, labiis, genis &c. vlcus fiat: Ferrugo nuncupari malum solet, nimirum quod instar ferruginis in metallo, ab extra introrsum, non autem contra subiectas partes depascitur. vbi scilicet per poros cutis materia peccans ex vlsis, ductius illi adhæserit. Malum hoc faciei solum, non item reliquis Marti subiectis partibus, volæ scil. ac plantis pedum, &c. propter singulare quoddam venarum genus accidit. Causa mali est coniunctio duarum diuersarum essentiarum, liquoris scilicet Metallici, qui Sal sanguinis est & liquoris Martialis, qui Sal Martis dicitur: ex illis inquam duobus Salibus coniunctis, huiusmodi malum existit, in hunc ferè modum incipiens. Si nares sanguine abundent, vel ipsum copiosum gingiuæ profundant, vel denique sanguine caput repletum sit, eiusq; fluxus supprimatur, tum sanguis ille in Martis partem decumbens, illic erosa vena, morbi centrum facit. Alia quoque occasione fieri quandoque conspeximus, cùm nimirum inscitia medicorum, verrucę labiorum, nasi, faciei, &c. erosæ essent, radice verrucarum in venis existente, venas illas in morbi centrum degenerasse.

Ferrugo

Locus affectus.

Causa.

Distinguendum inter ista hoc ferè modo est: si enim ex regione nasi progrediatur, Cancer nasi, sin è genarum medio, Fistula, sin prope aures fiat, Syreon appellatur: ferè tamen in omnibus istis ad labia, & nasum vsque extenditur malum: sunt enim illic locustæ illarum venarum, quę hoc morbi genus efficere aptæ sunt. Si itaque ex immodico fluxu vena erodatur, (vti monuimus) scitote illud à Sale Colcotharino fieri: namque vbi iste cum Sale Martis iunctus fuerit, vnà operantur ac ferruginis initia faciunt. Operatio eius vbicunque tandem fiat, semper sui similis est: perpetuo námque Sal Colcotharinus per poros extruditur: ac ab exteriore ambiente nos aëre, cui cùm interno nunquam vel raro conuenit, irritatus furere incipit, ac pro quantitate & acrimonia vtriusque Salis, tum natura affectæ partis, ac sanguinis copia, cutem, carnem, omnésque subiectas partes erodit, quemadmodum in affectis sensus optime diiudicat. Furor iste ac rosio durat, donec omnia quæ Martis imperio suberant abolita sint, quod si huius quoque limites serpendo transgrediatur, iam lethale malum est. Lethale quoque, vbi aures occupauerit: nam ea eius natura est, quod si nil in superficie quòd depascatur supersit amplius, interiores quoque Mercurij partes subingrediatur, ac dentes cùm gingiuis erodat, vbi scilicet iam nasum, labia, genas, &c. deuorauerit antea. Subiecto dein omni absumpto, Salis quoque acrimonia & venenositas perit tandem, ex quo sequitur, quòd vbi Sal Colcotharinus & Martis suam venenositatem non exerunt amplius, retro iuxta venarum rectitudinem ipsa feratur & mortem efficiat. Sæpissime quinetiam accidere solet, vt huiusmodi coniunctio tardè & occultè admodum fiat, nec vllis certis signis, sed sola eschara, pustula, &c. se prodat, atque tũ hunc Syronem periculosissimũ & curatu difficillimũ pronunciabis. nam horrẽda symptomata ob Sales se mutuo pellẽtes expectare oportet.

Cancer nasi Fistula. Syron.

CVRATIO.

Curandi scopi duo potissimum sunt: alter vt furorem illum temperemus, vt facto iam affectui medeamur. Ille duobus modis perficitur: vel enim Salium malignitas (perinde ac Arsenici virulentia per butyrum tollitur, vel ignis ab aqua restinguitur) compescenda est, vel venæ illæ prætecandæ. Prior modus

Pinguedines pro ... modus hisce quinque pinguedinibus Oleo de Camphora, liquore corallorum alborum, Liquore Lithargirij, Resina de Marte & axungia cupressi, perficitur, si nimirum illarum vna affecto loco imponatur ac deligetur, donec dolor omnis remittat. Posteriori modo perficiendo necessario Anatomiæ peritiam præfecimus: hæc namq; venarum ductus ostendit, quibus cognitis quæ vena quo loco præsecãda veniat quod ipsum variis quoque modis fieri potest, cauterio sectione, Escharæ procuratione & similibus modis, quos iam velut & Anatomiæ rationem in præsentiarum non doceo. cũ in lectorem requiram iam in artis principiis abunde edoctum.

In facto tam affectu curando, ista potissimum obseruanda veniunt: primum absumptã iam partem restitui & adimpleri amplius non posse: deinde reliquum quod adhuc superest per Oppodeltoch, vel aquam, vnguentum, puluerem &c. eidem ad coeptum, curandum esse. Notandum tamen remedia aliqua existere, quæ vtrumq; scopum adimpleant: huius generis sunt: Realgar fixum Operimenta fixa, Aquila fixa, quibus obtinendis maximopere studere medicus debet, propter ingentia pericula quæ priori modo frequenter iuncta sunt: nam venas præsecare, earum impetum diuertere, iuxta Anatomicos canones, maioris certe & difficilioris artificij est ipsamet curatione. Obseruandum denique est, curationem istorũ vlcerum diuturnam esse, si quorum alio-um: nam ratione ætatis vlceris ferè curatio longa existit: itaq; festinare nullo modo consultum videtur: nisi forsan Balsamo Solis, Mumia Mercurij &c. remediis quæ radicitus Syrones curare possunt, instructus sis. Remedia reliqua quibus Syrones percurantur sunt Emplastrum quod recipit, Resinæ abietis, Colofoniæ, Terebinthine, ana lib. ß. Ceræ virgineæ lib. jß. Armoniaci, Mirrhæ ana ℥ij. Realgaris fixi ℥iij. fiat emplastrum pro more, quod quotidie bis renouatum ad finem vsque curationis impones. Quod si debile nimis sit, & tardius agere videatur, sequenti vnguento vteris quod habet. Olei Realgarini, de aquila fixa, ana ℥jß. olei de vitellis ouorum ℥j. Terebinthinæ lotæ ℥ij Lithargirij acetosi ℥ß. fiat vnguentum subtile. Sequens quoque puluis quemuis Syronem qui intra suam regionem consistit procurare sufficiens est. Recipit autem Croci Martis, florum æris ana ℥ß. Operimenta fixa tantundem fiat puluis. Similiter aqua Lenziginosa ab Aquila vel Realgare desti llata mirifica expurgandorum vlcerum facultate pollet si quotidie locus affectus semel ea lauetur. Verum præstat in omnibus speciebus iuxta Anatomicas rationes venas præcidere, ad præcauendam recidiuam &c.

Realgar Operimenta Aquila fixa.

Empla strum Oppodeltoch.

Aqua Lenzigenosa.

De Carcinomatum ortu & Curatione.

Si in mulierum mammis, vel virorum scapulis, ampla rubedo cum apertione, pure fætida, magno calore, multisq; cauitatibus ac fistulis introrsum pertinentibus, tumoribus, Scyrrhis, &c. appareat, ægerq; de punctionibus conqueratur, Cancrum appellabis vlcus hoc, à similitudine Cancri fluuialis cocti. Atque etsi non omnino ista statim loca occupentur, sed lumbi, brachia, venter, costarum regio, spina, &c. similiter vt dictum est, afficiantur, nil prohibet affectum Carcinoma quoque appellare. Hoc tamen ab inuicem differunt, quod quæ in mammis & scapulis fiunt Carcinomata, Lethalia semper sunt: at non perinde de reliquis pronunciandum statim est, cùm illic salutis spes non omnis præclusa sit. Carcinomata quæuis pro sexuum varietate causas diuersas obtinent, nam quæ viris accidunt, hæmorrhoidalem sanguinem causam agnoscunt, & posteriora corporis occupant, vt sunt spina omoplatæ, &c. quin non raro in artubus conspiciuntur. Quæ vero Mulieres affligunt, ferè in anteriore corporis parte resident, à sanguine menstruo originem ducentia. Obseruare quoque conuenit, occultos quandoque Cancros fieri, quales sunt, qui vterum, anũ, mammarum interiora affligunt, atque eos fore Lethales, esse meminimus. Sed vt de Cancri materia aliquid admoneamus, sciendum vtrũ nque ex Realgarino sanguine fieri, menstrualem tamen hæmorrhoidali venenosiorem esse: est enim Sal Mercurialis, qui in mulieribus frequentius quàm viris conseruatur. Et sane cuiuis mulieri ratione menstrui Carcinoma fieri potest, cùm ob hæmorrhoides quæ rariores apparent, in viris paucissimis Cancri generentur.

Cancri descriptio.

Cancri nomen vnde.

Mulierũ carcinomata.

Principium Cancri ferè ex redundantia, quam natura Mineralium expellere conatur, oritur: quod si expulsio per oppilationes impediatur, iam sanguis ille retro fertur (virtute expulsiua alium exitum quærente) & pro natura Salis Mercurialis, rodere incipit, ac dictis signis, quæ omnia Mercurialis salis naturam sapiunt, se prodit: accidit tamen quandoque oppilationes istas Cancrum non producere, maximè vbi illud Realgar Mercuriale non excelluerit, verum vel Colcotharinum, Aluminosum, Sal Zuccharinum, &c. primas tenuerit, ex quorum deinceps naturæ varietate, clementia vel periculosa vlcera existunt. Quamobrem sciendum ab oppilatione Cancrum, Lethalem euadere, vel non euadere. Etenim si hæmorrhoidalis vel menstrui sanguinis retentio fiat, Lethalis est, Lethale quoque vbi in partem aliquam incubuerit, illiusque viæ, seu meatus obstruantur: retrò enim tum fertur, & aliis locis vlcera facit: quod si in mammis & scapulis ea fiant, præsentissima mors est. Itaque summo studio enitendum erit, vt congenita vis expulsiua, ab oppilationibus liberetur: nam virtus ista seu naturaliter, seu præter naturam agat, certis periodis recurrit: quod si ergo tempore motus illius ea per oppilationes impediatur, illa certè impeditio mater mortis euadit: nam virtus expulsiua non quiescit donec mors finem ei faciat. Quocirca sedulo ista in curatione consideranda sunt, maxime vbi morbi magnitudo dilationem non concedit. Sciendum autem Carcinomata in mulierum mammis à lacte prouenire, siue album illud sit, siue rubeum: quæ verò in ventre fiunt, non ab hoc, sed à Menstruo illarum venarum sanguine nasci: omnium autem periculosissima sunt, vteri ac pudendorum

Causæ & origo carcinomatum.

Oppilatio in cancro quid efficiat.

Lac causa cancri in mammillis.

pudendorum Carcinomata, nimirum omnibus menstrui speciebus ad illius generationem concurrentibus. Possibile tamen etiam est, antequam cancer fiat, multo retrò tempore scyrrhos, chærades aliosque tumores duros extitisse, qui sero admodum aperientur, atq; hoc genus Carcinomatum omniũ tutissimum esse solet: nec est quod aliis nominibus mala hæc (vbicunque in corpore ea sint) nominanda putes quàm Carcinomatis: nam omnium vna eademq; causa est, nimirum Sal hæmorrhoid. & menstru. est, omnibusque vna curatio conuenit.

CVRATIO.

Summum quod in curatione spectare conuenit, illud est, vt hæmorrhoidum ac menstrui fluxus in suam potentiam deducatur. Etenim menstruum quod in sua potẽtia non consistit oppilationes efficit, sic & hæmorrhoides agũt: itaque horum Salium legitima temperies procuranda erit, certis quibusdam remediis: nam sanguis menstruus, sicut & hęmorrhoides, dum suam essentiam obseruant, nullius mali effectrices esse possunt. Curatio etsi duplex est, Physica altera, altera Chyrurgica: tamen vtramq; Chyrurgum tenere conuenit, tam eam quæ in suam temperiem humores reducit, quàm illã quæ ei quod iam à corrodentibus absumptum est restituere intendit. Itaque remediorum duo quoque genera constituenda erant, vt sint quæ intrinsecus incommoderationem emendent; & quæ foris adhibita, curent: hęc tamen non agunt, absq; interioris Medicinæ accessione: ad hæc non adeo difficile foret, hanc quoque Medicinam sic comparare, vt perinde ac illa inser sibi liter ageret. Curaturus itaque Cancrum, ante omnia hæmorrhoides, ac menstrua in suas potentias deduces, atque nihil constrictionem, fluxum album vel nigrum, spissum vel tenue curabis, neque multum de aperiendis oppilationibus sollicitus eris: etenim illis ad suam potẽtiam deductis, ista vltrò euanescunt. Post hæc ad restitutionem eorum, quæ Corrosio absumpsit descendendum erit, sed sicut in Syronibus, sic & hoc loco procedere conueniet, itaque parum de illa sollicitum esse necesse est. Atqui hoc non inficior, in Carcinomate quædam Arcana esse, quæ in Syronibus venenorum instar sint. Ad hæc sciendũ, exteriora Arcana interioribus nihil conferre, itaque de solis internis sollicitum esse oportet, quod iis procuratis à quauis deinde Serpentina, Cancer curetur. Quamobrem interna Medicina, non solum potentias duarum interiorum causarum roborare potis esse debebit, sed vna quoque vt consolidatiua sit necesse erit. Sic namq; in re medica comparatum est, vt, vbicunque morbus ab erosione est, illi specificum consolidatiuum opponatur, hinc nos non immerito reiicimus ea medicamina, quæ solum deoppilant, probamus vero quæ vna & consolidare possunt. Ex hoc sequitur in externis remediis, nos vulgaris contentos esse debere. Verum interna, menstrua & hæmorrhoid. sic attemperare debebunt, Veluti est Resina auri, quæ non solum eos, qui in artubus, sed etiam qui in natalis & mammis fiunt Cancros, simpliciter absque vllius alterius medicamenti admixtione curare sufficiens est. Verum si dicto remedio destituamur, eius loco vsurpabimus gluten aquaticum, vulgo Sperma de piscibus nuncupatur, nimirum cum Spermate de aquatico, ipsum in aquam redigentes, & epithematis loco parti adhibentes: omnes namque Cancri malicias tollit, nisi vbi puncturæ molestant, hæ enim si adsint, Lethale malum pronunciandum erit.

Curatio duplex.

Hæmorrhoides & Menstrua in suam potentiam deduci debent.

Resina auri.

Gluten aquaticum.

Sperma de aquatico.

De Reliquis Vlceribus & Aperturis in vniuersum.

Sunt insuper plus viginti aperturæ species, variis nominibus appellatæ, variisq; causis attributæ, ab antiquis, quas tamen omnes cùm ab vnica causa proficiscantur, vno nomine afficere, vnoq; remedio curare nihil prohibet. Principio ergo nil sollicitum esse oportet, æqualis ne vel inæqualis vlcerationis forma sit, profunda ne vel superficialis tantum: nam ista pro loci natura euariant: ad hęc etsi Salium omnium variæ species existunt, omnium tamen vna eademq; origo est. Cùm itaque formæ ac signa vlcerum tam diuersa sint, neque considerandum admodum, Aluminis ne, Nitri, Vitrioli, Plumosi, Entali, &c. sint nec ne, vel an sub Euforbio Pipere, Flammula, Vrtica, &c. comprehendantur, vel denique an iuxta Metallorum, vel Marchasitarum species diuidi oporteat: nam hæc Theorica magis sunt, eaq; de causa suis Paragraphis descripta: sed sufficiat cuiusque generis species vnis iisdemque signis dignoscere, verbi causa quemadmodum Minerarum cum quatuor Elementis efflorescunt, sic & quatuor Alumina, &c. constituuntur: quibus tamen omnibus dignoscendis, communia quędam signa sufficiunt, atq; in reliquis Plumosi, Entali, &c. vlcerum speciebus agendum quoque erit. Neque admodum anxium esse conuenit, in præcedentibus & coincidentibus signis cognoscendis, fallacia namq; sunt, & ex accidente originem ducunt: accidente dico, quod antea locum passum occupauerat, vt si Apostemate, duritie, Sephyros, vel Scly osi ea parte molestatus antea fuisset, eaque mala iam tandem in aperturam, seu vlcus abirent, constat enim necessario vlcerationem fieri, itaque anxie de istis inquirere, nil opus erit, cum in Theoria nil admodum conducant, minimum vero in Praxi.

Morbi antegressi.

Vlcerationes istæ vbicunque in corpore consistant: consistunt autem frequentissimè in capite, Scapulis, humero, brachio, lateribus &c. initio magno calore ac rubore apprehenduntur, mox minutis cauitates exoriuntur, quæ successu temporis in vnum amplum vlcus degenerant: vlcus hoc siue in brachio, tibia, lumbis, spinis, capite sit, perinde est: veluti & causa Sal nimirum etsi multiplex existit, nulla admodum distinctione indiget: nam sufficit in theoria nouisse, Salem causam esse, nec refert an gemmę, Nitri, Perę &c. sit, nec ne: verum Sales iuxta suam acrimoniam partiri non vsq; adeo inutile in opere practico foret, vt scil. primum Sal salis, dein Sal gemmę, pòst Sal nitri, vltimo loco Sal vrinę cõstitueretur: nam iuxta hos gradus de calore dein iudicare facile fuerit,

fuerit, vt scilicet postremo summum calorem tribuamus.

Exoriuntur quoque vlcera Plumosa: his ferè signis dignoscenda, scalpendi desiderium adest, calor, rigor, pustulæ, similes iis quæ ab Vrticis fiunt, ingruunt: quæ vbi ad tempus perstiterint in vlcera caua transmutantur, multò quàm antea calore magis molesta. sicque ex Alumine Roche, lameno &c. vlcera, non tamen perinde vt ex Plumoso dolorosa: quæ denique ex alumine glaciali fiunt, omnium sunt mitissima & clementissima. Huiusmodi proprietates & signa in inquirendis ac dignoscendis vlceribus ex ipsorum simplicibus & simplicium gradibus desumes, caue tamen, putes, morbi quantitatem ex gradu te metiri posse. pugnant enim cum theorematicis Medicinæ principiis, vt ex humoribus eorundemque gradibus morbi magnitudinē deducamus, sed cæcorum quorundā medicorum commentum hoc est, itaq; explodendum.

Simili modo ex Vitriolatis diuersā oriuntur vlcera, quæ vbi aperta fuerint, copiosam aquam cum multa spuma subinde profundunt. Signa, quibus dignoscantur, ista fere sunt, cauitas parua apparet, primùm profunda quidem, & vndiquaque ceu factis cuniculis subtus excauata, quam circa dein & alia oriuntur, similia huic, à quibus deinceps & ossa cariosa ac putrida redduntur, tandemque vlcerum labia deciduntur, nouamq; figuram adipiscuntur. Omnia huius formæ vlcera nos Vitriolata appellamus, omnibusque æqualem curationem adhibemus: differunt ab inuicem non gradu, sed colore, qui alius in Colcotharino quàm Glaciali inest Vitriolo, ruber scilicet ille, hic albus: cæteri colores qui ferè à pure & carne putrescente causantur, cum diuersis temporibus diuersì incidant, in Theoria difficilem causarum assignationem habent. Omnium mitissima huius generis vlcera à sale Zuccharino fiunt: nam ea rarissimè dolorem comitem habent. Reliqua vlcera quæ vniuersalia dicuntur, non facile ad certam aliquam normam partiri quispiā queat. perinde enim res habet ac si 1000. semina eiusdem speciei, quis in terram proiiciat, quæ certè inde enascentur plantæ, vix duæ inuicem similes inuenīantur: eodem plane modo vlcera quæ vniuersalia vocantur, omnia eiusdem generis sunt, diuersarum tamen interim specierum, veluti malum & pyrus diuersa sunt quidem ab inuicem: at vnicam primam materiam obtinent: hac ergo ratione Medicum suam theoriam instituere oportebit, si de vlcerum curatione ex arte disserere velit: quælibet namque curatio ex vltima materia oriri debet, nec ex illis falsis ac inutilibus distinctionibus, quibus tota Medica ars turpissimè conspurcata est producenda.

Vitriolata vlcera.

Zuccharini Salis vlcera.

Vniuersalia vlcera.

Sed ad curationem pergamus, tandem in hac spectandum erit, vt remedium aquæ instar præparetur, quæ omnia suffocat insensibilia, qualiacunque ea tandem sint, atqui veluti quædam aquæ rebelle possunt, veluti lignum lapides, &c. quæ ab aqua non suffocantur, (id est, euincuntur:) sic quędam aperturæ sunt, vt cancer, Syrones, &c. quæ hisce remediis itidem nō cedunt: vicissim quemadmodum lignum aquā putrefacit, sic quædam vlcera sunt exempli gratia, vt Lupus Herisipyla, &c. quæ tantum abest, vt istis obediant, vt etiam longè deteriora ab vsu horum remediorum euadant. Quamobrem obseruandum erit, quomodo aquæ potentia operetur, vt & sic sensu carentia vlcera ad germina, insensibilia comparantes, sciamus quæ vlcera sub hanc curationis legem collocanda sint. Nam si quid aliud hoc à Medico accuratè obseruandum erit, vt virtutes exteriorum naturalium, ad internas comparet, (nam istæ iuxta naturam illorum disponi volunt) atque miserandam illam Humoristicam Theoriam reiiciat. Etenim vlcerum Anatomia sic comparata est, vt illas humorum distinctiones, approbationes plane respuat. Sed curationis leges, & remedia iam tandem scribere tempestiuum est. Vlcus sub aliqua harum Salis specierum constitutum, sequenti Mundificatiuo primum omnium eluito. *Recipe succi Lentiginosa, lib. ß. Realgaris fixi ℥ ß. Croci Mercurialis ℥ j. ß. digerantur vna per triduum.* Mundificatiuum Mercuriale appellamus, cuius vsus est, vt quotidiè bis mane, scilicet & vesperi eo vlcera lauentur, ac deinceps Oppodeltoch imponatur, donec satis mundum vlcus appareat, quo facto per Oppodeltoch, tandem curationem absolues.

Lupi & Erysipelatis malignitas.

Mundificatiuū Mercuriale.

Oppodeltoch.

MVNDIFICATIVVM ALIVD.

Recipe Operimenti fixi, ℥ j. Aqua Culicula lib. j. vtere vt prius. Quod si suspicio adesset, alicuius superuenturi mali, vel noui vlceris ad priorem modum recurres: ea enim vlcerum singularis, quædam proprietas est, vt si ipsa non iam existerent, tamen tandem orirentur. si ergo talis casus occurrat, tanquam verum vlcus non vt symptoma curabis. Accidit denique vlcus à natura vltro mundificari, proinde solo Emplastro vtendum esse manifestum euadit. Caue autem festines vel naturam cogere præsumas, nam vim ac coactionem natura non patitur, si verè curari vlcus debebat.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER VII.

DE IGNE PERSICO.

IGnis Persici eiusque specierum explicationem instituturi considerationis principia paulò altius repetenda erunt. Fundamenta in duobus primis Sale & Sulphure insunt: quod enim vrit & ardet Sulphur est, quod vero accendit, potentia Salis appellatur: ex hac namque potentia quoduis lignum accenditur: lignum enim sua natura Sulphur est (illud intellige quod conflagrat) sic ignis ex Silice, marmore, &c. excutitur, nimirum ex ipsorum Sale. Notandum ergo Salium discrimen, alius namque Alabastrinus est, & igne caret, alius Marmorinus ignem continens. Atq; veluti Salis durities ignem dat, non tamen vrit, sed in ligno, id est, in Sulphure suam operationem perficit: itaq; quemadmodum si lignum flammam

Potentia Salis.

Sal Alabastrinus.

Sal Marmorinus.

flammá conceperit, illud iam ad corruptionem suam propetat: sic si in Microcosmo microcosmica huiusmodi inflammatio accidat, de corruptione corpus periclitatur: verum sicut lignum ligno, conflagrat velocius & vrit vehementius, vt faginum abietino, &c. sic pars vna corporis, quàm alia ad concipiendam inflammationem aptior existit: causa huius rei Coagulatio est, quæ in corporis partibus consistit: quiuis namque gradus ignis, ex coagulatione Salis omnes progrediuntur: etenim quáto Sal vehementior est, tanto Gangræna maior, quo tenuior ac purior eò calidior existit. Hinc ratiocinari licet, quamobrem ea quæ paucam coagulationem habent, paucam quoque flammam contineant, nam quæ ex puris consistunt Salibus, vt sunt Resina, Colofonia, &c. citissime flammam concipiunt, dant enim suum gradú ex natura Salis Diaphani. Quòd autem Sal Petræ, Sal Nitri, Argentum viuum, &c. tantam habent tempestatem: causa est excellens perspicuitas Salis, & humiditas, quæ illi ægrè dissolubilis inest: ea enim cuiusuis salis natura est, quod ex sua humiditate furorem illum habeat: atque hinc varij oriuntur vstionis modi, pro Salium nimirum diuersitate, sic Sal Petræ respectu Sulphuris sunt, Sulphure quiescente, sic inquam in abiete Sal Petræ. & Sal Sulphureus in Fago inest. Quæ de Sale accensionis Sulphure, flammæ causa in vniuersum dicta sunt, specialiter omnia ad humanum corpus in Igne Persico adaptari poterunt.

Coagulationé nullam multa flamma arguit.

Quemadmodum ergo Elementata exteriora ab igne exuruntur, sic de igne Persico in humano corpore accenso iudicandum est: nam quatuor Astra æquè in humano corpore, seu Microcosmo insunt, ac in maiori mundo conspiciuntur. Sunt autem accensionum duo modi, alter cum ex Silice ignem excutimus: huic modo respondet Ignis Persicus: qui causam extrinsecam habuit contusionem fracturam, aut illegitimi remedij vsum. Altera accensio ex Astris est, id est, ex natura & fit in hunc modú, vt si à sole quid exsiccatum ab ipso accenderetur & exureretur, rarum hoc est, itaque raro quæ ab astris ignis Persicus excitatur, nam perinde vt de Sole dictum est: sic & Sulphur Microcosmi ab interiore Astro accenditur, accensio hæc pro diuersitate partium, intensior ac remissior esse solet.

Astra in homine

Sulphur Microcosmi ab Astro accenditur

Est & tertia inflammatio illi respondens, qua montes & saxa conflagrant, ignem à nostro igne inextinguibilem concipientes, in quo casu tamen aliqua Saltem pars (quæ subiectum est) ardet, reliqua illæsa; talis est cùm Esthiomenos & Carcinoma ex facili aliqua causa calorem præter naturalem concipiunt. Item quemadmodum, in fodinis Zinnabrij, Mercurij, Salis Nitri, &c. à vento quandoque illa Mineralia accenduntur, sic & per Chaos nostrum materia peccans aliquo in loco consistens inflammatur. De affecto loco inquirendo nil admodum sollicitum esse oportet, ferè in digitis pedum, iuncturis, medulla, carne, intrinsecus in iis regionibus, quæ suprà & infra Diaphragmati adiacent, non raro in capitis regionibus malum consistit. Hinc variæ ignis Persici species sunt: alius enim montano igni respondet, vt Lupus, qui verus Ethna est; alius cum pustulis & Erysipelate incipiens, sero admodum flammam concipit, respondens diuturno, at debiliori igni: tertius subito ingruit, & vnius horæ spacio totum membrum exurit, veluti Prunus: alius per contactum seu contiguitatem vrit, & ignis Persicus verè dicitur. Plures horum species antiqui Apostematum nomine affecerunt, atque ad portentosas causas retulerunt, sed res vt diximus se habet. Mirabuntur scio imperiti Medici, quo pacto Sol & Ethna in hominis corpore consistant, verum illi suos humores, quos fingunt, admirentur potius. Nostra sane Theoria hæc principiorum firmamenta ex tribus primis certissima habet, ex illis namque omnia Mineralia perfectè continemus. Ad hęc cum quatuor quoque Elementa in nobis insint, ipsorum etiam potentias in nobis dominari manifestum euadit.

Ignis Persici species.

Lupus et Ethna.

Sol & Ethna in homine.

Sed vt de Gangræna aliquid dicamus, sciendum ipsam Anodynam quandam vstioné esse, inde ortam, quod initio partes Microcosmi à natura Narcotica stuporem contraxerunt, abolito sensu: his ergo membris si præternaturalis aliquis calor superueniat, iam ea Gangrænam habere dicuntur. huius nos ignis singularia remedia in curatione seu praxi describemus. Sed ad Theoriam reuertamur, in qua sciendum à calidis & vrentibus herbis ac simplicibus, Ignem hunc persicum excitari posse: remedia talia sunt, imo deleteria medicamenta, vrtica, flammula, Canthardes, Realgar, Arsenicum &c. Fit etiam ignis Persicus illado aliquod Minerale ex sua cathena protrudente, omnia namque mineralia in nostro corpore continemus. Itaque quicunque pedem seu tibiam prurientem habent, cum multis pustulis, eorum morbus virtutibus vrticæ respondet: quæ verò mala, pustulas aqua plenas habent, virtutibus flammulæ conferuntur. Si itaque flammula talia in corporibus nostris efficiat, an non mineralibus quis easdem imò maiores virtutes tribuat? cum omnia velut in theoria & praxi extrinsecus in maiore mundo, sic & in iisdem intrinsecus eadem eueniat: itaque reijcienda omnino erit illa fucata inutilis ac anilis humorum, coleræ, phlegmatis, & Melancoliæ theoria, vt quæ contra philosophiæ principia, contra naturam Microcosmi, contra ipsammet experientiam ceu ex Diametro pugnet.

Gangræna quid sit.

Ignem Persicum ... simplicia

CVRATIO.

In curando igne Persico illa in primis ratio tenenda erit, quæ in restinguendis exterioribus ignibus obseruari solet, vt nimirum quemadmodum in theoria illos restingui diximus, sic & in praxi hos extinguendos tibi proponas. Itaque ignem ex lignis suscitatum quam facile affusione simplicis aquæ extinguant homines, at eadem ipsa aqua non ita in igne Persico operari obseruata est, itaque penitus medico introspiciendum in aquæ essentiam erit, & cognoscet eam nil aliud esse, quàm Alumen resolutum dulce, ex quo eruitur Alumen ad restinctionem ignis Persici adhibendum esse: alia tamen ratione quàm in lignario igne, vt maxime eadem sit materia.

Aqua est Alumen ... dulce.

Cognitum

Cognitum præterea eſt Ethnę ignem à nulla penitus aqua extingui poſſe: quòd ſi ergo ſimilis paſſio in humano corpore foret, fruſtra ſane Alumen Zuccharinum adhiberetur, itaque quia Sulfuris lacte Ethnæ ignis reſtinguitur, illud ipſum quoque ad ignem Perſicum accommodari debebit. Itaque ſedulo ſpecierum ignis perſici meminiſſe oportet: nam alius comparatur lignario igni, alius montano ſeu Ethnæo, tertius Salis Nitri, alius Reſinæ, &c. Hac ergo ratione in extinguendo Sulfure Microcoſmi progredieris, nec vlla alia compendia ex Medicinæ fontibus excogitare licebit illis ipſis exceptis quæ de Mineralibus annotata ſunt. Itaque non mirum eſt, pſeudomedicos ac chirurgos ignes iſtos non modo non extinguere poſſe, imò malum deterius ſæpius efficere, adeo vt ex partis alicuius inflammatione, non rarò totum corpus in maximum diſcrimen deducant, cum veros medicinæ fontes legitimaque remedia tantum adeſt, vt affectent, vt auerſentur etiam maxime. Denique obſeruandum morem illum reſcindendarum Gangrænoſarum partium planè inartificialem eſſe, atque omnino cum Medicina pugnare, medicina dico non veſtra fictitia, ſed vera, certa, ac legitima: verum vt maximè cùm arte pugnet, tamen quandoque vbi imperitia Chirurgi malum conflatum eſt, Enſe reſcindendum eſt, ne pars ſincera trahatur. Nos non ſerra vel inſtrumento, ſed ſubſcripti emplaſtri vſu emortuas partes ab integris ſeparare ſolemus. *Recipe Colofoniæ lib. iij. Liquorum Myrrhæ ℥ vj Ex quatuor Gummis lib. ß. fiat emplaſtrũ, quod ea parte applicetur qua ſanum emortuo contiguum eſt:* verum vbi os ex vſtione nimium induruiſſe conſtaret, non præter rationem putarem, ipſum ſerra diſcindi, ſed à ſanis partibus ſedulo cauendum & abſtinendum. Hac ratione emortuæ partes auferuntur, integris etiam quandoque manentibus oſſibus. Conſolidatio denique per aquam Salis & Oppodeltoch auſpicanda erit, ſed inter omnia præſtant quæ ſequuntur. Aqua, ſanans ſanam partem, ægra iam remota. *Recipit aquæ Salis ex raphano ℥ j. ex Culicula ℥ in ſucci plantaginis degeſti ℥ v iij. mixta mane & veſperi adhibeantur.*

Lac Sulphuris Ethnæ ignem extinguit.

Præciſio membrorum inartificialis proponitur.

Vt pars emortua cadat.

ALIA.

Recipe Succi chelidoniæ, aquæ Aluminis Rochi, Iameni ana ℥ j. ß. Nitri reſoluti ʒ ij. miſce & vtere vt prius.

EMPLASTRVM.

Recipe Olei de frumento, de ouis ana ʒ v. ß. de Glandulis ℥ v. Ceræ, picis communis, ana ad pondus omnium, fiat ceratum ſecundum artem, adhibeatur pro more vulgato. Gangrænæ autem Salnitroſæ per ſolum Vitriolum reſolutum, quod curentur, ignorandum non eſt: Ethneæ deinceps per bituminis naualis, & Camphoræ reſolutæ, æqua pondera curari conſueuerunt: Gangrænæ autem igni lignario reſpondentes Thure & Myrrha: Sulphureæ vero, ac Reſinoſæ, per Lac virginis ex Sulphure paratum curantur plerumque; in vſu autem omnium horum curandum eſt, vt ſubinde noua imponantur, nec vnquam pars ſicca relinquatur, ſed perpetuo humectetur. Verum vbi tarde nimis vocatus fueris, & iam malum inueteratum ſit, procedes vt ſupra edoctus es.

Gangrænæ variæ ſpecies quibus remediis iuuentur.

DE VLCERIBVS DEPASCENTIBVS.

Depaſcentia vlcera formam ac materiam ex Salibus habere, vt pleriſque dubium non eſt, ſic modus generationis paucisſimis cognitus, explicandus nobis relictus eſt. Intelligendum ergo, generatum nullum abſque Reſina exiſtere dempta ea quæ Sulphuri adeſt pinguedine. Reſina hęc liquor quidam eſt, generatis omnibus præter tria illa prima, congenitus. Atqui quemadmodum in non paucis arboribus, imò in quibuſdam herbis etiam, Reſinas erumpere videmus, cum interim in reliquis plantis latitent: Sic etiam in Microcoſmo Emunctoria ſua, quandoque nanſcilci, Reſinas haſce contingit. Atque veluti iſthic à forma ſpecifica eruptio fit, eodem modo in Microcoſmis formam quandam ſpecificam dominari credendum eſt. Hinc ergo manifeſtum euadit, quamobrem Reſina iſta Salis, vbi ad ſuam exaltationem peruenerit, in aliis plantis ſub forma picis, in aliis forma Reſinæ, Gummi, Terebinthinæ, &c. erumpat. Nimirum ſimiliter in Microcoſmo res habet, vbi variâ quoque formâ vlcera huiuſmodi prodeunt: nonnullis ſcabiei, quibuſdam pruriginis, aliis puſtularum formæ, (quæ ſingula tandem in vlcera abeunt) proueniunt. Præterea quibuſdam (quemadmodum de Reſinis latentibus dictum eſt) Reſinæ non erumpunt ſtatim, niſi vbi ad exaltationem ſuam peruenerint, atque tum nulla (ex commemoratis) ſigna in illis inuenias: hæc ergo catholica horum vlcerum ſunto. Porro autem ignorandum non eſt, quod in Reſinis, Gummis, Terebinthinæ ſpeciebus, &c. natura quædam ſeu proprietas Salis plumoſi inſit, qua de re conſiderandam vobis vrticam proponite, quæ acuitatem ac malitiam ſuam, non in profundo ſuæ ſubſtantiæ, ſed extra eam obtinet: ſimilis affectio in hoc vlcerum genere mente & imaginatione concipienda erit, cum differentiis quoq; iis, quæ in Iua Rubea, Pipere, Zinzibere, Cubebis, &c. (quorum omniũ ſingularis quædam proprietas vrticoſa in ſubſtantia mortua quaſi, extra vero eam efficaciſſima exiſtit) inſũt. Sal itaque iſte extraneus in Gummis & Reſinis, peccans Materia cum ſit, atque Microcoſmus ſimiles quoque extraneas paſſiones, pruritum ſcilicet, ſcabiem, tineam, aliaſque ſimiles, ad oculum oſtendat: quis non Theorematis noſtris, iam antea propoſitis fidem habeat? Etſi autem non inficior, iſthæc Apoſtematibus aliiſq; hactenus commemoratis vlceribus accommodari poſſe: verum cum finalis materia, in qua Medicus concludere debet, ſeparationem faciat atque curationem, ſigna, materiam atque dictarum cauſarum concordantias diſtinguat, tandémque per vltimam materiam ea confirmet, quis non ſingulari huic affectui, ſingularem quoque cauſam tribuat? maximè cum hinc eximia illa ratio fidem mereatur, qua in depaſcentibus vlceribus Salem extraneum, quem rectè in hoc caſu Plumoſum quiſpiam dixerit. Vrticoſum etiam eſſe, neque vllius alterius ſpeciei aſſeritur.

Reſina Microcoſmi quid.

Sal Plumoſũ in Gũmis & Reſinis.

Separatio fit à materia finali.

Sal extraneus eſt Plumoſus.

Signa autem dignoſcendorum vlcerum iſtorum vſu atque experientia potius quàm ex

scripto quis addiscat: veluti & resinam abietis à Botin & Pini, &c. sensu quàm ratione rectius dignoscimus. Sed diuersa paulò in Microcosmo ratio est, ob ipsius formam corpoream, & naturalem, ac insitum calorem, quo externa generata destituuntur. Signis istis ferè dignoscuntur tamen, quod Estiomena gummata, vlcera resinata, &c. naturam Colophoniæ, ac Picis repræsentare scimus: quæ vero pustulas, vrticam, scabiem quæ, plumosum, &c. sequi, veluti & luæ Rubeæ sua quoque peculiaria signa nemo ignorat. Atque sic velut omnes Sales ærugines, &c. ac quidquid in vniuersum virtutem Corrosiuam participat, in exterioribus agere conspicimus, intrinsecus quoque vbi in Microcosmo & in actum eruperint, ex forma, colore, calore, dolore aliisq; symptomatis, facile dignoscuntur.

Lua Rubea.

Neque vero est, vt ad vnum certum locum morbum alligemus, vel generali aliquo nomine à loco sumpto appellandum putemus: nam nullum Chirurgicum nomen à loco ducitur, nisi vbi loca Planetarum morbus aliquis occupauerit, vti in Syrombus atque longa alia in Esthiomenis ratio est: Veluti enim arbores variis locis Resinas protrudunt, sic & Liquores in Microcosmo pelluntur, atque vt maximè & in arboribus, & in Microcosmo certus quandoque erumpentis fluxionis locus existit, nil tamen opus est noua nomina, noua remedia excogitare, vnum omnibus generale nomen, vnum omnibus Esthiomenis, Catholicum remedium esto. Etsi autem hic naturæ refragari difficile est, quæ particulariter non rarò vno aliquo simplici, Esthiomenum cruris curat, eo ipso vero brachij non curat: tamen cum Medici officium requirat, vt vno nomine appellatum morbum, vno remedio percuret, siue in supernis partibus ille sit, siue in infernis, nil nostris rationibus hanc obiectionem obstare puto. Itaque nominum multitudinem causarumque diuersitatem ab Humoristis Medicis assignatam in hoc affectu, ab arte nostra exulare iubeamus.

Chirurgica morborū nomina non ducuntur à loco.

In Esthiomenis vnū esse debet remedium generale.

Porrò quemadmodum exteriora generata videmus corpus nostrum afficere, tum vbi illa in materiam peccantem abeunt verbi causa, si Arsenicus in corpus nostrum agit, tum illud exulcerat, sic alumen plumosum, sic vrtica longo vsu cutem exulcerant, velut omnia cætera corpora quæ salis naturam participant similiter de intrinsecis Mineralibus iudicandum est. Proinde ipsorum naturas accuratè distinguemus, quo si ea in actionem erumpant, illis perinde ac extrinsecis mederi possimus. Veruntamen externa generata ab internis differre, in eo quod illa ad tempus solum, hec verò perpetuo agant, paucis incognitum esse puto: quin interna fixa esse, externa autem mobilia perinde manifestum est. De vlceribus denique depascentibus, vberiore sermone disserere, eorumque signa, ac differentias assignare conueniebat: verum quia hæc materia nimis ampla, copiosa, & intricata est, nec nisi summa experientia præditis peruia, negotium hoc ad secretiorem quandam Philosophiam remittimus.

Arsenici in corpus nostrum actio Corrosiua.

Generata interna vt ab externis differāt.

Curandi autem ratio hoc ferè modo se habet: Prima vt Sal exterior extrinsecus, non intrinsecus auferatur. Dein vt more Chirurgorum vulgato vlcus claudatur. Remedium anodynum, & restinguens pro doloribus ac vlceribus depascentibus, id est, Esthiomenis tale esto.

Curatio.

Recipe Salis Metallorum ℈ ij.

Aqua de Bitumine veris ℥ vj.

Mixta digerantur per quatriduum. dein hoc remedio per quatuor vel quinque dies, seu donec dolor omnis remiserit, vlcus lauetur, quo facto, sequenti mixtura ad consolidandum vteris (quæ sic habet.

Recipe Cinerum de Saturno lib. ß. Olei oliuæ albi lib. vj. Lithargiri preparati in viscum quartaria iij. fiat mixtura, coquatur in calidis cineribus ad horas xij. imponatur mane & vesperi.

ALIVD PRIORIS FORMÆ.

Recipe Salis vrinæ ℥ iij. Salis Metallorum è Saturno ʒ v. coquantur & digerantur in aceto destillato, donec fiat fermentum simile Elixiri, cui deinceps adiicies decimam sextam partem Camphoræ liquefactæ, & vteris velut dictum est: post huius vsum ad claudendum vlcus recipies Oppodeltoch, vel Emplastrum pro Fistulis sequenti capite descriptum.

Oppodeltoch.

DE FISTVLIS

De causis & origine Fistularum varia, & fabulosa ab antiquis memoriæ prodita inuenimus, quæ recentiores quidam obstinatè defendere non dubitant, & ea maximè quæ ad Fistularum differentias pertinent: quasi vero Fistularum plures essent differentiæ, nec omnium eadem penitus natura, quamuis enim loco quodammodo à cæteris lachrymalis differant, tamen vna omnium essentia, ac originis ratio est. Itaque quod omnibus vlceribus commune est, hoc ipsum quoque ad Fistulas referemus, nimirum quod Salem Corrosiuum causam agnoscant. Neque est quod doloris ratione aliquam differentiam statuendam hic esse, quis sibi persuadeat: siquidem Sales etsi omnium formarum causæ sunt, non tamen statim dolores efficere quoque necesse habent, cum experientia edoceamur, Sales quosdā sine omni dolore corrodere posse: itaq; nil opus est de noua Theoria cogitare, vlcerationis ratio sufficit, nec plura requiruntur.

De Fistulis antiqui fabulosa scripsere.

Forma à Sale dantur.

Sal itaque is qui Fistulas efficit, idem ille est, qui in Cassia est, in arundine, &c. ac ex quo Conchilia, & Æthites lapides fiunt: est enim excauationis omnium corporum, vna quædam ac communis causa, quam tamen in curatione non admodum respicimus, cum dolor & natura Corrosionis, ferè curationem ad se pertrahant. Etenim quamuis vlceratio nulla fiat sine forma, tamen ipsa sola ad inuertendam curationem, insufficiens est. Formarum quidem absolutam cognitionem in Medico, quatenus Philosophus est, ac Theoricus, omnino requiro, vt sc. differentiam omnium formarum tam in vlceribus, quàm externis generatis, Granato sc. & Marchasita, vnde ea sit ostendere queat, non tamen sic in curatione procedendum. Sed ad exemplum redeamus. De Cassia & arundine similitudo nobis proposita

Simile.

proposita fuerat, ex quo Fistularum Theoriam nos deducturos polliciti sumus, sc. vt materiam ac ipsorum cauitatis causam ostenderemus. Proinde scitote, quod veluti arundinum variæ differentiæ existunt, sic non vnum genus Fistularum esse, atque vt illæ variis de causis, varias formas nanciscuntur, sic Fistularum formas diuersas, diuersis à causis produci. Neque tamen præter Salem, alia aliqua causa afferri potest qui cum omnibus communem formam largiatur, ex ea ipsa formarum æqualitate, non potest quod ipse materia primitiua sit semetipsum prodere. Quapropter Medicos hortor vt formarum differentias sedulo discernant, quo accuratius de morbi materia peccante pronunciare queant, namque (vt crasso exemplo rem confirmem) veluti nemo marem à fœmina distinguet, nisi formarum ratione, sic causas morborum nemo sine formarum diuersitatis cognitione internoscet. causam autem morbi necessario cognosci ad rectam curationem, quis est qui dubitet? Notandum porro est, quemadmodum formæ ratione arbor ab arbore, lignū à ligno differt, quæuis vero arbor, ac quoduis lignum ab igne absumitur, sic in curandis Fistulis, quæ varias quidem formas quandoque sortiuntur, tamen vnam communem curandi methodum sufficere. Curatio enim ignis consumentis instar se habere debet, qui velut in comburenda pyro alius non requiritur quàm in fago, pino, tilia, &c. sic curatio vna, omnibus Fistulis accommodari potest: itaque illa subtilis & accurata disquisitio, Medicum non vsque adeo sollicitum tenere debet: nam qui qui huiusmodi subtilitatibus se exercent, nunquàm veræ Medicinæ absolutam cognitionem sibi comparabunt. Illud certe fateri omnino cogimur, sensus nostros non intra cutem hominis penetrare: at contra nimiis speculationibus indulgere, æquè cognitioni officit. Proinde recte ego subinde moneo & inculco, vt in naturis quatuor Elementatorum indagandis (quæ vera experientia est) sedulo laboremus: illic enim experientiæ matrix quasi est, quæ sensuum iudicio penitus sese subtrahere nequit. Itaque cognatio hominis cum quatuor Elementatis obseruetur, sin & de locis sollicitus esse quis velit, is Cassia fistula, Aristolochia rotunda, Zuccharum &c. quatenus locis differant contempletur, & intelliget quomodo Fistulæ aliæ pone oculos, aliæ post aures, aliæ aliis in locis generentur: neque tamen quisquam cogitet, nouam ob id Theoriam, vel nouam curam excogitandam esse vna omnibus Theoria, vna Praxis sufficit & abunde est.

Sal est materia primitiua Fistularum.

Fistulæ omnes eodem modo curatur.

Matrix experientiæ.

Sal petræ est causa Fistularum.

Sal autem quem diximus Fistularum causam esse, Sal petræ est: is enim non potest sine cauitate consistere: proinde si ipse ab Iliado separetur, intrinsecus in corpore, vel etiam extrà perinde vt in Arundinibus, ac Aristolochia rotunda (quæ & ipsa intrinsecus caua est) cauitates efficere solet, quæ operationes Salis petræ etsi vniusmodi non sint, tamen à Medico distingui (quantum ad curationem attinet) necesse non habent. Quemadmodum autem in arundinibus contenti succi, alij dulces sunt, alij austeri: sic Humores qui per Fistulas effluūt, varios quoque sapores obtinent. humores verè illi nil aliud sunt, quàm nutrimentum medullarum, ad quas cùm ob affectum corporis peruenire nequeant, per Fistulas extrà deriuantur, in pus mutati. Quapropter sciendum quod vbi Sal in materiam peccantem abierit quòd Cuniculos agere incipiat, cui si deinceps præternaturalis calor copuletur, iam ad efficiendam putredinem nil amplius deesse. Sin calor externus nullus accedat, tum nulla fluxio nullumue pus apparet. sed simplex canitas existit. Itaque sciendum, calorem præternaturalem finalis formæ corruptorem esse, ac intentiones Salium, in operando impedire posse. Prȩterea loci ratione (quod sæpius iam monuimus) memineris, nullam in curandis Fistulis differentiam obseruari: est enim Salis natura à calore liquefieri, quod cùm omni corporis parte fieri possit, vbique quoque Fistulæ generari poterunt, verum quemadmodum in plantis, aliæ aliis plurem humiditatem requirunt, sic in Fistularum genere, pro locis varietate Humor copiosior, vel paucior fluere solet, pro Salis scilicet multitudine vel paucitate.

Humorum è Fistulis fluentiū varietas.

Fistulæ in omnibus corporis partibus fieri possunt.

Quod si verò cui illa ratio non sufficiat, sed planius causas ac originem Fistularum sibi explicari velit, eum secretiore quadam Philosophia dotatum huc accedere volo, quo sequentia penitius introspicere possit. Itaque ceu quis eam teneret rem explicabimus. Quemadmodum omnia quæ in rerum natura crescunt, ex suo semine crescunt: sic Fistulę quoque suum ex quo crescant semen habent, semen illud materia peccans est: peccantem autem materiam non voco, omne id quod per cauitatem effluit, sed id quod intus latitans fluxionem causatur: idipsum verò (veluti omnium rerum semina) minutum admodum est. Proinde sciendum, morbum non esse omne illud quod ex semine nascitur, sufficit radicem ipsam quæ seminis naturam maximè seruat, morbum appellasse. Ex quo curatiua intentio oritur, in curatione radicem euelli debere. Cæterum quod ad causæ causam (hoc est ad seminationis rationem) inquirendam attinet, tam est Medico factu impossibile, quàm rationem reddere, cur si quis ex fractura fistulam contraxerit, cur ipsum crus fractum sit, sc. vtrinque occultæ causæ sunt, hic fortuitæ, illic fatales.

Omnia ex semine fiunt.

Radix mali in curatione est euellēda.

Ad curationem autem Fistularum progredientes, obseruabimus, primò Fistularum quoddam genus esse, quod vel membri affecti atrophiam, vel totius corporis consumptionem efficere natum sit: cuiusmodi est illud quod ex perperam facta curatione primitus natum est. In hoc genere curatio fere desperata est maxime si membrum intumescere inciperet, verum quid facto opus sit in symptomatis vulnerum explicatum est supra.

Curatio Fistularum.

At si Fistulæ legitimæ fuerint, tum *Recipe Olei de ferro, de Saturno ana ℥ j Olei Mercurialis ʒ j ß. misce*, vngantur labra fistulæ per dies nouem & curabitur, nec sollicitus sis de fundo fistulæ: præstat medicinā eo peruadere quàm oculos tuos. Aliud simile sub forma emplastri *Recipe Ceræ, Colophoniæ ana quartarium vnum, ex maioribus*

Vnguentum.

Emplastrum.

quatuor

quatuor gummu ana ℥ j. ex quatuor Resinis ana ℥ ß fiat magdaleon, temperetur cum oleo Lauri & Terebinthina secundum artem.

Aliud sub forma Potionis.

Recipe Aqua foliorum cerui, foliorum tinearum ana lib. ß. Aqua sophia ℥ iij. misce, singulis diebus bis, mane & vesperi hauriatur vncia vna cum vino ad mensis spacium, & sanabitur. Plura remedia non desunt: verum ista mihi vsualia sunt & præstantissima quibus contentus eris. Potio.

Peroratio.

CAusis ac curatione vlcerum ac aperturarum omnium absolutis, iam Medicos fideles monendos duxi, vt nostram Theoriam, qua in causarum inquisitione, Praxim qua in Remedij legitimi inuentione ac vsu descripta nobis est, sedulo legant ac relegant. Ego quidem non inficias eo, vicies pluribus dictis, & causas & remedia describi potuisse, ac debuisse. Verum prolixitas si in aliqua alia arte in Medicina certe locum non habet, verba pauca, sensus perfectus, remedia succincta, virtutes immensa in arte nostra probantur, qua omnia sane sedulo Medicos considerare decebat, vt ex paruis magna depromere possent: tantis enim nos thesauris donauit natura, vt nil supra, adeo vt ne Thymi, quidem (maiora iam prateread) virtutes omnes describi possint. Quapropter præstare vnius herba virtutes absolute cognitas habere, quam omnium dotes per transennam saltem inspexisse, affirmo. Sed plerique Medicorum nostros labores corrugata fronte inspicient, non quod artem veram proditam videant, sed quod suam nequitiam detectam doleant. Verum illos rubros & nigros Galeros nemo sic suscipiat moneo, vt ipsorum superbia se seduci patiatur. Loquacitas à Medicina debet exulare.

FINIS TERTIÆ PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ.

Aureoli

Aureoli Theophrasti Paracelsi

CHIRVRGIAE MAGNAE PARS QVARTA, DE

TVMORIBVS, PVSTVLIS, AC VLCERIBVS MORBI GALLICI, CONTINENS *Chyrurgiam Minorem.*

In decem libros distincta.

CLARISSIMO AC PRVDENTISSIMO VIRO HIERONYMO BONERO, vrbis Colmariensis Dictatori Theophrastus P. S. D.

EXPERIENTIA, omniumque magnarum rerum, quæ inde à protoplasto ad nostra vsque tempora exstiterunt, cognitio, quàm grata sit, quámque iucunda Deo, hominibus, & cuiusuis propriæ ac singulari memoriæ atque menti, nemo vt existimo est, qui ignoret: maximè si quis mente recolligat, quantis donis genus humanum Deus Opt. Max. ornarit: etenim Prophetarum scripta euoluentibus, manifestum euadit, quibus secretis Spagyros donarit. Reliquæ verò historiæ lectio docet, quibus virtutibus Monarchæ ab ipso dotati fuerint: quanta enim virtus bellica in Alexandro Magno, Iulio Cæsare, & Machabæo enituit? quàm perspicax Augusti ingenium fuit? nec in istis solum, sed & inferiorum quoque Politiarum contemplatione mirificè mens hominis exercetur, dum quomodo singulæ virtutes, artes, &c à singulis artificibus inuentæ, excultæ, ac propagatæ sint, cogitat: quod si à terrenis istis dein animum quis ad cœlestia illa & supernaturalia conuertat, tum demum in præstantissimorum, innumerabilium, ac penè fidem excedentium Arcanorum atque Magnalium contemplatione sic afficietur, vt miraculorum diuinorum non possit non recenti subinde voluptate reminisci. Verum Clariss. ac Sapientiss. vir, quid istis commemorandis te detineo, quin potius ad artem Medicam, artium omnium maximam, & plus quàm præstantissimam, nostra decurrit oratio? Eius siquidem vnius beneficio omnium antedictorum bonorum cognitio & vsus nobis contingit, confirmatur fide, excolitur obedientia, perficitur summo illo erga proximum dilectionis præcepto, imò medicinam ipsissimam esse Dilectionem rectè quis dixerit: etenim si vsus magnitudo etiam apud Deum præualet in actionibus nostris: quid quæso vtilius, quid magis necessarium, quid ad laudem & gloriam comparandam accommodatius Arte medica quis inueniat? vt iam extra controuersiam sit, Magnalium Dei præstantiss. esse Medicinam, & ipsam pluribus quoque magnalibus abundare. His ergo rationibus C. V. (tum quòd intelligam te secretioribus Medicis studiis libenter vacare) permotus ego, hos decem libros de causis morborum recentium cognitu maximè necessarios, sub tuo nomine in publicum prodire volui, sperans me Deo Opt. Max. laborem non ingratum, Reipub. vero vtilissimum, quique æquiora hominum iudicia meritus sit, sumpsisse. Interim diligentiam meam atque indefessum pro excolenda medicina studium toti orbi beneuolus offero. Vale.

Historiarum cognitio.

Medicinæ laus.

Colmariæ 11. *Iunij.* *Anno* 1528.

LECTORI BENEVOLO

D. Theophrastus ab Hohenheim Salutem dicit.

Paracelsi studium.

AD refrenandam ac compescendam audaciam eorum, qui magno fastu, insano clamore, atque insolentibus titulis, Medicinæ gubernationem sibi stolide iam ab aliquot seculis vsurparunt, Lector beneuole, Errores qui in morbi Gallici dignotione ac curatione inter illos accumulati sunt, infinitos, prodere animum induxi: etsi verò ipsorum merita atque fatuitas sic omnibus cognita est, vt vel me non scribente, nemo illis fidem adhibeat amplius, tamen vt legitimam cognoscendi ac curandi morbi Gallici methodum rectius ostendere queam, in illorum erroribus redarguendis non inutiliter aliquando commorabor.

Nominis ratio.

Morbi hanc speciem, Gallicum morbum aptissimo nomine a patrio solo, in quo primùm extitisse hominum memoria annotatum est, appellare soleo: nam magnarum rerum nomina a natali loco confingere non infrequens scriptoribus esse memini. Pustularum nomine si forsan quis contendat malum appellari debuisse, is certe & suam in arte medica inscitiam prodet, & quod Generalius illud nomen sit, se non intelligere ostendet. Accedit ad hæc, quod nouum morbum (qualis Gallicus est) inconcinnum foret antiquo nomine notari, mihi quoque non competebat nouum nomen, antiquato eo quod vsitatum erat, substituere: itaque imitatione Latinorum, qui malum hoc SEMEN GALLICVM *appellant,*

Semen Gallicũ

secundum Gallos, a quibus originem duxit, Gallicum morbum nuncupare placuit. Cætera quæ ad instituti nostri explicationem pertinent, sic breuiter accipe. Remediis vtor vulgo vsitatis, tum etiam mihi peculiariter notis, in quibus tamen assequendis paucissimi scopum contingent. Germanica lingua deinde vtor, nimirum quia tanta nostrorum medicorum eruditio est, vt ne hanc quidem sint assecuturi, nedum si Latina vel exoterica aliqua scriberem. Stylus ad hæc inusitatus est: atqui talem requirit Experientia nostra. Remediis præterea ac simplicibus exotericis, ac singulari artificio præparatis, vti necessitas cogit: siquidem vulgata omnes nostras spes frustrantur. Denique noua quandoque vsurpo vocabula, non tamen sine causa. Medicinæ enim varietas hoc iubet, subiecti nouitas cogit: namque nouus morbus cum nouo nomine, nouum remedium, nouumq; Medicum parit.

Germanice scripsit.

Exoterica remedia cur vsurpentur.

Quæ dicta sunt hactenus, omnia ad eum scopum à me referuntur, vt Morbi hoc genus absque omni errore percuretur: nam perinde ac in teli iactu, sic in curatione res se habet: illic etenim non qui orbem tetigit, sed qui scopum attigit, artifex habetur: sic & in arte medica non is qui amplum malum curans, & iuxta illud paruum quoque curandum existimans Medicus dicitur, sed is qui vtrumque suo modo curare potest. Quod si non initio statim cuiuis satisfactum fuerit, is sciat in progressum omnem defectum resarciri. interim monitos Lectores volo, noua nomina, noua simplicia, nouósque morbos, noua diligentia addiscere ne dubitent: etsi enim spero quosdam fore, quibus nouitas ista molesta futura non sit, tamen interim cæteri excitandi ac confirmandi mihi sunt: nam cùm non omnes similiter ad artem medicam instructi accesserint, diuersa oratione in ipso statim operis limine compellare placuit. Itaque rogatos omnes volo, si qua in re meam requirent vlteriorem fidem, vel explicationem, de ea candide moneant, relaturi sine dubio expectatiss. responsum. Vale. Colmariæ.

Simile.

THEOPHRASTI PARACELSI

DE TVMORIBVS, PVSTVLIS, ET Vlceribus Morbi Gallici

LIBER PRIMVS

IN QVO

Errores Theorici & Practici antiquorum Medicorum deteguntur.

CAPVT PRIMVM.

Naturæ quanta benignitas.

NATVRÆ ea est benignitas, atque erga humanum genus clementia, vt si quã ipsa pauperiem fecerit, de recompensatione statim sollicita sit, si quod naufragium fecerit, eidem portum in quem se recipiat, subitò offerat. Huius inquam naturæ suæ memor optima parens nostra, Natura, cùm primum morbum Gallicum produxisset, ex suo ipsa Lumine Medicos curandi mali gnaros progerminare voluit. Verum ea est rerum humanarum infelicitas, vt nunquam sine zizania atque infelici lolio triticum proueniat: simili itaque malo inter medicos illos ex chemicis fornacibus prognatos, pestis quædam, pigritia, arrogantia, & auaritia defœdata prorepsit, ex quo factum deinceps est, vt horũ hominum iniquitate & sceleribus pressa sanctissima ars magnam ruinam traxerit: etenim fucata & palliata speciosis quibusdam nominibus remedia, etiam à cerdonibus, rusticis, fullonibus, alijsq; huius farinæ hominibus nequissimis circumferrentur. Græcos, Arabes, Latinos, ac Barbaros sectantes medici, vt aliquid

Latrochemistæ

supra

ſupra vulgus ſcire putarentur, non diſſimili fraudis genere vnguentorum, fumigiorum, ac ligni Guaiaci vſum introduxerunt, abſque quorum notitia nemo Doctoris, vel Magiſtri titulum ſibi vſurpare auderet: ipſis verò cognitis, Medicus abſolutiſſimus quis diceretur.

Doctorū abuſus.

Cùm ergo natura Microcoſmi fato quodam huiuſ Medicis (qui de morbi eſſentia etiam cum ipſa rerum natura pugnantem Theoricam exædificauerant) ſubiiceretur, ipſorum aſtutia, imò nequitia factum procuratumque eſt, vt ipſorum opinionibus contradicere capitale haberetur, cùm tamen eo ipſo quòd opinionibus nituntur, contradicendi occaſiones in manus tradant, & ſatis ſuperque teſtatum faciant, ſuam Medicinam fucatam penitus penitúſque eſſe, ipſiſque veriſſimis Medicinæ ac Philoſophiæ fontibus contradicere, vt iam huiuſmodi Medicinam tam Theoricam, quàm Practicam, nil niſi Carnificinam, emungendarum pecuniarum officinam, atque ægrorum certiſſimam perniciem, quæ etiam naturæ vim faciat, pronunciare non dubitem. Et quod peius eſt, eo dementiæ progreſſi ſunt ſtupidiſſ. homines, vt de errore admoneri nolint, imò pertinaciſſimè, tanquam pro aris & focis contendant, ſuam artem medicam veram eſſe, ſua remedia certa, & vſu comprobata, ab omnibus eſſe amplectenda, cùm interim ipſi naturam cogere, Microcoſmum pro arbitrio excarnificare non deſinant, hanc ſuam tyrannidem quia ipſi acriter tuendam putant, ego contrà viriliter oppugnandam publici commodi gratia mihi ſumpſi, quod dum facio, nemo mihi vitio vertat, ſi quando virulentiore calamo in illos inuehor: ſiquidem ea eſt cauſæ turpitudo, vt clementem non ferat accuſatorem.

Medicina vulgaris eſt carnificina.

CAPVT II.

PRincipio itaque, cùm in eum modum de morbi eſſentia diſputaretur, ad Remediorum quoque inquiſitionem tranſgredi cœptum eſt. Morbum nullus eorum viderat antea, quem vt cognoſcerent, varij varios codices perlegebant. Hic Galenum ille Auicennam, alius P. de Argillata conſulebant, ſi forſan aliquid cum ſuo morbo conſentiens illic deſcriptum inuenirent: ſicque ex diutina lectione varia variorum iudicia extiterunt dum alius Serpiginē, alius Lepram, tertius Eſthiomenon eſſe pronunciat. Primum ergo illinc exportatum eſt vnguentum de Ceruſſa (aliaque à veteribus pro ſcabie vſurpata, atq; in vſum adhibitum, cuius impotentiam poſtquam cernerent, atque naturam neque calefieri, nec ſiccari velle intelligerent, ſua ipſorum ignorantia conſiderata, criſtas paulatim demittere cœperunt. Sed ne nihil planè agerent, iuxta Auicennæ & Galeni canones, ad digerentia, laxantia, & cathartica decurrerunt, neque illic eadem omnes vſurpabant, aliis Fumariam, aliis Senam, aliis Mannam, quibuſdam Rhabarbarum præferentibus: quin inuenti etiam ſunt, qui ab Elleboro, Colocinthide, Eſula, Catapucia, Vitriolo, atque Scammoneatis non abſtinerent verum hanc curandi rationem frequentia funera, manufactæ Paralyſes, aliaque huiuſmodi dira mala, non ita multò pòſt inuerterunt. Atque iam parum ſpei in arte ſupererat, niſi Diuus P. de Argillata miſeris iſtis ſociis vnguentum contra ſcabiem, pruritum &c. ſuppeditaſſet. Vnguenti forma & præparatio operoſa admodum erat, in qua nec ipſimet conſentiebant: Lullianis namque Mercurius, Empyricis Euforbium, & Staphiſagria. Dogmaticis Lythargirum & Sandali præferebantur. Denique qui omnium peritiſſimi ſibi videbantur, ij Zinnabarin decantabant, iamque paſſim huiuſmodi ſchedæ circumuolitabant. *Recipe Euforbij, Staphiſagriæ, Lythargirij ana, Mercurij cum ſputo extincti ad pondus omnium, axungiæ quantum ſufficit*: ex iſtis inquam ſimplicibus, ſimplicia, id eſt, quæ nullam penitus artem ſaperent, vnguenta conficiebant, donec tandem & ruſtici linguæ latinæ ignari intelligerent, Remedium ſic ſe habere. *Recipe Lythargiri pro ſex cruciatis, Axungia porcina Maſſam dimidiam, Manubria cultellorum ex ſandalo numero ij. Zinnabari ℥ ij. ß. Mercurij ℥ v. agitentur bene & fiat vnguentum quo vngantur partes optimè*: & ſanè niſi calida & aurei annuli eorum prodidiſſent, neutiquam Crœſi diuitias conſecuturi fuerant. Vnguenti vſus huiuſmodi erat: primùm pars affecta, & quæ vicinæ illi circumpoſitæ erant vngebantur, vſque dum etiam per os erumperet cum malo ipſum remedium: bone Deus, quantus terror eos occupauerat, cùm cernerent ægros in cœmiterium confugiſſe. Attamen quo pacto hanc defluxionem auerterent, ſpeculari non deſierunt, qui Doctores titulo ſuperbiebant, ſemen plantaginis maſticandum præcipiebant. Chirurgi Mel roſatum & Alumen decoquentes, malo mederi conabantur. Monoculi medici aquam mororum præſcribebant. Tandem ex Herbario Prunellæ vſus innotuit. O præclaros medicos.

Diſſentiones medicorum de ſpecie morbi.

Simplicia quæ curando malo ſūt adhibita

Vnguenti forma vulgariū medicorū contra ſcabiem Gallicā.

Ruſtici fucum ſenſerunt.

Prunella

CAPVT III.

CVm ergo iſtiuſmodi vnguentis parum admodum proficerent, aliam interim curandi rationem, æquè ac prior fuerat, naturæ contrariam ingreſſi, quo pacto fluxionem à dentibus purgatione auerterent, cogitabant: ſed circulo iſto abſoluto, ſemper priores recurrebant vnctiones. Interim tamen frequentiſſimi ſepeliebantur ipſorum ægri: itaque ne forſan propter vnius funera alterius quoque Remedium contemneretur, paulatim in ſectas ſciſſi ſunt. Quarum hi illos incuſabant, quòd Mercurium non rectè extinguerent: illi viciſſim hos, quod coagulandi artem non callerent: quidam tranſmarina ſimplicia ſua declamabant (poſt caulam ſcilicet, & in plateis paſſim naſcentia) nonnulli qui ſe Alcumiſtas appellant, neſcio quam coagulationem per herbas profitebantur. Hos dein ſubſecuti alij in locum vnctionum Tenuem victum ſubſtituerunt, mira ieiunia, Quadrageſimas, Aduentus, &c. confingentes, omnia nimirum in eum euentum, vt ſi vnius remedio non reſpondiſſet euentus, alter à calumnia liber eſſet, interimque pecunias ab ægris tuto emungeret, verùm exitus ſeu opus, quod de artifice teſtatur, non admodum diuturnam hanc curandi normam paſſum eſt: itaque & hic ſpe ſua deiecti, ad fumigationes confugerunt, atque vndique quà corporis aliquis meatus

Sectarū occaſio.

Tertia diæta inſtituunt.

meatus patebat, fumigantes, miror quomodo culum ac cunnum prætererint. Basis fumigiorum erat Mercurius, quem ne omnes similem haberent, miris formis eum repræsentare annixi sunt: alius in calcem redactum ostendebat, alter axungia vrsina enectum, sed vulgus maturè admodum fucum sensit, ac remedij hoc genus repudiare cœpit, atqui malo quodam fato Cinnabaris tandem emersit, cuius virulentia cùm initio vulgo incognita esset, huic aucupio ad tempus accommodata esca fuit, multósque orco demisit. Omnium istorum in locum tandem lotiones successere: nam hoc illis peculiare est, deteriora fere melioribus substituere: deteriora dico ipsorummet iudicio: breui etenim, at nimis maturè tamen, quis huius remedij vsus esset, ægrorum periculo didicerunt. Itaque & hoc repudiato, ad Corrosiua progressi sunt, eo successu, vt dum sanas partes læderent, ægras relinquerent, ex simplici malo duplex existeret, atque ægri præ nimio pruritu ac dolore inuiti saltare ac tripudiare cogerentur. Remedia forsan requiris, audies, sed (ob dictas causas) diuersa: alius namque alumine vsto, alius Rubro henricho (quem vocant) alius Sale Armoniaco, vt Mercurium sublimatum, & Realgar non dicam, negotium suum exequebatur: sudatoria, stuffas, clibanos, & id genus pecuniosas ipsis artes, iam breuitatis causa omitto.

Mercurius basis fumigiorum.

Cinnabaris violentũ remedium.

Lotiones.

Corrosiua.

Tandem cùm in omnibus istis næniis nil spei amplius superesset, alia quæsita sunt homicidiorum excusandorum remedia, itaque alij Ecclesiasticas dignitates ambiuerunt, alij institorum ac mercatorum se negotiis immiscebant, maximè quæ ad Lignum sanctum pertinebant, scilicet & illic aliqua adhuc lucelli spes emicabat, Mercatores illi non sanitatis, sed lucri causa Lignum importabant: quippe non ignari, ne in natali solo quidem hoc malum curandi vim ligno inesse: nam & illic passim in plateis & compitis infinitum viderant ægrorum numerum. Sed quid multa, idem hic quod alibi illis euenit, atqui non planè sine specie erat hoc remedium: etenim vt commendatius esset, tenuem diætam eius vsui coniunxerunt, eamque sex septimanis continuandam præscripserunt. O ieiunium, ô miserum pascha, scilicet per dies quadraginta omnia ex voto successerant: sed heu post Dominicam Palmarum hic angor perpetuus incipiebat, & boni illi fratres cum Dominica tertia cantassent Lætare Ierusalem, in Paschate re male considerata, pro Resurrexit, canebant Requiem æternam, &c. & suos ægros mittebant in Emaus. Tantum scilicet in vniuersum est, quicquid in huius curatione ab illis attentatum est hactenus, quod si suo modo pergere velint, monitos eos volo omnibus modis considerent, quantum naturæ in illis possibile sit: namque quicunque non considerata prius Natura, ex suo cerebro Medicinam facit, vel manifestè naturæ repugnat, vel casu curat, quæ dein curatio Mercurio, non Medico accepta feretur.

Lignum cur à mercatoribus allatum.

Requiẽ pro resurrexit. Ægri in Emaus abeunt.

CAPVT IV.

MAiorem sanè apud nostros atque Italos Medicos prudentiam sperassem, quàm illi re ipsa præstiterint. Nam dum omnia inuertunt, & lumine naturæ se destitutos ostendunt, & suarum formularum bonitatem suspectam reddunt: etenim ex iis manifestum euadit, illos nulla de morbi causa habita contemplatione, statim ad ipsam curationem properasse, sicque Praxin Theoriæ præposuisse, verum non ignoratis forsan ex Praxi Theoriam primùm extitisse, scilicet cùm ex experientia progrederetur: atqui aliud est experientia, quàm vsus vestrorũ remediorum, vnctionum dico, Lotionum, Corrosiuorum, Ligni, &c. ista namque multorum periculo abundè comprobarunt, cuiusmodi ipsa experimenta sint: itaque & vos omnésque qui vos sectantur, plurimum à scopo deuiatis, cùm vel vestro ipsorum testimonio experientia vestra incerta sit, atque putida, quod si Praxis huiusmodi est, qualem Theoriam hinc exædificari quis cogitet? Sin isthæc remedia vestra authoritate scholarum & Doctorum, à quibus toti dependetis, defendere conemini: quid aliud erit hoc, nisi inanis sermo, ad ægrorum perniciem comparatus? Istud potius ex me scitote, Theoriam non minus quam Praxin actionem quandam esse: est enim Theoria cuiusuis rei, nil nisi speculatiua quædam praxis, veluti & ipsa praxis est actio operatiua: quid ergo vos effecturos putatis, si speculatio operi seu actioni non respondeat? vtraque sanè vel vera, vel falsa sint oportet. Architectum intueamini, is in mente domum exædificat, vnde verò illud ædificium assumit? vtique ex practica operatiua, quæ nisi prius existeret, nunquam speculatio ipsa foret. Itaque vtramque praxin ex experientia progredi iam demonstratum est, vos quomodo vestræ speculationes cum demonstrationibus conueniãt, ipsi videritis. Verùm sic res vestræ comparatæ sunt, vt solo habitu ac titulis à rusticis differatis, cætera per omnia similes, adeò, vt mirari subeat alicubi in rerum natura Academias existere, quæ tales suppeditent Medicos, qui à rusticis, quàm à suis præceptoribus plura didicisse se fateri cogantur. Sed perinde vobis ac Cherioni euenit, qui pro pernis rosas in fumo exsiccare volebat: nam gladium quem natura nobis in manus tradidit, ad vsum accommodare imperiti estis.

Theoria ex Praxi primum extitit.

Theoria est etiam actio.

De Ideis

Titulis à rusticis differunt plerique medici.

CAPVT V.

NEque verò ignarus sum, quosdam Italos ac Germanos editis libris de pustulis disseruisse, veruntamen quibus rationibus illi nitantur, sic breuiter accipite. Sunt qui Choleræ pustularum Gallicarum generationem tribuant, suæque opinionis rationem requisiti respondent, Paragrapho siquidem, &c. Atqui quis vnquam in medica arte autoritatem tanti æstimabit, vt ex paragraphi allegatione dubia decidi posse cogitet? experientia potius, demonstratio, atque veritas ipsa præualeant. Cętera istorum hominum mendacia tacitus prætereo, qui cùm non vereantur antiquorum authorum authoritates ad nouos, atque antiquitati incognitos morbos vi quadam traducere: quomodo non quiduis sine iudicio ad confirmandas suas opiniones producent? Numquam sanè mihi persuaderi

Scriptorum de lue Gallica sententiæ.

Realistæ & Moderni. deri passus essem, eos qui partim Realistę partim Moderni nuncupantur, tam omnis philosophiæ atque transmutationum ignaros esse, nisi reipsa experirer. Parisiensium, Montispessulanorum, Coloniensium; & Viennensium, etsi tanta ruditas non existit, talis tamen est, vt quis iurè in illis maiorem eruditionem requirat.

Ex humoribus pustularum causæ demonstrari nequeunt. Atque vt tandem quod sentio proferam, sic liberè ego pronuncio, Humorum illam quaternitatem merum figmentum contrà omnem naturam excogitatum esse. tantùm abest vt pustulas Gallicas ex illis deduci confirmari possit. Admittam, siue Paragraphum, siue Sparagraphum contrà alleges, parum mea interest: tam miserè enim vestros tractatis humores; vt & ipsamet natura hac in parte vos reformidet: iam sale conditur humor, estque vobis phlegma salsum, iam aceto pertunditur, & euadit phlegma acetosum, atque huiusmodi sexcentas nugas fœcundissima vestra capita comminiscuntur. Subtilitates istas (liceat vestra bona venia sic appellare) Artistæ primùm in medicam artem transfuderunt, qui cùm secundum olidam suam In Logicam in ructus. Logicam medicinam distinguendam præciperent, fœdissimè artem pulcherrimam conspurcarunt, adeò vt iam non quod veritas iuberet, sed phantasia deliraret, rectum putaretur. Accesserunt insuper authoritates huiusmodi, Hęc dixit Isaac, hæc Hugo, &c. quid ista ad Hugonem, Trusianum, Sillanum, Azararium, &c. an illorum aliquis Gallicum morbum cognouit, vel curauit? scilicet Gentilis & Iacobus de Partibus tuam contegent ruditatem: tute te consule, an istæ authoritates sufficiant. Sed vt Authoritates in medicina nil probant. paucis rem concludam, sic de omnium eorum qui Morbum Gallicum descripserunt centonibus iudico: nullum penitus Theorema vel Medicamentum vtile totis illorum libris descriptum inueniri. Itaque si qui quàm est Medici nominis studiosus, is ab istis allegationibus (quibus nec Coloniæ, nec Parisiis honestè vti licet) abstineat. Siquidem iam demonstratum est omnium tum Germanorum, quam Italorum scripta authoritatibus antiquorum innitentia, inutilia, putida, pestifera, atque explodenda esse.

CAP. VI.

Humorum quaternio reiiciatur. IAm ergo documentum vniuersale, ac vtile vobis tradere instituo, scilicet vt humorum illum quaternionem, quem tantopere Medica ars (eam dico quæ pontificum diplomatis munita stultè superbit) prædicat ac viget, tamquàm pestilentissimum dogma abiiciatis: dictis meis scio tum demum fidem adhibebitis, vbi cognitis ægrorum, tam salutis quàm insalubritatis causis, dogmata ista naturæ plane contraria esse, neque vlla ratione defendi posse obseruabitis, atque tum quoque quàtum signis, atque dignotionibus scribentium, tribuendum sit, manifestum euadet.

In humani corporis nat. tam quæ- rendum sit in putredam... Quod si humani corporis cognitionem quis affectet, is non istis perpetuo inhærebit, sed vlterius progressus, cuiuslibet lapidis, ligni, &c. atque omnium quas natura produxit rerum virtutes addiscere non subterfugiet. Virtutes illæ, non sine ex humore aliquo, vel aliquo quatuor Elementorum (ad quod Asylum perpetuo recurrunt illi) referentur. Quin & illud in Mespilo non ignorandum quamobrem ille contra ac pyra formatus, ac vicissim quamobrem horum putredo secus ac illius in vitio sit. Sed istarum differentiarum causas, quonam referri debere putas? ad Melancholiam vel Choleram dices: quasi verò rerum omnium causæ in quadratura illa lateant. Circulum mihi considera, an ne ille cùm trigono vel tetragono aliquam habeat similitudinem? maiore sane prudentia Medicinam vestram, omni experientia destitutam, tractare nos decebat.

His ergo quæ diximus mente comprahensis, iam deinceps omni scientia vos destitutos esse non amplius vrgebo: nam ista Medicinæ fundamenta sunt, sed ea tam in mundo exteriore, quàm in ipsomet homine æquè sunt consideranda: amborum namque eadem est ratio, eandémque vtraque admittunt vel respuunt in quaternionem illum diuisionem: verum exterior mundus, quàm homo prius est considerandus: nam nisi penitus perspectis, quarumuis terrarum aquarum, ignium atque aeris cuiuslibet, naturis, contentis, generibus & speciebus, nemo vnquàm Medici nomen sibi vsurpare poterit. Terram nobis exemplo causa proponamus, primum quot eius species toto orbe sint post quomodo & quamobrem hæc pinguis, illa sabulosa, hæc lenta, illa friabilis, hæc tali, illa alio colore prædita sit, an non ubi cognoscendum putas? vtique, nam ex istis conceptionibus carnis, dein natura innotescat. Atqui ista cognitio non inanibus vestris contéplationibus, sed veræ Philosophiæ beneficio comparatur. Similiter de aquarum diuersitate iudicandum: nam perinde ac huius variæ species existunt, sunt enim aquæ aliæ salsæ, aliæ acidæ, nonnullæ dulces, &c. sic & in humano corpore liquores diuersi reperiuntur.

Mundus exterior æque ac homo est considerandus.

Terrarũ differẽtię.

Aquarũ differẽtię.

Eodem modo in lapidum naturis res se habet, nec in istis solum, sed & plantarum, arborum, Metallicorum corporum, & quidquid vltraiam natura ex superioribus quoque Elementis, Teremabin & Nostoch produxit. sic in te recondita habeas, veluti in Iliado illa cõsistunt: in hoc enim singulæ species singulæ separatum comprahenduntur. Vbi denique ista omnia mente complexus fueris, tum demum ad Anatomiam Microcosmi progredieris. vbi si didiceris, Morbos non ex humoribus, sed veluti poma in arboribus, sic eos ex hominis corpore germinare: iam in verum Medicum euadere poteris.

Aëris & ignis diuersitas.

Anatomia Microcosmi quando sit tenenda.

CAP. VII.

ASsumpto proinde eo quod iam demonstratum abundè est, quod scilicet in humano corpore omnes maioris mundi species insint: iam altius in illum quaternionem, quem vos Medicinæ fulcrum cõstituitis, inquiramus. Cum sanitas ac ægritudo corporum in partium ipsarum dispositione consistat, partes autem plus centuplices inueniantur, quomodo consistere posse humorarium illum quaternionem putas? Sane nisi Mineralium partes intueamini, numquàm vel leuissimæ diariæ febris causam reddere, vobis possibile erit, nisi Vitriolatum

Mineralium partes necessariæ.

triolatum aliquem humorem magno vestræ artis dedecore confingere velitis. Verum nil istis meis argumentis etiam firmissimis, permoueri Germanos ac Italos Medicos, tribus ex rationibus intelligo: alij namq; eorum iam senes ac laboribus fracti, quietem quærunt, Alij crumenæ quàm ægris medentur accuratius meaque scripta, ob id parum pendunt: Vltimi nouitatis pertæsi, tam pigri ac vecordes sunt, vt vix seipsos loco moueant. His inquam de causis perpetuo dominabuntur in arte vestra errores: interim tamen non dubito fore aliquos, qui meis vestigijs insistentes, acriter vestris Mendacijs contradicant. Primum enim naturæ imperitos esse, eique manifestè contradicere cum vitiosum non putetis: dein, morborum descriptionibus (etiam inuita Minerua cōfarcinatis) quia vnà antiquitate comendantur, sine iudicio pertinaciter fidem adhibeatis, cur non ad detegendos vestros errores me compelli paterer.

Tribus de causis Paracelsi scripta negligūtur.

Calumnias, conuitia, atque blasphemias quibus me petituri sunt isti, (eos dico qui corpus ac animum cùm mihi debeant furtiuè ea mihi abstulerunt) non tam metuo, quàm vereor, ne illi ipsi magna multorum hominum iactura, imò vitæ periculo nostris remedijs abutantur, quod vt magis metuam, facit ipsorum cum reliquis suæ farinæ nequam hominibus inita familiaritas, in quam nunquam mihi crede, descendissent, si vel scintillam pietatis adhuc reliquam haberent. Veruntamen silentij nostri causa non ea est, quod illos pertimescam, sed quia scio plagiarios ac fures istos, crimen ac inscitiam suam non posse non vultu ac opere prodere, à respondendo supersedeo. Huius generis nebulones plurimos Basiliensis Academia cùm illic Medicinam profiterer suppeditauit, qui cùm ad tempus coniunctissime mihi conuixissent, cognitis quibusdam nostræ artis secretioribus remedijs me deseruerunt, atque pro officijs meis erga ipsos infinitis, tantum abest vt aliquam gratitudinis significationem dederint, vt etiam manifeste mihi contradicere, mendacijs atque conuicijs me petere non dubitarent. Sed quod ad initium operis in proœmio polliciti sumus. Theoricos errores & remediorum abusum quæ magno ægrorum incommodo apud vos radices egerunt, quantum in nobis est præcauere, tollere, abolere, omnibus neruis atque viribus conabimur: nam ista prius expurgata sentina omnia posthac erunt faciliora ac magis peruia. Quod si forsan ob virulentiorem stylum, maledicentiæ crimen, quis mihi obijciat, atque scurrilitatis accusare velit, ei si candidus est, (nam cæteros nil moror) sic breuiter respondeo: si ipsi tam perspecta essent, quàm mihi cognita sunt istorum hominum scelera, duplo vehementiore calamo ea persequenda præciperet. Neque tam sum rudis rerumque imperitus, vt non facile coniectura assequi possim, me à paucissimis intellectum iri, à pluribus verò contemni: quippe non ignarus, falsum cum vero neutiquam consistere posse. Denique quod fortunæ ac virtutis comitem esse intelligo, omnes omnium calumnias facile contemplero.

Basileæ Medicā profession in Paracelsus sustinuit.

Errores tollere est Paracelsi studium.

Stili vehemētia defenditur.

CAP. VIII.

QVò autem errores vestros tam theoricos quàm practicos facilius homines cognoscant, occasiones quibus in eos illapsi estis aperiendæ mihi iam sunt. Principio ergo ab agyrtis ac experimentatoribus edocti, Mercurium in istis morbis summum misterium esse omnem in illum spem vestram conieciftis, & sane vt quod res est fatear, vni Mercurio omnis curatio debetur: namque sola vis Mercurialis curare apta est, siue in plantis ea sit, siue in alijs rebus, verum in præparandi ratione error vester latet, in qua cum recte intelligatis, extingui illum primum debere, non tamen quemadmodum id præstari debeat cognoscitis: etenim donec suum in apprehendendo Auro naturam conseruat, integer est: itaque hinc manifestum euadit, axungiam vrsinam ac sputum ad illud præstandum non sufficere, cum verò alios extinguendi modos, neque in Galliæ vel Italiæ academiis didiceritis, ipsi iudicate, qua fronte Doctoris titulo superbiatis: maximo certe damno vos ægros afficere constat, cùm eos non recte præparato Mercurio vltro qualituros aliàs si non enecatis, certe paraliticos facitis, cæteros veterinarios iam prætereo, quibus forsan talia non sunt æque ac vobis vitio danda. Inscitiam quoque vestram hic non commemorabo, quam ipsi celare non potestis, dum soli Argento viuo mineralem illam vim tribuitis, quasi vero non singulis ea plantis congenita foret, sed vnico huic minerali implantata, quis quæso eam in Tereniabin desiderat: quis in Locustis? quis in Galbano? Cætera quæ Mercurij vim attinent, in ipsius præparatione dicentur: iam ad cæteros errores pergamus, inter quos primus sese offert in laxatiuarum medicinarum abusu consistens, quæ dum Mercurio commiscentur, in morbi quoque declinatione tantum abest vt proficiant, vt etiam nouum morbi augmentum, ipsamque denique mortem inducant, est namq; ea vis Euforbij ac Scammoneæ, vt sensim in corporis intima penetrantes, facultates vitales dissoluant, vt successiuè imminutis viribus tandem mors consequatur, neque istis contenti quidam, Arsenicum ausi fuere laxatiuis iungere, cuius vt venenositatem corrigerent, species de gemmis adiecerunt quos vsus ipsi sciunt. Similiter in vnguentis aberratum turpissime à plerisque est, dum scilicet Axungiam porcinam, cerussam, Minium, Lythargirium, & alia huius generis simplicia, etiam natura contradicente commiscuere: nam hoc solum ab iis effectum esse obseruabimus, vt oppilatis cutis spiraculis morbi fucatam quandam repræsentarent curationem, quæ tamen vltra subsequens plenilunium non duraret. Sed errorum omnium illa radix est, quod Mercurij minerali virtute incognita difficile est inquirere, quibus correctiuis eius venenositas sit tollenda: quo ignorato, qualia euadant composita quilibet Practicorum ac Theoricorum canonum gnarus facile iudicabit. Consequitur ad hæc & illud etiam quod affecto loco incognito qua parte remedium applicandum sit difficile assequamur; adeo vt iam optimis præsenti-

Mercurij vius in lue Venerea.

Mercurij inepta extinctio.

Mercurius omnibus ebus inest.

Euforbij Scammoneæ malignitas.

Arsenici practica correctio.

Mercurij virtus vniuersalis est cognoscenda.

bus

bus remediis nil efficiatur, nisi vt si non mors, certe paralysis curationé absoluat. Nō secus de fumigiis actum est: námque Montispessulani ac Salernę Medici cinnabrio in fumigiis adhibito iam perfectam se curandi morbi rationem assecutos esse opinantes, præpropero concepto gaudio subsequentem calamitatem grauiorem reddiderunt: ô lepida capita, istos ne quis homines dignos iudicat, quibus contradicat? cum simplicia nondum dignoscere didicerint? námque illi cinnabarim à Mercurio alienum esse opinantur, cùm tamen eadem plane sint: sed ista iam ommittamus. Stante verò eo quod Cinnabaris Mercurius sit, sequitur duobus tátum ligamentis ipsum posse ac debere accommodari, vestrámque vulgatam administrandi rationem (qua Thuri, Aliptæ, sulfuri &c. permixtum fumigando intra corpus impellitis) friuolam ac Mercuriali naturæ plane aduersam esse. Verum ista detegere forsan me non debuisse contendent quidam, parcendumque fuisse existimationi primùm ipsorum, tum coniugum ac liberorum incommodis, sed bone Deus, quasi non liberis & coniugibus, ægrorum potius, quàm vestris prospiciendum fuerit.

Montispessulanorum & Salernitano rū error.

Cinnabaris duobus tantum adhibetur ligamentis.

In lotionibus deinceps perinde ac in istis mira nouitatis affectatione ludunt impostores Medici, sed ferè secunda consilia deteriora sunt, quòd in Mercurij ac Arsenici vsu manifestum euadit: in lotionibus namque adhibiti crudam quidem superfluitatem absumunt, sed ea certis periodis deinceps recurrere non desistit, cùm locus recipiens aliunde sæpe fluxiones influentes, ab istis vehementibus remediis debilitetur.

Lotionū abusus.

CAP. IX.

Sed iam tandem in Corrosiua animaduertere tempestiuum est. Primùm, Colcothar adhibito non inficior corrodi partes: nam non ægras solum, sed & sanas absumere ipsum vlterò confiteor. Sed an curandi vim participet, hoc est, quod in dubium reuoco, & sane cùm Mercurialis non sit, nemo conuincet eam illi virtutem tribuendam esse. Quis non Alinam vestram admiretur stoliditatem, quòd cum ipsamet natura Liquorem curationis opificem crearit, nondum tamen tanto tempore coúsque progressi sitis, vt quinam ille esset, vobis inquirendum putaretis? Atqui vt vestram insciciam vulgus quoque intelligat, curandi methodos vlterius prosequar. Arsenicum, Calcinata, & Sublimata magno animo adhibetis, ac priusquàm tempus appetat, quo absolutam medicamenti operationem pollicemini, iam in Elysiis campis versantur ægri, ipsimet de vestris canonibus censuram ferte quæso: si morbus quadrifariam se habet, quamobrem simplicia adhibetis? cur non & ipsa medicamenta in quatuor classes partimini? Verum Mercurius & Cinabaris satis testantur, ac edocent, cuiusmodi componendorum medicamentorum artifices sitis: imò & vos ipsi egregiè vobis conscij, ne nimia ac subita noxa sit venenum, per partes adhibere didicistis, &c. Atqui Nouerca certe natura esset, & iniquus pater Deus, si non alia pellendi mali remedia, præter venena constituissent. Adhæc in illo non mediocriter peccatur, cùm Corrosiua non integræ adhuc cuti (namque huic aperiendæ ipsa destinata sunt) sed apertæ iam adhibentur, vnde dein ipsa facile ad interiora penetrare queant. Itaque obseruandum hic discrimen est inter apertam & aperiendam cutim: nam illa in Corrosiuis differentia, qua solis coloribus diuersa repræsentantur remedia, puerilis, friuola atque manis est, & digna quę explodatur.

Colcothar partes arrodit sine vsu.

Liquor est curationi opifex.

Ægri in campis Elysiis.

Error in vsu Corrosiuorum.

CAP. X.

Verum plenius vestram comprobemus inscitiam atque inertiam, Medica arte ad hunc modum ab agyrtis ac impostoribus occupata. Doctores qui præter purgationem parum admodum intelligunt, vt aliquo modo eam vindicarent, sibiq; restituerent, pontificio diplomate muniti, curandi rationem ex Auicennæ, Galeni, ac Rasis canonibus deductam, in digestionem, purgationem, laxationem, ac mortificationem retulerunt: atque perlectis omnibus Regulis (iuxta institutionis tenorem) ex Plateari j centonibus, copiosissimas simplicium ac compositorum classes, ac descriptiones effuderunt, conniuentibus unà approbantibus Philosophis, Theologis ac Iurisconsultis, qui ex prætextu legis Corneliæ, homicidia non difficulter tuebantur. Remedia posthæc vt morbis aptius adhiberentur, in causam accuratius inquisitum est, quam alij Coleræ, alij Sanguini, alij Melancholiæ, alij Phlegmati acceptam ferrent tandem consensu Montepessulanorum ac Parisiensium veterinariorum (non contradicentibus quoque Germanis) sententia obtinuit, quod Morbus Gallicus à phlegmate, Turbetho ac Hermodactilis transmutatus: à Ságuine, Cassia & Manna: ab atro humore, lapide Lasuli (asini dicere volebam) curaretur: an ne in stercore morbus Gallicus est, quod purgationi curationem tribuitis: sed scio ad digestionem recurretis, & ad vestram Cichoream, cuius exemplo à mane ad vesperam vsque (vt illa solem imitatur) numquá delirare desistitis, confugietis. Sanè si digerendo & purgando malum hoc curandum est, vel alia ægrorum testimonia vobis proferenda erunt, vel alia simplicia inquirenda: etenim si Diacridium, si Scámonea, si Esula, &c. aliaq; species iuxta Dominum Platearium, & D. Doctorem de purgandis, vniuersales in morbo Gallico Medicinæ sunt: si inquàm tantum purgatio conducit, ægros à vobis sanitati restitutos producite, & vestræ subscribam opinioni, sed heu stercorariorum silentium: contra ergo ex me hoc habetote, quod Morbi Gallici, ARCANVM, sit Remediú.

Platearius.

Lex Cornelia de homicidijs.

Humores singulos purgantia medicamenta.

Esula & Diagridium in Lue Gallica nil proficiunt.

Arcanū morbi Gallici est Remediū.

CAP. XI.

Tandem vero ægris omnibus de salute desperantibus, neminéque amplius vobis nummos subministrante Lignatu profecti partim, partim Cardinalitio Galero ornati, pristino statui restituti estis: ô superbenedictam Syluam quæ victum suppeditat, sed væ lignorum baiulis, vah quam vtile lignum hoc? quot peregrinationum laboribus Medicos leuauit? nam cur Romam quis iret petitum indulgentias, cùm præ foribus venales prostent, cur non potius in proximum Iubileum, quis iter differat? noua audite, cùm illa regione

Medici ligno profecti.

vnde

vnde lignum hoc conuehitur obambularem, passim in plateis sparsos ægros cernere erat: si ergo tam nobile lignum est, cur non sanitatem recipiunt ægri? si raritas virtutem adauget, væ pauperibus: sin multitudo & copia vires imminuit, væ Theophrasto: sed breuibus concludam, quoniam solius ligni fama, omnes vestros præceptores Hyppocratem dico Galenum, &c. ex manibus vobis excussit, cur non ego cum ipsis, vos atque lignum vestrum reijciam? námque cum multis annis hinc inde in Academiis ac Gymnasiis Medicinæ insudaueritis, tamen tandem ad lignum, tamque ad sacram Anchoram confugitis, ista ne vestra Doctoralitas est? iste ne vestrorum studiorum finis? siccine forum lignarium, vestras Scholas superauit, vt plus illinc lucri expectandum vobis putetis, quàm ex vastis Hyppocratis, & Galeni codicibus? Atqui quoniam lignum importatum in officinas nostras est, non tamen virtutes quibus illud commendatur obtinet, condimento illud tingere, vt Carpobalsamum referret necesse habetis, nisi vestras execrandas in Mercurio, Cinnabari, purgationibus æstuariis, vnctionibus, Corrosiuis, &c. nequitias antea intelligerem, non possem non admirari vehementer vestras lances, quod non æque a querno ligno deprimantur, quod one repudiatis aromati: Mineralibus transmarinis, &c. lignum omnibus istis præferre conemini. Sed rusticos plurimos noui, qui ex ligno, non eius virtutibus, perinde ac vos rem facerent.

Galenũ eiusque sequaces cur reijciat.

Lignum quernũ pondere pugnat cum Guaiaco.

CAP. XII.

SEd ad præparationem ligni pergamus. Eius quinta essentia, an in ligno, vel in cerebro nostro consistit, quod tam difficulter eam ostendatis? vbi eius separatio est? ô Philosophos, ô miseram Empyriam, quamobrem ieiunia instituitis, ac tenuem diætam si ligni tanta vis est? scilicet eadem in Buxo, Terebinth & Robore non existit. Si in Guaiaco tria prima insunt, quid decoctione opus est? Sin virtus ac forma specifica sunt, inutilis rursus decoctio erit: sin Arcanum, quid prodest componere? veruntamen lucri cupiditas omnibus istis facile medetur. sed quid lucrum dico, vel pecuniæ iacturam, aliud maius damnum est, quod vt vobis contradicam me cogit, scilicet quod tam male mulctantur ægrorum corpora.

Ligni vulgatus vsus improbatur

Præterea, quis est, qui eam vim Ligno inesse ostenderit? vel vnde eius virtus vobis innotuit? an color? pondus? durities? sic excellunt? nihil minus: nam contra afferri possunt, quibus hoc facile cedat, atqui forsan occulta illi facultas inest, concedo: at quid tum correctione ac compositione opus est? Sed lubet iam quid mihi olim contigerit commemorare. Cum inter Transyluanos agerem, atque Oppodeltoch meum paulatim contemptui haberi inciperet, de Aquarum virtutibus commentari cœpi, atque sic vulgus Aquarum efficaciæ tribuere volebat, quæ tamen ego ab Oppodeltoch meo proficisci non ignorabam, perinde itaque iam vestræ res habent: etenim vulgo persuasum est, at non perinde vobis, quamobrem in id iam vobis incumbendum sedulo erit. Itaque vt tandem concludam, vnicum hoc exquirere ex vestrum aliquo optarim, vnde nam virtus illa quam tantopere effertis (adeo vt Microcosmicam eam esse pronunciare non dubitetis) vobis innotuerit? atque quamobrem tam accurata ipsum indigeat decoctione, sed iam responsum tale audire mihi videor. Sic aiunt qui illud ad nos conuehunt, bene habet, intelligo; propediem sc. vbi præ copia ipsum vilescere incipiet, quernum lignum de primatu certabit.

Oppodeltoh Paracelsi

Ligni virtus Microcosmica.

CAP. XIII.

VTut tamen in omnibus hactenus commemoratis erroribus res sese habeat, veniam facile impetrabitis, si hoc vnicum vos præstitisse video: ne sc. post absolutam curationem, primogenio affectu duriora atque grauiora subsequantur symptomata. Quod dico expertus dico: namque remedium quod vel symptomata non cum morbo plane tollit, vel symptomata ipsis morbis peiora creat; non remedium, sed venenum, & huiusmodi Medicus non medicus, sed Carnifex dici ac proclamari debet: quomodo enim medicus quis dicatur? quomodo remedij nomine veniet illud? à quo non cum morbo symptoma tollitur, vel antea præcauetur? quasi tam nuda esset natura, vt non queat vno eodémque remedio, vna eadémque operatione ambo præstare? non sane natura tam pauper est, sed vos adeo rudes estis, non natura symptomata generat, sed vos arte facitis: sic nimirum multos conspeximus, vestra inscitia intumuisse, syderatos esse Phthisicos euasisse, ac tandem extremum diem clausisse, lucro vestro interim non imminuto; nam siue quis euadat, siue succumbat, præmium vos accipitis: nam tamque in desperatos vestram operam vos contulisse astute infertis: adhæc tam excæcatum vulgus est, vt vltro pro homicidio pecuniam numeret: nam Vir bonus est, inquiunt, laboribus nullis pepercit, fecit quod potuit, scilicet, hoc est, curare, vel si maius curuare. Hactenus prologi instar errores pseudomedicorum notauimus, quem prologum, etsi textui connumerari nolim, textu tamen non minorem haberi velim: etenim non minoris operæ est, quid falsum quàm quid verum rectumque sit ostendere: etsi enim ad curationem istud propriè non pertinet, tamen vsu non caret, cùm ægros cautiores efficiat, nos sane vbi cum ætate eruditio accreuerit, in hoc scripti genere accuratiorem operam posituros pollicemur.

Remedia non dicenda sunt quæ non perfecte curant.

Malaque [illegible] cinnam sequuntur curationem.

Prologi instar se habet hic primus liber.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, TVMORIBVS AC VLCERIBUS MORBI GALLICI,

LIBER SECVNDVS,

OSTENDENS

QVEMADMODVM IVXTA ANATOMICAS RATIONES IN OMNIUM MORBORUM causam materialem inquirendum sit

CAPVT I.

PRopter singularem in omnium morborum inquisitione, Anatomiæ vsum, inconueniens duxi antea quam de causis morbi Gallici sermonem

Id tum hic Liber alias à Rodenstenio est sub titulo Anatomiæ.

Anatomia. sermonem instituam, de Anatomia verba facere: quandoquidem quod nobis hoc loco scitu dignum est, oculis quoque percipi debeat, id quod in primis ad Chirurgiam pertinet. Nam hinc planè sequens prodit, quæ ad illarum originem respicit ratio. Extra enim primam materiam nihil nobis incumbit aliud, quàm quod hæc sola indicat. Quoniam autem eo res Anatomica rediit, vt existimatum sit hactenus, ex hominis mortui cadauere omnia quæ ad Anatomiam pertineant: abunde demonstrari posse, (vnde deinceps illud de quatuor Humoribus pestilentissimum dogma pullulauit quoque) ego tamen hoc secandorum corporum studium plane puerile existimo, si ad illa maiora artis mysteria conferatur: etsi interim non pauci sint, qui maximi illud faciunt, & ad morborũ dignotionem plurimũ facere contendant. Qua quidem ex re Medicina in Theoricam deducta, neque sine magnis erroribus adhuc suffulta est. Quædam enim rationes idipsum agnoscunt, nempe multo alia quàm corpus mortuum esse dissecanda: localem namque etsi Anatomiam intelligam, nondum tamen Ictericiam, Hydropisim, aliosue morbos agnosco. Quamobrem,

Anatomia morbo ex locali nõ addiscitur. (quia Anatomiam Medicum perficere constat) Anatomiam duplicem constituimus Localem alteram, alteram essentialem seu essatam. Cùm itaque Localis vna esse debeat, qua ratione in cadauere deprehendi possit, non video, nisi præcedente Anatomiæ exterioris cognitione, quam demum extincti corporis Anatomia sequi debet. Quòd si quantulacumque saltem in vobis esset artis Medicæ ratio, ipsi profecto fateri cogemini, nullam in eo neque naturam, neque essentiam reperiri vnquam posse, quemadmodum & vestrum nonnulli hoc quoque admirantur, quod corpus mortuum rationis loco proponi debeat, vnde aliquid quod viuenti conducat depromi queat, non expendentes, Essentiam proprietatem, ac virtutem omnem, quæ Anatomiæ præcipua sunt desiderari in eo, ac plane simul esse defuncta. Proinde vos admonitos velim si tantisper vobis viui corporis conseruatio curæ est, eius in mortuo salutem nullam quæratis. Altera vero quæ Es-

Anatomia Essata. sentialis est, hactenus quidem intacta permansit, præcipuum tamen ac professionis Medicæ summam plenè intra se continet. Verum quemadmodum communis iam consuetudo inoleuit, vt omissis melioribus, deteriora studiosè excolantur, sic & in hac artis Medicæ par-

Optima sunt odiosa. te torpor & ignauia præualuerunt. Optima quæque etenim contemptui habentur, ac vobis ea vatiniano odio prosequi solenne à multis iam annis fuit, vnde etiam quasi actis cuniculis iste error vester, omnes tam Theoricos quàm Practicos canones perrepsit.

CAPVT II.

PRincipio ergo propter animi vestri caliginem, Localem anatomiam accipite in hunc modum, vt ex hac nonnihil quod sequenti rationi conueniat intelligatis: quod quidem aduersus eos est, qui huic tantummodo student, & abunde sufficere arbitrantur, scire pulmonis ac epatis aliarumq; humani corporis partium situm atque cum aliis connexionem. Nam si in huiusmodi rebus medica ratio versaretur, fieri non posset, quin aliquis hinc in vos redundaret vsus. Acqui cum corpus quidem viuum

Viuum corpus viuam Anatomiam requirit. viuam quoque è regione Anatomiam obseruari desideret, viua certe corpora atque hunc quidem æquilibrio conuenientia accipienda declarat. Quod si Anatomiam hinc inde probè contemplemini, locum mihi detis necesse est, quo par pari comparem: habitus enim ac cuiusque membri substantia et tantum signo conuenit in quo minimum delitescit. Quocirca Anatomiam vos quærere decet, vltra eam quam cadauer præscribit. Neque hoc mihi vitio vertatur, quasi vero Diaphragma nesciam, aut vestris adstipulari nugis cogar: nam euidens est ratio quod multo plura ostendit vitæ Anatomia ad aliam vitam, quàm si in defuncto inquirere

Verus vsus Anatomiæ. velim, id quod ad vitam attineat. Quapropter in hoc potius Anatomia obseruanda est, quo pacto morbi in hac se spargant, quique loci aut regiones suis peculiaribus morbis conueniant aut non: cuius quidem Anatomiæ rationem si habueritis, gloriari haud immerito poteritis, aliquo modo philosophiæ vos nomina dedisse: probe nimirum & exactè indagando id, quod ad Medicum pertineat proximè, nec non & pomorum quoque contemplari generationem, quæ in peculiaribus suis nascuntur locis, similiter vt cupressi, atq; ea in aliis locis. Nam qui hoc, an nõ ex Anatomia proficiscitur? proinde obseruandum quo pacto se ita confluentia iungat vt eius exactam cognoscatis & rationem & originem. Viuam igitur Anatomiam vobis propo-

Viua Anatomia discida. nite, non illam quæ cum laruis est luctam, ex qua nihil elicere potestis aliud quam quod natura extrinsecus repræsentauit. Quare hoc opus, hic labor est, vt maiori nunc quàm hactenus studio in eam incumbatis. Vbi enim primum in hoc erratum fuerit, actum planè nisi forsan præsens vobis ac propitius suppetias tulerit Mercurius. Ad hunc igitur modum Anatomia Microcosmi dignoscenda est, vnà cum suis locis & regionibus in dictis morbis, non quod morbos locis accommodem, verum quo & vobis officium sinam, & res clarius appareat eadem toties inculco, saltem vt Anatomia quo pacto in flore suo ac suis exaltationibus pergat non omittatur.

CAPVT III.

Auri Anatomia. PRæterea vero & in specie Anatomia dignosci debet, veluti de Auro quod Anatomiam suam exhibet, hoc est, membro suo, in tot regiones, nihilo tamen secius vniuersum in vno est corpore, tametsi multis milliaribus à se inuicem distent ac longe lateque dispersum sit. Quemadmodum igitur aurum sic sparsum iacet, membra tamen eius candore diuisa,

Anatomiæ multitudo. ita quoque Anatomia cognoscenda venit. Sicut totus mundus est vnum corpus, ita & omnium hominum morbi vnum corpus existunt. Sed quemadmodum diuisio extenditur, nempe quod in vna quidem vena sæpe aurum latet, vltra tamen hanc minime; eodem modo & morbi sese habent. Veluti quoties homo, toties item euisdem venæ minera. Hinc impossibile esse satis claret, vt vno eodemq; morbo vniuersi homines laborent, non

secus atque impossibile est omnia terrarum genera auri esse feracia: Eius rei hoc sit exemplum. Quotquot enim sunt loci & regiones in quib. se metalla produnt, idque variè quemadmodum omnes procreationes suum habent exitum, similiter & in homine euenit. Sicut ergo nec bolus nec lephanteus auro potest esse conspersus, ita nec idem ille habitus in homine existens Cardiacæ obnoxius esse potest. Neque hoc mihi malignè interpretandum quod in Anatomia vos tam diu detineo: nam eò me vestra cogit ignorantia, ac immensæ veterum scriptorum nugæ, quod si peculiariter de sola hac (quemadmodum institueram) sermo nobis esset, errores vestros clarius in medium producerem, ac plane vlcus vobis, vbi maxime doleret aperirem. Cæterum hinc non alius tantopere colligendus est fructus, quàm vt aliquando relicta mortua hac Anatomia consideretis ac rem æqua quod aiunt lance ponderetis, quàm falsè quamque ineptè hactenus scriptitarint, quicunque ad nostra vsque tempora de Anatomia sermonem texere sunt conati, qua quidem & vos & illi, sic professionem conspurcastis medicam, vt tantum non in vniuersum extincta sit. tametsi nihil vobis restat amplius quàm vt de Ferrarientium columnarum structura ac Parisiensibus tantisper histrionibus gloriemini. Verum huiusmodi præstigus Itali frequentissime vtuntur, quibus perpetuus est ac indefessus ad fucum faciendum animus, quibusque nos Germani ceu Barbari nummum (quod aiunt) contemplandum subinde ac non difficulter porrigimus, non considerantes, quidquid cum laruis negotium habet laruam quoque esse. Quocirca non tam Medicina quàm nefandus quidam fucus ac impostura hæc est merito nuncupanda.

Lephanteus non est auro conspersus.

Anatomicorũ scripta cẽsentur.

Italorum præstigiæ.

CAPIT IV.

QVapropter non immeritò eiusce modi differentias Anatomiæ adscribendas esse censeo, sed & eandem Medicæ professionis basim esse existimo, quandoque tam varia terrarum genera sunt, quod nihil aliud ostendit, nisi tam varias esse hominum quàm terrarum diuisiones: è diuerso quoque, quemadmodum quæuis tellus peculiari quadam fertilitate pollet, & alia aliud producit, sic etiam ex hominibus quiuis proprium suum ac peculiarem morbum profert, id quod in hanc sententiam accipiendum est, quod eadem ratione corpus humanum in tam varias dispositum est naturas & essentias. Vnde tam impossibile ex aliquo corpore in quo eiusmodi natura fuerit profluuium procreari, quam lutum producere aurum posse. Et quemadmodum vnicuique terræ peculiares sunt destinati fructus similiter & tam varia sunt in Microcosmo corpora, tamque varij subinde producuntur morbi. Cæterum quidquid corpori æquale est exhibet item æquales morbos non aliter, atque æquale quidem solum æqualia poma. Atque hæc quidem Anatomia est, cui vos & fidem & studium adhibere conueniens est, non solum considerantes quia hic pirus nascatur, alibi malus, ac rursum alio loco aut quercus aut fagus, verum potius quo pacto confluentia huiusmodi quidem simul atque vnà propagari permittat. Summum enim ac præcipuum hoc esse in Medico duco, vt confluentiam Anatomiæ probè intelligat, quo sc. pacto loca & morbi inter se conueniant, non quia id citra exteriorem Anatomiam fieri debeat, verum potius vt per eandem in confluẽtiam deducatur, cuius quidem rationem, ac intellectum vbi habueritis, haud difficulter in vestram me sententiam deducetis. Nam vt apparet, quatuor sunt essentiæ quæ vnicuique semini suum dant profectum, sic eodem ipsæ vniuersam Anatomiam conflent, necesse est, nec vllam posthac mentionem faciatis vel corruptionis, vel putrefactionis, vel eiusmodi somniorum, quibus hactenus ita fuistis obruti, vt pessima quæque pro optimis nulla habita ratione delegeritis. Porro tametsi posset fortè Anatomiæ diuisio contingere, vt altera Chirurgiæ tribueretur, altera vero Physicæ, rem tamen ipsam non vsque adeo ad vnguem attingere ea diuisio videtur. Anatomiæ siquidem Geometria intellectum, alia ratione præbet. Sed & Iliadi habitus idipsum aperit, præsertim cum vnum corpus existat.

Terrarũ diuersitas consideranda.

Morbi seu fructus ex Microcosmo prodeũt.

Semina singula à quatuor essentiis fiunt.

Anatomia alia Physica est alia Chirurgica.

CAPVT V.

POrro essentiarum Anatomiam intelligere potissimum est, idque tantum influentiæ gratia. Quid enim ex omnib., quæ ad Medicum attinẽt, hunc confluentię intellectum æquipollet? cum præsertim citra Anatomiam natura ferè protulerit nihil, hinc est quod omnia genera, & species separauit in semetipsa. Quonam igitur pacto, mortuum cadauer secantes, extendentes, ac miserè laniantes, quidquam ex eo consequentur, quod viuenti vtile futurum sit? cùm hîc quod captatis nusquàm adsit amplius? Veruntamen quemadmodum decem sunt pomorum genera; decem item genera pirorum, idque vniuersum sub vna solum Anatomia: similiter quoque & totidem Ictericæ genera sunt, ac item paralyseos & omnium præterea aliorum morborum. Atque eius generis morbos, vnum & vos in vestra Anatomia reperitis? an hac ratione (nisi forte quod coniicio vobis Gallis, ita Germanos deludi volupe est) plures quærere languentes conamini? quin potius id quod dudum hinc aufugit peruestigatis? quamque & hoc, & omnes alij morbi sub vna eademque consistunt Anatomia. Hæc duntaxat aduersus quatuor Humores dicta sint, qui nullum neque locum, neque rationem Anatomiæ pati queunt, neque vlla via, quemadmodum feruntur, ex his morborum origines contingere possunt. Cur igitur tantisper de vestris humoribus gloriamini? quid sic ampullas ac sesquipedalia verba subinde proiicitis? quandoquidem non aliter, atque poma in suis locustis prodeant morbi, & perinde vt illic sic etiam in morborum generatione sanguinem, aut phlegma considerare ridiculum est. Nam hoc loco sinapium summam rei, & quidquid tandem hîc scire conuenit abundè proponit. Hoc itaque si caueritis quisnam à vobis tandem fatuum abiget, cùm tam profundè radices egerit, vt euelli à quoquã vllo pacto nequeat, quin & hoc certum est, eum qui pomis suos dare & adimere nucleos potest, eum non minus & morbis

Anatomia est latæ veritatis.

Pomorũ decem genera.

Humores quatuor nullã ferunt Anatomiam.

Sinapi.

morbis quoque, non tamen consultis prius quatuor humoribus dominari posse. Harum igitur ægritudinum ratio ex sola debet Anatomia ferre iudicium, non autem ex Humoribus. *Mespila vnde oriantur.* Contemplemini quæso vos vel mespila poma, crescunt enim ea neque ex colera, neque ex Melancolia, verum potius ex confluentia Anatomiæ. Hùc huc adhibete nares, & olfacite, quidnam sit specificum, quod hunc fructum in radice adoriatur, idque etiam his comparate ægritudinibus. Nam & eodem pacto morbi nascuntur, non secus atque ex tellure fructus, quapropter corpus ipsum omnium ægritudinum quasi fundus est, ex eo namque non aliter quàm ex terra fructus procreantur. Cùm igitur corporis fructus morbi sint, circumspicite vbinam inuestigari debeat Sinapi, quod pro Eruca hactenus, sed falsò accepistis. Verum quemadmodum soletis vtilissima quæque spernere, ita etiam hac in re pristinam obseruatis consuetudinem. *Astronomica quædam* Cosmographiam quæso Anatomiam esse finite, nec non Tropicum Cancri & Capricorni, & lineam Meridionalem, &c. Similiter quo pacto quatuor matres in suapte sint Anatomia sitæ, contemplemini. Has enim si exactè cognoueritis, Microcosmum in suo esse, integrum habebitis. Contemplamini Anatomiam, quàm concinnè in ipsa tum manus, tum pedes sint: quinetiam considerate quid in hac sint digiti, quid membra principaliora, atque his similia. Et tametsi non omnia confessim ad peragendum iter, vel etiam tactum composita sunt, nihilo tamen minus eius Elementi membra sunt. *Simile.* Sicut enim manus & pedes suis peculiaribus funguntur officiis, ita idipsum & fructibus iniungitur, quæque eorum regiones sunt eodem quoque pacto, & in terra regiones percipiuntur. Aquæ porro Anatomia quale corpus habeat vide, quemadmodum earum eius membra sunt Mineralia, sic quoque & Terenjabin Chaos membrum est, & Galaxia spina ignis.

CAPVT VI.

PRincipio obserua quod ex Elemento aquæ procreentur gemmæ, hoc est sui Elementi membrum, metalla quoque, idque aliud est membrum, mineræ porrò aliud membrum demum & lapides & hoc ipsum aliud membrum, &c. *Gemmæ ex aqua fiunt.* Sicut igitur ea membra in suis regionibus ab aliis differunt, ita etiam in homine se res habet: proinde totum mundum sui Elementi corpus esse considera. Veruntamen vt se metallorum membrum spargit in suis nimirum regionibus dilectum, nonunquam centum milliaribus æres ab ære distans, interdum aliquot stadiis saphyrus à Saphyro situs, *Saphyrus.* similiter sulfur à sulfure, marmor à marmore longè latéque dissitum, nihilo tamen secius vnumquodque hoc vnum est membrum. Eodem modo & in corpore obseruanda sunt eiusce modi loca, nempe quemadmodum Mineralium, fructuum, vel impressionum loca inter se confluût, simili pacto & in corpore eius generis loca nonnullis ægritudinibus destinata sunt, vt omnes quidem homines, similiter vnum corpus sunt, *Homines omnes vnû corpus sunt.* inter hos tamen multæ ac variæ regiones existunt. In alia quidem regione hydrops cadit, quæ est impressio ignita, in nonnullis hominibus Cardiaca prodit, hoc est, Manna Chaos, *Manna Chaos.* in aliis erumpit febris, & est impressio terræ. Similiter quoque Anatomia cuiusuis hominis potissimum per se in eiusmodi regionibus sic se habet, quemadmodum regionum aliquot centuriæ sunt, in quibus mineralia latitant, ita & in corpore aliquot centum partes existunt, in quibus vlcera corrosiua continentur: Et quemadmodum nec extra illas regiones prædictæ mineræ, ita neque vltra has partes corrosiua vlcera vspiam amplius reperiuntur. Nam vt hac in parte Bolus siue lutum corpus est, in quo nullum minerale locum habet, *In Bolo nullum inest minerale.* simili quoque pacto & principaliora membra in seipsis tale quid minime patiuntur.

CAPVT VII.

QVum autem Medicinæ ad amussim iuxta Anatomiæ rationem expertum esse conueniat aliquem, quid tandem eximij fructus cadauer vobis in vestris gymnasijs, quidue selectioris iudicij daturus sit? *Anatomia cadauerum improbatur.* & tamen ob id tam male in me affecti istis, quod viuam Anatomiam tantisper commendo, id quod à me dictis rationibus non immerito fit, quare corrosiua in principalioribus membris non perinde vt in exterioribus exulcerent. Hoc ipsum si vt vos arbitramini, ex solo loco capere possem, haud iniuria gloriaremini vagabundum ac erronem me nuncupantes, meamque experientiam sinistrè vt cætera omnia interpretantes, cui tamen in hoc potissimum hactenus incubui, ne philosophia in vniuersum destitueret, & mundana Anatomia clarior aliquanto magisque perspicua redderetur. Possum quoque haud immerito huc vos in nostrum ordinem vocare, vt à fundo vsque altius quàm sunt vlli putei cognitionem habeatis, possitisque vnum quodque lutum ab alio probè discernere, quamlibet item tellurem ab alia, quę videlicet mineralium plus compos sit quã alia, quæue sit ea tellus in qua cedrus locum habeat & alio in loco pinus, aut vbinam ex Elemento aquæ Adamas producatur, *Adamas ex aqua producitur.* vel vbi se Iaspis exaltet. Hanc cosmographiam si non secundum literam solum, verum iuxta normam naturæ apprimè cognoueris, qui dicere queam non esse te Medicum, quo tamen nomine hactenus plerosque indignos habui. In hanc autem nassam me haud vnquam pellicietis, vt aliam credam esse in physico corpore Anatomiã loco eius quæ mundana est, aut non posse comparari impressiones ægritudinibus: & quemadmodum hactenus non permisistis inexpostulatam membrorum chaos fixationem, ita nec hunc mihi fomitem vnquam extinguetis Quod si vero nullam apud vos spem habuero reliquã qua pedibus in meam sitis ituri sententiam: in causa est, quod vos intus & in cute obsidet nequam, facitque vt perinde animo sitis affecti ac mendicus aliquis, cui valetudo prosperior odiosa sit. Quemadmodum autem localem prius Anatomiam posui, vt in hanc sententiam intelligas velim quod ad ægritudinum loca attinet, quęnam in vno morbo consonent membra: veluti quæ in pruritu patiantur, quæuè in Alopecia, *Alopeciæ essentia.* quæ in hydropisi quæ in Ascite &c: intelligendum;

gendû: similiter etiá quæ vermes & Ascaridas foueant: ité quæ loca vitæ & quæ sint mortis, quib. in locis Mumia delitescat, in quibus caducus lateat, vbinam paralysis gubernet, vbi letargicus morbus vbi reliqui denique omnes, quod quidem vniuersum idcirco indicatú volui, vt hoc pacto localem Anatomiam intelligatis: quemadmodum Aurum in sua delitescere minera scitis, ita è regione calybis quoque ac ferri inter se differentiam probè dignoscatis, & quonam corpore Rubinus floreat, aut quo se Berillus abscondat, quoue pacto Karabe & coralli exoriantur, quemadmodum sua vbique corpora non indifferenter habeant: & in hanc sententiam conclusum volo, quot, quamque variæ sunt ægritudines totidem quoque esse corpora & loca, sicuti externæ Anatomiæ vnicuique procreato suum corpus idque proprium ac peculiare conferunt, vt enim Duelech argentum non producit sic nec hydropisim epar. Quocirca mortuum cadauer haud multa tenere speciéq; potest, ceu ad hanc rationem capessendam minimè idoneum, quandoquidem cognitio ista non ex physico corpore proficiscitur, verum potius ab externo eius quod intrinsecus est corporis, agnitionem capias necessum est.

Caducus vbi lateat. — *Berillus.* — *Duelech non producit argentum.*

CAPVT VIII.

Essata Anatomia conicitur.

CÆterum & de Essata Anatomia nonnihil dicendum est, quod cur fiat, hæc est qua mouemur ratio: quod multa subinde in subiecto inquirere conamini An hactenus non tantum in vobis habuistis iudicij, quod nunquam vllum in vita subiectum sint? Quidnam in eo quæritis, cùm sciatis maius aliquod esse à quo subiectum pati oporteat. Respicite quæso terram, ea pino velit nolit suum exitum cogitur concedere Quid igitur Epar tandem prohibere possit: an quidquam iudicij habet vestra medendi ratio, cùm subiectum perinde ac morbum contemplemini, putetisq; cognito subiecto rem (si diis placet) optimè gestam: Iam opinor rationem scitis. An non vos pudet tam crassa Minerua præditos, quod subiectum pro materia & causa morbi accipitis. Nunquam nè vobis suboluit an præ vita copia suboiere non poterat, quod vnumquodq. subiectum accidenti sit obnoxium? id si concedatur quid quæso in subiecto remanet, quando adhuc accidens superest? hæc ob id dico, quia quod quodlibet accidens Essata Anatomia exuit, quantumuis in subiecto circum voluemini, id quod vestris præceptoribus acceptum feratis, cùm nec ipsi à volumine melius quid reperire possitis, illorum tantum verbis addicti. Hoc igitur ita se habente, quod subiectum operire accidens oportet, quò te vestræ quadripartitiones conferent: quorsum vestra cholera: quorsum vestri humores: quorsum qualitates: quorsum etiam sex res naturales & totidem innaturales: Hæccinne Medicæ professionis ratio esse debet? Itaque iam tandem tantam passim ægrotorum ac languentium copiam admirari desinam. Quomodo quæso tam impudenter humores, complexiones, qualitates &c. considerandas in morbis clamatis, cùm ista ad morbos nihil attineant? Namque nemo mihi vnquam persuadebit, sufficere, signus aduersum me si agatur. quibus solis hactenus innixi estis: respondebitis enim ac concedetis tandem. Theoricam vestram ac difficiles illas vestri fundamenti subtilitates præter subiectum nihil esse aliud. Vbi igitur permanebit Essata Anatomia vnde morbus exoritur? Negotium profectò vobis non paruum incumbit, cum omnibus vestris codicibus quibus tantopere confiditis, vt cuius Microcosmum insimulatis, re ipsa sic habere conuincatis, qui tamen hoc? Nam codices vestros & autores, vobis, vestris vxoribus ac liberis, popinæ ac cellario vtiliores esse quàm vel me, vel mea scripta lubens concedo. Verum hinc vel vobis honoris aliquid, vel malè affectis corporibus nonnihil commodi accedere, hoc est, quod ego nego. Summatim autem & conclusiue rem expediendo. semel dico præter mera mendacia nihil esse aliud, nec vlli sinceræ Medicinæ veritati vllo modo finitima quæcunque vobis hactenus tantopere arriserunt, huic nostræ rationi contraria. Tametsi vos modo corporis & culinæ prospectum sit, quo pacto & animæ consulatur parum torquemini. Præcipuum autem quod me de vobis Experimentatoribus malè habet, est quod sic vno eodemque ephippio (quod aiunt) ad omnes vtamini equos. Quod si alicui Franco equiti vsuuenirent, vocaretur planè insulsus ac suæ artis parum expertus. Atqui vos Pileones: sic enim vocare vos libet, cùm rubris tantisper pileis gloriemini) multo estis insulsiores magisque inepti, quod vbi semel res prosperè cesserit, vbique sic procedendum citra omnem rationem arbitramini: id vero quàm ridiculum est!

Complexiones reprobantur. — *Simile.*

CAPVT IX.

VErum quo tandem Essatam Anatomiam aggrediamur hoc summum ac præcipuum rei argumentum est, quod corpus Physicum nullo modo considerari oporteat ad morbi originem, nec in subiecto quidquam agi, neque in eo morbum inquiri. Sed perinde est, vt de pomo, quod vndenam crescat, promite quæso, si quid habetis. Num ex terra dicitis? erratis, primum est enim subiectum: an ex ligno? neque hoc verisimile, nam rei subiectum est. Non aliter profectò hac de re loquimini, quàm si caput per fenestram protendente aliquo, dicat quis ex domo eum vel fenestra nasci An quia Gallinæ pullus ex testa caput rostro exerit, ex ouo eum procreari statim dicetis: toto certè quòd dicitur cœlo erratis: quamquàm rudiores rerumque naturalium ignari, haud difficulter vobis adstipulari forsan soleant. Verum vos egregij Domini Doctores, omnia & credere, & agere vobis probè licere putatis. Neque Aristoteles quidem mecum sentit, neque hi mihi credunt, aut vnquam credituri sunt, qui me toties deceperunt, quique id adhuc conantur, quique suæ tantum rei student. Sed si duntaxat fidem mihi haberet, à quibus vtraque Anatomia dignoscitur, plus quidem eruditionis in vestris esse Bibliothecis existimarem, quàm vt idiotas demum vestræ causæ testes adducere cogeremini: si quis ex specu aliquo prodeat, inde eú procreatum esse statim hominibus persuadetis. Dicite obsecro vndenam

Physicum corpus quatenus sit considerandum. — *Poma vnde crescant.*

Vrina & stercus vnde proueniant.

nam vrina prouenit? vnde stercus? vtrum ab Epate vrinam produci ais? quo pacto sic esse probabis? an ex renibus? tum enim profecto admones me militis cuiusdam, Mantua Neapolim proficiscentis, dicentisque se venire à Capua. Cæterum de stercore, vtrum ipsum ex stomacho venire dicis? quo ergo tandem pacto habet stomachus, aut quale nam est vas illud, in quo tantum subinde est stercoris? vtrum ex intestinis? hæc esse eius hospitium nequeunt, vt ne dicam interim huiusmodi generationem Anatomiæ Essatæ conuenire, non Cosmographiæ. Neque vero miror, quandoquidem dicitis puerum in matrice nasci, nec aliam habere causam, quàm vt per pudendum muliebre egrediatur, tam insulsa vos in medium argumenta producitis. Quid tandem de plasmate isto vobis videtur? vtrum ex subiecto proficiscitur an ex Essato? aut quonam pacto in matrice nascitur? an hactenus numquam animo volutastis, quod quidquid ingreditur suum quoque habere exitum oporteat? Sic igitur poma nascuntur, sicque nascuntur & morbi. Dispicite ergo qui morborum sit parens, nempe Anatomia.

Puer an in matrice nascatur.

CAPVT X.

VT autem sciatis vnde vrina & stercus proueniant; ex patina nempe & poculis, vnde autem puer? ex Ossis, vnde vero poma? ex centro seminis: Hæ res omnes sunt inuisibiles, solum enim corpus subiectum est. Itaque consultemini quinam pomum in arboris truncum & ramos perueniat: quiue arbor ex terra prodeat, & quo pacto in matricem puer? Quando si præmansum in os vobis inferatur nullis plane dentibus opus habebitis. Nisi enim per os ingrediatur, vnde quæso aut vrinam accipias, aut stercus? quidnam igitur tibi cum subiecto negotij est, cum tam nullam prorsus habeas Essati notitiam? Id vnum à vobis scire percupio, vndenam est in vesica lapis? An ex loco cui inest eum prouenire dicitis, tum corpus iam quidem mortuum, quod in vita satis firmum efficere non poterat, in tumulo plane perficiet. Vndenam Tartarus prouenit? vnde arena? vtrum à renibus, aut regionibus suis? quinam hoc accidit? edissere quæso. Aut si hoc non vultis, vel à me edoceri non pudeat, quod nisi pes os ingrediatur, aut inde Mineralia separentur, numquam fore vt vel Tartarus, vel Arena, vel Lapis generentur. An non miramini cur eiusmodi vobis argumenta proponam: adigunt huc me tam immensa vestra mendacia, quod adeo obliuiscimini, quænam corpora Mineralia in cibo delitescant multoque minus animaduertitis, quo pacto separationes Tartari in Microcosmo contingant. Numquid igitur tales vos doctores estis? Atqui vt tandem rem expediam & summatim dicam: omnes sanè morbi, ab extrinseco veniunt in subiectum, ex quo sequitur, quot poma, quot nuces, quotquot fructus alij, totidem etiam esse morbos, interim tamen vos non pudet omnia quadrifariam partiri, sc. hoc Melancholia est, hoc cholera &c. Considerate elementum ignis ex quo tam nix quàm calor prouenit, tam frigus quam calor. Similiter etiam quotquot huiusmodi accidentia sunt ignitarum impressionum, totidem sunt etiam ægritudines in Microcosmo, & quotquot Mineralia totidem etiam morbi. Quid igitur vos de humoribus, putrefactionibus, corruptionibusque philosophamini: numquid satellites estis, qui ad hunc modum corrumpitis? Quando morbos tam studiose indagare curiositas est, edocete me quæso vnde Sauina nascatur: num quid ex cholera dicitis? tum certe tellurem afficitis iniuria. Si enim omnes quatuor ex terra nasci posse affirmatis, tum & vosmetipsos & vestros languentes decipitis, vt taceam quod mihi forsan obiicere poteratis, quis Calcedonio suos tribuat colores? vtrum Melancholia an sanguis? Quis Melissæ suas virtutes? num phlegma? nequaquam. Sed forsan obijciat quis, quid hæc ad humores: respondeo non minus vos, vel illud latere, quàm morborum quorumcumque originem. Nam in vtrisque idem est intellectus. Sed quia nec extrinsecum quidem cognoscitis, quinam illo vnumquodque dispoluerit, qualecumque tandem vestræ ignorantiæ operculum phantasia suppeditat ex quatuor videlicet humoribus. Item vos quam estis scilicet probè instructi.

Præmansum non indiget dentibus ad ingrediendum.

Tartarus vnde fiat.

Morbi omnes ab extrinseco veniunt.

Nix ex igne generatur.

Melissa virtus vnde.

CAPVT XI.

NVnquam ne intellexistis cur Astronomus astrum declaret, cum de natura planetarum loquitur, & ascendentium, deque coniunctionibus, cometis & his similibus. An existimatis de corpore eum loqui, hoc est, de eo quod nomenclaturam habet? nequaquam hoc proponit enim sibi suum Essatum, veluti de Sole, cuius pulcritudo colorem non dat, neque Lunæ rubedo eandem tribuit naturam, perinde atque flaua Cæsaries aut citrina nullum corpori calorem, aut emolumentum adijcit, ita etiam hoc Essatum iuuat. Quod si corpus assumerent vbinam permaneret earundem natura? Naturam ergo assumunt & corpus missum faciunt. Quum vos igitur in Microcosmo aliter agendum ducitis quàm eiusmodi processus indicat, in omni vestro conatu errore vos circumduci (id quod certè fit) necesse est. Contemplemini hominem qui viuit, an ipsum caro foueat an ipse carnem, vtrum vita & corpus vnum sunt an duo? quodnam igitur illorum sustentat alterum? An non hoc verum est, id quod amittimus nec vnquam amplius visuri sumus, hoc ipsum est quo de loquimur. Alterum enim quod manibus contrectamus quidnam habet quod in vsum Medicum venire queat? quemadmodum cum Antrax nascitur, quid eum perficit num sanguis & caro? quonam igitur pacto in Antracem ingrediantur audire vellem. Vbinam suum est tempus? vnde eius proficiscuntur signa? Si autem neglecto corpore diceretis, prouenire eum ex spiritibus vitæ tum demum rem acu tangeretis. Verum huius rei vniuersæ summa hæc est, quod ex morte id agnoscimus in hanc sententiam, quia hoc quod nobis effugit vtramque & prosperam & aduersam præstat valetudinem. Proinde non est quod miremini cur in cælo cancer sit, quotue præditus pedibus, nec qui in cælo est aper, vndibus ne sit cornubus insignis an la-

Sol calorem quomodo dat.

Antrax vnde nascatur & perficiatur.

Signa cæli vnde.

zur nis, quin potius vitam eorum expendite quæ formas illas excellit omnes. Hinc enim & sanitas proficiscitur & infirmitas. Quod si vero quoquam pacto bonos medicos vos esse nauaretis operam, id quod tamen vestra scripta & receptorum descriptiones minimè declarant, tum hasce differentias etiam in simplicibus obseruaretis, ita vt relinqueretis corpus solamq; eximeretis virtutem. Nam vtrinque tam in Microcosmo quam in professione Medica, vtrinque dico, corpus nullius est vsus, verum potius vita in vita. Atque hæc est Anatomia, de qua nobis in præsentiarum sermo est.

CAPVT XII.

SEd quid hoc sibi vult, quod Iuristas, Theologos, Artistas, Sophistas & eius farinæ homines in me irritare contenditis? quid enim mihi cum illis, aut illis mecum negotij est? quod si mihi vt Medico essent similes, fat profecto à me responsionis quod sufficcturum eis esset acciperent: tametsi fateor, omnes professiones quandam habere in se artem Medicam industriam, non tamen alia ratione, quàm nonullis vetulis inhæret: alius enim perlegit, alius auscultat, & quo quisque studio ducitur, eo & hanc fingi debere existimat. Verum vos ipsi circumspicite quo pacto hanc clauam mihi e manibus extorqueatis. Neque enim terrebitis me, quia peregrinis quibusdam vocibus vtar, ex quibus tamen plus honoris quàm ignominiæ adepturum me non diffido, non enim aliam ob causam peregrinæ vobis sunt, quàm quia nunquam cœlum mutastis, domi perpetuo instar testudinum desidentes, si quid à quotidiano vsu paululum discrepet, aut præter consueta singulis septimanis negotia quid contingat, exemplo, neque hircos neque capras inter se dignoscitis. Quin semel nundinas accedit is Francfordianas, ac cathedram apud Moschouitas inspicitis, quidque toto penitus orbe remoti agant maris incolæ. Tum enim vestrum prouerbium facile vobis excidet, quo ss bunde vtimini: ego nescio: non est in vsu: ego nunquam audiui, neque legi. Hæc enim omnia vbi primum experti fueritis, quàm à Galeno seducti hactenus, ac perditi sitis facile animaduertetis, nec tamen idcirco magis quàm vetulus aliquis canis lori impatiens ad meliorem frugem reducemini: tantum scilicet in erroribus adolescere dispendium est. Nam vt meliorem à me instructionem, non dico postuletis, sed expectetis tantum, pudor prohibet, ac ridiculum plane foret, nec præter ignominiam, si vestrum à Vienna sceptrum, nec non tam pulcre dispositum Montis pessulani ordinem sic negligatis. Meum autem consilium perpetuo sit, neglectus & nominis & colorum, idque quo minor fraus esset. Tametsi probè scio vos à vestris ægrotis liberalius & longè melius munerari, quam à vobis ipsis. Hinc enim facilè conijcio, rem vestram solum ob id institutam esse. Proinde cum tantisper vester animus respiciat eò, ad æs nimirum & crumenam, non hinc plane retrahere vos consilium est: quandoquidem fateor, non parum vobis inde frugis sequi, nempe ex apparatu illo ædium, vestimentorum, aulæorum, tam pretioso & ambitioso, pulpitis item omni genere codicum refertis, ac lingua denique tam feliciter eloquente. Veruntamen hinc accidit vt minus mirer, lenones, carnifices, profugos ac deploratos apostatas, aduocatos & quidquid tandem eius est generis, quod præ segnitie victum vltra quærere nequit, in vestrum se conferre sodalitium, cum vtrorumque ratio tam vestra quam illorum ita pulcrè conueniat vt fermè sit eadem. Eloquar hoc ingenuè magis ex vsu reipublicæ fore Medicos huiusmodi è medio tolli, quam sic impunè tolerari, cum conseruato vno atque altero sexcentorum mors procuretur languentium. Quam prospere eius farinæ sex commista est, vt Arabes, Græci, Chaldæi, Latini quoque tam pulcrè conueniant, ò quàm aures mihi tinnient, simul ac hæc mea scripta pellecturi sunt: poteratis vel purpuram potius quam eiuscemodi viles contexuisse pannos, ac ita Centones ostentare, tametsi ne sic quidem alicuius momenti futuri.

Vocibus peregrinis cur vtatur.

Medici vulgares e medio tollendi.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, Tumoribus ac Vlceribus morbi Gallici.

LIBER TERTIVS.

QVI EST DE TRANSPLANTATIONE.

CAP. I.

POST explicatam Anatomiam, iam deinceps de transplantatione sermo nobis commodissimè instituetur: namque ad pustularum dignotionem ac Theoriam maximopere conducit nosse transplantationis rationem, perinde namque ac ex ligno, tineæ: sic & ex corpore Morbus Gallicus transplantatur. Atque etsi & alij non desunt morbi, qui & ipsi ex transplantatione originem ducunt: tamen quoad originem, interim differunt: namque in Lue Venerea à Luxu semper incipit transplantatio, non perinde in reliquis: itaque transplantatio in simplicem: ac in Luxalem diuiditur, quæ in Morbo Gallico omnino necessaria est. Interim tamen obseruandum eam esse huius mali naturam: vt in nullum corpus transplantetur, nisi ipsum iam ad alium aliquem morbum dispositum sit, siue is externus sit, vt Æsthiomenos, Cancer, Morphea, Alopecia: siue internus, vt Febris, Arthritis, Paralysis, &c. neque vero absolutum perfectum morbum esse necesse est, sufficit enim vel scintillula vnica. Etenim cum primum accedente Luxu ab eodem, ille prior morbus in actum deducitur: hinc ergo pustulæ aliæ Æsthiomenæ sunt, aliæ Paralyticæ. Verum antequàm de transplantatione corporis disserere incipiam, prius transplantationes quatuor matricum explicare, haud inutile fuerit: nam harum exemplo etiam illæ generari solent. Nam veluti plurimæ herbæ, ac plantæ reperiuntur,

Morbus Gallicus transplantatur.

Luis Venereæ transplantatio, quid à reliquis differat.

Morborũ differentiæ.

Pustularũ differentiæ.

riuntur, quæ primum non ex semine extiterunt, sic plurimæ hominum formæ sunt, quæ suo protoplasti caruerunt. Atque hæc omnia quidem aptissimè transplantationi accepta feruntur, quod & in pustulis manifestum: ipsæ enim non secus ex alterius morbi transplantatione extiterunt prius: ac quandoque per insitionem salicem in persicum arborem degenerasse obseruauimus.

CAPVT II.

NAturam autem transplantationis in hunc modum intelligere promptum erit. Primum cum natura omnia quæcunque ipsa produxit vnquam formis similibus in eadem specie ornauit semper: sic semen quodlibet sui similem fructum Mineram suæ naturæ corpus semper & perpetuo generare videmus: identidem in Teremabin aliisque impressionibus cernere est, vbi non ætas, non tempus, non intempeliss vlla à suo tramite naturam detorquet. Veruntamen coniunctio superest, quæ istum naturæ decursum interrumpere potis esse cernitur. Namque primum protoplastum intueamur, atque dum illo varias creaturas conferamus, apparebit certè ipsas ab illo non parum euariare. Item astrorum impressiones contemplemur, quam formis inuicem ipsæ, tum ab illis euarient: sic herbarum ingens multitudo apparet, quam semina in prima creatione habuisse credibile non est. Denique quot sunt bestiarum genera, quæ in prima creatione non extitere, sed deinceps in natura rerum apparuerunt, vt de Monstris interim nil dicam. Si ergo transplantatio nouarum huiusmodi formarum causa statuatur certè Transplantationis causam, Coniunctionem haud immeritò ponemus, cuius ea est conditio, vt ipsa ex duobus contrariis eiusdem generis, inuicem mixtis, (extra corpus animatum tamen) nascatur, neque vero duobus saltem sed & tribus, quatuor, quinque & deinceps: namque quò magis varia ac multiplicia semina inuicem commiscentur, eò magis composita fructus emergent. Ex hoc sequitur Medicum non solum eorum morborum cognitionem habere debere, qui ex suis propriis seminibus oriuntur, veluti in herbaceo genere, Ocymum ac Maiorana, sed & eorum qui ex transplantatione oriuntur, sicuti in eodem genere Spica & Angelica. Atque quemadmodum quandoque duo semina non vsquadeo ab inuicem diuersa commixta fructum aliquem singularem producunt, sic duos congeneres morbos inuicem mixtos, tertium producere, cui dein singula sua Theoria adaptanda sit, non ignorandum. Exemum veluti Mulus, Equi vel Asinæ naturam non refert, sic nec tertius ille ex transplantatione natus morbus reliquorum similis exiit, vnde dein quoque is singulare ex se semen fundit. Veluti autem in monstrorum genere, alia dein sui simile generant, vt Rhinoceros, alia pereunt vt Mulus, sic de morbis hic, & de quatuor matricibus iudicandum erit. Quin & possibile illud putamus, vt illa transplantatio in tertiam vel quartam iteretur vicem: nam hoc medio Gigantes primum extitisse coniectura est, nam tempore mutantur non solum colores, sed & formæ & fructus aliæque impressiones, sanæ, ægræ, rationales & irrationales. Hæc hæc illa naturæ Magnalia sunt, quæ tempus ipsum vel producere, vel abolere gaudet. Hominem primum nobis contemplandum proponamus, is ex se totum humanum genus transplantauit, in quo cùm tanta formarum varietas existat, Transplantationem interstitim constituere necesse habemus, nisi enim ea esset, nulla ratione formarum varietatem saluare possibile foret, tantum abest, vt diuersitatem substantiarum demonstrare possemus. Transplantatio vero præter naturam, (ex ipsa tamen natura ducta) ea est qua à tramite suo declinans natura, monstra, Cyclopes, Gigantes, Mulos, &c. producit.

Conceptio ista turæ vim frangit.

Monstra sunt ex transplantatione.

Transplantatio quid.

Spica & Angelica sunt planta ex transplantatæ.

Gigantes sunt ab-

quantes tantum et homines.

Transplantatio interstia.

Transplantatio præter naturam.

CAPVT III.

SCiendum autem insensibilia semen suum, siue duo sint, siue plura, non nisi adiumento sensibilium committere posse: itaque insensibilium Transplantationes plantante aliquo sensibili necessario perficientur, quod dico de duobus Globi Elementis, terra, & aqua intellectum volo, nam ex duobus reliquis, hoc Cometas, illo Loram, coniunctione quadam produci scimus, quod ipsum ea ratione euenit: illa enim duo Elementa liquida ac fluida sunt, itaque non secus, ac tres quatuor pluresue Liquores inuicem commiscentur, sic & ista inuicem iungi possunt, vt tertium aliquod corpus repræsentent, quod in reliquis duobus Elementis, in sicco consistentibus, contingere neutiquam potest. Atque veluti commixtis variis liquoribus variorum saporum potus emergunt, sic & in præsentiarum magna illa corporum, ac formarum dissimilitudo causatur, accedit ad hoc quod in aere quandoque hominum formæ appareant: nam in aëre homines quoque sunt, siquidem omnes ex eodem facti sumus. Quin & in cæteris quoq; Elementis simile quiddam accidit quandoq;: hinc enim ex transplantatione Nymphæ terrestres extiterunt. Hæc etsi ad morborum praxim non pertinent, tamen in Theoria vsu non carent, itaque quicumque Medici nomen assumere volet, istarum prius rerum cognitionem sibi comparabit, atque ab ineunte ætate in discernendis generationū modis versabitur, secus enim si quis in medicam vrbem veniat irruisse, non præcario venisse dicendus est, itaque qui ex triuiis, Myropoliis, Musicorum collegiis, &c. in Medicinam irruūt, quomodo Medici dicentur? Sed ille vnicus fons est corruptæ medicinæ, ad quem expurgandum omnes qui reipublicæ consultum volunt adhortor. Namque cum Medicus nascatur, quis illas subito transmutatas bestias Medici nomine dignè afficiet? etenim quàm est impossibilis specierum transmutatio: quàm difficulter ex malo, pyrus efficitur, tam præter omnem veritatem est, huiusmodi neque homines in bonos Medicos euadere.

Sensibilia ad transplantationē requiruntur.

Homines sunt in aëre.

CAPVT IV.

SEd ad fundamenta propositi negotij accedamus. Elementa singula, multas sub

Elementorum species.

sub se species specierumque genera habere constat. Constat & illud, ægritudines inuicem, & specie, & genere diuersas inueniri, tamque latè patere sanitatem, quàm ipse morbus pateat. Consequens ad ista est, quod vbicumque species inueniuntur: illic composita fieri ope transplantationis posse: quin & illud indubitatum est, quamuis speciem in semetipsa compositum transplantatum efficere posse. Hinc singularis quædam sanitas est Pini ad Cupressum, Cedri ad Libanotidem, foliorum ad flores, & vicissim, itaque tot sanitatis species sunt, quot in vnoquoque genere rerum differentiæ.

Sanitatis multæ differentiæ.

Sic & de Morborum ex transplantatione originem ducentium natura inquirendum, quod non fiet, nisi ab incunabulis qui naturæ vim ac specierum exaltationem addiscat. Quamobrem non sufficit ad singulos morbos singula nouisse experimenta: siquidem transplantatio ista, morbos in eodem semper gradu consistere non finit: Verum vt laboribus parcatis variis ad elabendum elenchis vtimini. Atqui longè alia philosophia ad artem medicam adferenda est, explodendaque vestra sunt somnia. Sed ad transplantationes ex terra factas properamus, vbi sciendum, Lauendulam primum quoddam semen esse, sed ex proprij sui Liquoris transplantatione, Spiculæ herbæ rudimenta ponere, eaque deinceps confirmare: sic Ostrucium primum quoddam semen est quoque, ex cuius transplantatione Angelica (suo deinde singulari semine prædita) emergit: itidem Graphoij transplantatio Rhaponticum suppeditat: Gariophylli denique flore & radice ex Aquilegiis transplantantur, accedente succo Vrticæ vel Melissæ. Atque huius generis sexcenta naturæ peritis cognita sunt, veluti in Arboreo genere, pini cum iuniperi semine transplantatio, tertium quiddam ab vtrisque diuersum producit: sic Terebotin & Zirbus commixti, Terebinthum sub. efficiunt: sic Sauinæ & spicæ transplantatio, Rosmarinum: sic Liquoris terræ cum frumento commixtio Cyanum: cum Zizania papauer producit. Similiter de Raphano ac Napo iudicandum, quorum alter ex Rapo, alter ex Pastinaca transplantatis extitit primum. Atque de speciebus transplantationis hactenus.

Lauendulæ trãsplãtatio.

Gariophyllorũ transplãtatio.

Cyani transplãtatio.

CAPVT V.

IAm deinceps de transplantatione ex putrefactione eueniente, sermonem texere tempestiuum videtur. Ex putrefactione quasdam insolentes formas existere, lignorum caries & ex stercoribus prognati vermes ac insecta ostendunt, atque pro putrefactionis varietate, diuersas transplantationes fieri, putrefacta in fimo ligna, commistæ cum stercoribus vrinæ, indeque generati lumbrici manifestum efficiunt. Similiter ex putrefactis in terra seminibus insolentes, ac nouæ plantarum formæ exoriuntur, vt in Agalia videre est, quæ ex degenerante ob putrefactionem Aquilegia generatur, atque velut Zizania & infelix lolium ex putrefactis Leguminibus nascentia testantur. Quamobrem reprehensionem merito incurrunt ij, qui herbarum virtutibus describendis occupati, non etiam vnà earundem generationis modum declarant. Lolium etenim ad minus ex sex Leguminum degenerantibus speciebus fieri potest, atque hinc tot virtutes stupefactiuę ei quoque insunt, licet vnica eius forma tantum existat. Terræ igitur omnis ea vis tribuenda est, qua per putrefactionem formæ transplantari possunt. Verùm quæ ex pluribus speciebus generari debent formæ non nisi accedente sensibilis alicuius operatione, fieri possunt, nam veluti hoc forma ab illa differt, sic & aliam eius substantiam efficit. Ista theoremata Medicum ad vnguem intelligere singulare artis ornamentum est: nisi enim istis quis incumbat sed vulgatis illis contentus sit, nil planè à Monacho qui nil nisi dixit dominus domino meo, &c. boare nouit, vel Sophistica cui semper in ore est, est, non est, differet. Insolens scio iste meus stylus plerisque videbitur, & sane pluribus plebeiis qui Medicinam affectant admirationem quoque commouebit. At hoc ex te quæro, cur quandoque Cerui, corui, monedulæ albo colore sint? an causa est casus aliquis cum ipsa transplantatione coniunctus? An non & eodem modo Ictericia alba ac Morphea prassina existere posset? sc. non semper iuxta vestri præceptoris præcepta decidendum, qui naturæ ne vel minimam habuit scientiam. Quoties quęso Bronchocale fit? quoties vertebrarum luxatio? an non & ista mala cum Ascite iungi possent? Sæpe in partu errores fiunt, vt proles hominem non referat, an non similiter morbi quidam fieri possunt, quorum similes nulli in vestris codicibus sint descripti? Sanè pro Ascaride quandoque insectum aliud generari, aut per os lumbricum Lazurium reiici impossibile non est, hoc ego pro certo affirmare possum, tantam in nostris corporib. esse sentinam, vt cuiuscunque speciei cuiuscunque etiam coloris, bestiolas in nobis generari posse impossibile haud sit, verum vestro more semper stercus, vrinam, Choleram vel Melancholiam pro causa assignare oporteret. Atqui si trãsplantationum aliquam haberetis notitiam, non sic subinde vestros humores prætenderetis, non etiam Caducum, Phrenesin, Maniam mala simplicia constitueretis, cùm à quouis accidente transplantari queant.

Agalia ex Aquilegia fit.

Lolii virtus stupefactiua sextuplex.

Ascaridũ multiplex generatio.

CAPVT VI.

SImiliter ac de terrestrib. transplantationib. explicatum iam est, sic & de iis, quæ in Elemento aquæ contingunt, paucis disseremus. Transplantatio itaque in aquis facta semper accedente extractione conficitur: sunt enim perinde vt in homine, sic & extra ipsum Matrices quatuor. Neque est vt quisquam putet vnius saltem generis esse huiusmodi extractiones, variæ enim sunt atque singulæ nouis repræsentandis formis destinatæ. Sic ergo intelligendum, Lasurium lapidem nil esse nisi transplantatum Argentum, vel extractionem ab Argento transplantatam: nam argenti naturam amisit, & ab argento iam aliud atque diuersum quiddam existit. Topasius extractio est ex Minera Martis, estque ferrum transplantatum. Saphyrus vero ex quinta Lazurij transplantatione facta est gemma. Adamas autem ex secunda Saturni transplantatione. Smaragdus denique

Gemmæ vnde sint transplãtatæ.

deniq; cuprũ tranſplantatum eſt, vt de reliquis iã verba non faciã, quæ ex fructib. Elementi aquæ, extractiones ſunt. Veluti Aurũ quod Sulphuris, Argentũ quod Mercurij, Argentũ viuum, quod ſimilium Metallorũ extractum exiſtit. Sic Cinnabaris extractũ è Saturno & Marte per Mercurium eſt, Chalcedonius ex Sale, extracta gemma. Sed ſpecies iam omnes, quia ad Medicam artem non pertinent, enumerare ſuperuacaneum videtur. De Mineralibus etiam paucis explicemus. Marchaſita, Kakimiæ extractum eſt. Kakimia Thalci, Carabe extractio eſt Retinæ ſui Elementi, Sulphur Marcaſitæ, Aſphaltum ſuccini nigri. Marmor & Chalcedonius ex Amethiſto: ſingulæ vero tres gemmæ ex Sale extracta ſunt. veluti ſilex ex mucilagine Salis quoque extrahitur. Omnia iam dicta etſi vnam eandemque materiam nacta ſunt, tamen pro diuerſitate ſeparationis multas inuenerunt differentias, vt iam extractio huius, illa alterius coloris appareat. Quærendum iam vlterius eſt, num & & ſimili ratione Puſtularum origo, atque cauſa ex Mineralibus Microcoſmi deduci ac demonſtrari queat. Et ſanè cum tria prima. Mercurius, Sulphur & Sal, curationem puſtularum oſtendant (nam formæ ac colorum in puſtulis varietas ex illis dependent) hunc eam comprobare non admodum operoſum fuerit. Sunt enim quatruplices matrices tam extra quàm intra Microcoſmum, ex quibus quomodo Cambuccæ vlceratio ex Bubone, & Cambucca extractio quædam ſit, manifeſtum euadit, ſic Morpheoſæ puſtulæ ex Morphea extractæ ſunt, ſic ex tentigine praua Puſtulæ prauæ extractæ quædam ſunt, cum dictis affectionibus magnam cognationem habentes.

Gemmarum variæ extractiones.

CAPVT VII.

POrrò autem, quemadmodum in Mineralibus Aurum ab ære, ſic in humano corpore morbum à vita ſeparari ſciendum eſt viciſſim veluti non raro in huiuſmodi ſeparationibus Mineralium, purum ab impuro omnino non ſecedit. ſic quandoque ægritudines cum vita ad mortem vſque complicatæ permanent. Denique perinde ac artifex, in ſeparationibus, naturæ impotentiam, ac defectum arte reſarcit, dum purum ab impuro perfectè ſeparat, ſic & Medicus quod natura in Microcoſmo imperfectum reliquit, perficere debet. Itaque Medicus non ſolum vt Mineralia, Martialia, Vitriolata, &c. cognoſcat, ſed & ſeparare queat, operam dabit. Hinc euenit vt quandoque natura ſuo marte, puſtulas protrudat, Eſcharam faciat, eamque tandem abiiciat, ſolaque malum perfectè curet. veluti nonnunquam integra auri ramenta ex ære decidunt, vel Mercurius à Cinnabrio abſcedit, aut fulgur ex Saturno emicat, in huiuſmodi caſibus vt tua opera nil opus eſt. ſic ea maximè requiritur, vbi ad actionem perficiendam natura ipſa non ſufficit. Sed in iſtis nil admodum laboratis vos, ſin vltrò natura curet, hic omnis in veſtrum lignum, ſuffumigium, vnguentum. &c. magno faſtu, ac clamore laus confertur. At melius ego de veſtris curationibus ſentirem ac loquerer, ſi veluti Metallorum fuſores impurum à puro perfectè ſeparant, ſic & vos poſt curationem abſolutam perfectè ſanum hominis corpus repræſentare poſſetis. Sed quod antè diximus, ſi vltrò morbus curetur verba vos deficiunt, in Guaiaco extollendo, cùm interim ſi verum fateri velitis, ipſimet negare non poſſitis, citius abſq; veſtra opera curatum iri morbum, quam ea accedente.

Morbus vt à vita Æs ab auro ſeparatur.

Cur medicis contradicat.

CAPVT VIII.

OBſeruandum præterea eſt in Mineralibus aquæ, duas, tres, plureſuè ſpecies vt Antimonium, Marchaſitam ac talcum, quandoq; Arſenicum, Realgar & Auripigmentum in vna ſimul conſiſtere malitia, quæ ſingula accuratè Medico inquirenda erunt, vt huiuſmodi compactionem relaxare queat. Quod ſi iſtiuſmodi mineralia duo, tria quatuorue in vnum concurriſſe vos videatis, iam choleram, iam Pituitam, iam Bilem, iam Melancholiam eſſe ſtatim pronunciatis, cùm tamen origo puſtularum ſatis ſuperque teſtatum faciat, non ab Humoribus ſed à Mineralibus malum procreari, atque ad corpus Elementatum aquæ referri debere. Eſto autem concedamus, Choleram vt mali cauſam dicatis, ſi iam ego contra Plumoſum, ac vitriolum dicam an reprehenſione dignus ſermo meus erit? vtrum quæſo recto magis conſonum eſt, vt Sal dicamus vel Choleram? ſanè ſi medico dignum eſt, non quòd opinio ac phantaſia iubet, ſed quod Philoſophia verè docet proferre, vtique non Choleram (quod phantaſticum eſt) ſed Salem, iuxta philoſophicas rationes pronunciabitis. Hæc eam ſaltem ob cauſam monuiſſe voluimus, vt quoniam Microcoſmus corpus habet ſubſtantialibus Elementis refertum, medicus intelligat, ſibi hoc corpus perfectè cognitum eſſe debere: verum quia veſtris propoſitis ſucceſſus non reſpondet, argumento hoc eſſe poteſt, naturam Microcoſmi nunquam penitus vobis perſpectam fuiſſe. Nam quod Choleram, quòd Melancholiam in humano corpore conſtituitis, qualiſnam iſta philoſophia eſt? Salem videre oculis, contrectare manibus poſſum, non ita veſtros humores. Salem dico, Phlegma dulce & ſalſum quem aliquando vos appellatis. Præterea Choleræ portentoſas diuiſiones in Praſſinam, Vitellinam, &c. facitis, quaſi vero differentiæ à colore & non à forma petendæ ſint, taceo quod trium primorum in quibus tamen fundari Medicinam oportet, ne verbo quidem mentionem, facitis. Microcoſmi naturam pro modulo veſtrarum ſpeculationum dirigere conamini, cùm interim ipſius vim ex Globulo, & Teſta adducere vos ipſe velit: nam quemadmodum in iſtis ſic & in Microcoſmo omnia comparata ſunt

Humores repudiantur.

Sal pro Cholera.

Similiter in tertio Elemento obſeruandum, quonam locorum Chaos ſuum Theremabin reponat, quàm abſque vlla lege Theremabin cadat, adeo vt planè nullam conſtantem in illo naturam inuenire detur: cum nunc laxandi, modò confortandi, alias ſtupefaciendi, modo penetrandi, modò mundificandi facultatem participet, vt non dicam quandoque aromaticum, quandoq; dulcem, pinguem,

Saporum differentiæ vt diſtinguatur.

acrem,

acrem, austerum, &c. saporem repræsentari. Istas certè Mannæ, seu Therenabin differentias studiosè perpendere Medici debent, vt quamobrem non eadem semper facultate, vt Opponacum & Camphora, &c. polleat: sed nunc hæc, nunc illa excellat. Itaque cùm Chaos ad constitutionem Microcosmi concurrant, pro diuersitate eius pustulas variare dubitandum non erit, nam perinde vt Mannæ iam hæc, iam illa qualitas præcellit, sic pustularum symptomata diuersa euadunt, quædam cum Laxatione, quædam cum vi Diaphoretica, quædam cum Anodina virtute, multis cum in colore, tum primis qualitatibus differentiis comitatæ ingruentes, vti manifestius deinceps patebit.

CAPVT IX.

QVapropter pustulas quæ quandam cum impressionibus cognationem obseruant contemplari conuenit. Verbi causa hyemalibus infestantibus pustulis per Solem, id est, per Medicinas resoluentes curationem aggrediemur: è conuerso æstiua ingruente influentia, per hyemalia, id est, Coagulatiua remedia malum tollere adtentabimus. Sin aliæ forsan intempestiuæ ingruant impressiones, vt sunt grandines, ros, pruina, &c. nil admodum laborare oportet, cùm vltrò successu temporis aboleantur. Quod si verò astrali Elemento generaretur quodpiam Cristallo ac Berillo simile, tum ipsum quod generatur ferè fixum est, nec tam facilè loco mouetur, nisi illa coagulatio in tantum infringatur, vt nunquam deinceps ad coagulationem peruenire queat: namq; eiusmodi Elementi ignis proprietas est, talemq; naturam quandoq; Pustulæ referre cernuntur: namque sic corpus penetrant, vt sine negotio nunquam deinceps euellantur, sed omni ex parte Berillorum naturam referant. Simili planè ratione, nimirum ventorum instar, dolores, punctiones, vectigationes &c. contingunt, itaque in curandis illis obseruandum, ne quidquam attentemus nisi prius exitu qua erumpere possit præparato. Quamobrem si (ad eum comparatis pustulis) suffocando curationem perficere quis vellet, tantum abest vt optatum contingeret scopum, vt etiam repulsa ad centrum suum materia omnimodam corruptionem, ipsam sc. mortem procuraret, quod cùm non raro vobis accidat, mirum tamen quàm concinnis rationibus vos excusare possitis. Verum ista nostra Philosophia exterioris atque interioris mundi elementorum proprietates ostendens propediem si quid benè ego iudico Montagnanam ac Sauanarolam ex Medicorum scolis explodet.

Sol est Medicina resoluta.

Ignis proprietas.

Curatio per suffocationem improbatur.

CAPVT X.

IStis quæ hactenus commemorata sunt maximam considerationem deberi, atque longè extra artis nostræ pomeria, præstigias, nugas, atque næuias vestras quibus artem conspurcastis, expellendas esse. Denique si modo Medicorum nomen non indignè vsurpare velitis, ne in Aristotelis Platonis, Scoti, Alberti cæterorumque hoc genus hominum scriptis (exquibus nil nisi meras nugas haurire licet,) temPus teratis, conuenire: omnes sanè, qui integra sunt ratione non inuiti fatebuntur, nam nisi quis studiosè perlectis saniorum medicorum scriptis, atque per iudicium ignis tamque ad Lesbiam regulam experimentis comprobatis, ad reliqua illa Theoremata accedat ac quemadmodum illa cum Anatomia, Physica ac Philosophia conueniant accuratissimè ponderet, sed in salebrosis illis scholasticorum speculationibus ac opinionibus volutari pergat, nunquam sanè Medici nomen mereri poterit. Siquidem qui aliorum autoritatibus nituntur, non ipsi suam experientiam produnt, sed suam inscitiam aliorum nominibus palliare student, honestius certe ac vobis magis dignum erat, ipsorum scripta exquisitiore trutina censere, nec sic absque iudicio vestris sententiis confirmandis adaptare: Thomistarum namque hoc, non Medicorum scholis conuenit: neque enim Medicus cuiusquam autoritate niti potest, nisi ipsi æquè ac authori res cognita perspectaque sit. Siquidem pictores quoque videmus, (licet nunc eos in exemplum adducere) eos qui in mente concepta operis sui idea fœlicius pingere, quàm eos qui aliorum etiam artificiosissimas picturas imitantur: nunquam enim is qui imitatur ad illam quam antecessor habuit perfectionem, euadere potest.

Aristotelis & Platonis lectio prohibetur.

Autoritates in Medicina non valent.

Imitatio perfecta numquã esse potest.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, Tumoribus ac Vlceribus Morbi Gallici.

LIBER QVARTVS.

DE [illegible] MORBORVM TRANSMVTATIONE.

CAP. I.

ANTEAQVAM de morborũ transmutatione sermonem instituamus, haud infrugiferum fuerit, de tempore quatenus ipsum salubritatis vel insalubritatis causa existere potest paucis differere, non tamen vltra quàm impressiones exteriores requirere videntur, nam ex supradictis demonstrationibus omni iam contradictione vacat: similiter ac in cœlo Cometæ generantur, ac messis tempus causatur, sic & intrinsecus in hominum corporibus idem euenire. Sed cœlum iam inspiciamus, omnesque quæ in illo sunt stellas, & intelligemus nullam penitus esse, quæ non ratione sui motus, bonum aliquid, vel malum in istis inferioribus efficiat: ad quam tamen actionem non potest non tempus concurrere, hinc itaque dierum varietatis, & nostræ in illis alterationis, causas eruere promptum est: namque omnibus iis quæ astra attingunt mutationem quandam adferre manifestum est, Quinto nostro cœlo excepto, cui illud dominari non assero: illud vero concedo, perinde vt in exteriore mundo, sic & in nostris corporibus, nostra

Stellæ singulæ suos effectus habent.

Stellis quinto nostro cœlo nõ dominatur.

stra Astra nouas subinde mutationes efficere. Namque nil in rerum natura creatum est, quod in summo fastigio fixum maneat, sed omnia æquis legibus sub defluxum ad corruptionem natura conclusit. Quamobrem Medicos adhortor, vt per Astronomiam interiora iuxta externa diiudicare discant, vnà cum reliquis tribus artibus ad Matrices pertinentibus, nam quemadmodum externus mundus in quatuor Matrices distributus est, sic eædem ipsæ intrinsecus in nostris corporibus constitutæ sunt: itaque hîc Philosophiam quæ in naturis substantiarum consistit, ab Astronomia, in qua prognosticationi potissimum studemus, distinguere oportet. Similis constitutio Elementari corporis terræ est: ipsum enim semina suppeditat, ex quibus deinceps arbores fructusque generentur. Atqui quæ est rerum creatarum infelicitas, vix decima quandoq; pars ad frugem peruenit, nimirum tot calib. exposita sunt omnia vt non solum generanda impediatur, sed ipsa quoq; generata non rarò penitus corrumpantur: iam calor, iam frigus, iam ventus, iam pruina, pluuia, &c. obsunt: pars putrescit, pars à vermib. arroditur, & sexcentæ huius generis pestes infestant. Quia ergo in Microcosmo quatuor illa corpora subsistunt, similibus planè symptomatis intrinsecus expositus est: namque generatum ipsius corporis, non secus à grandine, pruina, &c. interioribus, corrumpitur, vt ipsum iam putridum, iam cariosum, iam alio modo malè affectum reddatur. Non enim conuenit dicere corpus suo generato destitui, nam suppeditat æquè messem, vindemiam, niuem, æs, aliaque ac exterior mundus, vnde dein ab istis intra cutim conclusis, morbi efficiuntur, sic vt vnicum exemplum adferam. Pleurisis promorum putrefactionem refert. Hinc ergo accidit, vt aliis aliisque temporibus, alij atque alij prodeant morbi; namque quemadmodum certis temporibus fruges, de pruina ac grandine periclitantur, sic & generatum humani corporis,

Ad Astronomiæ studium exhortatio.

Pleurisis refert promorum putredinē.

CAPVT II.

HOc idem in tertio corpore aquositatis scilicet obseruandum est, quod nimirum ipsius generata Mineralia, ab aliis matricibus ac casibus, incidant in coagulationem, resolutionem, calcinationem, &c. iam in Sulphur abeant, iam in Realgar, pro varietate nimirum actionum. Elementorum namque quatuor illa, etsi nisi vnà consistere non possunt, tamen in se mutuo agere non desinunt. Pro numero ergo quatuor Elementorum, quatuor summa morborum genera constituimus. Itaq; vbi Salia vel alia corpora Aquositatis Microcosmi, ab aliis corporibus exacerbata fuerint, tam ipsa in actionem erumpunt, & subito morbus existit, hunc in exteriore mundo, instar horum morborum aliquando inauditæ formæ æris Salium ac Gemmarum reperiuntur.

Elementorum actiones necessariæ.

Sales exacerbati morbos efficiunt.

Similiter in Terenabin obseruandum, quod is quamuis semper eodem modo cadat, non tamen similes subinde virtutes habeat: nam Mannam atque Chaos, suum nunc diaphanum, nunc alio quodam modo insignem proiicit. Eodem planè modo intrinsecus semper in periculo versamur: nam vbi Chaos actiones suas supra modum exerere incipit, singulis horis noui quid producit, & sanè nisi hoc foret, semper omnia eodem modo se haberent, neque sanus in morbum incidere periclitaretur, neque æger salutem sperare vnquam posset. Verum sic res comparatæ sunt, vt nil in eodem statu (neque in homine, neque extra ipsum) perpetuò consistere ac permanere queat, sed necessario antequam penitus corrumpatur, aliquid aduersi perpetiatur. Cum ergo in exterioribus Elementatis, huiusmodi fiant transmutationes, quis dubitet similes in nostris corporibus accidere posse? quis non vltrò concedat corpora nostra suopte ingenio noua quædam architectari posse? Itaque vt de morborum descriptione quid sentiam edisseram, sic ego iudico nullum penitus morbum describi certò posse, siquidem non datur morbus etiam specie idem, qui non aliqua saltem in re à priori differat, quocirca omnes quotquot veræ Medicinę cognitionem affectant, ex animo hortor, vt Philosophiæ Mineralium sedulam impendant operam, quò omnium nouarum generationum causas (quæ illinc hauriuntur) reddere addiscant. Contrà autem quomodo non cæteros Doctores vilipendam, qui harum rerum cognitionem nec possunt, nec volunt assequi, sed simplici autorum allegatione contenti sunt, quique non secus ac mendici, rusticos liberales simulacrum vel sincomistum panem, carnes vel caseos ministrantes commemorare, sic suos paragraphos, folia, capitula, &c. allegare solent.

Morbus nullus certo potest describi.

Philosophia Mineralium nouarum generationum causas ostendit.

CAPVT III.

SI itaque iam deinceps mihi ceu Medico, causas ac originem Luis Venereæ aperire licet. Ex natura Microcosmi (ad quam tamquā ad scopum semper collimare soleo) atque veris veræ Medicinæ fontibus, sic ego pronuncio, Morbum Gallicum quemadmodum singulos reliquos morbos, à tempore primitus procreatum fuisse accedente tamen spermatis corruptione: tum temporis enim varij generis Mineralia quandam à spermate corruptionem contraxerunt. Fidem dictis facit, quod inde à prima vsque mundi creatione, nulla vnquam ætate maior luxus maiorq; in rebus Venereis, licentia, turpitudo, atq; commixtio fuerit, quàm illo seculo, quo primum in hominum corporibus hoc mali genus apparere cœpit: illud tempus incidit in annum reparatæ salutis, 1478. & circiter, quo ratione temporis, illa transmutatio contigit.

Morbus Gallicus à tempore est procreatus.

Anno 1478. primum cœpit morbus Gallicus.

Sanè, luxum huius mali causam esse, nemo nisi qui experientiæ contradicere velit inficiabitur. Itaq; hoc in præsentiarum, tamq; futuræ disputationis fundamentū certissimum & nos constituamus Morbum Gallicum ex Venerearum rerum intemperantia tamq; à causa sine qua non, primum extitisse: cui dein fundamento, Medico stylo, hoc est, modesto, & naturæ lumini consentaneo reliqua attexemus.

Venus Morbi Gallici causa sine qua non.

CAPVT IV.

APpetitus rerum venerearum in muliebri vtero, partim in virilis membri Oleo consistens, ille est, qui prima huius morbi rudimenta

Appetitus coitus est in vtero & Oleo.

dimenta posuit, qui cum annotato supra tempore tam vehemens tamque frequens & inordinatus grassaretur, omnes morbi tamquam coniuratione facta in hunc vnum conspirarunt. Proinde in actu venereo sciendum est, vterum *Vterque in Venere tamquam ager se habet.* qui tamq; ager hic se habet, omne id quidquid in viro venenosum, infectum ac contagiosum est, attrahere, atque sic attracta illa materia in se reseruata eo loco morbi primitias facere, cum qua dein foemina si quis alius congrediatur, in ipso attractione forti existente, contrahit & ille contagium. *Contagium vt serpat.* Contagij enim communicatio sic se habet, veluti in amphoram aquae modicum croci coniectum totam aquam tingit, sic illa parte contracta lues paulatim in totam corporis substantiam subintrans grassatur, integrumq; corpus depascitur. *Obiectio.* Verum hic quis mihi obijciat, & ante haec tempora per venereas commixtiones, contagiosos quoque morbos inuicem communicasse viros ac mulieres, neque tamen vnquam Morbo Gallico, simile malum comparuisse, *Responsio.* huic ego sic breuiter respondeo, ab nulla vnquam hominum memoria tantam fuisse in veneris vsu intemperantiam, quae tantum malum excitare potis fuisset, quam illo ipso seculo, quo Pustulae Gallicae primum extiterunt. *Morbus Gallicus ex omnib. contagiosis est conflatus.* Quocirca extra dubium esto, Morbum Gallicum, malum esse ex omnis generis contagiosis affectibus conflatum, non secus ac pictores quandoque plures inuicem colores commiscere, ex quibus tandem vnicus oriatur, cernimus. Quod si vero quis Diuinitus immissum hoc mali genus hominibus esse dicat, huic non vsque adeo contradixero, verum de naturalibus causis, hic agimus non de illis, quae supra naturam sunt.

CAPVT V.

Atqui temporis contemplationem iam omittamus, atque ad negotium ipsum accedamus propius. Verum vt Theoriam nostram rectius intelligatis, scitote hunc mihi primarium scopum propositum esse, vt ostendam, Morbum hunc nouum esse, ex variis tamen antiquis, accedente luxu compositum, veluti iam prioribus capitibus abunde demonstrasse me persuasum habeo. Quia vero ex aliis eum morbis componi concessum iam est, ex hoc manifestum euadit, neminem illo affectu *Sani ab solute contagiū nō suscipiunt.* corripi posse, qui sano sit corpore, sed vt is morbosus sit necessario requiri, neque necessum est tamen eo ipso pustularum morbo quemque affectum esse: sufficit enim quilibet alius morbus quaecunque ille tandem sit: nam luxu accedente facile illa complicatio per contagium efficitur, morbusque transmutatur. Paucis adductis exemplis negotium clarius reddamus. *Podagra in luem veneream vt abeat.* Esto podagricus quispiam qui cum affecta iam in vtero muliere congrediatur, is tum dum in actu est, illud venenum ab antecessore suo immissum in se attrahet, ex quo dein tophi ac paralyses fiunt, atque symptomata ea quae podagram prius comitabantur, iam morbi Gallici facturae fient, quod si interim plus minusue signa podagrae perdurent, ad transmutationis magnitudinem causam referemus. Sic si Esthiomeno quis conflictetur, & cum infecta commisceatur, quia Esthiomeni operatio, vlceratio est, vlcera Gallica generabuntur. *Vlcera Gallica vnde.* Similiter Colica in paralysin abit cum Morbo Gallico, scabies in pustulas &c. Vicissim si per illum congressum alius contagiosus morbus, vt materia podagrica, Esthiomeni salsedo, dulcedo aliaq; huius generis communicetur, iam compositum euadet malum ac varius symptomatis pustulis, vlceribus tophis &c. comitatum prodibit. Similiter & de Morphea ac Lepra iudicandum: omnes namq; materiae pro varietate luxus transmutantur. *Spermatis infectio necessaria est ad huius mali generationem.* Etenim spermatis infectionem siue ea à Physicalibus siue Chirurgicalibus morbis facta sit, necessario constituere oportet. Etsi enim quandoque pruritus, Erysipelas, gonorrhaea, vel cambucca primum videatur saltem esse, tamen per seminis resolutionem tandem illò degenerant. Per illam namq; resolutionem ac commixtionem coniunctione quadam in suum medium, hoc est pustulas transmutantur, manentibus tamen semper illius transmutati affectus signis, forma, natura, &c.

CAPVT VI.

Obseruandum ergo est quod vbi luxus ac libido suam iam matrici nequitiam impresserint, sic vt ex illa compositione nouus morbus generetur: de triplici in vniuersum morborum genere periclitentur aegri. *Defluxionum factura.* Etenim qui defluxionibus obnoxij sunt, ij vnà cum pustulis, paralysin, stuporem, podagram, arthritim, tumores, tophos aliudue aliquod simile malum, ne interim Guttam omittamus, contrahunt, quibus dein defluxionibus per luxum à matrice dolores complicantur, Morbusq; gallicus copulatur. *Varietas Luis Gallicae vnde.* Hinc illa specierum morbi Gallici varietas existit, vt vix duos eodem modo affectos inueniri possibile sit. Similiter de internis morbis iudicandum est, verbi causa, in hydrope quaedam internorum viscerum corruptio est, cui tamen si pustulae gallicae complicentur, pro ipsarum more actiones suas exerere solenne ac peculiare est, huiusmodi namque morbi, (nisi iam in sua iubilatione ac exultatione consistant) nihil praeter dolorem mali vlterius inferre possunt.

II. Secundò si materia spermatis à scabie, pruritu, cicatricibus, malo mortuo &c. infecta fuerit, tum istae finales ostensiones cum suis coaequalibus, in similis naturae pustulas abeunt.

III. Denique si ab Esthiomeno, Cancrena, vndimia, sclyrosi, infectum semen sit, tum Corrodens natura in hexin abit, quod ipsa sua natura vlceratiua fuerit, cum vlcus facit: sin minus, nullum vlcus fiet. Haec ergo causa legitima est, propter quam tumores, tophi, vlcera pustulae, herpetes, paralyses & similia in Morbo Gallico fiunt, *Species luis Gallicae vt distinguantur.* quae tamen omnia cum mille modis eueniant, pro varietate eorum morborum qui cum contagione in vtero concepti sunt, distinguenda erunt. Quamobrem quicunque ex huius morbi curatione laudem affectant Medici, omnibus modis in id incumbent, vt primum species accuratè à se inuicem distinguere, tum suis certis signis internoscere addiscant: ad quam consideratio-

nem

Liber Paracelsi de morbis inueteratis.

nem apprimè vtilis erit lectio libelli nostri, cui titulum fecimus de morbis inueteratis.

CAP. VII.

CVm itaque pustulatum (meo iudicio) peculiaris aliqua origo non sit, nisi quatenus ex resolutis in sperma morbis, commixtio quædam facta, dein vniuersum corpus pertransiuit, (nihil enim perinde pertotum corpus, ac ipsum sperma permeabile existit) non inconueniens videtur omnium reliquorum morborum signa, antequam ad huius inquisitionem quis accedat, cognitione perquirenda esse. Atque etiam si morbus qui significatur, non statim in oculos incurrat, indubitatum tamen esto, nullum penitus esse morbum qui non multò ante malignitatis suæ fundamenta iecerit. Sunt namque morbi, qui cùm ante viginti annos non dubiis signis se prodiderint, postea tandem ab ipsis ægris, atque medicis contempti plenè erumpunt: alij verò etsi diu latuerint, tamen nunquam penitus sub conspectum se dant, sed vltrò ab ipsa natura absumuntur. Itaque si hoc genus morbi ingruat, ex Medici officio erit, vt iuxta illius signa illud dignoscere queat. Processus autem resolutionis illius de qua diximus in hunc ferè modum habet. Cùm in illo actu Luxus quis est, tum morbi qui in hominis illius corpore insunt, per appetitum resoluuntur, atque vnà cum spermate in aliud muliebre scilicet corpus transeunt: verum non nisi vi, eos resolui posse, ignorandum non est. In hunc ergo modum in sperma, seu quod ex spermate generatum est, propagato morbo, ipse, deinc per multas generationes paulatim absumatur, perpetuò hæreditarius est, absumi paulatim dico, quia nihil à corruptione immune est, nec morbus, imò ne ipsa quidem mors. Obseruandum ergo in semine latere sperma cum omni sua malignitate, atque ex eo causam omnium ægritudinum ac impressionum prouenire. Hinc in prole morbi seminarium est, ob eámque causam in liberis morbi fiunt qui debebant parentes afflixisse. Vt iam lepra, lues Gallica, asthma, peripneumonia, distortio, aliáque sexcenta mala (quæ vix calamus fundere potest) liberos affligentia, sanitatis parentum certissima signa existunt. Verùm de hoc pustulatum genere, in praxi copiosiùs edisseremus, nam cum illic in signorum explicatione prolixior sim futurus, commodius quàm in Theoria omnia addiscentur. Sed quemadmodum illo modo venenum communicatur, sic hoc loci multò vehementius, adeò vt quandoque à parentibus totum abscedat, solíque fœtui implantetur. Quin & possibile est, vt etsi à parentibus abscedat, nil tamen incommodi proli adferat, maximè vbi admodum calidi veteri sunt, vt venenosam illam materiam dissipent, vel si fortè in ipsum vteri fundum, in quo fœtus receptaculum est non pertingat. Denique ob nobilitatem suam quandoque à maligna illa materia separatur, atque tum malum in parentibus remanens fœtum non affligit, quemadmodum & vbi essentia illa materiæ in vtero subsistens ad prolem non penetrat, quod ferè fit vbi biliosi vteri sunt: namque post sperma nihil est, quod æquè celeriter corpus vniuersum peruadat. Quòd

Sperma totum corpus facillimè permeat.

Morbi et annis latere possunt.

Hæreditarij morbi ex contagiosis.

Contagium quandoque plene quandoque penitus non proli communicatur.

si præterea & ipsa pars imbecillis sit fieri vix potest, quin mulier, illa morbo Gallico corripiatur: veluti è contra, si vir illud ad se attrahat, periculum est ne eodem morbo capiatur.

Bilis celeriter corpus peruadit

CAP. VIII.

VBi itaque materia ex matrice absoluto actu cum natura effluit, non ignorandum iam per totam corporis substantiam materiam dispersam esse: in illa tamen abscessione singulares aliquas partes, præ cæteris occupari, atque deinceps exedi, in tumorem attolli vel exulcerari, pro natura scilicet materiæ priorem morbum causantis: namque quilibet morbus suum peculiarem locum obtinet, in quo exaltetur. Ad hæc in pustuloso affectu nulla vis inest, qua ipse per se sine adiumento & accessione alterius morbi, vlcera, tumores, tophos, &c. efficere possit: itaque si aliquis talis affectus erumpat in hunc modum procedendum erit. Si ipse in paralysin abeat, argumento est prius defluxionem quandam fuisse à qua morbus seu dolor excitatus sit, atque cum nec pustulæ, nec tumores fiant, dulces defluxiones esse pronunciandum.

Morbi omnes singularibus in locis exaltantur.

Paralysis defluxionis est argumentum.

Sin Pustulæ, Phlictenes, ac Herpetes erumpant, sciendum ipsas extrinsecus coagulari virtute morborum antecedentium, id est, extra locum suum obtinere, non tamen sine luis Gallicæ dispositione, qua à reliquis morbis discernuntur. Denique quæ in vlcera abeunt affectiones, inueteratum morbum Chirurgicalem arguunt commixtum esse: quorum sanatio facilis vel difficilis ex natura ipsius morbi diiudicanda erit. Verbi causa, si lepra commixta spermati quémque infecisset, iuxta eius malignitatem pronunciandum foret, atque incurabilitas prædicenda, similitérque de podagra prognosticandum, nisi forsan quispiam Lepram ac Podagram, seorsim subsistentes curare posset. De Lethalibus quoque morbis simile penitus iudicium esto, veluti in reliquis quoque morbis agendum diximus. Quò autem prædictiones certiores fiant, omnes qui ei rei student admonitos volo, vt quintum librum nostrum de signis morbi Gallici sedulò legant & relegant: non enim fœliciter prædicent saltem sed & optimo successu Medicinam facient. Iudicium dein confirmabit quoque lectio libri de vlceribus, in quo quemadmodum singula vlcera primo exoriantur, ac in se mutuò transmutentur ostensum est, ad eos itaque libros sedulum lectorem remittimus, ne hic actum agere videamur.

Lepra & Podagra cum Lue Gallica complicata non curantur.

Liber Paracelsi de vlceribus.

CAP. IX.

QVemadmodum itaque nos hactenus de causis & origine præsentis mali disseruimus, sic omnino volumus & iubemus, vt quicunque de huius morbi causis etiam disputationem instituere volunt, priùs omnium reliquorum morborum causas ad vnguem teneant: dein vt quomodo per Luxum transmutatio fiat in Gallico morbo ex ipsa rerum natura petitis principiis, edisserant: nam de iis qua diuinitus immittuntur, morbis in præsentiarum nobis sermo non est. Atqui aliam quàm natura-

Causa luis Gallicæ solùm est naturalis.

lem huius mali causam esse nostram sc. in rebus venereis intemperantiam, non possum non affirmare, cum ipsa experientia edoceat neminem hac lue corripi nisi qui immoderatius res venereas sectetur. Ad hæc cum Medicina nos penitus non destituat, sed mali curationem largiatur, certissimum est, si quo modo curationi euentus non respondeat causam non præstiti auxilij nequaquam Deo, sed inscitiæ Medici adscribendam esse: namque etsi Medicus remedium teneat, nisi tamen accuratè morbos distinguere sciat, neutiquam rectè curare poterit. Quocirca non immeritò quispiam in hoc genus Medicastros inuehatur, qui cum Linguarum Græcæ ac Hebraicæ nonullam cognitionem habeant, ob id quoque in medica arte primatum sibi vsurpare conantur sc. vt sic miseræ plebeculæ tutius imponere queant, nam eo saltem nomine, Doctoris vel Licentiati nomen ambiunt, ac nationes plurimas peruagantur, vt omnes impunè excarnificare audeant, verum quanta artis Medicæ pestis illa sit, quod plerique medicorum sola lectione contenti nullo prius adhibito vsu, quemuis morbum curare aggrediuntur, paucos esse puto qui non intelligant: nam etsi remedium qualenam sit sciant: tamen nisi quoque qua forma, quomodo, quando, quibúsue illud conueniat experientia prius didicerint plus damni dabunt, quàm ægris tolerandum sit. Summum certe illud in empyrica Medicina malum est, quod ferè cui affectui remedium conueniat ignoratur. Quãobrem nos deinceps ea quæ in Practica Medicina hactenus desiderata sunt, summo studio, & quanta possumus fide conficiemus: namque quæ hactenus alij de facienda Medicina conscripserunt volumina, nil nisi ad emungendas pecunias, non autem ad curandos morbos faciunt. Hucúsque vero à nobis commemorata, támque Prodromos quosdam ac Prolegomena Practicæ Medicinæ esse volumus: itaque de principiis nil admodum solliciti erimus amplius, cum tempus ac natura subinde varia atque diuersa, tam sensibilia quàm insensibilia, producere non desinant, quæ cùm inter homines Adamum, Abrahamum, Dauidem, atque ipsum ex parte Christum diuersissimo ingenio præditos produxerint, quis dubitet, in morbis etiam nouas ac diuersas formas effici posse: namque omnes sectæ, substantiæ, partes & quicquid vspiam in rerum natura existit, sic inquam omnia comparata sunt, vt subinde noui aliquid producere, nulli prohibitum denegatúmue sit. Atque perinde vt ingenia variis modis immutantur, iam illis delectantur, iam ista amplectuntur, sempérque posteriora, recentiora habentur: sic in transmutationibus essentiarum, formarum, colorum, in morbis res se habet. Sed ista ad librum de signis reseruemus.

Morbi nisi discernant' etiam optimis remediis non cedunt.

In remediorum vsu legitimo quæ sint consideranda.

Nouos morbos vt homines natura producit.

CAP. X.

ITaque ante omnia omnium morborum Minerales naturas, tam Physicas, quàm Chirurgicas distinguemus, in eum qui sequitur modum. Minerales naturæ, vel sunt Corrosiuæ, vel Mellifluæ: quæ Corrosiuæ sunt, illæ in depascentes nouásque formas abeunt, Pustulas, Phlyctenas, Escharam, Herpetem, vlceráque his similia efficientes. Quæ verò Melliflua sunt Mineralia, nihil horum penitus producunt. Etsi enim quandoque Melliflua Corrosiua ipsa imitantur, tamen in huiusmodi casibus Corrosiua mortua, ac viua in sua operatione esse intelligendum est. Itaque Melliflua ea dicantur, quæ in defluxiones, dolores articulorum, Paralyses ac Tophos transmutantur. Ex quo sequitur duplicem curandi rationem existere: Physicalem Mellifluis, Chirurgicalem Corrodentibus destinatam, proinde cauendum ne hanc cùm illa & vicissim confundamus, nisi forsan Melliflua cum Corrosiuis complicata duplicem curationem requirere viderentur, tum & illud sedulò cauendum, ne ea quæ fixa iam sunt in transmutationem deducere conemur, siquidem omnia transmutata in membris, non autem in Mineralibus subsistunt, quantum ad fixa attinet. Veluti enim duo Mineralia vnà sunt, aliud dulce, aliud austerum, sic & duæ fixæ essentiæ se mutuò comitantur, quæ nisi resoluantur, omnem curationis spem præcludunt.

Mineralium diuisio. Corrosiua Mineralia.

Melliflua Mineralia.

Curatio Mineralis duplex.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS, PVSTVLIS AC VLCERIBUS MORBI GALLICI,

LIBER QVINTVS.

DE

SIGNIS MORBI GALLICI Ex Chirurgicis morbis nati.

CAP. I.

ABSOLVTIS itaque iam tandem transmutationum modis, ad Signorum contemplationem tam Theoriæ quàm Praxi Morbi Gallici cõsentaneã, descendemus. Signorũ siquidem is vsus singularis existit, quod per ea externorũ internorumq; morborũ, tum à se inuicem, tum à morbo Gallico, dignotio petatur. Sciendum proinde, infectionem seu contagium tribus modis accidere, itaque signorum rationem trifariam quoque sese habere. Primus modus quo Pustulæ Gallicæ concipiuntur, per Luxum fit: alter cum hæreditario iure in sobolem propagatur: tertius quando ex contactu corporum infectorum ac contagiosorum malũ communicatur. Primus modus explicatus iam nobis est, sequitur nunc alter, in quo (veluti ex proximo libello patet) obseruandum, etsi iuxta naturas parentũ iudicentur liberi: tamen quandoq; tam præstans semen esse, vt non statim venenũ illud concipiat, liberiq; à morbo immunes euadant. Sin ex contactu nascantur Pustulæ, vt vestimentorũ, stragularũ, vasorum, instrumentorum, vel quod in eodẽ lecto cùm contagioso quis recubuerit, tũ ferè ante anni spatium Morbus Gallicus non indicatur, nisi forsan Chirurgicus aliquis morbus occasionem præberet, vt æquè

Signorũ vsus.

Contagium tribus modis fit. I. II. III.

Contagium ex hæreditate.

Contagium ex contactu.

æquè ac per luxum subitò vniuersum corpus inficeretur: Aliàs enim ante elapsum anni spatium, de malo certi quid non pronunciatur, nanque natura à solo contactu, tam subitò corrumpi nequit. Quòd si Coffi in corpore lateant, ij tum protruduntur aliàs multo quoque tempore non proditur. Quamobrem etsi ex huiusmodi luxi Coffi nascantur, non tamen Pustulæ Gallicę appellari merebuntur: veluti si Podagra vel Paralysis, (quę aliquandiu latuissent) à luxu proritatę erumpant, non statim Morbi Gallici, sed suo potiùs nomine afficientur. Si huiusmodi morbi Remediis sui Gallicæ destinatis, intra anni spatium non curentur, vel saltem repellantur, tum non amplius Coffi, Podagrę, Paralyses, &c. Sed Gallici Morbi, vocabuntur. Itaque non nisi premediatè ad curationem pustularum accedendum est, seduló que inquirendum, ex quo modorum genere affectus existat. Etenim prçter tres modos commemoratos quartus aliquis non datur. Quin ea naturę benignitas est, vt etiamsi quis ad morbum dispositus sit, imo eo iam quasi laboret, non tamen statim morbum sequire vel adaugeri patiatur: non enim omne quod ruinam minatur ipsa deiicit, sed omnibus modis sustinere conatur. Quocirca nolim quemquam existimare me sic categoricè pronunciasse, vt quicunque vel luxu, vel contactu, vel parentum vitio, morbi primitias posuerit, statim contagiosus proscribatur. Siquidem naturam constat vbicunque possibile est, corporis nostri structuram sartam tectamque seruare conari, in aliis tamen atque aliis fœliciùs, pro temperamentorum scilicet bonitate.

Coffi.

Naturæ in nos clementia.

CAP. II.

QVo autem fœlicius in signorum explicatione versemur, obseruandum erit Morbū Gallicum, non vnius modi esse, sed omnino varium, variisque formis insignitum, quas nos breuitatis gratia in quinque omnino differentias retulimus, quę sunt. Herpetes, Pustulę, Paralysis, Tumores, Vlcera, &c quę singulę deinceps in varias iterum dispescuntur species: varij namque Herpetes sunt, varię Pustulę, varię Paralyses, varij tumores, variaque vlcera, nimirum quia multi morbi existunt, qui herpetas, vlcera, tumores, & similia producant. Quod si ergo pro illorum morborum diuersitate ista distinguuntur, quomodo non ratione Luis Gallicæ quoque separari debebunt? Singulas itaque differentias quàm fieri poterit breuissimè in suas species subdiuidamus. Herpetes sub se continent Serpiginem, Guttam rosaceam, Cicatrices, & similia. Pustulæ, species habent, Exanthemata, Pruritum scabiem, &c. Tumorum genere comprehenduntur Podagra, Tophi, Scyrrhi, &c. Sub Paralyses autem referuntur à defluxionibus nati morbi, Arthritis, Ischias, fluxus mensium inordinatus, mineraliumq; fluxus. Vlcera denique diuiduntur, in Esthiomenon, Phagadenam, Ignem Persicum, & his similia mala. Hasce differentias accuratè in medendi ratione obseruare conuenit, siquidem pro horum affectuum ratione curandi, rationem immutari contingit. Verbi causa, si quis vlcere Gallico laboret, considerandum iam est, cuius generis illud sit: ponamus Esthiomenon esse, hinc vtique manifestum euadit, cum vlceris Gallici remedio, medicamentum Esthiomeno sanando destinatum, commiscendum esse. Hinc etiam causam cognoscere licet; quamobrem vno eodemque vnguento Herpetes, Pustulæ, vlcera, Tumores &c. non curentur: cùm tamen omnia morbus Gallicus sint: nimirum singulis speciebus, singulæ remediorum formæ conueniunt: & veluti in simplicibus vlceribus, Phagadena Esthiomeni, vlcus sordidum, Lupi remedio non curantur, sic in Gallico morbo suas quasdam differentias esse intelligendum est. Sic quoque tumorum remedia cum podagricis medicamentis commiscenda sunt, si aliqua participatio subesse intelligatur. Sic exanthemata cum Serpigine, pustulæ cum Alopecia confusæ, mixturam remediorum indicare cernuntur. Summa itaque curæ in distinguendis Luis gallicæ speciebus adhibenda erit, & quæ species cum quo genere implicetur inquirendum sedulò: nam Gallicam luem esse, ad curationem non sufficit scire, nisi etiam quænam species sit cognoscatur. Itaque non immeritò vulgaribus Medicis huius mali curationem nimis arduam affirmamus, siquidem illi sua remedia non vni alicui speciei destinata, sed omnibus in vniuersum, sub eodem genere consecrata adhibent.

Morbi Gallici quinque summa genera.

Herpetis species.

I. Pustularum species.

II. Tumorū species.

III. Paralyseos species.

IIII. Vlcerum species.

Remedia vt sint permiscēda.

CAP. III.

QVo autem differentiæ quibus à se inuicem quinque species euariant rectiùs intelligantur, ab Herpete auspicati aptissimo ordine singulas definitione explicabimus. Est itaque Herpes, Morbus Pustulosus, cuius tres sunt differentiæ: quandoque enim cutem depascitur, quandoque instar exanthematum apparet, sine tamen cutis noxa: nam non per poros cutis, sed per ipsam cutis substantiam erumpit. Hinc euenit quod Herpetes sæpe crustas faciant, sæpe verò vomicas excitent, (nimirum quia crustosa aliqua materia iuncta est) sæpius Rhagades, pruritum, &c. generent, idque certis quibusdam & ad generationem aptis locis. Quamobrem de Herpete sciendum, ipsum cum intra corpus operationem nullam perficere possit, per cutem erumpere, ibique rubiginis instar consistere, atque non secus ac rubigo solet, exteriores partes depascere, quod non ipsi solum, sed & omnibus exanthematis commune est: itaque ad exprimendam illius naturam cum nomine Gallico, ipsius speciei nomen coniungatur.

Herpes quid

Herpetis differentiæ.

Herpes est instar rubigi-nis.

Tumores verò Gallici non rarò verrucarum similes fiunt: hinc si illarum materia commisceatur Condylomata fiunt, in ano & pudendis aliisque corporis partibus: differunt tamen à Condylomatis & Verrucis reliquis, quatenus contagij quædam signa habent. Sunt dein tumores, qui in altū attollunt affectas partes, veluti sunt ij qui in Arthritide & Podagra fiunt, quique à defluxionibus corpus inuestantibus, attolluntur: hi inquam signis quoque Lui Gallicæ propriis distinguuntur.

Tumores.

Pustulæ autem, per se suáque natura, nil nisi crustæ, seu Escharæ sunt: ex vna enim eadem mate-

Pustulæ,

materia ista fiunt, quamobrem cum Cossi, Saphati, &c. similiter se habeant, ipsorum naturam quandoque Pustulæ imitantur: nam ex natura Salis, ex qua omnes crustæ fiunt, singula ista generantur, differentiæ verò ac proprietates quibus singula insigniuntur, ex spermatis ac Mineralium variis corruptionibus ortum habent.

Paralysis quid.

Paralysis deinceps est dolor quidam ossium, nam fluxiones solummodo istis in partibus (articulis scilicet) sæuire solent, quòd si in contracturam abeat membrum, vel aliud quippiam aduersi illi accidat, ab alio quodam externo Liquore, vt verbi gratia in Lue Gallica, tum naturalis illa materia, per se conficit quandam venenositatem, veluti manifestum est duo contraria nunquam secum conuenire, (non complexionis tamen causa) vt in Tartaro & Alumine apparet.

Vlcera quid sint.

Vlcera denique sunt nihil aliud quàm erosa Mineralium emunctoria, sed num ea Gallica sint, singularibus quibusdam signis manifestum euadit, obseruandum tamen quæ ex Physicalibus morbis fiunt, clementiora esse iis quæ ex Chirurgicalibus morbis generantur. Ad hæc quæ ex resolutis, quàm quæ ex coagulatis rebus fiunt, mitiora quoque solent esse. Sed de signis Physicalium ac Chirurgicalium morborum sequentibus duobus libellis accuratiùs pertractabimus.

CAP. IV.

QVia verò ad Praxim iam propiùs accedere ordinis instituti ratio iubet, atque ad praxim quibusdam hactenus constituta Theoremata, sufficere non possent, omnibus notum esse cupio, aliam nullam Theoriam mihi probari præter eam quæ Praxi ceu certissimo fundamento innitatur. Iterum, quoniam non pauci erunt qui deuitata prolixitate rem ipsam breuiùs sibi explicari cupiant, iis hoc loco gratificari proposui. Quod si itaque breuitatem spectans, quandoque quorundam consimilium morborum mentionem nullam fecero, omnes vt in æquiorem partem studium meum interpretentur rogatos volo: non enim inscitiâ sed breuitatis studio quædam sicco pede transiliemus, aliàs enim non ignarus sum. Quod si singulos morbos pro eo ac res requirit sermone prosequi vellemus multæ chartæ non suffecturæ essent, neque nostrum propositum est, ex quouis Apostata vel exule, Medicum facere: quamuis non desint, qui suo vitæ genere relicto nostris scriptis nequitiosè abutentes Medicorum titulos sibi vendicent. Itaque ad ipsum centrum radicémque morbi idiotis incognitam accedamus, atque morbos quantum in se sunt explicemus: nam si quæ extrinsecùs morbis ipsis aduenientia intacta prætermissa fuerint, sic singulos æquos lectores iudicaturos existimo, tantam esse Morbi Gallici varietatem, atque malignitatem, vt verbis totam comprehendere vix possibile videatur. Verbi gratia, si de tentigine praua loquamur, quatenus ea faciem occupare solet, ea autem præter hanc & crura vel brachia molestare cognoscatur, sufficiat hîc partem prosequutos esse, cùm illa in practico negotio nobis non reticeantur. Accedit ad hoc quod quiuis affectus quacunque

Theoria vera ex Praxi proficiscitur.

Morbi Gallici mira varietas.

Exemplum.

corporis parte consistens, alias quoque partes in consensum trahat, adeò vt supra vires humanas sit, omnia methodo comprehendere velle. Quoties enim tentigo praua, dum in itinere est, vt in malas irruat, pedes, crura, brachia, &c. infestat? has tamen partes aliter quàm consorti lege ac per accidens affici quis affirmet? Sicque de augmento etiam morborum iudicandum, nam si praua tentigo per se drachmæ instar sit, si ipsa cum pustulis copuletur, iam decuplo maior, ac vehementior euadet, vbicúmque tandem in corpore consistat. Quod si ergo alij morbi signa sua pathognomonica non statim obseruent, non est vt quis nouum statim morbi genus fingat: vnica enim Gallicæ luis complicatio adhibita facile nodum ac dubium tibi eximet, sed illud vobis disceptandum iam relinquamus, ne dum nos publici ac ægrorum commodi gratiâ, desudamus: vos otiosi domi desideatis, ad quam rem vnicè conducent in vtrâque medicina scripti libelli nostri, ex illis námque absolutam signorum cognitionem petere licet, quæ nos propter horarios Medicos & nummorum Doctores silentio prætermimus.

Morbi per consensum.

Libelli Paracelsi de signis.

CAP. V.

VT ergo considerationis huius fundamenta intelligatis: primùm leuissimam morbi Gallici speciem contemplandam nobis proponamus: nam iuxta hanc & de grauiore pronunciare promptius erit. Apparent itaq; quandoque pustulæ Gallicæ à pruritu & scabie non ita multùm differentes, non rarò squamarum instar apparent alio atque alio loco copiosiores, eas primùm pro scabiei variis generibus distinguere addiscas: nam hæ cũ supra id quod scabies sunt, Lues, seu contagium quoque sint necessariò quàm saphati, furfures, tineæ, pruritus, squamæ, &c. deteriores quoq; erunt. Quocirca priùs quid saphati, quid furfures, &c. sint, inquirendum, & quia eas in sua natura non contigisse certum est, non ignorandum maiorem illis malignitatem communicatam fuisse, adeò vt iam per se veri morbi non sint, sed saltem præsagia quædam futuræ Lepræ, Morpheæ, ac similium passionum.

Pustularum differentiæ.

Sin Lues Gallica illis complicetur, per contracturas, tumores, herpetes, & alia id Morbi Gallici peculiaria symptomata, tum ad inquisitionem speciei, istis quinque quasi capitibus veteris, Contractura scilicet, Pustulis, defluxionibus, vlceribus seu abscessibus, febribus, tumoribus, cutis exesionibus. Ea enim sunt quæ quémcunque morbum, qualisnam sit, certissimè indicant. Itaque si contractura, Pustulæ, Tumores, Vlcera, &c. istis complicentur, iam indubitata de Lue Venerea sententia pronunciari potest Verbi gratiâ, si saphati, furfures, tineæ, squama, pruritus, istis concomitantibus signis incidant, de Pustulis Gallicis certissimum indicium erit. Sin squammæ decidant, vel pruritus quasi turgente materia hinc inde repleat, furfures, tineæ, saphati, tumores, herpetes, aliáque id genus simpliciter habeant, ad sua genera morborum Chirurgicorum facile referentur. Hæc autem in eum finẽ præsenti loco commemoro, vt pro

Morbi Gallici peculiaria symptomata.

Saphati.

ratione

ratione complicatorum morborum Luē Gallicam curatu faciliorem, vel difficiliorem euadere intelligaris. Dehinc notandum quoq; Pustulas in multiplici differentia inueniri: nā perinde vt formis sic & symptomatis, infinitis modis à se inuicem distinguuntur. Sic variæ ex Essetis natæ Pustulæ sunt, aliæ turbinatæ, aliæ albicantes, vtræq; tamen dolore carentes. Aliæ verò ex Formicis generatæ rubicundæ sunt, calore summo molestæ. Quæ verò ex Cossis fiūt, amplæ sunt; duræ, ac robustæ, inuicem tamen vt ipsamet Cossi multis modis euariantes. Similiter ex Tuberibus plurimæ differentiæ emergunt, quarum aliæ sublimes, aliæ tumidæ, aliæ rubicundæ, omnes tamen per summam superficiem crustosæ sunt. Denique Variolarum instar, quædam Pustulæ sunt, caput, pectus, ac pudenda maximè occupantes, hæ nigræ Gummosæ ac pruriginosæ ferè sunt, ac diuturnæ. Eū itáq; in modum si Pustulæ sese habentes occurrant, licèt non omnino concordantes, pro ratione signorum ad aliquod genus iam enumeratorum morborum, eas tamquā in suam classem referes: in quibus autem contractura quoq; inuenietur, quia omnimodam primitiui affectus corruptionem ostendit, eas simpliciter sub Luē Veneream collocabis: aliæ enim sine hac subsistere possunt, istæ autem non possunt non illam ceu causam & matrem agnoscere. Proinde in contemplationem signorum sedulò incumbendum, quo in opere practico, singula à se inuicem mala accuratè distingui possint.

Pustulæ ex Essetis natæ. *Ex Cossis natæ Pustulæ.* *Ex Tuberibus natæ Pustulæ.* *Pustulæ Gummosæ.*

CAP. VI.

SVnt dein Pustulæ Gallicæ, quæ secus ac cicatrices, Herpetes, impetigines ac panni se produnt, veluti sunt exanthemata, quæ iisdem ac illa locis erumpere solent, (quemadmodum & cicatrices quæ toto quandoque corpore apparent.) Sin ea infecta contagio fuerint, tum durioribus symptomatis vt sunt, contractio, tumor, vlcus &c. conflictantur. Nullus enim omnino morbus, qui si cum hac Lue complicetur, non maiorem subitò contrahat malignitatem. Itaque si cicatrices in corpore appareant, quib. contractura complicata sit, de Morbo Gallico pronunciato, similitérque in Herpete, impetigine, serpigine ac pannis agito: sin contractura non concurrat, tāquam simplices morbos curato. Hinc cum argentum viuum ad istos morbos curandum quandam virtutem participet, ignobiles quidam agyrtæ magnam illi remedio laudem conciliārunt, cùm hoc genus mala pro pustulis gallicis curanda suscepissent. Quò autem Herpetem ab Exanthematis distinguere queas, primum ad morborum descriptiones recurrito, quibus si crustæ copulentur, etsi nullū præterea signum adsit, præter fissuras seu Rhagades manuum, pedum, labiorum ac auricularum, tum audacter pronunciabis Pustulas Gallicas esse, ex Herpete, impetigine, serpigine, panno, cicatricibus, hisque similibus malis natas. Quin hoc catholicum esto quod vbicúmq; aliquis affectus, supra id quod talis est, aliquid amplius est, (id est, malignior existit) statim ad Morbum Gallicum referri debeat, inter omnia autem auctæ malignitatis signa, vel vnæ Rhagades maximè excellunt.

Morbi omnes si cum Lue Gallica complicentur maligniores euadunt. *Agyrtæ Mercurio magnam laudem per accidens cōciliārūt.* *Herpes vt ab Exanthematis distinguatur.* *Canon.*

Paracelsi Chirurgia Magna.

Præterea Morbus Gallicus nonnumquā formam suam miris modis transmutat, iam vt verruca, iam ceu bronchocale, iam vt varix, iam vt vlcus scliroticum, iam vt scrophulæ sese repræsentans, atque huius sanè speciei, dubia & tardè prodeuntia signa sunt suis tamen modis discernenda, quandoque enim bothor, porros, polypum, nactam, natam, naptam, formicas, Chiolos, medenos, exituras vel aliud quidpiam his simile referunt. Veruntamen quemadmodum monuimus, in prædictione is modus esto, vt si (verbi causâ) varices appareant, signa tamen & proprietates varicum omnino non obseruent, sed non obscuram malignitatem comitem habeant, Pustulas Gallicas ex Varicibus natas esse pronuncies. Sic Pustulas Gallicas, verrucas repræsentantes, ex Verrucis natas dices sic de nodis sicq; de callis indicandum quoque. Ad hæc in Gallica Lue frequenter tumores duri, ac Scirrhosi reperiuntur, magnitudine multū ab inuicem differentes, Maligna ita e apostemata simplicia admodum excellentes. Formarū differentiæ ferè istæ sunt, quod nunc glandulas, modo schrophulas, modo testudines referunt: quarum omnium distinctio vt & ipsius morbi Gallici, ex primaria morborum partitione petenda erit. Multitudinem harum distinctionū mirabetis scio, verum si vera varietas Chirurgicalium morborum quæ singulorum affectuū ferè singularis est, non saltem hasce distinctiones, in ò absolutissimam atque omnibus modis perfectam cognitionem requirit. Itaque non cuiuis Medicastro Luem Gallicā tractare prōptum esse manifestum euadit, cum tantum subsit periculi vt centies etiam quandoque desperet peritus medicus antequam optatū contingat portū. Quocirca non immerito toties moneo atq; inculco, vt morborum omnium causas inquiratis, vt vnde porri, nacta, nata, napta, furunculus, chiadus, bothor, polypus &c. generentur, intelligatis: nā singuli isti morbi in matricē deriuari ac accedentibus pustulis tumorib., vlcerib. herpetib. & in morbū gallicū transmutari possunt, &c. quemadmodum iam & antea abundè demonstratum fuit.

Formarū varietas in Lue Gallica. *Varices vt malū portendant.* *Tumorū differentiæ.* *Causæ morborū sedulò sunt inquirendæ.*

CAP. VII.

VEluti autē notū vobis est, vlcera alia corrodentia esse, alia virulenta: & illa rursū, ambulantia, lata cancrosa, cauernosa, esthiomena &c. Sic eadē ipsa quo pacto sub Gallicæ luis classem referenda sint non est ignorandū. Itaq; vbi illa vlcerū corrodentiū species, præter signa pathognomonica, aliáq; longa experientia obseruata, adhuc maiorē aliquam malignitatem cum contractura ostenderint, tum sine cunctatione Luem Gallicam esse pronunciandū erit. Namq; vbi materia illius morbi ad concipiendam luem hanc, disposita iam est, tum centuplo vehementiùs meatus illos per quos aliàs fertur, afficit, adeò vt vbi vlcus corrosiuū est, corrosio vsq; ad xxxv. gradum extendatur. Sin ambulatiuum sit, centuplo maiore dolore (accedentibus signis morbi gallici) partes subiectas erodere solet. Similiter vbi lata, cancrosa, esthiomena aut cauernosa fuerint, iisq; lues gallica copulata sit, & dolorem maiorem esse, & curationem ex simplici componendam fore intelliges. Proinde si in hunc modum vlcus Gallicū generetur,

Corrosio in Lue Gallica ad xxxv. gradum extenditur.

 scien-

sciendum relicta illius antiquati morbi causa, aut proximam quæ vlcerationem fecit, tollendam accedes.

Vicissim Elephantiasim contemplemur, quo pacto ea si in Luē Gallicā abeat internoscenda sit. Principio ergo si in Luē Gallicā degenerare incipiat Elephantiasis, tum variæ pustulæ ac contracturæ fiunt, quæ pro more Elephantici morbi (cui tardè increscere peculiare est) tardè augentur, corpus exsiccant, & sideratum reddunt. Proinde antequam contagium in Elephantiam abeat hoc est, priusquam Gallicus morbus perfectè factus sit, difficilis est prædictio, quemadmodum & de Lepra, Elephantiasi, similibusque diuturnis morbis periculosæ sunt prædictiones, sed vbi iam Elephantiasis per totum corpus serpsit, ac in locustas decubuit, vel vbi Elephantica lues iam in pustulas abiit, tum de confirmato malo, non vsque adeo difficile est prognosticare. Nam tantæ calamitatis quanta miseria sit, explicari verbis vix potest: etenim cum per se morte grauior morbus sit elephantiasis si eidem supra id Lues Gallica copuletur quoque iam centuplo cum horror miseria euadit. Siquidem manum, pedem, latus vel aliam aliquam partem occupans exsiccando, erodendo, in tumorem attollendo, vlcerando (instar lepræ, tam misere excruciat vt Elephantia iam exoptanda foret. Quin in tantam quandoque magnitudinem leontiasis hoc malo excreuisse obseruauimus, vt quia corpus antea naturaliter se habens maximum extitat, mole hac multis modis superaretur.

Lues Gallica ex Elephantiasi vt cognoscatur.

Elephas tardè increscit.

Mirum.

CAP. VIII.

Similiter de Morphea quæ solam faciem aliàs occupare consueuit, iudicandum. Atqui quoniam Morphea non nisi vitio totius corporis fieri potest, & facies minimum ad eius generationem confert, manifestum euadit quòd si Morpheā recipiat Gallica Lues, non possit nō, antequā in suum Centrū decumbat, totū prius corpus perreptasse. Etenim perinde vt omnia membra peruadit Morpheæ materia, sic & Luis Gallicæ totum corpus peragrat, proinde si illis in locis pro ipsorum natura, contracturæ vlcera, tumores, & c. fiunt, facilis curatio existit, quia propria morbi sedes illic non est, ac in facie, hoc opus, hic labor. Quia itaque totum artificium in Morphea faciei versatur, scias ante omnia signa Morpheæ (ante dicta) cum signis Luis Gallicæ conferenda ac ponderanda esse, atque colligendum an curatio facilis, vel impossibilis futura sit: nam pro eo ac signa te docuerint, in curatione deinde procedendum erit. Similiter de Gutta Rosacea iudicandum, sed interim hæc ab illa accuratè propter curationem distinguenda. Quin & Fistulæ ac Carcinomata, vbi pathognomonica sua signa non tenuerint, eo modo ic sub Luem Gallicam referentur, & proinde quia venenum auctarij loco concepisse intelliguntur, singulari seu peculiari methodo sub curationem veniunt. De tentigine praua verò sic ego iudico, quoniam per se singularia signa pauca habet, si tamen dolores omoplatarum dorsi, ac spinæ, contractiones artuum, tumores tandem in vlcera ac pustulas abeuntes eam comitentur, tum omnibus modis Gallicæ Lui annumerandam & adscribendam eam esse: neque hic scrupulosa aliqua distinctione opus est, sufficiat in arte Medica naturam nobis imitandam proposuisse, quæ & ipsa nullam hic distinctionem adhibuit. Denique de Syreo sic res habet, vt etsi morbus hic in Gallicum abeat, suam tamen peculiarem curandi rationem requirat. Similiter Phagadena si in Morbum Gallicum his vulgaribus signis degenerasse cognoscatur, sub Gallicam curationem, cui tamen specificum Lupi remedium coniunctum sit, referetur, huius mali malignitas, etsi quandoque tam vehemens non sit, vt statim accuratam curandi rationem requirere videatur, tamen quia subinde in circumiacentes partes occultè grassari non desinit, celerem curationem indicare solet.

Morphea.

Fistulæ & Cācer

Tentigo praua

Syreon.

Phagadena.

Prunus autem & Ignis Persicus, etsi rudimenta quædam suæ malignitatis posuerint, tamen prius non erumpunt, quam Lues Gallica aliqua ex parte imminuta esse videatur, atque hac occasione illis malis causa suppeditata: verum vt vt sit in Medendi ratione, harum passionum specificum remedium cum curatione Gallica coniungendum esse manifestissimum est. Simili plane ratione Gangræna nisi Pustulæ adsint numquam accidit: hæc hactenus: vos autem quod attinet, omnes & singulos monitos velim, vt istis quinque generibus contenti, quemuis morbum specialem, qualis ille sit, ad aliquod horum referre discatis, qua in re accurato iudicio multaque lectione opus est, ne forsan ex deprauato iudicio, ægro damnum, mihi, nobisque ignominiam concilietis.

Prunus & ignis Persicus.

Gangræna.

CAP. IX.

Deniq; quod hæmorrhoides attinet, quacúmque corporis parte erumpentes, si Pustulæ ac contractiones eas comitentur magna contagij suspicio est: itaque inspiciendum an quā illæ erumpunt, vlcera efficiant, hoc enim si fit de Lue Gallica hæmorrhoidibus complicata audacter pronunciabis. Curatio vtriorumque eadem est, idémque morbus, sub duabus tamen formis. Secus paulò de condylomatis iudicandum est, ipsarum namque locus specialior est, Gallicæque illæ pustulæ in illo solitem loco consistere solent verrucis implicatæ. Similiter in vteri seu vuluæ Rhagadiis seu scissuris, quia ad communicandum contagium aptissimæ sunt, signa Morbi Gallici nobis clā haberi difficulter possunt. Quibus Cambucca respondet quoq; nam nisi & ipsa simili modo extitisset, haud talis apparere posset, multò verò magis Bubo, verùm quia intestina inhabitat, atque ipsis emunctoriis tam vicinus est, tum quia vt Anatomicæ rationes ostendunt, difficulter vlteriùs serpere potest, ferè vltrò euanescit, nisi forsan intempestiuè adhibitis repellentibus medicamentis, vi quadam in alienum locum depulsus sit: tum enim si sæpius iam assignata Luis Gallicæ signa, ipsum comitarentur, aptissimè ad Morbum Gallicum referri poterit. Singulare huic speciei est, vt formis ac loco multum variet, quandóque sub Herpetis forma, locum Buboni proprium obtinent, nonnunquam alia forma, hunc vel alium aliquem humani corporis locum occupans, sed ferè in proprio loco increscente malo, alibi ipsum diminuitur, aliàs si terminum suum trans-

Hæmorrhoides quando Luem Gallicā ostendēt

Rhagadiæ cum Lue Gallica.

Cambucca.

Bubo.

transgrediatur, properare nil prodest.

Panaritius vt morbum Gallicũ penitiés.

Porro & Panaritius si ex luxu exacerbetur, in Gallicum morbum transmutari potest, veluti & Zimiæ, Vndimia, Atrici, Mosa, atque omnis generis Condylomata, nam si ista, vel vnico saltem Morbi Gallici signo comitata appareant, non amplius suam singularem curationem requirunt, sed cum Gallico vnus morbus (sub duabus tamen formis) facta, vnà cum Morbo Gallico curatione extirpari desiderant. Quòd si verò Pustulæ vno aliquo peculiari loco erumpant, vt in Alopecia, vbi solum caput infestatur, tum Alopeciam esse prædicendam est, nullis etiam apparentibus adhuc Pustulis. Quamuis non inficiar sæpius aliquem morbum, sic in Luem Gallicam transmutari, vt ipse penitus non agnoscatur ampliùs, sed mera Lues sit, quæ quandòque in solo capite consistens, nec vlterius reptans, quia Alopeciæ quædam signa habet, non inconcinnè eius nomine afficietur. Simili ferè ratione malum mortuum in Luem veneream degenerare putatur, sed rudimentum Lepræ potiùs quàm Lues venerea dici meretur, propter noxæ magnitudinem. Lepra verò vbi in Luem hanc transmutata fuerit, membrorum stuporem, ac essi... refcentiam efficere solet, semperque res in deterius inclinare cernitur. Proinde, Luis venereæ, quæ ex hoc genus morbis m... ac contagiosis oritur, naturam addiscere conuenit: nam ferè vbi Lepram in Luem Gallicam abiit, ipsa quasi euanescit, manentibus adhuc signis ipsius, vlceribus scilicet, tumoribus, maculis, hydrophorbia aliisque similibus, nec vllum deperditur signum, præter ea quæ ad examen lepræ pertinent, ea namque cùm sub iugum huius Luis veniant, deperduntur, & ipsius magnitudine obscurata, Lepram esse pronunciare non in procliui sit. Itàque in examine Leprosorum Medici cauebunt, ne, vbi Lues Gallica Lepræ complicata est, sol s signis confidant, sed potiùs ad operationes medicamentorum, Realgaris Corrosiuorum ac Oppodeltoch respiciant. Etenim cum malum frustraneas hoc genus remediis non euincitur, vel irritatur saltem, tum certissimum Lepræ signum adest, itàque huiusmodi Lues Gallica veluti & Lepra pronunciari debet. Interim tamen non rarò accidit, Pustulas non sic omnino istis remediis inobedientes esse, sed curari se patiuntur: verùm non ita multò post recrudescunt, & aliquoties curatæ subinde tamen reuertuntur, proinde accurato iudicio opus est, ne pro lepra Luem veneream, vel pro hac illam pronunciemus esse. Sed iam tandem enumerationi finem facio, nam omnia genera morbi Gallici, quæ ex morbis Chirurgicalibus pronascuntur sermone prosequutus esse mihi videor. Quod si forsan aliquis omissus foret morbus, eum vos ex Chirurgicis nostris libris facilè restituetis.

Alopecia

Malum mortuũ in morbũ Gallicum transiens.

Cautela in examine leprosorũ obseruãda.

Paracelsi Chirurgia Magna.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, TVMORIBVS AC Vlceribus Morbi Gallici,

LIBER SEXTVS.

IN QVO SIGNA MORBI GALLICI EX MORBIS PHYSICALIBVS facti explicantur.

CAP. I.

DESCRIPTIS hactenus Chirurgicalibus morbis, atque quo pacto per signa in cognitionem morbi Gallici inde nati deueniamus, rationibus demonstratis, ordinis ratio postulare videtur, vt deinceps de Physicalibus morbis sermonem instituamus, nimirum quibus rationibus ex ipsis Lues Gallica generetur ostendentes. Ad quam tractationem antequàm ingrediamur, prius differentiam inquirere qua à præcedentibus signis ista separentur non inutile fuerit. Itaque hoc genus morborum quod internorum nomine ath... ... in hoc maximè à Chirurgicis differt, quod ipsum ferè lethum adferat, hæc verò in multum tempus protrahantur, proinde in curatione accuratiùs animaduertendum in internos morbos tanquam periculosiores. Atqui iuxta vulgata Medicinæ theoremata mihi quis hic obiiciat forsan Febres quæ & ipsæ inter morbos internos numerantur rarò lethales esse, verùm breuiter sic ego contra, vt maximè lethales per se non sint, tamen huius mali accessione non posse non periculosas euadere, atque etiamsi quandoq; lethales morbi salutem inueniant, tamen non de casu sed de morbi materia quidue ea in corporibus hominum efficere queat, vobis sermo institutus est. Veruntamen vt de eo quod in Physicalibus morbis primum locum obtinet signo, primùm dicamus, Mensium fluxum ante omnia contemplari conuenit. Itaque si mulier in actu Venereo cum vno vel pluribus (fere tamen plures requiruntur: nam Lues Gallica non ab vno sed à pluribus morbis prouenit, siquidem iuxta Cambuccosam vtrinque existentem dispositionem ea accidit, hinc etiam patet prius præparatum luis Venereæ venenum esse debere antequam morbus exoriatur &c.) perpetrato, mensium fluxum inordinatum hoc est, qualitate vel quantitate peccantem, patiatur: vel maiores quàm pro more dolores sentiat, atque contractura, herpes, tumor, vlcus vel simile quidpiam subsequatur, tum pronuncia, eam in Luxu Venereo menstruum suum infecisse, illudque contagium retrò per meatus illos quà menses defluunt serpsisse. Quòd si ergo serpendo ad ossa vsque penetrauerit, tum symptomata iam enumerata omnium vehementissime sæuire cernuntur: nimirum quia omnia mineralia in menstruo recondita latent, maxime verò Sales: hinc itàque pruritus quandóque euenit, quandóque scabies, pustulæ, vlcera &c. infestant, non rarò alcola, serpigo, & scyrrhus fiunt. Quin & hoc

Argumẽtum huius libri.

Physicales morbi vt à Chirurgicalib. differãt.

Febres cum Lue Gallica sunt periculosæ.

Mensiũ fluxus.

Menstruum in Luxu inficitur.

Mineralia omnia in menstruo latent

peculiare est, quod ferè Paroxismus subsequitur vbi fluxerũt menses, pro temporis nimirum dimensione, quòd si verò periodos certas non obseruet defluxio illa, certũ est corruptorũ mensium indicium: sin certis periodis menses fluãt, corrupti tamen sint, tum herpetes aliæq; corruptorum mensiũ soboles generantur. Ad hęc si eius acuitas exaltatióq; multa vel pauca, dulcis vel corrodens appareat, tum vel pustulæ fiunt, propter salsedinem, vel vlcera, ob audactam corrosionem, omniã tamen iis locis erumpere videntur, quib. menses, vel naturaliter vel præter naturam suũ emunctorium habuerint. Cæterum cùm omnib. notum sit menstruum sic dispositum esse, vt cuiuis morbo occasionem prębere possit, manifestum hinc quoq; euadit, ipsũ siue in iuuenculis sit, siue in vetulis, nisi probè clarificetur ac mundetur nullam vnquam absolutam sanationem admittere morbi eius quem creauit. Itaq; non iuuenib. tãtũ, sed & iis quib. fluere iam desierunt, semper in illum paroxismũ intendendum est. In quo negotio à chirurgicis regulis non digredior, sed ad illos vos remitto, sufficit mihi si quæ illic descripta sunt, eorum certas causas hìc reddere queam.

Corruptorum mẽsiũ signum.

Menstruũ emunctorium.

Paroxismus menstruus obseruandus.

CAP. II.

SImiliter de hernia iudicandum, etenim perinde ac Menstruum solis mulieribus, sic hernia soli virili sexui conuenit. Etsi autẽ hernia morbus antiquus sit, atque cum Lue Venerea nunquam comparatus, neque vicissim hæc cum illo comparetur, attamen signa non pauca sunt quæ magnam affectuum cognationem testentur: ad hæc & illud est, quòd Curatæ lui gallicæ hernia succedat, quod certissimum signum est, chronicos huiusmodi morbos, causam habere venenum, ab illa lue contractum: licèt nullum amplius restet aliud indicium. Herniæ verò signũ exquisitum est, quod malũ subinde increscit, neque vnquam locũ mutat: nam Hernia præter quam quod genitales partes in tumorem attollit, signum pathognomonicum aliud nullum habet. Sin ipsa cum lue gallica complicetur, tum mixta sunt, ac fluctuantes aquas, tumores, vlcera, verrucæ, &c. superueniunt, hæc inquam, signa sunt, quæ herniam cum morbo Gallico implicitam esse ostendunt, quandóque omnia illa quinque supra commemorata adsunt quandoque aliqua. Sin intrinsecus ea consistant per penem lacteus succus vel pus redditur, accedentibus iisdem quæ memorauimus signis.

Hernia solis viris accidit.

Hernia post Luẽ Gallicã.

Herniæ signum Pathognomonicum.

Herniæ internæ signum.

Porrò autem etsi hernia, atque corrupta illa vrina alios quosdam vrinatiorum meatuum ac vasium morbos ostendere possint, tamen non curato eo, semper herniam pustulosam esse dicito: etenim istis signis in pustulis apparentib. scito morbum hunc iam transmutatum esse, nec nisi curata lue Gallica medelam recipere. Eodem planè modo in non paucis aliis affectibus, extra ipsorum Centra, vlcera vel dolores fiunt: & quamquam morbi illius locus ille planè non est, tamen efficacia Luis Gallicæ illic procreantur, siquidem tanta huius mali virulentia est, vt si vsquã aliquid est, quod omnib. modis sanum perfectúmque non sit, illud inuadat atque exulceret. Sic Hernia etsi suã naturã saltem in genitalibus fiat, tamen si reliquo corpore aliquod ex annotatis quinq; Luis Gallicæ signis appareat, iam Gallica appellabitur, non secus ac herniam ventosam, humerosam, carnosam &c. aliàs appellare solemus. Curandi modus est, vt specificis depellantur, aliàs enim ferè perpetuò durant.

Hernia Pustulosa.

Hernia quando Gallica sit dicenda.

Specificorum vsus necessarius in Hernia.

CAP. III.

QVin etiam vehemẽtissima quandoq; lues ex podagricis defluxionibus concitari solet, vbi illæ quod non vsque adeò difficile est, in Gallicum morbum transierint. Etenim cùm vtrumque malum hęreditarium sit, hic morbus omnium maximè contagiosus proinde efficitur, atq; cùm tumores ac tophi in podagra frequentes sint, in hoc genere vehementissimè quoque sæuire hæc lues solet. Nam vlcera, ac herpetes, cùm de essentia podagræ non sint, hic procreari nequeunt: itaque dictis saltem modis affligere potest. Species hæc omnium quotquot vspiam sunt, dolorosissima est, multo calore magnisque tumoribus comitata. Namque omnes morbi qui ex liquoribus naturæ fiunt inter quos podagra primas tenet, si à spermate corruptionem aliquam concipiant, paroxismos nanciscuntur non secus ac in podagra videre licet. Proinde si podagra à luxu in morbum Gallicum transplantetur, tum vehementissima symptomata eueniunt, quæ ab influentiis cœlorum ac intemperantia in otio, cibo, potu, luxu, ac venere, (veluti in podagra accidit) augmentum assumunt: non enim cœlum solum suas influentias habet, verum & quilibet potus immoderatior defluxiones concitare potest. Si itaque Podagra ex vini immoderatiore ingurgitatione primum extitisset, tum à vini temporibus (non secus ac aliæ quæ à cœlestibus influxibus natæ illorum periodos obseruant) ipsa gubernatur. Quapropter ante omnia influxus à quanam causa fiat considerandum, dein prædictio & curatio subiungendæ, sic in podagra in Luem Gallicam transmutata initio signa, quæ vinum vel influentiam cœlestem indicant perquirentur, quo facto facilis, causæ morbi Gallici dignotio subsequetur. Ex quo sequitur, tumores illos multò quàm natura podagræ ferat, vehementiore dolore affligere: ad hæc podagræ destinatis locis non contenta, lues hæc, omnes cæteras totius corporis partes dolore ac tumoribus diuexare conatur.

Tophi Podagrici.

Lues Gallica ex Podagra summũ dolorem comitẽ habet.

Potus immoderatior fluxiones concitat in Podagra.

Quod si podagræ corrosiua aliqua vis coniuncta sit, coniuncta autem est, vbi ea simplex non manet, sed aliis morbis complicatur, tum Herpetes generantur, qui dein si materiæ multitudo & acuitas tanta sint, in vlcera degenerant. Namque ex Podagra omnes quinque Luis Gallicæ species germinare possunt, (sic tamen vt non morbi sed symptomata tum dicantur.) Etenim podagra talis affectus est, qui cum omnibus aliis morbis complicari queat. Curationem quod attinet, sedula opera danda est, vt curandæ podagræ rationem ante omnia teneamus: namque hoc genus morbi Gallici nemo vnquam curabit, nisi podagræ curationem aliquoties præstiterit: nam podagra cùm suapte natura curatu difficillima existat, an quisquam putet aucta illis per luem, malignitate non difficiliorem reddi

Podagra quando vis Corrosiua iũgatur.

Podagræ curatio necessaria.

dit

di? Itaque discamus, vel morbum morbo, vel quemuis affectum per se depellere: vterque enim modus necessarius est. Quamuis non inficior, Podagram & Luem Gallicam eodem in corpore, locis saltem distinctas consistere posse ac solere: veluti quispiam podagricus, cum contagiosa concumbens non statim etsi contagium contrahat, vnico saltem morbo laborabit: namque seorsum à lue Gallica, alium morbum consistere posse impossibile non est. In quo casu, duplici curatione, non vt aliàs mixta vtetur, cuius hic lectorem admonere necessarium duxi.

Podagra & morbus Gallicus, idē corpus locis tamen distinctis occupare possunt.

Cap. IV.

Catarrhus in corpus Luis Gallicæ transmutatus.

SImili modo si catarrhus in corpus Luis Gallicæ transmutetur, per signa ipsius naturam cognoscere poterimus. Itaque contingit non rarò contracturam accidere iis membris, in quæ aliàs decumbere Catarrhus solebat, causa huius symptomatis est, quod Lues Gallica vnà cum Catarrho mouetur, augmentum ac decrementum suscipit, atque nisi Catarrhus esset, contractio illa neutiquam accideret: quod eo argumento fidem meretur, quia Catarrho desinente, vltrò illa contractio aboletur. Pustulæ quæ in hac specie erumpunt mites sunt & ferè aquosæ, nisi vbi salsus Catarrhus est: cum enim pruriunt Pustulæ. Sed ad signa pathognomonica huius affectus progrediam', inter quæ primum locum obtinet, gargareonis ac faucium inflammatio ac exulceratio, dein erosio ossis Basilaris ad palatum ac nares vsque, sic vt quandoque per nares cibus potúsque reddantur, post hæc, parulides ac epulides, atque musculorum laryngis inflammationes exoriūtur. Vbicumque ergo huiusmodi erosa vlcera apparuerint, cum signis propriis Luis Gallicæ, Catarrhum cum Lue Gallica complicatum esse prædicito: quamuis enim successu temporis in subiectas capiti partes quoque grassetur, tamen signa oris, faucium & laryngis, ad prædictionem sufficiunt, nam huius speciei natura ea est, vt ferè sua regione desideat. Quod si alias quoque occupare contingat, aliam speciem huic complicatam esse, potius quàm hanc aliò migrasse dicemus. Quandoque cum squinantia, aliàs cum branca, nonnunquam cum folio (prout Reuma ipsum ceciderit) cognationem habere videntur, nullúmque planè morbi Gallici genus existit, quod celeriùs ac vehementiùs putrescat, quàm Reumaticum hoc. Quapropter in curationis modo, necessitas postulare videtur, vt vnà cùm pustulis Catarrhum ipsum depellamus. Accidit præterea quandoque, lachrymæ oculos, venenosi Humores aures, vt erodant ac exulcerent, adeò vt Fistulæ fiant: eas proinde iuxta signa Morbi Gallici distingues, & si aliqua illorum concurrant, tum Medicamentis non Fistulis appropriatis, sed quæ Luē Gallicam curare valeant vteris: sin nulla adsint, suo eas modo curari nil prohibet. Quamuis nō rarò obseruauimus, Luis Gallicæ remedia huiusmodi simplicibus Fistulis adhibita, non mediocre commodum attulisse: est enim in curandi ratione magna Luis Gallicæ cum grauissimis quibúsque morbis cognatio, quæ res multis in arte Medica erroribus occasionem præbuit. Etenim cum hoc genus morbos Luis Gallicæ remediis curari cernerent pseudomedici, promiscuè deinde quibusuis affectibus ea adhibere cœperunt. Simili ratione si quid in gingiuas decumbens eas exulceret, erodat ac absumat, dentésque mobiles faciat, vel planè proiiciat, sufficiet, medicamento putredinem illam prohibente vti. Verum non rarò, naturæ benignitate hæc Luis Gallicæ species vltrò curatur, quod non intelligentes Medici curationem suis remediis magno fastu tribuunt.

Pustulæ aquosæ à Catarrho.

Symptomata huius speciei.

Squinātia.

Catharrhi cum Pustulis curatio.

Luis Gallicæ curatio cum grauiorum morborū curatione cognationē magnam habet.

Cap. V.

AD eum modum si hydrops eiúsque species in Morbum Gallicum transplantentur, qualis qualis eius species sit, omnes eodem modo dignoscere licebit: tumor enim quilibet, etsi pro hydropisi non definiatur, si particularis sit huius mali indicium esse potest, sic tumefacta crura, membra grauata, vlcus serpens, color faciei pallidus, labia decolorata, pustulæ curatu difficiles, amplæ, humidæ, aquosæ: atque vbi in vlcera degenerârint, multam aquam fundentes: si complicatum aliquod signum ex iis quæ Lui Gallicæ ascribimus habeant, certum efficiunt Medicum, corpus huius Luis ex hyposarca primitus originem duxisse: sin ex Ascite ortum habeat, eiusdem signa perinde ac isthinc manifestum facient, similitérque de reliquis hydropis speciebus in Gallicam Luem transmutatis sentiendum. Cognita itáque hunc in modum affectus specie, altera iam consideratio Medico incumbit, nimirum vt inquirat, num huiusmodi Morbus Gallicus lethalis sit nec ne? Namque qui ex hyposarca originem duxit, mortem certissimam minatur, etsi enim hydrops, accessione Luis Gallicæ malitiam suam, aliqua ex parte amittat, tamen aditum ad mortem subinde machinatur. Proinde Medicus semper in eum scopum intendat, vt in lethalibus morbis, veluti hydrops est cum Gallico complicatis, certissimā mortem expectet, nisi aliàs simpliciter subsistentem illum morbum curare valeat: tum enim salutis spes omnino præclusa non est: tamen vtut sit, si contagiosorum istorum hominum vrina pauca ac rubra sit, atque malum pro motu lunæ, nunc increscere nunc decrescere videatur, admodum præsens mortis periculum esse scias. Quapropter in signis prognosticis sedulò se medici vt exerceant hortor, quò quantum ipsis atque possibile sit intelligant, nec quámquā luem támquā curabilem assumant, vel suscipiant: nam qui secus medicinam facit, solo casu nititur, veluti cæcus qui quandoque casu rectam viam attingit, vt non immeritò quandoque admiratio me capiat, quomodo vestro ligno vestrísque vnguentis, dum nullam obseruatis distinctionem non dico aliquid præstare, sed non omnes qui fidei vestræ se credunt orco demittere possitis.

Hydropis cum Lue Gallica com, licata vt dignoscatur.

Ascites.

Lues Gallica ex hydrope quæ & quando lethalis.

Vrina pauca & rubra malum signum.

Cap. VI.

ICteritia dein suis quoq; colorib. in luē Gallicam transmutata ex solo ferè colore signorū ad internoscendū abundè satis suppeditat. Itaq; si pustulæ, tumores, vlcera, herpetes &c. cum croceo vniuersi corporis colore appareant, Morbum Gallicum ex Ictericia pronatum esse dicito. Quin etsi toto corpore color luteus non statim

Lues Gallica ex Ictericia vt cognoscatur.

ſtatim ſit, ſed vel ſolæ puſtulæ croceæ ſint, vel cutis qua malum graſſatur tincta, vel denique vlcera flauam aquam ſolummodo funderent, nullis accedentibus aliis Icteritiæ ſignis; nil te moueat, quò minus idem pronuncies: namque Icteritia quæ ante toto corpore apparuerat, omnis ad locum contagio affectum confluxit, atque cum Lue commixta eſt. Quod ſi curata huiuſmodi Lue Gallica, non omnino quoque Icteritia abiiſſet, ſed aliqua adhuc corporis parte fixa hæreret, periculum eſt de recidiua, atque ſignum certiſſimum. Verum hoc Icteritiæ peculiare nón eſt, ſed omnibus complicatis morbis commune: niſi enim radicitus vterque morbus euellatur, ſubinde remanes, alteri recrudeſcendi occaſionem præbet.

Icteritia ex vniuerſali ſpecialis.

Recidiuæ impendentis ſignũ.

Obſeruandum præterea eſt, quod ſi hunc in modum affectum corpus, tabe abſumatur, fiſtiſque increſcat, lethale malum pronunciandum ſit, maximè ſi vrinæ lethales appareant, ac contractura remittens vlceribus occaſionem præbeat, hoc inquam certiſſimum mortis ſignum eſt, oſtendit enim Icteritiam ad cor vſque peruaſiſſe, atque vitalem ſpiritum inquinaſſe. Quapropter quid icteritia ſit, quomodo ea increſcat, quoue pacto ſi ipſi Luem procreârit, ipſius ſulphur (acuitatis ac Corroſionis cauſa) abſumendum ſit, ante omnia addiſcet Medicus, ſiquidem iſtis ignoratis impoſſibile eſt mortem deuitari poſſe, quidquid tuo Guaiaco ac vnguentis men ſax tribuas interim.

Tabes lethale ſignum.

Sulphur in icteri ... abſumi debet.

CAP. VII.

AB ineunte ætate mirari ſubiit, vos qui & titulis & galeris rubris tam ſplendidè ornati eſtis, tanto opere quo artem exercuiſtis, nondum tamen cuiuſuis ſpeciei Luem Gallicam curandi rationem inueniſſe, verum cum dein cernerem vos non vt extrà, ſic in mente ornatos eſſe, ſed intus, magnam inſcitiam, ruditatem, ac ſtultitiam alere, mirari deſiſi, intelligens veſtram medelam, dignum eſſe vaſi operculum, nam ligno medemini lignei ſtipites. Quando tandem reſipiſcere animum inducetis? an non naturæ ſatis refragati eſtis? an nondum ſatis damni dediſtis ægris? nondúmne veſtram ipſi agnoſcitis ruditatem? ô tempora ô mores. Febres diſtinguere, ac infinitis chartis commaculatis deſcribere noluiſtis? Puſtulas verò quas intelligere pluris intereſt nondum ſcitis? in hoc malo omnis veſtra opera collocanda erat, hic laus quærenda: ſed vtrimque eadem eruditio eſt, hic muti eſtis, illic blaterones: ſtudia veſtra ſæpius puerorum me admonent, qui euoluendo libros, picturis, aſteriſcos, ac rubricas ſolum ſpectant iiſque delectantur: conſimili planè ratione veſtra ſtudia ſe habent. At ſi hæc Doctorem decent, non video quid inter Doctorem & Calfactorem interſit. Itaque ſi modò veritas cordi vobis eſt, omnibus modis ſymptomata amplectemini, vt ex hac de corpore ac morbo ſententiam ferre poſſitis, verum metuo ne ſi iſta addiſcere demum oporteret, ad triuiales ſcholas vobis redeundum eſſet, magno certè animi dolore: Gonorrhæa ergo exempli loco contemplanda propoſita eſto: quid hic conſiderandum venit primò? ſcilicet an ipſa Puſtuloſa eſſe queat, dein ſi poſſit, quatenus cum Lue Gallica conſiſtat, quibus locis, qua forma, &c. Hæc ſi vos audiatis, heu quantus terror veſtra pectora occupat? Similiter in ſtranguria, Iſchuria, mictu ſanguinis, aliiſque huiuſmodi cum Lue Gallica complicatis, quàm accurata diſtinctione quàm ſedula præcautione in curando opus eſſe putas? ne pigeat ergo Theoriam hanc noſtram addiſcere, cùm aliter paulò maioréque experientia ac diligentia, quàm veſtri codices deſcripta ſit, ſed ſtultis ac pueris ſua ſemper placent. Si veſtra Theoremata vera ſunt, cur non fœlix praxis ſubſequitur? Contemplando hæc innoteſcere non inficior, hoc verò eſt quod contendo, Theoriam ex praxi non ex inanibus phantaſmatis hauriendam eſſe. Theoriam ſingularem ac ſpeculatiuam habetis, quã præclara illa, ſcilicet in ſyrupis & purgationibus praxis ſequitur. Vel cæcus veſtram ſtultitiam animaduertere poſſit, verùm in corradẽdis pecuniis ſat ſapitis. Quotquot vnquã Gallica Lue infectos, curandos ſuſcepeeritis, nõdum tamen ſymptomatum rationem, ac ſignorum vſum in præſenti malo addidiciſtis. Si itaque ſigna non intelligitis, quomodo morbos qui à ſingulis ſignis demonſtrantur dignoſcetis? Signa, ſigna inquam diſtinguite, ne audiatis hanc vocem ſæpius D. Doctor vos ægros multos conficitis.

Lignei Medici ligno medentur.

Gonorrhæa ...

Theoria ex praxi hauriẽda.

Signorũ vſus adhuc ignotus.

CAP. VIII.

SVnt denique morbi Gallici nonnullæ ſpecies, quæ varios ſecum morbos auferunt, quarum corpora per ſe ac ſingulariter non agnoſci poſſunt. Verbi gratia, vbi ex paralyſi factus morbus eſt, ibi paralyſi abolita ne minimum quidem eius ſignum amplius ſupereſt. Proinde ſummo ſtudio in ſignorum cognitione laborandum eſt, vt ſi de huiuſmodi morbis ſuſpicio oriatur, paralytica membra ſuo modo curare poſſimus, atque ne Lue Gallica corripiantur præcauere. Reliquæ verò paſſiones articulorum, vt arthritis, ſciatica, cum vnà cum membri extenuatione, grauiſſimos dolores excitent, non ſic occultè præter noſtrum iudicium labi poſſunt. Itáque ſi in aliquo membro vlcus, tumor vel contractura vltrò fiat, ſcito ex hoc genus morbi originem duxiſſe, vel à paralyſi eò decubuiſſe, vnde dein morbus Gallicus prognatus ſit. Sin Lethargus in luem Gallicam abeat ſecus res ſe habet: nam primò lethargus per ſe curandus eſt, dein paſſio ipſa, hoc eſt, cõiunctim ambo depellantur: nam Lethargus vbi in Luem hanc tranſmutatus fuerit medelam recipit. Sic de Caduco ſciendum eſt, quod vbi meatus illi in quibus cauſa morbi ſubſiſtit, Lue Gallica correpti fuerint, magna capitis vlcera fiant, quibus mederi non liceat, niſi ipſo quoq; caduco morbo in curationem deducto. Signa huius mali ſunt, ſpaſmus, tremor, mentis oblæſió aliáq; Epileptici morbi Symptomata. Quocirca quæ de ſignis dicta ſunt hactenus ante aggreſſionem operis Medici, ſedulò cognitione ſunt inquirenda. Quin ſi epidemicæ febres, peſtis atque horum ſimilia accidant, pro locorum varietate, de ſalute pronunciandum erit, atque de curatione cogitandum. Etenim veluti iam ſæpius monuimus vnà cum Lue Gallica auferri debent, namque ſi ſingulis

Lues Gallica multos morbos abolet.

Lethargus in Luem Gallicã.

Caducus in Luem Gallicã tranſmutatur.

Peſtis eſt Lue.

gulis singulas curationes, quis adhibere vellet, accidere posset. vt altero sublato, alter adhuc restaret: verbi gratia abolita Lue, pestis adhuc subsisteret. Denique accidit non rarò, vt dum Chronicis morbis detinentur homines, alij atque alij superueniant morbi, adeò vt in eodem corpore plures vnà grassentur aliquando, quod si accidat, sedulò ab inuicem eos distinguere studebis. Nam Asthma, tussis, fœtor oris, diabetes, hemoptoe, lethales sunt morbi, nisi quis arte eos eò redigere valeat, vt cum Lue Gallica in vnum corpus coalescant, atque tandem per commune aliquod Emunctorium propellantur. Mulieres verò ex Mola, suffocatione, præparatione, retentione, profluuio, &c. similibus in casibus maximè periclitantur: namque ferè corpus ad tabem redigitur. Itáque antequam curationem aggrediaris, per signa ista, Luem Gallicam ab omnibus cæteris morbis segregabis, sic vt vnicum Gallicum malum, obiectum tuum sit: neque cogites te priùs Luem auferre velle, dein reliquos: præposterum namque illud foret, & illi morbi interim tale venenum conciperent, quod non nisi summo præsidio, expelli non sine periculo posset.

Chronicorum morborum cum Lue Gallica complicatio. Letuales morbi Chronici qui sunt

Muliebres affectus.

CAP. IX.

IAm tandem finem symiotices faciamus, quod si signa omnia descripta à nobis non sunt, vestræ industriæ hoc tribuendum putauimus: interim vnumquemque admonitum volo, vt corpus ipsum morbi eiusque in matrice generationem cognoscere sedulò addiscat, vt inde quemadmodum contagium communicatum sit colligere queat. Quin & hoc accuratè obseruandum, num aliquid fixum redditum sit nec ne: nam pro temporis ratione curationis possibilitas decerni solet. Proinde non sufficit Practicos nos esse, Physices quoque cognitio requiritur, nec interni solum corporis, sed ex externorum natura cognita nobis esse debet. Cogitandum quoque horam producere morbos prout Astra ipsa disposita fuerint, itaque non morborum saltem signa, sed & cœlorum ac Elementorum impressiones spectandæ sunt: hæc namque quid in illis attentandum sit admonent, normæque instar sunt. Quoniam autem signa à tempore immutari contingit, illius quoq; meminisse decebit, namque istis in rebus perinde vt coniunctio, oppositio vel aspectus se habet: quod si ergo signa ista in deterius vergant, non admodum multam salutem exinde sperare poterimus. Verbi causa, Ictericia in Cardiacam, alius quiuis morbus in Cachexiam transiens, maius periculum ægro conciliant, quod si secundarij isti morbi Fixi fiant, iam & de ipsa Lue melius aliquid sperare similiter non licet, & ferè mors in olla est. Ex Renib. quoq; lethale signum habetur, si cum ipsorum arenis vel calculo Lues Gallica complicet'. Quemadmodū & vbi aliquis morbus antea cum Lue commixtus denuò in suam essentiam, ac propriam formam regreditur: verbi gratia, si hydrops vel Caducus antea cū Lue compositi, iā ad suos proprios paroxismos redeát, tū de morte certissima audacter pronūciabis, maximè si penitus remiserint dolores Gallici morbi. Quæ præterea de huiusmodi signis explicanda supersunt, ea ex vestris scholis facilè supplebuntur, vel successu temporis (si errores forsan ingruant) appendicis loco à me describentur.

Corpus & generatio cuiusque morbi cognoscenda.

Astrorū vires in morbis.

Ictericia in Cardiacum cum periculo transmutatur.

Ex Renibus lethale signum.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS VLCERIBVS AC PVSTULIS Morbi Gallici,

LIBER SEPTIMVS.

VIAM STERNENS AD CVRATIONEM EIVS AFFEctus, ex morbis tam externis quàm internis prognati.

CAP. I.

PRIMO propositi operis libro, errores vestros in opere practico, tum contradictiones vestras, quibus ipsi naturæ repugnatis, quanto potuimus candore deteximus: verum maiore vestro cum dedecore quàm commodo, nimirum cum tantus vestrûm numerus sit, nullam tamen adhuc in Lue Gallica receptam seu compositionem ostendistis, quæ iuxta vestros canones consarcinata, aliquam in opere practico præstiterit vtilitatem. Proinde non immerito cum tantopere libris vestris confiditis, nec tamen spe vestra potimini alia præsidia, quib. hominib. fucum faciatis: inquiritis, vt interim reliquā turbam medicorū, pharmacopœorū, xyloiatron, &c. mentionē nullā faciam, qui præcario impetratis à me quorundam vnguentorum, Cerotorum, Emplastrorum, &c. descriptionibus, meo primùm nomine dein ipsis remedijs turpiter abutentes, perinde ac venator apro, sic illi rusticorum crumenis laqueos ac insidias ponebant, nulla sanitatis ægrorum, vel suæ ipsius vir tutis, existimationis, vel salutis habita ratione. Sed medica arte ceu mercibus quibusdam, vitam sustentant isti agyrtæ, qua ægris ceu adulterato aromate, imponentes, magr as passim strages faciunt. Interim quanta turpitudo sit, quémq; vestrum (nullum enim excipio) ne id quidem quod ante pedes modo est non agnoscere, vt de secretioribus ad Physicam pertinentibus nihil dicam. Sed in pompa, iubilatione, speculis, atque tinnitu pilæ ac mortarij omnis vestra ars sita est, quam dein simiæ imitantur, tonsores, hos rustici, adeò vt etiam vsq; ad ambitiosos Monachos, (inter quos sanctimoniæ specie Carthusiani & Obseruantes excellere volunt) pestis illa propagetur, qui dein vbi aliqua remedia emendicati fuerint, ea mendaciter sua venditant, & quò fauorem sibi concilient, ac donaria consequantur, Pharisæorum instar expendunt, hoc saltem efficientes, vt cum remedia aliàs per se damnanda non sint, ipsa tamen contemptui habere vulgus incipiat. Sanè si imposturæ ad Medicam artem faciunt, Andouerpiæ ac in Frankfordianis nundinis, potius quàm in libris vestris studendum esset, optimúmque comparandæ huius Medicinæ medium

Paracelsi apostata

Monachi notantur

medium foret, existimationis propriæ nullā habere rationem: hoc vnico nāmq; fundamento iacto, vltrò aduolant remedia. Neque opus est addiscendæ Medicinæ gratia exteras Academias adire, sufficit cum Agyrtis illis Theriacam rusticis vendentibus ad tempus hinc inde migrasse Hinc non immeritò in vestra tribu numerantur. Monachi. Apostatæ, Iudæi, Nebulones, carnifices, atque ferè qui de vestro sodalitio sunt, vel Pharisæi sunt, vel Nequam, dij velint ne vtrumque vnà sint. Sed Mechanici artifices restant, qui laborum pertæsi in Medicum agrum, perfricta fronte irruunt, & homines ceu bestiæ essent reputantes, in quosuis nullo respectu suis remediis grassantur. Eos ego satis admirari nequeo, tanta omnis honestatis atque humanitatis obliuione captos esse. Sed paucis rem expediam, si quis virtutis amor in illis esset, in sua arte gloriam quæsiissent.

Pseudomedicorum tribus.

CAP. II.

Guaiaci vires incertæ.

QVidnam subtilitatis Guaiaco inest quod sic illud promiscue quibusuis morbis adhibetis? de hoc sanè omnibus constat, eos qui semel curam ligni subierint, pristinæ sanitati nunquam penitus restitui posse: etsi enim videatur morbus curatus esse, nihilo tamen tutius viuunt ægri: namque vel de præpropera recidiua periclitantur, vel si diutius ea differatur, capitis affectus aliaque mala paulatim radices agunt, ac ingrauescunt, morbúsque priore duplo peior erumpit tandem. Verum si rem accuratius expendam, patebit vosmetipsos virtutes ligni ignorare. Quid Pandectarius vester & Herbarius dicunt, an experimentum est? vbi ergo Philosophia remanet, ex qua experientia operatur? Siccine in Academiis eruditi estis vt à Mercatoribus artis vestræ summa mysteria addiscenda vobis sint? vt præceptores Cardinales agnoscatis? qui sine dubio de hac re pauca obliuioni tradidere? Similis planè in sectionibus vestra prudentia elucet, in qua integri lacerti quandoque præsecantur: ô malam medicinam: caro illa si bona est, atque aliquam adhuc corpori vtilitatem præstare potest, quamobrem abscinditur? sin plane putrida & inutilis euasit, cuius quæso culpa nisi vestra hoc accidit? verum nouacula optimus vester Medicus est, quis tamen visus qualis sanitas subsequatur ipsimet decernite. Fumigia deinceps perpendamus, an non merito præstigiæ à me appellentur. Mercurius si alia ratione quàm instar cibi adhibeatur, nil nisi venenum est: hoc tamen de aqua Mercuriali nostra non dico, sed de vestro sublimato correcto. Veluti enim vinū bibi, non per vapores in corpus humanum impelli desiderat, vtque caro deuorari non fumo excipi vult, sic quoque Mercurius in cibum præparari, non fumigij instar adhiberi debet. Summum certe in arte Medica mysterium est, scire qua forma quodlibet simplex corpori adhibendum sit, quo ignorato, non possunt non illa grauia symptomata quæ tantopere vos subinde in ægris vestris terrent, euenire. Veruntamen cùm vulgus decipi velit, vosque ceu Deos veneretur, bona quandoque fortuna Argentum viuum vobis supra captum vestrum successum largitur. Denique si forsan quis occurrat, qui veterum in hoc affectu remedia vsurpanda esse contendat, eum meminisse velim, cum illa ad luem Gallicam præscripta non sint, haud posse quoque illum scopum contingere. Sin quid pro quo ponere velitis quod vobis vsitatum est, merdam pro musco recipietis. Verum boni medici estis, vbi vltro morbus declinat. Sed hoc ex me scitote. Omnem curandi morbi Gallici virtutem in vnica & sola VIRTVTE MERCVRIALI reconditam esse, non in vestro Argento viuo supposititio. Quomodo autem vis Mercurialis omnium rerum Guaiaci, cupressi, Buxi &c. cognoscatur, non nisi per digestionem ac separationes virtutum mercurialium innotescere potest. Itaque per separationes istas non in Guaiaco solum, sed & in Abiete & Pino ligni Guaiaci virtutes reperiuntur. Proinde qui vim Mercurialem ex rebus quibusuis extrahere non nouit, pro tritico stipulam ægris porrigit.

Sectiones improbantur.

Nouacula bonus Medicus.

Mercurius in suffumigi- adhiberi non debet.

Veterum remedia in Lue Gallica non prodesse.

Virtus Mineralis.

CAP. III.

HAsce ergo separationes cum aliquando animum induxissetis addiscere, atque virtutes corporum exaltare, bona à malis separando cogitaretis, cum omnem viam vobis præclusam esse, nisi eam quæ per Artem Chemicam patebat intelligeretis ad Alchymistarum scholas vos contulistis: in quibus quidquid attentabatis, Asini eratis ad Lyram, ô præclaros Alchymistas qui cum alembicum cucurbitæ nondum agglutinare didicerint, summa artis mysteria tractare audent, si iactantia curandis morbis sufficeret, vel si coram cæcis Alchymia tractanda foret, iam optimi Medici & Chemistæ essetis. Si Philosophia eloquentia est. Rebis ori tuo imponamus, sed ad rem. In Mercurij præparatione mirum quanta formarum varietate ludant, hic assat, alter elixat, hic rubrum alter chrystallinum Mercurium ostendit: scilicet vterque inutilem Fermentum ostendant, Elixir depromant, tum eos Artistas esse dicam: Mercurium arcanum morbi Gallici esse scire vos non inficior: at cū nec ipsum morbū cognoscatis, nec Mercurij præparandi rationem teneatis, in perpetuū vos Medicos esse nō pronunciabo, nam quod vbi planè desperatum malū est ad Aquam regalem cæteráq; corrosiua confugitis: carnificina est nō Medicina. O inexplicabilē vestrā sapientiam, quā in Capite mortuo, florib. Iouis, croco Martis &c. ostenditis, sc. illa artis secreta & mysteria sunt. Ea ego si quis alius magni facio, ad luem Gallicam quoq; non nihil facere confiteor, sed componendi primùm rationē, dein adhibendi modū quo vtimini non probo. Si praxis ex Hermetis codicib. Reymūdi & Nequam Rupecissæ libris ac Quinta essentia addiscenda esset, hoc tamen pro certo affirmare ausim, neminem vestrûm adhuc proferre posse quidnam quinta essentia sit, etiamsi vita illi hoc responso redimenda esset. Multa quæritis, sed inuenitis pauca, ad hæc inania Macri, Plinij, ac Dioscoridis nugamenta (experimenta dicere volebam) non libenter deseritis. Miror sanè tantopere vos antiquorum authoritates defendere, cùm tamen ex ipsis vestras actiones & operationes nullo modo penitus tueri possitis. Ad hæc in Hypo-

Mercurij variæ & inutiles præparationes.

Reimundus & Rupecissa notantur.

Quinta essentia quid sit medici ignorant.

Hypocratem medici non legunt.

Hypocrate qui tam frequens vobis in ore & lingua est (non autem in cerebro) nondum tantum profecistis, vt si ille reuiuiscat, vel ad abiectissimas operas vestro seruitio vsurus esset: parum namque honoris illi ex vestra commendatione ac allegatione accedit. Si medicina noua est ad quid antiquorum codices euoluitis? ô quàm vtilis vobis ad praestigias vestras eloquentia est? quae artem non secus ac Philomelae cantus coruum exornat. De Plinio vestro eloquentiss. hoc iudicium est meum, ipsum cum omnibus artibus ac experimentis cum tegulario Ehrestettano neutiquam comparandum esse, qui si idiotam non superat, vt certe non superat, vos ergo qui illo nitimini cui comparabo? quem vtut legatis sic tamen intelligitis, vt maximè necessaria vos obliuioni tradere non animaduertatis. Itaque iam tandem vos Experimentatores qui hostiatim emendicatis remediis Medicos se profitentur esse pronuncio & proclamo, ac artem perinde vt remedium, hoc est, vtrumque praeposterè intelligere: nam qui morbo alicui medetur morbi autem causam, essentiam ac naturam perspectam non habet, is Experimentator est, quod cum & vos faciatis, quomodo non eodem nomine vos compellabo? Experimentatores ergo estis, non Doctores, quidquid interim vulgus, quod vobis decipere facile est, de vobis sentiat.

Plinius notatus.

Experimentatores quis sit dicendus.

CAPVT IV.

Veruntamen omissis iam istis ad curationem ex qua omnes Medici Theorici aequè ac Practici nascuntur, accedamus, quam nos duplicem statuimus: altera est quae intrinsecus in corpore radices & causas euellit: altera quae exterius facta, vlcera, tumores, herpetes, contracturas &c. tollit. Quod vero medici caeteri cuiuis curae suam abstinentiam annectunt, id nos penitus in lue gallica reiicimus, & profitemur praescriptam in hoc morbo abstinentiam certissimũ imperitiae medici argumentum esse. Est enim omnis diaeta per se vel Medicina vel venenũ. Itaq; si Medicina aliqua tam efficax non est, vt maliciam ventris seu partium naturalium non praecaueat, tum sanè legitimum morbi remedium inuentum nondum est: namque omnis recta medicina sine diaetae praescriptione suum cui deputata est, morbum absolutè curare valet. Et sane si quid ego iudico, diaeta saltem in eum finem in artem introducta est, ne dum quid facto opus sit ignorant, medici nihil agendo in contemptum venirent: proinde si caetera mutus sit medicus, de ciborum ac potus delectu apud aegros disserere incipit. Ad haec sciẽdum morbos per abstinentiã curatos, recrudescere, nisi ea deinceps perpetuo obseruetur, verum non sic de recidiua periclitãtur curati, si curatio per conuenientia remedia sine abstinentiae accessione facta sit. Itaque de curatione sic agere mihi propositum est, vt remediũ & morbo & cibo ac potui aduersum sit, adque omnia quae insalubria esse poterant medicinae subiecta sint.

Curatio duplex morbi Gallici.

Abstinentia ad curationem non pertinet.

Diaetae regulam cur praescribant medici.

CAP. V.

Antequam autem curationis modum auspicemur, necessarium videtur esse admonere vt simplicia quibus morbi curantur, cognoscere addiscatis, veluti & quemuis morbum singulariter cognosci debere iussimus: nam morbo qui cum lue Gallica complicatur cognitio, componendorum simplicium ratio manifesta euadit. Itaque in furfuribus & squamis Radices vrticae ac Thapsi singulariter prosint, atqui furfures & squamas accuratè à caeteris morbis consimilibus discernere oportet, ne effectus non respondeat. In Saphatis Rad. hermodactylorum & Satyrionis commendantur, In scabie & pruritu Acetum, Sulphur, & sem. Plantaginis conferre creduntur. Verum externa remedia haec sunt, & ad Chirurgiam pertinent, proinde ab iis quae sequente libro describentur separanda. Si itaque iam commemorati morbi cum Lue Gallica complicarentur, iam enumeratis quoque remediis curandi forent, adiecto tamen Realgare purpureo, non autem Mercurio, Zinnabari, vel aliis hoc genus vehemẽtibus remediis, quib. vulgus medicorũ vti cõsueuit. Simili ratione in Cossis vapor Flammulae, in Variolis, aqua rutae, in Tuberibus aqua Canapi, in Ulceris & Formicis liquor aluminis, adiecto Mercurio nõ extincto prosunt. Sin Serpigines & Cicatrices aliaque hoc genus mala apparerẽt, in Brioniae radice summã spẽ collocabimus: atqui cum complicata cum Lue isthaec mala fuerint, Mercurius Christallinus adiicietur maxime cum fructu. In Herpete, Panno, Impetigineque, aqua Cyclaminis cum Realgare rubro (propter luem) proderit. In varicibus, Nodis (Verrucis, &c. ex Sigillo) polygonato) remedium petetur. Callus vero, Sephyrus, Schlyrosis, &c. Resina Locustarum Abietis curabuntur. In Scrophulis autem ac Glandulis Oppoponacum magnam curandi vim obtinet, quemadmodum & Salem gemmae in Testudinibus, ac Bothor, non sine magno successu quidam vsurpant. Denique in Furunculo, Chiado & Nacta simplicibus, Vitriolum per se, cum Lue vero complicatis, adiecta Aquila rubra prodest. Simili modo Melli & Aloe epaticae, quae in vlceribus aliàs curandis sufficiunt, vbi morbi Gallici signa quoque aderunt, Realgar Crystallinum commiscebimus. Atque ista in omnibus affectibus catholica sunto, nimirum vt intelligamus cuiuis affectui duplicem competere curationem, vnam quae morbum auferat, alteram quae membrum affectum pristino statui restituat, verbi gratia, in cauo vlcere aliud remedium ad implendum adhibemus, aliud quod membrum suae naturae ac essentiae planè restituat.

Simplicium cognitio necessaria

Realgaris purpurei usus.

Brioniae usus.

Realgar rubrum.

Vitriolũ.

Aquila rubea.

Realgar christallinum

CAP. VI.

Similis planè de internis affectibus cautio obseruanda erit, veluti, in Icteritia, Perula summum quidem arcanum est, at nisi Aquila rubea ei adiiciatur, nunquàm ipsa ad euellendas morbi Gallici radices sufficiet: in Catharrhosis pustulis, Cardo cum aquila non mutata radicitus malum euellere potest: sic in Caduco, Camphora: in Paralysi, Liquor, Auri: in Gamorrheis Balsamus, cum Colchotar rubeo ex Calybe praeparato remedia salutifera sunt: componi tamen isthaec simplicia inuicem debent,

Perula.

Aquila non mutata.

quod neutrum eorum seorsim, vtrumque affectum penetrare valeat. Stultè itaque nonnulli purgationibus, vnctionibus, vsu decocti ligni sancti, alii quę his similibus ad Elephanticas pustulas, vtuntur, cum ista non arcana sint, neq; quemque vsum præstant, sed potius certissima ægrorum pernicies sint. Atqui forsan in Squinantia, vuula, Catarrho &c. certiora quàm nos remedia tenetis. Esto ita sanè, iá ego mea vobis non obtrudo, vestris vtamini licet, sed male metuo ne & nostra non intelligatis, nec vos quoque singularia habeatis. Sane nisi mensium ciendorum ac sistendorum absolutissimam rationem quis calleat, numquam nisi oleum & operam ludere velit, ad Luem Gallicam cum mensium inordinato fluxu complicatam, curandam accedet. Lignum Guaiacum intueamini quæso an per se seu specifica quadam facultate Elephantiasim, Ictericiam, Hydropisin, aliosque affectus curet, vel minus, quod si ita sit quid prohibet ipso in Lue Gallica quoque vti? Sic vnguenta vestra qua quæso virtute morbos curant? siccine vno ephippio omnes equos integere conuenit? Sed stultitia ac superbia occæcati plures species esse pustularum non cernitis.

Guaiaci vsus improbatur

CAP. VII.

Antequam autem ad Luis Gallicæ curationem quisquam accedat, consideret prius moneo, an illud corpus seu illum morbum ex quo primum Lues extitit, vel cum quo primum complicata fuit, curare possit, nęc ne nam si illud teneat, iam omnino spe vacuus non accedet ad mali huius curationem. Sin curare corpus illud nesciatis (quod fore non dubito) à morbi quoque Gallici curatione abstinebitis, nisi marsupii tumorem, quàm honorem vestrum malitis. Verum alia insuper signa ac symptomata quandoque apparent & ingruunt, quorum rationes cum non calleatis, non miror, vestros discipulos vobis eruditione vel pares vel superiores esse. Sed illa vt vt sint, Medicus, (qui medici nomine abuti non vult) Experimentis (experimenta autem voco cuiusuis generis remedia multo vsu comprobata) ne temerè vtatur moneo, sed prius quatenus se ad morbi causam habeant perpendat, ad quam rem illi signorum ratio magnum auxilium præstabit: nec hoc solum, sed ostendet etiam num morbus in medici potestate sit nec ne. Proinde ad symioticen Medicinæ partem cognoscendam omnes adhortor: ea enim docebit quantum spei in curatione ponendum sit, nolo enim quemque magna sibi de meis Practicis scriptis sibi polliceri, nisi ipse signorum absolutam cognitionem, ad lectionem adferat. Itaque sciendum quasdam Luis Gallicæ species non nisi certis temporibus curari posse: alias vero nullo non tempore curationem admittere. verbi causa, Lues cum Hyposarca complicata, in morbi augmento: cum Ictericia, Gutta, catharrho. &c. commixta, sub augmenti initia curari vult, cum interim reliquæ species Cossi, Formicæ, &c. in ipso statim principio persanari possint. Similiter Serpiginosæ pustulæ, antequam vehementi pruritu ægrum excruciarint, inutiliter curantur, quòd vel curari omnino non possint, vel quod etsi curatæ sint, tamen subinde recrudescunt. Est namque temporis singularis quædam in curando virtus, adeò vt audacter pronunciare liceat: Fixam sanitatem vni tempori acceptam ferendam esse. Varices, porro Verrucæ, & quicunque alii Sclyrotici affectus apostemata & exturę, omnium optimè vbi in sua exaltatione perstiterint, curari possunt. Vlcera vero priusquam sat multum puris effluxerit, atque malitia ipsorum attemperata fuerit, ferè sine vsu curare aggrediuntur indocti Medici. Exemplo res manifestior euadet. In Lue Gallica si abscessus vel vlcus fiat, veluti in Lupo, Cauernosis, &c. tum frustra omnia remedia adhibentur, quæ vel vlcus præcauere, vel morbum ipsum penitus percurare queant, sed oportet omnino vlcus fieri. Proinde in vsu remediorum sedulo obseruabit Medicus qua natura expurgari velit, aut vbi ipsa emunctorium quærat, ipsius enim motum, si quis vi impedire velit, atque pustulas seu vlcera repellere conetur, is certe nouos morbos prioribus longè grauiores efficiet, velut sunt Paralyses Scyrrhi, vlcera maligna, &c.

Quid in curatione Luis Gallicę cōsiderandum.

Signorū consideratio necessaria

Lues cū Hyposarca complicata vt sit curanda.

Serpiginosæ quando curandæ.

Tempus quid ad curationem faciat.

Vlcus frequenter do sit necessariū.

CAPVT VIII.

Similiter obseruandum in Resolutionibus est, an ipsæ iuxta ambientis nos aeris alterationes mutentur, an pro motu Lunæ varientur, an denique aspectuum infaustorum tempore augeantur ac increscant: ista namque si appareant numquā confidas te penitus ac sine reliquiis morbum curare posse, atque sic multò minus luem illi complicatam. Eodem modo si paralysis illa hæreditario iure ab aliquo homine incurabili morbo detento communicata esset, certum est absolutæ curationis spem omnino abiiciendam esse: potest enim semper quod huic aufertur alteri aduci, itaque in huiusmodi curationibus non eam modo quæ præ oculis est affectam personam contueri decet, sed etiam illam aliam quæ contagium cōmunicauit sedulo examinari debere præcepimus: est enim Luis Gallicæ curatio talis, vt restitutionem omnino requirere videatur. Sic si pustulæ ante paralysin curentur, ac euanescant, certissimum est reliquias morbi, numquam curabiles superesse. Sin paralysis ante pustulas curetur, iam certissimum argumentum habemus, fore vt pustulæ in vlcera manantia & fœtida abeant. Perinde etiam de Scyrrhis ac vlceribus iudicandum est, vnà namque si consistant vlcus ac tumor, illud vero priusquam iste resedeat, curetur, incurabilis morbi certissimum signum esse pronunciabimus. Sin Herpes dein erumpat, siue paralysis, siue tumor, siue vlcus prius fuit, quidquid fuit illud mali, ne dubita Recidiuam prognosticare: nam certum est fore, vt malum recrudescat, etsi ad quartū etiā lustrū sanitas perdurasse videretur. Non secus in Cholera florida (quam vos insolēti nomine sic appellatis) iudicandū est, atq; omnino in istam signorū rationē accuratè intēdendū, vt sine qua, curationē fœliciter aggredi numquā possis. Quòd si vero in vestro Valesco, ac Mesue illa signorū series non descripta sit ne miremini, ieiuna namque illorum experientia eis ad hanc rem sufficere non potuit.

Resolutiones periodicæ desperatæ sunt.

Curatio Luis Gallicæ qualis.

Signum periculosum.

Cholera florida.

CAP.

CAP. IX.

Lues quando à luxu effeducatur.

Abstinentia non est remedium sed mitigatorium saltem.

Diæta quid.

ACcidit quinetiam non rarò, vt illa paralysis seu lassitudo, non in exterioribus musculis sit, sed intrinsecus in ipsa medulla inhæreat, in quo casu non nisi post multum tempus futuram curationem polliceri licet. Veluti & vbi ex aliquo Luxu ea est, (quod intelligimus si à Veneris vsu increscat) non secus difficilem sanationem pronunciabimus. Itaque obseruandum in morbis, qui remediis aliis non cedunt, nec tolluntur, ad abstinentiam recurrendum esse. Abstinentiam dico à potu, cibo, Venere, &c. neque tamen abstinentia tamquã remedio, sed solummodo vt mitigatione quadam vteris. Perinde quoque in vlceribus desperatis, vbi à Crapula dolores increscere obseruauerimus, abstinentiam ægro imperare vtile erit. Est enim abstinentia Mitigatorium crapulosarum affectionum remedium, neque tamen abstinentia rectè dicitur, sed Diæta appelletur potius, quæ medium quiddam est inter Crapulam & omnimodam abstinentiam, & qua non ægri solum, sed & sani vti debent.

Malign⁹ spiritus expatices.

Vlcera porrò quæ non carnem solam, sed & ipsa ossa depascuntur incurabilia penitus sunt: malignus namque ille spiritus omnia exedens, vbi ad ipsas vsque medullas subierit, tantas illic subito radices agit, vt omnis statim curationis spes concidat. Proinde medicus si Fistulosa ossa illi offerantur, non nisi cum impossibilitatis præfatione curationem aggrediatur: potest enim quandoque spiritus ille exedens non genuinus esse sed extraneus atque aduentitius quod si sit, penitus non desperandum erit.

Faucium vlcera. Ligamentorum vlcera.

Alui fluor malum signum in Lue Catharrali.

Faucium dein vlcera & ipsa curatio difficilia sunt, quemadmodum & ea quæ in ligamentis consistunt, itaque si post tertiam curationem illa recrudescere videbis, insanabilia posthac ea pronunciato: signum enim adest totius corporis infectæ ac venenatæ constitutionis. Item si aluus inordinatè deiiciat, periculum aliquod subesse intelligimus. Vbi denique inusitata coeundi libido ægros exercere intelligetur, iudicandum Elephantiasim cum Lue Gallica complicatam magnum ægro malum cõciliaturam. quod si insuper & anhelitus fœtere, ac lacerti subtus cutem exedi videbuntur, nullam vnquàm medendi peritiam ad tollendum morbum, sufffecturam pronunciandum.

Tertia curatio si inutilis fit malum.

Accidit insuper non rarò ter quaterue morbũ Gallicum regenerari, in eodem etiam corpore, iam forma Herpetis, iam paralyseos, iam tumorum, iam vlcerum, & itaque vbi post tertiam factam curationem recruderit, quarto malum à curatione ceu opere inutili abstinebis. Reliqua signa quæ ex coloribus petuntur omnia ad Physionomiam pertinent, proinde hic omittenda. Neque vero putes ex pulsu vel vrina de morbi Gallici essentia certum aliquod argumentum desumi posse: namque tam incomprehensibili modo Lues hæc in corporibus consistit, vt vrinam alterare vel tingere penitus nequeat: itaque mera stultitia est, si quis in hoc affectu manu in carpum missa vel inspecto vrinali prædicere quippiam

Vrina à Lue Gallica non tingi potest.

Quomodo cognoscendum an morbus curabilis sit.

conetur. Illud potius cognoscere studeamus, qualenam corpus morbi sit, an Lepra, an Elephantiasis, an alius aliquis huiusmodi affectus ex eo enim an curabilis incurabilisne morbus sit, certius quàm ex istis nugis prædicere poterimus. Insaniam vestram satis mirari nequeo, quod Theoriam ac Praxim huius affectus conscribentes nullam testari possitis experientiam, vnicum vnguentum habetis, & ipsum quoque putridum ac inutile. Atqui ægrè forsan feretis, quod illa vobis obiicio, ac quasi ex me vos discere, vellem me profiteri, at toto certè cœlo erratis: magnus enim numerus eorum, qui discipuli mei fuerunt (veluti Iudas Apostolus erat effecerunt, vt ego vos doctiores efficere, nil admodum laborem: ex huius enim farinæ hominibus, qui intus & in cute nequam sunt, quis fructum aliquem speret? Plerosque vestrum non dubito eruditionem excellentiorem exoptare, nec puderet forsan ex Theophrasto aliquid cognoscere, scilicet si vt alij ipsum fallere possent. O Phantasias vestras, ó miseram medicinam, vbi plus lucri ex morte, quàm salute ægri speratur. Sed surdis fabulam.

Discipuli Paracelsi nequam.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS VLCERIBVS AC PVSTVLIS MORBI GALLICI,

LIBER OCTAVVS.

DE CVRATIONE PHYSICALIUM morborum Luis Gallicæ.

CAP. I.

VELVTI in Theoria antehac remedia vestra explosa à nobis sunt, Argentum viuum puta & Guaiacum, sic iam in Praxi eorum adhibendi rationem non possum non in ipso statim limine reprobare, quanta enim insania est vnguentis, non Luem Gallicam solum, sed & Hydropisim quoque percurare velle: Ipsi quæso vobiscum reputate, quantopere ista cum veris medicinæ fontibus pugnent: Confessum hoc apud omnes est, quemuis morbum per suum emunctorium expellendum esse: cur ergo per os hydropem pellere vultis Argento viuo? an illic hydropis emunctorium est? An hoc quoque modo vnctionibus podagram curari posse quis putet? Emunctoria itaque ante omnia inquirenda sunt, dein circumspiciendum quoque quà Medicamentum, ceu per emunctorium suas actiones exercere queat, denique si ambo hæc concordent, tum demum ad curationem progrediendum. Simile peccatum in Guaiaco committitis, dum Alcolam, Scyrrhos, ædemata, &c. eius vsu sanare conamini, non considerantes, huiusmodi tumores numquam absumi posse, interim nescio quam renouationem somniantes. Edocete quæso vnde illa regenerandi vis ei insit, vel tanta forsan non est, vt decidentes pilos, ac vngues regenerare queat? sed ne ad Kalendas græ-

Morbus quilibet per suum emunctorium expellendus est.

Guaiacum ad tumores absumendos frustra adhibetur.

eas quidem responsuri estis, si transmutationis illius causas quæram. Atqui non in Mercurio & Guaiaco solum errores committitis, imò quidquid vspiam conamini, errorem effugere præ ignorantia non potestis.

Mercurij Chaos non corpus viuificandum.

Mercurius operationem suam per Chaos suum efficit, quod vt vos adhibeatis non chaos solum sed totam eius substantiam recipientes ineumtibili damno ęgros afficitis: nam sic adhibere debet, ne corpus eius, humanum corpus subingrediatur. Hinc annulorum ex Argento viuo vsus primùm originem duxit, quorum mira facultas fuit: nam ipsum metallicum effectum ac in annulum conformatum a gestante pituitam quotidie expellebat, purgante scilicet humorem Chao ipsius annuli. Quin ab iis qui metallicum efficere Mercurium non poterant, sacculis saltem inclusis ac digitis circumligatus eandem vim reseruare obseruatus est. Denique à quibusdam extinctus ac in pomambra naribus adhibitus nihil de eadem facultate remisisse edocuit. Fuere etiam qui calefacti Mercurij fumum excipientes, copiosam ex articulis pituitam deucerent. Errorum ergo summa in eo consistit quod corpore Mercurij in quo Leprositas quædam recondita est adhibito, ipsius chaos omittitis, proinde nos sequentibus capitibus chaos mercurij pro varietate morborum quomodo variè vsurpandum, edocebimus.

Annuli ex argento viuo mira facultas.

Fumus Mercurij ad articulorum pituitam deducendam vtilis.

Leprositas quædam in Mercurio inest.

CAP. II.

De Curatione Pustularum ex Hydropisi.

Duplex curandi ratio.

SI methodo à nobis superius descripta in cognitionem causæ morbi deuentum sit, atque cognitum corpus pustulatum ex hydropisi originem duxisse, de duplici remediorum genere cogitandum erit interno scilicet & externo seu Chirurgico: de illo in præsentiarum: de hoc vero sequentibus libris sermonem instituemus. Initio sciendum qualis quaris Lues fuerit, siue cum paralysi, siue cum vlceribus, Herpete, tumoribus, &c. in omnibus vnam eandemque curationem sufficere. Itaque si corpus interius à pustulis liberatum, atque expurgatum fuerit, facilis tum erit per Chirurgiam remedia externarum pustularum curatio. Prout autem pustulæ copiosæ, venenosæ virulentæque fuerint, cæteris in administratione sequentis remedij modum augendum, minuendum vel seruandum esse, memineris. *Recipe Liquoris tartari ℥j. Vitrioli ℈ ß. Aquilæ liquefactæ grana xv. mixta dentur potui* expurgat pustulas per sua emunctoria, maximè vero per vrinam, iteretur quotidie haustus hic donec omnia morbi Gallici signa ac symptomata euanescant. Obseruandum hic obiter est, illis tribus remedijs Liquori Tartari, Vitrioli & Aquilæ specificam quandam ad hoc genus pustularum percurandum, vim inesse. Itaque si his non curatur, malum nil admodum spei in reliquis ponere licet. Post horum vsum, si ita videbitur ac ægri constitutio ferat, poteris decocto Ebuli, sudorem prouocare in Laconico. Quòd si Herpes, tumor, vlcus, paralysis, vel aliud aliquid simile residuum permaneat, iuxta canones sequenti libro descriptos curationem absolues.

Tartari, Vitrioli, & Aquilę vis specifica.

Vsus decocti Ebuli.

CAP. III.

De Pustulis Podagricis curandis.

SI Lues Gallica cum Podagra complicata & permixta sit, vnicum saltem remedium, vnica per Mummiam versam (ac correctam) & Aquilam Hematinum, curandi ratio concessa est. Ista namque Luis species sic artus & articulos subiit, vt non nisi à vehementissimis remedijs expelli possit. Atque illa quidem expulsio talis esse debet, vt vtrumque affectum simul, neutrum vero seorsum tollat.

[illegible] versæ vsus.

Vehementia remedia necessaria.

Recipe Mummiæ versæ lib. ß. axungiæ vulpis, lib. j. fiat vnguentum per se, vngantur per biduum omnes artus: dein ℞ *Liquoris hermodactilorum, Ellebori foliorum ana ʒ ß. Aquilæ Hematini grana vj. bibat mane quinto quoque die & præscripto vnguento vngatur, donec nullum morbi signum supersit amplius,* videbis morbi materiam retrorsum magno naturæ impetu per destinata emunctoria propelli. Quòd si vlcera quoque adsint, ea ex præscripto canonum subsequentis libri curabis. Vnicè vero in hac affectus specie cauendum ab vsu dulcium, tum vehementiorum catharticorum, qualia sunt Euphorbium, Scammonea, & lapis Lazuli. ista namque purgant eos humores solum quos in corpore reseruari præstat.

A Vehementibus purgantibus cauendum.

CAP. IV.

De Pustulis ex Catharro curandis.

VBi paralyticæ pustulæ corpus occuparunt numquam sperabis te illud sanitati restituturum, nisi vi Aquæ vitæ, Liquore Lauendulæ, Laudano & Mercurio corporali. Hunc vero (Mercurium corporalem intellige) ex Saturno extrahere oportebit. Sin vnctiones ad curationem adhibere forsan malis, instar auri eas dissolues, vt sequitur. *Recipe Auri soluti ℈j. Mercurij corporalis hematini grana v. mixta quinto quoque die exhibeantur, idque tribus vicibus,* purgant corpus à Lue hac vt nihil penitus sordium remaneat. Interea temporis exhibebis in aqua vitæ, Laudanū vel Perlas, ad confortationē resolutorum membrorū Duplex namq; hic indicatio est, altera qua membra affecta ac debilitata corroborare iubemur. Itaque ad horum simplicium præparationem addiscendam totum sese accinget medicus, præstat enim in istis anni spatio exerceri, quàm vel centum annis lectione nugacium vestrorum authorum defatigari.

Mercurius corporalis ex Saturno.

Indicationes duæ.

CAP. V.

De Pustulis ex catharrho curandis.

IN Lue vero Gallica Catarrhali, seu ex Catharro nata veluti in præcedentibus singulare quoddam remedij genus est, Mercurius nimirum corporalis ex Luna; huic namque super omnia cætera Mercurij genera specialis quædam vis ad hoc genus vlcera percuranda, congenita est, neque tamen solus per se,

Garyophillata composita essentificata. se, sed cum Garyophillata composita essentificata vsurpandus. Est autem Garyophillata composita, liquor quidem ex Benedicta destillatus, in forma Aquæ vitæ. Vsus eius est, vt *Recipiantur illius Aqua vitæ ℥ ij. Mercurij corporalis ex Luna grana v. atque inuicem in Liquore misceantur, atque ad septimum vsque diem quotidie dilaculo exhibeantur*: mira huius remedij vis in expellendis Catarrhalibus defluxionibus cernitur. Quod si nullum amplius Catharrhi signum superest, tamen idem remedium adhuc semel non inutiliter exhibebis, quò certior fias iam planè substitisse illam fluxionem. Hoc namque modo Catarrhus, Rheuma & quidquid est huius generis abundè percuratur, atque fons Luis Gallicæ radicitus euellitur, adeo vt iam solus Naturæ Balsamus ad perficiendam curationem sufficiat. Sin vlcera forsan adhuc subsistant, eaque celerius percurari exoptes, canones sequenti libro descriptos sequere. Proinde obseruandum quoque in omnibus Luis Gallicæ speciebus, nisi corpus prius totum expurgetur, frustra curationem attentari. Neque vero de vulgaribus digestionibus, laxationibus, &c. hic me loqui putes, nostra namque iam annotata Medicamina, non vt illa certum aliquem humorem ducunt, sed id efficiunt potius vt peccantem materiam è corpore propellant: non immeritò ergo Syrupos, Pillulas, Diaphenicon, Benedictam laxatiuam aliaque huius classis medicamenta reiicio, cum morbum ipsum pellere nequeant, neque etiam aliquid singulare ab illis expectare liceat, etiamsi centum sedes moueant, cum materiam morbificam non aggrediantur.

Naturæ Balsam.

Catharctica pustulas Catharrales nō curare possunt.

CAP. VI.

De Lue Gallica ex Icteritia curanda.

Vbi ab Icteritia Lues gallica originem duxerit, vtrumque malum subsequenti remedio depellere conabimur. Velut Asaliæ in Icteritia, sic Mercurius Martis in Lue gallica inde nata secretum quiddam obtinet. Atqui neutrum horum seorsum malum istud curare valet, itaque necessario ambo in vnum compositum seu corpus rediguntur, quod & Luem ipsam & Icteritiam curare queat, in hunc qui sequitur modum. *Recipe Asaliorum ℥vj Mercurij Martis hematini ʒ ij vitro imposita permittantur donec in oleitatem declinent, post colentur per pannum sericum, atque huius colatæ guttas iij ad quinque vel sex dies in ouo sorbili exhibeto*: videbis paulatim Luis signa euanescere, quod si fiat, præscripto remedio ad finem vsque curationis progredere: expellit namque per sudorem ac vrinas quidquid in corpore venenosum inest, memineris tamen normam remedij ex morbi magnitudine dependere, atque præter iam dictum medicamentum nullum præterea esse quod morbi Fixationem impedire possit. Denique si quæ supersunt vulgata symptomata, vlcera scilicet, tumores, pustulæ, herpetes &c. iuxta regulas subsequentis libri ea percurabis.

Asaliæ in Icteritia vtiles

Morbi Fixatio.

CAP. VII.

De Pustulis cum Gonorrhea curandis.

Si gonorrhea, vel alia generationis partium affectio cum Pustulis Gallicis complicata sit, perinde vt in superioribus curationibus ad mali radicem euellendam Medicus omnes neruos intendet Scopum itaque omnium optime attinget, vsu Mercurij Veneris & Balsami Mumię, hoc modo *vt Balsami Mumiæ ℥ β cum ℈ j. Mercurij Veneris permisceantur, ac cum ℈ j. Aquæ raphani maioris exhibeantur, vsque donec neque foetor neque sanies neque sanguis per vrinas effluat amplius, neque quidquam præterea Leprosæ libidinis ægrum exerceat.* Tanta huius remedij vis ac energia est vt omne genus symptomatum atque ipsa etiam vlcera Gallica absque vlla accessione alterius remedij perfectè persanare possit. Non te moueat compositionis simplicitas, sufficit Remedium (quod de hoc certissimè polliceri tibi potes morbum depellere qualis qualis tandem illius compositio sit. Alia insuper specialia remedia passim vsurpantur, atqui hoc super omnia excellit. Mirari non vero subit quid vobis in mentem venerit, quod hoc genus Luis Gallicæ vnctionibus ac stomachicis remediis curare animum induxeritis, nulla loci ratione nullo remedij Mercurialis respectu habito, sed pro vestro modulo omnia præposterè tractatis.

Mercurius Veneris.

Leprosa libido est satyriosis.

Stomacica remedia inutilia.

CAP. VIII.

De Lue gallica ex caduco curanda.

Hvius Gallicæ luis speciei (hoc est, cum corpus pustularum ex epyleptia originem duxit) singularia ac specifica remedia sunt: Liquor Vitrioli maior, Sanguis separatus, Oleum camphoræ cum Mercurio Auri. Ista hæc scilicet remedia Caducum absolutè curare cum valeant, adiectione Mercurij corporalis, pustulosum Caducum curare posse manifestum ex antedictis est: caue tamen putes iis simpliciter adhibitis finem te consequi posse: nam neque Mercurius corporalis per se, vel illa sine isto quod exoptas præstabunt. Vsus eorum talis est *Recipe Sanguinis separati ℈ j. vel olei Camphoræ ℈ ß. vel liquoris vitrioli grana v. vtrum libuerit, dentur mane ac vesperi ad dies nouem vel decem, quo elapso tempore, cum alterutro horum Mercurii corporalis grana iiij. exhibeto, ad corpus pustulosum per sua emunctoria expellendum.* Quod si adhuc aliqua luis signa superesse videantur, easdem potiones iterabis, sic tamen vt in qualibet potione insint Mercurij corporalis grana duo. Nullis dein amplius signis apparentibus residuis tamen adhuc vlceribus ac tumoribus pro ratione canonum sequentis libri ipsorum curationem absolues. quamuis rarum sit, vt alterutrum sine altero curetur, nisi vbi admodum maligna & exedentia fuerint vlcera.

Sanguis separatus Oleum Camphoræ. Caducus pustulosus.

CAP. IX.

De Menstrualibus Pustulis curandis.

Menses quatenus cien di in Lue isthac nata.

VBi à mensium vitio pustulæ originem duxerunt, prima consideratio erit in fluxu mensium in ordinem reducendo, ac iisdem mensibus mundandis ac expurgandis: neque tamen quantum ad Luem attinet admodum sollicitus eris, an nimium vel minimum fluant, an rubra vel alba sint quæ emanant sufficiat tibi ad curationem omne illud vitium pro vnius morbi corpore assumere. Itaque ad vnam clarificationem menstrui se conuertet medicus, hac enim procurata iam res omnes saluæ erunt. Ad hæc cùm confortatiua mensium inordinationem corrigere sufficienter possint, constat nil constrictiuis vel prouocantibus opus esse, Liquor auri & Liquor Melissæ sufficiunt, si iis propter pustulas gallicas Mercurium Iouis adiungamus, hoc modo. *Recipe Liquoris Auri ℈ i. Mercurij Iouis liquefacti grana xx. liquoris Melissæ ʒ iij. misceantur, ac digerantur ad dies viij deinde singulis matutinis huius mixturæ grana iij. in aqua Pulegij adhibeantur*: ex huius vsu nimius fluxus restringitur, resistentes menses euocantur, discolorati ad suam genuinam temperiem redeunt. Ad hæc per illud ipsum emunctorium Lues hæc sic expellitur, vt posthac nil eius superesse cernatur: quin & omnes intrinsecas passiones, pustulas, exanthemata &c. absolute persanari huius vsu obseruauimus. Si vero peractis istis ob breuitatem temporis externa vlcera nondum curata essent, iuxta sequentes regulas curationem absoluere facile foret. Alia præter hæc remedia quæ mensium vitia corrigantur superesse non dubito, ea itaque suæ cuiuis experientiæ relinquo.

Confortatiua mensiũ inordinationẽ corrigũt.

Mercurius Iouis.

Peremtorium Mensiũ Lues Gallica expellitur.

CAP. X.

De Pustulis Erraticis curandis.

Mercurij Saturni vsus.

SI pluribus inuicem mixtis morbis lues Gallica, modo hac, modo illa forma se prodat, curationis tota ratio ad Mercurium Saturni referenda erit, tum ad confortatiua ac mundificatiua. Confortatiuum præstantissimum est essẽtia vini ex Chelidonia extracta: illa namque omnes Erraticas pustulas, si non penitus curare, certe ad curationem inscipiendam aptas reddere potest: etenim ipsa corpus primum renouat, vt Mercurius Saturni hæmatinis quaqua versum illud peruadere ac mundificare possit. Procedendum autem hunc in modum. *Recipe Essentiæ vini de Chelidonia ʒ ß. Mercurij Saturnini hæmatitico more præparati ℈j & ℈ß. altero quouis die exhibeantur.* & videbis quo pacto natura corpus morbi per sua emunctoria expellat. Obseruandum etiam tum erit, qua morbus pellatur: si enim per os exeat, signum est concomitantis Podagricę vel Paralyticæ defluxionis. Sin per vrinas exeat, Ictericiæ, Menstruorum, Hydropis vel Gonorrheæ simile quiddam concomitari coniicies. Si denique per sudorem prodeat, Caduci morbi concurrentis quædam suspitio erit.

Essentia vini ex Chelidonia.

Notabilia quædam signa.

Caduci morbi signum.

Ad hæc vbi frequens vomitus ægrum excruciauerit, signum erit illud, radicem, ac corpus morbi in Stomacho inhærere. Notandum præterea Luis Gallicæ reliquas species, quæ nunc cum Sciatica, nunc cum Arthritide, nunc aliis doloribus affligere solent, omnes ad hanc erraticarum pustularum classem referendas esse. Quod si Febres quoque concomitari contingat, eas vnà cum pustulis purgandas & auferendas esse memineris: nisi imperfectam curationem esse velis. Velut & ophtalmiæ, odonthalgiæ, othalgiæ, &c. nisi vnà (si adsint) cum pustulis abeant, futuræ recidiuæ minacia signa esse intelliguntur.

CAP. XI.

De Residuis Pustularum speciebus curandis.

SI autem (quòd sæpius accidere solet) post factam curationem iuxta præscriptos canones, aliquid adhuc superesse cernatur, vt verbi causa pustulæ aliquæ, si adhuc reliquæ sint, quarum extrema malitia euinci adhuc non potuisset, in hunc qui sequitur modum eas auferre tentabis. Recipe Olei Realgaris quantum sufficit, vngantur pustulæ singulis diebus ter quaterue, & sine cicatrice, vel macula decident. Alia huius generis quoque sunt, vt Aquæ fortes, vnguenta, &c. quæ suo cuiusuis iudicio relinquo: hoc admonendum potius, si Cicatrices, maculæ, scissuræ, residuę fuerint, eas oleo Saturni vel Mercurij, semel atque iterum lotas vltro obliterari. Perinde quoque vt de Cicatricibus dictum est, Scyrrhos curare conabimur.

Pustularum curatio.

Cicatrices vt tollendæ.

Tumoris curatio.

Sin vlcera residua adhuc, iuxta vulgatam medendi rationem Emplastro de Gummis, vel de Cinnabari curationem absolues. Caue tamen putes vnctionibus, ligni Guaiaci vsu, vel aliis huius farinæ remediis reliquias istas extirpandas esse, cùm istis modis facta curatio vix diuturna esse possit.

Vlcerum curatio.

D. THEOPHRASTI PARACELSI, DE TVMORIBVS, PVSTVLIS ET Vlceribus morbi Gallici,

LIBER NONVS.

TRACTANS.

DE CVRATIONE CHIRVRGIcalium morborum Luis Gallicæ.

CAP. I.

QVAMVIS Physicalium ac Chirurgicalium Luis Gallicæ morborum, non nulla sit differentia, tamen tota illa diuersitas in hac vnica re solummodo consistit, quòd Physicales ferè intra corpus consistant, (licet accidere possit, vt extra corpus quoque appareant, veluti in Ictericia & Hydropisi; nemo tamen huiusmodi morbos Chirurgicales rectè dixerit.) Itaque differentiam talem

talem constituamus, quod Physicales morbi vbi vbi consistant intra corpus, Chirurgicales vero extra corpus in externa cutis superficie effectum suum exerant. Hinc patet horum quàm illorum aliam curandi methodum describendam esse. Etsi enim nullo habito internorum respectu, curationes fiant iuxta Chirurgiam minorem, tamen in hac magna Chirurgia, vnà cum externo morbo, internum quoque malum considerari necesse est. Nollem tamen quisquam putaret me hîc magnam Chirurgiam insolenti nomine appellare velle aceruum aliquem ac copiam Receptarum: sed sic quiuis sibi persuadeat, me ea de causa hoc nomine vti, vt ostendam magnam tam externorum quàm internorum morborum, considerationem probato medico incumbere: nolo enim vt (quòd hactenus ab aliis factitatum est) morbi hi, ab illis separentur, sic, vt quis alterutrum eorum genus seorsum curandum, existimet

Physicales & Chirurgica morbi vt differût.

Magna Chirurgia quid sit.

CAP. II.

VT autem ex Chirurgiæ fontibus, ac principiis sermonem contexamus, & geminam differentiam huiusmodi curationum constituere possimus, obseruandum initio est, duas dispositiones intrinsecus in nostris corporibus consistere, ex quibus omne genus morborum ad effectum suum perueniat, atque proinde legitimè duplicem curationem constitui. Altera enim dispositio in corpore intus consistit, itaque illic inquiri vult, altera verò exterius permanet. Etsi vero quandoque in illa priore signa quædam cernantur, quæ innuere possent quandam Chirurgicam curationem, tamen nil illa vos moueant: namque quidquid ex illis extra corpus proruperit, iam lethale amplius non est. Sic vicissim illa altera, etsi quandoque intrinsecus aliquid non lædere videatur, tamen iterum extra corpus solum labor, dolor & periculum consistunt. Exemplum vtriusque adferamus. Hyposarca pustulosa, etsi exterius appareat, tamen radicem interius habens intrinsecus periculum conciliat. Sic Ignis Persicus interius malum facere putatur, periculum tamen exterius solum afferre potest. Itaque manifestum euadit, cum duplex sit morborum genus, externum & internum, duplicem quoque curandi rationem constituendam esse. Variæ insuper virtutes in vtroque morborum genere sunt magna quoque sedulitate à Medico obseruandæ. Quandoque enim interiores variis modis extrà erumpunt, nunc ad locustas vsque progredientes, hinc paralysis: nunc vsque ad poros, hinc pustulæ: denique ad gluten album, atque tum Scyrrhi, ædemata ac vlcera fiunt. Non sic Chirurgici morbi agunt: quippe qui ab intra extrorsum peruadentes non quiescunt, donec exteriorem cutis superficiem attigerint. Stat ergo sententia, quemadmodum morborum duo genera sunt, sic curationis duplicem rationem constituendam esse, nil tamen impedit, me Chirurgum, de Physicis, quoque sermonem texere.

Dispositiones duæ omnes morbos cieant.

Persicus ignis est morbus externus.

Symptomata quatenus sint.

Morborum quia duo genera ob id quoque curatio nec non duplex.

CAP. III.

POrrò autem quod curationem attinet, notandum initio est de Squamis, Saphatis, Furfuribus, scabie, & pruritu, accuratam disquisitionem instituendam esse, vt causæ mali rationem rectè intelligamus: namque ea incognita, curatio sperari nequit. Quod si ergo in simplicibus affectibus ea difficultas est, quantam diligentiam adhibendam putas, vbi compositi illi fuerint. Itaque si Lues Gallica cum his complicata sit, considerandum erit quodnam in quouis affectu pellendo Arcanum sit, eo cognito, illud cum Mercurio Saturnino ad faciendam curationem commiscebimus, neque opus est porrò multum laborare de cæteris, quæ affectum ipsum concomitari quandoque solent; istis contentum esse præstat. Accidit tamen quandoque istos affectus, scabiem puta, pruritum, ac Saphatos lepræ quasdam soboles esse: proinde cauti sint medici in signis discernendis, ne forsan lepram stultè conentur curare, dum hunc simplicem affectum se oppugnare putant. Præter dictas rationes nil hic opus est in istis affectionibus multa ad curationem inquirere cum causæ ac origines ipsarum abundè in libro de vlceribus à nobis describantur. Proinde simpliciter vt dictum est, (per Mercurium Saturninum) vel sequenti formula curationem absolnamus, quæ recipit. *Liquoris resinæ terræ, ℥j. olei Mercurij, Saturnini ʒj. fiat mixtura, qua vngantur semel, atque iterum furfures, Saphati, Squamæ, scabies, &c.* & absolues curationem. Multa alia hoc genus remedia annotari possent, verùm ista propter suam excellentiam sufficiunt.

Vide supra caput v. libri vij.

Cautela obseruanda.

Oleum Mercurij Saturninum.

CAP IV.

VLcerum quæ calore, fœtore corrodendo ac depascendo molestiam pariunt, cuiusmodi sunt Cancrosa, Sordida, Esthiomena, curatio in eo consistit, vt initio cognoscamus ex quonam minerali illa origiginem duxerint: nullum etenim vlcus fit sine aliquo corpore (minerali.) Hinc patet Chirurgicos morbos quosuis ex aliquo Minerali originem ducere. Sic Cancer ex Colchotar: Tentigo praua ex ærugine; aliaque vlcera ex aliis veluti in libro de vlceribus abundè demonstratum est, oriuntur, quæ deinceps per Luxum in Luem gallicam transmutantur. Si itaque huiusmodi transmutationem fieri contingat, manifestum tum est, curandi modum (haud secus ac Physicalibus morbis annotatum fuit) compositum esse debere, hac tamen distinctione, vt quemadmodum illic Physicalia sic hoc loco Mineralia auferenda nobis esse intelligamus. Hoc itaque vlcerum genus etsi depascens sit, tamen remedia vlceribus esthiomenis destinata non recipit, ea nimirum de causa quod Luis Gallicæ complexus quidam adsit, itaque curationem depascentis vlceris in curationem Luis Gallicæ transmutare oportet. Proinde

Vlcus nullum fit sine aliquo Minerali.

Curationes compositæ quando necessariæ.

Realgar sublimatum.

cum Realgar subfuscum, basis sit curationis depascentium vlcerum ipsum (vt Luem Gallicam curare valeat) in Mercurium Martis transmutare necesse habebimus, sicque eo vti: neque vero de visceribus internis in eius vsu multum sollicitos esse conuenit, cum Chirurgicum malum sit (id est externum); atque sufficiat eo ipso loco quo illud consistit, Mineralis malignitatem contriuisse. Etenim ea est Mineralium natura, vt dum intra cutem ipsa consistunt, incorrupta penitus maneant: at vbi aperta ac erosa cutis fuerit, iam externum chaos cum interno iunctum affectus spacium circumscribunt. Proinde de symptomatis punctione scilicet lateris aliisque similibus ne sollicititus sis, cum ea per consensum saltem sint non primogenio affectu molesta.

Mala per consensum facta per se à medico non spectantur.

Nostri remedij formulam pro Asthomenis pustulis iam annotemus, cuius breuitatem ne mireris, sufficit namque ad omnem corrodentem malignitatem compescendam. *Recipe Liquoris Parthenonis ℥ vj. Spermolæ ℥ ij. mixta imponuntur loco patienti per horas xij. quibus completis, per alias xij. horas Realgar subfuscum cum Mercurio Martis hæmatino superligabis, atque vicissitudinem vbi ad tertium diem iteraueris, iam tuto cum Emplastro Oppodeltoch ad claudendum vlcus curationemque perficiendam accedas.* Hæc methodus ad omne genus Pustularum depascentium sufficit, itaque cætera quod attinet amplius nil sollicitus eris, cum huiusmodi pustulæ ab illis symptomatis, paralysi, herpete &c. immunes fere sint.

Liquor Parthenonis.

Cap. V.

Noli me tangere.

LVpus deinceps & ea affectio quam NOLI ME TANGERE vulgo dicunt, vtut difficile curationem subeant, tamen à perito medico Metallorum fumo facile persanantur. Verum cautio est ne Lues Gallica complicata sit: ea siquidem cum in hisce duabus passionibus, comites nullos habeat, paralysin puta, herpetes, tumores & alia his similia, difficulter cognoscitur: itaque accuratius inspicienda. Concesso autem eo ac cognito quod complicata inuicem mala sint cum specifico Lupi ac Noli me tangere, remedio, Mercurium Martis coniungemus, quod neutrum eorum seorsum, ad perficiendam sanationem sufficiat. *Recipiemus itaque Fumi metallorum ℥ j. Mercurij Martis hæmatini ℥ iij. Liquoris [illegible] ad pondus omnium, digerantur ac superfusa aqua Parthenonis ad lib. ij. vsque, in puluillis deinceps adhibeantur, renouando singulis duodecim horis remedium, tertio denique die Oppodeltoch id lib. de Vlceribus descripta adhibebis, donec omnis curatio absoluta perfectaque sit.* Hic genuinus modus curandarum pustularum Gallicarum, quarum corpus ex Lupo vel noli me tangere, originem duxit, tibi sufficiat.

Fumus metallorum.

Cap. VI.

Cambuca cum Lue quomodo curanda.

SI pudendi Vlcus, seu Cambuca tibi offeratur, quæ per Luxum ad Luis Gallicæ malignitatem vsque exacerbata accreuerint, tum mixtam curandi rationem, mixtaque remedia vsurpanda esse intelliges: itaque ad omnes genitalium partium affectus curandos, siue vlcera, tumores, paralyses, pustulæ, &c. coniungantur siue absint, Mercurium Veneris vsurpabis. Commiscebis autem oleo Vitrioli (non rub.) vigesimam quintam partem, corporis Mercurij ex Venere confecti, atque in Aqua Parthenonis haustibus duodecim exhibebis. Ex huius vsu ipsummet Sperma Curatiuam quandam vim nanciscitur, qua dein omnia vlcera, omnes tumores, omnesque Herpetes partium spermaticarum absolutè curare potest: interim tamen non infrugiferum fuerit, Oppodeltoch, vel vnguentum Mercurij hæmatini extrinsecus imponere, ac deinceps de siccando vel calefaciendo amplius sollicitum non esse. Etenim harum partium affectus calefieri vel siccari, nec volunt, nec desiderant, imò ex ipsa mali radice erui debent.

Mercurius Veneri in omnibus genitalium partium morbis vtilis. Spermatis curatiua vis.

Simile planè iudicium de Bubone est, quem si Herpetes, Paralyses, tumores, &c. comitentur, omne id quidquid tandem fuerit Buboni ceu radici, ac causæ acceptum feremus. Causa itaque cognita, ad remedium quod ipsam tollere queat, inquirendum accedamus. Tale est Lapillus Vini, si cum Aquila ex Saturno commisceatur: neque est vt vnquam speres futuram curationem, si illis lapillis destituaris, vel illis præsentibus Aquila careas. Apparet ergo quàm stulto consilio, vnctionibus, fumigationibus, Ligni Guaiaci decocto, quidam ad hanc affectionem sanandam vtantur. Sed signorum rationem isti non curant, itaque Bubonem à Cambuca non discernentes, nil mirum si in curando aberrent.

Bubonis ratio

Cap. VII.

NE autem forsan quis existimet, me vestra Remedia non intelligere, quemque vestrum hæmorrhoides, quæ Mensium instar certis periodis fluunt, considerare iubeo: hæ namque non secus ac Menses suppressi vel inordinati, quandoque in Luem Gallicam transmutatæ, Herpetas, Tumores, Vlcera, Pustulas ac Paralyses producere conspectæ fuerunt: in quibus curandis, quales vos præstiteritis ipsi intelligitis, cum simplicium hæmorrhoidarum remedium nesciatis, quomodo ipsas complicatas vos curare posse, quis sibi polliceatur? Itaque rem apertius declarandam suscipiamus. In hæmorrhoidibus, Spodium specificum remedium est: in iisdem cum Lue complicatis, Mercurius Lunæ, vsurpandus. Hoc si vos iam pridem intellexissetis, melius sanè vestræ existimationi consultum fuisset. Namque cum nescieritis, ab Hæmorrhoidibus hoc pustularum genus originem ducere, Axungia porcina, Staphisagria, Euphorbio, ac Mercurio in vnctionibus adhibitis curationem absoluere attentastis, non animaduertentes sine Spodij vsu conatus omnes irritos esse. Similes errores in Condylomatis, Rhagadiis

Hæmorrhoides fluunt ceu Menses periodice.

Spodij vis specifica in hæmorrhoidibus.

vuluæ

vulnæ atque aliis hoc genus malis curandis, à vobis commissi sunt. Si Condyloma curare potes, adiice Mercurii Lunæ, & Luem isthinc natam curabis, sed malè metuo, ne & hoc destituaris, & illud non possis, sed ad rem ipsam. *Recipe Spodij ℥ iii. Mercurii Lunæ ℥ ß. mixta inuicem in vino potui exhibeantur*, omnem hæmorrhoidum inordinationem penitus penitus tollunt: si deinceps pustulæ supererunt, ex præscripto canonum præcedentis libri eas persanare attentabimus, similiterque cum vlceribus agendum. De Paralysi denique nil sollicitos esse necesse est, cum vltrò abeat simul ac in suam ordinationem hæmorrhoides reductæ fuerint. De Condylomatis autem etsi similis ratio esse possit, tamen aliter rem se habere constat, vbi iam illa exulcerata ac excauata fuerint. Itaque tum eodem ipso remedio vteris quidem, at diuturnius: nam eo ipso tres hæ affectiones Rhagadiæ, Condylomata ac Hæmorrhoides, absolutè curantur, curatione quidem Chirurgica, etiamsi videatur Physica esse. Proinde longe abeant vestra decocta, vnguenta, suffumigia, & alia hoc genus puerilia nugamenta. Spodium, Spodium inquam, hoc est, quod omnia vestra superat remedia.

Mercurius Lunæ ad Condilomata vtilis.

Vno remedio tres simiIes affectus curantur.

CAPVT VIII.

IN Morphea & Rosacea gutta percurandis, quamuis exterior illa forma multo maiorem indicationem præbeat, quam internum corpus, nil tamen extrinsecus imponendum esse censes: siquidem ea est interiorum illorum ex quibus illa duo mala nascuntur, malignitas ac virulentia, vt extrinsecus adhibitis remediis impossibile sit illam compescere. Quod si paralysis in fronte, nucha, ac omoplatis maximè adhærere videatur, omnia sub vnam curandi rationem reduces. Sciendum tamen, si Paralysis in Gutta rosacea ac Morphea curetur, manentibus ipsis secundariis affectibus, multò peius esse, quam si ipsa adhuc præsens foret. Itaque in curatione spectandum, vt ea perfecta sit, nullamque post se relinquat sobolem, quod duplici potissimum ratione cauebimus. Primo, si Realgare Alcalizato nucham aperiamus, & attrahere non desinamus, donec nec color, nec humor supersint amplius. Altera ratio est, vt Mercurius Iouis cum Liquore Lilij Conuallij, qui singulare ac specificum in hoc affectu remedium existit, adhibeantur. Viis autem ac componendi ratio huiusmodi est.

Paralysin videtur hic appellare defluxionem.

Vt cura topica eradat.

Recipe Liliorum Conuallium lib. 6. Mercurij hematini prædicti ℥ j. digerantur ad Solem, ac per Alembicum destillentur, huius destillati ℈ j. diebus singulis exhibe, donec nulla morbi vestigia supersint amplius. Hæc remedia cum cura Cancri magnam cognationem habere videntur. Si nimirum Realgar Alcalizatum per triduum carcinomati imponatur, ipsum deinceps cum destillato præcedenti lauetur per viiij dies, tandemque cum Emplastro de Zinnabari percuretur. Huiusmodi curandi ratio Fistulis quoque quæ ex Lue Gallica originem duxerunt, non inutiliter adhibetur. Quamuis consultius videatur, perinde vt in Morphea, ac Gutta Rosacea potu quàm lotione vti: etenim præstat in omnibus huiusce affectionibus intrinsecus quà extrinsecus adhibitis remediis vti.

Curandi ratio.

Fistulæ curatio.

CAP. IX.

NOn est vt Receptarum seu descriptionum nostrarum breuitatem miremini: etenim hoc sanctè affirmare possum, plurium compositione vires specificarum medicinarum obliterari potius, quàm ad actum melius produci, proinde vestrarum compositionum canones non immerito reiicio, cum eos fructu carere constet. Ad hæc morbos hosce intrinsecus cum eorum radicibus præscindi, quàm exterius exacerbari præstat. Elephantiasin exempli causa nobis proponamus quantus qualis morbus hic est vbi in Luem hanc degenerauerit? an externis remediis ipsum sanari posse quis credat? sanè ne dolores quidem aliaque symptomata, nedum morbum ipsum huiusmodi remediis quis curauerit. Elephantiasis certe & Lepra consimilem curandi rationem obtinent, per Mercurium nimirum Solis, si ille in primam materiam redactus absque omni adiectione adhibeatur. Etenim in Elephantiasi ac Lepra summum specificum in pustulis inde natis, primarium Arcanum existit, si ipsum in suum Mercurium reducatur. Itaque ipsum in solidam seu consistentem reducemus materiam, atque singulis diebus scrupuli dimidij instar exhibebimus, veruntamen non ignorandum curationem quandoque vltra anni spacium protrahi, causante idipsum malignitate morbi, quam breuiori temporis interuallo euincere impossibile est. Proinde quoque abstinendum ab aliis remediis, vnguentis puta, emplastris aliisque quæ extrinsecus adhiberi solent, quod ea frustra adhibeantur, & non nisi vi Mercurij Solis hæc duo mala curari velint vel possint. Reliqua quæ ad hunc locum pertinere possunt, in libro de vlceribus descripta inuenies.

Compositiones multæ specificæ vim obtundũt.

Elephas & Lepra simili iter curantur.

Mercurius Solis.

CAP. X.

ALopeciæ, Mali mortui, Corsarum, variolarum ac cęterarum hoc genus affectionum curationes, quamuis quantum ad morbi causam attinet (quæ Mineralis est) Chirurgicam curandi rationem (id est quæ extrinsecus adhibitis remediis perficitur) postulare videantur, tamen facilius intra assumptis medicamentis, curationem admittere videntur: non secus ac vulnerariis potionibus feliciter vulnera curari animaduertimus. Proinde si malum mortuum vel alia similis cutanea affectio, Serpigo, Cicatrix, Pannus, Tuber, Ulceræ, Formicæ &c. cum Lue Gallica complicari videbuntur, de duplici curandi ratione, vna extrinseca, alia intrinseca cogitandum

rum erit. Interior eo fine adhibenda vt Minerale peccans alteretur, qua alteratione facta, vtrò Squamæ ac Escharæ decident. Notandum interim quoque ex iam commemoratis affectionibus nullam penitus esse, quæ non aliquã cum Lepra obtineat cognationẽ: proinde sine Mercurio solis desperata quoque erit ipsarum curatio. Atqui quamuis quandoque ex vnctionibus, Cossi, pustulæ, Serpigo, Cicatrices &c. decidere videantur, tamen diuturnam sanitatem sibi polliceri nemo potest, cum interius adhuc immundum sit corpus: etenim fere isthæc mala grauius intra cutem quàm extra affligunt. Itaque velut diximus, isthæc mala periude vt Lepra & Elephas curari debent, accedente quoque balnei vaporarij cum Galeolis præparati, quod singulis diebus bis mane scilicet ac vesperi adhibere licebit, donec pustulæ omnes euanescant. Quod si vlcuscula caua fiant, quod in Alopecia & malo mortuo frequenter accidit post vsum prædictorum non inutiliter pro incarnandis ac claudendis illis Emplastrum de gummis imponemus. Externam quidem curationem ad sensum ac decorem sufficere non inficior, verum ad carnem mundandam ea inefficax est, itaque necessarius est, velut antea quoque admonui, Mercurij Solis vsus: ipso namque adhibito adeo clarificatur ac nobilitatur corpus, vt nullum amplius in eo comparere queat. Non raro quoque accidit ex vsu Guaiaci, vnguentorum ac suffumigiorum palliatas huiusmodi affectionum curationes præstari. Verum morbi Paroxismum, cuius ego ablationem multò quàm illam palliationem maioris facio, non attingunt isthæc medicamina. Denique notandum Vndimiæ, Chondylomatum, Attrici, Moræque vnam eandemque cum superioribus curationem esse, nimirum vt isthæc mala intrinsecus poto, exterius vero inuncto Mercurio Solis persanentur.

Cautio.

Curanei morbi interius magis quàm extra affligunt.

CAP. XI.

Sephyrica vlcera vt curanda.

SEphyrica dein ac Selirotica & quæcunque est huius generis Gallica Lues, in hunc modum omnium optimè sanabitur, nimirum, vt initio locus affectus per Realgar Alcalizatum expurgetur ac mundificetur, dein Mercurius Martis Hematinus adligetur quatuor vicibus, deniq; curatio ceu in vulgaribus vlceribus absoluatur. Est namque ad omnes Varices, Verrucas, Glandulas, Polypos, Botios, hisque similes affectiones catholicum remedium Realgar illud Alcalizatum: hoc namque medicamento omnes defluxiones (etiam pustulosæ) Minerales diuertuntur vel exiccantur. Hic vero magna accurataque sedulitate in discernendis ac disponendis remedijs opus est: nam velut Natha ad Bothor, sic Nacta ad Exituras se habet, sic quoque Chiadus ad Nactam refertur, omniũ interim vna eademque curationis methodo existente, quæ solo processu, solaque administrandi ratione differat. Atqui hæc in administrãdo industria difficulter calamo exprimitur, verum forsan opus non est, cum ex coruo cygnum facere impossibile sit, vicissim si quis cygnus sit, quid verbis opus est?

Realgar Alcalizatum.

CAP. XII.

ACcidit quandoque pustulas diuturnis doloribus excruciatas, vel multis defluxionibus infestatas virtute Mineralium fluxionum exacerbari succendi, atque in ignem Persicum transmutari. Quòd si fiat omni præscripta curandi per Mercurium (aliaque specialia) ratione relicta ad solam atque vnicam Curandi ignem Persicum rationem te conferes: est namque ignis Persici ea vis, vt Luis Gallicæ fluxiones, pustulas, & quidquid huiusmodi malorum est, penitus extirpare queat. Singulare hoc huic affectioni est, etiamsi idem videatur accidere in Lepra, verum longe aliter Lepra se habet: ea enim exaltata seipsa longè deterior euadit, quod in hoc casu non euenire solet: siquidem Ignis Persicus vnum eundemque malignitatis gradum perpetuo obtinere cernitur. Curatio tota in hoc consistit, vt ignis restinguatur, dein cataplasmate imposito, emortuum à sana carne separetur, quod si Arteriarum ac Ligamentorum constitutio nouæ carnis generandæ spem faciant. Sarcoticis id facile efficies. Sin spes nulla supersit, omne illud quidquid incendio defœdatum fuerit, penitus auferri præstabit. Cætera quæ ad horum absolutam curationem pertinent, in nostro de curandis vlceribus opere abundè demonstrata reperies.

Arteriæ & ligamenta vt spectãda

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS, PVSTVLIS, AC Vlceribus morbi Gallici,

LIBER DECIMVS.

CONTINENS.

EXPERIMENTA QVÆDAM extra præscriptos Canones obseruatu dignißima.

DEcimo ac postremo huius operis libro, amice lector, Methodicam capitum distinctionem nullam instituimus, simplici experimentorum commemoratione contenti. Namque experimentorum natura ea est, vt Theoricos canones ferè transgrediantur, ac quasi extra artis limites constituta videantur. Monitum proinde lectorem volumus, ne in horum causis inquirendis dogmaticas rationes speculetur, sed irrefragabili experimentorum natura contentus sit. Experimenta siquidem non secus, ac arma se habere cernuntur: veluti enim in horum genere hastilia ad punctiones, enses ac gladij ad vulnera cæsim inferenda apta solummodo sunt. Sic experimentum quoduis ad vnam aliquam actionem efficiendam destinatum esse intelligimus: atque velut claua ad punctionem, hasta ad vulnus faciendum inepta est, sic experimenta inutilia vidẽtur, si extra suos limites educantur.

Experimentorũ natura.

Simile.

Summa

Summa itaque artis in eo consistet, vt cuiuslibet Experimenti genuina virtus cognoscatur.

Experimentorũ sane vsus peritum ac exercitatũ hominẽ requirit, atque Experimentũ vt in manu periti medicina Dei manus est, sic in rudi venenũ præsentissimũ esse solet, stante proinde eo quòd experimenta correctionibus, ac separationibus non indigeant, manifestum euadit, morbi quoque naturam absolutè cognitam Medico esse debere, quo intelligat, quo remedij genere morbus pellendus sit, non secus ac statuarios necesse est variarum rerum materiei, instrumentorum, &c. cognitione instructum esse, antequàm ad opus faciendum accedat. Non inficias eo, sæpius me experimẽtis contradixisse: proinde si quis contradictionis me arguere vel-

Experimenta manus Dei.

Morbi natura cur cognoscenda.

I. let, is sciat me ad Experimentorum conuitiationem magno ipsorum abusu permotum esse: vidimus namque qui Ferrariæ, ac Lutetiæ Doctores creati sunt, cùm duo, tria, vel quatuor

II. saltem experimenta tenerent. Adhæc dum experimentis suis singuli Diuinas virtutes tribuunt, nil amplius sibi discendum putant, sicque magno ægrotorum incommodo passim in miseros

III. patientes grassantur. Tertia denique causa est, quod ij qui experimenta callent, etsi iis non vbique cum successu vtantur, non tamen ab eorum vsu desistunt, non intelligentes sola Experimenta ad absolutas curationes non sufficere. Hosce abusus si quis perpẽdat, quomodo nòn meritò eos qui experimẽta iactitant, reprehendẽdos ac coercendos putet? Itaque fateri cogor, me huius farinę experimentatoribus magnas peccandi occasiones præbere, veruntamen propter vnius vel aliquorum noxam, reliquos tam vtilibus inuentis priuari nolo, cùm sperem fore vt infelix illud lolium aliquando ex tritico extirbetur præterea in non dubiam spem erigor, non sine fructu plerosque hæc nostra scripta lecturos ac vsurpaturos.

Experimentorum præterea hoc quasi singulare est, quòd subtiliter præparari nòn desiderent, non Spagyricas rationes, non quinti cœli artificia hic requiruntur, (ipsamet enim ceu alimentum perfectè coctum absoluta sunt) non exquisita ratio, non matura ætas, non linguarum, Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ, &c. cognitio, non multa lectio, sola sola Praxis sufficere potest: lectio etenim ad Medicum faciendum mediocre vel nullum adiumentum adferre potest.

Sed quod sæpe hactenus mihi accidit, hoc & nunc mihi euenturum metuo. olim multos per Germaniam ac exteras nationes, ex omnium conditionum hominibus, medicos docendo ac profitendo effeci, quorum non pauci degenerarunt, nunc etiam in Praxi idem eueniet, si quispiam non vsum, sed solam lectionem adhibere velit: itaque obseruari volo, multum in coniunctionis Remedij & Morbi exercitatione situm esse, proinde & nostra scripta exercitatis, solummodo medicis dicata esse volumus. Hoc interim pronunciare non verebor, omnes quicunque ex meis scriptis aliquem fructum se consequuturos sperant, ante multorum annorum exercitationem nil admodum profecturos. vtut multi futuri sint, qui antequàm ego dicere desinam, perfectam praxin sibi sint

Paracelsus viua voce docuit.

pollicituri. Atque hic non possum non tristium meorum discipulorum magno animi cum dolore reminisci, qui cum desperata cognitione, ac perfectione artis medicæ (quam ex libris Galeni, Hippocratis, Rasis, Sauanarolæ, Auicennæ, Azarauij, &c. nunquam se adepturos videbant) meæ se fidei commisissent, pauca experimenta à me edocti, ea dein subitò sine iudicio magno ægrotorum discrimine passim languentibus exhibuerunt.

[illegible]

Quod si illi de quibus ego tam bene sperabam, sic meam fidem fefellerunt, quid quæso de reliquis monachis Iudæis, apostematis, qui & ipsi illotis, quod aiunt, manibus in Medicum agrum irrumpent, mihi pollicear? verum an culpa mea hoc accidit: an ego pectora hominum inspicere possum: serui æquè ac discipuli nequam fuerunt. adeo vt de profectu ac fide omnium quis desperare posset: atqui interim boni nostris vigiliis defraudandi fuerant? minime. Itaque medicos hoc mihi vitio vertere nollem, quod candidè aliorum fucos detego, interim tamen non cuiuis quæ experientia didici impertiar: etenim auaritiam ac inuidiam nostris laboribus fouere animus non est. Liberalibus non auaris scribere, mitibus non superbis inseruire placet, & vellem sane volgus quoque Medicinam intelligere, quo Thrasonum istorum arrogantia aliquantisper imminueretur, vel penitus euanesceret: dum enim lucri causa medicina addiscetur, numquam fucis ac næuis illa carebit, atque sanè magnum argumentum est, medicinam lucri causa constitutam esse, cùm omnes qui eam exercent priuati commodi sint solummodo studiosi. Proinde paruam mihi polliceor de vobis gratiam: scio enim duo sectarum genera ex meis scriptis enascitura esse: alterum nequitiis refertissimũ, nec Diis, nec hominibus pro acceptis beneficiis gratum: alterum vero si ex nostris scriptis profecerit, præ gaudio referendæ gratiæ officium intermittent. Verum omnibus notum est, quò maiora beneficia sunt, eò ingratitudinem maiorem esse, & ferè inter omnes actiones medicina maximam ingratitudinem experitur. atqui ingratitudo forsan ceu vulgatum vitium tolerari poterat, si non ea calumniis quoque oneraretur. Quomodo quęso non me laborum pœniteat, si mente recolo tres istos nequam seruos, qui victu, amictu, alimonia, à me sustentati, meis practicis experimentis adornati, subitò ceu noui quidam Galeni, conuitiis me incessere cœperunt, cùm ex me, præceptore suo candidiss. ne minimum quidem verbum conuitiatorium didicissent. Istos ne homunciones ad tantam peruicaciam euadere fas est: ipsos ne Galeni maledicentiam imitari decet? Vtinam omnes qui ex scriptis meis Praxim facere, vel defectus suos resarcire volunt, non ante tempus debitum nimium sibi pollicerentur, hoc est, ne ante multam comparatam sibi experientiam opus medicum aggrederentur. quid enim conferre ars sine vsu ac exercitatione possit? ad hæc necessarium omnino est quotidiana exercitatione semel comparatam experientiam

Medicina lucri causa primum reperta.

quod neutrum eorum seorsim, vtrumque affe-ctum perfanare valeat. Stultè itaque nonnulli purgationibus, vnctionibus, vsu decocti ligni sancti, aliisque his similibus ad Elephanticas pustulas, vtuntur, cum ista non arcana sint, neq; quemque vsum præstant, sed potius certissima ægrorum pernicies sint. Atqui forsan in Squinantia, vuula, Catarrho &c. certiora quàm nos remedia tenetis. Esto ita sanè, iá ego mea vobis non obtrudo, vestris vtamini licet, sed male metuo ne & nostra non intelligatis, nec vos quoque singularia habeatis. Sane nisi mensium ciendorum ac sistendorum absolutissimam rationem quis calleat, numquam nisi oleum & operam ludere velit, ad Luem Gallicam cum mensium inordinato fluxu complicatam, curandam accedet. Lignum Guaiacum intueamini quæso an per se seu specifica quadam facultate Elephantiasim, Ictericiam, Hydropisin, aliosque affectus curet, vel minus, quod si ita sit, quid prohibet ipso in Lue Gallica quoque vti? Sic vnguenta vestra qua quæso virtute morbos curant? siccine vno ephippio omnes equos integere conuenit? Sed stultitia ac superbia occæcati plures species esse pustularum nonccernitis.

Gualaci vsus improbatur

CAP. VII.

Antequam autem ad Luis Gallicæ curationem quisquam accedat, consideret prius moneo, an illud corpus seu illum morbum ex quo primum Lues extitit, vel cum quo primum complicata fuit, curare possit, nec ne nam si illud teneat, iam omnino spe vacuus non accedet ad mali huius curationem. Sin curare corpus illud nescitis (quod fore non dubito) à morbi quoque Gallici curatione abstinebitis, nisi marsupij tumorem, quàm honorem vestrum malitis. Verum alia insuper signa ac symptomata quandoque apparent & ingruunt, quorum rationes cum non calleatis, non miror, vestros discipulos vobis eruditione vel pares vel superiores esse. Sed ista vt vt sint, Medicus, (qui medici nomine abuti non vult) Experimentis (experimenta autem voco cuiusuis generis remedia multo vsu comprobata) ne temerè vtatur moneo, sed prius quatenus se ad morbi causam habeant perpendat, ad quam rem illi signorum ratio magnum auxilium præstabit: nec hoc solum, sed ostendet etiam num morbus in medici potestate sit nec ne. Proinde ad symioticen Medicinæ partem cognoscendam omnes adhortor: ea enim docebit quantum spei in curatione ponendum sit, nolo enim quemque magna sibi de meis Practicis scriptis sibi polliceri, nisi ipse signorum absolutam cognitionem, ad lectionem adferat. Itaque sciendum quasdam Luis Gallicæ species non nisi certis temporibus curari posse: aliàs vero nullo non tempore curationem admittere, vbi causa, Lues cum Hyposarca complicata, in morbi augmento: cum Ictericia, Gutta, catharrho, &c. commixta, sub augmenti initia curari vult, cum interim reliquæ species Cossi, Formicæ, &c. in ipso statim principio persanari possint. Similiter Serpiginosæ pustulæ, antequam vehementi pruritu ægrum excruciarint, inutiliter curantur, quòd vel curari omnino non possunt, vel quod etsi curatæ sint, tamen subinde recrudescunt. Est namque temporis singularis quædam in curando virtus, adeò vt audacter pronunciare liceat: Fixam sanitatem vni tempori acceptam ferendam esse. Varices porro Verrucæ, & quicunque alij Sclyrotici affectus apostemata & extureç, omnium optimè vbi in sua exaltatione perstiterint, curari possunt. Vlcera vero priusquam sat multum puris effluxerit, atque malitia ipsorum attemperata fuerit, ferè sine vsu curare aggrediuntur inducti Medici. Exemplo res manifestior euadet. In Lue Gallica si abscessus vel vlcus fiat, veluti in Lupo, Cauernosis, &c. tum frustra omnia remedia adhibentur, quæ vel vlcus præcauere, vel morbum ipsum penitus percurare queant, sed oportet omnino vlcus fieri. Proinde in vsu remediorum sedulo obseruabit Medicus qua natura expurgari velit, aut vbi ipsa emunctorium quærat, ipsius enim motum, si quis vt impedire velit, atque pustulas seu vlcera repellere conetur, is certe nouos morbos prioribus longè grauiores efficiet, velut sunt Paralyses Scyrrhi, vlcera maligna, &c.

Quid in curatione Luis Gallicę sic tandum.

Signorū consideratio necessaria.

Lues cū Hyposarca complicata vt sit curanda.

Serpiginosæ quando curandæ.

Tempus quid ad curationem faciat.

Vlcus fierique dolit necessariū.

CAPVT VIII.

Similiter obseruandum in Resolutionibus est, an ipsæ iuxta ambientis nos aeris alterationes mutentur, an pro motu Lunæ varientur, an denique aspectuum infaustorum tempore augeantur ac increscant: ista namque si appareant numquá confidas te penitus ac sine reliquis morbum curare posse, atque sic multò minus luem illi complicatam. Eodem modo si paralysis illa hæreditario iure ab aliquo homine incurabili morbo detento communicata esset, certum est absolutæ curationis spem omnino abiiciendam esse: potest enim semper quod huic aufertur alteri adiici, itaque in huiusmodi curationibus non eam modo quæ præ oculis est affectam personam contueri decet, sed etiam illam aliam quæ contagium cōmunicauit sedulo examinari debere præcepimus: est enim Luis Gallicæ curatio talis, vt restitutionem omnino requirere videatur. Sic si pustulæ ante paralysin curentur, ac euanescant, certissimum est reliquias morbi, numquam curabiles superesse. Sin paralysis ante pustulas curetur, iam certissimum argumentum habemus, fore vt pustulæ in vlcera manantia & fœtida abeant. Perinde etiam de Scyrrhis ac vlceribus iudicandum est, vnà namque si consistant vlcus ac tumor, illud vero priusquam iste resedeat, curetur, incurabilis morbi certissimum signum esse pronunciabimus. Sin Herpes dein erumpat, siue paralysis, siue tumor: siue vlcus prius fuit, quidquid fuit illud mali, ne dubita Recidiuam prognosticare: nam certum est fore, vt malum recrudescat, etsi ad quartū etiá lustrū sanitas perdurasse videretur. Non secus in Cholera florida (quam vos insolēti nomine sic appellatis) iudicandū est, atq; omnino in istam signorū rationē accuratè intēdendū, vt sine qua, curationē feliciter aggredi numquá possis. Quòd si vero in vestro Valesco, ac Mesue illa signorū series non descripta sit ne miremini, ieiuna namque illorum experientia eis ad hanc rem sufficere non potuit.

Resolutiones per odiacæ desperata sunt.

Curatio Luis Gallicæ qualis.

Signum periculosum.

Cholera florida.

CAP.

CAP. IX.

ACcidit quinetiam non rarò, vt illa paralysis seu lassitudo, non in exterioribus musculis sit, sed intrinsecus in ipsa medulla inhæreat, in quo casu non nisi post multum tempus futuram curationem polliceri licet. Veluti & vbi ex aliquo Luxu ea est, (quod intelligimus si à Veneris vsu increscat) non secus difficilem sanationem pronunciabimus. Itaque obseruandum in morbis, qui remediis aliis non cedunt, nec tolluntur, ad abstinentiam recurrendum esse. Abstinentiam dico à potu, cibo, Venere, &c. neque tamen abstinentia tamquã remedio, sed solummodo vt mitigatione quadam vteris. Perinde quoque in vlceribus desperatis, vbi à Crapula dolores increscere obseruauerimus, abstinentiam ægro imperare vtile erit. Est enim abstinentia Mitigatorium crapulosarum affectionum remedium, neque tamen abstinentia rectè dicitur, sed Diæta appelletur potius, quæ medium quiddam est inter Crapulam & omnimodam abstinentiam, & qua non ægri solum, sed & sani vti debent.

Lues quando à Luxu esse dicatur.

Abstinentia non est remedium sed mitigatorium saltem.

Diæta quid.

Vlcera porrò quæ non carnem solam, sed & ipsa ossa depascuntur incurabilia penitus sunt: malignus namque ille spiritus omnia exedens, vbi ad ipsas vsque medullas subierit, tantas illic subito radices agit, vt omnis statim curationis spes concidat. Proinde medicus si Fistulosa ossa illi offerantur, non nisi cum impossibilitatis præfatione curationem aggrediatur: potest enim quandoque spiritus ille exedens non genuinus esse sed extraneus atque aduentitius quod si sit, penitus non desperandum erit.

Malignus spiritus depascens.

Faucium dein vlcera & ipsa curatio difficilia sunt, quemadmodum & ea quæ in ligamentis consistunt, itaque si post tertiam curationem illa recrudescere videbis, insanabilia posthac ea pronunciato: signum enim adest totius corporis infectæ ac venenatæ constitutionis. Item si aluus inordinatè deijciat, periculum aliquod subesse intelligimus. Vbi denique inusitata coeundi libido ægros exercere intelligetur, iudicandum Elephantiasim cum Lue Gallica complicatam magnum ægro malum cõciliaturam. quod si insuper & anhelitus fœtere, ac lacerti subtus cutem exedi videbuntur, nullam vnquàm medendi peritiam ad tollendum morbum, suffecturam pronunciandum.

Faucium vlcera. Ligamentorum vlcera.

Aliud quoque malum signum in Lue Catharrali.

Accidit insuper non rarò ter quaterue morbũ Gallicum regenerari, in eodem etiam corpore, iam forma Herpetis, iam paralyseos, iam tumorum, iam vlcerum, & itaque vbi post tertiam factam curationem recruderit, quarto malum à curatione ceu opere inutili abstinebis. Reliqua signa quæ ex coloribus petuntur omnia ad Physionomiam pertinent, proinde hic omittenda. Neque vero putes ex pulsu vel vrina de morbi Gallici essentia certum aliquod argumentum desumi posse: namque tam incomprehensibili medio Lues hæc in corporibus consistit, vt vrinam alterare vel tingere penitus nequeat: itaque mera stultitia est, si quis in hoc affectu manu in carpum missa vel inspecto vrinali prædicere quippiam conetur. Illud potius cognoscere studeamus, qualenam corpus morbi sit, an Lepra, an Elephantiasis, an alius aliquis huiusmodi affectus ex eo enim an curabilis incurabilisue morbus sit, certius quàm ex istis nugis prædicere poterimus. Insaniam vestram satis mirari nequeo, quod Theoriam ac Praxim huius affectus conscribentes nullam testari possitis experientiam, vnicum vnguentum habetis, & ipsum quoque putidum ac inutile. Atqui ægrè forsan feretis, quod ista vobis obiicio, ac quasi ex me vos discere, vellem me profiteri, at toto certè cœlo erratis: magnus enim numerus eorum, qui discipuli mei fuerunt (veluti Iudas Apostolus erat effecerunt, vt ego vos doctores efficere, nil admodum laborem: ex huius enim farinæ hominibus, qui intus & in cute nequam sunt, quis fructum aliquem speret? Plerosque vestrum non dubito eruditionem excellentiorem exoptare, nec puderet forsan ex Theophrasto aliquid cognoscere, scilicet si vt alij ipsum fallere possent. O Phantasias vestras, ô miseram medicinam, vbi plus lucri ex morte, quàm salute ægri speratur. Sed surdis fabulam.

Tertia curatio si inutilis sit malum.

Vrina à Lue Gallica non tingi potest.

Quomodo cognoscendum an morbus curabilis sit.

Discipuli Paracelsi nequam.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS VLCERIBVS AC PVSTVLIS MORBI GALLICI,

LIBER OCTAVVS.

DE CVRATIONE PHYSICALium morborum Luis Gallicæ.

CAP. I.

VEluti in Theoria antehac remedia vestra explosa à nobis sunt, Argentum viuum puta & Guaiacum, sic iam in Praxi eorum adhibendi rationem non possum non in ipso statim limine reprobare, quanta enim insania est vnguentis, non Luem Gallicam solum, sed & Hydropisim quoque percurare velle: Ipsi quæso vobiscum reputate, quantopere ista cum veris medicinæ fontibus pugnent. Confessum hoc apud omnes est, quemuis morbum per suum emunctorium expellendum esse: cur ergo per os hydropem pellere vultis Argento viuo? an illic hydropis emunctorium est? An hoc quoque modo vnctionibus podagram curari posse quis putet? Emunctoria itaque ante omnia inquirenda sunt, dein circumspiciendum quoque quà Medicamentum, ceu per emunctorium suas actiones exercere queat, denique si ambo hæc concordent, tum demum ad curationem progrediendum. Simile peccatum in Guaiaco committitis, dum Alcolam, Scyrrhos, œdemata, &c. eius vsu sanare conamini, non considerantes, huiusmodi tumores numquam absumi posse, interim nescio quam renouationem somniantes. Edocete quæso vnde illa regenerandi vis ei inest, vel tanta forsan non est, vt decidentes pilos, ac vngues regenerare queat? sed ne ad Kalendas græcas

Morbus quilibet per suum emunctorium expellendus.

Guaiacum ad tumores absumendos frustra adhibetur.

eas quidem responsuri estis, si transmutationis illius causas quæram. Atqui non in Mercurio & Guaiaco solum errores committitis, imò quidquid vspiam conamini, errorem effugere præ ignorantia non potestis.

Mercurij Chaos non corpus vsurpandum.

Mercurius operationem suam per Chaos suum efficit, quod vt vos adhibeatis non chaos solum sed totam eius substantiam recipientes ineuitabili damno ægros afficitis: nam sic adhibere debet, ne corpus eius, humanum corpus subingrediatur. Hinc annulorum ex Argento viuo vsus primùm originem duxit, quorum mira facultas fuit: nam ipsum metallicum effectum ac in annulum conformatum à gestante pituitam quotidie expellebat, purgante scilicet humorem Chao ipsius annuli. Quin ab iis qui metallicum efficere Mercurium non poterant, sacculis saltem inclusis ac digitis circumligatus eandem vim reseruare obseruatus est. Denique à quibusdam extinctus ac in pomambra naribus adhibitus nihil de eadem facultate remisisse edocuit. Fuere etiam qui eleuati Mercurij fumum excipientes, copiosam ex articulis pituitam deducerent. Errorum ergo summa in eo consistit quod corpore Mercurij in quo Leprositas quædam recondita est adhibito, ipsius chaos omittitis, proinde nos sequentibus capitibus chaos mercurij pro varietate morborum quomodo variè vsurpandum, edocebimus

Annuli ex argento viuo mira facultas.

Fumus Mercurij ad articulorum pituitam deducendam vtilis.

Leprositas quæda mercurio inest

CAP. II.

De Curatione Pustularum ex Hydropisi.

Duplex curandi ratio.

SI methodo à nobis superius descripta in cognitionem causæ morbi deuentum sit, atque cognitum eo pustularum ex hydropisi originem duxisse, de duplici remediorum genere cogitandum erit interno scilicet & externo seu Chirurgico: de illo in præsentiarum: de hoc vero sequentibus libris sermonem instituemus. Initio sciendum qualiscumque Lues fuerit, siue cum paralysi, siue cum vlceribus, Herpete, tumoribus, &c. in omnibus vnam eandemque curationem sufficere. Itaque si corpus internum à pustulis liberatum, atque expurgatum fuerit, facilis tum erit per Chirurgica remedia externarum pustularum curatio. Prout autem pustulæ copiosæ, venenosæ virulentæque fuerint, cæteris in administratione sequentis remedij modum augendum, minuendum vel seruandum esse meminerit. *Recipe Liquoris tartari* ℥ j. *Vitrioli* ʒ ß. *Aquilæ hæmatidæ grana xv. mixta dentur potui* expurgat pustulas per sua emunctoria, maximè vero per vrinam, iteretur quotidiè haustus hic donec omnia morbi Gallici signa ac symptomata euanescant. Obseruandum hic obiter est, istis tribus remedijs Liquori Tartari, Vitrioli & aquilæ, specificam quandam ad hoc genus pustularum percurandum vim inesse. Itaque si iis non cuncatur, malum nil admodum spei in reliquis ponere licet. Post horum vsum, si ita videbitur ac ægri constitutio ferat, poteris decocto Ebuli, sudorem prouocare in Laconico. Quòd si Herpes, tumor, vlcus, paralysis, vel aliud aliquid simile residuum permaneat, iuxta canones sequenti libro descriptos curationem absolues.

Tartari, Vitrioli, & Aquilæ vis specifica.

Vsus decocti Ebuli.

CAP. III.

De Pustulis Podagricis curandis.

SI Lues Gallica cum Podagra complicata & permixta sit, vnicum saltem remedium, vnica per Mummiam versam (ac correctam) & Aquilam Hematinum, curandi ratio concessa est. Ista namque Luis species sic artus & articulos subiit, vt non nisi à vehementissimis remedijs expelli possit. Atque illa quidem expulsio talis esse debet, vt vtrumque affectum simul neutrum vero seorsum tollat.

Mūmia versa vsus.

Vehementia remedia necessaria.

Recipe Mummiæ versæ lib. ß. axungiæ vulpis, lib. j. fiat vnguentum per se, vngantur per biduum omnes artus: dein ℞ *Turbith hermodactilorum. Hellebori foliorum an.* ʒ ß. *aquilæ Hematini grana vi. bibat mane quinto quoque die. & præscripto vnguento vngatur, donec nullum morbi signum supersit amplius*, videbis morbi materiam retrorsum magno naturæ impetu per destinata emunctoria propelli. Quòd si vlcera quoque adsint, ea ex præscripto canonum subsequentis libri curabis. Vnicè vero in hac affectus specie cauendum ab vsu dulcium, tum vehementiorum catharticorum, qualia sunt Euphorbium, Scammonea, & lapis Lazuli. ista namque purgant eos humores solum quos in corpore reseruari præstat.

A Vehementib. purgantibus cauendum

CAP. IV.

De Pustulis ex Catharro curandis.

VBi paraliticæ pustulæ corpus occuparunt numquã spectabis te illud sanitati restitutum, nisi vsu Aquæ vitæ. Liquore Lauendulæ, Laudano & Mercurio corporali. Hunc vero (Mercurium corporalem intellige) ex Saturno extrahere oportebit. Sin vniones ad curationem adhibere forsan mauis, instar auri eas dissolues, vt sequitur. *Recipe Auri soluti* ℈ j. *Mercurij corporalis hæmatini grana vi mixta quinto quoque die exhibeantur, idque tribus vicibus*, purgant corpus à Lue hac vt nihil penitus sordium remaneat. Interea temporis ex'hibebis in aqua vitæ, Laudanũ vel Perlas, ad confortationẽ resolutorum membrorũ Duplex namq; hic indicatio est. altera qua membra affecta ac debilitata corroborare iubemur. Itaque ad horum simplicium præparationem addiscendam totum sese accinget medicus, præstat enim in istis anni spatio exerceri, quàm vel centum annis lectione nugacium vestrorum authorum defatigari.

Mercurius corporalis ex Saturno.

Indicationes duæ.

CAP. V.

De Pustulis ex catharrho curandis.

IN Lue vero Gallica Catarrhali, seu ex Catharro nata veluti in præcedentibus singulare quoddam remedij genus est, Mercurius nimirum corporalis ex Luna; huic namque super omnia cætera Mercurij genera specialis quædam vis ad hoc genus vlcera percuranda, congenita est, neque tamen solus per

se,

ſe, ſed cum Garyophillata compoſita eſſenſificata vſurpandus. Eſt autem Garyophillata compoſita, liquor quidem ex Benedicta deſtillatus, in forma Aquæ vitæ. Vſus eius eſt, vt *Recipiantur illius Aquæ vitæ, ℈ ij. Mercurij corporalis ex Luna grana v. atque inuicem in Liquore miſceantur, atque ad ſeptimum vſque diem quotidie diluculo exhibeantur*: mira huius remedij vis in expellendis Catarrhalibus defluxionibus cernitur. Quòd ſi nullum amplius Catharrhi ſignum ſuperſit, tamen idem remedium adhuc ſemel non inutiliter exhibebis, quò certior fias iam planè ſubſtitiſſe illam fluxionem. Hoc namque modo Catarrhus, Rheuma & quidquid eſt huius generis abundè percuratur, atque fons Luis Gallicæ radicitus euellitur, adeo vt iam ſolus Naturæ Balſamus ad perficiendam curationem ſufficiat. Sin vlcera fortàn adhuc ſubſiſtant, eaque celerius percurari exoptes, canones ſequenti libro deſcriptos ſequere. Proinde obſeruandum quoque in omnibus Luis Gallicæ ſpeciebus, niſi corpus prius totum expurgetur, fruſtra curationem attentari. Neque vero de vulgaribus digeſtionibus, laxationibus, &c. hic me loqui putes, noſtra namque iam annotata Medicamina, non vt illa certum aliquem humorem ducunt, ſed id efficiunt potius vt peccantem materiam è corpore propellant: non immeritò ergo Syrupos, Pillulas, Diaphenicon, Benedictam laxatiuam aliáque huius claſſis medicamenta reiicio, cum morbum ipſum pellere nequeant, neque etiam aliquid ſingulare ab illis expectare liceat; etiamſi centum ſedes moueant, cum materiam morbificam non aggrediantur.

Garyophillata compoſita eſſe ſificata

Naturæ Balſam⁹.

Cathartica purgat Catharrales nō curare poſſunt.

CAP. VI.

De Lue Gallica ex Icteritia curanda.

VBi ab Icteritia Lues gallica originem duxerit, vtrumque malum ſubſequenti remedio depellere conabimur. Velut Aſalliæ in Icteritia, ſic Mercurius Martis in Lue gallica inde nata ſecretum quiddam obtinet. Atqui neutrum horum ſeorſum malum iſtud curare valet, itaque neceſſario ambo in vnum compoſitum ſeu corpus rediguntur, quod & Luem ipſam & Icteritiam curare queat, in hunc qui ſequitur modum. *Recipe Aſalliorum ℥vj Mercurij Martis hematini ʒ ij vitro impoſita permittantur donec in oleoſitatem declinent, poſt colentur per pannum ſericum, atque huius colati guttas iij ad quinque vel ſex dies in ouo ſorbili exhibeto*: videbis paulatim Luis ſigna euaneſcere, quod ſi fiat, præſcripto remedio ad finem vſque curationis progredere: expellit namque per ſudorem ac vrinas quidquid in corpore venenoſum ineſt, memineris tamen normam remedij ex morbi magnitudine dependere, atque præter iam dictum medicamentum nullum præterea eſſe quod morbi Fixationem impedire poſſit. Denique ſi quæ ſupererunt vulgata ſymptomata, vlcera ſcilicet, tumores, puſtulæ, herpetes &c. iuxta regulas ſubſequentis libri ea percurabis.

Aſalliæ in Icteritia vtiles

Morbi Fixatio.

CAP. VII.

De Puſtulis cum Gonorrhea curandis.

SI gonorrhea, vel alia generationis partium affectio cum Puſtulis Gallicis complicata ſit, perinde vt in ſuperioribus curationibus ad mali radicem euellendam Medicus omnes neruos intendet. Scopum itaque omnium optime attinget, vſu Mercurij Veneris & Balſami Mumię, hoc modo *vt Balſami Mumiæ ℥ ß cum ℈ j. Mercurii Veneris permiſceantur, ac cum ℈ j. Aquæ raphani maioris exhibeantur, vſque donec neque foetor neque ſanies neque ſanguis per vrinas effluat amplius, neque quidquam præterea Leproſæ libidinis ægrum exerceat.* Tanta huius remedij vis ac energia eſt vt omne genus ſymptomatum atque ipſa etiam vlcera Gallica abſque vlla acceſſione alterius remedij perfectè perſanare poſſit. Non te moueat compoſitionis ſimplicitas, ſufficit Remedium (quod de hoc certiſſimè polliceri tibi potes) morbum depellere qualis qualis tandem illius compoſitio ſit. Alia inſuper ſpecialia remedia paſſim vſurpantur, atqui hoc ſuper omnia excellit. Mirari non raro ſubit quid vobis in mentem venerit, quod hoc genus Luis Gallicæ vnctionibus ac ſtomachicis remediis curare animum induxeritis, nulla loci ratione nullo remedij Mercurialis reſpectu habito, ſed pro veſtro modulo omnia præpoſterè tractatis.

Mercurius Veneris.

Leproſa libido eſt ſatyriaſis.

Stomachica remedia inutilia.

CAP. VIII.

De Lue gallica ex caduco curanda.

HVius Gallicæ luis ſpeciei (hoc eſt, cum corpus puſtularum ex epyleptia originem duxit) ſingularia ac ſpecifica remedia ſunt: Liquor Vitrioli maior, Sanguis ſeparatus, Oleum camphoræ cum Mercurio Auri. Iſthæc ſcilicet remedia Caducum abſolutè curare cum valeant, adiectione Mercurij corporalis, puſtuloſum Caducum curare poſſe manifeſtum ex antedictis eſt: caue tamen putes iis ſimpliciter adhibitis finem te conſequi poſſe: nam neque Mercurius corporalis per ſe, vel illa ſine iſto quod exoptas præſtabunt. Vſus eorum talis eſt *Recipe Sanguinis ſeparati ℥ j. vel olei Camphoræ ℈ ſ. vel liquoris vitrioli grana v. vtrum libuerit, dentur mane ac veſperi ad dies nouem vel decem, quo elapſo tempore, cum alterutro horum Mercurij corporalis grana iiij. exhibeto, ad corpus puſtuloſum per ſua emunctoria expellendum.* Quod ſi adhuc aliqua luis ſigna ſupereſſe videantur, eaſdem potiones iterabis, ſic tamen vt in qualibet potione inſint Mercurij corporalis grana duo. Nullis dein amplius ſignis apparentibus reſiduis tamen adhuc vlceribus ac tumoribus pro ratione canonum ſequentis libri ipſorum curationem abſolues, quamuis rarum ſit, vt alterutrum ſine altero curetur, niſi vbi admodum maligna & exedentia fuerint vlcera.

Sanguis ſeparatus. Oleum Camphoræ. Caducus puſtuloſus.

CAP. IX.

De Menstrualibus Pustulis curandis.

Menses quare nus cien di in Lue isthinc nata.

VBi à mensium vitio pustulæ originem duxerunt, prima consideratio erit in fluxu mensium in ordinem reducendo, ac usdem mensibus mundandis ac expurgandis: neque tamen quantum ad Luem attinet admodum sollicitus eris, an nimium vel minimum fluant, an rubra vel alba sint quæ emanant sufficiat tibi ad curationem omne illud vitium pro vnius morbi corpore assumere. Itaque ad vnam clarificationem menstrui se conuertet medicus, hac enim procurata iam res omnes saluæ erunt. Ad hæc cùm confortatiua mensium inordinationem corrigere sufficienter possint, constat nil constrictiuis vel prouocantibus opus esse, Liquor auri & Liquor Melissæ sufficiunt, si iis propter pustulas gallicas Mercurium Iouis adiungamus, hoc modo. *Recipe Liquoris Auri ℈ j. Mercurij Iouis liquefacti grana xv. liquoris Melissæ ʒ iij. misceantur, ac digerantur ad dies viij. dein singulis matutinis huius mixturæ grana iij. in aqua Pulegij adhibeantur*: ex huius vsu nimius fluxus restringitur, resistentes menses euocantur, discolorati ad suam genuinam temperiem redeunt. Ad hæc per illud ipsum emunctorium Lues hæc sic expellitur, vt posthac nil eius superesse cernatur: quin & omnes intrinsecas passiones, pustulas, exanthemata &c. absolute persanari huius vsu obseruauimus. Si vero peractis istis ob breuitatem temporis externa vlcera nondum curata essent, iuxta sequentes regulas curationem absoluere facile foret. Alia præter hæc remedia quæ mensium vitia corrigantur superesse non dubito, ea itaque suæ cuiuslibet experientiæ relinquo.

Confortatiua mensiū inordinationē corrigūt.

Mercurius Iouis.

Peremūctorium Mensiū Lues Gallica expellitur.

CAP. X.

De Pustulis Erraticis curandis.

Mercurij Saturni vsus.

SI pluribus inuicem mixtis morbis lues Gallica, modo hac, modo illa forma se prodat, curationis tota ratio ad Mercurium Saturni referenda erit, tum ad confortatiua ac mundificatiua. Confortatiuum præstantissimum est essētia vini ex Chelidonia extracta: illa namque omnes Erraticas pustulas, si non penitus curare, certè ad curationem suscipiendam aptas reddere potest: etenim ipsa corpus primum renouat, vt Mercurius Saturni hæmatinus quaqua versum illud peruadere ac mundificare possit. Procedendum autem hunc in modum. *Recipe Essentiæ vini de Chelidonia ʒ ß. Mercurij Saturnini hæmatitico more præparati ℈ j & ℈ ß. altero quouis die exhibeantur,* & videbis quo pacto natura corpus morbi per sua emunctoria expellat. Obseruandum etiam tum erit, qua morbus pellatur: si enim per os exeat, signum est concomitantis Podagricę vel Paralyticæ defluxionis. Sin per vrinas exeat, Ictericiæ, Menstruorum, Hydropis vel Gonorrheæ simile quiddam concomitari conijcies. Si denique per sudorem prodeat, Caduci morbi concurrentis quædam suspitio erit.

Essentia vini ex Chelidonia.

Notabilia quædam signa.

Caduci morbi signum.

Ad hæc vbi frequens vomitus ægrum excruciauerit, signum erit illud, radicem, ac corpus morbi in Stomacho inhærere. Notandum præterea Luis Gallicæ reliquas species, quæ nunc cum Sciatica, nunc cum Arthritide, nunc alijs doloribus affligere solent, omnes ad hanc erraticarum pustularum classem referendas esse. Quod si Febres quoque concomitari contingat, eas vnà cum pustulis purgandas & auferendas esse memineris: nisi imperfectam curationem esse velis. Velut & ophtalmiæ, odonthalgiæ, othalgiæ, &c. nisi vnà (si adsint) cum pustulis abeant, futuræ recidiuæ minacia signa esse intelliguntur.

CAP. XI.

De Residuis Pustularum speciebus curandis.

SI autem (quòd sæpius accidere solet) post factam curationem iuxta præscriptos canones, aliquid adhuc superesse cernatur, vt verbi causa pustulæ aliquæ, si adhuc reliquæ sint, quarum extrema malitia euinci adhuc non potuisset, in hunc qui sequitur modum eas auferre tentabis. Recipe Olei Realgaris quantum sufficit, vngantur pustulæ singulis diebus ter quaterue, & sine cicatrice, vel macula decident. Alia huius generis quoque sunt, vt Aquæ fortes, vnguenta, &c. quæ suo cuiusuis iudicio relinquo. hoc admonendum potius, si Cicatrices, maculæ, scissuræ, residuę fuerint, eas oleo Saturni vel Mercurij, semel atque iterum lotas vltro obliterari. Perinde quoque vt de Cicatricibus dictum est, Scyrrhos curare conabimur.

Pustularum curatio.

Cicatrices vt tollendæ Tumoris curatio.

Sin vlcera residua adhuc, iuxta vulgatam medendi rationem Emplastro de Gummis, vel de Cinnabari curationem absolues. Caue tamen putes vnctionibus, ligni Guaiaci vsu, vel alijs huius farinæ remedijs reliquias istas extirpandas esse, cùm istis modis facta curatio vix diuturna esse possit.

Vlcerum curatio.

D. THEOPHRASTI PARACELSI, DE TVMORIBVS, PVSTVLIS ET VLceribus morbi Gallici,

LIBER NONVS.

TRACTANS.

DE CVRATIONE CHIRVRGIcalium morborum Luis Gallicæ.

CAP. I.

QVAMVIS Physicalium ac Chirurgicalium Luis Gallicæ morborum, non nulla sit differentia, tamen tota illa diuersitas in hac vnica re solummodo consistit, quòd Physicales ferè intra corpus consistant, (licet accidere possit, vt extra corpus quoque appareant, veluti in Ictericia & Hydropisi; nemo tamen huiusmodi morbos Chirurgicales rectè dixerit.) Itaque differentiam talem

talem constituamus, quod Physicales morbi vbi vbi consistant intra corpus, Chirurgicales vero extra corpus in extima cutis superficie effectum suum exerant. Hinc patet horum quàm illorum aliam curandi methodum describendam esse. Etsi enim nullo habito internorum respectu, curationes fiant iuxta Chirurgiam minorem, tamen in hac magna Chirurgia, vnà cum externo morbo, internum quoque malum considerari necesse est. Nollem tamen quisquam putaret me hîc magnam Chirurgiam insolenti nomine appellare velle aceruum aliquem ac copiam Receptarum: sed sic quiuis sibi persuadeat, me ea de causa hoc nomine vti, vt ostendam magnam tam externorum quàm internorum morborum, considerationem probato medico incumbere: nolo enim vt (quòd hactenus ab aliis factitatum est) morbi hi, ab illis separentur, sic, vt quis alterutrum eorum genus seorsum curandum, existimet

Physicales & Chirurgica morbi vt differũt.

Magna Chirurgia quid sit.

CAP. II.

VT autem ex Chirurgiæ fontibus, ac principus sermonem contexamus, & germinam differentiam huiusmodi curationum constituere possimus, obseruandum initio est, duas dispositiones intrinsecus in nostris corporibus consistere, ex quibus omne genus morborum ad effectum suum perueniat, atque proinde legitimè duplicem curationem constitui. Altera enim dispositio in corpore intus consistit, itaque illic inquiri vult, altera verò exterius permanet. Etsi vero quandoque in illa priore signa quædam cernantur, quæ innuere possent quandam Chirurgicam curationem, tamen nil illa vos moueant: namque quidquid ex illis extra corpus proruperit, iam lethale amplius non est. Sic vicissim illa altera, etsi quandoque intrinsecus aliquid non lædere videatur, tamen iterum extra corpus solum labor, dolor & periculum consistunt. Exemplum vtriusque adferamus. Hyposarca pustulosa, etsi exterius appareat, tamen radicem interius habens intrinsecus periculum conciliat. Sic Ignis Persicus interius malum facere putatur, periculum tamen exterius solum adferre potest. Itaque manifestum euadit, cum duplex sit morborum genus, externum & internum, duplicem quoque curandi rationem constituendam esse. Variæ insuper virtutes in vtroque morborum genere sunt magna quoque sedulitate a Medico obseruandæ. Quandoque enim interiores variis modis extrà erumpunt, nunc ad locustas vsque progredientes, hinc paralysis: nunc vsque ad poros, hinc pustulæ: deniquead gluten album, atque tum Scyrrhi, ædemata ac vlcera fiunt. Non sic Chirurgici morbi agunt: quippe qui ab intra extrorsum peruadentes non quiescunt, donec exteriorem cutis superficiem attigerint. Stat ergo sententia, quemadmodum morborum duo genera sunt, sic curationis duplicem rationem constituendam esse, nil tamen impedit, me Chirurgum, de Physicis, quoque sermonem texere.

Dispositiones duæ om- [illegible] bos cieant.

Persicus ignis est morbus externus

Symptomata quatenus fiat.

Morborumquia duo genera ob id quæ quoque curationes constituẽdæ.

Paracelsi Chirurgia Magna.

CAP. III.

PORrò autem quod curationem attinet, notandum initio est de Squamis Saphatis, Furfuribus, scabie, & pruritu, accuratam disquisitionem instituendam esse, vt causæ mali rationem rectè intelligamus: namque ea incognita, curatio sperari nequit. Quod si ergo in simplicibus affectibus ea difficultas est, quantam diligentiam adhibendam putas, vbi compositi illi fuerint. Itaque si Lues Gallica cum his complicata sit, considerandum erit quodnam in quouis affectu pellendo Arcanum sit, eo cognito, illud cum Mercurio Saturnino ad faciendam curationem commiscebimus, neque opus est porrò multum laborare de cæteris, quæ affectum ipsum concomitari quandoque solent; istis contentum esse præstat. Accidit tamen quandoque istos affectus, scabiem puta, pruritum, ac Saphatos lepræ quasdam soboles esse: proinde cauti sint medici in signis discernendis, ne forsan lepram stultè conentur curare, dum hunc simplicem affectum se oppugnare putant. Præter dictas rationes nil hic opus est in istis affectionibus multa ad curationem inquirere cum causæ ac origines ipsarum abundè in libro de vlceribus à nobis describantur. Proinde simpliciter vt dictum est, (per Mercurium Saturninum) vel sequenti formula curationem absoluamus, quæ recipit. *Liquoris reginæ terræ, ℥ j. olei Mercurij, Saturnini ʒ j. fiat mixtura, qua vngantur semel, atque iterum furfures, Saphati, Squamæ, scabies, &c.* & absolues curationem. Multa alia hoc genus remedia annotari possent, verùm ista propter suam excellentiam sufficiunt.

Vide supra caput v. libri vij.

Cautela obseruanda.

Oleum Mercurij Saturninum.

CAP. IV.

VLcerum quæ calore, fœtore corrodendo ac depascendo molestiam pariunt, cuiusmodi sunt Cancrosa, Sordida, Esthiomena, curatio in eo consistit, vt initio cognoscamus ex quonam minerali illa originem duxerint: nullum etenim vlcus fit sine aliquo corpore (minerali.) Hinc patet Chirurgicos morbos quosuis ex aliquo Minerali originem ducere. Sic Cancer ex Colchotar: Tentigo praua ex ærugine, aliaque vlcera ex aliis veluti in libro de vlceribus abundè demonstratum est, oriuntur, quæ deinceps per Luxum in Luem gallicam transmutantur. Si itaque huiusmodi transmutationem fieri contingat, manifestum tum est, curandi modum (haud secus ac Physicalibus morbis annotatum fuit) compositum esse debere, hac tamen distinctione, vt quemadmodum illic Physicalia sic hoc loco Mineralia auferenda nobis esse intelligamus. Hoc itaque vlcerum genus etsi depascens sit, tamen remedia vlceribus esthiomenis destinata non recipit, ea nimirum de causa quod Luis Gallicæ complexus quidam adsit, itaque curationem depascentis vlceris in curationem Luis Gallicæ transmutare oportet. Proinde

Vlcus nullum fit sine aliquo Minerali.

Curationes compositæ quando necessariæ.

Realgar sublatum.

M 4 cum

cum Realgar subfuscum, basis sit curationis depascentium vlcerum ipsum (vt Luem Gallicam curare valeat) in Mercurium Martis transmutare necesse habebimus, sicque eo vti: neque vero de visceribus internis in eius vsu multum sollicitos esse conuenit, cum Chirurgicum malum sit (id est externum) atque sufficiat eo ipso loco quo illud consistit, Mineralis malignitatem contriuisse. Etenim ea est Mineralium natura, vt dum intra cutem ipsa consistunt, incorrupta penitus maneant: at vbi aperta ac erosa cutis fuerit, iam externum chaos cum interno iunctum affectus spacium circumscribunt. Proinde de symptomatis punctione scilicet lateris aliisque similibus ne sollicitus sis, cum ea per consensum saltem sint non primogenito affectu molesta. Nostri remedij formulam pro vlcerantibus pustulis iam annotemus, cuius breuitatem ne mireris, sufficit namque ad omnem corrodentem malignitatem compescendam. *Recipe Liquoris Parthenionis ℥ vj. Spermiola ℥ ij. mixta imponantur loco pacienti per horas xij. quibus completis, per alias xij. horas Realgar subfuscum cum Mercurio Martis hæmatino superligabis, atque vicissitudinem vbi ad tertium diem iteraueris, iam tuto cum Emplastro Oppodeltoch ad claudendam vlcerationemque perficiendam accedes.* Hæc methodus ad omne genus Pustularum depascentium sufficit, itaque cætera quod attinet amplius nil sollicitus eris, cum huiusmodi pustulæ ab illis symptomatis, paralysi, herpete &c. immunes ferè sint.

Mala per consensum facta per lateris dolorem non spectantur.

Liquor Parthenionis.

CAP: V.

Noli me tangere.

LVpus deinceps & ea affectio quam NOLI ME TANGERE vulgo dicunt, vtut difficilè curationem subeant, tamen à perito medico Metallorum fumo facile persanantur. Verum cautio est ne Lues Gallica complicata sit: ea siquidem cum in hisce duabus passionibus, comites nullos habeat, paralysin, puncta, herpetes, tumores & alia his similia, difficulter cognoscitur: itaque accuratius inspicienda. Concesso autem eo ac cognito quod complicata inuicem mala sint cum specifico Lupi ac Noli me tangere, remedio, Mercurium Martis coniungemus, quod neutrum eorum seorsum, ad perficiendam sanationem sufficiat. *Recipiemus itaque Fumi metallorum ℥ j. Mercurij Martis hæmatini ʒ iij. Liquoris Bdellij ad pondus omnium, digerantur ac superfusa aqua Parthenionis ad lib. ij. vsque, in paludibus deinceps adhibeantur, renouando singulis duodecim horis remedium, tertio denique die Oppodeltoch id lib de Vlceribus descripta adhibebis, donec omnis curatio absoluta perfectaque sit.* Hic genuinus modus curandarum pustularum Gallicarum, quarum corpus ex Lupo vel noli me tangere, originem duxit, tibi sufficiat.

Fumus metallorum.

CAP. VI.

Cambuca cum Lue quomodo curanda.

SI pudendi Vlcus, seu Cambuca tibi offeratur, quæ per Luxum ad Luis Gallicæ malignitatem vsque exacerbata accreuerint, tum mixtam curandi rationem, mixtaque remedia vsurpanda esse intelliges: itaque ad omnes genitalium partium affectus curandos, siue vlcera, tumores, paralyses, pustulæ, &c. coniungantur siue absint, Mercurium Veneris vsurpabis. Commiscebis autem oleo Vitrioli (non rub.) vigesimam quintam partem, corporis Mercurij ex Venere confecti, atque in Aqua Parthenionis haustibus duodecim exhibebis. Ex huius vsu ipsum met Sperma Curatiuam quandam vim nanciscitur, qua dein omnia vlcera, omnes tumores, omnesque Herpetes partium spermaticarum absolutè curare potest: interim tamen non infrugiferum fuerit, Oppodeltoch, vel vnguentum Mercurij hæmatini extrinsecus imponere, ac deinceps de siccando vel calefaciendo amplius sollicitum non esse. Etenim harum partium affectus calefieri vel siccari, nec volunt, nec desiderant, imò ex ipsa mali radice erui debent.

Mercurius Veneri in omnibus genitalium partium morbis vtilis.

Spermatis vis curandi.

Simile planè iudicium de Bubone est, quem si Herpetes, Paralyses, tumores, &c. comitentur, omne id quidquid tandem fuerit Buboni seu radici, ac causæ acceptum feremus. Causa itaque cognita, ad remedium quod ipsam tollere queat, inquirendum accedamus. Tale est Lapillus Vini, si cum Aquila ex Saturno commisceatur: neque est vt vnquam speres futuram curationem, si illis lapillis destituaris, vel illis præsentibus Aquila careas. Apparet ergo quàm stultò consilio, vnctionibus, fumigationibus, Ligni Guaiaci decocto, quidam ad hanc affectionem sanandam vtantur. Sed signorum rationem isti non curant, itaque Bubonem à Cambuca non discernentes, nil mirum si in curando aberrent.

Bubonis ratio.

CAP. VII.

NE autem forsan quis existimet, me vestra Remedia non intelligere, quemque vestrum hæmorrhoides, quæ Mensium instar certis periodis fluunt, considerare iubeo: hæ namque non secus ac Menses suppressi vel inordinati, quandoque in Luem Gallicam transmutatæ, Herpetas, Tumores, Vlcera, Pustulas ac Paralyses producere conspectæ fuerunt: in quibus curandis, quales vos præstiteritis ipsi intelligitis, cum simplicium hæmorrhoidarum remedium nesciatis, quomodo ipsas complicatas vos curare posse, quis sibi polliceatur? Itaque rem apertius declarandam suscipiamus. In hæmorrhoidibus, Spodium specificum remedium est: in iisdem cum Lue complicatis, Mercurius Lunæ, vsurpandus. Hoc si vos iam pridem intellexissetis, melius sanè vestræ existimationi consultum fuisset. Namque cum nescireris, ab Hæmorrhoidibus hoc pustularum genus originem ducere, Axungia porcina, Staphisagria, Euphorbio, ac Mercurio in vnctionibus adhibitis curationem absoluere attentastis, non animaduertentes sine Spodij vsu conatus omnes irritos esse. Similes errores in Condylomatis, Rhagadiis vuluæ

Hæmorrhoides fluunt cum blasphemia prætudice.

Spodij vis specifica in hæmorrhoidibus.

vuluæ atque aliis hoc genus malis curandis, à vobis commissi sunt. Si Condylomata curare potes, adhibe Mercurium Lunæ, & Luem tibi hunc statim curabis, sed malè metuo, ne & hoc desit tuatis, & illud non possis, sed ad rem ipsam. *Recipe Spodij ℥ iiij. Mercurij Lunæ ℥ ß. mixta inuicem in vino potui exhibeantur*, omnem hæmorrhoidum inordinationem penitus penitusque tollunt: si deinceps pustulæ superesse-runt, ex præscripto emoriuum præcedentis libri eas pertinaciter attentabimus, similiterque cum vlceribus agendum. De Paralysi denique nil sollicitos esse necesse est, cùm vltrò abeat simul ac in suam ordinationem hæmorrhoides reductæ fuerint. De Condylomatis autem etsi similis ratio esse possit, tamen aliter rem se habere constat, vbi iam illa exulcerata ac excauata fuerint. Itaque tum eodem ipso remedio vteris quidem, at diuturnius: nam eo ipso tres hæ affectiones Rhagadiæ, Condylomata ac Hæmorrhoides, absolutè curantur, curatione quidem Chirurgica, etiamsi videatur Physicalis esse. Proinde longe abeant vestra decocta, vnguenta, suffumigia, & alia hoc genus puerilia nugamenta. Spodium, Spodium inquam, hoc est, quod omnia vestra superat remedia.

Mercurius Lunæ ad Condylomata vtilis.

Vno remedio tres simul affectus curantur.

CAPVT VIII.

IN Morphea & Rosacea gutta percurandis, quamuis exterior illa forma multo maiorem indicationem præbeat, quàm internum corpus, nil tamen extrinsecus imponendum esse, cùm ab eiusdem ea est mineralium illorum ex quibus ista duo mala nascuntur, malignitas ac virulentia, vt extrinsecus adhibitis remediis impossibile sit illam compescere. Quod si paralysis in fronte, nucha, ac omoplatis maximè attingere videatur, omnia sub vnam curandi rationem reduces. Sciendum tamen, si Paralysis in Gutta rosacea, ac Morphea curetur, manentibus ipsis secundariis affectibus, multò peius esse, quàm si ipsa adhuc præsens foret. Itaque in curatione spectandum, vt ea perfecta sit, nullamque post se relinquat sobolem, quod duplici potissimum ratione exhibimus. Primo, si Realgare Alcalizato nucham aperiamus, & attrahere non desinamus, donec nec color, nec humor supersint amplius. Altera ratio est, vt Mercurius Iouis cum Liquore Lilij Conuallij (qui singulare ac specificum in hoc affectu remedium existit) adhibeantur. Vsus autem ac componendi ratio huiusmodi est.

Paralysin videtur hic apparere desinere omnem.

Vt curatio perfecta emanat.

Recipe Liliorum Conuallium lib. ß. Mercurij hematini prædicti ℥ j. digerantur ad Solem, ac per Alembicum destillentur; huius destillati ʒ j. diebus singulis exhibe, donec nulla morbi vestigia supersint amplius. Hæc remedia cum cura Cancri magnam cognationem habere videntur. Si nimirum Realgar Alcalizatum per triduum carcinomati imponatur, ipsum deinceps cum destillato præcedenti lauetur per viij dies, tandemque cum Emplastro de Zinnabari percuretur. Huiusmodi curandi ratio Fistulis quoque quæ ex Lue Gallica originem duxerunt, non inutiliter adhibetur. Quamuis consultius videatur, perinde vt in Morphea, ac Gutta Rosacea potu quàm lotione vti: etenim præstat id omnibus huiusce affectionibus intrinsecis quá extrinsecus adhibitis remediis vti.

Curandi ratio.

Fistularũ curatio.

CAP. IX.

NOn est vt Receptarum seu descriptionum nostrarum breuitatem miremini: etenim hoc sanctè affirmare possum, plurium compositione vires specificarum medicinarum obliterari potius, quàm ad actum melius produci, proinde vestrarum compositionum canones non immerito reiicio, cùm eos fructu carere constet. Ad hæc morbos hosce intrinsecus cum eorum radicibus præscindi, quàm exterius exacerbari præstat. Elephantiasin exempli causa nobis proponamus quantus quæso morbus hic est vbi in Luem hanc degenerauerit? an externis remediis ipsum sanari posse quis credat? sanè ne dolores quidem aliaque symptomata, nedum morbum ipsum istiusmodi remediis quis curauerit. Elephantiasis certe & Lepra consimilem curandi rationem obtinent, per Mercurium nimirum Solis, si ille in primam materiam redactus absque omni adiectione adhibeatur. Etenim in Elephantiasi ac Lepra summum specificum in pustulis inde natis, primatum Arcanum existit, si ipsum in suum Mercurium reducatur. Itaque ipsum in solidam seu consistentem reducemus materiam, atque singulis diebus scrupuli dimidij instar exhibebimus. veruntamen non ignorandum curationem quandoque vltra anni spatium protrahi, causante idipsum malignitate morbi, quam breuiori temporis interuallo euincere impossibile est. Proinde quoque abstinendum ab aliis remediis, vnguentis puta, emplastris aliisque quæ extrinsecus adhiberi solent, quod ea frustra adhibeantur, & non nisi vi Mercurij Solis hæc duo mala curari velint vel possint. Reliqua quæ ad hunc locum pertinere possunt, in libro de vlceribus descripta inuenies.

Compositiones multæ specifica vim obtundũt.

Elephasis & Lepra simi iter curantur.

Mercurius Solis.

CAP. X.

ALopeciæ, Mali mortui, Cossarum, variolarum ac cæterarum hoc genus affectionum curationes, quamuis quantum ad morbi causam attinet (quæ Mineralis est) Chirurgicam curandi rationem (id est quæ extrinsecus adhibitis remediis perficitur) postulare videantur, tamen facilius intra assumptis medicamentis, curationem admittere videntur: non secus ac vulnerariis potionibus fœliciter vulnera curari animaduertimus. Proinde si malum mortuum vel alia similis cutanea affectio, Serpigo, Cicatrix, Pannus, Tuber, Esteræ, Fornicæ &c cum Lue Gallica complicari videbuntur, de duplici curandi ratione, vna extrinseca, alia intrinseca cogitandum

Summa itaque artis in eo consistet, vt cuiusuis Experimenti genuina virtus cognoscatur.

Experimentorũ sane vsus peritum ac exercitatũ hominẽ requirit, atque Experimentũ vt in manu periti medicina Dei manus est, sic in rudi venenũ præsentissimũ esse solet, stante proinde eo quòd experimenta correctionibus, ac separationibus non indigeant, manifestum euadit, morbi quoque naturam absolute cognitam Medico esse debere, quo intelligat, quo remedij genere morbus pellendus sit, non secus ac statuarios necesse est variarum rerum materiei, instrumentorum, &c. cognitione instructum esse, antequàm ad opus faciendum accedat. Non inficias eo, sæpius me experimẽtis contradixisse: proinde si quis contradictionis me arguere vellet, is sciat me ad Experimentorum conuitiationem magno ipsorum abusu permotum esse: vidimus namque qui Ferrariæ, ac Lutetiæ Doctores creati sunt, cùm duo, tria, vel quatuor saltem experimenta tenerent. Adhæc dum experimentis suis singuli Diuinas virtutes tribuũt, nil amplius sibi discendum putant, sicque magno ægrotorum incommodo passim in miseros patientes grassantur. Tertia denique causa est, quod ij qui experimenta callent, etsi iis non vbique cum successu vtantur, non tamen ab eorum vsu desistunt, non intelligentes sola Experimenta ad absolutas curationes non sufficere. Hosce abusus si quis perpẽdat, quomodo nõ meritò eos qui experimẽta iactitant, reprehendẽdos ac coercendos putet? Itaque fateri cogor, me huius farinæ experimentatoribus magnas peccandi occasiones præbere, veruntamen propter vnius vel aliquorum noxam, reliquos tam vtilibus inuentis priuari nolo, cùm sperem fore vt infelix illud lolium aliquando ex tritico exercibetur præterea in non dubiam spem erigor, non sine fructu plerosque hæc nostra scripta lecturos ac vsurpaturos.

Experimenta manus Dei.

Morbi natura cur cognoscenda.

I. II. III.

Experimentorum præterea hoc quasi singulare est, quòd subtiliter præparari nõ desiderent, non Spagyricas rationes, non quinti cœli artificia hic requiruntur, (ipsamet enim ceu alimentum perfectè coctum absoluta sunt) non exquisita ratio, non matura ætas, non linguarum, Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ, &c. cognitio, non multa lectio, sola sola Praxis sufficere potest: lectio etenim ad Medicum faciendum mediocre vel nullum adiumentum adferre potest.

Sed quod sæpe hactenus mihi accidit, hoc & nunc mihi euenturum metuo. olim multos per Germaniam ac exteras nationes, ex omnium conditionum hominibus, medicos docendo ac profitendo effeci, quorum non pauci degenerarunt, nunc etiam in Praxi idem eueniet, si quispiam non vsum, sed solam lectionem adhibere velit: itaque obseruari volo, multum in coniunctionis Remedij & Morbi exercitatione situm esse, proinde & nostra scripta exercitatis, solummodo medicis dicata esse volumus. Hoc interim pronunciare non verebor, omnes quicunque ex meis scriptis aliquem fructum se consequuturos sperant, ante multorum annorum exercitationem nil admodum profecturos, etsi multi futuri sint, qui antequàm ego dicere desinam, perfectam praxin sibi iam polliciturĩ. Atque hic non possum non tristium meorum discipulorum magno animi cum dolore reminisci, qui cum desperata cognitione, ac perfectione artis medicæ quam ex libris Galeni, Hippocratis, Ralis, Sauanarolæ, Auicennæ, Azararij, &c. nunquam se adepturos videbant, meæ se fidei commisissent, pauca experimenta à me edocti, eadem subitò sine iudicio magno ægrotorum discrimine passim languentibus exhibuerunt.

Paracelsus viua voce docuit.

Rara est ... fides.

Quod si illi de quibus ego tam bene sperabam, sic meam fidem fefellerunt, quid quæso de reliquis monachis, Iudæis, apostematis, qui & ipsi illotis, quod aiunt, manibus in Medicum agrum irrumpent, mihi pollicear? verum an culpa mea hoc accidit: an ego pectora hominum inspicere possum? serui æquè ac discipuli nequam fuerunt, adeo vt de profectu ac fide omnium quis desperare posset: atqui interim boni nostris vigiliis defraudandi fuerant? minime. Itaque medicos hoc mihi vitio vertere nollem, quòd candidè aliorum fucos detego, interim tamen non cuiuis quæ experientia didici impertiar: etenim auaritiam ac inuidiam nostris laboribus fouere animus non est. Liberalibus non auaris scribere, mitibus non superbis inseruire placet, & vellem sane vulgus quoque Medicinam intelligere, quo Thrasonum istorum arrogantia aliquantisper imminueretur, vel penitus euanesceret: dum enim lucri causa medicina addiscetur, numquam fucis ac næuis illa carebit, atque sanè magnum argumentum est, medicinam lucri causa constitutam esse, cùm omnes qui eam exercent priuati commodi sint solummodo studiosi. Proinde paruam mihi polliceor de vobis gratiam: scio enim duo sectarum genera ex meis scriptis enascitura esse: alterum nequitiis refertissimũ, nec Diis, nec hominibus pro acceptis beneficiis gratum: alterum verò si ex nostris scriptis profecerit, præ gaudio referendæ gratiæ officium intermittent. Verum omnibus notum est, quò maiora beneficia sunt, eò ingratitudinem maiorem esse, & ferè inter omnes actiones medicina maximam ingratitudinem experitur, atqui ingratitudo forsan ceu vulgatum vitium tolerari poterat, si non ea calumniis quoque oneraretur. Quomodo quæso non me laborum pœniteat, si mente recolo tres illos nequam seruos, qui victu, amictu, alimonia, à me sustentati, meis practicis experimentis adornati, subitò ceu noui quidam Galeni, conuitiis me incessere cœperunt, cùm ex me, præceptore suo candidiss. ne minimum quidem verbum conuitiatorium didicissent. Illos ne homunciones ad tantam pertinaciam euadere fas est? ipsos ne Galeni maledicentiam imitari decet? Vtinam omnes qui ex scriptis meis Praxim facere, vel defectus suos resarcire volunt, non ante tempus debitum nimium sibi pollicerentur, hoc est, ne ante multam comparatam sibi experientiam opus medicum aggrederentur, quid enim conferre ars sine vsu ac exercitatione possit? ad hæc necessarium omnino est quotidiana exercitatione semel comparatam experientiam

Medicina lucri causa primum reperta.

tiam confirmare. Verum sat scio lucri proprij, non publici commodi causa, meam medicinam, meaque experimenta plerosque vsurpaturos, vtinam illi finem considerarent, quo non de istis solum, verum & multo minoribus rationem reddere oportebit.

Ars antiquitus à bonis tractata.

Antiquitus medica ars penes eruditos, cordatos ac prudentes viros erat, atqui quod in riuulis accidit, vt procul à fonte quàm in ipsa scaturigine turbidiores sunt, hoc & nostra in arte euenit. Omnes passim nequitiosissimi homines, Monachi & Iudæi Medicinam artem impunè exercent, & artem iam non ex fine, sed ex superbia, fastu, ac librorum ostentatione homines æstimant. Itaque omnes ac singulos monitos ac rogatos volo, vt pro suo modulo, non pro vulgata superbia suam peritiam metiantur: interim vero ad cognoscendos ac excolendos Medicinæ fontes omnem suam operam strenuè conferant.

De Experimentis Thermarum.

Inter cætera Experimenta Thermæ principem fere locum occupant, non in Chyrurgicis solum, imò & in Physicalibus quoque morbis, vt in vlceribus, Febribus, ac similibus. Vis autem illa illis inest, non quòd illæ per Mineralia transfluant, verum potius quòd ipsæmet Mineræ sunt: etenim perinde ac Plumbum, Ferrum, Cuprum, &c. generantur, sic & Thermæ ceu singularia quędam Mineralia nascuntur,

Thermarum vires vnde.

quarum facultas proximè accedere solet, ad Vitrioli & Aluminis naturam. Hinc euenit (quoniam mineralis naturæ sunt Thermæ) vt in harum defectu arte tales conficerentur, verum ars naturam imitari vel assequi nequit, accedere tamen aliquo modo ad naturæ illam perfectionem conatur. Itaque vbi ad expellendam scabiem, ac Pruritum cum Gallica Lue complicatam Thermæ deerunt, *Recipiemus Aluminis lib. x. Vitrioli lib. j. Tartari calcinati lib. ß. Salis fusi lib. iij. omnia in Cacabum aquæ feruentis, in qua Lupulus intabuerit, coniiciantur, ac digerantur. Pòst ægrum Lue Gallica infectum in ista aqua balneabis, sed memento in pustulosa Herpetica ac Plyctenica saltem Lue remedium hoc efficax esse.* Quod si nimis inueteratum malum est, in quarta parte Vitrioli restingues Mercurium candentem quatuor vicibus: hac nam ratione etiam pruriginosam Luem curatam esse vidimus: veruntamen sciendum, nisi ex Cicatricosa specie, Lues ista sit, curationem perfectam nunquam fieri.

Mercurij restinctio vlus.

Ego cùm aliquando Medicinam faciens, circumferre tantam molem commode non possem, materiam hanc in coagulatam huiusmodi massam reduxi, hoc modo.

Recipe Aluminis calcinati, Plumosi ana ℥ j. Tartari calcin. Vitrioli colchotarini ana ℥ iij. Aluminis, Rocha, Salis Nitri, Vitrioli crudi ana lib. j. Casei præparati in viscum ad pondus omnium, mixta inuicem redigantur in pulticulam, quæ in corneam duritiem in aëre induretur, vsus tempore in calidam iniiciatur, & vis illa ex cornu in aquam transmeabit. Fuêre non pauci, qui istam artem à me edocti, dein turpiter eam falsis pollicitationibus prostituere non sunt veriti, cum eam ad Lepram etiam (inutili tamen conatu) vsurpare auderent. Quidam quoque sacrilegi homines, vt diuinam existimationem huic remedio conciliarent, fontibus quos deinde sacros dixère, ea iniecerunt, illa dein aqua pro Thermis vsi.

Sales herbarũ.

Quilibet dein Sal ex Parthenio, Serpentina ac Prionia confectus, ac in hanc aquam coniectus, scabiem ac pruritum ex lue gallica natas curat, sed huiusmodi herbæ plures inueniuntur, eandem vim participantes.

Succus vrticæ & culicis.

Præterea quiuis succus ex Vrtica ac Culica expressus cum modico salis fusi pedum manantia vlcera, lauaméti instar adhibitus curare valet, hoc remedij genus cùm quidam ex me didicissent, illud ad omne morborum genus stulte & inutiliter adhibere ausi fuerunt.

Phlegma Nitri.

Omne etiam Phlegma ex Nitro destillatum si cum aqua Thermali commisceatur, vltra Mercurij virtutes longè antecellit in curandis Hydropicis, Luis Gallicæ vlceribus.

Oleum Tartari.

Idem & oleum Tartari rectificatum præstare solet. Phlegma vero vitrioli idem in herpetibus, Phlyctenis, pustulis &c. Gallicis valere experti sumus, sed illud Oleum Vitrioli multis interuallis superat in quocunque vlcerum genere persanando. Tartari deinceps aqua pota ab intra Ictericam luem, ac eam quæ ex Menstruis originem duxit curat: quin & Lepræ principia ab eadem insigniter opprimi experientia cognitum est. Huius generis experimenta innumera adhuc supersunt, partim quia omninibus nota, partim quia ob veneni suspicionem periculum minantur, omittenda. Huius generis sunt. Aquæ Fortis, Regales, Corrosiuæ &c. atque ex quæ ex Realgare & cæteris sublimatis extrahuntur. Quæ ipsa etsi insignes virtutes obtineat, tamen quia à nonnullis meorum discipulorum turpi abusu infamata sunt, præstat silentio præterire: hoc interim monens, non cogendas experimentorum virtutes ac facultatès esse, verum frustra Experimentatores monentur, qui sine iudicio omnia audent.

De experimentis vnguentorum.

Sunt deinceps vnguenta quædam experimentorum nomine merito afficienda, à quibus vlcera Gallica (vbi ea fluere ac humorem fundere desierunt) feliciter curata esse meminimus tale est hoc quod sequitur. *Recipe Litargyrij, Minij ana ℥ ß. Olei Mirtillorum ℥ iij. Aloepatici ℥ j ß. Florum æris præparati ʒ iij. Terebinthinæ ℥ ij. mixta coquantur ad consistentiam vnguenti.* Huiusmodi descriptiones variæ sunt, in quibus tamen Aloepaticæ ac Flori æris iure meritissimo omnis virtus tribuitur, cùm sine incommodo reliqua duo omitti posse animaduersum sit. Sic vicissim vnguentorum quorundam descriptiones quę reperiuntur, in quibus Basium loco sunt, Mumia, Thus, Myrrha, &c. in his ergo reliqua quæ medicamenti solummodo molem adaugere videntur, quoque non inutiliter quandoque omittuntur. Huiusmodi nos descriptionem (vt nulla in re vobis deesse videremur) subiunximus ad omne genus inueteratorum vlcerum Gallicorum vtilem, quæ *Recipit, Olei de Mumia ℥ iij. & ʒ j. Floris æris ʒ ß. Mastiches, Myrrhæ, Thuris, Mummiæ ana ʒ ij. & ß. Aloepatici quantum sufficit Terebinthinæ lotæ ℥ iij. & ß. fiat decoctio ad consistentiam vnguenti.*

Sunt deinde vnguentorum quædam descriptiones, in quibus Basis est Argentum viuum, hæc ad scabiem ac pruritum, aliaque cutanea vitia vulgus adhibet, veruntamen sciendum Mercurium virtute salis Nitri in oleitatem

quandam

quandam prius reducendum esse: hoc namque modo præparatus quibuscunque tandem vnguentis commisceatur, ad omnia cutis vitia (vna Elephantiasi excepta) per sananda sufficiens est: vtendi ratio est vt inueteratorum vlcerum labra vnguento perlimantur: sanantur namq; subito, atque quò plus de lue gallica participant, eò velocius sanationem recipiunt.

Præcipitatus Mercurij est remedium inueteratum. Conficiuntur ad hæc vnguenta quædam ex præcipitato, cuius inuentionem plurimi iactitant, atque sibi adscribunt, cùm tamen omnes ex veterum Artistarum ac Spagyrorum scriptis eum sint suffurati, à quo mendacij vitio nec Vigo immunis fuit. Præcipitatus certe Mercurius vetus remedium est, sed Medicorum perfidia multo tempore delituit, sciendum proinde omnia cauernosa (corrodentibus & ambulantibus exceptis) eius vsu perfectè sanari: verum oleum Argenti viui in Chirurgici curationibus extrinsecus multo maiore cum fructu vsurpari experientia docuit.

Vnguenta vero ex Mercurio coagulato confecta, Argenti viui maximam virtutem in coagulatione amisisse videntur.

Vulneraria vnguenta. Fiunt etiam vnguenta ex herbis quibusdam, quarum potissimæ sunt Serpentina picta & Serpentina maculata: hæc enim ingredientia omnia vlcera corrodentia & vaga, imo & ipsam Phagadenam curare valent. Idem, sed paulò minus efficaciter præstare videntur Chelidonia, Ciclamen, Consolida pontica, Aristolochia acuta: harum itaque herbarum quæ maxima suppeditant experimenta accuratam obseruationem Medicus habere debebit. Nos vnicam hic annotare formulam voluimus, vt, ℞. *Serpentina vtriusq; ana numero vj. Aristolochia acuta, Consolida pontica ana lib. ß. contundantur, ac cum lib. j. ß. Terebinthina lota ac ℥ iiij. olei ouorum. fiat mixtura ad modum vnguenti*, tanta huius remedij vis ac efficacia est, vt si qua cutanea affectio est, quæ ab eo non persanetur, fere desperata illa sit.

De oleorum Experimentis. Sunt dein & olea aliquot, quæ & ipsa experimentorum instar se habent, qualia sunt quæ ex Mumia, Vitellis, Mastiche ac Lateribus conficiuntur. sed ad absolutas curationes sola sufficere non possunt, non contemnenda tamen vbi curatio promouenda, dolores mitigandi, vel aliud aliquid huiusmodi efficiendum erit. Sic & olea ex Metallis confecta mirificam vim obtinent, alia aliis maiorem quidem, maxima tamen auro vis inest.

Oleum Auri. Petrolium cum Serpentina præparatum magnum certe remedium est. Sic axungia humana cum Mumia commixta itidem ad leniendos dolores vtilissima censetur. Huius generis innumeræ aliæ circumferuntur descriptiones, quas omnes enumerare nil opus est; itaque Medici magnas compositiones ex iam dictis basibus conficere contenti sint.

Mellis vsus. Similiter in melle vis mirifica inest, si ipsum cum Aloe epatica vlceribus quæ madida non sunt, vel quæ in partibus osseis seu carnis expertib. (vt verbi gratia in Raiceta) consistunt, adhibeatur.

Resinæ vsus in Syronib. Sed de Resina ratio alia est ea: namq; etsi in Syronibus prodesse conspiciatur, tamen ad absolutam perfectamq; curationem faciendam non sufficit, nisi ex supra enarratis simplicibus aliquod illi adijciatur. Huiusmodi mea vnguenta cùm alij non pauci æmularentur, eaq; ad varias affectiones vsurparent, dum ipsorum materiam non intelligunt, inutiliter adhibuerunt quidem ex colore Cinnabarim, alij ex odore oleum Laurinum, nonnulli suffumigando Mirrham, alij denique calidæ ac auri experimentis Mercurium esse suspicabantur ac conijciebant, quasi vero tam rudis ego sim, vt Mercurium abscondere seu celare nesciam. Fuerunt qui sub meo nomine nouas compositiones confingerent, cum ne minimum quidem simplex intelligerent, verum quo successu ij testari poterunt, qui ipsorum se curæ commiserunt, hi si iam nostra scripta perlegerint, ipsimet suam admirabuntur inscitiam ac ruditatem.

De Experimentis Emplastrorum. Ex natura Ceræ ac Terebinthinæ emplastra primitus extitisse manifestum omnibus est, quæ deinde accessione ac commixtione variorum simplicium, ad varia vlcerum ac affectionum genera adhiberi cœperunt. *Ceræ vsus singularis.* Cera quidem ad omnes in vniuersum continui solutiones persanandas, catholicum quoddam remedium existit, verum non sic Therebinthina: ipsa enim solis humidis vlceribus conuenire conspicitur, itaque quidam, istis vsi sunt, commixto Colcothar, ad Phagedenas, alij adiecto Lytargiro ad pedum manantia vlcera, sicq; varij variis simplicibus variè luserunt. *Colcothar.* Post hæc incarnatiuis commixtis, tam diu vsi fuerunt, donec cuiusuis vlceris naturam absolutè perspicerent. Hinc dein error ille originem duxit, vt qui in Scrophulis eam vsurparent, eandem in Cancro ac Fistulis sibi vsurpandam putarent, sicq; in multis aliis, quæ in Lue Gallica vsuuenire solent, insolenter peccatum fuit. Veluti ergo Lues Gallica ab aliis morbis distinguitur, sic & remedia ab inuicem discernenda erunt. Notandum tamen, quod si vlcera in Fistulas abeant, ea remedijs ad Fistulas pertinentibus curari posse, *Vlcera si in Fistulas abeant quomodo sint curanda.* tum scilicet, vbi Lues Gallica vires suas aliquomodo amiserit: etenim tum Lues morbus amplius esse non videtur. Sin affectus recrudescat, ac noua Lues appareat esse, tum infinita sunt, quæ supra descripsimus remedia, à quibus perfectè sanari morbum difficile non sit, idq; mirum esse non debet, cùm Lues tantas vires non habeat, vt remedio vel lenissimo resistere queat: itaq; ad euincendum malum sufficiant, Emplastrum de Minio, Emplastrum de flore aeris & Oppodeltoch nostrum: sin altiores forsan radices egisset malum, difficilior curatio erit, nisi remedium aliquod contra lepram faciens, vnà cum cæteris commixtum adhibeatur.

Quapropter Medicos omnes & singulos monitos volo, vt hoc genus receptas, ac experimenta nulla alia ratione, quàm quæ dicta à nobis est vsurpent: scilicet vt prius de morbi natura certi, ea quæ diximus imitentur, ne quod tonsoribus ac balneatoribus quibusdam accidit, qui ea quæ à nobis didicerant remedia, sine discrimine omnibus ex æquo exhibebant, plus damni quàm commodi miseris languentibus adferant. Sed frustra insolentes isti homines, quibus iudicium ac conscientiam, auaritia & inuidia eripuerunt, admonentur, & opus

opus fere de artifice suo abunde testatur.

Pharmacopæi experimenta Paracelsi abu-

Non defuerunt quoque, qui nostras descriptiones emendare ausi fuerunt, tamquam eruditione multò quàm ego superiores, persuadentes sibi eò quòd Historiarum ac Græcorũ codicum lectione ornati essent, nec medicamenta sibi resistere posse, sed in ipsorum gratiam nullum non mali genus curatura. Similiter & Pharmacopæi, ad quos nostræ descriptiones quandoque pertinuerunt, insolenti proposito faciendæ Medicinæ ius sibi ob id vsurpantes, sic voti compotes facti sunt, vt postea eandem operam iterare ausi non fuerunt. Itaque si quid mali ex nostris scriptis euenerit, illud non Receptis, sed medicorum imperitiæ omne adscribant.

Sequuntur Descriptiones Emplastrorum quæ Experimentorum instar esse poterunt.

℞. Olei Mirtini, Ceræ, Minij ana lib. j. ß. Zinobrij Fl. æris, Mummiæ ana ℥ j. ß. Opoponaci ℥ ij. Terebinthinæ lib. ß. fiat Emplastrum secundum artem, quod malaxetur oleo ouorum.

ALIVD.

℞. Floris æris lib. j. Olei anethini, Ceræ communis ana lib. j. ß Colophoniæ ℥ iiij. Olei Laurini ℥ ij. Terebinthinæ lib. ß. Mummiæ, Mastiches, Thuris, ana ℥ ij. Serapini, Galbani ana ℥ j. ß. fiat Emplastrum secundum artem, & malaxetur oleo verbasci.

ALIVD.

℞. Spumæ Saturni, rubeæ Ceræ Olei ana lib. ij. Celidoniæ, Serpentinæ, Guttosæ, ana ℥ ß. Mastiches Opoponaci Myrrhæ, Mummiæ Galbani ana ℥ j. Aristolochiæ rotundæ, Thuris, Ammoniaci ana ℥ j. ß. Terebinthinæ ℥ vj. f. Emplastrum, & malaxetur oleo de Spica vel Lumbricorum.

ALIVD.

℞ Ceræ Medionis lib. j. Colophoniæ ℥ iiij Coralli vtriusque, Magnetis, lapidis Calaminaris, Carabe, Antimonij ana ℥ j. Mummiæ, Thuris, Myrrhæ Mastiches ana ℥ j. ß. f. Emplastrum quod malaxetur oleo de Camphora.

Artificium horum Emplastrorum, decoquendorum hic non describimus, tum quòd vulgatum est, tum quòd ex Cerotorum compositione facile innotescat, quo pacto ista decoquenda ac præparanda sint: quæ namque illic incidi ac dissolui debent, eadem & hic incidentur ac dissoluentur, sicque iuxta vulgatos canones commiscebuntur. Vlteriores compositiones necessariæ nullæ sunt: istæ enim ad omnia vitia sufficere possent, si rite adhibeantur: adhibebuntur autem ritè, si non plus quàm ipsorum fert natura (experientia comprobata) ab iis sperauerimus, hoc est, si non ad quosuis affectus singula sine iudicio vsurpentur; quod Balneatoribus, Apotecariis aliisque hoc genus indoctis medicis facere solenne est.

De experimentis puluerũ.

In puluerum quoque censu, velut & in omnium reliquorum formarum medicamentorum ordinibus obseruata quædam sunt, quæ experimentorum nomine iure optimo appellari possunt. Notandum tamen de pulueribus est, quòd eorum quidam componi velint, reliqui extra compositionem asseruari malint, singuli scilicet pro suæ experientiæ natura ac ratione, non autem pro modulo canonum pharmacopœiæ, ac reliquarum quæ conficiuntur receptarum. Verbi causa: in Mummia ac in Culicula in quolibet nimirum per se excellens quædam vis seu Experientia inest, quæ ambæ vnà consistere possunt: incarnatio scilicet in Mummia: mundificatio autem in Culicula. Sunt dein quæ per se sine vlla alterius remedij accessione, sola sufficiunt ad vlcera sananda, veluti Serpentina maior, & Flos Martis; quorum hoc bona simul malaque curat, clauditque sine incommodo, illud autem mundificat simul ac curat. Alia præterea sunt quæ sub forma Corrosiui medicamenti, vt Fumus Caminæ, alia ex suæ naturæ bonitate, vt oleum de Medullis, vlcerum malignitatem pulcherrimè euincunt. Itaque obseruandum vbi vel æger, vel medicus, Corrosione, mundificatione, &c. vti maluerit, fœlicitatem in agendo, ac industriam in præparando spectandam ac exoptandam esse. Est & in administrandi modo sua quædam diuersitas: alij enim pulueres mutari ac iterari volunt, alij principio solum, alij in fine tantum adhiberi.

Flos Martis.

Caminæ alia.

Sanguinis sistentia ac siccantia experimenta nõ sunt.

Verum quanta quanta in Experimentis vis constituatur, obseruandum tamen exiccationem ac hæmorrhagiæ præcautionem vel ablationem experimentorum loco haberi non posse: etenim natura quæ istis remediis inest, manifesta qualitate in corpus Microcosmi agere videtur, non secus ac Sol in terram agit. Proinde in experimentis ad Chaos (experimentorum scilicet omnium parentem) solummodo respiciet medicus. Quemadmodum autem varij pulueres numerantur, sic duas saltem eorum differentias esse non ignorandum: dulcem nimirum & acidam, qui ergo pulueres dulces sunt, vt Medullarum ac Serpentinæ, ij simpliciter curant: qui vero Acidi instar Realgaridum, Sublimatorum, Calcinatorum, Destillatorum, &c. conferre vlceribus creduntur. Itaque in vsu puluerum diligenter inspiciendum, cuiusnam generis puluis sit, dulcis ne vel acidus: siquidem Acidi pulueres, ac Corrosiua vis Realgaris, nisi obliteretur, nihil commodi ad faciendam sanationem conducere potest. Quia ergo vis Realgaridum non in acrimonia consistit, manifestum est in dulcore eam quærendam esse, magnus itaque error est, quòd in Experimentis ea quæ manifestiores actiones habent, potiora ac præstantiora esse ducuntur. Sed hoc vitio ac imperitia medicorum accidit, qui pro qualitatum magnitudine omnia metiuntur, non intelligentes naturam malle amicè quàm inimicè, dulci quàm acri medicamento, corporis passiones subleuare. Medicorum imperitorum tota actio in rosione consistit, quam si non satis crudelem faciant Arsenicum ac Mercurius, ipsi non dubitant, carnificum instar, ferro ac igne corpus lacerare. Itaque in experimentis Catholicus canon esto, vt in experimentis, quæ dulcia sunt, tota substantia vsurpentur, quæ vero acria, non nisi adempta prius veneni acrimonia, adhibeantur.

Pulnerũ duo genera.

Realgaridũ vis non in acrimonia quærenda.

(Sequuntur

(Sequuntur experimenta Dulcia.

Mummiæ Experimenta.

Mummia consolidatiua plurima in se continet, quæ singula ad quæuis vlcera (quæ Frita iam sunt) curanda sufficere possunt.

(Primum experimentum.)

I. *Recipe Mummia quantum sufficit, imponatur vitro, ac ad tertium ignis gradum ad quatriduum in fornace vratur, post vase aperto sine vt euaporet, denique exiccetur, ac in puluerem redactum seruetur, vt decet.*

II. *℞. Mummia quantum sufficit. affunde Olei de vitellis ouorum trientem, exiccentur, ac per descensum destillata denuo in calce siccentur.*

III. *Recipe Mummia probè contusa, quantum sufficit, cui Olei de semine lini tantundem affundatur, digerantur biduum, pòst ad quantitatem vtriusque affunde Alcool vini, iterumq; stent biduum, tandem vinum euaporare sinatur, ac reliqua materia in puluere redacta seruetur.*

IV. Vltimo loco: *℞. Mummiam satis iusta quantitate, quam aduras, donec colorem album acquirat cinis ille, ex quo dein lixiuium paretur, quod decoquatur donec consolidetur.*

Carabes experimenta.

In Carabe seu Succino, duo quoque experimenta antiquitas obseruauit, alterum pro cauis, alterum pro depascentibus vlceribus. Hoc
I. sic habet *Recipe Carabes, Petrolei, vtriusque quantum sufficit, dissoluantur coquendo in Liquorem, qui deinceps exiccetur.* Illud vero hoc
II. modo præparandum. Vt Carabe artificiose destilletur, atque denuo exiccata adhibeatur, isti duo pulueres ad omnia vlcera, siue cutim, siue carnem depascantur, conducunt.

Myrrhæ experimenta.

Alia duo Experimenta in Myrrha insunt, pro fœtidis vlceribus curandis, quorum prius sic
I. habet. *Recipe Myrrha quantum sufficit, cum Vitellis ouorum in oleitatem resoluatur, & quintuplo Alcool vini adiecto, per quinque dies digerantur,*
II. *digesta denique exiccentur.* Secundum est, vt Myrrha per descensum destillata cum Traganto exiccetur, Myrrha hæc omne genus vlcerum putridorum curat ac claudit, siue intus, siue extra consistant. Sunt præter hos multi alij pulueres, quos ceu vulgatos & omnibus notos hic describere intermittimus.

Sequuntur Experimenta corrosiua.

Tartari experimentũ.

Inest in Tartaro Mummia quædam, quæ omne genus manantium vlcerum curare apta est, dum ipsorum Corrosiuam vim, ipsa attemperat ac tollit: namque nisi corrosio in vlceribus impediatur, etiamsi sanatio in propinquo videatur, tamen subito quandoque malum suo principio longè deterius euadit. Tartari ergo dulcedo sic conficietur vt supra, legitimum calcinationis tempus vigintiquatuor horis, ipse adhuc vratur, dein per aquam culiculæ dulcoratus exiccetur, atque iterum 15. vel 16. vicibus cum vino rectificato destillatus, super Marmor in aquam omni pinguedine ac oleitate carentem resoluatur, aqua hæc adeo dulcis euadit, vt ad vulnera quoq; sananda sufficiat.

Vitrioli experimenta.

Vitriolo vis curatiua quoq; inest mirifica, quam eo quo sequitur modo extrahere, & à sua Corrosione separare poteris.

Recipe Colcothar vitrioli, & abs eo abstrahe cum aqua pluuiali rubedinem, quam dein coagulabis, & a coagulato rubedinem denuo extrahes, idque quinquies vel sexies iterabis, donec in durissimum lapidem illa materia induretur, qui lingua admotus dulcedinem quandam referat, hoc remedio Syrones, aliaq; grauissima vlcera sine mora sanantur. Obseruandum tamen, summam dulcedinem illi vitriolo inesse, qui ex cupro arte Chemica paratur.

Paracelsi Chirurgia Magna.

Antimonii experimenta.

In Antimonio deinde similiter Balsamus quidam inest, quem vt extrahas ipsum prius cum Sale Armoniaco resolutum pluuiali aqua dulcorabis, dein exiccatum iterum supra marmor resolues toties, donec limpidissimo rubore conspicuus euadat. Isto remedio Fistulæ, Carcinomata, aliæque grauissimæ affectiones cum Lue Gallica complicatæ facillimè sanantur.

Balsam⁹ Argenti viui.

Non secus Argento viuo quoque dulcis Balsamus inest, qui sic præparandus est, vt nec sublimatio, nec calcinatio accedat, sed per aquam ouorum supra suam calcem (in qua Mercurius extinctus sit) destillatam in rubicundum puluerem reducatur, hac præparatione tanta vis tantáque dulcedo comparatur, vt vulnera & vlcera (quæ in vesica consistunt, etiam aliàs incurabilia) perfectissimè curet: quin & caua vlcera, quæ fauces & œsophagum occupant, eodem medicamento sanantur. Hinc error ille in præparatione Mercurij primum originem duxit, dum quidam Præcipitati hæmatinam rubedinem eandem ipsam de qua loquimur esse putarunt. Atqui Præcipitatus Mercurius numquam perfectum remedium esse potest, eò quòd perpetuò corrodens vis ab Aqua forti impressa ipsum comitetur. Sed quales medici, tale remedium, itaque nil mirum si ipsis agentibus Mercurius non id efficiat, quod aliàs efficere potest, siquidem ipsi de auferenda corrosione solliciti non sunt.

Erroris causa.

Præcipitatus Mercurius improbatur.

Arsenici Balsamus.

Arsenicum vim quoque participat (iuxta suum Balsamum) qua caua vlcera ac vulnera non secus ac Mercurius perfectissimè sanat, verum sic ipsum dulcorari prius oportet, vt instar butyri in vulneribus dolorem nullum inferat, quòd fiet, si ipsum Sale Nitri figamus, fixatum soluamus, solutum in Alembico sublimemus, ac in aquam pinguem reducamus. Per hoc Arsenici magisterium cuiuslis generis corrodentia vlcera, Fistulas, caua vlcera, &c. curantur: namque veluti, vbi ipse venenum adhuc est, dolores grauissimos infert, sic vbi veneni vim amisit, nullo penitus dolore affligere solet.

Eius vsus.

In Auripigmento similis plane virtus inest, similisque præparandi ratio adhibenda.

Sal Armoniacus.

Verum Sali Armoniaco, etsi non minor virtus inesse videatur, tamen absolutam ex eo curationem sperare nemo debet. Sic & Alumen ad claudenda vlcera insufficiens est, etsi non mediocrem vim obtinere credatur. Non secus de Corallis iudicandum, quod ad perfectam curationem obtinet, attamen sine illis vbi hæmorrhagia in vlceribus molesta fuerit, non facile sanguis sisti potest. Sic Carnedus, sic Hematites agunt, nisi quòd præparatione nulla indigeant, sed in substantia sua adhiberi velint.

Corallorũ experimentum.

Balsamus ferri.

Ferri quoque Balsamus, si in Resinam reducatur, vtilis ad vlcera est, quò rubicundior au-

tem is fuerit, eò melior esse cernitur: conficitur vero per Aluminis aquam, opera autem danda, ne ipsius oleitas deperdatur, studendumque ne dum opus reiteratur, illius crassities nimium accrescat. Hoc Ferri oleo omne genus humidorum, fluentium, ac Flaccidorum vlcerum, ea etiam tumida ac rubicunda labra habent, percurantur, atq; quò magis inueteratum malum est, eò promptior ac facilior curatio existit. Crocus etiã ferri, si per Reuerberatorium in Alcool redigatur, eadem vlcera si fluere desierint, atq; ad legitimam ætatem excreuerint, curare creditur.

Oleum ferri.

Crocus Ferri.

Plumbi Balsamus, qui cum aceto ex ipsius cineribus per destillationem extrahitur, corpus autem illud vbi exaltatum fuerit, per Reuerberationem in Minium redigi debet, vel per aquam Serpentinæ pictæ in Cerussam reduci. Ex illis tribus experimentis originem ducunt curationes vlcerum depascentium, Phagadenarum, ac ignis Persici: verum ex deprauata horum trium remediorum, Plumbaginis, Minij, Cerussæ (quæ secreta remedia in illis affectibus putantur) præparatione plurimi errores à Pseudomedicis committuntur, vnde magnum plumbo conuitium conciliatum fuit.

Balsam' Plumbi.

Cupri flos, qui ad curandas Corrosiuas exulcerationes vtiliter adhibetur, bifariam præparari solet. Alter modus est, vt viride ex eo per Botin destillatum extrahatur, atque illud Botin iterum abstrahatur. Quamuis non negem, Veneri languidam satis vim adesse, nisi coniungatur Vitriolum. Vitriolum illud puto quod ex corpore Veneris extrahitur: namque in illo Vitriolo altera illa vis inest, si eo quo dixi modo præparetur.

Flos Cupri.

Venus si in Vitriolo non efficax (...) Vitriolũ ex Venere.

Auri Balsamus omnes quotquot vspiã sunt, solutæ continuitatis species curare tã efficax est, vt ne Lepra quidem ei resistere queat. Sed plura quàm eius præstantiam commemorare hoc loco animus non est, tum propter medicorum imperitiam, tum propter præparationis difficultatem. Balsamus certe hic, in morbis plus quam quicquam hominum cogitare posset, efficere potest, cuius nos præparandi rationem cum aliis quibusdam præstantioribus experimentis, in Archidoxis nostris describemus.

Balsamus Auri.

Archidoxa Paracelsi.

Sunt denique experimenta quædam caustica, id est, quæ per vstiones fiunt, nimirum cùm cutis vel pars affecta vritur, atque vstio illa tamquam simplex aliqua alia vstio curatur, quam ego rationem omnino penitusq; improbare non possum. Verum curandum vt totum simul vlcus dictum & factum omni ex parte vratur, vnumq; vlcus seu vna crusta efficiatur: nisi enim hoc fiat, operam & oleum ludet medicus, frustraq; æger tantos dolores perpetietur. Obseruandum quinetiam & illud est, siue auro, siue pice, siue resina, de metallis vstio fiat, in carbones illam vim quoq; referendam esse, qui dein cum vnguentis (ad vstiones) curationem absoluunt. Caue autem, ne vlcera ex superioribus Mineralibus orta hoc modo curare aggrediaris. Alia caustica, quæ per Cantharidas, Flammulam &c. efficiuntur, quia ex vlceribus Fixis humiditates superfluas educunt, has quoque improbare nequeo, maximè si dein dicta curandi ratio ad finem vsque continuetur.

Vstiones quatenus concedantur.

Fixa vlcera causticis curantur.

Quæ vero per sectiones fit curatio, vsurpanda nunquam erit, nisi totus affectus vnà eodem in loco consistat: nisi enim hoc fit, frustra ac magno cum incommodo ægri sectio administrabitur: etenim si totum morbi dominium non resecetur, ad hæc sectio hæc tam grossum remedium est, vt an ad artem pertinere possit, merito dubitetur.

Sectiones improbantur.

Sunt qui corrodentibus remediis magnum operæ pretium faciant, verum quia corrodentem vim antea in experimentis tolerandam non esse monuimus, inter experimenta Corrosionem non numerabimus, maximè cùm peritum ac exercitatum Medicum ea requirere videatur. Plures præter has Experimentorum formæ sunt, quibus vlcera sanari conspiciuntur, sed quoniam omnes sine iudicio me insectantur, in præsentiarum ea scribere intermittimus in nostris Archidoxis accuratius de singulis disputaturi, vbi de Caracteribus & Adeptis (quæ æmuli mei superstitiones appellant) sermonem instituemus.

Experimentum dici non debet Corrosio.

De Caracterib. & Adeptis Paracelsus.

Sunt denique ad fracta, luxata, ac sphacelata ossa, & in iis consistentia vlcera, sua quoque experimenta, quæ nos dante Deo in libris de vlceribus describemus.

EPILOGVS DECEM LIBRORVM PARACELSI.

PERORATIONIS tandem loco Lectores beneuolos rogatos volo, ne elatum dicendi genus requirant, Experientiam potius tam Theoricam, quam Practicam spectent singuli rogo: namque eloquentia in arte Medica nil aliud est, quam crumenæ euacuandæ fucatum quoddam medium. Itaque cum non compta oratio, sed Experientia in arte medica dominetur, (Experientiam autem eam intelligo, quæ à veris Medicinæ fontibus aliena non est) Humiliore stilo vti visum fuit. Quod si cui nimis succinctus videar, ei liberum esto maiora commentari. Sin prolixiorem quis me fuisse causetur, is poterit ea quæ non intelliget (quorum plurima erunt) sicco pede transiens, breuiorem sibi facere. Quod si denique mirabilia nimis cui videantur, eum discat hortor, quo admirari desinat. Multum quidem à veterum dogmatibus me recessisse fateor, verum causa in promptu est, quod ipsorum practica scripta mihi satisfacere non possent, itaq; non dubito etiam eos qui antiquos hactenus sectati sunt, posthac ab ipsorum sententia discessuros, quorum tenuitati vt consulam, librum de præseruatiuis pustularum conscribere animum induxi. Hoc etiam scriptum ad eos solum Medicos pertinere volo, qui ægris quàm crumenæ melius prospectum cupiunt: proinde si qui ipsorum vlteriorem explicationem desiderabunt, si me eius certiorem reddiderint, ego mea opera illis non deero. Cætera quæ adhuc ad absolutionem operis de Morbo Gallico pertinebunt, in libro de Præseruatiuis pustularum copiosius explicabuntur.

Eloquentia ad curationem nihil cõfert.

Prolixitatẽ, breuitatẽ & nouitatẽ excusat.

FINIS DECEM LIBRORVM DE VLCERIBVS AC PVSTVLIS, ETC.

CHIRVRGIAE MAGNAE D. PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI, PARS QVINTA.

DE IMPOSTVRIS IN MORBO GALLICO, LIBER PRIMVS.

Proœmium.

Contradictiones in cuiusuis operis limine diluenda. Argumentu huius libri.

QVICVNQVE aliqua de re explicationem conscribere animum inducunt, ij meo iudicio rectissimè in ipso statim operis limine, contradictiones, si quæ in aduersum faciunt, dissoluere debent. Etenim donec eæ saluæ & integræ consistunt, perpetuo iis qui hauriendorum puriorum fontium cupidi sunt, scrupulos facere solent, sicq; numquam perfectè ars ipsa conscribi addisciq; potest Namque contraria argumenta simultates professorum perpetuo excitant: hinc discipulorum quoque animi incertis fundamentis innitentes, numquam ad aliquam frugem perueniunt. Proinde constitutum quoque apud me est. præsenti libro Imposturas quæ nostro proposito aduersari poterant enarrare, tandemq; refutare, quo ij qui nostræ sectæ sese addixerunt, his perlectis habeant, quibus se tueantur, argumenta. Itaque omnibus in vnum coaceruatis meorum antagonistarum imposturis, quarum aliæ adhuc firmæ consistunt, aliæ nutant, aliæ penitus conciderunt, vno fasce complexus proposui, vt ij qui vel mea secta relicta, suæ se manciparunt, vel ab illis prohibiti, meam cognoscere noluerunt. quidquaq; in re sequendum fugiendumq; sit, intelligant. Etsi autem non statim optatum finem consecuturum me præuideo, spero tamen post obitum maleuolorum quorundam hominum nostram medicinam auctam iri.

Interpres Lectori Salutem.

GAlenum Dogmaticæ sectæ inter Medicos principem, passim acerbius in suæ ætatis pseudomedicos inuehi qui nescit, hunc Galenicæ medicinæ sectatorem dici indignum est. Atqui ex iisdem sectatoribus audire vellem quid commodi ex inuectiuarum illarum lectione, lectori accidere posset? quid ex primo Therapeuticæ Methodi a sad addiscas, quam Thessalus quis fuerit scire, aliisq; maledicere? quod considerans ego præsentium duorum librorum argumenta solummodo afferre volui, quod maledicta (neq; tamen illa plane iniqua, digna tamen quæ omitterentur) si scirent quæ enim hic dicuntur, vel sæpius alias a Paracelso annotata inuenies, vel parum commodi præstare possunt, ita vt mutilum opus ob id neminem dicturum puto, si nil nisi vtilia in eo contineri in tuam rem volui. Vale, & nos ama.

PRimo de præseruatiuis Pustularum libro Paracelsus noster rei indignitate permotus, quoscunq; potuit errores pseudomedicorum in tota medicina, non solum in curatione Luis Gallicæ, in viginti classes seu capita retulit, quos dein errores cùm hoc libro variis scommatis (quæ nos quia non histrionicam, sed medicam artem iuuare volumus) exsibillasset firmissimis rationibus sequenti libro corrigit ac refutat. Nos classium nomina saltem annotare, atque breuiter saltem argumenta, quibus errores exploduntur, commemorare vtilius duximus, quàm inutili lectione studiosos onerare.

Capita

- I. Doctorum errores ridentur.
- II. Vnguentorum abusus ostenditur.
- III. Suffumigia taxantur.
- IV. Corrodentia exploduntur.
- V. Lauamenta censentur.
- VI. Sectiones partium improbantur.
- VII. Balnea ac sudatoria expenduntur.
- VIII. Caustica tolluntur.
- IX. Chemicorum empyrica ridentur.
- X. Tonsorum tota ars ridetur.
- XI. Ij qui diuinitus à sanctis immitti morbos vulgo persuadent, seuerissimè corripiuntur.
- XII. Serui ac discipuli desertores, qui Paracelso contradicere ausi fuerunt, accusantur.
- XIII. Abusus in Ligni Guaiaci decoctione commissi, aperiuntur.
- XIV. Iudæi qui medicinam se facere Mosis præscripto falso iactitant, conuitiis incessuntur.
- XV. Ij qui Linguarum studio ac peritia superbiebant, quasi ea ad Medicinam faceret, ridentur.
- XVI. Pharmacopæi qui sua arte relicta medicinam faciunt, miris salib. condiuntur.
- XVII. Sparadrapum improbatur.
- XVIII. Vstio per actualia ceu crudelis exploditur.
- XIX. Laminarum plumbearum abusus ostenditur.
- Vltimo. Præsectio venarum ac arteriarum, quòd mala sit, docetur.

LECTORI SALVTEM.

Quæ istis capitibus præter iocos, sales, scommata & ironias continentur, lector humanissime, ea omnia sequenti libro, in quo errorum classes corriguntur, repetita inuenies, itaq; eius lectione te saturabis.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE CORRECTIONE Imposturarum in curatione Luis Gallicæ,

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Argumētū huius se unde libri.

ALTERA propositi nostri parte ad vmbilicum deducta, enumeratis scilicet illis error b.ac dogmatib., quæ nostris principijs aduersari videbantur, altera iam superesse videtur, vt videlicet, cùm non desint impostores, qui illis nugis se tueri, easq; penitus reprobandas non esse arguere conabuntur, iis contradicamus. Cùm enim ad speciem videantur ipsorum non planè inutilia inuenta esse, quod (quamuis raro) aliquoties successiùs respondisse visus sit, atq; proinde laudem mereatur, veruntamen vbi causæ cardo vertatur, illi ignorát: itaq; errores suos, ac ignorantiam, quam tueri illis impossibile est suis quæ videntur propugnaculis denudare constitutum est. Quoniam autem intelligo techinas illas specie boni palliatas, non statim ab omnibus reprobatas iri, quæ d mihi displiceant, præsenti libro, quatenus imposturæ sint ac dicantur, aperiam, quo appareat, quomodo arcanis ac præstantib. remedijs illis abutentes impostores sese nobis præbuerint. Quod vt sincerius efficiam, imposturas ipsorum candide refutabo, ostendens vbi illi erronib. occæcati vel liberi fuerint, quantumq; virtutum Deus Opt. Max. remedijs ac simplicib. medicamentis implantarit vt iam impostores, solo contradicendi studio me illis aduersari, conqueri non possint cùm ipsorum quoq; vtilia inuenta produces, ea saltem, quæ improbanda videntur, redarguero.

Contradictionibu. Paracellus nō est addictus.

CAPVT II.

Anatomiæ morborum cognitio necessaria.

PRiusquam autem ad sequentium capitum lectionem accingamini, necessarium erit, Anatomiæ quandam cognitionem vobis comparari. Anatomiæ dico non cadauerum, sed corporum morborum. Siquidem frustra medicus morbo remedium adferre conabitur, nisi & affectum ipsum, & locum patientem cognoscat, itaq; hæc magnorum in curationib. errorum radix est. Icteritiam enim exempli causa nobis proponamus, hanc nisi loco patiente cognito, quis curari posse cogitet? contrà loci affecti cognitio planè facilem curationem reddet. Hæc eò à nobis dicuntur, vt vestros errores in adhibitione remediorú detegam: namque si verbi causa vnguentum ad lauamentum affectum alicui adhibeas, neq; morbi vel remedij Anatomiam prius consideres, horum alterutrum incurres vel nimis vehemens remedium adhibebis, atq; tum non medicinam sed veneficium committes, vel debitius quam par sit vsurpabis sine fructu remedium, itaq; non longius latiusq; quam ipse affectus esto. Hic, hic primus fons, hæc prima Practicæ Medicinæ origo est, proinde in hoc cognoscendo sedulò laborandú, quodcunq; tandem remedium adhibere velimus, ne Anatomia remedij quam affectus latius serpat. Ex his sequitur, arborem morbi ex suis signis seu ramis cognoscendam esse, qua cognita, nil deinceps laborare, sed simplici opinione contentos esse decebit. Verbi causa, si morbus sit in venoso genere, vt in Saluatella, tum morb. in solo loco (nec vllo alio) consistit, illeq; solus (nec vllus alius) remedij vim sentiet ac experietur, sicq; de reliquis quoq; humani corporis partib. iudicandum erit. Hæc ceu omnium Imposturarum radicem in præsentiarum proponere in medium consultum visum fuit, tamé quomodo Anatomia morborum ac corporum intelligenda sit, hîc repetere nolumus, cùm de iis abundè in libris de origine vlcerum disseruimus.

Icteritia sine anatomiæ cognitione non curatur.

Practicæ Medicinę fons & origo in quo consistat.

Arbor morbi cognoscenda.

Morbus in saluatella cō. sistens vt curetur.

CAPVT III.

Bases cō. positionū cognoscendæ.

COnsequenter autem addiscendum, vt Remediorum diuersitatem internoscamus, & vt Bases singulorum remediorum seu Arcana omnium morború intelligamus: hoc namq; cognito, error ille qui in falsis correctionib. & compositionib. remediorum committitur, deuitari poterit atq; si quæ sunt deprauatæ compositiones, reiectis inutilib., corrigi. magnus certè error iste & latè ab imperitis Medicis propagatus, itaq; omni studio & opera extirpandus.

Arcana seu bases Luis Gallicæ.

Sciendum itaq; in Lue Gallica atq; isthinc natis morbis Arcana seu remediorum Bases esse, Mercurium, Marchasitam, aliaq; Metalla, sine quib. Luem Gallicam percurari impossibile sit: proinde alia simplicia, quæ vulgus adducere solet, repudianda ceu inutilia erunt cùm ad curationem perficiendam non sufficiant. Quia ergo sola Mercurialis vis ea est, quæ ad curationé exoptatur, vt ea accuratissimè cognoscatur studendum erit. Cognoscenda autē non vno modo sed varijs omnino rationib.: nimirum quomodo virtus illa insit, quo loco vehementior existat quomodo deniq; adhibenda sit. Quamuis autem in alijs quoq; simplicib. magnas vires perquirere ac indagare antiqui conati sint, nihil tamen vtile inuentum est, nisi quantum temporis commoditas. ac morbi clementia ad curationem absolutam concessisse videri potuerút. Itaq; sciendum hanc imposturam abolendam esse, nihilq; posthæc sine vi Mercuriali, illius Mercurij dico, qui ex Mineralibus extractus est atté-tandum esse. Extrahetur autem non ex Metallis & Marchasitis modo, verumetiam ex Talco, Cakimia, aliisq; vitriolatis & Aluminib.: namque Mineralia hæc mirificas vires obtinere in hoc genere affectuum obseruatum est. Quomodo autem illæ specialiter cognoscendę sint, in libris nostris de generationibus naturalium, ad cuius lectionem te remitto, scriptum inuenies: isthinc namq; disces, quomodo horum medicamentorum imposturæ corrigendæ sint.

Mercurialis vis morbum Gallicum sola curat.

Mercurialis vis ex quib. extrahatur.

Paracelsi de generationib. naturalium.

CAP. IV.

De Prima Impostura.

CEnsuimus supra primum Doctorum errorem, quem in purgandis quatuor humorib. committunt, dum in illis morbos quærunt, qui illic tamen neutiquam consistere possunt. Causa certè Luis Gallicæ ex Auicennæ scriptis, aliorumq; eius sectatorum commentationibus produci vel demonstrari nequit. Proinde si ab ipsorum scriptis recedatur, iam maximæ imposturæ remedium inuentum erit: namque quod

Ex Auicenna nil de Lue Gallica produci potest.

quod illi ligni vsum Auicénæ canonib. coniungentes, maxima sibi in curationibus pollicentur, manifestus error est, cùm Auicennam luis gallicæ (cuius notitiam penitus nullam habuit) curationem descripsisse docere nemo possit. Similiter in suffumigiis, lotionibus, vnctionibus, &c. præsidia ab Auicenna quærunt, ac ex eodem præcipiunt ad meliorem faciendam medicamenti actionem, prius digerendum ac purgandum esse: verum hoc non ars, sed ipsorum esuriens ac famelica crumena loquitur, cui vt subuenirent, in quibusuis erroribus pecuniosam purgandi rationem commiscere conati sunt. Atqui meritò cathartica à nobis reiiciuntur, cùm nullum penitus purgans medicamentum depromere possint, quod vel minimam luis gallicæ speciem, non dico sanare, sed saltem occultare valeat. Quoniam autem omnino necesse est purgante medicamento luem Gallicam oppugnari, Mercurialis certè facultas ea erit, à qua effectum illum sperare licebit: siquidem absque ea nulla Lues curari possit, veruntamen obseruandum, per purgationem non intelligi hic solam alui solutionem: in ea enim minimum præsidij ponere licet, sed & omnes reliquas euacuationis species, vomitum, vrinas, sudores, insensibilem transpirationem &c. Hoc enim veri remedij nomen meretur, quòd morbum ipsum sic, vt ipse expelli postulat, purgat: vicissim illud maximè improbandum, quod morbum pro suo more cogere conatur, quemadmodum coloquintida facere conspicimus, quæ per aluū expellere morbum conatur, vbicunq; tandem morbi emunctorium constituatur. Sic Veratrum quoque omnibus modis superna petit, vt maximè morbus aliò feratur: itaq; in purgationibus hoc vnicè spectandum erit, vt tale illud purgans medicamentum sit, quod morbum per suum emunctorium educere possit: nisi enim hoc fiat, oleum & opera ludentur. Si itaq; purgandum sic est, vt non medicamenti verum morbi emunctorium spectandum sit, vt certè spectandum esse extra dubium est, manifestum hinc euadit, ex Mesue, Rasi, Auicenna, Lumine &c. frustra remedia ad Luem Gallicam quæri: noui ergo morbi, nouum remedium, Minerali Morbo Minerale remedium perquirēdum: quemadmodum autem Mineralium tres differentiæ sunt, sic tres quoq; morbi species aptissimè constituentur. Quicunque itaq; Gallica lue ac isthinc natis vlceribus conflictantur, ij omnibus modis studebunt, vt radix morbi per emunctorium suum educatur, medicamento purgante, emunctoria autem quia varia sunt, variæ quoq; purgantium formæ constituendæ erunt. Inter omnia itaq; purgantia medicamenta principem locū tenet, Essentia Mineralis, seu Mercurialis, si ipsa in virtutem Laxatiuam deducatur, cuius species variæ sunt, in eum qui sequitur modum.

Pecuniosū remedit purgatio.

Purgatio non est simplex alui dejectio.

Vera Purgatio quæ sit.

Veratri natura.

Morbi, nō medicamenti emunctorium in purgationio spectandu.

Mineralis differentię tres

Essentia Mercurialis via Laxatiua purgat.

PRIMI ORDINIS SVNT.

Sulphur Vitriolatum, Vitriolum liquefactū.

SECVNDI ORDINIS.

Mercuriale seua, Laxa Chimolea.

TERTII ORDINIS.

Mercurius Metallorum, Mercurius Mineralium præcipitatus, Extractus.

Paracelsi Chirurgia Magna.

Explicatio Horum Nominum.

Sulphur Vitriolatum, Sulphuris quædam species est ex Vitriolo excocta, cius dosis est, vt Ellebori nigri.

Vitriolum liquefactum est Calcanthum ex ære excoctum, quod numquam deinceps coaguletur.

Mercuriale Seua humor quidam est, seu aqua ex Aluminibus, in quibus Mercurius generatus sit, extracta.

Laxa Chimolia est, abrasus à floribus Salinarum.

Mercurius Metallorum præcipitatus, est reductio metallorum in suam primam materiam, quæ dein deorsum propulsa sit.

Mercurius Mineralium oleitas quædam est, extracta ex Metallis Auri, Argenti, &c.

Isthæc arcana & remedia impostorum inuidia hactenus suppressa, postliminio in medicorum scholas reducimus, errorum illas sordes interim expellentes, quo naturæ Arcana omnia aliquando innotescunt, sed male metuo, ne inueterata vitia difficile eximantur ex animis eorum, qui semel conceptas opiniones difficulter reiiciunt.

CAPVT V.

De Correctione Imposturarum in Argento viuo.

QVicunq; medicinam facientes Argento viuo, ceu remedio vti posthac volent, ij ante omnia temporis rationem habebunt accuratissimam: cùm enim omnia tempori obediant, omnia temporis ratione alterationes subeant, morbos quoque pro temporis diuersitate sui dissimiles euadere manifestum est, vt scilicet morbus hoc quàm illo tempore ad suscipiendam medicamenti actionem promptior esse appareat: proinde & pro temporis varietate ipsum Medicamentum immutari poterit: nisi enim hoc fiat, tum perinde est, ac si æstas ante tempus legitimum remitteret. Si itaque de hoc constet, medicamentum ad morbum, vt Solem ad terram se habere, tum hoc in Mercurio maximè obseruandum erit: nihil enim velocius ad actionem suam properat Mercurio, illius ergo maximè temporis (quo scilicet vehementissimè agit) nullo habito caloris vel frigoris respectu, rationem habebit diligens Medicus: quo morbo ad legitimum tempus producto, tandem vtiliter remedia ægris adhibeat. Repudianda itaque illa impostura erit, qua quidam opinantur iuxta Mercurij diuersitatem morbi tempora metienda esse: etenim contraria ratione ad hæc ille distingui debet. Proinde quicunque in vnguentis, lotionibus, fumigijs, alijsq; hoc genus remediorum formis, Mercurio vtuntur, ij maximam sui erroris causam esse intelligant, temporis scilicet contemptum: etenim etsi ille alius error, qui in non legitimo remedij delectu cōmittitur, nil nocumenti adferret, tamen iste si admittatur, non potest non præsentissimam ægro necem conciliare. Omnino enim moram ac festinationem morbi non admittunt, sed medicinam morbo legitimo tempore adhiberi oportet, considerandumq; quantum de remedio morbus tolerare queat. Similis error in loci affecti non legitima ratione ac cognitione commissus à quibusdam est, dum

Morbi temporis ratione mutatur.

Mercuri velociter agit.

Erroris radix in vsu Mercurii.

Loci affecti cognitio necessaria.

N 4 hunc

hunc perinde, ac illum, scilicet omnes eodem loco perungere conati sunt: itaque & iste error deuitabitur, si prohibeamus ne cum ægris sanæ quoque partes vnguentis Mercurialibus oblinantur, quod nisi caueatur, posterius malum priore multò deterius euadet. Itaque qui ad curationem Luis Gallicæ cum Mercurio sese accingent, ad isthæc duo respiciet, potissimum vt temporis rationem accuratam & exquisitam loci affecti cognitionem sibi comparent. Imposturæ autem quæ in Receptis committuntur, cauebuntur, si nullum Gummi, nullum Laxatiuum, Constrictiuum, Repercussiuum, Opilatiuum, Stupefactiuum adhibeatur, sed solæ ipsæ per se Bases vsurpentur. Quale autem illud corpus Mercurij esse debeat, sic intelligendum est, Mercurius in se tria corpora continet. Primum est, illud ex quo generatur, antequam perfectè sit id quod esse debet. Alterum, quo est id quod est. Tertium quod est, sic vti arte præparatur. Primum recipiendum est in sua minera dum floret, præparandumq; sic, vti ars præparandi Mercurium præcipit. Secundum æs à Mercurio separari artificio ignis requirit. Tertium est, vt ille Mercurius in formam adusti metalli præparetur. Ex istis inquam tribus corporibus isto modo præparatis omnis curatio, quæ Lui Gallicæ per vnctiones, lotiones, fumigia &c. adhibetur, originem ducere debet.

Mercurius tria corpora in se continet.
Præparatio. I. II. III.

De Vnguentariorum Formulis.

Loco affecto, atque legitimo curationis tempore in eum vti diximus modum cognitis, inquisita etiam conuenienti medicina, quæ per contrarium expellere morbum possit, tempestiuum dein erit ad præparationem remedij progredi, idq; in hunc modum. Recipe æris illius ex quo Mercurius generatur, vti ipsum in prima coagulatione consistere inuenitur: sic tamen coagulatum esse oportet, vt in durum ac solidum corpus nondum abierit, eius inquam æris, lib. 20. recipe, easq; contunde, ac in aqua pluuiali decoque, donec recrementa supernatent, verumq; corpus subsideat, quod dein per cribrum traiectum cucurbitæ impones, ac igni vehementissimo distillabis, inter distillandum videbis limpidissimum succum ascendere, quem reseruatum, per Balneum maris rursus destillabis, donec in fundo cucurbitæ oleitas quædam (insigni vt Mercurius pondere) subsideat: huius succi seu olei dosis est granorum duorum, cum sex granis olei de spica, adhibendi ratio seu modus non secus habet, quàm alius cuiusuis argenti.

Præparatio mercurii pro vnguentis.

Medicina autem corporis Mercurij hanc ferè preparandi rationem requirere videtur. *Recipe Mercurij corporalis, Stanni ana partes æquales, amalgamentur, & instar aquæ fluidæ reddantur, dein recipe huius aquæ, quantum sufficit, sulphuris tantundem, destillentur, & ascendet oleum coloris lactei, oleum perinde vt prius ponderosum, omni tamen acrimonia destitutum.* Vtendi ratio ac dosis perinde habent, vt prius.

Præparatio corporis Mercurii.

Tertio sciendum cuiuslibet Mercurij præparationem eousq; progredi debere, donec acrimoniam suam ac mobilitatem amittat: hoc vno namq; præstito vulgatos adhibendi modos vsurpare nil prohibet.

In præparatione Mercurii quid sit spectandum.

Suffumigiorum Formulæ.

Quemadmodum autem antea demonstratum est, veteres suffumigiorum receptas vsurpandas non esse: sic illud certum esse ex iis quæ iamiam dicentur intelligetis. Etsi enim quandoque successus respondere videatur, tamen quia sine omni ratione id fit, & summum periculum coniunctum habet, tolerandum omnino non erit. Interim non inficias eo Mercurium varijs modis vires suas exerere, nunc in vapore, nunc in exhalatione, mox in Chaos, vel in fumo. Etenim Mercurij essentia tam tenuis est, vt perinde vt fornax calorem, vapores suos exhalet, atque quemadmodum ad fornacem sedentes, etsi ipsam non attingant calorem sentiunt tamen: sic Mercurij corpus, etsi nostri corporis substantiam non subingrediatur, solo tamen vapore suo illud alterare potest, quà enim Mercurij vapor penetrare potest, eò omnis ipsius quoque vis migrare solet. Nihil enim in rerum natura est, quod tam varijs modis administrari queat, ac Mercurius, neque tamen ob id quòd admirabilis ac varius est, tutius eo vtemur, quemadmodum vulgo persuasum esse videmus.

Mercurius multis modis agit.
Mercurius plurimis modis vsurpari potest.

Sciendum præterea in adhibitione vaporum, Emunctoria morborum spectanda esse: namq; qua defluxiones extra corpus feruntur, illic suffumigandum erit, itaque spectandum quoque an singulares meatus natura fecerit, per quos morbi materia pro loci commoditate euacuari possit, vel an arte & coniectura alij inquirendi: pro istorum namque diuersitate actio Mercurij euariat, cùm non sic in his ac in illis Mercurius fluxioné impedire vel promouere possit.

Emunctoriorum delectus.

Proinde si fumo Mercurij aliquid vtile præstandum sit, necesse ante omnia erit, Mercurio attractiuam vim arte conciliare, atque certe in hac Medica Praxi maximum secretum est, scire Mercurio eam vim ac naturam inesse, quòd arte præparari possit, vt Constringat, Purget, Laxet, Consolidet, Mundificet, Corrodat, imò quascunq; actiones edere queat. Itaque scire necessarium est, quo modo in singulis Luis Gallicæ speciebus ipsum præparari oporteat. Sunt namque pustulæ quædam quæ laxatione, aliæ quæ consolidatione, nonnullæ quæ virtute diaphoretica curari velint: quapropter istam diuersitatem accuratè spectare Medicus debebit. Ad hæc sciendum, Mercurij fumum aliam nullam actionem efficere posse, quàm alia sublimata, quæ ad cor penetrantia subitam mortem inferunt, vel toti corpori noxam insignem adferunt.

Mercurio vis attractiua concilianda.
Pustularum differentiæ ratione curationis.

Itaque si suffumigij forma Mercurio vti velis, eius singularem præparationem, qua ad opus hoc commodissime efficiendum aptus redditur, prius vt addiscas oportet: hoc namque cognito, obseruatisq; loco & tempore, vti supra monuimus, facilis curatio subsequetur. Præparatio itaque Mercurij, prout in præsentiarum eo vtendum præcipimus, in hunc vt sequitur modum adornanda erit. Mercurij satis magna quantitas cum Sulfure extinguatur, vt Cinnabrij similis euadat. Dein ad pondus omnium Sale petræ adiecto ambo à Sulfure sublimentur. Post *recipe Mercurium, ac impone instrumento Chemico, cuius longitudo sit duarum spithamarum,*

Præparatio Mercurii pro suffumigijs.

Artificiosus fumigandi mod⁹.

materia vigulina, fundus amplus, orificium angustum, ordineturq; in hunc modum. Vasis orificium Emunctorio illi qua morbi materiam commodissimè prolici posse sperabimus, adhibeatur, ac subtus instrumentum ignis accendatur, quo Mercurius incalescat, non tamen euaporet, hoc modo adhibitus Mercurij fumus (moderandum tamen remedium est, pro ægri, morbi, ac temporis diuersitate) non secus ac si ipsa Mercurij substantia corpus subiisset, sanationem procurare sæpissimè obseruatus est. Caue ergo Mercurium in substantia, id est, Mercurium corporalem vsurpes, ne quod cæteris euenit, tibi quoque accidat: namque si Mercurij corpus nostrum corpus subeat, non potest non grauis alicuius morbi causa esse.

Mercurius corporalis non est vsurpandus.

CAPVT VI.

De Lotionibus.

Similiter de Lauamentis sciendum Basin illorum esse Mercurium. Si itaque sine Mercurio nulla vis remedij esse potest, quid opus est, Piper, Cardamomum, Flammulam, aliaq; quæ impostores adiicere solent, illi commiscere? maximè cùm constet ab istis simplicibus Mercurij malignitatem vehementius irritari. Proinde neque vinum adustum, seu aquam vitæ quam vocant, adiicere licebit, cùm ab ea celerrimè ad cor deferantur Mercurius, atque hinc Febres & alij fluores concitentur. Ad hæc sciendum, nulla alia de causa Mercurium adhiberi, quàm vt eo loco quo affectus est permaneat, neque vlterius progrediatur. Quod si ergo vlterius quàm morbi complexus est, Mercurium ferri non licet, sequitur ex hoc penetrantem illius vim venenosam ante omnia obliterandam esse. Præterea obseruandum, quibusnam Luis Gallicæ speciebus hæc remedij formula aptissima sit, & sane in Paralytibus ac cauis vlceribus omnium commodissimè vsurpari posse obseruatum est: cauendum tamen, ne remedij multitudo, ac neglecta temporis ac loci ratio, quam toties spectandam esse iam monuimus, aliquid periculi ægro concilient. Mercurij ergo præparatio ac adhibitio, sic ferè in lauamentis se habet. ℞. *Mercurij per se sine omni commixtione sublimati quantum sufficit, sublimetur denuo aliquoties a sale fuso, dein cum vino sublimato destilletur toties, donec omnem corrodendi vim amisisse Mercurius videatur. Dein Mercurius hoc modo præparatus in aqua Chelidoniæ vel Persicariæ elixetur, ad horæ dimidiæ spatium, ac percolatus solo spiritu suo in aquam transfuso, non autem in sua substantia vsurpetur.* Hinc error ille impostorum originem duxit. Quòd Mercurij corpus non in aquam resolutum, sic vti decebat, adhibere voluerunt: namq; nisi hoc modo corpus Mercurij alteratur, non potest non in ægrorum corporibus vehementissima symptomata, imò ipsam quoq; mortem causare.

Mercurius quid in Lotione stare debeat.

Lotiones quibus morbis aptissimæ

Mercurij præparatio pro lauamentis.

Erroris causa.

CAP. VII.

De Corrodentibus Remedijs.

Maximus error qui in corrodentium remediorum vsu committitur is est. Quòd cum Corrosio in hos fines potissimum excogitata ac inuenta sit, vt vel superflua absumantur, vel venenosa, si quæ sunt, extirpentur: multo tamen aliter impostores ea vsi sunt. Atq; vt rectius rem intelligatis: altius paulò omnia repetamus. Quæ in vlcerib. ac tumoribus vulneribusq; generantur, superflua ea non in ipso vlcere originem habent, sed intrinsecus in corpore radices suas obtinent. Ex quo sequitur Corrosionem frustraneam, ac inutilem esse, vbi radix mali intus in corpore recondita est. Iterum quemadmodum quandoq; à defluxionibus carnem, sanguinem, venas, ligamenta, neruos, &c. infici cernimus, sic commodissimum huic noxæ tollendæ remedium esse Corrosionem non ignoramus. Veruntamen quòd vulgato illo modo facienda non sit Corrosio, sic intelligendum. Caro si veneno infecta videatur, quasi iam emortua esset, venenosa tamen adhuc non est, sic os si Sphacelatum, ac quasi carie exesum, colore nigro appareat, etsi tale videatur, nondum tamen auferri postulat, cùm perinde ac in pannis res sese habeat: si enim nigrore, cruore, vel alio colore tinctus albus lineus pannus sit, ipsum tamen lotione ad pristinum colorem reduci cernimus: quid prohibet a veneno alterato carnis vel ossis colore, ipsum concinnis adhibitis remedijs, qualia sunt Emplastra ac Vnguenta venenum attrahentia, genuinum ipsis colorem denuo conciliari? neq; statim necesse est corrodentibus, quæ sana perinde ac ægra rodunt, ægros excarnificare. Sin pars aliqua sit, quæ istis remedijs non obediat, iterum reiecta corrosione, talia vsurpanda erunt, quæ putrefaciant, ac putrefactas partes iuxta supra descriptos canones) abscedere faciant. Omnino ergo ac sine vlla exceptione Corrodens Impositura repudianda erit, eiusq; in locum recipienda erit Medicina, cuius descriptionem hic subiunximus. ℞. *Mellis crudi lib. j. Alocpatici quartarum ß. Aluminis vsti, ac aceto restincti singulis vicibus ℥ j. Vitellos ouorum numero 20. Terebinthinæ lib. ß. agitatur ac commisceantur in pultriculam, quæ ad ignem coquatur donec crassitudinem Emplastri ac colorem fuscum acquirat.*

Caro infecta, veneno vt curanda.

Color eius non deperditus vt restituatur.

Corrodentis impositurae loco: vsurpandum remedium.

Emplastra dein quę oleũ & Gummi recipiunt, & instar Apostolici præparantur, non secus ac iã à nobis descriptum, conferre scias namq; sine Melle, Gummi, Ouis Terebinthina, Lythargyro, Cera, Oleo, vno nimirum ad minimum ex istis nullum penitus vlcus mundificari potest.

Quæ sint mundificatiua præcipua.

Mundificatiua autem, quamuis passim apud quosuis plurima sint, tamen confidentiam nullam in illis reponunt vulgares Chirurgi, hac quoq; de causa, ne scilicet impostoribus peccandi occasiones præbeam, nulla ex Gummis Emplastra in præsentiarum descripsi.

Corrodentia in quem finem reperta.

CAPVT VIII.

De Vstione.

Quemadmodum de Corrosione tamiam dictum à nobis est, sic & in vstionibus non secus impostores peccare solent. Atque sanè nil admodum discriminis inter vstionem ac Corrosionem inuenias, quantum ad finem attinet, itaque solo manus artificio differre videntur, quoniam autem sine ratione, ac vsu essehoc remedij genus obseruatũ est, in igniũ vi sum suũ, aliud in eius locum substituere, cum correctionem penitus nullã admittere posse videatur. Quamuis autẽ quãdoq; vstionẽ, ac corrosionem sanationem subsequi contingat, non tamẽ vstioni vel rosioni hoc acceptũ quisquam feret, cũ per accidens quandoq; morbi aliquid eximẽ...

Vstio & Corrosio quatenus differant.

Cur negentur ...

autem ...

auferatis, quo sublato, deinde subsequitur. Quapropter in istis morbis eorumq; curationibus, nil nisi stultitia mera est velle vstionibus vti: proinde consultum videtur, vt iis morbis, quos vstionibus curari vobis persuasum est, ante descriptis remediis (in capite de corrodentibus) sanare conemini, aurumque ac ferrum, &c. repudietis.

Vstionis succedaneum.

CAPVT IX.

De Sectionibus.

SImile peccatum commissum ab impostoribus est, quibus cùm artificium deesset, visum fuit inartificiale curandi genus ad manus sumere, hunc errorem ceu crassimum non corrigere, vel argumentis refutare, sed penitus explodere vtilius est: namque sectio tantum abest, vt morbum curet, vt etiam antiquo morbo nouum necessario superaddat, etenim quod illis persuasum est, nouum morbum priorem obliterare ac obtundere, hoc supra quàm dici possit friuolum ac insolens est, cùm impossibile sit, ex creta carbonem facere. Interim tamen experientia docuit, non paucos quos desperatos Medici habebant, Sectionibus, ad quas ceu ad sacram anchoram confugerant, curatos esse, cui certè experientiæ nobis contradicere animus non est. Atqui distinctione consulere huic malo facile est. Etenim hi qui sectionibus curati sunt, cùm sub cura imperitorum medicorum aliquoties ad desperationem vsq; periclitati essent, nil mirum tandem ex malo remedio bonam opem sensisse: namque si primitus sub peritis medicis auxilia bona experti fuissent: multo antè quàm mala sectione vti cogerentur, curationem recepissent. Itaque vt de tota sectione verba faciam, ea nil à rosione & vstione differre videtur, nisi quòd hic immodica sanguinis profusio ad curationem aliquid commodi per accidens tamen, quandoque adferre videatur, etenim vbi in vlceribus multum venenosæ ac malignæ materiæ collectum est, manifestum euadit, apertis sectione meatibus, per quos ea erumpere possit, aliquid ad faciliorem curationem præstari. Neque vero ob id remedium statim conuenire sequitur, cum alia ratione, ac absq; membri iactura idem præstari queat: namque venenum, vti de rosione ac vstione dictum est, tolli potest: copia vero sanguinis venæ sectione ad radices mali facta imminui, quemadmodum in tractatu de phlebothomia à nobis demonstratum est.

Sectio ex vno suos morbos facit.

Sectio quatenus morbos curet.

Sectio vt à rosione & vstione differat.

Sectionis loco quid vsurpandum.

CAPVT X.

De Causticis remediis.

VSitatum hoc vulgo est, vt qui inscitia ac ignorantia conflictantur, nouis subinde, & ex sua phantasia excogitatis inuentionibus suæ ruditati ac inertiæ consulere conentur: hoc idem in excitatione pustularum per caustica remedia accidisse videmus. Persuasum enim huius remedij inuentoribus fuit, cùm manus perpetuo in actione non sit, dolorem propterea quoque continuum non fore: adhæc cum pustulæ magnæ fiant, multumque aquæ effluat, morbi statim materiam etiam extractam esse, atqui non leuis error iste est, prioribus tamen paulò tolerabilior: etenim vbi frigidus affectus est, causticis membrum calefieri extra dubium est, attamen interim de nimia membri exiccatione periclitantur ægri, atque radicalis humoris absumptio neutiquam toleranda causatur. Veruntamen vbi in loco dolente nullus humoris immoderatior affluxus appareret, hic ego causticorum potentialium vsum non plane contemnendum putauerim, hac interim obseruata conditione, vt Attractiuis ipsum opus perficiatur: simplex enim pustulæ exiccatio ad peccantem humorem educendum non sufficere potest, nisi sordes quoque. Attractiuis fortioribus coniunctis vi extrahantur: proinde si à caustico cutis aperta fuerit, Attractiuum affectui illi destinatum superimponendum fuerit, vt sequitur.

Cauteria in frigidis morbis conueniũt. Ne nimis exficcent cauendũ.

Attractiuum Cauterisata cuti, per Cantharides flores vel Flammulæ, conueniens.

℞. Conorum abietis recentium numero 20. coquantur in lebete, donec viscus ab iis separetur, cui dein æquas portiones Resinæ ac Terebinthinæ adiiciẽs, decoque ad iustam consistentiam, eoq; vtere vt decet.

Causticorum attrahentiũ formulæ.

Aliud vehementius ac perfectius attrahens.

Recipe Gummi. Opoponacis ℥ ß. Serapini, Galbani, Ammoniaci ana ʒ ij. Bdellij ʒ vj. in aceto liquefacta percolentur, & adiectis Rhabarbari ʒ ij. Radicum Ephemeri non lethalis ʒ ß. Carabes puluerisata ℥ ß. fiat Emplastrum secundum artem, cuius vsum tandem experientia abunde docebit.

CAPVT. XI.

De Balneorum ac Sudatoriorum Correctione.

CVm sudatio per Emunctoria fiat, atque quædam species Luis Gallicæ, hocce remedio curari possint, contradictione certe ipsum vacare videtur, omninoque non repudiandum esse, cuiquam in mentem subire posset. Veruntamen intelligendum, huiusmodi curationes non per vsum Theriacæ ac aquarum pestilentialium, verum per Mercurium perfici debere. Proinde omni studio in id incumbendum erit, vt Mercurium ad suam vim diaphoreticam deducamus, quo prestito, non vsque adeo difficile erit, quasdam Luis Gallicæ species per sudorem percurare.

Mercurius ad vim diaphoreticam deducendus.

Quapropter curandum, vt Mercurij naturam in Balneum conuertamus, hoc est, vt absque stuffa sudatio procedat: namque vt primum à Mercurio sudor concitatus fuerit, iam in propinquo sanitas esse conspicietur, itaque absque Mercurij virtute omnis sudor inutilis penitus fuerit. Quamuis non desint qui absq; Mercurio sudorib. factis quosdam curauerunt, tamen fundamento res caret, & fere deterius malum minari videtur, adhæc numquam profuisse huiusmodi sudores visi sunt, nisi vbi iam vltrò natura ad morbi expulsionem insurrexisset. Itaque nisi vltrò natura ad sudores promouendos accincta sit, omnia Diaphoretica, solo Mercurio excepto, ad Luem Gallicam persanandam frustra adhibebuntur. Mercurij præparationem nos digito quasi demonstrare volumus, in modum

Absque stuffa Mercurius sudorem exciteti.

qui

Mercurii Diaphoretici præparatio.

qui sequitur. *Recipe Mercurij cum Stanno Coagulati quantum sufficit redigantur in tenuissimum pulverem, qui deinpulvis in aurea scutella in aceto vini optimo constituta, ac vino sublimato repleta aliquandiu asseruetur, tandem vinum illud Alcoolizatum accendatur, idq; aliquoties iteretur, & videbis vinum. Mercurium, ac Stannum in quandam oleitatem resolui*, olei huius

Dosis Mercurii Diaphoretici.

vsus est, vt eius Granum vnum in vino Tramineo vel Asiatico exibeatur: atque æger stragulis optime intectus ad sudorem se componat: sudoris autem normam ac modum experientia abundè docebit, vt hoc loco præceptis nil opus sit.

CAP. XII.

De Sparadrapi correctione.

FVerunt quæ vsu Ligamentorum magnorum quandoque morborum, eorumq; præcipuè qui ex defluxionibus oriuntur, vel incrementa caperent, occasiones tollebant, atque illi sanè longo tempore nobis aduersati sunt, quòd illorum curandi ratio ad speciem videretur, penitus non improbanda esse. Verum quamuis nec à nobis omnino contemnatur,

Desiccatiua pedum vlceribus faciunt.

tamen pro pedum vlceribus vsu: panda solummodo esse videtur, ad hæc etsi ad reliqua manantia vlcera conferre credantur, tamen nisi ad superne defluentes humores, qui difficulter sanè auertuntur, adhiberi commodè potest. Itaque impostura ista penitus abolenda erit, nisi vbi manantia forsan pedum vlcera curare ani-

In Sparadrapo quid cauendum.

mus erit. Quin & hoc cauendum, ne in huius vsu fluxiones retro pulsæ intrinsecus vlcera, abscessus, ac tumores faciant, ad quæ dein mala mors subsequatur: quod vt præcaueatur, Mercurio Laxo vtemur: eius namque ea virtus ac efficacia est, vt omne genus pustularum Gallicarum ex contagiosis defluxionibus intrinsecus in corpore exortarum, penitus perfecteque curare ac resoluere valeat. Itaque Sparadrapum pro singulari ac artificioso remedio neutiquam reputandum erit, cum deriuatio ac obstructio solummodo fit, atque facile post huiusmodi obstructionem humida vlcera exiccentur. Atque proinde error in eo solummodo consistit, quòd huius remedij vsu causæ ac occasiones futurorum vlcerum non abscindantur: namque facile post factam per Sparadrapum curationem vlcera recrudescere videntur. Quapropter isthæc duo impendentia mala per Mer-

Mercurii Laxi præparatio.

curium Laxum auertenda erunt, in modum qui sequitur. ℞ *Mercurij pulverisati quantum sufficit, destilletur ab aqua ouorum donec Corallatur, huius dein Corallati grana viij. in aliqua confectione aromatica exhibeantur, ad* fluxiones à Sparadrapo collectas exiccandas, neque ad has solum fluxiones, verum ad quasuis quæ toto corpore colligi possunt, hoc remedio exercitatus Medicus commodissimè vtetur.

CAP. XIII.

De Correctione Quintæ essentiæ.

LIbrorum qui sub nomine quintæ essentiæ circumferuntur, non puto quemquam esse qui corrigere & ad meliorem frugem perducere possit: namq; ne ipsi quidem librorum auctores, quid quinta essentia sit, intelligunt vt non dicam, præter meras nugas, crassissimaque mendacia in illis codicibus nihil contineri. Te-

Arnoldus de quinta essentia. Rupecissa de quinta essentia. Cœlum philosophorum.

stantur hæc Arnoldi Villanouani, & Ioannis Rupecissæ quinta essentia mendacissimi libri, ex quibus dein insolenti titulo exornatum opus, Cœlum scilicet Philosophorum, consarcinatum est, verum qui hosce libros legere volet, is confestim intelliget, neq; præceptores, neque discipulos minimum eorum quæ conscripta sunt, intellexisse. Etenim ex eo quod singularem ac nouam Praxim extruxerunt, colligere facile est, ipsos morborum essentiam non intellexisse, cùm omnium morborum vnam quasi formam confingant, ad quam dein mira excogitarunt, suasq; istas cogitationes portentosis titulis ac encomiis adornarunt, in quibus tamen nullam Philosophiæ, Medicinæ, ac Astronomiæ mentionem fieri audias, sed merus nuga-

Chemia multum medicinæ profuit & obfuit.

rum ac mendaciorum cataclysmus est. Ex Chemica certè arte admirandas inuentiones primum in artem Medicam traductas esse constat, verum Sophistica eas mox adulterauit: fuerunt enim qui vbi semel aliquam præparationem chemicam inspexissent, in quadringentis aliis eam æmulari conarentur, sicq; veritatem cum mendaciis stultè confunderent. Itaq; scitote, istius imposturæ tutissimam correctionem in eo consistere, ne pollicitationibus ac superbis titulis quidquam tribuamus, sed tantum solummodo credamus, quantum sensus & experientia docuerunt: etenim si quis istis remediis (quæ maiorem quã Monachi ac pseudochemistæ profitentur, experientiam requirunt) inconsultè vtatur, grauissimorum morborum occasiones concitare poterit. Obseruandum prætere-

Remedia quæ ad luē Gallicā adhibentur, sine Chēmiæ peritia non cōparantur.

rea in arte Chemica secreta præparationis Mercurij contra Luem Gallicam contineri, quin & omnia remedia quæ in huius morbi curatione Bases seu Arcana sunt, absq; Chemiæ singulari peritia præparari nequeunt, itaq; frustra hic pharmacopæi suas decoctiones venditabunt, nisi Salia Vitriolata, Aluminosa, aliaq; his similia artificio Chemico conficere possint: namque in istis remediis recondita sunt secreta, quæ ad curationem luis Gallicæ facere possunt. Horum autem nouam correctionem conscribere nil opus est, sufficit modum legitimæ præparationis tenuisse, neque fidem falsis Alcumistarum pollicitationibus adhibuisse, isti certè homines plura sibi tribuunt, quam vnquam opere præstare queant, verum hoc Alchimiæ cum non paucis aliis facultatibus commune est, vt eius professores antequam sementem fecerint, de messe glorientur.

CAP. XIV.

De Chirurgorum Correctionibus.

Chirurgorum theculæ nitidæ.

CHhirurgorum ac tonsorum, (qui non libris vel arte, sed æreis splendentibus theculis mecum certare conantur) erroribus remedium vel correctionem adferre, ferè impossibile est: namq; in opere Practico, tam rudes ac imperitos sese præbent, summa cum superbia ac iactantia, vt pigeat illos dignos responso reputare: maximè cùm ipsimet inter se, siue domestici sint, siue agyrtæ, ipsorum imposturas mutuo conuicientur, vt nostra animaduersione non

vsque

Chirurgicus difficulter correctionem admittunt.

vsque adeo opus sit. Ad hæc adeo consenuerunt in suis erroribus, vt cùm optimam ætatem fricando ac pectendo, sub indoctis præceptoribus consumpserint, difficulter in senio correctionem admittant: imò si vltrò optima illis communices, non ea recipiunt tamen, sed pro suo modulo semper peccare pergunt. Verum si omnino correctionem conscribere necesse sit, id omnium primo procurandum erit, vt illa stultitia, quam in disponendis pro colorum varietate vnguentis, quæ in suis thecculis circumferunt abrogetur: namque nulla paulò melior Medicina sic circumferri vult, ceu pictores suos colores circumgestant, itaque per fenestras deiicienda illæ putida vnguenta erunt, cùm ægris non plus emolumenti adferre possint, quàm Requies à sacrifico decantatas, animabus in purgatorio afflictis prodesse queat.

Requies sacrifico. rum vnguento comparatur. Chirurgus therapeutices totâ cognoscere debet.

Quòd si tamen omnino medici esse dicique velint necesse erit non solum Chirurgiæ sed totius therapeutices cognitionem sibi vt comparent, maximè eius quæ cum vulnerum medicina quandam cognitionem habet: etenim si oblato grauiori vulnere maiorem necessitas cognitionem postulare videatur, quàm quæ vulgarib. vulneribus sufficiat, atque tum Doctorem medicum consulere oporteat, væ vulnerato: namque nec doctor vulneris, nec Chirurgus symptomatum cognitionem habentes, neuter quidquam quod vtile sit in medium consulere potest. Quapropter Chirurgos istis sedulam operam nauent adhortor: nemo enim tondendo sanus efficitur, neque sufficit scarificare posse, vel signa Zodiaci discernere, vel denique scire quo pacto Emplastrum Apostolicon decoquendum sit: maior itaque, maior inquam diligentia ac experientia ad deuitandos istos errores requiruntur. Præterea vulnus curare posse, vel fracto ossi callum superinducere: quid ad Luis Gallicæ sanationem conducat? alia certè ars requiritur, quàm thecculas variis coloribus exornatas circumgestare: quid multitudo instrumentorum sine eorum vtendi scientia prosit quæso? quid conferat refrigerare posse, sine vsu? Fundamentis ergo ac primis principiis cognoscendis, incumbite, & vltro istas nugas ridebitis: aliam namque correctionem, quàm vt meliora discere velitis, iam vobis adferre impossibile est.

Erroris origo.

CAPVT XV.

De Iudæorum imposturis corrigendis.

Iudæi Medicinã nunquã intellexerunt.

IVdæos verò quid corrigere opus est, cùm ipsi nulla vnquam ætate Medicinæ fundamenta cognouerint? nam quod aliquando singularia callent remedia, non ipsorum scriptis vel industriæ tribuendum, hoc est, cùm fere ab aliis ea suffurati sint, vel casu, vel precario adepti. Siquidem quod linguam ipsorum attinet in ea neque in Theoria, neque in Praxi tantum inuenias, vnde simplicissimæ scabiei originem ac curationem demonstrare & præstare queas. Verum sic illis vulgoque persuasum est, quòd quia lingua Hæbraica rara sit, atque in ea Patriarchæ claruerint, denique ipsa antiquitate commendetur, ob id plus in ea, quod ad Medicinam faciat, descriptum esse, sed summum quo se tueantur argumentum est, Argentum

Erroris origo.

per fas & nefas corrasum, quo dein preuilegia ac immunitates sibi comparant.

Iudæi in Medicina nihil singulare à Deo acceperunt.

Sciendum præterea, ipsos in arte medica nihil vnquam præ cæteris nationibus à Deo edoctos, vel dotatos esse: voluit namque Deus à prima mundi origine Medicinam omnibus ex æquo communem esse, neque plus Iudæi quàm Gentiles, vel hi quàm illi, de arte Medica à Deo acceperunt. Ad hæc nulli quoque linguarum aliquam prærogatiuam concessit, sed æquè Germanicam ac Hispanicam, Sarmaticam ac Chaldaicam dotauit, vt iam si quæ sibi plus tribuere velit, non verè sed saltem iactabundè id faciat. Neque vna certa aliqua lingua morbos continet, ac intelligit: veluti nec ipsorum remedia, sed omnium par ratio est, cùm Deus Opt. Max. non secus ac Solem, Medicam artem communem esse voluerit.

Medicinam pedinde vt Solem omnib. cõmunem esse Deus vult Barbaricæ linguæ.

Quamuis hoc inficiari nolim, nec possim, quasdam linguas esse, in quibus quæ experientia cognita sunt, diligentius annotata ac conscripta sint, quod in aliis quæ Barbaricæ ob id nuncupatæ sunt, non accidit, attamen eam ob causam hanc illa potiorem ducere, superbum ac insolens est. Ad hæc superbia ista omni fructu caret, cum nihilo plus ad curationem faciat, siue plura, siue pauciora remedia in ea lingua, in qua æger decumbit, descripta sint: nisi quoque ipsorum perfecta cognitio accedat.

Iudæi nil nisi præstigias exercent. Christiani à Iudæis decipi volunt.

Itaque de Iudæis sic iudicandum, siue vngant, siue lauent, siue fumigent, siue purgent, siue denique vrinas inspiciant, meris præstigiis miseris Christianis imponere: imponunt autem facilius, quod ij simpliciores sint, imò quandoque circumueniri, ac falli velint, malintque ab alienis decipi, quàm à suis humaniter tractari: & sanè Iudæi, si toto anno vnum sanitati restituant, centum quos orco transmiserunt nostra culpa, facilè excusant. Itaque vt rem paucis concludam, corrigi Iudæi meo iudicio non possunt, nisi ipsi fundamenta artis, prout scriptis mandata sunt, addiscant.

CAP. XVI.

De Græcorum Medicorum Imposturis.

VEluti supra dictum est, linguam vnam altera, quantum ad Medicinam attinet, ne gry quidam potiorem esse, attamen linguarum studium non nullo modo sectari Medicus debebit: namque si morbus aliquis multo tempore, aliqua in regione grassetur: verbi gratia, si Persiam diuturnus morbus affligat, is deinde Græciam, mox Pannonias, vicinásque Italiæ, Germaniæ, Galliæ ac Hispaniæ nationes peruagetur: tum Linguæ Persicæ cognitio eatenus Medico conferre potest, quòd cùm illa in regione vulgatus morbus fit, eiusdem cognitio ac curandi ratio ipsi perspectior euadat, ipséque illum aliis cognitum facere possit. Similiter Persis vicissim accidere potest, vt Germanicæ linguæ, Angliçæ vel Gallicæ cognitionem habere ipsos oporteat. Ex hoc tamen non sequitur, adhuc artem vel penes ipsos, vel penes nos solos esse: namque sic res nostræ à Deo comparatæ sunt, vt vbi morbus est, illic & remedium inueniatur, & vbi remedium est, illic medicus qui illud adhibeat, nascatur.

Linguarum studiu quatenus sectandũ [illegible].

Morbus Medicus & Remedium eodem semper loco inueniuntur.

Quomodo

Quomodo ergo Rhenanus Medicus ad Nilum, vel Niloticus apud Danubium nascetur ac fiet? certè millies hic æger periret, quàm isthinc Medicus aduocaretur: non sanè sic Deus Optimus Maximus nouerca nobis fuit, vt homini alibi habitationem, alibi victum, amictum, quæ ad sanitatem faciunt, crearet sed in nostrum commodum in vnum locum collecta singulis clementer impertiuit. Quam diuinam contemnentes gratiam, linguæ quædam atque eæ maximè, quæ Homeri quoque testimonio nugis ac mendaciis addictæ sunt, Medicinam sibi vsurparunt, suasque nugas si, linguæ dulcedine adeo mellitas reddiderunt. vt cæteræ quoque linguæ omnes sua relicta bonitate, hanc delingere velint, putentque singuli, isthinc solummodo medicinam cognosci posse, cùm Deus meliora illis domestica remedia suppeditarit, quàm illinc vnquam haurire queant. Medico vtile esse non inficior, vt intelligat, qui morbi Græcos, qui Arabes, qui Sarracenos, qui Gallos, qui Germanos, qui Italos potissimum affligant: quid terræ, quid Mari, quid Cœlo, quid Elementis quotidie nouum ac recens accidat: quid item antiquitus acciderit. Hæc inquam omnia in Medico requiruntur, non tamen necesse est, in Græca lingua, cæteris omnibus relictis, ista cognoscere velle, namque iis in regionibus vbi subiecta Græca non sunt, quid opus est Græcanicis remediis vti, quæ plus forsan damni quàm emolumenti ægris adferre queant? Sed facilis excusandæ inscitiæ modus est, vt cùm in Germanica lingua rem non intelligas, Græcè apud Germanos loquar, vel Latinè nesciens Indica lingua vtare: fere enim quæ rara & incognita sunt, opinionem singularis scientiæ merentur. Itaque vt correctionem huius imposturæ paucis aperiam, consultum mihi videtur, vt patriorum seu endemiorum morborum cognitionem, ac curandi rationem quiuis sibi comparet: interim autem cæteros morbos, qui exteras nationes affligunt, aliquo modo intelligere discat: etenim Rhenani ægri à Græcis medicis, Thuringi ab Arabibus parum auxilij sperare possunt. Neque Deus Opt. Max. Mendaces illos Græcos terrestres deos constituit, vel in arte medica quasi Euangelistas esse voluit: quamuis enim in sua regione fidem illis plane non derogem, tamen in Granata vel Portugalia minimum ipsis crediderim. Sed idem quod Romæ Græcis accidit, qui perinde vt illi salutem, sic medicinæ peritiam ipsi sibi solis ascripserunt: namque quemadmodum Latia lingua Romam, sic græca Græcorum Imposturas palliare cogitur, quòd si illæ linguæ suam praxim in Germanicam quoque transfunderent, actum certè iam de ipsarum authoritate esset.

Græci mendaces, Homero teste.

Correctio huius imposturæ.

Græci nō sunt Euangelistæ Medicorum

Capvt XVII.

De Ligni Correctione.

Ad tollendos errores qui in vsu ligni cōmittuntur, maximum auxilium præstabit, naturam ac vires ligni prius accuratè cognouisse: namq; si rationibus addiscas, Incarnatiuam vim in Guaiacano ligno præualere, istatim, nisi planè rudis sis, intelliges, magno ægrorum incommodo impura ipsorum corpora huiusmodi curandi rationi subiici: hanc itaq; si imposturam tollas, iam correctionem maximam huic errori attuleris.

Incarnatiua virtus in Guaiaco prævalet

Hoc autem incommodum cùm ipsimet animaduertissent, ne planè impuris corporibus mederi velle viderentur, ad ligni vsum abstinentiam quoque adiecerunt, putantes in defluxionibus Luis Gallicæ, ac vlceribus manantibus, hanc genuinam medendi rationem esse, cùm tamen fucata saltem sit: hunc ergo errorem vt corrigamus, consultum videtur, ægros euchymis, ac multum nutrientibus cibis pascere, quo imposturæ illi dieteticæ remedium inueniamus. Sciēdum tamen præparationem huiusmodi alimentorum, non vulgata ac magyria ratione fieri debere, sed in vase duplici incluso, scilicet in Cantharum vel vas clausum nutrimento decoquendo: in potu vero ea ratio, quam de potionibus vulnerariis præscripsimus obseruanda erit, quemadmodum in nostro libello de vsu ligni copiosius disseruimus.

Abstinētiæ vulgaris correctio.

Paracelsi liber de vsu ligni Guaiaci.

Omnino autem ignorandum non est, tantas, tamq; copiosas virtutes, ligno non inesse, quantas clamosi isti agyrtæ ei tribuunt, atque ad multo plures affectiones ipsum vsurpari, quàm virtutes eius patiantur. Itaque in impostura ligni corrigenda, summum erit illud, vt quid certo de ligno sibi polliceri quis possit, intelligamus, veluti nos in correctione ligni copiose demonstrauimus.

Error hic vt sic corrigēdus.

Cap. XVIII.

De superstitiosis sanctorum medelis corrigendis.

Impostura hęc non Medicinæ solum, sed & puriori religioni omni ætate plurimum semper negotij fecit, licet nulla vnquam ratione demonstrari possit, sāctos vel immittere, vel curare morbos posse: cùm enim vel ipsorum testimonio, sancti summa nos charitate complectantur, quomodo illos grauissimorum dolorum causas constituemus? quamuis non negauerim, incantationibus ac maledictionibus morbos conciliari posse, verum multò alia ratione accidere, in nostro de superstitionibus libro demonstratum inuenies. Verum vt erroris huius originem adferamus, sciendum sacrificos impostores auarissimos homines sanctis primum hoc tribuisse, vt vulgo persuaderēt, Sāctos morbos immittere, qui vel à Superstitione, vel etiam à naturalibus causis orti excitatique essent. Atqui imposturā hac abolere impossibile est, nisi sacrificorum totum genus, quod superstitionem istā pertinacissimè defēdit, funditus extirpetur: namque sophismatis ac elenchis, sic vulgus circūueniunt nequā isti homines, vt etsi hodie errorē hunc quis cōdemnet, ab ipsis persuasus, cras obuiis, quod aiūt, vlnis eum denuo apprehendat. Tolerandū hoc fortasse erat, nisi & illi qui se à sanctis affligi autumant ægri, medico dein omnino inobedientes sese præstarent, vnde deinde ex falsis imaginationibs sic morbi trāsmutātur, vt cùm antea naturales fuissent, iam nullum penitus

Sancti morbos immittere non possunt.

Liber Paracelsi de superstitionibus

Sacrificorū imposturæ.

Ægri se ipsos affligunt superstitione.

typum obseruent amplius. Namque ex istis imaginationibus, defluxio, locus, aliaque signa, per quæ in cognitionem causæ morbi deuenitur, planè immutantur: tanta nimirum sophisticæs in loquendo, ac superstitionis in credendo vis existit, vt & ipsam naturam de suo tramite deucere queat, itaque professio ista omnino explodenda est, vt ex qua non morbi solum, sed & desperatio, ipsaque denique mors oriantur. Quòd autem Sancti morbos infligere non possint, vel saltem non infligant, certissimum argumentum est, quòd non apud Christianos modò, sed apud Turcas quoque, cæterosque gentiles ista superstitio dominetur, si itaque Turca aliquo morbo conflictetur, suo certè Deo ille malum hoc adscribet, Christianus vero sancto alicui: iam ergo vel duo idem malum infligent, vel alterutri crudelitas falsò adscribetur, vt certè sanctis demortuis falsissimè tribuitur.

Imaginatio mutat morbos, eorumque signa.

Veruntamen curandi rationem quod attinet, intelligendum est eam in hunc ferè modum contingere. Æger cui persuasum est se à sancto affligi, omnibus certè modis nititur illum sibi reconciliare, qua fide dum nititur, donis ac precibus eum honorat, quod vbi præstitit, iam sibimet persuadet, sibi sanctum placatum esse, sicque sanitati restituitur, fide scilicet, vel potius superstitione sua, quam secundò concepit, quod si primam non cõcepisset, numquã secunda indiguisset: namque primum morbum sibimet conciliauit, itaque constat sanitatem, veluti nec morbum, à Sancto non esse, sed solum euenire prout æger semetipsum ligat vel soluit.

Morbi, qui sanctis tribuuntur vt sanentur.

Sciendum propterea hanc imposturam eiusque autorem penitus aboleri debere. Sin quis æger sit, is ad Christum confugiat, apud quem pro sanitate impetranda nil opus est sumptus facere in missas, preces, ieiunia, sodalitia, annuos redditus, aliaque huius generis onera, quibus miseros mortales affligunt auarissimi ac sacrilegi sacrificuli, qui si Christi ac Apostolorum exemplo aliquando hominibus mederi vellent, ipsimet suum errorem facile corrigerent.

Pia sententia Paracelsi.

CAP. XIX.

De Pharmacopœorum Imposturis.

NOn leuis impostura est quæ Pharmacopœos exercere solet. Etenim quiuis apud se, reputet velim, qualesnam illi sint scholastici ac beani, in illud pristinum detruduntur, neque illic meliore aliqua conditione sunt, cum nil faciant vel discant aliud, quam coquere & mortario tinnire: quod si ergo huiusmodi onagro quid in mentem veniat, quis speret aliud ipsum sibi persuasum iri pati?

Multa quidem experimenta illos nancisci dubium non est, sed ratione perpetuo destituũtur, cùm tamen ipsi magnam sibimet tribuant eruditionem. Ex quo sequitur, ipsis persuasum esse suam opinionem omnes artes longo spacio anteire. Atqui morbi cognitio tantam exercitationem ac peritiam requirit, vt si quis eam animo reputet, non sit facile crediturus, ex receptarum ac experimentorũ multitudine ipsos in veros medicos euadere posse: proinde cùm superbiam ac auaritiam apud ipsos dominari omnes facile cernant, nil opus est in correctione huius imposturæ multum insudare. Sunt tamen Pharmacopœi quidam, qui se cognitione Latinæ linguæ aliquo modo tueri conantur, quam consecuti sunt, cùm Conuentores, Pædagogi ac Procuratores essent: itaque cùm post hæc ductis viduis, libros, nomina ac officinas hæreditario iure recepissent, nõ secus ac si præstantissimi Medici essent, sole linguæ peritia superbiunt, putantes eò quòd sciant cuius casus sit Ioannes, intelligant quoque cuius generis sit Lignum Aloes &c.

Morbi cognitio operosa.

Lignum aloes cuius generis.

Ad hæc quantus error sit, ex hoc quoque colligi potest, quòd cùm primum species Bertholdi cognoscere didicerint, Venetias mittantur, ad importandas merces, quo vbi venerint, ex optimis pessima deligunt, ac pro recentibus cariosa & inueterata exportant. Aliquid præ cæteris in Medicina ipsos scire, omnino negari non potest, sed manca ac mutila omnis ipsorũ cognitio est: namque quemadmodum qui piscem probe coquere nouit, Piscator ob id non est, aut qui strenue bibit, vites bene colere scit: sic & in Pharmacopœia res se habet. Optima ergo horum errorum correctio est, vt quiuis sua sorte contentus, suam artem exerceat: namque qui suæ vocationi pie vacare volet, sat habebit quod agat, nec alus sese actionibus immiscebit.

Pharmacopœorum inscitia redetur.

CAP. XX.

De Laminarum Plumbearum correctione.

Laminarum plumbearum origo.

IMposturæ huius radix ex eo originem duxit, quòd Philosophi Minerales plumbi naturã similem efficere conati sunt naturæ Argenti viui: atque sane inuentio hæc authorum suorum magnam perspicaciam arguit, verum plus damni in medicina, quàm vsus ægris attulisse obseruata est: itaq; à medicina exulare iubeatur. Quin & in hoc errore alius est qui corrigi desiderat: nimirum quod ij qui hoc remedij genere vtuntur, morbi naturas sibi cognitas perspectasque nondum habent: hinc alij ad liberandas obstructiones, alij ad calidam intẽperiem emendandã plumbeis laminis vsi sunt. Verùm nihil horum considerari necesse est, sufficit natura Mercurij, ex quo lamina illa plumbea cõfecta est, perspectam habere. Cauendum ergo, ne Mercurium istum plumbi eundem esse putemus cum Mercurio vulgi: namq; Mercurius vulgi ille est, qui naturam ac essentiam suam, etsi in metalla transmutetur, incorruptam non seruat, ex quo cognoscere licet, quòd quantum Metallis virium inest, tantundem huic Mercurio tribuendum sit, atque proinde morbos pro varietate sua variis generibus Metallicarum laminarum curandos esse: hinc aureæ, argenteæ, cupreæ, stanneæ, ac ferreæ laminæ præparatæ à quibusdam fuerunt. Sed omnes istas magno interuallo superat Mercurius Fabricatus, quem dum intelligit, nisi quoad laminas plumbeas attinet, magna impostura committitur. Veruntamen si quis omnino vsum laminarum plumbearum vrgere velit, is correctionẽ aliqualem saltẽ admittere cogetur: nimirum vt Plumbum cum vigesima parte

Laminarum vulgaris vsus.

Mercurius vulgi quid.

Mercurius fabricatus.

Mercurij

Mercurij vulgi amalgetur, ac dein non plumbi instar solummodo, sed in cuiusuis metallis substantiæ sub vicesima parte administretur: metallum autem deligendum erit, parti affectæ ac morbo consentiens, vnico ferro excepto. Cæterum non ignorandum, metallum, corruptum quàm integrum plus efficere, sic minio ac cerussæ maior quàm plumbo virtus inesse cernitur. Hinc causa elucescit, quamobrem Emplastrum de Minio ad curationes tam efficax sit: nimirum quia ex Saturno primitus confectum fuit. Sic Lythargirus nil aliud est, quàm Spuma Mercurij. Quocirca laminarum plumbearum inuentionem, quæ magnum secretioris philosophiæ argumentum est, non improbamus, eam vero imposturam summè abolendam ducimus, quòd nullius præterea rei cognitionem necessariam ad curationem esse quidam opinantur. Itaque si quis laminis istis vti velit, eum monitum cupio, vt totius naturæ Mercurij cognitionem prius consectetur: hæc enim comparata, omnes dein imposturæ facile deuitabuntur, eæ etiam, quæ ab antiquis magno applausu vsurpatæ fuerunt.

Emplastrũ de Minio.

Cap. XXI.

De Arteriarum, Neruorum ac venarum præsectione cauenda.

IMpostura hæc non secus meo consilio ac Sparadrapi error corrigenda erit, eo dempto, quod nullius partis apertio subsequatur, intrinsecus tamen non illic de obstructione dictum est, omnia perficienda erunt. Interim autem non raro paralyses, luxationes, inflammationes, atque atrophiæ partium accidunt: similiter & scyrrhi, phygettæ, herniæ bubones, vrinariorum meatuum affectiones, renum ac vesicæ vlcera, &c. euenire solent, quapropter correctio, imposturæ huius erit, vt non exterius præsectione, sed intrinsecus in corpore per Mercurium Laxatiuum defluxiones auertantur: namque præter Mercurium hunc nullum aliud superest remedium; quod malo huic mederi queat. Sin aliquæ ex supra commemoratis affectionibus, Herniam puta, Bubones, vel alias vlcerationes affligere videantur, tum sciendum erit, eas nisi aperta cute sanari non posse, atque quemadmodum si vlcus illud singulariter per se curandũ fuerat, sic eius simptomata quoque curanda fuerint: namque amborum vna eademque forma, origo, ac substantia existit. Quapropter ad hanc imposturam tollendam vtilissimum fuerit, (quemadmodum & de quibusdam aliis dictum est,) vt error qui in præsecandis meatibus committitur, præcaueatur.

Mercurius Laxatiuus.

Cap. XXII.

De Seruorum suorum perfidia.

VArij ac multiplices morbi dum Medicinam facerem, omni tempore oblati sunt, in quibus curandis cùm antiquorum canones mihi proposuissem consectandos, minimum tamen eius quod sperabam consecutus sum. Tandem coactus, varia hinc inde ponderare, expendere ac dimetiri, in tantam coniectus sum dubitationem, vt inter plurima quæ contigissent experimenta, vtrum potiore loco habendum esset; planè dubius hærerem: in qua inconstantia dum versarer, serui mei omnia bona malaque (quorum tamen paucissima ego vtilia esse expertus fueram) experimenta corraserunt, eaque sub meo nomine vsurparunt, magnas cum iis imposturas committentes, me tamen illa, ceu putida ac inutilia repudiante. Viderant quidem magnas à me curationes præstari, quas omnes æmulari stultè conabantur, atque vt id tutius facerent, Magisterij ac Doctoratus insignia ambiuerũt itaque si quid damni ex huiusmodi experimentis ægris conciliabitur, id non nobis, sed illorum nequitiæ adscribendum erit namque illorum quidam cum ad tempus sudimagistros egissent, nostra perspecta industria, famelicorum canum instar nobis a blandiri cœperunt, vt aliquid illis largiremur; qui vt primum duo, tria, quatuorve experimenta secretiora à nobis extorsissent, nobis turpiter relictis, suo commodo studere cœperunt, sed quo honestatis titulo, quiuis facilè iudicabit. Similiter in mea familia magnis sumptibus Chirurgos ac tonsores alui, iisque secretiora quædam remedia bona fide communicaui, qui statim ac Stictica emplastra à me accepissent, desertorum ac Apostatarum more, me relicto, mihi debitam laudem vsurpare, meque summis conuiciis incessere cœperunt, atque quamuis non diffitear præstantia aliquot remedia furtiuè vel præcariò à me ipsos extorsisse, tamen singulos candide admonitos volo, ne huiusmodi experimentis, quæ isti miris laudibus euehere non verentur, nimium tribuant: siquidem nisi experientia ac multiplex vsus ad ista accedat, inutilia ferè sunt huiuscemodi secreta; quemadmodum hoc discipulis meis non infrequens esse, experientia quosdam magno suo cum periculo edocuit. Neque vero omnes meos discipulos in hoc censu haberi velim: fuerunt namque quorum singularis in me fides extitit, quos ego frequenter in meis scriptis compellare soleo, reliquorum vero nomina rarissimè in nostris scriptis consignata inuenias. Sic nos libros quosdam in nostri Secretarij honorem conscripsimus, aliquos Doctori Cornelio, Doctori Petro, Doctori Andreæ, Doctori Vrsino, Licentiato Pangratio, ac Magistro Rhaphaeli transmisimus hos ergo vt omni laude dignissimos censeo, sic cæteros qui me perfide deseruerunt, omnibus modis rogatos & admonitos volo, vt quæ nondum apud nos addidicerunt fundamenta, magna diligentia consequi, vel nunc tandem conentur: interim Saturninam illam, ac Lunaticam, qua scorpionum instar nos consectantur, maledicentiam deponant, atque mente recolligant, quanta fide, quantoque candore, nihil ipsos celare, vel clam habere voluerim. Sed male metuo ne postremi hi impostores omnium posthæc imposturarum cultores ac fautores futuri sint.

Chirurgorum seruitio vsus Paracelsus.

Paracelsi Discipulorum duo genera.

Amici Paracelsi.

O ... QVINTÆ

QVINTAE PARTIS CHICVRGIÆ MAGNÆ PARACELSI, LIBER TERTIVS.

DE MALE CVRATIS ÆGRIS restituendis.

CAP. I.

OMNINO operæ pretium esse duximus, huius tertij tractatus propositum paucis aperire. Tractabimus igitur in præsentiarū, quantum incommodi, quantumque morborum ex imperitorum Chirurgorum temeritate ęgris conciliatum sit. In qua dissertatione primum omnium obseruandum erit, quid Medicamenti inconuenientis inconcinnè adhibiti, venenositas cum pestilentis luis contagio coniuncta, mali efficere queat: hinc enim discere licet ex antiquorum scriptis, neutiquam Luis Gallicæ causas originem ac curationem deduci demonstrarique posse: quod certe omnes & singulos qui Medicinam artem sectantur vnicè obseruare consulimus. Dein spectandum quoque quomodo ægri qui perperam à veterinariis istis curati sunt, restitui pristinæ sanitati possint. Admoneo interim Chirurgos studiose, caueant, ne morbos sua imperitia ex simplicibus compositos, ex elementibus malignos faciant, atque discant, quo pacto morbis non ritè curatis subueniendum denuo sit. Sed malè metuo, ne, quoniam plerique Medicorum, artem, non alieni commodi sed sui priuati potius lucri gratia exercent, pauci sint futuri, qui nostris monitis mentem adhibeant. Namque manifestum hoc est, multos non propter ægrorum morbos Medicos esse dicique velle, sed ferè pigritiæ, superbiæ ac pompæ occasiones quærere. Ad hæc omnes facile conijcere possunt, cum tanta sit præstantissimæ artis amplitudo, támque exquisitam requirant morbi sui cognitionem, impossibile esse, vt Aniculæ, Monachi, Apostatæ, Agyrtæ, tonsores ac veterinarij, vel leuissimi, quod circumferūt remediis, causas ex artis principijs ac fundamentis deducere ac demonstrare possint, vt maximè interim clamoribus, iactantia, ac sophismatis, suam imperitiam celare conentur.

Argumentum libri huius.

In medicos fuæ gratia intrudutur.

CAP. II.

QVo autem propositi nostri fundamenta constituamus, primum, omnium vtile fuerit, enumerare, quæ, qualia, quantáue mala ex perperam adhibitis Lui Gallicæ remediis oriri possint, quæ alias neutiquam comparerent. Atque primum quidem dum purgando, laxando, syrupisando, alijsq; pharmacopœorū artibus ægros excruciant, hæc ferè mala concitare solēt. Morbos nimirum latentes (& qui forsan numquàm prodituri erant) concitant: dum enim Hermodactilis, Turpetho, Diagridio, Silere montano, Rhabarbaro, ac similibus, quorum nullum causam Luis Gallicæ propellere aptum est, purgant: quoniam Luem Gallicam curare purgantia non possunt, necessario alium aliquem in corpore latentem affectum aggrediuntur, siue is maturus iam sit, siue adhuc crudus. Quòd si ne latens quidem morbus adsit, sed omnia integra & salua videantur, tum ne sanguini quidem, carni, medullæ ac humido radicali parcunt vehementia isthæc remedia, sed omnia sine discrimine depascuntur, vt posthac ad nullam perfectam actionem obeundam corpus satis virium habere possit. Ex qua dein virium iactura, occasiones nouorum morborum oriuntur, qui numquam aliàs illum ęgrum afflicturi essent: cuius generis sunt Apoplexia Hydrops, Pleurisis, aliique putridi morbi, quos tamen illi non imminutis viribus, sed malignitati remedij adscribunt, sed felium instar faciunt, qui donec possunt, defendere se summis viribus conantur. Verum vbi isti aliquando resipuerint, cognoscent erroris sui magnitudinem non in purgationibus modo, sed etiam in suis pulueribus Diaphoreticis, quos admodum temere ad educendam Luis Gallicæ materiam ægris exhibent, non intelligentes penitus non resistere hasce formulas ideæ morbi Gallici: interim tamen vbi subolfaciunt erroris sui causam (quod tamen raro euenit) ad solium aquæ dulcis recurrere solent, vnde aliæ quoque morborum causæ concitantur.

Morbi latentes, a purgatione irritantur.

Lypothimiæ effectus.

Pulueres Diaphoretici improbantur.

CAP. III.

SImiliter de externis remediis iudicandum erit, quorum omnium Basis est Argentum viuum, sine quo nulla vnguenta, suffumigia, lauamenta, imò nulla penitus remedia confici possunt. Morbi autem, qui à Mercurio inferuntur, quamuis aliquot iam enumerati sint, tamē vberioris doctrinæ gratia copiosius nobis describētur Itaq; sciendū, triplicem argenti viui naturā esse. Prima ea est, quæ purgat. Altera quæ putrefacit. Tertia quæ artus refrigerat: ex istis inquam tribus omne genus morborum procedit. Ex purgatione nimirum virium deiectio oritur, vel totius corporis, vel principis alicuius partis: etenim siue supernè, siue per aluum, purgatio procedat, vbique imminutarum virium occasiones reperiuntur: namq; naturalia simul ac præternaturalia, noxia æquè ac vtilia propelluntur. Secundo quod putrefactionē attinet, ea est Mercurij natura, vt principalia viscera, pulmones dico, epar, lienem, ac ventriculū subiens, magnas illic putredines efficiat, quarum dein quàm difficilis sit curatio, quilibet vel mediocriter in arte exercitatus facile cognoscet: itaque studiose caueāt medici, ne in hunc crassum errorem incurrant, in quem certe admodum procliuis casus est, vbi vngendum ac lauandū est: namq; istæ duæ formæ remediorū omniū celerrime ad interiora viscera penetrare solent, vnde deinceps post multos annos, grauissimi morbi ingruere solent, quorū causa ad medicorū imperitiam rectissimè refertur. Tertio deniq; ab Argenti viui refrigerante qualitate duplex morborum genus causari solet: vnum cum pinguedo ac adeps intrinsecus in corpore nostro congelatur, sic in pulmone eius adipe congelato tristes ac peripneumoniæ generantur, in epate ac liene pinguo-

Mercurius omnium externorum remediorum Basis.

Mercurij trip ex natura.

Purgationis effectus.

Putrefactio à Mercurio facta.

Mercurii vis refrigerans quos morbos faciat.

pinguedine meatus obstruente, incogniti, & inauditi antea morbi fiunt. II. Alterum morborum genus fit, cum nerui ac ligamenta, ossa, ac periostion refrigerata doloribus affligunt. Cæteri denique morbi, qui hinc oriuntur, specialius alibi nobis enarrabuntur.

CAP. IV.

SEd quæ hactenus commemorauimus, quantum ad præsentia symptomata attinet, dicta sufficiant. Itaque de futuris quoque & ingruentibus malis, iam deinceps sermonem instituamus. In qua dissertatione ante omnia obseruandum erit. Veneni seu contagij Luis Gallicæ, eam esse naturam atque malignitatem, vt omne genus morborum in aliam essentiam transmutare possit. accidisse hoc animaduersum est, antequam morbus vulgaris euaderet, tum etiam, cùm iam Epydemicos grassaretur: namque cùm Lues hæc adhuc in fieri esset quosuis morbos mali moris reddidit, donec tandem penitus veneni malignitas elucesceret. Influentiæ certe huius (quæ luem hanc peperit) tanta virulentia fuit, vt totum terrarum orbem peruagata, omnes mortales, vel Lue hac vel si qui ad eam inepti essent) alio non minus graui malo affligeret, & sanè non Europa, non Asia, non Africa, imò nulla penitus orbis regio huic coniunctioni subiecta non est, neque prius sæuire hoc malum desinet, donec omnes totius orbis regiones peruagatum sit. Itaque maxime ex re medicorum erit, vt Luis Venereæ initia ac exitum sedulo contemplentur: intelligent enim ex eo, neque sui Principis Auicennæ vastum canonem, neque magnos Iacobi de Partibus, vel hunc illis Trusiani Centones, ad faciendam Medicinam quidquam adiumenti adferre posse. Sin omissa ista contemplatione veterum nugis immori maluerint, & se & posteros suos in ægrorum perniciem armabunt. Quia ergo nouum contagium est, nouumque venenum, apparet, nouos atque inauditos morbos necessario existere: sic nouæ Pestes, nouæ Pleurises, nouæque Febres iam obseruatę sunt: quos omnes morbos occulta quadā cœlesti influentia vel de nouo producit, vel ex alijs medio transmutationis generat. Proinde nouam Theoriam, nouamque Praxim exædificare oportebit, quod tamen sine singulari Astronomiæ peritia nemo facile præstiterit.

Contagij Luis Gallicæ natura.

Lues Gallica totū orbē affligat.

Noui morbi necessario fiunt.

Noua Theoria nouaque Praxis.

CAP. V.

HInc ergo causa elucescit, quamobrem pestes nostro seculo, tam malignæ, inordinatæ, ac mali moris fiant, adeo vt generalem earum curandarum methodū præscribere impossibile sit. Quod si eadem nunc, quæ olim fuit, cœli facies esset, ab antiquorum remedijs ac præceptis neutiquam discedendum esse consulerem. At quia mutata iam syderum constitutio est, quis putet eandem curationem vsurpandam esse? Atqui non desunt ex rudioribus nonnulli, qui opinentur, immutabilem cœli agendi modum esse, sed hoc facile ipsorum inet ratio cōuincit. Quemadmodum ergo cœli conuersio, sic & Medicina Mercurij venenosā quādam vim ex se fundit, quæ efficit vt dein pestis tempore ingruente quicumque illam Mercurij contagionem conceperint, ad patiendum dispositi euadant, ijque tandem efficiunt quoque, vt toties malum recrudescere videatur. Itaque vbi hi dispositi homines plurimi fuerint, ibi diuturnam pestem sæuire mirum non est: donec enim Mercurialis natura in homine recondita est, eousque pestis causa n ipse secum circumfert. atque etiamsi iam desiisse videatur, tamen isti superstites adhuc, non possunt non eandem quoque concipere, sicque regenerare morbum qui iam euanuerat. Non secus in Lue Gallica res se habet: latet namque in Mercurio alia quædam venenositas, quę ad omne genus impressionum à Planetis suscipiendum aptissima est, continetur. Cùm itaque Mercurius huiusmodi coniunctionibus ineuitabiliter subiectus sit, manifestum est, inuasionem, signa, typumque Morbi pro Mercurij diuersitate euariare. Hinc si Mercurialis illa vis ad expulsionem præparata sit, salutem: sin ei resistat, diuturnum portendere intelligitur. Quæ iam de peste exempli causa proposuimus, ad alios quoque morbos referenda erunt: cæte a vero quæ ad originalem causam pertinere videbuntur, ex libro De origine nouorum morborum naturalium petetis.

Pestes cur mali moris fiant.

Cœli status nouus nouam Medicinam requirit.

Mercurialis natura causa pestis est.

Prognosticon.

CAP. VI.

PRophylactice, Medicinæ non infima pars, quoniam ex contrarijs describi, usque cōstitui debet, quæ occasiones morborum præcauere possunt paucis de ea differemus, in modum vt sequitur. Principio, quia cœlestem influxum, dein terrestrem Luxuriam causas morbi esse constitutum est, extra dubium esse videtur. ex istis duobus deuitatis, regimen seu præcautionem constitui debere: namque præter actionem Naturæ, & exaltationē Veneris pauca admodum sunt quæ insignem aliquā morbi occasionem præbere queant: etsi enim cibi quidā sint, qui prodesse vel obesse exhibiti vel prohibiti possūt, tamen illi ipsi morbi Gallici causa nō sunt, sed forsan alterius symptomatis, quod ingruere posset: illi verò symptomati competens regimen, nil ad Luem Gallicam attinet, cùm Lues Venerea, solis illis duobus pūctis prohibitis, arceri velit possitq;. Quapropter sciendū, si qui morbi ex alimentorū quorundam exhibitione vel prohibitione augmēta capiant, eos iam sic confirmatos esse, tantasque radices egisse, vt ægrè postea loco moueantur, veluti in lepra cernere licet. Obseruandum præterea de commemoratis duabus causis generalibus, hoc est, quòd, quoniam Morbus hic ex Venere, Firmamenti & Terræ ortum ac incrementum capit, eam esse quoque eius malignitatem, vt ad propagationem suę virulentiæ magis magisq́ ad Venerē, homines eo correptos concitet, veluti enim morbi alij somnū, alij vigilias faciunt, sic hic quoq; naturæ ordo immutatus esse cernitur. Itaque in prophylactice primum erit, vt potentia Veneris confringatur, non in terra solum, sed etiam in Firmamento, idque donec minimum de Lue Gallica superesse videbitur, interim autem & cæterorum Planetarum operationes contemnendæ non erunt: namque Actus Veneris cum Marte, multum alienus est à Saturni actu illi coniuncto

Prophylactice quomodo instituenda.

Actio naturæ & exaltatio Veneris causæ sunt morbi Gallici.

Venus terræ & Firmamenti.

Actio veneris varia.

ficque de actionibus reliquorum etiam Planetarum iudicandum erit.

CAP. VII.

QVia ergo ex cognitione duarum iam dictarum causarum communium, regimē describere necessarium est, manifestum euadit, quàm necessaria sit ad præcauendos morbos Astronomiæ peritia. Venus enim, etsi Morbum generet, tamen morbi magnitudo, malignitas, multa paucáue non ex sola Venere dependet, cùm ista à commixtionibus reliquorum Planetarum gubernari Astrologicæ rationes doceāt, nos coniunctionem illam seu commixtionem in præsentiarum IMPRESSIONEM appellabimus: namque hæ coniunctiones saltem per consensum fiunt. Nimirum si quis Exaltationem veneris tribuat, exaltationi Saturni vel Mercurij, vel alterius alicuius, is iam fingere solummodo coniunctionem videtur. Itaque omnino cauendum erit, vt istis repudiatis coniunctionibus regimina describantur. Operationem autem (quæ sine Impressione fieri nequit,) quod attinet, cauendum erit, ne ea sine iis quæ reliquos ingruentes morbos arcere possunt, inchoëtur. Etsi enim sint quæ huiusmodi coniunctiones subsequi conentur alimenta, (hoc est, quæ irritent) cibi, potus, ocium, exercitia, &c. aliæque causæ quæ constellationes huiusmodi irritent, tamen omnia hæc præcauere oportebit: nisi enim huiusmodi diætam quis obseruet, non potest curatio perfici: atque etiamsi aliquando perfecta curatio esse videatur, non tamen ei confidendum erit, cùm perpetuo mali radices aliquo modo restent, neque patiantur se, nisi prædicta diætæ formula obseruata, expelli. Perinde etiam ac Veneris actio celerrima est: sic morbi aduentus recessusque celerrimè fiunt. Itaque si morbi iam inueterati recrudescant, recidiuæ causam soli inordinatæ victus rationi tribuendam esse.

Venus morbum Gallicū generat.

Impressio quid.

Diætæ formulæ necessitas.

CAP. VIII.

POsthac ergo morborum curandi rationem aggressuris, necessarium videtur, ostendere quanta Astronomiæ peritia in Medico requiratur. Astronomiam autem intelligo, quæ Medicam solummodo considerationem contineat. Similiter Luminis naturæ experientia omnino ad Medicinæ perfectionem spectare videtur: quoniam enim quæ perficiuntur à Medico actiones, ex Lumine Naturæ proficisci debent, manifestum euadit, sine absoluta Luminis huius cognitione Medicinam non artem, sed imposturam esse. Quapropter cùm Medicinæ perfectio ex istis dependeat, non ex Auicenna, Valesco, Argillata, Landfranco aut Guidone, sed ex sola vi Mercuriali omnis curatio speranda erit, vt iam facile cognoscere liceat, an Medicus in Pharmacopœorum officinis, vel in Chemicorum laboratoriis nasci, crescere, perficique debeat: non enim statim qui dictare nouit, aptus ad Medicinam faciendam censendus est. Tales ferè antiqui fuerūt, nugatores scilicet, verum non sequitur vt antiquos iuuenes imitentur: cùm enim morbus nouus sit, antiquam medicinam non videtur requirere. Proinde nouitatis studium in arte Medica nemini vitio vertendum erit, cùm nemo verè affirmare possit, Medicinam omnibus modis absolutam perfectamque esse: namq; nouorum morborum exitus nemo adhuc perspexit, eaque de causa illi absolutè describi non possunt. Itaq; hoc verissimè dictum omnes intelligant, in nouis morbis antiquorum figmenta prorsus reiicienda esse, cùm constet in eas in quibus nunc versamini angustias ab iis vos coniectos esse. Est enim Medicinæ in terris non alia quàm Nauis in mari ratio: velut enim hæc nullo certo loco consistit, sed ibi semper est, qua illam nauclerus dirigit, non pro hesterni, sed pro hodierni venti ratione: sic Medicina iuxta nouorum morborum diuersitatem euariare solet.

Astronomiæ necessitas in arte Medica.

Lumen Naturæ.

Vis Mercurialis causa omnium curationum.

Nouitas nō semper est in vitio.

Simile.

CAP. IX.

CVratio ergo illorum morborum, qui ex deprauata curandi ratione originem duxerunt, duplici ferè ratione fieri solet. Prior est, vt illa remedia quæ inconuenienter corpori adhibita in substantia sua adhuc intra corpus abscondita latent, expellantur. Altera, vt spiritus à Medicamenti venenositate inquinati, atque in Fixum seu Chronicum morbum transmutati, recteque cogniti, suo quem specialiter requirunt modo sanentur. Prior rursum modus varius admodum est: variæ namque sunt venenorum, quæ intra corpus impulsæ fuerunt substantiæ: alia Lythargiri, alia Cerussæ, alia Euphorbij, alia denique & multiplex Mercurij malignitas conspicitur: ad horum ergo venenorum substantiam expellendam, magna loci affecti cognitio necessaria esse videtur. Sunt deinceps medicamenta quædam, quæ corporis substantiam subingressa (qualia Cathartica sunt) ipsius substantiam dissoluentia, eandem vna secum expellunt ac deiiciunt, quam illorum incommoditatem vt tollas, accurata circumspectione opus est. Summa itaque huius praxeos erit: vt remedij substantia primum è corpore expellatur, siue ea cùm vnctionibus, siue suffumigiis, siue quibuscunque tandem formis corpus subingressa sit. Dein vt spiritus Mercurij corporalis (qui etsi corporalis sit, inuisibilis tamen existit) à corpore humano separetur: donec enim ista corpora intra corpus subsistent, impossibile est vtilem curationem præstari.

Duplex ratio curandi morbos deprauatos.

Subdiuisio curationis.

Loci affecti cognitio ad curationem necessaria.

Corporalis Mercurius est inuisibilis.

CAP. X.

De Quibusdam Incurabilibus Morbis.

SCiendum quoque malignorum ac venenosorum remediorum vsu, morbos quandoque conciliari, qui nullo vnquàm tempore deinceps curationem admittant, sic ex vehementioribus remediis, in Lue Gallica vsurpatis, obseruatum est morbos extitisse, qui nunquam curari se paterentur: iique etsi quandoque manifestè non appareant, intrinsecus tamen tanta malignitate corpus affligere solent, vt salutis spes nulla vnquam expectari possit. Sic remedia Luis Gallicæ inconcinnè adhibita, variarū Lepræ specierum causas fuisse obseruauimus: non enim quatuor saltem, sed plus quadraginta Lepræ species existunt, contra quam vulgus imperitorum medicorum opinetur, proinde sciant Medici, in Mercurio rudimenta quædam

Morbi quidam inane facti incurabiles fiunt.

Plures species lepræ.

quædam Lepræ contineri, maximè si ipse cum principiis Luis Gallicæ complicetur, hinc omnia quæ deinceps generantur, Lepræ aliquam speciem referunt. De ista ergo occulta Lepra sciendum sæpe Phagadenas, Cancros, Syrones, Hecticas, Phtyses, &c. Leprosas esse, quos tamen affectus vulgares medici, non nisi pro simplicibus Cancris, Fistulis, Syronibus, &c. indicant ac reputant, cùm tamen Lepra certò illos comitetur, verum ea paucis iisque obscurioribus signis cognoscitur. In hisce ergo morbis vnicè spectandum, vt an Lepra adsit cognoscamus: ea etenim præsente, frustra curationem molieris, quæ alias nò tam difficilis foret. Quin & multi morbi lethales incidunt, vt Hydropes, Quartanæ, horumque similes, qui si vel leuissimis signis adesse cognoscantur, certissimam perniciem imminere ne dubitato: namque etsi morbi expulsi esse cui videantur, tamen radices fixas hærere certissimum est. Quapropter illis animú aduertet medicus, cùm difficillimú sit naturæ impetus remorari, solumque naturæ minister rectissimè medicus dicatur, non autem illius dominium sibi vsurpare debeat. Proinde quicumque hanc Lepram, hosque grauissimos morbos accuratè perpenderit, Monachus Institor, Ludimagister, Architectus, manebit potius, quàm vt se difficillimæ huic arti implicet.

Hydrops & Quartanę lethales.

CAP. XI.

Post Factam curationem, an ea diuturna sit futura, quomodo considerandum.

ANtequàm autem restitutionem eorum qui perperam curati sunt describamus, signa quædam, quibus intendendum sit, antequam curationem aggrediamur, proponere necesse erit. Namque vbi deprauatus aliquis morbus est, is certè per se solus non consistit, sed plurimos post se habet æquè ac ipse cognitu necessarios, itaque tot quot sunt in corpore morbi, cognoscendi erunt, ne dum visibilem te ac manifestum curare putas, occultos alios & numquam prodituros, palam facias, posteriusque malú priore multò grauius euadat. Itaque si paralysis accidat, statim iuxta Anatomicas rationes regionem illam in qua affectus consistit expendes, vnaque occulti morbi quantæ sint vires considerabis. Similiter in vlceribus quandoque catarrhi accidunt, qui efficiunt vt ex vno vlcere octo vel nouem affectus progredi videantur: isthæc ergo consideranda sedulò erunt, ne quoniam simplex tantum vlcus apparet, simpliciter solum illud implendum esse putemus, cùm latentes & occulti morbi multò plus negotij facessere soleant, quàm ipsummet vlcus. Quamuis autem isti morbi Gallicis vlceribus non appareant, illos tamen per ea expurgari manifestum est: proinde si quis nullo ipsorum respectu habito, meatum illum obstrueret (facta curatione) tùm necessario affectus retrò ad suum fontem regurgitaret, alioque loco erumperet, nemo tamen rectè huiusmodi affectum à Lue Gallica initium duxisse affirmaret, etiamsi antea per illam expurgatus, protractusque esset. Simili omnino ratione de signis omnium reliquorum morborum iudicandum erit: namque signorum ratio edocet, quid quoquo loco cauendum metuendúmue sit, vt & posthac intelligamus, qui morbi inter nouos & ex deprauata curatione ortos connumerandi sint: neque vero hic de omnibus huius generis affectibus disserere animus est, sed de iis solum, qui venenoso contagio molesti sunt: cæteri namque ex vulgatis præcautionis ac curationis regulis, curandi quomodo sint, facilè elucescet.

Deprauati morbi sæpe per alios complicantur.

Chartarorum effectus

Signo-rú vtus.

CAP. XII.

Quid optimum in Medicina.

CVm in prima propositi nostri parte, is nobis scopus propositus fuerit, vt errores Medicorum, eorumque ex prauis curationibus ortas noxas describeremus: est enim tanta horum pseudomedicorum ruditas ac imperitia, vt ægros non dico non curare queant, sed ne ab imminentibus quidem periculis liberare, cùm eò angustiarum res ægrorum frequentissimè deducant, quo numquam morbus per se quantumuis malignus, detrudere potuisset. Hanc ergo horrendam ac miserabilem ægrorum lanienam, ex medicorum imperitia sequentem, quis non hominum, execrandam ac detestandam putet? An ne aliquis humanitatem sic exuere potuit, vt erroris sui effectum præ oculis conspiciens, eundem tamen agnoscere nolit, sufficereque hanc excusationé putet: QVANTVM POTVI PRÆSTITI, QVANTVM RATIONE ASSEQVI POTVI, CONSVLVI OPTIME. Ista ne excusatio Medico digna putanda sit? quomodo quæso optime consuluerit quis, qui quid optimum sit ignorat? Optimum certe ex optimo originem ducit, hoc est, illud optimum consilium est, quod ex optima affectus cognitione prodiit, de optimo sane gloriari is non poterit, qui quid optimum sit non intelligit. Itaque Medicus nullus verè dicere potest, se optimum præstitisse, nisi quod illi affectui conuenientissimum remedium sit, cognouerit, adhibueritque, qua in re certe non leuis Impostura committi solet. Nemo enim ex suamet ratione suisque speculationibus quid optimum sit assequi potest, neque quisquam æger, medici speculationibus ac ratiocinationibus sese concredit, sed ipsius potius experientiæ, ex qua salutem sibi pollicetur.

Qui optime consulet.

Medicis cur se concredant ægri.

CAP. XIII.

INtueamini quæso Imposturarum vestrarum colluuiem, quot modis, Dij boni, ægros excarnificetis, iam Mercurio, iam Ligno, iam purgationibus contra naturæ artisque præcepta, contra vestras conscientias, contraque vestrorum præceptorum, quorum authoritatibus nitimini, canones, magno humani generis incommodo, in languidos debacchantes: inspiciatis moneo quid vestro optime consulendo efficiatis, nimirum corporis constitutionem intrinsecus corrumpitis, sanguinem contagioso veneno inquinatis, quatuor elementorum temperamentum, in quo sanitas tota consistit, dissoluentes, efficitis, vt nec syderum, nec alimentorum benignitas, quidquàm emolumenti ad restitutionem amplius afferre [illegible] possit,

Mercurij vsú quæ mala sequantur.

Particularium remediorum noxa.

possit. Sed ista vniuersalia sunt, in Particularibus autem membris ac visceribus, Pulmones quidem putredinem, Epate corruptionem, cæterisque membris venenositatem conciliari videmus, non ligno solum ac Mercurio, sed omnibus in vniuersum quibus vtimini remediorum formis, tantos tamque inauditos excitantes morbos, vt vel nomina ipsorum meditari ac confingere vix quisquam possit. Horum inquã malorum omnium vos causa estis, perpendite obsecro, quomodo figuram corporis, rosionibus, sectionibus, aliisque remediorũ formis, quibus mobos obstruere ac obruere conamini, deformaueritis, vt iam pro vno vlcere quod curandum susceperatis, decem alia multò deteriora eruperint, ex minutissimo amplissimum euaserit. Ad hæc vestris corrosionibus extrinsecis, intrinsecus tam vehementes corrosiones vos concitasse animaduersum est, vt minerabiliter manibus, pedibus, ossibusque decidentibus, tandemque nouis ac inauditis morbis erumpentibus, ægri iugularentur. Ista quæso humanitatis ac officij vos admonere patiamini.

Pia admonitio Paracelsi.

Si me odio prosequemini, ob id quòd ista detego, vicissim vos in vestri odium deducant, mala ac damna quæ vestra inscitia miseris ægris conciliastis. Atque si Dei Opt. Max. gratia plus ego in arte consecutus sum, quàm vestrûm aliquis, ne illud vna cum persona odio prosequamini: non enim perinde in remedium ac personam vos affectos esse decet, remedio vtamini bono, quod si in mea persona quid vobis desit, vbi ad concertationem deuentum fuerit, illud forsan corrigetur.

CAP. XIV.

Argumentũ prioris capitis.

PRoposita hactenus argumenta sunt eorum primum, qui se optimum consuluisse profitentur, tum nostra, quibus ipsorum vanas assertiones confutandas putauimus, summa eorum hæc ferè est, quòd nemo se tueri possit, affirmando, se optimum quod cognouisset, consuluisse, cùm id quod in illo affectu optimum esset, ignoraret, atque æger non quod ipsius rationi videretur, sed quid experientia didicisset confirmatumque esset, ex ipso speret, verum cùm languens quid ex ipsius cerebro natum sit vel quid vsu ac experientia, cognitum ignoret, sed subinde opinetur, id optimum esse quod inscius Medicus consulit, quanta ipsum iniuria affici, quantisque dolis circumueniri quis putet? Quanta quæso impostura sit, si quis optimum se consulere velle profiteatur, interim autem quid optimũ sit ignoret? Ille solũ qui quid optimum sit, nouit, optimè consulere potest, eiusque errores Deus excusatos habebit, si qui accidant. Multi namque ægri sunt, apud quos ne præstantissima quidem remedia commodũ aliquod efficiant: quis enim est, qui diuinam prouidentiam intelligat? Hinc accidit, vt morbi remediis etiam optimis non obediant, scilicet Deo nolente sanitatem adhuc largiri: huius generis ægros medici periti, velut suis remediis lædere nõ possunt, etsi lędere videãtur: sic impostores medici ægros non aduersò Deo languentes, etsi lædere non videãtur, lædere tamen possunt. Itaq; vt quid quisq; medicus optimũ faciat

Optimũ non cõsulit, qui quid optimũ sit non intelligit.

Morbi cur quãdoque bonis remediis non cedant.

præstetque aperiam, propositum mihi est, præsenti tractatu, quomodo ea quæ ab impostoribus corrupta sunt, restituere oporteat, quod vt faciam commodius, primo quo pacto Impostustura lædere soleat: dein quomodo morbos ex deprauata curatione ortos cognoscere deceat edocebo: tertio denique loco, quemadmodum curatio præstanda sit, non quantum ego possum optimè (vt vulgus loquitur) sed quantum natura & ars admittunt, quantum terræ ac regionis constitutio admittunt. Itaque quæ describo, non ex me, sed ex natura in qua & ego sum, profecta esse singuli sciant.

Propositum huius tractatus.

CAP. XV.

ET primo quidem ægrotorum deprauatio quam vos committitis, ex regimine seu diæta ligni originem ducit: in præsentiarũ autem naturam ligni, vt de qua pluribus hucusq; locis mentionem fecerim, intactam relinquo, canones vestros examinaturus. Salis vsũ quod interdicitis, hoc vero est, quod medicinæ nomen numquam mereri potest, cùm veneni instar sit: namque ex Salis defectu necessario corpus corrumpitur, bonaque eius temperies perit, nos eius incommoda in tres classes distinguere solemus. Primo enim sine sale concoctio absoluta fieri nulla potest, neq; in ventriculo neque in hepate, vnde corporis humidior constitutio ad hydropem, Catarrhos, Paralysin, Apoplexiã, subitamque mortem suscipiendam aptum subsequitur. Secundo, corpori subtrahitis id, quod sanis ac valentibus mẽbris deputatũ est, hoc est, alimenta exhibetis quę corpori aduersantur, iam vero si quid corpori aduersum sit, quod ad nutricationem ineptum sit, non puto quemquam esse qui non intelligat: namque curatio omnis in eum modum fieri debet, vt nulli membrorum suum aptum nutrimentum subtrahatur, ne scilicet vires imminuantur: eæ namque semel deperditæ, vix posthac in integrum restitui possunt. Tertio, quòd tenuem victum præscribitis, id quidem efficitis, vt cum hostibus omnibus qui vnà cum morbo vobis resistunt, vires subtrahitis, eos subegisse quodammodo videamini: verum vbi corpus vires receperit, tum vnà cum augmento virium morbi quoque recrudescunt, multique quàm antehac fuerint grauiores euadunt: namque ex immodicis istis exiccationibus sanguis refrigeratur, viresque adeo debilitantur, vt cibum potumque posthac imperfectè concoquant, vnde deinceps necessario sanguis, caro, adepsque frigidiora generentur. Hasce autem noxas quis vestrûm putat se excusare posse? cùm palam sit, vestra culpa euenisse, nullamque defensionem recipere posse.

Salis vsus cur interdicendus non sit.

I.

II.

Curatio bona quæ.

III.

CAP. XVI.

SIc in purgationibus non minus periculum conciliatis: non enim didicistis adhuc tutam purgationem conficere, sed sic vobis persuasum est, si multum excernant, vicinosque parietes concaceent ægri, vtilem faustamque purgationem esse, verum vos vtilem corporis substantiam vehementibus catharticis in aqueum humorem resoluentes, ac extra corpus deiicientes, audetis pronunciare, ea forma ipsam

Purgationes vulgares nõ tutæ.

ipsam in corpore latuisse, eique noxam intulisse. Purgationes certè vestræ perinde vt sol niuem in aquam reducit, vtilem corporis substantiam, sanguinem, carnem ac medullas resoluere solent, vnde postea ipsorum quantitate ac legitimo pondere imminutis, omne genus morborum originem ducere solet.. Similiter quoque nulla omnino purgatio est, quæ non nouos subinde in hominum corporibus morbos generare possit: eadem namque purgantium, quæ & morborum materia existit: itaque purgante aliquo in corpus subingresso morbi necessario multiplicantur, quod in Mercurio addiscere exempli causa licet. Ille enim intensissima sua frigiditate neruos, tendones, ac ligamenta in tantum alterat, vt numquam postea ad naturalem ac congenitum sibi caloré, velut nec sanguis ac caro recuperare queant. Ex hoc itaque frigore tremores artuum fiunt, nec artuum modò, sed & internorum viscerum: hinc in ossibus medullæ, in pericardio cor, in Epate bilis vesicula, in pulmone spiritus &c. intrinsecus contremiscere quandoque animaduertuntur. Quocirca de intensissimo hoc frigore non aliter quàm de vehementi hyeme iudicandum est, in qua corpus ac mens quandoq; tremunt: similiter inquam in Mercurio hyems quædam est frigus atque nix. Obseruandum præterea de isto frigore est, ipsum Stupefaciendi totum corpus virtutem participare namque perinde atque ab hyemis frigore manus vel nasus &c. in stuporem præ frigore deueniunt, sic interiora viscera à Mercurij frigiditate naturalem sensum amittant, vt nec esuriant, nec sitiant nec attrahant, nec expellant tempore legitimo, itaque quemadmodum frigus externum, sic & Mercurij natura corporis cõstitutione corrũpit.

Purgationum noxæ. — *Purgatio quæuis nouorũ morborũ causa existit.* — *Mercurij frigiditas, quid efficiat.* — *Simile.* — *Frigus Mercurij stupefaciens.*

CAP. XVII.

QVemadmodum itaque de frigore dictum hactenus est, sic ipsum contradictione omnino vacare videtur: etenim vbicumque frigus tale intus in corpore latuerit, necessum est calorem internum contra ipsum insurgere, ex qua dein lucta morbi recẽtes subinde necessario prodeunt, qui dein vitam breuiorem reddunt, etsi lethales statim non sint: ad hæc omnes agentes facultates interiores in stupidã quandam naturam abeunt, vnde postea calore à frigore deuicto, putredo illius membri seu visceris oritur. Nam vbicunque calor naturalis extinctus est, illic necessario putredo subsequitur: ista ergo noxa vsu Mercurij cõcitatam, quis dubitet, vt tollatur, ad Medicum pertinere? Sed interna mala forsan, quàm externa tolerabiliora fuerint, externa dico quæ ab extrinsecus adhibitis remedijs inferuntur, quales sunt quæ ex retensione fluxionum efficiuntur: ex illis namque sequitur, vt quæ extra affligere volebant, intrinsecus molesta iam sint: etenim ea vis quæ exterius corrodit, nec intra corpus remittere potest. Sic etiam in affectibus ex Corrosione ortis, agendum: siquidem vbi à corrodentibus medicamentis in rabiem acta natura fuerit, morbus multo suo principio deterior euadit, qui corpus subiens, venas, totamque corporis compagem inficiens, ac succendens, illic ad tempus reconditus latet, donec tandem ex illa infectione contagiosus iterum morbus erumpat, ad necem inferendam satis efficax. Hæc itaque damna à vobis illata, quo pacto restituere oporteat, ne quæso pigeat ex nostris scriptis legendo addiscere, neque statim maleuolentiæ hoc tribuatis, si quando errorem aliquem vestrum detego. cùm si omnes imposturas excutere vellem, pro singulis singuli tractatus, deque singulis Simplicibus singula capita conscribenda essent, quæ tamen omnia tegendæ turpitudinis vestræ causa, ac breuitatis studio in paucas classes reduximus: in tres nimirum externos, ac tres internos errores. Interni sunt, Purgatio, Exiccatio, ac vsus Mercurij. Externi verò, fluxionum auersio, sectio, ac corrosio: cæteri denique si qui fuerint errores, illos ad hos sex, tamquam ad genera sua commodè referemus, itaque consequenter de iis tamquam de sex nouorum morborũ certissimis causis disseremus.

Ex lucta caloris & frigoris morbi noui exoriuntur. — *Putredo calore imminuto sequitur necessario.* — *Corrodentium maligni effectus.* — *Errorum classes.*

CAP. XVIII.

LIbri huius partitionem quam supra tradidimus, puto vos adhuc memoria tenere: itaque nil opus esse puto admonere, secundæ partis nos hic initium facturos esse, proinde sermonis initium faciamus. Notum vobis est ex deprauata curatione hydropem quandoque oriri. vt quomodo ista à vulgari hydrope (hoc est, ea qua viscerum vitio accidit) differat, non sic forsan cuiuis obuium est, neque est vt quisquam putet, vtramumque eandem naturam esse, cùm magnis ab inuicem distent interuallis. Itaque de proposita hydrope sic paucis pronuncio. Vbi ex Mercurio Hydrops originem duxit, sic omnino sentiendum, à Mercurio resoluta esse Mineralia corporis: ille etenim corporis substantiam in puram aquositatem reducit, carnem, sanguinem, medullas, aliaque quæ indies de nouo in corporibus nostris accrescant, liquefaciendo hęc itaque Mercurij natura, naturæ Firmamenti quàm simillima existit: est enim in eo curriculum totius anni, Æstas dico, hyemsque: quemadmodum ergo dictum antea est, Hyemis naturam referre Mercurium, sic eundem Æstati similem esse propter resolutionem, iam quoque intelligendum: quidquid enim frigore eius cõgelatur hyeme, hoc æstate ab eiusdem calore resoluitur, quę dein resoluti Hyposarca Mercurialis dicitur. ex quo differentiã huius ac naturalis hydropis internoscere facillimũ erit. Notandum quoque ex purgatione corruptioné in corpore humano accidere. quæ nullã omnino ex vulgaribus affectionib. referat: non enim vt purgationes vires imminuũt, sic morbũ inuenire licet, qui simili ratione virib. humani corporis efficiat, neq; vlla est sicca intẽperies, quæ siccitati ligni Guaiaci respõdeat. Quapropter in huiusmodi casibus antiquorũ cõmentationes reiiciẽdæ erunt: namq; illæ hosce morbos cum recentibus nullo modo conciliare potsũt. Itaq: quemadmodum in hac hydrope, sic in omnibus reliquis morbis distinguendũ erit: sic tremor manuum ex contactu Mercurij, à tremore ex reliquo corpore exorto discernendus.

Hydrops naturalis & deprauata quatenus differant. — *Mineralia corporis à Mercurio resoluuntur, vt hydrops.* — *Hyposarca Mercurialis.* — *Ligni Guaiaci intensissima siccitas.* — *Tremor ab arg. viuo.*

CAP.

CAP. XIX.

SEd iam ad Praxin properemus, vbi ante omnia propositi nostri rationes explicandæ erunt. Constitutum ergo nobis est, morborum Theoriam non iuxta ordinem morborum, qui ex inueteratis originem duxerunt, deducere, sed ad manus sumpta Mineralium natura, iuxta ipsorum rationem Receptas seu remediorum formulas describere. Quia ergo nouam Theoriam hic machinari oportet, nil opus erit posthac compositorum rationem habere ei qui Theoriæ Mineralium imperitus fuerit. Neque est vt quisquam insolitam Methodum receptarum accuset: nam sic morborum ratio postulare videtur. Vellem sanè reliquas quoque descriptiones, quæ in istis affectionibus a cæteris vsurpantur, hic annotari posse: satis enim intelligo plerisque hanc nouam Theoriam, ac Praxim initio difficilem futuram ad hæc cùm in cognitione vulgarium morborum, tam miris modis peccent Medici, an ne mihi pollicear in istis difficillimis affectionibus ipsos erroribus vacaturos esse, male certè metuo, ne cum morbis ipsorum quoque negligentia accreuerit.

Proposi tum Paracelsi.

CAP. XX.

SCire etiam de nostra sequentis Practicæ methodo conuenit, nos quorundam morborum mentionem facere, qui singularibus ac specificis remediis cedant. cùm alij communibus facile percurentur. Postulant enim hoc & ipse stylus, ac morborum natura & series: processus enim inconstans, inconstantia symptomata subsequi videtur, hinc quandoque iuxta naturam Mercurij. quandoque iuxta naturam Constrictionis procedendum esse necessitas iubet, prout nimirum Mineralis illius natura tulerit, quam nos rationem in libro de origine nouorum Morborum, accuratè & abundè describemus, idque eo lubentius, vt impendentia pericula in curatione nouorum morborum, aliquo modo deuitentur, quæ ab iis qui subinde nouas remediorum formulas componunt, aliàs conciliarentur, quod si quæ interim silentio inuoluerimus, ea nostræ Theoriæ gnari facile dein eruent, quibus nos quoque potestatem facimus, si qui hiatus apparuerint, eosdem resarciendi.

Liber Paracelsi de origine nouorum morborum.

CAP. XXI.

DE NOVA HECTICA.

HEctica est consumptio totius corporis, ac substantiæ carnosarum partium imminutio, cum alternatim ingruentibus calore ac frigore. Originem fere ducit, ex eo quòd longo tempore non curata Lues Gallica naturales vires imminuerit: namque vbi morbus diutius afflixerit, assimilans nutrimentum facultas ferè euanescit, qua deperdita impossibile est, quod de substantia corporis defluxit rursum apponi. Hæc ergo curationis procrastinatio ac mora, Medicorum imperitia accidit, qui dum morbum curare conantur, non curant tamen, sed saltem distrahunt, vnde dein vires necessario imminuuntur, atque Hectica generatur.

Hecticæ definitio.

Causa.

DE NOVA PHTHOE.

Quæuis corporis refrigeratio à Mercurij frigida intemperie, vel diuturna inedia causata sanguinis massam refrigerare solet, sic vt omnis eius substantia in mucum ac pituitam conuertatur, quæ subinde ad reiectionem nos irritare solet, vnde postea copia absumitur, deficiente nimirum nutricante sanguine, quo si corpus destituatur, necessario in atrophiam incidit, ad hæc perinde vt a frigore, vbi calor accreuerit, membra stupore corripiuntur, atque pituitosum sanguinem generant: omnis enim stupidus calor, omneque frigus ex medicamenti venenositate natum, corporis habitum in deterius transmutare potest.

Phthoe vt fiat.

DE NOVA HYDROPE.

Vbi à Mercurio coagulata fuerit corporis nostri, siue multa siue pauca substantia, tum idem ipse illam denuo resoluit, sic vt ipso recedente per suam naturam, id quod coagulatum antea fuerat, non secus ac glacies iterum resoluatur, qui dein humor in infernas partes decumbens, accedentibus flatibus, in tumores illas attollit, quod certè omne malum Mercurio perperam adhibito in vnguentis, suffumigiis, lotionibus, &c. adscribendum erit: quin & Ligno quædá malignitas inest, qua ad hydropem disposita redduntur corpora, si quis eo inconcinnè vtatur.

Flatus cum humore hydropem facit.

DE NOVIS APOSTEMATIBUS.

Apostematum horum origo inde ferè est, quòd defluxiones quæ ad exteriora membra defluere debebant, Medicorum imperitia retrò pulsæ, obstructæ ac impeditæ, quæ in externis artubus effecturæ erant, regurgitantes ad interna, ibidem multo maiore periculo exequuntur, vbi cùm partium nobilitas non tam facile ac manus pedesque illam operationem patiantur, effectus oritur Pleuritidi omni ex parte respondens.

DE NOVA PVLMONIA.

Mercurij natura veluti per os expurgare solet, sic quoque magna vi ad pulmones penetrares quos vbi occuparit, non secus ac in faucibus, omnes sordes quas expellere debebat, in pulmones colligit: atque quemadmodum in faucibus inflammationes, sic in Pulmonibus peripneumonias excitans, quæ vbi pulmones corripuerint, iam non ita facile vt faucium phlegmones persanantur, hinc ergo tusses, suppurationes, puris sputa, fœtor anhelitus &c. tandem exoriuntur.

Peripneumonia difficulter sanatur.

DE NOVA LITHIASI.

Accidit quoque ex nimiú imminuto naturali calore (à Mercurij nimirum maligna qualitate) vt Renes grauissimis morbis affligantur. namq; vbi præter omné rationé Mercurius intra corpus

Mercurió Nephritim facit.

pus adactus fuerit, atque regiones Renum ac dorsi occupauerit, perpetuos lumborum dolores efficere solet, maximè verò vbi aliqua ad calculum inclinatione æger aliàs affectus est.

DE NOVA CARDIALGIA, SEV nouo Singultu.

Quando ex nimio Argenti viui vsu, ventriculi regio Mercurio grauata fuerit, ferè diuturnus singultus superuenire solet: namque perinde vt manibus tremorem, sic & ventriculo infert Mercurius: est enim singultus, nil aliud quàm tremor ventriculi. Atque quemadmodum Mercurius vomitum aliàs excitare solet, sic in ventriculo dominium adeptus, nauseam cibi ac potus efficit, neque nauseam solum, sed & debilitatem quoque, atque frequentissimum vomitum. Similiter ex frequentibus purgationibus haustis ac deuoratis, ventriculi supinitas causari solet, vt deinceps quotidie ægri ceu hausto Medicamento purgentur.

Singultus est tremor ventriculi.

DE NOVA DISSENTERIA.

Non secus vbi Mercurius intestinorum Anatomiam subierit, illorum quoque morbos causare aptus est: fiunt itaque ex illo quandoque alui fluores, per quos non stercora solum aliæque superfluitates, sed & vtilis corporis substãtia per aluum descendunt, causante idipsum Medicamenti venenosa malignitate, quod si venenosam illam Medicinam in igneum conuerti calorem contigerit, alui fluores lethales ac perpetuos efficiet.

DE NOVIS LATERVM PVNctionibus.

Vehementium medicamentorum, quæ in curatione Luis Gallicæ vulgus Medicorum adhibere solet, ea est malignitas, vt nisi iusto pondere, certa mensura, aptoque tempore exhibeantur, subitò cor petunt, vnde dein laterum punctiones, anhelitus difficultas, læuiores vel molestiores, pro assumpti veneni quantitate affligunt. Quod si veneni malignitas etiam sanguinis massam occupauerit, dum isthæc symptomata non ante sæuire desinunt, donec Suppuratio fiat, morbus scilicet omnibus reliquis morbis, penitus dissimilis, quisque nil nisi ipsissima mors recte dicatur.

Suppuratio morbus grauissimus.

DE NOVA PHRENITIDE.

Vehemens inquam venenum hoc, si quando superna petens capitis ac cerebri interiora subierit, non secus ac aliis in regionibus, subitò in actiones suas prorumpere solet, atque quemadmodum veneni natura est, vt circumiacentes partes arrodat, atque singularibus quibusdam doloris speciebus sese prodat, sic quoque occupata cerebri regione, pro partis illius natura ac habitu, singulari doloris specie affligit, ad quam dein delirium ac mania sequuntur, qui affectus diuturni, an breues, tuti vel lethales futuri sint, ex eo cognoscetur, quatenus venenum illud igneam qualitatem concepisse videbitur.

DE NOVA SITI.

Veneno Epatis regionem subeunte, ab illius agente qualitate epatis siccitas causatur, ad quam sitis necessario sequitur, atque sane sitim facere, quoduis venenum aptum est, cùm omne venenum epar affligat, ipsum autem sitis sit locus quasi affectus, vnde dein multa sitis ad mortem vsque durans affligit, quæ vbi in propinquo fuerit, sitis in lethalem morbum transmutari videbitur, quem morbum ad certum aliquod genus pro sua industria quiuis referre potest: namque vniusmodi semper non est.

Sitis fit a calore Epatis.

DE NOVIS MENSTRVIS AC veteris affectionibus.

Similiter ex inconuenientibus remediis, quæ quandoque mulieribus, quæ Lue Gallica laborant, exhibentur, quemadmodum in intestinis alui fluores, sic in vtero Mensium inordinatæ ac intempestiuæ ruptiones causantur, proinde donec Medicamenti malignitas ac virulentia vteri Anatomiam occupauerit, ne speres sanitati restitui affectam mulierem posse. Non secus etiam, veluti veneni huius vsus epar, cerebrum, &c. inficit hydropem aliasque affectiones generat, sic vbi vteri internas regiones ipsum subierit, sterilitatem efficit, veneni malignitate spermatis bonitatem corrumpente. Itaque vbi à Mercurij frigida intemperie vterus refrigeratus fuerit, pro veris Mensibus, Lochia seu alba menstrua prodire videbuntur, donec omnis veneni malignitas extincta esse appareat.

Vteri affectiones vt fiant.

DE NOVA LEPRA.

Venena atque ipsorum illegitimum vsum hactenus propagatum non intrinsecus solum, sed etiam externa corporis superficie actionibus suis morbos generare posse, ij facile intelligunt, qui ab adhibitione ipsorum pustulas, escharas, partiumque decolorationes factas esse aliquando obseruarunt, generationis autem modus sic ferè habet, vbi vis veneni intrinsecus in corpore imminuta non est, tum ea extra fertur, atque qua parte maximè illi commodum est, in conspectum prodit, lepraque efficitur. Simile quippiam accidere obseruatum est, in quibusdam corporibus, quæ cùm defluxionibus obnoxia essent, Mercurio curari attentata sunt, qui cùm fluxioni illi iunctus fuisset, non secus ac Lepra extra prorupit. Non dissimile de Morphea, Herpete, Phlyctenis &c. aliisque affectionibus cutaneis iudicium esse, facile intelligent, qui Lepræ rectam absolutamque cognitionem habuerint.

In defluxionibus abusus Mercurij.

DE NOVO ERYSIPELATE.

Noui Erysipelatis origo ex defluxionibus typicis ferè est, hoc est, vbi certis periodis solitæ fieri defluxiones, quibus tota corporis moles expurgabatur, Medicorum imperitia retrò pulsæ, meatusque obstructi fuerint, non potente amplius sese exonerare natura, tum subitò rigores, horrores punctiones, angustiæ pectoris, aliaque in inuasionibus Febrium Biliosarum ac Pestilentium vulgata corripiunt, atq; præter hæc rubri quoq; tumores, eiusdemq; coloris

Febrium symptomata vnde.

coloris maculæ erumpunt. Hoc inquam erysipelas quandoque feliciter, quandoque minus curatur, atque ferè vbi perperam curatum est, cor petit, ac non mediocre capitis periculum conciliat.

DE NOVO IGNE PERSICO.

Quemadmodum notum vobis est, venena Arsenici, Auripigmenti, Mercurij, &c. causticam quandam virtutem participare, sic ipsa quando corpori, vt ipsum alterent, adhibentur, si ignea vi non aliquantum obliterata excelluerit, pro consueta sua natura inflammationem quandam machinantur, maximè si centrum suæ Anatomiæ occupauerint.

DE NOVA PHAGEDENA.

Vlcera depascentia. Similiter si eadem ipsa caustica vis non integram cutem, sed aliqua parte, qua ipsa vlcerata est, attigerit, vlcera depascentia Luporum instar efficit, in quorum curatione (de qua deinceps plura) nil opus est, de loco affecto sollicitum esse: siquidem omni corporis parte tale vlcus efficere, venenum hoc satis efficax est.

DE NOVO CARCINOMATE.

Cancer nouus. Non alia ratione in veneno depascens quædam virulentia inest, ex qua & ipsa vlcera eandem concipiunt, quam aliàs sua natura non haberent, atque hinc fore carcinomata noua generari manifestum est.

CAP. XXII.

De Fucatis Quibusdam Morbis.

Sciendum quoque venenum hoc quandoque aliquem morbum occupare, eumque sic transmutare, vt impossibile posthac sit, eum eiusque essentiam absolutè perfecteque internosci: namque à veneno & noui morbi generari, & inueterati transmutari facile possunt. Hoc in Podagra ac similibus affectionibus non difficulter animaduertitur: etenim si huiusmodi venenosum remedium in morbi alterius Anatomiam incidat, ibique dominium exerceat, procliue est Podagram cum Lupo, verbi causa, vel carcinomate, vel initiis Lepræ, vel aliis quibuscumque morbis suprà enumeratis: vt sunt Erysipelas, Gangrana, &c. complicatam generari. Podagra cum Lue Gallica complicata vt fiat. Possibile etenim vt huiusmodi venenum quemcunq; morbum in alium transmutet, maximè vbi plurimi inordinatè inuicem commixti fuerint, atqui hinc ortos morbos nemo facilè cognouerit, nisi cui venenorũ vis perfectè perspecta sit. Itaq, accurate Medici perpendere debent, an veneni aliqua portio morbum comitetur, necne, atque quemadmodum illud vires suas exerat dispicere. Duo morborum deprauatorum genera. Namq; ex Luis Gallicæ origine ac curatione, duplex morborũ genus primitus existere potest: alterum, de quo secundo libro disseruimus, alterum quod deprauatam curationem subsequitur, de quo præsenti libro sermo institutus est, quamuis non inficior morbos hic non omnes appellari, attamen ij ferè describuntur, qui nostra ætate vulgariter grassantur, quòd si posthac alij emergent, ex iam propositis fundamentis, quiuis illorum originem, causas ac curandi rationem facilè cognoscet. Itaque iam consequenter Receptas describam pro curatione eorum morborum, qui hoc tertio libro continentur.

CAPVT XXIII.

Atque vt tandem curationem Luis Gallicæ, eius nimirum quæ perperam ab Impostoribus curata, varia morborum genera produxit, describamus, tempestiuum esse videtur, verum alicui hic forsitan præter decorum facere videar, quòd meæ Facultatis homines erroris insimulo: atqui candidiores iudices meum propositum sinistrè non interpretaturos puto, cùm necessitas sic postulare videatur. Sed vtut sit, nos nostra pertractemus, vbi obseruãdum, duplicem me curandi rationem instituere, quarum prior est, in correctione communium deprauationis omnium morborum causarum, cuiusmodi sunt vnctiones, Lotiones, fumigationes, ligni incõcinnus vsus, aliaque huiusmodi: nam ab istis remediis omnibus ferè ægris, qui horum veterinariorum curæ se committũt, ineuitabile periculum imminet. Altera curationis ratio est, vt commune venenum eiusque noxam rectè dignoscamus atque curemus. Notandum autem hic est, cæteras imposturas vt sunt quæ sectione, vstione, corrosione &c. cõmittuntur, aliam ac singularem curationem quàm supra commemoratur, obtinere: itaque singulares regulas præscribendas esse, quod nos deinceps quantum in nobis erit, accuratè præstare studebimus alterã de vnctionibus, alteram de sectionibus, eiusque similibus tractationem descripturi: Quæ verò alia damna, ab aliis remediorum formis, ab impostoribus inferũtur, omnia hic describi ac corrigi non posse non inficior: non enim libelli breuitas hoc patitur: ad hæc si singula describere vellemus, de singulis imposturis, singulos nouos tractatus conscribere oporteret. Nostri autem propositi ratio ad Praxin vsque solummodo hic extenditur, cum alibi non desint occasiones, vbi copiosius de Theorematis disseramus: veluti in eo libro cui titulum fecimus, quid Morbus Gallicus in futuro efficere possit, quidque mali ex inconcinna curatione metuendum. Itaque hãc succinctam Praxin æquo animo suscipiatis oro, rogans interim quoq; ne nouas descriptiones nostras contemnatis, siquidem vobis ipsis conscij sitis, vos in omni vestra scientia ne minimum quidem remedium quod nouo huic morbo aduersaretur inuenire potuisse: ne ergo pigeat quartò noua atque nostra addiscere, cogitate obsecro vestras hucusque ad vos propagatas receptas sola eloquentia ac sophistica niti, cætera nullius penitus vtilitatis esse. Cæterùm non dubito, paucos vestrũm subsequentes nostras Receptarum descriptiones intellecturos esse, cùm in iis scholis, in quibus vos Medicinæ olim studuistis casualia potius, quàm quæ reuera sic se habeant, proponantur. Casualis scholis doctus

CAPVT XXIV.

De restituendis iis, qui vnctionibus, lotionibus, suffumigiis, &c. corrupti sunt.

Argentum viuum quod vestris imposturis, vnctionibus scilicet, lotionibus, suffumigiis, &c. intra corpus compulsum est, illic

illic delitescens omnino, quò minus recta curatio procedat, Mercuriali sua vi prohibet: quin & nouorum morborum, (qui curationi supra quàm credibile sit, inobedientes euadũt) occasiones subinde præbet, ex quibus duobus signis, ceu tecmirijs colligere medicus potest, an ab Argento viuo malum extiterit: sunt enim qui glorientur se Mercurium extinguere posse, hic calcinationem, ille Sublimationem, tertius hoc, quartus illud profitentes, cùm tamen omnibus modis adhuc verus Mercurius permaneat. Itaque omnes hi morbi sub vnam generalem curationis rationem colligũtur: siquidem nullus morbus deprauari potest, qui non suæ deprauationis cõcausã habeat. Mercurium hinc ergo tribus in vniuersum modis extra corpus propelli posse docebimus. Primus modus per Corallatum, alter per Aurum Diaphoreticum, Tertius per Thermas Iassę absoluitur. Methodi huius nostræ, hęc ferè ratio existit, Corallatum purgatio est, qua axungia, Euphorbium, Lythargirus, aliaque in Impostura enumerata, quæ vnà cum Mercurio adhibere soletis, ex corpore expurgantur: etenim impossibile est, istis non prius medio Corallati expurgatis, Mercurium ex corpore educi. Dein facta purgatione, sudor promouendus, exhibita iusta quantitate Auri Diaphoretici, hoc vero necessario exhibebimus, quòd nullũ aliud remedium inuenire impossibile sit, præter hoc Aurum. Tertio denique balneum præparandum, ex Iassa incocta in aquis Thermarum, in eoque balneandus æger, iuxta vulgatas balnearum leges. Istis ergo tribus remedijs Mercurium ex corpore educi necesse erit, quo educto, quęuis reliqua remedia pro voto actiones suas exerent.

Mercurij fabulosæ extinctiones.

Corallatum. Aurum Diaphoreticum. Thermę Iassæ.

CAPVT XXV.

Corallati vsus.

Corallati itaque descriptio in hunc fere modum habet. Recipe Liquorem Aquili, quẽ exsiccatum in Liquore Vitrioli præparato, imbibito dein, veluti à Calcinato Tartaro spiritum abstrahere Chemicorum regulæ præcipiunt, spiritum abstrahemus, atque tum Corallatum confectum erit. Cuius dosis & adhibendi modus erunt, vt granum vnum in ʒj. Theriacæ vel Metridatij, pro respectu personæ ter, quatérue exhibeatur.

Descriptio vero Auri diaphoretici, huiusmodi est: ℞ Auri ʒj. ex qua duæ patellę fabricentur, ac per essentiam vini secundum artem, in primo gradu Athanatis, illæ in Liquorem resoluantur: dosis est, vt grana tria in vino semel, vel bis exhibeantur.

Auri Diaphoretici vsus.

Post hæc: duobus nimirum istis remediis, iuxta artis præcepta vsurpatis, an tertio, balneo scilicet opus sit, circumspiciendum. Est autem Iassa, Persicaria senior, vel Aquilegium, vel denique Serpentinæ quædam species, cuius præparatio sic perficienda. Recipe Aquę sulfureæ de Thermis quantum sufficit in qua incoquantur herbæ prędictę, balneenturque ægri, nulla symptomatum paralyseos, vlcerum, ac tumorum, &c. habita ratione. His hunc ad modum adhibitis, si quid in corpore de Argento viuo contentum fuerit, omne expellitur, atque artus ad suscipienda reliqua remedia vires satis magnas acquirunt. Hanc autem methodum curandi omnibus quicunque ex vsu Mercurij damnum perceperunt, medendum erit: quòd nisi præstetur, numquã ad aliquam frugem ægro perduci possibile erit: namque cetera remedia naturam penitus non recipere sæpissimè à nobis obseruatum est. Neque quempiam Rescripta nostra terreant, quòd non iuxta vulgarem pharmacopœorum consuetudinem composita sint: namque in pharmacopœorum officinis nata non sũt: quare si quis ea non intelligat, scholas in quibus docentur (Chemicas nimirum officinas) adeat: ibique addiscat: nemo namque vestrũm suopte marte tam eruditus est: vt de istis ex suo cerebro ratiocinari possit, sed omnino tyrocinia artis medico prius ponenda sunt.

Mercurij incommoda vt curentur

De Ægris restituendis Qui ex purgatione, sudatione, & Chemicorum experimentis morbos contraxerunt.

CAPVT XXVI.

QVamuis turpe sit incommoda, atque errores circa vsum ligni à Medicis committi solitos describere, tamen cùm etiam rebus pro arbitrio succedentibus periculum non mediocre concilietur, atque in non leue discrimen naturæ bonitas deducatur, in illos animaduertere operæ pretium duximus. Quis enim ferat vestra culpa naturæ semitas interrumpi, eaque dilacerari, quæ natura omnibus modis integra seruare nititur? Ex quo sequitur, post huiusmodi curationem, corruptionem illam naturæ ante omnia oppugnandam esse suoque nitori ac integritati restituendam, quoniam ista restitutione procurata, morbus ex inconcinna curatione contractus ad suscipiendam vtilis remedij actionem dispositus redditur. Corrupta autem ista multis modis euenit: ac primo quidem purgatione, naturæ corruptio infertur omnibus modis, deinceps iterum resarcienda. Secundo corrumpitur naturæ temperamentum ab immoderato Ligni Guaiacani vsu: perinde enim vt diuturnis siccitatibus flores emarcescunt, terra illis debitum alimentum non suppeditante, sic hagyóxyli vsus corporis vtile nutrimentum exsiccans, ipsum in Marcorem deducit. Quin & aliæ quoque remediorum formulę, non secus ac iam commemoratæ multis modis naturę bonitatem corrumpunt, ipsius nimirum nutrimento absumpto: namque corpus quod ad tẽpus non alitur, refrigeratur, marcescit, ac viribus imminuitur, atque etiamsi postea iterum exhibito nutrimento humectetur, illa tamen humectatio tantum abest, vt aliquem vsum præstet, vt etiam omnis putredinis mater rectissimè appellari possit. Proinde suum ius corpori tribuat: siquidem nisi concinno id tempore fit, etsi fiat postea, nil tamen aliud efficitur, vt noua generata humiditate, quascunque illa partes attigerit putredo, quasi per contagium serpat, atque noui planè morbi generentur, quibus resistere impossibile sit, nisi suo iure corpori concesso. Hos ergo vestra culpa manufactos quodammodo morbos curare atque naturæ illatam iniuriam sarcire edocturus, nil mirum

Purgationis noxa.

Ligni Sancti noxa.

Putredinis noxa.

sìs Compositis seu Rescriptis Mesuæ, Auicennæ, Rasis, Galeni, &c. discessero, cùm nec apud illos, nec in libris de simplicibus ac Gradibus quidquam, quo hisce malis occurrere queas, reperiatur.

CAP. XXVII.

ITaque primum quod præstare oportebit, illud est, vt naturam eò bonitatis reducamus, quò alimentum sibi iure debitum iterum recipiat, atque sibi apponat, & assimilet, quod quomodo præstari possit, sic intelligendum: Humanæ naturæ ea conditio est, vt ipsa quamuis corrupta, ab Astronomicis artificibus in suum tramitem reduci sese patiatur: curandum ergo, vt naturam eò deducamus iterum, vt ipsa quod terra suppeditat remedium, à cœlo, vt libenter recipiat disponatur: nisi enim hoc procuretur, impossibile erit corruptionem illam resarcisi. Quocirca Medici operam dent moneo, vt Astronomiæ cognitionem sibi comparent: siquidem absque illa nemo verus Medicus dici possit, sed Experimentator saltem. Quia ergo cœli generans vis atque facultas eiusmodi est, vt etiam ea quæ hominum imperitia corrupta sunt, restituat, sequitur hac habita, ad terrestrem Medicinam, quæ roris vel pluuiæ instar se habet, progrediendum esse: huius autem non vnum solummodo genus est, sed plura à pluribus commonstrantur: sunt qui huius vnius vsu donec cœlum suam operationem absoluerit, suam quoque perficere conentur. Nos methodi commodioris causa Medicinas bifariam diuidamus, alias viris, alias Mulieribus tribuentes, vtrisque nimirum binas: Mulieribus competunt Melissa, & Valerianæ: Viris vero Lignum aloës, & Antimonium, has inquam Medicinas in suam primam materiam reducere oportet, hoc est, ab illis omnis terrestreitas remouenda. Reductionis huius seu præparationis varij modi apud varios artifices reperiuntur, quorum nullum hîc annotare voluimus, cùm rerum imperitos sciam ex suo cerebro speculaturos noua esse, quibus nostra corrigere conarentur, illi tamen aliud nil efficerent, quàm vt omnia peiore conditione facerent. Dosim quoque legitimam eruditis metiendam eadem de causa relinquo, tum quòd de his aliisue Arcanis in Archidoxorum libris nostris abunde à nobis disputatum sit. Hæc remedia vbi vna cùm cœli conuersione suum mensem absoluerint, tum infra scriptorum remediorum vsus subsequatur: nimirum vt in viris Oleum salis viridis, in mulieribus Liquor de Carabe vsurpetur, quorum etiam remediorum præparationem vtpote vsu peritis satis cognitam nos ad cæterorum Arcanorum præparationem reiecimus. Denique tribus istis successione quadam iunctis, cœli nimirum conuersione Arcanis, atque finali remedio, corpus suæ integritati restitutum esse, neutiquam dubitandum erit, quod si interim adhuc aliqui morbi corpore hærere videantur, eosdem concinnis remediis pellere non difficile erit. Sin ista vsurpata non fuerint, etiamsi à vero scopo ac tramite non aberres (quantum ad postrèmam curationem attinet) tamen curationem absoluere impossibile erit.

Humanæ naturæ conditio.

Astronomia quiuis.

Remediorum diuisio Viris vtilia, Mulieribus vtilia.

Dosis remediorũ tribuitur solis eruditis.

Curandi methodus.

CAP. XXVIII.

De Restituendis iis qui à Fluxionum diuersione corrupti sunt.

IMposturæ huius rationem multiplicem abunde superius à nobis explicatam esse persuasum habemus summa ferè dictorum fuit, quod dum exitum obstruunt, fontem fluxionis intactum relinquentes, necessariam regurgitationem, atque aliis in locis fluxionis eruptionem efficiant, vnde dein posterius malum priore multis modis grauius atque deterius euadat. Propositum itaque præsente loco est nobis, fontem, qui ab Impostoribus relictus est, quo pacto demoliri oporteat ostendere, vbi obseruare potissimum conuenit, omnino ne ipse curetur vel obstruatur, cauendum esse; namque fonte ac radice mali integra manente, quantumuis aliàs ad speciem curatio facta esse videatur, curatio tamen neutiquam dici potest vel debet: namque donec morbi radix intacta fuerit, de bona curatione gloriari non poterimus, itaque ad fontem ipsum penetrandum. Sciendum præterea ex huiusmodi Impostura plurimos adhuc morbos generari, qui ad morbos Chirurgicos referri possint, quibus morbis intra simul ac extrà, varias remediorum formas adhibent Medici, non intelligentes fontem mali interius in corpore latentem potius oppugnandum fuisse, quo fonte non oppugnato, omnis in cassum labor est, ne itaque frustra laborent, quandoque Medici, sequentem methodum curandi, meo consilio vtiliter obseruabunt. Fontem ergo mali cum ante omnia auferre necesse sit, considerandum primo medico erit, quibus occasionibus fluxionis illa via obstructa sit, hoc est, an per Mercurium hoc perpetratum fuerit: non raro enim ex vsu Mercurij fluxionum meatus obstructos fuisse obseruauimus, vnde dein multa grauia mala ortum duxerunt: an vero meatum imperitus aliquis Chirurgus obstruxerit, veluti in examine Imposturę admonuimus. Vbi ergo à Mercurio meatus obstructi sunt, iuxta præscriptos Canones Mercurium expurgare, ac ab eius inquinamento mundum corpus reddere Medicus debebit, quo facto, iam morbus solus atque simplex est, quem iuxta methodum liberandarum obstructionum infra descriptam haud difficile fuerit. Sin non Mercurius, sed Sparadrapum, aliáue forsan fluxionum curandarum vulgaribus medicis vsurpata ratio, mali causa fuerit, curationem exterioris mali intermittes, atque ad fontem oppugnandum te conferes, in quo destruendo si quid profeceris, benè est: sin frustra laboratum sit, sequenti methodo vteris. Tota obstructarum fluxionum curatio, quantum experientia hactenus didicimus, tribus istis remediis absoluitur: Auro Diaphoretico, Succo Tartari, & Colcothar. Succus quidem Tartari hoc efficere videtur, vt in Epate, Liene, Cysti Fellis, Renibus, aliisque internis visceribus, nulla penitus fluxio radices agere possit. Colcothar vero prohibet, ne illis in partibus fonte mali constituto, cæteri artus exteriores illam fluxionem recipere cogantur. Denique auri Diaphoretici officium est, vt nullam toto corpore fluxionem, quæ intus vel extrà vlceratio-

Fontes morborũ neglecti medicis.

Obstructio à qua causa sit, vt intelligatur.

Obstructorum meatuũ curatio Succi Tartari vires Colcothar quid faciat Auri Diaphoretici vires.

nem causare possit, generari patiatur. Verum ista remedia incognita forsan erunt illis Medicis, qui sola vrinarum inspectione, syruporum ac Pillularum confectione, aliisque hoc genus nugis occupantur, quorum tamen nos nil moramur conuitia, cùm numquam experientia nobiscum pugnaturi sint. Itaque commemorata remedia, non nobis solum, sed & aliis artificibus nota, corrigere vel augere visum non fuit: sufficiat admonuisse, plus ipsorum viribus: quàm vulgatis remediorum descriptionibus tribuendum esse. Iis vero qui experientia destituti sunt, multæ paginæ cùm non sufficiant, vt sufficienter instruantur, quid opus est multum defatigari? Denique Dosim horum remediorum quod attinet, quia vsu peritis, eam incognitam non esse nobis constat, eam annotare noluimus.

Dosis.

CAPVT XXIX.

De Restituendis iis, qui sectionibus ac vstionibus corrupti sunt.

QVamuis proposito nostro hic, non vt necessitas postulare videbatur, satisfacere queamus, hoc est, vt id quod corruptum medicorum imperitia est, restituamus: nemo enim os fractum, cariosum, sphacelatum, &c. facilè, si maximè velit, restituet, tamen, quantum in nobis est, omnibus mobis Impostoris, quæ ossa corruperunt resistere conabimur. Imposturæ certè hæ non ossa modo, sed & artus, aliaq; membra sic extenuarunt, vt salutem sperare vix liceat, itaque hæc ceu impossibilia fato relinquendæ: at vbi caro vel ei simile quidpiam abscissũ est, quod reparari natura patiatur, illud iuxta vulgares canones recomplendum denuo erit, quare de illo nihil singulare hic præcipiendum esse duximus. Veruntamen vt de ossibus quoque sermonem continuemus, obseruandũ vbi sphacelos plane nondum radices egerit, ad effectum Medici pertinere, vt morbi perfectio ac status præcaueatur. Quod fiat, Mercurium iuxta prædictos canones extra corpus exturbando, atque reliquum morbi quemadmodum de curatione noui ignis Persici, intra præcipietur, curando. Cæterum quod noua ossa in præsectorum ac exemptorum locum quidam inslocum quidam impostores reponere conátur, hoc impossibile in natura rerum est, nisi forsan defensionis causà huiusmodi quiddam fiat. Obseruandum præterea huiusmodi affectus in numero ex præscripto trium præcedentium capitum percurari posse. Iam tandem ergo finem faciamus præceptorum curationis ac ablationis primarum materiarum, quæ ceu cõmunes causæ corpus infestant, in quorum vsu obseruandum corallarij loco est, antequam curationem aggrediaris, corpus expurgandum esse, sicq; opus expediendum, cuius nos rationis aliquot exempla consequenter annotare non infrugiferum duximus.

Ossium morbi vt aucti tur oportet.

Primæ materiæ sunt cau. sa mor borum.

CAP. XXX.

De nouorum Morborum ex deprauata Lue Gallica exortorum curatione.

PRiusquàm alicuius morbi curationem medicus auspicetur, antedicta expurgatione vtendum erit: dein si morbus aliquis recens adsit, considera, ad quam extirpandam canonibus veterum probatorum scriptorum vtaris, vt sequitur, in curationem sic incumbito, quasi eam perfectam cupias esse, quod efficies Recipiendo mediam dosim cuiuslibet Rescripti veterum, & addendo pro reliqua medietate, in singulis morbis, singulas subscriptorum remediorum (quæ semper in promptu habere medicus debet) doses integras.

Veræ doses nouorum & antiquorum remediorum.

REMEDIVM IN NOVA HECTICA.

Victus esto Brodium caulium, & carnium animalium castratorum. Medicamentum verò Mummia Compacta, vtroque autem vtendum, donec absoluta curatio videatur.

Mummia cõpacta.

IN NOVA PHTHOE.

Victus ratio non admodum euariet à priore, de remedio vero, subtriplum esto ad Sulfur præparatum cum Calchothar, sic scilicet, vt humidam acquirat consistentiam, quam ad duplum augere licebit, atque vulgata dosi exhibere.

IN NOVA HIDROPE.

Victus ratio veterum obseruetur, Medicamentorum quoque ratio antiquis vsurpata non repudietur, verum singulis quatuor diebus ante & post medicamenti exhibitionem, offeratur Crocus Reuerberatus, tandémque cum Electuario Diacubebe curatio absoluatur. Dosis Croci est ℈ ß. mane & vesperi, eademque Diacubebes interdiu.

Diacubebe.

IN NOVIS APOSTEMATIBVS.

Diætæ formula immutata esto, veterumque medicamenta curationem ex dimidio faciant, reliqua vero morbi medietas residua, cum Tartaro Correcto, quem nos Crepinum introuersum appellamus, perfanetur.

Crepinus.

IN NOVA PVLMONIA.

Diæta perinde, ac veterum victus ratio obseruetur, atqui medicamenta veterum penitus repudianda sunt: exhibe vero mane & vesperi Aurum Consolidatiuum, ac Liquore Serpentinæ, donec signa aliqua huius morbi superent.

Liquor Serpentinæ.

IN NOVA NEPHRITIDE.

Regimen victus omittatur, vtere curatione veterum per diuretica, ad medietatem curationis, reliquum Alcali Crystallino absoluito: námque isto medicamento mirè gaudent Renales morbi.

Alcali crystallinum

IN NOVIS VENTRICVLI AFFECTIBVS.

Antiqua diætę formula sarta tectáque seruetur, post cibum sumptum Galanga mane & vesperi deuoretur, ante cibum sumptum vero vtile fuerit, Conseruam Anthos cum Oleo Colcothatino Imberbenitatá exhibere. Ad hæc nouæ Lunæ tempore mane & vesperi Granum vnum Auri diaphoretici exhibitum mire confert

Galangæ vius.

IN NOVA DYSSENTERIA.

Diæta sedulo conseruetur, atque exhibito Laudano fluxus alui sistatur, dein Croco Glauco curatio ad finem vsque deducatur. Deniq; in quartis Lunæ exhibe Rob Acetosum Colchotarinum consistentia medioeri.

Crocus Glaucus

IN NOVA PLEVRITIDE.

Venæsectio primum iuxta vulgatos canones fiat,

fiat, dein Angelica Laudina iuxta dosi exhibita, curationem (quæ nullo alio remedio perfici potest) absoluito.

IN NOVA PHRENITIDE.

Neque remedia, neque Diætam antiquorum respiciens, Cauterisationem locorum Maniæ, iuxta situm quatuor cardinalium ventorum, & motum Firmamenti, machinare, interim tamen Angelicæ Laudinæ, donec curatio perfecta sit, vsus non aspernandus erit.

IN NOVA SITI.

Succus vitriolatus.

Abstinentia ac diæta repudiatis, appetitum illum Succo Vitriolato restinguito, & si commodum videatur, sub finem Diacubebe offerto quoque.

IN NOVIS VTERINIS MALIS.

Aurum Lunificatum.

Vulgarem diætæ formulam nil cura, sed statim Auro Lunificato, iuxta cœlestis influentiæ canones, id est, respectu habito motus lunæ, qui legitimum exhibendi tempus moderatur, curare conatur.

IN NOVA LEPRA.

Antimonium album.

Omissis antiquorum Canonibus, Antimonium album, Mercurium regeneratur, & nonnumquam etiam Liquorem solis dulcem ad curationem huius lepræ, quæ fixa ac permanens non est, vsurpato.

IN NOVO ERYSIPELATE.

Succus Tartari.

Victus rationem contemne, Seca venam, Succum Tartari exhiberi ipse postulat, offer. hæc certissima ac facillima Erysipelatis curatio est, neutiquam aspernanda.

IN NOVO IGNE PERSICO.

Auspicare curatione iuxta antiquorum consuetudinem, qua media sui parte absoluta, recentem ei commiscere incipe. Noua autem qua nos vtimur Medicina, Gallreda confecta nobis appellatur.

Gallreda confecta.

IN NOVA PHAGEDENA.

Curam Lupi sequere, donec quarta adhuc curationis pars supersit, dein cum Confectione de Lephanteis confecta, & vua versa vsque ad extinctionem materiæ progredere, sicque curationem perfice.

Confectio de Lephanteis.

IN NOVO CARCINOMATE.

Medicamentum Panonicol ad tres septimanas exhibe, ac extrinsecus vulgata diæta vtere.

Panonicol.

IN CORRVPTIS MORBIS.

Vtere Auro Liquefacto, Angelica, Laudina, Melissa, Anthimonio vel Mercurio non vulgato, quocunq; libuerit, iuxta suam commodissimam rationem.

Catholica remedia.

Atque sic nouos & manufactos morbos enumrasse sufficiat, quorum etsi curationem succinctam attulimus, tamen erit liis copiosa satis videbitur. Interim eos qui rudiores adhuc sunt, ortos etiam atque etiam volo, vt ea quæ adhuc ignorant discere non grauentur, neque contemptum negligant, quemadmodum ij quandoque faciunt, qui suam negligentiam ac imperitiam contemptu scientiæ celare volunt. Considerent quæso omnes conscientiæ suæ integritatem & animæ salutem, cuius reddenda aliquando ratio erit coram eo, cui nihil absconditum esse potest.

Epilogus.

FINIS LIBRORVM DE IMPOSTVRIS IN morbo Gallico.

CHIRVRGIAE MAGNAE QVINTÆ PARTIS THEOPHRASTI PARACELSI,

LIBER QVARTVS.

IN OCTO ALIOS PARTICVLARES TRACTATVS diuisus, continentes perfectam cognitionis ac curationis Luis Gallicæ Methodum.

PRÆFATIO PARACELSI GENERALIS.

Trium præcedentium librorum argumenta.

Paracelsi scopus in octo libris sequentibus.

PAVCIS ab hinc diebus tres de Lue Gallica libros in publicum emisimus: vnum de Impostoribus medicis maxime necessarium. Alterum de vero vsu Remediorum, quæ impostores sua inscitia infamarunt. Tertium de restituendis ægris perperam a Pseudomedicis curatis. Quos singulos antequam de vera ratione curandi differemus, emitti oportuit, quod quid in medicina falsum verúmque esset internosci posset. Itaque iam deinceps octo alios conscribemus tractatus, in quibus in eorum gratiam, qui ab imposturis adhuc liberi sunt, de vera ac genuina curandi ratione, ex veris Medicinæ fontibus, disputationem instituimus. Monitos ergo cordatos medicos volo, vt ex horum octo librorum lectione vtilitatem ac necessitatem trium præcedentium tractatuum metiantur, omnibúsque modis studeant, vt quantum in ipsis est, errores ac Impostura omnes funditus extirpentur. Quamuis autem Medici ac Doctores, magnam ex nostris scriptis controuersiam exorituram ominentur: tamen neminem ista commoueant iubeo, cum non artis, sed suæ crumenæ metuant isti homines, nihilq; nisi quod ipsi ignorant contemnere possunt, qui si facundiam, sophismata, vestes, ac inutilem pompam deponerent, stultis quam simillime esse ab omnibus iudicarentur.

DIXI.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE LVIS GALLICÆ, LIBER PRIMVS.

Procemium.

TRIBVS quos de imposturis Medicorum euulgauimus libris, si nil aliud, hoc certe effecimus, vt non tam procliuis posthac in errores prolapsus sit futurus, nec tam facile homines pseudomedicis istis fidem habituri sint. Namque non solum quid verum, sed etiam quid falsum sit, ad recti absolutam cognitionem pertinere videtur: etenim quomodo bona amplecti, mala deuitare oporteat, vtrumque ad scientiam refertur. Nunc autem præsenti opere primum quidem, quo pacto Medicus non terrestri solum, sed & cœlesti ratione in cognitionem morborum peruenire possit, ostendemus. Ex quo manifestum euadet, quanto errore omnes morbos ex terrestribus causis deduxerit antiquitas, cum tanta in quibusdam efficiendis cœli efficacia sit, vt iam mirari nil amplius oporteat, veterum quoque receptas omni vsu carere. Neque quisquam est, qui se Medicum esse profiteri audeat, qui quatuor primas matrices, ex quibus omnes morbi prodeunt, cognitas perspectasque non habeat. Itaque nos causas morbi gallici, similiter quoque non corporaliter solum, sed etiam quomodo ex suis matricibus prodeant, ostendemus. Etiamsi autem Medica facultas vel Monspelienses medici mihi aduersabuntur, tamen parum illos moror, siquidem nihilo seipsis doctiores euasisse hactenus obseruauimus: multò autem minus terrent nos medici Germani, multò illis rudiores.

Cœlestis simul & terrestris causa in morbis spectanda.

Quatuor primæ morborum radices.

CAPVT I.

PRimo autem ad nomen morbi Gallici quod attinet, obseruandum, quorumcunque morborum nomina aliquo horum trium modorum confingi. Primus modus est, cùm eruditus medicus huiusmodi nomen confingit, vt nomen atque morbus simili planè ratione sese habeant, hinc Febris nomine inerudíti medici valde abuti conspiciuntur. Secundus modus est, cùm morbo nomen inditur, à symptomatis quadam similitudine: sic Caduci nomen à Casu, qui maximè in illo affectu elucet, originem duxit. Tertio, vbi aliquis morbus alicui regioni endemius, apud exteras quoque nationes nomen suum retinet: vt cum Persicum à Persia dicimus. Veruntamen obseruandum, duos posteriores appellandi modos, vt Caduci & Persici, medico indignos esse, sed nomina potius confingenda esse, quæ morbi materiam ostendant, atque tanta quidem proprietatis habita ratione vt illud nomen affectum hunc ab omnibus cæteris morbis distinguat, quemadmodum pyri nomen, pyri proprietatem insinuans ipsam ab omnibus reliquis arboribus discernit.

Nomina morborum vnde ducantur.

Caduci nomen vnde.

Atqui in appellatione huius Gallicæ luis musicè luserunt primi authores: primum enim quod cum variis morbis quandam similitudinem habere videbantur, rudiores medici qui affectus ab inuicem subtiliter distinguere gnari non erant, eorum affectuum nominibus quos referre videbãtur, nũcuparunt, vt Mentagræ, Pu[illegible], &c. Veruntamen inter omnia [illegible] solummodo nomen durabile [illegible] enim eius regionis nomen quæ morbum primò suppeditauit, reseruandum erat, vt scilicet Morbus Gallicus, seu Lues Gallica diceretur, ad [illegible] illa regio illius morbi [illegible] fuit. Sed meminisse decet iuxta artẽ rectius à materia LVXVM, ab influxu VENEREM, à remedio CREPINVM dici.

Luis Gallicæ nomen vnde.

Luxus, Venus, Crepinum.

CAP. II.

QVomodo autem affectus hic primum ad nos pertinuerit, sic breuiter intelligite. Antiquorum medicorum seculis inusitatum fuit, vt omnium vlcerum species ac differentiæ apto ordine conscriberentur, atque singulis speciebus sua singularia, longóque vsu cõprobata remedia subiungerentur, qua occasione facile erat quemuis affectum subitò curare. Verum tempore consequentè (tẽpus enim omnibus rebus corruptionẽ adfert) cùm iuniorib. hæc curandi ratio non sic ex vero succederet, factum est, vt à Petro de Argillata, Guidone, aliisq; huius farinæ Barbaris medicis nouæ singulorum morborum curationes, nouæq; causæ ædificarentur: neq; id planè sine causa, quoniam, quod certissimis rationibus confirmari potest, illa ætate rudimenta quædam luis Gallicæ iam apparere cœperant, cui vt mederẽtur, noua certè experientia (in qua indaganda mire luserunt boni illi homines) opus fuit, quod si tam manifestus tum temporis fuisset morbus ac nunc est, forsan non tanta difficultate illius remedia indagare eos oportuisset. Etenim omnis morbus dum adhuc recens est, cognitu difficillimus existit, plurimumq; negotij medico facessit quod si quis tum veterũ placitis omnino inhærere conetur, neq; consideret morbos alios in aliorum loca succedere, hoc est, noua influentia ingruẽte, nouos morbos prioribus antiquatis subito existere: is certè sui erroris met causa est, dum scripta aliorum nimium torquet: quantumq; in confundendis morbis virium habeat influẽtia, non obseruat: hinc nimirum tot Receptarum formulæ inutiles primitus extiterunt. Proinde decebit, vt medicus non corporalem solummodo naturæ cursum, sed & cœlestem influentiã ac motum, à quibus morbi gubernantur, intelligat. Itaq; si medicus motuum cœlestium ignarus sit, is necessario in sua Praxi confundetur quod accidisse videmus Lanfranco, Brunoni, [illegible] Rogerio,

Antiquorum laus.

Barbari Medici vnde.

Corporalis & cœlestis naturæ cursus.

Rogerio, Argillatæ, Valeſco, Vigoni, Battapalıæ, Guidoni, aliiſq; eius farinæ practicis, à quibus certam ac explicatam vel minimi morbi rationem expectare nemini licet: quippe ſolam experientiam erroneam omnes deſcripſerunt, nullo veritatis habito reſpectu.

CAP. III.

Quando primum lues extiterit.

ITaque cùm diu multumq; iſtis difficultatibus exerciti medici eſſent, accidit tandem ſub annum Chriſti milleſimum quadringenteſimũ octogeſimum, vt ſubito perfectus morbus Gallicus erumperet, de cuius nomine iam abũdè explicatum eſt. Quamobrem autem Veneris nomen illi à quibusdã inditum ſit, hæc ferè cauſa eſt, quòd Venus huius morbi quaſi mater quædam ſit, & quòd eo ipſo tempore Veneris influentia in ſua exaltatione fuerit. Gaudent namque mirifice Planetę, ſi ſuas vires exercendi occaſio ſe offerat. Verum vir ſapiens dominatur aſtris, dum materiam illam ſubtrahit, vel præcauet, in quam noxã ſuam infuſuri erãt Planetę: ſciendum namq; ſtatim ac influxerunt aſtra iam ſuas vires ea explicare. At vbi nondum influxerunt hic irriti conatus ſunt, hinc videmus quamobrem in fatuis ac pueris tam manifeſtæ ſint aſtrorũ inclinationes (ne dicam actiones) Similiter intelligendum Gallos illa ætate cœlo corpus quoddam ſubiecisse, in quo Venus ſuam exaltationẽ exerere ac explicare potuerit. Nimirum vbi Venerem ſuam exaltationem effundere oportet, hoc nulla alia ratione fieri poteſt, niſi in intẽperantiore coitu: namq; vbi hic ex illius placito perficitur, tum Imaginatio, Cupido, & Actio influxum morbi cauſantur. Atq; ſic Venus ipſa ſanatur, dum morbum in corpus illi ſubiectum detrudit. Quapropter ſciendum Luxuriam ac Veneris intemperantia (quod ex cœli ſitu comprobare facile eſt) nulla vnquam ætate magis viguiſſe, quàm illa ipſa, quam antea annotauimus Itaq; rectiſſimè illud nomen Veneris ſcilicet influxionis) retinetur, cùm Venerem huius morbi matrẽ eſſe comprobatum iam ſit, adhæc conſtet, nullũ omnino hominem hoc affectu corripi, niſi qui actum venereum vel vere, vel cum perfecta imaginatione perficiat.

Sapiens dominatur aſtris.

In fatuis & pueris manifeſte influunt Planetæ.

Imaginatio, Cupido & Actio influxum cauſantur.

CAP IV.

Luxurioſi qui nõ ſunt, nõ corripiuntur lue Gallica.

IN hunc ergo modum publico hoc affectu contigit, vt ille permanentem quandam cõtraheret diſpoſitionem, atque nullum corriperet, niſi qui luxuriæ deditus eſſet. Atqui ſequentibus ſeculis non ſemper par fuit Veneris actio ac influxus, ſed eius in locum aliæ duæ ſucceſſerunt ſoboles ſeu filiæ, quæ in omnem deinceps ætatem ac ſexum, dirum hoc malum propagarunt: namque vel in ſanguine vitium inhęret, vel contagione quadam communicatur. In ſanguine morbus conſiſtere dicitur, vbi materia quædam luis Gallicæ ſpermati cõmixta in ipſa cõceptione vitiũ implantauit virtutis generatiuæ beneficio, atq; ſic pueri hæreditario iure morbis affligutur. Sic multi quoque alij morbi hæreditarij generãtur. Notandũ quoque, non in conceptu modo infici fœtum, ſed poſt etiam nonnunquam, nimirum vbi poſt factam conceptionẽ mulier cum contagioſo cõcumbens, aliquid ſpermatis intra matricis cauitatem receperit, vel vbi mater puerum lacte immundo, vel contagione infecto, aluerit, huiuſmodi ergo prima veneris ſoboles eſt. Secunda verò Contagiũ ſcilicet eſt, quod varijs etiã modis contrahitur: cõtactu, ſudore, affectione, aliiſq; non paucis rationibus, quibus venenum conceptum intrò ſerpit. Hæ inquam duæ Filiæ Veneris hæreditatẽ poſthac perpetuo poſſidebunt, morbumq; fouebunt: namq; abolitum iri hunc morbum ſperandum non eſt, niſi ij, qui poteſtate harum duarum filiarum ſunt, actu venereo poſthac omnino abſtineant: namque hac cõcauſa durãte, perpetuo multiplicabitur morbus, peractum ſcilicet Luxuriæ, ſiue id per cõceptionem fiat, ſiue per contagium. Et ſanè ſi illi qui primo hoc morbo laborarunt, à Venere abſtinuiſſent, ſubito rurſum euanuiſſet, atque poſterioribus ſeculis planè incognitus foret. vt iam hinc quoque manifeſtum euadat, ignem hunc non aſtralem, ſed corporalem ſolummodo eſſe, hoc eſt, non à noua influentia generari: namq; quod ſemel cœlum generauerit, hoc ipſum denuo non generat, ſed oportet, ſi durabile eſſe debeat, hæreditaria illud ſucceſſione propagari. Conſultum itaque eſſet, vt lue venerea laborantes, perinde vt Elephantici ſeorſim ab hominibus diſtincti viuerent.

Poſt cõceptum etiam inficitur fœtus.

Contagiũ multis modis contrahitur.

Lues Gallica quando [illegible] tit.

Aſtralis ignis quid.

CAP. V.

Luxus nomen vnde deſumptum.

LVxus autem nomen quod attinet, illud ab influentia, id eſt, efficiente cauſa deſumptum eſſe intelligendum eſt. Eſt autem luxus irritatio quædam ac titillatus ſpermatis, ad perficiendum actum venereum, à morbis in corpore latentibus cauſata. itaque Veneris impreſſione a morbo in actu ipſo facta tum ex vulgari luxu fit luxus morbi, ſeu morbidus. Proinde luxus hic non naturalis, ſed Satyricus dicendus erit: namq; verus & naturalis luxus inter morbidas cauſas rectè non cõnumeratur, ſed ille ſaltẽ, qui in exceſſu eſt. Hinc eluceſcit, morbi Gallici non paruam eum Lepra cognationẽ eſſe: ſimiliter namque ac in hoc affectu Luxus à Lepra concitatur: quin non rarò ob Veneris vſum Lues Gallica Lepræ ſuperuenire cernitur: namque Venus Lepram gubernat. Vbi ergo Lepra corpus huius infectionis ſuppeditauerit, atque vtriuſque conſenſus adfuerit, vt ex ſtimulatione leprę ad Venerem morbus impreſſus ſit ſeu generatur. Proinde cùm Luxus mater ſit huius affectionis, meritò eius nomen huc uſq; propagatum, conſeruatumq; fuit: atque vbi luxus euaneſceret, tum puſtulas abolitas iri dubium non eſſet. Verum vt Luxus ſignificatio rectius intelligatur, ſimilitudinem hanc obſeruent medici. Frumentum verbi cauſa inſpiciamus, ipſũ certe primò à cœlo generatum eſſe dubium nemini eſt: nihil enim ex terra naſci poteſt, quod à cœlo ſeminatum non ſit: nec à primo ſolum cœlo, ſed à ſecũdo etiam cœlo. terra nimirũ hæreditario quodammodo iure ſemen ipſum cõſeruante: agri ſcilicet ea virtus eſt, quæ quod à cœlo ſeminatũ eſt, auget atque conſeruat, neq; quidquã de agro imminuitur, ſiue lolium ſiue triticum creſcat: etiamſi enim generato ſuũ põdus ſuppeditet, tamen quantitate decreſcere non videtur. Similiter in Lue Gallica ſine ſuprema cauſa nihil generatur, neque quidquam ſine inferiore cœlo hæreditario iure propagatur. Sic nihil ſine agro ſuam operationem perficere poteſt, hinc ſequitur, id quod ſummum cœlum gene-

Luxus Satyricus.

Morbi Gallici cum lepra cognatio.

Luxus mater luis ac Lepræ.

Luxus vera ſignificatio.

Simile.

gene-

generauerit, Venerem ceu inferius cœlum perfecisse, seminatum nimirū in luxum ceu proprium agrum namq; superiora sydera nō agunt, nisi suum agrum habeant in humano corpore.

CAP. VI.

Soli omnes generationes acceptæ feruntur.

Sic de Sole omnes intelligunt, ipsum Planetam esse, cui omnes in istis inferioribus generationes acceptæ ferendæ sunt. Veruntamē eius virtutem, influentiam, ac impressionem in saxis & arena frustraneam ferè esse cernimus, nimirum quia semen illic ceu in agro nullum reconditum est. inutilis quoque actio Soli est in Mari & aquis, quæ piscibus destituuntur. Sic voluntas Veneris frustranea est, vbi luxus eius impressioni locum nullum concedis, atque quemadmodum ros & pluuia operationē Solis accelerare cernuntur, vbi ad eam accesserint: sic intelligendum Veneris quasi socias quasdam esse Cupidinem, & Imaginationem cum Actione: namque neque ros, neque pluuia sine actione fiunt, atque veluti initio ros & pluuia nihil sunt, in tanta tamen corpora euadunt sic Cupido ac Imaginatio in suis principiis nihil quidē adhuc sunt, sed luxui tamen rorem ac pluuiā suppeditant, dum in actu in corpora commutantur, ac Veneris impressionem promouent. perinde etiam ac sine rore ac pluuia Solis operatio frustranea est, inutilisq; Solis terrestris actio: sic etsi Venus luxum infecerit, atque Gallicam luem generauerit, tamen si Cupido & Imaginatio extinguantur, impressio illa exsiccatur, & in nihilum abit. Itaque cùm in singulis impressionibus valere possit, hoc exemplum quod de Sole attulimus, sedulo illud annotasse vtile fuerit. Summa autem dictorum hæc est, quòd quemadmodum vbi siligo non seminatur, illic illa non generatur: sic vbi Luxus nullus est, finis morbi Gallici nullus erit, proinde non incommode Luxus agricolæ, sperma agro in quo venerea lues actionem suam perficiat, comparatur.

Veneris voluntas quando non necessaria.

Cupido & imaginatio Veneris socię.

CAP. VII.

Quoniam dictum antea est, luem Gallicam sine aliquo alio affectu generari non posse, idq; necessario interueniente Luxu, quomodo id eueniat, breuiter explicandum nobis est. Omnes morbi qui intra corpus cōsistunt (quos Chirurgicos morbos vulgus appellare solet, ob id quod ferè extra corpus erumpant) innaturalem quendam coitum concitant, suprà quàm alias fieri vsitatum sit. Coitu hoc, seu potius appetitu ad coitū, ingruente, incredibilis prurigo, non aliter ac in scabie, serpigine, pruritu, cicatricibus, &c. affligere solet, intrinsecus euenire conspicitur. Intrinsecus ergo in hunc modum titillatione molestante, ipsa ad vasa spermatica, ac orificiū vuluæ, aliaq; loca, in quibus Lux⁹ exaltari solet, maximè decurrere sentitur. Ex hac dein excitatione irritantis naturæ tandē actus ille erumpit, qui ex vtraq; parte, si præternaturalis fuerit, iā necessariò noui morbi principiū existit in actu enim vtriusq; naturæ, maris scilicet & fœminæ commiscentur tam in bono, quàm in malo, tandemq; post absolutū coitum quilibet id quod cōmunicatū illi ab alio est, reseruat. ac retro per suos meatus recurrente virtute spermatica, per illos meatus illud vitiū ad suum principiū redit, ibiq; venenū radices agit, atque in primo illo loco nil remanet, nisi quod initio conceptum fuerat. Ex quo intelligēdum, quod huiusmodi retractio, seu potius remeatio, ad sua principia, prout fortis vel debilis, clemēs vel venenosa fuerit, commodo tēpore, celerius scil. vel tardius, certis locis morbi huius principia prodat, ac reprę́sētet. Huiusmodi ergo luis Gallicæ origo est, quod scilicet ipsa ex inueteratis morbis originem ducat, interueniente Luxu ac Veneris constellatione, per coitum viri ac mulieris morbum ipsum transmutante.

Satyriasis morbus Chirurgicus irritatus.

Titillatio vuluæ, ac Ulci

Morbi vt peremtū generentur.

CAP. VIII.

Hydrops quid, & quomodo in corpore inhęreat.

Constat ergo luem Gallicam per se nouum corpus nullum producere, sed saltē inueterata morborū corpora immutare, quod sic intelligendum. Cōstat hydropem vnà cū suo corpore in humano corpore reconditam iacere, atque vnum quiddam esse. aquositatē suam coniunctam habens, ex nullo alio genitum, quam ex aquis seu sero in corpore consistente Sic quoque Icterus proprium suum corpus habet. Non autē similiter in lue Gallica res sese habent: proinde impossibile est illam integrum ac illibatū corpus commaculare, sed illa saltem corpora, quæ luxum faciunt: ex illis enim corporibus, illaq; materia per transmutationem fieri potest morbus Gallicus. Vbi autem huiusmodi corpora non sunt, illic morbus generari nequit. Quia ergo Lues Gallica talis solummodo morbus est, qui corpus suum in aliis morbis constituit, sequitur ex hoc varias illius differentias esse, neque certis signis, veluti hydrops, febris phrenitis, epilepsia, &c. possunt, internosci ac describi posse. Oportet itaque tot differentias luis Gallicæ cōstituere, quot sūt species scabiei, pruriginis, phlyctenarū, herpetum, scyrrhorū, pustularum, vlcerū, aliarumq; continuitatis solutionum: namq; hæc morborū genera materiæ sunt, atque corpora morbi Gallici. Itaq; studiose in id incumbendū erit, vt intelligamus, quomodo aliquo morborū ex prędictis pręsēte, ipsū cum lue Gallica coniunctū esse prædicendū sit: cùm enim præcedētes affectus signa fere stabilē permanentiā habeāt, cū recētib. verò cōfusa sint magnū artificiū erit, medicum ipsa à se inuicē discernere posse. Etenim noua signa nouū, inueterata inueteratū remediū indicant: vtraq; tamen simplicia vetera sunt, at noua saltem præparandi ratione indigent. proinde antiqua ac recētia remedia medicus intelligat, oportet: namq; vetera solummodo scire non sufficit; cùm noua illis successerint.

Luis Gallicæ nulla certa signa sūt.

Signa atte discernenda.

CAP. IX.

Omnes morbi Chirurgicales medico sunt cognoscendi.

Quapropter ad perfectā luis Gallicæ cognitionē pertinere quoq; videtur, vt omnes continuitatis solutæ species, quotquot vnquā ab antiquis descriptæ ac obseruatæ sunt, in numerato habeantur: nisi enim ipsarum originem, causas, ac curandi rationem omnino perspectam cognitámque quis habeat, is nullum in curatione morbi Gallici operæ precium facturus est: hinc tot paralyses, manufacti morbi, atque mortes etiam ex imperitia medicorū in huius affectus curatione conciliatæ fuerunt: namque impossibile est istis incognitis vtilem curationem fieri, ægrumque non perdi. Mo-

niti ergo estote, ne ad curationem luis Gallicæ accedatis, nisi prius absolutè cognitam habeatis curandi Morpheá, Noli me tangere, Alopeciá, Elephantiasim, Polypum, Pruritú, Naptam, Serpiginem, Hydrophobiam, Nactam, Nattam, Scabiem, Lupum, Ignem Persicum, Fistulas, Pustulas, Scyrrhos, Oedemata, Nodos, Verrucas, Scrofulas, Cambuccam, Bubonem, caua ac depascentia vlcera, vlcera putrida, ac cum calida intéperie coniuncta, Carcinomata, &c. aliasque similes affectiones: quarum omnium curationem perspectas nisi quis habeat, quomodo quæso lui Gallicæ medeatur? cùm lues in istis morbis corpus suum habeat. Quod si antiqua, quæ leuia sunt, ignoras, quid in nouorum ac difficiliorum curatione boni quis à te speret? Quoniam autem non dubito, plerisque medicis iam commemorata morborum nomina, imò ipsos morbos incognitos esse, aliis verò nomina quidem perspecta, rem autem absconditam, meo videre illi indigni sunt, qui medicorum nomen gerant, cùm impostores potius sint, & agyrtæ, architectis similes, qui nec ligna, nec instrumenta sua agnoscant. Hinc ergo discas licet, quanta temeritate moderni medici, Doctores, Chirurgi, Tonsores, Balneatores, Veterinarij, &c. in curationem luis Gallicę sese ingerant, cùm ne minimum quidem ex iam enumeratis malis curare didicerint, ne dicam possint, nisi quantum casus ac fortuna illis concedunt. Veruntamen forsan mirum non est, vulgus Medicinam sibi vsurpare, cùm meæ ætatis Doctores medici, ea sint eruditione, vt ab idiotis non parum differre videantur.

Catalogus morborum qui luis Gallicæ corpus suppeditant.

Cur isti curant modi ut medici.

CAP. X.

QVod autem antiquorum authorum scriptis quandoque non omnino aduersariú me præbeo, causa est, quòd ipsi satis concinna methodo plerorumque morborum chirurgicalium rationes descripserunt: sed hoc dolendum, reliquas therapeuticæ partes ab illis neglectas esse: iejuna namque excusatio est, cùm se non Medicos, sed Chirurgos esse quidam profitentur, quasi verò aliquem ex suis antesignanis producere queant, qui non medicinæ Chirurgiam quoque coniunxerit. Hyppocrates certè, Galenus, & princeps ipsorum Auicenna, omnes Chirurgi quoque fuerunt, ij tamen eo nomine Chirurgiam descripsisse videntur, quòd Chirurgicales morbi omnes quoque in corpore, quod medici subiectum est, consisterent, itaque nulla penitus excusatio locum inueniet, qua quis se tueri posset, antiquorum medicorum scripta legenda ac cognoscenda non esse, primum namque antiquos affectus (qui leuiores sunt) vbi curare didiceris, dein in nouorum (quorum magna difficultas est) curatione felicius versaberis. Ad hæc de antiquorum scriptis ac experientia hoc quiuis polliceri sibi potest, magnam ipsorum fuisse in indagatione suæ ætatis morborum, horumque conuenientibus remediis diligentiam ac industriam, verùm à Scholasticis commentatoribus adeo corrupta ipsorum dogmata fuerunt, vt verum à falso iam non nisi difficillime discernere queas: cuius rei vnicum exemplum adduxisse sufficiat. Auicenna quæ in suo magno Canone conscripsit medicæ, non ipse quidem primus inuenit, sed ab aliis inuenta, quorum ne nomina quidem extant, vt fuit excellens Sophista, solummodo apto ordine digessit, forsan bono animo ac proposito, mala tamen fide: namque veritatem sic implicauit, vt eam discernere non nisi eruditissimi sit hominis. Consultum itaque erit, vt quod experientia suorum præceptorum comprobatum est, diligens lector decerpat, reliqua quæ Auicennæ propria sunt, nil nisi sophismata negligat. Similia quoque ab aliis quibusdam medicis perpetrata sunt, inter quos Galenus excelluit, qui ferè ex margaritis silices efficere solitus erat.

Cur antiquos quandoque probet.

Medici præcipui Chirurgi quoque fuerunt.

De antiquorum scriptis quid sibi lector polliceri possit.

Auicenna fuit magnus Sophista.

Galeni calúnię.

CAP. XI.

QVoniam autem supra pronunciatum est, luem Gallicam proprio corpore destitui, sed in homine conceptione solum generari, sciendum porro est, ipsius facilem vel difficilem curationem, longitudinem vel breuitatem ex natura eius morbi, qui ei corpus suppeditauit, metiendam esse: quale enim corpus assumit lues hæc, talis quoque ipsius malignitas vel clementia existit, veluti in lepra, Morphea, Cancro, lentigine, &c. cernere licet: accidit enim hic duorum morborum copulatio, quémadmodum in auro igne liquefacto. Quomodo autem huiusmodi contagium corpus immutet, hoc est, quomodo exempli gratia, fluxio depascens, seu Esthiomenos in luem veneream transmutetur, in hunc ferè modum intelligendum est. Crocum videmus, nisi aliud illi corpus adiungatur, tingere non posse, illo autem iuncto, magnum illius dominium esse, similiter & morborum istorum corpora habent, veluti enim crocus tingit, sic lues Gallica, atque in quantis quibusque regionibus illius morbi dominium existit, eousque lues peruagari solet ac potest. Item, quemadmodum aqua à Croco tincta nihilominus aqua est, sic morbus à lue infectus idem ipse adhuc manet, qui erat prius, obseruata tamen supradicta distinctione: atque veluti variæ aquarum species sunt, variique liquores qui pingi possunt, sic quoque non vnum morbi genus est, quod à lue Gallica contagium concipere potest. Sciendum quoque hic est, tincturas non vniusmodi esse: videmus enim aquam non à Croco modo, sed etiam à Calchanto, Cinnabari, Presilio ligno, tincturam recipere. Simili omnino ratione variæ Veneris tincturæ accidere possunt, nulla tamen alia Planetarum coniunctione accedente. Quamobrem in curatione luis Gallicæ non coniunctione, sed nouarum influentiarum effectus considerabuntur, per quos vno modo plures species sanari queunt, hunc ergo in modum antiquos morbos nouis, vetera remedia recentibus conciliandi erunt: nunquam enim sperare licebit aliquem ex commemoratis affectibus inuentum iri, qui a fermento nouæ huius luis penitus liber sit, vel in quo non insit venenum, quod non facile accedente Luxu, in Gallicam luem transmutari possit.

Contagium vt fiat.

Exemplum de Croco commodiss.

Contagiú multiplex est.

Tincturę Veneris variæ.

Nullus morbus inueteratus est sine contagio.

CAP.

CAP. XII.

VT autem tandem corpus huius morbi darius detegamus, corpus dico, quod tincturæ luis Gallicæ subiectum sit, obseruandum, omnes reliquos morbos ex corpore originem ducere, ipsos tamen constat multo tempore ante quàm erumpant, in corpore quandoque latere. Hosce ergo occultos morbos, qui iam in fieri sunt, atque ægri sinet incogniti, medicus vt cognoscat, oportet: quilibet namque morbus constitutum tempus habet, quo erumpat, illo autem temporis curriculo possibile est morbi Gallici venenum communicari, itaque morbum illum ego corpus appello, quod ex Gallica tinctura morbum Gallicum contrahere possit: vbi enim corpus huiusmodi nullum est, fieri nullo modo potest, vt Gallicum venenum radices agat, cùm Luxus ex istis corporibus oriatur, inq; illis consistat, atque quod ad coitum stimulat, illud est quod venenum Gallicæ luis retinet, atque in illud transmutatur: atque quam impossibile est marmor vel calybem à croco tingi, tam difficile est, vt sanum corpus à lue Gallica tingatur. Aliquo ergo tali corpore in hominis corpore recondito, ante omnia inquirendum, qualénam illud sit, an Tentigo, an Scrofulæ, an Cambucca, &c. Quo cognito, iam radicem mali intelligis, quam si euellere possis, per consequentiam quandam iam morbum quoque Gallicum curare poteris, itaque facilioris ac planioris doctrinæ & curationis gratia vtile fuerit, iuxta morborũ nomina, specierum morbi Gallici appellationes confingi. Verbi causa: si corpus morbi Esthiomenon in luem Gallicam transmutatum esset, illud commode Luxus Esthiomenos appellamus: ex hoc nimirum nomine quid facto opus sit, medicus colligere poterit. Luxus enim veneni latentes te admonét, quid exstirpari oporteat. Esthiomenos autem admonet, illius affectus curationem cognitam esse debere. Similiter si Serpigo in luem Gallicam abeat, affectum hunc rectissimè luxum Serpiginosum appellabis: si Pustulæ, luxum Pustulosum, quæ omnia nomina aptissimè vtriusque curandi rationis medium admonent.

[Morborum omnium sunt constituta tempora.]

[Pulcra Methodus.]

[Luxus Esthiomenos.]

[Luxus Serpiginosus.]

[Luxus Pustulosus.]

CAP. XIII.

ITaque constituto eo, duos morbos in vno corpore latere posse, obseruandum deinceps est, antiquorum simplicia, composita, ac curandi rationem omnibus modis retineri oportere: namque sine illis, omnis in curatione conatus frustraneus est. antiquus enim morbus cum recenti copulatus, antiquum simul ac recens remedium requirere videtur, itaque duæ simul curationes iungendæ erunt: atque veluti duæ ægritudines vnà consistunt, suis tamen gradibus certis se mutuo superant: sic duo remedia pari excessu diuersa coniungi poterunt: hoc est, si corpus morbi lue Gallicæ vehementer inquinatum sit, remedium quoque ipsum, quod lui Gallicæ deseruit, remedium corpori morbi aduersum similiter excedere debet. Ex quo sequitur, gradatione morbi incognita, si vnica compositione vtamini, ægros perdi: vicissim verò ab alio quandoque curari, quem tu curare non poteras, vtroque eodem remedij genere vtente, huius rei causa est, quòd ille vel casu vel arte veram dosim seu medicamenti gradationem attigit, itaque dubium non sit, cùm omnes eodem remedio vtamini, nec tamen perfectè omnes curetis, in sola gradatione seu dosi errorem committi quia autem complicati antehac morbi non essent. donec lues Gallica oriretur, illa ætate gradatione nil opus fuisse manifestum est: nunc autem cum Luxus dominetur, necesse est corporum gradationem sedulo spectari: ad eam enim gradationem remediorum deinde doses metiendæ erunt, quamuis autem ista in antiquis morbis spectari non inutile foret, tamen, quia de lue solum Gallica sermo nobis institutus est, sicco pede transire illa placuit.

[Antiquorum ratio curandi nó penitus reijciẽda.]

[Gradationis ratio.]

[Cur eodem remedio nõ æque feliciter vtantur duo medici.]

CAP. XIV.

EXperientiæ antiquorum hucusque mentionem aliquoties fecimus, de qua notandum nostra ætate illorum quos nos intelligimus medicorum ne nomina quidem extare: namque cum arte ipsa nomina quoque à sophistis & Impostoribus obliterata sunt, itaque in lectione authorum modernorum diligenter in id incumbendum, vt gemmas saltem excerpamus, quas certè Scriptoribus illis non acceptas feremus, sed iis solum, à quibus illi eas mutuati ac suffurati sunt: accidit enim in medicina non secus ac in Theologia, vt quemadmodum hic Christi ac Apostolorum doctrina à Scholasticorum Theologorum sophismatis obscurata est, sic in Medica arte antiquorum quoque dogmata tenebris obfusis, splendorem suũ amiserunt, atque ea quidem maximè, quæ de vlceribus posteritati memoriæ ab ipsis prodita sunt. Itaque sciendum, artes non hominum industria, sed diuina prouidentia primùm extitisse: itaque ne illæ sophismatis corrumpantur, omni studio præcauendum esse, sed hoc potius omnes curent moneo, vt sicuti ad nos peruenerunt artes, sic sartas tectásque eas cupiant. Turpe enim est, quod benignè nostris necessitatibus natura largita est, à nobis imposturis corrũpi: maximè cùm tam imbecille sit rationis nostræ acumen, vt nostro marte ne residuam quidem quomodo curare oporteat, assequi possimus, nisi experientia rerum magistra adiuuemur. Ab experientia ergo omnia quibus opus habet medicus, desumenda erunt, cùm non ex litera, sed clausis ac conniuentibus oculis Medicus generetur: nam is nõ humanis, sed diuinis mediis vtitur, proinde veritatis studio maximè excultus esse debet, quia non sibi, sed Deo agit, id est, non suo marte, sed sic volente ac iubente Deo Opt. Max. proximo suo medetur. Hinc discendum, non ad fastum ac superbiam, sed solum ad necessarios vsus accommodandam esse, támque peccatum esse in deum intelligas, si quis aliis medicamentis imponat ac si quis non Deo, sed propriæ industriæ tribuere velit, quod ipsius cultu terra triticum produxisset.

[Medicorum veterũ nomina incognita.]

[Veterum libri vt legendi.]

[Theologia & medicina vt deprauatæ.]

[Medicus non ex litera generatur.]

CAP. XV.

DIctum antehac generaliter de duabus filiabus Veneris est, ad quas hæreditas luis Gallicæ deuoluta sit: iam itaque specialius

rem expendamus, atque de priore quidem, cùm scilicet conceptionis tempore vitium cõmunicatur, sic breuiter intelligendum. Quemadmodum ad generationem & conceptionem hominis quatuor requiruntur necessaria: Corpus scilicet, Imaginatio, Forma, & Operatio. Corpus ex hæreditate necessitatis generationis, quæ in natura est, nimirum vt corpus fiat, originem habet: namque veluti ex glande quercus necessariò generatur, sic ex homine homo fit necessariò. Secundo quemadmodum imaginatio comparata est, sic infans ratione donatur atque veluti cœlum iam melius, iam deterius, iam subtilius iam crassius in hæc inferiora influit, similiter in ratione hominis motus quidam est motui astrorum non dissimilis, ex quo ratio plus minusue acuminis acquirere videtur. Tertio, forma fit ex figuratione & plasmatione vt necesse sit generatũ generati simile euadere. Quartum est Actio, ex qua sanitas & ægritudo oriuntur. Veluti enim robustus artifex robustum ac validum opus facit, debilis verò debile, sic in conceptione actio robusta vel debilis sui similem dispositionem efficit. Priora tria ergo philosophiæ excutienda relinquo, quartum præsenti loco explicaturus. Obseruandum ergo ex Actione morbos, ac sanitatem generari. itaque si homo laboret, omnes eius vires in illam actionem intendi, nec illas solum, sed & omnia quæ quodammodo eò referuntur, verbi causa: videns omnes suos radios ac spiritus visorios in id quod intuetur, conuertit, simili planè ratione in conceptione res se habet: perinde enim ac in visione, si aliquod vel in organo, vel in obiecto vitium sit, visio bona non fit: sic vbi id quod in conceptione alterare debebat integrum non est, vitium concipitur.

Ad conceptionem quatuor necessario requiruntur. — *Imaginatio.* — *Forma* — *Actio.* — *Sanitas & morbi ab Actione.*

CAP. XVI.

SCiendum itaque, in conceptione omnes vires illius actionis in vnum Centrum coire, vires illæ tales certe, quales in corpore sunt, robustæ scilicet vel debiles, venenosæ vel incorruptæ, in generatum necessario transeunt. Vbi ergo Epar infectum est, illud venenum in fœtum traducitur, sicq; de reliquis visceribus ac membris iudicandum. Ex hoc ergo sequitur, sperma illud ex quo fœtus generatur, parentum sanitatis & ægritudinis notas impressas sibi habere, quod sic intelligendũ erit. Omnes morbi, quas non nostra in temperantiore vita contraximus, à parentum vitiosa coniunctione iure hæreditario ad nos propagari sine dubio sunt. Quod si quando proles alio quodam morbo, quàm qui in parentibus conspicuus fuerat, affligatur, tum vel mixtum vitium est, vel quod in parentibus maturum nondum erat, in filiis iam tandem perfectum erumpit: namque si qui morbi veneris vsu euanescunt, illi sine dubio prolem dein occupant, quamuis non raro accidat, vt penitus aboleantur, verum eius causa est extrinsecus adueniens corruptio quædam. Ex his intelligere cuiuis promptum est, quomodo lues Gallica parentum vitio contrahatur: quia enim caro & sanguis à parentibus sunt, eorundemq; colorem semper repræsentent, illisq; implantatum sit omne id, quod venenosum est, dubium non est, generantibus viribus agentibus, vnà & venenum seu contagium illud in filiorum corpora transire, cuius certissimum argumentum est, quod facultates ab agẽtibus partibus separari nullo modo possint.

Sperma quomodo infectũ esse dicendũ. — *Morbi non hæreditarij vnde.* — *Facultates à partibus nõ separantur.*

CAP. XVII.

INfectio autem illa in conceptione suam singularem Actionem habere videtur: veluti enim in laboribus ac exercitiis externis copiosos quandoque sudores fluere cernimus, qui vel salubres vel insalubres esse à rerum peritis facile iudicantur: sic internis istis generationis viribus agentibus ac laborantibus, suus quidam interior sudor emanat, non secus ac prior, noxia, si quæ in corpore sunt, expellens. Quia ergo huiusmodi labor intrinsecus perfectè sudorem mouere ac expellere debet, manifestum est hunc verum sudoris illius finem esse, vt quod morbosum in spermate est, extirpetur, ac euanescat. Vbicunque ergo in actu venereo istiusmodi actio impedita est, tum fœtus qui tum conceptus est, perpetuò illa ægritudo inhæret, quod exemplo planius reddemus. Actus venereus quandam corporis calefactionem facit, corpus calefactum sudorem pellit, sudor autẽ quædã immundi à mundo separatio est: si ergo sudor seu separatio non talis est, qualis esse debeat, tum ille actus fœtum intolerabili iugo, non luis Gallicæ solum, sed omnibus quoque cæteris corporis affectionibus submittit. Itaque si æger vel ægra fœtum robustum generet, argumentum certissimum est, huiusmodi separationem bonam perfectamque contigisse. Sin à fœtu aliquid contagiosum separetur, tum illud quod separatum est, intrinsecus consistens noui morbi interni causa ac occasio euadit. Sic robusti parentes si ægros liberos procreẽt, coniiciendum est, in conceptione non factam esse ægri à sano, immundi à mundo separationem. Constat ergo luem Gallicam incorporatum quodammodo morbum esse ab aliis inseparabilem: siquidem demonstratum anteà est, luem Gallicam corpus suum ab aliis morbis mutuari, atque perpetuo cum illis complicatam permanere.

Sudores interni contagij hæreditarij causæ existunt. — *Sudor quid.* — *Cur robusti ægros fœtus aliquando generent.*

CAP. XVIII.

SImiliter de FILIÆ actione iudicandum, nimirum ipsam duplicem esse: Actionem nimirum Veneris, & actionem Contagij, quod sic breuiter intelligendum. Esto fœtus in vtero, vterùmque gestans mulier altero coitu, à contagioso vitium contrahat, tum perinde ac externus sudor sudorem coinquinat, sic noua ista actio seu sudor internus, à noua ista actione causatus, fœtum qui antea conceptus erat (vteri interiora subiens) cõtagio afficit. Quamuis accidere posse non inficior, Menstruo in sua exaltatione consistente, ipsum Florem de se procedere, qui dein macularum ac decolorationum quarumuis causa sit: quin si Menstruus ille sanguis contagio quoque morbi Gallici destitutus non sit, certissimum est, ipsum contagiosi morbi causam in prole existere, qua de re qui plura desiderat, legat quæ copiose disseruimus in libro de Generationibus, inueniet illic causas omnium eorum, quæ Embryoni accidere consueuerunt malorum. Secundam actionis speciem,

Actio Veneris & contagij. — *Embryo vt contagium cõcipiat.* — *Flos menstrui cuique noxa.*

CONTA-

Contagium per sudores maxime communicatur.

CONTAGIVM scilicet, quod attinet, sciendum per sudores illam potissimum fieri: sudor enim contagiosi contagiosus est: itaque si mundo corpori adfricetur, illud in sui similem, malignam scil. & venenosam substantiam conuertit, quod si contingat, sudorem contagiosi sano adfricatum, non tamen corrumpere, certum tunc est illa parte qua sudor adfricatus consistebat, morbum non insedisse. Similis ratio est manantium vlcerum: quod enim illinc effluit, illud quidquid attigerit, ex sui natura venenosa, sibi simile facit, veluti & in pustulis obseruatum est, eas contactu suo contagione inficere. Sin venenosa illa materia de corpore in corpus non transeat, contagium nequiquam sequitur, hoc verò (si non transeat scilicet) magnæ malignitatis morbi argumentum existit. Obseruandum tamen interim est, illum qui inficitur, nisi alio quodam morbo conflictetur, non contagium contrahere: oportet enim illum morbum in sua exaltatione cōsistere, vt duabus exaltationibus concurrentibus, coniunctio apta atque conueniens fiat, non secus ac illa, quæ in corpore consistens est.

Contagium nō concipiūt sani.

FINIS LIBRI PRIMI DE CAVSIS. & origine luis Gallicæ.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE LVIS GALLICÆ,

LIBER II.

CAP. I.

INITIO præsentis libri, demonstrandum ante omnia est, omnes morbos, à quibus lues Gallica corpus suum mutuatur, in spermate reconditos esse, sicque hæreditario iure, mediante coitu, proli communicari atque qua corporis parte malum in parentibus resederit, eadem in filijs reperiri. Quando autem non hæreditatis ratione, sed iure Contagij lues Gallica communicata est, tum venenum illud retro corpus subiens, vsque ad sperma permeat illique implantatur: atque hæc secunda morbi species existit. Cœlum ergo huius morbi efficiens causa est, in materia, Luxus scilicet agens: ipsum namque ignis est, istique morbi ignei: latet namque hic elementum ignis. Non autem nisi cooperante cœlo coitus fieri potest: non secus enim ac ignem terrestrem videmus in lebete ebullire, sic etiam præsenti loco Elementaris quædam Firmamenti operatio est, qua & morbi & sanitatis ascendentes laborant, ad faciendam impressionem. Similiter in terra quædam corruptio accidit, cui etiam parte aliqua subiectum esse hominis corpus extra dubiū est: differunt tamen hominum corpora à se inuicem, non secus ac ager ab agro, terra à terra, regio à regione differre cernitur, hæc autem in præsentiarum singulis tantum verbis attingere placuit, alibi copiosius enarraturus. Haud secus in cæteris coniunctio necessaria est, vitæ nimirum & mortis, quorum diuortium similiter quoque non potest sine alterius corruptione causari. Itaque præter hunc calorem constat, Chaos etiam in corpore existere, omnium internarum actionum opificem: nulla namque penitus in Microcosmo actio sine aeris adminiculo perfici potest: etenim in homine vniuersus mundus est, non analogia saltē, sed in rei veritate. Motus autem trium prædictorum augmentum recipiunt ab humore: tria namque illa singula sicca sunt, quartum ergo, humiditas scilicet Elementi est, quod ad operis perfectionem necessario requiritur: nisi enim humor sit, siccum non crescere potest. augmentum namque à solo humore causatur. Magnitudo ergo ab humore, forma à terra existunt, atque quemadmodum calorem humiditatem desiderare, humiditatem verò siccitatem prohibere videmus, sic successione quadam de omnibus motibus iudicandum erit.

Morbi in spermate omnes consistunt.

Cœlum est causa efficiens luis Gallicæ.

Chaos corporis.

Humoris maxima necessitas in generandis rebus.

CAP. II.

PErinde ergo ac in mundo exteriore quatuor hæc suis orbibus cōprehēduntur, sic intrinsecus in nobis contineri iudicandum est, quæ omnia ab exterioribus fouentur ac conseruantur itaque noster ignis ab elementari nutrimentum necessariò assumit: aliàs enim quemadmodum focarius ignis sine pabulo pingui, vel lignis consistere nequit, sic nec noster calor, nisi ab externo foueatur, durabilis non est. Constat ergo cœlum caloris nostri ceu pabulum quoddam esse. Quod si externa elementa non necessariò corpus alerent, manifestum foret, nec illa quiddam mali corpori inferre posse: etenim velut lignum quod ignem fouet, etsi ignis per se non est, tamen varias qualitates, odores varios, &c. ipsi imprimere potest. Sequitur ex his, vt quoniam in corpore nostro terra inest, propterea terram illud nutriri oportere, atque sic terram exteriorem terram hominis, non cœli alere dicendam esse Sic de siti intelligendum, eam non à siccitate, sed potius ab humiditate fieri: est enim humor Elementum corporis omnibus actionibus præcauendis destinatum, verbi gratia: si vstio aliqua immineat, vel iam affligat, nō externo humido, sed solo illo interno eam restinguere possibile erit: nō secus enim ac in elemētari mundo ignē ab aqua restingui videmus, sic temperamenta corporis à suis contrariis alterari ac mutari credendum est. Obseruandum itaque, quod si contingat Elementi humidi pondus imminui, ipsum ab exteriore Elemento suum nutrimētum appetere, quò ad iustum pondus reuerti, ac suo muneri præesse queat Itaque quoniam humiditas ante corpus occupat, illáque ad restinguendum destinata est: sequitur ex hoc, sitim ex appetitione humidi nutrimenti originem ducere. Fames quoque ex eo quod corpus nutrimentum desiderat, nasci videtur, fames certè corpus est, & à corpore sustentari cupit, corpus autem illud terra est, quæ ad sustentationē corporis creata fuit: in fame itaq; appetit est nō calidi, humidi, vel sicci elementi, sed solius terræ: quia enim terrestris fames est, terram (sine qua restingui non potest) desiderat. Non secus interius cœlum nostrum ab exteriore conseruatur, vel humor internus ab externo, omnium scilicet comparatione facta tali, qualis inter ignem ac ligna esse cernitur. Panis ergo ceu

Noster ignis ab elementari nutritur.

Sitis nō à siccitate, sed humiditate fit.

Sitis genuina causa.

Fames vt fiat.

ceu lignum quoddam est, suum Elementum sustentans. Quod verò in suo circulo corpuscô seruat, Chaos est, qui suum alimentũ, aëra nitrum appetit. organum autem per quod nutritio fit, pulmo est: cuiusuis enim actionis quasi causidicum agit aliquod organum, sic ventriculus vniuersi corporis, epar humidarum partium, coitus firmamentalium appetitionum, pulmo aereę substantię causam agere cernitur. Huiusmodi ergo Elementorum nutritio existit.

Chaos corpora in suis circulis conseruat.

Quia ergo in spermate suũ quasi ventriculũ æther sortitus est, ventriculus autem ille à cœlo nutrimentum requirit, manifestum ex hoc est, cœlum tale quale in se habet nutrimentum illi suppeditare: nam & in Elementaribus nutritio hoc modo contingit; verbi causa: terrestrium alimentorum quę in ventriculum ingeruntur, variæ sunt in forma ac specie differentiæ: lac scilicet, caseus, pisces, aues, &c. sic aquatilium non vnum genus est: vinum enim à vino, aqua ab aqua multis modis euariant, sic varię quoque aëris differentiæ sunt: à quibus Chaos nutritur, atque veluti ista elementarium alimentorum varietas variarum generationum ac corruptionum causa existit: sic cœlum varijs modis suum Elemẽtum nutriens, variè illud afficere posse putandum est. Cœlo itaque coitum gubernante, suamque actionem in spermate, vt ignis in ligno perficiente, manifestum est, cœlo quoque tribuendum hoc esse, quòd hæreditario quodam iure, nunc patrem, nunc matrẽ proles imitetur, quodque parentum imaginationes filiis imprimantur. Quia enim & imaginatio & affectus parentum etiam à cœlo sunt, non potest cœlum huic hæreditatis propagationi aduersari. Sequitur ergo parentum affectus cœlo cooperante in sperma transfundi, atque omnes cœlestes morbos suam exaltationem in spermate, ex quo oriuntur, etiam habere.

Sperma est ventriculus cœli.

Cœlum varijs modis elementa afficit.

Fœtus ad parẽtes similitudo à cœlo est.

Ex iam dictis propositum nostrum scopum quibusuis elucescere puto: quæcunque enim hactenus dicta à nobis sunt, eò pertinent, vt quarti Elemementi (de quo iam sermonem instituimus) proprietates cognoscantur. Hic tamen de Luxu & Venere, eorúmque morbis, quomodo ex aliis morbis per transmutationem generentur, paucis admonendum duximus: vtemur autem methodo ea, qua vtuntur qui cibo, um, potuum, aëris, &c. commoda & noxas describunt. Ad hæc commodioris quoque doctrinę gratiâ, totum negotium in tres partes partiri placuit: in Vlcera, in Articulorum dolores, in Pustulas: horum dein singulorum plures adhuc reperiuntur differentiæ: quemadmodum enim non vnum genus Veneris est, sic nec vnicum Vlceris, Pustulæ, vel Arthritidis genus constituere facile possis, quas differentias etsi omnes ad vnguem descripturus non sim: tamen ea quæ dicentur, Astronomicis medicis suffectura non dubito: reliquis autem humoralibus Medicis, etsi vasto codice describerentur, ignota essent.

Diuisio huius libri.

CAPVT III.

PRiore libro morbos in se mutuo transmutari posse demonstratum est: superest itaque vt transmutationis processum seu modum describamus. Proponamus ergo nobis carnem, quę in lebete ad ignem coquitur, ea etsi aliam à coctura essentiam nancisci videatur, tamen carnis semper substantiã seruat. Sic Venus in coitu sperma supercalefactum coquit, ex qua coctura morbi in spermate reconditi in aliam quandam dispositionem delabuntur, adeò vt calefactionem hanc spermatis, qua morbi essentia immutatur (manente semper substantia) non incommodè igni lebetem calefacienti, ac in eo positas carnes secundum formam (manente materia) immutanti comparari queat. In hunc ergo modum sciendum quoque morbos qui in corpore latent, nullamque cum spermate communionem habent, illa tamen supercalefactione quę in coitu fit, exagitari, atque per vniuersum corpus delatos cum spermatis affectibus complicari (namque ab vniuersali causa vniuersas partes affici probabile est) atque sic difficilem curationem euadere: reliqua autem affectus huius pars in artubus hinc inde delitescens, non sic penitus corrumpitur, sed perinde afficitur, ac si lorum calida perfusum indurescat, non tamen rumpatur. Hinc etiam discẽdum pro magnitudine huius ignis Venerei symptomata maiora vel minora conspici: quin materiei quoque varietas symptomata non eadem semper sinit esse, namque veluti in opere pyrico varia efficiuntur, cinis, carbo, calx, alkali, scoria &c. sic per huiusmodi supercalefactionem spermatis multiplices affectus procreantur.

Spermatis in coitu coctio.

Ignis Venerei vis.

Ex his intelligere facile poterimus proprietates Luxalium morborum: perinde enim ac ea quæ per ignem præparantur, nunc fixa manent, nunc (pro temporis ratione) putredini vel corruptioni obnoxia, finiunt: sic morbi Luxales alij curationem admittũt, alij verò respuunt: namque si qui morbi per hanc supercalefactionem spermatis Anathron vel calcinato, vel sali alicui similes euadunt, curationis difficultatem: qui verò putredini, atrophię, hæmorrhagiæ similes fiunt, impossibilitatem ostendere medico videntur.

Luxales morbi non omnes sunt curabiles.

Corporum itaque cognitionem, quæ ad Medicinam pertinent, necessariam esse exemplis palàm faciemus. Lepræ nouẽ species quæ habentur: Morpheæ duæ: quatuor Elephantici morbi: sic Saphenicæ venæ contortæ, & Varices, quæ & ipsę non vniusmodi sunt, vna cum Pruritu Chronico semetipsum Saturnante, ac Menstruo se regenerationi opponente, ac Aluminosis ad Viscum defluxionibus, tam non curari possunt, quàm est impossibile Calces: quos Artistæ vltimas materias nuncupant, in nihilum reduci, causa huius impossibilitatis est, quod omnis corruptionis penitus expertes sunt, quocirca cauti sint medici, ne fixos iam factos morbos curare aggrediantur: quando enim eousque corrupta natura est, oleum & opera in curando luduntur. Fuerunt qui in hoc genere affectuum Regenerationem quandam machinarentur, idque in Sphæristis, veruntamen quàm illis impossibilis fuit formarum, primę in vltimam, ac vltimæ in primã transmutatio, tã difficilis ac irritus erit iste quoque conatus, quod exemplo discere potes. Caro cocta vt

Lepræ nouem species.

Calces sunt vltimæ materię.

Sphæristæ

vt nō ad suam cruditatem redit, sic morbus ista supercalefactione transmutatus non reducitur ad pristinam formam, quis enim vnquam vidit vltimam materiam in primam redire, cùm retrogaradus nullus sit naturæ motus? Quare caueant medici ne frustra in ista reductione laborent.

CAPVT IV.

Lepræ quædam species curantur.

SImili ergo ratione ac lignum putrescens & corruptum in vltimam materiam non statim reducitur, causante hoc ipsum ligni natura, quæ in perfectam vltimam materiam difficillime abit: sic Lepræ quædam species sunt quæ priusquam omnino perfectæ euadant, curationem admittere videntur, itaque maius operæ pretium erit considerare, quid sit Vltimum esse Lepræ, quàm vulgares illos Examinis Leprosorum canones, qui ex iamdicta ratione omnes dependent, quique claudicent, nisi ea prius diligenter obseruata. Haud aliter in extracta Lepra res sese habere cernitur: perinde namque ac ex calcibus, alkali extrahitur, sic vt reliqua materia omni acrimonia destituatur: sic in humano corpore Lepra à suo veneno, quod antea à nimia aquositate quasi obliteratum delituerat, liberari potest, adeò vt instar mineræ edulcoretur. Ex quo sequitur, perfectionem Lepræ corrumpi posse, neque hanc solam, sed etiam vbi corpus Lepræ per illam Veneream transmutationem supercalefactum, in deteriorem dispositionem abiisset. His inquam de causis natura non raro admittit curationem in Luxalibus morbis Lepræ quoque subiectis: impedita enim perfectione morbi, curatio non vsque adeo impossibilis fuerit. Quapropter si contingat inter perfectionem ac imperfectionem, morbum medio loco consistere, nil opus fuerit Examinis Leprosorum superstitiosos canones obseruare, cùm constet, nil certi ex illis pronunciari posse.

Morbi imperfecti curationē admittunt.

Neque verò est vt quisquam putet, omnes Veneris differentias sic in numerato habere medicum oportere, cùm ex supradictis facilis euadat horum intellectus, illud potius spectandum, vt varias species vlcerum quas Luxui acceptas ferre non decet, cognoscamus, verbi causa. Lupus etsi in Venerea supercalefactione aliquam alterationem subiisset: tamen cùm sua pathognomonica signa suū locum, suamq; propriam Anatomiam perpetuò obseruet, non rectè ex sua classe in aliam reiceretur: quamuis enim nomen aliquo modo alterari posset, vt fluxione iuncta, Arthriticus Lupus diceretur: hoc tamen fieret non nisi ratione defluxionis, quę aliàs inter pathognomonica signa non connumeratur.

Lupus in coitu nō semper mutatur.

Similiter in Erysipelate, quia Anatomia & locus tam Chirurgiæ, quàm Physices ratione seruantur, nomen non mutatur: Symptomata tamen euariare non negauerim, verum illud Firmamenti motui tribuendum est, sæpius enim hactenus ostendimus Medicum Astronomicum signa huius affectus iuxta cœli Impressiones intueri debere, ea nimirum de causa, quod Erysipelas ex cœlo generetur, quamuis terrestria signa referat: itaque si in illa Venereum Luxum delabatur, tum ipsa aspectibus subiicitur, maximè vero ascensui ac descensui Lunæ, ex quibus cognoscere datur, an ex supercalefactione generata Erysipelas fuerit. Haud secus in Esthiomenis de Anatomiæ ratione iudicandum, habita tamen accurata obseruatione supradictarum distinctionum, atque sic in Carcinomate, Tentigine, Noli me tangere, Vlceribus profundis, Alberis, Condylomatis, Verrucis, Alcalis &c. superioribus præceptionibus nos contentos quoque esse decebit. Notandum autem sub hac forma adhuc vlcera Esthiomena dici, at vbi iam transmutata fuerint, Esthiomena Veneris: Lupus verò, Venus Lupi, dicentur: sicque de cæteris vlceribus quoque iudicandum. Pustularum similis quoque ratio est, vt nimirum hæ pustulæ Morpheaticæ, illæ pustulæ Tentiginis, rursum aliæ pustulæ verrucarum appellentur, quemadmodum de istis in curandi ratione copiosius disputabitur.

Erysipelas ex cœlo generatur.

Esthiomena Veneris.

Pustulæ Morpheaticæ. Pustulæ verrucarum.

CAPVT V.

DE arthritide similis docendi ratio instituetur, vbi intelligendum quemadmodum reliqua corpora luxus nomen assumunt, sic in hac classe quoque Arthritidis nomen pluribus accomodari posse, veruntamen vti superioribus capitib. nominis abusum ad plura retulimus, sic in præsentia non nisi ad duo extendimus genera: Arthritidis enim ac tumorum nomine omnia quæ ad hanc classem referri poterant complectimur. Atque de prima quidē specie sciendum, materiam illam ex qua fit, non semper suum optatum finem consequi, causa, quòd materiæ non æqua semper malignitas est, quæ vlcera efficere possit: namque causæ vlcerum videntur secundum magis & minus euariare: quin & hoc obseruatum est, humores qui antea molesti non fuerant, tunc tandem erupisse: huiusmodi ergo vlcerum horum causa origo & materia existit. Atqui peculiare hoc huic humori est, vt meatus illos occupet ac peruadat, in quibus summum efficaciæ habere naturam putauerit, verum quandoque sine singulari noxa hoc euenit, quoniam causa tanta malignitas non existit, neque ipsa ad eum virulentiæ gradum adhuc euasit vt noxam inferre possit. Ex quo sequitur huiusmodi materias multum temporis quandoque in articulis delitescere cùm absumi nequeant, seruant tamen interdum dispositiones à quibus facilis est in vlcera prolapsus.

Arthritidis laxa est significatio.

Causæ vlcerū differunt secundū magis & minus.

CAPVT VI.

HÆc (de qua loquimur) materia arthritidis causa existit, quæ per Luxum facillimè contagium morbi Gallici contrahere potest: namque quemadmodum demonstratum est, vlcera venenum Gallicum contagij ratione concipere, sic de Arthritide quoque ac tumoribus cogitandum est: eo dempto, quod Arthritidem efficiens materia nondum eousque processit, vt Vlcus efficere posset. Ea enim acrimonia quæ in arthritide quandoque percipitur, non quæ arthritis est, sed quatenus venenum Gallicum contagione affecit, adesse solet. Dolores ergo isti sine cutis apertione consistunt, Paroxismum suum pro defluxionis ratione obseruantes: sunt namque defluxiones

Arthriticæ defluxionis vlcerare nō possunt.

quæ Lunæ motum sequantur, aliæ quæ tempestatuum mutationib gubernentur, aliæ denique; quę pro dietæ formula nunc copiosæ nunc modicæ fiant. Interim venenum Gallicum contra sui morbi corpus agere putandum non est: namque tantum abest vt illi aduersetur, vt etiam ipsum ad actionem (à qua aliàs forsan quiesceret) suam obeundam excitet ac irritet. Itaque sciendum venenum Gallicum aliud non esse quàm spiritum quendam substantiæ nostri corporis quadam proprietate occulta aduersantem, qui in frigido corpore calidus in calido frigidus sentiatur: atque huic certè contrarietati dolores, vlcera & cætera atque omnia quæcunque tandem in hoc affectu molesta esse solent tribuenda esse putamus.

Venenũ Gallicũ quid sit

CAPVT VII.

QVemadmodum autem extra dubium apud omnes est vlcerum non vnicum genus esse, sic nec dolorum neque arthritidis vnam solummodo differentiam esse cuiquam persuasum esse debet. Quin veluti loci ratione vlcera differunt, vt hęc pedum, illa brachiorum, alia pectoris, alia capitis vlcera dicatur, sic varijs quoque modis arthritidas euariare cõtingit. Atqui non omnia vlcera sic comparata sunt vt cum arthritide complicari queant, etenim quę in carnosis partibus atque in genitalibus fiunt, quis putet rectè arthritica vlcera dici. Alia re observandum sedulo erit, quæ nam dolorum causa in corpore fiet vel quidnam dolor per se sit, quod exemplis paucissimis palam facere conabimur. Loca quædam in hominis corpore sunt omoplata seu poples cubitus &c. doloris impatientissima, cuius causam reddere cuiuis promptum est. Sic in Neruoso genere similis impatientia existit, etiam omnibus notam causam præ se ferens, quæ si quis consideret, facile intelliget pro partium essentiæ varietate, dolorum causas constituendas esse. Atque qualitatum certè excessus calidi scilicet, frigidi, humidi ac sicci, si ad partium varietatem referantur multas causarum syzigias conficient. Itaque si supra istas dolorum causas contagium quoque veneni Gallici in membro consisteret, manifestum est pro Mercuriali natura, nouum doloris genus fieri posse, quapropter hoc ceu confessum assumamus: loci ac causæ varietatem ostendere arthritidis possibilitatem: nullum enim ex iam dictis membris est, quod non queat futuri vlceris causam continere.

Arthritidis ac tumor. differentiæ

Neruosis impatien. dolores.

CAPVT VIII.

SCiendum porro in Sinonia causas vlcerum etiam delitescere, quod si in eadem sinonia corpus quoddam veneno Gallico infectum quoque reconditum esset, neque tamen tanta acrimonia præditum, vt cutem rodere, ac vlcus facere posset, tum arthritidem atque eam supra quàm dici possit doloribus molestissimam expectare oporteret: nam Sinoniæ ea natura est, vt nihil quod sibi aduersum sit tolerare possit, atque sic de singulis corporis partib. cogitandum: dolores ac arthritidas ab iis vel in iis causari posse, vbique tamen Anatomiæ ratione habita. Obseruandum quoque in huiusmodi doloribus arthriticis summopere spectanda esse locum, causam ac symptomata: namque omnium vna eademque; curatio esse non potest. Qui enim in articulis est dolor, aliter quàm qui in Medullis consistit, curari cõsueuit. Atqui medullarum mentio hoc loco insolens cuiquam videatur, verum non secus ac articuli, Medulla quidquid suæ substantiæ ac temperamento aduersum est, tolerare non potest ac respuit: hinc venenum Gallicum medullarum dolores quemadmodum efficiat facile discas, si & illud obserues, dolores non ex magnitudine veneni Gallici, sed ex multitudine corporum morborum dependere: namque pro augmento corporis morbi Luem Gallicam quoque augeri cernimus.

Sinonia vlcerum causas continet.

Sinonia aduersa sibi non tolerat.

Medullæ cur doleant in morbo Gallico.

CAPVT IX.

DE tumoribus autem Arthriticis hoc potissimum obseruabis, multas defluxiones in corporibus delitescere, quæ ob paucitatem, vel immaturitatem vlcera adhuc efficere nequeant, itaque etsi adsint, usque; venenum Gallicum complicatum sit, vlcera non efficiunt, sed tumores solummodo. Veruntamen etsi tumor saltem sit, non vlcus, tamen corpus hoc morbi simpliciter Arthritis dici nequit: plus enim est quàm Arthritis. Quomodo autem tumores attollantur, sic accipe: venenum defluxioni copulatum, quia ad vlcus erodendum non sufficit, materiam tamen illam exagitat atque attollit, sicque tumorem facit, qui ob immaturitatem (si maximè vellet aliàs) vlcus nondum facere efficax putatur. Tumores itaque isti pro materiæ diuersitate varij sunt. alij enim curationem admittunt per digerentia, alij non nisi in vlcera transmutentur prius, curantur. Sedulo interim symptomata obseruanda erunt, dolores nimirum, punctiones, forma, &c. ista namque & futurum maturitatis statum, ac facilem vel difficilem curationem portendere videntur. Namque omnino ex tumoris natura colligere oportet, quando curationem sperare liceat: alij enim celeriter, alij ne ante obitum quidem maturantur. Quin si immoderatè augeri tumores videantur, noui corporis morbi accessione, ac subitam vlceris eruptionem ominari poterimus.

Materiæ paucitas pro vlceribus tumores facit.

Tumoris varietas.

Tumoris subita auctio quid portendat.

CAPVT X.

QVod etiam ex insperato quandoque tumores aperiuntur, ac in vlcera abeunt, causa est malignitas ac vehementia veneni Gallici, quod miras difficultates in curatione medico facessere solet. Namque quod immaturum est, antequam ad suam maturitatem perueniat, non nisi fucatam curationem admittit. Itaque omnibus modis vt natura morbum concoquat procurandum, necessarium namque est, si modo curationem fieri velimus vt morbus ad statum perueniat. Canon ergo certissimus est concocta medicãda esse non cruda, atque ob id cruda concoquenda esse, quo curatio fieri possit: si enim coctio morbi facta sit fortuitò, etiam curationes fieri possunt. quo fortuito casu mirum quàm abutantur impostores medici,

Immaturã curari non possunt.

dici, ij interim dum hoc non obseruant, multos morbos quasi manu faciunt; quos certè naturæ tribuere nemo sanæ mentis audebit. Sed ad tumores reuertamur. Si quemadmodum diximus à veneno Gallico tumor sit factus, iam duplex morbus adest, alter Veneni, alter materiæ ratione, quod si tumore aperto dolores remittant, de curatione benè sperandum erit: sin perseuerent, certum argumentum immaturitatis esse putato, ad quam eniti naturam iudicabis, si quasi manans ac humidum semper vlcus appareat. Hic ergo genuinus modus est transmutationis tumorum in vlcera. Reliqui qui supersunt, quales sunt cùm caro luxuriat, pus multum fluit, œdematosum malum apparet, & sexcenta alia, quia ab antiquis indubitata fide, ac certa methodo descripta inuenias, non opus est hîc multis enarrare: nolo enim is esse, qui aliorum plumis se exornet, hoc potius meum studium semper fuit & erit, vt antiquorum inuenta sarta tectaque conseruentur.

Tumor Gallicus duplex est morbus.

Paracelsi candor.

CAPVT XI.

SEcundum autem Arthritidis genus quod attinet, sciendum quòd quemadmodum de corporibus suprà commemoratum est, multas adhuc alias hoc genus ægritudines fieri posse, quæ omnes à veneno Gallico occultum contagium contrahere queant, quas vt rectius intelligas, supra dictorum te meminisse decebit.

Morbi vt varij sunt, sic varias arthritides faciunt, itaque sedulo obseruandum erit, an corpora contagium contraxerint nec ne: si enim contagium Luis Gallicæ complicatum sit, dictu mirum quàm periculosa curatio euadat. Morbi autem quos in præsentiarum intelligimus, hi ferè sunt. Dolor Articulorum, Artetica, Sciatica, Podagra, Chiragra, Genugra, &c. quarum multæ dein aliæ species existunt, quas tamen omnes vno ac communi nomine Germani (Gricht) appellant. Atqui non vt nomen, sic & res vulgata est: namque vbi lues Gallica horum affectuum alicui complicata fuerit, non facile credideris, quàm difficile sit veram affectus speciem cognoscere. Quamuis enim tumores appareant, tamen in hoc à superioribus differunt, quòd hi nunquam rumpantur, illi verò promptissimè & rumpantur, & curationem suscipiant. Occulta ergo huius veneni vis est, non sic occulta malignitas: tophi enim scyrrhi, articulationum dislocatio in senioribus, in crescentibus adhuc, figuræ corruptio augmentatrix facultas impedita, atque infinita alia incommoda, non obscuræ virulentiæ, contagiique malignitatem ostendunt. Dolores ergo ac formæ corporis dedecoratio si quid aliud, veneno Luis Gallicæ in huiusmodi casibus adscribentur, itaque hos affectus à cæteris artificiosè distinguentes, magno artificio curare conabimur: quòd si quis singularem affectum curare nequeat, is à complicato, nisi operam ludere velit, abstineat, moneo.

Articulorum morbi, in quibus corpus luis figitur.

Veneni Gallici affectus.

Paracelsi Chirurgia Magna.

CAPVT XII.

SVnt autem nonnullæ Arthritidis species, quæ exteriores solummodo articulos, cubitum puta, carpum, genu, pedum digitorum synarthrismos, &c. occupant, atque tumores attollunt, in quibus nunc pus, nunc albumini ouorum simile quiddam inuenias, nunc planè aqueus tumor appareat, qui omnes tamen nunquam aperiuntur. Sunt dein aliæ, quæ tophos Podagricos faciunt, qui vel tumores quoque vnà concomitantes habent, vel ossibus simpliciter incumbentes apparent, aliæ denique inordinatos ac confusos penitus tumores faciunt, quarum omnium differentias sedulo obseruans, ad curationem facilem viam tibi aperies.

Arthritidum differentiæ.

Tophi podagrici.

Aliæ autem Arthritides in internis articulationibus fiunt, quales sunt quæ humerum, coxam, spinam dorsi &c. occupant hasce omnes iuxta vniuersalem dignoscendi articulorum affectus doctrinam (quam hîc non attingo) peritus medicus facile cognoscet, ac curationi subiiciet: interim de nomine Arthritidis (quo sæpius quasi abutor) neminem sollicitum esse vellem, cum non ex nominis, sed ex rei peritia dependeat. Paroxysmos autem harum arthritidum quod attinet, scitote, nec casum, nec maturationem hîc spectari debere: casus enim hîc penitus nil potest, maturitas autem ne sperari quidem debet, cùm perpetua ad mortem vsque cruditas comitari soleat. Itaque ad primitiuum morbum, seu corpus dantem affectum recurrendum erit: ex illo enim discetis, an lethalis vel non, curabilis vel incurabilis morbus exstat: secus enim, quod maximè præcauere conaberis, inscius ac prater voluntatem promouebis. Quod si ergo spasmi conuulsiones, rigores febriles, hydropes, &c. adsint, non secus ac si vlcera quoq; molestarent, incurabiles arthritidas pronunciabis. Huc usque itaq; dicta de vlceribus ac arthritide sufficiant, iam ergo Pustulas aggrediamur.

In paroxismis arthriticis quid spectandum.

Arthritides incurabiles quæ.

CAPVT XIII.

TErtia nunc propositi libri pars, de Pustulis nimirum tractatio sequitur, in qua etsi non vsque adeò à scopo vero vulgus aberrat, tamen pro nostræ methodi ratione nos (veluti & in vlceribus ac tumoribus factitatum est) quomodo ipsarum materia ac corpus cognoscantur ac dignoscantur, breuiter manifestum facere conabimur. Sciendum ergo nullum in vniuersum corpus, Pustulas Gallicas concipere posse, nisi in ipso prius delitescat materia quædam, quæ in pustulas conformari se patiatur: ea ergo si à veneno Gallico contagium concipiat, fermentata in pustulas attollitur: manifestum ergo est, pustulas Gallicas corpus suum ab alia pustulosa materia mutuari, imò nó corpus modò, sed & formam, dolorem, omniaq; symptomata. Atqui obseruandum, ecus ac de vlcerib. dictum est in pustulis ré sese habere: Pustulæ enim semper fuerunt, non auté lues Gallica: atq; pustulæ vbi venenum Gallicum conceperunt,

Pustulæ vnde nasci possint.

Pustulæ quæ fuerunt antiquiores.

perunt, & nomen & essentiam (aliter quàm vlcera quædam, quæ perpetuò nomen ac formam retinent) amittunt. Attamen etsi forma ac essentia pustularum immutetur, non tamen nisi prius materia aliqua adfuisset, generari pustulæ Gallicæ potuissent.

CAPVT XIV.

Germanicæ linguæ paupertas.

PVstularum innumeræ differentiæ, quas antiqui Medici ac Chirurgi posteritatis memoriæ prodiderunt, cùm difficulter Germanicis nominibus reddantur (nam vix duas appellationes, Scabiem nimirum & Pruritum apud Germanos rectè exprimi inuenias) non paucorum in enarratione errorum occasiones præbuerunt. Videas enim Chyrurgos, qui ad nominis alieni sonum etiam obstupescant. Itaque cùm quid mali sit, non intelligant, atque si non suo statim remedio morbus obediat, subito ad pustularum Gallicarum classem sine iudicio affectum sibi incognitum reiiciunt, quamuis ne minimum quidem veneni Gallici subesse conspiciatur. His autem malis meo iudicio facile mederemur, si differentias omnes, quas in hoc affectuum genere antiqui annotarunt, in numerato vt haberent Chirurgi operam darent, neque has solum, sed & insuper illas, quæ ex complicatione varia Luis Gallicæ cum illis speciebus nascerentur differentias, in suas quasdam certas classes reducerent. quod nisi fiat, non puto tot mortes, quas illi suis malis curationibus procurant, præcaueri posse: delitescit namque hic radix ex causa corruptionis complexionum in ægrotis. Hortor itaque singulos apud sese colligant, quantum malum ac dedecus præstantissimæ arti concilietur, si morbum qui non adest, dum curari tentas, alium de nouo ex sano corpore morbum efficias.

CAPVT XV.

ITaque rudi mineruа differentias pustularum delineare solum tentemus. Videtis scabiei formam nonnihil à pruritu, hanc à squaminis, hanc iterum à formicis seu minutis pustulis, differre: has autem differentias indocti Medici, si etiam verbis praeas, ne exprimere quidem voce, nedum intelligere possunt, quare illos nunc asinos missos faciamus. Pruritus ergo (nam quomodo se cum Lue complicati morbi habeant, iam ostendere incipio) vbi cum Lue Gallica commixtus est, & vehementior apparet, & curationi (quod proprium signum complicationis est) admodum inobedientem sese præstat. Sic scabies quoque complicatione hac immutari cernitur. Sunt dein aliæ pustularum accidentales differentiæ, nimirum quod aliæ siccæ, aliæ humidæ, aliæ duræ, aliæ pyramidales, aliæ copiosæ, aliæ paucæ, longæ, latæ, albæ, nigræ, luteæ, virides, rubræ, calidæ, &c. & quidquid tandem est huiusmodi, videantur. Verum de istis nil sollicitos esse oportet: omnes enim ex corpore morbi, quod satis accuratè ab antiquis descriptum est, originem du-

Pruritus in lue fit vehementior.

Pustularũ differentiæ accidentales.

cunt: itaque quod venenum Gallicum attinet, hic de eo ceu ipsum causa esset, non cogitandum: neque enim veneni Gallici specifica malignitas complexionibus seu temperamentis tribui debet, vt hæc lues Melancholica, hæc Colerica, illa Phlegmatica, alia sanguinea dicatur, sufficit pro varietate corporum morborum, Gallicum venenum distinxisse.

Lues Gallica non à complexionibus dependet.

CAPVT XVI.

SEcundum iam dicta itaque, quia & Herpeticæ pustulæ, & Phlyctenes (nimirum quia horum materia in corpore delitescit) fieri cum Lue Gallica possunt, manifestum euadit, duo, tria, quatuórue morborum corpora, in vno eodémque morboso corpore fieri posse: præter iamdictas enim pustulas, vlcera quoque arthriticaque fieri impossibile non est, verùm officij medici erit, vt ista ab inuicem exquisitè distinguat, ne omnia vna eadémque curatione pellere frustra forsan attentet. Quin & hoc obseruandum, eos qui Sanguinei sunt, & sanguinolentis vlceribus, seu Phlegmonibus obnoxij, multo alia quàm cæteri ratione curandos esse. Adhæc sciendum liquorem radicalem quorundam morborum corpus (causam rectius) fieri, atque in vtrisque factam Gallicam Luem, & hæreditario iure, ac Contagij consortio communicari posse. Ex quo certissimum argumentum quoque desumitur, hoc genus Luis Gallicæ quoddam futuræ sanitatis signum esse, ac ea dignitate præditum, vt futuros morbos abolere, vel si qui iam occultè agunt, manifestos facere queat: namque si quid in intimis corporis penetralibus immundi reconditum est, illud omne à corde ac visceribus ad extima propellens, non potest non oculis id subiicere.

In eodē corpore plures morbi esse possunt.

Liquor radicalis quorundã morborum corpus fit.

CAPVT XVII.

AD hunc quoque modum, si Liquor Epatis casu forsan quodam Gallico veneno coinquinatus, ab interioribus extrà versus de latus vlcera vel pustulas excitauerit, sperare confidenter licebit Epatis affectum intrinsecus penitus aboleri, neque in Epate solum, sed in omnibus in vniuersum visceribus sic sese res habet. Quin quandoque & illud accidisse animaduersum est, in vno eodemque viscere materiam delituisse, quæ duplici generi pustularum corpus suppeditaret, atque vnicum illorum solum venenum Gallicum conciperet, reliquo integro manente, atque sic duplici remediorum genere opus esset: magna ergo in hisce casibus cautione vtentur medici, ne plus damni quàm commodi ægris suorum remediorum vsu concilient. Obseruandum quoque, quasdam defluxiones exulceratiuas ac Arthriticas eius naturæ esse, vt antequam in vlcus vel articuli tumorem habeant, pustulas prius excitent, quas sic internosces: si vitrò pustulæ curentur, pustulosum fluxum: sin minus, vlcerantem vel arthriticum esse putabis. Sunt denique pustulæ, quas pustulas peregrinationis commodè vocaueris, quòd scilicet de loco

Liquoris Epatis infecti noxa.

Notabile.

Pustulæ peregrinationis.

loco in locum moueantur, nec semper eandem corporis regionem occupent.

CAPVT XVIII.

ANtiqui autem morbi, in quibus Lues Gallica radices agere consueuit, eo nomine ab antiquis minus rectè descripti sunt, quòd Lues Gallica illorum morborum cum quibus complicatur, signa multò manifestiora reddat: namque omnia de centro ad superficiem propellens oculorum sensui subijcit. Itaque si à nobis plura forsan illarum affectionum signa annotentur, non antiquorum inscitiæ, vel nostro nouitatis studio, sed noui morbi insolentibus moribus illud omne tribuetis, neque verò putetis velim, morbum Gallicum noua illa signa facere: namque illa excitat ac in propatulum profert solummodo, non secus ac vernum vel æstiuum calorem cernimus folia, flores, ac fructus ex arboribus producere, qui etsi antea non apparebant, in arbore tamen erant, ac rectius ex arbore quàm ex calore prognati dicuntur. Sunt quoque quædam Gallicæ pustulæ Lepram præ se ferentes, signa tamen vulgaria Lepræ neutiquam habentes: sunt enim lepræ quædam quasi pathognomonica signa, quæ quia illis scriptoribus qui Examen Leprosorum conscripserunt incognita fuerunt, non immerito vulgi opinionem in dubium vocare videntur. Interim illorum fidem neutiquam accusauerim, cùm ea quæ experientia didicerunt, scribere maluerint, quam incertis nugis sua scripta commaculare, secus ac nunc quosdam factitare videmus, qui saltem vt magnos codices conscripsisse videantur, omnia promiscuè, quæ ipsis in mentem venerint, eblaterare audent.

Lues Gallica alios morbos perfectos reddit.

Simile.

Lepræ signa propria & communia.

CAPVT XIX.

QVocirca nemo miretur, si Complexionibus repudiatis, pro demonstrandis iis quæ scire necessarium est, noua Corpora communicamus: siquidem quæ aliunde de causis, origine & fundamentis docentur, facilè reijci possunt, si saltem quædam testimonia ceu honoraria pronunciata referuentur. Itaque semper ætatem morbi Gallici spectare vtile fuerit: namque ægri ætas cum ætate morbi nonnihil consentire videtur, verbi causa: Si iuuenis morbo Gallico conflictetur, tum maturationem ac coctionem celeriorem quàm in sene sperare licet. Ad hæc ea veneni Gallici proprietas est, vt si qua parte vlcus factum sit, vel etiam scabies solummodo, ipsum per se aliam luem radicitus percurare possit, excitatum nimirum à propria sua malignitate, quæ in tam maturo corpore non potest non pro expulsione laborare. Quin in iuuenum corporibus non rarò nondum matura morborum corpora, vel non erumpant, eruptionis tamen periculum minantur, quam eruptionem nec malam nec bonam, id est, nec vtilem nec noxiam indicare possumus. Itaque summatim hoc spectandum, tempus eruptionis à tempore generationis sedulo distinguendum esse.

Complexiones meritò repudiatæ.

Ætatis indicatio.

Eruptio à generatione distinguenda.

Paracelsi Chirurgia Magna.

CAPVT XX.

SIngulariter verò obseruandum, Luem Gallicam cum Morphea, Albara, vel Alopecia, &c. complicatam, insolenti quodam generationis modo erumpere. Atqui pro harum difficultatum distinctione, sufficiat admonuisse ratione loci affecti, quo huiusmodi pustulæ consistunt: satis ac abunde dubium dissolui posse: namque in capite Alopecia, in facie Morphea &c. nec vllo alio in loco reperiri potest. Adhæc si pustulæ ab vlcere alio in loco constituto originem duxissent, transmissa scilicet aliam in partem materia, tum primogenio affectui omne quidquid est mali acceptum feretur: atque simili plane remedij genere curabitur. Veruntamen parti transmittenti prius medendum esse memineris: nisi enim illic præcautione vtaris, inutilis omnino curatio fuerit, sed hoc non inficiabor quoque, non raro penitus locum genuinum mutare affectus quosdam solitos esse: sic enim vidimus Syrones in crurib. apparuisse, quos pro Esthiomenis quidam curare enixi sunt, itaque semper formam, signa atque morem cuiuslibet affectus sedulo contempletur medicus.

Loci affecti indicatio quid faciat.

Syrones in cruribus.

CAPVT XXI.

PVstularum insuper quædam formæ sunt, quæ quia Idrophorbiam quodammodo referunt, difficilem distinctionem reddunt, maximè cùm Idrophorbia sit transitus quidam ad Lepram: hinc quandoque pustulæ nonnullæ Idrophorbię corpore assumpto generantur ac augentur, quę rectius ad Herpetas vel Ectymata referuntur: proinde semper loci affecti & formæ ipsius affectus ratione habita, de morbi specie pronunciandum erit. Interim quod curationem attinet, non de forma, sed potius de materia & loco affecto solliciros esse decet: namq; quæ pustulæ singularibus quibusdam locis erumpunt curationi minus obedientes cernuntur, quàm quę vbilibet consistere possunt. Ad hæc sciendum formas pustularum non casu fieri, cùm materię habilitatem necessariò sequantur, itaq; si forsan ex forma de materia difficilius pronunciatur, tum causa est, quòd materia non semper syncera est, sed ferè alterius alicuius corporis accessione corrupta. Proinde si qui morbi ab antiquis forsan minus rectè descripti sunt, id morbi nouitati adscribemus: medicina enim non primitus perfecta extitit, sed paulatim pro nouorum morborum generatione aucta cumulataq; vt iam non mirum sit posteriores medicos antiquis eruditiores esse. Non enim est vt quisquam putet antiquorum scriptorum ætate omnes morbos absolutè describi potuisse: namq; absoluti nondum omnes morbi apparuerant, sed paulatim in publicum prodierunt. vt vel hoc solo nomine à reliquis creaturis morbos distinguere facile sit.

Idrophorbia transitus ad lepram.

Morbos recentes antiqui non describere potuere.

CAPVT XXII.

QVæ hucusque de pustulis à nobis conscripta sunt, rudimenta solum futuri operis

Q 3 de

de pustulis esse volumus, quod etiam opus reliquis Medicis exornandum, absoluendum, & perficiendum relinquimus. Interim pustularum hanc nostram theoriam sic omnes considerarent vellem, vt intelligant, iuxta veterum canones nostra ætate impossibile esse pustulas curari: namque cùm pustulæ nostra ætate apparentes, in nullius penitus scriptoris laboribus ac libris descriptæ inueniantur, quis putet ab illis curandi rationem addisci posse? Tandem (ne hoc indictum nobis abeat) & hoc obseruandum, quasdam pustulas endemias reperiri, hoc est, quæ vni alicui regioni propriæ ac peculiares sunt: ex quo factum est, vt communi aliquo remedio cognito, medici ægrotæ, casu quosdam curauerint, qui peregrina in regione peregrino morbo conflictabantur. Veruntamen vsus tandem docuit, illis experimentis confidendum non esse, cùm sæpius endemius morbus pro peregrino, & vicissim, ob imperitis habeatur.

Pustulæ iuxta veteres nó curari possunt

Endemiæ pustulæ.

FINIS SECVNDI LIBRI de Caussis & origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI Gallici,

LIBER III.

CAPVT I.

TERTIO hoc libro quasi parasceuen ad vniuersam curandi rationem conscribemus. Vbi ante omnia sciendum, veteres medicos ferè omnes in hoc impegisse, quòd remediorum solummodo Emunctoria spectantes, per ea omne genus morborum malignorum expellere conati sunt, quo errore ducti, nihil in lue Gallica, perparum in aliis affectibus curandis profecerunt: quod vel vnius Quartanæ febris exemplo palàm facere possem, quàm cùm per annum stulè pellere tentarent, irritos suos conatus esse intellexerunt. Sic in hydropis curatione, purgantibus, vrinam mouentibus, paracenthesi, aliisque hoc genus nugis luserunt, cùm in neutro horum Emunctorium medicamenti consistat. Summus ergo vulgatium medicorum error est, quòd Emunctoria non rectè distinguant: namque qui morbum per catharticum expellere vult, non solum remedij, sed & morbi Emunctorium considerare debet. Duo ergo Emunctoriorum genera sunt: morbi vnum, alterum Remedij, quod morbi est, illud genuinum suum remedium existit: quod vero remedij, hoc in semetipso est. Ex quo elucescit, in Praxi non remedij Emunctorium (vt quod nil auferre de morbo queat) sed solummodo vel certè potius morbi Emunctorium considerari debere, verùm reciproca quadam ratione Emunctorium morbi, emunctorium remedij, & hoc vicissim morbi

Quartanæ curatio

Hydropis curatio iníqua.

Emunctio. triduplicia.

eminctorium appellari potest. Hæc ea de causa commemoro, vt fleutores illi Academici, ac Polyphemi professores intelligant, se ne principia quidem adhuc artis Medicæ degustasse, cùm iam cernant se hactenus frustra sui purgationibus laborasse, cùm nondum remedium, seu medicinam morbi cognouerint quæ tantum possit, vt vel nolente natura morbum eo adigat, vt ipse Medicamentum cogat per sua conuenientia loca actionem suam exerere. Verum quia hæc aliis quoque locis à nobis attinguntur, hic copiosiùs de illis disserere noluimus. Ruminare saltem (vt ita loquar) placuit ea de causa, quòd antagonistæ nostri sic vehementer vrgent, morbum per medicamentum cogendum esse, non obseruantes Morbum sibimet quandóque mederi, & remedio sic vti, sicuti athletæ suis fustibus: Medicina enim ceu gladius quidam in manu curantis est. Nota.

CAPVT II.

QVia itaque hunc in modum remedio morbus vtitur, necessarium videtur esse, vt plus operæ in morbo, quàm remedio cognoscendo ponatur: etenim hucusque nemo repertus est, qui quomodo remedium curationem perficeret, vel quomodo morbus remedio vteretur, ostendere potuerit: Est enim in morbo occulta quædam scientia pugnandi, qua ipse remedio sic vti illi commodum videtur, non secus ac athletas videmus quouis armorum genere commode ex artis suæ præscripto pugnare: atque veluti athleta æger factus armis amplius non vti potest, sic morbus vbi lethalis factus est, remedium amplius ad curationem non adhibet. Hæc manifestum facere puto, contra pseudomedicorum placita, remedium morbo, non morbum remedio obsequi oportere. Constituto itaque eo, quòd morbus ipsemet Medicus sit, nec quidquam à medico externo requirat, quàm telum (id est, remedium) quo contra morbum vtatur, sequitur medicum externum solummodo ministrum esse, illi magno athletæ arma suppeditantem: quod si Medicus minister solum est, non potest non pharmacaria officina antrum esse, in quo arma illa à Cyclopibus cudantur. Quapropter decet, vt medicus reiecta posthac sua phantasia, consideret non quid suo stolido capiti videatur, sed quid maximè ad faciendam curationem desideret natura namque sæpe in calido morbo frigidum remedium respuit, quod certè omnibus modis adhibendum Medicus ex suis speculationibus consuleret, verùm vbi ille naturam in consilium aduocauerit, mox sentiet vanum esse calidum frigido, & frigidum calido, contrarium scilicet suo contrario curari, intelliget etiam ad curationem perficiendam Remedium specificum omnino necessarium esse. Non enim quia copiosa in hydrope aqua abundat, ob id hydragogis purgantibus vtendum fuerit: purgatio namque non naturæ, sed Medici (inutile scilicet) telum est. Itaque naturæ telum ad pellendum morbum inquirendum.

Morbi quamrem cognoscere necesse sit intelligit.

Morbus ipsemet medicus est.

Contrarietatis in curatio improbatur.

Specifi. curá necessitas.

CAPVT

CAPVT III.

CVm itaque arma Medici ad secandum incommoda sint (namque non morbi, sed saltem medici sunt) sequitur non mediocriter peccari, si quis purgatione vtatur: perinde enim est, si medici non naturæ armis vtaris, ac si pumilionem giganti quis in pugna vel lucta opponat, cùm & robore & armis inuicem pares esse nunquam possint, paritas autem armorum necessaria sit. Ad hæc mechanicum hoc est in morbis qui in magnitudine sunt (vt verbi causa in tympanite) velle putare magnitudine imminuta morbum curari. Videtur quidem à philosophia alienum non esse, vt si corpus ægri duo centenaria appendens, quod aliàs vnum appendit, sic imminuitur, vt ad vnum redeat: etenim vnum centenarium pondus corporis aliud morbi esse intelligitur. Veruntamen longè secus sese res habet: si enim hodie octo vel nouem libras de morbo adimas (namque totum morbum vna vice auferri impossibile est) cras totidem, vel duplo plus habebis. Similitudinibus his, omnium veterum dogmatum cyclopicam ruditatem delineare maluimus: crassos enim errores crassis argumentis explosisse satis est? Quis non hanc medicinam rideat & detestetur, qua decem diebus centum libras auferri, vndecimo præmium rectè peti persuasum hominibus est? scilicet vndecimo die vel iterum morbus centenarium appendit, vel æger in cœmiterium euolauit, cuius incommodi causa est, quod morbum suo telo priuasti.

Medicina non mechanica.

Cur similitudinibus vtatur.

CAPVT IV.

INsuper & in curatione vitalium facultatum robur vnicè considerandum erit: namque cordis actio ad omnium morborum expulsionem principali fungitur authoritate. proinde alter iterum error hic se prodit, quem committis, dum in curatione per emunctoria materiam extrahere volentes, ipsam necessariò intrò ad cor compellitis; ipso corde à se pellente, sicque vos quas promouere debebatis, cordis vires ipsimet oppugnatis. Est enim ea cordis natura, vt morborum emunctoria quàm longissimè à se constituat. Si itaque à corde ad exteriores locustas morbi pelluntur, quid quæso sibi vult, quòd à superficie ad centrum vos materiam vestris catharticis deducitis? Esto sane ita, concedatur vobis morbi causam purgando extra corpus pelli, an ob id perfectam curationem factam esse quis dicat? minimè verò: namque nulla vnquam hominum memoria obseruatum est, solius purgantis medicamenti vsu perfectè aliquem morbum curatum fuisse. Accedit ad hoc, quòd si morbifica aliqua materia à superficie ad cor deducitur, non solum non morbus prior non curatur, sed etiam alius de nouo generatur. Quin ipsimet fatemini, illam materiam quam vos peccantem appellatis, & quæ in locustis recondita iacet, non sine noxa esse, sed morbi causam rectè dici, si itaque iam illam vos materiam ad ventriculum perducatis, an aliquod operæpretium vos fecisse cogitabitis, scilicet tum res bene gesta est, vbi ex manus dolore ventriculi morbus confectus est: quis quæso ignorat ventriculi quàm Locustarum affectus periculosiores esse? Herpetis materiam dic quæso an facilius in crure vel ventriculo feras? Sed scio, respondebis hic non in ventriculo consistere, verum extra corpus elabi, dignum sanè medico responsum. quasi non æqua ratione, ac multò faciliùs per cruris anatomiam hoc præstari potuisset: vt interim taceam in intestinis herpetem mordacem confici. Hoc ergo exempli causa adferre placuit, vt intelligeretis, quamuis medicinam sic comparandam esse, vt à corde, non ad cor morbificam materiam trahat: quod fiet, si cuiusuis morbi ac membri Anatomia accuratius obseruetur.

Virium robur in curatione spectandum.

A corde ad locustas morbi pellentur.

Herpes à crure ad ventriculum non recte traducitur.

CAPVT V.

QVia ergo Medicina in corde constitui debet, atque per cor expelli, sequitur ipsam cum corde quadam substantię similitudine concordare debere. Est autem cordis ea specifica vis, vt quemuis morbum emunctorio suo tribuat, quod si præstare ob imminutas vires nequeat quantum periculi immineat nemo est qui nesciat: necessario namque morbi excitantur, cùm morbi aliud non sint, quàm quidam affectus cordis naturæ aduersantes, qui priora emunctoria dereliquerunt. Si ergo contingat iam dicta de causa aliquem morbum suo emunctorio relicto, aliud quærere, dubitandum omnino non erit, quin illud pro vero Emunctorio assumi vtile sit. Sin aliàs hoc accidat, omnino ad proprium emunctorium reduci morbum oportet: hinc enim euenit, quòd in febribus affectis ventriculo vel intestinis, nihil cathartica proficiant: nimirum quia intestina febrium proprium emunctorium non sunt, itaque si quis illud obseruet, facile etiam sine purgantium vsu seu remedio febrem percurabit. Sin forsan casu accidat, purgantia conferre illud certè non medicamento, sed viribus cordis, quæ quaquauersum agunt ac pellunt, adscribendum erit. Quæ hactenus generaliter diximus, eò pertinent, vt intelligatis, in curatione Luxus Venerei simili modo Remedia perquirenda esse, vt & facultates vitales adiuuent, & morbum ad suum naturale emunctorium dirigant: sunt enim omnium corporum duplicia emunctoria: naturalia scilicet, & præternaturalia. Naturalia quidem rarò in morbis vsurpantur, cùm solummodo quotidianis excrementorum egestionibus destinata sint, veruntamen vbi ea fortè obstruuntur, si illa obstructio liberetur, & ad curationem & ad præcautionem non mediocre commodum præstabitur. Præternaturalia verò emunctoria vt & ipsorum morbi naturæ aduersantur, in morborum tamen arbore inueniuntur: namque si naturale est morbos fieri, naturalia quoque emunctoria sunt: sin minus, contrà.

Cordis specifica vis.

Emunctorii mutati quid agendum.

Emunctoria duplicia.

CAPVT VI.

QVod si radices & non locustæ in emunctoria abirent, quemadmodum hic in Luxu fieri apparet, vbi in Anatomia Osei morbus figitur, consentaneum esse videtur, vt illic curationem auspicemur, quo nimirum radix mali ante omnia expurgata habeatur: namque donec in radice succus vitiosus est, eousque vitioso alimento rami nutriuntur. Si itaque radicem prius aggredi oportet, Emunctorium autem primo loco expurgandum, consequens est, radicem cum Emunctorio idem esse: neque tamen putandum est per radicem materiam peccantem seu causam morbi expelli posse: namque sola materia in qua illac fertur. Proinde non est vt speret medicus vllum remedium prodesse posse, nisi etiam Sperma ipsum ad simile Emunctorium perducatur. Quod fiet si ea vsurpentur quæ Osei vires roborare, ipsumque ad expulsionem irritare possunt, caue tamen putes Luxum morbi hoc præstare posse, cùm illum prius auferre oporteat, quo luxus Osei in suam operationem progredi queat; fiet autem hoc, si vitales facultates etiam ei consentiant: consentiunt autem non nisi cor sentiat nullam in generationis partibus affectionem præter naturam inesse. Est insuper hoc medicorum vulgo in more positum, vt materias morbificas digerant, quod opus Maturationem quàm mollificationem dixeris, rectius: namque ea quæ natura ad maturitatem perducit, rectè quoque ab arte maturari dicuntur, si & artis & naturæ idem sit finis. Si ergo naturam contingat aliquid maturare, tunc manifestum est hoc non per ea fieri, quæ materiam peccantem maturant, sed per ea potius, quæ eandem maturant. cuius rei exemplum sunto Verrucæ maiores: in his etenim curandis si materiam peccantem digerentibus aggrediaris, frustra laboraueris: at si id vnde illa materia defluxit oppugnes digerendo, iam morbum curare aggressus es. Simili ergo ratione hoc in affectu in Oseo illud digerere attentabimus, quod luxus causa existit, idque in sua propria regione: neque enim vt genitalia cures, ventriculum vel viscera ob id male affici operæpretium est.

Radix & Emunctorium idem.

Osei roboratio quibus fiat.

Naturalis maturatio.

Digestio in Oseo.

CAPVT VII.

CVm in explicandis Elementorum qualitatibus vulgares Medici mirifice insaniant, libet in præsentiarum secretiora quædam artis medicæ dogmata paulò altius repetere. Quòd elementorum qualitates manifestas quidam dicunt, hoc vanum est, cùm qualitates omnes ab occulto proficiscantur, neque sic gradibus certis distingui possint, quemadmodum pseudophilosophis nonnullis persuasum est, atque sane magnis erroribus Medicam artem implicauit dogma illud. Primò enim Elementa in suis corporibus abscondita latere: dein vnicum perpetuo suæ qualitatis gradum seruare, quæ ceu indubitata omnes assumunt, hoc dogmate conuelluntur. Insuper quod gustus iudicio primarum qualitatum censuram subiiciunt, quàm sit friuolum ii iudicent, qui sciunt calidum, frigidum, humidum, siccum, eodem gradu consistentia, neque excedere, neque excedi. Itaque quod vel odore, vel gustu diiudicatur, hoc solummodo Sal est, non autem Elementum. Error itaque in hoc vertitur, quòd hactenus non Elementorum corpora, in quibus illa qualitatum acuitas latet, sed saltem Salia diiudicata fuerunt. Quem nos errorem ea de causa detegere voluimus, vt testatum faceremus, Elementari ac perfecta natura Luxum curandum esse, quæ si ad curationem adhibenda est, vt certè adhibendam esse omnes sciunt, haud immeritò illud Errorem, quo pro Elementorum naturis Salia hactenus vsurpata sunt, explosimus. Itaque vt genuinum Elementum Luxum expellens depromamus, inspiciamus Flammulam, Piper, Camphoram &c. quorum priorum duo non ratione elementi, sed salis calefaciunt, posterius frigefacit: sic & Acori siccitas, non Elementi est, sed potius Salis, sic inquam Nenuphar Salis, non Elementi sui virtute humectat, quapropter deinceps à minerali ista vulgò vsitata curatione abstinentes, Elementarem vsurpemus: decet namque elementaribus morbis elementaria, mineralibus mineralia remedia adhiberi.

Qualitates elementorum sunt occultæ.

Gustus iudicandi quale.

Sal non ipsum elementum, cal. frig. hum. siccat.

Qualis morbus, tale remediū.

CAPVT VIII

QVemadmodum videmus ignem omnia quæcunque intra sui ambitus circumferentiam consistunt, expurgare, ac consumere, vt verbi causa: aërem, in quo ignis ardet, sic mundificari cernimus, vt si possibile esset, ipsum aliquo loco concludi, vt nulla deinceps inquinamenta externa reciperet, penitus ab omni corruptione liber haberetur. Vel aurum per ignem mundificatum intueamur, hoc scilicet sic mundum, purum, putumque est, vt quæcunque in illius liquidum sepeliuntur, nullam vnquam putredinis noxam subeant. Actio ignis quam hisce exemplis delineauimus, similis quoque in Medicamentis Elementaribus, de quibus iamiam locuti sumus, inest: illa autem Elementi natura inuisibilis est, ac insensibilis, naturam tamen ignis non secus ac Balsamus participans, cuius tanta à suo interno igne puritas est, vt nihil ab igne ad eius similitudinem mundificari queat. Huiusmodi ergo ignis quemadmodum non sentitur in Balsamo, eius tamen actione ignea manifestissima existente: sic quoque in Luxu curandum, vt ille ignis qui Balsamo illam puritatem & incorruptibilitatem largitur, Venereo corpori imprimatur ac implantetur. Ab huius namque ignis actione Luxus domatur (non secus ac ex Ligno carbonem, ex hoc cinerem, ex hoc iterum diaphanum vitrum ab igne fieri videmus) Venere nimirum in fixum, purum, ac mundum corpus redacta. Obseruandum insuper, morbos hosce ab igne hoc absumi, non secus ac pabulum ligneum ab igne vulgari, scilicet quia eius vehementi actioni resistere nequeunt. Istam tamen curationem nunquam sali rectè acceptam referes, cùm Sal non nisi palliatas curationes

Aër & aurū ab igne purgantur.

Ignis Medicamentorū actionis opifex.

Luxus vt per ignem curetur.

Sal quales curationes faciat.

rationes faciat: non secus enim ac Sal vulgaris carnes à putredine tutas seruat, sic Medicamentarius morbos in corpore latentes obscurat, ac insensibiles efficit.

CAPVT IX.

VErùm quemadmodum sal carnis putredinem quidem ad tempus arcet, ab ea tandem euincitur: sic curationes illæ à Sale Medicamentario factæ, tandem iterum à morbis separantur. Atqui cùm non Philosophicè, sed Medicè morbi curentur, hoc est, perfectæ curationes fieri debeant, non secus ac ignis ac aquæ actiones perfectæ sunt, quis ferat Medicam artem inanibus philosophorum deliramentis sic miserè conspurcari? Quis aquam quæso coagulauit, vt ex ea lapis heret? an non ipsum net Elementum? an non ergo perfectæ actiones Elementis tribuuntur rectè? (perfecta autem opera dico, quæ reciprocare non possunt: vt carbo non iterum lignum fit, nec cinis carbo: imperfecta quæ reciprocationem admittunt, vt putredo salem euincens, &c. Tales ergo (perfectæ scilicet) in Medicina quoque actiones institui debent, quod fiet si Balsami exemplo, purissimam Elementarem medicinam adhibuerimus, quam non in Balsamo solum, sed in infinitis quoque aliis corporibus cernere licet. De simplicium quidem materia magni passim extant descripti codices, in quibus tamen euoluendis nemo adhuc tantos progressus fecit, vt intelligeret pro Sale Elementum vsurpandum, ac Salitam illam Medicinam repudiandam esse. Natura certè ipsamet multis modis horum scriptorum cæcitatem arguere videtur: namque cùm ipsi naturas rerum describere se profiteantur, illud quod maximè naturæ nomen meretur, non intelligunt quidem, nedum vt scribant: quis enim illorum vnquam prodidit Adamantis duriciei, Saphiri incorruptibilitatis, vel mundiciei Monocerotis causam? Verùm quomodo ista intelligerent, cùm ne salis quidem naturam perspectam habeant: tam crassa enim ipsorum philosophiam, vt si bos salem lingens loqui posset, Salis naturam melius quàm illi explicaturus esset.

Elementis quæ perfectæ actiones tribuendæ.

Naturas rerum antiqui nulli descripsere.

CAPVT X.

ITaque omnino cauete, ne iuxta qualitates morbos iudicetis, vt scilicet hunc vel alium calidum vel frigidum appellandum censeatis: morbi enim hoc iudicium omnino respuunt, cùm omnes ex æquo ab igne consumantur, atque veluti ignis vulgaris omnia terræ nascentia absumit, sic Medicinam omnes in vniuersum morbos, qui ex corpore prodeunt, ceu ignem quendam depascere putandum est. Ipsa namque Emunctorium cuiusque morbi quærere & inuenire potest, atque veluti ignis cum pabulo absumpto euanescit, sic & remedium post factam curationem suum emunctorium iterum claudit, atque materiam educit, vt quæ morbus ex corpore expulsus sit, nequeas sensu perscrutari. Prom-

Medicamentaria actio qualis esse debeat.

Paracelsi Chirurgia Magna.

de crassa hæc medendi ratio est, cùm materia peccans corporaliter educitur: quomodo enim morbus qui corpus non est, corporaliter curari posset? Primaria ergo hæc indicatio est, vt curatio morbo similis sit, hoc est, cùm Venus solùm tinctura sit, non autem vt corpus vel materia substantialis, sed insensibiliter in corpore consistat, vt ea insensibiliter, neque corporaliter è corpore expellatur: namque quod in corpore corporaliter non consistit, illud incorporaliter quo educi debet. Atque hoc non solum in Venereis morbis, sed in vniuersum in omnibus Firmamentalibus impressionibus locum habet: quod non animaduertentes veteres medici, dum Salem pro vero Elemento vsurpant, ac vnicam mineralem naturam (quæ corporalis cùm sit, pondus quoque augere potest) spectantes, infinitis sese erroribus implicarunt. Distinguenda ergo elementaris natura à minerali fuerit, vt hanc pondus augere, illam imminuere, & purificare dicamus. Namque ex minerali cambucca, Bubones, Strumæ, Scyrrhi, & his similia fiunt, Elementari nihil horum generante: itaque etsi ab antiquis ista distinctio annotata non inueniatur, nihilominus tamen si obseruetur, multarum difficultatum inuolucris se facile quis extricabit.

Venus est tinctura nō corpus.

Mineralis natura pōdus auget.

CAPVT XI.

OBseruandum deinceps est, cœlestem illam corporis partem (quæ vna ex quatuor corpus constituentibus suprà numeratum est) huic igni subiectam esse, sic tamen, vt illi totum corpus implicatum, & commixtum sit: namque cœlestis partis corruptio ex semetipsa fit, & in eandem denuò reducitur. Iam autem Elementum hoc non solius cœli est, cùm reconditum & insensibile sit, ea autem quæ ex cœlo veniunt, ferè sensibilia sunt, quod fulminis exemplo intelligere potes. Ad hæc sciendum, hanc operationem sic comparatam esse, vt vnà cum suis Emunctoriis penitus abscondita sit, sempérque ad firmamentalem partem, cùm in elementaribus nil proficiat, referendam esse. Quin & hoc non ignorandum, motum morborum quandoque interrumpi, non tamen penitus aboleri, non secus ac diurnum motum ab annuo, hyemali scilicet & æstiuo motu alterationem quandam subire videmus: nemo tamen interim est, qui non diem in æstate æquè ac in hyeme esse dicat, vel qui non alium motum æstatis quàm hyemis esse velit: neque enim dies ab æstate vel hyeme efficitur, sed quod diem efficit vel noctem, illud motus est: atque quod hyemem vel æstatem facit, itidem motus est. Quod si ergo motus morborum hunc in modum mutuo transponantur, vel implicentur, vnum post alium considerabis: si enim in Febrili Paroxismo & calorem & frigus inspicias, magnis te difficultatibus implicabis, itaque alterutrum priore loco expendes, quod si feceris, cuiusuis morbi vnicam Elementarem qualitatem esse animaduertes, reliqua verò omnia

Quæ ex cœlo sūt, sensuum iudiciō non effugiunt.

Dies & nox vnde.

Q 5 quæ

quæ in eo apparent, symptomatum in classe habenda. Motus iste, quia pars eum Firmamentalis corporis per actionem suam perficere videtur, perpetuò in corpore consistit: quod si quandoque præter consuetudinem manifestior appareat; non est vt mali quippiam metuas: nil enim periculi subest, si à morbi natura vel essentia non digrediaris. Itaque scias errare te, si in motibus firmamentalibus iuxta calida & frigida mutuò pellere coneris. Quare nisi Astronomus sis, ab istis morbis curandis abstinebis: neque enim vulgatam illam complexionum partitionem admittunt.

Motus firmamentales et considerētur

CAPVT XII.

SI itaque quemadmodum in hæc inferiora Sol agit, nos quoque in medicina agere decet. Sciendum erit in homine duplicem motum inesse, lethalem scilicet & non lethalem: hic ex eo est, quod Elementorum mutationes subit (atque hinc Microcosmus dicitur) atqui vbi is Elementorum cursum anteuerterit, tum lethalis euadit, vt iam duos motus in homine esse manifestissimum sit: vnum cùm iuxta Elementorum mutationes alteratur: alterum cùm casu quodam ille motus interrumpitur. Exempli itaque causa Luxum nobis proponamus in quo elementari motu relicto, corruptibile corpus, quod inuisibile tamen sit, assumitur, illud autem sic cognoscendum est, vt sciamus nullum illi motum peculiarem esse, cùm prædestinationi subiectum non sit: namque hæc illius æstas est, quòd homo integra sanitate fruitur Sanitas autem hæc non à motu quatuor elementorum est, sed à motu illo exteriore, consequenti autem tempore cùm sanitatis Caniculares, Autumnus ac hyems ingruunt, tum modò hoc, modò illud corrumpi in corpore incipit, non secus ac autumno aduentante, pira, poma, nuces, mox etiam vuas decidere videmus, hunc ergo in modum corrupta hominis sanitate, vt in anni temporibus hyems multis molestiis terræ nascentia afficit, sic paulatim in homine primum Saturni malignitas, mox Lunæ motus † oua subinde incommoda machinantur; quæ non nisi eiusdem motus æstate curari, vel obliterari possunt.

Microcosmus cur dicatur homo.

Sanitatis Caniculares & autumnus.

CAPVT XIII.

QVemadmodum ergo dictum iam est, si quid proficere remedium oporteat, necessarium erit illud sub certa forma exhiberi, sic nimirum, vt ipsa forma morbum ex hyeme per ver ad suam æstatem deducat, non secus ac Solem cernimus omnium terræ nascentium ortus, augmenti, ac perfectionis tempora distinguere, quod certè medico perito difficile non erit, si ipse consideret, quemadmodum omnia quæ in exteriore mundo sunt, in homine quoque constituta & comparata sint; attamen neq; ex Auicennæ vel Auerrois Medicina, vel Platonis, Aristotelis ac Trithemij Theophrasti philosophia ista te addiscere posse cogites, cùm isti non cultores, sed obscuratores philosophiæ & medicinæ rectius dicantur, vt Plinij interim ac Arabum mentionem nullam faciam. Quod si ergo non ex horum authorum putidis scriptis, sed ex ipsa rerum natura ista addiscenda sunt, oportebit, vt quemadmodum Thymi ac eius terræ ex qua nascitur, tum apum ac mellificij naturam is qui de melle commentatur, cognitam habet: sic si de Morbis loquamur, similem cognitionem esse, nimirum vt sciamus in corpore quædam dulcia inesse, quibus alia membra (vt apes ex thymi rore) nutriantur: namq; nihil æquè inter esculenta ac poculenta corpus alere potest, ac succus iste dulcis ab ipsomet corpore generatus, cum autem de nutritione loquor, nutritionem vitalium spirituum intelligi volo. Si ergo hunc in modum non ab externis, sed intrinsecus vitales spiritus nutriri necesse sit, mirum non est, tot atque tantos morbos vulgaribus medicis incognitos in corpore existere, quorum causas impossibile sit ex medicorum scriptis depromere, quomodo enim illinc discas, quæ illi met ignorant? vt iam luce meridiana clarius sit, illos non authores, sed Impostores Medicinæ esse.

Forma in remedio necessaria.

Medici ac Philosophi veteres accusantur.

Simile.

Vitales spiritus intus nutriuntur.

CAPVT XIV.

VT autem tandem remedij formam explicem, cùm hactenus à tam paucis intellecta sit. Scitote Luxum nullam curationem requirere, quàm curationem Mummiæ, in qua ipse consistit: namque corruptio corporis Mummiæ quoque alterationem necessario efficit. Si itaque Mummiam illam medicinam esse dico, hoc sic intelligendum est, quod corpus, quia ex illa Mummia nutritur, non possit sanum esse, si suo nutrimento destituatur, sed necessariò in ægritudinem incidere. Quid enim prodesset, si omnes totius mundi medicinas per Archeum in vnicum Arcanū reduxissem, nec interim corpori suum debitum alimentum suppeditarem? quid Venus plus conqueritur, quàm defectum sui alimenti: itaq; quemadmodum diximus flores in corpore nasci, qui vitales spiritus nutriant: sic omnino necessarium esse putandum est, vt fructus in corpore generentur, qui Spiritui Sanitatis suam alimoniam præstant: talis autē fructus Mummia existit. Proinde si in Lacerto vel Musculo Esthiomenum vlcus fieret, nec fames sanitatis illic esset, vel si fame laboraret, alimento tamen destitueretur, quomodo quæso possibile esset curationē fieri? Sed Consolidam fortan vel Serpentinam ob id quòd curationem adiuuare videntur, illud nutrimentum esse putauerit quispiam. sed reuera non sunt: nihil enim præter hanc Mummiā hoc modo nutrire potest. & consolida ac serpentina hic non secus habent, ac ventus qui puluere tectum frumentum oculis rursum subducit, vt eos suauiter afficiat. Esthiomeni itaq; hoc exemplo puto vltimum theorema nostrum manifestum factum esse. itaq, iam tandem Theoriam Morbi Luxalis seu Venerei concludamus, nil moratt pseudophilosophorum ac Medicorum nugas & conuitia.

Curatio Mummiæ.

Mummia nutrit spiritum sanitatis.

Consolida quatenus Esthiomeno conferat.

FINIS LIBRI TERTII DE CAVSIS & origine Luis Gallicæ.

THEOPH.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI Gallici,

LIBER IV.

CAP. I.

COMPOSITIONEM remediorum deinceps explicaturus sum: erroribus enim, qui in morborum cognitione committuntur, expositis, non inconueniens est, eos etiam qui in remediorũ compositione frequenter accidunt, detegi. Quia autem non possunt non antiquorum dogmata, vbi recepta in aliquod opus fuerint, magnam ruinam trahere, propositum mihi est, omnes antiquorum canones, ac Pharmacopœorum descriptiones repudiare, ne forsan nostro operi notam inurant: licet enim videantur speciem quandam bonitatis præferre, tamen moneo ne plus ex illis speretis, quàm tibi quis ex splendore solis in hyeme, caloris polliceri possit.

Ab antiquorum opinionibus cauendum.

Quoduis itaque corpus medicamentosum, quod nos remedij nomine iam absciemus, non secus ac reliqua terræ nascentia corpus quoddam est, ex terra prognatum, atque quemadmodum semen seu frumentum eius nondum est aptum, neque à corpore nisi iam perfectum appetitur: sic medicamentum nisi quandam præparationem subierit, vsui nondum aptum est. Iterum veluti terra vim insitam obtinet, qua ex grano spicam producit: sic homini tributum est, vt vltimum naturæ pro primo vsurpare artis beneficio queat, hoc est, vt ex crudo quod natura reposuit, spicam, id est præparatum remedium efficiat. Scitote ergo cruda remedia exhibenda non esse, quod agrestiæ exemplo intelligere facile potestis: ea enim vt maximè ventriculum impleat, ac famem quodammodo restinguat, quia tamen cruda est, non potest aptum naturæ alimentum esse vel dici: namque in appetitu naturæ non ventriculi morbus consistit, itaque medicamentum non ad saturitatem, sed ad naturę voluptatem exhibentes quidem felicissimè ægros sanitati restituerunt. Proinde iam deinceps de Medicamentorum compositione sic differemus, vt manifestum euadat, quemadmodum remedia componenda sint, vt ea morbus sic recipiat: ceu famelicus seu sitibundus potum vel escam, quæ rectè nutriant, non saltem ventriculum impleant ac distendant: namque huiusmodi veterum compositiones fuere, quas ob id non immeritò ceu inutiles repudiamus. Perinde enim ipsorum medicamenta habent, quasi quis raparum esu satur, corpori tamen nutrimentum non præstaret, sed per Monocolon illas denuo excerneret.

Cruda remedia non vsurpanda.

CAPVT II.

TAlis ergo veller exhibendi modus est, qualis ea quę per rapas vel agrestium fit nutritio, quam repletionem quam nutritionem dicere rectius fuerit: putant enim ægri se sanos esse, cum non sint, haud secus ac rapis repleti se tamen compescuisse existimant, cum ventriculum solum repleuerint, namque nutrimenta hæc Narcoticam cæteris membris imprimunt dispositionem, vt scilicet ipsorum attractio seu appetitus conquiescant: sic etiam vulgaria remedia quæ adhibentur, Narcotica sunt, proindéque hoc solum efficiunt, vt ad tempus hostis sanitatis in nobis obdormiscat. Narcoticam ergo illam vim an non meritò ego incusem? cum ex illa Diatheli membris & nutrimenta & remedia subtrahantur ad hæc impeditur ne corpus cœlo subijciatur: nihil enim in corpore dormire decet, vbi aliqua corruptio inciderit, sed omnia euigilare oportet, ad recuperandum id quod abruptum fuerat. In hunc ergo modum de remediorum compositione differentem me omnes vt intelligatis volo: namque donec impurum, ventosum, incoctumque corpus essentiæ medicamenti iunctum permanent, non potest non, si ipsum corpori adhibeatur, stupefactiuam suam vim, quæ essentificato iuncta est, demonstrare: quod si fiat, necessarium est nouum morbum generari, quod non animaduertentes ij qui de febribus scripserunt, transmutationis huius quæ fit per hasce agrestosas curationes, non meminerunt: namque hæ curationes Diathesin morborum immutant, non secus ac ex Ostrutio Angelicam, ex Libistico Angelicam Laudinam agente mirum Narcotico Elementato, transplantari cernimus.

Narcotica vis nutrim[illegible] torum

Agrestiæ curationes.

CAPVT III.

CVm itaque cruda remedia, ac alimenta Narcoticam vim participare demonstratum sit, consentaneum est, Medicamenta sic præparanda esse, vt famis illius, quæ in ægrorum corporibus inest, optatum alimentum, non autem stupefactiuum venenum euadant: quod efficiemus, si Narcoticam illam vim à Medicamentosis separauerimus. Namque velut videmus omnia terræ nascentia in medici vsus venire, ac à terra quantum in se est, perfectè produci: sic idem illud argumentum est, ex quo medicus colligere debet, sibi id muneris incumbere, vt quod natura perficere incepit, ipse absoluat penitus: nam quæ natura ceu perfecta relinquit, ea rudimenta modò artis sunt. Sic enim Medicum instructum esse decet, vt ex radice stolonem, ex hoc florem, ex flore semen sui corporis quod præ manibus habet, producere possit: omnino enim artem naturam vt sequatur, necesse est. Iterum veluti hyeme hortos non flores, terram non fructus producere videmus, scimus tamen futuro vere florem, æstate futura fructum abundè nasciturum: sic medicum remedium seu medicamentum aliquod intuens, intelligat se æstatem esse, itaque ex illo fructum aliquem produxisse debere. Namque etsi aurum habeas, magnasque illi virtutes insitas esse intelligas, nil tamen adhuc eo proficies,

Separatio Nar[illegible] à Medicamentosis.

Arbor Medicinæ.

proficiès nisi in Arbore Medicinæ, ipsum regeneratum sit, itaque quemadmodum Archeus in terra coquit: sic in arte Medicus alter Archeus esse debet, vt quod ad opus naturale perducit mundi maioris Archeus in sua arbore, hoc idem in minori mundo Medicus artificiale opus deducat. Scilicet Aurum semen esto, tu augmentatrix Archei virtus sis, Athanar autem pro terra habeatur, & intelliges ex hac Analogia, quid ars naturam intuens efficere queat.

CAPVT IV.

NIuis quoque exemplum doctrinæ gratia assumamus. Natura quo pacto ipsam producat, dij dicantes, primum itaque nec forma, nec substantia, nec corpus, nec calor, neque denique complexio adest, generatur tamen Firmamento niuis semine existente: ex firmamento enim nix formam, substantiam, corpus, colorem ac complexionem sortitur, non secus ac ex terra Pinus. Itaque in hunc etiam modum Medicamenta ex sua forma in perfectissimam formam exaltanda erunt: in omnibus namque creatis corporibus Archeus quidam inest, qui ea ad perfectissimam formam euehere conatur, quare non secus ac in Elementis Archeus inest, & in Elementatis perpetua ad nouas generationes alteratio: sic in Medicamentorum ac hominum corporibus nunquam quiescentem Archeicam vim inesse putandum est. Quod dum multis retrò sæculis à nemine qui in re Medica excelleret obseruatum est, accidit vt Microcosmi sanitate corrupta, noui subinde morbi exorirentur. Exemplo autem niuis in eum finem vsi sumus, vt ostenderemus Medicamentorum vim ad summum euehendam esse, quemadmodum & niuem Solis calori summè aduersari conspicimus: namque sic comparatas medicinas esse oportet, vt quàm non metuendum est Cristolinam stellam non congelari, vel ignem non vrere, tam certus sis medicamentum ad euincendum morbum sufficiens esse. Nisi enim complexio perfecta sit, Elementatum esse nequit, & vbi elementatum non est, ibi nec Elementum, quod ad morbi curationem sufficiens sit. Ex his manifestum quoque euadit, quamobrem prioribus capitibus Narcotica improbauerimus remedia: nimirum quia ipsa vitæ nostræ dies decurtant, dum stupefaciendo sanitatem, quam nobis Cœlum, Chaos, & duo inferiora Elementa concesserant, corrumpunt.

Firmamentum est semen niuis.

Archeica in homine vis.

Cristolina stella.

CAPVT V.

QVis non autem tantam artem ambiret, vel quis eam non omnibus modis expetendam esse putet, qua omnia quæ in maiore mundo Archeus efficit, nos quoque in nostris corporibus vel in ipsis remedijs efficere possumus: Itaq; quemadmodum videmus Solem omnia quę in hoc sunt aspectabili mundo, suo splendore illuminare ac fouere, sic & nos Medicinam quandam vniuersalem meditemur, quæ suis viribus totam corporis molem qua-

Vniuersalis medicina.

[illegible]

quà versum illustret: atque perinde ac solem è medio sublato perpetua nox foret, nihilque quod terra produceret, augmentum caperet, omnimque putredo immineret, Balsamo nimirum crescentium, qui à Sole fouetur, imminuto, vel corrupto. Sic comparatam medicinam oportet esse, vt instar diei aduentante, somno actionem suam perficere queat (nihil enim pondus respicere opus est, existente scilicet intrinsecus Archeo actionum omnium principe, morbique hoste primario. Si itaque vt Sol, sic medicina se habere debet, non aliud erit, si quis cuiuis morbo particulare remedium adhibendum putet, ac si Lunæ vel cæterarum stellarum actiones, quæ respectu Solis actionum particulares sunt, omnibus terræ nascentibus ex æquo præesse putet. Lunæ splendorem non nullum esse haud inficiamur: at quantula quæso ipsius ad Solis lumen portio existit: haud itaque secus particularis medicina se habet, ac Nocturæ vitio est, quæ ad Lunæ lumen fit quidem, sed obscura omnino.

CAPVT VI.

EXemplo ergo solis, qui omnium facultatum ac qualitatum augendi vim obtinet: namque omnibus plantis terræ, metallis aquarum, omni Mannæ aëris, omniq; cœli impressioni vim viuificam præstat: veruntamen quemadmodum Solis forma, calor vel splendor diuidi nequit, vt alia florum, alia arborum, alia lapidum &c. ratio Solis sit: sic omnino necesse est Medicinam diuisam non esse, vt scilicet hoc remedium huic parti, illud alteri destinatum sit: namque oportet vt quod huic salubre est, illi quoque, & quod alteri, huic etiam salubre existat. Itaque impossibile est speculationibus assequi, quid in hominis corpore particulare insit, nisi prius à maioris mundi similitudine argumento deducto, illud homini inesse cognouerimus, mundus namque maior verus Medici ac fidus præceptor existit. Atque quàm est Medico impossibile, si terram inspiciat, quid illa productura sit, pronunciare, tam etiam arduum est sine maioris mundi contemplatione certi aliquid pronunciare. Itaque cum contradictione careat, vires solis omnes reliquorum syderum virtutes in se continere, vicissim vim attractricem plantis inesse, qua illas Solis vires sibi attrahendo proprias faciant: sequitur Medicinam nostram sic comparatam esse debere, vt omnes corporis nostri vires ac facultates (constituta nimirum in singulis partibus ac membris attrahente virtute) afficere queat. Hinc manifestum euadit errore non vacare, si particulari aliquo medicamento exhibito quis velit vnam partem roborare, cùm ipse ignoret quænam pars roboratione maximè indigeat. Summa ergo dictorum hæc est, Sanitatem à Medicina, vt Diem à Sole; non nocturnum splendorem à Luna proficisci debere.

Remedia nullis partibus certis destinata.

Particularia improbantur.

CAPVT VII.

QVan & in prima mundi creatione, propositi nobis nostrę medicinæ exemplū fuit.

Etenim

Etenim velut illic luci tenebræ mixtæ, separatæ tandem fuêre, vt Lux diei, Luna ac stellæ nocti inseruirent. Sic in quouis remedio seu medicamento intelligendum, confusionem quandam lucis ac tenebrarum esse, quam Medicum separare oporteat: namque vniuersi separationem qui molitus est, Creator eandem adhuc conseruat & gubernat, particularium autem rerum gubernationem Medico commendauit, eiusque separationis quam in hisce corporibus facere deberet, magnam illam illius mundi Ideam proposuit. Itaque si Medicus separationem moliatur, talem necesse est mente concipiat, qualem à Deo in Solis lumine creando sibi propositum fuisse credibile est: nimirum vt ex suo corpore per separationem hoc Solem, illud Lunam efficiat, ac constituat: namque etsi Sol a tenebris separatus, tamen non nullam noctis vim quoque existere putandum est. Ex quo sequitur, etsi Sol Medicinæ separetur, tamê in reliquo adhuc corpore aliquid vtile inesse. Stupefactionem nimirum, quæ Somno qui à nocte causatur, aliqua ex parte respondet: etenim perinde ac Stupor ac somnus à nocte causatus quibusdam conducit, quibusdam officit: sic illa stupefactiua corporis medicamenti virtus, vt non omnibus officit, sic nec omnibus prodesse credenda est. Atqui propositum mihi hic est, non de vsu noctis, sed de vsu Solis medicamenti disserere: nimirum quòd ille vniuersalis sit, & nunquam non ad optatum nos finem perducat.

Separatio medici.

Stupefactio non omnino inutilis.

CAPVT VIII.

DE præparatione ergo huius Solis, cui tantopere contradicunt pseudomedici, quam tamen per archeum Medici Deus Opt. Max. humano generi largitus est, non inutile fuerit paulò copiosius disserere. Quia ergo Medicus ea virtute à Deo donatus est, constat ad nullum alium finem ea vtendum esse, quàm ad curationis artificium, atque in hoc opere omnibus modis illi Magistrum suum, Deum scilicet imitandum esse. Velut ergo Deus Opt. Max. mundi maioris morbos omnes aboleuit, atque fecit etiam vt quotannis iam nix, iam flores generentur, quæ nisi Deus ipsorum generationis impedimenta, morbos scilicet, præcaueret, nunquam produci possent. Sic medicus minoris huius mundi, hominis dico, quasi Deus, quoque omnia quæ ad morborum generationem præcauendam pertinebunt, adhibebit, quod faciet facile, si consideret, quemadmodum intra CVTEM, hominis Firmamentum omnia quæ maiore illo Globo continentur, consistant, atque à Deo separata sint, ipséque illam separationem imitetur. Atqui maioris illius Globi Deus non sic in illo omnia curauit ac perfecit, vt nil Medico reliqui faceret: namque metalla produxit quidem, hominem fecit etiam, atque hunc Medico perficiendum accurandum: illa metallorum fusoribus perficienda reliquit. Quamobrem officium medici erit, hominis expurgationi ac mundificationi studere, vt perinde ac aurifices aurum à sulphure, Antimonio, Arsenico, &c. expurgant: sic & ea quæ in homine illas sordes retinent, expurgentur, ac mundificentur.

Deus magister medici

Medici [redacted]

CAPVT IX.

QVi ergo Medicus ad imaginem Dei agere ac laborare iussus est, constat ipsum non nugacibus rebus, sed secretioribus Magiæ ac Cabalæ studiis operam suam locare debere: non enim vt Iureconsultorum vel Physicorum scientia, sic & Medicina humanis speculationibus comprehendi potest, cùm ipsa supra omnes artes adæquabiles ac occulta existat: namque sic Deus Electos suos artibus exornat, vt ne LVMEN quidem Naturale ipsis æquiparari queat. Quod si tanta Medici præstantia atque sapientia existit, absque dubio Stoicorum vel Peripateticorum inanibus fabulis cognoscendis, ipsum macerari non debere, omnes facile concedent: quid enim est, si quis speculationibus in arte Medica vti velit? scilicet non secus ac ipsi in vitio quis esset? nec disputationibus lacerari artem decet, cùm disputatio nil sit, nisi inanis ostentatio acuminis rationis humanæ, cui tamen Medicum subiectum esse omnino negamus: namque medicum non ab iis qui de natura ex suis speculationibus scripserunt, discere volumus, sed potius vt ambulet in via Arcanorum, hoc est, vt perinde ac Deus, verbi causa, sensibile ac excellens frigus in niue creauit: sic & ipse re ita postulante, possit ex sui medicamenti corpore summam frigiditatem extrahere. In hoc enim vera medicina ab illa Sophistica differt, quòd verus Medicus ex quouis igne aquam, & vicissim, efficere queat, separationis nimirum ac transmutationis beneficio, nec contentus sit pipere vel cardomomo calefacere, aut nenuphare vel rosis refrigerare.

Disputationes medicæ improbantur.

CAPVT X.

SEmper à prima vsque mundi origine, operum diuinorum corruptor ac hostis dæmon fuit: itaque nec Medici dignitati, quæ omnem rationis captum superat, pepercit, sed omnibus modis vt eam commacularet, conatus est, quòd cùm in multis aliis, tantum in hoc etiam maximè præstitit, cùm hominibus persuasisset, vt vlteriore inquisitione omissa, quorundam particularium scientia contenti essent, sicque factum est, vt Solatrum satis frigefacere, Cardamomum abundè calefacere posse crederetur. quin & eo rem deduxit, vt persuasum homines haberent, ex suo capite se de causis & origine morborum iuxta humorariam illam quaternitatem abunde disserere posse, suósque oculos cutem penetrare posse. Hinc scilicet factum est, vt Medici omnes mendaces facti, in omnium hominum perniciem inhiarent: atque nisi tanta Dei erga humanum genus bonitas esset, omnia ipsorum remedia venena forent præsentissima, sed benigniss. pater Deus subinde a gladio Medici ægros suos eripit. Atque tam hi errores radices egerunt, vt metuendum sit, ne eum

Diabolus corruptor operũ diuinorum.

Solatrũ. Cardamomũ.

Deus ægros e manibus [illegible] eripit.

cum tritico lolium abiicere oporteat, sperare tamen aliquo modo possumus, fore, vt aliqui tandem abiecto lolio, ipsis sint inhiaturi Arcanis, adeóque ipsum Lumen Naturæ suis inuentionibus superaturi, Quod fiet, si reiecto corpore remedij stupefaciente, solam Diaphaneitatem ipsius vsurpandam esse intellexerint.

Diaphaneitas medicamentorum.

CAPVT XI.

Itaque cùm natura semen Medici generet: namque & medicus ipse minor natura est, conuenit vt veluti in magno mundo, sic etiam in minore operatio procedat, vt nimirum ipse suimet Archeus existat. Data ergo Medico Mineralia sunt, non vt illa talia qualia sunt permanerent, sed potiùs vt crescerent, quare quemadmodum Anthos à terra sua, ac Cheyri è sua petra, sic & Remedium à sua terra separari debet, scilicet vt hoc primum in suum vltimum reduci queat, atq; veluti terra primum in vltimum transmutat, ipsa in se incorrupta manente: sic & separatio fieri debet, vt sine corruptione id ex corpore enascatur, quod ei inest. Scitote ergo, plurima eiusmodi corpora esse, quæ talibus crescentibus seu arcanis dotata sint, haud secus ac in terra plurimas videmus esse plantas, quæ singulæ proprio & natiuo solo gaudeant, quo si priuari ipsas contingat, iam suæ perfectionis spes omnis frustranea erit. Atque iterum veluti plurimæ species plantarum in se ipsis diuersæ quodammodo sunt: nam pyrorum exempli gratia infinitæ species sunt: sic & Arcana à se inuicem multis modis differre putandum est, hæc eo nomine à me dicuntur, vt ostendam aliam esse terram Aurum, aliam Saphyrum, aliam Carabem, aliam Antheram, aliam Mannam, &c. quapropter constat talem inquirendam terram esse, qualis Medicina requiritur. Summum itaque separationis mysterium in eo situm erit, vt terra corrumpatur, atque habilis reddatur, quæ fructum quem speras producat: namque ager incultus quid vtilitatis colono præstare queat? excoli ac corrumpi terram omnino necesse est, si eam aptam reddere velimus, vt generet ea quæ nos cupimus ipsam producere. Simili plane ratione inculta terra in manu medici est, quam ipse subigere, colere, & præparare debet, vt ex ea quid nascatur simile ipsi Anthos vel Cheyri. Terræ ergo corruptio primum in præparatione est. Etsi enim Saphyrus vel Corallus maximis virtutibus excellunt: tamen ex perfectè suas actiones proferre nequeunt, donec artis beneficio purum ab impuro separetur, terræque corruptio procuretur.

Medicus est minor natura.

Arcana varia sūt.

Terræ corruptio summum est in præparatione.

CAPVT XII.

Cvm itaque sic ad corruptionem cogatur Medicus, veluti & cœlum subinde & quotannis nouas molitur corruptiones, vt suas impressiones niuis, pruinæ, &c. efficiat: vel vt terra ad flores & fructus, aqua ad lapides & metalla producenda cogitur: sequitur quòd medicus, vbi terram confregerit, iam nil amplius admodum laborare cogatur: etenim si terra corrupta sit, vltrò vires illæ prorumpunt, nec absconditas se esse patiuntur amplius, itaque non ampliùs sollicitus sit medicus, quomodo semina, flores, fructus, &c. generari procuret, sinat saltem omnia vltrò crescere, veluti colonus terræ mandatum semen non curat amplius. Dum autem terra corrupta nondum est, tum Rubinus, Magnes, aliáque corpora ceu lapides hic iacent, ostendentes quidem multas in se vires reconditas esse, quæ tamen nondum ad actionem perficiendam aptæ penitus sint: etsi enim attractiua vis in magnete aliqua videatur, tamen si eam conferas cum illa, quam tota natura obtinet, magnum sane interuallum reperies. Itaque Gradationis arti intendat Medicus oportet, quam ex frumenti similitudine discas; licet granum enim frumenti in medium deponas, quod exempli causa drachmam appendat, huius si tu vires, quæ substantificæ sunt, compares, plus quam millecuplam obseruabis portionem. In hunc ergo modum in Arcanis etiam vires iuxta gradus metiri oportet, non scilicet pro quantitatis modo, sed pro ratione totius substantiæ virium. Folia Barbari intueamur, ea acida sunt, acida & radix, verum multò acidior fructus quem profert: sed si hanc aciditatem conferas cum ea, quæ verè inest, debebatque sentiri, si separata corpora essent, magnum senties in gustu interuallum. Sic quoque in Aro viginti sex gustus diuersi reperiuntur, quorum postremus (ceu iam perfectæ plantæ) summus est, ac excellentissimus, quare moneo in vsu remediorum, ne pro fructibus Barbari folia vsurpemus, id est, quæ nondum artis beneficio perfecta sunt, adhibeamus: sic enim Saphyrū foliorum instar vsurpari magno errore obseruatum est.

Magnetis vis attractiua.

Barbari aciditas.

Arum 26 gustus continet.

CAPVT XIII.

Qvid autem illud est, quod à terra separat? nimirum illud ipsum planè, quod etiam niuem à cœlo, sua scilicet insita vis vbique mundum ab immundo secernit per naturam, ac concordantiam. Videmus omnia terræ nascentia æstati, vt ea perficeret, demandata esse? æstatem itaque hoc loco artificem esse dicimus, hanc virtutem nulli alteri tribuimus; atqui hanc acceptam igni referimus actionem: namque calor semen in terra putrefacit, & aptum ad crescendum reddit. Qualis ergo caloris solis ad æstatem ratio est, talis in igne ad actionem Diathesis existit. Sol enim niuem fundit, glaciem liquat, terram calefacit, & vt æstas fructum producere queat, semen putrefacit. Contra igneus calor artificis (haud secus ac Sol niuem, glaciem, aliaq; quæ generationi obstant, depellit) corpus illud fundit & frangit, & quę sunt generationis ac perfectionis impedimenta, abolet. Huiusmodi ergo huius præparationis ratio existit, quam non solum ob Luxum & Venereum affectum, sed etiam propter quosuis alios morbos in quibus omnibus necesse est re-

Analogia Solis & ignis Chemici.

ctâ vi

cta vi Narcotica, Vniuersale remedium vsurpari conscripsimus, cùm constet Narcoticam illam ac particularem curandi rationem vitæ nostræ terminum abbreuiare.

FINIS QVARTI LIBRI DE CAVSIS ET origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE LVIS GALLICÆ, LIBER V.

Procemium.

DE administratione iam tandem differere tempestiuum fuerit: ea siquidem scientiam ac peritiam Medici prodere solet, itaque cùm hactenus causæ, origo, ac compositio descripta sint, de administrandorum ritè remediorum ratione præcepta conscribere vtile duximus, quapropter cùm species ac causæ ipsius affectus, tum temporis cognitio administrationem gubernent, omnes scire vellem, quam obseruarunt antiqui in describendis morborum causis, signis, ac prædictionibus, rationem mihi ceu imperfectam & mancam displicere ideoque in Luxu, quem hic explicare propositum est (de quo tamen ceu de vniuerso morborum genere docendi causa loquimur) aliam explicandi methodum instituere: etsi enim friuolum cui videatur, repudiatis antiquis, nouam commiscere velle: tamen si quis mente recolligat, quanto errore, quantaq; temeritate illa scribendi ratio approbata sit, is facile intelliget nostram istam ... inanem ac inutile non fore. Itaque cum ... medicam facultatem tanto opere attineant, ... Et exemplum maioris Sphæræ proponimus in quod intueantur, atque facile sentient, quantis erroribus hucusque ars medica inquinata fuerit. Etsi autem in minori sphæra exemplum ... tamen cùm ferè Aristotelicis phantasmatis omnes dementati sint, minoris sphæræ ... nugacibus commentis conspurcata est exemplo vos in harum rerum cognitionem introducere maluimus. Neq; verò statim offendi lectorem velle, nisi forsan (quod fore non dubito) illis nostris scriptis aliorum libros obscurari contingat: namq; si quis accuratius horum hominum codices euoluat, non difficile assequetur, quam ... naturæ authoritate ipsi ad probandum suum propositum abutantur, vt interim taceam alterum alterius labores necessario suffuratum. Namq; Astronomus nisi medicus sit, Astronomiam: vel Philosophus, nisi & ipse medicus sit, Philosophiam describere nequit.

Administratio ex ratio rebus dependeat.

Cur maioris Sphæræ statur exemplo.

Astronomus & philosophus esse debet medicus.

CAPVT I.

ET primo quidem, vt argumentum huius libri rectius intelligatis, ante omnia naturæ morborum absolutam cognitionem vobis delineare conabor. Scitote ergo cuiuslibet morbi generationem Lunæ generationi similem esse. Hæc vt primum generata est, statim vtrisq; Ascendentib., maioris scilicet & minoris Sphærarum subijcitur, quib. vbi subiecta fuerit, iam eorum naturam ac mores refert, hinc sequitur, non sine causa nunc humidam, nunc siccam, nunc ventosam, nunc mixtam Lunæ naturam esse, vel ipsius subinde formam immutari. Quia itaque Luna ab ascendentibus vtrarumq; sphærarum suam generationem, naturam ac essentiã sortita est: nisi enim Luna ab ascendentibus dependeret, duplicem Lunam esse oporteret: Naturæ alteram, alteram Substantiæ, quia, inquam, Luna sic sphærarum Ascendentib. subiecta esse rectè dicitur, necesse est & morbos iis subijci: aliàs enim nullus morbus nisi continui solutio lethalis foret, atq; nos cum Luna immortales essemus. Veruntamen etsi Lunæ quasdam accidentales vires alterari contingat, tamen quia nil præter eius regimen mutatur, integris semper manentibus luce ac lumine, nil refert etsi quandoq; morborum etiam regimina mutentur, salua tamen manente eorum essentia. Regimen autem Lunæ illud est, quod terram afficit, quod modò ventosam, modò siccam, modò humidã euadit, pro natura scilicet illorum ascendentiũ, qui illud gubernant: etsi enim Luna semper eadem ac vna est, tamen ab ascendentium impressionib. ipsius effectus alij atq; alij esse solét. quorum tamen causas nemo facile assignauerit, nisi habita prius cognitione omnium ascendentiũ, quod quã sit arduum, nemo non videt. Qualis itaq; Lunæ talis descriptio morbi à medico assignanda est, quam nemo sine coniunctione Microcosmi hucusque magno ægrorum incommodo adferre potuit.

In Luna solum regimẽ mutatur.

CAPVT II.

VEluti autẽ ex naturali philosophia notũ nobis est Lunam ac firmamentũ ab initio, creata esse, ac constitutũ regenerationis terminũ habere, sub qua nouis quatuor teste cardinũ Ascendentib. a quib. cœli motus gubernantur, subijciátur, sed vtut ista sese habeant, eandẽ tamen perpetuò Lunã esse, eundẽ Iouem, eundẽ Mercuriũ, eundẽ Polum, eandem Vrsam, &c. Simili ratione & morbi suas essẽtias, ac formas, & cóplexiones reseruant semper, etiãsi regimen ipsarũ immutetur. Scitote ergo tot in spiritib. Microcosmi ipsi cta inesse, quot sũt in cœlo astra, ex quo sequitur, in homine omnes inesse morbos, velut omnes in cœlo stellæ constitutæ sunt: isti morbi dum suã complexionẽ propriã conseruant, morbi nondũ sunt: at vbi per regenerationẽ Ascendentes imprimuntur, tũ regimẽ mutatur, ex quo sequitur, morbũ regimen esse, nõ alterum, ideoq; regimini, non complexioni medicinã adhibendã. Hinc error medicorũ elucescit, qui morbos corporales ac materiatos faciunt, persuasum q; habent.

Microcosmi tot sunt pũcta quot cœli astra.

habent, materia illa extra corpus educta morbum curari, quasi verò possibile esset semen morbi ex corpore, vel Lunam ex cœlo dimoueri posse. Verum quemadmodum Lunæ regimen auferri impossibile non est, sic morbi corpus, etsi non aboleatur, regimen tamen illius corporis tolli potest, quam sublationem nos curationem dicimus. Sequitur ex iam dictis ascendentium concordantia, ob quam omnes sanitates, omnésque ægritudines corporibus nostris insunt, vel certè suæ naturæ semina implantata habent, ex quibus flores fructusque fiunt, mutatisque vicibus eadem ad sua principia celeriter redeunt. Si itaque ex affectiones in eum quem diximus modum regenerentur, tum necessarium est eas nouis illis coniunctionibus, nouisque ascendentibus subiici, atque inde noua regimina recipere, inter quæ illud quod excellentius est, vel quod maximè tinget, dominabitur, siue sanitas illud sit, siue ægritudo. Huius ergo tum sanitatis, tum morbi generatio existit: similis enim morbi cum sanitate generationis modus est, namque velut Rosæ, Lilia, Violæ, sic & Asa fœtida, Ebulus, &c. generantur.

Regimē, non corpus morbi auferendum.

CAPVT III.

Sanitas & morb. sunt semina.

QVandoquidem ergo sanitas & ægritudo semina quasi sunt, quæ in corporibus hominum crescant, suis subiecta Ascendentibus, ex quibus sanitas vel ægritudo nascitur, constat ascendentis, non eius qui Ascendenti subiectus est, malignitatem morbi causam existere: ideoque Ascendentem sui remotionem ostendere: quis enim Lunam ventosam ob id (si possibile esset) ex cœlo deiiceret, quòd incommoda inferat: nemo sanè, cùm non Lunæ culpa, sed sui Ascendentis in causa sit, ad hæc Lunæ carentia incommodior multò esset, quàm si quis Ventorum vim auertendo, commodi efficere posset. Itaque Lunæ exemplo morborum semina constituamus: sunt enim semina morborum ceu stellæ quædam in corporibus nostris constitutæ, quæ necessariò nobiscum circumferimus, non quod commoda nobis sint, sed vt corporis nostri compages illis perficiatur, seu Firmamentum suis malignis quibusdam syderibus: atque velut Luna cœlum carere nequit, eiusque iniurias illi ab Ascendentibus illatas perfert, etiam magno suo incommodo, sic vicissim terra Lunæ iniurias tolerare cogitur: namque Ascendentium ad sua subiecta similis ratio est, ac populi ad duos Reges, quorum prior clemens, alter tyrannus existit, scilicet necesse est, quidquid Ascendentes imprimunt, illud subiecta recipere, quare si Ascendens aliquis Lunæ pestilentiam imprimat, illam hæc certè perferre cogitur, neque tamen Luna vnquam moritur: sic morbos seminibus impressos perferunt quidem semina, non tamen ob id intereunt. Ex his manifestum euadit, in quanto errore versentur antiqui scriptores, cum ipsimet sua administratione testentur, se causas morborum non intelligere, scilicet ex suo cerebro eas, non ex maioribus Sphæris haurienda esse existimantes.

Morborū semina vt stellę sūt.

CAPVT IV.

TAntis itaque erroribus cum implicata sit vulgata & remediorum applicatio & causarum morborum assignatio, haud immeritò quomodo sanitas & ægritudo crescant, pluribus ostendere conabimur. Scitote ergo, quòd quemadmodum Sol & Luna principio vnum erat, tandem verò à creatore in duo diuersa corpora separata. Sic sanitatem ac morbum initio idem fuisse, separata verò postea sanitatis ac morborum astra seu semina esse. Oportet itaque vtraque in corpore existere, ad perficiendam scilicet sui Firmamenti integritatem: omnes namque partes ad integri perfectionem requiruntur: non autem necesse est de omnibus sollicitum esse Medicum: sufficiat rectam cognitionem impressionum hausisse: ea namque fundamentum est Practicæ Medicinæ, cuius ratione, applicandi ratio, cui præsens liber dicatus est, immutatur. Itaque constitutum esto, non astri, sed morbi semen auferendum esse: quis enim Lunæ splendorem contemnat, cùm ab ipso mali nihil proficiscatur, sed à sola impressione: namque color, rotunditas, splendor neque bona sunt neque mala effectu suo, sed impressionis effectus boni vel mali habentur, si itaque regimen Lunæ subiectum aliquod sit tum ad illud noxium, non ad imaginem tollendam properandum erit: namque imago motus non est, sed ipsius Ascendens. Quia ergo in coniunctione venenosæ inquinationis imago ipsa constituta est, constat non ipsum per se morbum, sed eam quæ ipsum efficit, causam, ascendentem nimirum in sua natura cognoscendum esse, atque non partem, epar puta, cor, pulmones, ventriculum, renes, splenem, &c sed ipsum Ascendentem oppugnari debere. Sciendum autem, remedia ob id morbos pellere, quòd contra Ascendentes crescant, sic Anthera impressionibus Scorpionis, Basilicon impressionibus Virginis aduersatur. Sequitur ergo ex his, curationem non in Physico corpore, sed in ipsis Ascendentibus quærendam esse: crescunt namque in suis impressionibus Ascendentes exteriorum Sphærarum, haud secus ac in suis Sphæris singula medicamina crescere cernimus.

Sol & Luna vnū fuere.

Imago non est motus.

Anthera Scorpioni resistit. Basilicon [illegible]

CAPVT V.

MEdici schola cùm non in corpore, sed extra ipsum constituta sit, sequitur, nullam scholam quærendam esse, in qua per latrocinia in doctores euadere queamus: namque si quis intra corpus discere velit, illicq; experimentari, tum haud secus ac si latronum consortio sese immiscuisset, latrocinia perpetrat: namque vires inquirere velle, latrocinium est, vt non immeritò vulgato prouerbio iactitatum sit, Nouus medicus nouum requirit cœmiterium: namque Salernitani ac Montis Pessulani medici, imò tota facultas medica satis & abundè testatum fecere, ex hominum plurimorum pernicie Medicos excellentes euadere. Verum omnibus constare iam puto, medicinam ex exteriore mundo perfectè addisci posse, antequam quis corpus humanum aggrediatur: nam quòd illi in Physico corpore Medicinā inquirunt, ac

Medicina ex mundo exteriore addisci debet.

per

per Saturnum medicinam intra corpus seu fulmen impellunt (& quasi Aurum per Cineritium) hoc friuolum est: etenim Fixatio Athanar in physico corpore tolerari non potest, sed cum ipsa Cineritium ac fulmen concidunt. Itaque quod præcedentibus capitibus iam aliquoties monuimus, Exteriorem Spheram, vti ipsa in sua Testa conclusa est, Medici scholam esse pronunciamus, iuxta quam Microcosmus spiritualiter, seu analogicos cognosci potest: namque in microcosmo vti in maiore sphæra Firmamentum, Chaos, Lutum, Mineralia &c. analogiâ quadam insunt, non corporaliter, itaque stultè agunt medici qui ex horum ratione regimen ac remedia præscribunt, cum ægri relatio non aliter habeat, quàm cæci de coloribus iudicium.

CAP. VI.

SI ergo in Philosophia ac Astronomia tantopere fundata medica ars est, sequitur medicum Philosophum ac Astronomum esse debere, ne forsan in Physico corpore, dum aliquam actionem molitur, in vitæ periculum ægrum adducat. Itaque præter id quod superioribus exemplis edocti estis, morbos ex Ascendentibus seu eorum impressionibus prognatos esse, sciendum etiam, morbos pesti, & transmutari ab inuicem in modum qui sequitur. Lunam intueamini quæso, hæc post suam regenerationem ab Ascendentibus in huiusdam transmutatur constitutionem, quam dein Eurus ac Vulturnus corrumpunt: quin & Boreæ, frigiditatem à Lunæ calore quandoque attemperari obseruatum est, atque sic quoque Auster & Zephyrus, atque in vniuersum Planetæ omnes. Huiusmodi inquam varias alterationes in Erysipelate accidere cernitis: namque tam impossibile est certam formæ ac causæ morbi descriptionem constitui, quam impossibile est infinitas illas Ascendentium varietates indagare. Ex quo sequitur, morbum eundem sibi dissimilem esse, scilicet vt modo Erysipelas cum laxo & humido, modò cùm sicco & duro tumore accidat, vtrumque tamen Erysipelas rectè dicitur, veluti & Luna vna eademque est, & dicitur, quamuis alio atque alio tempore, nunc hanc, nunc illam qualitatem participet: itaque nomen à forma, non ab accidentibus morbis imponendum est: namque forma perpetuò manet eadem, vtut inter sese euarient regimina.

Erysipelas variū est.

CAP. VII.

QVapropter ne per viam Latrocinij ingrediamini in medicam ciuitatem moneo, cœlum ac quæ sunt in maiore mundo sedulo contemplemini: siquidem ex ipso facile omnia, quæ ad humani corporis ac remediorum cognitionem pertinent, cognitione assequi licet. Proponat ergo sibi cœlum Medicus, atque illapm scholam visitet, discatque quæ sunt in homine inuisibilia, per illa visibilia cœli, cognoscere: sic namque per cœlum latres dolorum causas inquirimus: neque enim alia commodior cœlo schola existit, quod toties ego inculco eam ob causam, vt tandem Latrocinio illi medicorum occurratur, verumque ostium, per quod ad culmen medicinæ euadere datum est, cognoscatur: elucescet enim tum Philosophiam ac Astronomiam sufficere ad humani corporis constitutionem, eiusque accidentium cognoscendorum rationem: namque quidquid cœlo accidit, hoc idem & homini euenire solet, & vicissim, quæ homini accidunt, eadem & cœlo: homo enim etsi mundus inuisibilis sit, visibilem tamen mundum omni ex parte refert, atque sine maioris mundi notitia cognosci neutiquam potest: non enim phantasticis philosophorum capitibus subiectus est. Hunc in modum comparatis rebus quis administrandi rationem Medicorum illorum, qui in physico corpore didicerunt, bonam iudicaret? cùm administratio ex morborū sola concordantia dependeat, cuius ratione in diei, horæ, ac minuti, quod adhibendum aptissimum sit, cognitionem deuenire possumus. Sic quoque in administratione Luxûs & Venerea ex ipsius concordantia temporis ac minutum adhibendi catholici remedij cognoscemus.

Cœlum est schola Medici.

Philosophiæ & Astronomiæ vsus.

CAP. VIII

QVæ hucusque dicta sunt, tempus ac minutum administrandi remedij solummodo continent, cuius magna in vita remediorum vtilitas simul ac necessitas exsistit, ad Ascendentem morbi pellendum. Sed de ægritudinis Ascendente saltem dictum est hactenus, at nihil dum de sanitatis ascendente explicatum, verum quia solum morborum curationem, non autem sanitatis conseruationem hic conscribere propositum est, ista missa faciamus. Itaque in Luxu adhibendi remedij modum explicemus. Sciendum ergo in curatione exhiberi remedium, non vt materiam morbi extra corpus deijciamus, sed potius vt spiritum morbi educamus: namque haud mediocris error est putare ad curationem morbi partis alicuius corporis illius partis adimendum esse: quid enim ad morbi curationem hoc attinet? id quod in parte illa inest, præternaturale hoc illud est, quod auferri postulat: aliàs enim à Corrosoribus medicis parùm admodum differre vos constaret, quibus persuasum est, si frustum carnis excedant, se morbum curasse. Quia ergo spiritus est morbus, spiritum peccantem, non materiam in qua ille consistit, educemus: etenim illa materia tantum est, vt noxia sit, vt etiam iure meritissimo pro necessaria corporis parte habeatur: namque si ab astris aer infectus sit, an ob id aera ex medio tollendum quis consuleret? minimè verò, proponas enim tibi hypocaustum fumo odorifero plenum, oporteat autem odorem illum pellere, an ne aerem pellendum, vel odorem saltem, qui corpus quodammodo est, expurgandum diceres? certè odorem separandum ab aere, non aera expellendum omnes statim iudicabunt. Quàm igitur inconcinnum esset aerem expellere velle, tam inconueniens est velle spiritualia corpora corporis nostri expellere. Itaque in administratione sic comparata esse remedia decet, vt corpus ipsum per se illæsum maneat, spiritus autem qui corpus læsit, educatur.

Ascendens sanitatis.

Spiritus morbi.

Spiritus peccans purgari debet, non materia in qua consistit.

CAP. IX.

Spiritus corporalis.

SScitote ergo spiritum illum Luxus ac Veneris corpus non esse, sed saltem spiritum corporalem, in Luxu ac Venere morbum gubernantem, atqui omnibus notum est, Luxum vbi se in coitu prodit, aliud oculis non repræsentare, quàm sperma: verùm aliud consideratio maioris sphæræ nos docet, nimirum sperma hoc non esse materiam illam, quam nos opinamur, sed potius corpus quoddam, quod à spiritu gubernatur: notum insuper est, alium esse spiritum fœcundi seminis, alium verò spiritum spermatis, à quo Luxus causatur: namq; Luxus non est vis generatiua, sed potius materia peccans, cum virtute generatiua concurrens, eiusque similitudinem gerens itaque appetitus non semper signum est virtutis generatiuæ, cùm non rarò Luxuria per eam malignitatem suam exerat, vnde quandoque ipsa seminare conatur, sicque spiritus ille peccans virtuti generatiuæ immixtus, egestiones impurorum corporum efficit. Sequitur ergo corporis illius albuginosi expulsionem non esse à materia seminis, sed potius à spiritu peccante, qui ex morbis generatur, quemadmodum initio quoque admonueramus, ille nimirum leprosas illas egestiones in corpore latentes, illicque sese emungentes deiicit. Curandum ergo in administratione erit sedulo, vt ille spiritus qui per vniuersum corpus dispersus est, accuratè consideretur: namque si rite remedium administretur, Luxus illius ac Veneris causa, spiritus scilicet peccans, facile omnis expelleretur, propter loci in quo Luxuria consistit, commoditatem: quamuis enim materia peccans in artubus quoque consistat, tamen illic nil laborare oportet, cùm Anatomia spermatis suum singularem obtineat locum: itaque si localem teneas administrationem, sufficiet tibi.

Sperma Luxus quid.

Albuginosi corporis expulsio quid.

CAP. X.

COntra verò fiet, si vulgatam curandi rationem per corporum ablationẽ quis obseruare velit: quamuis enim subinde auferas, nunquam tamen sanitatem introduci obseruabis: nam exempli causa Gonorrhæam seu inuoluntariam seminis emissionem intueamur: hanc per constringentia ac euacuantia illi curare nituntur, cùm istis omnibus nil opus sit, si spiritum peccantem ex Leprosa dispositione natum quis auferat. Neque verò istis localem administrationem significari putetis: namque Anatomiam carnis & proportionis nos ab Anatomia morborũ multum diuersam constituimus: itaque si vos locali administratione contenti, curationem aggrediamini, perinde facietis, ac si quis ramum arefactum, vel putridum ab arbore resecaret, radicem autem putredinis relinqueret, atque sic materia quæ priorem ramum putrefecerat, in alium qui integer adhuc est, ferretur. Quapropter morbum in Anatomia spiritus peccantis, non in Anatomia arboris proportionis inquiremus ac curabimus. Etsi autem spiritus iste ob suam tenuitatem inuisibile corpus existit, tamen non sic contemni debet: non enim paruum ob id corpus est, quia in oculos non incurrit: namque infinita alia sunt in Microcosmi structura, quæ sensuum iudicio non patent, quæ tamen corpori inesse creator Deus voluit: sunt enim in corpore nostro plus mille arborum, lapidum, mineralium, Mannæ, ac metallorum species, quas is qui magnos montes omnium oculos admiratione implere voluit, haud difficulter visus iudicio & acumini subtrahere potuit. Solem eiusque incredibilem magnitudinem intueamur, qui tamen tantillus nobis apparet: si ergo ob loci distantiam vt paruus nobis appareret, Deus efficere potuit, cur non & propè posita minora vt appareant oculis, ipsum efficere posse diceremus? Ipse qui tot ac tanta corpora testæ cœli inclusit, eadem in pugnum seu Microcosmum contrahere potuit. Itaque scitote mysteria Microcosmi mysticè capienda esse, id est, ne forsan localia iuxta proportionem, vel iuxta substantiam metiamur: namque magis ardua illic inquirere necesse est, vt intelligamus, in qua materia cuiusuis efficientis effectum sperare liceat.

Gonorrheæ prauæ curatio.

Anatomia spiritus peccans.

Mysteria Microcosmi vt sint intelligenda.

CAP. XI.

CVm hucusque pleraque quæ ad administrationem pertinent, explicata sint, solum adhuc medicamentorum pondus, quantum esse debeat, exponendum superesse videtur: habent enim & vulgares medici, dum corpora expellunt, certa suorum remediorum pondera, quæ Doses illi appellant. Verùm quod nos hic pondus dicimus, non idem est cum illo Dosi: etenim pondus illud quod illi intelligunt, medicum & artificiosũ non est, cùm absque ponderis lege exhibenda remedia esse medicorum ars præcipiat: quis enim est qui splendorem Solis, aërem, Spiritum Arcanum, vel simile quiddam appendere certis ponderibus possit? Repudiandæ ergo Doses vulgares sunt, vt quæ nil commodi in hisce Luxus ac Veneris, tum aliis etiam morbis præstare queant. Administrandi igitur ratio nostra in hunc modum fieri debet, vt scilicet medicamentum in corpore instar ignis alicuius agat, & quidem tam efficaciter ac ignis in sicco pabulo agere cernitur. Videamus ergo, an ignis dosis certa, quæ ad comburendam ligneam aliquam structuram sufficiat, constitui possit: certè scintillam vnicam sufficere posse omnes sciunt, ad integram syluam concremandam: quemadmodum ergo scintilla hæc sine pondere est: sic medicamentum quod administratur, quantulocunque pondere sufficere debet ad actionem suam obeundam: quemadmodum etiam scintilla pro materiæ absumendæ quantitate modò in magnam, modò in paruam flammam euadit: sic & medicamentum exhibendum, vt in multo morbo valde, in modico mediocriter crescere ac agere possit. Constat ergo actionem medicamenti nullam, vel paucam, non ponderi, sed vni virtuti acceptam ferendam esse.

Dosis quid.

Virtus non pondus actionis est causa.

CAP. XII.

ADministrationem itaque non ad quantitatem corporis, sed ad scintillam referri debere

debere demonstratum hucusque est: namque (vt exempla quoque superaddamus) in mutuis actionibus elementorum, etiam Elementum, si suum contrarium vincat, ipsum in se crescit, ac maius euadit: ignis enim struem lignorum magnam absumens, magnus euadit, paruam minor: gaudet enim in suo pabulo ignis: curandum ergo, vt & medicamentum in suo morbo gaudeat, magnumque euadat, hoc est, vt si magnus morbus sit, ipsum maius euadat, quàm si paruus morbus foret. Velut ergo æquum pondus ignis ad struem lignorum esse non oportet, sed sufficit vnico loco ignem succendisse: sic quoque in medicamentorum administratione curandum, vt ipso adhibito, statim ad sufficientem pro morbi absumptione quantitatem excrescat: quod lignorum exemplo facilè addiscere possis. Quin & morbi magnitudo vel pertinacia fortius vel lenius, copiosius vel paucius medicamentum indicare videtur, veluti & aliud velocius, aliud tardius ab igne consumi apparet, itaque pro natura & pertinacia spiritus peccantis medicamentum moderabitur peritus medicus, quod dum non animaduertit medicorum vulgus, vulgi fabula quoque euadit.

Magni morbi magnū medicamentum.

FINIS LIBRI QVINTI DE causis & origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI GALLICI,

LIBER VLTIMVS.

CAP. I.

ORIGINE causisque Luxus explicatis, quomodo per signa quædam ad absolutam cognitionem peruenire, tum ad curationem sese præparare medicus debeat, describendum nunc superest. Signa itaque Veneris cum reliquorum morborum signis nullam planè cognationem habere certum est: etsi enim quodammodo antiquorum morborum signa referre videantur, tamen origo horum signorum alia est: non enim materialem eam esse dicere possumus, quare cum Luxus nouus sit morbus, & sic nouus, vt ex tot morborum generibus, quæ ante ipsum extiterunt, nullus omnino morbus inueniatur, qui similem cum hoc ortum habeat, non potest non alia ipsius forma esse, sed vt maximè forma sit, alia tamen signa quædam cum cæteris conuenire impossibile non est: etenim Luxale vlcus Cancrenoso vel Phagedenico vsque adeò dissimile non est. Quamobrem coacti quasi fatemur, nouorum morborum signa cum antiquorum quorundam signis conuenire. Interim & hoc accedit, quòd cùm noui morbi ex inueteratis & antiquis ferè fiant, non possit non antiqui morbi quædam signa recens sibi assumere & reseruare. Cùm itaque in omnium morborum curatione necessaria admodum sit signorum cognitio, tum maximè in hoc morbo Luxali ea summe necessaria est, adeò vt ausim pronunciare, tam referre multum hunc morbum rectè cognoscere medicum, quam multum refert mediam totius Medicæ artis partem ipsum nouisse.

Signorū huius affectus à cæteris diuersitas.

CAP. II.

Antiquorum morborū signa.

IN signorum igitur scientia obseruandum omnium primò est, antiquos morbos sua signa statim in ipsa generatione ostendere, hic autem res aliter sese habet: namque signa illa quæ vnà cùm morbo oriuntur, in ipso coitu statim illa supercalefactione, de qua secundo libro disseruimus, obliterantur. Itaque si quis morbus sit, qui vel ratione motus Lunæ, vel tempestatis, vel Melancholicæ imaginationis, vel vnius ex quatuor impressionibus antea mutabilis erat, iam autem & signa & formam quoque omnino transmutet, tum eum statim ad classem Luxus & Veneris referto: nullus enim alius morbus est, qui post suam generationem nouis sese submittat impressionibus. Quamobrem etsi morbus iste particeps sit cæterorum quoque signorum, tamen quemadmodum dictum iam est, illa in supercalefactione venereâ extinguuntur, ac deinceps supradictis impressionibus subiiciuntur, vt iam Lues Venerea, lunatica, ventosa, tempestuosa, terrestris, firmamentalis, &c. euadat: veruntamen de ista morborum transmutatione nihil apud veteres descriptum inuenias: cùm noua Veneris natura nouam hanc genuerit transmutationis rationem, vt scilicet ex sua essentia in aliam delaberetur morbus, atque Lunæ vel aliis impressionibus subiiceretur.

Lues Lunatica, ventosa, &c.

CAP. III.

Veneris coitus transmutationis morborū causa.

CAusa autem huius varietatis ac transmutationis ea existit, quòd Venus cum singulis aliis impressionibus coeat: quemadmodum enim publicum scortum omnibus viris sese copulat, sic & Venus hoc loco quibusuis impressionibus sese iungens, ipsarum quoque refert naturas, itaque ex hoc de signis certam coniecturam capere licet. Etsi enim vnus idemque semper in hoc affectu dolor est, tamen pro varia Coitus exaltatione non nulla penitus eius est diuersitas. Namque qui Luxus in motu Lunæ exaltantur, suæ passionis signum hoc habent, ob id quod eo loco Luna Veneri iuncta est sua impressione: quapropter Exaltationem hanc signum esse dicamus iunctæ cum Venere Lunæ. Sic quædam Venereæ passiones tempestatis ratione exaltari obseruatæ sunt: hæ nimirum Zephyro, hæ Austro, hæ Euro, illæ Borea flante, maximè affligentes, quod si quis obseruet, iam secundæ speciei Venerearum passionum indubitatum habebit signum. Similitérque de reliquis terræ, aquæ, & aeris impressionibus iudicandum. Necesse ergo est Astronomiam dein reliquorum Elementorum naturas perspectas medicum habere: hi enim fontes sunt totius symioticæ medicinę partis, quam sequentibus hisce capitibus iam accu-

Luxus lunaticus.

Luxus tempestuosi.

accuratius explicabimus.

CAP. IV.

VT ergo signa præsentia cognoscas, augmentum morbi tibi proponas, in quod intuearis: namque nulla alia ratione tépus impressionis, & occultam Luxus naturam cognoscas, quàm hac ipsa, quam nos præscribimus: interim si forsan & alij morbi referre Luxum videantur, eos tamen ratione doloris facile distingues: namque antiquorum morborum dolores non iidem perpetuò sunt, sed modò calore, modò frigore molesti: quin & hoc peculiare habent, quòd etiamsi constellationibus quodammodo subiecti esse videantur, non tamen qualitate cum ipsis conueniant, sed ferè certent, id est, vt constellatione frigida existente, ipsi calidi sint, & vicissim, hæc calida, ipsi frigidi sentiantur at non sic in Luxu sese res habet, sed suæ impressionis hic morbus perpetuo subiectus permanet, vt vel hoc solo signo Luem Gallicam à cæteris morbis, qui semper à corporibus (non autem vt hæc à constellationibus) gubernantur, distinguere facile sit. Etenim si antiqui quoque morbi constellationibus quoque subiecti essent, tum non propriis, sed alienis signis ipsi discerni possent. Itaque dolore aliquo affligente, obseruandum an ipse suæ constellationi aduersetur: quod si sit, antiquum morbum: sin consentiant, nouam luem esse pronunciabis. Duo ergo hactenus constituti signorum fontes sunt, externa scilicet constellatio, & interna: quas constellationes si intelligas, facile tibi erit quemuis affectum ad suá classem reducere: quod fiet, si cognoueris quid cœlum, quid tépestas, quid frigus, quid calor, quid humiditas, quid siccitas, quid mutatio sexus & ætatis in transmutatione morborum efficere queant.

Dolotis certa indicatio.

Ex doloribus iudicia.

CAP. V.

OBseruandum tamen quosdá morbos esse, qui nec Lunæ, nec cæteris constellationibus subiecti sint: itaque eos statim ab horum morborum censu eximemus, cum nequeat in illis Luxus radices agere. Quamobrem si quis manante pedis vlcere affligatur, nec initio Luxu infectus sit, eum tu liberum posthac pronunciabis: namque qui manante vlcere laborant, ij toto corpore sic expurgantur, vt illa supercalefactio nil penitus efficere queat. Sic & ij, qui vniuersali Veneris fluxu laborant, nullis constellationibus subiecti sunt, cùm constellationes in corporibus stercora generantibus actionem nullam habeant, hinc & Diarrhea, & Dysenteria à Veneris exaltatione liberæ sunt. Similiter in Mensium fluxu tam albo, quam rubro, cùm corpus dimidiatum ac corruptum sit, Venus quoque, quæ similibus semper gaudet, nullam exaltationem habere potest. Sic & Verminatione afflicti à Constellationibus liberi sunt, cùm Venus nulli generationi quam suæ commisceri sese patitur. Atque hæc de morbis, qui extra centum venereorum morborum constituti sunt, dicti sufficiant. Vbi verò excellentes aliqui in rebus non naturalibus excessus apparent, vt in ciborum, potuum ac Veneris intemperantiore vsu accidere solet, tum te certissimum signum crescentis morbi venerei habere ne dubita.

Qui morbi non sint subiecti cõstellationibus

Veneris fluxus vniuersalis

CAP. VI.

CVm itaque propositum mihi sit, Luxalium morborum signa describere, ne forsan morbus pro morbo, magno errore & incommodo accipiatur, proponere exemplú vesicæ, vel inflati vtris placet: vtrem enim inflatum accipiamus, qui hominis cutem referat: in eo ergo si vel oleum, vel aqua, vel alius quidam humor antea contentus fuit, tum is extra sese prodit, quemadmodum igitur oculorum indicio idiota facile materiam antea in vtre contentam discernit: sic peritus medicus ex iis quæ extra cutem apparent, efflorescentibus rebus facile coniecturam capiet de eo quod intus est: namque virtus expulsiua nil expellit aliud, quàm id quod materiæ contentæ egestio est: & rectè dicitur: excipio tamen ex signis naturales egestiones, quæ in luxum non transmutantur: stercus enim vel vrinam nemo in Luxum abusse obseruauit vnquam. Sic nec vrina Luxalia corpora concipere potest, idcóque magnum mendacium ac intoleranda impostura est, cùm ex vrina de morbo Gallico se iudicare posse medici profiteantur. Scitote ergo meatus naturalium excrementorum penitus nihil ostendere posse vnico sudore dempto, atque ore: os enim signa intus contentæ materiæ representat, non per sputum, sed per anhelitum: sed distinguendorum horum signorum rationem ex sequentibus facile addiscetis.

Vtris inflati exemplo, res tanta adducet.

CAP. VII.

DVplici ergo existente expulsione interni corporis, per quàm quid corpus intus affligat, cognoscere possumus, distinguendum iam vlterius erit, vt intelligamus, quo modo per sua signa in suas classes quiuis Luxus referendus sit. Itaque cùm per cutem peccantes spiritus erumpunt, tum suum corpus vnà secum deducunt, in quo exaltantur: hinc manifestum euadit, tot signorum genera constituenda esse, quot sunt corporum seu partium species: aliud enim pinguedinis, aliud seri, aliud Sinoniæ, aliud epatis, aliud denique cæterarum partium, cordis, pulmonum, lienis, renum, musculorum, lacertorum, carnis, medullæ, ossium, &c. existit signum: quorum signorum diuersitas dein loci patientis diuersitatem ostendit, sed quia magna ad hanc rem experientia opus est, lectorem remittimus ad lectionem libri, quem de causis morborum naturalium conscripsimus. Cætera signa quod attinet, nulla ex re facilius ea discernes, quàm ex halitu, qui ab ægrotantibus prouenit. Sunt itaque odorum differentię in vniuersum tres. Odor naturę scilicet, odor putredinis, & odor fumi, primus salubritatis index semper est: alter cùm varius sit, variarum partium putredinis variis modis arguere potest: tertius verò adustę semper

Signorũ varietas

Odor triplex.

materiæ

materiæ argumentum existit.

CAP. VLTIMVM.

QVemadmodum itaque multipliciter de signis locuti sumus, sic sciendum quoque est, signa quædam ex sua propria natura morbos quotidiam ad suas formas cōpellere. Ex quibus dein signis facile sit cognoscere Ascendentes, Planetas, & Constellationes morbum ipsum gubernantes. Quemadmodum enim alias strumosos Mercuriales, claudicantes Saturninos esse dicimus, sic & signa quædam luis Gallicæ Planetam suum certò indicant: itaque ex Forma Luxalium, Bullarum, Scintillarum, Æruginis, &c. si quis Astronomiæ peritus sit, non difficile iudicabit de Ascendente Planeta, vel constellatione prędominante. Hinc scilicet in strumosis varios mores obseruant homines, varia nimirum quia Mercurij natura existit: hinc quoque claudos inuidos esse coniicimus, pro Saturni scilicet natura, sicque simile de reliquis iudicium esse poterit. Vnicè autem studendum, vt morborum themata seu natiuitates cognoscamus, cum plus ægrorum intersit, ipsorum morborum, quàm hominum natiuitates scire, quod exhortationis causa dico: vt admonerem vos, quanta esset rerum astronomicarum peritiæ in arte medica necessitas: nisi enim morborum natiuitatem quis sciat, non aliter quàm agyrtæ, quorum loquacitas tota medicina est, medici nomen ferre poterit. Hinc nimirum accidit, vt nec Lepræ, nec Tentiginis, nec Scrophularum ac Ignis persici signa conscriberentur, nedum vt Luxatium morborum, Bullarum, Scintillarum, Æruginis &c. vera signa annotari possent. Sed iam tandem Signorum tractationi finem imponamus, opúsque propositum bonis auibus claudamus, de curandi ratione aliàs copiosius disputaturi.

Natiuitates morborum.

FINIS QVINTÆ PARTIS CHIrurgiæ Magnæ Paracelsi de causis & origine morbi Gallici.

DEO GLORIA.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE Morbi Gallici,

LIBER VII.

CAP. I.

COnsueto dudum operi finem impositurus tandem, morbos pro remediorum diuersitate partiri, ac in certas quasdam classes referre conabor: requirit enim hoc & ipsemet Luxus, & cæteri ex quibus ipse originem ducit morbi. Etsi enim superioribus libris vulgatas morborum diuisiones aliqua ex parte retinui, tamen hoc eâ de causa saltem à me factum esse omnes sciant, quòd scripta nostra etiam ad rudiorum ac tyronum captum accommodare conatemur. Namque vt cæteros taceam, Germani certè medici, tonsores, Chirurgi, &c. tam sunt eorum omnium, quæ in medico requiruntur, ignari vt præter crassam admodum experientiam nil laude dignum apud ipsos inuenias. Latini verò, sic omnino continuitatis solutæ, morbos à suæ artis professione remouerunt, vt multos inuenias medicos, qui vix quatuor hoc genus morborum nomina calleant, sed omne quicquid huius generis occurrit, vel scabiem, vel Cancrum, vel Fistulā appellant: plura siquidé nomina nesciunt. Atqui quàm crassa hæc sit ignorantia, quis non videt? Dolendum certè, neque Latinos, neque Grecos quę legunt intelligere: cùm enim adhuc quid Esthiomenon, quid Cancrena, quid Luxus, quid Tentigo, quid Verruca maior, quid Nacta, quid profundum vel sparsum, putridum vel putrefactum, maturum & immaturum sit, nesciant: quomodo alia magis ardua discernerent? Verùm ipsi vt ignorantiam suam celant, lumen ac nescio quam subtilitatem confingunt, quos dein fucos, vulgus medicorum mordicus arripiens, perpetuis ignorantiæ tenebris artem inuoluit, vt iam mirum non sit, pro Syrone Lupum, pro Cancro Fistulam, pro oue lupum appellari: qualis enim præceptor, talis discipulus. Sed ista missa nunc faciamus, sufficiat admonuisse, quamobrem hoc loco à consueta morborum partitione digredi propositum sit.

Chirurgorum in appellandis morbis ruditas.

CAP. II.

NOnam nostram diuisionem quò facilius percipere quis possit, exemplo rem prius adumbremus. Si quis vasto volumine humani corporis fabricam delinet, an ne is ad humani corporis sanitatem comparandam vel conseruandam aliquid operæ præcium contulit? neutiquam certè: namque qui sanitatem suam sartam tectamque seruare cupit, is quomodo deuitet malum quod ei imminet, non bonum quod præsens est cognoscere desiderat, hoc est, morbum quàm sanum corpus cognoscere mauult. Ad eum planè modum ego morbos quoque describam, non omnes sub vno genere comprehendens, sed singulos singulariter explicans, quo quiuis hostem suum cognoscat, & quemadmodum eum aggrediatur intelligat: namque quia sic homo describendus est, vt non quid in homine, sed quid in hoc vel illo homine insit, explicetur, consectarium est ex hoc, vt & morbi sic describātur, vt cuiusuis morbi ideam sic delineé, quò secundum illam omnes dein omnium morborum formas quiuis peritus medicus diiudicare queat. Atqui hic forsan aliquis obiiciat, vt maximè sic morbi dignoscantur, tamen adhuc regionis ratione semper aliqua varietas subierit: quemadmodum enim aliam videmus esse naturam frumenti Germanici, aliam Africi, aliam naturam vini Attici, aliam Alsatici: sic quoque necessariò eueniet vt lues Venerea aliter se habeat in Septentrionalibus, aliter in Australibus, aliter Orientalibus vel Occidentalibus regionibus: obiectio hæc reuera sic habet, eique contradicere difficile: siquidem hominem Microcosmum esse, & instar

Anatomia morbi quàm hominis vtilior.

Regionū varietas morbi differentias

instar exteriorum, mutationibus obnoxium dicere velimus. Verùm nos hîc de medicamentorum actionibus agimus, quas ex hoc exemplo addiscas licet. Panis apud Germanos comestus Germanis carnem generat, Africanus Afris suam suam carnem, sicque cuiusuis nationis panis suis incolis carnem generat, ad eum modum de medicamentis etiam loqui licet: namque omnia in ventriculo commiscentur, neque vllam ventriculi actio diuersitatem habet: Asianus enim ventriculus perinde vt Europæus, Australis non secus ac Boreus, alimentum conficit: haud secus ac quemuis ventum siue Eurus ille sit, siue Vulturnus videmus stipulam attollere ac mouere. Sic inquam ventriculi actio se habet: talis medicamentorum natura est, vt vbiuis suum alimentum, suúmque medicamentum ventriculo ac morbo offerantur: sic enim in Alemannia suum, in Græcia itidem suum remedium præsto erit, quod hic perinde ac illic præparandum erit, nimirum vtrobique in eum modum, vt remedium contra morbi famem ac sitim aptus potus ac cibus sit.

Ventriculi actio qualis.

CAP. III.

Terra cum suis generatis vnio.

QVemadmodum in terra atque eo quod ex ipsa generatum est, quædam vnio existit: namque terra eiúsque generatum vnum reuera sunt, sic etiam in morbis quædam ad corpora quibus implantati sunt, harmonia datur. Iam si generatum vel germen remouendum sit, radicitus certè illud euellendum erit, vt ipsum amplius non sit, & terra emoriatur, ex hoc exemplo intelligere facile est, quale post factam curationem corpus relinquatur: nimirum boni vel mali susceptibile. Iterum veluti terra nunquam sine zizania inuenitur, sic nunquam speres sine aliquo vitio te corpus habiturum: semper enim in deterius rerum naturæ ruunt, veluti cernere est in tritico, quod demetatum numquam regerminat, at si ex eo aliquid lolij vel zizaniæ relictum est, illud certè copiosissimè germinabit, caue ergo, ne curationem faciens, aliquod simile vitij seminarium residuum relinquas.

Corpus hominis omnium morborum parens.

Scitote ergo, quod veluti omnium plantarum mater atque parens terra est, sic omnium morborum corpus hominis ceu parentem habendum esse. Ex quo sequitur, cuiusuis hominis morbos singulariter describendos esse. Quos vt cognoscas, primùm omnium discernes, an homo ille qui laborat, Veneri subiectus sit: eo enim cognito, nomen morbi vltrò occurret: dein vlterius inquirendum erit, an forsan plures eius species forent: hoc enim insolens non est, vt vnum generale nomen pluribus interdum speciebus tribuatur, quamobrem etiam huius distinctionis meminisse decet, vt cuiuis morbo suam classem assignare possimus. His cognitis etiam certissima fundamenta iacta erunt vniuersalis curationis, non solum illius particularis, quæ vnius saltem affectus propria esse solet Vniuersalem autem dico, quæ sui Elementi dispositionibus quibusuis medetur, verbi causa, Arcanum quod Venerem bullæ curat, idipsum si & Æruginem Veneris, & Scintillam Veneris curet, illud Vniuersale remedium dicetur. Proinde etsi deinceps propter affectarum partium diuersitatem Arcana quædam particulariter à nobis describentur, sic tamen ea intelligenda erunt, vt quæ non ad corpus simpliciter referenda sint, sed quæ perpetuò Arcanorum medicinarum instar sese habeant.

Vniuersalis curatio quæ sit.

CAP. IV.

VErum hucusque à me commemoratis aduersari solet, imò omnem & Theoriam & praxim, omniúmque causarum indagationem maximopere impedit, quin & arcanorum operationi non mediocriter obest Imaginatio: quia plures morbi nec medicamentis, neque ipsorum qui eam fouent doctrina curari possunt. Sed nil mirum medicis ista accidere, cùm etiam ipsimet Christo acciderit, vt plurimi vel propter solam imaginationem ab ipso curationem non acceperint: quod ergo Christo accidit, hoc idem & medicis euenire solet. Atqui imaginationis negotium prolixius explicare hic, operę pretium forsan fuerit. Homo Imaginationi subiectus omnino est, quæ quamuis incorporea & inuisibilis sit, sic tamen substantias afficit, quasi ipsa per se corpus seu substantia quępiam esset quod exemplo addiscere facile est. Quid enim est quod perinde ac speculatio matris fœtum magis afficit? neque id in fœtu solum illa efficit, sed proprium quandoque corpus mirificè immutat, adeò vt rationem lædat, corpus sanum ægrum, & hoc vicissim sanum reddat. Hac inquam ratione Mania, & illa affectio, quam vos Vitistam, ([illegible]) appellatis, primùm extitere. Sic terrores quò aliò quàm ad imaginationem quis referat commodius? cùm & cupiditates (quæ quò sunt vehementes, eò fortiùs agunt) non incommodè ad hanc ceu caput referantur. His positis manifestum euadit, quanta sit imaginationis vis in peruertenda legitima curandi ratione. Namque posito eo quòd imaginatio, terror, ac metus morbos faciant, consectarium ex hoc est, à gaudio alijsq́ue affectibus sanitatem causari posse. Ac si imaginatio bona & mala esse potest, omni quoque contradictione vacat, ipsam æquè efficacem esse in comparanda ac destruenda sanitate. Consequens itaque etiam est ex his, maiorem imaginationis quàm naturæ vim esse. Quippe imaginatio naturam quodammodo gubernare cernitur: ipsa enim hominem sic transformat, vt nec cœlestibus, nec elementaribus amplius naturis subiectus sit. Quod si horum imperio exemptus quis sit, is nec naturæ, nec artificis industriæ amplius subiectus est. Ex quo sequitur, multa Medici industriam superare, quippe imaginatione vires ipsius frangente, atque certè quò nunquam imaginationes hominum vehementiores ac intentiores erunt, eò semper Medicinæ minus

Imaginationi subiectus homo.

Terror & metus species imaginationis.

Imaginationis vis.

nus obedientes morbos, ac vicissim aduersas curationes expectare oportebit.

CAP. V.

SCitote itaque, omnes eos quicunque imaginationibus sese macerant, & aggrauant, non in Luxalibus solum, sed in omnibus vniuersim morbis curationis spem sibimet adimere: namque constitutum antea est, multos fide sanitatem, multos etiam ægritudinem sibi conciliare posse. Vtraque hec & sanitas & ægritudo Imaginatoria, medico nec laudem nec ignominiam parare queunt. Est enim medicus inter ista quasi medius, qui nec imaginationem bonam ad sanitatem, nec malam ad morbum adhibet, sed absque omni imaginatione opus suum absoluit. Ex istis fides (seu persuasio) oritur, non tam in medicis operibus quàm in sanctorum miraculis: namque sic forti existente imaginatione, si accedat vel naturæ robur, vel temporis benignitas, multi vltrò sanantur, qui dein sanitatis suæ caussam ab imaginatione ad Sanctos transferunt. Mirifica enim vt dixi vis imaginationis existit, cui etiam admiranda nonnunquam cedere coguntur. Cùm enim Christus dicat: Fides tua te saluum fecit, constat, fidei eam vim esse, quæ talia in homine perficere possit: ea autem vel bona esse potest, vel mala, pro ratione scilicet imaginationis. Sed sciendum Medicinam illis solummodo concessam esse, qui nihil eiusmodi imaginationibus tribuunt, itaque si quis medicinæ sese subiiciat, is, omnésque qui ei astant necesse habent omnibus huiusmodi speculationibus valedicere: namque si illi de salute desperent, tum illa desperatio quæ imaginatio quædam est, efficax est ad interficiendum ægrum, vt contra bona spes conducere plurimùm ad salutem potest. Differentia porrò fidei seu imaginationis hæc quoque notanda est, scilicet quòd alia sit cœlestis, alia humana: humana est ea, de qua hucusque nobis sermo fuit: diuina vero, quia ipsa non per corporeas res perfici potest, necessariò illam humanam tollit, ac remouet. Si enim quis in Christo sibi sanitatem polliceatur, is preter spem & charitatem ad salutem nil vltra desiderat, atque ista non ad sanitatem solum, sed ad cætera quoque bona imaginatione consequenda sufficere possunt. Atqui talis operatio fieri non potest, nisi spiritu bono cooperante: namque à malo sanitas proficisci nequit. Quamobrem si forsan pseudopropheta quispiam sic populum fascinaret, vt ad ipsum ceu Diuum quendam imaginationem suam dirigeret, tum etsi per fidem, charitatem, & spem, miracula fierent, illa tamen non illorum vi sed potius eorum qui imaginantur, facta esse diceremus.

Sanitas & ægritudo imaginatoria.

Medicina imaginatio nibus non conceditur.

Imaginatio etiam interficere potest.

CAP. VI.

FIdes illa de qua Christus loquitur, si in Christo radices egerit, reuera affectum suum sortitur: quòd si contra quis non in nomine Iesu Christi, &c. dicat, surge & ambula sicque miracula faciat, de eo sciendum est, non ipsum, sed fidem potius eius (qui virtutem illam Deo tribuit) hoc effecisse itaque sanitatem illi consequuntur non dante eo à quo sperant se accipere, sed ab eo, propter quem fides habetur: nemo enim est, qui prophetam vel Diuum aliquem Deum esse putet: omnes namque nôrunt Dei ista hæc opera esse, non hominum. Itaque siue verus siue pseudopropheta agit, imaginatio illa, fides ac spes ad Deum si dirigantur, bene habent. Sic per hanc operationem non inter Chirurgos solum sed etiam inter Mahometanos diui esse possunt: quapropter non personam prophetæ spectare conuenit, sed potius stabilem fidem eius qui sanitatem consecutus est: neque tamen hic de Idolatria intelligi volo, Deo suus legitimus honos tribuendus est, nihilque boni ex idolatria sperandum. Miracula ergo de quibus diximus, si abusu careant, explodenda non erunt, ego tamen propter imaginationis (propter quam illa eduntur) inconstantiam hic illos morbos missos faciam: qui enim ei nimium tribuunt, vt illi qui S. Quirino vel S. Ioanni &c. suos morbos acceptos ferunt, ij enim suæ imaginationis incertitudine sic omnium Ascendentium viribus subtrahuntur, vt nullam ex medica arte opem sperare queant, quin tantundem etiam à Deo sperare possint, cùm illi non plus quam naturæ confidant. Medicus ergo semper intuitu isto consideret moneo: hoc enim hominum genus cùm à diuis se affligi putet, suæ imaginationis vi affligitur, raróque correctionem admittit.

Mahometanos inter, diui esse possunt.

CAP. VII.

EX iam dictis elucescit morborum quoddam genus esse propter imaginationem incurabile, aliàs verò nullum in vniuersum inueniri morbum, qui curationem non admittat. Quamuis enim Lepra, Elephantiasis, &c. hucusque putatæ sint incurabiles esse, hoc tamen solummodo accidit Medicorum ignorantia, qui cùm curandi rationem non intelligerent, curationis impossibilitatem asseruerunt, non intelligentes, & Deo, & naturæ (quæ cuiusuis morbi remedium secum adfert) iniuriam facere. Sed de imaginatoriis morbis quædam adhuc dicenda restant. Membra ex motu suo morbum contrahere posse natura docet, ostendit & hoc ipsum mechanicorum in igne & aqua laborantium quotidiana experientia, hoc idem & imaginationem posse, non cuiuis forsan sic credibile est. Atqui videmus certè iis qui speculationibus detenti sunt, non raro morbos superuenire: sic qui dicendo se exercent, facile in organis voci conformandę destinatis morbum contrahunt: sic tibicini in iisdem locis, vt morbus alibi in corpore delitescens, emunctorium faciat possibile est, quæ quamuis naturaliter videantur accidere, tamen concurrentem quoque imaginationem habere possunt: siquidem sic quis colligat, quo membro peccatum commisisti, & luendum tibi erit? Hic inquam radix delitescere potest morbi, qui incurabilis euadat, scilicet imaginatione locum afficiente, quapropter impossibile est, vt eorum hominum, qui lingua ac sermone caussas ac negotia sua peragunt,

Lepra nō est incurabilis.

Imaginatione ad certū locum adduci morbus potest.

gunt, ſimilem ac cæterorum curandi rationem conſtituas & obſerues: ſicque de cæteris quoque morbis iudicandum, maximè verò hoc de quo nunc loquimur, in luxalibus morbis eluceſcit. Luxurioſus enim ſeu ſcortator, dum operum ſuorum (quæ etiam abhorrens natura abſcondita eſſe voluit) fœditatem contemplatur, ſic apud ſe cogitat: Intemperans es, Deus peccata iſthæc tua puniet, imò mirum non eſſet, vt ipſemet tibi perpetuæ ægritudinis cauſa dicereris. Qua imaginatione ipſe concepta iam ſubinde ſpeculatur, ſicque firmiter ſibi imprimit futuri mali cauſam: mirum enim eſt, quàm celeriter imaginationes iſtæ, accedente maximè conſcientiæ læſione, quaquauerſum peruadant: conſcientia etenim imaginationis ſpiritum concitat ſic, vt corpus quaſi inuertat, omnimóque alteret. Itaque iſtarum imaginationum talis generatio eſto, priuſquam ad ſuum regimen exaltentur.

Scortator quomodo ſibi morbum conciliare imaginatione poſſit.

CAP. VIII.

SEd iam tandem ad propoſitum examen noſtra reuertatur oratio. Cognito genere morbi, veluti ſuprà docuimus, ad magis particularia tibi deſcendendum erit: vt ergo morbi nomen inuenias, primùm omnium morbos antiquos ordine recenſetó, quorum cui & naturæ & tẽporis, proportionis ac ſymptomatum, aliorumque ſignorum ratione ſimillimus iſte fuerit, eidem illum cognominem facere poteris. Hanc dignoſcendi rationem ceu faciliorem, neceſſitate coactus vobis concedo: quia enim tam rudes eſtis, vt vix antiquorum etiam ſcripta intelligatis, nouam ſingulorum morborum deſcriptionem, quæ tamen nimis quàm neceſſaria fuerat, hîc contexere ſuperſedeo: maximè autem, quia labor prolixus foret, & antea à nobis quoque conſcripti ſunt de Vlceribus Libri, ex quibus quantum ad præſentem tractationem attinet, diligens lector facile haurire poſſit. Sequitur proinde nunc alia & facilior partitio, per quam promptius erit ad veram praxim peruenire: tradam enim compoſitionis morborum rationem, iuxta quam dignoſcere quemuis affectum poſſis, quam diuiſionem ſedulo obſeruare conueniet. quemque item hîc ad monitum volo, ne pro ſuo etiãſo ingenio iſta peruertere conetur, vel contra meas hypotheſes iſtis vti tentet, vti alias vulgus medicorum in more poſitum habet: ſi enim quis talem ſe præſtare velit, cum ego neutiquam pro diſcipulo agnoſcam, maximè verò cupio, ne quis ſua pro noſtris venditet, vel ea vt quandam authoritatem acquirant noſtris expunctis ſua ſubſtituant: certò enim ſcio, fore vt ij meliora pro deterioribus, & viciſſim hæc pro melioribus arripiant. In hoc cenſu etiam numerantur Alcumiſtæ, Spagyri, Artiſtæ, cæteríque huius farinæ homines, qui ſuas præparandi rationes pro more ſolito, vel pro noſtris ſubſtituere, vel pro legitimis ac ſalutaribus remediis venditare ac vſurpare conſueuerunt, meminerint iſti quæſo, quantum in habendis hoc genus remediis periculi inſit, metiantur quàm accurato iudicio opus ſit. Monachi quoque & Moniales, & quicquid in vniuerſum eſt hominum, quod ocij cauſa medicinam factitare ſolet, mea miſſa faciant, ægriſque nec prece nec preciò, vel aliàs gratificandi cauſa, noſtra (particularia excerpentes) communicent: æquè enim magna diligentia requiritur, ſi precario conſulas, ac ſi ſumpto precio medearis: non enim ſola benefaciendi voluntas, ſed vnà cum voluntate benefactum labores perficiunt, probet ſe quiſquis, an Medicus ſit nec ne: licet enim diligatis, nondum tamen expreſſam medendi vocationem habetis: poſſet namque quis aliàs de ſola dilectione neſcio quid ſibi polliceri. Verùm ſciendum non ex dilectione, ſed ex experientia medicam artem originem duxiſſe.

Monachi remediis abutantur.

Dilectio ad medendum non ſufficit.

CAP. IX.

DIſpoſitiones de quibus iam dictum eſt ſumuntur potiſſimum ex conſtellatione externorum & internorum, quæ ſic coniunctæ eſſe debent, vt externa internam referat, & viciſſim interna externam: niſi enim operatio per influentias ac impreſſiones adminiſtretur, impoſſibile erit ſucceſſum votis veſtris reſpondere. Aſcendentes ſiquidem hîc aggredi nos neceſſe eſt, quæ aggreſſio non fit niſi per huiuſmodi conſtellationes. Hinc ars conſcribendarum formularum medicamentorum haurienda quoque erit, quam priuſquam aggredior, cognoſcendorum dignoſcendorumue morborum hanc rationem non inutiliter præmittam.

Aſcendentes per conſtellationẽ aggrediendi.

Si luxus occurrat in forma bullarum, quæ inſtar morbillorum vel puſtularum magnæ ſint, vel paruę, ſitque adiunctus calor immodicus ac dolor, atque à calidis adhibitis exaſperentur, tum hoc bullarum genus ſub curam Lubricam reiicies.

Cura Lubrica.

Sin occurrant veluti ſquamæ, furfures, ſcabies, pruritus, &c. ſub curam Piſcium referentur.

Cura Piſcium.

Quod ſi bullæ quemadmodum ſcyrrhi ac chærades, aliique duri tumores formatæ ſint, vel referant formam Verrucarum, iis cura Thymi conueniet.

Cura Thymi.

Vbi exanthemata, herpetes, ac ſerpigines apparuerint vel fixæ, vel locum mutantes, ſiue vlcerantes, ſiue non, maximè verò illæ, ſi & eſcharam faciant, vel cutis ſciſſuras efficiant, illas puſtulas ad curam Croci vitriolati referes.

Cura Croci vitriolati.

Quatuor iſthæc bullarum genera, ſiue humida ac madentia ſint, ſiue minus, perpetuò iuxta ſuam fixam & immutabilem curationem tractabis. Medicus namque externa forma humiditatis vel ſiccitatis nil commoueri debet, cùm illa non pro natura morbi oriantur: imò non ſecus hæc eueniunt, ac nonnunquam cernimus arborem vel plantam marceſcere, nullo in ipſius radice exiſtente vitio, quamobrem ſic cogitandum, iſta Aſcendentium ac ſymptomatum generationis actione fieri, veluti in hominum quoque generatione fieri videmus, vbi hic claudus, ille ſtrumoſus, &c. à prima ſua origine permanet. Scitote ergo hanc ſiue

humidi-

humiditatem, siue siccitatem ab accidentali constellatione, quæ nullum requirit remedium, prouenire, sufficit Ascendentem remouisse: siquidem illo sublato, generatio statim quoque euanescit. Singulæ hæ bullarum species singulares suos habet generationis modos, quos tamen hoc loci describere animus non est, cùm abunde eorum causas in libro de vlceribus recensuerimus, ad quem lectorem remitto: haud secus enim ac illic de vlcerum generatione disseruimus, de Luxalis morbi generatione iudicandum erit.

Ascendentes in curationibus remouendi.

CAP. X.

Est præterea alia quędam collectio quorundam Ascendentium coniunctionum ad vnam aliquam conflandam speciem, quam Scintillam Veneris vocant, quæ cùm singularem requirant curandi curationem, singulariter quoque hoc loco describendas esse duximus: etenim ex harum constellationum coniunctione cognita, coniunctio Receptarum desumi potest, sicque exterior concordantia interiori tribui.

Vnum ergo genus est, cui scintillæ nomen tribuitur, cùm defluxiones ad articulos & coxendicem decumbentes illic delitescunt, quæ omnes scintillæ sub Curam Iunctuarum pertinere putantur. Huc referri debent omnes defluxiones, quæ articulos ex suis cotylis emouent, artus incuruant, tophos, scyrrhos, oedemata, aliosque duros tumores generant: eorum siquidem omnium coniunctio cum Receptis vnam eandemque constellationem habet, curam scilicet, Mumiacam.

Cura Iunctuarum.

Cura Mumiacæ.

Porrò quæuis Influentia in penetrantibus scintillis tam crurum, quàm brachiorum, siue ad caput, siue ad radicem, siue in medio ossis ac articuli fiat, si vsque ad lacertos & musculos extrorsum peruadat, ac per venas erumpat, sub curam Virtutis Exclusiuæ referri debet.

Cura virtutis expulsiuæ.

Est deinceps & aliud scintillarum genus, quod originem ducit ex medullis, ligamentis, synonia, atque aliis humiditatibus, quorum generatio etiam abundè declarata fuit, quasi singulæ singulatim ab aliis constellationibus imprimerentur, tamen hic nil metuere debes, quin omnes sub vnam colligas: siquidem ipsorum medicamina sic sunt disposita, vt influentiam suam eò saltem referant. Hoc genus scintillarum omnium durissimum est, ac maximè osseas corporis partes (verbi causa in tibiis) occupant. Curam autem peculiarem habent Medullatam.

Cura medullata.

Illæ autem scintillæ, quæ pro varia aëris constitutione, nunc plus, nunc minus affligunt, vel quæ ex immoderata diæta augmentum accipiunt, singularem sibi & propriam habent Curam Abstinentiæ.

Cura abstinentiæ.

Similiter & aliud adhuc scintillarum genus superest, quod vltrò curatum aliquando, à coitu tamen resuscitatum iterum recrudescit, huic quidem speciei Cura Florum Veneris destinata est.

Cura florum Veneris.

Sunt insuper & multæ aliæ scintillarum differentiæ, quæ etsi singulariter hic non numerantur, eas tamen pro signorum varietate discernere non vsque adeò arduum fuerit: nulla enim in vniuersum species est, quæ singulorum (præter numeratas) differentiam constituere possit: imò omnes facillimè ad has referri poterunt.

CAP. XI.

Similiter de Æruginosis etiam sentiendum est, nimirum vt intelligamus, alias atque alias hanc vel illam desiderare curandi rationem, quo scilicet vbique exterioris atque interioris constellationis coniunctio obseruetur. Quamuis autem has pro Arcanorum varietate considerare nil opus est: namque vbi actio ignis actioni similis requiritur, ibi singularem ignem non requirimus, sufficiat quasdam cautelas (quas vocant) obseruasse, ad ignem accendendum, & promouendam vstionem. Quapropter nemo existimet velim, me ab Elemento hic longè abscedere, cùm hoc potius studeam, vt morbus Elementi signum euadat: siquidem constellationis ista influentia alia de causa nobis introducta non est, quàm vt morbi adustibiles, (liceat sic loqui) euadant.

Morbus ignis signum esse debet.

Scitote ergo, quòd quæcunque Luxus vlcera, quandam Carcinomatis & Fistulę, Syronis faciei, Lupi, seu depascentis vlceris similitudinem obseruant ac præter hæc subtus cutem carnem erodunt, vrunt, pungunt, fumant, tensiua rubedine turgentia labra habent, ad primam curationis rationem, quam curam Cancrenæ appellamus, reuocanda esse.

Cura cancrenæ.

Quæ verò phlemonode vlcera sunt, vel Scrofularum similia cernuntur, vel denique instar vlcerum, quæ pedes affligunt, sicca sunt, ea sub curam de Fixis reuocare conueniens erit.

Cura de Fixis.

Quibus autem pedes tument, ac physodia, quendam tumorem, seu flatulentum, coniunctum habent, præter hæc, & fœtor, putredo ac effluens sanies iuncta est aliaque signa prę se ferant, illæ potum decumbere & euacuari, ad tertiam curationis speciem, quam curam Reuerberatoriam appellamus, reducentur.

Cura Reuerberatoria.

Qui deinde bullis acri humore refertis, ac pustulis talibus quę quasi caustico ex cantharidibus confecto excitatæ essent, formam habent, affliguntur, & insuper etiam Erysipilate, vel iam detinentur, vel aliàs quotannis aliquoties ceu per periodos corripiuntur, non sine rigore atque calore febrili, atque qui ex sectione venæ malleoli auxilium sentiunt in hoc affectus genere, horum omnium eadem curatio hic ordine quarta cura Riuolæ dicta.

Cura Riuolæ.

At vbi Ignis Persici signa calida vel frigida apparuerint, cutis autem vel fusca vel liuida fuerit, atque vngues digitorum & pedum deciderint, haud secus ac in Panaritio accidere consueuit, tum quintum curationis genus, Curam scilicet Interclusam huic malo conuenire iudicabis.

Cura Interclusa.

Verrucæ verò, & Mariscæ, seu Condylomata, tum luxurians, seu superexcrescens caro,

siue acer, atque hoc genus similes tumores, fungi, &c. Curam quam nos Ingenitam vocamus, requirunt.

Cura Ingenita.

Quæcunque demum in locis generationi dedicatis inueniuntur, siue Cambuccam, siue Herniam, siue Bubonem referant, imò quidquid subter hypochondria situm est, omne id ad curam Chordarum referimus.

Cura chordarum.

Octaua deinceps curandi species Cura Cutis omnibus qui in ossibus sunt callis & fracturis destinata est.

Cura cutis.

Denique quicunque affectus Lepram referent, vel signa hydrophorbiæ, Vndimiæ & Elephantiasis obseruabunt, omnes vnam eandémque constellationem obtinent itaque nec tua ipsius pusillanimitate, neque antiquorum scriptis ad separationem permoueare, sed subinde cogita Deum Opt. Max. sic humano generi benignum esse, vt quouis in morbo quale remedium sit ostendat. Cura ergo mea erit Cura Interposita.

Cura interposita.

Cap. XII.

Antequam huic libro colophonem imponam, vnum adhuc superest (cuius nemo medicorum vnquam meminit) commemorandum: antiquis enim cùm tempora (quorum ad medici perfectionem non minimum momentum est) defuerint, & maxima ignorantia obsuerit, nil mirum ista obliterata permansisse. Quemadmodum ergo hactenus intellexistis Microcosmum in quatuor Elementorum constellatione constitutum esse, atque omnibus earum influentiis subiectum, cui neque medicus neque Ethiomenus contradicere potest. Quemadmodum inquam ista constituta sunt, sic cogitandum Microcosmi transferentias quandoque Eclypsari, perinde ac Solem ac Lunam lumine sui defectum pati cernimus. Ex hac Ecylpsi terræ vires quodammodo imminuũtur, vnde ipsa detrimentum accipit: haud secus interna quoque si Eclypsin patiantur, internam corporis constitutionem demoliuntur. Veruntamen ista ad alios magis referuntur morbos: atqui vt de iis de quibus cœpimus sermonem concludamus, sciendum terræ quandam sterilitatem coniunctam esse, vnde nec cultus sic vt debebat respondeat. sic inquam in homine quiddam est, vnde non vt sperabat medicus, successus sequitur, causante scilicet hoc Ecylpsi illa. Quamobrem nisi quis has Ecylpsationes obseruet, frustra is, & in Luxalibus & in aliis quoque morbis curationem attentabit: etenim si exterior ecylpsis magnas noxas in corpore inducit: quis dubitet in humano corpore similia accidere? An nouam Lunam exteriorem metuimus, & nostram interiorem, cui tamen corporis nostri regimen concessum est, non metuemus? Hæc quamuis ad nostrum propositum nil pertinent, tamen quia ad alia quædam confirmanda faciunt, sicco pede transire nolui, maximè cùm pictos illos medicos valdè exerceant, quibus nil nisi iste humorarius quaternio perpetuo in ore est.

Tempus ad medici perfectionem facit.

Ecylpses in homine.

FINIS SEPTIMI LIBRI DE CAVSIS & origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE Morbi Gallici.

LIBER VIII.

DE BVLLIS SEV PVSTVLIS curandis.

Cap. I.

Constellatione ac concordantia earum rerum, ex quibus morbi originem ducunt, cognitis, obseruare deinceps conueniet duplicem morborum curationem esse: alteram per Arcanum, alteram per Remedium veternum (vsitatum rectius.) Atqui præsenti loco nil sollicitum esse oportet de signis morborum inueteratorum, sufficiat tibi nomen cuiuslibet speciei cognouisse. In Veneris ergo curatione remedium quoddam est, morbũ ad perfectionem reducere, ex qua dein maturitate iudicium desumere licet, nullum ex morbis inueteratis maturius quàm deceat medicum aggredi posse: namque quamprimum ac Luxus aduenerit, iam morbum ad maturitatem peruenisse certum est, neque multum laborare oportet, quomodo per corpus hinc inde sparsum malum sit, cum multis modis Emunctoria euarient. Sciendum ergo remedii compositionem huiusmodi esse debere, vt ipso medicamento simpliciter exhibito, compositionis tamen ratione operetur, sic vt omne illud quod in corpore noxium est, ceu vno falce comprehensum educat. Neque est vt putes medici opera factam compositionem, tantopere ad actionis bonitatem valere, cùm illud rectius compositum dicatur, quod vulgus simplex appellare consueuit: ipsum enim morbificæ materiæ quantum est per se educit vt penitus nil opus habeamus tuo Recipe: adhæc ignarus omnino es, quid tandem cum radice mali complicatum in corpore lateat. Itaque in posterum nulla alia de re, quàm de curatione agere instituimus, idque duplici ratione. Vna enim curatio contra Veneream constellationem, altera contra antiquum ac inueteratum morbum comparanda est atqui hoc semper spectandum consulo, vt prius curatio Venereæ Constellationis instituatur illa enim expulsa, facilis ac prompta dein consequitur curatio, neque verò putes velim, Veneris constellationi consentiens remedium secundæ quoque curationi sufficere: etenim vt nouo morbo nouum meritò remedium adhibetur, sic inueterato antiquis vsitatum remedium non inconcinnè tribuetur: interim tamen in antiquorum placitis euoluendis, eorumque remediis vsurpandis iudicium desidero pauci namque ex antiquis Scriptoribus authentici sunt, ac fidem merentur, & ferè quæ typis excusa sunt, manu scriptis minus fida habentur, neque quisquam est, qui in illorum errata seuerius animaduertat, vt dolendum sit medicinam cum religione eodem incommodo conflictari, id est, vt omnia

Remedium veternum.

Compositum est quod vulgus simplex dicit.

Curatio duplex.

ex æquo recta putentur. Verùm quomodo huic errori medendum, conabor in libro de Vlceribus veternis explicare; vbi quoque veterum Receptas, quantum in nobis erit, expendemus, corrigemus, ac supplebimus. Receptas dico non eas, quæ vulgò in scholis circumferunt, sed veras, genuinas, ac vtiles impostoribus omnino incognitas.

CVRA LVBRICA.

Nominis ratio. Lubricæ curæ nomen, antequam rem ipsam describam, sic paucis accipe. Lubrica nuncupatur ea de causa, quòd in hac specie Lubricum excrementum Luxuriæ istis in partibus prædominetur, quàm Lubricitatem si auferas, iam curationem perfecisti: corpora autem huius Lubricitatis sunt, Morbilli, Pustulæ, Formicæ, Variolæ, &c. quorum nomina teuthonica hic prætterimus. Curandi ratio.) Ægrum in hypocausto calido stragulis probè contectum vt sudet compellito, atque vt melius sudor profluat, grana iij. Ostrutij Mineralis, cum granis ij. Melissæ Diaphoreticæ, diluculo crescente Luna, quater vel quinquies exhibeto, quo facto, videbis radicitus subitóque morbi generationem promoueri, haud secus ac æstatem ex inopinato ingruentem, rigidam adhuc glacie terram resoluere, & confestim ex arboribus flores gemmásque protrudere videmus, scilicet in eum omnino modum, pustulæ protruduntur ac crescunt, quòd si fluxio forsan adhuc aliqua subsit, quæ paralysin aliàs factura erat, ea statim effluit quoque. Sin primo statim die, Elementi tui ignis (id est, medicina) ob paucitatem forsan, curationem non absoluat; opus idem iterare postero die non dubitabis, in hunc ergo modum Sole tuo operante, contingit etiam ipsa excrementa à corpore separari: itaque si per sua naturalia emunctoria excrementa prodire videas, nil mali metues: namque Elementi actio contrarium non tolerat, sed necessariò quasi separationem molitur: perinde enim ac æstas infœcunda foret, nisi Solibus antea niues liquarentur, sic nisi separatione ista facta, curari sperari non posset. Neque verò vellem te ista de purgatione intelligere (cui ego tantopere contradicere soleo,) actionem enim talem ego doceo, qua excrementa separentur, non purgentur: quantum verò inter Purgationem ac Separationem intersit, nemo est qui non abundè intelligat. Prima ergo operatione (quæ ferè in tertium diem protrahitur) absoluta, conueniet iuxta antiquorum placita, ea quæ extra corpus iam propulsa sunt, exteriùs adhibitis remediis, vt decidant, curare: videmus enim æstatem quoque eandem quæ flores ac folia producit, eadem rursus languefacta exarefacere. Remedia extrinseca variorum experientia varia esse docuit, nobis semper arrisit Persicaria Arsenicata, qua nos humectatis Morbillis, Variolis, Formicis, Pustulis, &c. effecimus, vt ipsæ haud secus ac à magnis solis ardoribus arborum Locustæ decidunt; exarefactæ vltrò, deciderent. Hæc de cura Lubrica, quæ vnica per se est (vt & vnica æstas) dicta sufficiant, quam si quis omnino non, vel non integrè, necessitate postulante adhiberet, is certus sit, fore vt Bubones subsequantur, atque quoduis genus multiplicatione specierum mirificè augeatur, ex quibus non possunt non corruptiones qualitatum internarum, humorum putredines, principia scintillarum, causæ vlcerum futurorum, enasci; atque tanta quidem malignitate, vt neque de cognitione, neque curatione certa vlla spes esse possit: hinc morbi augmentum & complicatio (haud secus ac inter frutices in Aquilegio acuto cernere licet) oriuntur æuratu admodum peruicacia, quemadmodum in curationibus tertiæ partis elucescet.

Ostrutiũ Minerale. Separatio & purgatio differũt. Persicaria Arsenica.

CVRA PISCIVM.

Porrò autem vt & de hac curatione quædam pertexamus, non ignorandum est, eam curam Piscium nuncupari, tum quòd affectus species piscium squamas referat, tum quòd medicamenta quæ ad illum curandum adhibentur, tanquam desquamantem quandam operationem habeant. Quocirca veluti videmus squammas ex piscium corporibus & enasci, & alimentum desumere, illicque consistere, nec vt decidant marcescere: sic de hoc genere Bullarum, quod nos sub curam piscium conclusimus, iudicandum, cùm earum generatio perinde habeat, vt generatio corticis in arbore atqui quamuis hoc bullarum genus locum sibi proprium non teneat, tamen quia Mineralia loca eligit, suas subinde species producit. Nominis ratio.

Thimia, Furfur, Squammæ, Pruritus, Scabies, Malum mortuum, sex ista quamuis sextuplicem habeant differentiam, vnicum tamen Arcanum habent, trifariam interim diuidentibus antiquis. Arcanum illud est ARCANVM ARTIMONII: etenim quia vna generationis ratio intelligitur in squammis piscium, corticibus arborum, & hoc genere luxalium morborum, sequitur idem arcanum in istis morbis vsurpandum esse, quo & à piscibus squammæ, & ab arboribus cortices desquamantur ac excorticantur, sine corporis incommodo. Dosis ergo huius Antimonij ignis, erit pondus trium pisorum vsque ad sex: quia autem hi affectus quàm priores curatu pertinaciores existunt, maius quoque temporis spacium requirere videntur, itaque ferè nouum ad vsque diem curatio extendenda. Signa autem curationis absolutæ hæc tibi potissimum erunt, quòd vbi Thimiæ ac malum mortuum valdè multum humoris profundere cœperint, tum ad veterum experimenta descendendum sit, inter quæ principem locum apud me obtinent Realgar & Vrtica secunda. Reliquæ autem species, Furfur puta & Squammæ, nullum ex se humorem fundunt, sed vehementissimè exiccant: vbi ergo summè exiccatas conieceris, Lythargiri per acetum dissoluti experimento vtere. In pruritu denique & scabie magnum desiderium scalpendi ægros excruciat, quod vbi desierit, tempestiuũ erit veterum experimenta (inter quæ ego Vino Alcalisato plurimum tribuo) adhibere.

Arcanũ Antimonij. Vrtica secunda. Vinum alcalisatum.

Hæc

Hæc sex genera tam fortiter antiquatis morbis Veneteæ impressione implantari consueuerunt, vt impossibile sit illa absque ignea Antimonij purificatione extirpari, quod vbi Antimonij vires iam suo munere defunctæ sunt, tum demum non sine vsu antiquorum experimenta adhibeas: semper enim Veneteam constellationem prius tollere conuenit, qua sublata, reliqua tum succedere possunt.

CVRA THYMI.

[Nominis ratio.] Tumorum illorum, quos nos ad hanc curationem retulimus, generatio, thymi generatum mirum quàm similis existat: perinde namque ac thymus ex paruo cauliculo magnum emittit capitulum, sic hæ nouem species ex tenuibus Locustis amplissimè solent germinare & ampliari. Ac sicut hæc ceu in thymo quædam dulcedo delitescit, quam magno studio apes sectantur sic in istis Thymicis speciebus succus quidam delitescit, quo pediculi mirificè alliciuntur, & delectantur: quin haud secus ac ex thymo apes, sic ex illis vlceribus succum quendam exugere consueuerunt musca. Hæc ergo à similitudine desumpta nominis etymologia esto. Curandi scopus primarius est dulcedinis illius, ex quâ Thymus enascitur, ablatio, enascitur autem ex dulcedine, quę huius vel illius formæ opifex est, ad exemplum generatorum maioris mundi. Itaque vt hæc nouem genera curentur, necesse est, Arcano vti, quod illa dulcedine depulsa austeritatem inducat: hoc enim præstito illa decidunt: siquidem à gustu alio alia forma introduci solet. *[Arcanū Tartari.]* Arcanum hoc est Arcanum Tartari, cuius dosis est pondus trium fabarum, tempus exhibendi continuum dies quindecim, singulis diebus bis, manè scilicet & vesperi: dum autem agit hoc medicamentum, magna dulcedinis copia ex thymis emanare solet, quæ vbi ad austeritatem declinare cœperit, tum admonet tempus esse vtendi remedijs antiquorum. Nouem illæ species, quas toties diximus, hæ sunt. Fauus, Lerdis, Chœrades, Scyrrhi, Nodi, Verruca, Chondylomata, Mariscæ, Polypus, quarum diuersa sunt apud antiquos experimenta: primo enim singularem habent Fauus, Lerdis, & Scyrrhus: dein aliam Chœrades, Nodi: iterum aliam Verrucæ & Mariscæ: aliam dein Condylomata: denique & singularem Polypus.

Tres primæ species post Arcanici operis absolutionem in hunc ferè modum curantur, *[Lycios Magnesiacus.]* Lycio Magnesiaco intra viginti quatuor horas æquo circulo centrum morbi comprehendimus, quo facto, Alumen incineratum cum vnguento de vitellis ouorum imponimus, donec fundum mundum inueniamus, eo habito, solo vnguento ouorum curationem absoluimus.

Sequentes duæ species post Arcani operationem perfectam purificentur: cum Opoponaco, Galbano, Bdellio, expurgatis & mixtis cum Aloe epatica, donec decidant: quod si forsan nimis firmas radices egisse viderentur, eas donec absumantur, oleo iuniperino claro inungere vtile fuerit.

Verrucæ autem ac Mariscæ oleo purgato communi, veluti Condylomata succo de granis Arenosis, post absolutum arcanum opus, omnium tutissimè curabuntur: quod si forsan nimis inueterata hæc mala scyrrhosam contraxissent dispositionem, tunc scyrrhorum instar tractare ea medicus tentare deberet. *[Succus de granis arenosis.]*

Polypum autem fumo iam dictorum remediorum facile extirpabimus, imposito alumine incinerato, donec nullum in quantitate vicium supersit amplius, atque dein cum Croco Martis ducta sit. *[Polypi curatio.]*

CVRA CROCI VITRIOLATI.

Sal ille vitriolatus, qui in istis morbis (quos nos subter hanc curationis formam conclusimus) causa mali existit, eam singularem obtinuit naturam, vt coloris instar intra cutem & in eius extima superficie adhærescat. Sal iste etsi cum multis alijs magnam cognationem habeat, tamen præ omnibus maximè Crocum Vitriolatum referre videtur: crocus enim iste cùm quaqua versum serpat, nullum tamen vlcus facere consueuit, multis dein coloribus cùm refertus sit, varijs quoque modis corpora tingere solet. *[Nominis ratio.]*

Curandi primarius scopus est acuitatis salis ablatio: ista namque abolita, radix mali iam extirpata est. Arcanum illud quod salis acuitatem extirpare efficax est, Radix est Peucedani, cuius vis ea est, vt radicem sanguinis gubernet: vsus verò, vt ad xij. dies vsque dietim in aurora & occasu exhibeatur, magnitudine quinque nucum ponticarum. *[Peucedanum.]* Quo facto, etsi iam certus sis Centrum sanguinis vitio carere, tamen de ramis & Locustis idem statim polliceri tibi non potes, igitur vt & vitium harum partium euellas, balneo vti imperabis eo vsque, donec id quod eductum est, in grana salis amplius non coaguletur: balneum illud parabitur ex decocto radicis Sanguinariæ: quod si sat multum eductum sit (intelliges autem, si in grana non amplius concrescat) tum aliud balneum parabis ex Alumine alijsque illi conuenientibus herbis, quo facto, iam arcanum illud opus ad finem perductum erit, & deinceps de vulgatis veterum experimentis cogitandum. *[Balneum ex sanguinaria.]*

Species morborum quos sub curam Croci Vitriolati coniecimus, octo in vniuersum numerantur. Serpigo scilicet, Impetigo, Cicatrices, Albaræ, Scissuræ, Gutta Rosacea, Morphea, Alopecia: harum tres, Serpigo, Impetigo, & Cicatrices suum singulare experimentum apud veteres adeptæ sunt: dein Morphea & Albara itidem singulare: sic & Alopecia cum Scissuris quoque singulare habent experimentum: denique Gutta Rosacea ipsa quoque singulari remedio donata est.

In eum ergo quem diximus modum ad curationem præparatis, Serpigine ac Cicatricibus Vrticæ secundæ (ea enim inter omnia experimenta vnicè conducit) vapore à noua Luna vsque ad plenilunium fouebimus: quod si forsan Impetigo curationi minus obediens esse videretur, Vaporem Tapsi adiicere conueniens erit. *[Vapor Tapsi]*

In

In Morphea verò, & Albaris, præter Axungiam aliud non datur remedium, cui si non concedat morbus, vtilissimum fuerit locum Croci cum substantia resecare, atque paulatim per gummata cataplasmata loco cicatricem denuo inducere, quæ vt minus turpis sit indurabitur aqua florum Fabarum, Locustarum, Sigilli Salomonis, &c. præter hanc curationem alia nulla penitus est, de qua in Morphea vtile quid tibi sperandum sit.

Haud secus in Alopecia & Scissuris procedendum est, eo dempto, quòd gummatis Cerotis hic non vtamur: quod si quando contingat nimis profundas scissuras esse, ac à sudore in eas decumbente occultari, post administratam superiorem curationem Persicaria præparata vtemur, donec cutis planè iterum adæquata & conglutinata sit.

Persicaria præparata.

Gutta denique Rosacea per Aquam Claretæ tollitur, etsi vniuersalis illa curatio non præcesserit. Veruntamen de gutta Rosacea obseruandum ipsam quandoque etsi vnà cum Luxali morbo antea curata fuerit, tamen per se solam quandoque recrudescere. Quamobrem sedulò studendum, vt, dum Venus expellitur, iuncti quoque morbi reliquę penitus extirpentur: etenim nisi Variolæ, Morbilli, Pustulæ, & Formicæ (has enim quatuor species exempli causa adducere liceat) rectè curentur, ex iis Thymia fieri solet, ex qua dein forma Lepræ, non autem causa Lepræ generatur.

Similiter nisi Furfures, Squamæ, Tineæ, Scabies, Pruritus, &c. absolutè, & iuxta suprà descriptos canones curentur, infrequens non est eas in Alopeciam transmutari. Alopeciam dico non simplicem, sed vniuersalem: sic enim obseruatum est ab Alopecia mulieribus menstruum sanguinem in vniuersam cutim attractum esse, quin & humorem radicalem ex omnibus membris attraxisse animaduersum est, vnde dein affectus omnibus experimentis inuicti emerserunt.

Eodem planè modo, si Fauus, Nacta, Napta, Oedemata, Verrucæ, Nodi, Mariscæ, Chondylomata, &c. non iuxta Luxalem curandi rationem curentur, accidere solet, vt illi morbi in Botium externum quem vocant) seu Strumam versam transmutentur, vnde isti dein tumore subtus cutim feruntur, & increscunt, adeo vt incurabiles planè euadant: quamuis enim non rarò ex Polypo fiat Noli me tangere, ex Botio iuncturarum Fistula, & ex Nacta carnosa, Cancer, tamen res nihilo ob id melius habet: siquidem iis quę veteres cognouerunt experimentis impossibile sit curationem perfici, cùm alij sint affectus hi ab iis quos antiqui descripserunt.

Struma versa.

Quocirca nisi quis Serpiginem, Albaram, Impetiginem, Morpheam, omnésque quos ad curam Croci vitriolati retulimus morbos iuxta præscriptam curandi rationem tollere aggrediatur, is certus sit se Lepram cum causa, Vlcera Esthiomena, Cancrenas & Ambulantia vlcera quasi manu facturum, neque id particulariter, sed toto corpore vniuersaliter, & tanto quidem cum periculo, vt impossibile dein sit hosce morbos aliquo hucusq; cognitorum experimentorum tollere.

Absolutæ nunc nobis sunt Bullæ Veneris, quas in Praxi veluti in Theoria factum est, quatuor istis nominibus appellare poteris: scilicet, vt Bullas Lubricas dicas eas, quæ sub Lubrica cura continentur: Bullas Croceas vitriolatas eas quæ, sub cura Croci vitriolati referuntur: sic denique Bullas Thymi, Bullas Piscium, &c. à curationibus Thymi & Piscium denominare poteris.

Bullarũ nomina noua.

CAP. II.

DE SCINTILLARVM DEFLVXIONUM CURATIONE.

VT defluxionum & scintillarum per sua arcana curandi rationem intelligere commodius possitis, defluxionis (ũ) ne formam & naturam ostendere conuenit. Defluxio in corpore eiusque membris sic delitescit, vt ignis in ferro ferrum ipsum quidẽ per se incorruptum manet, nihilominus in ipso existente igne: & quod maius est, duo contraria simul subsistunt, horum alterutrum alteri vt cõcedat necesse est: namque vel ferrum ab igne consumi oportet, vel ignem à ferro abscedere: si ergo ignis discedat, tum ferrum ad suam priorem naturam reuertitur, interim tamen duo cernuntur accidisse: vnum, quòd ferri pondus diminutum est: alterum, quòd tandem ipsum in calcinatam quandam massam aducit. Quemadmodum ergo ab igni ferrum patitur, sic in hisce quoque morbis euenire solet, scilicet, quòd ossa vngues de se proiiciunt, tandémque consumuntur, haud secus ac ferrum ab igne comburitur. Quia ergo similium actionum similes causæ existunt, in igne defluxionem ponemus: quemadmodum enim in ferro accidens est ignis, sic quoque in humano corpore: ac veluti ferrum vel tale manet, vel corrumpitur, sic & hoc loco cogitandũ est, scilicet quia corpus materia peccans nõ existit: nam duæ contrariæ res sunt in eodẽ quod vnum tamen non est: causa vna siquidem constellatio est: namque quoduis Elementum in Microcosmo latet, vti sol in vitro, suámque naturam seruat: videmus namque manifestè eundem ignem siccare & humectare, dissoluere, fundere, resoluere, & vicissim coagulare. Perinde ergo ac ignis vnius variæ sunt operationes, sic intelligendum membra humectari vel siccari, non tamen à causa humida vel sicca, sicque de coagulationum ac dissolutionum causis quoque ratiocinandum. Non ergo est vt quis duritiem Melancholiæ, siccitatem Choleræ, humiditatem Phlegmati adscribat, imò omnia ad elementum ignis referenda sunt: valeat ergo omnis physica theoria vulgaris, dominetúrque Philosophia illa, quæ tam varias Elementi ignis operationes nos edocuit.

Similiũ actionũ similes causæ.

Veruntamen quo tandem commune ac generale in istis Arcanum inueniamus, sciendum illud haud secus comparatum esse debere, quàm est corruptio quæ in operatione firmamenti repetitur, veluti videtis incipiente constellatione tonitrum fulgur & fulmen generari, huius inquam corruptio contingit virtute terræ ipsa

suum

suum chaos in illam coniunctionem intrudente, per hanc scilicet intrusionem grandinis, fulminis, fulguris, &c. generatio corrumpitur. Quemadmodum ergo in exterioribus Elementis alterum alterius generationes interrumpit: sic quoque in Microcosmo fieri putandum est: sicuti enim Firmamentum terræ generationes corrumpit, sic hæc vicissim illius. Scitote ergo per huiusmodi contrarium constellationis generationem alterius impediendam esse. Constellatio hæc terminum suum habet, veluti ex Scintillis colligitur: quocirca non dolor qui iam affligit, sed illa constellatio, quæ illum peperit, pro morbo haberi debet: dolor enim vnà cum constellatione abit, redit tamen crastina die, & dolorem alium facit: dolor enim hesternus hesternæ diei, & hodiernus hodiernæ. Lebetem intueamur bullientem, eius vapores euanescunt, neque quidquam operantur, præterea: quod si præcauere velis, alia certè ratione non præstabis, quàm ebullitionis ablatione, scilicet ignis remouendus est, non frigiditate euincendus, veluti vulgares physici stultè ratiocinantur, qui ad tres libras frigiditatis duas caliditatis apponunt, vel quinque humoris ad quatuor siccitatis, &c. perinde enim est ac si quis pyram ardentem frigoribus hyemalibus restinguere ac congelare conetur.

Exemplum.

Quia ergo curatio non in euincendo, sed in auferendo consistit, sequitur curationem in Anatomia Veneris faciendam esse: quamuis enim interdum bullæ extra Veneris Anatomiam constitutæ sint, causante hoc ipsum mutua ipsorum sequendi promptitudine, tamen hic in scintillis aliter sese res habet: illę enim iis rebus immixtæ sunt, quarum Emunctoria occlusa sunt, quæ si aperta essent, illac dolor tum prodire posset, nulla interim curatione in spiritu peccante præstita, sicque subinde euaporatio causetur. verùm hic tale arcanum non requirimus. Sed hoc potius Arcanum esto, quod ignem aufert, quo ablato, singulas dein species sub sua veterum experimenta colligemus.

Sperma non seminale.

Arcanum itaque est, vt Sperma non seminale (in quo constellatio suum opus exerit, & quinque illas scintillarum species generat) auferatur, quod præstabitur per Satyrionem diaphoreticum drachmæ vnius pondere, ad dies septem exhibitum: sic namque constellatio expellitur, & spiritus peccans promptissimè remouetur.

CVRA IVNCTVRARVM.

Vt autem & externum remedium cuiusuis speciei intelligatis, à cura iuncturarum exorsus, quid vbiuis facto opus sit, ostendam. Nomen ex eo sortita est hæc curationis species, quòd huius morbi centrum in Iuncturis sit, eiusque materia in earum cauitatibus generetur, quæ deinceps circumpositas partes ceu vento repletæ essent, in tumorem attollere consueuit: huius species in vniuersum septem sunt. Prima, quæ artuum incurationem molitur: altera, quæ tophum: tertia, quæ in coxendicem decumbit: quarta, Arthritis: quinta, quæ neruos occupat: sexta catharrhalis: vltima, nodosa: omnium tamen vnum & commune remedium existit, Mumia cremata quadrupedum contra vulpes, quæ omnes partes dolentes iunctæ ad quintam vsque iunctionem pristinæ restituuntur sanitati. Etsi non desint alia quoque experimenta, ego tamen huic quid tribuam expertus scio.

Cura iuncturarum vnde dicta.

Species 7.

Mumia cremata.

CVRA VIRTVTIS EXPVLSIVÆ.

Huic curationi ex eo nomen impositum est, quòd non remedium, sed ipsamet natura ad expulsionem insurgat, quia ergo vis illa ab interiori natura proficiscitur, ob id à virtute expellente nomen conflatum est. Quia ergo nullum existit remedium virtute expulsiua donatum, relinquitur naturæ negocium committendum esse, & solum in id intendendum, vt Emunctoria (quæ quomodo indaganda sit, in libris de vlceribus à nobis descriptum est) aperiantur.

Nominis ratio.

Emunctoria aperienda.

CVRA MEDVLLATA.

Tertia curationis species est Cura Medullata, quæ & ipsa non antea vsurpanda est, quàm Arcanum suam operationem absoluerit. Scintillam verò hanc Scintillam Medullæ nuncupauimus ea de causa, quòd ipsa in ossium Medullis radices habeat, vnde in neruos, artus & humores extrà fertur. Curatio autē in medullis fieri quamobrem debeat, pluuiæ exemplo discere potestis: pluente cœlo semina fructuum hoc sentiunt, quamuis à pluuia solus cortex humectetur: sic ros graminis ac herbarum extima folia tangit, virtus verò ipsius ad vsque medullas penetrat, nimirum ros medullarum illarum nutrimentum est, quamobrem si & tu medullis suum adferas legitimum remedium, nil sollicitus sis, quomodo ipsum eò pertingat. Remedium ergo in hac mali specie, sunt Mucilagines naturales crematæ exterius adhibitæ.

Nominis ratio.

Mucilagines crematæ.

CVRA ABSTINENTIÆ.

Duplex hæc curandi ratio est: altera iis qui mutatione tempestatum & Lunæ luminis defectum sentiunt: aliis quibus in diæta seu victus ratione peccato commisso celeriter noxam percipiunt, destinata. Scitote itaque primùm Arcani operationem promouendam ac perficiendam esse, dein duplicem abstinentiam: exteriorem scilicet & interiorem præscribendam. Interior est, vt crapula, si ea noxam augere sentiatur, deuitetur: vel si victus ratio qua vti consueuit æger, obsit, eam immutabis, non fame, non ponderis imminutione, sed sic potius, ne ipsa Luxuriem generet, quo curato, æger sibimet medicus erit. Abstinentia exterior procuretur exhibitione essentiæ colcotharinæ: quicunque enim grana eius duo deuorauerit, is ab omni Lunæ impressione ac noxa, quę ex aeris temperie immutata oritur, liber erit. Abstinentiæ autem nomen huic imposuimus, quòd quasi carentiam impressionum exteriorum efficiat.

Abstinentia duplex.

Essentia colcotarina.

CVRA

CVRA FLORVM VENERIS.

Nominatio. Nomen huius curationis, quæ ordine quinta existit, inde desumptum est, quòd incipiente coëundi appetitu, flores quidam promanant, qui in actu Venereo inficiuntur, haud secus ac flores arborum ab aeris inclementia exiccantur, & marcescunt. Hæc Scintilla Veneris ante & post operationem suos paroxismos habere consueuit, causa est, quòd celerrima sit operatio, quod si ad hanc celeritatem durabilitas quoque accedat, sequitur vt quotiescunq; postea seminis emissio vel cohercitio contingit, scintilla ista celerrimo motu sese prodat. Huius mali à spermate scabioso orti, extirpandi certissimum remedium existit Christallinum liquidum (post vsum Arcani) Oseo administratum: immutat enim hoc exitum spermatis præternaturalem in ordinatum & naturalem. Quod nisi isto remedio concedat malum, tum chronicæ ac variè exinde orientur ægritudines, vt eas vel discernere solùm, nedum curare impossibile sit.

Cristallinum liquidum.

CAP. III.

De Æruginosis Vlceribus Curandis.

NOuem species de quibus iam nobis sermo erit, æruginosas ea occasione appellaui, quod instar æruginis generentur: perinde enim vt rubigo suummet corpus consumit, exterius ipsi adhærens, sic & Æruginosa ista Venus quoque in suum cui adhæserit corpus agit. Sciendum ergo, quòd ærugo quæ hanc exulcerationem facit, non eo loco in quo sita est, generetur, sed intrinsecus in toto corpore collecta, per sudorem extrà expulsa, ibi in salem coaguletur, haud secus ac in ferro cernere est, quod dum rubiginosum est, seipsumque consumit, quæ rubigo à suomet sudore prouenit, qui sudor coagulatus in salem abire consueuit. Sal certè dum adhuc aqua est, vim nullam habet, at in salem coagulata aqua tum demum vires nanciscitur: sic planè sudor ferri aqua est in salem abiens. Atqui hoc porrò non ignorandum, salem, dum ipse siccus est, nullam actionem perficere, sed omnino necesse est, secunda vice in aquam resolui (primum enim illud aqueum ad salis generationem pertinet) vt in rubiginem abire, & rodere ac consumere possit.

Æruginosa Venus quomodo generetur.

Sal Siccus nihil agit.

Similì omnino ratione intelligendum est vlcera Æruginosa ex proprio suo sale causam habere, ac originem ducere, qui centrum in propriis suæ arboris locustis collocare solent. Atque vbi iam apertum vlcus est, tum reiectiones excrementorum sequuntur, quas magno errore antiquitas fluores esse materiæ peccantis existimauit: atqui non sic res habet: etenim quandocunque morbus emunctorium parit, tum hoc ibidem nulla alia de causa facit, quàm propter præternaturalia excrementa: nisi enim hæc molesta naturæ essent, numquam ipsa pateretur emunctorium fieri, neque innaturalia generarentur excrementa, nisi in natura quoque continerentur. Balsamus namque & mumia naturæ tolerare non possent, sciendum ergo, quod si hæc excrementa sint, nullum ex illis iudicium desumi posse. Si itaque fluores isti excrementa sunt, sequitur spiritum peccantem in illis non inesse quamuis enim materia peccans sint, tamen spiritus non sunt: atqui spiritus, non materia hic considerari debet. Quia ergo excrementis spiritus coniunctus non est, nullum quoque in illis venenum, atque ob id nulla Veneris curatio hic quærenda erit. Curatio ergo omnis horum vlcerum in vniuersum duplex est. Vna quæ per Arcana fit ad spiritum peccantem directa. Altera per experimenta veterum, ad excrementa respiciens, interim tamen inficiari non possum, excrementa aliquid malignitatis ex corporibus in quibus inhærent contrahere, ex quo coniicere licet, aliquid de Luxuria in excrementis inhærere: veluti enim Rebis cineri Siberæ comparatur, ac similis est, sic etiam in isto Rebis vlcerum simile aliquid concurrere posset, hoc etsi sit, tamen contagio caret, ac perinde est ac si mulier semetipsa osculetur: scilicet, quemadmodum illa ex illis osculis voluptatem non percipit, sic & excrementa quia extra coniunctionem permanent, afficere contagio nequeunt. Altera ergo curationis parte in Arcanis, altera in experimentis veterum consistente, cauete ne ea quæ initio huius morbi inuenta & vsurpata sunt, vos seducant: omni enim artificio carent: namque in istis nostris experimentis quæ nos hic vsurpari volumus, nil opus est complexiones respicere, neque etiam correctiones, quas Montispessulani monoculi Polyphemi excogitarunt. Antiquorum autem illa experimenta quia abundè in lib. de Vlceribus à nobis descripta sunt, nil opus est hic denuo repetere. Arcanum autem quod ante illa experimenta vsurpandum est, sic habet.

Æruginosorum vlcerum curatio duplex.

Recipe Theriacæ metallorum grana viij. Pharmaci Serpentinæ grana xxiiij. mixtis ambobus, de illa mixtura gr. vj. exhibeantur tertio quoque die, donec signa Venerei morbi, prout sexto Libro descripta sunt, effluxisse conspexeris, quo facto, ad curationes antiquorum descendere tempestiuum erit.

Arcanũ Æruginosorũ Vlcerum

Atqui vt intelligatis, quo capite in libro de vlceribus cuiuslibet speciei curatio tradatur, breuem tabellam subiicere placuit, singularum curationum speciales quoque quasdam affectiones commemorantes, quæ omnia & in libro de Pustulis, ac de Intercutaneis inuenire poteris, si quæ hoc loco forsan desiderabis.

Vlcera Æruginosa ex suo sale oriuntur.

SVB CVRA CANCRENÆ.

Luxus cancrosus in Capite de curatione Cancri.

Luxus Tentiginosus in Cap. de curatione Depascentium.

Luxus Lupi capite de cura Phagedenæ.

Luxus Noli me tangere, Syronum, Esthiomeni.

SVB CVRA DE FIXIS.

Luxus phlegmonum Capite de curatione phlegmonis,
Scrophularum,
Fistularum,
Oleinus,
Concauus.

SVB CVRA REVERBERATORIA.

Luxus inflatus,
Florum,
Putrefactus,
Digestiuus.

SVB CVRA RIVOLÆ.

Luxus Incensiuus,
Vesicalis,
Erysipelæ,
Nubeculæ,
Febrilis,
Minutionis.

SVB CVRA INTERCLVSA.

Luxus Persicus Capite de curatione ignis Sacri.
Prunæ,
Locustalis.

SVB CVRA INGENITA.

Luxus Ficuum,
Luxalis,
Fauorum.

SVB CVRA CHORDARVM.

Luxus Virgalis,
Bubonicus,
Cambuccinus,
Lumbosus.

SVB CVRA CVSCVTÆ.

Luxus Adustus,
In augmento.

SVB CVRA INTERPOSITA.

Luxus Leprosus capite de cura Lepræ,
Hydrophorbiæ,
Vndimię,
Elephantiæ.

Nominũ donominationes explicatur.

Quamobrem verò ad curam Cancrenæ nullos alios morbos adiunxerimus, causa est, quod omnium similis Medicina est, coctum; cancrum referens. Sic cura de Fixis nominis ratio est, quòd fixi illi morbi à semetipsis non curentur. Cura Reuerberatoria hinc nomen sortita est, quod nihil siccius sit iis, quæ reuerberatione præparantur. Cura Riuolę hinc etiam appellata est; quòd instar torrentis subindè humectetur & exiccentur eiusmodi morbis. Cura interclusa autem appellatur à similitudine lebetis, in quo aqua conclusa efferuescit, nemine operationem illam vidente. Curæ Ingenitæ nomen deduximus ex eo, quòd morbi varij in natura implantati, neque sanitatem, neque morbos ostendant. Curæ Chordarum appellatio à locis Chordarum in genitalibus nomen accepit. Cura Cuscuta ab effectibus qui cuscutæ instar sibi mutuò implicantur, nuncupata nobis est. Interposita demum cura dicta nobis est, quòd de illa desperandum non sit, cùm ferè aliquid boni seu fausti coniungatur. Has curandi rationes, nisi legitimè medicus administret, quiuis facilè videre potest, quantum malorum hinc conciliari possit, si modo corporum ac materiarum vires non penitus ignoret, de quibus tamen in præsentiarum loqui nil opus est.

FINIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ.

INDEX

INDEX
IN THEOPHRASTI PARACELSI
Chirurgiam Magnam vniuersam.

Numerus paginam, litera *a* primam paginæ columnam, *b* verò secundam denotat.

Ascaridum

C.

curatio-

F.

Ferulis

G.

S. Ioannis

P

Q.

R.

S.

T.

omnes

V 3 vini

FINIS.

OPERVM

AVREOLI PHILIPPI
THEOPH. PARACELSI
BOMBAST AB HOHENHEIM,

Voluminis Tertij

SECTIO SECVNDA

COMPLECTENS

BERTHEONEAM, SIVE CHIRVRGIAM MINOREM, cum Libris adiectis.

Omnia recensentur in ELENCHO *Admonitionem Authoris sequente.*

ADMONITIO
THEOPHRASTI BOMBAST
EX HOHENHEIM EREMITÆ,
Vtriusque Medicinæ Doctoris ac Professoris, ad Medicæ artis Studiosos.

QVVM sola omnium disciplinarum Medicina, tanquam diuinum quoddam munus, tum sacrorum tum prophanorum Scriptorum suffragio necessitatis titulo laudetur, atque paucissimi Doctorum eam fœliciter hodie tractent, visum erat, illam ad pristinam suæ auctoritatis laudem reuocare, & quam quidam à fece Barbarorum, nos ab erroribus grauissimis purgabimus. Non veterum addicti præceptis, sed iis duntaxat, quæ partim indicatione rei naturæ, partim nostro Marte inuenimus, & longo rerum vsu atque experientia comprobauimus. Quis enim nescit plurimos doctorum hac tempestate vel summo ægrorum discrimine, fœdissimè lapsos? quum nimis anxiè Hippocratis, Galeni & Auicennæ, aliorumque dictis adhæserint, perinde ac ex tripode Apollinis, hæc veluti oracula, manauerint, à quibus ne digitum latum discedere liceret. His enim Auctoribus splendidissimi quidem doctores, si diis placet, non autem Medici nascuntur. Non titulus, non eloquentia, non linguarum peritia, nec multorum librorum lectio (& si hæc non parum exornent) in Medico desideranda, sed summa rerum ac mysteriorum cognitio, quæ vna facile aliorum omnium vices agit. Rhetoris quidem est disertè posse loqui ac persuadere, atque iudicem in suam sententiam trahere: Medici autem affectuum genera, caussas ac συμπτώματα nouisse, & iis insuper sagacitate & industria pharmaca applicare, atque pro cuiuslibet ingenio ac ratione vel cunctis mederi. Cæterum vt paucis modum docendi depingam. Imprimis igitur quod ad me attinet, Ego amplo Dominorum Basiliensium stipendio inuitatus, duabus quotidie horis tum actiuæ tum inspectiuæ Medicinæ, & Physices & Chirurgiæ libros, quorum & ipse auctor, summa diligentia, magnoque auditorum fructu, publicè interpretor: illos tamen non aliorum more, ex Hippocrate, aut Galeno, aut quibuslibet, emendicatus, sed quos summa rerum doctrinæ experientia, atque labore assequutus sum. Proinde si quid probaturus, experimenta ac ratio, Auctorum loco, mihi suffragantur.

Quare optimi Lectores, si quem huius Apollineæ artis mysteria oblectant, amor desideriúmque tenent, cupitque breui admodum temporis spacio, quicquid huius disciplinæ est, perdiscere, ad nos è vestigio BASILEAM se conferat, & longe alia atque maiora, quam paucis describere possim comperiet. Sed vt nostrum institutum clarius studiosis innotescat, non piget exempli loco subiicere, nos in complexionum ac humorum ratione, veteres nequaquam imitari, qui sane omnes ægritudines illis falso acceptas ferunt. Vnde nullis aut certè paucissimis doctorum, hodie morbos, caussas, ac decretorios dies exactè nouisse contingit. Postremò hæc veluti per transennam demonstrata sufficiant, Vobisque tamen de his non, nisi audito priùs THEOPHRASTO, temerè iudicandum permitto. Valete, & hunc nostrum instaurandi medicinam conatum, boni consulite. *Dabam Basileæ Nonis Iunij, Anno* 1527.

ELENCHVS

ELENCHVS
SECTIONIS SECVNDÆ
LIBRORVM IN VOLVMINE TERTIO
Operum THEOPHRASTI PARACELSI contentorum BERTHEONEÆ siue CHIRVRGIÆ MINORIS & Librorum adiectorum ideam exhibens.

THEOPHRASTI

TEOPHRASTI PARACELSI
IN TRES LIBROS CHIRVRGIÆ SVÆ MINORIS, QVAM BERTHEONEAM ALIAS INTITVLAVIT.

PRÆFATIO.

PRINCIPIO necessarium est Medico, sui finem operis perpendere, qui duplex est: sanitas, & satisfactio videlicet. Hoc prologo de solutione tractaturus sum, aliis & suis libellis de sanitate. Postquam ab initio Chirurgia per auaritiam & commodum proprium vt aratrum facta contra naturæ lucem extitit, ad hæc ipsa necessitas exigit, vt cum debitum finem sanitas attigerit, solutio suum pariter consequatur effectum, cuius messis pecunia summa cum gratiarum actione fore deberent. Non enim vt in agro messis est, à quo rusticus frumentum domum euehit, pastorque lanam: in medicina vero commodum reportat æger, frumentum & lanam sibi reseruans, paleas medico relinquit. Sanitas namque frumenti commodi sue loco sunt, & pecuniæ vtimus ad eam comparandæ, quam ad frumentum paleæ. Cum igitur incuria superiorum regiminum Chirurgia nostra (proh dolor) ad aratrum sit redacta, & in solutione minus quam aliud quoduis aratrum compensetur, minimumque pro potiori cogitur accipere, quod nullo modo reciperet iterum in commutationem æger, nec satu compensare valeret: hoc argumento primum adferemus, cuinam irrequieta vita, sollicitudo cum grauissimis experimentis medici comparentur.

Medico dies & noctes æger in animo hærere debet, ac præ oculis imaginatione ferri, totamque mentem in ipsius defixam sanitate versari necessum est medico, præ meditatione iudicioque non immaturo. Ad grauissimas istius curas, varijs momento quolibet accidentibus & nouis comitatas, accedit & alia, mercedis vt pote suæ receptionis, tum quod pessimum est, fraudum atque doli tam liberatorum, & morbi laqueos euadentium expectationis, & quinam his præueniendum foret illi, totisque prorogationibus, dilationibus, omni cum ingratitudine aduersus illum, qui tribuit eis dono Dei, quod mundus totus nequiuisset, sæpius replicatis, & non sine vilipendio. Est vtique medicus ad ægrum comparatus, vt a carceribus detentum creditor, a quo tantum exigere nequit, quod ille non pollicetur & vltra: liber iam factus nil seruat, alius prorsum existens. Æger etiam obediens est, & bonæ voluntatis in medicum, donec euaserit longanimis.

Non est quod præterea medicus despondeat animum: probus enim centum solutiones infert iterum, centumque deceptorum ex aduerso compensat probitate nequitiam. Tam bonus & iustus est Deus, vt per huiusmodi pios, rationeque præditos ægros medico satisfaciat, loco centum aliorum, a quibus deceptus fuerat. Quapropter eiusmodi contrarietates (etsi non bene tolerabiles, cordi sibi graues fore) vel animum superare suum nulla ratione prætermittere debet, at mitissime potius pati, solutionem expectando vero tempore, quo damna cuncta resarcientur. Impostoribus Chirurgos inter, instructionem hoc loco dare nullam cupio, cum isti pecunias tantum quærant, & impostores cum fraudulentis optime conueniant. Probum vero medicum ista curare, vel ob ea commoueri minime decet, nec propter pecunias, vel mercedis est conditio, fore solicitum (quod nebulones inter Chirurgos nostros faciunt, ac turpius antequam lucrati sint, accipiunt) imo potius decem impune ter subuenire propter probum vnicum non grauari: licet etiam non sibi semper luxerit Sol, non contristari, nec iudices in subsidium aduocando: nam quanto maior melius, promerita detentaque merces fuerit, periculosius iudicium expectant, qui iustos labores detinent iniuste. Si reliqua iudicia nostris æqualia fore deberent, plurimi restituere cogerentur, qui iam recipere prætendunt. Hac igitur præfatione probos medicos admonitos velim, ne mentem ita prorsum in pecunias defixam teneant, at in ægri sanitatem potius, & quod reliquum fuerit, Deo committant.

Ne tamen impostoribus fauere velle videar, addam vbi iam ægrotus coram aliquo medico suam enarrans miseriam dolum & imposturas medicorum inferret, conquerens, quæ sibi primum occurrissent, vt qui deprauassent aggrauassentque morbum, quem suscepissent curandum, & non intellexerant: pecunias multipliciter prius accepissent, multa fuissent polliciti, præstitissentque nihil, forentque posteriora peiora prioribus, & imminuta cum sanitate vita: non aliunde quam ex medicorum incuria, tum ignorantia mera. Defectus vtrimque videtur. Medicus primum omnium loculos implet, vt si forte fortuna res non bene succederet, hoc minimum inde reportaret: ex altera parte voluit æger istius farinæ medicum habere, incuriæque fontem fugere. Quo factum, vt ab vtroque latere miseria premat. Quare consilium ægris hoc fore cupio, medicos vt probent, priusquam admittant eos.

Periculum fieri potest (excepto nihilominus, quod nonnunquam accidere solet, vt impostor vna cum nequitia bonum aliquod experimentum habere potest, & penes hoc imposturis facere satis) primum considerentur, qui mederi volunt, & non sunt arte medici, verum sub vmbra medicinæ vulgaribus consilium exponunt, & nonnulli fauore solo, plerique ob honorum ambitionem, alij quod eis hoc vitij genus innatum. Cæteri quidem vt sapientes existimentur, & reperti plurimum, & hoc ipso veniant in admirationem hominum, vnde sibi tantam artem compararint. Huiusmodi Medici potissimum diuites, existunt in monasterijs, & otiosos inter illos, qui iactare sese vanigloriose fuerunt assueti, gratis omnia præstant in Medicina.

Reperiuntur alij, qui medicam artem vt aratrum exercent, vel ob munera, quod statum immi-nuere viderentur, si pecunias acciperent, quibus Iudæi baptizati sunt adnumerandi. Similes etiam quandoque sunt apostatæ monachi, tum illi, qui carnificinam artem alias exercuerunt: non vti Medici volunt mercedem accipere: dicunt enim, se non fore medicos, librosque legisse paucos, at hoc scire, tum ab Imperatoribus & regibus habuisse. Apta iactaque te corrigialis calcee tu. Non parua quidem horum astutia est. Si moritur æger, mirum est: ars enim ab Imperatore processit, non ita contigisse debuit: si vero sanabitur, clamores audiuntur in exsultationem elati, vera & experta est inquiunt, ars nostra, nihil de manu Serenissimi procedere mali potest: iam in sede positi sunt isti Medici, non alias imo patius vt putant, Francone quouis equite. Talis est eorum conditio, qui mederi, nec esse volunt Medici, prout is, qui monachus fore vult, & in pellicea veste diphera medicus. Isti medias interponere solent personas, qui dicant. Medicamentum hoc domino meo plurimo quidem are constat, quapropter domino suo dicas, domino meo compensæ loco donet equum: vel monasterium, aut alias Dei domus est egena, fratribus eme carpiones duos, quos die Veneris inter collationandum edant, priusquam eant cubitum, & a ieiunio iam aliqua refectione solentur, sic reddetur dominus Doctor pedendo creatus ad omnia promptior ac paratior.

Non quod bonas artes impedire cupiam eius, qui alto loco rasus, vel demisso promotus vt fuerit abusus tantum carpere volo, quo me nedum errores, verum etiam deprauationes morborum, quas video longe plures quam sublenationes ægrorum, impellunt. Post hos omnes illi sequuntur medici, qui vestes & crumenam vt cribrum foraminatas gerunt, nec vt furem exercere suum tardi sunt: ante sexaginta plus minus annos se ditissimos fuisse prædicant, nunc vero depauperatos, in dolio vini putato. Sunt alij, qui magna comitante caterua militum aut equitum viguerunt equites, at in bello pro defensione Principum, & in penuriarum conflictu cunctas amiserunt opes. Alios ex Walachia Transsiluaniaque Turca propulit. Nonnulli reliquerunt vxorem & liberos, vt liberius Euangelium imitari possent. Multi libenter vltroque pauperes existunt, quod nemo quidpiam eis dare velit. Nec desunt qui vestes multifariam immutent: nudus hic incedit, alius semiuestitus & cilicio: tertij quidem ordinis ille, soccis ligneis ambulat iste, non edit alius ossa carnium, piscium spinas item alius non: super scamnum decubare debet iste, nouumque singulis habere noctibus hospitium, &c. Qui cum de Medicina loquuntur, Spiritus sanctus (vt aiunt) inspirauit eis, plures in herbis quam in cœlo virtutes existere. Sunt ne tales egregij medici?

Apparentia latius honesti, bene quidem induti, sed eorum vestes pessime subducta. Nonnulli sua immiscent Astronomiam, alij Geomantiam, alij Pyromantiam, Chiromantiam alij, Hydromantiam alij, plerique speculantes altius Narromantiam, id est, Nicromantiam, vel stultomantiam, vt Campiragi de monte Veneris, vbi suam didicerunt artem, venientes, eam vino Rhetico baptizarunt. Item vna cum fratre Eckardo cantarunt matutinas, & cum Danbusianis farcimen aut botulum ederunt sanguineum: quo fit vt bestias & homines ab omnibus morbis, febribus, & caducis curare norint, item artem nobilissimam effodiendi thesauros, quæ tales non parum ornat medicos. Multi non indigent aromatibus, herbario nullo, nec Valesco, sed papyro sola, Ixis pro fixis inscribunt ei, Tetragrammaton, Ioannes in dolio, Iod, Vau, ante postque, supra tum infra crux, ne diabolus scribentem auferat. Apud rusticos Latini sunt, penes Germanos Itali, quorum nonnulli cæsi virgis vltra Alpes ex Germania pulsi fuerunt in Italiam, ex ista in Germaniam alij contra: nonnulli trans Rhenum propulsi, rursum citra virgis acti, similiter vltra citraque Danubium & Albim. Istorum peregrinatio nebulonum est mirabilis in arte Hippocratica. Apud Hebræos Græci, penes quos Hebræi sunt: apud rurales presbyteros, Theologi; penes balnearios medicinæ Doctores: apud Prætores Iuristæ: penes Histriones Poetæ: penes mechanicos Historiographi. Item in Germania sunt ex Italia, tum in ista ex illa se dicunt oriundos: in Portugalia vel alias Lusitania ex Hungaria, demum in hac ex illa natos, amplo genere semper, at parum locupletes: ex maxima familia, quæ meretrices, mœchos, fornicatores ac nebulones omnes peperit: multis artibus onustos, a quibus lucrum faciunt exiguum.

Præter eas, quas iam narrauimus, alia secta reperitur, quæ baptizatorum Iudæorum est, aliisque longe calidiores, & nequiores existunt. Non baptizatos etiam puto cum eis, qui Mercurium in vrsina pinguedine mortificare norunt. Ab istis adipsum didicerunt medici morbillorum, pustularum, qui Iudæis aptiores & meliores fore cupiunt, cum eodem corio sint obducti (licet vnus alium ex vtraque parte videat) sandalo rubefaciunt. Mace quidem odorem suis inferunt medicamentis, quo fit, vt ad morbos omnes dicantur medici. Cum vnum, duos, aut tres curarint, priuilegiū habent, & ius ducentis, vel trecentis imponendi postmodum. Proponunt hominibus Hebræam linguam totius medicinæ fundamentum habere. Non considerant interim, inter Iudæos nullum vnquam exstitisse medicum. Iactant sæpe

Rabi Mosen. & librum Nebulonum, qui canones illos continet, excellentissimos, per quos Raponceoli radices è pratis eradicare docet ad acetaria conficienda. Iam dicunt, artem in sua progenie solum esse, hereditariaq; etsi fatui stultique forent omnes. Alij tandem effutiunt, Adamum patrem suum reliquisse. Noe dicunt alij in arca fenestram inter parietem intrusisse. O mere fatui, quam frigide vos calua iactantia iuuat miseros. Iam senex Iudaus prodit, modo iuuenis, cuius mater est in prostibulo prafecta meretricibus. At isti vagabundos Aegyptiacos nebulones reuocant in memoriam, qui suam artem ex Aegypto secum attulisse dicunt at eorum pars maxima oritur Entlibuch. vel pigrorum vbique nebulonum patria, in quam redire non ante septem praterlapsos annos audent, vt mos eorum est latrunculorum & furum, qui virgis carnificibus flagellati sunt in exilium. O vos meretricium nati, cognatique, ne deseratis vos vtrinque, sed artem vestram in summo seruetis honore, qua si gallinae vel pulli forent, vix puluinar minimum implere possetis eorum plumis taceo vos Habreorum arcana maxima procatum ducere nosse in amicitiam contrahendam, elatos incedere vos, equitare, penes aquas & in aquis certissimos fore fatuos. At annulis Diamantes atque Smaragdi, qua munera datis illis quos nostis, optima hac ars vestra potissimaque. Prater hos omnes, alij reperiuntur, qui reuelatione maiore digni sequuntur illos. Isti Logices plurimum vulgaris habent, Rhetorices vero parum aut nihil: tales Theriaca venditores existunt, quos Theriacales vocant circulatores. Hi quidem si Viruis ille serpens deficeret, potius in Theriacam iniiceret vespertilionem. Coloquintidam ad febres venalem habent: Reponticam ad pulmonem & eius morbos: Quercinum viscum ad mulierum infirmitates: item occultissima quadam arcana contra periculosissimos quosque morbos: artes quas Deus atque mundus ignorant, inter nos dictum, & sub silentio maximo. Gentiana sit & Astrens hac admiranda cura. Nonnulli vermes norunt expellere, hoc est, quidam in Schlesia Vratislauia nempe vermem expulit, qui repertus est Argentinae postmodum in Nundinis, & inde capsula clausum detulit Basileam, hac ratione miliaria quatuordecim expulerat eum. Aliqui vermes duabus vel tribus vlnis plus minusue longiores existunt, & foramine crassiores, per quod eruperunt, ab hominibus expellunt, quos post sepes atque dumeta reperiunt. Ad hos accedunt alij, qui strumas auferre norunt, & sal ad hanc artem componere magistralem, & alij qui panaricium vermem e digitis expellere possunt, vbi tamen pluuiale tempus nequaquam exstiterit, nec Solis splendor vllus. Item optimi dentium fractores, & iure se dicunt: nam dentem vi rumpunt, in maxilla prorsum eius radice relicta. Similes omnes medici coram hominib. habentur, ad quos muscarum decima pertinet. Nonnulli creuerunt ad hos in Histrionum ac morionum scholis, qui mentiendi potestatem omnem vsurparunt, accedente per assiduum istius operis vsum habitu. Sunt & alij, qui mentiri per se nondum norunt, quapropter Monspessulum se conferentes, ex Auicenna discunt, alij Parisios ex Galeno. ceteri tam prompti natura sunt vt ex seipsis addiscant. Non parum adhoc promouet hunc, magister artium, quod factus antea fuerit illum vero, quod Apothecarius exstiterit olim: alium quod pro parte Mathematicus existat: alium quod Physicus, vel Theoricus.

Huic Montagnana placet, illi viaticus. & pra ceteris omnibus Ioannes de Garlandia. In ore terribiles: in Pharmacopolio requiem habent: sepulchris egregiis extrinsecus haud absimiles existunt. Pleríque natura conditioneque iactabundi sunt: in Hollandia suus Comitem inquiunt, alias a supremis scala magna gradibus in terram pracipitem dedisset. Alij sic aiunt Ego Princeps huius, aut illius viginti plus minus annis fui Medicus, prater me quidem & Conradum a Rosis Princeps sæpissime tristi mæstoque fuisset animo. Sunt qui viginti se dicunt annis in Vniuersitatibus legisse: quod vero si liber ipse per se præstare potuisset, illis non erat opus. Iam Gracos agunt: Epilepsia est caducus: nunc Arabicos. Alandahal, id est, Coloquintida tredecim linguas callent, prater eas quas Pandecta ponunt, & Germanicam omnium pessime. Iam in rerum naturis occupati. post in regimento coquini sunt. Alias generosis virginibus oculos glaucos transmutant in atros potius, quam nigros: iam ex deformibus venustas faciunt, ex obscuris splendidas gibbosas in rectam proportionem extendunt: e naribus tandem expellunt mucos, iam odorifera poma componunt ex ambra, nec non alia delicatissima quæque munuscula, quibus optime delectantur fatui, seque Principum aulis immiscent. In Academiis autem audiri cupiunt: in calendris mei tui. Domini auditores, quarta Fen primi de porcis scripsit noster Auicenna. ℞. Theriacæ cum longissima descriptione, scilicet Galeni (si forte boni quid in ea reperis ex improuiso) ℥ ß. specierum longarum besuardicarum, ingrediuntur etiam bona simplicia multa, sordes cum sordibus accumulata) ℥ j. ß. (postmodum speculare tu per te, quod longum est) specierum de gemmis, diamargaritonis, diagalanga, diarhodon abbatis, diamusci (& omne quod in Pharmacopolio reperitur) ʒ j. Conserua, boraginis, buglossæ, anthos, rosarum, ana ad pondus omnium: fiat sicuti est dosis. Non refert, si non iuuerit, non nocebit. Recognoscite vosmetipsos in receptis vestris, & quorum argui possitis perpendite.

Eius farina sectarum plurima sunt, hos inter Medicos, & plures quam vrinatorum vel decoctorum Pharmacopolarum, artistarum similium, mechanicorum, & rusticorum astutorum, qui nunc vrinas inspiciunt per galeam laneam, alias penes fenestrarum asseres. Hic suam actionem Pharmacopolia probat auctoritatibus, & violenter: alius per Esulam lacte decoctam tertius per Elleborum: nonnulli per fas & nefas, alij per lectionum assiduitatem, quod ludi literarij magistri fuerint, qui volare mox nituntur priusquam alas posuerint: alij per auditionem in lectoriis, in quibus pastorum Ascaule veniunt in vsum, id est, vbi tractantur clysteria, sua probare volunt. A signis medicorum istorum, qua iam posuimus, quiuis æger sibi pracauere discat, eorum euadere manus, & sua pericula: nec est quod occæcari se permittant ab vnico fortassis experimento, quod illis in vno successit, & in ducentis postmodum eos & ægros fefellit aut eo seduci, quia vel in vno quid possint, in omnibus valere putent, aut probata sua fore omnia

Ab istis quos iam enarrauimus medicis, abusus omnes in medicina successerunt, vt in eorum sun-

damentis nulla sit ars penitus inuenienda. Diligenter igitur animaduerte lector: in ista namque præfatione declarabo suos errores, & enormes abusus, quo melius intelligas occasionem (quæ mihi vitio verti posset ab aliquibus iræ vel præcipitationis) cur tam repente statim a Prologo prorumpam in eos. Principio scire te decet, medicinam a laicis initium & exordium sumpsisse: prius enim ars huius nulla fuit in vsu. si qua fuit, ignota hominibus. & postea per Undam inuenta iuxta suas experientias. Nam quod Centaurea purget similiter & Harmel, ante sua quidem experimenta notum non, at ab experientia doctum est. Similiter vulnera curat consolida, quod ab Unda cognitum fuit, & in medicamentum conscriptum. Hypericonis etiam vires inuenta sunt, atque descripta: pariter & Sophia. sic deinceps ab vnius in alterius notitiam peruenerunt. Quanuis itidem simplicia, terraque producta per Undam innotuerunt, vt melius non potuissent, neque perfectius aut nobilius in lucem emersisse, nec esse, quam ab experientia data sunt. Pari modo purgationes, confortatiua, curatiua, mitigatiua, incarnatiua, &c. sunt inuenta, & omne medicamentum hoc tempore fuit. In ordine vero, quem a natura prius habuit, quodq; prout esse debuit, operatumque locorum vbiuis est cum honore maximo. Subsequutus est inde post abusus a receptorum Scriptore primo, de quo reliqui sumpserunt originem. Iste percepit, in hortis aliquid existere, quod vulnera curare posset. quare simul omnia collegit, quod ibidem creuit. & ex eis Cataplasma composuit, vt si forte boni quid inter cætera foret, quod fortuito casu rem attingeret. Ex hic igitur abusuum occasio, tum quod Phantasticorum ingenia quadam a conditionibus melancholicis ducta cominataq; veram & nobilem artem a natura demonstratam emendare conata sunt. & ea quæ ab ipsis non processerant, nec vires suas receperant immutare, meliora reddere corrigereque voluerunt. Eoque momento compositionum plantarum & artem. veram naturam in seipsa corruperunt & illud quod a natura datum est, in propria cuiusuis natura destruxerunt, ac propter ista composita dicta virtutes naturales & vires contemptæ sunt. Vt cum scripserunt isti Recipe Centaureæ manipulum vnum, vini, mellis, zucchari, &c. fiat sirupus. Quid cooperantur ad Centaureæ virtutes vinum, mel, aut zuccharum. cum illius experientia sine tribus his reperta sit? In incarnatiuis simile quid accidit: experientia compertum est, consolidam ossium fracturas curare per se nihilominus receptum hoc perperam excogitarunt: Recipe consolidæ, Aristolochiæ, Fœnugræci ana lib. ß. Boli armeni, hæmatitis, Terræ sigillatæ ana ℥ ij. Camphoræ tantum quantum sufficit. Insuper vero Piperis longi. Considerate quæso, quam rude sit Compositum hoc cum experientia solum in Consolida sita sit. & non in Bolo armeno, neque in terra sigillata, nec in cæteris quicquam virtutis existat, quod ossis nimium fragmentum consolidare valeat. An simola hac additio naturam potius non corrumpat, irritet, vt inualida prorsum reddatur a crassissimis fatuis, qui frustra conantur eam onerare? Latius est quod animaduertas receptorum istos compositores nullum vnquam ex ingenio suo reperisse medicamentum ab exordio per suam experientiam: nec Hippocratem, neque Galenum, nec Auicennam, Rasimue minus id fecisse iure iactare posse se. Verum istorum omnium, & cæterorum eius farinæ hominum, omne fundamentum, & lapidem eorum artis angularem super experientiam rusticorum positum. & ab istorum experientia collectum in paginis, scriptum, & in facultatem suam quod aliorum est inuentum redactum. Imo probari minime poterit a quoquam istorum, Græcum aliquem vnquam quorum cœtus mendax perpetuo fuit, Medicinæ lapidem angularem posuisse. Bene docebitur ipsos hunc lapidem vt peregrinos accepisse iuxtaq; suam conditionem in Rhetoricam ægrorum experimenta, non secus ac Lucanus ac Salustius acta Romanorum scripserunt, in historias contraxisse. Hoccine merito Medicinæ fundamentum esse, vel dici potest? aut Græcis attribui medicinæ debet inuentum, quorum scripta per se testantur, eos in alienis experimentis versatos esse? Itidem quod per experientiam inuenerunt Arabes, hoc habent illi. & prout isti cuncta glossis in suis regionibus tractarunt, istorum etiam artem glossis munierunt. Quapropter Auicennam iactare se minime decet. alienam eius experientiam ex scriptis eius omnibus processisse, nec ex seipso: hoc iactare potest cum Galeno, bonas artes ab aliis inuentas funditus deprauasse se.

Postquam igitur Græcorum & Arabum ambitiosa gens, honorumque sitibunda, sic vt auditum est egissent in Medicina. Barbara genera gentium successerunt, vt Italia. Hispania, Gallia, & postmodum Germania, quæ glossas glossis, & commenta commentis addiderunt & hac via sese mutuo iuuerunt, donec eo medicinam adduxerint, vt non alias quam ordinarunt, administrata fuerit hactenus. Et ita se magistros super naturam extulerunt, verumque medicum a natura datum, & ab experientia natum eo traxerunt, vt seipsum tanquam inutilem, ignarum, & vt fatuum existimarit. imo vt a vero naturæ fundamento desierit. ambitiosus imitatus atque doctrinam eorum fuerit. Suum igitur ac sui decus & honorem isti Medici, prout Hippocrates, Galenus, & cæteri similes ab alienis expiscati sunt experientiis. Tum vt non iuxta cursum naturæ simpliciter appareret Medicina coram vulgo. sed mirum quid in ea fore videretur, & ab omnibus non intelligeretur istorum propria ratio (quæ proh dolor non vsque adeo magna fuit) compositionum excogitauit artem. Postquam tales Medici iam surrexissent, experimentaq; rusticorum & vulgarium haberent in manibus, & vsurpassent, vnus ad Terebinthinam Dragagantum addidit: alius semen Plantaginis: tertius vero mucilaginem de fœnugræco: & ita quisq; peculiarem compositionem, vel mixturam potius consolidis adiunxit. Non alias cum Reubarbaro, vnus emendare voluit. & ex eo fabas conficere: alius excogitauit in formas tabularum fore melius: tertius apposuit restrictiua: quartus autem confortatiua. Tandem sua ratione compererunt, ex vna parte se choleram purgandi modum non habere. Sibiipsis persuaserunt, vt per specularia trans corpus humanum videre, nec non olefacere se epatis apostemata, non secus ac vultur in agris cadauera. O vos olefactores, olefacite, &c. Postmodum innotuit experientia Cubebam conferre capiti. sed quod metuerunt, ne per posteriora fortassis excideret, Moschum adiecerunt, vt descenderet ad caput: sic nuncium ex mosco sibi finxerunt. Præterea gemmarum experientiam vbi viderent, putarunt quod acida non forent, neque dulces, sapores eis addendos: ita cum cæteris simplicibus egerunt. Naturam suo modo regere conati sunt, æque ac si ab eis irritari non posset. Hoc fuit pileatorum hominum exordium, in quorum hactenus manibus medicinæ facultas

manet.

manet. De his Plato: sub Medicorum (inquit) manibus versatur miserrima vita, maximeque miseranda: quo dicto Natura nullam iniuriam fecit.

Medicus autem ex natura nascitur, artemq; suam habet, est q; solus ille Medicus, cui natura dedit suas experientias, & non ille, qui suis speculationibus acutis contra naturam, eius conditiones, & ea quæ sunt in illa, scribit, loquitur aut operatur. Si natura Medicum, vt supra, facit: inde sequitur, curam ex ipsa procedere, medicum etiā iuxta seriem & ordinem istius illa applicare debere, cum obseruatione tamen virtutis, Anatomiæ. Cura dat applicationem, quod ex ea quidem oriantur Theoria, nec non Physica: hæc tria sunt vnica Philosophia. Cura morbi principium probat, & morbus curam, & hoc omne per natura, & ex ea nam per curam inimicus naturæ cognoscitur. Verum prædicti glossatores primo ponunt originem morborum ipsius microcosmi, demum ex eis curas: non alias naturam inuertunt isti, nec illam sibi putant trasci debere vel posse. Græci, nec non Arabes potestatem & auctoritatem habere se credunt, vt eos natura sequi debeat.

Quod isti sese violenter in professionem hanc vt patronos eius intruserint, alienas experientias vsurpauerint: item quod ea signa quæ viderunt in ægris, & occurrerunt illis, annotauerint & scripserint: quid ad medicinam attinet, curam & necessitatem? Dubiosum in arte sua medicum bene concernunt. Si dicant signa cognitionū, aut prænuntia fore, vetularū inde sequitur negotium: si Medicinam, quare tot igitur ægros perdunt funditus? Galenus pugnat contra naturam: & si scripta sua medicina sint, vbi iam natura suis in experientiis erit? Si nemo domi sua sit, quid in eo tam alto laudandum esse ducitis? Pariter Auicenna cum alij, qui defendere potuerunt stupidas illas in Chirurgia sua descriptiones? Quæ si triginta sint eas inter, trecenta continentes materialia, vel simplicia corpora, decimam ego iure partem auferam: istorum igitur virtutes ab eis conscriptæ, mendacio suo consuta sunt. Quid prodest hac superstitate perpetuam onerare naturam? Accesserunt demum Itali, qui schedas huc atq; illuc descripserunt, articulatim declararunt, & quod illis iam non satis longū erat, produxerunt additamentis. Inde post Romana sedes aduenit, quæ phātasias istas approbas, ex eis turrim ædificare voluit, vt quatuor in Academiis columnarū vna foret, cuius abusu potestatem & auctoritatem haberent cum ægris quocunque modo vellent agendi, siue moriantur, siue priuentur oculis, recte facta sint omnia. O cæca sedes ægrorum præ cæteris miseranda conditio, deplorandaq; nimium, quod ab istis corpore, sanitate, vitaque priuatum iri debeant miseri. Si quis obiiciat mihi curam aliquam ab eis faciam, isti sic responsum velim, Si præter compositionem ex suis descriptionibus accidit, a natura factam esse dico, prout ex meis descriptionibus, & absque sua doctrina, si in id compositio fecerit, vtrinque Deum laudent, quod in ea plus boni quam mali fuerit.

Medicina tantum in abusum redacta est, vt in omnibus chirurgorum libris, propter compositiones receptorum suorum ægris inimica fore natura cogatur. Adhuc latrant isti, Græci (dicunt) veri sunt Medici. Equidem si Medicina mendacium est, & ego Græcos maximopere laudo. Sed non ita chirurgia tractanda venit, sola veritate quidem opus habet, non mendaciis. Animaduertite quæso, quod fundamentum habeat Petrus de Argilato, qui nunquam aliquod receptum suo veneno non infectum reliquit. Idem Galenus, Auicenna, Rasis, Bruno, Bertapalia, &c. fecerunt. Fundamentum suum ab eis mutuati sunt, quib. postmodum inuiderunt honorem inuentis. Cum peius agere non possent, eiusmodi recepta falsificarunt, vt sibi soli tribueretur honor per suas correctiones. Hac via peruenerunt ad Græcos a Germanis, & aliis nationibus experimenta: ad Italos etiam: qui quidem omnes in alienis laboribus simiarum opus imitati sunt. Quod autem ab eis ad Germanos allatum est aut venit, in suis primis viribus mansit immotum: Germanorum siquidem experimentorum, & vniuscuiusque nationis proprij reperiuntur medici boni vel mali: boni, cum in luce naturæ manent, & mali, qui naturam ipsam regere conantur. Ad medicinam patet ostium, per quod intrare Græcis licet, Arabibus, Chaldeis, Barbaris, Germanis, Italis, &c. bonis atque peruersis: item filiis meretricum, & aliis, qui præ nimia pigritia sese diutius alere nequeunt: estque tam ignauis ac industriis patens aditus. Hactenus existimatum fuit, Græcos hoc ostium fore, cum ipsi vero solum illi sint, qui per ostium intrantes friuolos inter & industrios morantur. Quotquot ea uia transeunt, non sine medicina redeunt, sed quisque secum aliquid reportat, siue bonum siue malum existat. Qui tamen recta cum intrant eo, tum exeunt, isti naturæ vires adferunt: alij verò multiloquium. Aliquando crediderunt nonnulli, Monspelium & Salernum ostia medicinæ fuisse, cum tamen ab eis nihil aliud rediit vnquam, nisi pileolum illud rubeum. Iudicatus quandoque fuit Auicenna, tanquam introitus ad medicam artem, cum ex eo nihil præter febrium & humorum numeros exierit: qualis tamen in medicina sit iste, poterit vtrunque genus bonum atque malum ab experientiis iudicare. Nolo contradicere, si quis inscius homo, prout supra, per experientias aliquid adipiscatur: cum hoc non alia via fiat, quam ideo quod veri medici regulam tum obseruauerit, sua ratione relicta. Multi siquidem didicere multa, scilicet ex vna viginti plus minus experientias facere, velut hi, qui sunt ex abusibus nati: non enim vnusquisque seruare medicinæ fundamentum potest, quod ad hoc inclinatus non existat: nec suam quisque superbiam valeat relinquere, naturaque seruus fieri: hac ratione multi nati sunt ex vero medico vel fundamento, qui non successerunt, præceptoresque suos non imitati sunt. Quapropter nunquam præceptor & eius discipulus bene comparari concordareque possunt, nisi manserint ambo cum natura, & in ipsa perseuerauerint. Hos ego medicos meis genui laboribus: è centum discipulis, quos ex Pannonia tantum habui duos optimos: ex confiniis Poloniæ tres: ex regionibus Saxoniæ duos: ex Sclauonia tantum vnum: ex Bohemia pariter vnum: ex Belgicis regionibus vnum: ex Suecia vero nullum. Quamuis ex omni genere nationum plurimi fuerint: vnusquisq; meam doctrinam suo modo voluit vsurpare, suos vt impleret loculos vnus, alius in ambitionem honoris & superbiæ, quidam interpretatur glossis & commentariis, quæ cum oblata me coram essent, ementita prorsum erant omnia. Nonnulli plura scire sibi persuadebant, quam ferret ingenium suum, alij scire se dicebant, quod non intellexerunt. Multi quidem intellexerunt, sed quod maxime necessarium

erat, istis defecit: qui didicerint omnes hi, non bene iudicari potest, at quinam vtatur, vnusquisque videat. Quandoquidem in meam artem & medicinam plurimi subintrant, qui sibimet ex ea perperam aliquod fundamentum faciunt, quo postmodum in Archiuagabundos circulatores euadunt. Quisq; torquet iuxta patientiam ægrotantis. Ex mea patria tanquam postrema nondum nati sunt: qui tamen sese pro natis passim venditant, eos iuxta Suenos pono, & in sectam perditorum medicorum.

Nec me sane parum angit, quod vt Bertheonicus id etiam pati debeam, sub forma cui nunquam fauitum Bertheonea mea, iuxta morem & vsum Vniuersitatum iudicari, tanquam fideli doctrina fundamentoque populus meus seduceretur.

Eo me cogunt illi, qui recedentes à me sanguinis Academiarum, & conditionis adhærentium sibi plus satis gerunt, loculisque suis implendis, quam ægrorum sanitati magis intenti sunt. Plus me miseret adhuc, quod iuxta scholarum vsum experientias aggrediantur, præter medicinæ rationem, ac contra prorsum & æquitatem ipsius naturæ. Cogor adhuc per eiusmodi seductores Bertheonea mea processum eundem iuuare defendi. Aptitudinum aliquando ac nunc (non vt ipsi tamen) habui rationem operationum lenium, & debilium conditionum, in quibus practicandi licentiam dedi, cum experientiis eo loco necessariis, at vlterius non procedendi. Verum ipsi commodi lucrique sui quam præcepti maiorem habentes rationem, inde sibi pecuniarum arcam exstruxerunt, & sub niue collegerunt messem, hoc est, vbi morbi deprauati sunt, ægrique perditi. Istos ego non alias defendo, quam eo, quod iusserim ipsos non docere latius, at solum se tales fore, Doctores nempe.

Sed eo quod etiam præter meum præceptum & voluntatem tentarint, omnino sese compararunt prædictis medicis, & penes doctorem discipulum posuerunt. Nam etsi millies contradicatis, vnus morbus doctorem vnum exhibet, ac duo morbi doctores duos, ita consequenter, quoties experientia, totius doctor eius occurrit. Vos tamen existimatis, eos fore doctores in omnibus, qui garrulitatem vestram calent, aut vbi febres curare norit, doctor per totum existat omnia sciens. Amen dico vobis: multi sunt inter vos doctores, qui de singulis morbis, vti de gutta, deque podagra quid sint abunde disputant, interim curare minime norunt, sic ne doctores existunt? præterea pustulas aliqui, sed esthiomenon curare non possunt, nihilominus amborum Doctores fore volunt. horum pars vna Doctor, altera vero discipulus existit, amboque sub vno rubeo pileolo morari possunt. Quapropter æquum est in particularibus Doctorem ponere me, sub vno morbo Doctorem vnum, & eundem sub alio morbo discipulum, quales ipsi vos estis.

ARGVMENTVM IN TOTVM
HVIVS CHIRVRGIÆ LIBRVM D. DOCTORIS THEOPHR. PARACELSI.

FONS & origo scriptionis meæ Chirurgiæ processit eo, videlicet ex pompa, fastuque medicorum eorum, qui pluris multo se faciunt, quam reuera sint, & apparatum artis loco, tum os & linguam pro cura præ se ferunt. Secundo, quod vnus alteri nihil boni peritus optet, imo propter hæc sua tam enormia mendacia sese mutuo sic prosequuntur inuidia quadam, vt potius quam socio bene succederet curandum inter illius ægros interire cupiat quisque fere Medicus. Tertio vero quod laicos inter tot perfecti iustique medici reperiantur à natura tales, at tot artes veræ, quæ propter dictos abusus contemnuntur, & sub pedibus iacent: velint nolint bonas fore decet eas, & si maior despectus illos millies arripiat veri quam habent.

Hac mea Chirurgia partim ex Physica (sic dicta hactenus meas demonstrationes facio, hoc est, morborum origines ad chirurgiam pertinentium declaro, scriboque, ex quo fundamento profluant: & hoc vt quisque me possit intelligere melius, binam chirurgiæ facere differentiam: ab externis procedentem vnam, & ab internis prominentem alteram, & ambas vno sub volumine concludere: maxime quod incarnatiuis vtraque subiiciatur. Theorica vero mea talis est, vt corpus minerale fore proponat, vt est, & ex salibus nonnullos Chirurgiæ morbos prodire: postmodum illa salia corrosiua posse fieri, de quibus oriuntur in Chirurgia morbi superflui. Sic me quiuis medicus intelligat, vt eum qui ex Physica, Theorica, & Chirurgia Bertheoneam vnam efficiat, in experientia fundatam, ex qua medicus nasci debet, ac ab ea tanquam à præceptore discere. Meam igitur Chirurgiam hac serie diuisam fore cupio, vt quod sub curam Balsami cadit, suo libello ponatur: item quod sub Mumiæ potentia continetur, alio: quod liquoribus conuenit item alio, tum quod à Realgare curari debet, ab aliis etiam separetur: pariter quod ex forma specifica, quod ex arcanis, quod ex elementatis, & quod ex elientiis, quodque suo loco reseruetur. Nolo per meam hanc dici

Chirurgiam librum vulnerum, sed Mumiæ, vel de Mumia: De Apostematibus non dici librum, sed bene de Balsamo: item vlcerum librum, de Liquoribus intitulari cupio: nec non de esthiomenis, librum de Realgare, prout vniuscuiusque libri præfatione continetur. Diuisio quæ iuxta veterum libros fit, nulla ratione mihi placet, cum sit contra medicinæ verum ordinem, vsum, & conditionem dicere: Capitulum de cicatricibus: at capitulum de Liquoribus dici debet, quod eo syrones omnes contineantur. Si de Mumia locutus fuero, puto vulnera cum curis eorum: si de arcanis in hac Chirurgia de pustulis intelligo: sic de cæteris.

Principio quidem scribo de Mumia, postea de Vlceribus & curis, postmodum de Apostematibus, &c. iuxta suum ordinem. Animaduerte primum humorum occasionis loco nullum, nec etiam complexiones me ponere, atque membris internis, vt iecinori, spleni, renibus, cordi, cerebro, pulmoni, felliue minus ve aliquid mali de se præbentibus adscribere vel attribuere quidpiam. Solum de minerali corpore quicquid hic à me tractatur, intelligendum est: quælibet pars per se tamen, vt quod ad sanguinem pertinet huic, & quod carni pariter huic attribuitur. Quod si capitalibus membris aliquid iuxta suam conditionem accidere valeat, hoc omne peculiariter ex propria cuiusque declaratur Anatomia. Summa totius fundamenti chirurgiæ meæ puncta sunt prima tria, postmodum Anatomia iuxta naturam & conditionem Iliadi, prout ex vno libro in alium demonstrabitur.

ARGVMENTVM IN PRIMVM LIBRVM, QVI VVLNERVM EST.

INITIO *per totum librum primum docetur. qua ratione, potestate vel auctoritate medicus aut chirurgus vulnerum curam suscipere valeat, & audeat.*

In quo simul attingitur. qua potestate Medico a natura sit iniunctum. vt recte, iuste & diuine vulnerum cum accidentibus curam suscipiat, eamque vi & potestate naturæ fortiter tractet, quo mors & mala futura preueniantur. Vbi simul ac vberius explicatur, quod natura Medico in manus quasi subministret, quibus modis, rebus ac viis natura deprauata semel ac læsa restitui, reparari ac refocillari queat. Simul quoque tum veterum & recentiorum scriptorum scripta & doctrinæ examinantur, eorumque ruditas, inscitia, ineptiæ & errores crassissimi, quibus iuniores seduxerunt, demonstrantur: econtra vero solido fundamento docetur, quid Medicina, quid non sit, quid futilitas, quid fundamentum, quid pietas, quid seductio, qua Medici hactenus vsi sunt sæpissime.

CAPVT I.

Quid Mumia, hoc est, Medicina.

I.

PRIVSQVAM attentes mederi, aut medicum profitearis necesse omnino est, vt primo scias, quid id sit, quod vulnera curat. Quo cognito, tibi fidere potes ipse ægrumque audacter consolari. Principio Mumia est id, quod omnia vulnera curat, hoc est, dulcis Mercurius. Hic enim austerus & dulcis inuicem separantur. Dulcis cognitio à vulneribus: austeri vero ab vlceribus dependet. Hic enim duo mineralium instar in corpore se habent. Dulcis itaque is est, à quo vulnera curantur. Mumia quid.

II. Ex eo, quod modo dictum est, enucleatius addisce, quod Mumia sit liquor, in toto corpore dispersus per omnia membra ea vi & fortitudine, qua requiritur: diuisus tamen hoc modo, in carne secundum naturam carnis, in osse secundum eius naturam, in arteriis & ligamentis secundum naturam eorundem: in medulla, venis vel cute, prout ipsorum ratio postulat. Ex quo sequitur, Mumiam carnis vulnera carnis, Mumiam ligamentorũ vulnera eorundẽ sanare. Adeo vt quodlibet membrum sua propria mumia indigeat. Inde enim promanat contractura ligamentorum & arteriarum, si peregrina seu aliena mumia curare debeat. Quin & inde causatur efferuescentia & putrescentia vulnerum, si nimirum alia Mumia in carnem, quam carnis attrahatur. Membrum quodlibet non nisi propria mumia conseruatur & curatur.

III. Hoc dico, naturam corporis, quæ damnum perpessa est, suam ipsius curam secum perferre, non aliter ac arbor iuuenis vulnerata læsaue, quæ sua ipsius mumia iterũ coagulatur, velut alnus & populus. Idem quoque est in homine. Quemadmodum enim arbor senex, si cædatur aut vulneretur, non iterum coalescit, ita quoque senum mumia, mãca, flaccida & velut arida est. Ex quo sequitur illud;

illud; Senum maiorem curam, quam iuuenum habendam? Plantator seu hortulanus, qui arborem plantatam, immissa ei fronde, dissecat ac vulnerat, ille, per eandem herbam vulnus illud conglutinat, & quidem adeo, vt frons & arbor, & extus & intus inuicem coalescant: Non sane quod planta, seu cortex impositus, eiusdem naturæ sit, sed vt ab extrinsecus aduenienti aere, eam præseruet, & Mumiam in sua humiditate conseruet, ex qua modo dicta sanatio profluit.

Canis lambẽdo sua vulnera curat.

IV. Exemplum hoc vobis proponam, quo propriæ naturæ fidere melius possitis. Canem considerato, qui linguam lambens vulnera sua curat, quod lambendo mumia in sua conseruet humiditate ac in suo têperamento. Quamobrem quoties mumia corrumpi cogitur ob siccitatem exterioris aeris, & accidentis, iterum lambit, eoque mumiam tamdiu sustentat in sua temperatura, donec sanetur. Itidem in serpentibus euenit, qui læsi per mumiæ conseruationem rore factam, ad herbas vulnera sua confricantes, illa curant, aut masticatis ore nec non attritis earum succis mumiam suam sustentant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamentum recipiũt, & curam, Non alias chirurgus vulnera cognoscere debet, quam, vt ea conseruet in temperata humiditate iuxta prædictorum exemplorum demonstrationem atque tenorem, quodque pro suæ mumiæ competentia.

Saniei attractio mumiæ corruptio.

V. Summe vobis cauendum, ne per aliam viam vulnerum curam aggrediamini, prout hactenus contra naturæ conditiones, artem & rationem, vos attrahere saniem audetis, quæ prorsus mumiæ corruptio, tum vulnerum sanationis impedimentum existit. Non est igitur, quod aliam vobis proponatis imaginationem, quam ab exemplo iam audistis, & cane, quem propria natura decet inimicum esse vulnerum suorum saniei purisque, tum vice versa hæc sibi prorsus inimica: hinc fit, vt abstergat ea lambendo. Similem rationem habere chirurgiam decet, ne corpus humanum eiusmodi naturæ contrarietatibus perdat, à quibus accidentia quæuis originem ducunt, vt clamores, vel incendia, frigora, tumores, & similia. Quæ statim atque perceptum fuerit ab initio vulneribus adesse, concurrereque, puri causa penitus est attribuenda: quapropter vna cum suis radicibus euellendum & auferendum erit. Ab eo potissimum annotato magisterium, quo natura conseruari potest in sua temperatura melius, vt ipsamet pellat à se malum, quod ei nocet. Item considerato bouem, cui costa frangitur, propria natura curari solum. Sic etiam aliud nihil chirurgus, quam, vt arceat accidentia, procurare debet, quæ tantum in temperaturæ defectu sita sunt. Nam inter hominem & brutum hoc loco notanda est hæc differentia, quod ille sit accidentibus obnoxius: illud vero non, ob Anatomiam. Quod reliquum est, natura perficit.

Corpus humanũ naturæ contrarietatib. nõ perdendum.

Hominis & bruti differentia.

Chirurgus ordinem naturæ peruertens, eam corrumpit.

VI. Vbi tamen chirurgus ordinem peruertere naturæ conatus fuerit, seipsum ea sapientiorem existimans, indigereque naturam sua speculatione, statim in errorem incidit, corrumpit naturam, & eius conatus impedit, ac opus aggreditur, quod in mortem vsque naturæ contrarium est. Iam incuruationes membrorum, contracturæ, vel indormitiones, ariduræ, nec non grauiora quædam, & futuri caduci, post apostemata sunt exspectanda, non aliunde quam ab incuria chirurgi, vel ignorantia. Verum si fortassis ad inscitiæ tuæ defensionem adferas, hominem & canem simul non conuenire; vt vnum in alterius exemplum adduci debeat, cum homo nobilius animal existat. Sic tibi respondero, quod nobilius sit, Cæsari tribuendum est, subtiliores in se continet humores, ac venas plurimas, quæ carni deficiunt: inde notabis eum tanto meliorem habere Mumiam. Calor suæ linguæ, vulnera linguæ sanat, & aurium excrementalis pinguedo, vulnera suarum curat aurium, sic de reliquis. In his omnibus crede solum, quoduis à natura productum, in se, quo damna sua propellere valeat, continere. Sed accidentia quæ præter medicamentorum vires arceri pelliue minime nequeunt, sub antiquis Mumiis comprehenduntur, euitanda vel expellenda, vulnerum ad refocillationem. Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per seipsam efficit.

Obiectio.

Resp.

Vulnerũ cura per naturæ Mumiã fiat.

VII. Quicquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturæ Mumiam fieri, tum quod superponetur medicamentum, incarnatiuum nullo modo vocari, sed bene conseruatiuum. Quod autem ab externis essentiis accidit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementalium potentissime pellendum erit. Animaduertendum igitur antiquorum chirurgorum errorem in eo fuisse, quod putarint Aristolochiam rotundam, consolidam maiorem, serpentinam, &c. procreare carnes, aut, vt crescerent efficere, cum nullum horum illius conditionis existat, nec essentiæ. Idipsum de mastice, thure, &c. falso crediderunt. Intellectus eorum hic fuit, vt vulnera stomachis ventriculisve comparanda forent, iecinoribus, & integri Archei viribus, ac si quum herbas radices, semina, panem, caules, &c. quis edit, inde nascuntur, aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt stomachum esse, qui virtutem haberet medicamenta superposita secundum Archei conditiones in carnes conuertendi. &c.

Chirurgorũ antiquorũ error.

Incarnatiuũ & conseruatiuũ.

VIII. Igitur ea, quæ Vulneribus conducunt, incarnatiua minime, tanquam illa, quæ carnes crescere faciunt, appellari, sed conseruatiua nominari debent, quod mumiam conseruent, & attractiua sunt, quod eandem ad vulnerum locum attrahant, quam extrinseca retrorsum egerant elementa, rursum ad se reuocant & ad vulnus: cuius exemplum hoc esto. Quod frigore congelatum est, lignum ardore soluit: non quod calor ille materiam exhibeat aut sit, quæ temperat, sed quod frigus extrahat, & in suum temperamentum corpus gelatum rursum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, sua Mumia priuatum est. Vt igitur calor Mumiam iterum infert in membrum hoc attractu suo, quo quidem cedere gelu cogitur ac solui: non secus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedenti per elementum. Pariformiter & in hunc modum se disponere chirurgum decet, in sui medicamenti

medicamenti virium cognitionem & coniunctionem, quæ ad Mumiam requiruntur.

DE VVLNERIBVS, ET QVID SIT VVLNVS.

CAP. II.

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium existat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probe vobis cognitum sit oportet. Quum in corpus infertur, aut incutitur vulnus, duæ statim occasiones infirmitatis adsunt Nam per se vulnus non at accidens ipsum est morbus, Sciendum itaque duas vnicuique vulneri contrarietates agnatas esse. Corporis videlicet in sua substantia separatio, propter quam naturæ cursus impeditur, ideo, quod interna anatomia separata est, & corrupta. Altera contrarietas est, quæ cum ictu simul incidit, vt externorum elementorum, tam repente quidem, vt ab ea cauere possibile non sit. Quapropter accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos attribuendum.

Vulneri cuilibet duæ contrarietates adnatæ.

II. Animaduertite iam, qua via prior contrarietas naturæ sit inimica, & quonam pacto fieri possit infirmitas aut morbus. Quod vulnus in morbum transeat, ex repressione substantiæ, naturæ cursusque sui contingit, prout in externis elementis, vbi tale quid eis accidit. Vt in igni firmamento: si fissura lata vulneris instar in cœlo per transuersum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, qui possent astra cœli sui circuli cursum perficere? Ab vno labio vulneris ad aliud saltatio non admittitur Non alias gradum cursumque suum sistere Sol & Luna cogerentur, si circulus eorum sectus foret. Natura siquidem integro plurimum gaudet, ruptaq. prorsus abhorret. Comparatione prout astra cœli stare cogerentur, interna pariter astra corporis humani sisti propter vulnus est necessum, vt integer naturæ cursus perfici nequeat. Et prout per stationem astrorum in cœlo, sphæræ corruptio finisq; fieret, itidem & cordis naturæ casus foret, exstinctioque.

Morbus qui fiat ex vulnere.

III. Cum igitur naturam integram esse necessario, non dissectam, non aliqua parte læsam, nec impeditam in suo cursu modo quouis oporteat: inde sequitur, quoties id non fit, cursus naturalis in corpore statio vel repressio. quæ morbum infert, vulneri non attribuendum sed cursui iam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per transuersum aut alias illatum est: meatus vnius partis & venæ cursum ad alteram non habent, neque transitum, quo fit, vt illi membro fiat iniuria. Et nisi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venæ, pori, &c. simul, vt ante fuerunt, & ex natura coire debent, coniungantur, damnum subsequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud est, quam transpositio membrorum & curæ successus prauus) nascitur, ortumque sumit Quodlibet membrum siquidem cum alio conuenire debet, idque solum industria naturæ, non sapientia Chirurgi: quapropter ego non immerito naturam voco medicam: non Chirurgum ipsum dico medicum fore vulnerum. Impossibile namque Chirurgo foret eiusmodi coniunctionem per se facere posse, cum à natura fieri tantum debeat. Propterea possum optimo iure Galenum Præfectum, Auicennam, & alios Principes medicorum inutiles existimare, vocareque medicos, qui nec sibi, nec aliis talem doctrinam dederint, aut proposuerint, qua naturam carnis in sese curandi se potestatem vllam aut industriam habere, detegere, vel intelligere potuissent vnquam.

Natura ipsa morbum infert.

Aridura quid.

Natura vulneris medica.

Galenus Præfect.

IV. De contrarietatibus animaduertite latius: mox atque datus est ictus in vulnus transiens, adest momento simul accidens, vt ouo contingit, cuius cortex aperitur, hoc ab externo statim aere talem infectionem recipit, vt in priorem statum redire nunquam valeat, etsi testa subtilissimam fissuram accepisset, quæ quocunque modo posset accidere, momentanesq; possibile foret eam consolidare, nihilominus in perfectam suam essentiam illud nunquam redit Latius quicquid ouo huic accidit, vt putrefactio, exsiccatio, vel arefactio, clari vel albuminis, vitellique resolutio, corticis vastatio, &c. hoc omne contingit humano corpori per apertionem vulnere factam. Ita contrarius est externus circulus interno, prout essentiæ quintæ, quæ quantumuis bona sit, aut nobilis, vbi minimam fissuram Firmamentum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinsecus, id est, cœlo suam essentiam nunquam retineret. Pariformiter omne, quod inuolutum testa reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimum patuerit includens, ab externo sic inficitur inclusum aere, vt ibidem integra nunquam essentia reperiri valeat amplius.

Accidens vulneris è vestigio adest.

V. Considerate pomum, cui facta sit incisio. putrefit hoc non alio, quam aere solo, qui circulum eius intrauit Et si talis incisio non accidisset, cortex nihilominus porosa foret ac humida contra pellis naturam: dum conseruari nequit pomum istud, quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurimæ corruptiones hominibus accidunt eorum sanitatis, vbi contrarius circulus humanum, id est, pellem penetrauit. Est igitur Chirurgo maxime necessarium, consideratuq; dignum, ab istis exemplis, accidentia quæuis agnata fore vulneribus, & propterea affectibus eorum esse præueniendum, ne postmodum erumpant, causæque simul vna cum suis accidentibus in locum vnum concurrant, optimeque præcauendum. Vt in arbore læsa, Mumia eiusdem arboris fissuram huiusmodi replet, ac in eam se confert alioqui putrescit arbor, & arescit eo loco. Verum si per se repleatur, vulnus hoc suum præmunit atque defendit ab externo quouis aere, ne subintret, eoque sese curare potest. Simile quidem exemplum habeto: cum arbor suo priuatur cortice, non defendit eã hic amplius, nisi donec Mumia humectetur: nam, vt non externo consumetur & exsiccetur aere, nisi quid sub cortice resistat, arboris totius mox adest corruptio. Non secus igitur ac insensibilia producta naturaliter homini præ oculis existunt: sensibilia pari modo tibi proponenda putet, ac iudicanda, nec non ab insensibilium

Corruptiones qui hominibus accidat.

Accidentib. præuenien dum.

insensibilium exemplis à natura sibi prolatis ac præfiguratis, cum sensibilibus agendum oportet corporibus. Nec est, quod curet aut imitetur ineptias, ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentibus traditorum Chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis glossis atque commentis in experti cuiusvis & inertis auctorum & adductorum, quæ suæ potius inscitiæ testimonia sunt, ac ignorantiæ, quam sapientiæ.

Receptorum mendacia.

VI. Quum ergo duo contrarij circuli simul concurrunt, externus & internus, inde sequitur, vulnus fore morbum, & indigere medicamentis etiam externis, quæ ab elementis producuntur: idque propter momentaneum illud accidens & agnatum: quod nisi foret, vnumquodque vulnus percuraretur absque hominis adminiculo. Cum tamen infectio talis ab vno in alium circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamentum externum in istis accidentibus, internæ subuenire naturæ debere, quod hæc per se potens non sit, infectionem externi circuli propellere: sed natura, quam exteriora producunt elementa, bene potest. Ex his facile colligere potestis, intentionem fore meam atque fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum propono solum, esse, quod ratione tantum accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxiliú naturæ corporis, at in expulsionem eorum, quæ ab externis elementis infecta fuere, siue per metallum, aut alia mineralia, per aerem, vel hæc omnia simul. Quamobrem ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum huius operis in tota chirurgia, non in procreandis artecarnibus: in illis Anatomia non alias consideranda, quam in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at solum de causalibus quæ morbi sunt ipsamet vulnerum, vt exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio, vel ense cuiquam inferatur, hoc ipsum inflabitur, ac tumefiet: item Balsamus & natura Mumia mox inficitur, impuraque redditur. In eo solo consistit ars, vt idem venenum à vulnere tollatur, vulnusque muniatur interna mumia, prout supra de arbore dictum est. Et non alias, quam vulnus à veneno concipit accidens, ab aeris contrarietate similiter potest infici: quapropter vacuum aut apertum siue detectum relinqui minime debet, at Mumia semper obduci muniri que, tum iuxta conditionem externarum infectionum, accidens tumoris, caloris, aut alterius contrarietatis arceri semper, vel etiam auferri.

Vulnus in medicamētis externis indigeat.

Medicamenta vulnerib. cur adhibeantur.

Scopus auctoris.

DE CVRIS VVLNERVM.

Cap. III.

PRiusquam aggrediatur curas, probe Chirurgus notum habeat, quoduis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulnerum inde genera nascuntur, vt quædam subiiciantur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla, cætera subsint aeri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, vt quæ terræ fuerint attributa, per ea, quæ terra produnt, & sic de reliquis. Nam vti quadruplicia vulnera: totidem ex aduerso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Vulnerũ genera quadruplicia.

Mumiæ quatuor.

Quæcunque in aquam transeunt, ex aqua sumpserunt originem: item, quod ex terra fuerit, huius in se Mumiam continet: quod vero Thereniabin exhibet, adhæret aeri: pariter quæ sunt impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligere nolo vos Melancholiam, Choleram, Phlegma, neque Sanguinem, quod fundamentum hoc mater sit mendosorum chirurgorum, & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minime volo, in quo elementum ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis, cui terram inesse dicitis (aut videtis:) nam quoduis elementum est in semetipso tantum, & non quatuor simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, vt Aereos iudicetis, à multiloquio, Terreos à multo risu, Igneos à Veneris voluptatibus, Aqueos à delectationibus ex aqua sumptis. At quæ qualisq; horum cognitio necessaria sit, à vulneribus, & non à corpore, vel conditionibus vulnerati sumendam esse dico.

Æreus, & vnde quis esse dignoscatur.

Vtut hęc se habeant, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, vt receptum vnicum in eiusmodi quadruplicia vulnera potestatem habeat. Nam fieri minime potest, vt aliquid absque simili temperamento curari sanarique valeat. Hoc est verum temperamentum, quum virtutes elementorum simul in corpus vnum rediguntur, vt ex eis vnica mixtura, & vnica tantum operatio, carens omni contrarietate, sic, vt ibidem vnius Mumiæ solum natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinum & aquam simul confundit, eoque putat, quod cum corpore mixta sunt, eorum virtutes etiam vniantur: hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopendriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cuperem corporum atque virtutum eorum simul commixtionem, vel potius vnionem efficere: fatuum etiam foret intentum, quod permixtio quæuis absque substantia corporum suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterum assumentur, primo, quod ad manum & chirurgiam attinet Principio medicamentorú præparationes deinceps vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & postremo vulnerú curæ, post vnum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex sequentibus accipite.

Recepta vnde sumenda.

Tēperamentum verum.

Animaduertite vos medici quotquot estis in genere, Doctores, aut quiuis alij qualescunque fueritis, qui vulnerum artem & curas habere iactabunde passimque spargitis. Penes vos & eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant, atque virtutibus eius, imo perditus eneruant, siue textu, vel commentis Academiarum, aut aliis nugis id fiat: præcedentis meæ demonstrationis finem attigi. Verum latius est, quod vnus alteri dipteram iam concutiat melius, absque pileoli rubei, vel magni cuiusuis nominis titulo siue respectu

Medicorũ reprehēsio.

respectu quopiam. Quam Theophrasto mensuram fecistis antea, nunc est, quod eam iam recipiatis. Pugna seria centuplicata, non iocosa dimicatione vobiscum agere cupio. Si quid honesti vestra contineant recepta, vel tota vestra medicina veri tantillum habeat, prodite contra me nunc in lucem. Serio iam agetur magis, nempe receptis meis, quibus vulnera superantur, & curantur, & vestris, quibus econtra perduntur, vulnerati funditus.

Sumite primum, & resarcite simul, glauca Galeni consilia caluaque, nec non aliorum omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falsa recepta vestra patrocinati sunt hactenus, occasionemque dederunt vobis iuxta suæ doctrinæ tenorem, istiusmodi vos imposturis alendi. Si quid in Græcorum, Auicennæ, vel aliorum eius farinæ scriptis hominum est fundamenti, defendite iam, & ad lucem producite. Si quid etiam vtile scriptum sit vnquam ex traditionibus vestris, & industria, proferte, videteque vos, qui Schvvollis & Monspellulum ex opposito consilent.

Receptum fide dignum, & consolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis, & membrorum omnium, ac similium, exceptis intestinorum vulneribus.

Ad omnia capitis vulnera. ℞. *Axungiæ, Butyri ana lib. j. Liquoris Parthenionis. Consolidæ aureæ, Consolidæ maioris ana vertonem j. Serpentariæ, Plantaginis ana vertonem* ß. Omnia commixta simul veteri suo loco decoquito ad vnguenti vel butyri formam. Huic adde.

Visci. Lumbricorum ℥ ß. *Medullæ bouis* ℥ ʒ. *Mumiæ nostratis* ℥. 4. *ceræ satis, ad vnguentum.* In vnguenti formam reduc. Vestra voluite reuoluiteque recepta, videteque num illa simul omnia, hoc vnicum virtutib. æquare valeant. En pro vobis flocci vix facio vos.

Aliud.

℞. *Butyri crudi, Mumiæ Medullæ ana lib.* v. *Aristolochiæ rotundæ, Consolidæ aureæ ana* ℥ v. Simul permisce, donec liquores & butyrum vnũ fiant. En iterum, si quid valetis, huic audacter vnico, vestris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos Helueticis tantum vnguentis expeditos velle, que tamen in conflictibus exercituum, cuncta vestra pudefecerunt vnguenta, cum chirurgis vestris: hoc etiam perlegite.

Aliud.

℞. *mellis crudi lib. j.* ß. *Succi Parthenionis, Peruincæ, Pirolæ, singulorum vertonem j.* ß. inde mixturam facito.

Aliud.

℞. *mellis crudi lib. vj. Visci, Consolidæ maioris lib. ij. Croci Martis lib.* ß. & permisce. Si præscripta recepta præ manibus acciperetis, quod facile non feceritis scio, tum primum intelligeretis ab experientia, quam enormes errores in vestris receptis hactenus commissi ac dimissi fuerunt. Etsi fortassis illa minus digna vobis videbuntur, quam, vt recipere velletis (quæ communis vestra fatuę hominum conditio, quo meliora quæq; fuerint, vt eo minoris illa faciant) iam altiora vobis proponam, quo sat sit, quod contemnatis.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ, Olei lini ana lib. iij. Florum æris, Croci Martis, Salis fusi ana* ℥ *j. Liquoris Parthenionis* ℥ *iiij.* Coquantur in spissitudinem satis corpoream. Et quamuis ego receptum hoc non vocem balsamum, vt vestra conditio est, vestra quotquot habetis balsama colligite, quibus huic vni rursus oculum eruite, si quid potestis.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ, Mellis cocti, Succi Parthenionis, Serpentariæ ana lib. j.* Coquantur simul in suam spissitudinem.

In his meis receptis quærite, si corpus vnicum vltramarinum inueniatis. Dico plus imposuisse vos hominibus, vestris illis Vltramarinis, quam probe cum eis egisse. Cæterum credite mihi fideliter asserenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perdite seducere.

Aliud receptum, in quo Mumia potentißime dominatur, ad omnium vulnerum curam. Mumiæ dominatio ad vulnera.

℞. *olei anetini, lini, ana lib j Terebinthinæ lotæ, vertonem j Carabis triti* ℥ *j Colcotharis, Croci Martis, Florum æris ana* ℥. *ij.* fiat viscus.

Aliud simile.

℞. *olei ouorum* ℥ *x. Olei nucum lib. ß. Olei lini* ℥ *ß. Carabe contusi* ℥ *ij.* Coquantur in viscum, & huic adde *visci Consolidæ maioris, Lumbricorum ana* ℥ ß.

Quid opus est, vt multa variaque recepta ponam, cum duo vel tria tantum ad omnia vulnerum genera sufficiant, ac mihi magis inscitię verti posset: nisi factum ea de causa, vt constaret hominibus, quam vilia recepta vestra, contemptuque digna sint, & quod minimum inter illa quæ posui, certo cuius omnia, quæ scripsistis vnquam, excellat. Verum chirurgos inter varia capita, sensusque diuersi reperiuntur: vni illitus, huic vnguenta, potiones vulnerariæ tertio, quarto frixum, & quinto lixum arridet. Quapropter, vt omnium appetitui per me satisfiat, in similibus plura hæc notate recepta, quæ sequuntur in hunc modum. Chirurgorũ dissensiones.

Potio quædam vulneraria, quæ sumentis mane vesperique haustum eius vnicum, vulnera quæque persanat intus & extra.

Potio vulneraria. ℞. *de cornibus cerui manipulos sex, Pirolæ, Consolidæ aureæ, Aristolochiæ, Parthenionis ana M. j. Agrimoniæ, manipulos duos:* pone simul omnia in vinum recens & permitte sic in fimo equinto digeri, & renouato, rursusque digeri sic tertio finito per mediam hyemem: ex vna sex mensuras hac ratione conficies.

Alia potio vulneraria priori similis.

℞. *ceruisiæ recens coctæ mensuras xx. Succi de cornibus cerui mensuram j.* & simul digerantur.

Alia.

℞. *sicera mellis recens cocta, mensuras xxx. Serpentinæ, Agrimoniæ ana manipulos iij. Parthenionis manipulos vj.* &, vt supra digerantur.

Alia.

Alia.

Suprema potio vulneraria est, vt succum de cornibus cerui destilles, eiusque liquoris cochlear semis in potum administres. postea nihil amplius. Eo potu sanatur vulnus feliciter. Iam vide tu, quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplastrum.

℞. *ceræ mellitæ lib. j. Visci prædicti vertonem j. Mumiæ ex cruribus* ℥ *iij. Pulueris Parthenionis, Chelidoniæ ana* ℥ *j* ß. inde fiat emplastrum.

Alia.

℞. *ceræ mellitæ, Terebinthinæ, Visci præparati ana lib. j. Olei lini. lib iij. Lythargyrij præparati, Calaminaris præparati ana lib. j.* Coquantur in emplastrum.

Pulueris ad vulnera compositio

Vt his etiam pulueres addam, ob quos nonnulli sese iactabunde plurimum extollunt. ℞ *Croci Martis, Veneris atque Saturni ana* ℥ ß. *Mercurij dulcis drachmam semis*, inde fiat puluis.

Recepta varia cur ponit.

Etsi minime necessarium, in vestræ tamen pompæ repressionem, operæpretium est, varia recepta ponere: cæruleum aut glaucum vnum, aliud viride. vnum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis, tertium ex mastice, &c. Nec ea prætermittere volo. sed ex transmarinis etiam recepta ponere, quanquam ista centuplicato superentur ab aliis, quæ superius posui: nihilominus addita non alia de causa, quam, vt antiquorum error suus in receptis palam fit, vt infra.

Emplastrum cum vltromarinis ad omnia vulnera, nullo prorsus membro corporis excepto.

℞. *Olei oliuarum lib. j. Ceræ lib. j.* ß. *Lithargyri lib. ij.* coquantur in cerotum, cui adde *Thuris, Masticis, Myrrhæ ana* ʒ *ij.* ß. Commisceantur. & adiice *mumiæ* ʒ *iij.* pinse manib. extrahendo cum ʒ. ß. *Camphoræ in oleo anetino, vel ex Verbasco.*

Aliud.

℞. *Oliuarum olei lib. j. Masticis, Thuris, Myrrhæ, Oppopanacis, Serapini. Storacis. Bdelij ana* ʒ *j.* Coquantur in formam. postmodum accipe *ceræ lib. j. Calaminæ præparatæ lib.* ß. coquantur in cerotum, & pinse cum camphora, prout supra.

Aliud.

℞. *ceræ nouæ lib. j salis parthenionis. Mumiæ medullæ, ana* ʒ *iij.* liquefac igne. Iam inspice recepta scribentium veterum; & meæ conditionem scriptionis ex opposito, ambobus vtere modis, & antiquorum scribentium simplicitatem experiens.

Balsamum.

℞. *Oliuarum olei lib* ß. *Olei de nucibus nostratibus lib j.* ß *Mumiæ de medullis* ʒ *3. Mumiæ pinguedinis.* ℥. *9. Consolidæ aureæ, Florum centaureæ ana* ʒ *15.* digerantur ad solem.

Balsami præstantia.

Balsamum hoc altius & excellentius reperies, quam recepta quæuis hactenus scripta: reliquum hoc scite, si recepta componere vellem ex transmarinis è diuersis regionibus collectis, omnes sectas vestras confunderem, libros, pharmacopolas, atque thesauros vestros, quos ab Adami temporibus hactenus collegistis: eo vos redigerem, vt & canes vestri misereri cogerentur, quod hactenus tam egregia simplicia perperam in recepta compilastis: imo, vt muscæ vobis supersedere dedignarentur, nisi suum oletum emittendi causa.

Medicorum reprehensio acris.

Verum nisi tanta necessitas vrgeret, meque tam ardue sollicitequé ad hoc mouissetis: aliquoties velo paruulo dedecus hoc vestrum tegere voluissem, ne tantam in miseriam prorsum incidissetis, vt vestri tantum miserandum foret. Vt ad nos redeamus. Dico latius, supremum, in quo Mumiam pono maximam & potissimam, consistit in salibus, vt illis acredinem & asperitatem auferatis, & statim atq; dulcedinē receperunt, maxima supremaque Mumia facta sunt.

Mumiæ supremæ præparatio.

Metalla similiter & Antimonium sine corrosiuis in liquorem adducta, mumias omnes excellunt.

Antimonium.

Item, vbi Tereniabin à spiritibus atque fecibus separantur, maiorem producere mumiam chaos minime potest illis quæ dicta sunt.

Tereniabin.

Et quicquid ex terra in purum viscum transit, hoc ipsum est mumia terræ.

Mumia terræ.

Item quum Nostoch in spiritum extra suum corpus educitur, ignis est mumia. Quapropter ad ista mumiæ quadruplicia genera, stolida capita primum acuite vestra: Beanicas illas veteres conditiones relinquite. Tum demum in Scholam vos conferte, quid transmutationes & præparationes existant, addiscite. Nam in istas omnis chirurgiæ supremi latet arcani fundamentum.

Vulnerũ coniunctio quid sit.

Declaratio vulnerum solum consistit in coniunctione suarum partium ad hunc modum, videlicet, vt membra simul coniungantur in pristinum statum, & per huiusmodi naturæ coniunctionis aptitudinem, venæ simul iterum è directo conueniant, nerui, ligamenta, ossa, carnes ac similia quæque: id ipsum per concauos asseres. quod quidem instrumentum coniuncta membra semel, suo dimoueri loco non sinit. Hoc te docet vsus cum industria cognoscere. Quapropter dicere quidem audeo, rusticos & quosuis plebeios negotium istud minime decere. Non est etiam, quod hoc loco, nomini, vel artis suæ quitquam fidat, vt barbitonsores & balneatores solent, quorum pars maior huiusmodi caret industria, sed ineptitudine vulnera dislocant.

Barbitõsorum inscitia.

Nequaquam etiam farcienda sunt, quod vulnerum perditionis initium vnum existat futura.

Vulnera non farcienda.

Quamobrem aptitudo summopere tibi quærenda est, ac appetenda vulnerum in coniunctione, vt ignorantia tua vulneratos non perdas.

Vulnerũ præparatio.

Præparatio vero vulnerum est, dum sanguis adhuc ab eis profluit, vt sistatur: post Mumia superponatur. Nec est, quod cures vtrum ossium fragmenta, vel similia manserint in illis, quæ ferramentis extrahere nullo modo tentes, quod ista pellendi purgandique munus Mumiæ relinquendum sit: hæc enim aptius, quam ferra, vel instrumenta quæuis euellere possint, expellit.

Ossium fragmẽta non extrahenda.

Verum flauæ tuæ capsulæ hoc ipsum efficiunt, vt ferramentis fodere coactus sis, & instrumentis vulnera deprauare: superius tantummodo curare, fundo putrido per te relicto. Quamobrem ego, te merito per aliam viam ducere debeo, quam ea sit, qua graderis, indies: ad hoc mouet me tui ruditas ingenij,

ingenij, quæ balneatoribus ac tonsoribus adhæret. Isti sese tueri non alias norunt, quam eo solo, videlicet. *Magister ego Ioannes, inquit hic) vocor barbitonsor: ille magister Vlricus balneator.* Cura postmodum sequitur in hanc sententiam, vt medicamentum, quod vulneri superimponis, applicare probe notum habeas. Quod quidem experientia mumiæ conditionum acquiritur, vt in emplastris. Nonnulla manent ab exordio primæ ligationis ad finem vsque sanationis, vt vnico sub emplastro curetur vulnus. Talia sunt ex mumiis fixis emplastra, quæ tamen reuerberatæ mumiæ sunt, viginti quatuor horis duntaxat relinquuntur: & quæ sunt attractiuis commixtę, duodecim, & hoc omne cum permutatione. Sunt & aliæ Mumiæ quędam ex balsamali Mumia, quæ semel adligatæ vulneribus, per tres, vel quatuor septimanas, suas retinent vires. Pannis etiam mundissimis ligationes quum fiunt, quodque vulnus curari sanarique potest. Aliqui pulueres habentur, qui singulis octenis renouari volunt horis, quod ad superpositionem attinet. Similiter aliæ Mumiæ sunt, quarum superius multarum est facta mentio, quæ multo citius curant, quam futura fieri queat. Itidem nonnullę vulneratiæ potiones existunt, quarum haustus vnus in tertiam aut quartam septimanam operatur, donec sanetur vulnus, vti Mercurialis fert conditio. Mumiales huiuscemodi conditiones ex Mercurio possunt intelligi, qui postquam semel cœpit mundificare, per mensem integrum absque motu supplet. Ab experientia proprietates istas depromere debes, quod scriptis perfecte nequeant exponi. Fundamentum namque medicinæ hoc est, vt operatio quæuis peculiariter visu cum experientia disci debeat. Ex Anatomia pariter quilibet Chirurgus aptus industriusque fieri, sic vt nullum in toto corpore membrum existat, quod non in mente fixum habeat, quo quum læsum aut sectum fuerit, connectere secundum eandem Anatomiam, per instrumentum concauum rite valeat. Alias quicunque chirurgus didicerit, aut rem ipsam intellexerit, medicus nulla ratione dici meretur, sed potius carnifex.

In emplastris quę notanda.

Pannus

Puluis.

Mumiarum citissima cura. Potio.

Chirurgus debet esse Anatomus.

COGNITIO FODICATIONVM

Aut Confossorum Vulnerum Iaculorum, Ictuum Casuum, Contusionum, &c.

CAPVT. IX.

LAtius atque de vulnerum aliis generibus loquendum est, vti de fodicatis, iaculis, aut casibus factis, idque genus reliquis: quæ quidem ab aliis non alias differunt essentia, præter quod confossa, vel iaculis icta strictiore sint orificio, profundiusque venas & carnes alius & sectis vulneribus intrent, quo fit, vt non ita commode curari valeant. Nam accidentis cuiusuis conditio talis est, vt circum se plurimis cauernis delectetur, & amplis. Quo fit, vt patentia magis compressis minore sollicitudine satis indigeant, & illis, quibus orificium strictius extiterit. Et quanto supernis magis vulnus aliquod stringitur, tanto periculosius in fundo fuerit iudicandum. Quod cum fodicatis & iaculis inflictis euenire solet vulneribus, quum inflantur exterius, introque versum protendit accidens, ad eosdem lacertos atque venas. Quo fit, vt ad mortem apertis & patentibus proniora exterius sint. Animaduertendum etiam in similibus, ea quæ relicta sunt a fodicationibus, aut iaculorum ictibus ramenta extrahenda mox fore, priusquam tumores & accidentia veniant. Quod nisi fiat, ea procliuia magis ad mortem, quam ad vitam cognoscenda sint. Quare statim atque signis admodum apparentibus, tale quid ob oculos exstiterit, aut in dubio relinquenda sunt instrumenta ferrea, Mumiæque munus & officium extrahēdi committendum. Quod istorum cura quandam aliam aptitudinem habeat, idque ratione duplici: priore quidem, vt iuxta iaculum aliud vulnus incidatur, Mumia solum in attractionem permixta, manibus vero non extrahatur: quicquid enim hac via per medicinam extrahitur, vitæ nullatenus reluctari potest. Simile quid in contusionibus & casibus contingere solet, vt ibidem etiam alia studio vulnera fiant, vel arte, quo melius accidens in exitum prorumpere valeat, & introrsum ad vitam adimendam non protendatur latius: aut extrinsecus Mumia sedetur, & expellatur. Nam qualiscunque fuerit casus aut contusio quæuis, & quantumuis aspera dura ve, glauca vel nigra, per Mumiam à membro deletur sine incisione, vel sanies quapiam electione. Quandoquidem inflationes istæ corruptiones minime sunt, aut corruptæ naturæ, sed in bonis partibus tumores tantum. Quapropter ita præter amplius accidens abeunt. Si casum tamen, confossum ictum aut simile quid, ad internas regiones contingeret penetrare, vt venæ, vel quidpiam aliud ruptum foret, quo regionibus istis extranei quid accidisset: ibidem adhibenda summa cum diligentia tibi cura, simul pellendi modo, quo docebitur infra. Vbi vero ob ferrum alias reluctaretur aut hamos, exireque nollet, idipsum non retrograditur, at vltra protrudendum erit ad partes oppositas: aut alias putrefactione dilatandum orificium introitus, idque nisi vitæ præiudicium adferat: postmodum attractiua Mumia superposita, qua tumor sedatur, & aufertur accidens, attentari poterit, si cuspis alata ferreaq; retrocedere possit, eo quo subintrauit. Admonitū etiam te velim, ne quicquam ferramentis coneris agere, membrumq; labefactes, nisi fortassis extrahendum prope cutim accideret, aut esset in aliquo plano, in quo nullum foret periculum arripere: quamuis absq; Mumia raro fieri valeat. Similiter eiusdē attractiuę Mumiæ natura conditioneq; nonnunquam incussi corporibus tormentorum, vel bombardarum globuli remanentes, retrorsum attrahuntur, ni forte in alienam regionem deciderent. In quibus animaduertendum est, Mumiam in extraneis regionibus nō habere potestatem aliquam Quapropter vbi globulus in corpus traiectus ad intestina, vel diaphragma subtus vel intus aduenerit, ab eis locis extrahi nullo modo potest. Itidem si fistulas intrarit, ac deorsum reciderit, in aliam regionem transiuit. Et quamuis Mumia tam potens foret, vt globulos ad se trahere valeret, id fistulæ concauitas minime patitur. In illis igitur maxima cura diligentiaque videndum, quid & quinam agatur.

Accidentium cōditio.

Vulnus angustū periculosum.

Relicta extrahenda.

Relicta quomodo extrahenda.

Ferramentis nihil tentandum.

Globuli tormentorum, qui per Mumiam extrahātur.

DE PRÆDICTORUM CURIS, ET EIS, *quæ requiruntur in similibus.*

CAPUT V.

Mumia attractiuum cibanda & qualibus.

ISTorum cura vulnerum processui communium haud absimilis existit, excepto solo, quod Mumia cibari debet attractiuis, & eiusmodi quidem, quæ non attrahunt humores ad se, neque liquores, aut similia: sed quæ metalla solum, aut lignum, os &c. trahunt. Nam si communia huncin vsum attractiua sumantur, fluxiones accurrunt. Quamuis accidere plerumque solet, vt globulus aut ferrum in lacertis post curam perfectam remaneat, id causante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit, aut irrita vehementer non fuit. Inde post multos annos & successu temporis per pus & saniem erumpit, exciditque: hoc naturæ tantum est relinquendum, & nullatenus assumendum. Quod enim à natura curatur, quis emendabit, aut auferet ab ea potestatem?

Attractiua panni & liquorum &c. Attractiua non separanda.

Attractiua quædam habentur, quæ lignorum aut pannorum fragmenta trahunt ad se, prout *Asphaltum & Carabe*: Nonnulla ferrum, vt *Magnes*, alia eorum, vt *stannum & amethisti colorationes* pleraque plumbum & lapides, vt *Alabastrum*: aliqua frustula carnium ossiumque, vt *gummi therebinthina & asphaltum*: quædam alia sunt omnium attractiua, vt *serpentina*. Horũ omnium vires attractiuæ cum existant, à chirurgo separari non debent. Nam in operationibus naturæ, postquam vulneri superposita sunt, omnia simul attrahunt, vt quod extra per se, stramina lignave trahit, in vulneribus ferrum, plumbum, lapides attrahat, ossaque: contra quod ferrum duntaxat in vulneribus omnia, quæ soluta sunt in eis, ab ipsis extrahit. Nõ igitur externas, at potius internas vires atque virtutes chirurgus aspicere, considerareque debet.

Quanquam hæc omnia tibi proponuntur, in industria, nihilominus multa sita sunt ad cognitionem, vt cum globulus in caput sagittatus foret, ac sub cranium decideret, in regiones oculorum, aut quoquo sit, Mumiam eo loco scias applicare. Vel si quouis alio corporis loco iaculatio, vel fodicatio fieret, prout indies mirabiliter occurrunt aptitudine sola hoc ipsũ diiudicare debes ex supra posito fundamento. Verum quod naturali cursui reluctari volet, non attentes.

Natura non obstandũ

Recepta.

Receptorum compositiones emplastris fieri debent, vt cum in fodicatis aut iaculis factis vulneribus aliquid liberi vel soluti foret extrahendum: ad emplastrorum supra scriptorum libram vnam, attractiuorum, quæ iam dicta sunt, pars octaua sumatur, mixtorum simul, aut vnius tantum. Item viscus de botin, abietis, vel de pino attractiuorum aliorum loco sumi posse notandum: qui viscus ex locustis & fructibus extrahitur ad similitudinem & formam terebinthinæ.

DE FUNDAMENTO QUODAM SINONIÆ, *sanguinisque profluentium.*

CAPUT VI.

Synonia quæ.

VT supra de Synonia dictum est, quod intelligatur, quum ab orificiis vulnerum, iaculationum, aut fodicationum effluit: ille dolor, quem efficit hic fluxus, è frigore nascitur exterioris aeris, qui Synoniæ substantiam penetrat: ista contrarietas alterius elementi; vt supra; hoc loco plurimum etiam aduersatur, pariter vbi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamenta Synoniæ sint amica, vel ad eam inclinata. Nam statim atque vulnus aliquod sub medicamento prauius redditur, & Synonia sequitur, infectioni venenoque medicamenti fuerit adscribendum, quod contra naturæ verum ordinem applicatum sit. Quare merito huiusmodi præcepta reiicio, quæ similibus nempe contrariantibus permixta sunt, & falso per vulneratorum inobedientiam a chirurgis hactenus excusata, vel per signa contraria, similiaque defensa.

Contrarietas in Synonia duplici via demonstratur.

Eiusmodi contrarietas in Synonia, quæ ex aere vel ex medicamento prouenire potest, via duplici demonstratur, & apparet priore quidẽ, cum Synonia resoluitur per aerem, & a sua substantia transmutatur: aut vbi nimium aere vel ipso medicamento siccatur, vt ea etiam via mutetur a substantia, non secus ac oleum tartari, quod in humiditate seipsum plus satis resoluit, ac oleitatem amittit, pariter ex vase, cui fuerit impositum: aut vtriusque causa fieri potest, vt exiccetur atque durescat. Sciendum vtique hoc loco, exteriores cursus partium extrinsecus humectare, quandoque vero siccare, iuxta naturæ conditionem tum temporis ibidem existentem, & partis alterius. Quocunque modo fiat, est substantiæ corruptio, quam eo loci natura pati minime potest, ac sensualitate sua tam acuta, quam gustu linguæ percipitur.

Sanguis ebulliens sisti nequit.

Sanguinis tamen occasio talis est, vt quum in ebullitione fuerit, eum sistere nemo potest, si per apertionem factam effluat. Totius enim corporis partium omnium conditio talis est, vt paroxysmum ebullitionis habeat. Quo fit, vt cum sub huiusmodi paroxysmo naturæ contrarii quid acciderit, eo loco in quo fuerit paroxysmus, maximus oriatur morbus. Quapropter, vbi vulnus iaculationis aut fodicationis in venas aut membrum ebullitionis eiusmodi subiectum illatum erit, sanguis ibidem sisti nequit, vsque dum ebullitionis terminus fuerit adimpletus, etsi longe a fine, vel prope tentatũ sit, periculosum vulnus, aut non exstiterit, &c. Si tamen eiusmodi paroxysmus nullus adsit, opus non est sistere sanguinem, aut retinere, quod per seipsum, vbi tempus adfuerit, cesset fluere. Verum si nimium abundaret, aut diutius æquo flueret, vel occurreret aliud, cuiuscausa plus satis effunderetur, tum demum sanguinis retentiones locum, & suas vires habent. Ad hæc non ignorandum sæpius fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoque retrorsum in corpus effunditur, nonnunquam contractum cum tumore membrũ efficit, atque dolore maximo. Hoc ipsum accidit ex imperitia phlebotomiæ, quod sanguinis ebullitionis tempore facta sit. Quamobrem expeditius est, in suo cursu considerare sanguinem, quam cœruleum oculum in suis temporibus.

Sanguis quando sistendus. Phlebotomia imperita.

In exemplum adiiciemus ollam aqua bulliente plenam & coopertam, si cooperculum eius foramen aliquod habuerit, eo quidem effertur,

efferuet, ac tantisper effluit, quousque nihil adsit amplius aquæ liquorisve. Non alias in corpore quum ebullitio fuerit, ad vulneris orificiũ efferuet, vsque dum sanguinis, quid in ebullitionis loco sit, æque late, ac extenditur. Quod si vi reprimatur, aer in modum incendii, inficitque, vt retrorsum actus in corpus, iterum quærat exitum: vt olla prius dicta, si coopercúli totamen obstruatur, in partes & fragmenta rumpitur ac dissilit. Animaduertendum igitur ne furens iste sanguis, quoquo modo sistendus assumatur, at solum ad hoc apto medicamento & exterius applicato sedari potest illa bullitio, non secus ac olla bullientem aquam habens, aquæ frigidæ quum imponitur, ab ebullitione prohibetur. Ex sãguinis ineptis repressionibus error sequitur, vt similia medicamenta *sanguinis retentiua* dicta sint hactenus, quæ vulneratos perdiderunt funditus. Ea propter sistendi, vel exstinguendi rationẽ habere chirurgum decet.

Sanguis ebulliẽs nullo modo sistendus.

DE CVRA SYNONIÆ, AC EFFLVXIOnis sanguinis e vulneribus.

CAPVT VII.

AD Synoniæ curam balsami prius dicti medicamentum, aut aliud assumendum est, iucad libram, vnciæ duodecim testaculi & tosti commiscendę: quod vulneribus applicatum, Synoniam ex promtu sistit. Notandum etiam quoduis antea positorum vulneralium medicamentorum ad Synoniam validum ac potens fore: similiter accidens istud ex imperitia chirurgorum procedere. Quare quum vero medicamento quis vsus fuerit, Synonia reprimetur, quæ non alio quam ab inexperto chirurgo ducit originem: non immerito suam igitur inscitiam carpo.

Synoniæ repressio.

Synonia ab inexperto medico.

Quod ad sanguinis repressionem attinet, dum ebullit, administrandus est potu laudani puri præparati scrupulus vnus: eo quidem exstinguitur ebullitio, & sanguis vna reprimitur. Aut præparati seminis de lolio albo vncia semis cum lacte canabis detur potanda. Similiter pannis corticum Iusquiami decoctione madidis membro superpositis extinguitur ebullitio hæc. Nullo modo repressionibus in huiusmodi sanguinis fluxionibus vtendum. Quod vero fluxionis alterius est, carneoli viribus, hæmatitis, vineæ, & plurium aliorum committo, quæ communia sunt, quapropter hic minime ponenda.

DE CRVRVM OSSIVMVE RVPTVrarum origine.

CAPVT VIII.

VT fracturarũ ossium fundamentum probe cognitum sit, animaduertendum est naturæ nihil accidere posse, quod sibi contrarium sit extra damnum ossium. Nam os tantum frangitur absque neruorum, carnis, & reliquorum præiudicio: quæ conditio naturaque rupturæ cuiusuis ossium existit, vt illi nullum a primo casu latius accidens interueniat aliud, quam in sese ruptura fuerit: cuius cura maximopere notáda venit, quod in eius defectu quæuis accidentia sita sunt, vt calores, frigora, tumores, cruditates, pustulæ, nigri glauci ve colores, insensibilitas, putrefactiones, fistulæ concauitates, incendia, &c. Quæ quidem ex primo casu non procedũt, sed ex accidẽtibus, incuria vel imperitia chirurgi caussatis in huiusmodi mẽbro:

Accidentia fracturarum ossium.

Fracturarum ossium conditioni simile ponemus exemplum hoc. Non alias intelligendæ, quam vbi quis accinctus gladio super hunc decidens, illæsa vagina frangatur ensis: hoc loco de osse pariter intelligendum, ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius, cui solum adhibendum est remedium. Sic & ossi rupto, non pelli vel carni quidem integris. Nec est, quod in his admiretur quispiam, quod accidentia casusque mirabiliter accidant, vt a tonitru nonnunquam arbor deiicitur integro cortice manente. Item sæpius frangitur os, medullis penitus illæsis. Pariformiter equus pedem casu perfringit, absque alio quouis accidente neruorum, alteriusve damno. Chirurgo notandum est igitur, in qualibet ossium fractura, dolorem omnem casu prouenientem, in ruptura quærendum. Fistularum siquidem & fragmentorum earum conditio talis existit, vt huiusmodi quosuis dolores ad se trahant. Quapropter in rupturis ossium accidentia minime curanda calorum, frigorum, nec alia: medicamenta non consideranda sicca nec humida: nam inter curas omnes rupturæ similes facillimæ sunt, ac minus curandæ. Quod natura per seipsam ordinem seruet huius, cumque eius in medio damnum situm sit, cui nihil accidit mali: quo fit, vt liquores illi membrum sustentantes, ossis ipsimet existant medici: hoc ad hunc modum intelliges. Ossi fracto nihil accidere periculi potest, ac curari sanarique necessario debet a Mumia corporis, in carne, ligamentis, medullis, &c. existente, cuius in medio situm os, & circumseptum est, a quibus omnibus etiam persanatur: quandoquidem apertum nil, per quod externis accidentibus pateret accessus. Quapropter apte riteque ligare, naturæque sua requies data, certissimum in istis medicamentum sunt, & indubia cura.

Dolor fracti ossis in ruptura quærendus.

Accidẽtia rupturarum ossium non consideranda.

Si tamen ad rupturas accedát vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerét ossium a fistulis soluta vel disiuncta, per vulneralia medicaméta superius dicta, fac, vt extrahas, & nullo modo per ferramenta, vel alia quæuis instrumenta fodiendo coneris extrahere: nam vera Mumia, potest quicquid est naturæ contrarium elicere, tum quæ semifissuræ sunt, natura per se curat. Hac te cura non obruas, nec oneres, quod multi perdantur ad hũc modum chirurgorum imperita sapientia, retardenturque naturales vires, eo quod variis vti subtilitatibus artibusque velint, & naturam suis insanis capitibus, quam per seipsam exsistat, reddere meliorem: quo nedum sanitatem, sed membrum etiam & vitam auferunt. Notandum insuper plurimos iactabundos & gloriosos, breui tempore fracturas, herbis aut radicibus curare posse, capitibus suis persuadere subtilibus, quod omne ridiculum, vt ludus puerorum est. Membrum siquidem, vbi recte probeque rursus coniunctũ, suis aptis ad hoc instrumentis fuerit, ac in tẽperatura sua conseruatũ, per Mumiã propriã citius multo curatur, quã herbis omnibus fieri queat.

Ruptura ossis cũ vulnere quomodo curanda.

DE CVRA FRACTVRARVM OSSIVM.

CAPVT IX.

PRincipio fracturas ossium vt cures, animaduerte, concauis vt instrumentis membra conclu-

Fracturarũ ossiũ cura.

concludens erigas, vt supra de vulneribus diximus, vtque ab anteriore posterioreque partibus & quaqua versum libere possis accedere tangereque. Postmodum vulneralibus ligato medicamentis:& si promptus in eorum vsu fueris, hoc scito, quemlibet nempe viscum nigræ consolidæ, serpentinæ, & Aristolochiæ rotundæ rupturas optime curare, mane vesperique superligatum, non vsque adeo stricte, singulis vicibus iterum apertis ligaculis, recentem & calidum appositum. Nam alia sane medicamenta, quæ per sparadrap, rotularia ligacula, vel aliis pannis fiunt, mere futilia sunt, & membri magis ad perditionem, quam subleuationem facientia. Quod vero si curetur sub istis ligationibus, laudet æger propriam naturam, & sanam, quæ veneno sui medici resistere valuit. Sic etiam ligationibus tertio quouis die tantum factis, item suffultionibus, compressionibus nimiis, ac similibus vanis operationibus accidentium excitantur centenaria. Verum etsi vulnera forent, e quibus ossa prominerent, erige prout supra dictum est, ac ad modum vulnerum cura.

Spatadrap.

DE DISLOCATIONE IVNCTVrarum.

CAPVT X.

Dolor dislocatarum iuncturarū vnde.

Dolor, qui dislocatis iuncturis inest, non aliunde prouenit, quam ex liquore, qui extra suam Anatomiam excessit, & ex acetositate hac membri dolores oriuntur. Nam liquores iuncturarum vbi corrumpuntur, in incendium transeunt. Pariter Anatomia corporis pati minime potest, absque dolore, membrorum dislocationes, aut læsiones fieri, quod in sua sanitate rectam dispositionem capiat: eiusque natura talis est, vt prout concatenata, neruis, arteriis, venis, &c. iuxta hunc ordinem fore manereque velit, ac debet, a quo si perturbetur, dolorem concipit illi similem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c. Quare iuncturarum dolores optime considerandæ sunt, quod nonnullæ proueniant ex acetositate, sicuti prius dictum est: aliquæ ex dislocationibus Anatomiæ: quædam ex veteri crescentia: reliquæ ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri possunt, aridutæ postmodum & contracturæ, &c. tum etiam internum accidens ex Anatomiæ corruptione. Considerandum etiam in istis, iuncturas peculiariter viribus esse dotatas magis, quam fistulæ, carnes, aut venæ sint, maximásque vires hominis, in veteri crescentia, neruis, & arteriis existere. Quare dolor maximus oritur, in huiusmodi iuncturis, præsertim vbi Synonia neruique simul concurrunt, in quibus vires omnes consistant. Spasmi similiumque morborum occasio est, fluxus mineralis ex arsenico, natura cuius & conditio est excitare tumores & calores: in istis etiam suas vires exercet.

Iuncturarū dolores varii & vnde.

Iuncturarū peculiares vires.

Dolor maximus.

Spasmus vnde.

Nota.

Particularia quædam ad curas istas necessaria primo scire vos decet, vt in dislocatis huiusmodi iuncturis, istas non fore prius medicandas, quam suis restitutæ locis fuerint, eoque redierint, vnde exiuerant: quod quidem scriptu possibile non est, hoc solum scribi potest, quod sequitur.

Quicunque iuncturas optime suo restituere loco scire cupit, a carnificibus id ipsum addiscat: etsi tormentaria membrorum distractio per carnifices & iuncturarum dislocatio differant, eo, quod illud tardius fiat, istud vero momentanee.

Sæpius euenire solet, vt, per tormentarias istas iuncturarum dislocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contracturæ. Scito quoque iuncturarum suo loco restitutiones manu solum & oculis addisci posse, quod in vsu maximo, & in promptitudine consistant.

Iuncturarum dislocationes quomodo restituendæ.

Contingit etiam sæpe, dislocationes ab imperitis chirurgis deprauatas, per se ipsas ita sanari, vt concrescant, & a patientibus non existimentur amplius. Item, vt liquores illi cessent, ac ita postmodum in suum locum redeant.

Item sæpius euenire solet, vt iuncturis non dislocatis, vetus crescentia, neruique similes dolores concipiant, vt e suo loco fore putentur: & vt Synonia quandoque discedat, & membrum contractum fiat, non alias, ac si dislocatum esset. Est igitur, quod chirurgus hæc signa probe cognoscat, ne quando iuncturas præsumat restituere, quæ minime dislocatę sunt, & hac via dislocet eas, quod sæpe contingit, vt posteriora peiora fiant prioribus.

DE CVRA DISLOCATIONVM.

CAPVT XI.

Dislocationum cura.

SVo primum loco membrum dislocatum restituito, post camomillæ succo, vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata iunctura sit, oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixtæ cum petroleo, cumque maturuerit, in locum restitue. Animaduertas etiam, ne facile terrearis reponendū inter, aut extrahendū: nam sæpe contingere solet, vt dolores huiusmodi non transeant absque punctionibus, quod iunctura contra sit. Quæ vero subductæ sunt, curantur taxo laterino. Et si dislocatæ non fuerint, visco de consolida sedabis dolorem atque morbum.

DE HIS QVÆ VVLNERIBVS *contingere possunt accidentibus.*

CAPVT XII.

Contraria duo in vno esse nequeunt.

ACcidentium origo, contrarietatis & irritationis vulnerum, quæ mumiam superant ac vincunt, & accedens malitia, naturę bonitatem expellit, ab externa essentia est: quod ad hunc modum intelliges. Duo contraria non possunt in vno consistere, quare semper vnum ab altero diuisum esse debet. In exemplum: Quicquid extra sphæram est ignis elementi, reluctatur intrinseco: tum quod in ea conclusum est intus, mundusque peculiaris exstitit, contra nititur externo resistere: quod quidem homo facit, cum sphæra minor existat. Et non secus ac elementa simul in vno cortice sunt conclusa, pariter & homo. Si cortex elementalis, aut eorum testa frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionem. Similiter vbi hominis testa, pellis eius nempe, vulnere frangitur, externum accidens exterioris sphæræ, iam in illum introducit accidens, quod non vulneris loco habendum est, sed, vt infirmitas & morbus.

Quinam

Quinam huiusmodi contrarietas accidat corpori, sic intelliges. Externa mineralia cum internis minime conueniunt, quo fit, vt Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo resistat, & anachtron ambo sibi mutuo contraria sint. Hoc omne producit impressio recedens ab elementis, quæ suam operationem perficere nullo modo potuisset, nisi corpus fuisset apertum: iam vnum cum altero pugnat, &c. Statim atque ligamina mineralibus istis infecta sunt, sequitur inde spasmus, tetanus, incuruatio, & synthena. Quum tamen ipsa caro fuerit ab externis infecta, sequetur tumor & inflatio, similiter oppilatio, calor, & stupefactio. Sic de cæteris partibus corporis, quæque iuxta suam essentiam, peculiare suum accidens ex infectis venis recipit: vnde membro punctiones intrinsecus, & postmodum apostema sequuntur, & alia quam plurima.

Accidentia vulnerum vnde.

Notandum igitur, accidens omne solum ex contrarietatibus duarum creaturarum procedere, quum Anatomiæ duæ simul concurrunt, & vnam altera concludit. His omnibus chirurgus prænenire debet, eo scilicet, vt naturam in Mumia sua conseruet per temperaturam: sic fiet, vt nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipso, vel alio prius neglectum fuerit, accidens quoduis in sui membri temperaturam adduci debet. Vt si veniant synthenæ, ligamenta solum & arteriæ curanda sumantur: si ex inflatione periculi quid instet, vt partes carneæ tantum, sic de reliquis membris. Ex istorum namque neglectu, quinquaginta vel sexaginta plus minus accidétia possunt erumpere, semper vnum ex alio succedere Vt inflatio, viginti potest accidétia producere, totidé & spasmus Quapropter in vanum ambas hoc libello non est, quod putetur Anatomias ob oculos posuisse me. quæ per vnius testæ fractionem sese mutuo contingunt.

Accidens omne ex côtrarietatibus.

Ad hęc modo sequitur, qua via similia refelli queant accidentia, non solum ea, quæ sunt præ manibus, verum etiam illa, quæ ex eis oriri possent, vt ventris oppilatio, nec non vrinæ, Chronicus morbus, vt Hemoptoica, morbus caducus, paralysis, cœcitas visus, ac aliæ similes infirmitates, quæ gignuntur ex prædictis accidentibus. Omnes concludi sub eo medicamento necessum est, vt Anatomiæ separentur, & interna superet ac vincat externam, ordine, qui sequitur, & regulis vna post aliam infra positis.

Accidêtia quomodo queant refelli.

Accidentia per imperitiam chirurgorum occurrentia plus minus sex & viginti reperiuntur. Vt sunt, *vulnerum paroxysmus, ardor, stupefactio, tumor vel saccus, vermes, putredo, foraminatio, fœtor, ignis persicus, vel pruina, cancer, consumptio membri, vel aridura, tremor, contractura, contractio, contorsio spasmus, tetanus, fistula, gluten album, vel Synonia, sanguinis eruptio, caro putrida, tubercula, verruca, fungus, fistula pustulosa, oppilatio, Hæmoptoica*, &c. quæ omnia proueniunt ex incuria chirurgorum, vel imperitia: hoc loco solum adscripta, vt eum vel priusquam acciderint, eis præueniatur, aut præsentia iam amoueri queant, non quod natura per seipsam huiusmodi morborum sit causa.

Accidêtia ex imperitia chirurgorû.

Definitiones accidentium.

1. Vulnerum Paroxysmus est, cum primo calescunt admodum, inde post in frigus incidunt, febrium instar, & hoc alternis diebus vel horis. *Paroxysmus quid.*

2. Ardor eorum est, vbi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur: postmodum cessat, ac determinato suo tempore deinceps redit, estque præter omne frigus. *Ardor.*

3. Stupefactio dicitur, quando vulnus dormire videtur, ac si formicæ discurrerent in eo. *Stupefactio.*

4. Tumor vel saccus est, quando vulnus cum calore tumescit, & vbi digito huiusmodi tumor comprimitur, fossam admittit remanentem, vt hernia aquosa. Tumores alij vero non sunt accidentia. *Tumor.*

5. Vermes dicuntur, cum in vulnere nascuntur vermes incuria chirurgi, vel imperitia qui tale medicamentum adhibet, vt simul vna cum vulnere putrescat, indeque vermes generentur. *Vermes.*

6. Putrescentia dicitur, vbi vulnus putrescit, & curam non admittit amplius. *Putrescentia.*

7. Foraminatio quidem est, cum vulnus a quo serius curatur, aut retardatur a sanatione, fluxus introducitur, inde foramen vnum fit. *Foraminatio.*

8. Fœtor est, quum vulnus siue sanetur, aut non fœtorem concipit, indicium est praui medicamenti, calidæque naturæ. *Fœtor.*

9. Ignis Persicus, vel pruina dicitur, vbi vulnus sub finem calore tumesceret, glaucum & fuscum, postea nigrum, colores conciperet: postremo hoc membrum incenderetur. *Ignis Persicus.*

10. Cancer est, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo simul fluxum, qui iuxta vulnus foramina produceret, ac circum illud exederet. *Cancer.*

11. Consumptio membri, vel aridura dicitur, quum vulnera perperam curata sunt, vt liquores per suos meatus transire nequeant, eos tunc absumit natura, quo fit, vt arescant membra. *Consumptio.*

12. Tremor est, vbi membrum vna cum vulnere tremit, etiam post sanationem quiescere nunquam potest. *Tremor.*

13. Contractura dicitur, quoties membrum impotens factum est, ac debilius, quam, vt aliquid eleuare, vel tenere valeat. *Contractura.*

14. Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curuum remanet, vt incuruari, vel erigi non possit amplius, iuxta sui veram conditionem. *Contractio.*

15. Contorsio dicitur, quando membra simul in ipsis neruis cum tremore contorquentur, & incuruantur: item os & oculi deformiter inuertuntur, atque torquentur. *Côtorsio.*

16. 17. Spasmus & Tetanus duæ conuulsiones vulnerum existunt, & quandoque membrorum simul. *Spasmus.*

18. Fistula dicitur, vbi vulnus concluditur superius, excepto foramine paruo, sed inferius omnino prauum existit. *Fistula.*

19. Gluten album, aut Synonia dicitur, quando clarum neruorum effluit, viscosum, vt concussum albumen oui. *Gluten.*

20. Sanguinis emissio dicitur, quum vulnera sub medicamento vice qualibet emittunt sanguinem, & nonnihil sudoris. *Sang. emissio.*

21. Caro superflua dicitur, ea quæ crescit in vulneribus præter necessitatem putrida. *Caro superflua.*

Verrucæ. 22. Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copiose nascuntur, illis etiam vna cum illis sanationem admittentibus.

Fungus. 23. Fungus dicitur, quum post vulneris sanationé enascuntur verrucæ quædã. & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium aut quattuor librarũ excrescens, ac adhærẽs nõ secus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus scatet.

Fistula. 24. Fistula pustulosa dicitur ac fit, vbi vulnus repente nimiũ cõcluditur, priusquã fundamentum firmũ posuerit, & ita postmodũ putrescit.

Oppilatio. 25. Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ propter nimiam sanguinis emissionem, vt æger ventris beneficiũ habere non possit, nec vrinæ.

Hæmoptoica. 26. Hæmoptoica sanguinisque sputatio procedit ex sanguine congelato, qui retentus fuisset intrinsecus, & ab exordio purgatus non foret: ex ore suum emunctorium quærit.

DE CAVTIONIBVS, AVT PRÆVENTIONIBUS & curis dictorum accidentium.

CAPVT XIII.

SI vulneribus Paroxysmus, Ardor, aut Stupefactio fortassis incidissent, cura talis esto.

Cura Paroxysmi, &c. ℞. *Calaminaris, Lithargyrii, Minii, ana lib. ß. Tutiæ ℥ ij. Ceræ. Olei mirtillorum ana ℥ ix.* Cocta simul in cerotum omnia, superpositaque, &c. Similiter oleum camphoræ vulneribus illitum mox adimit. Et vncia ß. Mithridaticæ conseruæ pota hoc ipsum efficit.

Pro tumoribus.

℞. *Nasturcii aquatici, Nenupharis, ana* quod sufficere videbitur, & coque simul in aceto rosaceo, calida superpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam adustam, & in aceto coctam, etiam superpone.

Aliud.

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam superpone. Ictis spongia hoc modo cocta, superpositaque id ipsum præstat.

Ad vermes, putrescentiam, foraminationem, & fœtorem.

℞. *Mellis, lib. ß. Aleopatici ℥ j. Succi chelidoniæ ℥ vj. Salis communis ℥ ß* Omnibus mixtis & calidis lauentur. hæc lotura vermes ac alia quæ supra dicta sunt accidentia pellit.

Aliud remedium.

℞. *consolidæ aureæ, consolidæ rubeæ, ana manipulum vnum. Mellis cocti despumati lib. ij. Salis gemmæ ℥ ij. Vini lib. j. ß.* simul in loturam coquantur, eaque lauentur.

Ad ignem Persicum, & cancrum.

℞. *vitrioli ℥ j. amborum gummi minorum ana ℥ ij. Ocræ ℥ ß. Vini & aceti ana lib. j.* cocta calidaque superligentur.

Aliud.

℞. *Lithargyrii lib. j. Aluminis lib. ß. Salis ℥ ij. Thuris ℥ iiij. Gummi Romani ℥ v. Vini, aquæ & aceti ana lib. j.* Coquantur ad quartam horæ partem, & calida superponito. Item sanguis destillatus & superpositus aufert accidẽtia dicta.

Ad membrorum consumptionem, vel ariduram, tremorem, contracturam, & contractionem.

Aridura, &c. ℞. *Galbani lib. j. Terebenthinæ lib. ij. Olei laurini, Olei oliuarum ana ℥ iij.* fiat oleum quo mane vesperique poteris vti.

Aliud.

℞. *vulpis adipis, & Taxi ana lib. ß. Mumiæ de medullis ℥ iij.* fiat vnguentum, quo mane & vesperi dãna hæc inungantur, & illis medetur optime.

Ad conuersionem, Spasmum, & Tetanum.

Spasmi. ℞. *Sandali maris ℥ j. Amygdalarum leporum, ℥ ß. Fiat puluis, de quo detur ʒ j cum aqua Basiliconis potanda.* Si post primum haustum redire vellent, adhibe secundum. Ad collum suspendes ægro, & in manum dabis, donec optime caleat.

Ad fistulas.

Fistularum. ℞. *emplastri de Mumia ℥ ij Visci de botin ℥. ß. Consolidæ rubeæ liquorum drachmam j.* Fiat emplastrũ, quod superpositũ immotũ ad sex dies maneat. Postmodum innouabis, & æque diu relinques.

Aliud.

℞. *Aquæ Galitheni, ℥ iiij. Olei vitellorum ouorũ ℥ j. Mumiæ liquorum, ℥ vj.* fiat oleum quo madidi panni superponantur.

Ad gluten album, vel synoniam, sanguinis emissionem, & carnem superfluam.

Synoniæ. ℞. *Ceroti de Mumia, ℥ iiij. Olei de spica, drachmã vnam, Testiculi, Tosti, ana drachmas iij.* Ex omnibus fiat emplastrum.

Ad Tubercula, Verrucas, &c.

Verrucarum. Accipe *oleum ardens,* quo locum singulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæque similia nascuntur in vulneribus.

Ad fungum.

Fungi. Accipe *Filum arsenicale,* quo fungum abscindes. Postmodum siste sanguinem, & oleo ardente perunge. Consumentur hoc oleo verrucæ, fungique omnes ac rami vel radices, e quibus nascuntur. Et post consumptionem cura sanaque potos emplastro de Mumia. Verum vbi sanguis nimium abunde profluerer, laxa venam retro fungum, & refrigera prout supra de sanguinis repressione dictum.

Ad pustulosam fistulam.

Fistulæ. ℞. *liquorum carabis, Aspalti, Armoniaci ana ℥. ß Ceroti de Mumia ℥ iij.* Misce simul in emplastrũ, & applicato. Si valde putridum inferius fuerit vulnus, aperi facque latius orificium eius, at vbi non, a fundamento sanatur optime.

Ad oppilationem.

Oppilationis. Quilibet vulneratus & oppilatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam vltramarinam iuxta suum pondus in potionibus vulnerariis administratum. Et vltra dictarũ potionum vsum per se, cessandum non est a dictis purgationibus. Nã istæ longe præstantiores existunt omnibus laxatiuis, eo quod absque damno transeant.

Ad sputationem sanguinis, quam Hæmoptoicam vocant.

Hæmoptoicæ. ℞. *Reubarbari, Liquorũ de lacca, ana ℥ j. Mumiæ ℥ ij.* Huius drachmam j. administrabis potu quãdiu sanguinẽ exspuerit. Et si forte superari nollet, addes Mumiæ syluestris tertiam partem, & eius tum drachmam semis tantum administrabis.

Et quamuis occurrant accidentia longe plura his, quæ dicta sunt, indies & noua. Singula scribere foret impossibile. Quapropter ex prædictis, quod fore commodum, & vtile per experientiam & industriam tuo putabis vsui, selige.

Est quod etiam plura fore scias recepta, quæ cuique scriptu necessaria forent accidenti. Verũ quod fundamentum eorum antea demonstratum sit: si forte quid communioribus chirurgis grauius, quam intellegere valeant, erit, aut videbitur: in exemplũ assumant a fabro recens artẽ addiscẽte, qui singulos ictus peculiariter discere,

quodlibet

quodlibet ferrum & carbonum species omnes cognoscere cogitur: quo fit, vt peregrinari, seque ad eos, qui norunt, conferre debeat. Iidem Chirurge tu putato, non dormiendū inter hęc tam ardua opera labore sine tibi, tum præter vsum acquirenda, vt hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt, puluinaribus insidendo, molliorbusque decumbendo suis speculationibus omnia perscrutari se posse. At ego certo vobis assero, licet in diem vsque Iudicij speculemini, si non videndo & exercendo sedulo didiceritis omnes, vestrum nemo pendet obulum, nec valet.

DE MORBORVM ORIGINE VVLNERA *subsequentium.*

CAPVT XIV.

IN his animaduertito, sæpius contingere, vt in deprauata vulnera contra naturæ cursum tam inscite curata, mors dominium acquirat, per insitos mortales in corpora & morbos: vt in capitis vulneribus, aut cum venæ capitales
Accidentia vulnerum varia. aliis aperiuntur membris. Euenire sæpe solet etiam, vti mineralis Anatomia docet, ex huiusmodi vulneribus morbum lethargicum succedere, caducum, phrenesim, atque maniam, nec non accidentia plurima contra visum, & auditum, item vertiginem, linguæ gustus amissionem, & quandoque narium odoratum, ac alios huiuscemodi morbos, antea non consecutos, at postmodum violenter apparentes, & in senio potissimum perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum auerti possunt. Non est igitur, quod ęgre Doctores ferant, si in sua placita quandoque loquar ea, quæ sibimet ipsis ad reprehensionem attribuunt. Quum huiusmodi volunt infirmitates abscribere naturæ, tanquam ipsa præter vulnenera foret earum occasio, quod quidem erro-
Medic. reprehensio. neum est. Nam idipsum Anatomia docet aperte, per externa similes morbos in ipsam introduci naturam, & violenter id fieri. Sane si melius considerarent, quinam suas Mars impressiones inuehit, sanius de his rebus iudicarent. Quandoquidem vbi suam ille malitiam adimplere cupit, impressio gladius eius existit. Videte quæ somnia vestra, quamque nigriora sint carbonibus. Quoduis natura productum, ac vitam habens, per Martem læsum, tempestatis generationem recipere debet. Vos vtique naturam vituperare nulla via debetis, at medicum potius inscium, & externum accidens, ac perditionem ægroti.

Nec etiam barbitonsores, rudesve medicos
Mumiæ virtus vel chirurgos ægre ferre decet, quod Mumiam extollam contra suam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorsus ignorantiam. Hoc enim fundamentū existimo verum, & maximā artem, vulnera sanare nedum, verum etiam ita curare sanareque, vt accidentia nulla postmodum expectanda sint. Vulnerum sanatio canibus agnata est, vt interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcauere, præuenireque, non est agnatæ conditioni tribuendum. Quo fit, vt eos existimare chirurgos minime valeam: qui sanare vulnera norunt. sed illi veri chirurgi merito vocandi sunt, qui: sanare simul & alia damna dimittere possunt.

Sartori chirurgus minime comparari potest, qui suturæ suæ nullam certitudinem habet, quum dissungetur, aliam, quam donec filum manserit integrum: tantisper & non diutius pollicetur, eiusque certus fore potest. Si medicina chirurgiaque tale foret veteramentarium opus *Medic. reprehensio.* frusticulatum, & veterum calceorum emendationi simile, quemque male habere posset, quod contra vos tam auide scripserim ac scribam: prout in chirurgia vestra hactenus existimastis.

Et quod adhuc ob accidentia, quorum soli vos estis occasio, culpari nolitis pessimum indicium, & nullius causa boni. Si vos Anatomiæ vere periti foretis, experiremini fodicata, iacula, vel alia, vt pulmonis vulnera, medicamentis aliis quam alia vulnera prorsus indigere. Non quod Mumiam hac de causa mutem, aut inualidam existimem, sed, vt Asthmaticis & spirosis anhelitibus, tussi, sputationi sanguinis, aut hæmoptoicæ, pectorisque restrictioni, quæ in mortem vsque manere solent, præueniatur: sic etiam quod epari, spleni, renibus, &c. potest accidere, præcaueatur, siue sint apostemata putrescentiæ, oppilationes, & similia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in spasmum incidentiæ faciles, consumptiones, aut ariduræ, nec non contracturę. Similiter intestinis a suo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ, lacerationes, & contorsiones oriuntur. Adhuc existimatis omnes de hac medicina minime fore loquendum, vobisque fas & nefas in ius optimum esse prorsus relinquendum, ea de causa, quod medicum nomen apud vos existat, aliud vero nihil. Si culinis vestris per solum nomen satis foret, pessime quidem ederent illi, qui ex eis aluntur. Videte iā quid nomen sit, & quid ars, super quam illud fundamentum esse debet.

Sæpius etiam euenire solet, vt ex huiusmodi negligentia, vel imperitia potius febrium varię species enascantur, item hydropisis, Paralysis, Ictericia, similesque morbi, sæpe talis etiam, qui per annos aliquot latet, postmodum erumpit, non sine miseria maxima. Cum tamen præ manibus fuerint, vt indies accidere solet, in medicinam latius arripiendum, vt huiuscemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent, curari queant? & qua via fieri debeat, sequentibus iam paragraphis habetur.

DE CVRIS PRÆDICTORVM ET *præuentionibus.*

CAPVT XV.

SCitote primum, quod ad capitis medica- *Cura Paralysis.* mentum in his attinet, vt quum Lethargicus ad paralysim accederet in veræ Paralysis curam non cadere, prout cura continet in vulnerationibus & incisionib., per quas Paralysis cura fit integra. Plurimi namq; morbi reperiuntur, qui per vulnera tolluntur, omnes illi nēpe, qui ex vulneribus occurrūt, vti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerū accidētib. proueniūt. Ecōtra præter accidētia hæc, illos curāt vulnera *Ictericię.* In Ictericia similiter, quæ curā ex vulnerib. recipit, & sano per vulnus aduenit: sic & caduc⁹ per vulnera cessat, per quæ potest etiā accidere. Nō alias de Hydropisi, nec nō aliis morbis corporis *Hydropisis.* euenit. Quapropter hoc loco Medicina debet

alia ratione quodammodo, quam aliorum processus morborum habet, conduci tractarique que, non sub eiusdem receptis poni, prout medici veteres scripserunt, & moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc est, vt vnicuique medicamento vulnerum administrari mumia debeat, & per idipsum applicari. Vt in Galitheno vires curæ caduci delitescunt, verum in isto non, nisi Galithenum ad essentiam eius accesserit. Sic & Paralysis cura Balsamus est de Galbano: si tamen ex vulneribus orta mumię admisceri debet ille balsamus, vt is & mumia sint vnum. Pariter in Synthena, Sandalum maris ad mumiam accedere necesse est. In Spasmo ac Tetano, Mumia cum Amygdalis vnum efficere debet. In pulmonis defectibus Retinam terræ præparatam, cum ipsa mumia simul oportet administrari. Et in tremoribus manuum, lauendulæ cum mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus, intelligenda est excepta mumia tamē. cuiusque accidentis curę sanationisque Sed quum accidens huiusmodi corporalem in morbum transmutaretur, medicamentum de Mumia (sicuti meminimus) ad vsum assumendum erit. Non alias quam de cura paragraphorum in morbis demonstratum, in istis etiam intelligendum cum additione Mumiæ in substantiam vnam, iuxta processum & ordinē, quem huiusmodi morborū cōditio requirit. Per compositi similem in vnum concordantiam, isti, qui causantur a vulneribus morbi tolluntur: Et nisi Mumia talis adfuerit, eo loci frustra curabitur.

Chirurgorū reprehensio & error. Pati sane possem, chirurgos maiorem inter sese diligentiam in ægros adhibere, ne simile quid occurreret. Verum quod vulnerati duobus assibus vix maiore pretio sanari cupiant, non ita prorsus inculare possum eos, vbi tale contigerit ægris. Nam ob vilem eiusmodi solutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur, & vnicuique subiici, qui præ nimia pigritia non potest alias alere se. Quapropter eos non culpo multum, a quibus id contingit: nam raro vili pretio bonæ merces emuntur. Nec ista loquor, vt vili medentes redarguam, cum pro tantilla pecunia vix aliud nil præstare possent, etsi scirent. Agere se fideliter etiam putant, interim & pauca merces hæc illis tota rarissime persoluitur. Quare melius igitur, aut altius quid addiscerent?

DE SIGNIS VVLNERVM AD MORtem, vel ad vitæ retentionem indicia ferentibus.

CAPVT XVI.

Vulnera lethalia quæ. CORporis humani conditionem fundatissime notā habere chirurgū decet, quo loco morti magis aut minus obnoxium existat, si vulnerentur ibidem. Hoc ipsum ab aliis abunde satis antea scriptum habetur, & optime cognitum, quod cor, cerebrum, vesicea, &c. quum vulnus recipiunt, ad mortem id fieri. Quinam tamen isti scripserint videamus. Alias non, quam si hunc in modum scripsissent, vbi cuiquam truncatum est caput, mortuus est. Hæc a me dicta sunt. quod membra superius allegata, & quæ notione communi per se clara sunt, libris non indigeant.

Quod vero scitu necessarium in his, & non ita communiter notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quanquam dicta membra non attingant, animaduertens diligenter notato.

Vulnera neruis plurimum extensis, lacertis aut musculis illata, sunt ad mortem. Vt quum viribus omnibus membrum extenditur, eodem momento vulneratur. Artis digladiatorię potissimorum arcanorum vnum est, vt pugiles membris agiliter & facile præter violentiam agitatis aggrediantur.

Non alias fodicatio vel iaculatio, quantumuis exigua. contractionem huiusmodi vel spasmum, in suris aut alias in carne contingens, mortem infert. Quapropter summa diligentia chirurgo sunt curanda potioribus & selectioribus medicamentis.

Similiter in hydropisi vulnera mortalia sunt. In quartana vero & Paralysi, vitam retinere possunt.

Vbi cholera se receperit in arterias, tremorem & contorsionem excitarit, eoque tempore læsæ fuerint partes illæ mortem admittunt. Et vulnus omne, quod in ebullitionem fuerit illatum. Item omne, quod venas temporum pulsatiles & somniferas in paroxysmo secuerit, aut attigerit, mortale iudicandum est.

Animaduertendum etiam ex medicamentis vulnera plærunque reddi mortalia, potissimum vbi calorē ex eis recipiunt, ac sub eis intumescūt, aut indormiscūt: ista signa sunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum sæpius emittunt sanguinem, tremunt, medicamento non conualescunt, & postmodum in paroxysmum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alij calores & accidentia concurrunt alia, restrictio pectoris vel anhelitus, in vltimum signum cognoscenda sunt. Signorum eiusmodi multa quidem existunt, satisque nota: quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur, hoc loco posuimus. Quæ vero prædictis carent accidentibus & signis, curatu facilia sunt. Notandum tamen? quum accidens aliquod in vulnus minime periculosum inciderit, vt morbi, qui dicti sunt, inciperent oriri, si per se bonum exitat, id est curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit: est quod finis periculosus expectetur.

DE SIGNORVM AVT REGIMINIS locive cuiusfuis animaduersione, medico vel chirurgo perito minime necessaria.

CAPVT XVII

CVm ex regimine cibi & potus caro nascatur, vel potius nutriatur, oritur quæstio, si differentia sit, aut vnius cibi caro melior existat, quam alterius? vt verum pulli meliorem carnem efficiant, vel capones suillis carnibus hoc loco sint salubriores? Meam percipit sententiam ad hunc modum. Principio non ignorandum, omne, quod editur, a stomacho digeri, naturaque in vnum finem, etsi mille ciborum varietates, vnica tamen omnes caro fiunt. Quare pullorum carnes talem carnem efficiunt, qualē auenæ pultes. Quamuis obiiceretur, vnū habere nigriorem carnem altero, magis rubeam &c. Hoc ipsum concernit generationem, & non ciborum igestionem.

Pullorū caro vitrō melius nutriet quā suum.

Stomachus omnia ingesta digerit.

Simile

Simile quid a fabris ferrariis adduci potest, quorum quilibet peculiare ferrum, equinum cudit, estque vnum alteri quodque simile: sic etiam, quæ nigra caro natura fuerit, æque sanabilis erit, atque alia quævis. In eo tamen

Carnis nulla differentia.

conditiones carnium differunt, quod si homo quid ederit, hoc ipsum caro fit hominis: & si porcus comederit, porcina caro futurum est: si canis, canina. Cum igitur caro naturam imitetur, & in eam transmutetur, quid refert quodcunque comederit æger?

Contra si quis obiiciat, ab accidentibus, quæ ex cibo proue nire credat, vt in febricitantibus, & loquatur, statim atque porcinas carnes edit, in febrem incidit, aut quoties piscibus vescitur,

Morbus carnine an piscibus adscribendus.

male mox habet. Non est, quod ægrotationes eiusmodi carni vel piscibus adscribas, at potius imbecillitati malæque stomachi dispositioni, qui non semper omne, quod iniicitur ei, pati potest. Quare hac ratione sese defendit, ac ob eius irritationem corpus vna cum eo simul abhorret. Nam hominis vulnerati plurimum, & exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamen quid administrandum sit, hoc ipsum tale fore necessum est, vt maxime debilis æger non abhorreat: vt offæ quædam aqua, butyro pauco, vel pinguedine modica madentes, aut vino:

Vulneratorum cibus.

postmodum iure gallinaceo, deinceps bubulo, vel ex bouinis carnibus, & postremo si fuerit opus ex suillis: vno sic post aliud administrato, quoad potentior fiat. Vbi iam instauratus fuerit ex seipso natura sic adiuuante, non est quod respectum vulneris habeas, at exhibe quicquid ferre stomachus valuerit.

Optimo possum igitur iure dicere, vulnerum non habendum esse respectum, at stomachi per seipsum: ne disturbetur aut destruatur vulneribus namque hac via subueniri melius potest. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adscribito causis, & non cibis. Nam eo

Vulnerũ non habendus respectus.

loci caro, quæ fit ex oleribus, gallinis, auibus aut botulis, talis est, qualem natura fore cupit. Hoc tamen obseruare bene poteris, vt cibos tales atque potus administres, qui sanguinis & carnis plurimum efficiunt, vt eis naturæ citius ac melius subuentum sit. Quod ad carnium salubriorem esum, atque potuum excellentiam attinet, hoc scito. Credis suillas carnes bubulis

Caro suillarũ salubris.

insalubriores: eadem est ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit gustare, porcorum superfluam pinguedinem, & quanto pondere bubulam excedat? Sane si talis humiditas in porcinis carnibus non existeret, eas, vt saluberrimas administrares, æque ac perdicinas. Quod scire de suillis carnibus voles: ipsæ quandam in sua pinguedine proprietates habent, quæ stomacho quodammodo contrariæ sunt eorum, qui cibum huiusmodi non appetunt. Quamobrem stomacho nihil aliud huius imputandum venit, quam ob appetitus defectum & abhorrescentiam quandam, vel alicuius cibi nauseam, & non propter insalubritatem, vel ciborum noxam.

Vinum large sumptũ nocet.

In vino quidem obseruabis, id sano homini largius sumptum nocere posse, quanto magis ægro. Si capiti sano, quanto magis noxium erit vulnerato. Contra considerato, vinum nihil aquam sano tribuere, multo minus infirmo. Qua de causa medium seruabis vtrinque iuxta conditiones infirmorum.

Signorũ & locorum nulla habenda ratio.

Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium viginti contingit, fieri minime potest, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo signum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriúturque magis aliis. Quæ tandem huius occasio, præterquam de locis corporis, habitu, medicamentisque prauis demonstratum fuit.

Quisnam phlebotomiarum determinatam horam præscribit? quis frigidum aut calidum administrat? vel condimenta more Monspeliensium? Certe nemo. Accidere solet, vt, qui suillis & vitulinis carnibus, item ceruisia vinoque repletus existat, & vulneratus capite, perquam optime sanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atque ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei causæ declaratæ superius extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporisque partes hactenus imperitorum excusationes medicorum fuerunt. Si hæc, vt vultis contraria forent infirmis, ex mille vix duo sanarentur. Istæ sunt vestræ conditiones, vt iam de sereno cæruleoque cœlo fabulemini, deque rebus altissimis duntaxat, & remotissimis. Nunc in cœlo hoc habetur: iam ab Occidente procedit illud: tum demum Luna furnariæ furcæ, vel rutabuli formam habet: postmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis sunt, ac omnia prorsus impediunt, imo quę in Hispania, septemque Selandiæ montibus existunt, vnde longinqui venti prorumpunt: postremo de magnete comparationes

Medicorũ reprehensio.

adferunt. O cœci vos medici, quod in homine vobisque præ manibus existit, si conspiceretis aut videretis, & quid in medicina, his vestris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cum eo minime peruenire possitis, nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia consistere.

DE FVNDAMENTO QVODAM *Adustionum, & gelu.*

CAPVT. XVIII.

Adustio.

Qua ratione suas in corpus imprimat proprietates adustio, notandum venit, quocunque modo fiat: vtpote casum adustionis, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potius corpus destruit.

Sal iterum accensum ignescit prorsum, & omne, quod ab igne hoc damnatum fit, nihil vim efficit, & non essentiæ complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substantiam ad se recipit, est nihilominus sulphur hoc ipsum. Quod autem absumit istud, est in eo, per accensionem tamen excitatum. Non alias de adustionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritque, non externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: verum accenditur corpus & quicquid inde sequitur damni, solum ex eo, quod accensum est procedit, ac in accensionem incidit. Vt lignũ carbo per seipsum fit. Nã sulphur corporis,

corporis; quamuis ipsum exhibeat flammam ob fixam eius conditionem, accenditur vtiturque tamen, estque fixus ignis, & eo per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis.

Cura. Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cùm in eo sanatio consistat. Item vbicunque sanatio, vel vnde surgit eius origo, materia pariter & morbi subiectum existit. Et omnia, quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solum ad superandum sulphur corporis ordinari debent.

Adustionis differentia. Adustionis differentia duplex: vna per flammam, quę molitur consumptionem: alteraq uę fit bullientibus. Flamma fit siue lignorum, puluerum, resinarum, aut pinguedinum. Bullitionibus, vt calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens vtriusque, vt ea, quæ fit liquefactis metallis, & similibus.

Ad hæc animaduertendum, vtrum ex substantia quicquam adhæreat, an non: vt ex puluere, quod sulphur, & salnitrum post se, vel sui consumptionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuum, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium: non propter sanationem, sed extremos dolores, quos inferunt huiusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quod eo loco fit Mercurius. Ex aliis adurentibus adhuc alios, quia sulphur ibidē est resolutum. Huiusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta suā conditionē atque naturam. Sed hæc omnia medicinā prorsus non concernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicā, non alias hoc loco per medicinā vnicā fit alimentū. Et non secus ac aqua flāmam & accensionē in corpore quouis extinguit, medicamentum etiā

Adustionum dolores vnde. adustionem pellit. Adustionū dolores accidentalia sunt, originem ex igne ducentia: postmodum ex aere quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum insuper post veneni conceptionem istud per meatus, & venas in primum suum centrum penetrare, quo mortem inducit.

Iam de Gelu sciendum, vnumquodque calidum, vbi frigore superatum, id est, congelatum fuerit, postmodum in putrefactionem

Lignum cur ex gelu non putrescat. transire. Hac de causā lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionem accipiunt.

Quæ prius bulliuit aqua, frigore superatur in congelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimum obnoxia. Verum ea, quæ recens frigidaque transit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit. Sic de cæteris liquoribus intelligendum.

Quanto magis quod a natura calefit, putrefactionibus obnoxium existit: vt animal aut brutum congelatum, alias ac multo fœdius eius cadauer putrefactum olet, alio, quod alia via quauis interiit. Non alias de homine, quum sui corporis aliqua parte congelatur, accidit: quod naturalis calor, qui fuit ablatus, in suum cadauer nunquam redit amplius.

Membro congelato vita abit. Quum igitur membrum aliquod gelu prorsus rigidum fit, ab eo vita separatur, vt vbi tibia congelatur, vita moritur in ea, separarique necessum est a viuo, quod mortuum existit, a superiore parte genu videlicet. Ista congelatio priusquam emoriatur membrum, eius est vehemens indormitio, postquam a vita sua decidit. Et non alias ac ignis membrum aliquod

Frigoris in adurendo vis eadē ac ignis. superat ac vincit, frigus idipsum etiam efficit. Item, prout aqua feruens etiam ignis ingenti frigore congelantur ac extinguuntur, non secus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaque primo calor, & postmodum gelu vincitur. Nam atque membrum suo calore priuatum est, ei nunquam restitui potest. Cum hoc incipit congelari, calor a carne primo recedit, ob suæ humiditatis congelationem, postmodum a neruis, & postremo quidem a medullis ossium. Quapropter euenire solet, vt caro frustatim decidat, alia non corrupta, quod illam natura vehementer defenderit. Quandoque medullæ prorsum emoriuntur, vnde postmodum nulla sanitas vera succedere potest. Item sæpe contingit etiam, vt gelu tam subtile fit, porosque penetret in medullas, quas congelat, illæsis aliis partibus: & nonnunquam intestina cæteris non tactis.

Ex huiuscemodi congelationibus oriuntur varij morbi, permanentes in mortem vsque, prout Hydropisis, contracturę, mania, lepra, &c. iuxta membri cuiuspiam arreptionem. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo similia curare valeat, & non vt veteres, vnica lyra choream ducere semper vnam ipsos imitando. Congelationibus igitur istis dummodo membrum omnino rigidum non existat, sed in via succurrendum est. — Congelationis morbi.

DE CVRIS AMBORVM ADVSTIONIS VIDELICET AC GELU: *vel congelationis membrorum.*

CAPVT XIX.

CVram vtriusque, scilicet adustionis & congelationis vno sub medicamēto concludā, quod ambæ per consumptionem in putrefactionem tendunt. Qua de causa perquam vtilem Anatomiam vtrinque fore certum est. Communia, quæ passim a vulgaribus & aliis medicis remedia ponuntur, huc adducere nolo, nec eorum vix meminisse, propter e orum vulgarem vsum absque vtilitate, vt sunt *florum Tiliæ, Verbascique liquores, oleum lini, butyrum & laridum calida liquefactaque, nec non alia plura.* Similiter ea, quæ ad congelationem vsurpata sunt remedia, magis quam ad remedium, in deprauationem vtilia, quod variorum accidentium productiua sint, in his, quæ per alia facile curari possent. Huius praui generis vnguenta sunt *Agrippinum, & de Terebinthina,* tum ea, quæ fiunt ex ouis, &c. — Remedia congelationis & adustionis.

Cura. Cura quidem earum est, vt vnius Mumiæ per additionem conseruetur altera, nempe debilitata, hunc in modum qui sequitur.

℞. Olei

℞. Olei costi lib. j. Sevi hircini lib. ß. Ceræ ℥ ix. Fiat vnguentum, quod singulis quaternis horis applicandum est, aut sæpius, quo locus melius humiditatem suam retinere valeat.

Aliud remedium.

℞. Olei ex lumbricorum ℥ vj. Adipis ceræ ℥ ij. ß. Ceræ, Liquoris ex omnibus ana ℥ iij. Misce simul, & vtere. Huiusmodi medicamentum ab initio curæ sufficiens est in finem vsque, nec opus alio, quod in eo mumia constituta sit, qua quidem vtraque frigoris congelatio, tum caloris ac... curatur.

Conclusio libri primi Bertheoneæ, Chirurgiæque minoris.

NOn dubito quin ante dictæ demonstrationes aliquibus, etsi æquo saltem breuiores fore videbuntur, illis puto, qui horum non ante nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari si debeat, aperte satis intelligit omnia. Tum, qui discere cupiuerit, ex istis fundamenti satis accipiet.

Secreta quædam hoc loco subiicere volui, quę plurimum existimata sunt, vt in vulneribus capitis ac intestinorum, & similibus, quæ curæ periculosioris existunt: non ob ignorantiam, sed ex occasione quadam, scilicet, quod medicinæ temerarij nebulones immiscentur, qui sese præter fundamentum intrudunt, siue docti, vel indocti fuerint, & ægros æque temere curandos, audacterque suscipiunt, ac si plurimum experti forent: quo fit, vt infirmos funditus perdant, & quandoque iugulent. Vt istorum capitibus phantasias non adderem, quibus ex scriptis aliud perperam somniare possent, quod me non intelligerent, captu suę rationis, aut alias quam scriberem, occasioné dare nolo, qua latius ægris quam sint, ab istis perdentur, aut miserius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel intestinorum, aut alui, quæ fissuram, scissionem, truncationem haberent, qui per instrumenta curandum sit, argenteas testas fistulasve, quibus tegi cerebrum, aut excrementorum ductus continuari debeat: idipsum expertum propriumque requirit hominem, & non insanum stolidumve caput, vt illi, qui sese passim in medicinam per fenestras, & non per ostium intrudunt, possident, &, qui quodcunque somniant, idipsum etiam audent exequi. His igitur quæ scripsi fecisse pro hac parte de Mumia, tum excusasse me satis volo.

Nebulones medicinæ.

Medici æpræhensio.

FINIS PRIMI LIBRI DE MVMIA BERTHEONEA, vel Chirurgia minoris.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI BERTHEONEÆ, CHIRVRGIÆque minoris D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

HOc secundo libello tractabitur, quinam vlcus aut vulneris damnum (vt vocant) omne, quod ad suam partem attinet, minera sit, & ex mineralibus profluat, & isto fundamento concludatur, vt salia sint vlcerum origines: quæ postmodum vti sese iuxta mineralium conditionem demonstrant, aliqua reperiuntur acuta, quædam acida, corrosiua nonnulla, & pleraque alia venena sunt: & quoties species salis, toties morbi species etiam habetur. Scopus authoris.

Tum quod ex Iliadis natura conditioneque, morbi nonnulli præteriti, præsentes adhuc aliqui, noui quidam & recentes, & alij plurimi postmodum, & in futurum emergent. Item qui mineralium externorum varietas ac multitudo, varietatem & multitudinem internorum demonstrent, in consumptionem vsque totius Iliadis demonstrabitur.

Postmodum vlceris vniuscuiusque peculiaris conditio sequitur & essentia, cum origine, simul & emunctorio, nec non aliqua suæ transmutationis aliquo futuroque tempore facta mentione: cumque signorum & aliarum cognitionum inclusione, quinam similitudinem cum mineralibus habeant.

Postremo curarum ordo continetur, & qua via rationeque fieri debent, & similium sanationem aliud nil præter Balsamum externarum rerum naturæ solum existere, tum qui hæc ipsa, naturam superare non valeat, etiam quod Balsamum oleum sit elementorum, aut liquidum Microcosmi.

DIVISIO SECVNDI LIBRI BERTHEONEÆ, VEL *Chirurgia minoris D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.*

PRæfatio quędam abusus penes medicos ortos, & in hunc diem perseuerantes continens, per quos verum sanationis & curæ fundamentum falsificatum & adulterinum factum extitit, quo factum etiam, vt natura sit in contrarietates adducta.

Postmodum, de quotuplicis vlcerum originibus in genere.

De cuiusuis vlceris origine, post in specie.

De conditionibus, essentiis, & proprietatibus eorundem.

[illegible] secundum Anatomiæ suæ tenorem.

[illegible] huius libelli secundi.

LIBER SECVNDVS BERTHEONEÆ CHIRVRGIÆQVE MINORIS D. THEOPHR. PARACELSI.

DE BALSAMO, HOC EST, DE VLCERIBVS.

DE ABVSIBVS ET ERRORIBVS MEDICORVM ET Scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

PRÆFATIO.

HVIVS libelli principio conceptus eius adducendus, vt qui nihil aliud, quam de Chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solum intendat: quæque alias vlcera vel foramina vocantur. Priusquam tamen hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam contrarietatum & errorum hactenus a Medicis in vlceribus, quod originem eorum concernit, & curam commissorum admissorumque mentionem faciam, & qua via processerint, & quos tenuere veteres errores demonstrabo.

Primo notandum. Visum fuit istis acuitatem in corpore sitam esse, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Qui vero post accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non sine quadam astutia factum est, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori. verum, vt vlcera, quæ contra naturam fiunt, illi tribui possent: hepar in occasionem adduxerunt, ac docuerunt hac via per vlcera nempe repurgari quod planis etiam verbis, vt floribus ornarunt, obtegeruntque. Iecur autem, quod membrum sit ore carens, defendere se minime potuit ab iniuriis, quare falsam accusationem pati necessum fuit, cuius tamen est innocentissimum. [Acuitas an in corpore, eique noxia sit.]

Accesserunt alij, qui hanc acuitatem alias inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, a capite per descensum in inferiorem petentem: & non secus ac iecinori capiti, quod tabulam non haberet, accidit. Vtrinque tamen horum expositores capitale fundamentum originis eorum, quæ asserebant, exponendum non assumpserunt, id est, Anatomiam ipsam, quæ minime consentit, neque patitur ex alterutro documentorum suorum, speciem vlcerum aliquam oriri posse. [Potator strenuus vlceribus dat ansam]

Quamuis inficias ire minime nolim, potatorem ingentem vlceribus dominandi potestatem exhibere posse, medio debilis, aut læsi membri cuiuspiam, non iecinoris tamen. Dicite mihi vos Doctores, an fieri possit, vt ex hepate vulnerarius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quam extent hactenus demonstrationibus. Docete me, qua via fluxus a capite manans lupum efficit, scrophulas, aut alia cauernosa, hisve præbet originem, siue in brachiis vel pedibus, &c. Aut respondete saltem, vtrum pars vna in alteram absque partis eiusdem coniunctione transire valeat? interea progrediar. [Hepar an sit origo vlcerarij morbi.]

Postmodum hæc sua redegerunt in ordinem, per enormes errores, ex specierum vlcerum varietate depromptos. Oportuit enim eos considerasse tam varias vlcerum conditiones, in suæ etiam originem variare, cum tot & tam variæ demonstrationes apparuerint. Quædam vrentia, pungentia nonnulla, mitia quædam, alia sicca, & alia humida fuere, &c. Origines eiusmodi suo modo frenantur, vt sequitur. [Vlcerum diuersitas.]

Sua ratio quatuor humores eis inspirauit, Choleram, Melancholiam, Sanguinem, & Phlegma. *Quatuor hæc inter se concordarunt, eisque dederunt potestatem. Vnum est acidum, aliud amarum, vnum salsum, & aliud e contra dulce. Videte quæso, quinam ista cum originibus vlcerum, item cum fluxionibus & hepate conueniant, cum splene renibusque? Quaternarium hunc tamdiu cuderent in terebram, donec sub finem foramina terebrauit. Iam foramen extitit melancholicum, a colore sumpto indicio: iam cholericum ab vstione: modo sanguineum, a sanguinis emissione: postremo phlegmosum, a miti conditione, quia dolores nullos efficit. Aptere corrigialis calcee, fine te parari, vel teipsum accommodato.* [Humores quatuor reprobantur.]

Quatuor istos humores etiam in corpore posuerunt: si verum sit, vbinam latent, vt quatuor isti sibi tam apte foramen eodem loco faciant? Item quod omnes sæpe contenti sint vnico tantum vlcerario foramine, & non pluribus? aut qua ratione cholera potest ossa, pellem, & carnem rodendo consumere? Nullus in ea canis moratur: quinam ipsa Melancholia potest acedine sua? cum æruginis ibidem nil habeatur, aut quod æruginem contrahere possit acetositate; quare id efficiet Phlegma, vel conditio sanguinis.

Pati sane potuissem, vos hanc vestram terebram in meliorem formam excusisse, mihique demonstrasse chalybem eius, & vnde veniat, item fabrum, qui tam acutam fecit eam. Si dicatis choleram esse adustam: quid hoc est, quod illam adurit? An ignoratis omne, quod adustum est, vires nullas retinere? carbones aspicite. Dicitis melancholiam adustam esse, quæ postquam sic vritur, instar Diaboli rodit. Si corrosio talis existit in adustionibus, quis adurit Phlegma? quis Sanguinem? Priusquam talia loqui vel scribere, ruminasse melius ea debuistis.

De sede quadam in splene loquimini, super quam ipsa Melancholia sedet. si sedeat ibidem, qui fit, vt in tibias veniat? Item in epate suam habere sedem Sanguinem asseritis: quantum ego iecur vel hepar vidi, nunquam in eo sedem aliquam reperi. Qui potest etiam cholera suam originem ex felle ducere: si cholera fore debeat, vbi nam est in ea fellis conditio? Phlegma suum in cerebro patrem habere, quam egregium genuisset filium nomine Phlegma? si excrementa sint humores, oleum erit humor intestinorum [Splen sedes melancholiæ] [Epar sanguinis.]

& vrina vesicæ. Primum amouete vos excrementum, et suas proprietates, & loca in quibus existit tribuentes: postmodum videte melius, vbi vestri fuerint humores.

Humorũ coniunctiones nullæ.

Vt de prolixitate fabulationum vestrarum taceam, quid sibi volunt illæ quas facitis coniunctiones: iam cholera melancholiam adurit, nunc illam ista: modo sanguis pars cogitur, mox medullæ: iam ossa, talesque variæ passiones fiunt. Quinam id probare poteritis, nempe coniunctiones humorum posse fieri, cum humor nullus alium recipiat, non inficiat alium, nec impurum efficiat? vt interim subticeam, vos nondum humorum Anatomiam vnquam probasse, vel scripsisse, quinam differant: multo minus vnde conditionem habeant, vt ex eis tam variæ plus quam centuplicatæ species oriri possint. Non sunt elementa, nec matrices, qui probare possetis, tot acedines, dulcedines, salcedines, & amaritudines, vna cum tot ac tam variis demonstrationibus & signis ex quatuor istis enasci? Verum consilia vestra puerilia sunt, ac inania.

Cancer quid.

Docete quid sit cancer: estne Melancholia? sedes eius hac ratione foret in pectore, vel scapulas inter. At sedes eius est origo, quæ quidem locus est morbi, quo in loco matrix etiam existit. Quid melancholici foraminis igitur in tibiis esse potest? si cholera sit hoc ipsum, quid igitur in lupo fuerit? Cancrum hac ratione separamus a lupo, matricem vnam vel duas considerantes, & sub eisdem signis manemus. Quid est Esthiomenum, quid persicum, sunt ne conditionis eiusdem adustio, vel natura? Vnde prouenit hæc adustio: an ex humoribus? Hac ratione humor aduritur, & non lignum, aut corpus. Quid hoc est quod vritur? est minera, non humor. Humor est vniuscuiusque rei humiditas, indita naturaliter ei, ne siccetur. Quid igitur tam admirandi vultus ex humore fingere?

Esthiomenum.

Si progrediantur hæc vestra consilia, lupus tandem in stomachum transmutabitur: poteritis ne vos illi ventrem etiam & anum assignare, et in humores in lignum aptare mihi, quod per seipsum accendatur? Sic vnusquisque humor aptabitur, non ex intellectu naturæ, vel eius luce. Non animaduertitis ignem persicum, aut prunum esse resinam? Omne siquidem ardens aut vstionem recipiens, resinæ subiectum est. Docete me rursus: vnde scrophulæ proueniunt, an etiam ex cholera? Quare non igitur totam regionem auferunt? Estne melancholica? Quis illi similem formam induit? Estne phlegma? Quis illi sex aut octo facit emunctoria? Estne sanguis? vbi venæ, quæ hunc in modum expurgantur? Postremò persicum vlcus futurum est. Interrogo vos ergo: potestne hoc ex phlegmate, sanguine, melancholia, vel cholera nasci? Sunt igitur ista quatuor igne referta pariter omnia? Quis mihi fuerit intelligendum, quod humores & cutem in chalybem transmutent? aut qui chalybs eo peruenerit? Omnia fingite præter Ætnam, alias ad extremum redacti fingetis purgatorium, quod vestris adaptetis. Verum enimuero quantumvis ego vos meis agnoui temporibus, haud miror, tam futilia signis consilia vos, & nugas tam enormes Philosophiam existimare, Theoricam & Euangelia sacra fore velle. Poterit vnusquisque iudicare, considerareque ab his, quæ dicta sunt a me non immerito, vos minime fideliter Medicinam exercuisse: quod enormia nimium hæc mendacia vobis in fundamentum elegeritis, & considerasse non potuistis, cum cura, quæ sumitur & sequitur, ex eo fundamento sit mendosa, radicem eius esse mendacium, & eos, qui hanc amplectuntur, per eam fore mendaces.

Ignis Persicus est resina. Scrophulæ vnde.

Medic. reprehẽsio.

Asinus quiuis tantam discretionem habet, vt eo non redeat loco, in quo sibi mali sinistrive quid accidit: quanto vos prudentiores decet fore medicos? vtrum sapientia consistat in pileolo rubro, vel in auribus, iudicate vos ipsi. Friuola nullaque responsio fuerit, Auicennam, aut alium Patronum vestrum dixisse, Vlcus est incurabile: *iuxta suam rationem & artem responsio dari potest, iudicate vos tamen, vtrum vera sit an falsa. Probate melius, & si falsam inueniatis, cur igitur talem non existimatis, vt est? Honestum foret cognoscere vos, cur Lithargyrio ad curam vlcerum vtimini, cur æque vehemens sit, ac si camphora foret in persico, cum duarum tamen complexionum existant. Et quod maius est vitium, de vestro fundamento desperare vos necessario in Theorica receptisque vestris oportere, postremo rusticorum recepta suscipere. Vtinam vos æque bene chirurgiæ negotium intelligeretis ac rustici, putarem id a vobis non ita fœdatum iri vestris compositionibus. Quod ad verum fundamentum attinet, in sequentibus latius adducetur.*

DE QVORVMVIS VLCERVM Originibus in genere.

CAP. I.

Vlcus nullum præter corrosiua.

VT primo de fundamento loquamur vlcerum, ignorandum non est, vlcus aliquod in corpore præter corrosiua nullo modo posse fieri: nullum etiam corrosiuum extra genera salium reperitur. Inde quæuis vlcera suam ex salibus originem ducere sequi necessum est: non ea via quidem, vt sal transmutetur, melius aut peius reddatur, vti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc est, quod sciatis, in corpore nil peius reddi, sed quod malum ibidem existit, à natiuitate simul ortum esse, ac in temperatura sic permansisse, vt nulla suæ substantiæ manifestatio facta sit.

Vlcera ex sale omnia.

Malum à natiuitate.

Vti iam vlcerum originem salia fore dixi, hoc etiam est scitu maxime necessarium centuplicatam in corpore salium existere varietatem, quorum quodque genus peculiare suum vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta salium existentiam, vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta salium existentiam, vlcus peius fit, aut melius aliq. Inde suam formam, conditionem & essentiam, vt externa salia sumunt. Sal quod limaturæ ferri permiscetur, peculiarem suam ferruginem habet: item sal vrinæ suam, & alumina propriam, &c. Quamquam ferrum vnum & idem existit, nihilominus transmutationes, quæ per salia fiunt, haudquaquam similes, quod in salium conditiones transeant. Et prout vnum gustu vehementius est alio, quod à differentia percipitur

Salium varietas centuplicata.

ponitur inter vitriolum, sal commune, sal nitrum, & alumen, quodque peculiarem dolorem infert, vti gustum habet proprium. Hæc de salibus.

Non secus, imo peius ea, quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arsenicalia sunt, auripigmenta, vsnea petrea, &c. vt ista pro sui conditione veneni tumefaciunt, pungunt, &c. hic etiam vbi producunt vlcera sese palā faciunt. Horum omnium primum fundamentum est, cognoscere totum corpus in huiusmodi salibus constitutum: & quantum externa mineralia comprehendunt, Microcosmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt vlcera, non alias quam super ferrum ferrugo, quod proprium sal consumit. Sic & cuprum suo sale proprio conuertitur in æris florem, aut viride æris: non secus in sui consumptionem per salia sua transmutatur corpus.

Vlcera ex salib.

Alia nonnullorum vlcerum origo fit ad hunc modum. Salia quædam subtilia sunt, & liquorosa, quæ per propriam subtilitatem corrumpuntur, eo quod in aliis liquoribus existunt aut separantur postmodum in hunc modum Vinum integrum & sanum videtur, & in eo sal eius non percipitur, quia dulce bonumque, nec non in sua substantia potentissimum: suo tempore post ab eo sal proprium separatur, ac tartarum producit ad latera vasis, quod sal acutissimum existit. Pariter in corpore liquor, qui necessarius est illi, temporis etiam successu talem in separationem transit: pellis eius est vas: cui tartarus adhæret, vt in dolio, cum sua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum acescit, qui substantia sua separatur ab eo. Nam alias in corpore liquoribus accidit, qui centuplicate variantur, vbi similem in acetositatem incidunt, statim adest corrosiuum.

Vlcerū alia origo.

Sal tartari acutissimum.

Nec est, quod miretur quispiam ob salium in corpore multitudinem, cum idipsum varietas demonstret vlcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum existunt. Latius notandum salia corrosiua iuxta separationis tartari, nec non aceti processum à vino similiter vlcerum originem esse, quum in suam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout vnum diutius altero vinum conseruatur, & acutius existit, in corpore salia haud absimilem differentiam habent. Quinam in corpore posset aliquid existere, quod præter corrosiuum vlcus forare posset? aut corrosiuum esse potest, quod sal non sit? Quam ob causam igitur medicus ab hoc fundamento recedere vellet, tum ab originibus veris vlcerum? & id quod ipsamet natura dedit, in quo posita sunt etiam omnia non erit considerandum, secundum eius tenorem ac ordinem? & in his peculiares nugæ, quas effutit Auicenna cum adhærentibus ei, forent obseruandæ.

Salium multitudo in corpore.

Vlcerum origo alia.

Inspicito naturam suis in proprietatibus conditionibusue, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videque diligenter, quam varia salia nascantur ex eo, prout communia, tum alumina, &c. Pariter elementum Terræ, qui mirum in modum sua salia producat in pipere, zingibire, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin & nostoch subticeam. Item in quot fines salia tendant, & quam varias operationes sub finem demonstrent. Ad hæc etiam considera, corpus in se conditionem elementorum habere, tum etiam ipsummet elementa fore, non ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut siccitatis. Hæc dicta putato, quod aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa.

Sal elemētorū.

Aspice quinam generetur aurum, quod non nisi fructus est elementi sui: aliud aspice, nempe smaragdos, qui sui sunt etiam elementi fructus, vt horum incorruptibiles nonnulli, & alij magis. Vbi tales in corpore fructus generantur, quis non iudicabit illud ad vitam longam & sanam: Contra, cum ex elementis ferrum etiam confluat, quod sua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes: si corporis elementum similem fructum etiam producit, quis hominem eiusmodi sanum iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elementum in seipso bonum atque malum producit, absque damno sui ipsius (hoc Anatomiæ quidem ordine cauillante) sic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt videtis accidere sæpius, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco minime fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligo: nam prout illæ sese patefaciunt, & morbi sequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum expromito, quum inuestigare poteris, vt quum separatio metallorum suos flores emittere cupit, etiam scire poteris, quum similia produnt vlcera. Non alias enim atque se palam faciunt illa, per separationem, & morbi sese pariter manifestant. Quæ quidem separatio nisi fieret, nulla neque bona, neque mala metalla prodirent in lucem Sic etiam in corpore nisi fieret separatio, nulla sanitas, neque morbus vllus accideret Cum igitur in separationem ordinatæ sint omnia, primum hoc fundamentum est, vt separatio cognoscatur à medico: Qua ratione homo sit elementum, & quatuor elementorum in se conditionem habeat, intelligendum, non iuxta complexiones, quæ quidem elementum nullum efficiunt: at inde quæ nascuntur mineralia, præbent elementum. Sic & homo etiam elementum existit, ac sua sanitas & infirmitas mineralia sunt: item corpus ex quo productio fit, est Matrix, & semen istius est id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de semine licet hic taceam, quod philosophicum potius quam medicum existat Quanquam Aristotelica lyra, tum artistarum fistulæ viles, talia minime canant, propterea non est, quo moueatur medicus: nam ipsa natura demonstrat, vbi semen hoc lateat: quid sit Matrix, & quid postmodum ex istis duobus enascatur.

Morborū origo qualis.

Separatio à medico cognoscenda.

In cuius siquidem distinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquæ suum in aqua corpus habet, ac sua mineralia producit in aliud elementum, id est, in

terram. Similiter elementum Terræ producit mineralia sua in aliud elementum, videlicet in aerem. Non alias elementum corporale sua mineralia producit in elementum aliud, sicut quod ex elemento aquæ prouenit, existit in Physico elemento corporeo: tum quod ex eo latius nascitur, in lucem erumpit. Cum igitur vlcera sint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus est mineralium: accidit vt vno loco reperiantur aluminosa, vitriolata quidem in alio, salia similiter in tertio, quarto vero nihil, &c. sic etiam in corpore. Sunt homines omnes corpus morborum vnum, & inter nos omnes genus omne mineralium diuisum est, æqua repartitione. Inde sequitur in vno solum homine minime, sed repartitum, vt quotquot homines existunt, partitiones totidem sint, & iuxta venas & meatus eiusmodi hominem concernentes, sanitas eius aut infirmitas erit. Ad hæc, è libro de generationibus rerum naturalium instrueris latius.

Vlcera sunt mineralia.

DE CVIVSVIS VLCERIS ORIGINE *peculiari.*

CAP. II.

Vlcera non sunt apostemata.

SCribendi fuit penes Antiquos hic vsus, vt vlcera pro maiori parte vocauerint *Apostemata*: sed errore factum, & intellectus sui defectu. Quare non est quod quispiam curet, si quando vocem in posterum Apostema quodpiam vlcus: eius rei causa declarabitur, vbi de apostematibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla *foramina* dicta sunt, quæ quidem ego vocaui *Syrones*. Multa *nodos* vocaui *damna*, quæ veteres apostemata scripserunt & vlcera fore, non ex eo fundamento, sed ex abusu potius. Licet in posterum etiam antiquorum ego nominibus vna cum meis vtar, causam hanc esse putes, quia vetera vobis aut aliis nomina sunt notiora. Non quod ea defendere velim, aut eorum significata curem, vel declarationes, quas vna cum textu prorsum reiicio. Quæ Latina sunt nomina, & à Latinis deprompta, illa manent: in his origo morbi fere semper includitur, aut ex cura, vel è similitudine quadam, vel accidentali morbo suo deducta. Apud veteres tamen nomina cum suis morbis valde parum conueniunt, quo fit etiam, vt hactenus plus errorum inde quam boni surrexerit.

Nomina vlcerum varia.

Nomina morbis conuenire debent.

DE NOLI ME TANGERE, VEL ALIAS *Lentigine praua, vel ferrugine.*

CAP. III.

Lentiginis prauæ locus.

PRimum est, quod in hoc morbo notes, alibi quam in facie non produci, quia ferrugo est ex sale Calebino, quæ prorumpit per vel trans cutem, & postmodum introrsum rodit ex martiali natura carnem ferream, è septem vnam vsque ad radicem alterius carnis. Ad hæc tibi summe foret vtile, genera carnium iuxta metalla, Kakimias, margaritas, vitriolata, &c. cognoscere, quibus inest, locumque proprium habet omne, quod hunc inficit, eique nocet.

Lentiginis productio qualis.

Vlceris huius productionis tale signum habetur. Locus Martialis ad cutem sal suum

expellit, crustas & scissuras, vna cum bullis & pustulis producit. Statim atque hoc apparet, adest salis istius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corrosiuam naturam, vt huiusmodi crustas abedat, sub naso fodiat, post ad maxillas, super & subtus labia, nasi cartilagines, maxillas, in palatum vsque, distenditur in latum, ad aures, oculos, & frontem. Et nisi remedium adhibeatur, sumit incrementum, ac ad oris interiora tendit ea corrodens, vt fame pereundum sit. Ad cerebrum vergit intrinsecus, capitis ossa rodit, ac piam cerebri matrem, subitaneamque post mortem infert. Item oculos & auiculas foraminibus circum excauat, & euellit.

Eius vehementia.

Quod iam de lentigine praua dictum est, alia pariter similium vlcerum genera faciunt aliis locis corporis: at alia via demonstrationeque, modo formaque tamen similibus. Origo materiaque morbos huiusmodi producens, in Anatomia similis existit sali vitrioli colcotharino, iuxta Martis conditionem. Quapropter notandum atque sciendum, statim atque sal istud colcotharinum, alias quam ipsius Martis regiones arripit, signum adesse mortis.

Origo & materia.

Signa mortis.

DE CANCRO.

CAP. IV.

PRout colcotharis est conditio circum se rodere, ac abedere, quum ab eo separatum fuerit, à quo temperatur, ac tum pro situ suo corporis aliqua parte suam tyrannidem exercere: non secus colcotharinum sal acutum est materia producens cancrum, sub hac differentia videlicet viris ex hæmorrhoidalibus fluxionibus: fœminis autem ex menstrualibus. Ex his colliges cancri situs & loca non alibi fore posse, quam vbi fluxus eiusmodi sibi centrum faciunt. Nec alio sese loco ponere possunt, quam ex hæmorrhoidibus inter scapulas, & ex menstrualibus ad pectus.

Cancri materia quæ.

Locus.

Quum eiusmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda signa veniunt. Primo sal colcotharinum separatur, & mirum in modum prorumpit in lucem, vt quandoque in verrucæ duræ similitudinem, aliquando crustarum instar: quocunque modo sit, vbi fuerit apertum: si verruca dura sit, sal corrosiuum hoc exedit carnem, & fœtore quod reliquum est, replet: si crustæ, has abedit etiam, & foramen apertum efficit, in latum protenditur, & ex corrosiuorum conditione, circum se rodit omnia cum calore maximo: ex quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo successu tamen summum dolorem adfert, gelu, caloremque, sali colcotharino præter situm assimulatur in lentigine praua suas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum sal colcotharinum hoc in regiones cordis penetrat, non alias quam lentigo praua cerebrum inuadit, & vt ista mortem inducit.

Signa.

Notandum etiam, fluxus menstruales acutissima salia continere. Quare si corrosiui salis in matrice fieret huiusmodi separatio, vt à menstruo seiungeretur: cancrum, vt supra dictum, & prauam lentiginem ibidem ori-

Menstrui sal acutissimum.

ri posse, dubitandum non est, summo cum periculo, quod vix aut parum cognosci valeat. Est etiam in huiusmodi sale, realgaris quidam concursus qui quidem in sale Calebino minime fit: quo lentigine praua cancer iste periculosior est eo loco iudicandus.

DE GANGRÆNA.

CAP. V.

Gangrænæ materia, & locus.

PAri modo quum sal vitriolatum acutum separatur ad alium corporis locum, quam supra dictum est, vt ad pedes, brachia vel alias partes. Alia ratione duobus prænarratis vlceribus comparandum venit, excepto solo, quod huic alumen plumosum admixtum sit. Eius in carne materia sita est, & liquor existit illius, in quo est, ac mercurialis morbus. Et quamuis alios etiam locos arripiat, eius occasio salia vitriolata sunt, quæ totum perfundunt corpus.

Quum in aliquo membro separatio contingit, vt sal vitriolatum cum alumine plumoso, inciperet carnem & cutem corrodere, primo rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium instar apparent, in carnosis partibus, at super ossa rubedo maior: & non alias quam cancer & lentigo praua primum incipiunt circum se rodere: sic istud etiam, peculiaribus cum doloribus, vstionibus & punctionibus, ob salis plumosi concurrentiam. Item prout est corrosiui conditio, quæ de salibus acutis prouenit, circum se rodit in altum, ac inter cutem & carnes, cauitates facit: vbi cum se receperit, humiditate sua perquam acuta, quodnis excauat, ossaque prorsum exedit, vt eis colorem adimat, & neruos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, sensum tactus adimit, mirum in modum exulcerat, postremo totius in corporis virulentam infectionem terminatur.

Sunt & alia salia, quæ solum in latum circum se rodunt, & locum sui centri positionisque retinent: quibus quum aliud sal admiscetur, siue ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. iuxta mixturam hanc dolores maiores concipiunt, & ab eiusmodi proprietate rubedinem, corrosionem, & tumorum conditionem. Quapropter notandum, vlcera quotquot similia sunt, & in corpore hunc ad modum apparent, siue lentigines prauæ, siue cancri, vel gangrænæ fuerint, vna sub cura tria comprehendi posse cum illis, quæ sibi similia sunt apparentibus signis. Poteris etiam tribus vnicum assignare nomen, aut vnumquodque per se relinquere. Non est inter hæc alia differentia, locorum, & liquoris ex quo profluunt. Hoc etiam conclusum volo: qualecunque fuerit vlcus in corpore, superius aut inferius, originem hac via ducere suam, ex vitriolatis, vna cum salium speciebus admixtis.

Vlcera similia sub eadē cura.

Vlcera ex vitriolatis.

Quinam possent ex quattuor humoribus ista procedere? quæ si procedere dicantur ex eis, quare Melancholicus humor aut Cholericus, &c. iuxta situm loci corrodit, & non alibi? Vnde conditionem illam accipiunt in latum? & excepto solum eo loco, in quo pauciores habetur humores, operatur? Si dixeris eo meatu acquirere, purgarique prauum quod existit. Dic igitur quando fluere cesset: aut instrue me, num bonum vna cum prauo non effluat? Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum vere demonstrare, quare hoc vel alio loco simile, vel aliud vlcus existat, cur istud ab alio sic differat, ista sine Anatomia elementa probare minime potestis: nam corporis oportet regiones vobis vt proponatis. Et quum eas repartiemini, reperietis, qui mineralia suam originem ducunt, & quid ex eis procedere locis valeat: modo cognoueritis, quænam salia corrosiua quiuis producere loci queant. Nam prout exempla superius data docent, videlicet regionem vnam alia conuenere mineralia, quam altera iuxta Solis differentiam in earum productis: hoc ipsum etiam in corpore non alias reperitur. Item postquam salium naturam omnium probe cognoueritis, & quæ sit eorum operatio: tantundem in Microcosmo similiter inuenietis. Quid vos ergo dicere mouit, vlcerum formas tam varias ex quatuor humorib. procedere, quos tribuitis naturæ? Est etiam quod sciatis, vlcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiam repurgetur: sed non alias intelligenda veniunt, quam vbi foramen tuis corrodentibus, vel trappanantibus sanum in os inducis: quam diu rodens in foramine fuerit, nulla sanatio potest adesse: talis est salis corrosio suis locis, & in propria sua natura semper, donec adsuerit.

Vlcera ex humoribus non procedere.

Vlcera non sunt emunctoria.

Iam de aluminosis vlceribus dicendum, quorum conditio solum est in profundum exedere. Hæc suam ducunt originem ex aluminum generibus, & quot alumina, tot etiam eorum sunt vlcera. Quum à suo corpore sal hoc separatur, quod sibi datum erat, & illud amittit, mox inde suum in corrosiuum transit, carnesque (prout omnis corrosiui salis est conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hunc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides, quod non etiam aliquid boni contineat, exemplum ab aranea, quæ summum venenum est, è contra summum arcanum in febribus chronicis. Item vinum creticum, optimum, & supremum vinum, è contra tamen in se maxime præ cæteris corrosiuum acetum habet, quod merum est alumen. Vt ex ordine constat naturæ, bonum & malum semper vnum arcanum efficiunt, & venenum æque ac balsamum, acidum æque ac dulce fore debent in corpore: nam in isto colores & sapores omnes existunt, ac similia quæque. Prout in Saturno tres colores videtis latere, scilicet rubeum, flauum, & album: tamen in seipso non est color aliquis horum, in ipso nihilominus existunt. In ferro similiter colores, puniceus, rubeus, & niger latent: ferrum in seipso non est colorum istorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo iam intelligite, non alias ac per separationem huiusmodi colores manifestantur, salia pariter in separatione cognoscuntur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flauus eius in flauedinem

Vlcera aluminosa.

Aranea summum arcanum in febribus. Vinum creticum corrosiuum. Saturni colores.

separationem

ſeparationum viribus, ſic etiam alumen, & ſal in vlceribus. Quod ſi mirari te contingat, quinam alumen aut ſal, &c. ſic in corporibus exiſtere poſſet: conſidera, quinam acetum ſit in vino, vt minime percipiatur. Latius in cupro latet vitriolum, & ipſummet cuprum eſt vitriolum, & in ſeparatione tale nec non idem fit. Nota ſuper his in forma ſeparationem exiſtere, fierique, non in ſpecie. Vna ſeparatio cupri tranſit in ſal Veneris, quod longe corroſiuius eſt vitriolo, fitque ſeparatione formæ, non ſpeciei. Per formæ ſeparationem concludentes iſta relinquemus.

Alumen & æs viride quid differat. Vlterius quum ſimile quid per ſeparationem oritur, iuxta ſeparationem eſt corroſiuum: alius dolor exiſtit, & foramen aliud. Differentiam inter alumen & æris viride conſpice, crudum & aduſtum, inter quam diſſimilium conditionum exiſtant: ſic & foraminum aut vlcerum eſt conditio (tamen in profundum tendunt omnia, tum eorum malitia, hoc eſt, quum peiora ſunt, quam ſalium ſit conditio, conſiderandum eſt, id à concurrentibus mixtionibus fieri, quæ magnitudinis multitudiniſque ſunt vlcerum vel foraminum cauſæ. Sic Lupus, Eryſipela, profunda Eſthiomena, Fiſtulæ, Scruphulæ, nec non id genus ſimilia naſcuntur, quibus veteres admiranda nomina dedere multa, quod quidem valde minori poterat exequi.

Lupi origo. Lupi talis eſt origo. Si corporis aliquo loco fieret ſeparatio, præſertim carnoſis in partibus, quod iſtæ ſint eiuſmodi foraminibus obnoxiæ (nam ſuper tibias, vel in ſiccis locis corroſiua non ita poſſunt ac in aliis operari) lupuſque foret: hunc aliud nil exiſtere ſcito, quam ſal *Materia.* Mercuriale, hoc eſt, Alumen: ex Mercurio namque ſal hoc procedit aluminoſum, quod pari modo, quo vitriolum à corpore ſalis, à Mercurio ſeparatur, nec non alumina quæque. Inde ſequitur hunc ſui centri locum eſſe, quo generatur, & manifeſtum ſe facit: quamuis hepati perperam aſcribitur, quod morbus atteſtatur per ſeipſum. Huic ſi quid ex aliis membris afflueret, aliud nihil quam ſeparationis reſolutio eiuſdem ſalis, & ex in externis partibus corporis. Aluminis igitur conditio eſt, vt quum ſeparatur, ſuam in carne petulantiam exerceat, hanc putrefaciat & exedat, aliis proprietatibus quam de præcedentibus dixerim. Qua de cauſa quum in vlcus hoc impoſita fuerit alia caro, peroptimeque ligata, miſcetur alumen iſtud alienæ carni, quam etiam edit, viua tantiſper in ſua quiete relicta. *Materia.* Permanentis etiam & fixæ conditionis eſt. circumferentiam ſuam indurat, ac ſi muniret aggeribus, ne quid alienum ſubintret, præter ſuum reſolutum, quod vrit abſque requie: durat annos circiter quinquaginta, ſuo loco manet, circum ſe latius non rodit, quam regia ſuo continet. Si morbus acutus, vt Antrax vel carbunculus acceſſerit, tum primum ſuam proprietatem amittit, mitiſque redditur, in ſignum tamen mortis.

Fiſtularũ origo. Fiſtularum origo pariformiter exſurgit, vt quum alumina ſimul vna cum nutrimentis aliquo loco reſoluuntur. Hæ ſuum locum incluſum appetunt, hoc eſt, putrefaciunt, & non corrodunt: eſtque dulce quoddam alumen earum. *Materia.* In lacertis primum oriuntur, etiam in iuncturis arterias inter, aut ligamenta. Poſtquam occultam eiuſmodi putrefactionem fecerint, aut in latum extenderint, ſpiraculum ſibimet parant non alia de cauſa, quam ad reſpirationem. *Malitia.* Ob debilitatem illius aluminis corrodi cutis nequit. Poſſunt etiam ex omnibus vlceribus & vulneribus naſci, ratione quam de vulnerariis fiſtulis prius enarrauimus.

Cõditio. Huius generis alia multa foramina fiunt in corpore, quæ minora ſunt extrinſecus, quam intrinſecus. Iſtorum eſt conditio. dolores non inferre, ſed prout aluminis dulcis eſt natura, ſemper humiditatem emittere, vel in aquam reſolui ſic & fiſtularum conditio, ſpumam, aquam, & ſaniem eiicere. Vbi tamen glaciei non fuerit alumen, aut eius acuitas mortificata: nam per iſtud fiſtula cauernoſum vlcus efficeret. Cum fiſtula perſeuerat in exaltatione ſua, manet quouſque morbus ad eam alius accedat: nam ex fiſtulis mors nulla producitur.

In alumine quid cõſiderandum. Plumoſum. Latius in alumine conſiderandum, id quod plumoſum vocatur ſæpius manifeſtari, de quo mirabiles admodum conditiones oriuntur, vt ſcrophulæ, formicæ, & id genus alia, quæ producuntur ex alumine plumoſo: quum ſeparatur, tria, quatuor, quinque, vel plura centra facit, vſque in centum vel ducenta, hunc in modum. Quoties gutta ſeparatur, toties ea coagulatur, & hac duritie circum ſe corrodit in foraminis productionem: & vbi multæ guttæ reſoluuntur multa foramina pariter fiunt, nodi, glandeſve donec incidant. Quandoq; mitigatur per aluminis dulcis acceſſionem, vt ſua foramina dolores non ita vehementes inferant, ac per ſe: nonnunquam ab arſenico malitiam ſuam adauctam habet, qua peius efficitur, quam alias exiſteret. Quicquid ſit, ignorandum non eſt eius fore conditionem, vt multa foramina corrodat, primo bullas vel puſtulas emittendo: poſtmodum vbi ſatis corroſerit, vnaquæque foramen ſuum adfert. *Plumoſi cõditio.* Huiuſmodi plumoſi conditio quum incipit oriri, duplici via manifeſtatur: Priore, nodis ac duris glandibus præmiſſis, ex quibus fiunt ſcrophulæ, nec non id genus vlcera multa, quæ ſub ſcrophulis omnia comprehendenda ſunt. Poſteriore, pruritibus & vſtionibus primum aggreditur, ex quibus non adeo magna vel profunda fiunt vlcera, ſed peiora ſatis & acutiora, iuxta mixtionis incidentiam, ſeſe multo minuſue manifeſtare poſſunt. Notandum inſuper fœtorem profunditatem, vermes, & ſimilia. quæ occurrunt in ſimilibus, occaſione carnis fieri, quæ conditionis illius exiſtit, vt iſtorum facile generationem admittat. *Vermes in carne nati.* In carne vermes quandoque naſcuntur, quandoque putrefactio nimiam in reſolutionem tendit, vt in fœtorem tranſeat: quæ tamen omnia curam non concernunt. Pariter ſi cum Gangræna quod vlcus appareat, cauta in eſſe putandum eſt, quia bonum atq; malum accidentia ſua recipiunt.

Vlcera ſalis vrinæ. Sal etiam vrinæ varia producit vlcera, per vrinæ viam omnia, prout in cambuca, ſimilibuſque.

busque. Sal illud vna cum vrina simul, vt acetum cum vino bibitur, effluere debet. Quum tamen in separationem transit, inde mox centrum sequitur, post eruptio manifestatioque foraminis, quod pro conditione sui salis formam habet. Simili processu cognoscuntur salia hæc omnia, quæ ex salino vero corpore profluunt, quæque plura sunt, sub fundamento comprehensa tamen omnia, prout ipsa cambuca continet.

DE CONDITIONIBVS, ESSENTIIS, & proprietatibus vlcerum.

CAP. VI.

Vlcerum colores.

SCiendum etiam de coloribus, qui videntur vlceribus accidere, solum ex salibus, è quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas. Vbicunque sal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum salis, colores fiunt manifesti: sic etiam ex forma varia curantur, idque iuxta species. Crystallum in angulos cudit aliud nihil, quam sui salis proprietas: quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius est sui salis causa: sal aliud in Saphyro, quam in Granato: similiter aluminis est alia forma, quam in vitriolo. Salis communis formæ variæ sunt, vna quidem aquea, cotis instar alia, granulata quædam, &c. Sic & vlcera corporis apparent, longum vnum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum, vt cuiusque quæque proprietas, efficit.

Formæ.

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, vt arbor nulla sit alteri similis, herbæ semina quoque similiter: hoc in elemento terrę. In elemento aquæ lapis nullus alteri similis etiam existit: quæque proprietas manet in seipsa, prout suum sal ordinat: sic etiam in homine proprietas.

Colorũ ac formarum quæ sint origines.

Libenter autem à medicinæ Sophisticis audirem, vbi colorum origines forent, ac formarum. An in Melancholia vel phlegmate respondeant: hoc mihi demonstrent in metallorum, lapidum, & arborum generationibus. Nam vnum & idem est, quod formam dat hominib., & quod elementis. Vnde prodeunt hi humores? vnde suam originem ducunt? potestis ipsi vos considerare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbum introducere posse: nam hoc loco separantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si forte putatis vni foramini quemcunque clauum adaptare, latius in mea Physica librorum paragraphorum documentum accipere poteritis, quam hoc loco, qui chirurgiæ tantum existit.

His paucis origines, materias, & causas ex quibus vlcera quæuis oriuntur, abunde satis à me declarata fore volo. Quanquam vlcera plurima, variæque formæ possunt ex salium diuersis conditionibus oriri: cum tamen cura eorum minime requiret, manere volumus. Summa cura fuerit in istis necessitas, id à fundamento probe curam intelligere.

DE CVRIS ET SANATIONIBVS Patentium vlcerum.

CAP. VII.

Balsamũ cura vlcerum.

CVra sanatioque patentium vlcerum in Balsamo solum consistit, quod eo corporis loco simile Balsamum deficiat. Verbi gratia: Corpus in se Balsamum continet, quod à putrefactione conseruat quicquid in illo continetur, vbi tamen eorum aliquid à corpore separatum fuerit, huic balsamo non subest amplius. Inde sequitur medicamentum in corporis natura latius esse quærendum.

Balsamũ in quib. cõsistat. balsamũ quid.

Balsamum quo sanari debent vlcera, consistit in exterioribus elementis, & est id, quod alia genera defendit à putrefactione. Merito dici potest igitur, quod sit Mumia corporis exterioris elementorum, hoc est, fructuum eorundem. Quamuis etiam Mumia sit, cum tamen ab vno in aliud corpus applicatur, Balsamum est. Nam quod ex vno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, est Mumia transmutata sub nomine Balsami comprehensa. Vt sciatur tamen, vbi lateat Balsamum, in vnoquoq; naturaliter composito fore minime dubitandum est.

Mumia quid.

Balsami extractio.

Huius extractio Balsami fit in separatione, sic, vt hoc ipsum, quod subtrahatur à Balsamo, sumatur. Item ad hæc animaduerte Balsamum existere, præter liquorem Mercurialem. Vnde sequitur in Mercurio sanationem omnem contineri. Similis & potentissimus in Thereniabin, & Nostoch, item in aquæ mineralibus, terręque fructibus Mercurius habetur. Ex eo colligi potest, Antimonium excellentissimum vlcerum exhibere medicamentum, cum huiusmodi liquoris Mercurij plus in se continet, quam aliæ quæuis Margazitæ, Kakimiæ, & cætera similia. Solum ex eo curam & sanationem suam recipit aurum, quod supremum arcanum & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea, quæ per elementum aquæ producuntur, minime reperiri potest. Similiter eorum, quæ terra profert, nullum excellentius arcanum sanationis habet, quam liquor Mercurialis ex Realgare Cheiri. Sic de cæteris.

Antimonij præstantia.

Mercurialis liquoris cognitio.

Ad vniuscuiusque liquoris Mercurialis cognitionem, animaduerte, quum in huiusmodi liquorem metalla transmutantur, vt pro parte crocus Martis existit, ex alia flos Veneris, & pro sua parte spiritus Iouis: non tamen eo prorsum adductus: quum separatio vera facta fuerit, iuxta sui recepti, vel processus potius tenorem vnusquisque liquor Mercurialis huiusmodi potentissime curat vlcera.

Balsama pluri a ad vlcera.

Plurima describuntur ad vlcera balsama, iuxta mineralia quatuor elementorum, in emplastrorum formam aliqua, nonnulla puluerum, aquarum, oleorum, &c. quocunque modo fiant, eiusdem curæ sanationisque balsama sunt. Quamuis apud veteres varia sunt recepta, nec non ordinationes cum regiminibus, quæ huc adducere minime volo,

volo, cum naturæ prorsus contraria sint in vlcerum curis, ad hoc tam inepte posita sunt administrataque, tum præter necessitatem omnem regiminibus omissa, naturæ potius inimicis quam acceptis, minime consideratu necessaria, tamque varia, quæ penes antiquos scripta reperiuntur, quibus quidem seipsos, nec non alios misere seduxerunt, ac ægros perdiderunt.

Balsami natura. Quapropter latius de Balsami curis & natura notandum, hoc ipsum fore, quod separatum adimit, & abstergit, corpusque restituit in huiusmodi naturam & conditionem, vt proprium eius balsamum rursus in pristinum locum antea corruptum redeat.

Balsamū ex auro. Primo quod ad Balsamum attinet ex auro productum ad hunc modum elicitur, vt aurum hoc absque spiritu salis omni, tum realgare vel similibus, in puluerem, oleum, aquam, aut huius generis tale quid adducatur: quod nedum in auro, verum etiam in quouis ei simili corpore per transmutationem fieri debet. Nam absq; simili transmutatione, minera nulla suas operationes adimplere potest, vt in se continet ac habet à natura, licet aliquam similitudinem exhibeat, ex fundamento vero non procedit. Eius extractionis processus est, vt aurum per Therenabin crudum in succum reducatur absque destillatione quauis. Nam per destillationem sal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via quacunque reducendum est in pulRecepuerem. Receptum eius hoc esto, quod sequitur.

℞. *Auri laminati drachmam, Olei de pino drachmas quatuor.* Pone simul in digestionem septimanis quatuor: postmodum oleum ablue, manebit in fundo puluis. Hunc vna cum Therenabin crudo poteris administrare. Vel alio modo sic facito.

℞. *foliorum auri drachmam, Olei Mastiche drachmas sex.* Digerantur per mensem. Postea separabis ab oleo, sicut prius, & affundes alchol vini, digeri permittes octo diebus, postmodum abstrahatur è balneo Mariæ. Hoc Oleum. oleo quidem vtere. Si dicant alij medici, hoc medicamentum nimis fore pretiosum, aut subtilius æquo, loquetur eorum inscitia. Nam leuius, minusque medico decipere volenti, vel ægris imponere, satisfacere poterit. Qui sanare vero cupit, morbos quoque rite pellendi suscipit onus, tantum accipiet pro suo medicamento, quod compensare sumptus valeat.

Balsamū ex ferro. Ex ferro similiter habetur balsamum ad hunc modum, scilicet, vt cum aceto destillato reuerberetur in crocum, à quo postmodum octies aut nouies eleuetur sal armoniacum, & inde post in oleum redigatur optime dulcificatum. Horum vsus, auri videlicet ac ferri sit, vt illud qualibet septimana ter vlceribus patentibus imponatur, ferrum vero singulis duodenis horis semel.

Balsamū è cupro. Pariter in cupro simile Balsamum existit, quum in vitriolum rursus conuertitur, & hoc in aquam, eiusque postea colcothar in rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria vlcera, sicut cancer, lupus, fistula, vel similia corrodentia quæq; foramina fuerint.

Balsamū è plumbo. Etiam ex plumbo poterit haberi spiritus iste, si per acetum destillatum ex cineribus eius extrahatur. Quæ dulcedo postquam in oleum venerit, nedum vlcerum patentium, verum etiam apostematum & vulnerum admirandum est remedium.

Balsamū ex argēto viuo. Similiter ex Argento viuo, quum in oleum conuertitur, auri balsamo comparandum venit: & vbi congelatum postmodum fuerit à colcothare, postea cum aqua Parthenionis administratum, omnia quotquot sunt excellit balsama. Et in crocum versum, aut præparatum in florem, vlceribus eiusmodi summam curam exhibet. Si medici, qui medicam hactenus exercuerunt artem, tales forent, quales fore præ se ferunt, metallorumque proprietates cognoscerent, in fabrorum officinis metallariis meliorem fore medicinam, quam in pharmacopoliis Francofurdianis perciperent. At ipsi credunt, quo longinquius habent negotium, eo sapientiorem sub rubeo pileo stultum existimari.

Realgaridum præstantia ad vlcera. Arsenicum. Præstantissimum etiam ad vlcera patentia remedium adferunt, ipsa realgarida, prædictis non immerito comparandum. Arsenicum enim quodcunque patens vlcus, cuiusuis etiam conditionis fuerit, validissime sanandi sufficientes vires habet, hoc suo processu tamen, vt sibi venenum quod habet, auferatur ad hunc modum. Fixandum est per sal vrinæ, demum in oleum per seipsum conuertitur; quoduis vlcus patens persanandi potentissimum.

Antimonium. Hac via cum Antimonio feceris idem, vbi hoc in pultes aqua vitrioli decoxeris, & postmodum ab eo sal armoniacum eleuaueris, colato, & inuenies rubeum obscurum colore, liquorem & spissum, earundem, vt ante dictum virium.

Nec est quod miteris, vlcera curari sanarique simplicibus huiusmodi, quod natura per seipsam has virtutes composuerit, ac dederit mineralibus, vt auro circiter sexaginta, cupro viginti, realgari triginta, &c. Quapropter ego merito recepta prorsus inualida reiicio, quæ posuere medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati sunt suis compositionibus integram reddere naturam: interim non considerarunt illam per seipsam esse compositricem, nec sciuerunt locum in quo pharmacopola naturæ moratur, imo naturam contempserunt, & istius medicamentis meliora se putarunt æneis capsulis includere posse, quam arcana sint naturalia. Medic. reprehēsio.

Salium vires ad vlcera. Salium etiam vires ad vlcera patentia maximæ virtutis existunt, quum alumina suis priuantur corrosiuis, absque stypticæ suæ conditionis corruptione, sic, vt ab alumine liquor sumatur, non tamen à calcinatione. Contra capiatur à vitriolo suum oleum; & liquor nullus: à sale color puniceus, alio semoto. Quis præparationis eorum sit processus, optime satisque notum. Vsus tamen, vt cum eis procedatur, est vt ipsæ Balnea omnia ex salib. thermæ continent. Quandoquidem ex salibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigida calescit in balnea, quæ patentia quæuis vlcera curare, sanareque possunt.

Balsama terræ.

Quæ supra posita sunt, elementum concernunt aquæ: iam latius quinam elementi Balsama terræ veniant in vsum ad sanationem vlcerum audite. Primo notandum est Mumiam terræ balsamum exhibere: quum ad eundem salis vrinæ modum in alcali reducitur. Postmodum omne quod ex terra nascitur, Mumiam latius præbet. Gradus eius melior omnino redditur, vbi simul ista fuerint in mixtionem adducta, de qua postmodum extracta Mumia fit.

Balsama arboris.

At vera balsama quæ latent in arboribus, & pro parte sese patefaciunt, prout gummi non sunt, hoc loco pro balsamis habenda. Sed quod Botin & Iuniperus exhibet, partim in vlceribus aliquid potest, in vno quam in alio magis tamen: aliquando frondes, alias fructus excellunt alia. Cum tamen in particularem vsum adduci debeant, eorum hic ego præparationis meminisse nolo: quod vlcerum curationis & sanationis in eo fundamentum consistat, vt generale balsamum fiat, quod omnia curet. Non est vtique cætera quæuis, inter producta naturaliter, arbores aut herbas, aliquod Parthenioni simile, quum liquores eius in modum extrahuntur, vt sua virtus Mercurialis maneat, cum administratione sui vera: hac via potens euadit chirurgus in fistulas, vlcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunque modo vel forma fuerint. Et non alias ac moscus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. His ego Balsamis terræ Mumiæ, compositionis eiusdem & Parthenionis, omnium terrenorum balsamorum vires conclusisse volo.

Balsama aeris.

Pari modo quod elementum aeris in suo Thereniabin exhibet, liquosa Thereniabin existit, supremi balsami. Sed pro tenore suæ conditionis, & elementi proprietate, separari debet à sua humiditate, per additionem Parthenionis non alias & Nostoch. Cum tamen ista non sint in vsu, repertu satis difficilia. Quapropter in præcedentibus curas admodum potentes posui.

Balsami vsus.

Tandem vt ad vsus ordinem deueniamus, & vnicuique morbo suum peculiare medicamentum assignemus, vt vtriusque species Anatomiæ demonstrant, prout in praua tentigine, excepta practica tamen antea data, curam eius accipe, notaque diligenter. Principio mortifica materiam, postea mundifica, deinceps cura sanaque. Mortificationem etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitatem vel asperitatem habeant: nam istis fieri non potest, vt recte cura succedat, quantum ipse morbus expetit: similiter in aliis vlceribus. Mundificatio fieri debet sub emplastro curatiuo, sic vt ligatione quauis eius materia sumatur, quantum hac vice docebitur. Cura talis erit, vt maturum efficiat vlcus, attrahat immunditiam, vtque natura sanare valeat: quod nisi fiat, nulla sanitas venit exspectanda. Mortificatio necessaria est ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, vt successu temporis, quod mortificatum est, auferat: cura vero facit in defensionem.

Mortificatio.

Mundificatio.

In praua tentigine, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta sunt.

Noli me tangere.

℞. *Realgaris sublimati* ℥.j. coquatur in aceto duabus horis, & quum exiccatum fuerit, adde huic *olei Maioranæ* ℥ iij simul commisceto. Hoc vnguento ligabis vlcus ad extensionem sui, quam tenuissime potest, & repetitis vicibus extrinsecus inunges oleo, ne siccetur. Maneat ita diebus duobus cum suis noctibus. Tandem incipiet saniem & aquam emittere, quo signo percepto, hoc emplastrum superponito, maneatque tantisper, donec nulla sanies effluat amplius, aut alia fluxio.

Mundificatio.

℞. *picis naualis vnam libram. Visci pini & abietis ana lib.* ß. *Visci locustarum è larice. lib.* ß. *Picis larignæ* ℥ iij. liquefiant omnia simul cum sui omnium ceræ medietate, ac olei quantum satis fore videbitur, vt formam acquirat emplastri. Quod istud non extraxerit, alia quæque nequibunt. His peractis curam aggredere.

℞. *Ceræ, Picis communis, ana lib.* ß. *Aristolochiæ rotundæ* ℥ iij. *Mumiæ* ℥ ij. *Antimonij triti* ℥ iiij. ß. Fiat emplastrum, & eo mane vesperique ligabis, iuxta consuetudinem.

Aliud emplastrum.

℞. *resinæ abietis lib* ß. *Visci consolidæ* ℥ iij. *Succi chelidoniæ quantum sufficit*, inde fiat emplastrum. Notato, maximam huius artem & curam in vnguento primo sitam, & in altero scilicet emplastro fluxus extractionis.

In Erysipela cura communis esto hæc.

Erysipelas.

Primo cape *glutinis aquatici* ℥ iij. *destilletur in aquam*, cui simum iniice mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pultes vtcunque spissas euadant, quibus adde *camphoræ* ℥ j. ß. fiat vnguentum, quo tibias ligato singulis ternis diebus semel, tribus septimanis continuis. Postmodum vlcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundum seruando, vel aqua salsa: sic fiet vt æque sanetur, ac si medicamentum superpositum foret. Nam conditio talis est huius medicamenti, vt septimanis tribus postmodum operetur.

Ad Cancrum.

Cancer.

Postquam gluten aquaticum in aquam reduxeris, huic tantundem adde colcotharis, & ad istorum singula pondo libramve, floris æris ℥ j. ß. adde: simul commisce, primoque super vlcus pone, putrefietque, super illud permitte, quod plerunque fieri die quarto solet. Postmodum emplastrum appone mundificatiuum, quod in tentigine praua descriptum est. Et vbi totam immunditiem extraxerit, puluerem hunc supersperge. Recipe pulueris ex succo *chelidoniæ, Parthenionis*, *Centaureæ ana* ℥ ß. *Mumiæ* ℥ j. sub illis pulueribus mane vesperique ligatum vlcus hoc optime persanatur.

Ad Lupum.

Lupus.

℞. *Realgaris crystallini* ℥ j. *Olei ardentis* ℥ ij. *Cerussæ drachmas duas*: fiat vnguentum,

quod

quod circum lupum apponatur, vt vlcus non intret. Ligationes innoua singulis duodenis horis semel in sextum aut septimum diem Postmodum aufer hanc ligationem postremam, & abstine tandem ab ea, tantisperque relinquatur vlcus, donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto lauetur mane vesperique hac aqua, sequentique ligetur sub emplastro, iuxta communem vsum. Recipe *aquæ glutinis, Rosarum ana* ℥ *vj. Parthenionis* ℥ *v.*

Aliud Emplastrum.

℞. *Olei lini lib* ß. *Viridis æris* ℥ *iij.* Ceræ tantum, vt istius posterioris, coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelij colati ℥ij. adde ligaque iuxta morem, ordinis quoque tenorem.

Ad Fistulas.

Fistulæ.

℞. *aqua de cornibus cerui lib. j. Centaureæ, Consolidæ aureæ ana* ℥ *iij. Parthenionis* ℥*iiij. ß.* His impone *Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana* ℥ *j.* Huius optime commoti singulis vicibus mane vesperique bibatur cochlear vnum, & mox inde vini cochlearia tria. His potiunculis mundificatur interne fistula, perseque sanatur, absque medicamento latius externeque posito. Si tamen aliquid superponere velis, hoc sit emplastrum.

℞. *de gummi quatuor*, ℥ *ij. Ceræ lib. j.* coquantur simul, & inuice *visci botini* ℥ *iij.* fiat emplastrum.

Ad Gangrænam.

Gangræna.

Eodem vtere medicamento, quoad prauam tentiginem, etiam ad vlcera corrodentia, excepto quod additionem hanc facias, vt curatiuis emplastris ad *lib. j. Scammoneæ* ℥ *ß.* adiicias, cui peculiaris ad corrodentium virtus inest vlcerum curam.

Ad vlcera putrida cauernosa.

Vlcera cauernosa.

Primo *croci, Hermodactylorum accipe grana vj. Olei nucis grana iiij.* Permisce, ac in quinque partes diuide: quarum vnam singulis noctibus administrabis. Postmodum sequens emplastrum super totum crus pro damni latitudine vel extensione ligato.

℞. *ceræ abietis albi lib. j. Visci de Botin lib. ij. Resinæ communis lib. j. ß.* Liquefiant omnia simul, & eis adde nucum *olei lib. iij. Minij, Lithargyrij. Lapidis calaminaris ana lib. ß. Tutiæ* ℥ *j. Carabis* ℥ *iij.* terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum. Et postquam satis coctum fuerit, adde *calcis corticum ouorum* ℥ *vij. ß.* & in magdaliones agitato. Huius emplastrum super damnum duobus relinque diebus atque noctibus, & amoto post, recens aliud superponito, repetendo ter processum hunc. Eo crus in fluxionem peruenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorque residet, ac sedatur dolor, & hoc deinde curatur vnguento:

℞. *butyri non cocti lib. j. Terebinthinæ lotæ lib. ß. Succi Parthenionis, Chelidoniæ ana* ℥ *iij. Cerussæ* ℥ *j. drachmasque ij. Ceræ,* quantum ad incorporationem satis fuerit.

Ad Scrophulas.

Scrophulæ.

℞. *vini ardentis* ℥*v. à colco. bare & fimo mineralium sua extrahas alcalia.* Deinceps eius ardentis *vini sume* ℥ *ß. Aquæ rosarum* ℥*ij aquæ chelidoniæ* ℥*iij.* Intinge fila, quibus madidis vlcerum foramina mane vesperique repleto, donec sanentur vltra medietatem: postea sub vnguento, quod supra datum est ad vlcera cauernosa ligato. Pari modo si Gangrænæ his innascerentur, amoueri possunt, vel si fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem via formicæ curantur, ellëræ, circumrodentiaque foramina.

Recepta plurima reperiuntur alia: quid ad rem? cum eis melior chirurgus minime reddatur, nisi tritus & expertus in illis fiat. Recepta iam quæ satis fore possent scripsi, diligentiam latius adhibeat medicus chirurgusque, vt eorum conditiones & proprietates intelligant, & cum eis indies progredi valeant. Optimum hoc loco habendum artificium, ea probe tenere ac intelligere, quæ quicunque nouerit, opus non erit isti multos libros voluere. Vnicum siquidem ex æquo notum receptum plus prodest, & maioris est momenti, quam tot ac tam copiosas monasteriorum bibliothecas perlegisse, ac inter millena folia vix medium intellexisse. Alia quæ penes alios Doctores scripta sunt, passimque multorum manibus volutantur, quo magis nota fuerint, eo maiores inde nascantur errores, & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea, quæ natura dedit remedia, solum in longis receptis esse consideranda. — Receptorum paucitas p x…ne… titudine.

Sunt & alia medicamenta quædam, quorum hactenus mentionem adhuc nullam feci; chirurgorum excogitata nequitiis, loculis suis quam ægris vtiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo sub Henrico (prout vocant) alumine quidem aliqui, vna pars arsenico, plerique sale armoniaco ex quibus lixiuium parant, panniculos, ac alia potius histrionum opera, quam proborum chirurgorum. Viuentibus corrosiuis vlcera sanare præsumunt, quibus omnino deprauant cum eo damna, quæ tandem occurrunt, amouere nequeunt, nec euitare. Nihil prorsus emplastrorum aut vnguentorum habent, quod bonum in finem tendat. Gloriari iactabundeque seipsos extollere, potissimum eorum est magisterium, imponere, mentirique optimum vnguentum. Huiusmodi prauis medicamentis vtuntur medici nequam, & chirurgi plurimi, cum vno loco residentes, tum campiuagi circulatores. At istorum nemo finem perfectum attingit, imo potius eo tempore, quo de fine bono sperandum esset, per idē foramen, quo se vaccæ conferunt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt: nedum priuati medici, verum etiam altius intitulati, huiusmodi nequitiis ac imposturis alere se minime verentur. Quanquam eorum id etiam exigit necessitas, cum in libris suis nihil extiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædam: itaque studuerint, vt quæstum in dies nouum dolo fraudeque facere possent, quod eorum est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia, confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem — Medic. reprehēsio.

authoritatem eis concedat, vt volunt imposturis vti, cum istas Auicenna, Galenus, &c. scripserint, hac de causa bene se habere debent omnia.

Hæc non admiror, cum in medicina maior impostura sit, à sanctorum vicariis vsitata, qui quidem vlcera patentia, quæ natura parit ex defectibus, in diui Ioannis pœnitentiam, & in S. Kiriaci vindictam alij, vel in ignem S. Antonij transmutant, & similia: missas legere committendas iniungunt, orationes & ieiunia, Sancti manum supra fontis aquam olefacere, nec non isti perquam humiliter offerre, perpetuum ei seruitium addicere, pollicerique, singulis annis iuxta facultates porrendere manum, in societatem inscribi: Sanctum quotannis inuisere, num adhuc viuat, an celebrari sibi nuptias velit, vxoremque ducere. Similes nequitias tam auide spirituales amplectuntur aliqui, sanctosque fingunt medicos, & pharmacopœos ex aquis sibi faciunt. Cur mihi displiceat, ratio hæc est (vt intelligi facile potest) si medicos eos fore decet, qui talia committunt, boni, veri, probique fiant medici potius, quam his trufis maculatos fore cupiant ac onustos. Quod vero sanctos excusem, & eiusmodi vicarium sanctum appellem: hac de causa factum, quod aliquando medicinam tantillum norit, vt ex chelidonia cum aqua facere decoctionem, ex quercinis foliis, & similibus aliis (de his plura, quam par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & vlcera possibile est ex aliqua parte. Sed vt imposturis suis faciant satis, honorem Sanctis attribuunt, ac manus suas lauant, æque ac Pilatus innocentes. Interim ego valde maius taceo, quod reuelatione dignius foret, vtpote multis magicis operationibus eos vti, quibus aliqua sua complent opera. Nisi Theophrastus in eo Xenodochio decubuisset, mentitum esse nebulonib. istis ipsum toties quoties oporteret. Hæc & similia producit hominum auaritia, progressum dat ac defensionem. Item fritellam infernalem erga suos superiores.

Sanctorũ morbi, qui.

Experimenta quædam ad hæc plurimum vtilia tum ad præueniendum accidentibus, doloribus ac deprauationibus vlcerum detegere, docereque volo. Non ea conditione vel opinione tamen, vt perditis medicis, qui fraudibus & imposturis assueti sunt, instructionem ad suis nequitiis faciendum satis, dare cupiam, sed quod ipsos minime celare queam: nam si velim ægris impartiri, cogor & illis exponere. Hoc me contra solatur, nebulonibus id prodesse parum, quo nituntur ad nequitiam vti.

Experimentum ex aloepatico sumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Thereniabin destillabis, quod Balsamum optimo iure vocare potes, quo curantur gangræna, cauernosa vlcera, patentiaque: hæc illi pecuniarij perditi, perdentesq. medici *S. Ioannis pœnitentiam* vocant atque vindictam. Quot homines fraudastis vos nominibus sacris, patres memorandi, scilicet. Verum necessitate ferrum perfringitur: eo vos adducunt concubinæ vestræ cum spuriis.

S. Ioannis pœnitentia.

Aliud experimentum, penes hos & pretiosos medicos habetur ad hunc modum.

℞. *Salis armoniaci* ℥ *iij. Salis communis* ℥ *ß. ponantur in aquam, & bulliant.* Postmodum adde gummi atramentarij ℥ *iij.* vt simul omnia liquescant, & in duritiem excoquantur. Huius ad fabæ quantitatem in aquæ mensura particulam inijce. Laua tandem, vlcera quæuis hac aqua mundantur, fiunt recentissima, nec non ad sanationem disponuntur. O quoties fons vester hac via temperatus exstitit: sat scio vos intelligere me.

Experimentum.

Aliud experimentum ad vlcera cauernosa.

Aperiantur venæ tres ad pedes existentes. Postmodum coq; Thereniabin crudum cum aloepatico, hac decoctione lauentur vlcera. Vidi quondam Diabolorum coniuratorem, qui sacris multis exorcismis curabat vlcera, nihilominus vtebatur medicamentis etiam. Hominibus persuadebat ex tibiis Diabolum se pepulisse, tandem superponebat sal benedictum, vt in eas non rediret amplius. Hac via Medicina sua priuata fuit honore, quo diabolus ornatus exstitit.

Aliud experimentum.

℞. *Parthenionem, & Consolidam auream,* simul contusas vlceri superponito, maneantque tribus horis, abiiciantur postea, lauetur vlcus foliorum quercinorum aqua: sic periculosa vulnera sanari possunt: Plurimi sanctorum quos dixi, hoc aluerunt opere se.

Aliud experimentum.

℞. *Chelidoniæ succi lib. ß. Aloepatici* ℥ *ij. Mumiæ* ʒ *j. Viridis æris drachmam j. Aluminis vsti* ℥ *ij.* Terantur omnia subtilissime quæ terenda sunt, & simul cum succo digerantur in calore per dies octo. Postmodum vlcera pannis eo madidis ligentur. Plurimi Doctores aluerunt se medicamento hoc, alias per Auicennam è medicis mendici facti fuissent.

Aliud experimentum.

℞. *Quercinorum foliorum aqua lib. ij. Olibani* ℥ *j. Visci ex serpentina* ℥ *iij. Liquoris Mumiæ* ʒ *vj.* simul omnia misceto. Medicamentum istud plurimis doctoribus emit vestem nouam, & laceram quam eis dederat Hippocrates, ad sepes dumetaque suspenderunt.

Aliud experimentum.

℞. *viridis æris* ℥ *ß. Aluminis vsti* ℥ *ij. Henrici rubei quem vocant, vel colcotharis* ʒ *vj. Terebinthinæ destillatæ lib. j.* Misce simul, & vlcera perline. Melius medicamentum hoc est, quam prolixa Galeni scripta sint.

Aliud experimentum.

℞. *Olei ardentis lib. j. ß. Consolidæ aureæ, Parthenionis ana manipulum j.* Hoc experimentum innumeros Monspelianos Doctores perditos, atque decoctos releuauit, qui lacrymis conquerebantur de rubeo pileolo, suisque liberis, quod eos in summam paupertatem delabi siuerant, eis de hac causa postmodum inimici facti.

Aliud

Aliud experimentum.

℞. argenti viui mortificati ℥ ß. Cerussæ ℥ ij. Euphorbij ℥ ij. Saxifragiæ, Lithargyrij, Sandalorum ana ʒ j. Axungiæ porci russi quantum sufficit. Plurimi Iudæi cum suis nobilibus hoc aluere se, per fas & nefas etiam, &c.

Experimentorum huiusmodi plura sunt, verum ego maiora docui: quæ fuerint alia non detinebuntur à suis authoribus. Etsi quæ plura forent ad hæc vtilia, libro de Liquoribus, id est, de Pustulis à me ponentur.

CONCLVSIO.

Postquam origines & curas vlcerum descripsi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinam aut chirurgiam exercere cupiunt, vt breue hoc fundamentum originum & curarum huiusmodi bene considerent, ac addiscant. Potuisset quidem vnumquodque receptum augeri vigecuplo demonstrationibus, & origines latioribus verbis: verum in medicina scriptio longa minime locum habet, imo potius breuis & sententiosa, praua recepta magnis prædita viribus à quouis medico desideranda, considerandaque veniunt. Quo longior descriptio fuerit, eo minor intelligentia: quantoque receptum prolixius aut copiosius, tanto minus habet virium & virtutum. Quapropter vnusquisque medicus ex minimis maxima debet elicere: natura siquidem tantis à Deo virtutibus donata est, vt Thymus in agris abunde satis cognosci nequeat, quanto minus ea quæ Thymo longe maiora sunt? Quare decentius est vnicam in horto fundate cognoscere quantumcunque prauam herbam, quam vniuersa perlustrare prata & eorum, quæ continent nullam prorsus habere notitiam. Si quispiam hortus calendulis tantum floribus repletus esset, vel aliis, vnius cognitio solum est necessaria, quod omnes patefaciat. Quid opus est igitur medico singula cognoscere, quæ sub vna specie sunt indiuidua, si probe cognitum vnum habeat? Quapropter ego fundamentum istud in hunc modum concludo, prout extrahendum est, ex omnibus tamen balsamum vnum, quamquam ex plurimis oritur locis, vt seminibus, radicibus, &c. canistro nihilominus cariophyllis pleno floribus comparandum venit, in quo similem & vnicum odorem de se præbent omnes.

Receptũ prolixius minus habet virium.

Verum enimuero pauci medicorum quos tetigi, quibus etiam conculcaui caudam, boni consulent: non ea quidem indignatione, quod ars in lucem veniat, sed quod eorum nequitia cum imposturis palam fiat hominibus. Nemo se permittat ab his seduci, cum ex eis fundati nihil, nec veri quicquam, ex libris eorum proueniat, quo subueniatur ægris in quoquo modo possit: at solum fortunæ coguntur, & ambiguo casui suam artem committere miseri.

Medici reprehẽsi.

FINIS LIBRI SECVNDI CHIRVRGIÆ minoris vel Bertheoneæ.

ARGVMENTVM IN TERTIVM LIBRVM CHIRVRGIÆ MINORIS, AVT BERTHEONEÆ D. DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI.

HOc libro tertio sanitatis & infirmitatis arbor comprehenditur, & quæ inter sanitatem & ægritudinem differentia: tum qua via conueniant externa mineralia cum internis, quid elementa suæ messis & autumni temporis & horæ præbeant, & quinam ista messis tempora, sint apostematum origines: item quo modo formave sese patefaciant in processu conditiones & proprietates vniuscuiusque apostematis, vna cum eius morbo.

Summa huius libri.

Diuisio libri tertij Chirurgiæ minoris, vel Bertheoneæ.

Principio *ponitur præfatio quædam arborum ambarum sanitatis & infirmitatis, & qua via præparat artifex ægritudines & bonam valetudinem: quod exordium est vniuscuiusque morbi.*

Diuisio.

Secundo: *quinam tempora morborum procedant, & qua ratione generentur apostemata.*

Tertio, *quæ caussæ sint eorum,*

Quarto, *qualem processum, & signa quiuis morbus istorum peculiariter habeat.*

Quinto, *cura ponuntur eorum singula.*

PRÆ-

PRAEFATIO IN VTRAMQVE SANITATIS ET INFIRMITATIS ARBOREM TERTII LIBRI CHIRVRGIÆ MINORIS THEOPHRASTI PARACELSI.

Arbore sanitatis & morborum duæ.

PRIVSQVAM *Apostematum origines declaremus, quænam sunt arbores morborum & sanitatis cognitu maxime necessarium fore duco. Harum duæ sunt: vna fructus profert sanitatis: altera vero morborum. Ad hunc modum intelligendum, videlicet prout pyra generaliter in vna considerantur arbore, nihilominus variæ pyrorum species, quodque sanum, bonum & æquum in essentia sua, prout pyrum decet. Similiter variæ spongiarum species existunt, ac vna generalis arbor, ex qua nascuntur.*

Morbor non vna occasio.

Prout etiam in exterioribus elementis arbores fructus suos edunt, sic & in homine. Et non alias quam ex radice variæ nascuntur arborum genera, & quælibet arbor cum diuersis speciebus fructuum, quarum omnium numerus æquat centenaria multa. Non alias in homine variæ [illegible] & morborum conditiones occurrunt. Vnum fore morbum, aut vnam occasionem om[illegible], falsum est, & vnam fore sanitatem: at hoc modo bene quot species, tot sanitates.

Errorem penes veteres medicos notato, qui scripturis nimium contenti, simpliciter eis fidem adhibent: quo fit, vt sæpe sanitatem fore morbum iudicent, non considerantes album æque sanum ac rubeum esse, nigrum pariter aut fuscum. Eius rei causam puta, quod gradum in sanitate ac in ipsa natura & in infirmitate cognoscant æqualiter, id est, nec vnum nec alterum. Quinam fit hoc? Eo scilicet, quia naturæ cognoscere lucem vnquam, neque proprietates eius didicerint: item ignorant excellentes, admirandas, & varias in sua natura conditiones, tam in malum, quam in bonum. Propter ignorantiam veræ philosophicæ naturæ, mirum non est, Auicennam ita vilem & ignaram Scholam instituisse. Quandoquidem sua secta nullus, nec aliorum suæ farinæ hactenus emersit, qui primum naturæ gradum cognouerit. Imo nec eorum Patroni maiorem eis notitiam huius, at minorem habent, etsi baiularint aquam vtrinque stipite huc usque, Deus nouerit ipse, maximo cum errore, cæcitate, ignorantiaque.

Naturæ gradum primum nemo cognouit.

Sanatio in homine varia.

Antea diximus tam variam in homine sanationem existere, tamque perfectam in seipsa, vt præ alia nulla laudanda veniat, præter solam pulchritudinem: vnus rubeum albo pulchrius existimat, hic pallido magis laudat: in essentia viribusque naturæ tamen, omnia gradus vnius sanitatis existunt. Notato quæso quam inscite penes veteres, color non adeo gratus aspectu, vel imbecillitas conditionum, vt morbi reputati sunt. Non considerarunt isti naturam in gradibus & ornamento pulchritudinis admirandam. In auro vigintiquatuor gradus existunt. in argento mollities triginta duæ: sex & quadraginta durities in ferro: decem & octo flexibilitates in plumbo, malleationes duodecim in cupro: tres & octuaginta proprietates aut rami sunt in Mercurio.

Gradus metallorum.

Pariter in auro viginti quatuor colores existere possunt, & infimus omnium vel maxime pallidus æque diu durat, ac supremus & pulcherrimus: in argento mollities triginta duæ non impediunt, quin vnumquodque sit argentum prout aliud: sic de cæteris. Variæ similiter in homine sanitates existunt, & maxime pallidus omnium, æque sanus & pulcherrimus. Pariformiter in Smaragdo mutationes decem & nouem existunt: septem & octuaginta colores in Saphiro: centum & triginta duo splendores in carbunculo: decem conditiones in carneolo: nouem in corallis viscositates. Et quotquot producit natura similia corpora, vnumquodque verum est, vt alterum, & æque sanum ac alterum, ad id cui deputatum est.

Sanitates in homine variæ.

Color pallidus nō malus, nec rubeus bonus.

Inde sequitur, hominis arbores fore cognoscendas in sua sanitate, pro generum varietate mineralium, & vniuscuiusque suis in speciebus: non alias & homo. Falso loquitur ergo medicus, qui pallidum colorem iudicat esse malum, aut rubeum fore bonum, cum ista gradum sanitatis minime concernant. Possum igitur huiusmodi medicos merito contemnere, qui conditiones hominum ex quatuor complexionibus, quas natura minime demonstrat, nec etiam habet, cognosci volunt. Ista siquidem ex naturæ fructibus nosci res omnes debent: nam ab exteriorum demonstrationibus, interiora nota fieri necessum est. Ex istis etiam colligi potest error Astronomiæ, quæ complexiones Solis & Lunæ describit: interim obliuiscuntur conditionum auri vel argenti, Anthos vel Antheræ, Terenіabin & Kakimia. Quapropter istorum interpretationes & iudicia, quæ sequuntur ex eis, demonstrationes contrariæ naturæ sunt, & contra naturam.

Sanitas vt cognoscatur. Stomachi sanitates cognoscendæ.

Vt in homine, sanitas cognoscatur, primo sciendum est medico, stomachum vltra centum, imo plus mille conditiones habere, sic, vt si mille varij simul astarent homines, quorum quisque peculiarem suam digestionem haberet, nullaque similis alteri foret, at vna melior, aut alia peior: est nihilominus vniuscuiusque stomachus illi cuius est sanus & quamuis non æque bene digerat ac optimus, comparatur coloribus, vt supra. Non alias ac saphirus maxime pallidus ad maxime coloratum comparatus se habet, hoc loco pariter vnus stomachus ad alium. Inde regimen subsequitur, non ratione morbi, vel infirmitatis stomachi, sed ad istius conseruationem sanitatis. Sic etiam in epate sunt centum variæ sanitates: vnusquisque hominum vnam habet.

Inde

Inde fit, vt æqualiter vnus cum altero bibere non valeat, & vnus alio magis sitiat. Quod omne quidem ex ipsa sanitate in oritur varietate, nec est, quod eorum aliquod in infirmitatibus aut formis adnumeretur.

Integro corpore similis est vnicuique suæ partis conditio peculiariter ordinata quæ conditiones, vt illæ, quæ graduum æqu. sunt innumerabiles. Videmus in exemplum, vnum altero semper fortiorem, & quoties natura fortiorem producit, peculiaris toties adest sanitas. Quare qui pondo quinquaginta solum eleuare potest, æque defensiuus existit ac ille, qui tria centenaria. Similis cognitio sanitatis ex natura sumitur, vt sciatur, vtrum ex sanitate iuxta suum gradum proueniat, aut ex infirmitate sua: nam quoties vna sanitas, contra, toties infirmitas reperitur. Veterum igitur medicorum eorum descriptio falsa est huiusmodi sanitates in temperamentis ponentium: quandoquidem per istius arboris conditionem oritur etiam arbor morborum, quæ mors est.

Mors radix omnium morborũ. *Cum igitur mors sit radix peculiaris, ex qua nascuntur omnes morbi ac infirmitates, estque penes alteram, vt pote sanam, etiam arbor in tot, ac tam varias species diuisa, quot altera sanitatis videlicet. Hæc terminum suum attingit, non alias, quam in conflictu quopiam, in quo per lanceam vnus moritur, alius per tormentarium iaculum. Quot externæ res homini sanitatem adimunt, tot modis ista radix in eundem, vt inuadat, irruit. Ex simili depromuntur variæ species apostematum. Nota deinceps vires mineralium penes ea, quæ dicta sunt, & quid per eas ad sanitatem illa conferant.*

CAPVT I.

Quinam tempora morborum aduenniant, & qua via generentur apostemata.

DEclaratis prius omnium causis morborũ, a quibus apostemata potissimum suam deducuntur originem, iam de suis temporis aliquot exempla notato primum. Arbor suos quotannis fructus profert. Item in singulos messis annis redit: nonulla tertio: quarto plus minus anno suum autumnum exhibent anno. Sed omne quod ex tempore nascitur elementi terræ, determinatum annum tempus habet.

Morbi aliquot [...] Aquæ. Non secus aliquot morbi præcisum annorũ suorum tempus obseruant, qui quidem ex elementi sui proprietate sunt inclinati. Sunt & alij similiter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunque ab ista producuntur, vnum fructum proferunt sæpe, nullum amplius, quandoque in metallis: alia quædam tertium. In crudis lapidibus vnum à prima materia quidem vsque ad vltimam, tunc eorum est autumnus. Non aliàs aliqui morbi semel infixi nunquam iterum percipiuntur.

2. Ignis. Elementum ignis pro suis temporibus suũ fructum exhibet, quæ varia sunt: carbo quoties vnus, toties peculiaris fluxus tempestiuus vnus, tardius alius determinatis, & non temporibus. Vt sæpe cõtingere solet, ex elemẽto ignis produci ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quique centum annis ante, postque nũquam auditus est: item quãdoque sex, octo, nouem, decẽ terminis, breuius aut longius grando cadit, aut aliæ tempestas orta est, aliquando fulgur cum frigore vel calore.

3. Aeris. Vt & alia prædicta, sic & aer exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus: iam decidunt Thereniabin, iam Manna, lac iam candidum, &c. quandoque semel à decem annis, aliquando semel tantum, quandoque quater, quinquies sexies, plus minusve.

Apostematum cursus in certus ab elementis. Prout elementis in suis fructibus simile tẽpus datum est, eisque præfixum, sic & apostematibus magis, quam aliis morbis quo ad sua tempora: quædam præfixis, indeterminatis alia temporibus eueniunt, cuius incertus cursus in elementis existens, & hominibus ignotus causam præbet.

Itidem in corpore morbi quidam iuxta elementum terræ cursum accipiunt, vt *prurit us & scabies*, & secundum tempus determinatum terræ: fructus ii sunt: nonnulli iuxta cursum elemẽti aquæ, prout *gutta paralysis*, &c. quidam iuxta certum cursum ignis elemẽti, prout *Pleuresis*: aliqui secundum elementum aeris, vt *febres*: alij per transuersum contra certos cursus omnes, vt *apostemata*: quæ suum tempus iuxta venti similitudinem accipiunt, estque vniuscuiusque nota & ignota maturatio.

Quæ sit apostematum causa.

Apostematum causa. Sequitur inde causa, quod apostemata nonnulla quandoque iuxta cursum elementi terræ procedunt, vti *communia*: quædam secundum elementum aquæ, prout *carbunculi*: pleraque secundum elementum aeris, vt *zephiros*, &c. nonnulla iuxta elementum ignis, vt *bonarum pustularum genera quædam*: & alia per transuersum penetrant, vt *Pestis*: & est similis in corpore cursus, qualis extra procellæ sunt, æstates calidæ, frigidæque hyemes.

Quare cum enormes huiusmodi cursus eueniunt, causam alicuius morbi grauissimi præbent, & corpori mirabiles contrarietates. Nam tunc fit coniunctio cursuum in suis proprietatibus, vt nondum inter se diuiserint hereditatem, quæ data fuit illis à natura, tanquam ab vnico patre. Non est itaque de certo determinatoque tempore loquendum apostematum, Apostematum tempus determinatum nullum. neque per naturam à Medicis, nec ab Astronomis cognoscendum. Cum talia suis in cursibus occulta nimium existant, vt apud nos philosophia nulla valeat perscrutari. Quapropter Apostematum cognitio a conditione regionis. comparanda non sunt aliquibus morbis, qui iuxta naturam certo suum cursum habent. Potest nihilominus aliqua ex parte medicus inuestigare iuxta conditionem & cõsuetudinem regionis prout ventus aliquis eo loco magis, quàm alio flare consuetus, non est tamen huiusmodi, cognitio tam certa, vt per iuramentum affirmari debeat.

Causa materialis. Materialis causa vero prouenit ex tempore quum realgaricus ille cursus oritur ex arbore de radice morborum proueniente, quo tempore pariter morbi similes oriuntur, vt artifex ille præparauit. Non secus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, iuxta suos cursus & negotia sibi conuenientia, & occurrentia, & ille realgar fabricat, ad negotium, quod illum concernit eo tempore.

Ad hæc scito, medicum simili cursui fabroque, non minori periculo, nec alia opponi, quam tormento bellico thorax chalybeus. Et, vt in certa natura contra suum artificem, æque medicus cõtra morbos existit. Verum vti prudentia quid in internis in bonum potest, sic & ea nonnunquam in illis resistere, iuxta morbũ

vniuscuiusque, vt etiam in suis conditionibu occurrit.

Medicus quæ scire debeat.

Ad huiusmodi causas de mineralibus non immerito scripsi, quod etiam ipsa Philosophia requirit. Quandoquidem ille medicus, qui naturam elementorum extrinsecus non cognouit, multo minus ad intrinseca fuerit aptus. Origines & causas vtique de mineralibus accipere debet, quæ si non docuerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout iis, qui suas ad patibulum aures reliquerant: vt eorum omnium communis vsus est.

Capvt II.

DE PROCESSIBVS ET SIGNIS cuiusque particulariter morbi.

Signa & processus apostematũ

Eius processus ac ordo primum est, vt quũ in suum transire morbũ cupit, illud quod mespila tẽpus ac kikinnam simili modo realgar maturescere facit: & vti fuerint eo tempore fructus varij, tot etiam apostematum varietates oriuntur.

Quare quoduis apostema per se cognosci peculiariter debet, ex quo realgare proueniat, & quod sit huius initium. Eius processus & signa, quodlibet præ alio cognoscendi sequuntur. Nec est quod nomina siue Græca siue Latina, Hebraica sint vel Arabica, vos moueant: signa siquidem atque processus morborum proprietates & conditiones exhibent. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at à suis conditionibus cognosci debent, ac inde post ex conditionibus nomina sumi, prout sequitur.

Anthrax quid. Anthraces tot, quot venæ.

Capvt III.

DE ANTHRACE.

Anthrax est apostema, quod ex Realgare Mercurij generatur, & in radice venarum earundem oritur, postea sibi facit exitum, suo centro nihilominus in radice manente. Inde sequitur vnamquamque venã huius modi minerale realgar continere. Quare quot venæ, tot Anthraces, vt Anthrax saluatellæ, Anthrax mediane, cephalicæ, &c. Vbi primum in apostema transire cupit, cum calore frigoreque sumit exordium. Nam quinis morbus venarum ex illo fluxu, corpus concutit semel tantum, postea se recipit in emunctorium: rubeam ponit vomicam quandoque nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet: somnum aufert, & si dormire contingat, grauia somnia plurimum inducit, phrenesin, &c. Quandoque nullibi dolor percipitur, quam in apostematis loco. Quum termino proximum fuerit, apostemata duo producit: vnum in radice, alterum in locustis, & nonnunquam externus disparet Anthrax, indeque sequitur mors.

Anthraces ortus & eius apostemata Signa.

De hydrophorbia.

Hydrophorbia

Hydrophorbia est apostema separatum à sale trium primorum, estque demonstratio quædam vnius naturæ lepræ, & est rubeum sal narcoticum, vtcunque leprosum. Quum id à se natura pellit, in pustulam transmutatur ad modum febris, vel bullarum a cantharidibus excitatarum, transparentium instar aquæ, nec non, vt speculum splendentium, &c. Alia quæ concurrunt in hydrophorbia, sunt in hoc morbo, sed lepram attingit, ab hac diuisa, quod Hydrophorbia producat apostema, Lepra vero transit in morbum vniuersalem.

De Panaricio, seu Verme.

Panaricius.

Origo Panaricii, aut vermis, est in carnis locustis, vt digitis manuum, pedumve, materiæ quidem illius, ex qua nascuntur vngues. Transmutatur in duos exitus, vt in vermem, ratione putrefactionis & in apostema radicale, causa loci. Ab exordio sui centrum inuisibile ponit, & postea tumorem ardentem concipit, cũ puncturis maximis. locustarum enim dolores. Terminatur eo nempe, quod vnguem atque digitum exedit, consumptaque locusta cessat.

De Ranula.

Ranula.

Ranula est apostema quoddam ex omnibus venis, quę sub lingua sũt accumulatum, ex radice linguæ sumens originem: quare tam late, ac lingua fuerit, extenditur: estque sal resolutum eiusdem sanguinis ex debilibus venis tantum. Quandoquidem in ætate prouecta huiusmodi resolutio minime fieri potest. Signum eius est, sub lingua tumor glaucus, quanto iunioribus, tanto maior exsurgens, asper, & quandoque niger. Terminatur aliquando cum oris putrefactione, vel in saniem erumpit, quandoque per naturam absumitur, & est ea materia, de qua balbuties oritur.

De Nacta.

Nacta.

Nacta est apostema, quod mulieribus ad vbera contingit: oritur quum fluxus mẽstrualis immature lacti commiscetur, & illud in suo vase, quo continetur, separat: hæc separatio generat acedinem, quæ postmodum intumescit in carne, corrodit, & edit foramina. Lac omne, quod separatur in vberibus, asperum fit serum lactis, quod corrosiuam recipit in se conditionem, ex fluxu de matre proueniente. Quare similia foraminibus, quod ad curam, annumerãtur vberum apostemata

De Vndimia.

Vndimia.

Vndimia quidem oritur ex conditione carnis, & est sal resolutum, à sano separatum hoc loco, in quo centrum suum ponit. Et quia sal est dulce, producit apostema quod non aperitur. Sed cum premitur, humectatur, prout aliquis tumor, qui foueas à compressione relinquit. Quare signum eius est, dum intumescit apostema, quod nullum dolorem infert, ac in Chronicum tempus transiret: item compressione foueas relinqueret, Vndimiam fore dicito. Postremo terminatur eo, quod foramen ponat, ex quo fit cauernosum vlcus.

De Sephiro.

Sephirus

Sephirus est apostema quoduis, quod cum duritie terminatur, & est fluxus ex sicco sale productus, in maturationẽ trãsire minime potest, at in sua duritie semper manet atque tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & sanationem à resolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia.

Squinantia est apostema, quod ex omnibus venis, quæ ab inferioribus partibus sursum, aut à superioribus deorsum ad collũ in centrũ concurrunt: & est apostemati carbunculo simile. Terminatur in cura solum, in eo quod concernit locus ipse requirit. Ab eo loco producitur, in quo nascitur, & centrum est ibidem,

vbi

vbi apostema. Protenditur in circumferentiam quantum regiones ambæ continent, colli scilicet, capitisque. In circulo nuchæ collum intumescit, ac solum etiam, vna rubefit, caput admodum calet. Postea maturescit, vt apostema: deinceps foramen post vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum a purgationibus, a phlebotomis, & ventosarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus.

Carbunculus est apostema, quod peculiarẽ locum non habet: nam vbicunque se Realgar ponit, ibidem fit etiam demonstratio. Est illud realgar huius morbi tam subtile, vt latius & magis aliis inficiat, eo que differt etiam, quod hoc loco magis in aliis rubefiat. Estque morbus, qui cum febrili paroxysmo sumit initium, eaque signa continet. Vbi foramen concipit, sperandum est de vita, alias non: in Carbunculo & Squinãtia maxima cura est animaduersio, ne quid reprimatur: solum extinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per seipsa maturescunt.

Varia sunt adhuc apostematum in corpore genera: vnum hac via, sic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura: tum inter se differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma pisorum, alia quidem hordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma est in Anthrace, in Carbunculo similiter alia: sic de reliquis aliis apostematibus. Hac de causa quodque peculiariter ob formam & qualitatem describere minime necessum est, vt Hippocraticorum est consuetudo medicorum. Solum animaduertendum, quinam in suis signis dolores & paroxysmi differant, ex istis tandem conditionibus fiunt recepta.

Apostematum colores vnde.

Item colores in apostematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem suam accipit ex realgare rubro, non ex sanguine, venis, aut carne: saphyrus etiam ex suo realgare: chiadus etiam, cum in eo nigredo contineatur, albedo, cœruleitas, & postmodum flauedo cum viriditate. Quapropter medic[us] minime curare debet eos qui sanguinem ponunt colorum causam, ac dicunt, rubedinem ex sanguinis conditione procedere, nigredinem ex adusta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates, & essentiæ sunt omnes ex realgaris natura hoc est, mineræ sunt, & nullæ complexiones Quęq; namque minera, quod ad cõplexiones attinet, ab aliis separatur: etiam quęque species ab alia. Sequitur inde postmodũ cura contra realgar, per quam apostemata curantur.

DE CVRIS.

In apostematum cura tria consideranda.

IN apostematum curis tria potissimum considerãda veniunt. Primum, vt spiritus vitę fortificetur, ne ab apostematibus superetur: at non alias, quam in venenato corpore medicamentis huiusmodi veneno præueniatur. Secũdum, vt venenum hoc morbos aut apostemata producẽs diaphoreticis expurgetur, & hoc per specifica, quæ non solum clarificant, sed etiam mitigant. Tertium, vt locus, in quo venenum receptum est superetur, & si caro, vel pars illa extra suam naturam, conditionem & essentiam deuenerit, omne quod inualidum est atque destructum, auferatur. Nam per infectionem eiusmodi bonæ carni damnum infertur, non alias ac si lignum ab vna parte comburatur, & non alia.

Apostemata nõ vnam omnes recipiunt curam.

Quanquam apostemata sub vna simul omnia communi cura minime debent apprehendi, vel vnico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, vt illi cõmuniora demonstrant: similibus *oppodeldoch* de Mumia superposito, hoc ipsum curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ, vt illa minime tendunt ad mortem (nisi deprauata sint incuria, vel ignorãtia perdita prorsus) illa sola mũdificatione sanguinis, carnis, aut venarum indigent.

In Anthrace a corrodẽtibus cauendum.

Quod ad peculiares curas attinet, primo notandum, vt in Anthrace quiuis caueat a corrodentibus: siue realgare fiat: aut alia quacunque via: vel alias pro maiori parte mors istis introducitur. Ab initio huiusmodi radici venatum diaphoretica virtus est applicanda, postmodũ Saphiricis circum circa fuit vtẽdum, & postremo tãdem ad consolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

℞. Vini correcti ℥x. *Theriaca* ℥ß. *Myrra Croci ana* ʒj. *Liquoris Zingiberis Piperis ana* ʒß. Misce simul, & huius ʒß. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbia.

Cura Hydrophorbię.

Hydrophorbia medicũ exigit a quo perquã optime cognoscatur, & ab vsu medicamentorum caueat eo non pertinentium, vt vnguenta pustularum sunt, & morbillorum. Eius cura duplex est, vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Postmodum applicanda est hæc aqua extrinsecus.

℞. Aque regis ℥j. *Olei de realgare* ʒß. *Olei Euphorbij quantum sufficit pro incorporatione.*

De cura Panaricij seu Vermis.

Panaricij.

Panaricij cura tripertita est, vt per characteres, qui fiunt in Carinthia, per superstitionem, & per medicamẽta naturalia Cura naturalis fit per vnguentum narcoticũ ex ranarum sperniolo. Sumatur optime pręparatum coriũ, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc sperniolo ter aut quater madefacta, postmodũ induatur ita madida.

De cura Ranulę.

Ranulę.

Ad Ranulam aperi venulas, e quibus fluere sanguinem facito: postmodum illinantur aut lauentur potius aqua *Bursęastelle, Achimille, Diapensia, Agrimonia, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaurea.* Si post curam hanc Ranula rediret, iterũ fiat eadem cura: sed si Ranula magna minime foret, vtere superius dicta aqua.

De cura Nactę.

Nactę.

Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

℞. Oppopanacis, Bdelíj ana ℥j. *Serapini* ʒ ij. aceto contempera, liquide satis, & cola per pannum: colatum hoc in spissitudinem excoque mellis: huic adde *Mumiæ* ʒj. *aristolochiæ rotundæ* ʒ iij. *Liquoris de Kakmia pondere tantundem*, vt reliquorũ: fiat emplastrum.

De cura Vndimia.

Vndimię.

Vndimia prouenit ex sale resoluto, siue sanguinis aut carnis, ita curabitur.

℞. Realgaris ʒ j. *Calcis* ʒ iij *Visciquercini* quantum satis fore videris ad incorporationem: in-

de fiat emplastrum. Quum apertum apostema fuerit, appone de nostro *Oppodeltoch*. Mundificatiuum eius. Accipe *colophonie* ℥j. *Cera* ℥ iiij. *Resine de Botin*, quantum ad incorporandum satis erit in vnguentum. Post huiusmodi mundificationem, Accipe *Consolide maioris, Aristolochia rotunda ana* ʒj *Vitellorum ouorum, Terebinthina amborum aequaliter*, & fiat emplastrum.

De cura Sephiri.

Sephiri. Sphirus est nomen omnibus duris apostematibus cómune, priusquam fiant matura & mollia, cui praestantissimum est remedium Viscus de *Botin*, & Viscus *iuniperorum*, in quibus mitigandi mollefaciendique magna virtus inest. Cura fit ad hunc modum.

℞. *Visci iuniperi lib. ß. Faenugraeci* ℥iiij. *Aquarum irringii, Lappacii acuti ana* ℥ij. *Succi Althee*, satis ad incorporandum.

Aliud.

℞. *Olei Lithargyrii, Colophonia, Mumia ana* ℥j. *Olei vitellorum ouorum satis ad faciendum vnguentum.* Hoc Sephirum mollificat, & in maturationem adducit. Oleum ex lithargyrij fit ad hunc modum.

℞. *Alumen, Acetum, & Litargyrum*, & coque donec albescat, postmodum coque rursum eodem processu. Quum excoctum fuerit, erit oleitas: cuius Archelaus etiam fecit mentionem.

De cura Squinantia.

Squinantia. Squinantia, tum omnes in gutture morbi, curari suo loco debent, & non in confinibus. Quum balsamus naturae deficit in gutture, fit in eo putrefactio sursum tendens, quae vuulam & folium inficit. Eius cura fieri debet per gargarismum incarnatiuum ad hunc modum:

℞. *melis rosacei* ℥iiij. *Aristolochie rotunda, Pirola ana* ℥ ß. *Aquarum de prunis, de Prunella ana* ℥ *septē*. Fiat inde gargarismus, quo patiens gargarizet sępius, quum apostema fuerit apertum. Si tumor adesset, extrinsecus applicari debet optimum defensiuum ad mitigandos dolores, & sedandum ipsum tumorem. Defensiuum hoc esto: ℞. *mucilaginis de faenugraeco* ℥x. *Cerusse* ℥ ij. *Cāphora viua* ℥ß. Misce, fiat inde Cataplasma, quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes pręstare, pannis in aqua rosarum rubearum bursae pastoris solatri, barbae Iouis madefactis, & capiti superpositis atque ligatis.

FINIS BERTHEONEAE D. Paracelsi.

AVREOLI THEOPHRASTI DE APOSTEmatibus Vlceribus, Sironibus, & Nodis, in Lxij. Capitula diuisum opusculum

DE COMMVNIBVS APOSTEmatibus ex sanguine prouenientibus.

CAPVT I.

Apostemata cōmunia vnde. Dico quidem ego Theophrastus Paracelsus, apostemata cōmunia, cum ex sale sanguinis, tum ex vtriusque humorum abundantia suam originem ducere, tanquam ex boni superfluo, propter excessum in apostema translato, post huiusmodi superabundantis separationem a natura factam: quod cum collectum est, in corruptionem transire cogitur, per locum, in quo situm habet, quia repletus est vltra suum diametrum.

Nota.

Vbi iam in sanguine superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata communia, si cutis eo loci naturale centri foret eius emunctoriū, transit in apostema, quod alias per nasum distillasset. Abscessus huiusmodi maximos dolores & putrefactiones praeter infectionem excitat, eo quod excessus in sua puritate minime permanere possit: cum superfluum quoduis putrefactionis sit exordium. Nota.

Signa.

Si tumor sine calore frigoreque, sed cum intensione & rubedine surgeret, ac absque febrium aliqua demonstratione, iudicabis illud apostema fore commune, tam in iunioribus, quam in senioribus. Signa.

Terminus eius.

Si per seipsum terminari permittatur, maturescet, erumpetque: verum si forte natura balsami parum eo loco habeat, orietur inde, vel apostemosum vlcus, aut fistula cum dolore maximo. Si tamen balsami satis habuerit, per se, vel paruo saltem auxilio curabitur, & naturaliter. Terminus.

Cautela.

Est medice quod hic abstineas a magno magisterio, vel artis chirurgicae nimia subtilitate, quę potius quam curabunt, inficient.

Cura.

Animaduertendum est in omnium vlcerum cura, naturam suiipsius esse medicum atque medelam, innato proprioque suo balsamo. Sed si forte balsamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balsamum erit introducendum per emplastrum oppodeltoch: quod quidem apostemata recentia maturando & mundificando curat vigesima quaque hora renouando, ligandoque. Cura.

℞. *Lithargiri cocti in cerotum* ℥iij. *de incarnatiuis quatuor* ℥ß. *de gummis liquefactis* ℥ij. & fiat emplastrum secundum artem. In principio tutum erit praeuenire phlebotomiis venarum, a quibus apostema generatur, & situm habet: his enim aufertur ills rubedo membrorum per sanguinis diminutionem, & vna cum ea tollitur superfluitas sanguinis abundantiis, nedum in his tantum, verum etiam in omnibus aliis apostematibus.

Inter curandum admonitio.

Tria potissimum in apostematum curis obseruanda sunt. Primum, vt spiritus vitę fortificetur, ne prae dolore debilis fiat: sicuti solet in his, qui venenum hauserunt, praeseruantibus medicamentis noxae praeueniri. Secundum, vt infectio, quam introduxit morbus, diaphoreticis mundificetur, & specificis, quę non solum clarificant, sed etiam dolores mitigant. Tertium, vt locus occupatus a toxico praemuniatur. Si carnis aliqua pars a sua natura sit alienata, quod putrefactum est eius, auferatur: nam Obseruatu tria. I. II. III.

ex e.

ex eiusmodi carnis infectione tale damnum infertur ei, quale combusto fit ab vna parte ligno, & ab altera sano. Quanquam vlcera communiter omnia sub vna vel eadem cura concludi minimè debent (eo quod omnibus vitæ fortificatio non sit necessaria, sicuti patet ex communibus vlceribus, quibus Opodeltoch de mumia superponi debet: hoc enim accidentia quæ eis accendo curat illa) nihilominus generalis hæc admonitio non est aspernenda. Sunt & aliqua morti non obnoxia (nisi per incuriam deprauata sint) quæ alio nô indigent, quàm in carne sanguinis purgatione, vel aliis.

CAPVT II.

DE ANTHRACE.

Anthrax quid. ANthrax est apostema per sanguinem, ex venarū eius prima radice pulsum vti cōmunia, cum emunctorio proprio: & est apostema radicale, quod oritur eo tempore, quo mineralia venena solent apparere: similisque corruptio est ei, quæ fit in mineralium concauitatibus.

Nota

Nota. Eius inuectio priuatiua consurgit ex Mercurij mineralibus, & est mineralis cuilibet innatus venæ flos. Inde sequitur, tot anthraces, quot venæ fuerint, existere, vt anthracem saluatellæ, medianç anthracem, & cephalicæ &c. quæ causantur ex venarum huiusmodi corruptis cauitatibus,

Signa.

Signa. Si calor aut frigus innascerit cum alicuius venę liuida nigredine, circumsepta rubore albicanteque centro, cum vredine, somni priuatione, grauibus somniis, & irrequieto motu, anthracem fore dicas alius membri, & pro asperitate criticæ lenitateque suis ad mortem est iudicanda.

Terminus.

Terminus. Meatum suum accendit, ac retrocedens apostemata bina producit: vnum in radice, alterum in locusta: mox inde sequuntur inflammationes laterum compunctiones, sitis absque multa bibendi potestate, labiorumque fissuræ, quę mortem indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris, aliaque fuge cauteria.

Cura.

Cura. Primum est virtutis diaphoreticæ medicamen vnà adhibitum illius venæ radici. Postmodum vstio sphærica circumcirca facta. Deinceps in eschpharā ducta cōsolidatiuis curetur.

Virtus diaphoretica, est descriptio lithontripon si fuerit separata à sua substantia: quia tum accedit radices venarum, humectat sanguinem excitatum, & tum venit sudor, & est signum optimum. Species quæ ingrediuntur lithontripon, debent a sua substātia separari per spiritum vini.

Diaphoretica medicina talis est.

℞. *Vini correcti* ℥ x. *Theriacæ* ℥ ʒ. *Myrra rubea, Croci singulorum* ℥, *Liquoris Zinziberis, ana* ʒ. ß. Misce, de quo bibatur, vncia semis in optimo vino.

CAPVT III.

DE CANCRO.

Cancer quid. CAncer est apostema, quod ex hęmorrhagialibus effluxionibus prouenit, in viris atque mulieribus, ex menstrualium corrosiuo sale meatuum, in locustis manifestato: cuius salis duplex est, colcotharis videlicet, ac arsenicalis differentia.

Nota.

Nota. Cancrorum non est alia, quam duorum, quæ dicta sunt, fluxuum origo. Quapropter in corpore nullis aliis locis imprimuntur, quam virorum inter humeros, & mulierum ad vbera. Pars eorum maxima rodendo fodit intrinsecus, externeque minime cognoscitur, donec sedem suam fixerit.

Signa.

Signa. Quum humeros, aut in vberibus rubeus tumor exsurgit cum propria maturatione, postmodum in vlcerationem transit, rubicundis late radiis expansis, & fœtorem cum interuenientibus vredine, frigore, calore, doloreq; diutius persistenti concipit.

Terminus.

Terminus. Successu temporis corrodit, foditque rectà cor versus, mortemque repentinam in sua molitur periodo.

Cura.

Cura. Hæmorrhagiales menstrualesque fluxiones amouendę sunt per physicum: deinum per chirurgum arsenico mortificandum ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: postremo descriptione cōsolidatiua eodem loco posita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam, vbi reduxeris, accipe semper ad vnam libram colchotaris eius ℥j. ß. *florum æris*: proportionem hanc à quantitate colchotaris obseruando, mixta simul, vlcerique vel cancro superposita maneant, donec putrescant: quod plerumque fieri solet in quatuor diebus. Deinceps amouendo superpone mundificatum, quod in Noli me tangere describitur, & quum putridā extraxerit materiam, superpone puluerem hunc.

℞. *Puluerem ex succo chelidoniæ, parthenionis, centaurea ana* ℥ß. *mumia* ℥j. mane vesperique ligabis.

Anodyni descriptio.

℞. *spernioli, succi solatri ana* ℥j. *liquoris de firnis* (verniciis puto legendum) ℥ß. & reducatur in formam vnguenti.

CAPVT IV.

DE NOLIME TANGERE, PRAVA *lentigine, vel ferrugine.*

Lentigo praua. NOli me tangere, quod & *Lentigo praua* dicitur aliàs, aut *Ferrugo*, calcipini satis est ærugo: quę se primum ad superficiem recipit: demum intrinsecus rodit, consumitque Martialis naturę viribus, carnem quoque ferream vnam e septem corrodit.

Nota.

Nota. Genera carnium secundum metalla, cachymica, marchasitæ, vitriolataque notanda veniunt, vt cognoscatur vnumquodque propriū locum inficere.

Signa.

Signa. In facie sumit exordium cum aquosa quadam scabie, bullisque minimis cum periodo, postea transit in corrosiuam, nasi carnes

rodendo, maxillas & labia consumit, spargitur tenuiter cum fœtore.

Terminus.

Nisi præueniatur, nasũ, aures, & faciei formã à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius descendit. Si latius quam sint confinia martialia progrediatur, ad mortem id iudicandum est fieri.

Cura.

Cura. Initio si ferrugo non admodum late roserit, curetur emplastro de resinis. ℞. *Resinæ abietis lib. j. Farinæ hordei* ℥ *vj. Resinæ pini* ℥ *viij.* reduc ad formam ceroti. At latius progressa medium aut finem si propemodum attigerit, mortificatio præcedat, vt ærugini diminutum sit in origine, quod per anladar fit aqua rosarum super posita, & super hanc emplastro de resinis apposito. Notandum erit in hac cura, si ferrugo firmam radicem fixerit, vt iam secundo vel tertio cedere nollet, imo resistere videretur potius, non est ab anladar abstinendum, nec ab vna ad aliam curam transcurrendum.

Resina abietis vnde fiat. Resina abietis fit ex eius fructu viridi in aquam posito, quoad spissitudo malignoia cõspiciatur: deinde recentem aquam affundes, & aqua decoctione ferme consumpta, materiam spissam, vt resinam habebis.

Excellentissima cura est, cum simimilibus & perniciosis morbis materialibus medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corrosiuo quidem: hoc minime tutum, eo quod patienti foret impossibile tolerare tantam istius actionem, quanta ad curam hanc bene foret necessaria) postmodum emplastro mundificare: postremo curam eo dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balsamum ve ipsius naturæ curare valeat, alias frustra necè curabit medicus.

Mortificatio.

℞. *Realgaris crystallini* ℥ *j. coquatur in aceto per duas horas, & vsque ad exsiccationem huic olei maiorana* ℥ *iij affunde, misce simul:* hoc vnguento super pannum pro loci continentia subtiliter extenso ligabis & oleo sæpius madefacies foris secus ne siccetur emplastrum, quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Post quos sanies & aqua profluet, quibus etiã perceptis ea quæ sequũtur, superposita maneãt, quo usq; nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

℞. *Picis naualis, Visci pini, Visci abietis ana lib. j. Visci ex lo...* (puto larice legendũ esse) *lib. j ß. Larigæ quar. j.* Mixta liquefiant cũ ceræ & olei partibus æqualibus, vt ambo sufficiant ad emplastri compositionem: quod isto non, alio quouis extrahi non poterit: eo peracto, cura mox inde sequetur.

Consolidatio.

℞. *Ceræ, picis communis ana lib. ß. Aristolochiæ* ℥ *iij. Mumiæ* ℥ *ij. Armoniaci* ℥ *iij.* Fiat emplastrum, quo [illegible] vt moris est.

Aliud consolidatiuum.

℞. *Resinæ abietis [illegible] consoudæ quartam j. Succi [illegible] ad formandum emplastrum.* M[illegible] cura magisterium consistit in vnguento primo, & in emplastro secundo [illegible] extractionibus.

CAPVT V.

DE HERYSIPILA.

Herysipila quid. HErysipila est consumptum sal vitriolatum hoc primum in rubedinem, & corrosioñe postmodum in vlcerationem transit. Locus eius est inter genua & calces, circũcirca crus: ibidem etiam morbus Mercurialis.

Nota.

Quamuis vitriolatum sal morbum efficiat, est tamen ipsa minera Mercurialis tantum, à qua proprium recessit balsamum, & liquor salis, eiusque species pro quantitate recessus demonstrantur. Nota.

Signa.

Apparet primo rubedo cum dolore vredineque maximis, postea cum tumore, deinceps cum foraminibus fœtidis ac corruptis, vno penes aliud, & in planum subtus excauatis, nonnunquam siccis, alias flauo citroque liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas (vt est Mercurij natura) continet. Signa.

Terminus.

Sale resoluto fluxus eo loco producitur, & sal ibidem, ac postmodum reliqua totius corporis salia resoluit, faciei colorem aufert, operationes impedit ventriculi. Postea sal cordis, hepatis, & cerebri surripit, ac tãdem chronisatione facta per huiusmodi resolutionem subsequitur mors. Terminus.

Cura.

Curæ principium est, vt ligamenta stringantur cum allabol, ne concurrant alia salia, postea sperniolo mortificandum est, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch consolidatum. Cura.

Descriptio allabol.

℞. *Salis anathron* ℥ *j. Anodi* ℥ *ß. reduc ad formam cum oleo de spica.*

Descriptio Sperniolo.

℞. *Spermatis cati, Ranarum, Cerefolij, Iuniperi ana.* Fiat destillatio in sole.

Alia descriptio.

℞. *Glutinis aquatici* ℥ *iij.* destillentur in aquã cui fimus mineralium imponatur, & bulliant simul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde *caphura* ℥ *j.* fiat vnguentum, quo cum ligetur crus terno quoquo die semel, per tres septimanas continuando. Postea sæpius abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua salsa. Curabitur optime non alias, ac si medicamentum superpositum esset: nam eius est naturæ medicina prædicta, quod tribus hebdomadibus etiam operetur post eius omissionem, donec omnino curauerit. Anacthron est genus salis, quod crescit in petris, veluti muscus lapidibus supernascens, nitri similitudine: non est nitrum tamen, quod à vitrariis conficitur. Est sicut vsnea quid, ac decoctum aqua fit, vt alumen, acidum. Postremo vitri formam accipit, spumamque producit, quam antiqui falso putarunt *anacthron.*

CAPVT VI.

DE FISVTLA.

Fistula quid. FIstula est sal ex nutrimentis illius membri tantum, in quo sita est, vel eorum excremẽtorum, latius non extendens seipsum, quàm illud sit excrementum vel nutrimentum. Ad aërem

rem tantum, fit apertio cutis: quia sal istud est debilius, quam, vt cutem sub qua latet fistula corrodere valeat.

Nota.

Nota. Ex omnibus apostematibus, item ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus, cum sal illius loci moritur, oriri possunt: etiam ex morte nutritiui salis & excrementorum.

Signa.

Signa. Angusta profundaque sunt foramina, pro maiori parte in iuncturis & angulis penes emunctoria, vel in locis deprauatorum vulnerũ fodicationum, aut accidentium, spumam & aquam emittentia, spatio duodecim horarum sese purgant, dolorem non inferunt, quia de glacie præter acuitatem sunt emortua.

Terminus.

Terminus. Mortis non est effectiua, nec alicuius accidentis, ac in statu suo chronico permanet in mortem vsque.

Cura.

Mundificatiuis & incarnatiuis præter omne corrosiuum opus est hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut appodeltoch. Non est, quod ventilis angustiam cures: nam trium horum quodlibet operatur excellentissime.

Potio vulneratorum.

℞. *Aquarum ciclaminis, scilicet de foliis serpentinæ ana* ℥ iiij. Fiat mixtura ad haustum. Dosis ℥ iiij. mane & sero in finem vsque curæ.

Alia.

Cura. ℞. *Aquarum de cornibus cerui lib. j. Centaureæ, Consolidæ aureæ, Parthenionis ana quartam j.* 6 Quibus impone *Rheubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana* ℥j. Huius potionis agitatæ prius, vt bene misceatur, cochlear vnum singulis diebus bibatur mane: post quod vini cochlearia tria sumantur per os. Hoc poto fistula mundatur intrinsecus, & per se curatur absque medicamento superposito forinsecus. Poteris tamen hoc emplastro vti externus.

℞. *De quatuor gummi* ℥ ij. *Ceræ* vj. Liquefiat ambo simul, & adde *Visci de bonis* ℥iij. fiat emplastrum.

Aqua localis.

℞. *anodyni* ℥ij. *Crystallini preparati in lapillos* ℥j. *Aquarum plantaginis. Ciclaminis ana.* ℥x.

CAPVT VII.

DE HERPETA MORDACE, vel Esthiomena, vulgo Lupo.

Lupi origo. LVpus oritur ex sale Mercuriali tantum in eo loco, in quo est, eiusque centrum figitur, vbi defect⁹ maior fuerit: & quãuis adscribatur hepati, vel per eius curam procedatur morbus tamen eam per se recusat.

Nota.

Nota. Eo, quod in musculis absconditur, in quib⁹ periodus mouetur, ab apostematibus est separandus lupus.

Signa.

Signa. Fixus est, & in circumferentia centrum suũ coagulat intrinsecus ad os fodiens, vrit callososque nodos tandem procreat, vsque ad mortem.

Terminus.

Terminus. Herpetæ mordacis ætas est annorum triginta, vel quadraginta, membrum non consumit, suo loco manet: verum si morbus acutus inciderit, mortalis est: pariter si carbunculus vel anthrax accesserit: de cura desperandum est.

Cura:

Cura. Refrigerio primum opus erit demum remediis mucilaginosis, ad callos nodosque tollendos, postea curetur per oppodeltoch.

Mucilaginosum remedium.

℞. *Liquoris de Mumia de Mastice, de Caphura singulorum* ℥ß *Mucilaginis de fœnugræco de Psilio & de Cydoniis ana quãtum sufficit pro incorporatione* Vsus eius est, sicuti emplastri oppodeltoch. Refrigeriũ vel infrigidatio fit spermolo, anodyno per quinq; aut sex dies, post quos mumiam addes.

Alia cura.

℞. *Realgaris crystallini* ℥j *olei ardentis* ℥ij. *cerussæ* ℥ij. fiat vnguentum. Circumponatur lupi circumse enixe tantum vt in medio nihil sit. Renouetur singulis duodenis horis semel vsque ad sextum vel octauum diem: depone postmodum, & permitte. Circulus ille totus aufertur per se, quo facto, lauetur mane vespereque hac aqua, superponatur etiam infra scriptum emplastrum, secundum artem Chirurgicam.

Aqua, vel eius lauamentum.

℞. *Aqua gluinis rosarũ ana* ℥ij. *parthenionis* ℥v.

Emplastrum.

℞. *Olei lini lib. ß. æris viridis, Ceræ ana quartam j.* Fiat cerotum, cui superaddantur *Bdellij solaris* ℥j Liga secundum artem.

CAP. VIII.

DE MALO MORTVO

Malum mortuum quid. MAlum mortuum est colchotar narcoticũ, non inter apostemata, sed inter pruritus connumerandum potius: à centro surgit in superficiem, loca sola Saturni Mercuriique solum occupat.

Nota.

Nota. Cum spiritus somniferi separantur à sua circumferentia, membrum que suum arripiunt, vti quoduis narcoticum, non aliàs & colchotar istud expellit.

Signa.

Signa. A pedibus primum incipit, ac sursum assurgit, cutemque post duos aut tres annos, vt corticẽ insensitiuam efficit, cum angusto foramine.

Terminus.

Terminus. In vlcerationem terminatur, sibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, postmodum in lepram tendit.

Cura.

A cauteriis est incipienda cura, quibus tollitur id, quod in superficie fuerat, & postea per oleum de pipetibus ad menses tres administratum.

Cauterium.

℞. *Sulphuris liquefacti liquoris de colophonia, olei de carabe ana* ℥iiij. *Iuniperi* ℥iij. *Resinæ abietis* ℥iiij. Fiat mixtura super ignẽ, calefac optime: postea superaffunde singulis diebus duodecies, & pes bene perfusus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

CAPVT IX.

DE SERPIGINE.

SErpigo nihil aliud est, quam sal aluminatum, ab aeris elementis extra suum chaos expulsum ad cutem secundum aereorum expulsiuorum operationem.

Nota:

Nota. Cum elementatum aëris per suum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, substantiã salis aluminati relinquit in superficie sui chaos & quia sal aluminatum est minerale suum effectum habet in superficie.

Signa.

Signa. Vbi maculæ quædam nascuntur in cute permanentes, vel non fixæ siue vel non fixę suo loco fuerint: rubeę, luteæ, vel albo permixtę colore, quamuis in parte corporis, iudica serpiginem existere.

Terminus.

Terminus. Vltimo per totum corpus dispergitur, bullas prauas producendo, postea crustas, indesinsuras postremo tandem vlcerationes.

Cura

Cura. Aeris purgatio præcedere debet, post vsus cauterii, sicut in malo mortuo: deinceps per plantaginem curabitur.

Mundatiuum aëris.

℞. *Succi cichorei, Gamanara ana lib j. Succi capillorum Veneris lib. ß. Mannæ ℥ij. Liquoris vitrioli ℥j.* Fiat mixtura & destillatio per alembicum, vsque ad oleitatem. Dosis ℈ 3. vsque ad tres.

CAPVT X.

DE GVTTA ROSACEA.

Gutta rosacea quid. GVtta rosacea prouenit ex croco. Martis habente natura m, qui in carne subiecta Martis, per totam cutem circa poros expulsus est, & crocea tinctura, Martialisque sine tinctura sanguinis, aut carnis est.

Nota.

Nota. Caro quæuis in suæ mineræ naturam transit, pro augmento mineralium eo loco sanguinisque metallici.

Signa

Signa. Faciei color primo flauus, deinde rubicundus, indies magis absque bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro simul acquisierint.

Terminus:

Terminus. Vltimo transit in putrefactionem, quæ sal in se generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Cura. Eius cura sita est solum in cittinolis, & fabiola, nec non in re bona destillatis, aquam in & ista cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

℞. *Albuminis ouorum coctorum numero x. calcis ouorum ℥vj. Destilla in aquam & adde, Foliorum argenti Stanni, Plumbi, Veneris ana ℥j Foliorum auri, Martis, ... Chmoleæ ana ℥ij* Fiat digestio ad ... & destillatio.

CAPVT. XI.

DE MORPHEA.

Morphea quid. EST morphea trium humorum, scilicet sanguinis, carnis, ... per mineralia talia causata corruptio transiens in corrosiuam putrefactionem, internam & externam.

Nota.

Nota. Cum substantia naturæ per sal mineræ corrumpitur, & figitur, perit, tunc illa tinctura secundæ generationis est initium morphcę.

Signa.

Signa. Quando pars Martis in rubedinem tingitur, & ex gutta rosacea transmutatur in alium colorem cæruleum, aut nigrum, cum bullis, nodis, aqueisque vesiculis, atque tumet, morpheam esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Incipit in fine sui putrescere nigramque ponere alchpharam in carnis medio, quo cum peruenerit morphea, est incurabilis, & in mortem vsque permanens.

Cura.

Cura. Eius cura duplex est, prior ex tincturis, posterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ rosaceæ, posterior, vt in malo mortuo.

CAPVT XII.

DE GLANDVLIS ET NAPTA.

Napta quid. NApta quidem ex nutrimentorum proprij membri liquoribus originem ducit, eorumque liquorum, à quibus prouenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut aliis membris similes, vt ossibus & articulis.

Nota.

Nota. Quoduis nutrimentum est triplex: at si digestionem eius separatio præcesserit, in suę formę substantiæque separationem etiam transit, & inde naptę proprius locus oritur, & generatio.

Signa.

Signa. Si globuli glandulæ, vel superflu um os præter inæqualitatem ipsius membri nascuntur sub cute recondita: mobilia, vel fixa: siue doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam esse iudices.

Terminus.

Terminus. Successu temporis putrefit, augmentoque suas membro vires deprædatur.

Cura.

Cura. Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gallia prius madefacto, postmodum vngendo & ex oleo candovenulæ per gillam consolidentur.

CAPVT XIII.

DE HYDROPHORBIA, VEL LEPRA expulsa.

Hydrophorbia quid. EX trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsiuam balsami liquorem expellentem, oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso.

Nota.

Nota. Quoduis resolutum narcoticum sine vlceratione manet, estque de natura vrticæ, salisque vitriolati.

Signa.

Signa. Cum bulla nascitur similis ei, quę fit à cantharidibus aut flammulis, vel in gallæ tumore turgens, & circumquaque cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere vellet, dura tactu sicut est aquosa vesica, hydrophorbiam esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Si penes oculos sita sit, fistulam ex se generat absque detrimento, putrescit introrsum versus ex originis abundantia suæ; colore formaque augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra subsequitur.

Cura.

Cura.

Cura. Duplex est hydrophorbię cura: prior, vt per liquoré orizótis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exsiccetur forinsecus.

℞. *Aqua regis* ℥j. *Oleo de realgare* ℥ß. *Oleo de euphorbii*, quantum satis fuerit ad incerandum.

DE ALOPECIA.

CAPVT XIV.

Alopecia quid. ALopecia scabies est in partibus Iouis nascens, & ex spiritibus istius originé & materiam peccantem, dolorem, & locum simul vnico contextu ponit.

Nota.

Nota. Cum spiritus Iouis a naturalibus separatur humoribus, & in mineram propriam transit: si in metallis operabitur, in cachinam: si in arboribus, in spongiam, & in humano corpore transmutatur, in alopeciam.

Signa.

Signa. Si cutis in capite post fricationes emittat sanguinem, postmodum crustas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro crinium terminis in ceruicem vsque, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Nisi præuentum sit, acquirit radices, post quas fluxio sanguinis indies subsequitur, & extremus dolor, mordaxque: nulla foramina profert, sed in mortem vsque perseuerat.

Cura.

Cura. Eius cura triplex est, vna per picem, alia per corrosiuas aquas, & tertia per gillam. Quidam tonsores auferunt pilos & cutem, primamque Iouis partem ad nucham vsque.

℞. *Picis calcificum lib. j. Colophonia lib. ß. Bituminis de cornibus* ℥j. *Casei præparati lib. ß* & commisceatur. Primo pici colophoniæque liquefactis, alia paulatim addenda sunt, & erit factũ emplastrum viscosũ in fundo. Caseus, qui præparatus est, exsiccetur, & postea teratur. Hoc est eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caseum coagulari permittere sine detrimento. Quidam putantes id melius reddere posse, tantum apponunt ceræ, quantum eorum est medietas. Postquam cutis vna cum ipso morbo fuerit adempta, mox vnguento de cerussa, quod pulcram cutem generat, vtere. Nonnulli caseum admodum nigrum accipiunt quem optime lauant, ac eo, quod in fundo residet, caput inungunt. Et quãuis hoc remedio repellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non est: nam hac ratione pulsam inde post annos duos rediisse vidi.

Alij quidem corrosiuis & calcinato solent vti tartaro, quod etiam laudare minime possum, eo, quod ad nucham vsque rodant, vnde mania subsequitur, & quandoque mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, sed quia pluri num vrit, oliuarum oleo desuper illito absque intermissione dolores isti mitigandi sunt: eo temporis spatio plurimum humiditatis attrahitur in spissam crustam concretæ, quæ post eos dies non em decidit, cutisque subtus nudatur pulcerrima.

DE ALCOLA.

CAPVT XV.

Alcola quid. ALcola carnis est quædam superfluitas, insurgens ex venis Iouialibus per Martis regiones transeuntibus, & nascitur solum in emunctorio Martis, hoc est, in oris labiis.

Nota.

Cum spiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam transire deberet, alio se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescẽtium transmutatur, & pro natura Iouis, fit alcola. Nota.

Signa.

Primo nascuntur in labiis porri: postea cum emittunt sanguinem per se, vel per incisionem enascitur caro quædam: quæ si spógiosa fuerit, ac foraminibus vndique repleta, iudicabis alcolam fore, non spongiam. Signa.

Terminus.

Finis eius est indies magis crescere, donec locum suum penitus occupans, os obstruat, vt comedi nequeat: in posterum phrenesin, atque maniam excitet. Terminus.

Cura.

Venarum ductus atque meatus deflectendi per transuersum secundum regionem: & postmodum hoc vnguẽto fuerit inungendum, alias frustanee curabitur. Recipe realgaris præparati succi chelidoniæ quantũ sufficit, & formetur vnguentum. Cura.

DE CANCRENA.

CAPVT XVI.

CAncrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces originem ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraque parte prҫter omnem acuitatem. Cancrena quid.

Nota.

Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nã in eo non est acuitas: in Mercurij superficie tantum etiam emergit, estque sal à sale separatum armoniaco. Nota.

Signa.

Dies noctesque dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, splendentique rubore crus totum depingitur: annos triginta perseuerat prҫter exulcerationem. Signa.

Terminus.

Cum post multos annos ad extremum peruenerit, natura præ senio deficiente, ad morté aperitur. Terminus.

Cura.

℞. *Succorum nenuphari, Solatri, Papaueris, Lolii, singulorum* ℥y. *Papaueris tritici* ℥iij. *Opii* ℥xv. *Mãdragora* ʒ iij. *Succi ex radicibus hyoscyami exterioribus* ℥v. Cura.

Redue in vnguentum cum oleo de lithargyrio. Dolor est mitigandus per anodyna. In hoc morbo nulla digestio nec purgatio, vel physica, chirurgicaque minus, alicuius momenti sunt. Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione scammoneæ ℥ß. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potissimum vlceribus & apertis scammonea virtutem.

DE PANARITIO PANDALITIO, vel Passa.

CAPVT XV.

DIco panaritiũ, quod vos vermé appellatis, esse vermem & naturalé passam, quæ postquam Panaritius quid?

quam nascitur, ventile quoddam aperiendum est: hoc idem ipsemet vermis efficit animali natura, suoque loco seipsú fouet atque nutrit.

Nota.

Nota.

Duæ fiunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quæ in naturalibus fiunt, æschphares generant: quæ in mineralibus vero, panaritium: hoc in radicibus solum ad vngues locú habet, ibi etiá est radix salis nitri: vel in eo loco, per quem transitum facit.

Signa.

Signa.

Cum in vnguium radicibus dolor, vstio, tumor, & inflammatio tanquam ignis sæuierent, & corrosio vermium instar, panaritium esse dixeris.

Terminus.

Terminus.

Eius hic est finis, vt postquam vermis natus fuerit, radicem vnguis & membrum totum, atque digitum cum dolore maximo, prolixo iue mortificat.

Cura.

Cura.

Triplex est eius cura, per characteres vna, quam rusticus... superstitionalibus, ac aliis eius farinæ magistris relictum velim. Secunda per naturalia, sicut sunt sperniolum & anodyna, cum ex corio sacculus digito constructus, aptusque sperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum stercore cum aceto decocto, superposi oque.

DE ASTCHACHILOS.

CAPVT XVIII.

Astchachilos quid

ASTchachilos ratione loci formæq; potius cancrena vocari deberet: est tamé sal minerale ex ossibus Mercurij, inde vbi minime exstiterit, originem ducit a iuncturis pedum ad genu per crura ascendens: tactu deprauatur, & intrinsecus rodendo foramina fodit.

Nota.

Nota.

Huiusmodi sal in ossibus, est & alumine glaciei, quod in carne consumitur, ad superficié se recipit, roditque pro natura mineralium.

Signa.

Signa.

Cum rubedo super iuncturas ad calcis radicem inceperit, cum vlceratione lata superficialique, plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus, dic astchachilos fore, quod araneum ego voco.

Terminus.

Terminus.

Status eius annorum est viginti, non admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte, super crura semper in eodem statu, per terminum, qui supra dictus est.

Cura.

Cura.

In primis panatricij medicamentis vtendum erit, quibus cum curatú fuerit, persanetur emplastro de myrrha, quod sequitur: ℞. *Olei de vitellis ouorum* ℥ij. *Cerá* ℥ ß. *Colophonia* ℥ iij. *Myrrhe rubeæ ana pondus omnium*, Fiat emplastrum secundum artem.

DE STRVMA.

CAPVT XIX.

Struma quid.

STruma ex mineralibus, vt alia quæ oriuntur ex eisdem, sicut in tempestiua marchasita, vel mineralia cruda, nascitur. Inde fit, vt strumosi magis ad maniam, quam ad intellectus temperantiam proni sint, propter mineræ cruditatem in struma sitam, quæ collum occupat, in quo mineralium est principium.

Nota.

Quodvis minerale crudum prope radicem crudam generat excrescentiam illi similem, quod inde fieri debuisset: nam crudú quodque mater & origo nodosorum est. Nota.

Signa.

Cú in collo nodosi tumores excreuerint, cute contecti raparum instar, strumam fore iudices. Signa.

Terminus.

In eodem statu permanet in mortem vsque, nisi fuerit elatior, quæ restringitur ante mortem, cuius etiam est præsagium. Terminus.

Cura.

Strumarum cura duplex est, instrumentalis, & medicinalis: hęc per pulueres aut potiones eius fit, illa per actualia cauteria, vel Cura.

DE POLYPO.

CAPVT XX.

POlypú dico fore carnem deuiatam, & buccellos, qui per poros extra locum suum in excrescentiam nodosam transierunt. Polypus quid.

Nota.

Diuiatum quoduis nutrimentum in alio quá sui situs loco, generat eandem carnem suæ generationis in magna copia. Nota.

Signa.

Cum alicui caro nascitur in naso, quæ cum sanguine prorumpit, polypú esse dixeris. Signa.

Terminus.

Sub finem eius incrementi venæ confluunt, sanguinemque suum prorsus aff nduut, & in vlc s transiens polypus transmutatur in prauá ten ig n m, vel Noli me tangere. Terminus.

Cura.

Eius, vt in alcoli cura, est ambo debent incidi buccelli, nutrimentumque tolli, demum cura per o p deltoch. Cura.

DE FICVBVS VEL VERRVCIS HÆmorrhoidarum.

CAPVT XXI.

EX hæmorrhagiali sanguine, cú nutritiuus humor separatus est a substantia sanguinis & per porum suum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, transit in excrescentiam, quæ ficus existunt, aut Verrucæ. Ficus quid.

Nota.

Quicquid a suo nutritiuo separatur, in suæ substantiæ similitudinem transit, ac in cancrum pro loci vitriolique salis ratione diuiditur: estque generatio talis, quæ de verrucis vuluæ. Nota.

Signa.

Si in tenasmone porri, vel polypicę demonstrationes apparuerint in sanguinei tuberis similitudinem, ficus, vel verrucas esse indicato. Si tamen & vna cum stercoribus sanguis admistus foret: cum exitus difficultate, sudore quoque, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenasmone, ficus intrinsecus nasci iudicabis. Signa.

Terminus.

Si perseuerauerint vsque ad vigesimũ annũ, in cancrum transmutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, vnaque plures exstiterint verrucæ concretæ, simul coustipant anum, vel orificium vuluę.

Cura.

Cura. Ficuum cura duplex, vna quidem stercoralibus medicamentis: altera vero dulcibus sit corrosiuis.

Corrosiuum dulce.

℞. *Olei laterini* ℥j. *olei de iuniperis* ʒß. *Olei ex myrrha* ℥j. misceantur.

Corrosiuum dulce mixtum cum aceto.

℞. *Olei laterini* ℥j. *Aquæ aluminosæ* ʒß. *viriditatis salis ad pondus omnium.* Fiat mixtura.

Cura de stercoribus.

℞. *Patientis deiectum stercus, misce cum oleo de vitellis ouorum.* premat patiens, vt exeant verrucæ ficus que, quibus tunc medicina superponatur.

CAPVT XXII.

DE TINEA.

Tinea quid. TInea prouenit ex salibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, postmodũ ex pulsione transeuntibus in crustas.

Nota.

Nota. Cum humor mineralis a proprio sale separatus in carnem se recipit, si hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in crustas.

Signa.

Signa. Si crustę nascantur in capite, cum capillorum fluxu, vel aliàs, sudoremque non libenter emittunt, & crustæ cadentes die tertio rursus enascantur, tineam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Post decimum sextum, aut quartum & vigesimum annum ætatis morbi, spargitur per vniuersum corpus, & crustæ per se decidunt: cum incidentia pollicum subsequitur, lepram ex tinea natam esse iudices.

Cura.

℞. *Ciborii. Gamandrea, Capillorum Veneris ana* ℥ij. *Cassiæ extractæ* ʒß. *Mannæ electæ* ʒj. Reduc in haustum cum aqua artemisiæ: omni anno, menseque Maio debet administrari quia reuertitur.

CAPVT XXIII.

DE BVBONE VEL BVFONE.

Bubo quid. BVbo est infectio ex duorum similium commixtione proueniens, & ex tertio in apostematum generationem, ac per salia luxuriosa tandem in vlcerationem producta.

Nota.

Nota. Cum illa duo mineralia simul in matricem veniunt, in se generatur bubo, tum ex accessione tertij subsequitur bubo vitriolatus: & causa huius est, quod sperma luxuriosum scabie sua infectum est.

Signa.

Signa. Si tumor in altero sulco penes pudenda surrexerit cum rubore succedente, viresque deficiant, calor atque frigus inualerint, eadem die transierit appetitus, bubonem adesse dicas.

Cautela.

Caue à resolutiuis, corrosiuis, & attractiuis medicamentis.

Cura.

Cura. Eius cura per apertionem fieri debet maturatione propria, postmodum per oppedeltoch curandum est.

Descriptio maturatiui.

De quatuor resinis ʒß. *De liquoribus althiæ, Bismalua ana.* ℥ij. Fiat mixtura superponenda.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *De quatuor seminibus incarnatiuis* ʒß. *Ceræ Colophoniæ ana* ℥ij. *Pusis nauales* ℥iij. Reduc in emplastrum. Oppodeltoch.

CAPVT XXIV.

DE CAMBVCA.

Cambuca quid. CAmbuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quam oportuit sedem fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quem figitur.

Nota.

Quęuis cambuca bubo est, nec ab eo, quàm propter locum differt. Nota.

Signa.

Si post actum Venereum cum calore tumor exsurgeret, ac in vrina sanies aliqua cerneretur, & inde sequerentur vlcerationes cum putrefactione, cambucam esse dicito. Signa.

Terminus.

Vltimo trãsit in vlcerationem corrosiuã, quę foramina in vnũ excedit, & cãbucam putrefacit. Terminus.

Cura.

Caphurato & emplastro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

℞. *Caphuræ* ʒj. *Vitellorum ouorum* ℥iij. Fiat mixtura, quę posita super marmor in loco humido, vertitur in oleum. Cura.

Emplastri descriptio.

℞. *Mumiæ* ʒß. *Resinæ de botin ablutæ per aquam rosarum quantum sufficit pro incorporatione*, fiat emplastrum.

CAPVT XXV.

DE VARICIBVS.

VArices oriuntur ex sale plumoso, quod cũ substantia resolutum est, illis euenire solet qui cauernosum vlcus expectant: ac mulieribus grauidis: ideo quod vlcus hoc in matrice debeant exspectare, per generationem in easdem venas expulsam. Varices quid.

Nota.

Cum sal aliquod ex operatione propria seipsum aperit, eius est sanitas: vbi non, transit ad radices huiusmodi venarum, & vlcus cauernosum intrinsecum generat. Nota.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualescunque sint, nodosæque fiant globulorum instar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum, aut subuiridem transmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimentu varices fore iudicabis. Signa.

Terminus.

Vltimo cutis in turpissimum fœtentissimumque foramen aperitur: quod si cum latentiũ punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium esse. Terminus.

Cautela.

Caue plurimum à corrosiuis aquis balneis, purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, à Mercurio & sulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digesto, post modũ liquoribus gingiuarum leporum vnguendum erit per tres aut quatuor septimanas: vna tantum est aperienda vena per vicem, & postmodum altera non ambæ simul. Digestum tempus est, cũ per annum abfuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel apertan- Nota.

aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam superponas.

DE RANVLA.
CAPVT XXVI.

Ranula quid. RAnula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Nota. Si caro senuerit, ranula minime nasci potest quod in varices transire deberet, in linguæ regionibus fit apostema.

Signa.

Signa. Si venæ sub lingua tumuerint cum cæruleo colore, ranulam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo cum ranula transit in maturationē, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si vero non coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireque facit.

Cura.

Cura. Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illines aquis braclatellæ, agrimoniæ alchimillæ, diapentiæ vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curam hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at si parua sit, aquę prædictæ sufficiant.

DE NACTA.
CAPVT XXVII.

Nacta quid. NActa est immaturū apostema, proueniens ex menstrualibus fluxionibus, cum illæ per sal plumosum in cōgelationem tractæ sūt, & ex ea post in resolutionem.

Nota.

Nota. Omnis immaturitas admixta maturo non recipit istius emunctorium, sed proprium sale suo plumoso hoc operante.

Signa.

Signa. Si grauida vel puerpera mulier conquereretur de vberum dolore, prę tumescentia, duritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Sal plumosum vltimo fit corrosiuum, & in vlcerationem transit, post in putrefactionē, & postremo pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentiam terminatur.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, à cauteriis candentibus metallis factis, ab Arsenico cum aqua rosarum, ab oleis destillatis, vt sunt *laterinum*, & *terebinthina*. Caue pariter à cerussa, à refrigeriis & ab oleis rosarum & violarum.

Cura.

Cura. Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet.

℞. *Oppopanaci, bdellii ana* ℥j. *Serapini* ℥ij. Liquefac in aceto colato per pannum, postmodum inspissabis in modum mellis. ℞. *Mumia* ʒj. *Aristoloch:a rotunda* ʒss. Liquoris de chachimia ad pondus omnium. fiat emplastrum

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, vel suillis.
CAPVT XXVIII.

Scrophulæ. SCrophulæ prodeunt ex sale de milio: quod suis foramen peculiare centrum habet, estque huius operatio similis operationi salis lapillati de grandine.

Nota.

Nota. Cum alumen resoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodum in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum foramē edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Signa. Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flauo centro, cum vredine maxima, tumoreque, po stea mirum in modum & citissime rubuerint, ac postremo foramina, quorum vnum alterum non tangit, inciderint, scrophulas esse iudicandum est.

Terminus.

Terminus. Vltimum, si terminum attingere permittatur, post tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cæruleum nempe nigro commixtum: postea noua crisis incidit, cum vehementi calore: cutis subtus excauatur, ac in mortem vsque permanet.

Cautela.

Caueas à pice, calidis oleis, ab aristolochia, viridi æris, ab arsenico, sale armoniaco præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina: tum ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Cura. Earum cura fit corrosiuis & consolidatiuis.

Corrosiuum.

℞. *Vitrioli albi* ʒj. *Aqua rosarum* ℥iij. *Lithargirij absoluti* ʒ ß. Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæque leniter impleantur.

Consolidatiuum.

℞. *Consolida regalis lib. ß. Aristolochia longa* ℥iij *Myrrhe* ʒß. *Mumia* ʒij. Post triturationem. ℞. *Olei rosarum, quantum sufficit pro incorporatione*, formetur in modum emplastri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS
CAPVT XXIX.

Vlcera cauernosa. VLceris cauernosi, quod ex chordis neruisque prouenit, origo, ranularum & verrucalium vlcerum origini similis est.

Nota.

Nota. Quod ex vno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, vti hic, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus

Signa.

Signa. Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atque tumor vna cum spasmo sequerentur, vlcus indicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Terminus. Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauteriis, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Cura. Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

Ad vulnera

℞. *Lithargyri. Minij ana lib. ß. Olei oliuarum lib. j. Ceræ lib. ß.* Reduc in emplastrum. Postmodum accipe *Puluerem arancinum, Chelidoniæ, Aristolochiæ rotundæ ana ℥. iij.* & formetur emplastrum.

DE BOCIO.
CAPVT XXX.

Bocium. Bocium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco, in quo ambæ huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Nota. Cum liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum peruenire nequeat, nec idipsum exequi valeat, quod sui fuerit officij, retrograditur donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Signa. Si mulieri bullæ nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium augmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo violentissime tendit in finem & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura. Fluxum exiccato per deopilationem, vehementissime prouocato menstrua, vel hæmorrhoidas. Postremo sistenda est fluxio, sicut in Noli me tangere.

Prouocatio menstrui cum deopilationibus venarum est.

℞. *Liquoris pulegij, Artemisiæ ana ℥. iij. Pini Artetici ℥ vij. De ...... castrati bouis ℥. j.* Reduc ad mixturam ... *℥. ß. mane & sero.*

Additio.

℞. *Aqua ex fructibus sauinæ, vel oleum de granis eius.*

Hæmorrhoidarum prouocatio

℞. *Serapini colati ℥ ß bdellij, mastices ana ℥ j.* Fiat emplastrum per se, secundum artem, super locum hæmorrhoidarum.

DE TESTVDINIBVS, VEL CELSA.
CAPVT XXXI.

Testudo. Testudinem, celsam (hoc est id, quod huc atque illuc discurrit ex salibus accidentalibus coagulatum esse dico.

Nota.

Nota. Cum celsa ex corpore suo transit in coagulatum, vagationem suam retinet secundum coagulationem.

Terminus.

Terminus. Postremo putrefacta in vlcus transit cancrosum in vigesimum quintum, aut sextum & vigesimum annum, & in enim.

Cautela.

Caueas ab vnguentis, vnctionibus, & corrosiuis.

Cura.

Cura. Eius cura talis est, vt regio circumdatur eius alumine plumoso, & postquam æschara deciderit, superponatur oppodeltoch: hac via testudo putrent in eiectionem: communibus emplastris concludito.

DE IGNE PERSICO, ET PRVNA.
CAPVT XXXII.

Ignis persicus. Persicus ignis est sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est illado cum omnibus speciebus sulphuris, & est calx viua sicca, & calx viua liquida, quæ suam accensionem a liquido sale recipit. Postmodum vrit, consumitque membrum penitus, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Nota. Trium priorum transformatio mortalem consumptionem efficit nam in persico, vel pruna consumptio talis impediri non potest, cum proprium & innatum in ipso calidum sit elementum occultum.

Signa.

Signa. Huius morbi signa sunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rursus duplicia, chronica & acuta scilicet. Chronica sunt, cum primo herysipela nascitur, postea bullæ flauæ penes foramina surgunt, pariter cum occulta rubedo cum vredine splendoreque tumuerit, in eoque statu per annos ternos, vel senos perseuerauerit, calidæ prunæ chronicæque signa sunt, ignisque calidi.

Acuta vero, cum repente calor membrum inuadit cum flauis vrentibusque bullis; vbi postmodum sicut in creticis color in cæruleum transit, ignem vehementissimum ibidem esse dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at si membrum hoc antea varices habuisset cum nigredine prunam frigidam natam esse iudices.

Cautela.

Abstineas a medicamentis secundum elementa compositis, a repercussiuis, a morbillorum vnguentis, vnctionibus, suffumigiis, & guaiacano ligno.

Cura.

Cura. Ignis persici cura duplex est, vna priusquam natus sit morbus, altera, cum iam est vigentesimus.

Ad priorem curam.

℞. *Spermatis ranarum lib. ß. Caphuræ ℥ iij. Myrrhæ Thuris ana ℥ j.* Reduc ad destillationem solis: quod sic intelligas. Ponatur in vitrum ad solem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos instinctos superpone loco dolenti, cum siccati fuerint, rursus intinge, superponeque tam diu, donec sedetur.

Ad posteriorem curam.

℞. *Terebinthinæ induratæ lib. ij oppoponaci lib. ß. colcothar ℥ iij.* Reduc in emplastrum. Poteris etiam bulliens despumare mel, cui præcedentia cum imposueris, inde fiet emplastrum tenue, hoc pannis illitum secto iam pedi superponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lente, postmodum bacillo huic immerso & extracto, vide num dura sit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunque dura, quæ terenda est in mortario, &c. Postmodum in aceti mensuris duabus oppoponaci cum leuiter coquendo liquefiat, coleturque per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia spissa fiat: quo facto, colcothar imponatur & terebinthina. Dum hæc materia calida est, fiant ex ea pinnacidia longa xxiij aut circiter: nam frigefacta materia durescit, vt vitrum: cum his vti volueris, melli ad spissitudinem cocto despumatoque, partem eius

eius vel totum impone pinnacidium, & in emplastrum tenue resoluetur, quod secto membro superpones.

DE CINZILLA
CAPVT XXXIII.

Cinzilla. Cinzilla est, liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento.

Nota.

Nota. Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac a loco suo non remouetur.

Signa.

Signa. Cùm sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo post interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreque maximo successerint, cinzillam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo retrorsum ad radicem redit, accenditque diaphragma, postea mors subsequitur.

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusque.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos est, liganda.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *Colophoniæ lib j. puluerum chelidoniæ, aranciarum ana ℥ iiij.* Visci de botin, quantum satis est ad incorporationem.

DE GIBBO.
CAPVT XXXIV.

Gibbus. Gibbus est ex quarta generatione concretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum.

Nota.

Nota. Quicquid extra proportionem suam existit, in excrescentiam transit, quæ si vergat intrinsecus, ad membrorum principalium regiones, indicat eum, qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse.

DE ELEPHANTIA.
CAPVT XXXV.

Elephantia. Elephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus, menstrui, vel nutrimenti, descendentibus ad locustas membrorum.

Nota.

Nota. Quælibet elephantia serpit in modum naptæ, solum eo differt ab hac, illa, quod eius substantia liquorque simul nascantur.

Signa.

Signa. Membra fiunt naptalia, tumentiaque plurimum, & supra iuncturas consumuntur, postremo succedunt foramina. Tandem si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flaua profluit aqua: si tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Terminus. Elephantia terminatur in vulcus cauernosum, quo membri consumptio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Cura. Triplex est elephantiæ cura: quarum vna est hæmorrhoidarum: secunda menstruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.
CAPVT XXXVI.

Manuum scissuræ prouenient ex sale alopeciæ, hoc est, vitriolato, membrorumque locustas propter virtutem expulsiuam occupant. Scissuræ manuū.

Nota.

Cum alopeciæ generatio deuiat in alias quam proprias locustas, in eis fit eius etiam productio. Nota.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quæ postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnem subintrantes mutentur, in corpore nihil eius existente, alopeciam iudicabis in manibus fore. Signa.

Terminus

Postremo totam cutem occupant, crustisque decidentibus cessant. Terminus.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, a purgationibus, vnctionibus, fumigiis, & ligno guaiacano.

Cura.

℞. *Ex quatuor gummi, Oppapanaci, Serapini, Galbani, Bdellij ana ℥ j. Colophoniæ ℥ ij. Terebinthinæ lotæ ℥ iiij.* fiat vnguentum. Liquefac illud super carbones & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rursusque superponatur eis calefactum hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittant, quod plerunque fit in quindecim plus minusve diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamque virtutem abstersiuam, exiccatiuamque habent. Cura.

DE PRVRITV ET SCABIE, DEque Sapharis, & Furfuribus.
CAPVT XXXVII.

Quatuor horum origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum. Pruritus Scabies. Sapharę. Furfures.

Cautela.

Caueas a potionibus, digestionibus, purgationibus, a diaphoreticis, ab exiccatiuis, & morbillorum vnguentis.

Cura.

℞. *Aluminis repei lib. j. aluminis armeni lib. ß.* Fiat mixtura pro scabie. Cura.

Alia.

℞. *Aluminis plumosi, Entali, ana lib. ij.* Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

℞. *Alcali de albuminibus, Salis fusi ana* Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

℞ *Vitrioli, aluminis scissi, ana lib. ß.* Fiat mixtura in sapharis.

DE FORMICA.
CAPVT XXXVIII.

Formicæ generantur ex cruoribus in virtute expulsiua deficientibus. Formica.

Nota.

Quando gradus expulsiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum est morbi noui. Nota.

Terminus.

Generatio quæuis deficiens in expulsiua virtute, morbum nouum excitat in suo centro, qui terminatur postmodum in vlcerationem, prout sua signa continent. Termi-nus.

Signa.

Signa.

Signa. Si bullæ paruæ vna penes alterā,& ex fricationibus exeat aqua flaua,crustæ decidant, earumque loco renascantur aliæ cum vredine maxima, formicam esse indices,

Cautela.

Abstineas ab omni medicamento, præterquam a refrigerio.

Cura.

Descriptio vnguenti Astarzof.

Cura. ℞. *Lithargyrij abluti ℥ j. Sperniolo ℥ j.ß. de liquoribus barbæ Iouis, Succi ex nenuphare ana ℥ iij.* Fiat cerotum sine cera, super pannum illine,& administra per noctem,infrigidat,vt nō tedeat.

Alia formula.

℞. *Aquæ rosarum ℥ ij. resoluta caphura ʒ j.* commisceantur.

DE COSSO.
CAPVT XXXIX.

Cossum. COssum est apostema,quod nascitur ex albo sulphure, saleque scisso, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Nota. Cum sal scissum in parte Martis erumpit,ibidem extra cutem sua signa profert in locis, in quibus cartilagines existunt:nam, vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Signa. Cum nasus admodum vritur, postea fricationibus crustæ ponerentur, quæ per annum perseuerarent,cossum esse natum iudicabis.

Terminus.

Terminus. Nisi cossum auferatur incidunt fistulæ, quarum etiam terminum habet,

Cautela.

Caueas tamen a fistularum cura.

Cura.

Cura. ℞. *Succi agrimoniæ ℥ j. de porris ℥ ß. Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat mixtura,cui pannum intinges:hunc superponito non aspergendo,liquor exibit,ac per se curabitur.

DE BRANCO.
CAPVT XL.

Brancus. BRancus est liquor in faucibus suum centrū ponens,& sibimet exitum facit.

Nota.

Nota. Quiuis liquor scissus descendens,cū a vera deflectit origine,transit in emunctoriū externum.

Signa.

Signa. Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis,& postea fiat vlceratio,brancum existere iudicabis.

Terminus.

Terminus. Cum Brancus progreditur, vuulæ partem arripit, postea descendens squinantiam generat.

Cura.

Cura. Eius cura est in arcanis:& aqua brunellæ curat brancum optime.

Gargarismus ad Brancum.

℞. *Pyrethri ʒ j. Succi hypericonis ℥ ij. Succi persicariæ ℥ iij.* Oxymelli scyllitici ad pondus omniū commisceantur.

Aliud.

℞. *Liquoris mumiæ ℥ j. Succi persicariæ ℥ ij. Aceti communis ℥ iij.* Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA.
CAPVT XLI.

Squinantia. SQuinantia quidem oritur ex eodem loco, ex quo nascitur apostema, eiusque centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusque regionis,nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Nota. Omnis morbus in gutture proueniens. huius loco curari debet:in confinus alius non est inuestigandus.

Signa.

Signa. Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij,caput inflammatum sit non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retro cacumen foramen inciderit, inglutionem & sputum prorsus hæc abstulerint,signa sunt eius.

Terminus.

Terminus. Si forte balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius,& vuulam atq; folium inficit.

Cautela.

Abstineas a purgationibus,a phlebotomiis, & ventosarum positionibus.

Cura.

Cura. Per gargarismum incarnatiuum curari debet squinantia:cuius descriptio talis est: ℞. *mellis rosarum ℥ iiij. Aristolochiæ rotundæ. Pirolæ ana ʒ ß. Aquarum de prunis, de prunella ana ℥ vij.* Fiat gargarismus, accipiat in os, gargarizet: si apostema est apertum, ter vel quater in die, vt intret apostema, tunc balsamum naturæ curabit:sed si non sit apertum, non proderit: verum si magnus sit tumor, superpone defensiuum extrinsecus.

Defensiuum in Squinantia.

℞. *Mucilaginis de fœnograeco ℥ x. Cerussæ ℥ ij. Caphuræ tritæ ℥ ß.* Fiat mixtura & cataplasma extrinsecus,vt mitigētur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem

℞. *Aquarum rosarum rubearum, Bursæ pastoris, Solatri, Barbæ Iouis, singulorum æqualia pondera:* commisce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga super caput.

DE ALBORA.
CAPVT XLII.

Albora. ALboram ex tribus mixtam fore dico: scilicet morphea,serpigine, & lepra.

Nota.

Nota. Cum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur sub noua denominatione.

Signa.

Signa. Vbi cicatrices natæ fuerint in facie,serpiginū instar,postea trasmutantur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adesse dicas.

Terminus.

Terminus. Præter omnem vlcerationem terminatur,ac cum fœtore maximo, cum nasi,tū oris, eiectionibusque. Non alias quā eius morbi demonstratio est extrinsecus,in linguæ radice pariter existit.

Cautela.

Abstinendum est a medicamentis intrinsecis, ab aquis fortibus & corrosiuis.

Cura.

Cura.

Cura.

℞. Stanni, Plumbi Argenti ana ʒ j. Aquæ albuminum ouorum destillatorum lib. ß. commisceantur, &c. Albumina ouorum cocta destillanda sunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, quo madefiat albora.

DE PANNO.

CAPVT XLIII.

Pannus.

EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam atque mortem cognoscere deberet medicus.

Nota.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliasque non est intelligendum, quam de lepra.

Signa.

Signa.

Cum infans ex vtero matris suæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum esse iudices.

Cura tincturæ in panno.

℞. De floribus fabarum ʒ. ß Calcis ouorum ℥. ij. Salis peregrinorum lib. j Aquæ consolidæ. Alcool vini ana ʒ xv. Destilla per alembicum, & hac medicina pannum inunge: fiet albior quam cutis altera.

Alia tinctura.

℞. aluminis plumosi, Scissi; ana lib. j. Destilla in aquam cum ista additione.

℞. Caphuræ ℥ ß. sigilli Salomonis ℥ ij. Rursum destilla, postea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lauaque.

DE SCISSVRIS SICCIS.

CAPVT XLIV.

Scissuræ siccæ.

SCissuræ siccæ sunt ex sale carnis vel sanguinis, quod cum sudore prorumpit sine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ fiunt, & in illa carne.

Signa.

Signa.

Cum in plantis pedum, volisque manuum scissuræ siccæ fiunt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens, scissuras siccas fore iudicabis. Si sint in minimo digito, & in sequenti, sal est saluatellæ. Siccæ sunt omnino, crustis & sanie carent. Fiunt etiam in calcaneis scissuræ siccæ, quales habere solent milites.

Terminus.

Terminus.

In eodem statu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt crustas.

Cura.

Cura

Earum cura fieri debet eo loco, in quo sunt, prout sequitur.

℞. Radicum vrticæ minoris ℥ vj. Reponticæ ℥ iij. Consolidæ regalis ℥ j. ß. Aquæ puræ quantum satis est pro decoctione, In decoctione superpone manus, & olla sit optime cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac singulis diebus quater aut quinquies postea purgabis sanguinem, vti sequitur.

℞. Gamandreæ, Cichoreæ ana, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat sanguinem tantum, quantus eius haustus fuerit: est enim vera & naturalis minutio sanguinis.

Alia cura.

℞. Farinæ hordei, Siliginis ana ℥ j. Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana ʒ ß. Aquæ puræ quantum sufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

℞. Petrolei, Axungiæ cati syluestris, Axungiæ cerui, Taxi ana ℥ ß. Fiat vnguentum super carbones, mane & sero inunge.

DE MORO.

CAPVT XLV.

Morum.

EX entalico scissoque salibus nascuntur mori, originemque suam sumunt, sicuti scissuræ siccæ.

Nota.

Nota.

Cum duæ species in vnam generationem concurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum sal non educitur per sudorem, sed ex eo porri, & ex sale scisso fiunt scissuræ

Signa.

Signa.

Si porri supercreuerint fissi, præter crustas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Terminus.

Mox atque porri similes emiserint sanguinem per instrumentalem incisionem, aut corrosiuis: id si fiat, morus nouus enascitur, post quem sequitur fungus, & spongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemque durissimam habet.

Cura.

Cura.

℞. Oleorum ex iuniperis ℥ j De spica ʒ ij. Laterini ʒ vj. fiat mixtura. Vngantur hoc vnguento sæpius, & euanescent: excindi non possunt, nec euelli. Minutio per gamandream, cichoreæque potum optime valet ad mundandum sanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

℞. Oleorum benedicti ℥ j. Mastices ℥ ß. misceantur, & inunge mane & sero.

DE RAGADIIS IN ORIFICIO vuluæ, & in ano

CAPVT XLVI.

Ragadia.

RAgadia proueniunt ex sale menstruoso, cum actus venereus & menstruum simul concurrunt, seseque mutuo complectuntur: ex huiusmodi separatione ragadij nascuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando sal hoc ad locustas se recipit.

Nota.

Nota.

Quamuis separatio salis scissi transit in fissuras tantum, vbi cum alio mixtum non fuerit.

Signa.

Signa.

Cum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel stercoris proscinduntur, vtrumque fissuræ tales, visibiles sint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Terminus.

Vltimo transeunt in vlcerationem intrinsecam, & putrefiunt in eiectionem saniei.

Cura. Pessarium in ragadiis vuluæ.

℞. Aloe succotrini ʒ j Radicis aristolochiæ rotundæ ʒ iij. Terebinthinæ lotæ quantum satis est; fiat pessarium ad sufficientem longitudinem.

Aliud.

℞. Terebinthinæ lotæ ʒ vj Albi græci ʒ j. Ceræ ℥ ß. Puluerum agrimoniæ, Consolidæ, Pyrolæ ana quantum sufficit pro incorporatione. fiat pessarium, quod ragadia tegat, vlteriusque non procedat, nec sit ragadiorum loco breuius.

Alia.

Alia descriptio sparadrapi per vuluam.

℞. *Mucilaginis psillij* ℥j. *Olei amygdalarum amararum* ℥iij. *Succi florum capsi* ℥.vj. Fiat sparadrapum hoc modo: Linteū eiusdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori: postmodū indes in vuluā, in qua per tres horas maneat: his transactis iterū intingatur, indureturq;.

Alia.

℞. *Succorum pyrolæ, Consolidæ ana* ℥.iiij. *Florum hypericonis, Prunellæ, Centaureæ ana* ℥ij. *Betonicæ* ℥. vij. *Olei anethini* ℥iiij. Fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ & ad hæmorrhoidas.

℞. *Mumiæ* ℥j *Laccæ rubeæ* ℥.ß. *Pulueris araneatarum, Antimonij ana* ℥ ij. *Chimolea* ℥i ß. *Cachimiæ* ℥ v. fiat puluis.

DE ESSERIS.

CAPVT XLVII.

Esseri. ESseri prouenniunt ex vaporibus mineraliū ex trisecorum, vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Nota. Extrinseca medicum accidentalia cognoscere decet, vt extrinseci spiritus cum imprimuntur, ab eo cognosci queant.

Esseri plerunq; sæuire solent in illos, qui salia montana, vitriolū, aut cuperrosā excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntque. Fodinarū artifices morbo simili tū pulmonis cordisque passionibus doloribusue torquentur.

Signa.

Signa. Si nodus quispiam tumorque vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latum extenderentur, crustasque rubeas, vt sunt squamæ piscium, producerent, esseros fore indicato.

Terminus.

Terminus. Cum in spiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imo potius in vno statu permanet.

Cautela.

Cauendum est a physicis: hoc est, illis, qui purgationes extrinsecas dare cupiunt: nam quiuis morbus exterius productus, exteriorem etiam curam libenter admittit, non interiorem.

Cura.

Cura. ℞. *Olei ex iuniperis lib.* ʃ. *Olei amygdalarum dulcium lib.j. Olei de coste* ℥.viij. Fiat mixtura: postremum fit sicuti oleū de guaiaco, aut buxo. Oleū de iuniperis non fit per descensum: sed oleum de coste, hoc est, ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

℞. *Olei de spica* ℥ß. *Olei quercini lib.ij. Axungiæ catti lib.j.* commisceantur: vngantur, & his oleis præseruabuntur a spiritibus, qui morbum hunc generant: quia vnctuositas illa non sinit huiusmodi spiritum subintrare. Natura quidem aluminis est officiumque findere. Cum tamen his cutis perunctа fuerit axungiis, tales spiritus nullos recipit, qui sibi detrimentum inferre valeant.

DE VNDIMIA.

CAPVT XLVIII.

Vndimia quid. A Sale resoluto producitur vndimia. siue carnis sal hoc fit, aut alterius. & in eo loco centrum ponit, in quo si tum est.

Nota.

Nota. Quoduis sal resolutū, acuitate carens, apostema generat absque lepra. Vndimia est apostema, quod ex compressione fossu lā remanentem concipit, vt in hydropisi fieri solet: estque morbus absque dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitque dolor.

Signa.

Signa. Cum apostema surrexerit absque dolore, fossam ex compressione retinens, estque sine colore, quo reliqua tincta sunt, vndimiam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Putrefit intrinsecus prius, postmodū extrinsecus, & in vlcus transit cauernosum.

Cautela.

Abstinendum est a pharmacis physicis: nā iste morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Cura. ℞ *Realgaris* ℥j. *talci* ℥ iij. visci quercini quantum satis erit pro incorporatione: fiat emplastrum super vndimiam.

Post apertionem.

℞. *Colophoniæ* ℥ j. *Ceræ* ℥ iiij. Resinæ de botin, vt satis sit pro formando emplastro.

Post mundificationem.

℞. *Consolidæ maioris, Aristolochiæ rotundæ ana* ℥ij. *Vitellorum ouorum, Terebinthinæ ana* quantum sufficit: agitando fac vnguentum, & vndimiam inunge.

DE SEPHIRIS.

CAPVT XLIX.

Sephirus quid. SEphirus est fluxio proueniens ex sale sicco, quæ non potest in maturationē transire, sed in sua duritie semper manet, atque tumore, quosuis colores induit.

Nota.

Nota. Nomen est omnibus duris apostematibus commune, sephirus, priusquā maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionem expetit.

Cura.

Cura. Excellentissimū est ad morbū hunc remediū viscus de botin & iuniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem. ℞. *Visci iuniperorum* ℥ ß. *Fœnugræci* ℥ iiij. *Aquarū irrigi, Lapparis acuti ana* ℥ ij. *Succi althææ,* quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma.

Alia descriptio.

℞. *Olei ex lithargyrio, Colophoniæ, Mumiæ ana* ℥j. *Olei ex vitellis ouorū,* quantū sufficit ad formandum vnguentum: hoc sephirum mollificat, maturumque reddit.

Oleum *lithargyrii fit hoc modo: alumē, acetū, & lithargyrium,* coque simul ōnia, donec albescant: postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumptionem vsque liquoris decoques, & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

DE FVGILE VEL FVGILICO *Apostemate.*

CAPVT L.

Fugile quid. EX Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indicium principij Noli me tangere Archelaus vocat *fuliginem*. Hermes vero *ferruginem*. Nos autem *ferruginem Martis* nominamus. Is potissimum accidere solet, qui nondum adoleuerunt, videlicet intra quartum & vigesimum annum existentibus: aliis vero si contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos, *Noli me tangere,* dixeris expectare.

Nota.

Nota. Quiuis liquor materialis apparet antea quam locum fixum ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in prauam lentiginem.

Signa.

Signa. Cum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earum circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atque dolor capitis, partim vna cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas.

Terminus.

Terminus. Si per se terminatur, in putrefactionem transibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, a purgationibus, a capitellis, aut lixiuiis acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum.

Cura.

Cura. Tripartita est eius cura: vna per mutationem: per mundificationem alia: tertia per consolidationem.

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde sequūtur accidentia praua: per se maturescere potius erit.

Nota.

Nota. ♃ *Olei laterini* ℥ j *Oppopanaci colati* ℥ ß. *fiat emplastrum super carbones.* Oppopanacum per acetum colatur: deinde fit iterum massa, & induratur.

Mundificatio.

♃. *Mellis, Brunellæ ana* ℥ j. *Aristolochiæ rotundæ Aloe patici ana* ʒ j. Fiat mixtura in modum emplastri, administra quum iam apostema fuerit apertum.

Consolidatio.

♃. *Vitellorum ouorum numero iiij. Resinæ de botin* ℥ ß *ij Farinæ tritici, Hordei ana* quantum satis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentū.

DE NATA VEL NASDA.
CAPVT LI.

Nasda quid. CVm ambæ virtutes simul concurrunt in vnum latus, nasda producitur, eo, quod natura tribuit vni, quod ab altero surripit, estque naturalis concretio.

Signa.

Signa. Quando membrum aliquod ipsamet hoc operante natura maius fit altero, nullusque dolor in eo loco fuerit, nec in stomacho, nasdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, signum erit phthisis.

Cautela.

Noli sumere potiones aliquas, quia natura per seipsam effluit.

Cura.

Cura. ♃. *De fecibus vini* ℥ x. *Vini ardentis* ℥ iiij. *Axungiæ vulpis* ℥ v *Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat vnguentum.

DE PHLEGMONIBVS.
CAPVT LII.

Phlegmo quid. PHlegmo quidem est apostema, quod non tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Nota. Apostemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, producuntur ex aluminibus liquefactis: & ab aliis apostematibus hoc solo differunt, quod non sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

♃. *oleorum ouorum* ℥ vj. *Camomelini* ℥ j *Serapini, Galbani ana* ʒ vj. *Visci de abiete aut pino ad pondus omnium. Farinarum hordei. Fabarum ana quantum sufficit pro incorporatione:* commisce in formam vnguenti. Mel rosatum & salis aquam simul permisceas, quo liquore sero maneque lauabis.

DE HERNIA AQVOSA VEL HVMOROSA.
CAPVT LII.

HErnia aquosa prouenit ex eo loco, in quo sita fuerit, estque liquor in oseo resolutus: producitur ab externis accidentibus & causis, cum quisquam læsus fuerit, vel ex abundantia spermatis putrefacti, quod in liquorem est resolutum. Aquosa Hernia quid.

Nota.

Quoduis resolutum sal in suo loco remanet solum, nisi per poros deorsum transeat, & tunc destillat in exitum, quod in oseo fieri nequit. Nota.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compressioneque foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam esse dicito. Signa.

Terminus.

Cum hernia per se terminari permittitur, in testiculorum putrefactionem transit, & postmodum bubonis initium præbet: si per tres aut quatuor septimanas non recesserit, fit morbus incurabilis. Terminus.

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligenter animaduertas, an hernia sit aquosa, vel inflatio testiculorum, vt vnum pro alio non cures, indeque maximum periculum subsequatur.

Cura.

♃. *Ficuum lib. j. Olei granorum iuniperi* ℥ *iiij. Farinæ fabarum* ℥ *vj* Fiat cataplasma super ignem, quod superponatur, quanto calidius pati valeat, mane, sub meridiem, & sero: nam ipsam materiam separat. Cura.

♃. *Farinæ fabarum lib j. Seminum psilij. Citoniorum ana* ℥ j. *Consolidæ maioris* ℥ iiij. *vini & aceti quantum satis est,* & fiat emplastrum. Recepta quæuis euacuantia vel exiccantia hoc loco sunt inutilia.

DE HERNIA VENTOSA.
CAPVT LIV.

HErnia ventosa prouenit etiam ex accidentalibus, & est arsenicalis inflatio præter salis resolutionem. Hernia ventosa quid.

Nota.

Omnis inflatio sicca producitur ex arsenico puro, quapropter apprime considerandum est in hac cura, quod ea, quæ mitigant arsenicum, herniam ventosam etiam curent. Nota.

Signa.

Cum oseus inflabitur cum duritie, & intensione, illaque duritie insensibilem oseum effecit & absque colore, herniā ventosā esse indicabis. Signa.

Terminus.

In suo statu manet, donec altero anno subsequenti rursus in crisim incidat. Terminus.

Cautela.

Cantela.

Abstinendũ erit ab apertione, rebusque siccis.

Cura.

Cura. ℞. *Ficuum lib j Olei ex baccis iuniperi ℥ iiij. Farina fabarum ℥ vj.* Resoluatur materia sicuti supra de hernia aquosa scriptum est: animaduertendum tamen in primis curando herniam ventosam, vt per pinguia, viscosaque procedatur, non propter duritiem, cum sit ventus: & quamuis diaciminum ad ventum in ventre clausum optime valeat, nihilominus in ista cura non est idoneum: quia tumor hic ab arsenico crudo, & realgare causatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viscus abietis, & emplastrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

℞. *Olei amygdalarum dulcium ℥ ij. Farinæ fabarum ℥ ß. Fimi columbini, Fimi caprarum ana ℥ iij. Aceti quantum sufficit:* fiat cataplasma, quod superponatur mane, sub meridiem, & sero.

Alia Descriptio.

℞. *Visci abietis ℥ vj. Mumia ℥. v. Foliorum ebuli ℥ j. commisceantur.*

Alia formula.

℞. *Terebinthina lib. ß. Cumini ʒ iiij. Seminũ lactuca ʒ vj. Cera* quantũ satis erit: reduc in emplastrũ.

DE HERNIA CARNOSA.
CAPVT LV.

Hernia carnosa quid. NOn alias quam alcola vel naphtha suam originem hernia carnosa ducit, loco formaque solum ab eis differt.

Nota.

Nota. Postquam liquor nutritiuus quo sustentatur oleus, a vera substantia separatur, & in excrescentiam transit, herniam carnosam profert.

Signa.

Signa. Si tumuerit oseus, indutuerit, ac sub cute, vel trans cutem excreuerit caro, herniam carnosam dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo transit in putrefactionem, & producit fistulam, & si non maturuerit infra quinque septimanas, nullam curam admittit amplius.

Cautela.

A potionib. vel curis intrinsecis a reb. pinguib. & a superpositione siccorũ & exiccantiũ abstine.

Cura.

Cura. Eius cura duplatur, scilicet per instrumenta, perque medicamina. De instrumentis scriptum est in vlceribus.

Descriptio cura.

℞. *Olei laterini ℥ vj. Oppopanaci, Galbani, Bdellij ana ʒ i ij.* Reduc ad formam liquidam cum ista additione. ℞. *Fabarum farina ʒ iij. Ficuum numero iiij. Caphura, Ruta ana ʒ j.* fiat in modum emplastri: maturat, resoluit, putrefacit, crescere magis non sinit, nec etiã dolorẽ inferre.

Resoluentia herniam carnosam, alcolam, & naphtam, sunt ista.

Oleum benedictum. Oleum laurinum destillatum Oleum nucum, Oleum de seminibus papaueris nigri, Oleum aneti. Axungia cera destillata, Alcool vini destillatum cum fabis, Alcool destillatum cum seminibus psilij, Aqua flammula. Aqua hirundinaria, Aqua de persicaria rubea, Aqua de eringo, Succus ex lapatio. Liquor destillatus ex vino caprino.

Notandum hic olea destillata rebus pinguibus non annumerari.

DE TENTIGINE OBSCVRA ET praua, hoc est, Noli me tangere, in matrice.
CAPVT LVI.

EX superfluitate salis acetosi, quod in profluuio, vel in menstruis existit, oritur obscura tentigo.

Nota.

Si menstruum aut profluuium transeat in salis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matris substantiam se confert, ac tentiginem excitat obscuram. Nota.

Signa.

Quando sui temporis ordinem profluuia menstruaque non obseruant, ac vna cum illis fluxionibus aqua permiscetur, & cum vrina sanies dolore pudendorum effluit, torminaque fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde post quatuor septimanas sanguis profluit, genus tentigenis fore indices. Signa.

Terminus

Si per annum continuarit, mulierque sterilis fiat, in vlcerationem incurabilem transit. Terminus.

Cautela.

A purgationibus, consolidationibus, & mundificationibus prorsus abstinendum erit.

Cura

Eius cura tripertita est, vna per sparallium, alia per potiones, tertia per vnguenta parum differt hęc ab ea quę de matricis vlcerationibus cura fieri debet. Cura.

Cardonium.

℞. *Agrimoniæ, Saniculæ, Pyrolæ, Vtriusque peruinca ana ℈ j. Aristolochia rotunda ℥ j. Herbarum pastinaca, Perdetis ana ℥ j.* Musti non maturi ex vino rubeo vsque ad centum kist, fiat cardonium, hoc est, ponatur in mustum herbæ supradictæ, macerentur, & simul repurgentur, de quo vino per mediuñ annum continue bibat mulier. Kist vini duas mensuras implet.

Aliud cardonium.

℞. *Consolida regalis lib. ß. Aristolochia rotunda ℥ vj. Diapensa. Alchimilla ana ℥ ß. Serpentina minoris, adpondus omnium:* fiat cardonium secundũ vsum. *Salis compositio, cuius vsus sit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.*

℞. *Salis communis lib. ß. Thuris, Mumia, Hamathitis ana ℥ ij.* Fiat mixtura cum sale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obscura.

℞. *Aquarum plantaginis, Serpentina, Persicariæ, Hypericonis ana lib ß. Lumbricorum terrestriũ ℥ vj. Dragacanti ʒ j. Consolida. Foliorum aristolochia longa ana ℥ iij.* Fiat sparallium optimo Saccharo permistũ, hoc est, fiat metrenchita, vel clysteriũ, vuluæ imponatur, perque tres, quatuor, vel quinque horas in ea maneat singulis diebus.

Aliud sparallium.

℞. *Succi hypericonis, Persicaria ana lib. ß. Aqua de prunis, de cerasis ana lib. j. Terebinthina lota in aqua rosarum ℥ vij.* Fiat sparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro necessitatis exigentia.

Aliud sparallium.

℞. *Olei hypericonis, Persicaria, Aristolochia rotunda, ana lib. j. Olei ranarum Lumbricorum ana ℥ x ij. Olei ex vitellis ouorum adpondus omnium,* formetur sparallium, & ob suam pinguedinem, non est opus, vt in tanta quantitate hoc administres,

e 4 quia

quia quicquid lubricum est, matrix ad se libenter attrahit.

Vnguentum ad dorsum

℞. *Mercurij absque substantia frigida, & omni mordicatione correcti* ℥ ß. *Boli fessi* ℥ iij. *Axungiæ ceruinæ lib.* ß. *Olei anethi, Olei ex vitellis ouorum ana* ʒ vj. fiat vnguentum cum cera. Ista medicamina, scilicet vnguentum, sparallium, & cardonium simul administrari debent quolibet die bis.

DE MOLA MATRICIS.
CAPVT LVII.

Mola matricis. Nihil aliud est mola per se, quam menstruum, quia istud est matricis nutrimentum, & vna spermatis.

Nota.

Nota. Quoduis menstruum spermati permixtum in generationem transit: nam in eo loco nulla separatio fieri potest amplius, præterquam nascentis impleto tam termino separatur a suo loco decoctionis. Vita molæ est in spermate nam donec sperma habuerit, inflatur venter, quo deficiente cessat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excrescentia, quam Friburgi vidimus in vitulo (puto in intersignio vituli esse legendum, albo nigrove coloribus permixtam.

Signa

Signa. Si mulieris vterus ex prægnanti natura tumuerit, menstruaque fluant, & modo venter minueretur, alias augeretur, aut extra verum terminum in duram inflationem exsurgeret, vna cum, vel absque doloribus, moueretur que, molam esse matricis dicito.

Terminus.

Terminus. Crescente mola matricis, spermatibusque vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem vsque.

Cura.

Cura. Duplex est medicina molæ, vna quidem in expulsione, altera in præseruatione.

Ad expulsionem.

℞. *Croci orientalis* ℥ iiij. *Boracis* ℥ ß. *Carabe* ℥ ß *Scammonea* ʒ vj. *Lapidis lazuli* ʒj. Fiat pessarium cum oppopanaco inspissato. Animaduerte, quod huiusmodi medicamentum adhiberi nullo modo tuto possit: nisi mola praua sit adhuc, & per vuluā exire queat, ante partus veri termini: alias mulier exponitur mortis maximo periculo, si magnā expellere molam conatus fueris.

Præseruatiuum contra molam.

℞. *Agarici trochiscati* ʒj. *Euphorbij* ℥ ß. *Oppopanaci colati & inspissati ad pondus omnium*: fac pessarium, vtere antequam habeant molam magnam: si non desierit vna tantum nocte, siste gradum in eo medicamento, quia signum est generationis prolis.

DE EXITVRA.
CAPVT LVIII.

Exitura. Exitura habet exordium ex proprio defectu, sic, vt illa tria prima, quæ continent excrementum, in putrefactionem transeant.

Nota.

Nota. Quoduis excrementum primam suam materiam habet, ab eoque separatur, quod expellit, illud: postmodum aliud nihil præter infirmitates generat.

Signa.

Signa. Cum sanies per nasum flaua fœditaque decolat, vna cum dolore capitis, vel eo sine, pariter si aurium excrementa putrida fuerint, sputumque fœteat, vrina saniem proferat, ac stercus naturalem colorem amiserit, sudor sit fœtens, vngues corruptionem patiantur, ex auribus flaua pinguisque sanies profluxerit, oculorum lacrymæ salsæ destillarint, & acutum apostema turgeat, ac menstrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint, præter dolores renum aut fæmorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Terminus.

Terminus. Si exitura sæpius abierit, redieritque per quatuor annos idipsum continuando, permansuram esse iudicabis.

Cura.

Cura. In exitura non est alia cura, nisi quod excrementum extrahatur continuate.

Descriptio ad nares.

℞. *Lolij, Seminis nigellæ, Ellebori albi ana* ℈j. *Maiorana, Saluia ana* ℥ ß. *Musci grana* vj. Fiat sternutatorium, quod singulis diebus mane per nasum attrahatur parum: per vicem.

Descriptio ad aures.

℞. *Diagridij* ℈ j. *Bdellij* ʒj. *Ceræ* ℈j. ß. Fiat in modum emplastri: cū aures spumā aut quam emiserint, impone pinnacidium his constructum.

Medicamentum ad vrinam.

℞. *Croci orientalis* ʒ ß. *Pilorum zemi* ℥ ß *Cantharidum numero* v. Fiat mixtura, sacculusque sub canali, subtusque vesicam, vrinam prouocabit, per vnum aut alterum diem, donec semes cesset. Zemi sunt folliculi circum leporum caudas existentes.

Medicina pro stercore, vel intestinis.

℞. *Mellis quantum sufficit, Diagridij* ℈ j. *Hermodactylorum, Turpeti ana* ʒj. Fiant suppositoria secundum artem: præter sal in exitura, verum in constipatione poteris vti sale.

Medicina pro sudore.

℞ *Theriacæ* ℥ j. *Alcool vini* ℥ ij *Euphorbij grana* vij Fiat haustus ante ingressum balnei, sudet, postmodum calide contectus decumbat in lecto, bis hoc, ter, vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

DE CALLO.
CAPVT LIX.

Callus. Callus est arsenicalis tumor, ex liquore carnis aut sanguinis proueniens.

Nota.

Nota. Quoduis apostema per fricationes excitatum in superficie carnis ponit suum emunctorium.

Signa.

Signa. Si post fricationes aliquod exurgat apostema rubeum atque tumens, callum esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Si fluxiones arsenicales coniunctæ fuerint, cum affluentia terminatur in vlcerationem, & postmodum in esthiomenum transit, maxime cum apostema, vel foramen in crus siccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

Cura. In calli cura postquam in apostema transierit, hac vtere descriptione. ℞. *Olei rosarum* ℥ vj. *Calcis viua extinctæ* ℥ iij. *Caphuræ* ʒ v. Fiat mixtura, quæ superponatur vnguenti loco. Si

tamen

tamen prius in vlcus transisset callus, hoc vtere.

℞. Sperni ioli ℥j. Olei de caphura ℥j. Succi papaueris, Hyosciami ana ad pondus omnium. Fiat cataplasma, quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionem hanc. *Emplastrorum apostolicorum, Diaquilon ana ℥ ß. Mumia ℥ij. Cerussa ℥ ij. Caphura ℥j.* Misceantur, & fiat emplastrum super carbones.

DE PORRIS.

CAPVT LX.

Porrus. Porri proueniunt ex auio liquore, qui nutrimentum radicum esse debet vnguium.

Nota.

Nota. Vbi porrus, non longe distant vngues: itaque radices earum in excrescentiam transeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Signa. Cum in digitis pedum aut manuum porri nascuntur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excrescunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore dixeris.

Terminus.

Terminus. Vltimo simul cum carne crescunt in vnguium duritiem, & cum per corrosiuas aquas, vel incisionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, incisioneque maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab incisionibus & corrosiuis aquis abstine.

Cura.

Cura. ℞. *Oleum ex baccis iuniperi, Besonna, Agarici ana ℥j. Fellis bouis quantum satis erit pro vnguento.* Vnge dies & noctes linteolo, quo magis triueris, eo melius efficiuntur nigri, siccanturque. Postea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque septimanas.

Alia cura.

℞. *Realgaris ℈j. Olei vitellorum ouorum ℥.ß Calcis extinctæ*, quantum sufficit in vnguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

DE SCLIROSI.

CAPVT LXI.

Sclirosis. Sclirosis est apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam nouæ generationis.

Nota.

Nota. Quando natura superfluitatem ex centro generationis producit, accumulata postmodum in excrescentiam, iuxta membrum, in quo fuerit, generatur.

Signa.

Signa. Cum in corpore durus & immobilis tumor, & caro simul cum ligamentis creuerit, quod si tactu simile quid percipitur, sclirosim fore iudices.

Terminus.

Terminus. Sub finem indies magis ad suam generationem tendit sclirosis, & vltimo contorquet membrum, intestina debilitat inflationibus, & in regionibus existens membrorum, seipsum ad mortem suffocat.

Cautela.

Ab omni medicina, qua solitum est in apostematibus vti, caueas, & ab omnibus instrumentis, quibus tonsores vtuntur, & ab eorum magisterio.

Cura. Cura.

Curat sic, quod sclirosis non accrescat, nec alias curari potest.

Descriptio vnguenti.

℞. *Olei mirtillorum ℥ij. Nucis muscata ℥ ß. Axungiæ iumentorum ℥ij. Petreoli ad pondus omnium.* Fiat mixtura, qua spermatica vasa, prout renes & fœmora, mense quolibet inungantur: hac enim sclirosi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior est, quam vbi corpus nascitur: possibile est, vt fiat secunda regeneratio: & est pura superfluitas regenerationis. Sclirosis aliquoties in fronte nascitur, vt nodus, in ceruice, & in manibus. Quando sub costis, aut sub ventrem nascitur, tunc eius durities non bene percipitur.

DE LENTIGINE. Lentigo.

CAPVT LXII.

Inexperti, nec non doctores, asserunt, ex cholera nasci lentigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verum ego liquoris Mercurij esse dico.

Nota Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in sui regenerationem, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor florescens regeneratur, & qui lentigines habent, illis, qui carent saniores existunt: sub axillis & sub genubus, pallent, quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasque sub lentiginum vocabulo concludit. Signa.

Signa.

Cum in facie, vel sub genubus, aut supra maculæ nascerentur, crocei luteique colorum, siue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura. Cura.

Curandum est, vt expellantur, quo vehementius, eo melius.

Descriptio contra lentigines.

℞. *Heliotropij, Gamandrea ana ℥iiij. Manna electæ ß. Spermatis ceti, Baccarum lauri ana ℥ x. Aquarum melissæ, Verbenæ, Valerianæ ana ℥v.* Fiat potus, eiusque dosis a quatuor in vncias quinque sit, cum incipiunt exire, bibatur: si Reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minime bonum est. Vide quæso quam egregia res sit experientia, per hoc vnicum.

Helitropium herba solaris, quę penes me est melissa, mirum in modum carnem & sanguinem regenerat, eaque nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apostemata, quorum ego, quod hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminisse volui. Quod eos, qui ad Physicam & Chirurgiam pertinent morbos, mihi per experientiam cognitos, descripserim, boni consule.

FINIS.

THEO-

aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam superponas.

DE RANVLA.

CAPVT XXVI.

Ranula quid. RAnula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Nota. Si caro senuerit, ranula minime nasci potest quod in varices transire deberet, in linguæ regionibus fit apostema.

Signa.

Signa. Si venæ sub lingua tumuerint cum cæruleo colore, ranulam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo cum ranula transit in maturationē, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si vero non coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireque facit.

Cura.

Cura. Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illines aquis bra'lfatellæ, agrimoniæ alchimillæ, diapensiæ vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curam hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at si parua sit, aquç prædictæ sufficiant.

DE NACTA.

CAPVT XXVII.

Nacta quid. NActa est immaturū apostema, proueniens ex menstrualibus fluxionibus, cum illæ per sal plumosum in cōgelationem tractæ sūt, & ex eis post in resolutionem.

Nota.

Nota. Omnis immaturitas admixta maturo non recipit istius emunctorium, sed proprium sale suo plumoso hoc operante.

Signa.

Signa. Si grauida vel puerpera mulier conquereretur de vberum dolore, prę tumescentia, duritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Sal plumosum vltimo fit corrosiuum, & in vlcerationem transit, post in putrefactionē, & postremo pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentiam terminatur.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, à cauteriis candentibus metallis factis, ab Arsenico cum aqua rosarum, ab oleis destillatis, vt sunt *laterinum*, & *terebinthina*. Caue pariter à cerussa, à refrigeriis & ab oleis rosarum & violarum.

Cura.

Cura. Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet.

℞. *Oppopanaci, bdellii ana* ℥j. *Serapini* ℥ij. Liquefac in aceto colato per pannum, postmodum inspissabis in modum mellis. ℞. *Mumiæ j. Aristolochiæ rotundæ* ℥ss. Liquoris de chachimia ad pondus omnium, fiat emplastrum

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, vel suillis.

CAPVT XXVIII.

Scrophulæ. SCrophulæ prodeunt ex sale de milio: quod ais foramen peculiare centrum habet, estque huius operatio similis operationi salis lapillati de grandine.

Nota.

Nota. Cum alumen resoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodum in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum foramē edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Signa. Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flauo centro, cum vredine maxima, tumoreque, postea mirum in modum & citissime rubuerint, ac postremo foramina, quorum vnum alterum non tangat, inciderint, scrophulas esse iudicandum est.

Terminus.

Terminus. Vltimum, si terminum attingere permittātur, post tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cæruleum nempe nigro commixtum: postea noua crisis incidit, cum vehementi calore: cutis subtus excauatur, ac in mortem vsque permanet.

Cautela.

Caueas à pice, calidis oleis, ab aristolochia, viridi æris, ab arsenico, sale armoniaco præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina: tum ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Cura. Earum cura fit corrosiuis & consolidatiuis.

Corrosiuum.

℞. *Vitrioli albi* ℥j. *Aquæ rosarum* ℥.iij. *Lithargirij absoluti* ℥.ß. Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæque leniter impleantur.

Consolidatiuum.

℞. *Consolida regalis lib. ß. Aristolochia longa* ℥iij *Myrrhæ* ℥ß. *Mumiæ* ℥ij. Post triturationem. ℞. *Olei rosarum, quantum sufficit pro incorporatione,* formetur in modum emplastri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS

CAPVT XXIX.

Vlcera cauernosa. VLceris cauernosi, quod ex chordis neruisque prouenit, origo, ranularum & verrucalium vlcerum origini similis est.

Nota.

Nota. Quod ex vno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, vti hic, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus

Signa.

Signa. Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atque tumor vna cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Terminus. Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauteriis, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Cura. Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

Ad vulnera

℞. *Lithargyri. Minij ana lib. ß. Olei oliuarum lib. j. Ceræ lib. ß.* Reduc in emplastrum. Postmodum accipe *Puluerem arancinarum, Chelidoniæ, Aristolochiæ rotundæ ana ℥. iij.* & formetur emplastrum.

DE BOCIO.

CAPVT XXX.

Bocium. BOcium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco, in quo ambe huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Nota. Cum liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum peruenire nequeat, nec idipsum exequi valeat, quod sui fuerit officij, retrograditur donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Signa. Si mulieri bullæ nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium agmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo violentissime tendit in finem & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura. Fluxum exiccato per deopilationem, vehementissime prouocato menstrua, vel hæmorrhoidas. Postremo sistenda est fluxio, sicut in Noli me tangere.

Prouocatio menstrui cum deopilationibus venarum est.

℞. *Liquoris pulegij, Arthemisiæ ana ℥ iij. Vini correcti ℥ vij. De [illegible] castrei bouis ℥. j.* Reduc ad mixturam, de his ℨ *ß. mane & sero.*

Additio.

℞. *Aqua ex fructibus sauinæ, vel oleum de granis eius.* [illegible]

Hæmorrhoidarum prouocatio

℞. *Serapini coloci ℨ ß b[illegible] . mastic ana ℨ j.* Fiat emplastrum per se, secundum [illegible] super locum hæmorrhoidarum.

DE TESTVDINIBVS, VEL CELSA.

CAPVT XXXI.

Testudo. TEstudinem, celsam (hoc est, id, quod huc atque illuc discurrit) ex salibus accidentalibus coagulatum esse dico.

Nota.

Nota. Cum celsa ex corpore suo transit in coagulatum, vagationem suam retinet secundum coagulationem.

Terminus.

Terminus. Postremo putrefacta in vlcus transit cancrosum in vigesimum quintum, aut sextum & vigesimum annum, & in crisin.

Cautela.

Caueas ab vnguentis, vnctionibus, & corrosiuis.

Cura.

Cura. Eius cura talis est, vt regio circumdatur eius alumine plumoso, & postquam ætelphara deciderit, superponatur oppodeltoch: hac via testudo putrefit in electionem: communibus emplastris concludito.

DE IGNE PERSICO, ET PRVNA.

CAPVT XXXII.

Ignis persicus. PErsicus ignis est sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est illado cum omnibus speciebus sulphuris, & est calx viua sicca, & calx viua liquida, quæ suam accensionem a liquido sale recipit. Postmodum vrit, consumitque membrum penitus, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Nota. Trium priorum transformatio mortalem consumptionem efficit: nam in persico, vel pruna consumptio talis impediri non potest, cum proprium & innatum in ipso calidum fit elementum occultum.

Signa.

Signa. Huius morbi signa sunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rursus duplicia, chronica & acuta scilicet. Chronica sunt, cum primo herysipela nascitur, postea bullæ flauæ penes foramina surgunt, pariter cum occulta rubedo cum vredine splendoreque tumuerit, in eoque statu per annos ternos, vel senos perseuerauerit, calidæ prunæ chronicæque signa sunt, ignisque calidi.

Acuta vero, cum repente calor membrum inuadit cum flauis vrentibusque bullis: vbi postmodum sicut in creticis color in cœruleum transit, ignem vehementissimum ibidem esse dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at si membrum hoc antea varices habuisset cum nigredine prunam frigidam natam esse iudices.

Cautela.

Abstineas a medicamentis secundum elementa compositis, a repercussiuis, a morbillorum vnguentis, vnctionibus, suffumigiis, & guaiacano ligno.

Cura.

Cura. Ignis persici cura duplex est, vna priusquam natus sit morbus, altera, cũ iam est vigentesimus.

Ad priorem curam.

℞. *Spermatis ranarum lib. ß. Caphuræ ℨ iij. Myrrhæ Thuris ana ℥ j.* Reduc ad destillationem solis: quod sic intelligas. Ponatur in vitrum ad solem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos instinctos superpone loco dolenti, cum siccati fuerint, rursus intinge, superponeque tam diu, donec sedetur.

Ad posteriorem curam.

℞. *Terebinthinæ induratæ lib. ij. oppoponaci lib. ß. colcotharis ℨ iij.* Reduc in emplastrum. Poteris etiam bulliens despumare mel, cui præcedentia cum imposueris, inde fiet emplastrum tenue, hoc pannis illitum lecto iam pedi superponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lente, postmodum bacillo huic immerso & extracto, videnum dura sit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunque dura, quæ terenda est in mortario, &c. Postmodum in aceti mensuris duabus oppoponaci cum leuiter coquendo liquefiat, coleturque per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia spissa fiat: quo facto, colcothar imponatur & terebinthina. Dum hæc materia calida est, fiant ex ea pinnacidia longa xxiiij aut circiter: nam frigefacta materia duresceit, vt vitrum: cum his vti volueris, melli ad spissitudinem cocto despumatoque, partem

eius vel totum impone pinnacidium, & in emplastrum tenue resoluetur, quod secto membro superpones.

DE CINZILLA
Capvt XXXIII.

Cinzilla. Cinzilla est, liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento.

Nota.

Nota. Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac a loco suo non remouetur.

Signa.

Signa. Cùm sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo post interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreque maximo successerint, cinzillam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo retrorsum ad radicem redit, accenditque diaphragma, postea mors subsequitur.

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusque.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda; postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos est, liganda.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *Colophoniæ lib j. puluerum chelidoniæ, arantiarum ana ℥ iiij.* Visci de botin, quantum satis est ad incorporationem.

DE GIBBO.
Capvt XXXIV.

Gibbus. Gibbus est ex quarta generatione concretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum.

Nota.

Nota. Quicquid extra proportionem suam existit, in excrescentiam transit, quæ si vergat intrinsecus, ad membrorum principalium regiones, indicat eum, qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse.

DE ELEPHANTIA.
Capvt XXXV.

Elephantia. Elephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus, menstrui, vel nutrimenti, descendentibus ad locustas membrorum.

Nota.

Nota. Quælibet elephantia serpit in modum napsæ, solum eo differt ab hac, illa, quod eius substantia liquorque simul nascantur.

Signa.

Signa. Membra fiunt napsalia, tumentiaque plurimum, & supra iuncturas consumuntur, postremo succedunt foramina. Tandem si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flaua profluit aqua: si tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Terminus. Elephantia terminatur in vulcus cauernosum, quo membri consumptio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Cura. Triplex est elephantiæ cura: quarum vna est hæmorrhoidarum: secunda menstruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.
Capvt XXXVI.

Manuum scissuræ prouenunt ex sale alopeciæ, hoc est, vitriolato, membrorumque locustas propter virtutem expulsiuam occupant. Scissuræ manuũ.

Nota.

Cum alopeciæ generatio deuiat in alias quam proprias locustas, in eis fit eius etiam productio. Nota.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quæ postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnem subintrantes mutentur, in corpore nihil eius existente, alopeciam iudicabis in manibus fore. Signa.

Terminus.

Postremo totam cutem occupant, crustisque decidentibus cessant. Terminus.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, a purgationibus, vnctionibus, fumigiis, & ligno guaiacano.

Cura.

Cura. ℞. *Ex quatuor gummi, Oppapanaci, Serapini, Galbani, Bdellij ana ℥ j. Colophoniæ ℥ ij. Terebinthinæ lotæ ℥ iiij.* fiat vnguentum. Liquefac illud super carbones & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rursusque superponatur eis calefactum hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittant, quod plerunque fit in quindecim plus minusve diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamque virtutem abstersiuam, exiccatiuamque habent.

DE PRVRITV ET SCABIE, DEque Sapharis, & Furfuribus.
Capvt XXXVII.

Quatuor horum origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum. Pruritus Scab es. Saphare. Furfures

Cautela.

Caueas a potionibus, digestionibus, purgationibus, a diaphoreticis, ab exiccatiuis, & morbillorum vnguentis.

Cura.

Cura. ℞. *Aluminis repei lib. j. aluminis armeni lib. ß.* Fiat mixtura pro scabie.

Alia.

℞. *Aluminis plumosi, Entals. ana lib. ij.* Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

℞. *Alcali de albuminibus, Salis fusi ana* Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

℞ *Vitrioli, aluminis scissi, ana lib ß.* Fiat mixtura in sapharis.

DE FORMICA.
Capvt XXXVIII.

Formicæ generantur ex cruoribus in virtute expulsiua deficientibus. Formica

Nota

Quando gradus expulsiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum est morbi noui. Nota.

Terminus.

Generatio quæuis deficiens in expulsiua virtute, morbum nouum excitat in suo centro, qui terminatur postmodum in vlcerationem, prout sua signa continent. Terminus.

Signa.

Signa.

Signa. Si bullæ paruæ vna penes alterá,& ex fricationibus exeat aqua flaua,crustæ decidant, earumque loco renascantur aliæ cum vredine maxima, formicam esse iudices,

Cautela.

Abstineas ab omni medicamento, prætetquam a refrigerio.

Cura.

Descriptio vnguenti Astarzof.

Cura. ℞. *Lithargirij abluti ℥ j. Spermiolo ℥ j.ß.de liquoribus barbæ Iouis,Succi ex nenuphare ana ℥ iij.* Fiat cerotum sine cera, super pannum illine,& administra per noctem,infrigidat,vt nō redeat.

Alia formula.

℞. *Aquæ rosarum ʒ ij.resolutæ caphuræ ʒ j.*commisceantur.

DE COSSO.
CAPVT. XXXIX.

Cossum. COssum est apostema,quod nascitur ex albo sulphure, saleque scisso, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Nota. Cum sal scissum in parte Martis erumpit,ibidem extra cutem sua signa profert in locis, in quibus cartilagines existunt:nam , vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Signa. Cum nasus admodum vritur, postea fricationibus crustæ ponerentur, quæ per annum perseuerarent,cossum esse natum iudicabis.

Terminus.

Terminus. Nisi cossum auferatur incidunt fistulæ, quarum etiam terminum habet,

Cautela.

Caueas tamen a fistularum cura.

Cura.

Cura. ℞. *Succi agrimoniæ ℥ j.de porris ℥ ß.Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat mixtura,cui pannum intinges:hunc superponito non aspergendo,liquor exibit,ac per se curabitur.

DE BRANCO.
CAPVT XL.

Brancus. BRancus est liquor in faucibus suum centrū ponens,& sibimet exitum facit.

Nota.

Nota. Quinis liquor scissus descendens,cū a vera deflectit origine,transit in emunctoriū externum.

Signa.

Signa. Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis,& postea fiat vlceratio,brancum existere iudicabis.

Terminus.

Terminus. Cum Brancus progreditur, vuulæ partem arripit, postea descendens squinantiam generat.

Cura.

Cura. Eius cura est in arcanis:& aqua brunellæ curat brancum optime.

Gargarismus ad Brancum.

℞. *Pirethri ʒ j. Succi hypericonis ℥ ij. Succi persicariæ ℥ iij. Oximelis [illegible]* ad pondus omniū commisceantur.

Aliud.

℞. *Liquoris mumiæ ℥ j.Succi persicariæ ℥ ij.Aceti communis ℥ iij.*Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA.
CAPVT XLI.

Squinantia. SQuinantia quidem oritur ex eodem loco, ex quo nascitur apostema, eiusque centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusque regionis,nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Nota. Omnis morbus in gutture proueniens, hujus loco curari debet:in confiniis alius non est inuestigandus.

Signa.

Signa. Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij,caput inflammatum sit non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retro cacumen foramen inciderit, inglutionem & sputum prorsus hæc abstulerint,signa sunt eius.

Terminus.

Terminus. Si forte balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius,& vuulam atq; folium inficit.

Cautela.

Abstineas a purgationibus,a phlebotomiis, & ventosarum positionibus.

Cura.

Cura. Per gargarismum incarnatiuum curari debet squinantia:cuius descriptio talis est: ℞. *mellis rosarum ℥ iiij. Aristolochia rotunda. Pirola ana ʒ ß. Aquarum de prunis , de prunella ana ℥ vij.* Fiat gargarismus, accipiat in os, gargarizet: si apostema est apertum, ter vel quater in die, vt intret apostema, tunc balsamum naturæ curabit:sed si non sit apertum, non proderit: verum si magnus sit tumor, superpone defensiuum extrinsecus.

Defensiuum in Squinantia.

℞. *Mucilaginis de fœnograco ℥ x.Cerussæ ℥ ij. Caphuræ tritæ ℥ ß.*Fiat mixtura & cataplasma extrinsecus,vt mitigētur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

℞. *Aquarum rosarum rubearum, Bursæ pastoris, Solatri, Barbæ Iouis, singulorum æqualia pondera:* commisce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga super caput.

DE ALBORA.
CAPVT XLII.

Albora. ALboram ex tribus mixtam fore dico: scilicet morphea,serpigine , & lepra.

Nota.

Nota. Cum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur sub noua denominatione.

Signa.

Signa. Vbi cicatrices natæ fuerint in facie,serpigi nū instar,postea trāsmutantur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adesse dicas.

Terminus.

Terminus. Præter omnem vlcerationem terminatur,ac cum fœtore maximo, cum nasi,tū oris, eiectionibusque. Non alias quā eius morbi demonstratio est extrinsecus,in linguæ radice pariter exitū t.

Cautela.

Abstinendum est a medicamentis intrinsecis, ab aquis fortibus & corrosiuis.

Cura.

℞. Stanni, Plumbi, Argenti ana ℥ j. Aquæ albuminum ouorum destillatorum lib. ß. commisceantur, &c. Albumina ouorum cocta destillanda sunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, quæ madefiat albora.

DE PANNO.
CAPVT XLIII.

Pannus. EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam atque mortem cognoscere deberet medicus.

Nota. *Nota.*

Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliasque non est intelligendum, quam de lepra.

Signa. *Signa.*

Cum infans ex vtero matris suæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum esse iudices.

Cura tinctura in panno.

℞. *De floribus fabarum* ℨ. ß *Calcis ouorum* ℥. ij. *Salis peregrinorum lib. j. Aquæ consolidæ. Alcool vini ana* ℥ xv. Destilla per alembicum, & hac medicina pannum inunge: fiet albior quam cutis altera.

Alia tinctura.

℞. *Aluminis plumosi, Scisti, ana lib. j.* Destilla in aquam cum ista additione.

℞. *Caphuræ* ℥ ß. *figilli Salomonis* ℥ ij. Rursum destilla, postea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lauaque.

DE SCISSVRIS SICCIS.
CAPVT XLIV.

Scissuræ siccæ. SCissuræ siccæ sunt ex sale carnis vel sanguinis, quod cum sudore prorumpit sine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ fiunt, & in illa carne.

Signa. *Signa.*

Cum in plantis pedum, volisque manuum scissuræ siccæ hunt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens, scissuras siccas fore iudicabis. Si sunt in minimo digito, & in sequenti, sal est saluatellæ. Siccæ sunt omnino, crustis & sanie carent. Fiunt etiam in calcaneis scissuræ siccæ, quales habere solent milites.

Terminus. *Terminus.*

In eodem statu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt crustas.

Cura. *Cura.*

Earum cura fieri debet eo loco, in quo sunt, prout sequitur.

℞. *Radicum vrticæ minoris* ℥ vj. *Reponticæ* ℥ iij. *Consolidæ regalis* ℥ j. ß. Aquæ puræ quantum satis est pro decoctione. In decoctione superpone manus, & olla sit optime cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac singulis diebus quater aut quinquies postea purgabis sanguinem, vti sequitur.

℞. *Gamandreæ, Cichoreæ ana* ℥ bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat sanguinem tantum, quantus eius haustus fuerit: est enim vera & naturalis minutio sanguinis.

Alia cura.

℞. *Farina hordei, Siliginis ana* ℥ j. *Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana* ℥ ß. Aquæ puræ quantum sufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

℞. *Petrolei, Axungiæ cati siluestris, Axungiæ cerui, Taxi ana* ℥ ß. Fiat vnguentum super carbones, mane & sero inunge.

DE MORO.
CAPVT XLV.

Morum. EX entalico scissoque salibus nascuntur mori, originemque suam sumunt; sicuti scissuræ siccæ.

Nota. Nota.

Cum duæ species in vnam generationem concurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum sal non educitur per sudorem, sed ex eo, porri, & ex sale scisso fiunt scissuræ.

Signa. Signa.

Si porri supereteuerint fissi, præter crustas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus. Terminus.

Mox atque porri similes emiserint sanguinem per instrumentalem incisionem, aut corrosiuis: id si fiat, morus nouus enascitur, post quem sequitur fungus, & spongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemque durissimam habet.

Cura. Cura.

℞. *Oleorum ex iuniperu* ℥ j *De spica* ℨ ß. *Laterini* ℨ vj. fiat mixtura. Vngantur hoc vnguento sæpius, & euanescent: exscindi non possunt, nec euelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæque potum optime valet ad mundandum sanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

℞. *Oleorum benedicti* ℥ j. *Masticis* ℥ ß. *misceantur*, & inunge mane & sero.

DE RAGADIIS IN ORIFICIO vuluæ, & in ano
CAPVT XLVI.

RAgadia proueniunt ex sale menstruoso, cum actus venereus & menstruum simul concurrunt, seseque mutuo complectuntur: ex huiusmodi separatione ragadij nascuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando sal hoc ad locustas se recipit. Ragadia.

Nota. Nota.

Quæuis separatio salis scissi transit in fissuras tantum, vbi cum alio mixtum non fuerit.

Signa. Signa.

Cum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel stercoris proscinduntur, vtrumque fissuræ tales, visibiles sint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus. Terminus.

Vltimo transeunt in vlcerationem intrinsecam, & putrefiunt in eiectionem saniei.

Cura. Pessarium in ragadiis vuluæ.

℞. *Aloe succotrini* ℥ j *Radicis aristolochiæ rotundæ* ℨ iij. Terebinthinæ lotæ quantum satis est; fiat pessarium ad sufficientem longitudinem.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ lotæ* ℥ vj *Albi græci* ℨ j. *Ceræ* ℥ ß. *Puluerum agrimoniæ, Consolidæ, Pyrolæ ana quantum sufficit pro incorporatione*. fiat pessarium. quod ragadia tegat, vlteriusque non procedat, nec sit ragadiorum loco breuius.

Alia.

Alia descriptio sparallij per vuluam.

℞. *Mucilaginis psillij* ℥ j. *Olei amygdalarum amararum* iij. *Succi florum tapsi* ℥ vj. Fiat sparallium hoc modo: Linteū eiusdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori: postmodū indes in vuluā, in qua per tres horas maneat: his transactis iterū intingatur, induretur q;.

Alia.

℞. *Succorum pyrolæ, Consolidæ ana* ℥ iiij. *Florum hypericonis, Prunellæ, Centaureæ ana* ℥ j. *Betonicæ* ℥. vij. *Olei anethini* ℥ iiij. Fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ & ad hæmorrhoidas.

℞. *Mumiæ* ℥ j *Laccæ rubeæ* ℥. ß. *Pulueris aranearum, Antimonij ana* ℥ ij. *Chimoleæ* ℥ i ß. *Cachimiæ* ʒ v. fiat puluis.

DE ESSERIS.
CAPVT XLVII.

Esseri. ESseri prouenium ex vaporibus mineraliū ex trisecorum, vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Nota. Extrinseca medicum accidentalia cognoscere decet, vt extrinseci spiritus cum imprimuntur, ab eo cognosci queant.

Esseri plerunq; sæuire solent in illos, qui salia montana, vitriolū, aut cuperrosā excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntque. Fodinarū artifices morbo simili tū pulmonis cordisque passionibus doloribusue torquentur.

Signa.

Signa. Si nodus quispiam tumorque vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latum extenderentur, crustasque rubeas, vt sunt squamæ piscium, producerent, esseros fore indicato.

Terminus.

Terminus. Cum in spiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imo potius in vno statu permanet.

Cautela.

Cauendum est a physicis: hoc est, illis, qui purgationes extrinsecas dare cupiunt: nam quiuis morbus exterius productus, exteriorem etiam curam libenter admittit, non interiorem.

Cura.

Cura. ℞. *Olei ex iuniperis lib.* ß. *Olei amygdalarum dulcium lib. j. Olei de coste* ℥. viij. Fiat mixtura: postremum fit sicuti oleū de gualaco, aut buxo. Oleū de iuniperis non fit per descensum: sed oleum de coste, hoc est, ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

℞. *Olei de spica* ℥ ß. *Olei quercini lib. ij. Axungiæ catti lib. j.* commisceantur: vngantur, & his oleis præseruabuntur a spiritibus, qui morbum hunc generant: quia vnctuositas illa non sinit huiusmodi spiritum subintrare. Natura quidem aluminis est officiumque findere. Cum tamen his cutis peruncta fuerit axungiis, tales spiritus nullos recipit, qui sibi detrimentum inferre valeant.

DE VNDIMIA.
CAPVT XLVIII.

Vndimia quid. A Sale resoluto producitur vndimia. siue carnis sal hoc sit, aut alterius, & in eo loco centrum ponit, in quo si tum est.

Nota.

Nota. Quoduis sal resolutū, acuitate carens, apostema generat absque lepra. Vndimia est apostema, quod ex compressione fossū lā remanentem concipit, vt in hydropisi fieri solet: estque morbus absque dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitque dolor.

Signa.

Cum apostema surrexerit absque dolore, fossam ex compressione retinens, estque sine colore, quo reliqua tincta sunt, vndimiam esse dicas. Signa.

Terminus.

Putrefit intrinsecus prius, postmodū extrinsecus, & in vlcus transit cauernosum. Terminus

Cautela.

Abstinendum est a pharmacis physicis: nā iste morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

℞. *Realgaris* ʒ j. *talci* ʒ iij. visci quercini quantum satis erit pro incorporatione: fiat emplastrum super vndimiam. Cura.

Post apertionem.

℞. *Colophoniæ* ℥ j. *Ceræ* ℥ iij. Resinæ de botin, vt satis sit pro formando emplastro.

Post mundificationem.

℞. *Consolidæ maioris, Aristolochiæ rotundæ ana* ʒ ij. *Vitellorum ouorum, Terebinthinæ ana* quantum sufficit. agitando fac vnguentum, & vndimiam inunge.

DE SEPHIRIS.
CAPVT XLIX.

SEphirus est fluxio proueniens ex sale sicco, quæ non potest in maturationē transire, sed in sua duritie semper manet, atque tumore, quosuis colores induit. Sephirus quid

Nota.

Nomen est omnibus duris apostematibus commune, sephirus, priusquā maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionem expetit. Nota.

Cura.

Excellentissimū est ad morbū hunc remediū viscus de botin & iuniperorum; ob eorum mitigationem & maturationem. ℞. *Visci iuniperorum* ℥ ß. *Fœnugræci* ℥ iiij. *Aquarū tringi, Lappatij acuti ana* ʒ ij. *Succi althææ,* quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma. Cura.

Alia descriptio.

℞. *Olei ex lithargyrio, Colophoniæ, Mumiæ ana* ℥ j. *Olei ex vitellis ouorū,* quantū sufficit ad formandum vnguentum: hoc sephirum mollificat, maturumque reddit.

Oleum *lithargyrii fit hoc modo: alumē, acetū, & lithargyrium.* coque simul omnia, donec albescant: postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumptionem vsque liquoris decoquies, & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

DE FVGILE VEL FVGILICO
Apostemate.
CAPVT L.

EX Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indicium principij Noli me tangere. Archelaus vocat *fuliginem*, Hermes vero *ferruginem*. Nos autem *ferruginem Martis* nominamus. Is potissimum accidere solet, qui nondum adoleuerunt, videlicet infra quartum & vigesimum annum existentibus: aliis vero si contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos, *Noli me tangere,* dixeris expectare. Fugile quid.

Nota.

Nota. Quiuis liquor materialis apparet antea quam locum fixum ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in prauam lentiginem.

Signa.

Signa. Cum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earum circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atque dolor capitis, partim vna cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas.

Terminus.

Terminus. Si per se terminatur, in putrefactionem transibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, a purgationibus, a capitellis, aut lixiuiis acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum.

Cura.

Cura. Tripartita est eius cura: vna per mutationem: per mundificationem alia: tertia per consolidationem.

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde sequūtur accidentia praua: per se maturescere potius erit.

Nota.

Nota. ℞ *Olei laterini* ℥ *j. Oppopanaci colati* ℥ *ß. fiat emplastrum super carbones.* Oppopanacum per acetum colatur: deinde fit iterum massa, & induratur.

Mundificatio.

℞. *Mellis, Brunellæ ana* ℥ *j. Aristolochiæ rotundæ Aloe patici ana* ʒ *j.* Fiat mixtura in modum emplastri, administra quum iam apostema fuerit apertum.

Consolidatio.

℞. *Vitellorum ouorum numero iiij. Resinæ de botin* ℥ *ij Farinæ tritici, Hordei ana* quantum satis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentū.

DE NATA VEL NASDA.

CAPVT LI.

Nasda quid. CVm ambæ virtutes simul concurrunt in vnum latus, nasda producitur, eo, quod natura tribuit vni, quod ab altero surripit, estque naturalis concretio.

Signa.

Signa. Quando membrum aliquod ipsamet hoc operante natura maius sit altero, nullusque dolor in eo loco fuerit, nec in stomacho, nasdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, signum erit phthisis.

Cautela.

Noli sumere potiones aliquas, quia natura per seipsam effluit.

Cura.

Cura. ℞. *De fecibus vini* ℥ *x. Vini ardentis* ℥ *iiij. Axungiæ vulpis* ℥ *v Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat vnguentum.

DE PHLEGMONIBVS.

CAPVT LII.

Phlegmo quid. PHlegmo quidem est apostema, quod non tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Nota. Apostemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, producuntur ex aluminibus liquefactis: & ab aliis apostematibus hoc solo differunt, quod non sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

℞. *oleorum ouorum* ℥ *vj. Camomelini* ℥ *j Serapini, Galbani ana* ʒ *vj. Visci de abiete aut pino ad pondus omnium. Farinarum hordei, Fabarum ana quantum sufficit pro incorporatione:* commisce in formam vnguenti. Mel rosatum & salis aquam simul permisceas, quo liquore sero maneque lauabis.

DE HERNIA AQVOSA VEL HVMOROSA.

CAPVT LII.

HErnia aquosa prouenit ex eo loco, in quo sita fuerit, estque liquor in oseo resolutus: producitur ab externis accidentibus & causis, cum quisquam læsus fuerit, vel ex abundantia spermatis putrefacti, quod in liquorem est resolutum. Aquosa Hernia quid.

Nota.

Quoduis resolutum sal in suo loco remanet solum, nisi per poros deorsum transeat, & tunc destillat in exitum, quod in oseo fieri nequit. Nota.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compressioneque foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam esse dicito. Signa.

Terminus.

Cum hernia per se terminari permittitur, in testiculorum putrefactionem transit, & postmodum bubonis initium præbet: si per tres aut quatuor septimanas non recesserit, fit morbus incurabilis. Terminus.

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligenter animaduertas, an hernia sit aquosa, vel inflatio testiculorum, vt vnum pro alio non cures, indeque maximum periculum subsequatur.

Cura.

℞. *Ficuum lib. j. Olei granorum iuniperi* ℥ *iiij. Farinæ fabarum* ℥ *vj* Fiat cataplasma super ignem, quod superponatur, quanto calidius pati valeat, mane, sub meridiem, & sero: nam ipsam materiam separat. Cura.

℞. *Farinæ fabarum lib. j. Seminum psyllij, Citoniorum ana* ℥ *j. Consolidæ maioris* ℥ *iiij. vini & aceti quantum satis est,* & fiat emplastrum. Recepta quæuis euacuantia vel exiccantia hoc loco sunt inutilia.

DE HERNIA VENTOSA.

CAPVT LIV.

HErnia ventosa prouenit etiam ex accidentalibus, & est arsenicalis inflatio præter salis resolutionem. Hernia ventosa quid.

Nota.

Omnis inflatio sicca producitur ex arsenico puro, quapropter apprime considerandum est in hac cura, quod ea, quæ mitigant arsenicum, herniam ventosam etiam curent. Nota.

Signa.

Cum oseus inflabitur cum duritie, & intensione, illaque duritie insensi tinum oseum efficit & absque colore, herniā ventosā esse indicabis. Signa.

Terminus.

In suo statu manet, donec altero anno subsequenti rursus in eadem incidat. Terminus.

Cautela.

Cautela.

Abstinendú erit ab apertione, rebusque siccis.

Cura.

Cura. ℞. *Ficuum lib. j Olei ex baccis iuniperi ℥ iiij. Farina fabarum ℥ vj.* Resoluatur materia sicuti supra de hernia aquosa scriptum est: animaduertendum tamen in primis curando herniam ventosam, vt per pinguia, viscosaque procedatur, non propter duritiem, cum sit ventus: & quamuis diaciminum ad ventum in ventre clausum optime valeat, nihilominus in ista cura non est idoneum: quia tumor hic ab arsenico crudo, & realgare causatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viscus abietis, & emplastrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

℞. *Olei amygdalarum dulcium ℥ ij. Farina fabarum ℥ ß. Fimi columbini, Fimi caprarum ana ℥ iij. Aceti quantum sufficit:* fiat cataplasma, quod superponatur mane, sub meridiem, & sero.

Alia Descriptio.

℞. *Visci abietis ℥ vj. Mumia ℥. v. Foliorum ebuli ℥ j. commisceantur.*

Alia formula.

℞. *Terebinthina lib. ß. Cumini ℥ iiij. Seminũ lactuca ʒ vj. Cera* quantũ satis erit: reduc in emplastrũ.

DE HERNIA CARNOSA.

CAPVT LV.

Hernia carnosa quid. NOn alias quam alcola vel naphtha suam originem hernia carnosa ducit, loco formaque solum ab eis differt.

Nota.

Nota. Postquam liquor nutritiuus quo sustentatur oleus, a vera substantia separatur, & in excrescentiam transit, herniam carnosam profert.

Signa.

Signa. Si tumuerit oseus, indurauerit, ac sub cute, vel trans cutem excreuerit caro, herniam carnosam dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo transit in putrefactionem, & producit fistulam, & si non maturuerit infra quinque septimanas, nullam curam admittit amplius.

Cautela.

A pótionib. vel curis intrinsecis a reb. pinguib. & a superpositione siccorũ & exiccantiũ abstine.

Cura.

Cura. Eius cura duplatur, scilicet per instrumenta, perque medicamina. De instrumentis scriptum est in vlceribus.

Descriptio curæ.

℞. *Olei laterini ℥ vj. Oppopanaci, Galbani, Bdellij ana ʒ i ij.* Reduc ad formam liquidam cum ista additione. ℞. *Fabarum farina ʒ iij. Ficuum numero iiij. Caphura, Ruta ana ʒ j.* fiat in modum emplastri: maturat, resoluit, putrefacit, crescere magis non sinit, nec etiã dolorẽ inferre.

Resoluentia herniam carnosam, alcolam, & naphtam, sunt ista.

Oleum benedictum Oleum laurinum destillatum Oleum nucum, Oleum de seminibus papaueris nigri. Oleum aneti. Axungia cera destillata, Alcool vini destillatum cum fabis, Alcool destillatum cum seminibus psilij. Aqua flammula. Aqua hirundinaria, Aqua de persicaria rubea. Aqua de srengo, Succus ex lapatio, Liquor destillatus ex vino caprino.

Notandum hic olea destillata rebus pinguibus non annumerari.

Paracelsi Chirurg. Minor.

DE TENTIGINE OBSCVRA ET *praua, hoc est, Noli me tangere, in matrice.*

CAPVT LVI.

EX superfluitate salis acetosi, quod in profluuio, vel in menstruis existit, oritur obscura tentigo.

Nota.

Si menstruum aut profluuium transeat in salis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matris substantiam se confert, ac tentiginem excitat obscuram. Nota.

Signa.

Quando sui temporis ordinem profluuia menstruaque non obseruant, ac vna cum illis fluxionibus aqua permiscetur, & cum vrina sanies dolore pudendorum effluit, torminaque fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde post quatuor septimanas sanguis profluit, genus tentigenis fore indices. Signa.

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierque sterilis fiat, in vlcerationem incurabilem transit. Terminus.

Cautela.

A purgationibus, consolidationibus, & mundificationibus prorsus abstinendum erit.

Cura

Eius cura tripertita est, vna per sparallium, alia per potiones, tertia per vnguenta parum differt hęc ab ea quę de matricis vlcerationibus cura fieri debet. Cura.

Cardonium.

℞. *Agrimonia, Sanicula, Pyrola, Vtriusque peruinca ana ℈ j. Aristolochia rotunda ℥ j. Herbarum pastinaca, Perdetis ana ℥ j.* Musti non maturi ex vino rubeo vsque ad centum kist, fiat cardonium, hoc est, ponatur in mustum herbæ supradictæ, macerentur, & simul repurgentur, de quo vino per medium annum continue bibat mulier. Kist vini duas mensuras implet.

Aliud cardonium.

℞. *Consolida regalis lib. ß. Aristolochia rotunda ℥ vj. Diapensa, Alchimilla ana ℥ ß. Serpentina minoris, adpondus omnium:* fiat cardonium secundũ vsum.

Salis compositio, cuius vsus sit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

℞. *Salis communis lib. ß. Thuris, Mumia, Hamathitis ana ℥ ij.* Fiat mixtura cum sale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obscura.

℞. *Aquarum plantaginis, Serpentina, Persicaria, Hypericonis ana lib. ß. Lumbricorum terrestriũ ℥ vj. Dragacanti ʒ j. Consolida. Foliorum aristolochia longa ana ℥ iij.* Fiat sparallium optimo Sacchara permistũ, hoc est, fiat metrenchita. vel clysteriũ, vuluæ imponatur, perque tres, quatuor, vel quinque horas in ea maneat singulis diebus.

Aliud sparallium.

℞. *Succi hypericonis, Persicaria ana lib. ß. Aqua de prunis, de cerasis ana lib. j. Terebinthina lota in aqua rosarum ℥ vj.* Fiat sparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro necessitatis exigentia.

Aliud sparallium.

℞. *Olei hypericonis, Persicaria, Aristolochia rotunda. ana lib. j. Olei ranarum Lumbricorum ana ℥ x ij. Olei ex vitellis ouorum adpondus omnium,* formetur sparallium, & ob suam pinguedinem, non est opus, vt in tanta quantitate hoc administres,

 qua

tamen prius in vlcus transisset callus, hoc vtere.

℞. *Sperm. ioli* ℥ j. *Olei de caphura* ʒ ij. *Succi papaueris, Hyosciami ana ad pondus omnium.* Fiat cataplasma, quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionem hanc. *Emplastrorum apostolicorum, Diaquilon ana* ℥ ß. *Mumiæ* ʒ iij. *Cerussæ* ʒ ij. *Caphuræ* ʒ j. Misceantur, & fiat emplastrum super carbones.

DE PORRIS.

CAPVT LX.

Porros. PORRI proueniunt ex auio liquore, qui nutrimentum radicum esse debet vnguium.

Nota.

Nota. Vbi porrus, non longe distant vngues: itaque radices earum in excrescentiam transeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Signa. Cum in digitis pedum aut manuum porri nascuntur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excrescunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore dixerit.

Terminus.

Terminus. Vltimo simul cum carne crescunt in vnguium duritiem, & cum per corrosiuas aquas, vel incisionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, incisioneque maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab incisionibus & corrosiuis aquis abstine.

Cura.

Cura. ℞. *Oleum ex baccis iuniperi, Befonna, Agarici ana* ℥ j. *Fellis bouis quantum satis erit pro vnguento.* Vnge dies & noctes linteolo, quo magis trineris, eo melius efficiuntur nigri, siccanturque. Postea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque septimanas.

Alia cura.

℞. *Realgaris* ℈ j. *Olei vitellorum ouorum* ʒ. ß *Calcis exstinctæ*, quantum sufficit in vnguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

DE SCLIROSI.

CAPVT LXI.

Sclirosis. SClirosis est apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam nouæ generationis.

Nota.

Nota. Quando natura superfluitatem ex centro generationis producit, accumulata postmodum in excrescentiam iuxta membrum, in quo fuerit, generatur.

Signa.

Signa. Cum in corpore durus & immobilis tumor, & caro simul cum ligamentis creuerit, quod si tactu simile quid percipitur, sclirosim fore iudices.

Terminus.

Terminus. Sub finem indies magis ad suam generationem tendit sclirosis, & vltimo contorquet membrum, intestina debilitat inflationibus, & in regionibus existens membrorum, seipsum ad mortem suffocat.

Cautela.

Ab omni medicina, qua solitum est in apostematibus vti, caueas, & ab omnibus instrumentis, quibus tonsores vtuntur, & ab eorum magisterio.

Cura.

Cura. Curat sit, quod sclirosis non accrescat, nec alias curari potest.

Descriptio vnguenti.

℞. *Olei mirtillorum* ℥ ij. *Nucis muscata* ℥ ß. *Axungia iumentorum* ʒ ij. *Petreoli ad pondus omnium.* Fiat mixtura, qua spermatica vasa, prout renes & fœmora, mense quolibet inungantur: hac enim sclirosi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior est, quam vbi corpus nascitur: possibile est, vt fiat secunda regeneratio: & est pura superfluitas regenerationis. Sclirosis aliquoties in fronte nascitur, vt nodus, in ceruice, & in manibus. Quando sub costis, aut sub ventrem nascitur, tunc eius durities non bene percipitur.

DE LENTIGINE. Lentigo.

CAPVT LXII.

INexperti, nec non doctores, asserunt, ex cholera nasci lentigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verum ego liquoris Mercurij esse dico.

Nota. Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in sui regenerationem, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor florescens regeneratur, & qui lentigines habent, illis, qui carent saniores existunt: sub axillis & sub genubus, pallent, quas vulgus palmonis maculas appellat, multasque sub lentiginum vocabulo concludit. Signa.

Signa.

Cum in facie, vel sub genubus, aut supra maculæ nascerentur, crocei luteique colorum, siue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura. Cura.

Curandum est, vt expellantur, quo vehementius, eo melius.

Descriptio contra lentigines.

℞. *Heliotropij, Gamandrea ana* ℥ iij. *Manna electa* ℥ ß. *Spermatis ceti, Baccarum lauri ana* ʒ x. *Aquarum melissæ, Verbenæ, Valerianæ ana* ℥ v. Fiat potus, eiusque dosis a quatuor in vncias quinque sit, cum incipiunt exire, bibatur: si Reubarbarum apponat, non exeunt amplius, quod minime bonum est. Vide quæso quam egregia res sit experientia, per hoc vnicum.

Heliotropium herba solaris, quę penes me est melissa, mirum in modum carnem & sanguinem regenerat, eaque nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apostemata, quorum ego, quod hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminisse volui. Quod eos, qui ad Physicam & Chirurgiam pertinent morbos, mihi per experientiam cognitos, descripserim, boni consule.

FINIS.

THEO-

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST, Vtriusque Medicinæ Doctoris, & Philosophorum Principis, tres vtilissimi Tractatus. Vnus de *Cutis apertionibus*: de *Cura vulnerum* alius: tertius autem de *Vermibus*, *Serpentibus*, *Araneis*, *Bufonibus*, *cancris*, *& naturalibus a natiuitate maculis*, *&c.*

LIBRI PRIMI DE *Cutis Apertionibus.*

CAPVT I.

Homo ex tribus corporibus constat.

CVM Deus Medicum atque Medicinam creauerit, non est, quod his immoretur, at solum de rebus dicamus per se, hoc est, ex opere naturæ, quod nobis manifestant, hoc ipsum, vt suscipiamus, nihil ex propria phantasia fingentes vel adiicientes. Demonstrat ipsa natura corpus hominis cute sua conclusum, ex tribus in vnum corpus esse positum, id est, corpora tria fore, sed vnum in istis tribus, quod hominis est corpus, in quo morbi quiuis oriuntur, ex eo, quod separentur a se inuicem, aut vnum ab alio: hinc fit, vt in corruptionem transeat, quod separatum est. Corpora tria hæc sunt, *Mercurius*, *Sulphur*, *& Sal*. Quid vnumquodque per se, tum tria simul vnita, satis in chirurgia corporis enucleatum est, & in nostra philosophia latius. Iam est, quod chirurgus instruatur quo valeat ex eiusmodi principiis intelligere, quinam ex tribus illis quæ dicta vlcera, nec non cutis apertiones procedere queant. Per exemplum sic declaratur. Quoduis metallum etiam in tribus illis positum est, Mercurio nempe, Sulphure, Saleque. Sunt inter illa corruptibilia quædam, vt *ferrum*, *cuprum*, &c. ea de causa videlicet, quia sal consumit omnia: quod nisi foret, nihil absumeretur in similibus. Verum non consumit sal, nisi quod in corruptionem separatum est, eiusque habet initium: data sibi tamen occasione, prout si palea reperiat ignem, eam sequitur, & corruptionem ab ea sui recipit. Cum igitur sal occasioné habet, corpus in quo continetur, corrumpit, & corrodit, inde fiunt ærugines variæ iuxta corporum & salium conditiones. Ærugo talis igitur a sale prouemens, corrumpit ac circum se rodit assidue, donec totum corpus absumpserit, quo continebatur, vel tam late ac potest, nisi reprimatur eius malitia. Nec solum in ferro hoc ipsum contingit, aut cupro, sed etiam in aliis corporibus omnibus ærugo generatur, quæ suum corpus absumit, hoc est, idipsum quod fore deberet, corrumpit. Non secus etiam in homine salis natura quædam habetur, quod postquam occasionem receperit, hoc loco chirurgice non declarádam, cutem, & carnes abedit, venas ac neruos: item ossa, cartilagines, &c. iuxta cuiusque salis conditionem & locum. Ex eiusmodi sale, quod vnum est e tribus illis corporibus & materiis primis humani corporis, producuntur in eo cum interna, tum externa quæuis vlcera. Satis igitur vnicuique chirurgo dictum sit, omnia corporis foramina, vel vlcera sale fieri, quod corpus tertium existit in humano corpore. Prout enim pluuia sali ferrei præbet occasionem, hoc in æruginem transmutandi, non aliter in homine iudicandum est. Qui volet æruginem huiusmodi curare, debebit instar alchimistæ fore, qui ferrum aliquod præseruare nouit, vt nulla sibi detur ad æruginem occasio, cuprum etiam ac alia metalla: quibus vbi damnum eiusmodi contigisset, optime supplere scit. Quandoquidem eiusmodi naturæ quodlibet metallum est, vt cum a Philosopho iuuatur, non secus ac in homine, quod in illo defuerit, crescentia propria repleatur. In exemplum: Homo patiens vlcus auxilio medicinæ curatur, sic metallum etiam foraminatum remedio, quod adhibetur ei fit rursus integrum: quod enim in hominis natura fieri potest, in corpore metalli possibile fuerit: vt vnum, sic etiam alterum fit. Hæc sunt mysteria naturæ, nec non magnalia artium quibus Deus dotauit & ornauit medicum. Artes istiusmodi mirabiles ei sunt oblatæ, vt ex luce naturæ depromat, quę quidé lux homo est, & corpus vniuersi, quod propter illum tantum creatum est. Sciat ergo medicus chirurgus breuiter his instructus, quod corpus & cutem aperit, & quod curat, vtrumque ex natura quærere ac repetire.

Metalla corruptibilia propter sal.

Sali vis tates.

Ærugo salis.

Sal in homine cutem & carnis exedit.

Vlcera omnia sal gignit.

Vlcera curaturus qualis esse debeat chirurgus.

CAPVT II.

SAl est eiusmodi naturæ, vt rodat edatque. Proinde dicitur *ignis occultus*, quem nemo videt, neque sentit essentialiter, vt in vrtica latet. Per exemplum sal intelligi potest. Vti videntur herbæ, nec non radices, quæ carnem in bullas exurunt, vt *flammula*, *flos tini*, *& radix apium aquaticum*, *sinapium*, *vrtica*, &c. reperiuntur etiam animalia, quę tale quid efficiunt, vt *cancri*, *vermes*, & alia, quæ quidem occultum ignem in se continent, operatione tantum perceptibilem. Similiter vt in istis exterioribus, in homine salia quædam habentur, non aliter corpus intrinsecus vrentia, quam flammula. Vnum aliud accendit, vnde resultat, quod ex naturæ potétia fuerit. Hæc omnia sunt a creatione diuinitus sic ordinata, vt videamus quid natura, quid nos existimamus, quid ars, & quid magnalia Dei sint. Pariter arbores sua salia habent, & alia vegetalia, sic vt in aliquibus horum talis natura salis inueniatur, quæ in vermes transiens, vt isti ligna corrodit, &c. Non secus in homine Lupus, cancer, & similia nascuntur,

Salis natura est rodere.

Herbæ carnem in bullas exurentes.

[redacted] sua etiá habent salia.

quæ

quæ non aliter quam animalia viuentia repunt ac circumrodunt, qualia sunt *arsenicum*, *auripigmentum*, &c. Quæ foramina per putrefactionem in cutem & carnes hominum exedunt, ea de causa, quod salia sint ex sua natura. Et prout in extrinsecis rebus naturalibus multæ videntur differentiæ, sic etiam in homine variæ salium conditiones habentur, vt vnum foramen alteri simile non existat. Nonnulla salia peruruntur instar vrticæ vel vitrioli: quædam pruritum excitant, vt plumosum, & esula: pustulas eleuant alia: prout sinapium aquaticum, cantarides, & similia, quæ in homine iuxta rerum naturalium conditiones diuidenda sunt in sua genera, speciesque. Reliqua duo corpora Mercurij, nec non Sulphuris, a Sale, quod seipsum rodit, eisque permixtum est in eodem corpore, pariter exeduntur, cum sal occasionem propriæ corruptionis habet, suum etiam corpus vna cum aliis consumit. Contra similes ærugines hominibus contingentes, naturæ vires opponendæ sunt, quæ tollunt eas, modo quis expertum eligere medicum nouerit. Medicina Dei donum est, cui concessum fuerit, is etiam habet eamque propterea poterit exercere. Initium doni sapientia, hoc est, artis experientia iuxta naturæ demonstrationem, vnde nascitur medicus: is enim accipit omnem scientiam & instructionem ex manifestatione operũ naturalium. Quisque medicus igitur operã dare debet, vt ex ea medicina discat, quam Deus creauit, ac dedit hominibus, & non præter istam seipsum extollat, vt putaticij præsumentesque medici faciunt indies. Vt supra de sale cœlestis ignis in rebus naturalibus dictum est, sic etiam in hominibus occultus habetur ignis, & inuisibilis, qui nihilominus ardet, postquam scintillis suis accensus fuerit ex influentia, quæ est in homine: tum existit in suis flammis, prout calx aqua perfusa bulliens. Corpus enim eo loco, vt aquileum corpus cognoscitur, in quo latet sal, rodit, vritque, prout *piper*, *alcali*, &c. quod in sequentibus capitulis narratur sæpius. Non aliter hoc sal corpus suum exedit, quam ferreum sal ferrum, & non cuprũ: item cupreum sal cuprum, & non ferrum. Ad hunc modum salia reperiuntur, *neruorum*, *carnis*, *venarum*, *medullarum ossium*, *cartilaginum*, &c. quodque iuxta suam naturam ab aliis diuisum atque differens: de quibus abunde satis ad intelligentiam exemplorum *flammulæ*, *cantharidum*, *arsenici*, *calcis*, *&c.* dictum. Quicunque hæc exacte cognouerit, vlcerum originem ignorare minime potest.

Foramina dissimilia ex dissimilitudine salis.
Salium diuersi effectus.
Medicina donũ Dei.
Ignis in hominibus occultus.

CAPVT III.

PRouerbium hoc inter doctos versatur: *A finis termino Philosophiæ, Medicina sumit exordium.* Hoc innuit iuxta Philosophiam rerum naturalium, in operationibus, viribus, malis atque bonis, medicinam esse nobis addiscendam, vt iudicemus ex eis in hominis corpore pariter flammulæ sal existere, sal calcis, sal boracis, arsenici sal, &c. Non est imitanda hoc loco veterum theorica, iudicans originem vlcerum non ex demonstrationibus Philosophiæ, sed ex suis opinionibus & phantasiis: super quas nihil ædificandum est, quod non inceperint, vbi philosophia desinit, et potius a seipsis, philosophicum finem ignorantes. Quinam incipiendum sit a fine Philosophiæ, notate per exemplum. Videmus lac esulæ pruritum excitare: per hoc Philosophia docet aperte nos, esulam in corpus assumendam non esse, ne sit apertionis illius occasio. Post eiusmodi philosophicam rationem & instructionem, physicam ad hunc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per esulam hominis ortum, sal esulæ fore iudicato, cum homo sit Microcosmus. Cum ergo philosophia sit ea, quæ nobis naturam suis in operibus proponit atque demonstrat, in eo naturæ fundamento medicum esse fundatissimum oportet: inde reperiuntur infinitæ rationes ac documenta rerum originum, de quibus iam scribimus. Erroneum curarum fundamentum olim positum fuit. Hoc enim curat hominem, quod exulcerat: id res naturales minime faciunt, aut efficere possunt, videlicet, vt illud, quod ipsæ produxerunt, curent. Nonnulla reperiuntur impedimenta, ne perurat vrtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatricet, &c. Similia perquam vtilia sunt contra salium exulcerationes, vt quæ tollunt escaram ab arsenico, salis arsenici pariter escaram tollunt in homine, curantque non aliter quam in illis, in humano corpore: hoc ipso natura docet, vlcera medicum ex fundamẽto cognoscere, qui per ipsam, & non ipse per seipsum efficitur. Quapropter, vbi docere suis demonstrationibus natura desinit, ibidem in homine medicum operari, scire debet. Non potest igitur fore medicus ille, qui philosophus non erit, cum in philosophia fundetur ipsa medicina, nec non ipse medicus.

Medicina quomodo a fine philosophiæ incipiat.
Vrtica ne perurat. Salis exulcerationes impedientia.
Medicum esse non potest, qui non sit philosophus.

Non est arti fabrili comparanda medicina: quod antiquos fecisse doctores videtur. Faber enim, vt in animo domum concipit, non ædificat: non ita medicus ex cogitare per se morbum aliquem potest, cum hunc non efficiat, sed natura, quæ pariter eum nouit. At quia medicum etiam cognoscere decet, a natura petere debet, ac addiscere quãtum ea docet, æque tantum scit, & esse vere comperit. Faber lignarius truncat arborem, eamque pro suo parat ac captat arbitrio: medicina vero præparare se non sinit pro voluntate medici cuiuspiam at in suo statu manet, in quo similiter vti cogitur ea. Discere medicum igitur oportet in his, in quibus ars consistit, vt ab exemplis, quæ quod loqui non possint, indicant ea, quæ natura continet, quæque fieri non velit, vt vnicuique sapienti, cui datum fuerit intelligere, singula tanquam per parabolas & subtilitates ad oculum proponantur, & offerantur. Docet itaque nos philosophia parabolico modo per figuras, formas, virtutes, ac similitudines, vt per eas addiscamus quæ necessaria sunt. Ad hunc modum etiam Christus locutus est, non omnibus sapientibus, at solum illis, quibus datum est intelligere. Sic medicina quidem est ars non omnibus data, sed illi tantum, qui, vt supra narrauimus, intelligit. Quare non immerito veterum theoricæ, causæ, rationes, & similia, cum suis æmulis deridenda sunt, vt ex prouerbio, *Cæcus cæcum ducit, & ambo in fouea cadunt.* Nam quod et-

Non est fabro comparanda.
Medicũ in quibus discere oporteat.
Medicina non omnibus data.

errores, maxime cum tot in eam ſeſe violenter, & præter æquitatem indurant, non conſiderantes, eam peculiare Dei donum eſſe non conceſſum omnibus, conſcientiam ſuam non examinantes, &c. Qui nullius pretij vel intellectus exiſtunt, cor ad medicinam attentum habent, non ea de cauſa, propter quam a Deo creata eſt, quo fit, vt hoc meo tempore, poſt monachos, nulla gens medicis contemptior exiſtat: non propter artem, ſed perſonas, ex omni genere nequitiarum ad medicinam, vt ad refugium confluentes. Penes antiquos itidem accidiſſe non dubito, quod eorum artis fundamentum apertè ſatis docet: cum iſtorum plurimi vociferatores atque ſeductores fuerint.

Medicis nulla gens cõtẽptior.

CAPVT IV.

NAtura ſalis, quod in homine tertij corporis locum habet, hæc eſt, vt alia duo putreſieri minime ſinant, & eâ de cauſa naturaliter eis incorporatum fuit: nam vbi ſal nullum extiterit, putrefactio libenter ſubſequitur. Hac ratione quibuſuis in rebus natura ſal ordinauit, atque poſuit, vt corpora conſeruentur in ſua ſanitate. Varia reperiuntur ſalium genera. Sulphuris, & Mercurij, quo fit, vt variæ corruptiones etiam exiſtant. Quod guſtum exhibet, ſal eſt, quamuis acutus, vt in *Pipere, Mercurio, Sulphureque guſtus*: item in Gentiana ſal amarum eſt, in ſacharo dulce, & acetoſum in acetoſa: nihilominus omnia ſalia varia, quotquot fuerint, inter ſe diuiſa tamen, vti carnes exiſtunt, iſtius vel alterius conditionis: hic, vt quadrupes animal, ibi tanquam auis, alibi ſicut piſcis aut vermis. Vbique tamen iſtorum locorum caro ſui ſpiritus ineſt earundem rerum, vel anima: quamuis homines in dubiũ aſſumãt, an hoc vel illud carnẽ iudicare debeant, aut non. Ac ſi quiſpiã dicat, mel nõ habere ſal in ſe, piper autẽ illud continere, cũ tamen ambo ſal habeant, ſine quo perſiſtere nõ poſſent. Multa ſalia ſeſe manifeſtãt, vt medicus oculariter eorũ cõditiones addiſcere queat: item vt iſta ſuis differentiis in multas ſpecies diuiduntur per naturam, non ſecus in homine fore iudicanda ſunt iuxta ſpecificas naturas ſuas & conditiones. Eorum quæ comeduntur multæ varietates exiſtunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromuntur, quædam lapidum inſtar, mineralium alia coagulantur: & poſtmodum ex præparatione variantur, & vnũ alio pulchrius, clarius, & purius, vti ſal, gemmæ, ſimiliaque. Sunt nihilominus hæc omnia conditionis huius atque naturę vt in corruptionem concordent. Alia vero ſalia corroſiua reperiuntur, quæ ſeipſa rurſum curant, vt aluminoſa: corrodit enim alumen, & ſanat iterum. Vitriolata ſimul ter efficiunt, vt etiam diuerſimode per ſe demonſtrant. Poſtmodum ſalia plumoſa, quæ varia ſunt, peculiarem naturam habent: item auripigmenti ſalia, calcis, & ſimilium, quæ ſeparantur ab aliis corporibus. Hoc notandum, ea videlicet in corpore per ſe ſola non exiſtere, ſed vt tertia pars aliis permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam ſuam, vt etiam & corpora metallica iuxta ſua membra. Hac de cauſa corpora prædicta mortem citius, quam alia membra percipiunt, quod ſal eorum arſenicum ſit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelligendum erit. Prout Globulus vniuerſus ex eiuſmodi corporibus conſtat, non ſecus & homo, per quem tranſeunt meatus, id eſt, venæ ſalium repartiuntur omnes per vniuerſum corpus, vt in terræ globo videre licet ex eius regionibus. Vna pars exſudat per poros, quæ pluuię de cœlo cadenti per ſimilitudinem comparatur, quam iſtud per ſuos poros etiam eiicit. Hac ratione diſcernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlum & terra. Quod ad terram attinet, per lotium emittitur, veluti iſta fontes in mare profũdit ac fluuios, Danubium, aliosque: ſic in veſica reperiuntur fontes corporis. Quod vero ſecundum corpus, vt poſt cœlum exhibet, per poros exitum facit, & aere vel conſumitur, prout pluuia cœli per terram abſorbetur pro parte, aut euaneſcat in aere. Cum igitur aqua ſit, & elementum aquæ, lapidem efficiunt, ſic etiam in vrina lapides fiunt, & in ſimilibus locis. Iſta phyſicis potius quam chirurgis cognitu neceſſaria ſunt: ignorare tamen Chirurgus minime poteſt ſalia, quę ad per ſe naſcentia vulnera, ſecundum præpoſitum exemplum operatur in anatomiæ curſu, natura & eſſentia. Quicunque ſimilia nouit & phyſica, tanto fundatior exiſtit in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc eſt, in corpore, donec in eo manſerint. Non aliter quam in terra globuli, dum in iſta relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo ſal aut ſimile quid videt, quouſque per præparationem artis hominis extrahantur illa, quæ in terra continentur, & aqua, tum primum apparent: vt per bullitionem ſalia ciborum, per ſeparationem vitriola, per præparationem alumina, per inueſtigationem calces, &c. Poſtquam extracta ſunt, non prius nocent, hoc eſt, ad operandum potentiam habent. Similis in homine latet artifex, qui præparat arte ſua naturali, per cuius operationem ea reſultant, quæ in corroſiuis apparent. Verum vbi tales præparationes eorum, quæ dicta ſunt, non fiunt, non niſi laudabilia, bonaque fore comperiuntur. Et niſi præparatio fuerit ibidem in exaltationem paroxyſmi, nullus apertioris morbus ſit, at in vno corpore manent omnia, prout in terra.

Salis natura.

Salis varia genera.

Salia inter ſe diuiſa vt carnes.

Sal etiam in melle & ſaccharo.

Comeſtibiliũ multæ varietates.

Salia corroſiua & curatiua ſimul.

Salia plumoſa.

Cœlum & terra in corpore vbi.

Lapidis vrinæ.

CAPVT V.

PRout cœlum cum ſuo firmamento, nec non terra cum ſuis elementis vtrumque duo ſunt, & vtriuſque partium alterutra per ſeipſam eſt vna: ſic & homo duo continet in ſeipſo, videlicet *influentiam*, quam ei cœlum præbet, curſum vero corpus adminiſtrat. Inde ſequitur producta per illa terræ meliora vel peiora fieri, conſeruari, aut corrumpi. Pluuia ſiquidem nimia deſtruit fructus, & pauca ſimiliter. In proportione conſiſtit igitur ipſa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ ſimile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occaſio tranſmutationis eſt ſalis in vltimam ſuam eſſentiam. Hæc eſt vltima rerum eſſentia, cum iſtæ poſtremo ſeſe manifeſtant, in ea fuerunt ab initio, ſub occulta forma, velut minera, quam nemo diſcernit quidnam exiſtat, donec veniat extra terræ firmamentum

Influentia in homine.

in ignem, tum demum apparent partes eius, vna repræsentat argumentum, alia realgar, tertio vero loppam: iam adest vltima dictæ mineræ essentia. Vt est istius causa, eiusmodi sunt causæ per spiritus accidentes, quorum labores hominum operibus haud absimiles existunt: item inuisibile suis in corporibus manifestum efficiunt. Isti sunt Xeni, Nephirei, qui delectantur in ipsa natura conditiones istius manifestand io, quod ipsis etiam permissum est. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non reueletur, hoc est, quin per materiam vltimam, initium & occultam essentiam cognoscant. Idipsum efficit occultus ignis in suis effectibus. Et prout videmus accendi sulphur per calcidonium vel silicem, pariter & hic intelligendum, vtpote sal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac in seipso ardere quodam igne prorsus inuisibili. Item, vt Ætna mons lapides in calcem & cineres adurit, & omnino consumit, præter ignem existentem in ipsis, at accidente solum, non secus in sale quidam latet ignis, qui sustentatur & nutritur in sulphure. Hic ipsius est, qui corrodit, per occasionem ex accensione salis acceptam, eoque perducitur, vt manifestum fiat: eiusmodi causa non prouenit ex eo ipso: quid enim contra seipsum esse velit? Verum, quia nihil tam occultum, quod nobis ob oculos quandoque venire non debeat: inde sequitur, quasdam esse causas, quæ similia succedunt. Vti firmamentum est causa lapidum & fulminis, quod syluas atque domos accendit, cuius causa quidem ignis est: non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen, & lapides existunt, quæ suo tempore prorumpunt in ignem suum. Itidem in calcedonio videtur, qui super terram ignem exhibet, hic præter ipsum & chalybem cum silice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifesta fiunt omnia. Quis enim homini diceret in silice vel in calybe latere ignem, arte manifestum si non fuisset antea. Sic etiam in homine similis ars habetur, qua talia palam ei fiunt & innotescunt, vna cum suo detegente Cœlum peste laborare posse, nec non aliis morbis, haud scire possumus, nisi nos hoc edoceat, quod eiusmodi morbos in mundum inferiorem imprimat. Mirandum, incredibileque nobis esse videtur, ac apud nos impossibile: verum Deo possibilia sunt omnia, qui hoc ipsum etiam facit: aliud in his habere iudicium non possumus, quam in eius potestate cuncta fore. Hæc, nobis dicta putato quod firmamentum nostrum, & existens in nobis, cum pestilentiam producit, id per sal efficiat, cui quidem & firmamento nostro pestis inest, vt ea, quæ superna influit: verum eius loco præbet *Æsthiomenum*, *Herpetem mordacem*, *Ignem Persicum*, &c. Non aliter quam supra dictum, de prænarratorum originibus morbum indicare possumus, penes, quæ relinquendæ sunt. Quis enim demonstrare naturam potest apertius, quam eo, quod in tribus corporibus elementa quatuor occulta sunt, per quæ sumunt occasionem in vltimam sui transire materiam? Non secus atque lignum igne separatur in Sal, Sulphur, & Mercurium. Ad hunc modum Phionitides occasiones & causas exhibent, vt nihil maneat occultum, sed in lucem prodeant omnia;

Sal corporis qui accendatur.

Lapides in homine vnde.

Cœlum peste laborare.

Pestis à sale producta.

Elementa in tribus substantiis delitescunt.

sic, vt oculariter appareant quæcunque sunt in terris. Sciendum vtique tam in rebus insensibilibus, quam sensibilibus vnum alteri semper contrarium existere, vt canes felibus, gallos basiliscis, sic de cæteris, vti mustelis, leonibus, Tabanis, vel musis, aquis & aliis, quorum vnum semper aliud in corruptionem & mortem persequuntur. Phionitides vocantur illa quæ in corruptionem prosequuntur alia, prout ciconia anguis, falco perdices, &c. Vt ista sibi mutuo contraria sunt, Physica medicum docet in suis subiectis agere. Hic enim, vt piscator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoscat, quæ in aquis existunt: item vti venator, vt sciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aëre sunt, &c. Si quis nouerit, quid Nilus faciat, rapiat, &c. cognoscere pariter in corpore poterit, qui semper vnum concernat aliud exinanit, vt falco & perdices se habent ad inuicem, sic etiam in corpore se res gerunt vna contra aliam. Hæc est naturæ lux, de qua nascitur medicus, & non ex seipso, quamuis in seipso maneat.

Contrarium vnum alteri semper.

Phionitides quid.

Physica quid doceat.

CAPVT VI.

SAlis duo fontes habentur, vnus ex venis, id est, in sanguine, alter in liquore, hoc est, in carne. Prout in terra videntur aquæ fontium ex venis eius fluere, & non ex seipsis, at in se pariter, qui per terram in venis eius defluunt; Item quinam ipsa terra sudat, ac in se continet humiditatem præter fontes, cum non omnes aquæ fontes existant, quæ super terram sunt venientesque. Nam vbicunque se terræ liquor aliquis recipit, & congregatur in torrentem vel stagnum, liquor est eius, & non fons: isti namque liberas habent suas origines ex ramis venarum. Non aliter est intelligendum hominem in se dupliciter continere sal, id est, penes ipsum in duabus columnis existere, videlicet in sanguine, tum in liquore: quorum vterque peculiare sal habet in operationibus, quod in sanguine est, non repurgatur, at in venis manet: similiter & liquor ipse. Verum occasionibus datis, per suos meatus & emunctoria transeunt eo, vel ad loca, in quibus conueniunt, veluti per poros cutis, per meatus renum, prout ipsi confluunt, & simul in mixtionem veniunt omnia.

Positis itaque duabus istis columnis adiectus est fluxus quidam assiduus, vt Nilus, qui semper fluit, hic est vrina. Ex istis tribus proueniunt salia, nec non omnes fluentium torrentium apertiones, per suos meatus vi suorum salium transcurrentium, hoc loco latius non declarandorum, quòd libro de *Tartaro* satis abunde tractentur. Priora duo salia libri sunt huius argumentum, quod demonstratur, chirurgiam salis in duas diuisam esse vias, videlicet in scabiem, & in vlcera. Scabies procedit ex sale liquoris, quod in spumam transmutatur, vt in locustis exficcatur, & super cutem non aliter, quam sal super vesicam extrinsecus adhærent. Non secus illud, scabiei nempe, vel pruritum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuspides, prout in vesica

Salis fontes duo.

Sal sanguinis.

Sal liquoris.

Vrina comparatur Nilo.

Chirurgia in duas vias diuisa. Scabies vnde.

tica videtur. Alterâ viâ progreditur ex ſanguine ſal, & rodit cutem, carnem, ac oſſa prorſum vna cum venis, ligamentis, neruis, iuncturis, &c.

Salium liquoris variæ ſpecies, vt & ſanguinis.

Salia liquoris in varias ſpecies diuiduntur, ſimiliter illa quæ ſunt ex ſanguine, in diuerſa partiuntur vlcerum genera, iuxta cuiuſque ſalis exiſtentiam in ipſa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modum. Quædam in latitudinem creſcunt, vt *fungi*: nonnulla in fiſtularum formam, vt *ſambucus*, *iuncus*: alia per aggregatam multitudinem, vt *lauendula*, &c. quodque iuxta ſuam formam: quod quidem ſal efficit, cum eius officium ſit exhibere formas.

Vlcerum diuerſæ formæ vnde.

Quapropter vlcera nonnulla fiſtularum inſtar, & iuncorum enaſcuntur, vt *fiſtula*: quædam in latitudinem, prout *cancer*: in multitudinem alia, ſicut *ſcrophula*, cum ſimilibus: quædam aquoſa, prout *fungi*: ſicca nonnulla, vt *vſnea ſuper lapides*, ſic de cæteris: vti natura nobis extrinſecus terræ ſal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & aliis creſcentibus: pariter in corpore ſal per ſuas operationes, eiuſmodi formas etiam exhibet.

Simile per ſimile curatur.

Inde ſequitur ſimile per ſimile curari, id eſt, vlcera ſimilia per ſimiles formas: quod quidem in generibus omnibus vlcerum apparuit euidentiſſimè, videlicet formam ſimilem, ſimili medicinam ſemper extitiſſe.

Vlcerum varia genera.

Pertinent igitur ad medicum Anatomia comparationum rerum per ſimilitudinem. Vlcerum itaque, nec non prurituum varia ſunt genera, iuxta ſalium conditionum diuerſitates: nonnulla dulcia, hoc eſt, abſque dolore, & comparantur ſali *cerebri ſaccari*, *liquiritiæ*, &c. quædam ardentia, quæ *piperi*, *Zingiberi*, *granisque paradiſi* comparantur: alia ſunt eſchara, ſali quidem *arſenici* comparata: comedentia quædam *alcali* ſali ſimilia, *vitrioli plumoſi*: ſtiptica nonnulla, quæ comparantur *aluminibus*. Sunt etiam vlcera frigida, *ſolatrina*, *nenufarina*, &c. calida, vt *anacardina*: ſicca, vt *acorina*: humida *barba louina*, ſic de cæteris, vt ſupra, ſal eorum acceptum, &c.

Scabiei plures ſpecies vnde.

Non aliter de ſcabie & prurtibus dolorem inferentibus, & non, cutis generis plures aliæ ſpecies exiſtunt, vna diſſimilis aliis. Tam ſubtiliter & artificioſè creatus eſt homo per manus Dei, vt ſi nobis ipſe non manifeſtaret, incredibile foret hominem ex eis ita compoſitum eſſe rebus, quas in ipſo philoſophus atque medicus ita microcoſmicè detegit per ſpecies omnes. Non poteſt iſta cognoſcere propria phantaſia de humano corpore, ſi per naturam ſolam, cuius officium eſt eiuſmodi comparationes, formas, atque ſimiles operationes manifeſtandi.

CAP. VII.

Signa vlcerum.

DE ſignis etiam quod ſcribamus, quamuis ex rerum naturalium proprietatibus depromenda ſint, vt vlcus omne, quod nigram carnem habet, ac eſcarizat, eſt ex arſenico: hinc fit, vt vna cum prædictis, tumorem, calorem, & lipoſychiam inferant, vt ex arſenici natura.

Sal arſenici.

Sal eiuſmodi perſæpe contingit effluere, quandoque non: cum verò fluit, eſt in operatione ſua, prout ſalis fuerit conditio, proprietaſque. Sunt & alia ſalia, quæ tumores concitant, emittunt ſanguinis plurimum, ac vehementer effluunt, quocunque modo hoc faciant, hirundinariæ ſalia ſunt, quæ ſanguinem extrahunt inſtar ſanguiſugæ.

Sal hirundinaria.

Nonnulla reperiuntur, quæ duntaxat vrunt, & non rodunt, nec tumores adferunt, ac ſi commune ſal vlceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos, vt *vitriolata*: pleraque alia tumores albos, vt aluminoſa: quædam vna cum incidentibus circum foraminibus, vt *ſalia gemmea*: nonnulla cum caueis, vt *alcalia*. Talis eſt natura ſalium, vnius, vt ad hunc modum, & alterius manifeſtetur ad alium, iuxta ſuas conditiones, quas hoc loco non recitabo, ſed philoſophiæ potius committam, cuius fundatiſſimam peritiam habere medicum oportet in iſtiuſmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum ſit hactenus. Prout in ſua natura ſalia ſunt, animalia pariter in ſua reperiuntur, & herbæ quædam, quorum, ſalia comparantur illis, vt ſal colchotarinum, cancer, & perſicaria ſalis vnius exiſtunt, vt ſal entali, iuncus, & fiſtula pariter vnum ſunt.

Salis colcotharini virtutes.

Quare ſal colcotharinum operatione ſua cancrum in corpore concitat, itidem efficit perſicaria, nec non cancer aquæ.

Sal entali.

Similiter entali ſal fiſtulam efficit in corpore, quod iuncorum & fiſtuloſorum ſalis exiſtat. Ex forma namque ſimilia cognoſcuntur, vt cum dicitur, hunc aut illum habere lupum, aut eo laborare, fit, quia ſal eiuſmodi eſt vnius, & eiſdem cum vero lupo naturæ. In lupo quidem eſt idem ſal, quod adſcribitur choleræ, vel, vt nonnulli volunt, felli: hoc ipſum eſt origo choleræ, ſeu inuidiæ, corroſiuæque naturæ. Non eſt iſtius verum cholera nomen, ſed lupinum ſal. In tribus enim corporibus homo poſitus eſt: Mercurio videlicet, Sulphure, Saleque, & non in quatuor at in ſpiritum cum quatuor elementis, ex quibus nulla hoc loco ſigna ſumenda ſunt, at ex ſale duntaxat.

Sal non iudicatur ex elementis.

Sal etſi nonnunquam igneæ complexionis exiſtat, vt arſenicum: aereæ quandoque, prout vitriolum: terreæ, ſicut entali: & aqueæ quandoque, vt alumen: nihilominus id non iudicatur ex elementis, cum iſta non fecerint illa, ſed è contra ſint ab eis elementa facta. Non ſunt etiam elementa corpora, ſed ventus, aer, aut ſpiritus tantum.

Sal eſt operationũ ſecus elementa.

Item non ſunt operatiua, ſed hoc eſt operatiuum, quod ſal exiſtit: iſtud enim operatur, & non elementum, ſiue frigidum, calidum, aut qualecunque fuerit, ſal cum extiterit, euenit, vbi non, etiam non contingit. Complexiones ergo diuiduntur in illa tria corpora, non in quatuor, & in vnoquoque corpore quatuor illa, cum eis vltra centum gradus & eſſentiæ.

Signa vnde ſumenda.

Non ſunt igitur ex illis quatuor ſumenda ſigna, prout cum dicitur: ſi cholericus exiſtat, ex cholera: ſi melancholicus, ex melancholia: ſi phlegmaticus, ex phlegmate: ſi ſanguineus, ex ſanguine procedere: nihil minus. At ſi ſal ſanguinis occaſionem habeat, ſal erit eius, quod in ſanguine fuerit: ſi autem ex ſale, quod in liquore latet, erit, eiuſdem etiam iudicandum, & iuxta ſalis eſſentiam formabit vlcus aut pruritus. Item cuius generis ſal extiterit, hoc effluet: ſiue ſit homo phlegmaticus, melan-

melancholicus, cholericus, aut sanguineus: ista sal non curat, sed iuxta suam naturam agit. Morborum eiusmodi signa faciunt ad intellectum eorum, vt medicus ex philosophia valeat eos cognoscere, iudicaréque iuxta verum fundamentum, quod autem nisi cognouerit, iudicium præbet hominibus existimandi se fundamentum artis suæ super arenam posuisse. Pariter signorum ex philosophia cognitio, receptorum optimum componistam efficit, qui cogitur aliàs ab aliis opus emendicare suum, vnde surgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera sumuntur, videlicet vbi quis morborum signa cognouerit. Hæc eadem eum docent origines eorum, quas vnà cum signis reperit ex luce naturæ: sic vt ex eo genere rursum in ipsam naturam iterum redeat, ex qua recepta sibi proponuntur similium cum similibus, & non contrariorum ad contraria. Non est enim ad hunc modum intelligendus homo, vt in eo contrarium contrario pelli debeat, vti per aquam ignis: quid ergo foret, quod aquam expelleret, quid aerem, quidnam terram, hyemem, quid æstatem? &c. Sal igitur suum sal habere vult, Mercurius suum Mercurium, & Sulphur suum sulphur: id natura demonstrat: in similibus expetere similia se.

Signa morborũ ad quid faciant.

Recepta ex signis sumuntur.

CAP. VIII.

Salia duplicia: alia curã, alia non recipiũt.

VT fundamentum ac initium istius absoluantur philosophiæ, sciendum est, salia rursum in duas partita vias fore: videlicet vnam, quæ curam & sanationem recipit: & alteram, quæ non admittit eas. Nam, vt in terra fluxus aquarum existunt, qui tolli minime possunt, in corpore pariter occasiones aliquæ non possunt amoueri: nonnullæ super terram abeunt, vt fontes aliqui postmodum autem redeunt: non secus habentur alia, quæ hoc ipsum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non existunt, sed exiccantur, & reuertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt antea, qui iam exiccati non redeunt ampliùs eò loci, verum aliò discurrunt: itidem accidere solet in homine. Similia multa reperiuntur, quæ medicina sua, nec non ars eius aufert & exiccat, vt per Solem, aërem, atque tempus fieri suis viribus videmus, quæ quidem omnia pariter in medicina sunt. Quare si medicus recepta componere velit, eiusmodi res quæ soli similes vel aëri comparatione sunt, & non elementis, non calida, frigida, sicca, nec humida capere, sed corpora contra corpora, hæc ipsamet sua secum deferunt elementa. Verum enimuero prout in terris aquæ multæ sisti nec exiccari possunt, non secus in homine fluxus quidam, vbi iam occasionem acceperunt effluendi, non iuuant auersiones, minus exiccationes. Quandoquidem atq; res aliqua sumpserit iter ad vltimam suam materiã, ad quam omnino corrupta sit, non potest amplius reduci, quamuis ad hoc regimina quædam abstinentiæ, exiccationes, exhaustiones, & similia sint excogitata, quæ quidem omnia diutius nõ iuuant, quàm noua congregatio fiat humorum: quibus remediis humoristarum duntaxat vtuntur consilia, sed frustra. Nisi medicamentum aut cura fuerit conditionis eius, cuius morbus ipse, vana sunt omnia remedia, quod eis minimè curetur. Hæc est morbi conditio, videlicet, vt sit reducibilis ab vltima sua materia, cuius in via fuerit, ad primã. Vt cum lignum aliquod ardet, nisi per aquam eius ignis extingui valeat, nihil iuuat amplius, at qua præ manib. existente, iam adest remedium sic vt lignum solum sit igne sine. Si tamen lignum amplius non fuerit, sed carbo, non iuuat extinctio, cum ad lignum à carbone redire possibile non sit, carbones enim tales manent, aut accensione transeunt in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adesse quæ reduci debeat ad primam, sic, vt id, quod absumptum fuerit, abeat, quod autem adhuc restiterit, seruetur. Salia similiter pondere suo diminuuntur, vt lignum pro parte iam adustum, & pro parte non: & non pondere solùm, at multa salia prorsum ab homine fluentia recedunt, quibus iam expurgatis, eorum damna facilè curantur. Quapropter medicus ista iuxta Philosophiam perpendere debet, vt cognoscat, an fluxus expurgatus sit, vel in via diminutionis, eo finito cura facilis erit, vt etiam per se fieri queat, quod eius materia penitus effluxit. Accidere quandoque solet vt pars vna fluat, altera non: aliquando parumper, & postea cesset, ac per se, qui terminum hunc attigerit, feliciter, at non artificiosè curabit. Eiusmodi fluxus etiam fiunt in æqualiter: nam sæpe corrumpitur sal quodcunque fuerit, vbique totamen excauat, quousque deueniat eò quò tendit: sudore corpus ipsum penetrat vsque ad cutem, ibidem congregatur, operationémque suã aggreditur. Euenire solet etiam, vt cesset ibidem, & alio loco se recipiat, in quo non aliter operatur, quàm in priore, post ab eo recedens iterum in alium tendit: eius rei causa est, quod species eiusmodi salis per corpus huc atque illuc discurrentes, cataractas suas quærant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inuenta sunt: hic declinant, ibidem assurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera salium fiunt, multisque locis inueniuntur, in quos erumpunt: non semper tamen, quod emoriantur, vt vno loco, vel duobus tantum reperiantur, quæ si diutius viuerent, aut vigerent multis aliis extenderentur. Similiter plurimi fluxus in corpore cessant, & in mortem vsque manent, qui si diutius vigerent, ampliarentur. Philosophia namque docet, hominem etiam in seipso globulum & sphæram esse, res prædictas omnes continentem: ei necessarium est igitur, vt microsmicorum conditiones probè cognoscat, in quibus similia cum sibi similibus conueniunt, cum in Theorica, tum in Practica.

Receptorum compositio vnde sumenda.

Medicamentum sit eiusdem cõditionis cũ morbo.

Homo omnia in se cõtinet.

Animaduertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leuiter agatis, at optimè ponderate prius, quid præ manibus habeatis, quidque vobis faciendum sit. Nam si fluxus eiusmodi curaueritis, necatis homines: itidem facitis, cum præter naturam eorum reprimitis eos. Si curaueritis vlcera per se curabilia, videte vt indicare possitis ea rursum erupturã, vel aliter hominibus imponitis. Non enim propter talia medicina creata fuit, sed propter manifestationem artis in proximi dilectionem: æger siquidem vester est proximus ô medici, quapropter est, quod curetis eum ex ordine, quo Deus curas in medicina creauit. Postquam sanus fuerit ope

Fluxus non omnes curandi, nec reprimendi.

ope tua, tu proximus eius es: item eſt quod ipſe tibi gratias referat, vt ille, qui cuperet à te ſibi fieri, ſi tibi hoc ipſum præſtitiſſet, quod ergo ipſum impleuiſti. Medicinæ veritas igitur conſiſtit in philoſophiæ fundamento, poſtmodum cura feliciter ſuccedit erga Deum & homines. Abſque fundamenti huius cognitione, quid eſt tua caritas? quam etſi libéter exerceres, iſta mors eſt alterius. Habe cognitionem artis igitur, atque naturæ, nec non lucis iſtius.

Medicinæ veritas in Philoſophia.

LIBER SECVNDVS DE CVRA VLCERVM.

CAP. I.

CIBVS atque potus ad ventris impletionem à Deo non ſunt ordinati, ſed ad naturæ contentationem: quæ ſi ieiunium expetat, id obſeruetur: ſi famem, abſtinentiam &c. Item non ſolum illi ſunt ad ventriculi famem ſedandam & ſitim hepatis aſſumendi: verum etiam ad iſtarum corporis partium in officiis, quæ habent à natura ſuſtentationem, & eorum, quæ corpori deficiunt ſupplementum. Nedum enim in caulis eſt nutrimentum, at medicamentum etiam: ſic & rapæ, caro, panis, &c. Vinum etiam & ſitis appetituſque non tantum expletionem continet, ſed medicamentum. Aqua ſimiliter non ſola potum exhibet, ac cereuiſia, fructuum ſucci, lac, &c. ſitim extinguunt. In iſtis autem hæc ſeruanda potiſſimum differentia eſt, vt non ſolum appetitus hepatis & ventriculi ſedetur, verum etiam ipſa neceſſitas ex ordine ſuppleatur. Hæc eſt neceſſitas, vt corpus ea ratione cibis & potibus contentetur, vt per iſtos in ſanitate conſeruari queat, & eius morbi pelli: nam in eis arcana, myſteriaque magna latent. Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen à medicis haud bene cogniti ſunt, & peius in vſum aſſumpti. Morbi reperiuntur, qui repetitionem habere neceſſariò volunt. Scitis enim vlcus eſſe, quod *lupus* appellatur, hoc aſſiduè repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli ſunt. Item varij ſtomachi reperiuntur inter homines, vt canini vix ſatiabiles, iſtis eſt danda repletio, quòd hæc ſanitas eorum ſit. Sunt & vrſini ſtomachi, qui melle delectantur, atque rebus dulcibus, iſtæ ſibi ſanæ ſunt, ſic de cæteris conditionibus atque naturis. Vt in brutis peculiares conditiones repartitæ ſunt, ſtomachorum hominum etiam diuerſæ proprietates exiſtunt: aliqui libenter oleribus veſcuntur, a etariis, &c. quare vaccei ventriculi ſunt: alij carnibus, qui canini reputantur: piſcibus alij, qui lutræ ſtomachi dicuntur: ſic de reliquis. Hac de cauſa Deus, quòd hominum ventriculos in tam diuerſis appetitibus poſuerit, etiam tam varios cibos atque potus ordinauit. De naturalibus & agnatis natura dicta ſint hæc appetitibus, & non guloſis: gulæ namque ſtomachi ſuam peculiarem ſumunt originem in cibis atque potibus.

Cibus & potus cur aſſumendi.

Cibandi neceſſitas.

Cibi cur varij hominibus dati.

Morbi repletionem ciborum exigentes.

Stomachi varietates belluinę.

Ventriculorum diuerſi appetitus.

Varia ſunt vini genera, prout etiam diuerſæ conditiones hepatum exiſtunt, & potuum appetitus varij, hic ad iulep, ad hydromel alius, ad aquam ille, vel ad cereuiſiam, fructuumve ſuccos, alioſque nondum inuentos, quibus iecur delectatur, & qui medicis iuxta ſimiles conditiones cognoſcendi ſunt ac ordinandi: natura ſiquidem hoc nos docet, ex ordine ſuo ſeruare diuerſimodè.

Potuum appetitus varij.

Ad ſalium fluxiones accedit maxima deprauatio per ſale conditarum carnium, aut ſimilium piſcium eſum: nam eiuſmodi ſal carnibus aut piſcibus admixtum vnà cum ſuæ ſubſtantiæ corruptione facilè præbet occaſionem ſui ſimili ſali corruptionis. Idipſum etiam efficiunt acuti cibi, multis aromatibus conditi, prout zingibere, pipere, nec non aliis ſalibus, vt raphano, ſinapio, alleo, ſimilibuſque. Hæc omnia corruptionem accelerant, quod ſal accedat ad ſal. Mercurius ad mercurium, & ſulphur ad aliud ſulphur. Sic in ſtomacho triplices coquuntur ex tribus illis corporibus, pariter in hepate fit ex potibus. Quapropter medici peritia conſiſtit in eo hac in parte, vt hominem in ſpiritu ſalis cognoſcere diſcat: poſtea ſal vnumquodque, tum ex natura ſimilem cibum, in eo ſale conſtitutum, ne hunc adminiſtret: nam eo penitius augebitur, quo fieret ex abundantia quæpiam eruptio. Verùm contra ſal amarum eſt medicina ſibi ſimile ſal, ſed dulce, non amarum: contra ſal aſperum ſuum, ac mite: contra ſiccum ſimile, ſed humidum, & ita conſequenter iuxta proportionis demonſtrationem. Eiuſmodi ſeruata prius concordantia, tum demum adeſt in cibo regimen & potu, vt in his tribus continetur verè ſalibus ad ſanitatis conſeruationem adductis, & contra morbos præſeruationem. Quare cum irruperunt morbi, iamque ſumunt argumentum, ſubſequitur etiam ea, quæ dicta eſt, neceſſitas.

Carnes ſale conditæ fluxiones ſalium deprauant.

Cibi acuti corruptionem accelerant.

Salium medicinæ.

Animaduertendum etiam, ad ſalis fluxum alios accidentales accedere, prout videtur in torrentes alias aquas incidere ſemper velle. Non aliter ad ſalis fluxum alij duo fluxus concurrunt, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentorum ſal accidentale, ſalis corpori naturali coaptant, ea ratione, qua nutrimentum in ſalis fluxum conuertitur pro parte, ſimulque fluunt. Latius ex poris venarum & carnis liquor affluit, & ſudor, qui cruor eſt ibidem, & guttatim in eiuſmodi fluxus decidunt, ac ita propter vicinitatem in ſuam eſſentiam tranſmutantur cum aliis, & ſimile ſeducit hac via ſibi ſimile. Sic triplex ſalis fluxus efficitur, qui corpus eſt pro tertia parte: videlicet ex ſale ciborum & potuum ad huius tertij corporis nutrimentum exiſtente, ex cruore, tum ex liquore & ſudore, qui in carne ſunt: affluxus iſti tres per vnicum excitantur. Hæc à me dicta ſunt, vt repletio vitetur prorſum in ſimilib. at potius abſtinentia ſeruetur, id eſt, ex ſignis fluxuum & vlcerum tantum ordinetur ipſa diæta vel abſtinentia. Quo facto ſalis corp' virulentiam relinquit, citiuſque perſanatur vlcus: nam exiccatur corpus eius, vt non valeat am-

Salis fluxus accidentales.

Salis fluxus triplex.

Repletio vitanda in ſimilibus.

Sal qui virulentiam remittat.

amplius ad cutem fluere, sed suo loco manens exiccari cogitur. Similis exiccatio minimè fieri potest, nisi corpus salis mitigatum sit, aliàs iterum fluendi sumet occasionem. Non tamen hac de causa volo, vt abstinentia medicamentum sit, aut æstimetur, sed Empiria solum, quæ aliquo tempore locum habet: nam aliquando per nimiam diuturnitatem æger moritur, aut incidit alius accidentalis morbus: tum loquuntur imperiti medici, *nisi hoc aut illud obstitisset, omnia se bene habebant*, &c.

Eremitæ. Sancti priique viri strictam in eremis viuendi rationem seruarunt, non (vt nonnulli dicunt) quod hac via sese castigare voluerint, sed potiùs, vt vitam longam consequerentur, quam etiam adepti sunt. Non per se repererunt, eiusmodi cibos atque potus ad longam vitam idoneos esse, verùm à spiritu medicinæ didicerunt per diligentem inuestigationem. (Cibi ad longam vitam.) Diætam igitur habuerunt ad vitam longam. Etenim quicquid homo desiderat, idque summa diligentia prosequitur, acquirit. Sic etiam Ioannes Baptista vixit ab adolescentia sua, vsque ad sui decollationis diem absque morbis, ea de causa, quia cibus eius mel fuit, non permisit, vt sal in suam transiret malitiam, neque mel cibis aliis admiscuit, nec vino sed locustis ramorum arborum tenellis & virentibus: quare sanus admodum vixit, non ob sanctimoniam, aut meritum erga Deum, sed propter sobrietatem, quæ decuit eius officium. (Ioan. Baptista vixit absq. morbis.) Huius vitæ victúsque ratio medicis in exemplum esse deberet, qui consilium ad sanitatem hominibus dare cupiunt. (Ioan vita medicis exemplo sit.) At cum ipsi turpiter, immundè nec non adulatoriè medicinam factitent, consilium in regimine coquinæ solùm adhibent, non autem ad sanitatem, sed in quantum videtur eis cibum non defluere. Tales medici prorsus ad chirurgiam sunt inutiles, vt in ea regimen aliquod instituant, verùm ad repletionem tantùm. (Medic. reprehensio.) Alij, qui victus rationem iuxta necessitatem intelligunt, sanos conseruant homines, & quos curant viuificant, id est, in sanitate perseuerantes efficiunt. Hoc dico solùm, vt medici per exempla sanctorum ad abstinentiam naturæ, suos admoneant quos curant, vt sani facti, perseuerent in sanitate.

Cùm igitur adsint exempla certorum hominum atque sanctorum, per quæ indicare potest medicus, qua ratione componi recepta debeant, ab exemplis videlicet piorum, & non Epicureorum, sequitur inde medicamenta reperiri, quæ dictos morbos externos intrinsecùs, & extrinsecus persanant. (Cibis etiam morbos curari posse.) Nam prout vulnera potionibus curantur ab internis extra, non secus & cibis fieri potest, ad hunc modum scilicet, vt *butyrum, caro, panis, herba, vinum, aqua*, &c. talia sint, vt locum potionis vulnerariæ supplere queant: nam eiusmodi cibis nutrimentum aptum sit suo corpori. Si consolidatiua sint, & mundificatiua, conditiones istas etiam in corpore seruant, idque conseruant iuxta suam naturam. In nutrimentis naturæ conditio talis est, vti medicamentum vnumquodque nihil aliud existit, quam instauratio quædam ægri membri, confirmatio, sustentatióque, nec non augmentatio sanguinis & carnis ei competentium. Cum ergo cibus nutrimentum sit, æquum etiam est, vt ad hunc modum adhibeatur, quo membrum ægrum ab eo consolidationem recipere valeat, & sui lumbi nutrimentum ibidem inueniat, auxiliúmque. Hac de causa nutrimentum continere debet, non quòd stomachus illud instar medicamenti cuiuspiam deglutiat, verùm vt nutrimentum digerat: sic de iecinore iudicandum. (Nutrimentorum et medicamentorum.) Postquam latiùs & ad loca sua deuenerit, adest naturæ balsamum, quod hoc ipsum recipit, & potentius eo factum, absumit vna cum eius causa damnum: hâc viâ pars similis illi parti suam potestatem adimit, integramque reddit Anatomiam, ac in pristinas vires suas redit, sic vt fluxus amplius emanare minimè possint. Postmodum sanatio per medicamétum in cibis situm sequitur, hoc est, progreditur in finem vsque.

Si verò sumpseris ea, quæ proueniunt ex herbis, vt ex lacte butyrũ, fac vt eiusdem vaccis plurimum salis adhibeas lambendi, nec non vulnerariis herbis aliis, vt *serpentina, hirundinaria, agrimonia*, &c. tandem ab ea cum lacte butyrum extrahas, edendum præbeas ægris, & bibendum lac, excepto caseo: nam vires herbarum vulnerariarum non transeunt in alia lacticinia, sed solum in lacte manent, aut in butyrum se recipiunt. Animalium quæ lac non exhibent, carnes administrentur eiusmodi nutrimento factæ, vt supra de lacte habetur, inde nil nisi bonum oriri poterit. Hac ratione suillæ carnes Iudæis prohibitæ sunt, quod inde morbos & lepram conciperent, cum eis in escam adhiberentur. (Carnes suillæ cur Iudæis prohibitæ.) Consuetum est enim, vt omni quod immundum fuerit cibentur porci, qui si, vt supra narratum est, alerentur, quæ caro suilla vel porcina foret excellentior? Herbæ vulnerariæ pariter ad hoc optimæ sunt, vt serpentina similésque: nam isti cibi malignos salis omnes spiritus digerunt. (Herbæ vulnerariæ malignos salis spiritus digerunt.) Reperiuntur herbæ quædam, quæ sumptæ vel comestæ, quæuis vlcera persanant, cancrum etiam atque lupum: verum Latinis carent nominibus. Græcis, Arabicis, Chaldaicis, &c. Veteres enim & primi medici nullam faciunt mentionem earum, aut Pandectæ falsò, perperámque nobis traductæ fuerunt. Verum contemptui sunt habitæ, virtutes earum tamen innumeræ, nec non inexplicabiles ad vlcerum curam existunt. In Germania nascuntur absque nominibus: non est enim, qui nomina dederit, vel audiuerit hactenus: quare si noua darem eis & prima, vitio mihi verteretur. Nihilominus cum herbarium in lucem venerit, eas manifestabo formis atque figuris, quæ hoc loco poni minimè possunt, vt intelligantur. Ponam tamen inferius vocabularium sub huius libelli finem, quo quidem intelligentur admirandæ virtutes earum supra quæuis extrinseca medicamenta. Meo tempore cereuisiæ iuxta suam artem coctæ sunt; cum additione dictarum herbarum, quæ singulis diebus potæ, præter alia mirabiliter curarunt vlcera, fluxus quoque represserunt, qui prorsus incurabiles existimabantur. (Cereuisiæ vulnerariæ.) Item in vino suspensæ hoc ipsum effecerunt, at non tam citò, quod vinum aduersari magis, quàm prodesse conetur. (Vinum vulnerarium.) Similiter hydromel excoctum fuit, vt suprà de cereuisia dictum, quod istis fuit excellentius. (Hydromel vulnerarium.) In iure carnium etiam coctæ, mirabi-

rabiles curas operatæ sunt, etsi prioribus decoctionibus in cura tardiores, ad anni tertiam partem videlicet: curata sunt ad hunc modum vlcera, quæ multis annis patientes suos torsetant. Æquum est igitur, vt earum faciamus hoc loco mentionem, quo cum herbarius venerit in lucem, per eiusmodi remedia subuenire possitis hominibus, illa relinquentes, in quibus auxilij nihil hactenus inuenistis, ob quæ merito vilipendimini. Mirandum est sanè Germanos medicos, in præsentem vsque diem tantum expertos non fuisse, quo potuissent eiusmodi herbis indere nomina, deque suis virtutibus aliquid scribere: solùm iuxta veterem picturam dicere, siquidem est, esto. Percipere non possunt etiam aliquem fore, qui fideliter ægris subuenire cupiat: solùm id, vt pecuniam habeant, omnes curant, hoc modo curatur nemo.

Vlcerum cum vet. decocta carnium.

Cap. II.

Posito vero corpore prout supra, sequitur inde cura per admixtionem, quæ similis existit. Vbi verum corpus adfuerit, cura consistit in herbis vulneraribus, aliâ viâ tantùm præparatis, quàm herbarum communis præparatio fieri solet, coctione scilicet cum vino veteri, vel commixtione, repurgationéque simul cum recenti, postea potus, &c. Non ita hoc loco: fieri liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum. Qui præparare consolidæ radicem nouit, & per se, vt bibi queat, medicamentum habet ad vlcera. sic de cæteris herbis & radicibus: excepto solo, quod sine mixtione vel additione præparentur in potionem, & bibantur, non vt in vulneribus. Optimæ sunt ad hoc negotium & opus herbæ *Consolida*, *Serpentina solida*, *Persicaria*, *Cyclamen*, *Chelidonia*, & aliæ plures quæ hactenus in vsum non venerunt. Ad hunc modum in potiones adducuntur.

Liquores cur debent præter mixtiones.

℞ consolidæ radices optimè rasas & repurgatas, contunde: postmodum adde panis tantundem, & iterum tundendo simul commisce, plusque panis adde. tandemque postea pone in vesicam porcinam bene ligatam, & in fimum equinum calidissimum in quo maneat aliquo tempore, singulis octonis diebus aspiciendo. Fiet inde rubea materia quædam, & postremo pulpam imitatur molis: non prætereat verum tempus, id est, in fimo longiori tempore, quàm decet non relinquatur. Extractum postea torculari fortiter exprimatur, feces manente pasta durissima: cui pastæ plus addito panis, & putrefac, vt supra, tam diù processum hunc seruato, quousque radix & panis expressè penitus existant. Accipe tandem huiusmodi vitriolum, & per se putrefac in vitro suo tempore, postea destilla totum in cineribus, & ab eo quod ascenderit separa phlegma per balneum, vt nullum ascendat amplius. Manet in vitro consolida, pane quidem in phlegmatis albi forma per balneum separato. Non solum in consolida processus hic seruari potest, sed in omnibus aliis herbis & radicibus vulnerariis etiam, quarum numerus magnus est, & quæ postquam in præparationem adductæ sunt, nedum vlcera manifesta, verum etiam occulta curant intrinseca, pariter ossium & pudendorum rupturas, vt per saniculæ radicem albæ, similesque. Succus eiusmodi vulnerarius aut oleum ita præparatum, administrari debet cum admixtione medicamenti salini, prout supra, vel vino bibendum, aut in aqua destillata, quo curantur vlcera quæuis, ab internis ad exteriora. Et quamuis hic nouus processus existat, & non vetus, nihilominus maioribus præditus virtutibus, quàm veteres omnes, cum in illo substantia rerum in corpus transmittitur, & spiritus eius non solum, qui minimum auxilij præstare potest in similibus. Admirandæ reperiuntur in montibus herbæ, nec non aliis in locis, quæ non sunt in vsu, rusticis magis notæ quàm medicis ipsis, & per seipsas rudi modo mirandas virtutes patefaciunt: præparatæ quidem operationes perficiunt incredibiles, vt etiam Apothecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ discipulo nihil vtilius, qui discere per quàm optimè cupit, quàm, vt in varias regiones peregrinetur: hoc fit, vt audiat, ac vt videat ea, in quibus omnes libri surdi cœcique prorsum existunt. Quandoquidem schola medicinæ tegulis non, sed integri firmamenti, cœlique magna testudine circumtegitur.

Herbæ vulnerariæ quomodo in potionem adducantur?

Consolidæ compositionis reductio.

Succus vulnerarius quomodo administrari debeat.

Herbæ montanæ earumque præstans vsus.

Cap. III.

Vlcerosis ordinādi cibi potusq; ex herbis ad id medicamentorum, aliis prohibitis in finem vsque curationis. Quo facto primum capitulum præsupponendum venit, ex quo diæta sumenda est. Verùm quia materia peccans præ manibus existit, eam vnà cum cibis repurgare conueniens erit. Eiusmodi purgatio fit ante cibi sumptionem duabus horis, postmodum est quod edatur, idque singulis diebus continuandum erit absque intermissione. Hæc purgatio competens vlceribus, talis non est, qualis humoristarum illa: nam ibidem humor non est, quod isti putant: quare nihil præter vlcus purgatur, non stomachus, non cutis, nec simile quidpiam. Processus istiusmodi purgationum consistit in istis corporibus, nempe vitriolo, tartaro, esula, centaurea, sylanda, iuniperique le custis. At quod ista purgent alio modo non præparata, hac de causa præparari prius debent, quàm ab ista præbeantur. Anatomiam vlcerum solum purgant, vt postmodum eâ purgatione factâ, reliqua corpora, scilicet incarnatiua, & consolidatiua suas operationes exercere valeant.

Vlcerosorum diæta.

Purgatio.

Plus modus.

Purgationis processus.

Præparatio.

Præparatio vitrioli.

Suspendantur eius vnciæ quinque in viginti mensuris vini, & cum isto repurgentur. Eius vini sumatur cochlear vnum, vt supra narratum est.

Præparatio vitrioli.

Præparatio tartari.

Tartari liquoris destillati libra, in vini recentis mensuris quadraginta, repurgetur, vt supra per se naturaliter, & eius vini cochlear vnum detur qualibet vice.

Tartari.

Præparatio centaureæ.

Maceretur hæc in aqua ardente, postmodum extrahatur eius essentia quinta, iuxta communem vsum. Huius extracti guttas administrabis decem in aquæ destillatæ ex her-

Centaureæ.

bis

bis vulnerariis vno cochleari, prout ſupra diximus.

Præparatio eſulæ.

Eſulæ. Huius virentis radicem & herbam, atque ſemen in ſero lactis coquito, quouſque liquorem habeas, hunc exprimito, coquendoque ſuauiter elixato, donec indureſcat: eius administrabis aliquantulum ſingulis diebus manè potandum. Lac omne ſiquidem hoc loco ſumitur, eo modo, quo tyrus in theriaca.

Præparatio ſylandæ.

Sylandæ. Coquatur in aqua ciclaminis deſtillata, cooperta quidem in vitro per horam, expreſſâ poſtmodum aqua, recenti ciclaminis aquæ permixta bibatur manè ſingulis diebus ad quantitatem vnius cochlearis.

Præparatio iuniperi locuſtarum.

Iuniperi locuſtarum. Præparandæ ſunt in liquorem cum oleo de ſpica: hunc vino permixtum partibus æqualibus adminiſtrabis.

Et quamuis alia multa reperiantur eiuſmodi ſimplicia contra fluxus ſalium, principalia tamen enumeraui, quibus contentus eſto. Medicus omnis defectus hominis cognoſcens, eoſque ſupplere cupiens iuxta poteſtatem à Deo conceſſam, per naturæ medium, primo funditus quidnam ſit corpus hominis, & in quo ſit conſtitutus hic, vnà cum ſuo corpore materiáque ſcire debet: eo cognito, facilè reperiet quid ſibi faciendum ſit. Abſque ſcientia fundamentoque nemo debet medicinam aggredi, maximè Chriſtianorum, quibus veritas inſita eſt. Verum Gentiles atq; Iudæi quoduis pro ſuo præſumunt facere arbitrio.

Medicinam abſque fundamento nemo aggrediatur.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ Doctoris de Cura Vulnerum, libellus excellentiſſimus.

Vulnerū curæ tres viæ. IN vulnerum cura tres habentur viæ, prouenientes ex vero fundamento huius artis, quarum *prima* vulnerariis in potionibus conſiſtit: *ſecunda* quidem in fodicationum emplaſtris: *tertia* verò ſita eſt in Balſamis. Plures viæ reperiuntur, narratu minimè neceſſariæ, cum tres, quæ dictæ ſunt principaliores exiſtant in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingreſſus, fœliciter cedet, quare fictitias alias, miſeraſque fugito vias.

PRIMA VIA.

De potionibus vulnerariis.

Potio vulneraria qualis eſſe debeat. VNaquæque potio vulneraria debet accidentia quæuis arcere, ne vulneribus incidant. Quamobrem iſtas habere virtutes binas oportet: vnam ad vlcera curandum: alteram ad arcendum accidentia.

Ad vulnera curandum, iſtæ ſunt excellentiores herbæ: videlicet, *agrimonia, pyrola, alchimilla, ſanicula, ſerpentinæ omnes, conſolida, betonica.*

Ad præueniendum accidentibus iſtæ ſunt potiſſimæ, ſcilicet *hirundinaria, meliſſa, veronica, ciclamen, &c.* coquatur ex iſtis vulneraria potio ſecundum vſum, & in potum adminiſtretur.

Eſt quòd ſcias in his, quanto citius vulnus aliquod curatur, tantò melius ac fœlicius operari te. Et ſi forte non obſtantibus eiuſmodi potionibus accidens inciderit, ad mortem id fieri iudicato, vel in diuturnam infirmitatem. Procede vt ſequitur hoc infra poſito capitulo.

Potio vulneraria.

Potio vulneraria. ℞. *Pyrolæ manipulos duos, Ciclaminis, Saniculæ ana manipulum vnum, Alchimillæ manipulum ß.* Coquantur in duabus menſuris vini, iuxta communem vſum. Decoctionem iſtam in potum adminiſtrabis manè veſperique. Verum herbas à quibus decoctionem elixaſti, ſuper vulnera ligabis, admixto pauco ſale procedeſq; ſecundū ordinem ad vulnera neceſſarium. Hæc potio curat vnumquodque vulnus ſectum aut fodicatum. Caue ſolum ne quid alterius admiſcueris medicamenti.

SECVNDA VIA.

De fodicationum emplaſtris.

EST quod hinc per fodicationum emplaſtra curandi vulnera modum notetis. Æquum foret cætera vos fictitia relinquere, putaticiáque medicamenta, manentes in vero medendi fundamento, cum tot ſignis demonſtrationibuſque ſufficientiſſimis admoniti ſæpius eſtis, illa non ſine plurimis accidentibus in vſum vnquam aſſumpta fuiſſe, contracturis aut morte, ſimilibuſque prouenientibus ex eis. Quapropter vſum fodicationum emplaſtrorum tenete, quo vos haudquaquam, nec ægri veſtri ſeducemini.

Emplaſtrorum fodicationum conditio. Emplaſtrorum eiuſmodi conditio talis eſt, vt accidentia quæuis auferant applicatione ſecunda, nihil corruptionis accidentalis aut contrarietatis admittant, &c. Quare propter hæc arcana ſua notate compoſitionem eorum, vt eam probè cognoſcatis. Melius eſt vnicum hoc medicamentum, quàm ars integra, quam factitatis.

Ex quatuor componuntur. Vnumquodque fodicationum emplaſtrum ex quadruplicibus compilari debet, quadruplici ratione. *Prima* quidem ob ſanationem, quæ de cera fit. *Secunda*, vt accidentia quæ vulneribus indies & ſingulis horis incidunt, amoueantur, ſic vt in eis nullatenus maneant: idipſum fit per gummi. *Tertia*, vt alia quibus vulnera, præter accidentia ſubiecta ſunt, veluti putredini, vermibus, corruptioni carnis, & ſimilibus, auferantur, & hoc per conſolidatiua maiora, maſticen, myrrham, &c. quicquid per iſta creſcit, optimū eſt ſub eo proceſſu, qui poſitus eſt antea. *Quarta*, vt præſeruet à ſpongioſitate carnis, ſcabie, prurītu, aridura, contracturis, & ſimilibus aliis, vt ſequitur, idque per mineralia, prout lithargyrium, marchaſitam, antimonium, calaminarem, & ſimilia. In iſtis quatuor ars vera componendi fodicationum emplaſtra conſiſtit, in quibus etiam cura ſanatio que vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quàm artis habent.

Compoſitio fodicationum emplaſtri.

℞. *Ceræ, Lithargyri ana lib. j. Calaminaris,* Fiat cū. pulu. *

Colophoniæ, ana ℥ ij.ß. Olei communis lib. j ß Liquescant igne leui cera, colophonia, & oleum simul, postea lithargyrium & calaminaris contusa, tritáque subtiliter sensim iniiciantur ac decoquantur ad emplastri iustam spissitudinem, incombusta postmodum imponantur gummi hæc, vt sequitur.

℞. *Oppopanacis, Sarapini, Bdellij, Ammoniaci, Galbani ana ℥ j. ß. præparatorum tamen, & in aceto coctorum prius.* Et postquam aliis admixta fuerint, addantur isti pulueres.

℞. *Corallorum alborum & rubeorum, Mumiæ, Myrrhæ, Thuris ana ℥ ß. Antimonij ℥ ß. Croci Martis ʒ ij.* His aliis admixtis partem adiice larignæ masticis, deinceps infunde. Postmodum hypericonis oleo, nec non lumbricino cum additione Camphoræ ℥ ß. agitato manus inter, & serua.

Non est quòd excusationes quæras in descriptione hac, neque vt sumptus fugias, aut multitudinem abhorreas simplicium, aut potius adhibe diligentiam in his, quæ te securum faciunt, in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac aliis, quæ minimè curare debes, solum relinque medicamento curam: ipsum est medicus, tu verò non.

Alia compositio fodicationum emplastri cuiusdam, ad vlcera cum vetera, tum recentia, nec non ad vulnera quæuis excellentissimi.

Compositio altera.

℞. *Galbani, Oppopanacis, ana ℥ ij. Ammoniaci, Bdellij ana ℥ ij.* Terantur omnia minutissimè, ponant' per diē & noctem in ollam fictilem & vitreatam, affuso quidem optimo aceto ex vino facto. Postmodum coquantur in eo, suaui tamen igne carbonum, vt gummi liquescant, quo percepto calida in saccum effundantur, & exprimantur, vt separentur à fecibus, quæ sunt abiiciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tamdiu, donec acetum euaporatum sit omnino: semper agitanda sunt, ne comburantur. Hoc serua mundissimè coopertum, ne quid incidat. Postea sume olei oliuarum libras duas, ceræ nouæ libram ß. quæ in ollam fictilem vitreatam & satis magnam ponantur super ignem carbonum, & sensim liquescant. Iniice tandem lithargyrij minutissimè triti libram vnam & ß. paulatim & successiuè semper agitando, quousque permixta sit, & spadicei coloris fiat materia, vel in eum incipiat conuerti. Postmodum accipe gummi prius coctum ad quantitatem nucis, & iniice qualibet vice tantundem, quousque intrârint omnia, mixtáque sint in aliis rebus & colliquata: videndum interim, ne materia plus æquo calescens efferuescat, cum per se valde calida sit. Postremo hæc addes.

℞. *Vtriusque aristolochiæ rotundæ, Calaminaris, Myrrhæ, Thuris ana ℥ j. Tritis terendis, & iniectis affundatur olei laurini ℥ j. & vltimò Therebinthinæ puræ ℥ iiij.* coquantur agitando summa cum diligentia. Cum scire voles, an satis cocta sint, eius parum in frigidam aquam pones, & si non adeò mollis adhæserit, bene se habet, sin minùs, & adhæreat ipsis digitis, coquatur latiùs, donec optimè cocta sit materia. Depone pòst ab igne, & in magnam peluim aquâ plenam effunde, postquam infrigidatum fuerit, vt manibus eam tractare valeas, istis oleo camomillæ vel rosaceo perunctis, amalgama tribus aut quatuor horis, & mundo vase reconditum emplastrum hoc serua: quinquaginta post annos, æquè bonum est ac recens, vel anno primo factum.

Vsus.

Istius emplastri virtutes innumeræ sunt ad vlcera vetera, nec non recentia, siccat, mundificat, carnem bonam producit, consolidat, ac sanat vnâ septimanâ magis, quàm aliud integro mense: putrefieri non permittit, aut corrumpi, nec malam carnem excrescere: neruis truncatis aut contusis optimum est remedium, ferrum, lignum, plumbum & alia de vulneribus attrahit superpositum eis tantùm. Venenosorum animalium curat morsus, ictusque: maturescere facit apostemata cuncta sola superpositione: contra cancrum, fistulam, ignem persicum, &c. est excellentissimum, & ad mitigandos omnes dolores. Emplastri vsus.

TERTIA CHIRVRGIÆ VIA.

DE BALSAMO.

BAlsamum aliud nihil est, quàm medulla Mumiæ. Mumia siquidem est balsami corpus, quare medicus vtens balsamo hoc, iuxta naturam operatur optimè. Verum est oleo præparata destillatáque vocari balsama, sed à nullis præterquam imperitis medicis: non continent enim in se Mumiam, ex qua sanatio procedit omnis. Nullam ergo friuolorum oleorum eiusmodi facio mentionem. Sal etiam balsami naturam habet, non quod balsamum existat, vel mumia, sed eorum est sustentaculum: continet enim vulnus mumiam, cui sal applicatur in sua præparatione plenum. Balsamũ quid.

Haud imitandi sunt, qui dicunt, hîc frigidum, calidum, humidum, aut ibi siccum: ista quidem contra naturam adducuntur in vulnerum curis, cum accidentia sunt. Cùm verum assumitur medicamentum, ista non occurrunt. Graue nimis atque damnosum est medicamentum, accidentibus obnoxium, quod eorum curæ contrariæ sint, contrario modo pariter succedunt. Huius rei causa latet in scatulatum variis coloribus. Humoristæ taxantur.

Descriptio Balsami talis est.

℞. *Mumiam cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis, & aliquo vase reclusa vitreo ponatur in digestionem, per septimanas quatuor.* Postmodum seruetur hoc digestum, quo quidem humectanda sunt assiduè vulnera, donec persanata sint.

FINIS LIBELLI DE BALSAMO.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ Doctoris de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, Cancris, & Maculis ortis à natiuitate Liber.

CAP. I.

DE ORIGINIBVS ARTIVM.

CVM Deus Opt. Max. nedum cuncta, quæ necessaria sunt hominibus ad cibum & potum,

potum, ac ad sustentationem creauit, sed etiam omne, quod ad eorum sanitatem & commoditatem est vtile, nec non ad vitam longam necessarium, idque per diuinum verbum suum FIAT, vt in Genesi legimus: hæc omnia non solùm visibilia vel sensibus obiecta fore voluit, verùm etiam occultis & magnis viribus naturalibus dotauit, suaque virtute cunctipotente confirmauit, vt indubiè nobis credendum sit, immutabilia sic in finem vsque sæculorum omnium permansura. Verùm, quod parùm admodum ista cognoscamus, eius nos ipsi causa penitus existimus, eo quod ita negligentes, desides, & mox fastidio simus affecti, cùm discere quærereque debemus: id facere nos tamen oportet, si naturam in suis magnalibus & mysteriis cognoscere volumus. Deus enim creauit eam eiusmodi viribus atque virtutibus ornatam, vt non occulta maneret in eis, vel istæ laterent in ipsa: verùm vt vniuersaliter omnibus hominibus, cunctis etiam creaturis venirent in vsum ad earum commodum & vtilitatem.

Naturæ mysteria cur nos lateant ipsissimus in causa.

Quinam tamen homo primus Adam hæc omnia nouerit, & naturam ipsam in suis viribus atque rebus supernaturalibus perfectissimè, valde miratu dignum, præsertim quod post sui creationem & ante lapsum, lucis naturæ prorsum expers foret, creaturarumque Dei nullam haberet notitiam, sed in Paradyso cum Eua sua coniuge viueret ac ambularet in summa simplicitate. Postquam Deus tamen eos in tentationem eam incidere permisisset, item serpentem seducere mulierem appetitu scientiæ, cogereque, vt morderet in pomum, istudque marito præberet comedendum, quod serpens eis polliceretur multa (prout in primo libro Moysis legimus, inquiens: *Omnia vobis innotescent bonum atque malum, imo similes Dij eritis, vbi de fructu hoc ederitis.* Quod etiam statim factum extitit, etsi postmodum valde pœniteret eos, effregisse transgressosque fuisse mandatum Dei qua de causa fuerunt extra Paradysum eiecti. Serpenti minatus est vtique Deus per mulieris semen, Christum videlicet, capitis contritionem. Hac via docti fuerunt Adam & Eua, nec non in luce naturæ peritissimi facti. Horum omnium serpens ex permissione Dei causa fuit, & vti doctor eis extitit. Quapropter non sine causa in præsentem vsque diẽ serpentes, & præsertim Germanici, maximas, & imperitis incredibiles potentias, ac supernaturalibus virtutibus persimiles adhuc retinuerunt.

Serpentum incredibilis potẽtia vnde.

Scitote igitur primum serpentem in Paradyso nedum potestatem & vires habuisse solum Adamum & Euam ex peculiari permissione secretoque diuinis tam alte in luce naturæ sublimãdi vel instruẽdi, ad boni & mali cognitionẽ: verùm etiam post illum cæteri serpentes omnes, vt supra dictus in finem vsque mundi: eiusmodi magnaque mysteria ex natura, & potissimùm ex voluntate peculiari Dei retinent & habent. Inde colligi potest, non sine causa tam alta mysteria naturæ serpentes in præsentem vsque diem possidere, tum etiam non præter occasionem lapsum primum, & mandati Dei transgressionem per serpentes accidisse, cùm Deus omnipotens ei plus mysteriorum & aliorum quàm aliis quibusuis animalibus, viuentibusque suis creaturis tribuerit, & appropriarit in earum creatione: quare non mirandum est magis per serpentem, quàm per aliud animal lapsum accidisse. Sciebat enim Deus penes arborem, quam summè prohibuerat primis nostris parentibus, habitare serpentem. Quamuis concedendum, in eum intrasse diabolum, & per ipsum esse locutum illum: quod etiam non sine causa fecit: optimè sciuit enim, animal hoc in luce naturæ tam egregiè dotatum esse per Dominum creatorem pro sui natura, vt ipsemet diabolus. Inde factum est (vt ex prouerbio) quod similis in sibi similem intrarit, & ita si ex serpente, nec non diabolo facta consecutio quædam.

Serpens plus habet mysteriorũ, quàm omnia animalia

CAP. II.

QVo autem progressu tamen id fiat, vt serpens homini tam abstrusa mysteria naturaliter suæ lucis naturæ patefaciat, omne bonum atque malum, item simplicium omnium & creaturarum proprietates & vires doceat (quod inexpertis fieri supernaturali quapiam arte videtur) breuem de primo serpente vobis instructionem dabo.

Serpens quo pacto naturæ mysteria homini patefaciat.

Scitote, serpentem hunc per bona verba non, dulcem vocem, neque per constellationes, aut aliàs magico modo hominem in lapsum incidisse, verum per morsum in pomum tantum: nam hic eius nisi contigisset, in peccatum non incidisset. Vnde satis colligi potest, serpentem pomo suum effectum inseruisse nec non essentiam spiritualiter, non secus, si corporaliter in tota natura substantiaque sua fuisset in eo. Simplex in his minutum habere gustum valet: existimo hac de causa margaritas ante porcos non esse proiiciendas. Intelliget me sine dubio sapiens. In vltimo libello meo Mysteriorum non solum hunc processum perfectè prosequar, verùm etiam alia multa secreta, pulcherrima propalabo. Quare his paucis hoc loco satis habeto.

CAP. III.

QVanquam antea de his scribere nolui, nec aliquo librorum meorum hactenus meminimi, tamen quod summè necessarium fore videam, nedum medicinam, verùm etiam omnes alias artes & secreta naturæ plantari denuò, cùm paulatim in obliuionem transeant, & ab imperitis contemnantur. Id ego veram in punitionem existimo fieri, quòd summa Dei mysteria donáque, non vti dona diuina recognoscantur ab hominibus. Ea de causa Deus irritatus, illa nobis à manibus eripiendi quæ dederat, occasionem habet, aliisque dandi, gratiamque similia, nec non alia plura tanquam dona sua cum gratiarum actione cognoscendi.

Medicinæ cum paulatim in obliuionem transeat.

Cùm igitur de serpente tractare proposuerim, æquum erit, vt latius quid emolumenti sit ex partibus eius ortum enarrem. Scitote pro parte linguæ hoc admirandum plurimum in sua potentia sese demonstrasse. Quam obrem plurimi gestarunt eam ad mirabiles effectus, videlicet contra quæuis arma, visibiles & inuisibiles inimicos, eisque feliciter successit, & in maximam victoriam in bello nedum, verùm etiã ad alia negotia multa, magis quã dici queat.

Serpentis lingua ad quid vtilis.

Ad hunc modum etiam venereus famulatus inten-

Venerẽ excitanda serpens succurrit.

intentionis suæ compos factus fuit, quamuis narratu nimis indignum existat, non tamen ea de causa mentionem facimus huius, vt quispiam vtatur ea nequitia, sed quòd videat, quã admirandæ naturæ vis appareat. Quanquam in istis & similibus fides cooperatur addendo vel minuendo secundùm vsum. Nonnulli partem istam hominibus ad cor exterius super nudam carnem alligârunt, qui laborarunt internis apostematibus propter eiusmodi regiones, & ita venenum citra cutis apertionem extraxit, vt instar guttarum adhærere visum fuerit, quo semper absterso, rursus illa pars applicata est, iterum, ac tam diu, donec nulla gutta prorsum apparuit: hac via patiens sanus euasit.

Bufo illigatus extrahit venenũ.

Cum bufone similiter agitur, vt alio loco dicimus, dempto solo, quod hic viuus à capite baculo perforetur acuto deorsum, & in aëre suspendatur, donec siccetur, postmodum linteo mundo prorsus inuolutus superligetur: ad hunc modum è patientibus omne venenum attraxit. Verùm vno tantùm raro satis fuit ad liberationem patientis, quapropter iuxta respectum istius & morbi toties alius bufo similis applicandus erit, quousque non inflentur amplius, aut intumescant tum demum extractum fuerit omne venenum, ac ita patiens curabitur. Non propterea quod animal sit ita horrendum, reiiciendus est vsus eius in medicina, sed vt magnum habendum in ea naturæ mysterium. Optarem pro parte mea, vt ad omnia forent attractiua, maturatiua, & corrosiua medicis in vsum: plures ad vitæ retentionem curarentur, quàm hactenus actum sit.

Bufonis mysteriũ magni faciendũ.

CAP. IV.

Curæ Magicæ & supernaturales.

MVlto maiora quàm supra posuimus, per dictam partem serpentis, & membrum adimpleta sunt, quæ hoc loco supra quod recitare prolixum, lectoribus tædiosum foret. Verùm vbi de curis magicis agam, nedum de hac, verùm etiam de aliis longè maioribus rebus & viribus supernaturalibus legi poterit abundè satis, & quàm varia gestârint veteres, quæ supernaturales vires atque virtutes demonstrârunt, in grauissimis ægritudinibus ac defectibus, in quibus terræ natura nihil efficere poterat, pepulerunt & curârunt. Operationes in istis ita potentes extiterunt, vt gestatione sola vires suas demonstrârint, homines mirabiliter ab armis omnis generis tutos reddendo, ab omnibus inimicis eorum similiter ipsis felices admodum successus & victorias adferendo, pluraque narratu minimè possibilia. Verba quædam inuenta sunt, characteres, sigilla, signa & mirabiles imagines in charta virginea depictæ, nonnunquam in metallis celatæ, præsertim in *Gamahi*, vt carneolis, saphiris mirum in modum, & variis formis hominum, animalium, ac diuersarum figurarum, quæ singula mirificas & supernaturales vires in suis operationibus manifestârunt, vt etiam pro parte scriptæ reperiuntur, prout à Ptolomæo, Virgilio, Alberto magno, &c. Cum tamen authorum eiusmodi libri iam extantes, à ceremonialibus ita corrupti sint, eis nullatenus fidendum, nisi quis prauum à bono separare nouerit, nucleum eiiciens, abiectis corticibus.

Vires rerum supernaturalium.

CAP. V.

NEc non est, quod quispiam putet, me velle homines impellere, vt credant, aut his vtantur: ad id in cuiusque situm est arbitrio. Quanquam Virgilio, nec non Alberto magis quàm aliis scriptoribus est credendum: nihilominus optimum quod sciuerunt, sibi retinentes subticuerunt, secum in tumulum deferentes. Quare nihil excellentius præ manibus iam existit, quàm ipse Techellus scripsit, etsi minima scriptorum pars eius extet, quod penes eos, qui habent illa, contemnantur, ea de causa, quia Iudæus fuit, magnus tamen in Israël magister extitit. Verùm quòd ista parui fiant ab imperitis & insciis, ars maxima præstantissimaque, Magica, nec non Cabala transierunt in obliuionem, & ab inexpertissimis contemptæ Sophistis iacent. Non considerauerunt isti rudes homines, omnipotentem Deum suo populo, Israelitico scilicet, manifestasse tunc temporis plus in luce naturæ, quàm post aduentum Christi factum sit hactenus. Quamuis in Theologia naturales & supernaturales artes omnes contentas habeamus, vt inde valeamus eas omnes addiscere, quod simplicibus hominibus occultum est, & longe difficiliùs quàm vt ab eis intelligi queat. Est etiam impossibile mihi cuiuis asino rudi, vt infāti pultes in os ponere, sed legito summa cũ attentione Salomonē, & Prophetas, cum nouo testamento, & reperies ibidē supremum totius mundi contineri thesaurum occultum.

Techelli commẽdatio.

Deum populo Israeliti: co plura manifestauit, quã nobis.

Theologia omnes in se continet artes.

Vt ad propositũ de serpente redeam, scitote in ei⁹ cute vel spolio magnas latere vires, nedũ ad vulnera, cũ puluis ei⁹ eis iniectus fuerit, verũ etiam gestarũt illud plurimi super brachiũ nudũ, quo tulerũt arma, victoriãq; consecuti sunt. Inde puerperæ circa collũ aut corp⁹ opposito, victoriã in puerperij cõflictu habuerũt, citissiméq; liberatæ fuerunt. Sed nõ omne spoliũ serpẽtis id efficit, illud solũ, quod ipsemet serpens exuit & abiicit à se, prout cornua ceru⁹. Pariter de lingua putandũ, non omnē habere virtutes, at illa tantũ quæ de serpente viuo adhuc eruit'.

Serpentinæ cutis vires occultæ.

Serpentinum spolium quod optimum.

CAP. VI.

IAm ad serpentis conclusionem perueniamus. Postremò de hoc notato, pinguedinem eius & carnem in se maximam curationem continere, non solum in recentibus vulneribus, at venenosis morsibus etiam, in vlceribus, &c. Multas alias virtutes habent, & præsertim ipsa caro medicamentum est excellentissimum, vbi primum abscissum caput fuerit, & caudã (pulso prius ab eo sudore, qui venenum est eius) truncata & abiecta simul ambo. Breuibus ista comprehendo, quod alibi latiùs tractem, quare contentus his paucis esto.

Serpentini adipis virtutes.

Serpentina caro ad quid prosit.

De consecrationibus, & serpentum adiurationibus, vt aliquid adferamus. Istæ contra Deũ atque naturam factæ sunt. Quamuis admittam eos hoc medio domitos & mites reddi vincíque, tamen id fieri minimè debet, non magis quàm superstitiones & Idololatria, quæ neminem ęgrotũ aut sanum efficere deberent, cũ id vera fide per naturam facere possimus aliis quæ dicta sunt omissis. Verba quędã supra serpẽtes prolata faciles & quietos eos efficiunt, ac obedientes. Item pręseruatiua nonnulla habentur, quæ tutos vtentes eis faciunt à serpentum & alio-

De serpentum consecrationibus quid statuendum.

Præseruatiua contra morsus serpentũ.

& aliorum animalium venenosorum morsibus: quæ varia sunt, vt alibi scribimus. Quanquam de serpente cuius antea memini, parua cura habenda est, quod in suo genere sit optimus, verùm de aliis plerisque, nec non crocodilis, salamandris atque basiliscis maxima, quæ sub genere serpentum contenta sunt omnia, hominibus inimicissima, venenumque suum in eos dirigentia. Quamuis in Germania raro vixque reperiantur, nihilominus eorum oportuit meminisse, quò meliùs ab eis cauere possint homines vbicunque fuerint. Melius præseruatiuum non noui, quam sit camphora in oleo petroleo, vel oleo de S. Quirino soluta, quantum poterit eo solui, & manus, pedes, ac aliæ corporis nudæ partes inungendæ sunt: postmodum cum serpentibus tuto poterit agi versarique. Si tamen hæc medicina præseruans contra periculosissimos serpentes, vt illi sunt, qui sagittarij dicuntur, eo quod eminus in homines irruant, non fuit sufficiens: item illi, qui mortuis vescuntur corporibus, & crocodili, nec non basilisci, qui homines aspectu solo necant: aliqui supra se *Gamahi* gestarunt, in quibus homines sub sinistro pede serpentem habentes, celati fuerunt, super quem steterunt ad caput. Hoc fuit penes antiquos optimum atque supremum ad ista præseruatiuum. De his Techellus præ cæteris optimè scripsit authoribus omnibus. Verùm à Sophistis nebulonibus intercepta sunt istius scripta viri, vt plebs communis priuata sit eis: quæ sibi retinuerunt, aliáque friuola stultiloquia subtruserunt in locum, & falsas opiniones. Hac ratione proprium venati sunt honorem, quod summè deplorandum est. Contra quid agendum, actum est, quare Dei iudicio relinquendum. (Techelli scripta intercepta.)

Vt harum finem rerum attingam, existimo, haud fore necessarium, eas hoc loco tractare latiùs, at libro, quo de Magicis agam secretis, & similibus aliis. Quare satis de tractatu serpentum, &c.

CAP. VII.

SVnt & alia præter serpentes animalia quædam horrenda prorsum, & contempta, quæ mysteriis maximis dotata sunt. Vt bufones de quibus tertio capitulo dictum est antea, maximum in peste remedium exhibent, & in morsibus venenosorum animalium, exsiccati, nec non alligati, cito venenum extraxerunt omne, vitam ægris conciliantes, vbi cætera medicamenta nihil prodesse potuerunt. Videmus etiam per eiusmodi remedia morpheam statim à fundamento prorsus extirpatam fuisse, cum viui cocti fuerunt in oleo, quo damnum hoc inunctum persanatum est, & alia multa, quæ putatitij medici tanquam fabulas existimant, ego verò secretissima quædam arcana. (Bufones maximū in peste remediū habent.) (Morpheæ remedium bufo.)

Similiter aranea, quæ horrendissimum animal existit, quàm egregium contra febres quartanas remedium adhibet? cum inscius eam nucis corticibus inclusam gestarit æger in quartam vsque diem. Item in Salamandra, quàm varia tentarunt alchymistæ, donec repererunt artem conficiendi per eam aurum atque tincturam ad metalla: quanquam in medicina haud vtilis existit, nihilominus ob ea, quæ dicta sunt laudabilis, tractatu quidem periculosissima, quod celerrimum venenum habeat, & potentissimum, quare cauendum ab eius tactu, &c. (Aranea arcanum contra febres quartanas.) (Salamandræ vsus.)

CAP. VIII.

POstquam de venenosis & horrendis animalibus egimus, alia communiora quædam adducamus: puto vos non ægrè laturos, vt mos potatitiorum hactenus medicorum fuit, omnia simplicia, quæ non sunt apparentiæ magnæ, sed facilè haberi possunt, contemnere tanquam inualida: non considerantes Dominum Deum frustrà creasse nihil, sed vnumquodque peculiaribus dotasse viribus ac virtutibus, iuxta suam voluntatem. (Medic. reprehēsio.)

Quod hæc autem ignoremus, eius ipsi nos causa sola sumus ob nostram negligentiam, incredulitatem, & in perquirendo naturæ lucem pigritiam, &c. Tum si quispiam alius in quærendis Dei donis maximè sudet, quo prodesse possit aliis, atque docere conetur: ita prauæ naturæ sumus, vt nedum ingrati labores eius vilipendamus, at etiam carpentes irrideamus. An hæc fideli medico displicere non debeant?

Hoc à scriptione me retraxit, quanquam antea vos inter me numeraui, sum tamen vester indagator & inuentor, qui libenter vos meam artem omnem quam apertissimè scripsissem ac declarassem, & veluti pueris in os pultes indi solent, intulissem, nisi me vestra detinuisset ambitio, nec non proprij commodi laudisque venatio, qua vobis ipsis honores adscribitis alienos, & non eis, à quibus habetis artes. Quare mea prorsum non estis arte digni, quamuis optimè sciam vos eâ plurimum indigere, si veri medici essetis, haberetisque tantillum in proximum caritatis. Cùm tamen loculorum vtilitatem, vxorum vestrarum coquinam & arcas magis quàm ægros curetis, est quod eam vob. laudem attribuam, etsi me perperam inculpetis. Nil boni de vobis loquor, non sine causa tamen, sed quia loculorum estis medici tantùm, quos meliùs curatis omnib. corporis morbis. quo etiam, vt splendidas domos ædificetis, vt palatia, aureos gestatis annulos, byssinasque vestes, &c. Vos mihi improperatis leues opes meas, & vestes humiles quas habui, gessique: verùm si tantas extorsissem ab ægris pecunias, easque venatus fuissem, & loculos meos potiùs quàm ægros curassem vt vos, ditior vestro quouis forem: quanquam & sic longè sum vobis opulentior omnibus. Constantiores diuitias enim possideo quàm vos videlicet artes, quæ meæ diuitiæ sunt artes optimæ: nam eas fur à me non auferet non ignis aliquis nec deprædator, nisi vitam adimat, nec propterea possidebit illas, cum in me sint occultæ nec non inuisibiles, quare mecum recedunt vti ventûs. Ecce tales opes habeo, quæ domos, prædia, vestes, & pecunias excellunt, ac omnia quæ possidetis, cùm sint permanentes. Et quamuis pecunias meas cum bonis viris absumam, nihil de capitali mihi deperi, hoc artes existunt, quæ nunquam auxiliante Deo me deserunt. (Medic. reprehēsio.) (Theophrasti opes.)

CAP. IX.

PRoposui de quibusdam tractare simplicibus, & præsertim de quibusdam animalib., & morbis ad quos pertinet, quorum nullus medicus ante me fecit hactenus mentionem, puto quod ignorarint, aut si forte nouerint, ea con-

ea contempserint, sic vt in obliuionem transierint. Primò scite vermem terrestrem omnium maximè vulgarem, quem lumbricum vocant, & pluuialem, quod istius tempore prorumpat extra terram. Quis putaret istum virtutum & mysterium in se tantum continere, contra genus omne vermium, ex morbis orientium, & potissimum in panaritio, vel pandaltio morbo digitorum, qui vermium instar eos maximo dolore corrodit, ac intolerabili, sic vt noctes atque dies ægros torqueat, noctu maximè; quare veteres hunc morbum *rodentem vermem* appellarunt: nec sine causa, cum scirent eum verme pellendum esse, curandumque. Processus eius ad hunc se modum habet.

Vermis terrestris arcanum aduersus panaritium.

Recipe vermem iam dictum paruum aut magnum, iuxta respectum personarum atque dolorum. Nam si homo senex aut mulier existat, vel dolor ipse magnus, tanto maior lumbricus assumendus est, vt morbum eiusmodi superare valeat. Superligandus est linteolo digito, vel ei loco in quo dolor maximus existit, & maneat ibidem viginti quatuor horas, aut donec viuit: eo mortuo, curatus est morbus, & vna cum verme mortuus. Non quod hoc per incantationem, idololatriam, aut superstitionem fiat, sed ex naturæ viribus & operationibus. Inde satis colligi potest, omnipotentem Deum nihil æquè paruum, simplex, vel deforme super terram creasse, tam contemptum nil, quod in hominum sanitatem esse non debeat.

Panaritii cura.

Cùm tamen ista paruum aut nihil vobis in crumenam aut in coquinam adferant, ea minime pati potestis, at contemnitis & irridetis, imo prorsum eradicatis, quod sane deplorandum venit. O quod ego iuui, quos medicina vestra perdideratis, à quibus nihil mercedis accepi, vt interim alios multos subticeam labores, quos in pauperum gratiam libenter impendi, nihil ab eis cupientes: contra vos Doctores, ne lotium frustra conspicitis, quantò minùs pedites vel equites ægros inuisitis, non numeratâ pecuniâ satis amplâ? Singula penes vos ordinata sunt, quibus obuenire nemini licet: cuique lotio batzius conuenit, schedulæ grossus, visitationi floreni quadrans, & equitationi super asinum florenus integer. Estne hoc corpus crumenæ magis quam curationis ægri? non sat scio quid aliud sit. Hic integer vestræ medicinæ scopus existit: vt si non ægris, crumenæ vestræ satis abunde subuentum sit.

Medic. reprehensio.

Capvt X.

Quod de vermibus rationem absoluam, terrore latiùs eos nedum habere vires curandi panaritium & supprimendi: verùm alios vermes omnes in hominibus ortum & sustentationem habentes, quocunque nomine vocentur, vbi siccati fuerint, puluerati, nec non hominibus intrinsecus administrati cum quouis liquore: in caprino lacte melius: vermes omnes ad hunc modum expellunt ab intestinis & stomacho per successum. Per eundem etiam syrones expulsi fuerunt, aridura sanata, nec non membrorum dolores, maximi. Itidem de syluestri mure putandum, hunc mysterium a [illegible] in se continere maximum.

Vermes terre [illegible] lumbricos.

Syrones [illegible] colicam

Idipsum de cancro hunc in modum: aliqui ligatis ei manibus applicarunt eum super locum, in quo morbus cancer existit, ac rubedinem effecit, ibidemque mori permiserunt, pariter & morbus ille mortuus est. At si fuit apertus, vnoquoque fodicationum emplastro curari se permisit.

Cancri arcanum aduersus cancrum.

Ad hunc modum etiam febris & hydropisis, vbi cancro fuerunt vngues omnes abscissi, postmodum ei super dorsum colligati, & hoc modo rursus in fluuium positus est, nulla tandem adhibita cura latius: hac via datum est hominibus auxilium. Non quod illud superstitio sit non magis quam quæ dicta sunt, vt putarent præsumptiuique medici perperam iudicant, mundoque proponunt, sed per naturales operationes atque diuitias, quæ huic vel illi creaturæ, talex vires ab initio tribuerunt, adimpletas. Quamuis in omnibus non inuenit eiusmodi remedia, cuius causa notanda venit, hæc nempe, quod patientis vitæ totalis terminus instet, sic vt morbus eius mortis initium existat, a quo tendit ad finem: Id putaticij, nec non inexperti medici non considerarunt, vbi quid tentauerunt, eóque sunt visi frustratique spe sua, quare quod non in omnibus successerint, falsò iudicarunt, & concluserunt ea per superstitionem fieri, vt cùm homo firmam & constantem eis fidem adhiberet, absque hæsitatione quapiam iuuaret, alias non, sed frustraneam esse medicinam, vbi quis imaginaretur contra, vel dubitaret.

Febrem in Hydropisim.

Remedia cancrorum cur non omnes iuuent.

Quanquam admitto imaginationem & fidem esse tam potentes, vt per eas nos ipsos reddere sanos aut ægros valeamus: imo quod maius est, possumus in æternum seruari, vel perdi, secundùm vsum in quem assumptæ fuerint. Quare non frustra Christus tantùm de fide locutus est, vt etiam infirmos curando semper dixerit, *Fides tua te saluum fecit, aut fiat tibi iuxta fidem quam habes.* His nos admonet medicinæ, medicis quoque fidem ab ægris adhibendam esse, iuuaréque posse credendum firmiter: non comprehenduntur hoc loco putaticij, sed medici fideles tantùm, & veri, qui de salute suorum patientum anxij sunt, vti Christus. Non est etiam, quod facilia media suspendantur, quorum nonnulla recitauimus. Nam legentes Scripturas sacras & exempla, quæ continent, perpendimus & videmus, Christum atque Prophetas graues admodum infirmitates leuibus curasse medijs, vt cùm ipse Christus oculos aperuit cæco simplici luto cum saliua. Propheta similiter curauit pestem, superpositione ficus vnius. Alia pleraque similia habemus in Scripturis exempla, quæ recitare longum foret. De virtutibus notate latiùs.

Imaginatio etiam sanos facere potest.

Capvt XI.

Aliæ multæ virtutes in cancris inuentæ sunt, vti maximum in igne persico refrigerium, contusi cùm fuerunt, & ex eis succus expressus & applicatus. Aliqui confliarunt vnguentum ex eo, quo curantur adustiones omnes aqua calida, vel igne, pice, aut aliqua pinguedine factas: compererunt hoc medicamentum alia quæuis in similibus excellere, similiter in calidis & circumrodentib. vlcerib.: in dolorib. [illegible] maxi-

Cancri virtutes in igne persico, &c. Vnguentum aduersus adustiones ex aqua, &c.

maximis & intolerabilibus capitis, vt patiens, etiam putaret intellectum amittere solùm tempora capitis illinendo: pariter ad vlcerosa mulierum vbera maximum præstiterunt auxilium. Vrinam cient, & calculum aut arenam, & similes hominum defectus pellunt per vrinam: nullum in summa tartarum in corpore nasci permittit, at vehementer arcent. Quare qui vescuntur eis, ac vtuntur assiduè, non est qui calculum vel arenam curent, cùm ab eiusmodi morbis summe præ cæteris omnibus præseruent.

Aduersus calculum.

Iam de crudelibus, tyrannicis, & alienis ab omni pietate medicis aliqua dicenda sunt, qui cancrum: vermem & similia tollere præsumunt, abscisionibus, adustionibus, & corrosionibus per aquas fortes. Aliud fundamentum non habuerunt, quàm quod per corrosiua putarunt eos morbos fore superandos, quo factum, vt hominum dolores in martyria conuerterint, non considerantes eiusmodi per se defectus corrosiuos existere, sedatiuisque potius, quæ dolores mitigant, vtendum esse, quietéque sanitatem introducendam. Contra semper hæc friuola stulta nimis eorum opinio fuit, vt malum malo vincerent & curarent. Ego vero dico, dolores membrorum quosuis ad optimam quietem adducendos per sedatiua: sequitur inde sanatio. Exemplo tibi sit homo valde cholericus, qui non simili cholera verberibus & malis verbis mitigari, sedarive potest hoc loco similiter fieri credendum. Iidem de mœstis & peccatoribus intelligendum, istorum tristitia cordisque mœror gaudio consolationéque pelli debent, vt absolutione per Euangelium: hæc est summa contra peccata recognita per pœnitentiam vera medicina. In istis etiam est quod consideretis, bono malum euincere, non è contra: negotium enim hoc non intellexistis nactenus. Curare voluistis falsa medicina vestra cancrum, & vermem occidere, quod nonnunquam accidit, sed patiens ante hos mori coactus fuit. Alij truncationibus, adustionibus, corrosionibus, & similibus tortorum operibus & martyriis eiusmodi prouinciam aggressi fuerunt, spem in auripigmento fixam, & in sublimato Mercurio habentes. Quamuis in calcinato magno, dulcique Mercurio sublimato, nec non oleo dulci Mercurij, & potissimùm in essentia quinta dicti Mercurij maxima sanatio consistat, nedum istorum, sed longè maiorum, vt syronum, fistularum, lupi, similiumque hîc non adducendorum: non tamen, vt ex montibus eruuntur ad medicinam assumenda sunt. Cum ergo vos eorum præparationem ignoretis, merito pariter ab eis abstinere vos deceret, aut priùs ab alchymistis addiscere, vt illa possetis in suum verum gradum adducere postmodum illis vti, non priùs: nam benè vobis alias minimè cedent: sed vt supra de mortificationibus dictum eueniet. Poteritis cancrum & vermem quandoque pellere, sed pectus, pedes digiti, manusq;, nasus, aures, & similia membra prius abedentur, tum oportebit eiusprius abedentur, tum oportebit eiusmodi morbos vna cum suis perir membris aut regionib. Istæ curæ non debent à magistratib. tolerari, sed maxima seueraq; plurimum in eiusmodi medicos animaduersione tolli. Ne quid obliniscamur eorum quæ ad ista pertinent, animaduertite, lupum sanatum fuisse similiter vnguentis & cataplasmatibus ex lupinis carnibus & pinguedinibus compositis. Curæ plures istiusmodi narrari possent, cum tamen principales posuerim, reliquas omitto, latius experientiæ tuæ committens.

Med reprehenduntur ad curā cancri.

Mercurii sublimati magna vis.

CAP. XII.

VT in finem intentionis meæ perueniam, hoc mei præsentis libelli capitulo postremo, supremam sanè curationem & occultissimam in conclusionem patefaciam, quæ cunctas alias excellit plurimum. Notate primùm, intolerabilia nedum vlcera, quæ vermes à veteribus rodentes appellata fuerunt, vt *cancer, lentigo, prana, fistula, lupus*, &c. ad hunc modum per sibi similia persanata fuisse: verùm etiam alia quædam animalia sibi similibus ablata, prout si homo forma visibile quodpiam signum in corpore gestet à natiuitate, sine dolore, per matris imaginationem, conceptum, vel ad aliquam rem appetitum habentis, aut præ timore vel incusso metu, quæ macularum eiusmodi causa sunt, & maximè postremùm. Quànam id viâ fiat, vt per imaginationem talia mater fœtui adhuc in vtero suo existente valeat inferre tactu sui corporis, & non fœtus, suæ rationes habentur in libro, quem de imaginationibus conscripsi: quo loco nullam istarum feci macularum ab vtero matris conceptarum mentionem, quare hoc libello tractare volui, & hoc breuiter. Notate igitur processum earum per similitudinem.

Macularum natiuarum cura.

Demus te vermis imaginem visibilem, coloréque similem in maculæ forma quouis corporis loco habere. Perquirendum est à matre primù, cuius magnitudinis, coloris, & formæ, cum tempore, die videlicet, hora, minutoque quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: perquirenda est istius occasio, tactusque. Si tamen exactè singula per matrem addisci nequeát, quod raro cuncta recolát: ab astronomia & Magia petendū erit, illæ siquidem artes perfectissimā instructionē dabunt. His à te cognitis, est quod eiusdē generis vermem accipias vnū, omni proportione correspondētem, & si viuus ille fuit, de quo mater imaginationem concepisset, viuum etiam sumere decet, si vero mortuus, & mortuum accipito, quem eodem etiam tempore, quo matris accidit imaginatio, super maculam seruata concordantia quauis ligato, & viuum in mortem vsq; relinquito. mortuum autem vsq; ad putrefactionem immotum. Et si forte matri ex appetitu contigisset, infans eo satiandus venit, & contentandus: si tamen ex timore terroreve, simile quid infanti fuerit incutiendum interea temporis quo superligatur vermis. Ad hunc modum eradicatur à fundamento vermis extra carnem, non tamen extra cutē intrinsecus. Ad hoc assumenda est aqua fortis, vel regis vehementissima, tum prius aqua recenti lota cutis, illa perlinienda, & eiusmodi cutis in octo vel quatuordecim diebus ad summum auferetur, & recens ac munda nascetur alia. H e

Vermis natiui cura.

Maculæ ex terroque ex appetitu &c. vt curentur.

vti poteris nedum animalium quascunque maculas eius delegere generis, verum etiam fructuum & creaturarum omnium, per ei simile quod matrem ad imaginationem traxerit.

Breuibus itaque propalaui curationem occultissimam inter omnes, qualem ante me nullus posuit aut scripsit. Nec ea de causa vereor, quia primus in hac re fuerim, cum egomet expertus sim, verissimum esse remedium, quod etiam ob oculos ponere possum. Hoc ipso meum hunc libellum conclusum volo.

FINIS.

D. THEOPHRASTI PARACELSI

CHIRVRGIA VVLNERVM, CVM RECENTIVM, TVM VETERVM, OCCVLTORVM ET MANIFESTORVM VLCERVM, ETC.

CVI LIBRI DVO, PRIOR DE CONTRActuris: de Apostematibus, Syronibus & Nodis alter, accesserunt, per interna & externa medicamenta curam eorum veram continentes.

TRACTATVS PRIMVS DE RECENTIBVS VVLNERIBVS.

CAPVT I.

De prima vulnerum aspectione.

Chirurgus qualis esse debeat.

APPRIME necessarium, vt in quouis Chirurgo prudentia, tum ars & experientia simul coniunctæ sint, & mox atque vulnus aliquod inspexerit, eius optimum iudicium faciat curæ finisque: ne sese temere iactans ab exordio, plus minusve quam præstare valeat, pollicetur, vel ex natura queat fieri. Verbum omne suum ex possibilitate naturæ ponderare debet. Nam si, quam ipsa patitur, maiora promittat, quo latius progressus fuerit, eo res verget in deterius, infamiæque notam incurret non exiguam: si vero pauciora nihilominus, quod artis suæ nullam habere certitudinem videbitur, dedecori sibi fuerit adscribendum. Quapropter vtrumque, scilicet ars atque natura æqualiter sibi cognitæ fore debent, alias earum altera deficiente, quicquid operabitur, frustraneum nedum erit, verum etiam in ruinam patientis. Nulla ratione cogi se natura permittit, nec in aliam proprietatem, aut qualitatem quam sibi consentaneum, verti. Si remediis itaque non congruentibus fuerit vsus, labefactabit eam. Siquidem est, quod medicus omnis ipsam, & non ipsa medicos vllo modo sequatur. Hæc est ergo summa Chirurgiæ methodus, vt ea medicamenta nota sint, quæ naturæ maxime conueniunt: quib. etiam cognitis, curas aggredi quiuis tuto medicus poterit.

Chirurgiæ methodus.

Membrũ abscissum iterũ affigi nequit. Mortale non curandum nec impossibile.

Membrum aliquod ictu separatum à corpore, nõ potest iterum affigi. Quod si etiam vllo modo fuerit affixum, in pristinum locum restitui sine defectu minime poterit: nec id quod ad contracturam alicuius membri, vulneratum. Mortale non est in curam cum retentione vitæ suscipiendum, nec omne quod impossibile: nam fatuum foret, irrisioneque dignum.

Disce igitur tu Chirurge, quæ palam sunt oculo tuo cognoscere, quo scias quid ars & natura valeant, in hisque progredere.

Et quanquam practica manualis omni ex parte scripturis exprimi non potest, vt sunt vulnerum conclusiones, & similia: nihilominus dexteritate propria per assiduam experientiam habitum contrahente, discito non contra naturales conclusiones agere, ne monstri quid excites præter naturam, aut crescere facias.

Signa quæ in vulneribus maxime cognoscenda sunt.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæve mala signa vulnerum existant, & quid accidentis immineat, quid illa significent, vt occurrere valeat indies, & obstare. Quandoquidem si corpus sanum ab accidentibus tutum non sit, quanto minus ægrum. Hæc si non intelligis, ipsum te fallis, perdisque patientem, cum resistere non possis accidentibus, artique fidas, quam etiam non calles. En quiniam ægros & vulneratos in maius vitæ suæ discrimen ponas, cum idipsum quod contemnis, vulnere longe periculosius existat. Contra cum huiusmodi prænuncia signa malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obstruere facile poteris, laudemque tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia, iudicioque præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creuerint, hoc est, donec,

Vulnerũ signa quæ bona, quæ mala.

optime

optime didiceris. Nihil hoc loco ſuperbia, iactantia, vel arrogantia proſunt, at ipſa vera ſcientia. Hæc ſentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in aliis quod finem exſpectare vix è millibus vnus diſciplinæ ſui voluerit, ſed fere ſemper in magiſtros euaſerunt omnes, antequam veri diſcipuli dici mererentur.

Ægris noxia nō permit tenda quod & Medico dedecori fuerit

Ægrotis no permiſeris quod noxium eſſe putes: nam ſolent aliqui petulantia ſua curam applicatam etſi felicem peruertere. Cum igitur obedientia poſſis à multa ſollicitudine curaque ſubleuari, coge ſi potes, vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quam errorem tuum deplorare te, ſeque ſui ruinam indulgentia tua factam. Euenire ſæpiſſime ſolet, vt ex permiſſione vel minima, quam ipſe Chirurgus noxiam fore non iudicauit, maximum oriatur damnum, quo ſibi dedecus etiam, atque merito contemptum conciliat, velut artifex ignarus artis. Tam occulta eſt hominis natura, vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat, qui vel minimam occaſionem quærit, aut ægro vitam, vel tibi famam deprædandi.

Vulnus omne magis mortale quā curabile iudicando. Notanda chirurgia.

Quapropter nimiump otius quam parum eſto ſollicitus. Cum tot & tam varia ſint accidentia, quæ circumuallant hominem, vt omne vulnus ferme diiudicari mortale magis, quam curabile debeat: nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis, quam in melius vergunt. Quapropter conſidera quicquid operi tuo completiſſime conuenit perfectius, ordinatius & minori cum defectu fabro, latomo, ſeu lapicida quouis. Hoc ergo quod ſequitur Capitulum, ſumma cum attentione legas & relegas, quo maximam accidentium partem addiſcas: tum demum opus aggredere. Quid boni mali ve tibi ſuccedere poſſit, hac in re cognoſcas oportet: non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant, exſpectare mala, tumque prius addiſcere, latronique fores, vbi iam intrauit, occludere, ſed antea. Sic fiet, vt cum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo reſiſtendum ſit illis notum habeas remedium.

CAP. II.

Qua via rationéque vulnus curari debeat. Quidnam ſit quod curet, quid perdat. Et quod naturale ſit balſamum in omnibus corporis membris.

Balſamū omnibus corporis mēbris ineſt, quo læſa ſanātur.

IGnorati minime debet omnibus corporis membris ineſſe balſamum naturale carnis, venarum, neruorum, oſſium, &c. quod ipſis innatum ab initio per naturam, vulnera quæuis illata ſanat. Hoc eſt: naturale balſamum in carne ſitum, naturaliter carnem, & quod in oſſibus, fracturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vt pote, quoduis proprium in ſe continere medicamentum, quod ipſum quoquo modo læſum perſanat.

Natura ſibi medicus.

Eſt igitur natura ſibimet proprius medicus, qui quod in ipſa deficit, optime reparat.

Hoc loco ſcitu valde neceſſarium eſt, Chirurgum non ſanare vulnera, ſed balſamum in corpore ſitum hoc ipſum efficere.

Chirurg' nō ſanat vulnera ſed balſamū.

Quicunque crediderit alias, aut ſibi temere ſanationem vulnerum adſcripſerit, ſeſe, necnon alios miſerrime ſeducet: cum artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullam cognitionem habeat. Verum tu vulnerarie medice cognoſcas, cuiuam in hoc negotio rei ſis aptus, & quid ars ipſa præſtare valeat, eſt, quod audias.

Chirurgi officium quodnā.

Medicinæ manus in læſionibus curandis hoc ſolum eſt officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinſeci balſami; ne per eos inficiatur, aut impediatur, quo minus vires ſuas exercere valeat naturales at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tubabitur, certiſſimum eſt, illud operationibus naturæ ſolis nullo modo ſanari poſſe, prout decet.

Quapropter is, qui hoc loco defendere tuerique nouerit, Chirurgus erit optimus, eaque ratione protector nominandus, quod ab externis elementis contrariis atque reluctantibus illam vindicare nouit.

Vires elementares naturæ inimicæ pellēdæ.

Externorum ſiquidem elementorum eſt maxima cura, naturæ defectibus maiores adiicere defectus. Huiuſmodi vires elementares inimicæ naturæ, per Chirurgum optimis medicamentis pellendæ ſunt: hac via poterit comite naturali balſamo felici cum ſucceſſu progredi. Nam vbi defenſionibus iam dictis in ſua quiete conſeruatur & pace, cumque ligationibus iuuatur accommodis, ipſamet operatur, at ſeſe perfectiſſime ſanat, carnem ac ea, quæ neceſſaria ſunt, pro vulnerum facultate creſcere facit. Verbi gratia, Quidnam id eſt, quod carnes, pinguedinem, adipem, ſanguinem, atque medullas ad incrementum promouet? Non homo, non cibus, aut potus. At ipſa natura vegetatiuam & augmentatiuam in ſe facultatem habet, quæ corpus, potu, ciboque mediantibus tamen ſuſtentet: quibus & ipſa conſeruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraque lignum minime producunt, ſed arbor ipſa, non ſine ipſis tamen. A ventriculo ſumatur exemplum hoc. Naturale Balſamum eſt id, quod ſanat, verum, vt hoc efficiat, indiget alimento, eoque duplici. Prius adminiſtrat cibus & potus: vnde ratio victus ordinati (quem *Diætam* vocant, ortum habet, Poſterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut ſuperpoſitum, hoc nutrit balſamum, vt eo celerius ac ſolidius ſanet. Eſt igitur vnguentum, aut medicamentum balſami conueniens alimentum.

Nutrimentum bonum n aiime chirurgo attendendum.

Hoc igitur vnicum vulnerario medico reſtat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si vero hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunque prauiora fieri, nec non in accidentia quæuis incidere permittet.

Fœtor in vulneribus ex alimento.

Cum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione ſuas naturæ balſamum operationes adimplere minime poſſe. Quapropter eſt, quod [illegible] munda

munda per alimentum conseruentur vulnera, ne quid in illis putridi fœtidique reperiatur.

Purgationis differentia in vulneribus duplex.

Purgationis pariter est notanda quædam in vulneribus differentia dupliciter apparens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex sui prauo nutrimento: hoc enim excrementum est, illud vero fames. Balsamum siquidem ab vnguento suum sugit alimentum: quod autem ex eo superest, stercora dat ac immunditiem, vt reliqua ciborum nutrimenta solent.

Vulnera penes purgationē excrementorū conseruanda. Vulnera ligaturis non debent suffocari. Vulnera nō suenda nec conglutinanda.

Ex his igitur non est ignoranda conclusio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationem excrementorum, & non famei fore conseruanda, nec in putrefactionibus Naturæ contrarium est medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint suffocata, recentique nutrimento non sustentata. Huius etiam enormis erroris vestri, vos inter Chirurgos communiter vsitati (quem indies absque iudicio vel arte, sine que successu felici committere soliti fuistis hactenus) eosque præsertim, quos id vitij delectat, monitos hortatosque velim, vt abstineant, scilicet à sutura vulnerum, & conglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturam ipsam à sua in alienam, & ei contrariam protinus qualitatem contorquetis. Hæc medicina vestra nullibi fundamentum habet. Hoc natura solum in sui sanationem optat, vt a putrefactione protegatur, & medicamento congruo balsamum eius nutriatur, vt supra, necnon vt excrementa vera penes vnamquamque vulnerum à vinculis dissolutionem inuenta sint.

Hactenus quid illud sit, quod vulnera sanat, ample satis diximus. Quicquid alias quam auditum est, actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipsa penitus perdet.

CAP. III.

De vulneribus, quæ morti sunt obnoxia, vel non, aut in contracturam sui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoscenda sunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel suis membris contractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficillimum est, & incertissimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipsum se disponere debet in auxilium, eo loci potissimum, vbi natura sese iuuare conatur: non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

CAP. IV.

De his, quæ Chirurgo metuenda sunt in vulneribus, astrorum impedimentis, & meta possibilitatis, eiusque termino.

Accidentia in curatione vulnerū consideranda.

ETsi plerunque vulnera non sint aspectu periculosa, vel talia non appareant: contrahentes tamen, & accidentia metuenda sunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera teslis commoto fuerit inflictum, tale curatu difficillimum erit, ac valde periculosum. Deprauantur enim hoc accidente vulnera sic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quousque lædis irritatio sedata sit omnino, venenumque suum deserit. Siquidem ad choleram nullum aliud remedium adhiberi potest melius, quam vt per seipsum quiescere permittatur. Nonnullorum etiam oculi suo sunt infecti veneno, vt aspectu solo vulnus quoduis inficiant: eius etiam finis est exspectandus. Cum pleno ventre cibo vel potu, quis vulnus accipit, & præsertim vbi bullas carnes edisset aut simile quid, eo minus fit sanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates, vt epilepsia, puerorumque morbi curam vulnerum impediunt. In accidentibus huiusmodi cautum esse te plurimum oportebit, maxime quod à natura latius progredi minime datum sit, anteque vulnerationem exstiterit. Si pariter ad vulnus accesserint infirmitates, *aridura, fistula, cancer, foramina, &c.* non prius natura curam admittit, quam huiusce-modi malorum tollantur genera. Latius igitur agere suscipias, quam se naturæ scopus extendent. Nam ex illis vulneribus plura nascuntur, quam vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ægritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimum existere.

Iræ pl. ... Cholera nullum remedi. Oculi venefici. Vulnera pleni vētris.

Vulnera ob infirmitatem alias difficilius curātur.

Cœlorum cursus etiam varius, & operationes eius potentissimæ suis in nos impressionibus efficaciter agunt. Quandoquidem si pestem imprimere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diuersimode poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur vbi cœlum infeliciter fuerit suis in aspectibus dispositum, & eius cura sit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere possumus: quapropter in similibus infelicitatis huiusmodi finis est exspectandus. Interea tamen aliqua mutatio fieri potest, at non efficacior eis, quæ in curis pestilentialibus nonnunquam visæ sunt. Hac de causa maius ne susceperis onus, quam valeas vulnerum inimicitias exsequi, sed mature considera, quales & quantæ fuerint. Si medicamento potentiores exstitant, impotenti validiorem te vincere posse non existimabis. Absit à te iactantia, potius ea, quæ te præstare posse nosti, postremo reserua, quam statim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla est.

Cœli impressiones quid in vulnere agant.

Vulnera quæ in sua natura.

Nonnunquam etiam euenire solet, vt vulnera miram per se naturam ipsa recipiant, non alias quam lignum in signo contrario truncatum vermes concipit, argillaque non congruo tempore de fossa, grillos producit: quod cum in aliquo vulnere perceperis, alijs remediis id euelli vel auerti posse non credes, quam particularibus arcanis quibusdam: vt illa sunt, quæ nonnullis in herbis & seminibus latent, vt lignum vermes non concipere, nec argillam grillos penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in similibus vtendum erit, quam communium vsus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera sæpius deprauari sub optimo certoque medicamento vel vnguento compertum est, ob cœlestes cursus curam impedientes. Non secus ac lignum sub infelici constellatione tonsum, amplius vegetare non potest, nec insitum aut plantatum quid excrescere: vulneribus

neribus itidem (raro licet) contingere tamen aliquando solet. Quapropter huiusmodi cœlestium cursuum disciplinam non abhorreas, at potius conare totis viribus eos discere: ne videaris astantibus vt calcearius, qui totum calceum exstruere nouit præter inuersionem.

CAP. V.

De vulneribus recentibus, & vtraque medicina sua deprauatis, cum eorum demonstratione, quæ mortalia sunt, aut saltem periculosa.

Vulnera rite liganda.

Ligandi vulnera modus non est ignorandus vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta suam naturam debitis ligaturis inuoluantur. Recentia vulnera summopere tutanda sunt ab accidentibus, quæ damnum aliquot inferre possunt: horum enim contemptu, plurimum deprauantur. Cum igitur ista variis & prauis accidentibus obnoxia sint, operæpretium fuerit ea declarare.

Ab accidentibus tutanda.

Ligaturæ chirurgorum prima est nota. Vulnera non consuenda. Repurganda. Quoties liganda.

Consuetum est hactenus illorum labia consui, demum ouorum albumine consolidari, triduoque sub ista ligatura teneri: quod omne deprauationis eorum primum est exemplar. A suturis abstine prorsus, & iuxta secundi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, sic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potissimam. Si tamen ipsa iam deprauata repereris, à fœtore corruptioneque repurga, prout in secundo tractatu docetur. Iam differentiam habes inter ea, quæ recentia sunt, & illa quæ deprauata, nec non quid cum eis agendum, & qua ratione curanda suscipere debeas. Quod reliquum est, vtere medicamentis in secundo Tractatu descriptis, & infra diem & noctem bis liga, singulis nempe duodenis horis ordinate consuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius exspectaueris, operatio medicamenti propter nutrimenti consumptionem euanuerit, & cum ea detensio ab extrinsecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac deprauatur. Horam igitur obserua diligenter in finem vsque. Cum tamen conclusioni propinquum fuerit, poteris vigesimam in horam tardare, verum huic nimium ne fidas.

Hora ligaturæ certa obseruanda. Ligaturæ secundæ chirurgorum error de prauatum quando contingendus.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & sutura factam, altera mox inde sequitur hæc. Resinis vtuntur in altera ligatura, quandoque cera non præparata, seuo & oleo mixtas nonnunquam æris viridi, mastice, thure, gummi, &c. quæ ob nimium calorem non conueniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbent opportunum. Sugunt igitur ab his vulnera nocuum valde noxium: quo fit vt nulla sit operatio naturæ, sed contra seipsam cogatur agere, nunc tumorem, iam corruptionem, tremores cum frigore caloreque, inflammationes, aut puncturas membrorum, & similia. Cum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, vt prorsus deprauatum desperatumque suscipe curandum, & statim illi, quæ mundificant, applica medicamina. Vulnera quædam aliquibus illata mortalia sunt, aliquibus non: aliquibus etiam temporibus, non aliis: quæ posteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax est admodum iudicium, quo conatum est quodlibet ad mortem aut ad curam vulnus agnosci posse. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc molitetur exitum, circa regiones cordis, tanquam desperata poterunt existimari: etiam illæsa confinia sua cor capit. Vulnera vesicæ pariter, & intestinorum, quæ transitum excrementorum naturalem effundunt in vterum. Item pulmonis arteriæ, tollisque respirationis eius, quæ ceruicem truncant omnino, vulneraque sicca ad cordis regiones vsque redundantia, cum sanguine congelato possunt ad mortem agnosci: nec non alia multa propter accessum alicuius accidentis mortem alias inuehentis, vt in pulmone iecoreque. Splenis etiam periculosa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & stomachum interfitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum confodiunt, in loco vitæ præfertim existentem. Quæ membris extensis plurimum & expansis infliguntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non æque tamen habendum est at nanus periculosum.

Vulnera quæ & quibus illata. Lethalia illata, Cerebro, Cordi, vesicæ, Pulmoni, &c.

Euenire solet etiam, vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impinguntur vulnera, quæ repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Alias ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem: Sepius ob curæ neglıgentiam. Et quandoq; iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Obseruandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venarum, visus & oculorum cæcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia læduntur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionem accidisse putandum est. Sunt quædam loca, quæ læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunq; sit, contractum reddit. Neruus omnis læsus, qui balsamo suo priuatur contractionem causat. Cum vulnus arripit ariditas, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaq; vulnerum contractionem causantium genera: venæ cum ligamentorū truncatę radices fuerint, aut earum venæ, totum membrum contrahunt. Variæ contracturarum causæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus eam contracturam adferunt à tempo-

Vulnera grauissima symptomata.

Contracturæ causa.

ribus, & aliis accidentibus, quarum origo describi non facile potest. Est enim homo tot inuolutus miseriis ex corrupta sua natura, vt non sit opus ei temere seipsum in illas profundius conijcere (quod plerique male sani faciunt indies: (nam ipsa pronior in deprauationem, quam in emendationem est: quo fit vt omnibus illis accidentibus resistere non sit humanarum virium, nec artis. Non enim potest Medicus contra impossibilitatem ipsius naturæ quicquam adferre, sed solum quod permiserit adiuuare. Hoc vero Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento præueniuntur contracturis, alijsque similibus accidentibus, vbi tamen ipsa natura medicamentum ad curam receperit, alias non curat medicus, vt in secundo Tractatu dicetur amplius.

Tumores vulnerũ vt curandi.

Tumores calido rosarum aceto curabis, reiecto prorsus & abiecto cupreæ capsulæ vnguento albo. Postquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vsque.

De glarea vulnerum.

Aqua glarealis.

Ex cuprea capsula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atque hanc perceperis, capsulam eijcias per fenestram, & cura fodicationum vnguento, & aceto rosarum calido, prosequereque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas, vt supra, post vnguento fodicationum comple, donec ea concluseris. Hoc certissimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, sed medicamentis, quæ eam arcent & amouent: ea namque sanant vulnera, consolidantque. Quicquid curare debet, proprietatem salis in se continere necessum est, quod vt balsamum extrinsecum, putrefactionem arceat: hoc ipsum oportet esse temperaturæ naturæ, compositum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quam neruorum, ossium, &c. Isto curabis feliciter, alias non.

Curans quod debet salis proprietatem habeat.

Cap. VI.

De vulnerum accidentibus à temporibus, & cælestium cursibus expressis, & alijs incidentibus.

Cœli influentiis suis varios morbos inducit.

Manifestum est influentiis & suis impressionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia sua tempora, sanosque plurimum inficere, vt isti tueri sese ab eius incursibus minime valeant, at humiliter succumbere cogantur. Cum igitur bene habentes vincat, quanto magis vulneratos. Et veluti febres diuersas in sanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxysmorum temporibus operationes suas in vulneribus exercent frigore caloreque sæuientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarum: quæ non recedunt ab hominib., donec sanata sint vulnera.

Febres vulnerũ.

Pestis vulnerũ.

Suo tempore contingit vt pestilentia sæuiente, morbus ille se manifestarit in vulneribus vlceris instar, & cum frigore caloreque primum inceperint, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil præterquam in vulneribus fuerat ortum, senserunt.

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina sit orta, non alias quam in lingua solet cum signis omnibus, & crassa cutis à vulneribus exierit, prout lingua consueuit, auelli. Innumerabilia sunt accidentia similia, quibus eidem ordine medicamentisque obseruatis, vt in suis locis assuetis, etiam in vulneribus medendum est. Eodem namque medicamento quo linguarum anginæ, vulnerum anginæ curatæ sunt, nec alia via potuissent à vulneribus expelli quam eisdem, quæ contra pestem aut in anginam applicantur.

Angina vulnerũ

Sæpius etiam contingit, vt vulnera sanguinis profluuium eiecerint, qui verus non fuit sanguis: hunc nulla medicina sistere potuit. At cum eo tempore dysenteria sæuiret, in illis regionibus, & excrementa profluentia pari forma forent illis, quæ manabant è vulneribus, eumque facerent non dissimilem, imo prout secessus redirent, in omnibusque responderent, collectum est & conclusum, vt idem quod applicatur dysenteriæ medicamentum, illis vulneribus adhiberetur: quod etiam factum est. Hæc & similia Chirurgo sunt optime consideranda: nam cum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire possent, ac pluribus.

Profluuium [illegible] in vulnerib. [illegible] vulnerum.

Mineralium metallorumque fossorem vulneratum præ manibus habui curandum, qui tremore maximo ter aut quater quolibet die concussus fuit, contractione conuulsioneque membri huc atque illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atque potandum oleum exhibui, bibitque, melius habuit. Verum vbi liquorem vitrioli hausisset ore, curatus est: siquidem species epilepsiæ fuit. Hæc a me tantum dicta sint vt si forte similes amplius ægritudines oriantur: cognosci queat, plus ibidem vno damno, periculosa quædam accidentia fore.

Liquor vitrioli curat epilepsiã.

In similibus itaque recurrendum est ad medicinam intrinsecam, quamuis optime conueniret, vt Chirurgus per se talia curare sciret accidentia præter aliorum auxilium.

Ex aduerso, plerunque per vulnera generantur infirmitates, non tamen situm habent in illis, at veræ sunt infirmitates intrinsecæ, veluti mania, epilepsia, &c. Quæ quidem ægritudines, licet persanata sint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco processus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inueniatur prorsus alienum à Receptis, cuius hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla notitia fuit.

Vulnera plerunque generant infirmitates.

Cap. VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus sese permiscentibus, è quibus cancri, fistula, lupi, frigida calidaque nascuntur vredines.

IN humano corpore latent causæ quædam, & corporales

corporales infirmitates, è quibus successu temporis fistulæ, cancri, foramina vulnerum, vlcerationes, vredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo praua, lupus, & id genus similia enascuntur. Cum aliquo in loco materia huiusmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere simul damnum fit vnicum. Inde sequitur, vt vulnera curam omnem reiiciant, & nullis medicamentis quantumcunque bonis concludi queant: imo potius in accidentia quæ narrauimus, erumpunt. Quamuis aliquoties ac sæpe his occurrunt. & vulnera breui curentur spatio, præsertim vbi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verum si matura sit, incassum occurritur: erumpere necessum est idipsum quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneraria medicamina differunt ab illis quibus damna dicta restaurantur, vt ab albo nigrum. Quapropter infirmitatum huiuscemodi remedia sunt arripienda, vulneralibus omnino reiectis. Inde facile colligi poterit eiusmodi notitiam ægritudinum habere necessario debere Chirurgum, alias non sine maximo dedecore manum è tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Huius negotij fundamentum est, vt relictis vulnerum vnguentis, ad alia confugiat remedia, quæ dicta sunt.

Vulneraria remedia differunt a remediis infirmitatum.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & superfluam carnem in vulneribus orientem attinet, esse duximus. Nonnunquam in spongiæ magnæ quantitatem & similitudinem solet emergere, veluti videmus ab arboribus dependere tumores quosdam instar agarici. Ignari Chirurgi separationum aquis fortibus abrodere conati sunt: alij nouacula truncarunt, vnde prauiora multa, quæ legere quidem horrenda nimis forent, excitarunt: quapropter omittimus, & productorum istorum causam exponemus.

Carnis putridæ & superfluæ cura.

Porri quidam existunt, qui quanto magis truncati fuerint, ac sæpius, tanto maiores turpioresq; renascuntur. Non alias faciunt cum eroduntur corrosiuis aquis, quæ quidem remedia portis minime conuenientia, quandoque fungos, vel eorum similitudinem referentes tumores excitant. Cum itaque per porros naturaliter hoc demonstretur, spongiæ vulnerum ortum habent ex porrorum fundamento, radiceque: dum huiusmodi sanguinis latebræ tactæ fuerint aperteque, postmodum ex cruoris huius malitia simile quid oritur monstri. Contingere potest etiam, vt aliquot annis postea spongiæ tales è conclusis vulneribus enascantur, est nihilominus earum fons & origo, quæ porrorum, & non alia: sed vulnerum conclusionem ante correctionem aut compescentiam istius virulentiæ, post curam imperfectam emergunt in formam similem. Nonnunquam in glandulas vel naptam excreuerunt, minori quam antea periculo. Est igitur Chirurgo summo necessarium, vt istorum accidentium cognitionem habeat, ne quando suscipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertusque fuerit. Hæc non alia de causa protuli, quam vt ægros ac vulneratos admoneam, ab istius farinæ putatitiis medicis, qui talia curare præsumunt, mere tamen deprauantibus, abstinendum esse, nisi perditum iri cupiant.

Porrorum vulnera & cura.

Spongiæ vulnerum curatore.

CAP. VIII.

De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel similibus armis incussis.

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta sunt, veneno prius illita fuissent, animaduertendum est summa diligentia. Quanquam & scelestum & supplicio dignum est facinus, impijs tamen hominibus in vsu quandoque scitur exstitisse, videlicet pugiones, gladios, tela & omnis generis arma bellorum, vt veneno linirent, quo præter vulnera dira, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Huius veneficij varia sunt genera merito subiicenda.

Arma aliquando veneno illini solita.

Præter ea, quæ in quotidianum vsum veniunt instrumenta mechanica, nullo studio, vsibus necessariis venena contrahunt eorum quę secuerint: vt falces ex herbarū variarū in pratis (quarū nonnullæ venenum suū innatum, & à natura possident) sectionibus, & ferri calore tum etiam venenosorum animalium, prout serpentum, bufonum, & aliorum sub herbis latentium cruore sic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimum causa veneni sit periculosium.

Vulnus falce inflictū veneni suspicione non caret.

Quamobrem in similibus animaduersio particulariter est habenda curationis eorum & curæ vulnerum. Et licet acutionibus lapide factis nonnihil auferatur istius veneni non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terræ natura concipiunt, vulneraque venenata faciunt.

Aratrorū ferramenta vulnera venenata faciunt.

Ferrum siquidem omne recipit in se naturam alienam, vt eius in quod applicatur vsu. Itidem & palæ faciunt hortenses, falcesq; minores, at noxiæ minus prædictis.

Palæ itidem.

Fabrorum lignariorum tamen secures, & omne quod in lignum agit instrumentum veluti dolabræ, similiaque non recipiunt in se hoc vsu venenum, ac potius curabilem naturam acquirunt.

At non secures & dolabræ. Vitri natura venenū.

Vitrum autem ex sui natura venenum est, nec nisi frustrum eius aut fragmenta maneant in vulnere, non alias. Verum donec in eo manserint plurimum inficiunt.

Quæ tamen vulnera ligno fiunt eo maxime quod manibus indies teritur, vt fusi muliercularum, pessimum venenum accipiunt à manibus: quoniam sudor liquorq; prauus per ligni cuspidem penetrat, inficitque plurimum.

Ligna manibus quotidie trita venenosa.

Lapides necnon alia metalla veneno carent, quod ad vulnerationem attinet. Ferrum quidem aliquando suo vulgare non omnino repurgatum est, vnde magis alio puriore nocumus contingit.

Lapides non

Quinam huiusmodi venena queant extrahi, singulatim scribere superfluum foret: nam secundi Tractatus id recepta perfectissime præstant ex sua proprietate: fac igitur, vt illa habeat.

Animaduertendū etiam tibi, num vulnerū accidētia procedant ex huiusmodi venenis, aut nō. Siquidē accidere posset, vt ex venenis iudicarentur, quę nata forent aliunde, tū ista venenis ascriberentur: nam signa parum differunt. Quamuis

Accidentia vulnerum vtrum ex veneno prodeāt, sedulo considerandum.

Armorũ venenatorum signa.

venenatorum armorum studio manifestum indicium in vulneribus apparet, vtpote calor exurens, inflammatissimus tumor, coloris in carne mutatio non consueta, laterumque punctiones præsertim ex telorum alatis cuspidibus. Si dolor huiusmodi nimium presserit, infunde frigidum oleum vulnerare, post superposito fodicationum vnguento prosequere: sic venenum euinces.

Veneni cura & eiectio.

Alia tamen instrumenta solis vsibus venenata, non ita crudeliter vulnerib. hominem torquent, nisi forte cruor aut pinguedo bufonis aut araneæ simul cum ferro lædente subintrasset in vulnus: tum demum vtere medicamentis, quæ tertij Tractatus receptis continentur.

CAP. IX.

De illis deprauationibus, quæ propria fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuum, & exercitiorum abusu, tum actu venereo.

LIcet Chirurgus omnem diligentiam, & ex arte probatissima quæque medicamenta vulneribus adhibeat, vt hac de causa nihil ad sanationem requiratur perfectissimam nihilominus poterit æger sua petulantia totum hoc opus excellentissimum, & naturam ipsam peruertere. Quod sæpissime contingit, vt videlicet ex inordinato suo regimine, vulnerati sui membri sibi concilient aut ariduram, vel contracturam ægri, vel accidens aliquod in vulnere: quæ euenissent, vbi sub obedientia Chirurgi se continuissent: aliquoties etiam ipsi propriam suæ mortis causam excitant. Hæc non sine maturo iudicio considerata sunt, vt cognoscatur, vter in his culpandus veniat, æger an medicus. Ægri petulantia naturam irritat, vt non amplius in bonam dispositionem redeat, ad quam prona prius fuerat. Idipsum ex actu Venereo patet, eo nempe sic vulnus accendi, vt in quoduis accidens incidere pronum sit: iuxta situm eius. Quapropter est, quod hoc ex vulnere cognoscere discas, & præuenire. Nam sæpius contingit ex hoc vsu vulneratis, vt sibimet in vulnere Persicum ignem concitauerint: qua de causa vel totum oportuit membrum aliquoties amputare, vel aruit, vel mortales febres accesserunt, aut apoplexia, vel alia morti plurimum obnoxia. Id in his tibi summe notandum erit, cum violentum accidens petulantia contractum diligenti cura superare non potueris, vt rabiem hanc quiescere permittas ac sedari: tamen diligentiori studio curam interea prosequaris.

Diæta inordinata incõmoda.

Petulãtia ægri naturã irritat.

Venus vulnera accendit.

Vulnerati mẽbri inquietudo plura accidẽtia accersit.

Non alias ex inquietudine vulnerati membri, plurima possunt accidentia (non ita periculosa tamen ac illa, quæ ex actu Venereo proueniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore, tremore, & calore, similiaque multa. Quietem igitur vulneratis impera membri leui contemptu huius quid penis oritur.

Ciborum & potuum rationem præscribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præiudicium adferat, neve se his aut bonis obruant: nam omnis repletio penes intimos naturam infestat: quæ modum, atque mensuram potissimum vbi detectus in corpore fuerit, quo melius ei resistere valeat. Contra si prædictis obruta sit, in choleram & irritationem commouetur, iuxta quarum naturam per totum corpus diffusa sæuit: quæ sæuitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumque pessimorum accidentium est potissima causa.

Repletio naturam vulneratorum infestat.

Vt hæc igitur euitari queant, æquum est Chirurgum vulneratorum non aspicere personas, at miserias & calamitates, quæ sequuntur inobedientiam eorum.

Chirurgus non sit personarum acceptor.

Coitus vulneratorũ accidentia periculosa.

Diæta incõmoda.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculosissima, prout apoplexia, subitanea mors, epilepsia, hydropisis, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Exquisitio ciborum & potuum particularium non est contemnenda. Nam si per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, sic etiam potibus & cibis incongruis perduntur. Bono malum enim semper est promptius propiusque.

CAP. X.

De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.

Homo homine curabilior.

QVod vno curabilior alius reperitur, aut ad sanationem tardior apprime Chirurgus considerare debet, ne latius quam ipsamet natura valet, progredi conetur. Aptius operi lignum est alio, vel isto nodosius, durius, aut reluctantius aliud, quaquia versum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne: sic etiam cum hominibus. Ex terra quidem sumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur, & molle: quapropter id, quod in ipsa reperitur, ista continent quæ producit. Cum igitur natura talis aut alia suis in proprietatibus durior aut mitior occurrit, cedere naturæ Chirurgi probum est officium, à ligno sumentis exemplum, vt supra.

Natura delicata vulnera mult. curabilia reddit.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura sua, mortalia fore vulnera, quæ sanabilia forent in alijs. Est enim admiranda penitus in humano genere natura, varieque distincta, vt summa consideratione sit opus, vbi singulare corpus oblatum est, particulares etiam esse curas assumendas. Ratio hæc mihi dedit occasionem, putatitiorum Chirurgorum artem & medicamina reiiciendi, quod in vno corpore fundata sint, postmodum in decem alijs nihil operentur. Hac de causa remitto vos ad secundi Tractatus recepta, quæ cum habueritis, dolabram quibuslibet aptam lignis possidetis, licet in vno quam in altero celerius agentem, suo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam huiusmodi causa non est mutandum medicamentum, at solum tempus expectandum.

Tarditatis curæ causa medicamentum non mutandum.

Videat igitur Chirurgus, & diligentissime curet, simile medicamentum assequi posse,

quod

quod non vni casui tantum, sed omni sit aptum & idoneum, aliaque relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tantas attulere tenebras, vt semper opus fuerit immutare, nunc in hoc, iam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem peruentum est.

CAPVT IX.

De vulneribus, quæ possunt in mulieribus offerri, sese menstruis permiscentibus.

PRætereundum non est, quod in vulneribus mulierum accidere quandoque potest, vtpote naturalis eruptio per illa menstruorum profluuij, quo tempore periculosissima concurrunt accidentia, prout epilepsia, vel species eius, quæ non prius quam sit optime sedata matrix, à patientibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, restrictio pectoris, potus & cibi nausea: quæ omnia curam infelicem atque periculosam reddunt. Vt hæc tollantur accidentia, necessarium est, vt menstrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter poterunt. Mulieribus etiam agnata peculiaris inest cholera, quæ si occurrat, multo periculosior est menstruis: nam ex cholera generantur contracturæ per totum corpus: quibus excitatis commouetur & matrix: concurrunt itaque duæ simul infirmitates, quarum vtraque particularia sua producit accidentia, prout contracturas vel paralysin in manibus pedibusque, tum ex matricis ascensu, species epilepsiæ. In his notandum est, omnes illas infirmitates per vulnera moliri transitum: quapropter considerandum est, qua ratione sedari mater debeat, & amoueri contractio, tandem curat vulnus. Huiusmodi concurrentes infirmitates non facile remouentur, at plerunque perseuerant in mortem vsque: & si remedium aliquod adhiberi potest, longo successu temporis id fieri visum est, quamobrem ab exordio, vel ante præueniendum erit.

Menstruorum eruptio per vulnera, quę cócitet symptomata

Mulieri agnata cholera quędam. Cholera quos morbos creat.

Matricis sedatio.

CAP. XII.

De signis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid significent, & quid inde sequatur.

PRiusquam accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo signum: est itaq. Chirurgo necessarium, vt à signis præcedentibus cognoscat subsequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamen vltra diligentiam contrarij quid præter medicaminis vsum & consuetudinem eueniat, accidens aliquod exspectandum est. Hoc igitur Capitulo signorum tractare significationes & intellectum proposui: quod in Chirurgia summum arcanum existimo, & ipsemet expertus doceo: quodque sciam neminem diligenter obseruantem ea, quæ describam, fallere posse, licet à nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata sint. Æquum est, vt si noui quid in his, quæ Rempublicam iuuare queant, ab aliquo sit expertum, in medium adferatur.

Signa in chirurgia summũ arcanũ.

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, vtpote scapularum, in iuncturis potissimum, brachiorumve, necnon coxendicum & crurum tumorem cum dolore concipiant, iuxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut secundum lunæ quartalia, plenæ præsertim, & nouæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in ariduram tendunt, post conclusionem effectum consecuturam.

Tumores vulnerum.

Vulnera quæ facile curam admittunt nihilominus tumorem iuxta se tendentem ad manus vel pedes, aut retrorsum ad iuncturas emittunt, qui durescat admodum, & conualescente vulnere non minuitur, imo dolorem in se recipit omnem, indicant ibidem accumulari corruptos humores, qui magis quam ipsa vulnera vicinis membris obsunt, carnesque, nedum & venas, verum etiam ossa putrefaciunt, fistulas & foramina multa producunt, vt inde post incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Cum viscosus liquor ad albumen oui profluit à vulneribus, indicat accidens periculosissimum, vt membri totius & medullarum execatio, cui nemo potest obstare, nisi liquor ille iusto pondere fuerit membro prorsum aliqua medendi ratione restitutus, alias execatur, vt lignum ab arbore sua truncatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Aridura, quid.

Inquietudo membri vulnerati, patientisque.

Vulnus omne, quod patienti somnum impedit, ac prorsus aufert, ipsum etiam quiescere nequit, hisque laterum accedunt punctiones, indicat mortis occasionem adesse, præsertim vbi sitis intolerabilis patientem cruciet. Verum animaduerte ne forte id ab incongruo medicamento proueniat: loquor solum hoc loco de naturæ defectibus.

Membri vulnerati inquietudo.

Turbatus intellectus.

Spasmus in oculo, cum apparuerit, lingua balbutiens, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatum intellectum responsio, mortem indicant potissimum si deprauetur auditus.

Turbatus intellectus.

Mania.

Si toruis intensisque homines oculis aspiciant, alacris tamen eorum sermo sit, vox acrior solito, & si in astantes accendantur, capitisque sit calor maximus, maniam aut furiæ speciem instantem significant, iuxta qualitatem eorum quæ dicta sunt.

Mania.

Si vulnera postmodum aquam emittant, ac ab excrementorum eiectione sui nutrimenti cessent, curamque non admittant interim, aut sanationem, in cancerum, fistulam, aut vlcerationem tendunt: vel si turbatio concurrat intellectus, cum debilitate membrorum, aut pulsatione cordis, mortem indicant.

Cancer, Fistula.

Vulnere sanationem optime recipiente, si corpus aggrauetur, & eo magis, quo bene sit vulneri, mortis etiam est indicium. Cum vulnerati stridorem dentibus edunt, suique

suique fiunt immemores, indicant mortis occasionem aduenturam: nisi fortassis vermes in eis postmodum inueniatur, tum demum se res melius habet.

Contractura. Epilepsia. Mors.

Cum ore spumam eiiciunt, anhelitumque fortiter attrahunt, ac naribus strepitum emittunt, spasmo pariter oculos manus & pedes infestante, contractionum, aut epilepsiæ, vel subitaneæ mortis est indicium, præsertim vbi seipsos incurrant, corporaq; sua torquent.

Si repentinus per se tractus in vulnere dormiendum inter, aut alias fiat, indicium est alicuius grauissimi casus vel accidentis, nisi forte per timorem aut horrendum somnium excitetur.

Indormitio membri.

Si tumor ad vulnus accedat, qui pressione facta, foueam retinet, tenuisque sit admodum sanatio carnis, & plurimum tarda, membri talis indormitionis, vel in eo sensus amissionis est indicium.

Venæ dimotæ.

Vbi ventriculus digestiuam facultatem amiserit, vt cibum retinere minime valeat, inuaseritque maxima sitis, venas & neruos sectos à proprio loco suo fore dimotos, & è directo non conuenientes iudicabis.

Multo plura dari possent indicia, verum hæc potissima sufficiunt, è quibus alia quæuis diligentibus innotescent: eaque hac de causa posui, vt illis quæ significant, præuenire valeant illi posterum occurrent. Non enim sine magna possunt experientia cognosci, scriptis quoque doceri complete, nec addisci. Quapropter diligentia maxima requiritur eius, qui peritus earum esse cupit rerum, quas eminus tanquam è speculo scriptura demonstrat.

CAP. XIII.

De vulneribus deprauatis.

In vulneribus deprauatis quid considerandum.

ETsi libellum hunc de recentibus vulneribus conscribere cœperim: quia tamen ea, quæ per imperitiam putatitiorum Chirurgorum deprauantur, indies multo plura sint aliis, breue fundamentum etiam de his ponendum esse duxi. Primo considerandum erit quid illud sit, quo vulnus deprauatum est, an accidens aliquod superueniens, vel imprudentia medici. Quod si fuerit accidens, excellentissimum remedium habetur ad omnes vulnerum deprauationes, vt ad cancrum, fistulam, similesque hoc ipsum in secundo Libro faciam, vt ista ars recenter inuenta, & hactenus ignorata, nemini collata sit. Alchimia mater est arcanorum in Medicina, quibus desperati curantur morbi, prout in sequentibus audietur latius.

Alchimia mater arcanorũ.

CAP. XIV.

De sutura vulnerum, & eius vsu: deinde quid sutura vera sit.

TAm vetus est suturæ vulnerum vsus, vt eius exordium fere nemini cognitum sit: quid ad rem, si veteres vsus manere debeant, sunt & fatui cum stultis veteres: quid ad sapientem attinet. Si pater tuus aut auus pessime fecerit, vis propterea fallere decipereque homines? quid sapienti negotij est cum fatuitate patris tui? Hoc à me discito. Quamuis aliquod vulnus consueris, ipse perpendas, non diu sic manere: nam putrescit, funtque posteriora peiora prioribus, vt omittam ea, quæ subsequuntur accidentia periculosissima. Vt igitur meliorem suturam addiscas, accipe fundamentum hoc. Natura per seipsam tantum connectit, ac eo die sanat, & ita consequenter in dies vsque ad supremum concludit, & melius, ac si tu filis calcificum vulnera consuisses. Propter suturam enim citius aut melius non sanantur vulnera, sed longe deterius ac infelicius. Ista sutura tua sit, acusque: Bonum fac habeas medicamentum: quod cum habueris, eo consue. Si hunc vsum reiicias, nemo te merito Chirurgum existimare poterit, sed inimicum naturæ verum: & nisi Deus hominum quam tu sanitatem optaret magis, nullus curaretur vnquam. Summum naturæ defectuosæ desiderium est absque dolore suos curari defectus, quod etiam optime fieri posse nouit, hac de causa curandi processum hunc amat. Verum abhorret inflatos vtres, Chirurgorumque similium vnguenta. Nec solum ob ruditatem suturæ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipsam introducuntur.

Vulnera non suenda.

Sutura melior.

Conglutinantia vulnus optima.

Mirum sane, quod hominum deliria vocentur artes. Reperiuntur quidem pulueres & aquæ conglutinantes, quæ vulnus quoduis non alias connectunt, ac duos asseres optima colla. Hunc vsum ego maximam artem fore dico: nam ipso mirabiliter curantur vulnera, prout in secundo Tractatu de receptis docebitur. Si hæc ars loco suturarum venisset in vsum, aut mansisset hactenus, multa vulnera curata fuissent, quæ male sanata remanserunt. Verum destruentium semper, quam restaurantium copia maior exstitit, eo, quod vbi loquacitas, ibidem quæri solet ars, at inueniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & construuntur abusus, qui locum earum occupant.

CAP. XV.

De ligaturis primis, mediis, ac postremis, ac aliis apprime necessariis.

Vulnerũ curandorũ & ab accidentib. præseruãdorũ potior & conuenientior via.

IN Chirurgia quædam notanda sunt, ac ab initio vsque ad finem optime consideranda. Quamuis vnumquodque medicamentum eorum, quæ secundo Tractatu scribuntur, initium, medium, atque finem per se complectatur: nihilominus, vt citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic est, & conuenientior vsus. Ab exordio vulnera curans, oleis, balsamis, & vnguentis vulneraribus, imbutisque suis medicamentis ligato floribus, & istis impleto vulnera tepidis: tum demum vnguenta vulneraria, vel fodicationum superponito postremo circum vulnus olea vulneraria cum suis, quæ continent, ligato, singulis horis duodenis renouando continuandoq; nouem, vel ad minimum octo d[illegible]. Hoc meum est consilium, vt fiat in maxim[illegible] & periculosissimis vulneribus, in quibus nerui truncati sunt, aut multo peiora quæpiam secta, & vbi dubitatur de accidentium incidentiis, aut contracturis:

quæ quidem euitantur omnia, si ligaturæ primæ tales fuerint, iuxta processum hunc obseruatæ. Et vbi vulnera fodicata periculosaque forent, per syringa inspuantur olea vulneralia vt huiusmodi latebris euitentur etiam accidentia. Nam principiis non tam diligenter obstare quis potest ac necessarium est. Si capiti vero sint inflicta, linteolum tenue, vel byssinum velum, oleo vel vnguento vulnerali & calido madidum, (balsamo vulnerali nullo modo) superpone vulneri, sic vt fundum eius tangat, intacta pia matre tamen aut illæsa: postmodum imple sulcum eo medicamento, quod fit ex herbis & floribus in oleo vulnerari contentis, & prius expressis: postremo fodicationum vnguentum superpone (non tamen ex illis, quæ non ex lithargyriis componuntur) ligatoque, vt supra dictum est de aliis, donec perceperis patientem habere melius, & roboratum esse, quod plerunque fieri solet in octo vel nouem diebus. Deinceps cum feliciter patienti rem succedere videris, oleo balsamino curabis eum illito pluma leniter, & vnguento superposito, tamdiu, quousque neruorum iuncturas, aut similia non videris amplius: tum demum fere secunda ligatura finem habet. Tertia postremaque ligatura fit nudo soloque fodicationum vnguento, in finem vsque vulnerum, aut curæ. Hæc est medendi ratio, & consilium in periculosis vulneribus, quæ in ossa, neruos, arterias, & similia facta sunt, & de quorum cura desperatum fore posset. Cum tamen ita periculosa non fuerit, poteris vnico tantum medicamento vti, procedereque sine metu. Maximum est hoc negotium, in principio scilicet agere mitissime cum vulneribus, impositis medicamentis, quæ ex fundamento vero composita sunt, & veris etiam superius ab extrinsecis inimicis defendentibus. Sunt præterea quædam alia medicamenta, veluti potiones, & pulueres vulnerum, sublimata ac destillata, quorum vsus infra suis capitulis declarabitur.

Vulnerū periculosorum in neruos, & ossa, arteriarum cura & medēdi ratio.

CAP. XVI.

De quibusdam intrinsecis morbis, quæ ex vulnerum conclusorum curis oriuntur.

Morbi ex conclusione vulnerū orientes.

Solent plerunque post vulnerum conclusionem infirmitates periculosissimæ sequi. Non solum igitur in conclusione curandorum vulnerum ars tota consistit, verumetiam præuentione quibusuis accidentibus, quæ subsequi possent, ordine, regimineque bonis opposita. Exemplum ab his, qui minuunt sanguinem, accipiamus, exitum hunc naturæ præparant in auxilium, per quem vlterius iuuari vult: quod nisi fiant, sequuntur accidentia. Cum in tam lenibus ergo hoc ipsum euenire videatur, quanto magis exitu fuerit opus illis, quibus multa fuerunt inflicta vulnera vt infirmitates intrinsecæ, quæ subsequi possent, euitentur. Industria summa requiritur, vt cognosci queat ac intelligi, qua via rationeque hoc loco naturæ præparari debeat exitus, & quo tempore congrue fieri debeat. Animaduertendum est etiam, nimiam sanguinis effusionem sæpius pulmonem inficere, quandoque hydropisin, aut alios tumores excitare, vel aliquoties complexionem in aliam à propria sua natura qualitatem inuertere quia de causa vertigines, ventriculi malæ dispositiones, & similia in aliis membris oriuntur, satius considerandæ: quam hoc loco describi queant. Cum igitur à te curatus quispiam recesserit, hoc regimen ex ordine præscribere decet, vt damna quæuis effugere possit. Nonnunquam etiam per vulnera graues curantur infirmitates. Vidi quendam ferme surdum à plurimis annis, cui fuit amputata cum frusto carnis amplo satis auricula, hoc vulnere curato ab ea parte melius audiuit. Hoc ipsum etiam aliquoties accadit oculis, vt clariores facti recuperarint aciem. Sic & in aliis defectibus ægritudinibusque euenire solet ac potest, quarum sanguis est occasio. Alij fuere, qui dysenteria sæpius in anno vexati, medio vulnerum sectorum fodicatorumq; longo tempore liberati sunt. Podagram etiam plurimis annis retardarunt. Quapropter vno plura consideranda sunt à Chirurgo, nec non æque ac vtilitates, damna cognoscenda vulnerum. Nam etsi quandoq; noxium quid esse videtur omnino, tamen alias vtile reperitur ex altera parte sæpius.

Sanguinis nimia effusio pulmonem inficit.

Surditas illauione vulneris curata.

CAP. XVII.

De quibusdam in particularibus vulneribus, & fodicationibus animaduertendis.

Vulnera genitalū & pudēdorū, vt tractanda.

Medicamentum ex fabis cōfectū.

In genitalibus & pudendis vulnera plus, quam in aliis partibus, doloris inferunt. Eorum ligationis ordo minime differt ab eo, qui de cæteris dictus est, vt pote cum obseruatione principij, medij, finisque ad mitigationem doloris, aut inflationis, tumefactionisque depressionem in illis concurrentium. Illud medicamentum confici debet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidumque superponi, quantum pati valeat æger: & cum refrixerit, iterum vt prius innouatum calidumque superponatur, donec sedetur dolor: vel fabarum loco farinæ sumatur ex furnis argilla vsta, præpareturque vt farina, & eodem superponatur modo, quousque dolor cessauerit. Si forte his remediis nollet cedere prorsum, accipe florum chamomillæ manipulum vnum, & florum verbasci vel taxi barbati tantundem, coquantur in oliuarum oleo, donec in modum emplastri reducentur, hoc superpone calidum. Rursus vbi non iuuerit, ebulum in vino coctum superpone: postremum hoc est in his remedium.

Vulnera intestinorum vt tractanda.

Intestinorum vulnera debent artificiose connecti cannulis argenteis, modo fieri possit. Euenire solet etiam, vt successus intestinum vna cum excrementis exeat, quod eo si peruenire poterit, bene est. Verum industriam id requirit maximam ab omnib. non subeundam. Præcipua quæ à Chirurgo notanda consideranda q; (preter illa quæ de receptis cognoscēda) sūt, hactenus aperui Quæ si quis non intellexerit, secūdi. tertijq; Tractatus recepta tibi sunt inutilia.

SECVN-

SECVNDVS TRACTATVS CHIRVRGIÆ D. THEOPHRASTI PARACELSI.

De medicamentis, artibus, & receptis, per quæ vulnera, fodicationes, iaculorum ictus, & similia curantur.

PRÆFATIO.

Chirurgi reprehenduntur.

HOc sequenti secundoque post primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus verissime certissimeque iuxta naturæ verum ordinem quodlibet vulnerum genus, aut fodicationum curatur, & eo, quo peruenire debet ac potest, perducitur neglectis prorsus iis, quæ ab aliis scripta sunt. Chirurgiæ fuit hactenus & semper verum & certissimum fundamentum, at a putatitiis Chirurgis deprauatum & falsificatum.

Quod quidem expertus sum, hoc vobis palam facere possum, quo melius, & quinam corrigendi sint. Lege igitur, addisceque recepta quæ sequuntur, quibus fideliter agere cum proximo, non aliàs, quam ipse tecum fieri cuperes, ex æquo valeas. Considera superbiam, vanam gloriam, pompam, & multiloquium curare minime posse, at solam artem. Quapropter abiice quicquid arti contrarium est, vt perfectus fias in Chirurgia medicus.

CAP. I.

De abstinentia, regimine, & ordine, quæ à vulneratis obseruanda sunt.

CVm sanis corporibus inordinatus viuendi modus noceat, quanto magis infirmis. Idipsum in vulneratis considerandum est, præsertim quod videamus ordine bono cibi & potus, ac regimine vulnera curari posse, pariter, & malo deprauari. Seruandus est igitur, vt in omnibus, & in vulneratis ordo bonus, qui faciat ad sanitatem, contra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus & medicamentum, licet optimum nihil operari boni possunt: nec medicamẽ cum bono regimine prauum. Inde sequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos esse, iuxta sui tamen stomachi digestionem. Ordinem & vsum hunc obseruato. Si quispiam potus existens vulneratus fuerit, sine talem in secundum vel tertium aut quartum diem superfluum hoc, quod sumpsit, optime digerere: interea tamen poteris illi offas aqua madidas, & auenæ farina concoctas administrare, potumque dare decoctionem ordei. At si ieiunus vel non potus aliquod vulnus receperit, optima quæque saniora dabis, quod eius natura non sit alterata in digestione, prout altera poti, qui duo iam habet vulnera, prius intrinsecum naturam corrompens, alterum extrinsecum in carne.

Ordo bonus vbilibet seruandus.

Vulnerati cibis optimis alendi.

Vulneratus potus & nõ potus, vt ambo tractãdi.

Cibus vulneratorum sæpius mutandus est, eorumque varius appetitus extinguendus, & non reprimendus, nisi talia forent ab eis desiderata quæ in omnibus ægritudinibus prohibita sunt, vt suillæ carnes, anserinæ, aquaticarum auium, &c.

Appetitus vulneratorũ extinguendus.

Hoc loco potissimum est, vt sæpius & qualibet vice parum cibentur & potentur vulnerati: non obruantur eis vllo modo, nec diu fameant aut sitiant. Nam eorũ sitis ex iecore procedit, quod a vulnere suum cogitur nutrimentum exhibere, quapropter est in vulneratis extinguenda sitis: quæ quidem potius quam sitis medicamentum est ad curam excitatum. Est ergo potus illorum concurrens medicamentum, & in vulnere solatiũ: sic de cibo iudicandũ erit.

Vulnerati quomodo, quando, & quoties cibandi.

Præter necessitatem edere vel bibere non cogantur, siue grauiter aut leuiter vulnerati, nisi foret infrigidatus ventriculus; & hac de causa non appeteret cibum, propter digestionis in eo defectum: quo percepto, calefaciendi stomachi gratia poterit cibus administrari calidus & potens qualibet vice parum & sæpius: vt sunt offæ carnium iure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant adustas. Non est quod latius de cibo vel potu scribatur, quam vt respectu personarum leues atque digestibiles administrentur, suis etiam temporibus, vt pote cum exigit ipsa natura. In potu plurimum erit animaduertendum, vt adhibeatur ex æquo: nam plus vulnerati sitiunt quam fament, ob sanguinis effusionem (vti supra dictum est) quam sitis, & non ita fames sequitur. Siquidem ex effusione sanguinis, iecori suum deficit nutrimentum, & non stomacho: quapropter sua siti nobis indicat huiusmodi restauratum cupere defectum. Quod stomacho defecit, non est ita metuendum, nec tanti momenti hoc loco: citius enim & leuius corroboratur ventriculus ipso iecore. Stomachus omnis hac ratione suam digestionem amittit, quod ex cibo suo iecur satiare non potest: attamen potum digestio parum appetit. Pluris igitur quá stomachum iecur facito, quod istud vulneri suum nutrimentum exhibeat. Et quanto magis in se potus habuerit sanguinis, id est, in eum erit potius conuertibilis, tanto magis vulnus ad sanationem promouetur. Quamobrem potissimum & optimum iuxta regionis commoditatem, quem habere valeas elige potũ.

Potus in vulneratis maxima ratio habẽda.

Ventriculus iecore leuius corroboratur.

Iecur pluris habendum quã stomachus.

Iubeto vulneratum quiescere, ne membrum fatiget ægrum, eo melius curabitur.

Quies vulnerato impetranda.

Et si forte quæpiam infirmitates inciderent vt supra, scias addere vel detrahere: vt si contortiones herent membrorum, aut epilepsia, vel spasmus accederent, caprinas carnes ne dederis, & si febres, ouorum nihil: sic de cæteris infirmitatibus ad vulnera concurrentibus.

CAPVT

CAP. II.

De obstructione alui, eiectione per os, & vrina defectu, vulneratis aliquando contingentibus.

Alui obstructio in vulneratis vnde. QVod vulneratis aluus obstruatur, ex sanguinis effusione fit potissimum, quæ naturam debilitatur magis, quam expellere valeat: *secundo*, longa decumbentia id etiam operatur: *tertio*, famis atque sitis defectus: *quarto*, vulnerum natura calorem concipit, qui siccat & consumit: *quinto*, sitis indicat obstructionem alui siccitate causatam esse.

An laxanda aluus. In his animaduertendum, opus non fore laxationibus, nisi post diem tertiũ, aut paulo diutius, vel vbi cordis astrictionem senserint, quo percepto suppositoriis imprimis vtendum erit: quæ si non iuuerint, cassia fistula detur, aut electuarium ex succo rosarum, diasenicon, aut benedicta laxatiua, iuxta communem vsum.

Non sunt etiam contemnendæ potiones decoctionum, quæ fiunt ex folliculis sennæ, polypodio, similibusque.

Excrementorum per os eiectio quomodo curetur. Euenire solet aliquoties, vt vulnerati per os eiiciant, aut saltem ad hoc proni sint. Cum id contigerit, accipe frumentacij fermenti manipulum vnum, cum succo mentæ, & aceto contusum, & in emplastrum coctum, ac stomacho superpositum, teneatur donec refrixerit: postmodum calefactum iterum apponatur quoties ederit, ac duabus vel tribus horis postea super ventriculi cauitatem relinquatur. Non vsque adeo curandum est istud accidens, cum non sit admodum periculosum, nec in malum finem tendens, sed vt natura fortificatur, per sese transit in nihilum.

Stranguriæ cura. Cum autem vrina meatum sistit, da parienti cancrorum oculos in aqua vel succo raphani tritos in potum, & si non iuuerit, crocus in sacculo pudendis alligetur extrinsecus, aut glandes edat siccas, etiam cum vulnerum cura cessat.

CAPVT III.

De præparationibus medicamentorum instructio generalis.

CVius medico familiarissimum inter cætera fore debet hoc, scilicet, vt cognoscat, in qua præparatione quoduis potius ac potentius vires suas exerit, quicunque idipsum non didicit, ad Medicinam aptus esse minime potest. Medicamẽta omnia calore præparantur. Est enim differentia maxima calorum coquentium vel dirigentium: calore siquidem præparantur omnia, vel ignis, solis, fimi, vel naturaliter innato: quæ sic intellige. Cum aliquod medicamentum in phiala vitrea soli fuerit expositum, aliam virtutem habet, quam si calore digestum fuisset, ignis ligno facti vel fimo: & in hoc postremo coctum aliam, quam in sole vel igne. Calor arenæ, solis, fimi, & ignis differunt. Discrimen est etiam inter calorem arenæ & aquæ, licet ambo calorem ab eodem igne recipiant externo, pariter & simili modo. Medicamentum quodlibet suo sibi calore conuenienti præparandum. Cum igitur consideratu maxime necessarium, vt vnumquodque sit in conuenienti sibi calore præparatum, æquum etiam erit hoc ipsum declarare, quo digeri queat in sole, quod illi conuenit: & in reuerberatorio quicquid ab eo præparari debet: ac per se teneri, quod ex seipso præparatur: vt vinum in suo vase, nec non in fimo perfici, quod in eo potest emendari quodius congruo suo loco, prout in sequentibus receptis habetur apertissime. Discite igitur quis naturæ sit ordo cognoscere simul & experiri, quave ratione præparari cupiat, alias quod in ipsa virtutum est, ac operationum, perficere non potest. Huiusmodi præparationum tantillam antiqui fecere mentionem, quantam ab Alchimistis & admodum sobrie fugere potuerunt absque vero fundamento: quamobrem hoc illo & aliud alio destinarunt, singula quo non pertinent: inde manifeste patet eorum ignorantia maxima.

CAPVT IV.

De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, correctionibus, viribus, & virtutibus eorum.

TAnta vis atque potestas est vulneralium potionum, vt auxiliante natura quidem intrinseca, vulnus quodque fodicatum curet. Vulneralium potionum vires quantæ. Etenim si natura per seipsam proprius sibi medicus existat, solumque hoc vnum cupiat, vt ab extrinseca iuuetur ob communem inter sese conuenientiam, & symbolisationem (quod certissimum est) externa debet internæ coniungi naturæ. Habet itaque natura quædam corpora, quorum virtutes aliis in corporibus vsurpandæ sunt, & ex similibus fieri vulnerales potiones debent, vt in suum ea recipiat natura cibum: ea ratione sibi medicamentum associatur, vt vulnera curentur naturaliter. Quapropter apprime necessarium, vt vlnerum potiones doceantur iuxta suum ordinem, cum probatissima certissimaque sint medicamenta, quibus cum sectionum, tum fodicationum vulnera curantur omnia. Quamuis potiones vulnerales semper in vsu fuerint: in conuenientibus tamen compositæ partibus & præparationibus vanis ac inutilibus imperitia medicorum exstiterunt. Sunt itaque veræ potiones vulnerales medicamenta nedum, verumetiam nutrimenta. Pariter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, vt eadem, quæ dictas potionum compositiones intrant, vna cum cibo coquantur & edantur. Potiones vulnerales quales & quæ esse debeant. Cibi vulnerales, non ita celeriter penetrãt ac potiones. Verumenimuero quod in stomacho tardius digeruntur, non ita celeriter auxilia sua præbent vulneribus, vt potiones: & quia plerunque ventriculus ad digestionem est indispositus, omissum fuit istud medicamentum, vt natura non debilitetur amplius. Si tamen fieri possit bona digestio, per quam vtile fuerit, vna cum potionibus exhibere. Potiones vulneratiũ variæ. Variæ sunt potionum vulneralium decoctiones, quod varia sint ea similiter, e quibus fiunt, vt centenarium fere numerum impleant: e quibus quinque vel sex plus vel minus eliguntur, vt in aliud corpus transferantur, scilicet in vinum. Quicquid sit, nonnulla meliora, peiora quædam, alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt aliis: quæ prout a Chirurgis cognita medicamentum inde simile resultat. Erit igitur maxime necessarium imprimis, quæ potiora fuerint cognoscere, quibus maxima virtus ad prædictas potiones est insita, præparareque iuxta natu-

Potionū vulnerariarum commoda.

naturalem eorum ordinem: hac via potest vnumquodque vulnus sectione fodicationeque factū, ad sanitatem adduci perfectissimam. Potiones quæ dictæ sunt, ac cibi simul sumpti plurimis accidentibus occurrunt, ac futuris alias damnis. Nam in suo temperamento conseruant naturā, vt mitis maneat, vtque nullam occasionem inueniat aliquod accidens vel damnū inferendi: siquidem omne quod naturā in pace conseruat, efficit etiam, vt ipsa de nutrimento minime conqueratur: quo non deficiente naturæ, mēbra sanantur præter incidentiam prauorū accidentium. Idipsum non ita facile per extrinseca medicamenta fieri potest, velut per intrinsecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & earum parationis ordinem quiuis Chirurgus animum studiumque summa cum diligentia dirigere deberet, quod potius medicamentum eis reperiri nullum valeat, aut quo euitari melius possint accidentia praua. Præter eorum, quæ ponemus ordinem inferius, excellentissimas vidi potiones vulnerales, quæ peculiari sua natura mirabilia curarunt vulnera, naturaliter tamen, & ita supra cetera medicamenta, vt merito forent admiranda.

Potiones vulnerariæ mirabilia operantes.

I. Vidi quendam Walachum in ciuitate quadam, quæ *Albi Crucæ* nuncupatur, is vnico potionis haustu patientibus adhibito, vulnera quæuis, cum secta, tum fodicata curabat. Quamuis hæc non omnibus, nec in omnibus locis, neque in vulneribus omnibus valeat aut certa sit, nihilominus cum ægrotos animaduertissem eius & vulnerum situs, percepi quæuis eiusdem generis vulnera hoc modo curari posse leuiter: quod vero tale vulnus, aut ita situm non esset, fallebat: est in ipsa natura tamen virtus hæc magna.

II. Vidi pariter in Croatia Ægyptium circumuagantem vnius herbæ succum semel in potum dedisse vulneratis, & curasse quæuis fodicata vulnera. Verum quæ in accidens erant prona, curare minime poterat.

III. Itidem in Stockanima Daniæ vidi potionē vulneralem apud mulierem nobilem, cuius tribus haustibus, præter ea quæ sectos neruos, & ossa rupta continerent, alia quæuis curabantur vulnera. Cum tamen raro sine caro tota secetur, non est similibus omnino fidendum. Alias dæmonum coniuratorem vidi, qui tribus haustibus alicuius potionis vulneralis omnia, etiā ossiū, quā neruorum vulnera curauit. Sed cum eius rei veritatem examinassem, didici non curasse potiones, at id solum quod superpositum vulneribus: quod etiam in aliis capitulis & suo loco dicetur. Interim quæ potissima sunt, ac principalia fore iudicem ad huiusce modi potiones, inferius enumerabo, quibus indubiam fidē adhibere poteris, ac illis omne genus vulnerum, excepto nullo curare. Pariter, quæ præparari debeant, cōpositioque, dicemus infra: nunc eorū hic est,

Herbæ vulnerarium potionem intrantes.

Diapensia alba. Diapensia campestris. Alchimilla. Serpentaria. Ophioglossum. Consolida sarracenica. Baucea siue tolia. Pyrola vtraque Persicaria. Bleta alba, & rubea. Cauda pauonis. Glandes. Mumia. Sperma ceti. Terra sigillata vera. Rheubarbarum libanotis. Aparis. Agrimonia. Consolida maior. Polytricum Apulei. Lilium conuallium. Plura sunt & multo, quæ hoc loco numerare superfluum esset, cum inter ea, quæ superius posuimus, tria sint vegetabilia, quorum cuiuslibet succus haustus quodcunque vulnus sectum aut fodicatum curat. Etiam duo sunt inter illa, quæ recenti prius aqua frigida madefacta, vulnerique superposita, citius curant, quam herbarum alterutra potu efficiat.

Herbarū administranda, rū vsus.

Vnum est adhuc inter eadem, quod ter haustum vulnera secta nec non fodicata curat, etiā si forent periculosissimis accidentibus arrepta: his quidem ablatis illa curat perfectissime. Sunt etiam inter prædicta, quæ vulnera curant intestinorum, non alias quam carnium. Mirabilis enim est natura suis in arcanis, quæ quidē addiscere, necnon experiri, pulchrum est & vtile, non sine tamen id labore maximo, summa & diligentia, nec non experientia multiplici fieri potest. Iam ergo potiones vulnerales iuxta verū ordinem & vsum earum ponam, quas diligenter addiscito: vt bonus atq; perfectus Chirurgus factus, in vtilitatem Reipublicæ tuique laudem, artem exercere valeas.

CAPVT V.

De præparationibus antiquis, & postmodum recentioribus vuneralium potionibus.

Antiquorū modus potionē vulnerariæ parandi.

ANtiquis hic vsus fuit, vt herbæ vulnerales in vino coquerētur ad consumptionem tertię partis vel medietatis. Ista præparatio contra naturam est, & verum ordinem: quia si vinū per se bullire scias, vt supra, frigefierique sinas, reperies insipidum liquorē naturæ prorsus contrarium: euaporauit enim quod vinum erat in auras, & remansit fœtidus acidusque liquor naturæ penitus inutilis.

Modus Theophrasti.

Quapropter si hoc euitare corrigereque velis, ac retinere vina in suis viribus, ad iuuandam naturā idoneum, in stanneū cantarum aut lagenam positum, & pultibus farina facta obstructum, in aqua bulliat per horā vnā, aut sesqui, hac ratione suas vires nō amittit, sed in sua natura manet integrum, & in id herbarum virtutes imprimuntur perfectius ac fortius, quam ex vsu veteri.

Primus.

Diligenter igitur quem tibi modum posui serua, ne fœtidū & insipidū naturæ potum in sui detrimentū pates.

Secūdus.

Est etiam vtilissimus vsus, vt in Septembri, cum vinum adhuc recens est, a torculari, statim reponatur in dolium vulneraribus herbis prius impletum, & ita simul digerantur per tres mēses, quibus absolutis abstrahatur, erit hoc vinum, potio vulneralis vtilissima, quæ nulla coctione præparatio neue latius indigetinam est iam potus vulneratorum optimus.

Potus vulneratorum optimus.

Tertius.

Vsus vero meus communiter hic est, cum vinum administrari patientibus non potuit, neque debuit, vt herbas vulnerales optime dissectas & virides in cantarum posuerim obstructum pultibus & in aqua feruente coxerim octo horis: inde liquorē habui, potionemque vulneralem, quam patientibus administraui. Est hic potus vtilissimus illis, quibus vinum bibere non licet, aut in capite vulnerati sunt, &c.

Quartus.

Trium harum quamlibet quocunque modo vulneralem potionem præparaueris iuxta proportionum ordinem, vtilis erit. Ille modus etiam non est inutilis, vt herbarum vulneralium succos in cantaro sicut prius audiuisti, coquas in aqua bullente, sic ex eis optimus potus, cui poteris parum aromatū addere, vt reddatur gratior acceptiorque naturæ. Idē intelligendū erit de cibis vulneralibus.

vbi apostema. Protenditur in circumferentiam quantum regiones ambæ continent, colli scilicet, capitisque. In circulo nuchæ collum intumescit, ac folium etiam, vna rubefit, caput admodum calet. Postea maturescit, vt apostema: deinceps foramen post vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum a purgationibus, a phlebotomia, & ventosarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus. Carbunculus est apostema, quod peculiarē locum non habet: nam vbicunque se Realgar ponit, ibidem fit etiam demonstratio. Est illud realgar huius morbi tam subtile, vt latius & magis aliis inficiat, eo que differt etiam, quod hoc loco magis in aliis rubefiat. Estque morbus, qui cum febrili paroxysmo sumit initium, eaque signa continet. Vbi foramen concipit, sperandum est de vita, alias non: in Carbunculo & Squinātia maxima cura est animaduersio, ne quid reprimatur: solum extinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per seipsa maturescunt.

Varia sunt adhuc apostematum in corpore genera: vnum hac via, sic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura: tum inter se differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma pisorum, alia quidem hordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma est in Anthrace, in Carbunculo similiter alia: sic de reliquis aliis apostematibus. Hac de causa quodque peculiariter ob formam & qualitatem describere minime necessum est, vt Hippocraticorum est consuetudo medicorum. Solum animaduertendum, quinam in suis signis dolores & paroxysmi differant, ex istis tandem conditionibus fiunt recepta.

Aposte matu co lores vnde. Item colores in apostematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem suam accipit ex realgare rubeo, non ex sanguine, venis, aut carne: saphyrus etiam ex suo realgare: chiadus etiam, cum in eo nigredo contineatur, albedo, cærulestas, & postmodum flauedo cum viriditate. Quapropter medic⁹ minime curare debet eos qui sanguinem ponunt colorum causam, ac dicunt, rubedinem ex sanguinis conditione procedere, nigredinem ex adusta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates, & essentiæ sunt omnes ex realgaris natura hoc est, mineræ sunt, & nullæ complexiones Quęq; namque minera, quod ad cōplexiones attinet, ab aliis separatur: etiam quęque species ab alia. Sequitur inde postmodū cura contra realgar, per quam apostemata curantur.

DE CVRIS.

In aposte matum cura tria considerāda. IN apostematum curis tria potissimum considerãda veniunt. Primum, vt spiritus vitę fortificetur, ne ab apostematibus superetur: at non alias, quam in venenato corpore medicamentis huiusmodi veneno præueniatur. Secūdum, vt venenum hoc morbos aut apostemata producēs diaphoreticis expurgetur, & hoc per specifica, quæ non solum clarificant, sed etiam mitigant. Tertium, vt locus, in quo venenum receptum est, superetur, & si caro, vel pars illa extra suam naturam, conditionem & essentiam deuenerit, omne, quod inualidum est atque destructum, auferatur. Nam per infectionem eiusmodi bonæ carni damnum infertur, non alias ac si lignum ab vna parte comburatur, & non alia.

Apostemata nō vnam omnes recipiunt curam. Quanquam apostemata sub vna simul omnia communi cura minime debent apprehendi, vel vnico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, vt illa cōmuniora demonstrauit: similibus *oppodilis hoc de* Mumia superposito, hoc ipsum curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ, vt illa minime tendunt ad mortem (nisi depraueta sint incuria, vel ignorātia perdita prorsus) illa sola mūdificatione sanguinis, carnis, aut venarum indigent.

In Anthrace a corrodentibus cauendum. Quod ad peculiares curas attinet, primo notandum, vt in Anthrace, quiuis caueat a corrodentibus: siue realgare fiat: aut alia quacunque via: vel alias pro maiori parte mors istis introducitur. Ab initio huiusmodi radici venenum diaphoretica virtus est applicanda, postmodū Saphiricis circum circa fuit vtēdum, & postremo tādem ad consolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

℞. Vini correcti ℥x. Theriacæ ℥ß. Myrrę Croci ana ℨj. *Liquoris Zingiberis Piperis ana* ℨß. Misce simul, & huius ℥ß. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbiæ.

Cura Hydrophorbię. Hydrophorbia medicū exigit, a quo perquā optime cognoscatur, & ab vsu medicamentorum caueat eo non pertinentium, vt vnguenta pustularum sint, & morbillorum. Eius cura duplex est, vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Postmodum applicanda est hæc aqua extrinsecus.

℞. Aquæ regis ℥j. *Olei de realgare* ℥ß. *Olei Euphorbij quantum sufficit pro incorporatione.*

De cura Panaritij seu Vermis.

Panaritij cu. Panaricij cura tripertita est, vt per charactęres, qui fiunt in Carinthia, per superstitionem, & per medicamēta naturalia Cura naturalis fit per vnguentum narcoticū ex ranarum sperniolo. Sumatur optime præparatum coriū, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc sperniolo ter aut quater madefacta, postmodū induatur ita madida.

De cura Ranulæ.

Ranulę. Ad Ranulam aperi venulas, e quibus fluere sanguinem facito: postmodum illinantur aut lauentur potius aqua *Brassatellæ, Achimillæ, Diapensiæ, Agrimoniæ, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaureæ.* Si post curam hanc Ranula redieret, iterū fiat eadem cura: sed si Ranula magna minime foret, vtere superius dicta aqua.

De cura Nictæ.

Nictæ. Nicta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

℞. Oppopanaci, Bdellij ana ℨj. *Serapini* ℥ij. aceto contempera, liquide satis, & cola per pannum: colatum hoc in spissitudinem coque mellis: huic adde *Mumiæ* ℨj. *aristolochiæ rotundæ* ℥iij. *Liquoris de Kakimia pondere tantundem*, vt reliquorū: fiat emplastrum.

De cura Vndimiæ.

Vndimię. Vndimia prouenit ex sale resoluto, siue sanguinis aut carnis, ita curabitur.

℞. Realgaris ℥j. *Calcis* ℨiij. *Visci quercini*, quantum satis fore videris ad incorporationem: inde fiat

herbis & floribus dictis expleuerunt, & vt alia balsama soli digerenda exposuerūt. Et quamuis præparatio tarda sit, ob eius tamen efficacē operationē, cum in sectis & fodicatis vulneribus, tū in vlceribus maximopere laudandum est balsamum. Adduntur huic vernici cum ad medelā assumitur & prius, masticis ter tantum quantū vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc est in digestione, debet adiungi mumiæ iuxta compositionē.

Medullæ ossiū & pinguedinis animaliū vsus.

Tentarunt postea vulgus olei loco terebinthinæque medullas ossium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæserūt, donec certius didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus aliis) expleuerunt herbis, eorumque floribus, vt supra, solique digerendas simul exposuerunt, quousque suo tempore vulneraria facta sint olea. Postremo reperierunt humanas medullas omnes alias præcellere, magisque fore vtiles. Non alias de pinguedinibus animalium actum est, vtpote floribus & herbis, cum in olea vulneraria redactæ sunt, quibus omnia vulnera curata fuerūt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ sunt, verum illas ac omnes alias humana plurimum excellit. Inter pisces non est præstantior ea, quæ a Germanis appellatur Reichenschmalz.

Medullæ humanæ vsus.

Pinguedinum quæ præstantior.

Potest etiam ex oleo terebinthinaque destillatis per præcedentem additionem subtilissima vernix fieri, quæ plus alia non destillata valeat. Varia sunt quidem oleorum & balsamorum genera, quorum hic nullam facio mentionem aut paucorum, quod sciam ea, quæ tibi iam posui certissima fore, quibus te certiorem facere possim, ad vulnera quæque fore præstantissima. Poteris ipse tibi iuxta commoditatem regionis, in quā fueris, & ex ordine sequentis Capituli recepta componere.

Vernix ex oleo.

CAPVT VIII.

De curatione vulnerum per ea, quæ munda conseruant illa, suaque mundificatione sanitatem conciliant.

Mundatio vulnerum à carne sumpta

CVm proprium natura balsamum penes se habeat, quo sua damna resarcit, & alio non sit opus, quam, vt munda conseruentur vulnera: mundationis ordinem istius æquum est vt demonstremus. A cane sumptum fuit exemplum, qui vulnera sua quæque, modo lambere possit ea, promouet magis ad sanitatem, quam curēt: nam is mundat solum, & natura curat. Hoc ipsum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum instar, experti sunt in seipsis, quod in canibus apparet. Aliqui lauerunt lotio, curaruntque: verum quod hoc facile fœtorem vulneribus induxit, & sępius ista repeti debuit ablutio, latius perquisierunt ac vrinæ loco sumpserunt vinum, & quia parum in maioribus vulneribus effecit, ad salsam ventum est aquam: ista quidem & lauerunt & curarunt vulnera tam hominum, quam brutorum animalium. Communis hic vsus fuit, qui postmodum in dissuetudinem successu temporis abiit, aliique mundationum accessere modi, quorum aliquot in sequētibus enarrabo.

Lotio vrinaria vrium vulneri cōducat. Lotiones & mundificationes vulnerum variæ recēsentur.

Acceperunt herbas vulnerarias, easque vino coxerunt vel aqua, sale iuxta libitum addito: decoctione hac sæpius lauarunt vulnera, fatiumque melius contulisse vnguenti loco superposuerunt.

Alumine soluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lauarunt & curarunt etiam vulnera. Item succo bursæ pastoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum sale modico lauarunt. Multæ sunt herbæ similes, quarum succi vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & sal paucum infundere vulneribus communiter vsitatum est antea, quo curatum est remedio.

Sunt etiam aliæ mundificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout si persicaria recenti prius aqua madefacta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute salis in ea naturaliter insiti.

Sæpius oleo terebinthinæ salso curata sunt quæ communiora fuerunt vulnera. Nec est quod simplices artes, quas modo posui: talis est naturæ proprietas, vt per seipsam curet, vbi mundificatio seruata sit, ac potissimum, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunque solet imperitia Chirurgorum euenire, quare merito detegendū. Verum alius ordo necessarius est ad curandum accidētia, quia communioribus illis, quæ dicta sunt, minime fieri potest: in illis autē, in quibus talia nō expectantur, simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putatitiorū Chirurgorū non incidas. Tarde curare melius & bene, quā tardius superfluis artibus deprauare, quæ per se mala sunt.

Naturā per seipsam curat.

CAPVT IX.

De præparationibus vulnerariorum vnguentorum, & fodicationum, vna cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

CApitulum hoc peregrina remedia cōtinet, his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit, merito quod nobis ab exteris contingere boni potest, ac a nobis aliis: describemus. Quapropter fundamentum probatissimorum vnguētorum habe normam & compositionem, quibus arcentur accidentia, quantumuis magna, tolluntur que. Licet leuiter ac facile vulnus curari possit, vt (quod ad curationem solum eius attinet) opus non foret vnguenta similia describere: verum quia damnum vix vnquam solum esse contingit, sed vnum alteri fere semper affluit, ea patefacere volui. Possunt accidentia rebus quæ nostris in regionibus crescunt: curari: tamen hoc loco tantum fodicationum vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt, in illis quibus indies vtuntur: vt ærarij fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt, & fluentia siccarunt, vulnera. Ferrarij quidem adusto suo ferro, quod *crocus martis* appellatur, vsi sunt ad vulnera. Figuli vero lithargyrio argenteo (quod vocant) vel aureo nonnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inuenta, quę dicta fuerunt experimenta. Multo plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus, & in variis rebus hoc loco non describenda, prout minium, cerusa, similiaque reperta fuēre.

Sanguinis fluxo

Crocus martis.

Emplastra. Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutantes, plura in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplastrum cocta, quod cum vile parum fore videretur, adiecerunt, nunc minium, alias cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri, æs vstum, lythargyrium, &c. quæ simul cocta varia cerota facta sunt, hisque linteola fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum proprietates attractiuas, atque magnetis cognoscentes, cerotis adiunxerunt, eisque meliora quam antea fuisse, quod perciperent, puluerem vulnerarem addiderunt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum extiterunt. Sic vlterius progressi, fodicationum vnguentorum ordinem certissimum & compositionem adepti sunt, eisque mirabiliter curarūt: horum descriptionem ponimus variis, vtilibus tamen omnibus modis. Primum hoc modo communiter constructum.

Cerota.

Vnguentu fodicationum compositio. ℞. *Ceræ lib. j. picis græcæ ℥ iij.* liquefiant ambo simul, & liquefactis, non nimium tamen calidis immisceatur puluis hic. ℞. *frustra carneoli, coralij rubei & albi magnetis, calaminaris lapidis ana ℥ ß. carabis flaui aut succini, masticis, thuris, ana ʒ vj myrrhæ, mumiæ ana ℥ j. ß.* trita minutissime liquidis immisceantur & his iam optime permixtis, iniice *terebinthinæ* ℥ j. ß. spatula semper agitato, donec frigescat. Postremo perunctis oleo piscium [illegible] agitetur, & fiat emplastrum.

II. *Aliud.*

℞. *Ceræ virgineæ lib. ij. picis græcæ lib. j. terebinthinæ ℥ iij. liquefiant igne lento. quibus impone tritæ masticis ℥ iij. carabi flaui ℥ j.* maneant in igne lentissimo quartam horæ partem. Postmodum accipe ℥ ij *mumiæ, thuris, & myrrhæ ana ℥ ß. aloepatici ℥ j. ß.* trita misce prædictis, & agita prout in emplastro priori, donec frigescant. Postremo in emplastrum agitabis oleo piscium [illegible] addendo, *camphoræ tritæ* ʒ ß. hoc fodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentissimum. ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuspides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & a præcedentibus elici minime possunt.

Ad extrahendum ferrum. ℞. *Ceræ lib. j. colophoniæ, picis nigræ ana ℥ iij liquefactis simul ambobus, immisce gummi armoniaci ℥ ij bdellij ℥ j. magnetis ℥ v. carabis flaui ℥ ij.* trita misce liquatis, & in emplastrum agita manibus ouorum oleo perunctis: hoc in maximis necessitatibus vti poteris ad concludenda vulnera, nec non restauranda quæ deprauata sunt.

Alia compositio cuius ab exordio mentionem fecimus.

℞. *Olei, ceræ, lithargirij triti ana lib. j* liquefiant, & in cerotum coquantur, cui poterunt. ea, quæ sequuntur, addi.

Additio prima

℞. *Armoniaci, bdellij ana ℥ ß. galbani, opopanacis ana ʒ vj.* soluantur in aceto, coquantur, & per pannum colentur, postea coquantur in emplastrum: hoc admisce præcedenti ceroto. Postquam simul iuncta fuerint, eis, qui sequuntur, pulueres addito *Lapidis calaminaris, coralli, rubei & albi, magnetis ana ℥ j. thuris, masticis ana ℥ j. & cum permixta fuerint, admisce terebinthinæ ℥ iij & olei anethini ℥ ß.* reduc in formam emplastri oleo piscium [illegible] vel alio, secundum artem.

Additio secunda.

℞. *Opopanacis ℥ iij.* repurga optime sicut audiuistis superius, & cum ceroto permisce. Postmodum adde *mumiæ ℥ ij. aristolochiæ rotundæ ℥ ij. masticis, thuris, myrrhæ ana ℥ ß.* deinceps adiice *terebinthinæ ℥ ij olei laurini ℥ j. camphoræ ʒ ij.* reduc in formam cum oleo camomelino.

Additio tertia.

℞. *Armoniaci* ʒ v præparati nempe sicut prius *sanguinis draconis ℥ ij colophoniæ* ʒ *iij. picis naualis ℥ j. thuris, masticis ana ʒ vj. terebinthinæ ℥ iiij.* reduc in formam cum oleo laurino. Iam habes compositionem fodicationum emplastrorum duobus modis, eorum inuentionem atque successum. Postremum tamen hoc melius omnibus antea positis, quo citius ac potentius curantur & amouentur accidentia quæuis, diligenter obseruato.

℞. *Ceræ virgineæ lib. j. ß vulneralis olei tantundem. lithargyri lib. j. lapidis calaminaris lib. ß.* ex istis fiat cerotum, cui verniciis lib. ß. addecum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturam præparatæ ℥ iij. & iterum in cerotum coquantur. Postmodum adde gummi, nec non præscriptarum additionum quam volueris, fiat emplastrum, & reducatur in formam cum vulnerali balsamo.

Quicquid his emplastris elici non poterit, alia nempe violenta via tentari debet: vt si globuli plumbei descendissent, impossibile fuerit etiam instrumentis eruere. Quapropter impossibilia Medicinæ committenda non sunt. De fodicationum emplastris dictum sit hactenus. quibus quicunque iuxta Medicinæ verum ordinem vsus fuerit, non confundetur.

CAPVT X.

De pulueribus quibusdam, fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

Successu temporis pulueres quidam & succi reperti sunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera coniuncta sint. Et vbi talis fit coniunctio, natura potest in toto vulnere facilius operari, quam vbi non: at per alia medicamenta curari debet, vt sunt vulnerares potiones: vnguenta, olea, emplastra, &c. Natura quidem non potest alibi quam in fundo solum operari, in quo connectit indies, donec ad supremum deueniat. Fodicationum tamen & vulnerum pulueres connectunt æqualiter superius, inferius, & in medio. Pulueres vulnerū & fodicationū.

Animaduertendum est, vbi vulnerum fodicationum pulueres in vsum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ sanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neque duritiem habent, sed mollities in eis naturalis conspicitur: alias connectere nullo modo possunt. Si tamen accidentia iam sint præ manibus quæ dicta sunt, ea remouere scias oportet: antequam vtaris pulueribus etiam dum vsus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atque tumor coniuncta rursum disiungunt. Est illa celerrima ferme cura, nihilominus ab accidenti- Vbi locū habeant.

bus

bus tutari debet quæ diximus.

Vnde illam proprietatẽ habeat.

Diuersis rationibus proprietatem hanc habent isti pulueres, aliqui propter naturalem siccitatẽ, vt bolus armenus, qui cuncta per insitã ariditatem, quibus interiectus fuerit, cõnectit. Sunt aliae omprimentia quædam præter siccitatem, vt succus prunorum syluestrium immaturus. Alia conglutinantia, veluti dragacantum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres conglutinantes. Vlterius notandum erit, non solum conglutinatiuis vtendum, sed etiam adiungenda esse medicamenta naturali balsamo suum alimentum exhibentia. Quapropter puluerum vsum iuxta proprietatem eorum, trium quæ dicta sunt, ponam, & compositionem.

℞. *Boli armeni veri* ℥ *iij.* quas in aqua nitri dissolues, postea destillatione separabis, & aliã priori similem aquam affundes pulueri, separabisque sicut antea: toties id repetendum erit quousque bolus in oleum conuertatur: hoc in sole siccandum est in puluerem, cui *thuris* ℥ j. *carneolæ* ℥ ß. *mumiæ* ʒ ij. omnia simul in puluerem commisce, quẽ vulneribus insperges quouis die bis, & ligabis iuxta consuetudinem, superposito fodicationum emplastro, quo vulnera præseruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & syluestriũ coquito, quousque in spißitudinem electuarij sit redactus. Gallarum etiam immaturarum tantundem coques, & illis consolidæ maioris contritæ minutim octauã aliorum partem addes, postmodum in aluminis aqua pura bullire facito: postremo simul omnia siccato, post vtere prout moris est.

Colla lapicidarũ & fabrorum.

Lapicidarum & fabrorum colla, qua sub aquis vtuntur, quandoque vulnera ligaui, non in forma pulueris, ac spissi liquoris, & fodicationum emplastro superposito curaui mirabiliter. Verum olei lini loco, vulnerare sumpsi oleum ex oleo lini cũm cæteris compositum pro calce, corallum album in cineres adustum. Colla caseii *Keßlin*, etiam hoc loco sumpta vulnera seiungi non sinit: noli tamen eo præter fodicationum emplastrum vti.

Alius puluis.

℞. *Thuris, mirrhæ, mastices ana* ℥ß. *coralli rubei* ʒij *aloepatici* ʒ j ß. omnibus permixtis, & in puluerem contritis, alterutrum adde puluerum antea positorum, pro media parte prioris.

Alius.

℞. *Succorum prunorum syluestrium immaturorum, gallarum etiam immaturarum, saniculæ vel diapensiæ, pirolæ, ophioglossi ana* ℥ v. siccentur in sole, donec semi sicci fuerint, postmomodum adde *gummi armoniaci præparati* ℥ ij. tum siccentur in puluerem.

Vulnera conseruentur in siccitate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum administrando.

Reperiuntur & alia constrictiua, cum tamen ex Alchimia petẽda sint, intra suo loco ponẽda.

CAPVT XI.

De sublimatis atque destillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunque Alchimiam exercent, vtilissima reperiunt medicamenta, variaque scribentum recepta longe superantia. Verum quod morborum proprietates ignoret, parum inde possint emolumenti proferre. Medicinæ siquidem Alchimia semper coniuncta fore deberet. Antimonium virtutem admirabilem possidet in curationibus vulnerum, quibus accidentia corporalia mixta sunt, vt *fistula, cancer, lupus*, &c. In quibus tamen illa non concurrunt, eius vsu non erit opus, cum in aliis tantum cæteras omnes excellat artes, vt maior aut melior non possit reperiri: salua tamen cuiuslibet experientiã dictum. Quapropter summè necessarium existimo declarationem eius, tametsi præparatio non facilè scriptis addisci queat, ab Alchimistis petenda est, vt antimonium reduci possit in oleum rubeum, vt sanguis, & ex lib. j. habeantur ℥ ij. vel j. ß.

Antimonij virtutes.

Antimonium vt reducatur in oleum rubeum.

℞. *Antimonij lib. ij. salis gemmæ calcinati tantundem*; & simul destilla per vas retortum tribus diebus naturalibus, & sic habebis rubeum oleum, cuius virtutes ad incurabilia desperataque vulnera satis commendari nequeunt. Idẽ de sublimatis censendum est, vt si cuprum vel æs rubeum sublimaueris, non minores in eo quam in antimonio virtutes erunt. Vt in sublimationem veniat, prius erit calcinandum, postea per separationis aquam dissoluendum, & coagulandum, in puluéremque siccandum, cui duæ partes liquidi salis, aut liquefacti sunt addendæ: postmodum ab eis in reuerberatorio sublimetur in viridem puluerẽ subtilissimum & leuem, quo vulnera cum curare voles, in ea spargatur fodicationum emplastro superposito.

CAPVT XII.

De sanguine sistendo, nec non eis, quæ ad hoc negotium sunt necessaria.

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum proprietates, completio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora accidens, & vulneris essentia. Nam si homini sano contrarietates & accidentia varia contingant, multò magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxiæ sunt. Cum in venas accidens hoc irruerit, non facilè potest amoueri: nam sæpius euenire solet, vt sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec vllis medicamẽtis, at per seipsum sedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens longè deterius orietur. Considerandum igitur quid natura possit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præterit fluxus, donec eius amota sit causa: vt si præ cholera factus, ea prius cessare debet: nam ipsâ durante medicamentum natura nullum recipit. Si ex actu venereo, nisi prorsus extinctus appetitus ille sit, vanum etiam est remedium. Si propter ebrietatem, expectanda est completa digestio. Si membri fatigatione causatus fuerit, quiescere prius debet. Multi sunt articuli similes hoc loco non recitandi, solum hoc tibi notandum erit, vt amoueatur causa fluxus, tum & ipse cogitur cessare. Si fortè cõstellatione causatus fo-ret, ea præterire debet, priusquã sanguis retineri queat: si causæ tales cõsumptæ non sint, fieri potest vt vulneratus effusione moriatur sanguinis. Nã quis iuuare poterit eum, qui nolit ipse? quis

Sanguinis fluxus variæ causæ.

etiam

etiam eius choleram sedare potest. qui pacificari non vult? Causam ergo cessare fluxus necessum est, alias nequaquam sisti potest. Ebrietas ad caput ascendit, & in eo sæuit: si contingat potum aliquem recipere vulnus, huiusmodi sæuiens natura per venas in sanguinem transit, & eo non alias, quam in capite sæuit. Quis ebrio potest ebrietatis suæ proprietatem auferre, nemo: pariter ebrium sanguinem sedare nemo poterit, sic de reliquis intelligendum est. Hæc à me me dicta sunt, vt Chirurgus in illis recta procedat, & non suscipiat quæ sunt impossibilia, verùm vt prudens ea, quæ natura potest, intelligat.

Sanguis ebrius sisti nequit.

Cum igitur ea, quæ dicta sunt, violenter ita prorumpunt, ab arte sistendi sanguinem cessare debet Chirurgus, cumque solum sistere velle, qui præter dictas occasiones effluit. Nam his nullum iuuare potest medicamentum, adustio nulla, ligatio, nec corticum nucum ad collum appensio, nullus character. Et quamuis aliqua ratione sistatur, aliud erumpet accidens, & in similibus communiter sequuntur aridurę membrorum, vel contracturæ. Exempli causâ, venæ sæpius aperiuntur in brachio, quamobrem contractum redditur, aut aridurum vel moritur is, qui sustinuit. Si tale quid in venarum pactheis laxatorubus contingit, quantò magis in aliis? Cum tamen accidentia talia contigerint, aut apparuerint, poteris permittere sanguinem effluere pro discretione. Siquidem vbi vena quæuis aperitur, sanguinis pondus amittere determinatum oportet eam, antea sistere non est vtile, donec ad pondus hoc diminutus sanguis fuerit. Ab experientia propria discere te hæc oportebit. Vt à me tamen breuem instructionem habeas, qui sanguinis repressiones ex æquo fieri debeant, non cito nimium, vel tardius quam par sit. Eius rei verum in eo fundamento consistit, vt medicamentum quo vulnus curari debet, sanguinem etiam in eo sistat: nec est, quod variis alio remedio. Nam medicamentum ex artis fundamento vero compositum sit (*vt sunt fodicationum emplastra, olea, balsama, & emplastra vulneraria, &c.*) sanguinem sistit omnem iusto pondere non tempestiuè, nec tarde nimis. Potissimum arcanum hoc est, vt metam iustam contingere valeat medicamentum. Sæpius etiam accidere solet, vt in sanguine lateat infirmitas: hæc si per fuum quæsierit emunctorium, non sistetur sanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob calidam complexionem sæuit fluxus talis poterit aliis quàm fodicationum emplastris, aut similibus reprimi: quorum aliqua ponimus inferius: tuæ tamen discretioni relinquitur, sistere si voles, poteris aut non. Potius tamen quam expectare mortem, sistendum esse iudicamus, vbi medium offertur accidens hoc amouendi. Procurandum præ cæteris, vt membrum seruetur calidum, nec vllo modo frigeat, neque fodicationum emplastro careat: hoc enim sedantur accidentia, vt retentionem citiùs admittant. Solent etiam aliquæ venæ reliquis esse repletiores, vt neruorum instar tumeant, hoc loco fluxum liberius patere sine metu: nam cum eo multum impuritatis effluit.

Quem sanguinis fluxum chirurgus sistere debeat.

Sanguinis fluxus permittēdus pro discretione.

Sanguinis repressionis terminus ac meta.

Fluxus ob sanguinis infirmitatem. Ob calidā complexionē.

Fodicationum igitur emplastra tibi sint commendatissima etiam si alia scires, quæ sanguinem sistere possunt, eisque valores vti: vide tamen, vt non tardius aut citiùs æquo feceris. Verùm in illis quibus natura sana, mitis & pura fuerit, sanguinis sit per se retentio, quæ potissima est.

Fodicationum emplastri vsus in sanguine sistendo.

Nonnulla sanguinem sistentia.

Crocus martis optimè reuerberatus & subtilissimus. Æs vstum, vt crocus præparatum. Farina volatilis inspersa vulneribus, vt cum sanguine pastam efficiat. Pili albi, qui sub caudis leporum nascuntur. Vinea super capita mortuorum crescens. Carneolus in manu contentus, aut à collo suspensus. Cinis ex ranis adultis.

Sanguinem sistentia.

Vbi hæc sanguinem non repressserant, præsertim, ea, quæ primo descripta sunt, non facilè fieri poterit, donec pro suo pondere fluxerit in finem vsque: qui tunc metam attigerit, se inter sistet.

Hactenus de retentione sanguinis abundè satis dictum sit: quamuis alia reprimentia multa sint, cùm tamen cautè fluxus expectare sedationem & per se necessarium sit & curtum accidentis, ne peius quid oriatur, quid multis opus est? Fac vt optima quæque medicamenta habeas, vt supra diximus, optime sistere poteris illis iuxta naturę desiderium.

CAPVT XIII.

De repressione glarealis aquæ

GLarealis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus applicato vel ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorum occasione data: quapropter illis omnibus præueniendum erit, & accidentibus. Postquam tamen inciderint, eodem ordine quo sanguinis & istius aquæ fluxus amouendi sunt probatis medicamentis in hoc Tractatu positis. Hac viâ mitigatur irrita natura, & per se glarealem aquā sistit. Non sunt igitur vulneraria medicamenta, quæ solum curant, at illa, quæ pellunt accidentia, præseruant à nimio fluxu cùm sanguinis tum glarealis aquæ. Quæ similes virtutes non habēt, medicamenta minimè dici possunt, nec ea, quæ deprauant vulnera.

Glarealis aquæ fluxus vnde.

Cura.

Medicamenta.

Et quamuis multa quę glarealem aquam sistere putantur, à nónullis descripta sint: nihilominus probata non sunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in aliis vero non: aliquoties conducentia, quandoquidem non. Cum ergo tam fallacia sint, neminem ea docere cupio, sed potiùs, quæ certissima sunt, *vt fodicationum emplastra, olea vulneraria, &c.* Accidentia, quæ per sanguinis amissionem oriuntur, hic etiam per glarealis aquæ fluxum consideranda sunt, vt in isto prout in illo profluuio iuxta naturę potentiam, & non cōtra valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur, aliis in subsequentibus capitulis reperies. Nisi retineatur, aut à nimio fluxu compescatur, aridura, nec non alia subsequentur accidentia.

Accidentia.

CAPVT XIV.

De propulsione paroxysmorum à vulneribus, caloris, frigoris, superflua carnis, tumorum, duritiei, nec non coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarū incisoribus Chirurgis.

PRæter illa, quæ dicta sunt, alia causantur accidentia. Licet vulnus ex aspectu iudicari posset à Chirurgis omnibus, carere quibusuis accidentibus

Cura.

Cura. Duplex est hydrophorbię cura: prior, vt per liquoré orizótis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exsiccetur forinsecus.

℞. *Aqua regu* ℥j. *Oleu de realgare* ʒß. *Oleu de euphorbiu*, quantum satis fuerit ad incerandum.

DE ALOPECIA.

CAPVT XIV.

Alopecia quid. ALopecia scabies est in partibus Iouis nascens, & ex spiritibus istius originé & materiam peccantem, dolorem, & locum simul vnicó contextu ponit.

Nota.

Nota. Cum spiritus Iouis a naturalibus separatur humoribus, & in mineram propriam transit: si in metallis operabitur, in cachimam: si in arboribus, in spongiam, & in humano corpore transmutatur, in alopeciam.

Signa.

Signa. Si cutis in capite post fricationes emittat ságuinem, postmodum crustas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro crinium terminis in ceruicem vsque, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Nisi præuentum sit, acquirit radices, post quas fluxio sanguinis indies subsequitur, & extremus dolor, mordaxque: nulla foramina profert, sed in mortem vsque perseuerat.

Cura.

Cura. Eius cura triplex est, vna per picem, alia per corrosiuas aquas, & tertia per gillam. Quidam tonsores auferunt pilos & cutem, primamque Iouis partem ad nucham vsque.

℞. *Picis calcificum lib. j. Colophonia lib. ß Bituminis de cornibus* ℥j. *Casei preparati lib. ß* & commisceatur. Primo pici colophoniæque liquefactis, alia paulatim addenda sunt, & erit factú emplastrum viscosú in fundo. Caseus, qui præparatus est, exsiccetur, & postea teratur. Hoc est eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caseum coagulari permittere sine detrimento. Quidam putantes id melius reddere posse, tantum apponunt ceræ, quantum eorum est medietas. Postquam cutis vna cum ipso morbo fuerit adempta, mox vnguento de cerussa, quod pulcram cutem generat, vtere. Nonnulli caseum admodum nigrum accipiunt quem optime lauant, ac eo, quod in fundo residet, caput inungunt. Et quáuis hoc remedio repellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non est: nam hac ratione pulsam inde post annos duos rediisse vidi.

Alij quidem corrosiuis & calcinato solent vti tartaro, quod etiam laudare minime possum, eo, quod ad nucham vsque rodant, vnde mania subsequitur, & quandoque mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, sed quia plurimum vrit, oliuarum oleo desuper illito absque intermissione dolores isti mitigandi sunt: eo temporis spatio plurimum humiditatis attrahitur in spissam crustam concretæ, quæ post eos dies nouem decidit, cutisque subtus nudatur pulcerrima.

DE ALCOLA.

CAPVT XV.

Alcola quid. ALcola carnis est quædam superfluitas, in surgens ex venis Iouialibus per Martis regiones transeuntibus, & nascitur solum in emunctorio Martis, hoc est, in oris labiis.

Nota.

Nota. Cum spiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam transire deberet, alio se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescétium transmutatur, & pro natura Iouis, fit alcola.

Signa.

Signa. Primo nascuntur in labiis porri: postea cum emittunt sanguinem per se, vel per incisionem ena citur caro quædam: quæ si spógiosa fuerit, ac foraminibus vndique repleta, iudicabis alcolam fore, non spongiam.

Terminus.

Terminus. Finis eius est indies magis crescere, donec locum suum penitus occupans, os obstruat, vt comedi nequeat: in posterum phrenesin, atque maniam excitet.

Cura.

Cura. Venarum ductus atque meatus deflectendi per transuersum secundum regionem: & postmodum hoc vnguéto fuerit inungendum, alias frustanee curabitur. Recipe realgaris pręparati succi chelidoniæ quantú sufficit, & formetur vnguentum.

DE CANCRENA.

CAPVT XVI.

Cancrena quid. CAncrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces originem ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraque parte pręter omnem acuitatem.

Nota.

Nota. Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: ná in eo non est acuitas: in Mercurij superficie tantum etiam emergit, estque sal a sale separatum armoniaco.

Signa.

Signa. Dies noctesque dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, splendentique rubore crus totum depingitur: annos triginta perseuerat pręter exulcerationem.

Terminus.

Terminus. Cum post multos annos ad extremum peruenerit, natura præ senio deficiente, ad morté aperitur.

Cura.

Cura. ℞. *Succorum nenupharu, Solatri, Papaueris, Lolii, singulorum* ℥ij. *Papaueris tritici* ℥iij. *Opii* ℥xv. *Mádragora* ʒ iij. *Succi ex radicibus hyoscÿami exterioribus* ℥v.

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrió. Dolor est mitigandus per anodyna. In hoc morbo nulla digestio nec purgatio, vel physica, chirurgicaque minus, alicuius momenti sunt. Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione scammoneæ ʒß. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potissimum vlceribus & apertis scammonea virtutem.

DE PANARITIO PANDALITIO, vel Passa.

CAPVT XV.

Panaritii quid. DIco panaratiú, quod vos vermé appellatis, esse vermem & naturalé passam, quæ postquam

diùs curantur & præsertim vbi medicamentum non pertingit fundū, aliqua consideratu necessaria iam repetemus. Quod secta sedum vulnera palam faciant, fodicata vero non, periculosius cum istis quam cum illis agitur. Quanquam rarò contingere soleat, vt in illis oriatur accidens, vbi fodicationum curata sunt emplastris, quæ vetant illa tamen apprimè notandum est, cum remedio maiori consilióque sit opus quam alias.

Potio vulneralis.

Præter ea quæ de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo maximum in vsum & necessarium veniunt: prius, vt potio vulneralis administretur: posterius, vt lotura aut lauamentum fiat immissionibus per syringam toties repetitis, donec clarum atque mundum effluat. Lauamentum hoc fit ex melle, vino, aqua, alumine, sale, &c. pro discretione iuxta necessitatem ordinatè proportionandum. Post huiusmodi lauamentum immittendum est oleum vulnerale per idem instrumentum in fundum vsque vulneris, & ligandum emplastris quæ diximus. Oculi cancrorum etiam in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficaciaque mirabilis in fodicatis vulneribus.

Lauamentum.

Oculorum cancrorum in fodicatis vulneribus efficacia.

Si forte vulnera deorsum fodicata sint, aut pro decubitùs ratione tendant, imperabis, vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones prorsus extrui queant: nam per latera semper defluunt in fundum, operationesque medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum sit, erectum, & orificium eius imum respiciat, ut forte balsamum aut oleum immissum esset. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplastra curare minus deorsum, quàm sursum versa.

Est etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorem diligentiam requirant quam alia vulnera, nempe quod ex propria sua natura magis in deprauationem tendant aliis. Cura naviter igitur, vt ab eis congelatum sanguinem expurges, ventris naturalem conserues mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, potissimùm vbi iam vulnera fœtorem emittere cœperint putredinis, ac si persicus ignis irruere vellet, ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cauernosæ quoque vicinæ partes apparerent, ac si foramina quædam incidere vellent. Quod reliquum fuerit in fodicatis vulneribus curandis, inuenies in aliorum vulnerum curis, iuxta hos processus omnes fodicationes curare securè poteris, & absque dubio: nam Deus creauit completam ex omni parte medicinam, quapropter non est (quod ad eam attinet) quod anxiè cures, Nisi fortassis impossibile quid, vt lignum quod ob multitudinem ramorum nodorumve concurrentium, findi nequit, occurrat. Medicamentum à monstrosis terretur, cùm non reperit iuxta veram naturam formatos homines. In istis quidem cùm difficiles, tum dubiosæ curæ sunt,

Fodicata maiorē curam sequūtur.

eo quod propriam naturam destructam habeant. Quid cū his igitur potest agere Medicina?

CAPVT XVIII.

De cuspidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

Cuspides iaculorū et extrahendę.

ALatæ cuspides iaculorum aut sagittarum in vulneribus remanentium, vix elici possunt, ob hamos in carnem se figentes, cum extrahere quis conatur, ni forte maxima fiat industria, tali nempe, vt si torta sint in vulnere, dirigantur alæ rursus æqualiter ad orificium, non alias quam intrarunt. Verùm vbi dum retrahuntur, infixi iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Idem cum globulis bombardarum solet accidere, qui vi quadam in iuncturas & ossium cauitates eiaculati sunt, ac ob sui contusionem formæque rotundæ mutationem ita comprimuntur, vt exire nequeant. Quanquam de radicibus & herbis multa secreta referuntur, quæ propriis viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus istorum virtus in illis tantùm operatur, quæ per incarnationem aut intumescentiam solidam non retinentur eiusmodi viribus attractiuis. Cùm itaque hoc impediat, penes communia medicamenta remanere compertum est vtilius.

Serarum apertura herbis facta est Magica.

Quòd autem seræ fuerint apertæ, vel parietibus euulsi claui fixissimi, vel e vulneribus, à Magis id factum est, qui terræ magnetem cum firmamenti magnete reduxerunt, in eandem similitudinem, & hac arte clauos è parietibus extraxerunt, pessuláque forium retraxerunt, aut eleuarunt serasque per attractionem aperuerunt iuxta magnetis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum & sagittarum sunt alatæ cuspides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ prius ex se virtutem habeant attractiuam, & postmodum vbi cum syderibus cœlestibus in similitudinem conuenerunt, non alias attraxerunt, quam de magnete supra diximus. Ex eo nullo modo sequitur vnamquamque herbam aut radicem, nec magnetem quemlibet id efficere, sed ea tantùm, quæ constellata sunt: & ista cum tempore pereunt, moriuntur, ac rediguntur ad nihilum, cum in omnibus rebus mors existat.

Herbæ constellatæ cuspides extrahentes.

Sunt etiam verba quædam constellata, quibus ea, quæ prædicta sunt, extrahuntur, duobus digitis tantum admotis. Artes istæ naturales existunt, certæ, probatæque, nec non incantationis omnis aut diabolicę superstitionis expertes, ad hominum vsum & vtilitatem datæ.

Verba cōstellata.

Cum ignoratæ fuerint artes huiusmodi, & medicamentis fieri debet extractio, vicinæ partes omnes putrefaciendę sunt, quousque latus admodum pateat exitus, aut incisio fienda, vel protrusione sunt ad alteram partem oppositam eximenda.

FINIS SECVNDI TRACTATVS CHIRVRGIÆ vulnerum recentium.

IN TERTIVM TRACTATVM CHIRVRGIÆ RECENTIVM VVLNERVM DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI.

PRÆFATIO.

Vulnera quæ alia ratione quàm armis infligũtur

ALIA ratione, quam armis in humana corpora sæpius infliguntur vulnera, eisdem subiecta medicamentis. Nam etsi canis morsus armis non fiat, vulnus tamen efficit: sic de reliquis morsibus, & infectionibus extrinsecis. Itidem ossium ruptura, vulnera carnis etsi non sint, ossium vulnera tamen existunt, hac ratione sub Chirurgia comprehensa. Sic etiam adustiones quocunque modo factæ, sunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore sanguis, casu vel percussione factus, & gelu frigoréque maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vnà cum sectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoscat ea, quæ possit in similibus, & quæ non: possibilia quæque, necnon impossibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid vero non quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus est impossibile quodque relinquere, & possibile quoduis in sua potentia conseruare curaréque, ne fiat impossibile: nam ad istud nulla medicina reperitur, at solum ad illud, possibile nempe. In possibili namque mors etiam cõtinetur, vt in impossibili: in possibili tamen amobilis, eo scilicet, vt cõseruetur, ne fiat impossibile.

Summa huius tractatus

Hoc itaque Tractatu docetur de vulneribus, quæ aliis quam armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quæ quidem indiget vsu maximo, diuturnóque tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente solum comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, nec non animaduersione ad naturales proprietates. Tum demum his vsibus continuis dicitur cognosci natura, nec prius operari potest Chirurgus, aut seipsum talem agnoscere. Apud inutiles & nullius aut minime saltem æstimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis vsitata: quorum Chirurgus vsu longissimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vsum redirent, iuxta sui tenoris potentiam & vires. Nam speculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter speculationes non existunt, sed experimenta manu reperta. Hæc postmodum sequitur contemplatio, quæ proprie dicitur ad naturam animaduersio, quinam ea sit vtendum. Postremo venit experientia similium artium, & hæc est vera magistra, non ipse tonsor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt absque armis cum regimine, &c.

Cura vulnerũ absque armis illatorum

CAPVT I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum similibus, & primò de canum rabidorum morsibus, &c.

Canis rabidi morsus cura.

PRIMVM ad canum rabiosorum morsus hoc esto remedium, vt videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorderit, inde mox ille morsus vnitur cum felle choleráque, tum demum sæuiunt, & omne quod ex eis oriri potuit accidens, promouent in esse, deque minimo maximum excitant. Non est opus hoc loco multis considerationibus, prout in felle & cholera, solum bibatur aqua frigida continuo, tamque magnis haustibus, vt iterum per os eiiciatur. Cauendum est & abstinendum a vino. Ceruisia tamen, quæ parum lupuli virium habeat, vti patiens poterit. Præ cæteris autem potionibus illæ, quæ fient ex oxiacantha, & prunulis syluestribus, aut pomis, optimæ sunt.

Diæta

Itidem & frigidis cibandi sunt vt brassicis albis contusis, & acetosis ita per se confectis, vt in Germania solent, & ita copiosè, vt etiam euomant. Et vbi voles potum optimum adhibere, coquas folicula senæ, & folia rosarum in in lacte seco suo priuato, & huic decoctione benedictæ laxatiuæ parum admiscebis, & frigidam bibat, vt moderate purget. Non est quod verba medicorum communium cures, dicentium, *sena folia melancholiam purgare*: hoc loco debitam purgant materiam. Poterunt ei lactucæ cum aceto & oleo dari comedendæ, rosarum etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, cum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cauendum est, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per se, nihil quod bene redoleat, aut calidum sit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum excellerit, vt in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto rosaceò cum succo oxiacanthæ mixto continuus. Hæc omnia fiant iuxta conditiones patientis

Considerandum est etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miti regimine non est opus, vt supra diximus. Patientes in aquam iacere frigidam, bonum erit.

Vbi tamen in aliam complexionem huiusmodi canum tenderent morsus, vt cum choleræ parum sunt obnoxij patientes, istorum esse debet mitiùs regimen. Non in rabiem incidunt omnes, quos rabidi canes momorderunt, sed in aliud accidens iuxta cuiusque naturam. Notanda sunt igitur signa, quibus in quod accidens vnusquisque possit incidere, demonstratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

Morsi à cane rabido, nõ in rabiẽ omnes incidũt.

CAPVT

CAPVT II.

De regimine vulneratorum a morsibus anguium, serpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.

Venenorū omnium remedium quid.

INter venenatos morsus periculosi magis existunt illi, qui per choleram fiunt, aliis, qui casu: periculosissimi verò, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium est, vt in cibum administrentur ea, quæ stomachum, iecur, & cor tuetur atque præseruant. Nam venena mox tendunt ad cor: non enim cupiunt solum in membrum læsum imprimi, sed ex sua proprietate nobilissimum hominis membrum inuadere, quod quidem hac ratione pre cæteris præseruandum est.

In defensionem cordis, aliorumque membrorum principalium, statim atque perceperis venenum ad cor tendere, oliuarum oleum, in qua calybs candens aliquoties priùs extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutissime contusorum ℥ ij. fuerint additæ, nec non specierum de gemmis ℥ j. calidum in potum haustumque primùm administrentur, aliis verò vicibus frigidum, hoc ipsum detur potandum, quinquies ad minimum vno die. Postmodum sit potus eius vinum rubeum calybis, sicut oleum, extinctione præparatum cui theriacæ parum admisceatur, & pro quolibet haustu ʒ ß. coralli rubei puluerizati. Continuetur hic potus, donec signum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum sitis inuadat nimium patientem, detur interpositis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Est etiam philonium persicum postremæ huic potioni mixtum, per quàm vtile, sæpius post olei haustus potum, in membrorum capitalium defensionem: contradicant licet omnes quotquot sunt medici.

Nihilominus vbi sitis non naturalis interuenerit, non est necessarium, vt omnino satietur: est tamen indicium verissimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter vtile fuerit huiusmodi sitim extingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua rosacea cum camphora sandalóque mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digestibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento situm est, vt in suo capitulo dicetur.

CAPVT III.

De regimine seruando in rupturis ossium, & in sanguine congelato intrinsecus.

Rupturarū ossiū cura & regimen.

IN rupturis ossium non est ciborum & potuum cura peculirais habenda, nisi quod eis vti, quæ refrigerent oporteat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibusque moderate cibentur, &c.

Eorum tamen quibus sanguis intrinsecus est congelatus, cibus atque potus purgantibus commisceri debent, vt hordei decoctio cum pauco rheubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum tenerę rodiculis, aut therebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo simul cum pertinentibus medicamētis obseruaduserit, iuxta magis aut minus, pro necessitatis exigētia.

CAPVT IV.

De diæta regimineque pro his qui patiuntur adustiones.

Adustorū diæta.

IN communioribus adustionibus diæta minimè fuerit opus, at in illis tantùm, quæ mortem inferre possunt. In istis regimen optimum erit medicamentum: quo ab internis ad exteriora calor adustionis attrahi valeat. Verum si nimium penetrarit, externis remediis omnino retrahi nō potest, quapropter intrinsecus etiam refrigeriis & extinctionibus opus erit.

Extinctiones internæ fiunt sedi succo aquæ permixto, aut cucurbitarum succo mixta cum tiliarum florum aqua per pannum expressâ: & acetum rosaceum cibis admixtum plurimum prodest: & alia quæ supra posita sunt. Non diutiùs tamen his vtendum erit, quàm summè necessarium fore videbitur.

CAPVT V.

De regimine eorum qui frigore congelati sunt.

Frigore congelatorū diæta.

HIs qui frigore sunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret, acetum rosaceum pipere longo, vinóque mixtum in potum adhibeatur; eisque cibus condiendus est, plus minusve iuxta frigoris intentionem. Iis verò, qui in mortem vsque gelati sunt, ardens aqua theriaca mixta, radicibusque tussilaginis detur potanda non modice. Hæc si haberi nequeant, zingiber vel caryophilli, cardamomum & grana paradisi coquantur simul; & administrentur calida, postmodum sudent.

CAPVT VI.

De curis morsuum a venenosis animalibus externè factorum, rupturarum ossium, adustionum omnium quibusuis artificibus accidentium, coagulati sanguinis & gelu.

De morsibus canum rabiosorum, & aliis.

Morsus canū in tres species.

MOrsus canum in tres species diuiduntur: aut rabiosi, vel cholerici, vel communes existunt. Omnium rabiosi pessimi: nam rabiosa natura simul cum ipso morsu naturam hominis inficit, vt eam rabiendi mordendique proprietatem inducat. I. Postea choleræ morsus est, cum canes irritati mordent: II. secundum hic malignitatis locum obtinet, III. eo quod cholera cum morsu remanet in vulnere. Postremò qui fit a canibus non iratis, ac subito motu, minus omnium periculosus, tum facilius curabilis existit.

Morsus luporum & porcorum.

Luporum etiam & porcorum syluestrium ac similium animalium, non alias quam canum sunt curandi morsus: non tamen sub rabidis, aut cholericis comprehendi.

Morsus canis rabidi cur rabiosū faciat hominē.

Considerandum vlterius, quanam ratione fiat, vt morsus canum rabiosorum, hominem eo vulnere possit etiam rabiosum efficere: quod ita contingit. Cum canis mordet, eo momento suam naturam integre fixam habet in hominem, & eo loco potissimùm, in quem arripit. Mox atque subitam læsionem homo sentit, retrogressus totam speculationem habet in morsu, & ita conueniunt in vnum ambæ phantasiæ momentaneæ, vt speculatio hominis imaginatione canis inficiatur, non alias quam vbi duo fumi, redolēs vnus, & fœtens alter, simul cōmiscentur. Nam licet imaginationes non sint sensibiles, corporales tamen existunt, vt venu, miscentur etiam vt isti, vel fumi.

Habet hominis phantaſia vires attractiuas magneti ſimiles, quibus alias phantaſias ad ſe trahit, non ſecus ac ſi quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipſum ab iſtius phantaſia trahitur in phantaſiam alterius, vt ſit in iſta prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo ſuâ phantaſiâ canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, ac in naturam caninam tranſmutatur: vt croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur à canis rabioſa natura, corrumpiturque, vt conditiones in homine ſimiles fiant illis, quæ caninæ ſunt. Euenire namque ſolet, vt homo talis rabioſus etiam fiat & in homines irruat vt canis, ſtomachumque ſimilem acquirat, & in eo modo conditionatum, vt canum inſtar foret, iſtorumque proprietates complures, quæ ex ſua natura ſibi minimè contingere poſſunt, at ſolum ex imaginationibus antea dictis. Quapropter non ſunt illi morbi mortales ac naturæ maximè contrarij. Et cum rabioſos homines morſus canum efficiunt, eorum eſt rabies canũ rabiei ſimilis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quæuis etiam vt calores, tumores, paroxyſmi, nec non ſimilia, concurrentia, non ſunt communibus ſimilia, nec infirmitates accedentes cum alijs conueniunt. In iſtis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus: at eorum in cura primùm hoc ſit, nempe vt fel & cholera purgentur acerrimè, ne dominentur, cholera potiſſimùm: nam hoc loco ſic inficitur, vt niſi repreſſa, hominem interimat eius virulentia.

Rabioſorum hominũ cura.

Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantùm purgent, ſiue coloquintida, vel agarico, eſula, ſucco ex ſambuci corticibus, rheubarbaro, ſimilibuſque conſtet: quanto violentiùs, tanto meliùs infernè, ſupernéque pellendum erit abſque reſpectu.

Inter purgandum exterius etiam refrigerandum eſt, illis quæ vermem interimunt, vt ſtupefactiuis, ranarum cruore, oleo mandragoræ, ſimilibuſque, donec dolor ceſſet omnis. Ligentur vulnera morſuum huiuſmodi fodicationum emplaſtris, ſine pice Græca tamen compoſitis.

His tribus remedijs, vtpote purgationibus intrinſecis, refrigerationibus externis, & fodicationum emplaſtris, poteris omnes canum rabioſorum curare morſus. Et ſi his ceſſare nollet rabies, opiatis vtendum erit iuxta conſuetudinem eorum. Ab his nullus dimoueri te ſuaſionibus permittas: nam per illa ſedatur optime rabies. Inter quæ potiſſimum & optimum eſt ſulphur à vitriolo per toſtionem & præparationem deprompłam: poteris etiam alijs vti notiſſimis. Varia purgationum, refrigerationum, & opiatorum deſcribi recepta poſſent: verùm hoc loco non neceſſaria, tantùm illa, quibus fiunt, vt ſupra, compoſitionem ex vſu diſcere debes, & induſtria tua ſucceſſu temporis acquiſita.

Reliqui morſus canum vt cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus non indigent, ſed externis, vt ſuperius narratum eſt: communes verò morſus medicamentis in ſecundo Tractatu poſitis ad vulnera. Hactenus de canum ſit morſibus dictum: ſolum hoc reſtat, vt admoneamus eos, qui curam illorum agent, niſi medicamentis præſcriptis vtantur, ſubſequi facile hæreditarias infirmitates, aut perpetuas poſſe, velut internas corruptiones, aut vlcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne ſimile contingat vobis & patientibus.

Admonitio.

CAPVT VII.

De morſibus anguium, ſerpentum, lacertarum, & ſimilium inſectorum animalium.

VT naturaliter de venenatis morſibus loquamur, vbi iam venenum in carnem hominis introductum eſt, aperiuntur venæ, & hoc ipſum in ſe recipiunt. Eſt quidem veneni proprietas, vt per venarum conductus fluat vſque ad earum originem: vt ſi capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: ſi ſecoris iſtidi cordis, etiam iſti: ſic de reliquis. In eo loco periculum eſt mortis metuendum, quapropter internis medicamentis vtendum erit, ad cor & reliqua interna membra tuendum, & cum eis externis attractiuis, ad retrahendum atque defenſiuis ad exterius membrum tumoribus & veneno in eo iam exiſtente vindicandum.

Veneni proprietas.

Præſeruatiuum internum hoc eſto, videlicet, vt ſumantur *mithridati* ℥ ij. *theriacæ* ℥ j. quibus immixta ſit ℥ j.ß. *coralli rubei*, & pro neceſſitate patientibus adhibeatur: nam doſis adminiſtrationis non bene deſcribi poteſt: experiendo igitur addiſce per te hoc ipſum cognoſcere. Si hoc etiam non iuuerit, penes me non eſt melius quærendum.

Præſeruatiuum internũ.

Medicamentum ſupra vulnus applicandum eſt, vt fodicationum emplaſtrum hoc, quod ex *lythargyrio gummi, & mumia* compoſitum eſt, & ad huius ℥ iij addas quatuor *gummi ſingul.* ʒ ij. coquas omnia ſimul, & liquefacias, poſtmodum ſuper vulnera liges, vt moris eſt. Animaduerte cum vulnera melius habere cœperint, vt mox inde fodicationum emplaſtris illa cures in finem vſque. Fac in iſtis vt velociſſimus exiſtas, ob veneni velocitatem.

Medicamentum.

Defenſiuum ad membrum vngendum, & vulneri ſuperponendum eſt, vt accipias flores taxi, rutæ, flores hyperiконis & roſarum, quæ ponantur in aceto bono ad digerendum in ſole ſuo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactaque ſæpius imponantur aut ſuperponantur membro, donec tumor & calor inflammatus abeat. Aliorum damnorum veneno buſonum, aranearum, ſalamandrarum illatorum optimum remedium eſt, vt ſumatur vera terra ſigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) ſaliua in pultem conteratur, & morſibus dictorum animalium ſuperponatur: hæc venenum adimit.

Defenſiuum.

Terra ſigillata venena abigit.

CAPVT VIII.

De cura rupturarum oſſium.

CVm talis oſſium ruptura facta fuerit, vt pellis aperta non ſit, eo loci fieri debet induſtrioſa coniunctio, & vnumquodq; ſuum locum proprium occupet. Poſtmodum vtendum erit ſuis medicamẽtis. At ſi in ſimilibus rupturis aliquod vulnus apertum interuenerit, fodicationum emplaſtris & oleis vulnerarijbus, vt ad vulnera dictum eſt, vtere, tum ſupra hæc eis, quæ ad rupturam idonea ſunt.

Rupturarum oſſium cura.

Rupturæ quoties diei m curãdæ.

Rupturæ bis quouis die curandæ sunt. compressæ tamen & extensæ ferreis annulis, iuxta Chirurgorum expertorum vsum. Hoc instrumento potest omnis ruptura curari. præter motionem coniunctionis: quod excellentissimum est in rupturarum curis. Et nisi diligentiâ summâ curentur, metuendum est, ne pessima subsequantur accidentia, præsertim in teneris complexionibus, quæ facilius aliis inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, istas mox totius membri destructio sequitur, & sæpe mors ipsa, iuxta locum & accidens. Erit igitur summè cauendum ab inflammationibus

Ab inflammationibus cauendũ.

maximè quod putrefactiones ex eis prouenientes, amoueri non possint, ac foramina generent. fistulas, & fœtores maximos eisdem in locis. Liga singulis diebus mundissimis pannis bis, ita securus eris ab accidentibus.

Rupturæ ligatio in affectibus qualis et ad instituanda.

Amotione comprimentium assularum disiungitur commissura partium, alias dilligando fieri minimè potest, & præter huiusmodi solutiones etiam fit. Nam si ligate voles in asseribus comprimere debebis acerrimè, pannisque suffulcire, quibus operationibus oportet necessariò tumores oriri, nec non paroxysmos. Et vt moris est istiusmodi tumefactiones mane diminuuntur, & per consequens laxantur ligacula, quo fit vt etiam disnectantur quæ coniuncta fuerant: & priusquam ea comprimas, accidit quod curare putas. Hac de causa non potes rupturam, vt æquum esset, curare, sed potius inflammas ad putrefactionem, aut inflectis vt semper curuum os maneat. Licet aliquoties inopinate cures vnicum, non semper tibi tamen ita succedit. Est ars curandi rupturas ossium certissima, nec nisi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Sophiæ herbæ præstãtia ad rupturas ossium. Alia cura. Decoctum.

Ad rupturas ossium curandas, herba quędam *Sophia* nomine dicta, Sclauoniis optime nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus est pręstantissima. Summe necessarium foret eam ab omnibus communiter plantari, vt curæ multæ releuarentur à malis accidentibus.

Alia cura præter eas habetur, vt rupturam postquam in ferreis annulis fuerit, optime vulneraribus oleis inungas circumquaque. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe *consolidæ maioru libras duas, aristolochiæ rotundæ libs:* coque simul in vino, & aqua, post in pultes contundantur, & exprimantur aquâ materiæ tantum addito calidæ vernicis, vt fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat. superponatur. Fiat id in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Alia cura

Communis est etiam & certissima cura, quæ fit vnctionibus ad rupturas, oleis vulnerariibus vel similibus balsamis, aut fodicationum emplastris. Quapropter non est necessarium hic adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad sanitatem faciunt.

CAPVT IX.

De cura coagulati sanguinis, qua pelli potest.

Coagulationis sanguinis varij modi.

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, *vt trusionibus, casibus, percussionibus*, &c. vel in corpore, vel in membris.

Paracelsi Chirurg. Minor.

Cùm aliquod membrum graui nimium percussione contusum fuerit, impossibile est, vt in eo fiat iterum naturalis vnio læsi cum circumstantibus, quia mortem in se recipit à percussione vel trusione: quapropter auferendum erit separatione prius. quod mortuum est, vt à reliquo vitam recipiat.

At si percussionibus, trusionibus, aut casu coagulationes intra corpus contigerint sanguinis; mox in putrefactionem transeunt: nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, sic in deterius pronum est, vt quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum est remedium eo loci, quàm in extrinsecis, ad internorum defensionem principalium membrorum, quæ facilè tali sanguine mortificari possunt. Nam vitæ radices intrinsecus existunt, extrinsecus rami. Quapropter magis metuendæ sunt internæ quam læsiones externæ, hac ratione citiùs illis, quam istis obueniendum erit, & absque mora.

Coagulatio sãguinis ex percussione, trusione.

Sunt itaque duæ conditiones remediorum pro coagulationibus. Externarum, hoc est, percussionum vel contusionum remedium, vt locum oleo laterino perungas, postea liges cum aceto rosaceo. Non est, quod cœruleum colorem auferre cures, at resoluere, cum abeunt per se colores. Inter cætera quæque præstantissimum oleum ad omnia externa membra contusa fractaque, hypericonis exsistit, ac vtilissimum. Itidem & olea vulneraria, balsama, & ex fodicationum emplastris tracta, sunt in vsum, qui dictus est, vtilia.

Remedia. Remediũ percussionũ.

Ad coagulatum sanguinem intrinsecus, multa recepta possunt adferri. Sunt aliqua tamen corpora præstantissima è quibus omnia constant remedia, quorum ego tibi seligam potissima, nempe *rheubarbarum, sperma ceti, laccam, carbones tiliarum arborum, astrucium; vel brancam vrsinam, aquam peoniæ, aquam endiuiæ, bolum armenum, terram sigillatam, hirundinariam, reuponticam, lapatium maius, aquam valeriana, aquam florum tiliæ, mumiam, diagridium, agaricum, scolopendriam, ysopum; aquam cardui Mariæ, sal gemmæ.*

Remediũ coagulati sãguinis.

Non ignorandum est, omnes purgationes aut laxationes coagulatum sanguinem pellere, cum aliud remedium haberi nequit. Locus etiam casus aut contusionis, iungi debet prædictis medicamentis ad exteriora mebra potiss, ad mitigandum. Poteris etiam clysteris vti, iuxta necessitatem. Manna pariter est excellentissimum hoc loco remedium. Animaduerte ne priusquam ad maturitatem peruenias, acribus vtaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

Purgationes omnes coagulatum sanguinem pellunt.

CAPVT X.

De combustionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factis.

HOc capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares vti poterunt.

Accipe *butyrum*, liquefac, & ita calidissimum effundes in aquam frigidam, & cochleari-

Adustionum remedia.

tamdiu agitabis, donec vt nix albescat. Postmodum ab aqua separabis, & emplastrum ex eo factum adustionibus appones: hoc inflammationes extrahit. Si damnum maius fuerit, vt vnico superetur, alia multa post vnum statim aliud emplastrum superpones, donec totum incendium extractum sit, atque tumor subsederit. Hoc ipsum ex larido poteris conficere: prout butyrum præparato. Iam aliquot adustionum capitula ponam, & remedia, quibus latiùs instrueris.

CAPVT XI.

De adustionibus, quæ liquefactis calidisve metallis, sale, aut vitriolo coquendis fiunt.

Adustionum extinctiones variæ.

ADustiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud tutores & alios metallarios: aliam salium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis, quæ fiunt ex mineralibus, vt torrendo, liquando, euaporando, necnon illis, quę sub montibus igne subterraneo fossoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis, qui cinnabarim & minium, ac similia conficiunt.

Adustionib. omnibus commune vnguentū.

Primò commune fit vnguentum omnibus adustionibus vtile, hoc modo: ℞ *Nucum oleum, seuum ceruinum,* & liquefac simul, munge combustas partes: hoc vnguento metallicę combustiones curari possunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant, & econtra. Verum sub curæ finem post extractionem incendij, curabis medicamentis vulnerum, aut *siccis pulueribus, aut croco Martis, vel croco Veneris.* Si vero salium adustiones vitrioli & aluminum his extingui non possent, *aqua ex squamulis ranarum viridibus aqua supernatantibus vtere.* Nam quoduis remedium extrahi se non permittit, nisi priùs extinguatur eo loco, in quo quidem exstitit, vt quod fulgurum ictibus, aut sub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit, inueteratumque. Verum vbi mox à principio remedium adhibetur prædictis medicamentis iuuari potest: si non, profundiùs indies fixum retrahi se non patitur, quod ab initio tamen amotu facillimum erat. Caue ne impertinentibus extinctionibus vtaris ab exordio, sed vide vt simul semper inflammationes extrahas, & nisi iuuet, optimis & potissimis opus hoc exequere: postmodum si curam admittere nollet, vulnerum curato medicamentis. Fodicationum etiam emplastra combustionum extrahunt incendia: verum ordo supra positus est optimus. Alia multa reperiuntur extinguentia extrahentiaque, sed ob eorum leuitatem relinquere volui, & solùm ea, quæ communiter omnibus adustionibus vtilia sunt, ponere.

Notandum.

CAPVT XII.

De incendiis à bombardico puluere, sulphure, nitróque factis, & similibus.

Adustio à puluere pyrio curanda.

ANimaduertendum est in adustionibus à puluere bombardico factis, aut eis, quibus inest sulphur, aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leuiter extinguibilem. Quapropter vbi quæ proposita sunt remedia non iuuarent ab initio, his quæ sequuntur vtere: tandem post extinctionem incendij, cura medicamentis, vt supra.

Similia remedia fiunt ex eis, quæ sunt humida per se: hoc est, naturam habent aqueam, vt *semperuiuum, cancri, nenuphar, & linum palustre.* Horum tusorum accipe succum, & eo laua partes adustas, quarum incendia facilè non extinguuntur: nam ex propria natura vincunt adustiones omnes.

CAPVT XIII.

De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorum, & aliis puluere tormentorum incussis.

Incendiū à globulis causatum vt extinguatur.

AD extrahendum incendium à globulis causatum nota remedium, hoc scilicet: *Lithargyrum in aceto coque tamdiu, donec in sal conuertatur, sed primo debet acetum præparari cum alcali. Postmodum sal istud lithargyrij soluatur in aquam, hanc succo permisce cancrorum.* Iste liquor in momento qualecunque sit incendium tollit. Cum igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per syringam in vulnus, vt globulum attingat, quem vbi contigerit, mox cum dolore cessat incendium.

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, si patiatur incendium, medicamentis vtilibus hoc ipsum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum est. Verùm si forte neglectum fuisset quod iam diximus, vide vt alia medicamenta, quæ veniunt in vsum, accipias.

CAPVT XIV.

De congelationibus in aqua, vel in sicco contingentibus.

Mēbrorū congelationes quæ damna secū afferant.

MEmbrorum congelationes duplicia damna secum adferunt, vt *paroxysmos & tumefactiones.* Paroxysmi successu temporis nascuntur magis indies aucti: verum tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certò certius expertus sum. Oleum vrinæ, quod in proprio sale suo conseruatur, congelationibus in aqua naris, & similibus, omnem paroxysmum aufert.

Remedium.

Quod inflationes concernit, atque tumores, hoc penes me certissimum est experimentum. Vrina perungantur aut lauentur optime, postmodum fodicationum emplastris ligentur aut conseruari poterunt, præsertim vbi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata sit, post illa, quæ dicta sunt, fodicationum emplastris, aut similibus aliis vulnerariis medicamentis erit mundificandum. Animaduertendum etiam, vbi gelu tenderet ad interiora cor versus, vt patientibus theriacam, & aquam ardentem in potum ambas commixtas administres, vt calor in membro congelato restauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit vnctum ante mortificationem, absque damno restitui potest integrum.

Finis primi Libri Chirurgiæ Paracelsicæ.

CHIRVRGIAE PARACELSICÆ LIBER SECVNdus Curas Vlcerum continens.

CAP. I.

De cura vlcerum sæuientium.

Vlcerum origo primum perquirenda. CVM tibi fuerit oblatus vnum aut plura patiens vlcera, perquire primùm eorum origines ab exordio. Si dixerit à frigore priùs incepisse, tandem in calorem fuisse mutatum, & aliquoties id accidisse: post rubedinem ortam in vlceris loco, tumore cum, incendio, duritieque, &c. huc atque illuc vagatum esse, in vno loco non quieuisse donec temporis aliquo successu radicem fixerit, eoque loci fecerit exitum. Nunc adest sæuiens vlceris infirmitas.

Vlceris curæ tres partes. Istius cura diuidenda est in tres partes. *Prima*, priusquam vlcus enatum est: *secunda*, post ortum istius: *tertia*, postquam curatum erit: quinam in sanitate consetuandum.

Cura prima. Primam ita curam aggredere: cum frigus aduenerit, nihil faciens illud transire sinito per se, quamuis æque foret intensum, vt in pestilentia. Verum vbi calor irruperit, animaduerte nauiter, in quem locum ponere centrū velit. Hoc percepto, myrrhæ rubeæ semunciam accipe minutissimè tritæ, & albi thuris tantundem etiam contusum, per se ponatur in sacculum lineum vtrumque, & coquantur ambo in aceti mensura *ß*. & in vini albi mensura vna: postmodum linteum hoc liquore madidum, & ita calidum super centrum collocabis: & vbi siccatum fuerit, humectatū iterum & calidum toties applicetur, donec omne incendium consumptum sit. Melius medicamentum ad vlcera sæuientia reperire non potes: bullire permittas optimè. Calefieri sæpius poterit, ac materiæ plus & pulueru m iuxta proportionem addi, coqui latiùs, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore tantùm, cura hæc erit absoluta.

Vlceris cura secunda. Secunda fit, vbi iam vlcus patulum os habet, origine simili cognita, quam supra narrauimus. Amoue primùm calorem atque tumorem, si adfuerint, dictis medicamentis: postmodum vlcus inspice, num indigeat mundificatione: hanc adhibe, si non, consolida.

Mundificatio. Mundificatio talis est: Accipe *aluminis vsti* ℥ *ß*. in aceto quidem exstincti, *mellis* ℥ ij. *aloepatici* ℥ j. pulueranda puluerizentur, & super ignem coquēdo modice commisceantur, & in emplastri non duri formam reducantur: hoc manè vesperique ligentur vlcera. Si vetera sint, & praua,

Consolidatio. calcinati parum adde, & sic mundificabuntur ad fundum vsq;. Mox inde sequitur consolidatio talis: Accipe *sodicationum emplastri lib j secundum artē Chirurgiæ compositi*, cui croci Martis addatur ℥ß. & calcinati ℥ß & inter manus cōmisceantur:

Vlceris cura tertia. hoc medicamento ligentur vlcera manè vesperique in finem conclusionis. Pro tertia cura videndum erit, vt quod cōsolidatum est, hac ratione stabiliatur, vt singulis annis aliquot vicibus venæ magnæ vel varices aperiantur, & venæ sæuiētes in suris aut nodis extrinsecus, aut intrinsecus, pro dāni respectu, naturæ proprietatisque Animaduertendum etiam inter curandum quales venæ sæuientes appareant si putridæ sint, aut leprosæ, tum aperiantur, & fluant pro necessitate, quoties opus fuerit. Nam laxationibus conseruantur.

CAPVT II.

De cura fistularum.

SI patiens offeratur, qui tibi foramen paruum ostendat spumans, instrumentoque reperias tentando, latius intrinsecùs, quam extrinsecus, & profundum admodum existere, petas quod eius exordium fuerit, & qualis origo. Si fuisse primò dixerit apostema, quod eò se contulerit post eruptionem, aut inconueniens medicamētum, fistulam fore iudicato. Fistula quomodo cognoscenda.

Nunquam hactenus auditum est genus hoc vlcerum sanatum per se fuisse, verum per medicamenta solùm, & optimè conditionata, vel alias minimè curabuntur. Duplex est istorū cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplastra, vel alias illitiones. Cum verò semel consolidata fuerint, nunquam ampliùs erumpunt, nec indigent conseruationibus, & minus diæta. Fistula nunquā per se sanata. Fistularū cura duplex.

Potio talis erit.

℞. *Ciclaminis m ij. sanicula alba m. j. herba sophia m. ß.* coquantur in vino prout vulnerares potiones. Postmodum adde *caryophyllorum olei per alembicum tracti* ℥ j. ß. Ter quouis die patientibus dabis in potum, vt in quouis haustu iusta sit olei portio mixta & æqualis. Hac potione solâ quæ recentes fistulæ fuerint, curabuntur, at si veteres latiùs procedendum erit. Potio.

Ablutio talis fore debet.

Destilla simul ℥ *vj. olei laterini*, ℥ *vj. olei terebinthinæ*, ℥ *j ß. olei charyophillorum, per alembicum* & postmodum cum additione hac rursum destilla. ℞. *Mastichis, myrrhæ thuris ana* ℥ *ij. mumiæ* ℥ *iij.* Destillato hoc ablue fistulam immissione per syringam vsque ad fundum quouis die bis: & intermissis vicibus abluatur eodem instrumento sæpius vino vel aqua salsa, vt in eis nulla putredo maneat. Ablutio.

Extrinsecùs applicetur sodicationum emplastrum cum calcinato mixtum, & eo manè vesperique ligentur, secundum vsum. Alia multa reperiuntur, quæ fistulas & similia curant efficaciter, vt *oleum Saturni, oleum Mercurii, aqua Mercurialis* Hæc certissima sunt, & minimè talentia medicamenta.

Sæpius euenire solet, vt accidentia similia vel alia nascantur in oculis, auribus ac locis, in quibus emplastris vti non bene conuenit, potionibus & ablutionibus contentum esse te decebit, & vtcunque poteris guttulas tres, quatuor, aut plures, iuxta commoditatem immittere.

CAPVT III.

De cura vlcerum simul accumulantium.

CVm patiēs aliquis multa foramina tibi vnū penes alterum ostēderit profunda, & in latum dispositum, sicca, vel paucā saniē proferentia,

Vlcerum simul ac cumulatiu cura.

in quouis loco sita corporis, pauca siue multa sint, originem perquirere. Si prius multæ rugæ fuerint, durique nodi plurimi, quæ postmodù aperta sunt, & mediocrem dolorem inferunt, curabis, vt infra.

Ab eorum exordio fine, vt sibi per se faciant exitū, quæ nodosa sunt, & nulla durities ibi maneat: nam curare minimè poteris, quamdiu duri nodi fuerint ibidem: & si concludātur, non permanebunt. Ad hæc noli corrosiuis vti: nam istis applicatis in aliam cōditionem incidunt, & alio loco. Noli etiam propellere quæ certò reuersura sunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in ista resoluere.

Cura.

Vnica est eorum cura, videlicet in consolidatione sita, præcedente mundificatione: liganda sunt singulis duodēis horis incarnatiuo hoc.

℞. *vnguenti vitellorum ouorum* ℥ *iij olei Mercurij* ℥ *j.* his mixtis ligando curabis ea, vsque ad cōclusioné. Vel accipe *loco oleorum calcinati magni* ℥ *vj. & cum vnguento prædicto misce.* Vel omnium accipe loco fodicationū emplastrum, cū calcinato magno mixtum, iuxta conditiones vlcerum. Quocunque horum vsus fueris, similia quæuis vlcera curabis in quolibet corporis loco sita. Quamuis talia foramina varias conditiones habeant, ac nonnunquam superiorem partem crurum occupent, inferiorem alias, aliquando latera, vel regionem ventris instar cinguli, & quandoque brachia: licet etiam aspectu similia fore non videantur, nihilominus vnius omnia generis existant, ac sub hac vna cura cōprehenduntur. Hoc vnicum animaduertendū est ab initio, num duros nodos habeant, quibus cognoscenda sunt.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum emortuorum.

Vlcerum emortuorum dignotio.

CVm tibi patiens sui dixerit vlceris initium atque finem hæc fuisse, videlicet nunquam, nec pro præsenti sensisse dolorem aliquem. Qualecunque sit vlcus, vbi signum hoc audiueris, curabis vt sequitur.

Cura.

Primò quidem erit mundificandum & postea consolidandum: postremò verò concludendum, & his tribus operationibus curari poterit, alias non, nisi fortassis pusillum foret hoc damnum. Mundificatio fit calcinatis: cura fodicationum emplastris: & conclusio, croco Martis. His curantur huius generis vlcera, præter vllā resistentiam.

Mundificatio.

Mundificatio.

Calcinata misce cum vnguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentū appareat, absque putrefactione carnis, & fœtore sine, aut similibus, quod quinto ad summum die fieri solet. Post fundamentum hoc operare latiùs, vt sequitur.

Cura.

Cura.

Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia superpone, & liga: quinto quoque die renouabis emplastrum ab initio semper cōtinuando. Si tamen successu temporis maiore mundificatione sit opus, iterum ac toties mundificabis, & rursū ligabis amplius iuxta necessitatem. Postmodum fodicationum emplastro prosequere, vsque ad conclusionem.

Conclusio.

℞. *Crocum Martis* in igne per se combustū, aut reuerberatione paratum, non per acetum hunc vlceribus istis insperge quoque die bis. Et cum secundo voles eundem inspergere, lauato prius vlcus hac aqua. ℞. *communis aquæ mensuræ partem quintam, aluminis* ℥ *j salis communis* ℥ ß. Et vbi mundè laueris, exsicca, postmodū insperge crocum Martis & conclude. Patienti post poteris diætam aut ordinem in cibo & potu præscribere, necnon phlebotomias conuenientes supra damni locum. Etiam in thermis balneare fuerit vtile.

Conclusio.

CAPVT. V.

De cura crurum quæ per se aperiuntur.

SI tibi quis offeratur, sub genibus crus inflatissimum & humorosum, cum plurimis foraminibus putridis, concauis, circumrodentibus, & maxima duritie habens: origine diligenter examinata, si compertum ab initio bullas quasdam aggregatas fuisse, quæ longe post auctæ creuerint, incurabile damnum fore per seipsum iudicabis, & indies prauius futurū.

Crurum per se apertorum cura.

Ad istorum curam operationes quinque requiruntur. Prima est in vaporibus balneatio: *secunda*, tumorum ablatio *tertia*, mundificatio: *quarta*, consolidatio, *quinta*, conclusio: quæ omnes cum diligentia maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

℞. *Hirundinariæ* ℥ *ij. fæniculi vel diapensiæ, anagallidis aquaticæ, vsneæ lapideæ, florum sambuci ana m j.* coquantur in aqua, post in vapore calido crus teneatur, aqua non tactā. Potes etiam addere *camomillæ m ij fimi palumbini m. iij. fimi gallinarum m. ß.* erit eo melius balneum. Hoc mane vesperique fiat ante ligationem.

Balneatio.

Ablatio tumoris.

Florum taxi, florum hypericonis ana m. ij. florū sambuci m iiij. florum camomillæ m v. coquantur simul in vino & aceto. Postmodum expresso prorsus humore, flores tantum superponantur vniuerso dāno, tādiu, donec hic humor cesset.

Ablatio tumoris.

Mundificatio.

Vnguentum de vitellis cum calcinato mixtū, hoc implebis quoque die sine intermissione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atque putredinem recessisse videas, tum demum ad consolidationem transi.

Mundificatio.

Consolidatio.

℞. *Fodicationum emplastri ex colophonia* ℥ *iij & fodicationum emplastri ex lithargyrio* ℥ *vj. resinæ mundissimæ* ℥ *j. ß.* igne lento misceto simul, & in formam reduc emplastri cum croco Martis, & calcinato pro discretione sumptis. Hoc liga secundum emplastrorum vsum quolibet die bis, & renoua iuxta necessitatem. Postmodum abstineas à tumoris medicamento, & à balneo supradicto, solùm vtere hoc emplastro.

Consolidatio.

Conclusio.

℞. *Corticum ouorum calcinatorum* ℥ ß. *aluminis vsti & extincti* ℥ *j. croci Martis* ℥ *j. ß. thuris, mastiches, myrrhæ ana* ℥ ß. his omnibus optime tritis vtere vt moris est. Non est, quod cures, etsi crus gibbum remaneat: nam sæpius euenire solet, vt aliquoties hoc loco tanta fiat induratio, quæ per naturā auferri nequit. Animaduertas vt post curam tuos in cōuenientibus venarū phlebotomis opportunis temporibus fiendis instruas. Si forte contingat ex

Conclusio.

cibo

cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollantur per theriacam de corallijs purgando subtus & superne simul.& electuario diacubebæ confortandum erit, iuxta personarum complexiones. Est etiam patientibus diæta in abstinentiam præscribenda prohibendáque repletio quæuis.

CAPVT VI.

De cura fœtentium Vlcerum.

Vlcerum fœtentiũ cura.

VBi quispiam habens putridum crus,oblatus fuerit, non ex corrosiuorum genere prouenien, at ex seipso putrescens, maximo cum fluxu, tumore, fœtore, putredineque perquiras originem. Si perceperis illum eo loco quandoque percussionem, trusionem, sectum aut fodicatũ vulnus recepisse, vel alias ex læsione prouenisse quocunque modo curabis, vt sequitur. In primis hoc loco mundificabis, & postea consolidabis.

Mundificatio.

℞. *Recentia pinnacidia abietis de mense Maio numero triginta, succo plurimo resinaque plena: coquantur in aqua tamdiu, donec resina tota exierit.* Postmodum in euaporationem bullitione cogatur aqua, vt resina pura soláque maneat in terebinthinæ formam. Ex ea cum vitellis vnguentum confice, quod cum calcinatis mixtum pro necessitatis exigentia, mundificat optimè.

Consolidatio.

Consolidatio.

℞. *Ceræ libram vnam, colophoniæ lib. ß. resinæ quam coxisti. ℥iij.*& liquefac omnia simul. Postmodum iniice *puluerem hunc, masticis ℥ij. myrrhæ ʒ vj. carabe siaui ℥j. ß.* adde postremo *consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana ℥ß.* Redige simul in emplastri formam, quo manè vesperique ligabis. At si necessarium sit in curæ medio mundificare, non prætermittas, vt semper fundamentum recens habeas, aut frustra curabitur. Animaduertendum erit,an cum damnis huiusmodi non sit admixtum aliud: quod si contigerit, iuxta signum operaberis: hoc loco non, at suo describetur. Post curam patiens mittendus erit in balneum salsum: per decem dies aut amplius, vt illa corruptio cesset: nam ex humida frigiditate procedit alumitus,quæ per salsũ balneũ calefit ac superatur.

CAPVT VII.

De cura vlcerum curatu difficilium.

Vlcerum curatu difficiliũ dignotio.

OMnium pessima & intolerabilia maxime cognosces vulnera,cum patiens de continuo dolore,nullaque requie conquestus fuerit, ob inflammationis vredinem, propriam corrosionem, vt in lupo & cancro, &c. contingere solet, ac in cruribus apertis: nulla poteris istorum alia signa habere. Cura primò fieri debet per mitigationem; secundò per fundamenti boni recentisque positionem: tertiò per consolidationem,quarto per accidentium, si quæ sint, expulsionem. Hoc genus vlcerum, non nisi quod mite sit medicamentum, patitur. Quapropter ante omnia mitigandum est, & postmodum, vt sequitur,operandum.

Cura.

Cura.

Destilla per vas retortũ hæc olea.℞.*caryophyllorum ℥ vij. baccarum iuniperi,sulphuris vitriolati ana ℥ j. ß.* clausa peroptimè destillentur in oleũ. Huic adiice olei laterini, quod mediam partem omnium præcedentium æquet, trium maiorum mitigantium, omnium cum additione quartam partem, at istorum inter se partes æquales fore debent. Hæc simul omnia secundò destilla. Quicquid vlcerum illinitur hoc oleo, dolorem omnem remittit, qualecunque fuerit. Postea mundificationem aggrediaris oportet, quæ talis est.

Mundificatio.

℞. *Olei de arsenico fixo ℥ v. olei caryophyllorum ℥ viij. realgaris clari, perspicui cristallum ℥j.* permisce, & in eo linteum humectatum superponatur vlceri, damnóque toti, singulis duodenis horis iterando tertiò, tum demum eiicit squamam tenuem, & inferiùs fundum recentem efficit. Postea sume parum ex mundificatiuo de calcinatis antea posito ad alia vlcera, hoc ipso ter quaterve ligato.

Consolidatio.

Fodicationum emplastris demum ligato solis in finem vsque. Non est quod cures admodum, si primo fueris vsus medicamento, nempe mitigatonis, & mundificationis, fundum ita recentem ponunt, vt vlcera, vulnera fiant leuissimè curabilia. Consolidatio.

Accidentium expulsio.

Animaduertendum etiam est ad accidentia quæ solent vlceribus commisceri:nam aliquoties rodunt os, aut nigrum faciunt, quandoq; neruos & venas, aliaque similia. Quod vbi percipies,ac ad fundum veneris, non est quod vllo modo radas aut frangas ossa, prout ex vsu Chirurgorum inexpertorum: at potiùs extingue calores inflammationũ refrigerijs tantum, & post curam prosequere:nam ea via caro subducit ossa præter vllum detrimentum. Fatuum est ea radere, limare, trapanareve tortorum instar, cum Deus aliud medicamentum dederit. Hoc medicamento quæ vsta sunt ossa, vel corrosa,restituuntur. ℞. *olei de camphora per aerem clarificati, olei de caryophyllis ana ℥ ij. misce simul,* & bis liga cum aliis ligaturis, donec ossa carnibus obducta sint. Accidentium expulsio.

CAPVT VIII.

De Vlceribus in latum corrodentibus.

SI tibi quis damnum aliquod in facie, scapulis, pectore, costis, & similibus ostenderit locis aridioribus corporis:animaduerte, cum in latum extenditur, carnem erodit omnem, ac ad venas tendit vsque post auriculas,dentes & maxillas nudat, costas & scapulas ac similia corrodit,vt inter cætera quæuis vlcera prauius, nec peius fore valeat. Duo sunt, quibus illæ curantur fistulæ, videlicet oleum ex metallis, & Mercurij dulcedo si quolibet die bis abluantur aut illinantur. Oleum hoc a radice mortificat sal omne damnum istud inferens. Optimum ad hoc oleũ est Saturni,post Lunæ,postea Martis, deinde Veneris, & postmodum Iouis. Excellit hæc omnia tamẽ dulcor Mercurij,qui formam etiam habet olei. Plura sunt, quæ curant hæc vlcera in principio,vt arcanum regis, aquæ Mercuriales,nec non alia quædam experimenta. Verùm graues admodum sunt infirmitates, quæ leuioribus medicamentis minimè curari Vlcerum in latum corrodẽtiũ cura.

curari possunt. Quapropter excellentissima quæque sunt eligenda remedia.

Caput IX.

De cura vlcerum, quorum vnum in aliud genus transmutatur.

Vlcerum inuicem se transmutatiũ cura.

Cum patiens conqueritur, vlcus suum in varias mutatum esse formas, nunc in hanc, iam in aliam, & nunquam ad priores rediisse, nec in vna persistere, sed nouam semper induere: indicium hoc tibi sufficiat, vt contra præsentem formam opereris, non contra præteritas. In duobus horum cura sita est. In Mercurio scilicet, qui bonum fundum efficit absque fallacia: postmodum in colophonia, lithargyrio, & gummi quæ consolidant.

Mercurij præparatio.

Præparatur Mercurius coagulando ipsum cum aqua aluminis, & istud coagulatum in puluerem subtilissimum reducendo: hic nullum dolorem excitat. Commisceatur cum vnguento fusco, hoc illinas vlcera, donec fundum bonum acquirant.

Postea fiat emplastrum ex emplastri *lithargyrij, olei, & ceræ ana lib. j.* & in hoc emplastro siue ceroto liquefiat *colophoniæ lib j.* Postmodum inijce *thuris ij. ß. & inde mox vernicis ℥ ij. ß.* Reduc in formam emplastri, quo ligabis vlcera sæpius, vt audiuisti.

Non est quod plura medicamenta cures, hoc loco tibi sufficiunt, quæ supra posuimus. Nam vlcera similia curam leuiter admittunt.

Terminus.

Vbi diutiùs ita ex vna in aliam sese transmutarint formam, vltimo in lepram libenter transeunt. Animaduerte igitur ad signa præsentia, ne maiora suscipias, quam per naturam valeas exequi.

Caput X.

De cura fluxuum corporalium.

Vlceris agnati cura seu Fluxus [illegible]alis cura.

Si cuipiam agnatum sit à parentibus vlcus, est fluxus corporalis, præsertim vbi iuxta complexiones & proprietates personarum correspondent. Istorum cura non est similis aliorum curis: nam fonti naturali fluxum adimere, non est facile negotium, aut impedire. Verùm sæpe visum est, exsiccatos fuisse fontes, vel ardore solis, aut ipsius terræ siccitate, vt nullum fluxum emiserint ampliùs. Sic etiam naturales inueniuntur soles, hoc est, medicamenta naturalia, quæ siccam in se naturam habent, & exsiccantem, vt sol cœlestis: hæc perquirenda sunt. Qui tamen siccæ sunt admodum naturæ, fluxus tales naturaliter absumunt, vt in vlcus erumpere non possint.

Primùm sit abstinentia remedium: nam quid prodesset exsiccatio solis, vbi rursus incideret pluuia, repleretque? Post diætam exsiccatio sequatur per crocum Martis subtilissimũ, qui naturalem operationem promouet in homine. Sufficit hoc medicamentum illis vlceribus, abundè mundificat, vbi tamen opertum semper teneatur, siue fluat, siue non, aerem expetit. Non secus etiam, vt fons per aliam viam duci potest, & corporalis fluxus, at cum summa difficultate: nam etsi quandoque sit eum sistere possibile, rursum erumpit, fiuntque posteriora peiora prioribus. Corpus euacuare non est ad exsiccationem hanc inutile, quo meliùs absumi fluxus valeat: at è contra metuendum est, ne purgationes alio loco noceant.

Caput XI.

De generibus vlcerum & eorum cura, quæ ex crurum fracturis, adustionibus, vulneribus, &c. oriuntur

Vlcerum ex crurũ fracturis & adustionibus cura.

Genus istud vlcerum cognoscitur ex eo, quod ipsemet patiens, de suorum vlcerum, vulnerum, adustionum, aut morsuum animalium cum origine, tum deprauationis successu loquitur: cuius quidem prauitatis caussa, Chirurgorum ignorantia est potissima, quod nihil addiscere cupiant, donec occurrat ac periculum adsit, vnde processit omne malum. Cognoscere quidem oportebit, verum eo loco potest remedium hac adhiberi viâ, vel aliâ, tum an iterum ad vegetationem adduci queat, os ruptum, vel membrum, cui damnum illatum est: quod in vulnerum Chirurgia potui. Si tamen industriâ tuâ non possis id assequi, sic facito. Primò quod impurum est mundifica, tum vt in Chirurgia vulnerum doctus es, prosequere.

Caput XII.

De cura vlcerum ex propria constellatione prouenientium

Vlcerum ex constellatione ouorũ cura.

Accipe *chelidoniæ m. iij. foliorum quercus m. ij.* trita simul, in fimo putrefiant, & post in oleum destillentur, quo lauentur hæc vlcera: tum ad incarnationem insperge tritum puluerem ex eisdem, quæ dicta sunt tactum, in finem vsque. Non est quod in hoc medicamẽto metuas, quod ad constellata pertinet vlcera.

CHIRVRGIAE PARACELSICÆ LIBRI II.

Tractatus Secundus de Curis Vlcerum.

Caput I.

De cura Vlcerum per mundificationem.

Vlcerum cura per mundificationem.

Nonnulla reperiuntur simplicia, de quibus composita fieri possunt absque dolore mundificantia. Iam consideratu necessarium est, quænam vlcera mundificationibus curari queant: nam istis minimè cedunt omnia. Quæ tamen eo referuntur, his operationibus curantur perfectissimè. Hoc te primò scire conuenit, quod medicamentum cuique sit vlceri congruum, vt propria suis appropriatus adhibeas, aut secus faciens errabis, & deprauabis omnia.

Medicamentum cuique vlceri cõgruum.

Cum sal adurens in se non continuerint vlcera, vel corrosiua, sub hoc medicamento comprehenduntur absque reluctantia.

Mundificans.

℞. *terebinthinæ lib. j. vitellorum ouorum nu 20.* misceantur in vnguentum, postea tantundem adde mellis vt amborum est pondus, & coquantur igne lento, spatula semper agitando (ne comburatur) donec fuscum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis vlcera mane vesperique: mundificat enim impuritatem omnem, & fœtorem aufert. Quo peracto, fundum ad curam habes optimum, vt nihil relinquatur, quod curã impediat. Si tamen hoc fundamentũ ab initio iactum non sit, ad curã peruenire minimè licet.

Notandum

Notandum est, hanc mundificationem priorem ad perfectam denique curam non sufficere: quapropter sequens hoc receptum posuimus, quod perfectam docet mundificationem, hoc modo: ℞. *mixturæ superius positæ libram j. terebinthinæ lotæ lib. ß. permiscenda simul, non tamen bulliant. & mucce galbani triti, opoponaci, bdellij ana ℥ j.* Scinde, contundeque minutim vt potes, & vt supra coque cum aceto, vt mixturam habeas omnium. Deinceps adde *aristolochiæ rotundæ contusæ ℥ j. ß. optime commisce.* Hoc omnia curabis vlcera, quibus nullum corrosiuum inest, nec sal adurens.

Mundificatio perfecta.

CAPVT II.

De cura vlcerum per calcinata.

IN calcinatis peculiaris est operatio: hoc est in his quæ corrosiua non sunt, vlcera mirabiliter illa curant, & vt quadam. Hoc tamen ignorare minime potes, ea tantum vlceribus conuenire, in quibus vrentia vel corrosiua salia (quæ causa sunt ipsorum) operationem suam perfecerunt, ac emortua sunt. Sæpius enim accidere solet, vt fluxus abundantia, tanquam nubis repentina laceratio fiat, indeque mox vlcus erumpat, & postmodum nihil efficiat amplius. Ex eo concluditur, vbi congruum non adhibetur medicamentū, peius quid oriri posse, quod sal balsami rursus incendit, vnde permanens vlcus enascitur. Cum ergo similia tibi fuerint oblata, calcinatis cura, prout sequitur: ℞. *Vitella ouorum decem, terebinthinæ ℥ viij. ß. in vnguentum age, prout moris est* huic adde calcinati ℥ j. His bene permixtis, manè vesperique liga videbis mirabiles operationes hoc loco.

Emplastrum de resina pro concludendis vlceribus.

In concludendis vlceribus his, emplastro de resina poteris vti, quo meliùs pellem obducat. ℞. *Resinæ communis libram j. ceræ lib. ß. picis Græcæ ℥ iij. liquefac simul. & his permisce calcinati ℥ j.* & vtere hoc emplastro solùm in vlceribus non vsque adeo profundis, aut magnis, & facilè curabuntur. At si profunda latáque fuerint, poteris hoc ipsum emplastrum indere filis in pinnacidium contortis, &c. Curabis omne genus horum vlcerum ex abundantia fluxuum ortum habentium.

Infirmitatū deprauatio ex præmatura cura.

Animaduertendum in his, vt in principio seruire permittas. Nam hæc est multarum infirmitatum deprauatio quod Chirurgi curare velint ante maturum tempus, & cum adhuc sæuiunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit assumptum, siue ligno, fumigijs, aut vnctionibus, hoc omne deprauatur, & ita fit enorme, vt nullum amplius medicamentum, non nisi post multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus optime sæuientis naturæ terminum obseruare debet, antequam incipiat curam: vt non sæuientem naturam lacessat magis, dum in opere suo fuerit, sed expectet finem turbationis eius, & fatigati... postquam omnia requiem quærunt. Hoc ipsum felices curas efficit, & Chirurgus eo sibi laudem acquirit non exiguam.

CAPVT III.

De cura vlcerum per corrosiua salia calcinata.

Vlcerum cura per corrosiua salia calcinata.

NOnnulla per corrosiua calcinata salia curantur vlcera, sed ea solùm quæ deprauata, & non sunt in proprio corrosiuo suo genere, nihilominus curam alia via factam abhorrent. Eius causā esse scias, quod fundamentū nullum habeant, super quod carnē plātare possent, aut in quo vegetare quidpiam aut crescere valeret. In his animaduertendū est, nonnunquā vlcera curam suscipere nolle, quæ tamē aspectu pulcra iuxta conditiones vlcerum existunt. Hoc fit, quia fundus eorū non valet. Quapropter amouendus est, donec bonus inueniatur. Vbi quæ diximus iam non apparuerint, isto medicamēto non erit vtendum: nam eo damnum fiet maius, & ita prauum, vt vero suo medicamento reluctabitur. Certissimum hoc est, statim atque medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum vergit, vt longo tempore post nulli curæ morem gerat.

Cura.

Cura.

℞. *Alumen vstum in aceto exstinctum, & oleum de arsenico per propriam suam resolutionem paratū, permisce simul vt vnguentum.* Postea fac vnguentum ex vitellorum vnguento cum alumine mixto. Item fac vnguentum cum calcinato vitriolo, & vnguento de cerusa. Sic vtere.

Cum itaque scire non possimus, quàm profunde caro sit auferenda, primò nobis vtendū erit vnguento ex vnguento cum alumine calcinato, ligandumque tamdiu, donec sanum sit vlcus, quod plerunque fit in quatuor diebus, aut citiùs. Si hoc non iuuerit, vtendum erit vnguento cum alumine & oleo de arsenico. Et si hoc secundum nihil proderit, vnguentum de vitriolo rem perficiet. Animaduertendum, vt quod vnguento primò potest fieri, fiat, & nō assumatur ad hoc tertium, ac si crederetur isto rem absolui citiùs, vtriusque, nempe Chirurgi patientisq; damnū erit: nam raro bene succedit hoc negotium, vbi meliùs operari præsumitur, quàm res ipsamet exigat. Chirurgo dedecus maximum est, ordinē Chirurgiæ nō obseruare.

Latiùs notandum erit, vbi necessium fuerit vti postremo, quandoque eijcit escharam, hanc oleo laterino subleua, butyróque statim superposito, vt separari melius valeat. Nihilominus curandum non erit, etiamsi eschara sit adhuc in foramine, sed absque butyro & oleo ligandum vnguento de calcinato semper, aut cum eiidem calcinatorum emplastris, & eijcitur. Vbi iam ceciderit, æquatum est vlcus, & sola consolidatione, positioneque pellis indiget.

Plura corrosiua reperiuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum & similia. Verùm ab eis caueat vnusquisque. Nam ex ordine Chirurgiæ non sunt hoc loco idonea, quod martyria carnificum adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via rationéque perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunque talia fuerint vlcera, quæ fundum peruersum habent, corruptione meliùs & perfectiùs, præter escharam curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes fore communē. Puncta duo hæc notatu dignissima sunt, ad euitandum intolerabiles calcinatis salibus dolores excitatos, & præsertim eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum a carne veneni præter læsionem extractio.

Putrefactio

Putrefactio.

Putrefactio.

℞. *Aluminis adusti per acetum correcti* ℥ß *salis armoniaci* ʒj *vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei* ℥ß in vnguentum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramen implendo: tum incerato linteo superius obstrues optime ne quid exeat. Hoc fac ter aut quater, & satis erit. Quod nullius est momenti, putrefit, ac separatur à bono sine corrosione, dolore, & præter escharam, ac similia: quodque remanet, bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit.

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona est.

Veneni extractio de carne quæ adhuc bona est.

℞. *Carabe tritum optime, & in vase cooperto positum, igne lento paulatim liquefiat:* mox atque liquescere cœperit, inijce terebinthinæ tertiam partem, & misce. Postmodum infunde plus terebinthinæ, & misce: qualibet vice parum huius affundes, donec in ℥ß. *carabis* ℥ ij. *terebinthinæ* miscueris. In hac materia fila madefiant: si durior exstiterit, admiscebis oleum lini, vt illiniri se permittat, & vlceribus indi calida. Deinceps fodicationum emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinque dies addere calcinatum iuxta negotij conditionem.

CAPVT IV.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

Vlcerum cura per balsamũ tartari.

VLcera, quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumpserunt originem, vtilissimè curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidem, eius erit cura frustranea. Maximi namque per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim cum locis quibus non conuenit, applicarunt, eóque plurimos seduxerunt. Errarunt etiam turpiter in præparatione, dum non calcinatum resoluerunt. &c.

Tartari præparati maximæ virtutes.

Maximæ virtutes in præparato tartaro latent, vt in eius balsamo, quo ad consumptionem humorum superfluorum, putredinum, inflammationum, & corrosionum, vt in cruribus putridis, in quibus operatur potentissime, qualiacunque, & quantumuis magna, tumefacta, vetera putrida, foraminata, vel corrosa fuerint. Vbicúque Balsamum hoc vsurpatum est, instillationibus, vnctionibus, illitionibus, aut superpositionibus, ad interiora penetrat & in os tam profunde ac origo latet vlceris ibidemque mortificat omne quod inutile repererit, à radicéque prorsum euellit: consumit, & exiccat omnes tumores, & admiranda siccandi virtute suâ tollit omnem infirmitatem à fundamento & origine. Salia quæuis, hæc vlcera causantia mortificat, & mundissimè repurgat, vt nullus humor eo loco redire potest amplius, & vt sol aquam in terræ superficie siccat. Nihil est, quod huic balsamo comparari valeat: nam radicitus & fixè curat, & in pristinum statum adducit ea, quæ putrida crurum sunt vlcera. Verum in aliis non est eius experientia tam perfectè probata, ac in illis.

Præparatio balsami tartari.

Tartari balsami præparatio.

℞. *Salis petræ lib. j. arsenici* ℥ j. *calcis viuæ* ℥ ij. *tartari* ℥ ix. terantur omnia minutissime simul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcinentur. Quod calcinatum fuerit, soluetur, & per filtrum destilletur. Solutum hoc iterum calcinater: primò coagula, & adde salis petræ tantumdem, & iterum calcina, postmodum bis iterum vt priùs. Ad postremam coagulationem affunde acetum destillatum, & per destillationem separa toties, donec in dulcedinem transeat, cum calore maximo, tum demum ita compones.

Hoc oleo crus madefac optimè, postmodum cum alumine calcinato per acetum extincto, quod residuum est in vnguentum permisce, quo ligabis vlcera iuxta consuetudinem. Post horas duodecim animaduerte, qui se res habeat: si cum rubore tumoréque, paulatim progredere, & singulis viginti quatuor horis liga semel tantum, nec cesses, donec rubor & tumor abierint: tum demum ista compositione ligabis à priore non vsque adeò dissimili.

℞. *Purini hoc oleum, & lib. ij. addito draganti in aqua rosarum soluti* ʒij. *camphoræ tritæ* ʒj. optime permisce, & eo totum damnum vnge, tum in foramen inijce, donec apertum fuerit. Tum demum incipit operari sine damno, doloréque & exiccare, vt non secus ac à facie solis aqua dispareat. Sequere processum hunc, donec in pristinum statum crus adductum sit.

Animaduerte si foramina sint, quæ incarnari debeant, alia compositione fieri debet, vtpote ℞. *huius olei* ℥ v. *mumiæ* ℥ j. *croci Martis* ℥ j. ß. *olei ouorum* ʒ x. misce simul, & hoc ligato: nam incarnat, & concludit. Post conclusionem bonum erit, vt eodem oleo balsamóque per se præter additionem totum perungas membrum dies decem, &c. Deinceps quolibet anno vicibus aliquot venas in futuris aperire iuxta commoditatem, & experti medici consilium erit vtile.

CAPVT V.

De cura vlcerum per ablationem venarum & neruorum.

Vlcerum per ablationem venarum & neruorum cura.

COntigit aliquoties, vt ex originibus vlcerum, humores deciderint subtus genua, &c. ac ibidem vlcera generauerint: & licet eorum salia non sint infecta veneno, tamen quia sunt in alijs locis quam suis, & ob eorum abundantiam in vlcus erumpunt, quod in eo loco non potest curari, sed in alio. Quapropter factum est, vt iuxta meatum retrogressum, ac inuentum ibidem fuerit, materiam peccantem non ampliùs fore venenosam, indéque venarum & neruorum ablatio sumpserit originem. Hæc tamen fieri nullà ratione debet, nisi fluxus huiusmodi peccent inferiùs tantùm, & non superius, alias frustra futura sunt omnia, nec solum frustra, sed in dubium adferent verum accidere possit, nempe vt vel incurabilia reddantur, vel ad mortem tendentia. Nam si natura fluxum infra direxerit ad crura, & Chirurgus eum retrorsum ad corpus resciderit eo cordi fit proximior, & ad infectionem pronior. Et si cõtigerit paroxysmum intercedere, vitam impedire vel auferre conabitur omnino: aut si forte concludatur, operationem in corpore suam excercebit mortalé, vel absque spe curationis, damnũ hoc relinquet. Quamobrem vide quinã operaberis, ne fias homicida. Siquidẽ curare vel

medicinam agere præter artem & experientiam, latrocinio peius eſt artificium.

Venarũ aut neruorum truncatio vbi fieri debeat.

Truncatio venarum aut neruorum in ablationem fieri debet ſupra genua. vbi proprius & conuenientius videbitur abſciſſionibus, aduſtionibus, corroſionibus, aut aliis quibuſuis truncationibus, vt latis amplum vulnus fiat. Et inter ambas extremitates venarum & neruorum fluxus eſt attrahendus, cum ſuperior & inferior pars coniungi nequeant, fluxus etiam quo prius, deſcendere minimè poteſt. Contigit aliquando, vt fluxus ſuper alias venas deciderit, ac per eas ad ſuum locum rurſum venerit, erupéritque: alias vt in aliud latus defluxerit, illudque deſtruxerit: quandoque ob abundantiam ambo latera. Nonnunquam etiam per membrorum huiuſmodi truncationem intrinſecæ fuerunt infirmitates ortæ, vt flaui colores, ſtomachi debiles, infirmia iecora: quandoque ſucceſſu temporis eſt ſubſequuta mors. Admoneo te igitur, in his vt non erres, abundantem fluxum arripiendo, vel aſſuetum, ſed mitem & recentem, in iouenibus tantum. Phlebotomiis etiam indies curato pro neceſſitatis exigentia.

Truncationum illarum vſus, nec docendus, neque laudandus eſt, cum nulla ſit ars. Alius eſt venas truncandi modus per aduſtiones etiam non adducendus, quod ruſtici non ignorent. Solum animaduertas, vt locum quæras proprium, ne quem contractum reddas, vna cum aliis accidentibus ex truncationibus facillimè prouenientibus. Latiùs conſueuit Mercurio ſublimato, & aliis corroſionibus eſcaram eiici: pariter non eſt memoratu dignum, cum vna cum cæteris præcedentibus ſit carnificum ars, non niſi propter ſummam neceſſitatem vſurpanda. Latius vulnerum, poſt curæ modus eſt communis, aduſtio & corroſio, quæ deſcribendæ non, at ſolum induſtriæ cuiuſuis relinquendæ.

Si tamen expertum ſit per truncationem venarum & neruorum vlcera talia curari, compertumque latius in damnum incidi poſſe, meum hoc documentum eſt, vt potionem vulnerarem componas iuxta communem vſum, & in potum adminiſtres, ita fiet vt ex foramine fluat egregiè: ſi clarus liquor extiterit, indicium eſt ablationem non procul à foramine fiendam, & quantò proximius, tantò melius, & ſub genu potiùs quàm ſupra. Cum locum ſecueris, vnguentum illud ſuperpone, tam late ac opus fore videbitur: hoc enim coagulatur fluxus intrinſecus & in venis atque neruis, dureſcitque, & non amplius defluit. Maneat hoc emplaſtrum quatuor aut quinque ſeptimanas tum demum certus eris nihil amplius deſcendere. Quod citra dolorem omnem fit, ac apertionem. Quo peracto, curabis vlcus communibus medicamentis à me recitatis antea, & cum fodicationum emplaſtris, per mundificationem aut alias: nam facilè poſt curam admittit.

CAPVT VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum, & ſudores.

Vlcerum cura per vapores aquarũ & ſudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera, quæ ſub genubus accumulantur, tamen ſub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optimè cognoſcenda ſunt ea, quæ curam iſtam habere cupiunt, alias plurima deprauabis vlcera. Nam in iſto balneo particularis conditio ſita eſt, vt ea, quæ ad hoc non ſunt ordinata naturaliter in aliam quam propriam naturam tranſeant, vtpote in ſanguinis maximam effluxionem, præter eorum vſum. Quæ verò ſub curam hanc pertinent, ea ſub genu ſita magna, putredinis & cruoris ac ſimilium plena ſunt, crurum putridorum inſtar, & mox atque tacta fuerint, ſanguinem emittunt. Illa per huius balnei proprietates curari poſſunt, etſi alio quouis loco poſita ſint, modo ſigna, quæ diximus, edant. Si medicamento ſimili voles vti, vide vt ipſum optimè cognoſcas: nã eius operatio talis exiſtit, vt cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam fluxus omnis exiccatus fuerit, aliis medicamentis poſtea curandum & conſolidandum erit: ſiquidem balneum ad euulſionem ſanguinis ſuperflui tãtum ordinatum eſt à carne venisque, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum, ne diutius æquo balneum contineas: nam vbi terminum eius prætereris, aut non repereris, in poſterum & ſanguinem bonum attrahit, vt non facilè, nec ſine periculo ſiſti poteſt.

Cura talis eſt.

Cura.

℞. *viridia pinnacidia abietis, quæ ſucci reſinæque plena ſint, m. ij. ſummitates recentiores iuniperi, corticum fagi ana m. j. chelidoniæ, cepeæ, foliorum quercus, ana m. ß. radicum hirundinariæ, ariſtolochiæ rotundæ ana lib. ß.* Coque ſimul in aqua tantùm, vt ſat eſt ad pedum balneum. In eo manè veſperique balneo teneatur vlcus.

Alia

℞. *Saniculæ vel diapenſiæ pirolæ, draguncuti, foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. j. conſolidæ maioris; ariſtolochiæ rotundæ ana m. ß. pinnacidium abietis viridium m. j. ß.* Coquantur vt ſupra. Huiuſcemodi balneum ad tres dies ſufficit, ni fortè fœteat, tum demum innouetur.

Poſt balneum habeas vnguenta vel emplaſtra, quibus cures, optima: nam ſolo balneo curari nequeunt. Eſt etiam, quod ea, quæ ſiſtunt ſanguinem, tibi ſint promptiſſima, vt ſuperuenientem quandoque fluxum retinere valeas abſtine prorſus ab iſta curandi via. Non ſis etiam temerarius in ſuſcipiendis huiuſmodi curis, niſi cognoueris optimè, ſub iſtis medicamentis vlcera talia comprehendi.

CAPVT VII.

De cura vlcerum per olea deſtillata, gummi, & per ſimiles aquas.

Vlcerum cura per olea deſtillata.

ALia reperiuntur vlcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammationibus & ſtimulationibus, in eis tamen corroſiuum aut calcinatum vitriolum nullum: nec alumen aut aliud quidpiam operari poteſt, neque medicamentum quoduis aliud optimum illa recipere vel admittere volunt, vt fodicationũ emplaſtra ſunt, vnguentaque: nec ad vlcera quæuis alia perquam vtilia quicquam in eis efficere poſſunt, imo his omnibus indies redduntur peiora. Iſta quidem vlcera pertinẽt ſolùm ad curã, quæ

fit

fit per destillata. Verum his cum curare voles, vide vt etiam optima consolidatiua quæque habeas: nam per destillata solum curari non poterunt, at præparari, & medicamentis obedientia reddi. Quæ potiora sunt enarrabo: tamen est quod animaduertas sub istam ea tantùm comprehendi curam, quæ nullis medicamentis volunt cedere, quæque dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimisque stimulationibus absque requie.

Pauca sunt ea, quæ ad hoc negotium destillanda veniunt, vt oleum petroleum, terebinthina, caryophylli, zingiber, mirisftica nux, & similia. Vbi destillata iuxta conditionem vlcerum istis indita sunt, omnem dolorem auferunt & ita mitigant, vt libentissimè curam admittant. Pariter omnia, quæ glarealem aquam sistunt, in sole digesta vel destillata conducunt.

Cura.

Hoc loco deficere videtur aliquis liquor.

℞. *Caryophyllorum* ʒ v. *zingiberis* ℥ j. *nucis muscatæ* ℥ ß. *destilla simul per alembicum*, & separa gradus, quos iuxta dolorum gradus applicabis.

Alia.

℞ *Olei communis, vel oliuarum lib j. thuris albi* ℥ ß. *caryophyllorum* ℥ij. ß. destillentur omnia per alembicum, & separentur eorum gradus.

Alia.

℞ *Terebinthina lib j. petrolei* ℥ j. ß. destillentur per suos gradus, & secundùm eos applicetur.

Alia quæ cum præcedentibus incarnat, consolidat, & concludit.

℞. *Thuris, masticis ana* ℥ j. ß. *caryophyllorum* ℥ j. *mumiæ* ℥ ß. *bdellij* ʒ ij. *galbani* ʒ j. destilla simul. & separa gradus inter stillandum. Postmodum oliuarum olei per gradus etiam destillati partem æqualem adde misceque, & in vitro positis ambobus oleis impone: flores hypericonis ad summum vsque digerantur, & in vsum assumantur. Vsus eorum destillatorum est, vt illinantur plumis integra damna circumquaque manè vesperique. Et si forte interea dolores inciderent aut ardores, mox iterum illinendum erit absque intermissione.

Quod ad superpositionem, optimum erit emplastrum de calcinato, vt in priori particulari ponitur, aut in secundo. Horum vlcerum conditiones attractiua nulla patiuntur, nullam terebinthinam crudam, aut emplastrum, nullum etiam vnguentum, &c. siue mitia sint, aut non, at solùm destillata, vel destillatione præparata. Quapropter, Chirurgus omnis rerum omnium destillationem callere debet optimè, vt ea, quæ pharmacopolarum coquina restaurare non potest, id potioribus efficere valeat.

Sunt etiam nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in istis vlceribus admiranda pandunt quosius dolores auferunt, corrosiua mortificat, illisque vires adimunt, & potissimùm, quæ destillata sunt, imbutaque pinguedine.

Nonnulla balsama ex prædictis destillantur cum corrosiuis, & corrosiuam naturam amittunt, fiuntque mitiora per destillationem, nihilominus etiam retinent qualitatem: ista mirabiliter operantur in vulneribus.

CAPVT VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

Vlcerum per naturalia balnea cura.

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere potest, quòd vires in se non contineant, ac virtutes hominibus plurimùm vtiles, vt sunt *aluminosa, vitriolata, sulphurata*, siue acida, siue dulcia balnea. Per medicinam expertum est, ea, quæ nascuntur in terra, maximas habere vires, & nonnullas aquas illis esse conformes, ac salia plurima variaque hoc loco non adducenda. Hac de causa tantillam istorum hic facio mentionem, vt cognoscatur viribus aliis etiam crescentibus ad curam vlcerum conducentibus, non impares aquas forte, cum vt alia producta sint naturaliter.

Vlcera quæ non habent originem ab interioribus regionibus corporis, at ab eo loco tantùm, in quo sunt, balneis curari debent, naturà similibus: hoc est, si vlcus aluminosum fuerit, aluminoso curandum est balneo: cum illa duo conueniunt, cura feliciter subsequitur: & vbi similis concordantia non fuerit, frustra curabitur. Est igitur hæc obseruanda Chirurgis & cognoscenda.

Vlcus omne quod fluxum prorsus eiecit, expurgauitque, facilè curari potest: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea relegare debet: nam citiùs & meliùs quam aliquo medicamento curabitur, ac illa quæ sunt adhuc recentia, & fluxu, necnon accidentibus carentia. Demonstrant etiam balnea propriam virtutem, vt quæ incarnatiua, quæ consolidatiua sunt, & quid simplex eorum sit, aut species, iuxta similitudinem vlcera sunt illis committenda.

Summe cauendum est, ne remittantur ad balneum illi, qui suapte naturá facilè curantur, & vlcus patiuntur, quod non priùs curari debet, quàm à radice prorsus extirpetur, ac origo non sit eodem loco, in quo foramen apertum est: nam in istis vlcerum conclusio peius accidens, & quandoque mortem adferret. Si tamen a sæuitia deprehendantur vlcera fore, similiaque, tum demum concludi poterunt, & phlebotomiis iuxta sæuientem eorum succurre naturam: his enim propulsantur accidentia quæ succedere possent. Accuratissimè cum balneis igitur agendum est, & certissimè, ne quispiam ad sui ruinam seducatur.

CAPVT IX.

De cura vlcerum à tempore.

Vlcerum cura à tempore.

NOn alias quàm pluuia diu decidens tempore suo postmodum cessat & per seipsam, vlcera quædam vbi diu satis malitiam suam exercuerunt, & adimpleuerunt, quiescunt. Verùm hac de causa nondum curatum est vlcus: id est, foramen illud a tempore solùm curari non potest, quamuis ablata radix & origo sit, remanet adhuc vlcus. Hoc loco non est opus alio quam ad vlcera medicamine, quibus nulla materia peccans inest ampliùs. Inde colligi potest, plurimos Chirurgos, qui talia conati variis medicamentis ante suum à natura tempus determinatum, frustra laborasse: at vbi tempus aduenerit leuissima quæque res ea curare potest, vt emplastra, vnguenta, fumigationes, lotiones, guaiacum, & similia, quæ nil operantur in istis vlceribus, donec tempus dictum præterierit,

&

& fuerit consumpta radix eorum. Alias vbi hæc adhuc aderit, frustra sunt omnia. Hinc fit, vt multi guaiaci decoctionem bibant, vngantur, & fumigentur: quibus hæc omnia prosunt nihil, nisi tempus adimpletum sit originis consumptionis.

Tempus hoc igitur animaduertendum est, & cùm venerit, omnibus remediis vti poteris, quæ tibi sunt cognita, prout vnctionibus, fumigationibus, & guaiaco: si verò non, abstine penitus: quoniam prauiora per te fient omnia. Ea quæ diximus rudissima sunt medicina, meliora quidem fodicationum emplastra, & vnguenta vulneraria, quibus vlcus omne qualecunque sit, vbi tempus originem illius absumpserit, facillimè curatur.

Cognoscuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt, ac per se disponuntur ad curam: hoc est, vbi reluctantur, & nihilominus veterem suam reliquerunt malitiam, ad huiusmodi curam satis apta sunt: nam iuuat ipsamet natura. Non existimabis, ideo, quod vnum curaueris vlcus, & casu potiùs quàm arte, reliqua te curare posse: tempus in omnibus non est impletum: hoc te considerare decet, ne patientes vnctionibus, fumigiis, & guaiaco ruines.

CAP. I.

De cura Vlcerum per sparadrap, id est fluxuum retentionem.

Vlcerum cura per sparadrap. VLcerum sub genubus, quorum fluxus à corpore prouenit, est alia cura non multum ab ea quæ venarum & neruorum truncationibus fit, absimilis, ac pariter intelligenda, quod in illa prout in ista fluxuum retentio fiat, ne decidant ampliùs: & postquam steterint, sub genubus curatur vlcus. Verùm considerare non solùm te oportet, quâ ratione curare valeas, at etiam, vt ea cura peius non afferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi potest. Nam per seipsam ars dici nullo modo, sed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequequam etiam istius retentionis vsus in omnibus admitti, nec vsurpari deberet, at solùm vbi fluxus eo moliuntur exitum, non ex propria malitia, sed ex occasione data. Verbi gratia, si damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus, aut contusionibus, &c. ob contemptum vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad se quandoque fluere cogit, quæ tamen aliàs eo non descendisset. Vbi simile quid acciderit, sparadrap vsurpari poterunt, donec foramen conclusum fuerit: in eis tamen, quibus causæ tales non interueniunt, nulla ratione vtendum est.

Sparadrap ars. Sparadrap ars ligationum linteis & similibus executa, non fuit antiquitus, vt iam in abusu maximo: sed facta fuerunt olim ex eis, quæ sanguinem & glarealem aquam sistunt, hoc modo

Sparadrap confectio. videlicet: ℞. *Limacum domuncularum vastarum, & corticum ouorum calcinatorum etiam ana ℥ v. lapidis hæmatitis ʒ j. boli armeni ʒ iij. terræ sigillatæ ʒ v. ß.* minutissimè terantur omnia simul, & cum draganto gummi in aqua rosarum dissoluto, misceantur in pultes, quibus ligandum est ab imo ad supremum. Hæc est omnium optima ligatura. Nonnulli decem assumpserunt materialia, quæ superposuerunt, eo suam inscitiam patefacientes.

Cum fluxus itaque recenti sunt, facilè fuerit inferiùs vlcera concludere. Verùm humores, qui superius hærent, absumendi sunt aut abstinentiâ, vel purgationibus, phlebotomiis, guaiaco, vel aliis exiccantibus, quocunque modo poterit. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omnino certus fueris, post solutionem vinculorum humores ampliùs non descensuros, at in propriam rediisse naturam: quod omne minime fieri poterit, vbi fluxus corporales extiterint: nam semper iterum erumpent, & constantiam nullam habituri sunt. Quapropter cognoscere te priùs decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ

LIBER TERTIVS

de Morbillis.

CAP. I.

De prima cura morbillorum practica.

HVIVS curæ communis & primus ingressus fore debet, vt anatomia cognoscatur: id est, locus, origo, finisque morbi. Maximi hîc oriuntur, & enormes errores, dum lauantur aut vnguntur iuncturæ, scapulæ, vel aliæ corporis partes, siue doleant, siue non inconsideratis accidentibus, quæ subsequi possent ea de causa. Nam si latiùs extendatur vnctio, quam ipse morbus venenum est aliis partibus: & non vngatur locus integer æque late ac anatomia morbi comprehendit, debilis erit vnctio. Primus est huius practicæ punctus iste, quem audiuisti: nam cum iuncturæ fuerint vnctæ, latius iam dilatatur medicamentum, quâ sit morbi locus. Est igitur arbor cognoscenda morbi, nec non ramorum eius extensio, vt in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, vt in vlceribus, qui procederet saluatella, in vena locus eius est quærendus, & iis medicamentum solummodo recipiet, aliud non. Vnctiones in morbillis periculosæ.

CAP. II.

De potissimis ingredientibus medicamenta morbillorum.

IN morbillorum medicamentis primatum obtinet Mercurius, Marchasita, & metalla, sine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurii summa purgatio est præter quam euelli morbi nullo modo possint. Eorum purgatio fit per excessum, per os, per lotium, per sudorê, &c. Nihil excellêtius felicius fixiusq; purgare potest essentiâ Mercuriali, cum preparatur in laxatiuorum ordinê & vires, quorum ista sunt nomina. Ingredientia medicamenta morbillorum. Laxatiua.

Sulphur vitriolatum, est sulphur à vitriolo per elixationem tractum, cuius dosis est, vt ellebori albi. Sulphur vitriolatum quid.

Vitriolū liquefactū quid. Vitriolum liquefactum, est id, quod ex minera trahitur: & coagulari se non permittit.

Mercurialis sēua. Mercurialis seua, est aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus est.

Laxa chimolea. Laxa chimolea, est puluis abrasus à salis mineræ floribus.

Mercurius præcipitatus. Mercurius metallorum præcipitatus, est reductio metallorum in primam suam materiam, postmodum in seipsam subsidere coacta.

Mercurius mineralis. Mercurius mineralium, est oleaginitas, quæ ex mineris argenti vel auri trahitur, vel ex eis, quibus immixta sunt naturaliter.

CAPVT III.

De abusibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.

Morbi singuli suum habent tempus. SVa quibusuis ordinata sunt tempora, morbi etiam determinatum suum terminum habent ad curam, vltra quem accelerari minimè debent, imo potiùs medicamentum hac ratione dirigendum est, vt eius tempus cum infirmitatis tempore simul concurrat. Aliàs vbi medicamentorum tempus æquo citius exspirauerit, idem accidit, ac dum æstas nimis tempestiuè desinit. Hoc potissimè notandum in Mercurio, nempe nihil fore, quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maximè necessarium, vt istius tempus morbi tempori valeat aut sciat accommodare. nam iste nec præcipitari, nec tempore Mercurij pelli sese patitur. Quamobrem vnumquodque non vt aliud medicamentum ordinari debet, nec sana medicina Mercurialibus viribus arripi, veluti fumigationibus, vnguentis, aut lotionibus. Istorum omnium maximam habere notitiam oportet eum, qui volet vti Mercurio, vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoscere, vt sciat, an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat, quod in posterum erumpere possit.

In morbillorū cura quæ nō vsurpāda, & quæ. In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, cōstrictiua, repercussiua, oppilatiua, stupefactiua, &c. sunt vsurpanda, sed penes Mercurium tanquam scopum erit manendum. Hic tribus concluditur, vtpote minera sua cum sanguine, quæ præparatur vt Mercurius. Postmodum corpus à minera separatum repurgatur igne. Tertium verò corpus est, cum in formam adusti metalli reducitur. Ex tribus istis corporibus omnis morbillorum cura ponenda est, vngendo, fumigando, lauando, &c.

CAPVT IV.

De præparatione Mercurij in vnguentum.

Mercurii in vnguentum præparatio. POstquam tempus morbi repereris ordine, locum, & expellendi modum, cum simili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum sic præparabis.

℞ *Minera, ex qua Mercurius, prout in prima coagulatione reperitur, antequam indurescat, vel in corpus facta sit, libras xx.* Tere & in aqua pluuiali coquas per horam, sic decidit impuritas à puro quod effusum reseruabis, e cucurbita destillabis igne vehementissimo: ascendit liquor albus colorque cœruleo mixtus, hunc serua. Postea destillato phlegma, separatóque balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æquè ponderosa ferme, vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe *granu ij. cum olei spicæ granis vj.* iuxta consuetudinem & argenti viui conditiones.

Aliud medicamentum corporis Mercurij.

℞ *Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto sui pondere stanni,* fluere permittas, & in aquam verti; quam vnà cum tanto sulphure destillabis, & ascendit oleum in forma lactis ponderosum, absque aliqua asperitate. Hoc vtere cum vstione, vt supra, iuxta pondus, &c. Omnis Mercurij præparatio fieri debet tam diu, donec fatigetur, & nullam habeat asperitatem amplius. post vtere, vt supra.

CAPVT V.

De fumigatione Mercurij.

SI vapore Mercurij voles vti, primo præparādus est in attractiuam naturam. Est etiam, quod scias, vsum ipsius varium fore posse, videlicet ad constipandum, purgandum, laxandum, consolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Istius ad fumigium præparatio talis est.

℞. *Mercurium, & cum sulphure mortifica, prout ad cinnabarim fieri consueuit.* Postmodum à sulphure cum tanto sale petræ, quantum vtriusque pondus fuerit, sublimato. Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus à terra, quod latum sit inferiùs, & strictum superiùs, ab vtraque parte vel extremitate patulum. Applica damni locum extractæ supra vasis orificium strictius, vt istud emunctorium, à quo fieri debet extractio, è directo conueniant. Calefiat igne lento Mercurius, vt non euaporet: fiant hæc omnia iuxta morbi respectum & personarum. Per calidos vapores, quos recipit emunctorium à Mercurio per vas sursum ascendens, operatio melior, ac si Mercurij corpus damnum subintraret, efficitur, & sine damno: quoniam ab istius corpore cauendum est, & à substantia, ne ad curam vsurpetur, alias vsus eius nouas infirmitates producet. *Mercurii ad fumigiū præparatio.*

CAPVT VI.

De cura morbillorum per lotionem.

CVm lotio præter Mercurium nullas vires habeat, nihil iuxta communem vsum addendum est, vt *piper, cardamomum, flammula, &c.* Nam ista Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit assumenda, quod illum ad cor vsque penetrare faciat, vnde ventris purgationes & ardores oriuntur. *Morbillorū cura per lotionem.*

Antea dictum est, Mercurium non latiùs, quā ipse morbus extenditur, applicari debere, ne venenum eius operetur, vbi non est opus. Cum igitur lotionibus vti voles ex Mercurio, noli præterire locum infirmitatis. Hæc etiam ad contracturas plurimùm conducet.

Lotio per Mercurium.

℞. *Mercurium per seipsum absq; additione sublimatū, & aliquot vicib. a liquefacto sale sublimetur,* ab eoq; destilletur ardens aqua, donec amplius non sit corrosiuus, at absq; asperitate. Coq; post in aqua hirundinariæ per mediā horā, & effundatur *Morbillorū cura per cotionē.*

datur liquor, vt Mercurij corpus non permisceatur, neque assumatur in visum, at spiritus eius tantùm.

CAP. VII.

De cura morbillorum per corrosionem correctione.

VSus corrosionis omnis est, ad superfluum aut infectum veneno tollendum. Et quicquid in vlceribus nascitur superflui, non oritur ex eis, at ex radice intrinsecùs existente. Sequitur inde, cum origo non sit extrinsecùs, omnes corrosiones fore superfluas. Nam quicquid per eas tollitur, iterum vt priùs ex intrinseca radice corporis nascitur. Quapropter frustranea sunt corrosiua, solùm ad internam originem confluendum, & postmodum externa tollenda sunt.

Ex altera parte fluxiones in vlceribus carnem, sanguinem, neruos, & ossa cum inficiunt, primum imperitorum Chirurgorum est remedium, carnem, neruos, &c. corrodere tam latè, ac infectio se extenderit: quod etiam factum est. Nam etsi caro sic infecta, mortua fore prorsus appareat, & os nigrum ac si mortuum etiam foret: nihilominus vt linteum album iam infectum & maculatum, lotionibus vt prius album & mundum redditur, non secùs etiam caro & ossa lauari possunt emplastris & vnguentis, quæ venenum extrahunt, & mundant carnem sine corrosiuis: omne tamen quod aufertur, putrefactione rebusque separantibus, vt supra fieri debet. In Chirurgia igitur, corrosiua nullius valoris existunt, eorum vero loco hoc emplastrum est vsurpandum. ℞. *Mellis syluestris libram, aloepatici ℥ j. ß. aluminis adusti & in aceto extincti aliquoties ℥ j. vitella ouorum numero xx. terebinthina lib. ß.* permisceantur in pultes omnia, & bulliant in sartagine, donec emplastrum croceum & obscurum fiat. Hoc vtere: nam venenum attrahit, & mundificat.

Corrosiua in chirurgia nullius sunt valoris.

Potest etiam emplastrum hoc, vt omnia, cum gummi iuxta modum Apostoliconis coqui, & optime mundificat. Nam absque melle, gummi, ouis, terebinthina, lythargyrio, cera & oleo non potest vllum vlcus mundificari. Hæc omnia Chirurgus iuxta necessitatem & respectu vniuscuiusque patientis & morbi, debet quinam ordinanda sunt, cognoscere, non in vno permanere semper.

Emplastrú loco corrosiuorum.

CAP. VIII.

De cura morbillorum erronea, quæ fit per adustionem.

NOnnulli solent adustionibus vti, quod vt corrodere fatuum est: nam ferrum vel aurum nihil ad rem adferunt. At medicamento solùm, vt supra de corrodentibus opus est.

Morbillorú cura per adustionem.

CAPVT IX.

De incisionibus.

EX ignorantia simili Chirurgorum imperitorum incisiones ortæ sunt, quibus nouam ad veterem infirmitatem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco cessura, noua curant veterum obliti. Verùm hac viá tam possibile foret morbos in aliam adducere conditio-

Incisiones in morbillis nó adhibendæ.

nem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamuis ab incisionibus huiusmodi cutæ nonnunquam promoueantur, nihilominùs corrosionibus aut illis ne pilo meliores existunt. Verùm est quod ex abundanti sanguinis effusione cutæ possint accelerari, quod accumulatus & infectus ille sanguis effluat. Nullâ ratione tamen fieri deberet, at solùm per medicamenta, prout supra de corrosiuis habetur, curandum est. Ratione sanguinis venæ sunt aperiendæ, quæ ex damni radice profluunt, & vlceribus affines existunt, vt ex phlebotomiarum ordine cognosci potest.

CAP. X.

De cauterisatione pustularum ex morbillis.

PVstularum ex morbillis prouenientium cauterisationis vsus etiá est ineptissimus: tamen admittendus magis, quam illæ quæ præcesserunt operationes ob calorem, qui hac viâ frigore gelidis locis introduci potest. Contrà, quia membra possunt exiccari, & humores eorum absumi, non facilè cura similis est assumenda: solum in his vbi dolores congregantur absque fluxu sub loco, in quo dolores existunt, ea conditione tamen, vt post apertionem pustularum, attractiuorum applicatio fiat, vt infectio quæuis extrahatur. Cauterium in pustulis per se medicamentum non est perfectum, at apertio tantùm, cui medicamentum infirmitati congruum (hoc scilicet) applicari superponique debet.

Morbillorú pustulæ nó cauterisandæ.

Attractiuum potentissimum ad cauteria.

℞. *Viridia pinnacidia abietis numero xx. coquantur in resinam, vt superius dictum est.* Huic terebinthinæ tantundem adde, & alterutrius medietatem resinæ foliorum: coquantur simul in mixtionem.

Attractiuum ad cauteria.

Aliud quod nihil relinquit.

℞. *Gummi oppopanaci ℥ ß. galbani, armoniaci ana ℥ ij. bdellij ʒ. iij. soluantur in aceto, cola, &* in emplastrum reduc, huic impone *rheubarbari ʒ duas, colchicontis ʒ ß. galbani, carabis ana ℥ ß.* terantur & immisceantur.

CAP. IX.

De cura morbillorum per sudorem.

NOnnullæ morbillorum species curantur sudoribus. Non tam efficaciter cum theriaca, vel aqua pestilentiali, atque fit, cum ipse Mercurius sudorem excitat: tum demum in sanitatem eius hominis id futurum est certissimum. In aliis sudoribus non est fidendum, quam à natura vel Mercurio pulsis hoc medio. ℞. *Mercurium cum stanno coagulatum, & postea minutissimè tritum, & in aureum vas profundum satis positum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata priùs affundatur: accendatur & induratur aliquot vicibus:* hac operatione Mercurius viuum, & stannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc serua. Dosis eius est granum vnum in optimo vino veteri potum. Postmodum sudor imperetur in lecto, odorque seruetur & experientia.

Morbillorú curá per sudorem.

Cap. XII.

De ligaturis per rotulas.

Ligaturarũ rotularium quis vsus.

ROtularium vsus ligaturarum est potissimùm ad crura, quibus vlcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus est vsus at ad fluentia solùm. In his metuendùm est, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generent apostemata, post indubie mors irruat. Huic solus præuenit malo Mercurius laxus, qui resoluit apostemata morbillorum fluxuum in corpore congregatorum. Ligaturæ similes retinent fluxiones, at contrà sunt apostematum internorum origo, tum etiam post curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modo, qui sequitur præparatum, cauantur accidentia.

℞ *Mercurij pulnerem, per onorum aquam toties astam, vt coaguletur.* Huius dosis est ℥ viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus, aut alia via timidi congregatos aufert. Sæpius tamen administrandus est.

FINIS CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ.

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI TRACTATVS Prior De Contracturarum Origine

Cap. I.

MVLTIGENVS inter homines contracturarum numerus me summopere mouit, duos de contracturis in præsentiarum tractatulos in lucem edere, partim in Chirurgorum vtilitatem, vt ex his earum originem & curam addiscere valeant: partim, & potissimùm, vt patientibus meliùs tutiùsque subuentum sit.

Contractura ex læsione quintuplex.

Inprimis de Contracturis ex læsione dicemus. Earum ego differentiam quintuplicem esse reperi, quarum quidem omnes, & per se quælibet membrorum contractionem modo curabilem, aliquando prorsus incurabilem efficit. Singularem quæuis originem habet, sed non sunt vnius & eiusdem omnes principij, per eandem viam ad locum diuersum, & diuerso modo perueniunt, vna quæque pro suæ naturæ proprietate, sicuti suis capitulis infra dicetur latius.

Contractura ex læsione omnium pessima, & vnde fiat.

Illa quæ fit ex læsione corporis, est omnium pessima, de qua primo tractandum etiam esse duximus, externis accidentibus fit, vt pote verberationum, vel fodicationum ictibus, casu, vel alias diuersimode, iaculis, telis, bombardis, abstrusionibus, fractionibus, &c. Quandoque propter constipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturæ fieri solent, vel aridura, quarum suo loco mentionem facimus, vbi de aridura loquimur. Similiter accidere solet propter venarum obstructionem, quæ nutrimento suum transitum impediunt, non per naturam, sed accidentibus extrinsecis, vt si cuipiam venæ, truncatæ fuerint, nisi per competens medicamentum in vulnerum conclusione rite iungantur, quod vias atque meatus omnes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in arteriis, oriuntur contracturæ. Sæpius etiam euenire consueuit, vt propter abbreuiationem alicuius membri, vel curæ defectum (quod plerunque fit ex medicamentorum impertinentia, sicuti loco de vulneribus habetur) contractura nascatur, cuius cura sub ante dictis accidentaliter factis continetur, quia causa per quam lapsus iam factus fuit, carnes & venas obstruxit, atque mortificauit, vt nerui prorsus in seipsis deficiant, membroque nullas vires adhibere valeant, vnde ipsum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, vbi de cura per quam mortificata membra quæque refocillari, viuificarique rursus possunt, agetur in posterum.

Cap. II.

De contracturis ex tartaro calculóve prouenientibus.

Contractura ex tartaro vel calculo.

OFfertur & alia contractura, quæ procedit ex calculo vel tartaro, sub cingulo duntaxat regionem habens doloribus quandoque maximis præcedentibus, totam illam corporis plus mediam partem interimit, insensitiuam & immobilem reddit. Nonnunquã in ventre solum torminibus intestina contrahit, quod externe videri nequit. Aliquando nates & fundamentum arripit, dorsum incuruat, & femora, feminaque super genua, tunc in fundamento contracturam facit. Aliquoties vsque ad ipsa genua extenditur, & crura postmodum totam corporis partem sub cingulo contractam, impotentemque reddit omnino. Iam de huiusmodi contracturarum origine loquemur, calculi relinquentes originem, aut renum & vesicæ tartari, quæ licet istarum sint contracturarum exordia, libro de Lithiasi tamẽ & arenis abunde satis explanãtur.

Contracturarũ tartari quæ origo.

Arena & lithiasis in spiritu rerum, in sanguine, & in omnibus, quæ concauitates habent, existunt, præsertim in renibus, & cum sanguine per totum corpus expanduntur. Vbi iam ista materia congelata, vel ad congelationem eo loci, quo se recepit, ex sua natura proprietatéque disposita fuerit, spiritus vitalis & humor vitæ cordisque (in quo sumit exordium) qui ad femora, crura, pedesque totos pertinent, (cum per totum corpus diffusum sit) eiusque potio, quæ partibus inferioribus competit, per loca transiens, in quibus tartarum, & calculus situm habent, ibidem sophisticatur: & propter suam humorum attractionem, per quos transitum facit, à tartaro vel calculo recipit impressiones, tartareasque proprietates, quas retinet, secumque vehit ad regiones, ad quas à natura disponitur, in singula membra scilicet inferiora. Quod si pauca fuerit huiusmodi substantia, manet in fundamento hærens, & incuruationem dorsi facit. At si paulo plus fuerit substantiæ, progreditur ad femora: si plurimum, ad extremas corporis partes, infimasque transiens, contrahit omnes, impotentesque reddit.

Incuruatio dorsi & femorum. Calculo laborates cur non statim omnes contracturam patiantur. Spiritus & humor vitæ cur membra cõtrahat.

Non omnes hac ratione, qui tartaro laborant, vel calculo, contracturas patiuntur, quod eorum calculosa, tartareáque substantia compacta coagulataq; sit, vt humori spirituique vitæ permiceri non possit, illæsique renes, & vesicam transeant.

transeant. Est & alia ratio, videlicet, quod arenosæ, calculosæque substantiæ paucitas, parum etiam inficiant spiritum, itque non plus damni potest, quam receperit, inferre. Hæc est indubia ratio, cur vitæ spiritus & humor, quòd nempe materiam ad se talem receperint, membra contrahant. Arenæ lithiasisque materia lapidea est, acerrimæ concretionis & coagulationis: cum igitur venis, iuncturis, ossibus, medullis, & carnibus admiscetur, horum naturam immutat, nutrimentum ductus obstruit, venas & medullam ossium frigefacit, vt instar aceti congelati fiant, &c. Natura sua tamen per commixtionem cum spiritu vitæ non immutatur, imo semper acrior euadens illum in qualitate magis falsificat, qui turius id totum quod nutrire tantùm deberet, etiam falsum, non ex suo, sed ex alieno facit. Ex ista qualitate, complexionum, & naturæ contrarietate, nascitur constipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in ossibus congelatio: sic vt per acetosam & tartaream huiusmodi frigiditatem prorsus immobilia membra facta sint: nec solùm propter frigiditatem, sed etiam ob aciditatis asperitatem ipsæ venæ corroduntur. Corrupta quædam est frigiditas omnis spiritus expers, & materia spiritu carens, tanquam acetum, quod fixum est absque spiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditat, spiritum nullum habens: quod aliis corporibus frigidis & humidis non contingit, quia viuentem ista spiritum continent, qui non permittat ea contra naturam aliquid moliri, sicuti scripsimus de acetosis, in libro de *Lapide & arena*: quorum etiam generatio. contracturarum ex arena tartaróque prouenientium est origo, spiritumque vitæ, necnon eius humorem impediens tartarea calculosaque sua proprietate membris in inferioribus dispersa diutiaque materia, prout supra dictum est.

CAP. III.

De contracturis, quæ ex colica ducunt originem, in manus atque pedes repartitis.

Contracturæ ex colica passione. Eius variæ species Colicæ qua contractura rũ causa sit.

CONtracturæ quædam in colicis passionibus oriuntur, de quibus colicam & originem eius, quod in alio Libro particulariter tractemus, eam relinquentes hoc loco scribere prætendimus: quarum variæ sunt species. Nonnullæ cum aridura: aliæ cum tremore: aliæ cum membrorum & venarum attractionibus: aliæ cum venarum prominentia: cum doloribus aliæ: quædam per membrorum indormitionem: aliæ cum vomitu prorumpunt: quarum omnium colica, vt in posterum audietis, causa est. Primò cum tormina colica ventrem exagitarit, vt eorum est proprietas, eius loci natura quærens auxilium ab ipsa natura, de membris carne minus onustis, vtpote brachiis, cruribus, & spina dorsi (quibus vitæ spiritus debilior existit, ideo facilior ad recedendum à suo loco, membrisque læsis succurrendum) attrahit humorem hunc vitæ qui quòd in illis membris paucissimus existat, totus abluit: nõ ita quidẽ à carnosis. Vbi iam humor vitæ relictis suis mẽbris peruenerit in vẽtrẽ, à colica etiam materia propter coniunctionẽ inficitur, illiusq; veneno quoq; tingitur de quo mẽtio fit in descriptionibus colicæ; & inde contracturarum tres species oriuntur. *Vna*, postquam per se iam cessauerit morbus absq; medicamento, rediens vnde processerat, victoriam adeptus humor iste vitalis, ad singula sua membra colicæ perniciem secum vehit, quæ non alias, quam arena & lithiasis est contractura naturæ. Talis corruptio, quod contra membrorum naturam illa subintrarit, aliarum instar in contracturam transit, & inde sequitur impotentia. Quod ex quauis colica non accidat, ratio est, quia substantiæ colicæ parum hoc. ab humore vitæ penitus absumitur.

Contracturarum ex colica species tres. I.

Secunda colicæ contractura fit ex insufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem huiusmodi materiam consumere minimè potuit, & quod residuum fuit, humori vitæ permixtum est, qui postmodum sparsus in omnia sua membra, contracturas induxit. II.

Tertia colicæ contractura nascitur, cùm sub istis passionibus intratur in balneum, quia statim atque membra calefacta sunt, calor iste rursus humorem vitæ reuocat in suum locum, maximè quod eius sit proprietas, ad calorem se recipere. Vbi iam in sua venerit, secum adfert colicæ materiam sibi permixtam, & membris refrigeratis relinquit eam, quę tandem operatur ex proprietate sua, capitaliáque membra quatuor impotentia reddit. Nonnunquam inter balneandum, si talis materiæ plurimum fuerit, quia iam alias quàm assueta sit (in ventre scilicet, in brachiis, & pedibus se reperiat) continuo membra contrahit: eius namque salsedinis asperitas (cum nihil aliud sit colica, præter sal, vt ignis calore, aciditatéque vehementissimis vtens) venas atque iuncturas impotentes reddit, vt in aliis suis agnatis proprietatibus efficere solet: aliquando carnes & musculos, vt acidorum est natura, corripit. III.

Contractura ex colica quid.

Talis est in istis locis contracturarum origo, quæ nihil aliud esse videntur, quam humoris vitæ in colicam attractiones, & postmodum istius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemque manens corruptio similis tamdiu, donec per eam humor ille vitæ penitus absumatur.

Aridura vnde.

Ex huiusmodi corruptionibus membrorum aridura nascitur, eo quod natura retrocedere, suasque nutriendi vires cogatur his amittere: tum propter fellis aciditatem abundantissimam, tremor in membris excitatur: in vno tamen quàm in alio magis: aliquando cum retractione membrorum, quod fellis natura sit, in quæ dominatur, ea stringere: aliquoties cum extensione superflua, propter humoris vitę fortitudinem, qua membrum læditur ad impotentiam: & persæpe cum debilitatione propter eiusdem humoris deprædationem à colica factam.

Contracturæ insensitiuæ.

Insensitiuæ contracturæ sunt emortuę, propter humoris corrosionem ab aciditate, frigiditateque materiæ colicæ temporis successu factam, sic vt stupefacta membra non sentiant.

Contracturæ sensitiuæ.

Sunt & alię sensitiuæ, quòd robustum humorem vitæ retineant, qui se contra morbi conflictum defendere nititur. Quæ vomitum excitant, à colica procedunt, membra nondum obsidente prorsus

ſed partim in ventriculum recepta per fel, eum infeſtat, vti libro de *Colica* demonſtratur. Quicquid præterea de prædictis contracturis ſcitu neceſſarium fuerit, capitulo de cura continetur.

CAP. IV.

De contracturis quæ ex cholera proueniunt

Contractura ex cholera orta cur omnium peſſima.

OMnium eſt peſſima, quæ à cholera gignitur contractura: nam tranſmutatione contra naturam, ex totius corporis accenſione, cum externorum, tum internorum membrorum in cholericis tantùm, & præſertim in mulieribus, in omnia membra producitur in hunc modum. Ad exceſſiuam hominis choleram, fel aciditatis ſtipticitate ſua calorem addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit ſanguinem, ex cuius feruore ſudant venæ ſub cute: ſudor hic eſt ſal, in quo viuit & conſeruatur ſanguis, vti de ſanguine ſuo loco dicitur: huiuſmodi ſal ad venas, neruos, & carnes tranſit, ac ad omnia, quæ corripere poteſt aſperitate ſuâ. Sic etiam ex impreſſiſſima cholera ſolet accidere, cum per vniuerſum corpus ſæuit, huius motu ſudor excitatur perquam acidus, qui nulla alia motiua cogi poteſt in exitum, quam ſuperfluo calore per choleram ortum habente, quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac vnà cum ſudore per venas ad ſanguineum tranſit: poſtmodum acrimonia fluxionis iſtius, in materialem aquam ſal huiuſmodi reſoluitur, per quam dictorum quatuor in vnicam formam eſſentialem fit in venis & iuncturis commixtio, ſicut in aliis. Poſtquam ſudor huiuſmodi cholera motus iam ceſſauerit, fel ad ſuum locum redit, ſedatur calor ſed remanent illæ commixtiones in locis, ad quæ cholera ſudoréq; promotæ ſunt, quia non recedunt à iuncturis, in quas receptæ ſemel fuerint. Cholera pariter abeunte, mox adeſt humor vitæ, qui [illegible] commixtionibus iunctis, acrimoniæ materialem earum ſubtilitatem recipit hac etiam brachia, pedes & exteriora membra quæque reddit contractionibus impotentia. Periculoſa tandem cura ſubſequitur, atq; difficilis, & potiſſimùm in mulieribus, quibus tam inordinata cholera naturaliter ineſt, vt ſanguinem vitæ ſpiritu ſuo prorſus euacuet. Quapropter in mulieribus choleræ contracturarum curæ difficiliores exiſtunt, quam in viris, & plerumque mortem inducunt: maximè quod accedat inuidia, per impreſſionis aſcenſionem orta: quæ non alias ac fel aſcendit, ac mouetur ab inuidia, ſicuti fel è cholera. Fieri poteſt igitur, vt ex inuidia naſcantur incuruationes, & ex iſtis contracturæ, prout ex cholera proueniunt. Eſt itaque choleræ contractura, calor ab exterioribus choleræ motibus aſcentiis, quo ſpiritus, & humor vitæ contra venas & iuncturas inficiuntur, & corpus ſuum in contracturam ducere, motumq; ſimilem in his magis, quam in aliis contracturis exſerére coguntur. Inde fit etiam, vt minus aliis curabiles exiſtant, taróq; penitus curari poſſint: niſi ſpiritus adhuc aliquid reſiduum ſit in membris, totuſq; non fuerit exiccatus, ſic vt ex tantillo rurſus multiplicari queat, alias fruſtra curabitur, vt in practica latiùs.

Cholera mulierum inordinata. Contracturæ ex cholera in mulierib. difficulter curantur. Contractura choleræ quid & cur minus curabilis.

CAP. V.

De contracturis ab exceſſiuo potu prouenientibus.

Contractura ab exceſſiuo potu.

EX vino ſuperfluè poto generantur etiam contracturæ, quæ prolixiſſimæ durationis, membra præ cæteris exedentes, & ex ſua natura difficillimæ curationis exiſtunt, hac de cauſa. Vinum ſpiritus habet ſubtiliſſimos: quos vbi potum fuerit, vnà cum humore vitæ permiſcet, facileque recipiuntur, cum propter ſimilitudinem, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & ſicca ſuas operationes exercet indomitè: propter ſui ſubtilitatem tartarum in ſe reſolutum etiam continet: inde fit, vt cum tempore magis atque bibitum, humorem vitæ magis exiccet, abſumatque, nec vegetare permittit: quod vbi perfecerit, membrum eo loco priuatur ſuo nutrimento, motu poſt, & vltimò vitâ: venæ ſiquidem, vt ex ſua natura, ſtringuntur, areſcunt, ariduraque ſubſequitur, aut craſſus ſpiritu vitæ vacuus humor effluit. Non tamen omne vinum id efficit, potiſſimum illud quod ſubtiles admodum, tartareoſque ſpiritus non habet. Quapropter ex aliquo podagra vel calculus oritur, ſicuti libro de Podagra & Lythiaſi diximus, hoc fit ex diuerſitate naturæ, cum vini, tum hominis, vt libro de varietate creſcentium ſecundum naturam ponimus.

Vinû habet ſpiritus ſubtiliſſimos.

Vinum quodnã contracturam inferat.

MEDICORVM EXCELLENTISSIMI DOCTORIS

Aureoli Paracelſi Tractatus alter, de cura, & medicamentis, quæ ſunt Contracturis adhibenda.

CAP. I.

De ordine differentiaq; ſeruandis in practica.

CVM ſupra quinque contracturarum origines poſuerimus, æquum etiam fuerit, earum curas ex ordine deſcribere, quod præſertim hoc Capitulo facere conabimur. Eadem, præmiſſæ contracturæ, non diuerſa ratione curandæ ſunt omnes, & in ſui cura non ſeparandæ, quod eundem habeant exitum, & principiorum cauſa medicamentis non indigeat. Nam atque morbus à membris expulſus eſt, & ſpiritus humorq; vitæ reſtituti ſunt in priſtinũ ſuæ naturæ ſtatum, iſti per ſeſe curant, ac omne quod vitioſum eſt, explodunt. Primo de cura dicimus, medicamenta quæuis ad contracturas apertiua pororum, humorum calefactiua, humectantiaq; neruos & arterias eſſe debere. Hoc tamen animaduertendum eſt, vt in eodem gradu ſint, in quo morbus ipſe: nam ſi leuiora fuerint, inutilia prorſus futura: qualitates eorum morbi qualitatibus oportet ex æquo correſpondere. Non omne calidum nec humidum quoduis, licet etiam apertiua ſint, &c. faciunt ad curam hanc: ſed vt inclinationem habeant à forma ſpecifica neceſſarium eſt, particulariterque particularibus etiam contracturis apta ſint: quia viâ, non aliâ, cura poſſibilis. Notandum ſuper, contracturas in ſupremo gradu morbi conſtitutas, & poſtremò non ſolùm ſiccitatis, humiditatis, caloris aut frigiditatis, verùm etiam

Medicamenta qualia eſſe oporteat in cura contracturarum.

exstinctionis humoris, & mortificationis, æqualibus etiam extremum sanationis gradum obtinentibus medicamentis, & quæ ad vitam restituendam membris valeant, curari debere, non aliis. Talia proprietatum præparationibus rerum naturalium quæ sequuntur, at non omnium, acquiri possunt medicamenta. Spiritus vitæ reuocandus est, recuperandus, & renouandus, excellentissimis & confortantibus plurimùm remediis, quorum humore nouo spiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus praui cum suis venenis & infectionibus humores expellantur, singulari medicinæ practicâ naturaliter hoc ipsum operante. Considerandum est vlterius, huiusmodi medicamentum, quod istis morbis resistere debeat, non commune, non crudum, nec inseparatum (ni forte leuis, & quæ iam cessare cœpit, contractura sit) existere debere, sed spirituale quid, corpus totum penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis ista cura fieri debet: vno quidem, vt illa membra, quæ sunt à suo loco mota, restituantur, vt decet. Altero vero, quod maximis confortatiuis, vti sunt, *Aurum potabile, Oleum Solis, Materia perlarum, Essentia antimonij, Arcana quintæ essentiæ, Aqua vitæ, Oleum vitrioli, Aqua tartari, Quintum esse gemmarum, Coralliorum, & similium*, paulatim subleuentur, confortentur, & in pristinas vires reuocentur. At licet hæc vocabula sint medicis antiquis, vel qui saltem antiquorum nomine medicorum se venditant, cum tamen antiquas denominationes & medicinas ignorent, incognita, non est quod cures aliud, quam, vt benè cures: illa tibi clarius in libro nostro, *Quintarum essentiarum, & earum præparationes* pro maiori parte ponimus. Nunquam D. O. M. sufficienter canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit pro tanto medicamento, quod paterna sua liberalitate suis dedit creaturis: nam illud est ad calorem & frigiditatem, omniumque supplentissimum, humoris & vitæ spiritus ita restauratiuum, vt isti postmodum quasuis infirmitates naturaliter pellant, quæ ad finem à Deo positum impediunt corpora peruenire: verùm vnde similem efficaciam nactum sit, hoc loco non: quia libro *Quintarum essentiarum* apertissimè declaramus. Admirabilis profectò medicina, quæ pariter humidum atque siccum, calidum æquè ac frigidum curat. Hæc est ratio, cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus, vt in auro potabili: cuius etiam non miratur quicunque verè philosophus existit, quod aurum & eius proprietates, eiusque supremum operationis gradum nouit, in confortatione totius naturæ humanæ: per quam solam omnes morbi sunt, & potissimùm illi, qui supremum gradum occupant, vt contracturæ curandi. Non alias in perlis vel vnionibus, cum præparatæ fuerint: & magis quam in illis in antimonio, qui vitium in corpore est renouator omnium, vti loco de restauratione vitæque renouatione ponimus: item in arcano quintæ essentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum subtilitatem virtutes omnes in vniuersa corporis membra ducunt, augentque: singulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, cum ad similitudinem essentiæ quintæ præparantur. Non minor est in corallio, pretiosisque lapidibus virtutum efficacia, quæ singula præfatis libris enarrauimus: quod magis requiritur, addemus ad hanc practicam.

Contracturæ cura duob. modis fieri debet.

Quinta essentiarum & substantia.

Auri potabilis virtus.

Perlarum vires. Antimonii vires. Aquæ vitæ & quintæ essentiæ vires.

Est & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilis, vt per fumigationes ex balsamis & arcanis: per balsama terebinthi, lauri: per oleum ranarum, adipum, gummi: per arcana, compositum, solidum, & elementatum: quorum descriptiones ponemus: at præparationum processus, cum in libro de Essentiis existant, hic superfluè non repetendi. Pariter ad vnguenta nullam demonstrationem, quod in libro de *Ægritudinibus membrorum* habeantur, facimus, at solum practicè docemus, curas cuique suam dosin & vsum adscribentes.

Contracturam curandi modus alius.

CAP. II.

De auro potabili, & oleo solis ad membrorum contractiones.

Diximus antea, contracturas alio modo curari minimè posse, quam per medicinas in supremis gradibus existentes, vt est earum aurum potabile similesque, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, vt in libro de *Quinta essentia* dicitur, est habenda maxima cura.

Dicitur aurum potabile, quoties vna cum aliis spiritibus & liquoribus, in substantiam, quæ bibi possit, redigitur. Oleum eius est, cum ex sola sui substantia præter additionem, oleum iam factum est aureum. Quinta essentia dicitur auri, quoties ab eo rubea tinctura tracta separataque fuerit à suo corpore: nam virtus, actiuáque vis in tinctura duntaxat existit. Dosis auri potabilis est ℈ j. *qualibet vice.* Olei dosis aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintæ essentiæ auri, granorum est trium similium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ subtilissimæ commixtorum, maneque, sub meridiem, & vesperi sumptorum, pro medicinæ quidem exigentia: quæ sine corrosiuorum, aut corrumpentium additione fit, eius naturam immutare minimè valentium, vel cum ea permisceri.

Aurum potabile quid. Oleum auri. Quinta essentia auri.

Auri potabilis descriptio.

℞. *Auri foliati, puluerati, necnon in succum soluti* ℥ j. *& aceti destillati quantum satis est*, addito, simulque destillando toties à se mutuo separato, quoad saporis eius, quod adiunctum est, nihil prorsus maneat. Postmodum sume subsequentis aquæ vitæ ℥ v. quas in pellicanum affusas vna simul per mensem digerendo, perfectum habes aurum potabile, cuius practicam ex libro nostro de *Quinta essentia*, discas oportet: quæque licet multis coloribus non depingatur, vt moris est, par tamen hoc sæculo medicina reperiri non potest.

Auri potabilis descriptio.

Eius aquæ vitæ descriptio.

℞. *Vini ardentis lib. decem, Rosarum, Melissæ, Rorismarini, Anthos, Cheiri, Foliorum vtriusque ellebori, Maioranæ, ana m. j. Cinnamomi, Macis, Nucismuscatæ, Garyophyllorum, Granorum paradysi, Piperum omnium, Cubebarum ana* ℥ ij. *Succi chelidoniæ, Tapsi, Melissæ,*

Aquæ vitæ descriptio.

liſſæ, ana lib. ß. Cinerum fabarum ℥ v. Mixta ſimul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur ſepara tandem, & vtere, ſicuti dictum eſt.

Olei ſolis deſcriptio.

Olei ſolis deſcriptio

Poſtquam ſuccus ab auro per acetum, vti ſupra fuerit ſeparatus, bulliat quindecim dies in digeſtione, quæ ſequitur, deinceps balneo ſeparetur, & in fundo manebit oleum ſpiſſum, quod aurum eſt permixtionis expers. Hoc vtere ſicut ſupra.

Corpus digeſtionis eius fit hoc modo.

℞. *Succi chelidoniæ, Aquæ vitæ ana lib. j. Reſoluti ſolis, vt ſupra ℥ iij.* Miſce ſimul, & operare ſicut audiuiſti,

Formula quintæ eſſentiæ.

Quintæ eſſentiæ formula.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam ſalis metallicam proprietatem, aut malleationem auferas. Poſtmodum ablue reſidentiam aqua dulci. Tincturam eius extrahas per ſpiritum vini. Poſtremò ſpiritum eleuabis ab ea, manebit in fundo quinta eſſentia.

Aquæ ſalis conſtructio.

Aquæ ſalis conſtructio.

Sal tritum accipe mundiſſimum, & albiſſimum per ſe, quod ſine decoctione, bullitione, vel alia quauis arte, qua ſal fieri conſueuit, à natura productum ſit, hoc ipſum liquefacias aliquot vicibus, & ſubtiliſſimè tritum, ac vnà cum ſucco radicum raphani mixtum, atque ſolutum deſtillabis, & cum ſanguinea dum viridis exſtiterit, iterum ponderibus æqualibus admixtum deſtillato quinquies. In iſto liquore laminatum ſolem, vt ſupra diximus, in puluerem ſolues. Abluatur hic puluis aqua limpidiſſima, deſtillataque toties, donec omnis ab eo ſalſedo recedat: libenter enim ſal ſeparatur ab eo, quod non miſceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corroſiuo, manet aurum per ſe ſolum, vt oportet.

Spiritus vini extractio.

Spiritus vini extractio.

℞. *Vini menſuram vnam optimi, naturalis, & rubei potius quam albi*, quod in circulatorium vas amplum (vt melius rotetur) poſitum, & obſtructum, ac in balneum maris ad profunditatem vini merſum, per quadraginta dies bulliat. Poſtmodum effuſum in cucurbitam deſtilla frigidè tam diu, donec ſpiritus exierit, & poſtquam ſignum ſuum non dederit amplius, ceſſato mox (alias in ſecunda parte Chirurgiæ magnæ ſic habetur.)

Poſtquam dederit ſignum ſuum, ceſſabis: nam quod ſequitur, eſt aqua vitæ, non ſpiritus, vtrumque valet: quia ſignum hoc loco duplum apparet, vnum ſpiritus, alterum aquæ vitæ.

Hunc vini ſpiritum ad reſidentiam effundes, quæ eſt pulueris inſtar mundiſſimi, ſic vt ſex digitorum latorum altitudine ſupernatet, claudaſque ſimul omnia vitro peroptimè, digerantur in balneo dies triginta: quibus tinctura ſpiritum ſubintrat, in fundo reſidet puluis albus. Separa per artem, & fluat puluis, inde fiet aqueum metallum, vel aqua metallica. Spiritum euaporare permittas, vt Alchimia docet, manebit ſuccus liquoris ſimilitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quinam vicem graduabis, per vas retortum pro quantitate materiæ, ſubſtantiæque capax; graduatio talis fit per eleuationem duntaxat, quæ ſubtilem reddit huiuſmodi ſubſtantiam, ſed vltra quintam eſſentiam ſe trahi non permittit.

Alias eodem Chirurgiæ magnæ, quo ſupra loco ſubſequitur, hoc eſt, 4. iiij. 0. vlteriùs comburitur.

Vſus iſtius eſſentiæ quintæ eſt, vt ſuperius, & libro de Quinto eſſe latiùs declaratur.

CAP. III.

De medicamine materia perlarum, & eſſentia antimonij.

Materia perlarum quid.

MAteria perlarum ſuccus eſt ex margaritis & vnionibus tractus, & potabilis, ita potens, vt inter ſpermata nullum illi ſimile ferme reperiatur, cuius extractionis modus talis eſt.

Formula conficiendi margaritarum ſuccum.

Margaritarū conficiendi ſuccum formula.

℞. *lib. j. aceti deſtillati mundiſſimi, aquæ vitæ circulatæ libram ſemis, margaritarum mundatarum vncias quatuor,* quæ poſtquam puluerata ſubtiliter, & præparatæ fuerint, vnà cum aliis in circulatorio digerantur per menſem: ſubſidebit materia perlarum, vt pinguis liquor: qui cùm apparebit, ſeparentur aquæ per effuſionem ſucco reſeruato, de quo dentur grana ſex per vicem. Sunt & aliæ ſuccum huiuſmodi parandi viæ, ſed hæc eſt omnium vtiliſſima.

De eſſentia antimonij.

Antimonii eſſentia.

Eſſentia antimonij eſt purgatio præter ſeceſſum, quæ purgat hominem excellentiſſime ſuper alia quæuis arcana, radicitus euellit auferendum, ac omne quod immundum reddit humanum corpus: hoc in ſupremum vſque ſanationis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur vlcera. Quidquid penes hominem fuerit impuri, delet, ac magis omne quod in homine per hominem indecentis inueniri poteſt. Si tu medicinam hanc vel potiùs arcanum reperias, imperito ne dederis. Philoſophi, nec non artiſtæ plurima tentarunt in antimonio, verùm ad fundamentum eius purum & perfectum peruenire non potuerunt ante mortem, quam etiam priuſquam naſceretur, perſoluerunt. Hæc loco præparationis eius principium non, quod in libro noſtro de *Quinto eſſe* reperiatur, ſed remediū contra colicā ponimus, vt ſequitur.

Ad colicam

℞. *Aquarum meliſſæ, Vitæ circulatæ, Succi chelidoniæ ana ℥ iij. Florum alborū antimonij ℥ j. ß.* Digerantur dies duodecim. Poſtmodum in ſeparando per balneum, inuenies eſſentiam antimonij, de qua doſin vnā facies ʒ ß. qualibet vice.

CAP. IV.

De remediorum arcanis eſſentia quinta, ſulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.

Arcana eſſentiæ quintæ & ſulphuris.

ACcipe *florum ſulphuris lib. ß. Florum alborum antimonij ℥ j. ß. Succi auri ℥ j. Aquæ vitæ circulatæ ℥ x.* Digerantur ad menſem, & in maſſam duram congelentur. Huius qualibet vice ʒ j. adminiſtrabis.

Aqua

Aqua vitæ mirum in modum penetratiuæ compositio.

Aquæ vitæ compositio.

℞. *Aquarum melissæ, Rosarum, Cheiri, Saluiæ, Balsami ana lib. j. Piperum omnium, Cubebarum, Zingiberis, Cinnamomi, Masticis, Myrrhæ rubeæ, Maceris, Caryophyllorum ana ℥ ij. Succi mellis lib. ß. Aquæ vitæ rectificatæ lib. v.* Digerantur omnia simul per nouem dies, & postea separentur, & in pellicano destillentur ad spiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum tostum, & fractum, & simul vnà cum subsequentibus aromatibus digerantur super cineres per iij. dies: de qua sumantur grana quinque singulis diebus.

℞. *Cinnamomi, caryophyllorum, macis ana ℥ ij. anthos, cheiri ana ℥ ß. ambræ ʒ ij. musci grana v. zibetæ ʒ ß. zingiberis, cubebarum, nucis muscatæ ana ʒ j. ß. amoni ʒ ij. zedoariæ ʒ ij. ß. granorum paradisi ʒ j ß.* Post horum omnium digestionem separa seruáque vasis vitreis obstructissimis.

CAP. V.

De medicamento vitrioli & tartari pro contracturis.

Vitrioli & tartari medicamentum pro contracturis.

OLeum vitrioli per seipsum absque additione, sed ex proprio succo medicina est: at quia non omne vitriolum perfectum, non immeritò quod optimum fuerit eligendum, ex quo phlegma totum, & oleum exhauritur, postea rectificetur à suis fecibus toties, donec ad spiritum exaltetur: de quo tres guttas administrabis cum alia conuenienti quapiam aqua mixtas: poteris & aquarum vitæ pauxillum affundere. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquires à fundamento, quam tibi iam posuimus. Est & aqua tartari tracta de vero tartaro, perquam excellens ad ea, quæ dicta sunt, vt etiam libro de Quinta essentia scripsimus.

Processus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli, tendens ad contracturas.

Spiritus vitrioli vt extrahatur.

Ad extractionem spiritus vitrioli, qui est omnium excellentissimus & potentissimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum est. Igne violentissimo, necnon in erecta cucurbita, vsque ad nonum alembicum, per reuerberatorium in athanar locatum ad quartum diem naturalem vrgeatur, & spiritus hic præparatus erit.

Processus ad aquam tartari pro contracturis.

Aqua tartari pro contracturis.

Tartarum optimum acerrimè destillatum, in pellicano subtilissimè rectificabis, cui quidem aquæ vitæ rectificatæ partem æqualem addes, eiusque decem guttas administrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrandum per vniuersum corpus. Sunt alij lapides, quorum liquores eandem vim obtinent à natura; prout corallia, colorataque; quorum hoc loco mentionem nullam facimus, quod pauci sunt, ac Essentiarum libro contineantur. De confortantibus & internis dictum sit hactenus, licet breuiter. Libro de Essentiis quære latiùs.

CAP. VI.

De fumigationibus membrorum contractorum per extrinseca medicamenta.

Contractorum cura per fumigationes.

POssunt etiam contracturæ per extrinseca remedia curari diuersimodè, sicuti ponemus per suffitus & fumigia, prout sequitur. Contractum siue pedem siue brachium includes in vas appropriatum satis amplum, vt in eo constrictum non sit, ac vas cooperiri valeat, ne fumus exhalare possit. Postmodum accendes quod sequitur, & in vas reconditum cooperi, tantisper ibi maneat, donec fumus ille cessauerit: hoc fac per medium diem. Si suffimen vnum videatur non sufficere, plura fiant, vapores in vase destabuntur in liquorem, vt in alembico solent.

Huiusmodi subtilis vapor, qui proprie fumus non est, penetrat, membrum calefacit, venas & humorem vitæ resocillat, ac ad naturalem vitam reuocat. Processus hic tenendus erit, donec durabit infirmitas. Instrumenta, vas, & alia quæ necessaria sunt ad hanc rem, ponimus in libro de Casis vlcerum, vltimo cap. de vaporibus.

Receptum.

℞. *Olei oliuarum olei iuniperi ana ℥ v. masticis lib. ß. Terebinthinæ ℥ iiij. ß. Salis petræ ʒ j. &* ß Mixta simul in cacabo succendens, accensa peroptime super fundum vasis inferiùs, & intus pones, ac membrum teneatur supra vaporem, cooperiatur vas fundo superiore, ne vapor exeat. Cùm perceperis extinctam esse materiam, exemptam rursus accendas & impones toties, donec tempus supradictum impletum sit. Vapor iste mirum in modum calefacit ac recreat membra. Sunt & alia suffimenta, quorum hic vnum adhuc ponemus.

Accipe *taxi pinguedinis, olei oliuarum, adipis ranæ minimæ viridis, & calamites appellatæ ana lib. j. myrrhæ masticis, therebinthinæ ana lib. ß.* Accende, sicut supra dictum est.

CAP. VII.

De balsamis, quibus & contractura curantur.

Contractorum cura per balsama.

FIunt & quædam laudabilia balsama, quibus contracturæ curantur, & quorum magnus est numerus: non tamen ea solum huc adducemus, quæ nobis cum vsu, tum experimento probatissima sunt. His enim calidis membra sunt optimè perungenda, singulis diebus ter, & absque intermissione.

Primum balsamum.

℞. *terebinthinæ destillatæ lib. ij. Galbani destillati lib. j. Gummi elemni destillati lib.* ß. Rursus destilla simul, & inde fac balsamum à suis fecibus & phlegmate separatum, eo demum vtere, vt supra.

Altud balsamum.

℞. *terebinthinæ, oleorum laurini, oliuarum, iuniperi, ana lb. j. masticis, myrrhæ, thuris, singulorum lib ß.*

lib. ß. Destilla per se, quæ sunt eiusdem qualitatis videlicet olea per se reliqua tria etiam per se, quæ mixta simul iterum destilla semel, & vtere sicut audiuisti.

Aliud.

℞. Adipis taxi, seui ceruini, ranarum adipis, ceræ ana lib. j. mastici lib. ij. thuris lib. ß. euphorbij ℥ iij. Destilla sicut narratum est.

Aliud.

℞. Gummi oppopanacis lib. j. Galbani lib. ß. Armoniaci quartam j. Bdellij quartam ß. Simul commixta cola per acetum, & in oleum destilla, cui tandem ea, quæ sequuntur addes. *℞. Terebinthinæ destillatæ lib. iij. Olei philosophorum lib. ß. Olei laurini destillati lib. j. Mastici, Thuris ana lib. j.* Destillentur omnia cum oleo prædicto rursus in oleum, huic ea, quæ sequuntur imposita simul, in sole digerantur vase vitreo.

℞. Styracis liquidæ ℥ j. ß. ranarum numero xx. adipis taxi lib. ß. aceti destillati, vini ardentis ana ℥ j. ß. Postmodum mensem exprimens, vsuique reseruabis. Notandum est insuper, ex prædictis naturalibus corporibus, quolibet per seipsum sufficiens esse, cum destillatum & rectificatum fuerit, vti per Alchimiam huiusmodi præparationum vnicam artificem docetur.

Aliud.

℞. Lignorum iuniperi, Fraxini, Sabinæ, id est, Tamaricis, Fagini ana lib. j. E quibus arte communi destilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, vtere.

Aliud.

℞. Seui ceruini lib. iij. Adipum felium, Vrsi ana lib. j. Taxi lib. v. Hirci lib. ij. Ex quibus etiam oleum destilletur, huic ranarum viuentium sex libras addito. Postmodum rursus destillato, quæque sequuntur imponito: videlicet.

Seui ceruini lib. j. Adipis taxi lib. iij. Ceræ lib. ß. Aceti quartam ß. Et vnà cum præcedentibus fiat vnguentum: hoc in contracturarum dieb. primis vtere potissimùm.

CAP. VIII.

De arcanis & contracturarum aliis medicamentis.

Contracturarum [illegible].

LAtius te lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non alias quam balsamis contracturæ curari possunt, quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ similitudinem refert. Quæ de re dicuntur arcana, quod reliquas excellant aquas. Horum arcanorum species quatuor existunt: videlicet Arcana compositum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compositi.

Arcanũ cõtracturæ cõpositum.

℞. Alcool vini lib. vj. Cantharidum ℥ x. Canapi, foliorum tapsi, Camomillæ, Hypericonis ana m. vj. Tere, misceque simul, & in sole, vel fimo digerantur per mensem, destillentur postmodum, & huic, ea, quæ sequuntur, impones.

℞. Canapi. Florum tapsi, Camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ ana lib. ß. Masticis. Mumiæ ana ℥ j. ß. Thuris ℥ v. Lumbricorum terrestrium, Ranarum ana lib. ß. Destillentur in circulatorio per octo dies, huic vtere non alias quàm de Balsamis supra dictum est.

Arcanum solidum.

℞. Succi flammulæ, ex tota substantia: hoc est, ex floribus, caule foliis, & radicibus, Succi florum tapsi ana lib. j. Alcool vini lib. ij. Digerantur in ventre equino per decem dies, & his vtere sicut supra.

Arcanum elementatum.

℞. Chelidoniæ. Melissæ. Erucæ, lunæ arthetricæ, Florum tapsi, Papaueris, Centaureæ, Bethonicæ. Parthenionis. Hypericonis ana m. ij. Terantur omnia simul. & aceti parumper addito, putrificentur, & exprimantur optime, succusque per circulatorium vas decem diebus ascendat absque intermissione. quo liquore tandem vtere: nec erit inutile masticem addere. similiaque.

Arcanum metallicum.

Resolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus, dulcificetur postmodum, & in vsum assumatur. Metallorum tamen discrimen erit faciendum: Solis est aqua metallina præ cæteris ad contracturas præstantissima. Breuiter hoc loco discurrimus ea, quæ de Quinta essentia libro latissimè contenta sunt.

CAP. IX.

Conclusio de contracturarum curis, per quam earum vires declarantur.

IAm aliquot recepta pro contracturis posuimus, pro maiori parte non incognita, quorum si debito præparatum fuerit ordine pariter & administratum, quodlibet est ad curam sufficiens. Verùm quod aliquibus non subuentum est aliquando causa duplex assignatur. Prior atque minor, quod membro spiritus humorque vitæ prorsus relicto, nullo residuo deperiit, naturæque medentis intrinsecùs, vel naturalis balsami nihil in eo remanserit. Altera maior, est fatum à Deo sic ordinatum, de quo libro de *Fatis* agimus. Vtraque non alias innotescere medico potest, quàm ex perfectorum adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nullâ demonstratione, per quod indicium, alteram, vtramque diiudicare poterit occasionem, cur nihil efficere possit in contracturarum cura. De cætero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex aduerso medicamentum: etiam nulla contractura per infirmitatem orta, cui resisti non possit. Quapropter quoties vna morbi, toties & eius remedij causa reperitur. Quod fatalibus morbis difficilè mederi queat medicus, fidei defectus erga medicinam, & naturæ cursum id efficit. Quamobrem hîc in terris spe constantissima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, vt morborum etiam occasiones, & inimicum à corpore nostro pellendi modum cognoscere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem exspectare hoc ipsum, quod impedire nullo modo possumus, & in nobis ipsis nullam, at in eo solo spem, ad quod Pater ille noster Deus, & ordinauit omnibus in operibus nostris ponere docet: vnde proueniunt ea, quæ libro nostro de *Fatalibus* profitemur. Verum enimuero, cum iam medicinæ tantam perfectionem habeamus, & quod magis est, misericordiam eius, qui creauit eam, spe firmissima

Medicamenta cõtracturæ curantem dũ minuent. Morbus nullus absque medicamento & remedio est.

Morbis fat. libus cur difficulter medeamur.

freti

freti progredimur, quantum ex eius voluntate nobis est permissum ad resistendum Fatis, medicamentis in supremo gradu, contra supremum infirmitatis gradum constitutis: in quibus etiam infirmitates superandi, post ea, quæ dicta sunt, magnam habemus fidem, vti prologo primo librorum omnium posuimus.

OPERIS CONCLVSIO.

Metallorũ essentia & origo vera quæ.

A Deorum veram & fundatam conclusionem quæ dicta sunt, notandum erit his, qui metallorum essentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoscere, metalla nostra nihil aliud fore, quàm lapidum communium partem potissimam, optimamque, lapidum, spiritum, gluten, seuum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta non bona, non pura, nec sincera minusque perfecta sunt: hæc est ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognosci, separari, & per contusionem ac liquefactionem extrahi debeant. Quo facto non sunt amplius lapides sed præparata completáque metalla sÿderibus cælestibus comparanda: quæ quidem lapides à terrestribus secreti sunt. Postremò si quispiam inuestigare cognoscereque mineralia metallàque voluerit, est quod firmiter sibi proponat, in communibus cognitisque mineris semper non esse quærendum, nec in profundo montium: quia sæpenumero faciliùs inueniuntur in superficie terræ, quàm in eius vtero, copiosiúsque. Hac de causa quiuis lapis in aspectum oblatus, siue magnus, siue paruus, rupes integra, vel cos extiterit, diligenter examinandus, cuius proprietatis, aut naturæ sit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aspernata, vicecæ valorem excedit. Non est etiam opus considerare latiùs, vnde lapis hic originem habeat, aut à quo maiore sit auulsus, vt eius copia maior haberi queat, quia non aliunde quam à cœlo, quod habet, ortum est. Reperitur & vilis terræ puluis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimum contegit secumque vehit: hæc notato.

[illegible]

Coticula interdũ pretiosa.

FINIS CHIRVRGIÆ MINORIS.

INDEX

INDEX
IN THEOPHRASTI PARACELSI Bertheoneam ſiue Chirurgiam Minorem.

Numerus paginam, litera *a* primam paginæ columnam *b* verò ſecundam indicat.

Fistu

Ii 65.a

Quinta essen-

l 3

FINIS.

APOCHA
PROCVRATORIS ABBATIS de Ainſidlen.

EGO Petrus VVeſner, Noſocomus venerabilis Xenodochij Beatæ Virginis in Ainſidlen, & vt Procurator Reuerendiſſimi Principis & Domini, Domini Ludouici Abbatis dicti Xenodochij, notum hoc ſcripto facio illis ad quorum notitiā perueniet, quòd à ſpectabilibus, Honeſtis & circumſpectis, Magiſtro Georgio Teiſſenperger Procuratore Curiæ Saltzburgenſis, & Michaele Setznagl ibidem ciue, vt Executoribus Teſtamenti Doctiſſimi Domini Doctoris Theophraſti de Hohenhaim (cuius animæ Deus velit eſſe propitius) acceperim calicem argenteum ponderantem ſeptem lotones Viennenſes cum dimidio; ideo vero mihi hoc poculum datum, quia mater dicti Theophraſti ſuperior huius Noſocomij fuit, & dicto Domino ac Principi meo Celſiſſimo ab omnibus & ſingulis huius Xenodochij membris poſt obitum debetur præſtantiſſimus equus, aut ex armento optima pecus, vel ſi his careant, pretioſiſſima veſtis vel gemma, prout Celſitudo ſua in mandato ad hoc confecto indicauit. Quapropter, vt Procurator Celſiſſimi mei Principis Abbatis de Ainſidlen, dictos Dominos Teſtamentarios hac Apochâ debito ſolutos agnoſco, ita vt nec prænominatus Dominus meus, nec quiſquam alius nomine eius, aut dicti Xenodochij, vllâ ratione vel modo, in enumerato caſu eos iudicio conuenire, aut aliâ viâ ab illis quidpiam poſtulare vel exigere poſſit.

Notum quoque facio, vt ſuprà, pro me & omnibus conſanguineis & cohæredibus qui de hæreditate vel bonis à dicto quondā Domino Theophraſto relictis, ius participandi habent, me à ſupra nominatis Teſtamentarijs florenos decem numeratò accepiſſe, quos prædictus Dominus Doctor, chariſſimus meus auunculus, ſuis proximis conſanguineis legauit ac ordinauit, ideòque Dominos Teſtamenti Executores pro me & cohæredibus meis de dictis decem florenis liberos dimitto. Atque cum ego quoque prænominatus Petrus ad inſtantiam meam à Dominis Teſtamentarijs, pro me & nomine meorum & cohæredum acceperim numerato, præter dictos decem florenos, alios ſedecim ex piâ causâ prouenientes ex bonis relictis dicti Domini Theophraſti, quibus petitioni meæ ſatisfactum, ideò hoc ſcripto acceptum fateor, ac omni prætentioni vel iuri, quæ ego vel Domini Theophraſti piè defuncti hæredes allegare poſſemus, omni modo renuncio, & Dominos Teſtamentarios, vel alios quorum intereſt, omni obligatione hâc in parte ſolutos liberoſque pronuntio; ita vt nec mihi nec alijs cohæredibus meis actio iuris in eos competere poſſit, cum hic reſignem & dimittam omnes allegationes hâc in parte mihi & illis fauentes. Ac idcirco hanc Apocham nomine meo & cohæredum Dominis Teſtamentarijs do, munitam ſigillo minori Doctiſſimi Domini Hieronymi Furers, pro tempore Procuratoris noſtri Conſiſtorij, de quo ſpecialiter Dominum Furers obnixè rogaui, abſque detrimento tamen ipſius, ſigilli & hæredum. Teſtes huius obſignationis ſunt Honeſti, Mathias Schmeckhenpfrill Subſtitutus Conſiſtorij, & Vitus Bachſvvel ciuis huius Ciuitatis. Datum Saltzburgi, octauo Septembris, Die Conceptionis Beatæ Virginis. Anno Domini 1541.

EPITAPHIVM

EPITAPHIVM
PHILIPPI
THEOPHRASTI PARACELSI,
PHILOSOPHI GERMANI EXCELLENTISSIMI,
ET VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTORIS
INCOMPARABILIS:

QVOD

SALISBVRGI IN NOSOCOMIO APVD S. Sebaſtianum ad Templi murum erectum, lapidiq́ insculptum.

CONDITVR HIC PHILIPPVS THEOPHRASTVS, INSIGNIS MEDICINÆ DOCTOR: QVI DIRA ILLA VVLNERA, LEPRAM, PODAGRAM, HYDROPISIN, ALIAQVE INSANABILIA CORPORIS CONTAGIA, MIRIFICA ARTE SVSTVLIT: AC BONA SVA IN PAVPERES DISTRIBVENDA, COLLOCANDAQVE HONORAVIT. ANNO M.D. XXXXI. DIE XXIV. SEPTEMBRIS VITAM CVM MORTE MVTAVIT.

ROCHI LE BAILLIF
EDELPHI MEDICI
DICTIONARIOLVM
VOCVM QVIBVS IN SVIS Scriptis vſus eſt PARACELSVS,
ET
POST EVM IN RE SPAGYRICA PHILOSOPHI.

A.

ABESSI, *eſt vltima ciborum materia.*

Acetum *philoſophorum, eſt lac virginis, vel aqua mercurialis, quâ, metalla ſoluuntur.*

Adamitæ, *ſunt albi lapides duriſſimi, ſpecies Tartari.*

Adamitus *propriè, eſt lapis in veſicâ.*

Adech, *eſt inuiſibilis interior homo, qui omnibus rebus formam dat in animo: quas exterior viſibiles ac omnibus tangibiles efficit.*

Agallia, *eſt aquilegia ſpinoſa vel anonis.*

Alboras, *eſt macu'oſa deſœdatio plana cutis, neque in principio eſt vlla exulceratio, ſed in proceſſu temporis idem quod Morphet.*

Album *græcum, vel grammaticum.*

Alcali vel Alkali, *eſt ſal extractum ex cinere omnium corporum, idque ſiue ſint liquida, ſiue ſolida, omnibus ineſt proprium.*

Alchaest, *eſt mercurius præparatus in hepatis medicinam.*

Alembroth, *eſt ſal philoſophorum clauis operis.*

Alembroth *deſiccatum, eſt ſal tartari, quem magiſterium magiſteriorum vocant.*

Althea *Saturni, Vide anima Saturni.*

Amianthus, *eſt Impolutus, ſalamander lapis, aluminis plumæ ſimilis, è quo inextincta fiunt Ellychnia, aliàs linum viuum & polia, & eſt illud animal Salamandra, quod dicitur in igne flamma viuere.*

Amnis *alcalizatus, eſt aqua per terræ calces ducta.*

Anachron, *vel* Anathron, *eſt ſpecies ſalis quod in petris creſcit, quidam ſal nitrum appellant.*

Anatrum, *eſt terra ſarracenica & ſpuma vitri.*

Anadei, *eſt futurus paradiſus, ver æternum.*

Aniadus, *eſt rerum efficacia, ſpiritualis homo, cœleſte, & glorificatum corpus ex Chriſto habens.*

Anodus, *eſt nutrimentum quod ſeparatur in renibus.*

Anima *Saturni, vel* Althea, *eſt ſuauiſſima plumbi dulcedo, quæ per acetum extrahitur.*

Anthera, *eſt ex hyacinthu medicina extractio.*

Aqua *cœleſtis, eſt vinum ſublimatum.*

Aqua *lubricata, eſt mucilaginoſa vt ſirupi.*

Aqua *permanens, eſt Solis & Lunæ aqua.*

Aqua *ſaturnia, eſt generata ex tribus primis in meatibus terræ, quales ſunt Thermarum.*

Aquarius *eſt ſal nitrum.*

Aquaſtor, *eſt viſio quadam rem aliquam repreſentans quæ reuera non eſt.*

Aquila *ſpagyricorum, eſt ſal armeniacum, & aliquando Mercurius præcipitatus.*

Aquila *philoſophorum, eſt mercurius metallorum quando metalla in ſuam primam materiam rediguntur.*

Arbor *maris, eſt Corallina.*

Arcanum, *eſt res ſecreta incorporalis, atque immortalis, quæ cognoſci non poteſt, niſi experientia. Eſt enim virtus cuiuſque rei quæ millies plus operatur, quàm res ipſa.*

Archaltes *quaſi columna terræ, non enim ab aliis columnis ſuſtinetur ſed ab archalte.*

Archeus, *vis eſt producens res ex Illiaſte, & diſpenſator omnium rerum.*

Archeos, *eſt oberrans inuiſibilis ſpecies & ſe à corporibus ſeparans, medici vis, atque naturæ virtus.*

Ares, *eſt peculiaris cuique ſpeciei natura, atque forma ab aliis differens, & eſt diſpenſator naturæ in tribus primis conſiſtens, vnde omnia conſtant.*

Arles *crudum, ſunt guttulæ in menſe Iunio cadentes, alias hydatis.*

Arthoicum, *vel pannonium, eſt oleum rubrum ex radicibus herbarum cum pane in fimo equino digeſtis expreſſum.*

Arſanech *Arſenicum ſublimatum.*

Aſaphatum, *eſt impetigo, & ſerpigo.*

Aſſalia, *ſunt vermes intra aſſeres creſcentes coſſi, teredines, termites, thripæ & xilophagi dicti.*

Astrum, *est Sidus cœleste. Sed pro vi ac natura sumitur quam res in preparando acquirunt, vt Mercurij sublimatio; est eius astrum.*

Aurum *potabile est auri oleum, vel in liquorem redactum sine corrosiuo.*

Azoth, *vel* Azoch, *est vniuersalis medicina paucis cognita, vnica medela, lapis physicus, alij putant Mercurium corporis metallici.*

B.

Balsamus, *est ab omni putrefactione corporum conseruator, & est duplex, Internus & externus. Internus in homine est res temperata, absque salsedine & amaritudine, est sal liquoris quod à putredine preseruat, est gluten temperatissimum. Externus vero, est therebinthina nullam vim ignis passa sed digesta.*

Balsamus *Elementorum externus, est mercurialis liquor siue Elementorum Mumia, vnum ex tribus principiis.*

Boz, *vide Bothor.*

Botin, *est Terpentina.*

Botor *vel* Cossus, *est apostema in facie album, papula faciei, boa, excresmata & pythedones.*

Botium, *est* aposthema *siue excrescentia in gula, vt struma.*

Brunus, *vel* Brinus, *est ignis sacer, eresypelas, & erythropelas.*

Bruta, *est vis quadam Influentiæ cœlestis, quæ per animalia bruta manifesta fit.*

Butiga, *vel gutta ruonta, aut rubea, est Inflatio totius faciei.*

C.

Cabala, *quasi solo auditu vnius ab altero nuncupata est. Et est ars peruetusta. Eius duplicem tradunt scientiam. Vnam de Bresith, quam & Cosmologiam vocant (hoc est) rerum creatarum naturalium & calestium vires explicantem: & legis Bibliorumque arcana philosophicis rationibus exponentem. Quæ profectò hac ratione nil differt à magia naturali in qua Salomonem regem excelluisse credimus. Namque in sacris Hebræorum historiis legitur illum disputare solitum à Cedro Lybani vsque ad hyssopum. Item de iumentis, reptilibus &c. quam consequutus est noster Theophrastus Paracelsus Diuino numine afflatus.*

Alteram eius scientiam De Marcana vocant, quæ est de sublimioribus, diuinarum Angelicarumque virtutum, ac sacrarum nominum, & signaculorum contemplationibus, quadam quasi symbolica theologia. In qua littera, numeri, figura, res, & nomina, elementorumque apices ac lineæ, puncta, accentus, omnia sunt profundissimarum rerum & magnorum arcanorum significatiua.

Cabales, *Spectra hominum sunt qui immatura morte interierunt.*

Calcedonium *tartarum, est materia peccans generata à separationibus virtutis separatiua.*

Calcinatum *maius, est quicquid non natura, sed arte spagyrica dulce fit, quod mirabili celeritate curat, vt dulcedo mercurij, plumbi, & vitrioli.*

Calcinatum *minus, est quicquid à natura dulce fit, vt saccharum, mel, & therenniabin.*

Cambuca, *est bubo, vel panus inguinis.*

Cancer ♋. *est sal armoniacum.*

Capricornus. *est alumen plumosum*

Carbunculus. *idem fere quod antrax, nisi quod hic, ille est crudelior: vlcus è crasso sanguine, celeriter escharam faciens.*

Carena, *est vigesima pars gutta.*

Calx, *est cinis.*

Cassatum, *est sanguis mortuus in venis, motum obstruens sanguinis boni.*

Cauda *draconis* ☋, *est mercurius.*

Cenigda *est instrumentum quo cranium humanum perforatur in epilepsia.*

Chaomantia, *quando per aerem aliquid futurum prædici ac prauideri potest.*

Choeras, *vide strumas.*

Chaos, *est omnium rerum congeries atque confusio & informis materia.*

Cherio, *est accidens externorum elementorum siue natura caliditatis, aut frigiditatis, per quam omnes ægritudines sanantur.*

Cherionium, *est vbi natura alterari non potest, vt Crystallum induratum quod solui non potest.*

Cherubin, *est vis, potentia, gloriaque cœlestis, ex Deo in terram hominesque vniuersos influens.*

Cheiri, *spagyricè, est mercurius metallorum, aliquando pro auro potabili, & aliquando pro Antimonio sumitur.*

Clareta, *oui albumen*

Clissus, *est vis occulta hinc inde vagans, rediensque, vt virtus radicis primum in Caulem, deinde iterum in radicem.*

Cist vini, *facit libras quatuor*

Citrinella, *est flammula.*

Citrinolus, *est pallidus cristallus.*

Cohob, Cohobare, *vel* Cooptare, *est quum materia sæpe cum liquore imbibitur ac distillando liquor iterum abstrahitur. Item cum herbæ contunduntur & in vase putrescunt, donec purum ab impuro separari possit.*

Cohos, *est omne quod cutis in toto corpore comprehendit ac concludit.*

Colcotar, *est vitriolum in rubedinem calcinatum.*

Colica, *est morbus fixus ex tartaro resoluto in Intestinis.*

Complexio, *est qualitas calidi & frigidi solum.*

Confirmamentum, *est corpus sydereum in homine.*

Constellatio, *est superiorum corporum & inferiorum coniunctio, & in hac illorum operatio.*

Coostrum, *est media pars septi transuersi, vel diaphragmatis.*

Correctum, *est acetum distillatum.*

Cornu cerui, *spagyrice, est rostrum alembici.*

Corpus, *est res in qua rerum virtutes delitescunt.*

Corpora supercælestia, *quæ mens tibi ob oculos ponit, quoties vis.*

Cortex maris, *est acetum philosophorum.*

Cruor, *est sal egestum à primo sale separatum, & est vitium secundæ digestionis.*

Cristallinus, *est diaphanitas nutrimenti.*

D.

Daura, *est elleborus, alij aurum foliatum intelligunt.*

Demotinus

Demotinus lapsus, *est quando quis morte repentina obruitur.*

Derses, *est fumus siue vapor ex quo arbores crescunt.*

Diatessadelton, *Mercurius precipitatus*

Digestio, *est gradus spagyricus similis ventriculo, per quem gradum materia coquitur melius, vt puri ab impuro separatio fieri possit.*

Diuertallum, *sunt elementorum generationes.*

Dubelech, *de omni apostemate dicitur in quo concauitas est manifesta cum continuitatis solutione.*

Dubelcoleph *est compositio ex corallo albo & carabe.*

Dulcedo saturni, *sæpissimè pro cerusa accipitur.*

Duelech, *est in homine tartari species, lapis spongiosus, periculum, & maximum dolorem creans.*

E.

Edelphus, *est qui ex naturâ elementorum pronosticat.*

Edir *ferrum siue Chalybs.*

Electrum, *est septem metallorum coniunctio iuxta coniunctionem planetarum.*

Elementa, *sunt matrices rerum, ex quibus omnia generantur; & etiam status mundi caducus ac periturus; & quicquid in mundo est, & afflictionem patitur vsque in extremum diem.*

Elixir, *est interna corporis in suo statu conseruatrix, in quo illud reperit: est præterea medicina fermentata ex auro solo, vel ex 7. metallis.*

Elephas, *spagyricè; est aqua valida vel fortis.*

Entalum, *vel* Entali, *est alumen scissum.*

Enur, *est fumus aquæ occultus ex quo lapides generantur.*

Essatum, *est virtus in omnibus rebus existens.*

Essatum vinum, *dicitur, quando in rectificato vino, vires herbarum extrahuntur.*

Essentia quinta, *est, ex omnibus quibus vita inest, corporalis materia extracta, ac ab omni elementorum impuritate & corruptibilitate, subtilißime separata, in qua vis, & potentia est & medicina.*

Essaræ, *Pustulæ sunt paruæ, latæ sicut vesica, differunt solum in hoc; quòd vesica est aquosa, & essara similis pustulæ ab vrticâ factæ.*

Essodinum, *est certa futura rei indicatio.*

Esthiomenus, *est membri perambulans completaque corruptio.*

Euestrum, *est spiritus propheticus in nobis, vel est corpus hominis sydereum, quod nobis aut mortem futuram, aut aliquod aliud malum prædicit. Aut est perpetua firmamenti stabilitas.*

Excesmata, *vide botor.*

F.

Faba *est tertia pars scrupuli vnius.*

Fabiola, *est flos fabarum.*

Fel vitri, *est vitri spuma.*

Ficus cutis, *medicamentum ad matricem, lichen plinij & Dioscor.*

Filletin *laminæ ferri*

Flos sectæ Croæ, *est flos croci, vel extractum foliorum chelidoniæ.*

Fœnix, *est lapis physicus.*

Fons phylosophorum, *est balneum Mariæ*

Formicæ, *verrucæ sunt apostemata vulgo porra appellata.*

Fugile, *paroris est, abscessus secus aures.*

Fuligo *metallorum Mercurius.*

G.

Gamahei, *sunt lapides in quibus imagines iuxta corporum superiorum constellationem insculpta sunt.*

Gemini xx. *est auripigmentum.*

Gemma tartarea, *est lapis in corpore generatus ex diaphano, & perspicuo.*

Gibar, *est medicina metallica.*

Gilla, *vel* Grillus, *est species calcanthi mitior, purgans ventriculum.*

Glacies dura, *est cristallus.*

Gluten album, *vel* synonia, *est pars corporis nobilißima, subtilis, pura, alba, perspicua, sal dulce resolutum, & humor naturalis in omnibus iuncturis, & est locus tartari, & podagræ.*

Glutinis tenacitas, *est mineralis resina vt therebinthi est resina arboris suæ.*

Gnomi, *sunt spiritus terrestres humiles.*

Grilus, *vide Gilla.*

Guarini, *homines sunt ex Influentia cæli viuentes.*

Gluta *vis quadam est picis tenacis.*

Gutta rosacea, *est rubedo extranea simillis incipientis lepræ rubedini.*

Gutta ruonia, *vide Butiga.*

H.

Henricus rubens, *est vitriolum in rubedinem calcinatum.*

Halcion, *vel alcion, alcedo, ornis actæ, cerylus, est auis hybernalis.*

Haro, *est species filicis similis polipodio.*

Heliotropium, *est Melissa Theophrasti.*

Horizon, *est mercurius auri.*

Humor vitæ, *est qui omnia viuentia ne arescant sustentat.*

Hydalis, *vide Aridura.*

I.

Ignis pruinus adeptus, *est quinta vini essentia. cum tartaro rectificata.*

Ignis Leonis, *est Ignis elementum.*

Ilion, *est sol vel aurum.*

Ilech. Ileias Ileadus } *est primum principium.*

Ilech *primum ex astris; est supercælestis coniunctio & siderum firmamenti cum astris rerum inferiorum vnio.*

Ilech crudum, *est compositio ex prima materia trium primorum Mercurij salis & sulphuris.*

Ilech Magnum, *est astrum siue ascendens medicina,*

dicinæ, quam accipimus vnà cum medicina in qua occultatus est, quemadmodum superiora sydera in firmamento, & inferiora in homine.

Ileidus, *est aër elementalis vel spiritus in nobis per omnia membra transiens.*

Iliastes, *est omnium rerum prima materia constans ex tribus principiis.*

Iliaster primus, *est hominis vitæ terminus, ac ipsa vita, ac balsamus.*

Iliaster secundus, *est iam preparatus vitæ terminus quem ex elementis rebusque elementatis habemus.*

Iliaster tertius, *est terminus vitæ, quem ex quinta rerum essentia habemus.*

Iliaster quartus, *siue magnus, est mentis siue animi raptus in alterum mundum, veluti Enoch, Helias in alium mundum rapti fuere.*

Imaginatio, *astrum est in homine corpus cœleste siue super cœleste.*

Impurum tartari, *est ipsius alkali.*

Impressio, *est fructus inuisibilis, vt stellarum non Solis & Lunæ quæ videntur*

Iupiter ♃. *est stannum.*

K.

Kakimia, *est cuiuscunque metalli immatura minera, quæ adhuc in primo suo ente consistit, vt infans in vtero matris suæ eius species plus quam triginta sunt.*

Koboltum, *vel* Cobaltum, *est lapis calaminaris, climia, catimia, lapis ærosus.*

Kymit eleuatum *Cynabrium album sublimatum.*

L.

Labor Sophiæ, *est alter mundus, vel paradisus Dei.*

Lac Virginis, *vide Acetum.*

Lapis physicus, *est medicina illa per quam veteres transmutarunt metalla, & morbos omnes sanarunt.*

Lapsus Demotinus, *vide Demotinus.*

Laudanum Theophrasti Paracelsi, *est Medicina laude digna ex duabus tantum rebus constans quibus excellentiores in mundo reperiri nequeunt qua morbos omnes fere curabat.*

Laxa Thimolea, *est sal lapidibus adnascens.*

Leffa, *est herbarum prædestinatio.*

Leffas, *est occultus & feruescens terræ fumus, per quem plantæ crescunt.*

Leo ♌, *est sol vel aurum.*

Lephante, *siue Lephanteus, est prima Tartari species, scilicet bolus, medium inter lutum & lapidem.*

Libra ♎, *est vitriolum romanum.*

Limbus, *est mundus vniuersalis cum suis quatuor elementis.*

Liquor essentialis, *est qui à membris interioribus attrahitur, & in sanguinem & carnem transmutatur.*

Liquor Mercurij, *est balsamus rerum in quo consistit omnis sanatio valdeque potens est in tereniabin, & nostoch.*

Liquor salis, *est balsamus naturæ, qui sustentat corpus ne putrescat.*

Liquidum resolutum, *est quod ex primo ente liquidum est.*

Liquor aquilegius, *est vinum sublimatum.*

Lorcha, *est dulcedo locustarum arborum vsque ad substantiam.*

Ludus, *est lapis ex vesica excisus, qui omnium calculorum est medela.*

Luna compacta, *est argentum fixum siue Aurum album.*

Lustum, *est pinguedo lactis.*

M.

Macha, *est vermiculus volans.*

Magnalia, *sunt Opera Dei.*

Magia, *vox est Persica, Lat. sapientia.*

Magisterium, *est quod ex rebus extractum fit, siue elementali preparatione & separatione, vt fit additione aliarum rerum, in quibus quod extrahitur, conseruatur.*

Magnetinus Tartarus, *est lapis spongiosus in homine ac durissimus, veluti Magnes.*

Magnesia, *est marchasita cuiusuis metalli.*

Magnesia philosophorum, *est argentum cum mercurio coniunctum in metallum facile fluidum.*

Manna, *est syderum saliua ros excicatus species balsami, & fructus aeris, Item dulcedo ex qualibet re extracta.*

Malk Arabicum *est Latinis sal*

Marchasita, *est minera multum habens de sulfure rubeo.*

Marmoreus Tartarus, *est lapis in homine durissimus vt marmor.*

Martach *lythargirium*

Materia saphyrea, *vel* saphyrica, *est liquidum illud in quo non est materia peccans.*

Mattrices rerum, *vide elementum*

Melaones, *siue* Meloes, *sunt vermiculi nigri, qui contriti odorem bonum reddunt, Mense mayo in pratis reperiuntur viridis alioqui scarabei genus, luteo auri colore lucens.*

Melissa, *sumitur aliquando pro manna ex herbis nobilioribus extracta.*

Mensis philosophicus, *est tempus digestionis Chymicæ.*

Mercurius, *est vnum ex tribus principiis, corpus in quo rerum proprietates continentur.*

Mercurialis seua, *est aqua aluminum in quibus mercurius Generatur.*

Mercurius crudus, *est qui adhuc in sua minera est.*

Mercurius coagulatus *fit, vel cum rebus metallicis, vel succis herbarum. Item metallum omne solidum.*

Mercurius cristallinus, *est qui in colorem cristalli sublimatur.*

Mercurius laxus, *est Turbith minerale.*

Mercurius corallinus, *fit vi quadam specifica, per oleum ouorum & quasdam aquas.*

Mercurius metallorum, *est mercurius precipitatus.*

Mercurius mineralium, *est oleitas extracta à mineris auri, vel argenti.*

Mercurius regeneratus, *est primum ens mercurij.*

Missadam *Argentum viuum.*

Misterium magnum, *est prima rerum omnium materia, chaos illud rude.*

Mumia, *est quicquid occisum vim habet sanandi. Inde Mumia elementorum est, Balsamus externorum elementorum.*

Mumia transmarina, *est manna.*

Mumia Versa, *est liquor mumiæ, vt nonnullis videtur.*

Mustus, *est calx alba vrinæ, veluti pinguedo.*

N.

Nacta; *est in pectore apostema.*

Nasda *vel* natha, *est Gibbositas.*

Nebulgea, *est sal ex humiditate nebulæ, sæpius in pratis cadentis, vi solis induratum.*

Nectar, *fit ex vino rubeo coagulato, & ex vino albo.*

Necrolium, *est medicamentum prohibens mortem, & vitam conseruans.*

Neutha, *est pellicula oculis adnascens, siue auriculis puerorum, siue totam pueri faciem in partu contingens.*

Nitrialis, *est quicquid calcinat & adurit, vt sulfur & nitrum.*

Nostoch, *est stellarum purgatio: sunt qui volunt ceram.*

Nuba, *est thereniabin secunda species, siue manna colore roseo. Qualis in hibernia cadit.*

Nutrimentum, *est in ventriculo res per putrefactionem transmutata.*

O.

Obrisum, *est aurum purum, vel in castaneum colorem calcinatum.*

Oleitas, *est sulfur.*

Oleum ardens, *est oleum tartari ad summum correcti.*

Oleum colcotharinum, *est oleum vitrioli rubeum.*

Olympicus spiritus, *sunt astra in homine, quæ vmbram efficiunt in hominibus.*

Operimethiolim, *est spiritus mineralium.*

Ordeolum, *est apostema paruum ordeo simile.*

Orexis, *est ardor à tartaro in stomacho excitatus.*

Orobo, *est vitrum metallinum.*

Orizeum, *est aurum.*

Ossa paralleli, *est vniuersale in podagra medicamentum.*

P.

Pandalitium, *est apostema in digitorum extremitate.*

Pannonium, *vide Arthoicum.*

Panus inguinis, *vide Cambuca.*

Pentacula, *amuletum, quod appensum collo, amolitur fascinum & sortilegia, periamma, periaptum, apotropeum, parartema.*

Periodus, *est vita hinc inde in corpore currens.*

Phantasmata, *spiritus in locis desertis, de quibus Theophrastus in explicatione super Matheum.*

Phionitides, *sunt persecutores qui alteri insidias struunt, eiusque mortem quærunt, vt falco perdicibus*

Phœnix, *est ignis in Quinta essentia. Item est lapis Physicus.*

Phlotron, *est fluxus ex cloostro generatus.*

Pilizenij, *sunt folliculi albi circa leporum caudas existentes. Alij circa collum volunt.*

Polia, *vide Amaranthus.*

Primales, *sunt fallacia corpora quæ astra ob oculos nobis ponunt.*

Pruinum, *est prima tartari species.*

Pruina, *est ignis persicus.*

Pulpezia, *est attonitus stupor, syderatio, apoplexia.*

Pusta, *est digestio saniei innata.*

Pythedines, *vide botor.*

Q.

Quartura, *est summa auri probatio.*

Quintum esse terræ *vel* aëris, *sunt animalia eiusdem elementi.*

Quinta essentia, *nihil aliud est quam natura, vita, virtus, color, spiritus, ipsa medicina & proprietas rerum, à corpore suo extracta per artem. Alij formam specificam vocant.*

R.

Rabeboga, *sunt radices flammulæ maioris.*

Realgar *per se sumptum, est fumus mineralium, aliquando sumitur pro vitiosa corporis humani natura ex qua vlcera oriuntur iuxta elementorum numerum, nam dicimus Realgar terræ, aquæ, aëris, ignis, quæ totidem sunt in homine. Tot autem sunt in corpore species Realgaris, quot in elementis.*

Rebis, *est vltima rerum materia.*

Resibola, *est arcanum ex vrina, in icteritia.*

Rebona, *est stercus adustum.*

Relolleum, *est virtus ex complexione: vt in hypericone est prima virtus, quod calida sit: accidentalis vero & occulta, quod vermibus aduersatur.*

Rillus, *instrumentum Chymicum in quod metalla liquefacta funduntur.*

Rolamandri, *vide Saldinij.*

Resina terræ, *est sulfur.*

Rubedo de nigro, *est de talco nigro.*

Rubinus, *est rubedo sanguinis.*

S.

Sagani spiritus, *sunt quatuor elementorum.*

Sagittarius, *est alumen.*

Saldinij, *ac* Rolamandri, *sunt homines ignei.*

Sal, *est vnum ex tribus primis quod rerum corpora coniungit.*

Sal aluminosum, *id est plumosum.*

Sal enixum, *est resolutum.*

Sal cristallinum, *quod ex hominis vrina fit.*

Sallena, *est species salis petræ.*

Sal Mercurij, *est spiritus vini qui inebriat.*

Sal practicum, *est mixtura ex nitro & armoniaco in olla non vitreata coniunctis partibus æqualibus, & in olla veluti pruina adhæret.*

Sal scissum, *est alumen scissum.*

Sal resolutum externum, *quando quis quod comedit sal esse arbitratur.*

Saltabari, *id est salembrot.*

Samech tartarus, *est omnium vulnerum medela.*

Sanguis calcetus, *id est aëris & albus.*

Saphirea materia, *vide materia.*

Sapo sapientiæ, *est sal commune in aquam præparatum.*

Saxifragus, *est cristallus pallidus citrinolus.*

Saxifragium, *est quiuis lapis qui in homine frangit tartarum ac dissoluit.*

Seacurcula, *est spiritus ossis de corde cerui.*

Seironæ, *est ros autumni.*

Scorpius ♏, *est sulfur.*

Sebel, *est panniculus oculorum ex venarum inflatione.*

Secta croa, *vide flos secta*

Sexhyros,

Sephyros, est apostema durum & exiccatum.

Seraphin, significat immensam cœli potentiam, preter Angelorum chorum.

Serpheta, est medicina liquefaciens lapidem.

Sinouia, vide gluten album.

Sirza, est escara.

Spagyrica vel spagiria, est ars quæ purum ab impuro separare docet.

Spara, est vis mineralis ex primis maioribus mineralibus.

Spares, idem est.

Sparalium, est vterinus clyster.

Sperma aquæ fortis, sunt feces illius.

Stannaymater, est fumus occultus quo metalla generantur.

Stellio adustus, est Cinabrium vel Vitriolum calcinatum.

Struma, Botium, Choëras, est scrophula.

Succus albus, argentum viuum.

Suffo, est panis porcinus.

Sulfur, est vnum ex tribus primis omnium rerum, oleosum illud quod ardet.

Sulfur vitriolatum, est a vitrioli ratione sulfur separatum.

Summa, est Syderum operatio quæ nocte fit in Somno.

Superna medicina, est virtus à substantia separata.

Sylo, est totus mundus.

Syphita praua, est morbus sancti viti.

Syphita stricta, morbus phantasticus eorum qui noctu dormientes ambulant.

Syrenes sunt Monstra Marina.

T.

Tartarus, est lapis vini vasorum lateribus adhærens, à similitudine Paracelsus arenam lapidemque appellat.

Tassus, idem quod Lumbricus.

Taurus ♉, est asphaltum, bitumen.

Temperatum, est quando res aliqua virtutem suam temperat, aliamque assumit, vt vinum ardens.

Tenacitas glutinis, vide Gluten.

Tereniabin, est species mannæ.

Terra Hispanica, vitriolum.

Thaphneus, est medicina mundata.

Tronossa, vide Tronus.

Tinctura, est quicquid penetrat atque tingit corpora, veluti crocus aquam.

Trachsat, est metallum in sua minera.

Trarames, est vmbra, & veluti inuisibile quid, quod tamen auditur, vt spectra.

Trigonus, est iuxta numerum & elementorum naturam spirituum mutatio quilibet in 200. annos durans, videlicet, Igneus, aëreus, aqueus, & terreus.

Tronus, & Tronossa, est species roris omnium dulcissima, densa, tenax, in albedinem colorata, & ex solo mercurio generata, & a sale, sulfureq; separata, in vere & æstate cadit, & in foliis arborum manè reperitur.

Truphat, est occulta minerarum virtus.

Turbith minerale, est mercurius sine corrosiuo præcipitatus & dulcis.

V.

Vetto, quarta libræ pars.

Vitrum philosophorum, est alembicus.

Vinum correctum, est alcool vini.

Vinum essatum, est vinum sublimatum in quo sunt herbarum vires & essentiæ.

Viscaleus, est viscus arboris.

Virgo ♍, est arsenicum rubeum.

Viriditas salis, est liquor siue oleitas salis.

Viscus, est pix cocta ex arborum locustis.

Viscus Secundæ Generationis, est cruor à salibus descendens.

Vlcus æstiomenum, est phagedena cancri genus.

Vlissipona herba, serpentaria dicta ad colicam præstantissima.

Vndæ, sunt aerei terrestresq; spiritus.

Vndosa, sunt hominum pecudúmque excrementa.

Vrina, est sal resolutum, in hepate generatum descendens ad suum emunctorium tanquam superfluum.

Vrina vini, est acetum.

X.

Xenechton, collo aduersus pestem suspenditur alias est primum virginis menstruum Theophrasto.

Xeni nephidei, sunt spiritus quibus iucundum est naturæ occultam proprietatem aperire: atque id eis conceditur.

Xissimum, est acetum.

Y.

Yreus, est cuniculus masculus, cuius sanguis vitra molefacit atq; scilices, si rebus diaphoreticis pastatur. Quod Hirco ab Imperitis ad scriptum est.

Z.

Zadir venus aut viride æris.

Zenium, vide pili zenij.

Zephena, est circulus extremitatum labiorum & aurium.

Zerna, impetigo vlcerata.

Ziniar, est fermentum.

Zonneti Gnomi, sunt corpora fantastica.

FINIS.